BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK I.

PATERO KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1930
ČÍSLO 3

V PRAZE 1930
NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 3. Januarii 1930
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
N. E. 162.

Všecka práva vyhrazena

Digitalizováno s minimálními gramatickými úpravami březen 2006-květen 2007 - Δ

ÚVOD

Knihy Písma sv., které byly napsány *před* příchodem Kristovým, nazýváme biblickými knihami Starého zákona (S. z.), knihy pak, které byly napsány *po* tomto příchodu, slují biblickými knihami Nového zákona (N. z.).

Biblické knihy S. z. jsou tyto:

1.–5. Patero knih Mojžíšových čili Pentateuch, t. j.

1. *Prvá* kniha *Mojžíšova* čili *Genesis,*	Stručně uvedeno:	*1* Mojž (Gn)
2. *Druhá* kniha *Mojžíšova* čili *Exodus,*	" "	*2 Mojž* (Ex)
3. *Třetí* kniha *Mojžíšova* čili *Levitikus,*	" "	*3 Mojž* (Lv)
4. *Čtvrtá* kniha *Mojžíšova* čili *Numeri,*	" "	4 *Mojž* (Nm)
5. *Pátá* kniha *Mojžíšova* čili *Deuteronomium,*	" "	5 Mojž (Dt)
6. Kniha *Josue,*	" "	*Jos*
7. Kniha *Soudců,*	" "	*Sdc*
8. Kniha *Rut,*	" "	*Rut*

9.–12. Čtyři knihy Královské, a to:

9. *První* kniha *Královská* čili první kniha *Samuel,*	" "	*1 Král*
10. *Druhá* kniha *Královská* čili druhá kniha *Samuel,*	" "	*2 Král*
11. Třetí kniha *Královská,*	" "	*3 Král*
12. *Čtvrtá* kniha *Královská,*	" "	*4 Král*
13.-14 Dvě knihy *Kronik* čili *Paralipomenon,* první a druhá,	" "	*1 Par; 2 Par*

15.–16. Dvě knihy Esdrášovy, a to:

15. *První* kniha *Esdrášova,*	" "	*1 Esdr*
16. *Druhá* kniha *Esdrášova* čili Nehemjášova,	" "	*2 Esdr; Neh*
17. Kniha o *Tobiášovi* čili *"Tobiáš",*	" "	*Tob*
18. Kniha o *Juditě* čili *"Judita",*	" "	*Jud*
19. Kniha o *Esteře* čili *"Ester",*	" "	*Est*
20. Kniha o *Jobovi* čili *"Job",*	" "	*Job*
21. *Žaltář* čili *Kniha žalmů;* jednotlivé žalmy	" "	*Ž*
22. Kniha *Přísloví,*	" "	*Přís*
23. *Kazatel*	" "	*Kaz*
24. *Píseň* Šalomounova čili *Píseň písní,*	" "	*Pís*
25. Kniha *Moudrosti,*	" "	*Moud*
26. Kniha Ježíše, syna Sirachova, čili kniha *Sirachovcova*	" "	*Sir*

27.–32. Knihy čtyř velikých proroků, a to:

27. Kniha proroka *Isajáše,*	" "	*Is*
28. Kniha proroka *Jeremjáše,*	" "	*Jer*
29. *Pláč* čili *Žalozpěv* proroka Jeremiáše,	" "	*Pláč*
30. Kniha proroka *Barucha,* písaře *Jeremjášova,*	" "	*Bar*
31. Kniha proroka *Ezechiela,*	" "	*Ez*
32. Kniha proroka *Daniela,*	" "	*Dan*

33.–44. Knihy dvanácti proroků "malých" a to:

33. Kniha proroka *Oseáše,*	" "	*Os*
34. Kniha proroka *Joela*	" "	*Jo*
35. Kniha proroka *Amose,*	" "	*Am*

36. Kniha proroka *Abdiáše,*		” ”	*Abd*
37. Kniha proroka *Jonáše,*	Stručně uvedeno:		*Jon*
38. Kniha proroka *Micheáše,*		” ”	*Mich*
39. Kniha proroka *Nahuma,*		” ”	*Nah*
40. Kniha proroka *Habakuka,*		” ”	*Hab*
41. Kniha proroka *Sofonjáše,*		” ”	*Sof*
42. Kniha proroka *Aggea,*		” ”	*Ag*
43. Kniha proroka *Zacharjáše,*		” ”	*Zach*
44. Kniha proroka *Malachjáše,*		” ”	*Mal*
45.–46. Dvě knihy Machabejské:			
45. První kniha Machabejská,		” ”	1 Mach
46. *Druhá* kniha *Machabejská,*		” ”	*2 Mach*

Celkem tedy čtyřicet šest knih.[1)]

Biblické knihy N. z. jsou tyto:

1.– 4. Čtyři evangelia, a to:			
1. *Evangelium* podle sepsání *sv. Matouše,*	Stručně uvedeno:		*Mt*
2. *Evangelium* podle sepsání *sv. Marka,*		” ”	*Mk*
3. *Evangelium* podle sepsání *sv. Lukáše,*		” ”	*Lk*
4. *Evangelium* podle sepsání *sv. Jana,*		” ”	*Jan*
5. *Skutky apoštolské,*		” ”	*Sk*
6. –19. Čtrnácte listů sv. Pavla, a to:			
6. *List Římanům,*		” ”	*Řím*
7. *První* list *Korintským,*		” ”	*1 Kor*
8. *Druhý* list *Korintským,*		” ”	*2 Kor*
9. List *Galatům,*		” ”	*Gal*
10. List *Efeským,*		” ”	*Ef*
11. List *Filippským,*		” ”	*Fil*
12. List *Kolosským,*		” ”	*Kol*
13. První list *Soluňským,*		” ”	*1 Sol*
14. Druhý list *Soluňským,*		” ”	*2 Sol*
15. První list *Timoteovi,*		” ”	*1 Tim*
16. Druhý list *Timoteovi,*		” ”	*2 Tim*
17. List *Titovi,*		” ”	*Tit*
18. List *Filemonovi,*		” ”	*Filem*
19. List *Židům,*		” ”	*Žid*
20. List *sv. Jakuba,*		” ”	*Jak*
21. *První* list *sv. Petra,*		” ”	*1 Petr*
22. *Druhý* list *sv. Petra,*		” ”	*2 Petr*
23.–26. Tři listy sv. Jana, a to:			
23. *První* list *sv. Jana,*		” ”	*1 Jan*
24. *Druhý* list *sv. Jana,*		” ”	*2 Jan*
25. *Třetí* list *sv. Jana,*		” ”	*3 Jan*
26. List *sv. Judy*		” ”	*Juda*
27. *Zjevení sv. Jana,*		” ”	*Zjev*

[1)] Pláč se počítává s jen za jednu knihu, takže jest pak celkem 45 starozákonných knih.

Všech posvátných knih obojího zákona jest sedmdesát a tři knihy. (Počítáme-li starozákonních jen 45, pak jest jich jen 72.)

Biblické knihy S. z. třídíme nyní se zřetelem k jich *obsahu* ve tři skupiny:

A. *Knihy dějepisné,* dějinné, které obsahují z veliké části příběhy. Jsou to všecky knihy uvedené svrchu pod čísly: 1–19, č. 45 a 46.

B. *Knihy poučné* (didaktické, básnické, mravoučné, mudroslovné v širším slova smyslu, theosofické). K této skupině patří knihy svrchu uvedené pod čísly 20–26.

C. *Třetí skupinu* tvoří knihy *prorocké,* uvedené svrchu pod čísly 27–44.

Biblické knihy pocházejí od *dvou činitelů:* prvým jest sám Bůh, druhým jest člověk, svatopisec, jako byl Isajáš, Jeremjáš, Ezechiel atd.

Je tedy bible kniha *božsko-lidská* a dlužno rozeznávati při každé biblické knize *dva původce,* dva spisovatele, a to: 1. *původce hlavního,* kterým byl Duch svatý, a 2. původce *vedlejšího,* kterým byl příslušný lidský spisovatel.

Nadpřirozený vliv Ducha sv., pod nímž biblické knihy vznikly, nazývá se *inspirace, vnuknutí, vdechnutí.*

Uvádí-li svatopisec něco, o čem jest přesvědčen, že se zakládá na pravdě, nebo schvaluje-li výslovně anebo mlčky výrok jiné osoby, kterou uvádí, pak nelze s pojmem inspirace srovnati možnost omylu, poněvadž by omyl takový bylo nutno přičísti tomu, jenž za spisovatelem stojí – Bohu, který nemůže ani klamati ani oklamán býti.

Může však svatopisec uvésti též osoby nebo prameny jiné, za jejichž pravdivost nebere žádné odpovědnosti. Ano může z dobrých důvodův uvésti i osoby pronášející názory nesprávné.

Mezi *jistým výsledkem vědy a mezi jistým smyslem některého místa Písma svatého nemůže býti skutečného rozporu.*

Zdánlivé rozpory zaviňují *lidé,* kteří buď překračují meze svého oboru, v němž jsou povolanými činiteli, anebo vydávají za *jisté výsledky* vědecké *málo odůvodněné domněnky.*

O poměru bible k vědám přírodním

dlužno připomenouti: 1. Bible poskytuje čtenářům předně a hlavně poučení náboženského, nemá však v úmyslu poučovati lidstvo o vědách přírodních. Tu a tam některá zmínka v bibli o zjevech přírodních je tam jen proto a potud, že a pokud je toho třeba k podání pravdy náboženské; mluví tedy o těchto zjevech takřka mimochodem.

2. K poučení náboženskému nebylo třeba, by inspirující Bůh svatopisce povznesl na stanovisko moderního přírodovědce, který líčí jevy přírodní jak ve skutečnosti se odehrávají, užívaje při tom vědeckého názvosloví (terminologie). Pro účel bible stačilo, by svatopisec zůstal na stanovisku prostého lidového pozorovatele přírody. Líčí tedy její zjevy tak, jak působí *na smysly,* na zrak, sluch atd., a užívá při tom mluvy *lidové.* Poněvadž na př. lidskému oku prostého pozorovatele se zdá, že slunce se po obloze pohybuje a země že stojí, proto svatopisec podle tohoto vnějšího smyslového vjemu též věc poznačuje. Oko lidového pozorovatele přírody řadí netopýra mezi "létavce".

Svatopiscové jakožto synové své doby, podávajíce dějiny; neužívali historicko-kritické metody, podle jaké pracují a dějiny podávají dějepisci XX. věku. K náboženskému poučení, jež jest hlavním úkolem bible, nebylo nutno, by inspirující Bůh povýšil spisovatele na stanovisko moderního historického badatele.

Přece však biblický vypravovatel pod vlivem inspirace byl tak veden a chráněn, že nemohl svým jménem, t. j. jménem Božím vydávati něco za historickou pravdu, co jí

skutečně nebylo.

Autograf (prvopis) biblických knih, t. j. rukopis, který sám inspirovaný spisovatel psal nebo který písaři diktoval, *se nám nezachoval* ani jediný. Znění biblických knih známe jen *z opisův.*

Žádná jiná kniha nebyla tolikráte opisována jak v původním znění, tak v různých překladech, jako bible.

Přes to zachovalo se znění biblických knih *v podstatě* neporušeno, t. j. nauky víry a mravů, podstata biblických příběhů, podstata proroctví v dnešním znění biblickém, úplně se srovnává se zněním vyšlým z péra (= ze třtiny) svatopiscův. Dokazuje to *soulad* v podstatných věcech *mezi rukopisy,* podávajícími nám původní znění, a mezi rukopisy podávajícími nám totéž *znění v různých starých překladech.*

Nepatrné odchylky ve věcech podružných nazýváme *různočtením* čili *variantem* (variantou).

Biblické knihy S. z. byly původně většinou napsány jazykem hebrejským, některé aramským a dvě řeckým. Záhy byly knihy ty překládány.

I. *Překlady řecké.*

1. Nejstarší překlad bible S. z. do jazyka řeckého jest t. zv. překlad *alexandrijský,* zvaný tak podle města, v němž vznikl; sluje též překladem Sedmdesáti ("Septuaginta" zkratka: LXX), poněvadž podle pověsti pořídilo jej (překlad Pentateuchu) sedmdesát (dva) překladatelů, Různí pracovníci překládali též různou metodou mezi r. 285 a asi 150 před Kristem. Když se častým opakováním do něho vloudilo něco omylů a nedostatků, opravil jej Origenes. Text Origenem upravený nazývá se *zněním hexaplovým* čili šestisloupcovým, poněvadž bylo napsáno v jednom ze šesti sloupců velikého díla Origenova, podávajícího v jiných sloupcích kromě původního znění hebrejského též jiné překlady, uvedené níže pod č. 2–4. Jiné opravené vydání překladu alex. obstaral Lucian, kněz syrský (+ 312), a Hesichius, biskup egyptský (z téže doby).

2. Řecký překlad Akylův pochází z počátku II. století křesťanského.

3. Řecký překlad Theodotionův pochází z druhé polovice téhož století.

4. Řecký překlad Symmachův pochází z konce téhož století.

II. Z překladů bible do jazyka *aramského,* zvaných *"targumy",* kde překladatel text biblický spíše opisuje (volně podává) než překládá, zasluhují zmínky:

1. Targum Onkelův, t. j. opis pěti knih Mojž.

2. Targum Jonatanův (hen Uziel), t. j. opis "Proroků" (podle pojmu židov.).

3. Targum Lži-Jonatanův, t. j. opis pěti knih Mojž.

III. Překlad čili targum *samaritánský* (pěti knih Mojž.).

IV. Z překladů *syrských*

1. první místo zaujímá t. zv. *Pešitá,* pořízená podle hebrejského původního znění neli již v prvém století křesťanském, jistě ve století druhém.

2. Překlad *syrsko-hexaplový,* pořízený podle Origenova řeckého znění "šestisloupcového".

3. Překlad *filoxenský,* z počátku VI. století, podle obecného znění překladu alexandrijského, Origenem neopraveného.

V. Z překladů *latinských* jest jmenovati:

1. Překlad, kterého užívala církev latinská před Jeronýmem. Byl pořízen z řecké LXX. Sluje obyčejně (ač ne zcela správně) *Itala.*

2. Obecný překlad latinský čili *Vulgáta,* dílo to sv. Jeronýma. Překlad tento byl sně-

mem Tridentským prohlášen za překlad *autentický, t. j. církev úředně jej ověřila;* prohlásila, že v podstatě se srovnává s originálem. Podle usnesení sněmu tohoto vydal Apoštolský Stolec ve vatikánské knihtiskárně překlad Jeronýmův v podobě co nejdokonalejší (r. 1592, 1593 a 1598 za Klementa VIII.). Podle tohoto latinského úředního znění katolické církve jest pořízen též tento český překlad.

VI. Z ostatních starých překladů (koptického, etiopského, arménského, gótského, gruzského, arabského) nás nejvíce zajímá překlad sv. apoštolů Slovanstva, soluňských bratří *Cyrila a Metoda,* do jazyka *staroslověnského.*

VII. Také do *češtiny* byly záhy knihy posvátné překládány. Celé překlady knihy žalmů jsou v žaltáři *klementinském* (z počátku XIV. věku), *wittemberském* (ze druhé polovice téhož věku), "kapitulním" a poděbradském (z r.1395). V téže době přeloženo bylo patero knih Mojž. Za Karla IV. (1346–1378) byly již přeloženy všecky biblické knihy.

a) Jak velkou pozornost naši předkové věnovali Písmu sv., svědčí, že máme z XV. století tak veliký počet českých biblí různých recensí; český národ může čestně v tom zápoliti s velikými národy kulturními. Buď též jmenovány: a) bible, v nichž se ještě "pravopis Husův" nevyskytuje: *Leskovecká* bible (sluje nyní *drážďanskou,* poněvadž se chová v Drážďanech; pochází z doby kolem r. 1410), *litoměřická* bible (čili *slavatovská* z roku 1411–16), *emauzská* bible (z r. 1416), *vatikánská* bible (zvaná též *římskou,* anebo *královny Kristiny), olomoucká* bible (z r. 1416).

b) "Pravopisem Husovým" jsou psány: opis bible šafhúské (z roku 1450–1470). b. musejní (z r. 1462), b. boskovská, b. Dlabačova, b. Bočkova, b. strahovská atd.

Když byl vynalezen tisk, používali naši předkové i této vymoženosti pro zmnožování biblí. Již r. 1475 vytištěn byl N. z. Dvě léta nato r. 1477 *vyšel v Plzni první český tištěný žaltář. V Praze vytištěna byla celá bible r. 1480 anebo 1488* "prací Jana Pytlíka, Severina Kramáře, Jana od Čápů a Matěje od bílého lva". R. 1489 vytištěna byla bible *kutnohorská, 1509* bible *benátská.* Po bibli Severina z Kapí Hory (Praha 1529), po bibli norimberské (z r. 1540) a po bibli Netolického (Praha 1549) vycházely bible v krásné úpravě v Praze u Jiřího *Melantricha* (1556 nebo 1557, 1561, 1570, 1577).

Ačkoliv se Čeští bratři odvrátili od církve, přece podrželi lásku a úctu k bibli, *kterou přijali od církve katolické!* O péči, jakou věnovala bratrská jednota psanému slovu Božímu, svědčí veliká jejich bible zvaná biblí *"kralickou".* (Vycházela v Kralicích od r. 1572–1593.)

Pro katolíky vydána v Praze v letech 1677, 1712, 1715 t. zv. bible *svatováclavská,* která se později dočkala druhého (1769–1771) i třetího vydání (1778–1780). Toto vydání bylo později základem bible *Procházkovy* (1804), *Krbcovy* (1851), *Srdínkovy a Borového* (1857, nové vydání 1888–89). *Frenclova a Desoldova* bible (1864) jest zpracována na základě vydání z roku 1851. *Lenz* jen nepatrně změnil znění své bible, provázené obrazy Doreovými (z r. 1892) "Zlatá Bible" (z r. 1884–94) přidržela se textu bible z r. 1888–89. Překlad bible z původních jazyků vydal *Tomáš Draský* 1821–27.

Svatou povinností každého křesťana jest, *bible na výsost si vážiti,* poněvadž obsahuje psané slovo Boží, a výroky její, poněvadž jsou to výroky Boha, jenž nemůže ani klamati ani býti oklamán, *přijímati s nezlomnou věrou.*

Tuto povinnost celá křesťanská starobylost též svědomitě, ba nadšeně plnila.

a) Již *ze jmen,* kterými bibli označovala, prosvítá tato úcta, "svatá písmena", "svatá písma", "svaté knihy", "Boží písma", "Boží knihy", "zákon", "měřítko pravdy", "nebeské stránky", "list všemohoucího Boha psaný k tvorstvu", toť jsou čestné názvy, kterými

staří bibli poctili.

Jindy označovali bibli slovem "kniha" beze všeho přívlastku, aby dali najevo, že bible jest kniha knih, kniha nejznamenitější, nejdůležitější, nejdražší, nejvzácnější; jí že přísluší název *"kniha"* v nejdokonalejším významu, a tento titul že tak jí stačí, že není třeba blíže ji označovati.

b) Hned od počátku církve kladla se kniha tato na oltář, užívalo se jí, když se slavila svatá tajemství, předčítaly se z ní úryvky shromážděnému lidu. *Církev* obcujíc při bohoslužbě s Bohem, projevuje mu svou oddanost *slovy biblickými.* Křesťané modlitbou i zpěvem mluvíce s Bohem, činívali to nejraději *slovem biblickým.*

Kázání ve starších dobách církve nebylo nic jiného než přiměřený *výklad bible.*

Ve školách křesťanských dlouho *jedinou učebnicí* bývala *bible, a jádrem bohosloví* byl opět *výklad této knihy.*

Obhájcové čisté pravdy jak proti židům, tak proti různým bludařům uváděli opět a opět výroky bible, a hlasy bludařů pod tíží této autority oněmovaly.

c) Tisíce a tisíce duší nejšlechetnějších čítaly v knize této ve dne i v noci, od svého mládí až do posledního svého vzdechu, dle obsahu jejího dávaly směr celému svému životu. *Biblicky* smýšlely, *biblicky* cítily, *biblicky* mluvily, *biblicky* jednaly! Když některá duše chřadla, *v bibli* hledala a nalezla lék pro svoji chorobu; když bouře života se nad ni snesly a zahalily ji v ponurou truchlivost, která svírala její srdce, tu *v bibli,* ve slovu Božím, hledala a nalezla nevysychající prameny živé vody, *občerstvení a útěchy.* Ve svých vniterných úporných bojích proti odvěkému nepříteli lidstva čerpaly duše *válečná hesla a sílu* opět *z bible.*

d) Která kniha byla v minulosti s takovou pietou tolikráte krasopisně opisována, tolikráte uměleckými iniciálkami, ozdobami nejrůznějších tvarů zdobena, v tak drahocenné desky, zlatem, stříbrem a drahokamy zdobené vázána, která kniha byla s takovou pečlivostí a nákladem dávána do tisku po celé zeměkouli jako bible? Z bible čerpali největší malíři a sochaři náměty ke svým nesmrtelným dílům, biblické texty provázeli mistři-skladatelé zpěvem i hudbou. Která jiná kniha se těšila z takové pozornosti jako bible?

e) Byli křesťané, kteří i život raději obětovali, než by byli vydali božské knihy, když pohané jich žádali. Jiní kráčeli na popraviště šeptajíce si slova biblická, jiní kladli hlavu pod katův meč se slovy biblickými na rtech, jiní na lůžku smrtelném opět a opět sílíce a těšíce se slovy Ducha sv. načali některý výrok biblický, aby jej dopověděli na věčnosti. Sám Kristus umíral se slovy žalmu na rtech. (Ž 21^{2} a Mt 2 7^{46} Ž 30^{6} a Lk 23^{46}.)

Učitelkou a povolanou, Bohem oprávněnou a zmocněnou vykladatelkou bible jest církev katolická.

Jako státní autorita, vydavši zákoník, vykládá jeho nejasná místa autenticky příslušným úřadem, tak Bůh, jenž dal lidstvu bibli, také zákoník, podle něhož jest smýšleti a jednati, pověřil úřad církevní, církev učící, právem, zákoník ten, Písmo, autenticky vykládati.

Svatí Otcové, kteří vykládají jednomyslně některé místo bible, týkající se víry a mravů, představují nám samu církev a její výklad; i není proto dovoleno takovéto místo vykládati proti jednomyslnému výkladu sv. Otců.

Krásně píše spisovatel knihy po bibli nejrozšířenější, "Zlaté knihy o následování Krista", ve IV. knize v hl. 11. nadepsané: "Duši věřící nezbytně jest potřebí těla Kristova a Písma svatého" pod č. 4.: "Pociťuji, že jest mi v životě tomto potřebí nade všechno obzvláště dvojího, bez čehož by mi bídný tento život byl nesnesitelným. Držán jsa v žaláři

svého těla vyznávám, že potřebuji dvojího: pokrmu totiž a světla. A tu jsi tedy mně slabému dal svaté tělo své k posile duše i těla, *a za svítilnu nohám mým jsi postavil slovo své.* Bez toho dvojího bych ani žíti nemohl, neboť slovo Boží je světlem mé duši a tvá svátost jest mi chlebem života. To dvojí lze nazvati dvěma stoly, kteréž stojí z obou stran v klenotnici církve svaté. První z nich je stůl svatého oltáře, chovající posvátný chléb, a to jest drahocenné tělo Kristovo. Druhý je stůl Božího zákona, obsahující svaté učení, které vyučuje víře pravé a vede bezpečně až za záclonu, kdež jest Nejsvětější. Díky tobě, Pane Ježíši, světlo z věčného světla, za stůl svaté nauky, kterýž jsi nám uchystal svými služebníky, proroky, apoštoly a učiteli."

V dějinách národa českého shledáváme, že láska k Eucharistii a k bibli byly dvě charakteristické známky staré duše české. Kéž by tyto dva rysy zdobily každého Čecha XX. věku!

Běžné zkratky.

a. za číslicí verše znamená první jeho část.

b. za číslicí verše znamená druhou jeho část (případně *c., d.,* znamená další jeho části).

dosl. = doslovně.

hebr. = hebrejský text čili znění (buď znění běžné [masoretské] nebo kriticky upravené).

hl. =hlava, kapitola.

n. = následující (jedn. čís.).

nn. =následující (množ. čís.).

n. u. m. = na uvedeném místě.

N. z. = Nový zákon.

Pt. = Pentateuch.

Srv. = srovnej.

S. z. = Starý zákon.

v. = verš.

vv. = verše.

Vulg. = Latinská Vulgata.

LXX = Překlad sedmdesáti čili Septuaginta.

( ) Okrouhlou závorkou uzavřená slova k snadnějšímu porozumění dlužno si domysliti nebo doplniti.

[ ] Hranatou závorkou uzavřená slova jsou sice ve Vulgatě, z vážných důvodů však lépe si je odmysliti nebo vynechati.

ÚVOD DO PENTATEUCHU ČILI DO PĚTI KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

Pentateuch čili *pětidílná kniha Mojžíšova* popisuje *vývoj zjevení Božího* od stvoření světa až do osazení Palestiny Israelity. Poněvadž tento *"pětisvazek"* obsahuje soubor zákonů náboženských, mravních, bohoslužebných, společenských, občanských i politických, proto nazývali Israelité knihu tu právem *tóra, t. j. zákon, zákoník.*

Jádrem pětisvazku Mojžíšova jsou *tři prostřední* knihy; *prvá* kniha jest *velikým úvodem,* předmluvou k celému dílu, *poslední* pak *závěrem* či doslovem. *Celé dílo,* jak patrno, činí organický, *zaokrouhlený celek.*

Na základě četných výroků jak Starého tak Nového zákona, na základě nepřetržitého ústního podání Israelitů, jakož i podle vniterných známek, které podává samo znění

Pentateuchu, byla kniha tato takměř *až do XVIII. století jednomyslně přisuzována* Mojžíšovi. *Od té doby* jali se však bibličtí rozumáři na celé čáře mojžíšský původ potírati, tvrdíce, že Pentateuch byl složen v dnešní podobě teprve po návratě Židů ze zajetí babylonského z písemných památek, které vznikly teprv *v době pomojžíšské* (od IX. století do V.).

Papežská biblická komise však za souhlasu Pia X. dne 27. června 1906 rozhodla, ze *důvody* sebrané od těchto *kritiků k vyvrácení mojžíšského původu* posvátných knih, které se označují jménem *Pentateuchu, nemají té váhy,* by vyvážily důvody uváděné pro mojžíšský jeho původ.

Netřeba si však *představovati* mojžíšský původ Pentateuchu tak, že by Mojžíš všecko do nejmenších podrobností *sám* byl *vlastnoručně* napsal *nebo* svým písařům *diktoval.* Papežská komise připouští domněnku, že Mojžíš své dílo pojaté pod vlivem Boží inspirace uložil jedné neb i více osobám napsati, ale tak, že jeho myšlenky věrně podaly, ničeho proti jeho vůli nenapsaly, ničeho nevynechaly, a že pak dílo tímto způsobem složené od téhož Mojžíše, hlavního a inspirovaného původce, bylo schváleno a jeho jménem veřejnosti odevzdáno.

Mojžíš k sepsání svého díla *užíval pramenův, buď písemných* památek *neb ústních* podání.

Po smrti Mojžíšově byly k Pentateuchu připojeny některé dodatky jiného inspirovaného spisovatele.

Věrohodnost Pentateuchu jest nade vši pochybnost zajištěna. Neboť Mojžíš

a) všecko, co vypravuje, *věděti mohl.* V posledních čtyřech knihách svého díla podává, čeho byl *sám očitým svědkem.* V prvé knize sice vypravuje věci, které se neodehrávaly před jeho zrakem a sluchem, však i tu jest uvážiti následující skutečnosti:

Události, které jsou podány z doby nejstarší, byly společným majetkem všeho lidstva. U jiných národů byly sice postupem doby obestřeny nejrůznějšími výtvory nevázané lidské obrazivosti, takže čím dále jdou do minulosti, tím více báječného dovedou vypravovati, jejich jádro však přece jen obsahuje události skutečně historické, a *toto jádro právě nám podává Mojžíš,* který o původu člověka, jeho stavu a pádu vypravuje velice střízlivě. Byv vychován a vzdělán na dvoře egyptském, byl i přirozeně uschopněn čerpati z různých písemných památek, které za jeho doby již ve velikém počtu existovaly. Jsa původu israelského mohl čerpati jmenovitě pro dobu patriarchů z nevysychajícího pramene ústního podání, kteréž odkazovalo jako vzácné dědictví pokolení jedno druhému. Rodokmeny, kteréž byly zajisté již záhy písemně poznamenávány, tvořily pevnou kostru pro tyto vypravované příběhy o patriarších. Posvátná úcta, jakou lnuli Israelité ke svým praotcům, nedovolovala, by zděděné o nich vypravování podstatně měnili. Za těchto okolností Mojžíš, jsa nad to uschopněn nadpřirozeně inspirací, *byl dokonale s to, by podal ve svém díle čistou historickou pravdu.*

b) O Mojžíšově dobré vůli, podati pravdu, svědčí nejlépe jeho přísná, upřímná, ukázněná nezištná povaha. Jak prostě, nestrojeně líčí události! Jeho prostřednictvím se sice dějí zázraky veliké, ale Mojžíš přičítá vše Bohu, sebe považuje jen za vedlejší nástroj, a nikde nelze nalézti ani stopy, aby něco z daných poměrů vykořistil pro sebe, pro svoji rodinu, aby zajistil potomstvu vynikající místo, sobě nehynoucí slávu, sebe prohlásil za nadčlověka a pod. Nikde není ani nejmenšího stínu něčeho podobného, přes to že pokušení bylo tak blízké!

c) Mojžíš podává ve svých knihách události, ze kterých mnohé se odehrávaly před

očima jeho čtenářů. Jak by byl mohl jim předkládati něco jinak, než se stalo? O jiných událostech, které Mojžíš zaznamenal, slyšeli vypravovati první jeho čtenáři od svých otcův. Kdyby Mojžíš byl něco napsal, co se nesrovnávalo s tímto vypravováním, jistě by se byly ozvaly hlasy, že porušil pravdu! Mojžíš uložil lidu těžké zákony, rozhodně a přísně proti všem vystupoval, kdo jich nedbali. Bylo by nevysvětlitelnou a neuvěřitelnou hádankou, že by se Israelité neozvali jako jeden muž proti Mojžíšovi, že je podvádí, zákony podvrhuje, autoritu Boží jen předstírá. *Za těch okolností Mojžíš ani nemohl psáti nepravdu!*

d) Ačkoliv již po tak dlouhou dobu tisíce a tisíce útoků byly proti věrohodnosti Mojžíšova díla podniknuty jménem jazykozpytu, starožitností, vykopávek, jménem assyriologie, egyptologie a líných věd, přece nebyl dosud ani na jednom místě v Pentateuchu zjištěn historický blud. Naopak, právě jmenované vědy vydávají svědectví pravdivosti knih Mojžíšových.

Knihy Mojžíšovy jsou nejdůležitější složkou Písma starozákonného. Čím jsou evangelia následujícím knihám novozákonným, tím jest Pentateuch ostatním knihám starozákonným. Kromě vznešených zákonů, jimiž se řídil lid Boží celá staletí a jež majíce platnost věčnou, pokud jsou prohlášením zákona přirozeného, i nás křesťany tedy zavazují, obsahuje Pentateuch zprávy neocenitelné, jako na př. o prvotném stavu a pádu lidstva, o zaslíbeném Spasiteli,[1] které tvoří základ péče Boží o spásu lidstva nejen v Starém zákoně, nýbrž i v Novém. Pentateuch jest vzácnou školkou, v jejíž půdě zasazena jsou semena i sazenice budoucí spásy lidstva, jež se později stále více rozvíjela.

Zákoník starobabylonského krále *Chammurapiho* jest sice starší, avšak proniknut duchem *mnohobožství,* kdežto Pentateuch jest – abych o jiných jeho přednostech pomlčel – provanut přísným a čistým *jednobožstvím.*

[1] Messiášská proroctví v Pt. obsažená dlužno hledati v 1 Mojž 3^{15} $9^{26\ 27}$ 12^{3} 18^{18} 22^{18} 26^{4} 28^{14} 49^{8-12}, 4 Mojž 24^{14-20}, 5 Mojž 18^{18-19}.

GENESIS
ČILI
PRVÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

O STVOŘENÍ SVĚTA A POVINNOSTI SVĚTITI SOBOTU. (1, 1-2, 3.)

Nadpis. Vznik světa (v. 1.). – Stav prvotné hmoty (v. 2.). – Stvoření a) světla (v. 3.–5.), b) oblohy (v. 6.–8.); c) oddělení pevniny od moře a stvoření rostlinstva (9.–13.), d) stvoření nebeských těles (14–19.), e) vodní zvířeny a ptactva (20.–23.), f) ostatního živočišstva (24.–25.) a prvních lidí (26. n.). Bůh jim žehná a odevzdává rostliny za pokrm (28.–31.). – Závěrek o tvůrčí činnosti Boží (2, I.). g) Posvěcení soboty (2, 2. n.).

HLAVA 1. – [1] Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.
[2] Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou, a duch Boží vznášel se nad vodami.
[3] Tu řekl Bůh: Budiž světlo! I stalo se světlo. [4] A viděl Bůh světlo, že jest dobré. A oddělil světlo od tmy. [5] Nazval pak světlo dnem a tmu nocí. A nastal večer a jitro, den prvý.
[6] Dále řekl Bůh: Budiž obloha uprostřed vod a děl vody od vod. [7] Učinil tedy Bůh oblohu, a oddělil vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou. I stalo se tak. [8] Nazval pak Bůh oblohu nebem. A nastal večer a jitro, den druhý.
[9] Dále řekl Bůh: Ať se shromáždí vody, které jsou pod nebem, na jedno místo a ukáže se souš! I stalo se tak. [10] Nazval pak Bůh souš zemí, a shromážděné vody nazval mořem. A viděl Bůh, že je to dobré. [11] Řekl pak: Ať zplodí země zelené a semenonosné rostliny, jakož i plodné stromy, které nosí na zemi podle svých druhů ovoce, vel kterém jest jejich símě! I stalo se tak. [12] Vydala tedy země zelené a semenonosné rostliny podle jejich druhů, jakož i ovocné stromy, z nichž každý přináší símě podle svého druhu. A viděl Bůh, že je to dobré. [13] A nastal večer a jitro, den třetí.
[14] Dále řekl Bůh: Buďte světla na nebeské obloze, dělte den a noc, buďte znameními, (označujte) časy, dny a roky, [15] a sviťte na nebeské obloze osvěcujíce zemi! I stalo se tak. [16] Učinil tedy Bůh dvě veliká světla – světlo větší, by panovalo dni, a světlo menší, by panovalo noci – a hvězdy. [17] A umístil je na nebeské obloze, by svítila nad zemí, [18] panovala dni i noci, a dělila světlo od tmy. A viděl Bůh, že je to dobré. [19] A nastal večer a jitro, den čtvrtý.
[20] Dále řekl Bůh: Vyvoďtež vody živá zvířata, která se pohybují; létavci pak nad zemí pod nebeskou oblohou (lítejtež)! [21] Stvořil tedy Bůh veliká zvířata vodní a všelijaké pohybné živočichy, které vydaly vody podle jejich druhů, jakož i všeliké druhy létavců. A viděl Bůh, že je to dobré. [22] I požehnal jim řka: Rosťte, množte se a naplňte mořské vody; také ptáci ať se rozmnožují na zemi! [23] A nastal večer a jitro, den pátý.
[24] Bůh dále řekl: Ať vydá země živočišstvo podle jeho druhů, totiž zvířata krotká, drobnou zvířenu a všelijaké druhy zvířat divokých. I stalo se tak. [25] Učinil tedy Bůh divoká zvířata podle jejich druhů, krotká zvířata, jakož i všecku zemskou drobnou zvířenu podle jejích druhů. A viděl Bůh, že je to dobré.
[26] Řekl také: Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nad mořskými ryba-

---

V. [7] "*I stalo se tak*" stává obyčejné hned za rozkazem (vv. 3. 9. 11, 15. 24.). Zde asi nedopatřením opisovatelů následuje teprve po v. 7. Má končiti v. 6., jak je tomu v překladě alex. (LXX).

V. [9]. jest v LXX delší o větu: "Shromáždily *se* tedy vody, které jsou pod oblohou, do svých shromaždišť a ukázala se souš."

V. [20]. Hebr. lépe: *"Ať se vody hemží hemžícími se živočichy."* Tím jest naprosto vyloučen nesprávný názor, že podle bible vodní živočišstvo vzniklo z vody!

Za v. 20. bylo by radno s LXX vložiti: "I stalo se tak."

V. [21]. Místo "živočichy, které vydaly vody", opět správněji hebr. "kterými se vody hemží".

V. [26]. V množném "Učiňme" vidí Irenej, Efrem, Basil, Řehoř z Nyssy a j. rozmluvu Trojice Boží, proto

mi, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí, jakož i nade vší drobnou zvířenou, která se pohybuje po zemi.

[27] Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému,
k obrazu Božímu stvořil ho,
muže a ženu stvořil je.

[28] Požehnal jim též Bůh, řka: Rostte, množte se, naplňte zemi, podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem a nade všemi živočichy, kteří se po zemi pohybují. [29] Bůh také řekl: Hle, dávám vám semenonosné rostliny, cokoliv jich na zemi jest, a všecky stromy, které chovají v sobě semena svých druhů, abyste je měli k potravě; [30] (dávám je) též všem zvířatům na zemi, všemu nebeskému ptactvu a všemu drobnému zvířectvu, které se na zemi pohybuje a v němž jest živá duše, aby měla potravu. I stalo se tak. [31] A viděl Bůh všecko, co byl učinil, a bylo to velmi dobré. A nastal večer a jitro, den šestý.

HLAVA 2. – [1] Tak dokonána byla nebesa, země a všecka jejich okrasa.

[2] Dokončil tedy Bůh dne sedmého své dílo, které byl konal, a odpočinul dne sedmého ode vší práce, kterou byl činil. [3] Požehnal pak dni sedmému a posvětil ho, poněvadž dne toho byl ustal ode všeho svého díla, o kterém při stvoření pracoval.

Prvotná nevinnost lidstva. (2, 4– 2, 25.)

[4] Toto jsou dějiny nebes a země po jejich stvoření:

[5] Tehdy, když učinil Hospodin Bůh nebe a zemi – na zemi ještě nebyly žádné polní křoviny, aniž jakákoliv rostlina na lukách pučela; nesesílal totiž Hospodin Bůh deště na zemi a nebyl člověk, jenž by vzdělával půdu; [6] potom vystupoval pramen ze země a zavlažoval všecek povrch země – [7] utvořil Hospodin Bůh člověka z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dech života; tak se stal člověk živoucím živočichem.

---

také přeloženo "naší" (své). – Místo "nad celou zemí" lépe jest čísti s Pešitou: "nade všemi divokými zvířaty", jak žádá též souvislost.

HL. 2. V [1] Místo "okrasa" má hebr. "vojska". Tato vojska jsou: hvězdy, ptactvo, ryby, zvířata a lidstvo.

Nábožensko-mravní obsah Gn 1, 1.–2, 3. jest neocenitelný. Dvě klauni myšlenky: 1. že vesmír jest od Boha stvořen, 2. že den sedmý jest světiti, jsou vetkány v prostředí vysoké věrouky.

Rozumný čtenář je vděčen, že se mu zde dostalo vzácného poučení náboženskomravního, nehledá však zde poučení o záhadách, které patří do řádu věd přírodních (přírodovědy, kosmogonie, geogonie, palaeontologie atd.), neboť nebylo a není úkolem Písma sv. poučovati o předmětech, o kterých badati jest ponecháno lidskému rozumu. Bible nepraví na tomto místě, ani v kolika tisíciletých periodách se vesmír vyvinul, až nabyl nynějšího tvaru. Nepraví, že mezi úplným rozvojem říše rostlinné (den třetí) a mezi počátkem ryb a ptáků (den pátý) uplynula tisíciletá perioda, v níž se vyvíjela nebeská tělesa (den čtvrtý). Nepraví, že pozemská zvířata počala se teprv rozvíjeti, kdy zvířata vodní a vzduchová (= ptáci) byla již dokonale vyvinuta. Rovněž není účelem bible podati jednotlivé tvůrčí kony Boží v přesném časovém (chronologickém) postupu. Jednotlivé úkony Boží jsou položeny na jednotlivé dny, že tím vzniká celý týden, aby člověk, Bohu podobný, byl poučen, že jest mu šest dní pracovati, dne sedmého pak že má odpočívati, jak to učinil Bůh.

V. [5]. "Vzdělávati půdu" znamená zde hlavně umělé zavodňování, jaké bylo známo spisovateli z Egypta, kde se stavěly již od pradávna průplavy.

V. [6]. Místo *„pramen"* lépe *"mlha"*.

V. [7] Místo *"v tvář"* lépe v hebr. *"do nozder, do* nosu". *"Dech"* jest prostému pozorovateli známkou a účinkem života (dokud člověk dýchá, dotud žije), pak znamená i zdroj života v lidském těle, t. j. *lidskou duši.* Biblická zpráva o původu člověka nikterak není v rozporu s tím, co přírodní vědy o této otázce praví. "S důstojností vědy se srovnává jediné přiznání, že o původu člověka (věda) ničeho neví." (Reinke.)

[8] Byl pak na počátku Hospodin Bůh, štípil rozkošný ráj a do toho postavil člověka, jehož byl utvořil. [9] Vyvedl totiž Hospodin Bůh ze země všeliké stromoví, oku krásné a na chuť dobré; také strom života uprostřed ráje, jakož i strom poznání dobrého i zlého. [10] Vychází pak z místa rozkoše řeka, aby zavlažovala ráj, načež se dělí ve čtyři ramena. [11] Jméno jednoho Fison; to obtéká celou zemi Hevilat; tam (se těží) zlato – [12] zlato krajiny té jest výborné – tam (se nalézá) bdellium a kámen onyx. [13] Jméno ramene druhého jest Gehon; ten obtéká celou Etiopii. [14] Jméno ramene třetího je Tigris; ten teče na východě Assyrie. Rameno pak čtvrté jest Eufrat.

[15] Pojal tedy Hospodin Bůh člověka a postavil ho v rozkošném ráji, aby jej vzdělával a hleděl si ho.

[16] A přikázal mu: S každého rajského stromu smíš jísti; [17] avšak se stromu poznání dobrého a zlého ať nejíš! Neboť kterýkoliv den s něho budeš jísti, jistě zemřeš!

[18] Hospodin Bůh také řekl: Není dobře člověku býti sám; učiňme mu pomocnici podobnou jemu.

[19] Stvořiv tedy z hlíny všecky pozemské živočichy a všecky nebeské ptáky, Hospodin Bůh přivedl je k Adamovi, by viděl, jak by je nazval; jméno pak každého živočicha mělo býti takové, jaké mu Adam dá. [20] Dal tedy Adam všem krotkým živočichům, všem nebeským ptákům a všem divokým zvířatům jejich jména.

Pomocnice však sobě podobné Adam nenalézal. [21] Seslal tedy Hospodin Bůh na Adama tvrdý spánek; když usnul, vyňal mu jedno žebro, a místo jeho vyplnil masem. [22] Ze žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi.

[23] Tu řekl Adam:

To jest konečně kost z mých kostí
a maso z mého masa.
Bude slouti mužice.
neboť z muže je vzata.

[24] Protož opustí člověk otce svého i matku
a přilne k manželce své,
že budou dva tělem jedním.

[25] Byli pak oba –Adam totiž a žena jeho – nazí a nestyděli se.

Pád prvních lidí. (3, 1–24.)

HLAVA 3. – [1] Had byl lstivější, než všechna polní zvířata, která byl Hospodin Bůh

---

V.[8]. Místo *"na počátku"* lépe jest čísti se LXX *"na východě"*, a místo *"rozkošný ráj"* – *"ráj v Edenu"*; podává tedy LXX zeměpisnou polohu ráje určitěji: byl na východě (se stanoviska svatopiscova), v krajině zvané *Eden.*

V. [10]. nn. Místo "z *místa rozkoše"* lépe: *"z Edenu"*. Etiopie, hebr. *Kúš,* kde tekly řeky Fison (hebr. Píšón) a Gehón(hebr. Gichón). Ví se jen, že hebr. *Hiddekel* jest dnešní *Tigris* a hebr. *Feráth* jest dnešní *Eufrat,* ale hebr. *Kúš není dnešní Etiopie,* jak by se podle Vulg. mohlo zdáti.

V. [12]. *Bdellium* (hebr. bedólach) jest asi rostlina *Amyris agollochum,* vydává vzácnou klovatinu, které lze užíti za kuřidlo (kadidlo).

V. [21]. Spánek ten byl spojen s viděním (Efr. Aug.), co se děje. Eva byla utvořena z boku Adamova, a) že muž a žena jsou jedné a téže přirozenosti (Ambrož. b) aby muž měl tím větší *láska k ženě,* když v ní vidí jakousi část sebe (srv. lásku mateřskou k dětem, které utvořeny byly v jejím lůně), *c)* aby byl Adam jedním *počátkem a zdrojem* pro celé lidstvo, ani Evy nevyjímajíc, a *d)* by patrno bylo, že jest Adam *hlavou* nejen svých dětí, nýbrž i své ženy. – Otcové vidí ve vzniku Evy ze žebra Adamova předobraz církve, která se zrodila z otevřeného boku, ze srdce Krista, druhého to Adama (Jan 19, 34.), a která jest v podobném poměru ke Kristu, v jakém byla Eva k Adamovi. (Efes 5, 23.–32.)

Hl. 3. V. [1]. *Had,* pokoušející Evu v ráji, byl *skutečný* had, podle většiny vykladačů. Někteří novější

učinil. Ten řekl ženě: Proč vám zakázal Bůh jísti se všech rajských stromů? [2] Žena mu odpověděla: Z ovoce stromů, které jsou v ráji, jísti smíme; [3] z ovoce stromu však, který jest uprostřed ráje, zakázal nám Bůh jísti, ano i dotýkati se ho, abychom snad nezemřeli. [4] Tu pravil had ženě: Nikoliv! Nikterak nezemřete! [5 VI] totiž Bůh, že toho dne, kterého z něho požijete, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, poznávajíce dobré i zlé.

[6] Tu zdálo se ženě, že je strom ten na chuť velmi dobrý, oku krásný a zraku lahodný; vzala tedy z jeho ovoce a jedla; dala též svému muži, a ten jedl také.

[7] I otevřely se oběma oči. Poznavše, že jsou nazí, sešili fíkové listy a urobili si zástěry. [8] Když pak zaslechli kroky Hospodina Boha, procházejícího se za podvečerního vánku v ráji, skryl se Adam i žena jeho před tváří Hospodina Boha v rajském stromoví.

[9] Tu zavolal Hospodin Bůh Adama a řekl mu: Kde jsi? [10] On odpověděl: Když jsem uslyšel kroky tvé v ráji, bál jsem se, že jsem nahý; proto jsem se skryl. [11] Řekl mu (Bůh): Kdo ti oznámil, že jsi nahý? Nejedl jsi se stromu, s něhož jísti jsem ti zakázal? [12] I pravil Adam: Žena, kterou jsi mi dal za družku, dala mi s toho stromu, a tak jsem jedl. [13] Řekl tedy Hospodin Bůh ženě: Proč jsi tak učinila? Odpověděla: Had mě obelstil a tak jsem jedla.

[14] Tu pravil Hospodin Bůh hadu:

Že jsi toto učinil,
jsi zlořečený mezi všemi zvířaty (domácími)
i mezi zvířenou polní.
Po břiše budeš se plaziti
a prach země žráti po všecky dny života svého.
[15] Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a ženou,
mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím;
ona rozdrtí hlavu tvou,
kdežto ty budeš úklady činiti její patě.
[16] Ženě pravil:
Rozmnožím tvé útrapy zejména při těhotenství,
s bolestí budeš roditi děti.
Pod mocí muže budeš,
on bude nad tebou panovati.

[17] K Adamovi pak pravil: Že jsi poslechl hlasu své ženy a jedl se stromu, s něhož jísti jsem ti byl zakázal – pro tento tvůj čin zlořečená budiž země; s námahou budeš se z ní živiti po všecky dny svého života. [18] Trní a hloží bude ti plodit, ačkoli polní zeliny budou ti potravou. [19] V potu tváře jísti budeš chléb, dokud se nevrátíš do země, ze které jsi vzat. Ano, prach jsi, a v prach se navrátíš.

---

však připouštějí možnost, že představa hada byla dáblem jen vytvořena (Selbst). – Had tento byl *nástrojem zlého ducha.* Ačkoliv Písmo sv. dosud nevypravovalo výslovně o stvoření andělů, o jejich stavu, o pádu některých, přece zde mluvíc o vyšší bytosti zlé, předpokládá známost jmenovaných pravd o andělích. Mluvil, t. j. zvuky neb dojmy sluchové vyvozoval dábel, nikoliv had, který mluvidel nemá.

V. [6]. Místo nadbytečného *"zraku lahodný"* má hebr. *"žádoucí pro vědění,* kterého poskytuje".

V. [8]. *"Kroky"* místo doslovného "hlas", "zvuk" nohou.

V. [15]. Výrok tento sluje právem *prvoevangelium,* t. j. první radostná zvěst, poněvadž jím svítá první paprsek lepší budoucnosti v mlhách neštěstí, které po hříchu lidstvo zahalily. – *Potomstvo* (doslovně: símě) *ženino* jest *především Ježíš Kristus.* Poněvadž pak Ježíš Kristus jest *panenský plod "ženy",* jejímž Eva byla jen předobrazem (typem), dlužno v "ženě" tohoto verše viděti matku Spasitelovu, Marii *Pannu.* Jest proto Vulg. *"ona"* (žena) *překlad, který zároveň vykládá* smysl katolické církve.

V. [16]. Místo *"pod mocí muže budeš"* hebr.: "k muži bude tvá příchylnost (tě pudili)".

[20] Dal pak Adam jméno ženě své Eva, protože se stala matkou všech živých.
[21] A učinil Hospodin Bůh Adamovi a jeho ženě sukně z kůže, oděl je [22] a pravil: Hle, Adam stal se jako jeden z nás, poznávaje dobré i zlé; nyní jen aby snad nevztáhl ruky své, nebral také se stromu života, nejedl s něho a nežil tak věčně! [23] I vykázal ho Hospodin Bůh z rozkošného ráje, aby vzdělával zemi, ze které byl vzat. [24] Vyhnal tedy Adama, a postavil před rozkošný ráj cheruby, jakož i plamenný a blýskavý meč, aby hlídali cestu ke stromu života.

Lidstvo se rozdělilo na dvojí tábor. (4, 1. – 26.)

HLAVA 4. – [1] Adam poznal Evu, svou ženu; ona počala a porodila Kaina řkouc: Obdržela jsem člověka pomocí Boží. [2] A opět porodila jeho bratra Abela. Abel byl pastýřem bravu. Kain pak oráčem.
[3] Po mnohých dnech Kain přinesl Hospodinovi oběti z polní úrody. [4] Také Abel obětoval, a to nejtučnější části prvorozenců svého stáda. I shlédl Hospodin na Abela a na jeho dary, [5] na Kaina však a na jeho dary neshlédl. Kain se tak rozhněval, že mu až hlava sklesla. [6] I pravil mu Hospodin: Proč se hněváš a proč klopíš hlavu? [7] Budeš-li dobře činiti, zdaž se ti nedostane odměny; pakli zle, nebude hřích hned ve dveřích? Budiž pod tebou žádost jeho, ovládni ji! [8] Kain však řekl Abelovi, svému bratru: Vyjděme si! A když byli na poli, povstal Kain proti svému bratru Abelovi a zabil ho.
[9] Tu pravil Hospodin Kainovi: Kde je tvůj bratr Abel? On odpověděl: Nevím. Jsem já strážcem svého bratra? [10] I řekl mu: Co jsi to učinil? Hlas krve tvého bratra se země volá ke mně. [11] Buď tedy nyní zlořečený na zemi, která otevřela ústa, aby pila z ruky tvé krev tvého bratra! [12] Když ji budeš vzdělávati, nebude ti dávati úrody. Budiž tulákem a poběhlíkem na zemi! [13] Tu pravil Kain Hospodinu: Můj zločin jest větší, než abych zasluhoval odpuštění. [14] Hle, vyháníš mě dnes ze země, skrývati se budu před tebou a budu tulákem a poběhlíkem na zemi. Ted každý, kdo mě nalezne, zabije mě. [15] Hospodin však mu pravil: Nikoliv, nestane se tak! Každý, kdo zabije Kaina, bude potrestán sedmeronásobně! Učinil pak Hospodin Kainovi znamení, aby ho nikdo, kdo by ho nalezl, nezabil. [16] Kain vzdáliv se od Hospodina, sídlil v krajině na východ od Edenu, sem tam se potuluje.
[17] Když Kain poznal svoji ženu, ona počala a porodila Henocha. A. vystavěl pevné sídlo, jež nazval jménem svého syna, Henocha. [18] Henoch pak zplodil Irada, Irad Maviaela, Maviael Matusaela, a Matusael Lamecha. [19] Ten pojal dvě manželky, jméno jedné Ada, jméno druhé Sella. [20] Ada porodila Jabela, který se stal praotcem těch, kdož sídlí pod

---

V. [22]. Co znamená množné číslo, ve kterém Bůh o sobě mluví, viz 1, 26.
V. [24]. Místo *"před ráj"* hebr. lépe *"na východní straně ráje"*. – Místo *"plamenný, blýskající se meč"* lépe: *"zhoubný a sem tam kmitající plamen"* (Hummelauer), tedy blesk.
V. [7]. *"Budeš-li dobře činiti. . ."* hebr. "Kdybys dobře činil, mohl bys choditi se vztyčenou hlavou". – *"Pakli zle. . ."* hebr. "Nebudeš-li dobře jednati, hřích (vnější, zločin) číhá ve dveřích (jako šelma, aby té zhltla)".
V. [8]. Abel spravedlivý, bezdětný(?), přinášející bohulibou oběť, zavražděný svým vlastním bratrem, považován za předobraz (typus) spravedlivého, panického Krista, jenž přinesl nejcennější oběť a byl usmrcen svými bratry, soukmenovci.
V. [13]. Hebr. "Následky mého provinění jsou větší, než abych mohl je snésti."
V. [14]. "Ze země", t. j. *z Edenu.*
V. [15]. *"Znamení"* podle mluvy biblické jest *zázrak.*
V. [16]. Místo *"sem tam se potuluje"* hebr. jmenuje krajinu "Nod", kde Kain sídlil.
V. [17]. Pevné ono sídlo vystavěl Kain patrně ještě než zavraždil Abela; sídlo však opustil, když za trest odešel do kraje Nod.

stany a pasou stáda. [21] Jméno bratra jeho bylo Jubal; ten se stal praotcem těch, kdož hrají na loutnu a šalmaj. [22] Také Sella porodila, Tubalkaina, jenž koval a robil různé práce z mědi a ze železa. – Sestra Tubalkainova byla Noema.

[23] Pravil pak Lamech manželkám svými, Adě a Selle:

Slyšte hlas můj, ženy Lamechovy,
poslouchejte řeči mé!
Usmrtím muže, který mi zasadí ránu,
usmrtím jinocha, který mi učiní jizvu;
[24] Sedmkráte bude pomstěn Kain,
Lamech však sedmdesátkrát a sedmkrát!

[25] Poznal také Adam ještě svou ženu a ona počala syna, jehož nazvala Set řkouc: Nahradil mi Bůh jiným potomkem Abela, jehož zavraždil Kain. [26] Pak také Setovi narodil se syn, jehož nazval Enos; ten počal vzývati jméno Hospodinovo.

Rodopis Setovců až po Noema. (5, 1. – 31.)

HLAVA 5. – [1] Toto jest soupis rodu Adamova:

Když stvořil Bůh člověka, učinil ho k Boží podobě; [2] muže a ženu stvořil je a požehnal jim. A dal jim jméno "člověk", když byli stvořeni.

[3] Když bylo Adamovi sto třicet let, zplodil k svému obrazu a k podobě (své syna), a dal mu jméno Set. [4] Byl pak i po narození Seta Adam živ osm set let, a zplodil syny i dcery. [5] Celkem byl Adam živ devět set třicet let; potom zemřel.

[6] Když bylo Setovi sto pět let, zplodil Enosa. [7] Po narození Enosa byl Set živ osm set sedm let, a zplodil syny i dcery. [8] Všech dnů Setových bylo devět set dvanáct let; potom zemřel.

[9] Když bylo Enosovi devadesát let, zplodil Kainana. [10] Po jeho narození živ byl osm set patnáct let, a zplodil syny i dcery. [11] Všech dnů Enosových bylo devět set pět let; potom zemřel.

[12] Když bylo Kainanovi sedmdesáte let, zplodil Malaleela. [13] Po narození Malaleela živ byl Kainan osm set čtyřicet let, a zplodil syny i dcery. [14] Všech dnů Kainanových bylo devět set deset let; potom zemřel.

[15] Když bylo Malaleelovi šedesát pět let, zplodil Jareda. [16] Po narození Jaredově živ byl Malaleel osm set třicet let, a zplodil syny i dcery. [17] Všech dnů Malaleelových bylo osm set devadesát pět let; potom zemřel.

[18] Když byly Jaredovi sto šedesát dva roky, zplodil Henocha. [19] Po narození Henochově živ byl Jared osm set let, a zplodil syny i dcery. [20] Všech dnů Jaredových byly devět set šedesát dva roky; potom zemřel.

[21] Když bylo Henochovi šedesát pět let, zplodil Matusalema. [22] Henoch chodil s Bohem, po narození Matusalemově tři sta let, a zplodil syny i dcery. [23] Všech dnů Henochových bylo tři sta šedesát pět let. [24] Chodil tedy s Bohem. A zmizel, neboť Bůh ho vzal.

[25] Když bylo Matusalemovi sto osmdesát sedm let, zplodil Lamecha. [26] Po narození Lamechově živ byl Matusalem sedm set osmdesát dva roky, a zplodil syny i dcery. [27] Všech dnů Matusalemových bylo devět set šedesát devět let; potom zemřel.

Gn 5, [1] nn. Soupis tento nalezl asi Mojžíš i s číslicemi na starší písemné památce.

V. [22]. *"Choditi s Bohem"* znamená zvláštní svatost života, kterou vynikal Henoch nad ostatní patriarchy. Srv. Gn 6, 9. (Noe) 17, 1. (Abraham). O Henochovi viz Sir 44, 16; Žid 11, 5; Juda 14; Sir 48, 10. a Zjev. 11, 3. nn.

[28] Když byly Lamechovi jedno sto osmdesát dva roky, zplodil syna, [29] a dal mu jméno Noe, řka: Tento nás potěší v namáhavých pracích našich rukou na zemi, které byl Hospodin zlořečil. [30] Po narození Noemově živ byl Lamech pět set devadesát pět let; a zplodil syny i dcery. [31] Všech dnů Lamechových bylo sedm set sedmdesát sedm let; potom zemřel.

Když bylo Noemovi pět set let, zplodil Sema, Chama a Jafeta.

Záměr Boží vyhubiti lidstvo pro jeho nepravosti. (6, 1. – 8.)

HLAVA 6. – [1] Když se počali lidé na zemi množiti a když se jim narodilo dcer, [2] synové Boží vidouce, že dcery jejich jsou krásné, brali si je podle libosti za manželky.

[3] Tu pravil Bůh: Nezůstane na věky dech můj v člověku – jeť (příliš) tělesný – ale bude dnů jeho sto dvacet let.

[4] Byli pak za těch dob, když synové Boží vcházeli k dcerám lidským a ony rodily, na zemi obři; jsou to staří rekové, pověstní mužové.

[5] Bůh vida, že jest zloba lidí na zemi veliká a že veškero smýšlení jejich stále tíhne k zlému, [6] želel, že učinil na zemi člověka.

V hloubi srdca jsa bolestí jat, pravil: [7] Vyhladím člověka, jehož jsem učinil, s povrchu země; člověka i zvířata, od plazů až do nebeských ptáků; jeť mi líto, že jsem je učinil.

[8] Noe však nalezl milost před Hospodinem.

Příprava na potopu. (6, 9. – 7, 5.)

[9] Toto jsou osudy Noemovy:

Noe byl muž spravedlivý a bezúhonný mezi svými vrstevníky. Chodil s Bohem – [10] měl tři syny, Sema, Chama a Jafeta – [11] avšak svět se před Hospodinem kazil a naplňoval zločiny. [12] Když tedy viděl Bůh, že svět je zkažený – všichni lidé totiž na zemi byli porušili své mravy – [13] řekl Noemovi: Ustanovil jsem konec všem bytostem, které mají tělo. Naplnily zemi zločiny, proto je zničím i se zemí. [14] Vystav si archu z tesaného dříví, udělej v ní příhrady, vysmol ji uvnitř i zevně. [15] Zbuduj ji takto: Tři sta loket budiž délka archy, padesát loket šířka a třicet loket její výška. [16] Světlík v ní učiň – jeden loket budiž jeho výška – kolem dokola nahoře; v boku dole umísti dveře; na přízemí, prvé a druhé patro ji rozděl. [17] Hle, já uvedu vody potopy na zemi, abych zahubil každé tělo, ve kterém jest dech života pod nebem; všecko, co jest na zemi, bude zničeno. [18] S tebou však učiním smlouvu: Vejdeš do archy, ty a s tebou tvoji synové, tvá žena a ženy tvých synů. [19] A ze všech živočichů jakéhokoliv těla uvedeš do archy po dvou, samce i samice, aby se zachovali s tebou na živu. [20] Z různých druhů ptactva, z různých druhů dobytka, z různých druhů drobné pozemské zvířeny, ze všech po dvou vejdou s tebou, by se zachovali na živu. [21] Nabereš s sebou též různých potravin, kterých lze požívati a nashromáždíš jich u sebe, bys měl potravu jak ty, tak i ona.

[22] Noe učinil všecko, co mu Bůh byl přikázal.

HLAVA 7. – [1] Řekl mu tedy Hospodin: Vstup ty i všecka tvá rodina do archy; neboť vidím, že jsi v tomto pokolení přede mnou spravedlivý. [2] Ze všech živočichů čistých vezmi dvakráte po sedmi, samce i samice; ze zvířat pak nečistých dvakráte po dvou, samce i samice. [3] Také z nebeského ptactva vezmi dvakráte po sedmi, samce a samice, by se pro celou zemi zachovalo símě. [4] Ještě totiž sedm dní – a potom budu já deštiti na zemi čtyřicet dnův a čtyřicet nocí, takže vyhladím s povrchu země všecky bytosti, které jsem učinil.

V. [14]. Místo z „tesaného dříví" hebr. udává druh dříví „gófer", nejspíše cypřiše.

[5] Učinil tedy Noe všecko, co mu byl Hospodin přikázal.

Vstup do archy. (7, 6. – 16.)

[6] Bylo mu šest set let, když se vody potopy po zemi rozlily. [7] Vstoupil tedy Noe a s ním jeho synové, manželka a manželky jeho synů, pro vody potopní do archy. [8] Také ze zvířat čistých i nečistých, z ptáků a ze všeho, co se na zemi hýbe, [9] dvakráte po dvou, samec a samice, vstoupilo s Noemem do archy, jak mu byl Hospodin přikázal.

[10] Když uplynulo sedm dní, vody potopní počaly se rozlévati po zemi. [11] Šestistého roku věku Noemova, druhého měsíce, sedmnáctého dne tohoto měsíce provalily se všecky prameny veliké hlubiny, otvory nebeské se otevřely [12] a pršelo na zemi čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

[13] Téhož dne vstoupil do archy Noe, synové jeho Sem, Cham a Jafet, s nimi pak jeho žena, jakož i tři ženy jeho synů. [14] Tito a všecka zvířata ve svých druzích, všecek dobytek ve svých druzích, všecko, co se na zemi hýbe v různých druzích, všichni létavci ve svých druzích, všichni ptáci, všichni okřídlenci [15] vstoupili k Noemovi do archy, dvakráte po dvou z každého těla, v němž byl dech života. [16] Co vešlo, bylo samec a samice z každého živočicha, dle příkazu Božího.

I zavřel Hospodin Noema z venku.

Popis potopy. (7, 17. – 8, 22.)

[17] Nastala tedy čtyřicetidenní potopa na zemi; vody se rozmnožily a pozvedly archu od země vysoko. [18] Rozlily se totiž vody velice a zaplavily všecko na povrchu země; archa však se vznášela nad vodami. [19] Tak se vody na zemi rozmohly, že přikryty byly všecky vysoké hory pod celým nebem. [20] o patnáct loket byla voda výše než hory, které pokrývala. [21] Tu zahynulo všeliké tělo, které se na zemi hýbalo, pláci, zvířata divoká i krotká, všecka drobná zvířena, jež leze po zemi. Všichni lidé [22] a všecko, v čem jest na zemi dech života, vymřelo. [23] Každou bytost, která byla na souši, (Bůh) vyhladil; od člověka až po dobytek, jak plazivci, tak nebeští ptáci byli se země vyhlazeni; jediný Noe zůstal, a ti, kdož byli s ním v arše.

[24] Zatopovaly pak vody zemi sto a padesáte dní.

HLAVA 8. – [1] I rozpomenuv se Bůh Noema a všech živočichů, zvláště bravu a skotu, který byl s ním v arše, přivedl na zemi vítr, takže vody počaly opadávati; [2] zavřely se též prameny hlubiny a nebeské otvory, že deště, přicházející s nebes, ustaly. [3] Mizely pak vody znenáhla se země, když po stu a padesáti dnech počaly opadávati.

[4] Sedmého měsíce, dvacátého sedmého dne toho měsíce, zastavila se archa na horách Arménských.

[5] Odcházely pak a opadávaly vody až do desátého měsíce; prvního dne toho desátého měsíce objevila se temena hor.

[6] Když bylo uplynulo čtyřicet dní, Noe otevřev světlík archy, jejž byl učinil, vypustil krkavce; [7] ten sem tam poletoval, až vyschly na zemi vody. [8] Po něm vypustil holubici, aby zvěděl, zda již vody s po vrchu země zmizely. [9] Ta nenalézajíc, kde by mohla nohou stanouti, vrátila se k němu do archy – byly totiž ještě vody na celé zemi – on pak vztáhl ruku, chytil ji a vnesl do archy. [10] Nato počkav ještě sedm dní, vypustil opět holubici z archy. [11] K večeru k němu při letěla, nesouc v ústech olivovou ratolest s rozzelenalým listím. Po-

Hl. 8. V. [4]. Místo „na horách Arménských" hebr. a LXX má na horách. Ararat. V. [4]. Dle hebr. přistála archa *již 17. dne.*

znal tedy Noe. že vody se země zmizely. [12] Nicméně počkal opět sedm dní, načež vypustil holubici, která se již nevrátila k němu.

[13] Roku šestistéhoprvého tedy, pivního měsíce, prvního dne toho měsíce, opadly vody na zemi.

Noe odklidiv střechu archy rozhlédl se, a viděl, že jest povrch země suchý; [14] druhého měsíce, a to dvacátéhosedmého dne toho měsíce, vyschla země.

[15] Tu mluvil Bůh k Noemovi: [16] Vyjdi z archy, ty a s tebou tvá žena, synové a jejich ženy! [17] Všecky živočichy jakéhokoliv těla – kteří jsou u tebe – jak z ptactva, tak ze zvěře a z drobné zvířeny, která leze po zemi, vyved s sebou; rozšiřujte se po zemi, rosťte a množte se na ní!

[18] Vyšel tedy Noe a s ním jeho synové, žena, jakož i ženy jeho synů. [19] Také však vyšli z archy všichni živočichové různých druhů, domácí zvířata, jakož i zvířátka, která se hýbají po zemi.

[20] Noe pak vzdělal Hospodinu oltář a vzav ze všech čistých zvířat i ptáků, přinesl na tomto oltáři zápalné oběti.

[21] Hospodin čichaje příjemnou vůni, pravil si: Budoucně nebudu více pro lidi zemi zlořečiti; neboť cit i smýšlení lidského srdce kloní se od mládí ke zlému; proto nezničím již budoucně všech živoucích bytostí, jako jsem (právě) učinil. [22] Pokud bude země trvati, nepřestane se střídati setba a žeň, studeno a vedro, léto a zima, noc a den.

Události po potopě. (9, 1. – 17.)

HLAVA 9. – [1] Žehnaje pak Hospodin Noemovi a synům jeho pravil: Rosťte, množte se a naplňte zemi: [2] strach a hrůzu mějtež z vás všecka zvířata země, všichni nebeští ptáci a všecko, co se po zemi hýbe; všecky mořské ryby jsou odevzdány do vaší ruky.

[3] Všecko, co se hýbe a žije, bude vaší potravou; všecko vám dá vám právě tak, jako zelenající se byliny. [4] Jen masa s krví nesmíte požívati!

[5] Krev však života vašeho budu vymáhati na každém zvířeti, a život člověka budu vymáhati z ruky každého jeho bližního. [6] Kdokoliv lidskou krev prolije, toho krev budiž prolita; jeť člověk učiněn k obrazu Božímu!

[7] Vy tedy rosťte, množte se, rozšiřujte se po zemi a naplňte ji!

[8] Bůh pravil Noemovi a synům, kteří s ním byli, také toto:

[9] Hle, já učiním s vámi a s potomstvem vaším po vás smlouvu,

[10] týkající se i každého živočicha, který jest s vámi – jak z ptactva, tak z domácího zvířectva a ze vší zvěře polní, která vyšla z archy – který jest vůbec v pozemské zvířeně. [11] Učiním s vámi smlouvu, že nikdy již nebude vyhubeno veškero živočišstvo vodami potopy, poněvadž nebude budoucně potopa pustošící zemi.

[12] A Bůh mluvil dále: Toto bude znamení úmluvy – kterou dávám mezi mnou a vámi pro všecka budoucí pokolení, která se týká všech živočichů, jež jsou s vámi: [13] Svoji duhu v oblacích ustanovuji, by byla znamením smlouvy mezi mnou a zemí. [14] Když zahalím nebe mračny a objeví se v nich má duha, [15] tu rozpomenu se své úmluvy, učiněné s vámi a s každou duší, která oživuje tělo; a nebude vícekráte vod potopy, která by vyhladila kaž-

---

V. [22]. Ani Písmo sv. ani ústní podání a tedy ani církev nezavazuje nikoho, by přijal za pravdu, že potopa byla zeměpisné všeobecná; proto smí se plné ceniti a připouštěti různé námitky, jaké véda činí proti této všeobecnosti, jmenovitě silozpyt, živočichopis a nauka o povětrnosti. Potopa byla podle sv. Otcův a podle bohoslužebných výroků katolické církve předobraz (typus) svátosti křtu. – Archa byla předobraz církve.

V. [4]. Zakazuje se zde požívati krve, poněvadž se vyhrazuje Bohu, jemuž se přináší při obětech (Zlatoústec), a tak se vyznává, že Bůh jest pánem života i smrti. Srv. Lv. 17, 11.

dého živočicha. [16] Když tedy bude duha ve mračnech a uvidím ji, tu se rozpomenu věčné úmluvy, jež jest učiněna mezi Bohem a všemi živočichy jakéhokoliv těla, kteří jsou na zemi.
[17] Bůh také řekl Noemovi: To bude znamením úmluvy, kterou jsem učinil mezi mnou a mezi všemi živočichy na zemi.

Kletba a požehnání Noemovo. (9, 18. – 29.)

[18] Byli tedy synové Noemovi, kteří vyšli z archy, Sem, Cham a Jafet; Cham jest otec Kanaanův. [19] Ti tři jsou Noemovi synové; od nich rozšířilo se veškero lidstvo po vší zemi.
[20] Oráč Noe počal vzdělávati půdu. Štípil též vinici. [21] Když se napil vína, opil se a obnažil se pod stanem. [22] Uviděv Cham, otec Kanaanův, že přirození otce jeho jest obnaženo, pověděl to svým dvěma bratřím venku. [23] Ale Sem a Jafet vložili na svá ramena plášť a kráčejíce pozpátku, zakryli otcovo přirození; tváře jejich byly odvráceny, že neviděli otcova přirození.
[24] Noe probrav se z vína a zvěděv, co mu byl učinil mladší syn, [25] pravil:

Zlořečen buď Kanaan,
sluhou sluhů svým bratřím bud!

[26] Řekl také:

Požehnán buď Hospodin, Bůh Semův,
budiž Kanaan jeho sluhou!
[27] Rozšiřiž Bůh Jafeta,
a bydliž pod Semovými stany;
budiž Kanaan jeho sluhou!

[28] Žil pak Noe po potopě tři sta padesát let. [29] Všech jeho dnů bylo devět set padesát let; potom zemřel.

Národopisná tabulka. (10, 1. – 32.).

HLAVA 10. – [1] Toto jsou rody synů Noemových, Sema, Chama a Jafeta, jimž se po potopě narodili synové:
[2] Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madai, Juvan, Tubal, Mosocha Tiras.
[3] Synové Gomerovi: Ascenez, Rifat a Togorma.
[4] Synové Javanovi: Elisa, Tarsis, Cet a Dodan.
[5] Z těch se rozvětvili obyvatelé přímořských krajin pohanských podle jejich území, jazyků a kmenů v jejich národech.
[6] Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.
[7] Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha. Synové Regmovi: Saba a Dadan.
[8] Chus zplodil též Nemroda; ten počal býti rekem v zemi. [9] Byl zdatným lovcem před Hospodinem, takže vzešlo přísloví: Zdatnýlovec před Hospodinem, jako Nemrod. [10] Počátek jeho říše byl Babylon, Arach, Achad a Chalanne v zemi Sennaar. [11] Z té země vyšeldo Assuru a vystavěl Ninive, Rechobot – Ir, Chale a [12] Rezen mezi Ninivem a Cha-

---

V. [16]. Židovské ústní podání praví, že Bůh tehdy dal kromě zákazu požívati krve zvířat ještě jiná přikázání, jež slují *„přikázání noemská"*. Jsou to: 1. Nežiti bez vrchnosti, bez zákonité vlády. 2. Nerouhati se. 3. Neklaněti se modlám. 4. Nedopouštěti se krvesmilstva, 5. vraždy, 6. krádeže a loupeže. 7. Nejísti krve aniž masa ze zvířete udáveného. Tato přikázání byla později ukládána tak zvaným proselytům brány, t. j. pohanům, kteří chtěli mezi židy žíti a jejich náboženství vyznávati a vykonávati, obřízce však se nepodrobili. Srv; Sk 15.

lem, to jest veliké město.
[13] Mesraim zplodil Ludy, Anamy, Laaby, Neftuy, [14] Fetrusy, Chasluy, – odtud vyšli Filištinští – a Kaftory.
[15] Kanaan zplodil Sidona – svého to prvorozence, – Heta, [16] Jebusana, Amořana, Gergesana, [17] Hevea, Aračana, Sinea, [18] Aradana, Simiřana a Chamaťana. Když se potom národové kanaanejští rozptýlili, tu [19] území Kanaanovo sahalo od Sidonu směrem ke Geraře až po Gazu, směrem pak k Sodomě, Gomorrze a Seboim až po Lesu.
[20] To jsou synové Chamovi podle svých kmenů, jazyků, čeledí,krajin a národů.
[21] Také Semovi – praotci to všech synů Heberových a staršímubratru Jafetovu – zrodili se synové. [22] Jsou to: Elam, Assur, Arfaxad, Lud a Aram.
[23] Synové Aramovi: Us, Hul, Geter a Mes.
[24] Arfaxad pak zplodil Sale, od něhož pochází Heber. [25] Heberovi se zrodili dva synové, jméno jednoho je Faleg – poněvadž za jeho dnů rozdělila se země – a jméno bratra jeho Jektan.
[26] Tento Jektan zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, [27] Adurama, Uzala, Deklu, [28] Ebala, Abimaela, Sabu, [29] Ofira, Hevilu a Jobaba. Ti všichni jsou syny Jektanovými. [30] Sídla jejich sahala od Messy až k Sefaru, hoře na východě.
[31] To jsou synové Semovi podle svých kmenů, jazyků a sídel mezi národy.
[32] To jsou rodové Noemovi podle národů a kmenů svých. Od nich se po potopě rozvětvili národové na zemi.

Zmatek jazyků a rozchod lidstva. Semovci. (11, 1. – 26.)

HLAVA 11· – [1] Byli pak (všichni) lidé jednoho jazyka a téže řeči. [2] Přicházejíce od východu, nalezli v zemi Sennaar rovinu a usadili se na ní.
[3] A řekli si: Pojďme, nadělejme cihel a palme je v ohni. – Místo kamene užívali totiž cihel a místo malty asfaltu. – [4] Řekli také: Nuže, vystavějme si město s věží a vrch její ať sahá k nebi; proslavme tak své jméno, než se rozptýlíme do všech krajin!
[5] Tu sestoupil Hospodin, aby viděl město a věž, kterou stavěli synové Adamovi, [6] a pravil: Hle, jsou jeden národ a všichni mají jeden jazyk; počali pracovati a neupustí od svých záměrů, dokud jich neprovedou. [7] Nuže, sestupme a zmaťme jim tam jazyk, by nerozuměl jeden řeči druhého.
[8] A tak rozptýlil je Hospodin s tohoto místa, když přestali stavěti město; [9] poněvadž tam byl jazyk všeho lidstva zmaten, dáno mu bylo jméno Babel. Odtud tedy rozptýlil je Hospodin po všech krajinách.
[10] Rodové Semovi jsou tito:

V. [27.] Jafetovcům předpovídá Noe. že se velice rozšíří, že budou v míru spolubydliti se Semity a že přijmou od Semitů jejich náboženství a úctu pravého Boha Jahve (= Hospodina). Jafetovci, přijavše od židů (Semitů) náboženství křesťanské, vstoupili do jejich stanů, t. j. do církve katolické.
V. [28 n.] Také *Noe* měl některé společné rysy se *Spasitelem* (Augustin), takže byl jeho *předobraz.* Gn 10. obsahuje asi 70 různých národů a kmenů, by se nezapomnělo, že *všichni národové* jsou stejného původu, že všichni *tvoří jednu velikou, rodinu,* a že spása, kterou Bůh připravuje v lůně jednoho člena této veliké rodiny, stane se svým časem společným majetkem všeho lidstva. Veliké myšlence o bratrství všech národů není na újmu, že se *nevypočítávají všichni národové* s vědeckou úplností.
[4] Gn. 11. V. [4]. Místo „dříve než se rozptýlíme" lépe hebr. „abychom se nerozptýlili".
V. [10.] V LXX mezi Arfaxadem a Salem jest i patriarcha *Kainan,* jehož sv. Lukáš pojal též do svého rodopisu Kristova (3, 36.) – Vše nasvědčuje, že spisovatel nemínil podati úplnou řadu všech přímých potomků od Noema do Abrahama, nýbrž ž?e vybral jen některé, by ukázal původ Abrahamův z rodu Noemova a Semova. Staří vynechávali v rodopisech střední členy, jak viděti z rodopisu Kristova u sv. Matouše (1, 8.

Semovi bylo sto let, když – dvě léta po potopě – zplodil Arfaxada. [11] Po jeho narození žil Sem pět set let a zplodil syny i dcery.
[12] Když bylo Arfaxadovi třicet pět let zplodil Sale. [13] Po jeho narození žil Arfaxad tři sta tři roky a zplodil syny i dcery.
[14] Když bylo Salemu třicet let, zplodil Hebera. [15] Po jeho narození žil Sale čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.
[16] Když byly Heberovi třicet čtyři roky, zplodil Falega. [17] Po jeho narození žil Heber čtyři sta třicet let a zplodil syny i dcery.
[18] Když bylo Falegovi třicet let, zplodil Reua. [19] Po jeho narození žil Faleg dvě stě devět roků a zplodil syny i dcery.
[20] Když byly Reuovi třicet dva roky, zplodil Saruga. [21] Po jeho narození žil Reu dvě stě sedm roků a zplodil syny i dcery.
[22] Když bylo Sarugovi třicet roků, zplodil Nachora. [23] Po jeho narození žil Sarug dvě stě let a zplodil syny i dcery.
[24] Když bylo Nachorovi dvacet devět roků, zplodil Tarea. [25] Po jeho narození žil Nachor sto devatenáct let a zplodil syny i dcery.
[26] Když bylo Tareovi sedmdesát let, zplodil Abrama, Nachora a Arana.

Rodina Tareova a její cesta z Uru do Havanu. (11, 27. – 32.)

[27] Rodové Tareovi jsou tito:
Tare zplodil Abrama, Nachora a Arana, Aran pak Lota.
[28] Aran zemřel před svým otcem Tarem ve svém rodišti, v Chaldejském Uru.
[29] Abram a Nachor pojali manželky; žena Abramova slula Sarai a žena Nachorova Melcha; ta byla dcerou Arana, jenž byl otcem Melchy a spolu též otcem Jeschy. [30] Sarai byla neplodná, takže neměla dětí.
[31] Tu pojav Tare svého syna Abrama, svého vnuka Lota, syna to Aranova, jakož i Sarai, svou snachu – ženu to Abrama, svého syna – vyvedl je z Chaldejského Uru, aby se přestěhovali do země Kanaan. Přišli až do Haranu a tam se usadili.
[32] Tareových dnů bylo dvě stě pět let; v Haranu zemřel.

Abram povolán jsa od Hospodina, odebírá se do Kanaanu a odtud do Egypta (12,1.-20.)

HLAVA 12. – [1] Řekl totiž Hospodin Abramovi: Vyjdi ze své země, příbuzenstva i z domu svého otce a pojď do země, kterou ti ukáži. [2] Učiním z tebe veliký národ, požehnám ti, zvelebím tvé jméno a budeš požehnaným. [3] Žehnati budu těm, kdož tobě budou žeh-

---

17.), kde mezi Joramem a Oziášem jsou vynecháni tři členové: Ochoziáš, Joas a Amasiáš, a přece existence jich nade vši pochybnost je zjištěna4 Král 8, 24; 11, 2; 12, 1; 14, 1. Nepodává tedy Písmo sv. žádné vědecké soustavy letopočtů (chronologické), neudává přímo stáří lidstva, nesčítává svoje roztroušená data.

V. [28]. *Ur* je starobylé město jihobabylonské (babyl.-assyrsky Uru) na pravém břehu dolního Eufratu, kde se vypíná *dnes* pahorek *Mugrair.* – Sluje Ur *Chaldejské* (doslovně: Chaldejských), jelikož leželo v kraji, kde přebývali kmenové *„Kaldu"*, t. j. Kaldové, Chaldejští. Země jimi osazená sluje Chaldea neb Chaldejsko.

V. [31]. *Haran* = (Karrhae) jest město v horní Mesopotamii, u veliké obchodní cesty od Středozemského moře k Perskému zálivu.

[3] Gn 12. V. [3]. *„V tobě,"* t. j. *tebou* či, jak určitěji 22, 18., *„v tvém potomstvu"* (semeni). Zaslíbení toto se opakuje a rozšiřuje 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; jest již třetím místem messiášským (tak zv. zaslíbení patriarchální). Slibuje se, 1. že potomstvo Abramovo bude zvláštním požehnaným národem Božím, ze kterého 2. vzejde spása všem ostatním národům, kteroužto spásu 3. způsobí Abramův potomek. Nad to i

nati, zlořečiti však budu těm, kdož zlořečiti budou tobě; a v tobě požehnána budou všecka pokolení lidstva. [4] Podle rozkazu Hospodinova Abram vyšel a Lot šel s ním.

Sedmdesát pět let bylo Abramovi, když vycházel z Haranu. [5] Vzal Sarai, svou manželku, Lota, syna bratrova, všecek majetek, jehož nabyli, i služebnictvo, které získali v Haranu a vydali se na! cestu do země Kanaan. Když tam přibyli, [6] prošel Abram zemi až k místu Sichem, až k Slavnému údolí. – Kanaanejští sídlili tehdy v zemi. – [7] Tu zjevil se Abramovi Hospodin a pravil mu: Tuto zemi dám tvému potomstvu. On pak vystavěl tam oltář Hospodinu, jenž se mu byl zjevil.

[8] Odtud odebral se dále k vyvýšenině na východě od Betelu a tam postavil své stany, takže měl Betel na západě a Hai na východě. Také tam vystavěl Hospodinovi oltář a vzýval jeho jméno.

[9] Nato bral se Abram stále k jihu, na různých místech se zastavuje.

[10] Když nastal v zemi hlad, Abram vydal se na cestu do Egypta,aby tam užíval pohostinství, neboť hlad v zemi těžce doléhal. [11] Když se blížil k Egyptu, pravil své manželce Sarai: Vím, že jsi krásná žena [12] a že Egypťané, když tě uvidí, řeknou: To jest jeho žena. A zabijí mě, kdežto tebe nechají na živu. [13] Rci tedy, prosím tě, že jsi má sestra, bych se k vůli tobě dobře měl a nepřišel pro tebe o život.

[14] Když tedy přišel Abram do Egypta, viděli Egypťané ženu, že jest velmi krásná. [15] Dvořenínové oznámili to faraonovi, chválíce ji před ním, a tak byla žena odvedena do domu faraonova. [16] Abramovi pak k vůli ní dobře činili, takže dostal ovec, hovězího dobytka, oslů, služebníků, služebnic, oslic a velbloudů.

[17] Hospodin však mrskal převelikými ranami faraona i dům jeho pro Sarai, manželku Abramovu. [18] Povolav tedy farao Abrama, řekl mu: Co jsi mi to učinil? Proč jsi mi neoznámil, že je to tvá manželka? [19] Proč jsi pravil, že je to tvá sestra, takže jsem ji pojal za manželku? Nyní tedy hle, je to tvá manželka; vezmi ji a jdi! [20] Dal pak farao o Abramovi rozkaz svému mužstvu, že ho doprovodili i s manželkou a se vším, co měl.

Lot z rodu zaslíbení vyloučen. (13. 1. – 18.)

HLAVA 13. – [1] Stoupal tedy Abram z Egypta k jižní straně; on, jeho manželka, všecko, co měl, a Lot s ním. [2] Byl velice bohat, maje množství zlata a stříbra.

[3] Vrátil se cestou, kudy byl šel, od jihu směrem k Betelu až na místo, kde byl prve vztyčil stan mezi Betelem a Haiem, [4] na místo, kde byl dříve vzdělal oltář. Tam vzýval jméno Hospodinovo.

[5] Také však Lot, jenž byl s Abramem, měl stáda ovec, skotu a hojnost stanů,

[6] že jich nemohla země pojmouti, by mohli pospolu sídliti. Byl tedy majetek jejich veliký a nemohli společně bydliti. [7] Proto též vznikl svár mezi pastýři stád Abramových a Lotových.

Kromě toho sídlili toho času v oné zemi Kanaanejští a Ferezejští.

[8] Řekl tedy Abram Lotovi: Prosím, ať není sváru mezi mnou a tebou, mezi pastýři mými a tvými, vždyť jsme bratři! [9] Hle, celá země jest ti volná; odluč se, prosím, ode mne; půjdeš-li nalevo, já si podržím pravou stranu; vybereš-li si ty stranu pravou, půjdu já nalevo. [10] Tu Lot pozvednuv očí, viděl, že celá krajina Jordánská jako ráj Hospodinův, neb

---

Palestina zaslíbena Abramovcům.

V [6.] Místo k *„Slavnému údolí"* lépe: k dubu (dubině srv. Dt 11, 30.) More(ovu?). More byl snad majitelem oné dubiny.

jako Egypt – jest kolkolem zavlažována až po Segor. – Tehdy ještě nebyl Hospodin vyvrátil Sodomy a Gomorrhy. – [11] Tuto krajinu okolo Jordánu si Lot zvolil a uchýlil se na východ.

Tak oddělili se tito bratři od sebe.

[12] Kdežto Abram sídlil v zemi Kanaan, Lot obýval v městech v okolí Jordánu a přebýval i v Sodomě. [13] Lidé sodomští pak byli velmi zlí a velicí hříšníci před Hospodinem.

[14] I řekl Hospodin k Abramovi, když se byl Lot od něho odloučil: Pozvedni očí svých a pohled s místa, na němž nyní jsi, na sever, na jih, na východ a na západ. [15] Všecku zemi, kterou vidíš, dám tobě a potomstvu tvému až na věky. [16] A rozmnožím potomstvo tvé jako prach země; může-li kdo z lidí sečísti prach země, bude moci také spočítati tvé potomstvo. [17] Vstaň a procházej tuto zemi na délku i na šířku, neb hodlám ti ji dáti.

[18] Posunuje tedy své stany, Abram se ubíral, až se usadil vedle údolí Mambre, které jest v Hebronu; tam vzdělal Hospodinu oltář.

Abram a Melchisedech. (14, 1. – 24.)

HLAVA 14 – [1] Toho času Amrafel, král sennaarský, Arioch král pontský, Chodorlahomor, král elamský, a Tadal, král Národů, [2] zvedli válku proti Baroví, králi sodomskému, proti Bersovi, králi gomorrhskému, proti Sennaabovi, králi adamskému, proti Semeberovi, králi seboimskému, a proti králi (města) Baly, t. j. Segoru. [3] Ti všichni sešli se v údolí Siddim, které jest nyní Solným mořem.

[4] Když totiž dvanácte roků byli Chodorlahomorovi sloužili, třináctého však roku byli od něho odpadli, tu [5] roku čtrnáctého Chodorlahomor a králové, kteří byli s ním (spolčeni), vytrhli do pole.

A porazili Rafaovce v Astarot-Karnaim, s nimi Zuzovce, Emovce v Save Kariataim, [6] Chorrejské na horách Seirských až k pláním Faranu, který jest na poušti. [7] Obrátivše se pak přišli k pramenu Misfat, to jest do Kadesu, a pohubili celé území Amalečanů a Amorrhejských, kteří bydlili v Asason-Tamar.

[8] Vytáhl tedy král sodomský, král gomorrhský, král adamský, král seboimský, jakož i král Bály, to jest Segoru, a sešikovali se proti nim v údolí Siddim, [9] totiž proti Chodorlahomorovi, králi elamskému, Tadalovi, králi Národů, proti Amrafelovi, králi sennaarskému, a proti Ariochovi, králi pontskému, čtyři králové proti pěti. – [10] Mělo pak údolí Siddim mnoho asfaltových pramenů. – Král sodomský a gomorrhský davše se na útěk padli tam; ostatní utekli do hor. [11] Pobravše pak všecek majetek Sodomských a Gomorrhských, jmenovitě všecky potraviny, odtáhli; [12] vzali též Lota, syna bratra Abramova, jenž v Sodomě sídlil, a jeho majetek.

[13] Tu hle, jeden, jenž byl unikl, zvěstoval to Hebreu Abramovi, jenž sídlil v údolí Mambra, Amořana, bratra Escholova a bratra Anerova, – ti totiž byli učinili s Abramem smlouvu. – [14] Když Abram uslyšel, že Lot, jeho bratr, je zajat, shromáždil tři sta osmnácte svých ozbrojenců, domorodých to otroků, a hnal se až k Danu. [15] Rozděliv své spojence přepadl nepřátele v noci; porazil je a pronásledoval až do Hoby, jež leží na sever od Damašku. [16] A přivedl zpět všecek majetek i Lota, bratra svého, s jeho majetkem, jakož i ženy a služebný lid. [17] Když se vracel z vítězné bitvy nad Chodorlahomorem a nad králi, kteří s ním byli, vyšel mu vstříc král sodomský do údolí Save, to jest do údolí Královské-

---

Gn 13. V. [18]. Místo *„údolí Mambre"* dlužno čísti dub (dubina) Mambre.

Hl. 14. V. [1]. *Amrafel* jest slavný král starobabylonský *Chammurapi* (2133 až 2078?). – *„Národové"* hebr. *Gójím* jsou asi Guti, *Gutim* klínopisů.

ho.
[18] Melchisedech pak, král Salemu, podal (v oběť) chléb a víno
– byl totiž knězem nejvyššího Boha, – [19] požehnal mu a pravil: Požehnán budiž Abram od Boha nejvyššího, jenž stvořil nebe i zemi; [20] a požehnán buď Bůh nejvyšší, jenž vydal nepřátele do tvé moci. I dal mu ze všeho desátek.
[21] Tu pravil král sodomský Abramovi: Dej mi služebný lid, ostatek si vezmi. [22] On mu odpověděl: Zvedám ruku svoji k Hospodinu, Bohu nejvyššímu, vládci nebe i země, [23] že ani nitky ze šatu, ani řeménku z obuvi ze všeho tvého majetku nepřijmu, abys nemohl říci: Já jsem obohatil Abrama; [24] vyjímám jen to, co snědlo mužstvo a podíly mužů, kteří táhli se mnou, Anera, Eschola a Mambra; ti ať obdrží své podíly.

Hospodin vchází s Abramem ve smlouvu. (15, 1. – 21.)

HLAVA 15. – [1] Po těchto událostech mluvil Hospodin ve vidění k Abramovi řka: Neboj se, Abrame, já jsem ochráncem tvým a odměna tvoje (bude) velmi veliká. [2] I řekl Abram: Pane Bože, co mi dáš? Já odejdu bez dětí a syn správce mého domu, tento Eliezer z Damašku... [3] Mně však – dodal Abram – nedal jsi potomstva, takže hle, domorodý můj služebník bude mým dědicem. [4] Tu mu ihned pravil Hospodin: Nebude on tvým dědicem, nýbrž toho budeš míti dědicem, který vzejde z tvého lůna. [5] A když ho byl vyvedl ven, pravil mu: Vzhlédni k nebi a spočítej hvězdy, můžeš-li. Tak (četným) – pravil mu – bude tvé potomstvo. [6] Abram Bohu uvěřil a bylo mu to přičteno ke spravedlnosti.
[7] A pravil mu: Já jsem Hospodin, jenž jsem tě vyvedl z Uru Chaldejského, abych ti dal zemi tuto v majetek. [8] On však řekl: Hospodine, Bože, podle čeho mohu poznati, že bude mým majetkem? [9] Vezmi – odpověděl Hospodin – vezmi tříletou krávu, tříletou kozu, tříletého berana, hrdličku a holubici. [10] Vzav to vše, rozpůlil je a položil poloviny na dvě strany proti sobě; ptáků však nerozpůlil. [11] Tu sestupovali ptáci na mrtvá těla a Abram je zaháněl. [12] Když, se slunce chýlilo k západu, náhle připadl na Abrama spánek a hrůza veliká a mrákotná ho pojala. [13] Bylo mu pak řečeno: Věz předem, že potomstvo tvé hostem bude v cizí zemi, bude porobeno a utiskováno čtyři sta roků. [14] Ale já budu souditi národ, kterému budou sloužiti, načež vytáhnou s velikým jměním. [15] Ty však se odebereš v pokoji k otcům svým a pochován budeš u vysokém stáří. [16] Ve čtvrtém koleně se sem (potomci tvoji) navrátí; neboť dosud nejsou nepravosti Amorrhejských dovršeny. [17] Když pak bylo slunce zapadlo, nastala hustá tma a objevila se kouřící pec a ohnivý plamen, jenž procházel mezi oněmi půlemi. [18] Toho dne učinil Hospodin smlouvu s Abramem, řka: Potomstvu tvému dám tuto zemi od Egyptského potoka až po veletok Eufrat, zemi [19] Kinejských a Kenezejských, Kedmonejských, [20] Hetejských, Ferezejských, Rafaovců, [21] Amorrhejských, Kananejských, Gergesejských a Jebusanů.

Abramovi narodil se Ismael. (16, 1. – 16.)

HLAVA 16. – [1] Sarai tedy, manželka Abramova, nerodila dětí; majíc však egyptskou otrokyni, jménem Agar, [2] pravila svému manželu: Hle, Hospodin mě zavřel, abych nerodila; vstup k mé otrokyni, zda se mi snad aspoň z ní dostane synů. Když byl ochoten vyhověti její prosbě, [3] vzala Agaru, svou egyptskou otrokyni – po deseti letech svého pobytu

---

V. [18]. David Ž 109, 4. a Pavel Žid hl. 5. a 7. nazývají Krista knězem podle řádu, t. j. způsobu Melchisedechova. – Pro tuto obět jest *Melchisedech jedním z nejkrásnějších předobrazů Krista,* který přinesl v nejpamátnějším okamžiku svého života a přináší denně obět svého těla a krve své pod způsobami chleba a vína.
Hl. 15. V. [13]. Cizí země = Egypt – 400 roků jest zde řečeno okrouhle. Dle Ex 12. 40. trvala doba ta 430 let.

v zemi Kanaan – a dala ji muži svému za manželku.
[4] Když pak k ní vešel a ona zpozorovala, že počala, jala se pohrdati svou paní.
[5] Tu pravila Sarai Abramovi: Jednáš nespravedlivě vůči mne, já jsem dala svoji otrokyni do tvého klína a ta, vidouc, že počala, pohrdá mnou. Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou! [6] Odpověděl jí Abram: Hle, otrokyně tvá jest v tvé moci, nalož s ní po libosti. Když ji tedy Sarai utiskovala, ona utekla. [7] Když pak ji nalezl anděl Hospodinův na poušti u pramene vody, který jest na cestě do Suru, [8] pravil k ní: Agaro, otrokyně Sarajina, odkud přicházíš a kam jdeš? Odpověděla: Utíkám před Sarai, svou paní. [9] Tu jí pravil anděl Hospodinův: Vrať se ke své paní a podrob se její ruce. [10] A dále pravil: Velice rozmnožím tvé potomstvo, takže nebude moci býti pro množství sčítáno. [11] A opět pravil: Hle, počala jsi a porodíš syna a dáš mu jméno Ismael, poněvadž slyšel Hospodin bolestné vzdechy tvé. [12] Bude to člověk divoký, ruce jeho proti všem a ruce všech proti němu; a naproti všem svým bratřím bude vztyčovati stany. [13] Tu nazvala jméno Hospodina, jenž k ní mluvil: Tys Bůh, který mě viděl. Pravila totiž: Jistě jsem tu viděla Vidoucího mě zezadu. [14] Proto nazvala (též) onu studnu "Studna Žijícího a Vidoucího mě". Pramen ten jest mezi Kadesem a Baradem.
[15] Porodila pak Agar Abramovi syna, jenž mu dal jméno Ismael. [16] Osmdesáte šest roků bylo Abramovi, když mu Agar porodila Ismaela.

Hospodin potvrzuje svou smlouvu s Abramem. (17, 1. – 27.)

HLAVA 17. – [1] Když byl Abram počal devadesátý devátý rok, zjevil se mu Hospodin a pravil: Já jsem Bůh všemohoucí; chod přede mnou a buď dokonalý. [2] Učiním smlouvu mezi mnou a tebou a rozmnožím tě velice velmi. [3] Tu padl Abram na svou tvář. [4] A Bůh mu řekl: Já jsem to, jenž má s tebou úmluvu, že budeš otcem četných národů. [5] Nebude již tvé jméno zníti Abram, nýbrž slouti budeš Abraham, poněvadž otcem mnohých národů jsem tě ustanovil. [6] Způsobím, že náramně vzrosteš, učiním z tebe národy a králové z tebe vzejdou. [7] Ustanovuji smlouvu mezi mnou a tebou a mezi pokolením tvého potomstva po tobě, že budu podle věčné smlouvy Bohem tvým a Bohem tvého potomstva po tobě. [8] A dám tobě a potomstvu tvému zemi, ve které jsi hostem, celou zemi Kanaan ve věčný majetek a budu jejich Bohem.
[9] A dále pravil Bůh Abrahamovi: Také ty však šetřiti budeš mé úmluvy a rody potomstva tvého po tobě. [10] Toto jest závazek plynoucí ze smlouvy mezi mnou a vámi a mezi potomstvem tvým po tobě, (závazek to,) který budete zachovávati: Obřezán budiž každý z vás, kdo jest mužského rodu; [11] obřežte maso předkožky vaší, aby to bylo znamením naší vzájemné smlouvy. [12] Osmidenní nemluvně budiž mezi vámi obřezáno; každý mužský příslušník vašich rodů; obřezán budiž tak každý otrok domorodý i za peníze koupený, třebas není z vaší krve. [13] Bude pak úmluva má na těle vašem (vyřezaná) úmluvou věčnou. [14] Chlapec, jehož předkožky maso nebude obřezáno, budiž z národa vyhlazen, poněvadž smlouvu moji porušil.
[15] Řekl též Bůh Abrahamovi toto: Sarai, manželku svou, nebudeš nazývati Sarai, nýbrž Sára.
[16] Požehnám jí a dám ti z ní syna, jemuž hodlám požehnati; vzniknou z něho národo-

[13] Hl. 16. V. [13]. Místo *„Tys Bůh, který mě viděl"* žádá souvislost *„Tys Bůh, kterého lze viděti bez nebezpečí"*. Agar zde naráží na názor, že kdo viděl Boha, musí zemříti. (Srv. Ex 33, 23.) – Agar tedy neviděla Boha tváří v tvář. – Podle sv. Pavla (Gal 4, 22.–31.) jest *Agar typem Zákona starého, Sarai pak Nového. Ismael* předobrazuje *Israelity. hák* jest předobrazem *křesťanů.*

vé a králové národů z něho vzejdou. [17] Abraham padl na svou tvář a smál se, mysle si: Narodí se stoletému syn, a devadesátiletá Sára porodí? [18] A řekl Bohu: Kéž by Ismael před tebou zůstal na živu. [19] Tu řekl Bůh Abrahamovi: Sára, manželka tvá, porodí ti syna a dáš mu jméno Isák a učiním smlouvu svou smlouvou věčnou pro něho i pro potomstvo jeho po něm. [20] Také v příčině Ismaela jsem tě vyslyšel; hle, požehnám mu a rozmnožím ho a rozplodím velice; dvanácte knížat zplodí a učiním z něho národ veliký. [21] Smlouvu svou však učiním s Isákem, jehož ti porodí Sára za rok o těchto dobách. [22] Když byl mluvící Bůh řeč s ním skončil, vznesl se od Abrahama do výše.

[23] Vzal tedy Abraham svého syna Ismaela a všecky své domorodé otroky, všecky, které byl koupil, všecky mužské příslušníky své čeládky a obřezal maso jejich předkožky ihned téhož dne, jak mu byl Bůh přikázal. [24] Abrahamovi bylo devadesát devět let, když obřezal maso své předkožky. [25] Ismael v době svého obřezání dovršil třináctý rok. [26] Téhož dne byl obřezán Abraham a syn jeho Ismael. [27] Všichni mužští jeho domu, jak doma narození, tak i koupení cizinci, byli obřezáni.

Hospodin návštěvou u Abrahama. (18, 1. – 33.)

HLAVA 18. – [1] Ukázal se mu pak Hospodin, když za největšího denního žáru seděl u vchodu do stanu v údolí Mambre.

[2] Když totiž pozvedl očí, uviděl tři muže státi nedaleko sebe; uzřev je, běžel jim vstříc od vchodu svého stanu, a pokloniv se až k zemi, [3] řekl: Pane, nalezl-li jsem milost ve tvých očích, nepomíjej svého služebníka, [4] ale – přinesu vody – dejte si umýti nohy a odpočiňte pod stromem; [5] předložím skývu chleba, abyste se posilnili; – potom půjdete – vždyť proto jste se uchýlili k svému služebníku. Oni řekli: Učiň podle slov svých. [6] Abraham, pospíšiv do stanu k Sáře, pravil: Rychle, směs tři míry jemné mouky a nadělej podpopelných chlebů. [7] Sám pak běžel ke stádu, vzal z něho mladé, velmi pěkné tele a dal je služebníkovi, kterýž je rychle připravil. [8] Poté vzal máslo, mléko a tele, jež byl uchystal, a předložil jim to; sám pak stál vedle nich pod stromem.

[9] Když byli pojedli, řekli mu: Kde je tvá manželka Sára? Když odpověděl: „Hle, ve stanu," [10] pravil mu: Navrátím se k tobě touto dobou, – budete-li živi – a Sára, tvá manželka, bude míti syna. Sára slyšíc to za oponou stanu, zasmála se. [11] Byli totiž oba staří, pokročilého věku a Sáře minula již doba, kdy ženy rodí. [12] Nepozorovaně se smála, myslíc si: Když jsem zestárla a když můj pán jest kmetem, budu vyhledávati rozkoše? [13] Hospodin však řekl Abrahamovi: Proč se směje Sára řkouc: "Porodím skutečně já, stařena?" [14] Zdaž jest Bohu co nesnadného? Jak jsem pravil, vrátím se k tobě o těchto dobách, budete-li živi, a Sára bude míti syna. [15] Sára zapírala řkouc: „Nesmála jsem se" – byla velice ustrašena – Hospodin však pravil: Není tomu tak; smála jsi se.

[16] Když pak oni mužové odtud se zvedli, zaměřili k Sodomě; Abraham kráčel s nimi, doprovázeje jich. [17] I pravil Hospodin: Zdaž budu moci tajiti před Abrahamem, co hodlám učiniti, [18] když přece vzroste v národ veliký, velice četný, a když jím požehnáni mají býti všichni národové země? [19] Vím, že přikáže svým synům i svému potomstvu, by ostříhali cest Hospodinových a jednali podle práva a spravedlnosti, aby Hospodin pro Abrahama vyplnil všecko, co mu slíbil. [20] Pokračoval tedy Hospodin: Křik o Sodomanech a Gomořanech se rozmnožil a hříchy jejich nabyly veliké tíže. [21] Sestoupím, abych viděl, zdali činili opravdu podle křiku, který ke mně přišel, či není-li tomu tak, abych to zvěděl.

---

1 Hl. 18. V. 1. Místo „v údolí Mambre" v dubině Mambrově. Srv. 13, 18; 14, 13.

V. [19]. *„Cesta Hospodinova"* jest pravá bohopocta vzdávaná výhradně jedinému pravému Bohu.

[22] I obrátili se odtud a kráčeli směrem k Sodomě.

Abraham však stále ještě stál před Hospodinem. [23] A přistoupiv pravil: Zdali zahubíš spravedlivého s bezbožným? [24] Bude-li ve městě padesáte spravedlivých, zahynou společně? A neušetříš místa toho pro padesát spravedlivých, bude-li jich tolik v něm? [25] Budiž daleko tebe, abys, tak jednaje, usmrtil spravedlivého s bezbožným, aby spravedlivý byl na roveň postaven s bezbožným; to není tvé jednání; ty, který soudíš celou zemi, nebudeš přece takto vykonávati soud. [26] I řekl mu Hospodin: Najdu-li v Sodomě mezi obyvatelstvem padesáte spravedlivých, odpustím pro ně celému městu. [27] Tu počal Abraham opět mluviti, řka:

„Poněvadž jsem jednou začal, budu mluviti (dále) k svému Pánu, ačkoli jsem prach a popel. [28] Což, bude-li spravedlivých padesáte bez pěti? Zničíš pro pět celé město?"

I řekl: „Nezničím, naleznu-li jich tam čtyřicet pět."

[29] A opět mu pravil: „Co učiníš, bude-li jich tam nalezeno čtyřicet?"

Řekl: „Nebudu pro těch čtyřicet bíti."

[30] „Nehněvej se," – pravil – „prosím, Pane, budu-li (dále) mluviti. Což, bude-li jich tam nalezeno třicet?"

Odpověděl: „Neučiním tak, naleznu-li jich tam třicet."

[31] Poněvadž jsem jednou začal," – pravil – „budu mluviti dále k svému Pánu. Což, bude-li jich tam nalezeno dvacet?"

Řekl: „Nebudu usmrcovati pro těch dvacet."

[32] „Prosím," – pravil – „nehněvej se, Hospodine, budu-li ještě jednou mluviti. Což, bude-li jich tam nalezeno deset?"

Řekl: „Nebudu vyhlazovati pro deset."

[33] I odešel Hospodin, když byl domluvil s Abrahamem; ten pak vrátil se domů.

Zkáza Sodomy. (19, 1. – 29.)

HLAVA 19. – [1] Dva (oni) andělé přišli do Sodomy podvečer, právě když Lot seděl v bráně města. Uzřev je, vstal, šel jim vstříc a poklonil se hluboce k zemi [2] řka: Prosím, pánové, uchylte se do domu svého služebníka a zůstaňte tam. Umyjte si nohy a zítra budete moci jíti svou cestou. Oni pravili: Nikoliv, zůstaneme na ulici. [3] Tu je naléhavě nutil, aby se k němu uchýlili. Když (konečně) do jeho domu vstoupili, vystrojil hody a napekl nekvašených chlebů. I jedli. [4] Dříve, však než šli spát, mužové města oblehli dům, všecek lid bez rozdílu, od chlapců až po starce. [5] Zavolavše Lota řekli mu: Kde jsou ti mužové, kteří k tobě v noci vešli? Vyved je sem, abychom je poznali! [6] Lot vyšed k nim a zavřev za sebou dveře pravil: [7] Nechtějte, prosím, bratři moji, nechtějte činiti toho zla. [8] Mám dvě dcery, které ještě muže nepoznaly; vyvedu je vám a budete jich moci užíti podle libosti; jen těmto mužům nečiňte nic zlého, poněvadž vešli do stínu mé střechy. [9] Oni však řekli: Kliď se odtud! A pokračovali: Na to jsi sem přišel, cizinče, abys nás soudil? Proto učiníme tobě horších věcí, než oněm. A doráželi na Lota s velikou silou, takže by byli bezmála vylomili dveře. [10] Tu však oni mužové vystrčili ruce a vtáhše Lota k sobě, zavřeli dveře. [11] Ty pak, kteří byli venku, od nejmladšího do nejstaršího ranili slepotou, že nemohli najíti dveří.

Hl. 19. V. 8. Dcery ty – jak patrno z v. 14. – byly již zasnoubeny. – Co tu Lot nabízel, nutno ovšem zavrhovati; na jeho však omluvu rnožno říci, že povinnost hostitelovu, chrániti svých hostů proti jakékoliv křivdě, považoval za tak svatou, že jí možno neb i dlužno obětovati i nevinnost dcer. Aspoň chtěl voliti ze dvojího zla menší.

[12] A řekli Lotovi: Máš tu někoho ze svých? Zetě nebo syny, nebo dcery, všecky své příslušníky vyved z tohoto města; [13] neboť zahladíme toto místo, poněvadž se rozmohl křik o nich před Hospodinem, který nás poslal, abychom je zahubili. [14] Vyšel tedy Lot a mluvil ke svým zeťům, kteří hodlali za manželky vzíti jeho dcery, řka: Vstaňte, vyjděte z tohoto místa, neb Hospodin toto město zničí. Zdálo se jim však, že mluví žertem.

[15] Když nastalo jitro, nutili ho andělé řkouce: Vstaň, vezmi ženu svou a dvě dcery, které máš, abys také nezahynul pro zločiny města, [16] Když on váhal, chopivše ho za ruku, i ženu jeho i dvě dcery jeho – Hospodin chtěl ho totiž ušetřiti – [17] vyvedli ho a postavili za město a tam mluvili k němu řkouce: Zachraň svůj život! Neohlédej se za sebe a nikde v okolí se nezastavuj, ale na horách hledej spásy, abys také nezahynul. [18] Tu jim pravil Lot: Prosím, Pane můj, [19] poněvadž nalezl služebník tvůj milost před tebou, poněvadž prokázal jsi mi skutečně veliké milosrdenství zachovav mi život a poněvadž nemohu na horách se zachrániti – snad (i tam) by mě zasáhlo neštěstí a zemřel bych – [20] tu nedaleko jest město, do toho bych mohl utéci – jest malé – tam se budu moci spasiti – zdaž není nepatrné? – a zůstanu na živu. [21] I řekl mu: Hle, také v tom přijímám tvé prosby, takže nevyvrátím města, za něž jsi se přimlouval. [22] Pospěš a zachraň se tam; neboť nebudu moci nic činiti, dokud tam nevkročíš. Proto dáno jest jméno tomu městu Segor. [23] Slunce vzešlo nad zemi, když Lot vešel do Segoru.

[24] Hospodin tedy deštil na Sodomu a Gomorrhu síru a oheň od Hospodina s nebe [25] a zničil ta města i celou okolní krajinu, všecky obyvatele (těch) měst a všecko, co se na zemi zelenalo.

[26] Žena jeho, která se ohlédla za sebe, obrácena byla v solný sloup.

[27] Abraham odebral se za jitra na místo, na kterém byl prve stál před Hospodinem. [28] Pohleděv na Sodomu, Gomorrhu a na celé území té krajiny, uzřel dým vystupující ze země jako kouř z peci.

[29] Když Hospodin vyvracel města té krajiny, rozpomenuv se na Abrahama, vysvobodil Lota ze záhuby měst, ve kterých byl přebýval.

O původu Moabců a Ammonců. (19, 30. – 38.)

[30] Lot pak se odebral ze Segoru do hor a zůstal tam; s ním také jeho dvě dcery – bál se totiž zůstati v Segoru. – A usadil se v jeskyni, on a s ním obě jeho dcery. [31] Tu pravila starší k mladší: Otec náš jest (již) starý a na zemi nezůstal žádný muž, který by mohl k nám podle obyčeje celého světa vejíti. [32] Nuže, opojme ho vínem a spěme s ním, abychom mohly zachovati ze svého otce potomstvo. [33] Daly tedy oné noci svému otci píti vína; i vstoupila starší dovnitř a spala s otcem; on však nepozoroval ani když dcera přilehla, ani když vstala. [34] Druhého dne pravila zase starší k mladší: Hle, spala jsem včera se svým otcem, dejme mu píti vína také této noci, a spi s ním, abychom zachovaly z otce svého potomstvo. [35] Daly tedy také té noci svému otci píti vína a mladší dcera, vstoupivši dovnitř, spala s ním; ani však tentokráte nepozoroval, když přilehla, anebo když vstala.

[36] Tak počaly obě dcery Lotovy ze svého otce.

[37] Když porodila starší syna, dala mu jméno Moab; ten jest praotec Moabských až do dneška.

[38] Také mladší porodila syna a dala mu jméno Ammon, to jest syn lidu mého; ten jest praotec Ammonských až do dneška.

Abraham v Gerarách. (20, 1. – 21, 34.)

HLAVA 20. – [1] Odtud odebral se Abraham do krajin jižních, bydlil mezi Kadesem a

Surem a byl hostem v Gerarách. [2] Říkal pak o Sáře, své manželce: Je (to) má sestra. Dal ji tedy Abimelech, král gerarský unésti. Avšak Bůh přišel v noci ve snu k Abimelechovi a pravil mu: Hle, zemřeš pro ženu, kterou jsi dal unésti, neboť má muže. [4] Abimelech, který se jí byl nedotkl, pravil: Pane, usmrtíš národ nic nevědoucí a spravedlivý? [5] Vždyť on mi sám řekl: Je to má sestra, a ona také řekla: Je to můj bratr. V prostotě srdce svého a v čistotě rukou svých jsem to učinil. [6] Tu mu pravil Bůh: Vím, také, že jsi tak učinil v prostotě srdce; proto jsem tě chránil, bys proti mně nezhřešil, a proto jsem nedopustil, by ses jí dotkl. [7] Nyní tedy vrať ženu jejímu muži, neboť jest prorokem; bude se za tě modliti a živ budeš; pakliže jí nevrátíš, věz, že smrtí zemřeš ty i všecko, což tvého. [8] Abimelech hned za jitřního šera vstav, svolal •všecky své služebníky a vypravoval jim všecky tyto věci, všichni pak muži ti velmi se báli. [9] Potom povolal Abimelech také Abrahama a řekl mu: Co jsi nám to učinil? Čím jsme se proti tobě provinili, že jsi na mne a na mé království uvedl tak veliké provinění? Čeho jsi neměl učiniti, učinil jsi nám. [10] A opět mu domlouvaje řekl: Co jsi zamýšlel, že jsi tak učinil? [11] Abraham odpověděl: Myslil jsem si: Snad není na tomto místě bázně Boží; zabijí mě tedy pro moji ženu; [12] ostatně však skutečně také jest mou sestrou, dcerou otce mého, ne však dcerou mé matky a já jsem ji pojal za manželku. [13] Když mě pak vyvedl Bůh z domu otce mého, řekl jsem jí: Tu službu milosrdenství mi prokaž; kamkoli přijdeme, všude říkej, že jsem tvůj bratr. [14] Vzal tedy Abimelech ovce i býky, otroky i otrokyně a dal je Abrahamovi; navrátil mu také Sáru, jeho manželku, [15] řka: Země jest vám volná, přebývej, kdekoliv se ti zlíbí. [16] Sáře pak pravil: Hle, tisíc stříbrných dal jsem tvému bratru, což zastře oči všech, kteří jsou s tebou, ať si jdeš kamkoliv; a měj na paměti, že se ti dostalo zadostučinění. [17] Když se pak Abraham modlil, uzdravil Bůh Abimelecha, ženu a otrokyně jeho, takže porodily; [18] Hospodin byl totiž zavřel lůno každé ženy v domě Abimelechově pro Sáru, manželku Abrahamovu.

HLAVA 21. – [1] Navštívil pak Hospodin Sáru, jak byl slíbil, a splnil, co byl pravil. [2] Počala tedy a porodila ve svém stáří syna v čas, který jí byl Bůh předpověděl. [3] Abraham dal synu svému, jehož mu Sára porodila, jméno Isák, a [4] osmého dne ho obřezal podle Hospodinova rozkazu, [5] když mu bylo sto let – v tomto věku svého otce se totiž Isák narodil. [6] Tu pravila Sára: Radostný úsměv mi způsobil Bůh; každý, kdo to uslyší, bude se radostně usmívati se mnou. [7] A opět pravila: Kdo by byl uvěřil, že uslyší Abraham, že Sára kojí syna, kterého mu porodila, když byl již vysokého věku?

[8] *Chlapec* pak rostl a byl odstaven; v den jeho odstavení učinil Abraham veliké hody.

[9] Když pak viděla Sára, že syn Egypťanky Agary s Isákem, jejím synem, si hraje, pravila Abrahamovi: [10] Vyvrz tuto děvku i jejího syna; neboť nesmí býti dědicem syn děvky se synem mým Isákem. [11] Abraham to přijal těžce se zřetelem na svého syna.

[12] Bůh mu (však) pravil: Nepovažuj to se zřetelem na syna svého a k vůli služebné své za věc krutou; ve všem, co ti Sára praví, poslechni jejího hlasu; neboť podle Isáka bude se nazývati tvé potomstvo.

[13] Avšak i ze syna otrokyně učiním veliký národ, poněvadž jest tvým potomkem.

[14] Vstal tedy Abraham ráno, vzal chléb a měch vody, vložil to na její rámě, dal jí chlapce a propustil ji. Ona pak, když odešla, bloudila na poušti Bersabe. [15] Když byla voda z měchu vyčerpána, uložila chlapce pod jedním ze stromů, které tam byly, [16] vzdálila se a posadila se stranou opodál, co by mohl z luku dostřeliti; pravila: Nemohu viděti, kterak chlapec umírá. Tak naproti sedíc, hlasitě plakala. [17] Tu vyslyšel Bůh hlas chlapcův a anděl

Hl. 20. V. [7], Abraham sluje prorokem, že se mu dostalo nadpřirozeného osvícení a poučení Božího.

Boží zavolal s nebe na Agaru, řka: Co je ti, Agaro? Neboj se; vyslyšeťBůh hlas pacholete s místa, na němž jest. [18] Vstaň, vezmi chlapce a drž ho za ruku; neboť učiním z něho veliký národ. [19] I otevřel jí Bůh oči, že uzřela studnici vody. I šla, naplnila měch a dala chlapci píti. [20] (Bůh) byl sním; on pak rostl, přebýval na poušti a stal se z něho mladistvý lučištník. [21] Přebýval pak na poušti Faran a matka jeho mu vzala manželku z Egypta.

[22] Téhož času řekl Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, Abrahamovi: Bůh je s tebou ve všem, co činíš. [23] Přisahej mi tedy při Bohu, že nebudeš škoditi mně, ani potomstvu mému, ani rodu mému, ale že budeš jednati se mnou a se zemí, ve které jsi byl hostem, podle lásky, s jakou jsem já choval se k tobě. [24] I pravil Abraham: Budu přisahati. [25] Domlouval pak Abimelechovi pro studnu vody, kterou (mu) byli násilím služebníci jeho odňali. [26] Abimelech odpověděl: Nevím, kdo tuto věc učinil; ani ty jsi mi o tom nic neoznámil, aniž jsem slyšel do dneška (o tom odjinud). [27] Tu vzal Abraham ovce a býky a dal je Abimelechovi; a oba učinili smlouvu. [28] Postavil pak Abraham sedm jehnic ze stáda zvlášť. [29] I řekl mu Abimelech: K čemu jest těchto sedm jehnic, jež jsi postavil o sobě? [30] On řekl: Sedm jehnic dostaneš z mé ruky, aby mi byly svědectvím, že jsem já kopal tuto studnu. [31] Proto nazváno bylo ono místo Bersabe – protože tam oba přisahali. [32] Tak učinili smlouvu o Studnici přísahy. [33] Povstal pak Abimelech a Fikol, velitel jeho vojska, a vrátili se do země Filišťanů. – Abraham štípil háj v Bersabe a vzýval tam jméno Hospodina, Boha věčného. [34] A byl hostem v zemi Filišťanů dlouhou dobu.

Veliká odměna za obětavou poslušnost. (22, 1. – 19.)

HLAVA 22. – [1] Po těchto událostech Bůh zkoušeje Abrahama pravil mu: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. [2] Vezmi jednorozeného svého syna Isáka, jejž miluješ – pravil mu (Bůh) – jdi do země Vidění a tam ho obětuj v zápalnou oběť na jedné hoře, kterou ti ukáži. [3] Abraham tedy ještě za tmy vstav osedlal osla a vzal s sebou dva služebníky i syna Isáka. Když naštípal k zápalné oběti dříví, vydal se na cestu k místu, které mu Bůh byl určil. [4] Třetího dne pozvednuv očí a uzřev z daleka to místo, [5] pravil svým služebníkům: Počkejte s oslem tuto; já pak a chlapec tento si pospíšíme; až vykonáme pobožnost, vrátíme se k vám. [6] Vzav tedy dříví k zápalné oběti, vložil je na syna Isáka; sám nesl v rukou oheň a nůž. Když tak oba spolu kráčeli, [7] řekl Isák svému otci: Otče můj! On odpověděl: Co chceš, synu? Hle – pravil – oheň a dříví; kde jest (však) dobytče pro zápalnou oběť? [8] Tu pravil Abraham: Bůh si opatří zvíře pro zápalnou oběť, synu můj. Šli tedy spolu [9] a přišli na místo, které mu byl Bůh ukázal. Tam vzdělal oltář, svrchu narovnal dříví, a když byl Isáka, svého syna, svázal, položil ho na oltář na hranici dříví. [10] Vztáhl pak ruku a uchopil nůž, aby svého syna v oběť usmrtil. [11] Tu hle, anděl Hospodinův volal s nebe, řka: Abrahame, Abrahame! On odpověděl: Tu jsem. [12] I řekl mu (anděl): Nevztahuj své ruky na chlapce a nic mu nečiň; neboť nyní poznávám, že se Boha bojíš, poněvadž jsi k vůli mně nešetřil (ani) jednorozeného syna svého. [13] Abraham pozvednuv očí, uzřel za sebou berana vězícího za rohy v trní; toho vzal a přinesl v zápalnou oběť místo syna. [14] Nazval pak jméno místa toho: Hospodin se stará. Odtud říká se až do dneška: Na hoře se Hospodin postará.

[15] Volal pak anděl Hospodinův s nebe na Abrahama po druhé, řka; Přisahám sám při sobě – praví Hospodin – [16] poněvadž jsi toto učinil a nešetřil jsi kvůli mně jednorozeného syna svého, [17] budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo jako nebeské hvězdy a jako písek, který jest na mořském břehu; tvoje potomstvo bude vládnouti branami svých nepřátel; [18] a v tvém potomstvu budou požehnáni všichni národové země, poněvadž jsi poslechl mého hlasu. [19] Potom se Abraham vrátil k služebníkům svým, odešel s nimi do

Bersabe a tam přebýval.

Potomstvo Nachorovo. (22, 20. – 24.)

[20] Po těchto událostech bylo Abrahamovi zvěstováno, že také Melcha porodila syny Nachorovi, jeho bratru, a to: [21] prvorozeného Husa, Buza, jeho bratra Kamuela, otce Syrů, [22] Kaseda, Azaua, Feldasa, Jedlafa a [23] Batuela, který zplodil Rebeku. Těchto osm (synů) porodila Melcha Nachorovi, bratru Abrahamovu.

[24] Ženina pak jeho, jménem Roma, porodila Tabe, Gahama, Tahasa a Maachu.

Sářina smrt. (23, 1. – 20.)

HLAVA 23. – [1] Sára byla živa stodvacetsedm let, [2] načež zemřela v Arbe, to jest v Hebroně, v zemi Kanaan. I přišel Abraham, aby o ni naříkal a ji oplakával.

[3] Když pak povstal od služeb, které bývaly obyčejně prokazovány mrtvým, pravil synům Hetovým: [4] Jsem cizincem a hostem u vás; dejte mi právo míti u vás hrobku, bych mohl pochovati svou mrtvou.

[5] Synové Hetovi odpověděli: [6] Slyš nás, pane! Knížetem Božím jsi u nás; pochovej mrtvou svou v nejlepším z našich hrobů; nikdo ti nebude moci brániti pochovati tvou mrtvou v jeho hrobě. [7] Abraham se zvedl, poklonil se domácímu lidu, totiž synům Hetovým, a pravil jim: [8] Souhlasíte-li s tím, bych směl pochovati svou mrtvou, slyšte mé a přimluvte se za mne u Efrona, syna Seorova, [9] aby mi dal dvojitou jeskyni, kterou má na konci svého pole; za slušný peníz ať mi ji dá před vámi, bych měl hrobku.

[10] Efron seděl mezi syny Hetovými.

I odpověděl Efron Abrahamovi, že to slyšeli všichni, kdož vcházeli do bran onoho města, řka: [11] Nikoliv, tak se nestane, pane můj; poslechni raději, co ti pravím: Daruji ti pole s jeskyní, která jest na něm před syny svého lidu; pochovej svou mrtvou. [12] Abraham se poklonil před lidem země té [13] a pravil Efronovi před lidem vůkol stojícím: Prosím, bys mne vyslechl; dám ti peníze za pole; přijmi je a tak pochovám na něm svou mrtvou. [14] Efron však odpověděl: [15] Pane můj, slyš mě! Půda, kterou si přeješ, má cenu čtyř set lotu stříbra; to jest cena mezi mnou a tebou; avšak jak mnoho to jest? Pochovej svou mrtvou! [16] Když to Abraham uslyšel, odvážil peníze, jak žádal před syny Hetovými Efron, čtyři sta lotů stříbra dobré běžné váhy.

[17] Tak bývalé pole Efronovo, na němž byla dvojitá jeskyně na východě (od) Mambre, jak pole tak i jeskyně a všecky stromy na celé jeho ploše kolem dokola, bylo trvale odevzdáno [18] v majetek Abrahamův před očima synů Hetových a všech, kdož vcházeli do brány onoho města.

[19] Tak tedy pochoval Abraham svou manželku Sáru ve dvojité jeskyni toho pole, na východě (od) Mambre, to jest Hebronu, v zemi Kanaan. [20] Tak odevzdáno bylo pole to i jeskyně, která na něm byla, od synů Hetových Abrahamovi v trvalou vlastní hrobku.

Abraham opatřil svému synu manželku. (24, 1. – 67.)

HLAVA 24. – [1] Abraham byl stařec vysokého věku. Hospodin mu žehnal ve všech věcech. [2] I pravil k staršímu služebníků svého domu, jenž byl ustanoven nad veškerým jeho majetkem: Polož ruku pod mou kyčli, [3] abych tě zavázal přísahou při Hospodinu, Bohu nebes i země, že nevezmeš manželky pro syna mého z dcer Kananejských, mezi nimiž přebývám, [4] ale že půjdeš do mé vlasti, k mému příbuzenstvu a odtud že vezmeš manželku mému synu Isákovi. [5] Služebník odpověděl: Nebude-li chtíti žena jíti se mnou do této

Hl. 23. V. [9]. Místo *„dvojité jeskyně"* lépe jest ponechati vlastní jméno *Machpélá,* které přísluší poli a tím ovšem i jeskyni, která na něm byla.

země, přeješ si, bych uvedl tvého syna zpět do země, ze které jsi ty vyšel? [6] Abraham pravil: Chraň Bůh, abys kdy nazpět uvedl tam syna mého! [7] Hospodin, Bůh nebe, který mě vzal z domu otce mého a ze země, v níž jsem se zrodil; ten, jenž ke mně mluvil a přisahal mi, řka: „Potomstvu tvému dám tuto zemi" – ten pošle před tebe svého anděla, abys odtamtud dostal manželku pro mého syna. [8] Odepře-li však žena jíti s tebou, nebudeš přísahou vázán; jen syna mého tam nevoď zpět. [9] Vložil tedy služebník ruku pod kyčli Abrahamovi, svému pánu, a přisahal mu na tu věc.

[10] Vzal pak deset velbloudů ze stáda svého pána a odešel. Nesa s sebou ze všech jeho vzácných věcí, vydal se na cestu a přišel do Mesopotamie k městu Nachorovu. [11] Večer, v dobu, kdy obyčejně ženy chodí pro vodu, nechav velbloudy před městem u studnice vody odpočívati, pravil: [12] Hospodine, Bože pána mého Abrahama, vyjdi mi, prosím, dnes vstříc a prokaž milost pánu mému Abrahamovi. [13] Hle, stojím u studny vody a dcery obyvatelů tohoto města budou choditi pro vodu. [14] Dívka tedy, které řeknu: „Nachyl svého džbánu, abych se mohl napíti," a která řekne: „Pij, a velbloudy tvé také napojím," bude ta, kterou jsi určil pro svého služebníka Isáka; z toho poznám, že jsi učinil milosrdenství s mým pánem. [15] Ještě nedomluvil, a hle, vycházela Bebeka, dcera Batuela, syna Melchy, manželky Nachora, bratra Abrahamova, majíc na rameni džbán. [16] Byla to dívka velmi spanilá, panna překrásná, od muže netknutá. Sestoupila do studně, nabrala do džbánu a vracela se. [17] Tu vyšel služebník rychle proti ní, řka: Dej mi ze svého džbánu trochu se napíti. [18] Ona odpovídajíc: „Pij, pane můj," rychle složila džbán na loket a podala mu píti. [19] Když se napil, dodala: I velbloudům tvým navážím vody, až se všichni napojí. [20] A vylivši džbán do koryta, běžela zase do studně pro vodu, navážila a dala všem velbloudům. [21] On díval se mlčky na ni, aby zvěděl, dal-li mu Hospodin šťastnou cestu. [22] Potom, když se velbloudi napili, vyňal zlaté náušnice, dva loty těžké, a tolikéž náramků, těžkých deset lotů, [23] a pravil jí: Čí jsi dcera? Pověz mi, je-li u vás místa, bych tam mohl zůstati? [24] Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Melchy, která ho porodila Nachorovi. [25] A pokračovala řkouc: Také slámy a píce jest u nás hojnost a místo prostranné k zůstávání. [26] Tu sklonil se muž ten a klaněl se Hospodinu, [27] řka: Požehnán budiž Hospodin, Bůh pána mého Abrahama, kterýž neodepřel milosrdenství ani věrnosti své pánu mému, nýbrž pravou cestou mě přivedl do domu bratra mého pána. [28] Dívka pak běžela a oznámila v domě své matky všecko, co byla slyšela.

[29] Rebeka měla bratra jménem Labana; ten spěšně vydal se na cestu k onomu člověku u studny. [30] Viděl totiž náušnice a náramky v rukou své sestry, a slyšel všecko, co vypravovala: „To a to pravil mi onen člověk." Přišed k muži tomu, který stál u velbloudů nedaleko od studně vody, [31] pravil mu: Pojď, požehnaný Hospodinův; proč stojíš venku? Připravil jsem ti příbytek a místo pro velbloudy. [32] A uvedl ho do domu, odsedlal velbloudy a dal jim slámy a píce, jakož i vody, by si umyli nohy on i mužové, kteří s ním přišli. [33] Když mu pak předložili chleba, řekl: Nevezmu do úst, dokud nevyřídím, co mi uloženo. (Laban) mu odpověděl: Mluv! [34] On tedy mluvil: Jsem služebník Abrahamův. [35] Hospodin velmi pánu mému požehnal, takže se stal velikým; dal mu brav i skot, stříbro i zlato, služebníky i služebnice, velbloudy i osly. [36] Také Sára, manželka mého pána, porodila ve vysokém věku syna mému pánu, jemuž dal všecek svůj majetek. [37] Mě pak zavázal pán

Hl. 24. V. [13]. Eliezer nejedná tu z pověry, nýbrž *z popudu Božího.*

V. [22]. Místo náušnic, má hebr. *prsten,* který dle Pent. samaritánského Eliezer zavěsil do nozder Rebečiných.

můj přísahou, řka: Nevezmeš manželky synu mému z dcer Kananejských, v jejichž zemi přebývám; [38] nýbrž půjdeš do domu otce mého a z mého příbuzenstva vybereš manželku mému synovi. [39] Já však jsem svému pánovi odpověděl: Což, nebude-li žena chtíti se mnou jíti? [40] Řekl: Hospodin, před jehož tváří chodím, pošle s tebou svého anděla a povede tě po cestě, tak že dostaneš pro mého syna ženu z mého příbuzenstva a z domu otce mého. [41] Až přijdeš k mým příbuzným, a oni by ti nedali ženy, nestihne tě má kletba. [42] Když jsem tedy dnes přišel ke studni vody a řekl jsem: Hospodine, Bože pána mého, jestliže jsi mi dal štěstí na cestu, kterou nyní konám, – [43] hle, stojím u studně – pak panna, která vyjde pro vodu a uslyší ode mne: „Dej mi ze svého džbánu trochu se napít," [44] a řekne mi: „Pij ty a také velbloudům tvým navážán, " ta bude ženou, kterou určil Hospodin pro syna mého pána. [45] Zatím co jsem mlčky o těchto věcech uvažoval, objevila se Rebeka, přicházejíc a džbán nesouc na rameni; sestoupila do studně a navážila vody. I dím jí: Zavdej mi trochu. [46] Ona spěšně složila džbán s ramene a řekla mi: Pij, a také velbloudy tvé napojím. I pil jsem a napojila (též) velbloudy. [47] I otázal jsem se jí, řka: Čí jsi dcera? Odpověděla: Jsem dcera Batuela, syna Nachora, jehož mu porodila Melcha. Tu jsem jí zavěsil náušnice, by zdobily její líce, a na ruce jsem jí dal náramky. [48] I sklonil jsem se, klanějě se Hospodinu a velebě Hospodina, Boha pána mého Abrahama, který mě vedl pravou cestou, bych dostal dceru bratra pána mého pro jeho syna. [49] Proto řekněte mi, chcete-li se zachovati laskavě a věrně k mému pánu; myslíte-li však jináč, i to mi řekněte, abych se dal vpravo nebo vlevo. [50] Tu odpověděl Laban a Batuel: Od Hospodina vyšla tato věc; nemůžeme ti nic jiného říci, leč co jemu se líbí. [51] Hle, Rebeka jest, před tebou, vezmi ji a jdi; budiž manželkou syna tvého pána, jakož mluvil Hospodin. [52] Když to služebník Abrahamův uslyšel, padnuv na zemi, klaněl se Hospodinu. [53] Vyňav pak stříbrné a zlaté předměty, jakož i šaty, dal je Rebece darem; také jejím bratřím a matce odevzdal dary. [54] A počavše hody, jedli a pili pospolu a zůstali tam.

Ráno pak služebník vstav, pravil: Propusťte mne, ať jdu ke svému pánu. [55] I odpověděli její bratří i matka: Ať zůstane dívka aspoň deset dní u nás, a potom ať jde! [56] On však řekl: Nezdržujte mne, neboť Hospodin dal mi šťastnou cestu; propusťte mě, ať jdu k svému pánu. [57] I pravili: Zavolejme dívku a zeptejme se, jak ona myslí. [58] Když zavolaná přišla, tázali se: Chceš jíti s tímto člověkem? Ona řekla: Půjdu. [59] Propustili ji tedy, kojnou její, služebníka Abrahamova a jeho průvodce, [60] přejíce štěstí sestře své a řkouce:

Sestra naše jsi, rozmnožiž se v tisíc tisíců
a potomstvo tvé vládniž branami svých nepřátel.

[61] Potom Rebeka a její služebné na velbloudech jely s mužem tím, an rychle se vracel k svému pánu.

[62] Téhož času kráčel Isák po cestě, vedoucí ke studni, jež sluje (studně) Živého a Vidoucího; přebýval totiž v zemi jižní. [63] Byl pak vyšel, když se den již schýlil, aby, v polích se oddal svým myšlenkám;. Když pozvedl oči, uzřel zdaleka přijížděti velbloudy. [64] Také Rebeka spatřila Isáka; i sesedla s velblouda [65] a řekla služebníku: Kdo je ten člověk, který jde po pláni proti nám? I řekl jí: To jest můj pán. Tu ona, vzavši rychle závoj, zastřela se. [66] Poté služebník vše vypravoval Isákovi, jak byl pořídil. [67] Isák pak uvedl ji do stanu Sáry, své matky, a pojal ji za manželku. Rebeka tak se mu zalíbila, že se mu zmírnila bolest, jež ho zatím stihla matčinou smrtí.

Poslední léta Abrahamova. (25, 1. – 11.)

HLAVA 25. – [1] Abraham pojal jinou manželku, jménem Keturu. [2] Ta mu porodila Zamrama, Jeksana, Madana, Madiana, Jesboka a Sue.

[3] Jeksan zplodil Sabu a Dadana.
Synové Dadanovi byli: Assurové, Latusové a Loomové.
[4] Z Madiana pochází Efa, Ofer, Henoch, Abida a Eldaa. Tito všichni jsou synové Keturini.
[5] Všecek svůj majetek dal Abraham Isákovi; [6] synům pak ženin dal dary a oddělil je od Isáka, svého syna, ještě za svého života, poslav je na východ.
[7] Bylo pak dnů života Abrahamova stosedmdesátpět let. [8] Skonav, umřel v (pěkném věku, ve vysokém stáří, zaživ mnoho dnů; a přiřazen byl k lidu svému. [9] Pohřbil ho Isák a Ismael, jeho synové, ve dvojité jeskyni, která jest na poli Efrona, syna Seora Hetskcho, naproti Mambre, [10] jež byl koupil Abraham od synů Hetových. Tam byl pochován, on i Sára, manželka jeho. [11] Po jeho smrti žehnal Bůh Isákovi, jeho synu, jenž přebýval vedle studně jmenované studně „Živoucího a Vidoucího".

Rody Ismaelovy. (25, 12. – 18.)

[12] Toto jsou rody Ismaela, syna Abrahamova, jehož mu porodila Egypťanka Agar, otrokyně Sářina, [13] a toto jsou jména jeho synů podle jejich rodů:
Prvorozenec Ismaelův byl Nabajot, po něm Kedar, Adbeel, Mabsam, [14] Masma, Duma, Massa, [15] Hadar, Terna, Jetur, Nafis a Kedma.
[16] To jsou synové Ismaelovi a to jsou jejich jména v jejich osadách a táborech, dvanáct knížat jejich kmenů.
[17] Všech roků Ismaelových bylo sto třicet sedm let. Dokonav umřel a přiřazen byl k lidu svému. [18] Sídlil od Hevily až po Sur, který leží proti Egyptu, jdeme-li směrem k Assyrii. Zemřel přede všemi svými bratry.

Rody Isákovy. – Esau a Jakob. (25, 19. – 34.)

[19] Rody Isáka, syna Abrahamova, jsou tyto:
Abraham zplodil Isáka; [20] ten, když mu bylo čtyřicet roků, pojal za manželku Rebeku, dceru Batuela Syrského z Mesopotamie, sestru Labanovu.
[21] Poněvadž byla manželka jeho neplodná, modlil se za ni Isák k Hospodinu; ten ho vyslyšel a učinil, že Rebeka počala. [22] Když se maličcí v jejím životě šťouchali, pravila: Mělo-li se mi takto státi, proč jsem musila počíti? I šla, aby se otázala Hospodina. [23] Ten odpověděl, řka:

Dva národové jsou v tvém životě.
a dva kmeny z lůna tvého vzejdou,
národ jeden bude silnější než národ druhý
a starší bude sloužiti mladšímu.

[24] Když přišel čas porodu, ejhle, shledána dvojčata v jejím lůně. [25] První narozený byl ryšavý a všecek chlupatý jako kožich. Dáno mu jméno Esau. Druh)[7], ihned po něm vycházeje, držel rukou bratra za patu, pročež pojmenován byl Jakob. [26] Šedesát roků bylo Isákovi, když se mu narodili tito maličcí.
[27] Když dorostli, stal se z Esaua zkušený lovec a divoch; Jakob však, člověk tichý, přebýval ve stanech.
[28] Isák miloval více Esaua, poněvadž rád jídal, co mu ulovil. Rebeka však více milovala Jakoba.
[29] Když (jednou) se vrátil Esau s pole, jsa zemdlen, měl Jakob uvařený pokrm. [30] Esau řekl: Dej mi toho ryšavého vaření, jsem náramně zemdlen. – Z té příčiny nazván byl Edom. – [31] Jakob mu pravil: Prodej mi své prvorozenství. [32] On odpověděl: Hle, umírám,

co mi plátno právo prvorozenství? [33] Jakob řekl: Odpřisáhni mi to tedy. Esau mu přisahal a tak prodal své prvorozenství. [34] Vzav pak chléb a pokrm čočkový, jedl a pil, načež odešel, nedbaje, že prodal práva prvorozenská.

Pobyt Isákův v Gerarách. (26, 1. – 22.)

HLAVA 26. – [1] Když po neúrodě, která nastala ve dnech Abrahamových, začal opět v zemi hlad, odešel Isák k Abimelechovi, králi Filišťanů, do Gerar. [2] Tam ukázal se mu Hospodin a řekl: Nesestupuj do Egypta, ale zůstaň v zemi, kterou ti povím. [3] Procházej ji, já budu s tebou a budu ti žehnati; neboť tobě a potomstvu tvému dám všecky tyto krajiny, bych splnil přísahu, jížto jsem se zavázal Abrahamovi, otci tvému. [4] Rozmnožím potomstvo tvé jako hvězdy nebeské, dám potomkům tvým všecky tyto krajiny a požehnáni budou v tvém potomstvu všichni národové země, [5] poněvadž poslouchal Abraham hlasu mého, ostříhal rozkazův a příkazů mých a zachovával předpisy a zákony mé.

[6] Zůstal tedy Isák v Gerarách. [7] Když se ho ptali tamější mužové po jeho manželce, odpověděl: Je to má sestra. – Bál se totiž přiznati, že jest s ním spojena svazkem manželským, mysle si, aby ho nezabili pro její krásu. – [8] Když minulo velmi mnoho dnův od té doby, co se tam usadil, Abimelech, král Filišťanů, hledě oknem, uzřel ho pohrávati si s Rebekou, svojí manželkou. [9] I povolav ho, pravil:

Jest vidět, že je to tvá manželka; proč jsi lhal, že je tvá sestra? „Bál jsem se," odpověděl, „bych pro ni nezemřel." [10] Tu pravil Abimelech: Proč jsi nás oklamal? (Snadno) mohl někdo z lidu sejíti se s tvou manželkou, a byl bys tak uvalil na nás veliký hřích. A přikázal všemu lidu řka: [11] Kdo by se dotkl manželky tohoto člověka, smrtí ať zemře!

[12] Isák v zemi té pak zasel, a klidil toho roku stonásobně; žehnal mu totiž Hospodin. [13] Bohatl člověk ten, prospíval víc a více a rostl, až se stal velmi velikým. [14] Měl brav i skot a čeládky veliké množství. Proto záviděli mu Filištinští – [15] všecky studnice, které byli vykopali služebníci jeho otce Abrahama, tehdy zasypali, vyplnivše je hlínou – [16] tak velice, že sám Abimelech řekl Isákovi: Odejdi od nás, neboť stal ses mnohem mocnějším, nežli jsme my.

[17] Odešel tedy, aby se odebral do údolí Gerarského, a usadil se tam. [18] Vykopal opět jiné studně, které byli vykopali služebníci otce jeho Abrahama, ale po jeho smrti kdysi Filištinští je zasypali, a nazval je týmiž jmény, jak je byl předtím otec pojmenoval.

[19] Kopajíce v údolí, nalezli živou vodu. [20] Než i tam počali pastýři gerarští hádati se s pastýři Jakobovými řkouce: Naše jest tato voda. Proto nazval studnici podle toho, co se bylo přihodilo, „Hádka".

[21] Potom kopali jinou studni; a také o tu se hádali; proto ji na zval „Nepřátelství".

[22] Odešed odtud, kopal jinou studni, o kterou se nevadili; proto ji nazval „Uvolnění", řka: Nyní nám Hospodin uvolnil a učinil, že se budeme moci v zemi rozmnožovati.

Isák v Bersabe. (26, 23.-28, 9.)

[23] Odtud se odebral nahoru do Bersabe. [24] Tam se mu ukázal Hospodin téže noci a pravil: Já jsem Bůh Abrahama, tvého otce; neboj se, neboť já jsem s tebou; budu ti žehnati a rozmnožím tvé potomstvo pro mého služebníka Abrahama. [25] Vzdělal tam tedy oltář a vzýval jméno Hospodinovo, načež vztyčil stan a dal služebníkům rozkaz, by kopali studni.

[26] Když na to místo přišel z Gerar Abimelech, přítel jeho Ochozat a Fikol, velitel vojska, [27] pravil jim Isák: Co jste přišli ke mně, člověku, jehož jste nenáviděli a od sebe zapudili? [28] Oni odpověděli: Viděli jsme, že jest Hospodin s tebou, a proto jsme pravili:

Buď přísaha mezi námi a učiňme smlouvu, [29] že nám nic zlého neučiníš, jako jsme i my ničeho z tvého majetku se nedotkli, aniž jsme učinili, co by tě poškodilo, nýbrž v pokoji jsme tě propustili, zbohatlého Hospodinovým požehnáním. [30] Tu jim učinil hody a oni jedli a pili. [31] Ráno vstavše, přisahali si navzájem. Pak je propustil Isák v pokoji do jejich domova.

[32] Téhož dne – hle – přišli služebníci Isákovi a oznámili mu o studni, kterou byli vykopali, řkouce: Nalezli jsme vodu. [33] Proto nazval ji „Hojnost"; a město sluje Bersabe až do dneška.

[34] Když bylo Esauovi čtyřicet let, pojal za manželky Juditu, dceru Beeria hetského, a Basematu, dceru Elonovu z téhož místa. Obě popudily mysl Isákovu a Rebečinu.

HLAVA 27. – [1] Když Isák zestárnul, zakalil se mu zrak, že neviděl.

Povolav (jednou) Esaua, svého staršího syna, pravil mu: Synu! On odpověděl: Tu jsem. [2] řekl mu otec: Vidíš, že jsem zestárnul a nevím dne své smrti. [3] Vezmi zbraň, toulec a lučiště, a jdi něco ulovit, [4] udělej mi z toho pokrm, jaký víš, že rád, a přines jej, ať pojím; požehnám ti, dříve než umru. [5] Když to uslyšela Rebeka a on odešel do polí, aby splnil rozkaz otcův, [6] řekla svému synu Jakobovi: Slyšela jsem otce tvého, když mluvil s Esauem, bratrem tvým, a pravil mu: [7] Přines mi z lovu svého a nadělej pokrmů, bych pojedl, a pak ti před Hospodinem požehnám, dříve než umru. [8] Nyní tedy, synu, jednej podle mé rady. [9] Jdi k stádu a přines mi dvě z nejlepších kůzlat, ať nadělám z nich tvému otci pokrmů, které on rád.

[10] Když mu je přineseš a on pojí, ať ti požehná, dříve než umře.

[11] On jí (však) odpověděl: Víš, že Esau, můj bratr, jest člověk chlupatý, a já hladký; [12] jestli mě otec ohmatá a pozná, bojím se, aby se nedomníval, že jsem si z něho chtěl tropiti posměch, a abych neuvalil na sebe zlořečení místo požehnání. [13] Matka mu řekla: Na mně buď to zlořečení, synu; jen poslechni mé rady, jdi a přines, co jsem řekla. [14] Odešel (tedy), přinesl a dal to matce, kteráž připravila pokrmy tak, jak věděla, že otec jeho rád. [15] Potom oblékla mu nejlepší šaty Esauovy, které měla doma, [16] kozelčími kožkami obložila mu ruce, zakryla holou část hrdla, [17] dala mu pokrm a odevzdala chleby, které byla upekla. [18] Když to přinesl otci, pravil: Otče. On odpověděl: Slyším. Kdo jsi, synu můj? [19] I řekl Jakob: Já jsem tvůj prvorozenec Esau; učinil jsem po tvém rozkazu; vstaň, sedni a pojez z mého lovu, aby mi tvá duše požehnala. [20] Tu pravil opět Isák synu svému: Jak jsi mohl tak brzy něco ulovit, synu můj? Odpověděl: Byla to vůle Boží, že se mi tak brzy naskytlo, co jsem chtěl. [21] I pravil Isák: Přistup sem, ať se tě dotknu, synu, a zkusím, jsi-li ty syn můj Esau či nejsi. [22] Přistoupil tedy k otci. Isák ohmatav ho pravil: Hlas jest sice Jakobův, ale ruce – jsou Esauovy. [23] A nepoznal ho, poněvadž chlupaté ruce způsobily, že se podobal staršímu. Chtěje mu tedy požehnati [24] pravil: Jsi ty můj syn Esau? On odpověděl: Jsem. [25] Tu pravil Isák: Podej mi pokrm ze svého lovu, synu, aby ti požehnala má duše. Když Isák z podaného pojedl, podal mu Jakob také vína. Když se Isák napil, [26] pravil: Přistup ke mně a dej mi políbení, synu. [27] Přistoupil a políbil ho. Tu jakmile ucítil vůni jeho roucha žehnaje mu pravil:

Hl. 27. V. [10]. Jakob nejednal správně, tím méně jeho matka; oba také za to později pykali. Jakobovi bylo dlouho přebývati u Labana, od něhož byl rovněž obelstíván, matce pak bylo dlouho žíti odloučeně od svého miláčka. Vědouc o Jakobově vyvolení neměla užívati nedovolených prostředků, nýbrž měla ponechati prozřetelnosti Boží, kterými cestami Jakob dojde zaslíbení Božího.

V. 13. Rebeka má za to, že nemůže ji veliká kletba stihnouti, když urychlí, co bylo jí, a Jakobovi od Boha předpověděno v 25, 23.

Ano, vůně mého syna
jest jak vůně bohaté nivy,
které Hospodin požehnává.
[28] Dávej ti Bůh z nebeské rosy
jakož i z tučnosti země
nadbytek obilí a vína.
[29] Ať ti slouží národové,
kmenové ať se tobě klaní.
Bratří svých buď pánem,
synové matky tvé ať se ti koří!
Zlořečen bud, kdo ti zlořečí,
požehnán však, kdo ti žehná.

[30] Sotvaže Isák dokončil řeč a Jakob vyšel ven, přišel Esau [31] a přinesl vařené pokrmy z lovu otci řka: Vstaň, otče můj, a jez z lovu svého syna, aby mi požehnala tvá duše. [32] Isák mu řekl: Kdo jsi ty? Odpověděl: Jsem tvůj prvorozený syn Esau. [33] Tu se Isák lekl, hrozně zděsil a nevýslovně se divě pravil: Kdo jest tedy ten, který před chvílí uloviv zvěř přinesl mi ji a jedl jsem ze všeho dříve než jsi ty přišel? Požehnal jsem mu a zůstane požehnaným. [34] Uslyšev Esau řeči otcovy zařval velikým křikem a zděšen jsa pravil: Požehnej také mně, otče. [35] On pravil: Tvůj bratr lstivě přišel a vzal tvoje požehnání. [36] (Esau) doložil: Právem bylo nazváno jméno jeho Jakob, neboť – hle – po druhé mě obelstil; nejprve mi odňal prvorozenská práva a nyní zase uchvátil mé požehnání. Opět pak pravil otci: Zachoval jsi také mně požehnání? [37] Isák odpověděl: Tvým pánem jsem ho ustanovil a všecky bratry jeho jsem podrobil jeho službě; obilím a vínem jsem ho trvale opatřil, co tedy tobě, synu, po tom všem mohl bych ještě učiniti? [38] Otče – pravil Esau – máš toliko jedno požehnání? Prosím, bys požehnal též mně. Když pak hlasitě vzlykal, [39] tu Isák byl dojat a pravil mu:

V tuku země a v rose nebes shora
bude tvé požehnání.
[40] Živ budeš od meče,
avšak sloužiti budeš svému bratru.
Přijde však čas, kdy jeho jho
setřeseš a svrhneš se své šíje.

[41] Měl tedy Esau Jakoba stále v nenávisti pro požehnání, které mu byl otec udělil, a pravil si: (Až) pominou dni smutku za mého otce, pak zabiju Jakoba, svého bratra. [42] Rebeka, když jí to bylo oznámeno, dala zavolati Jakoba, svého syna, a pravila mu: Hle, bratr tvůj Esau hrozí, že tě zabije. [43] Proto, synu můj, poslechni nyní mého hlasu, vstaň a utec k Labanovi, mému bratru, do Haranu. [44] Zůstávej u něho nějaký čas, až se utiší hněv tvého bratra. [45] až přestane jeho zlost a zapomene, co jsi mu učinil; potom pro tě pošlu a dám tě odtamtud přivésti sem; proč bych jednoho dne měla býti zbavena obou synů? [46] Řekla také Rebeka Isákovi: Mrzí mne život pro dcery Hetovy; vezme-li si Jakob ženu z národa této země, pak nechci (ani) živa býti.

HLAVA 28. – [1] Zavolal tedy Isák Jakoba, požehnal mu a přikázal mu řka: Neber si manželky z kmene Kananejských, [2] nýbrž vydej se na cestu a jdi do Syrské Mesopotamie,

V. [39]. Lépe překládati s hebr. takto:
Věru daleko od tučné půdy bude sídlo tvé
a daleko od rosy nebes shora (padající).

do domu Batuela, otce matky tvé, a přived! si odtud manželku, jednu z dcer Labana, tvého ujce. [3] Bůh pak všemohoucí ti žehnej, udělti vzrostu a rozmnož tě v zástupy národů. [4] Dej požehnání Abrahamova tobě i potomstvu tvému po tobě, by se ti dostalo v majetek země, ve které jsi hostem a kterou slíbil tvému dědu.

[5] Když ho tak Isák propustil, vydal se na cestu a přišel do Syrské Mesopotamie k Labanovi, synu Batuela Syrského, bratru Rebeky, své matky.

[6] Esau pak vida, že dal otec jeho požehnání Jakobovi, že ho poslal do Syrské Mesopotamie, aby si přivedl odtamtud ženu, že mu po požehnání přikázal: „Nevezmeš si manželky z dcer Kananejských" a [7] že Jakob poslušen jsa svých rodičů odešel do Sýrie, [8] shledav též, že jeho otec nerad vidí dcery Kananejských, [9] šel k Ismaelovi a pojal za manželku – mimo ty, kteréž již měl – Maheletu, dceru Ismaela, syna Abrahamova, sestru Nabajotovu.

Jakob v Mesopotamii. (28, 10. – 30, 43.)

[10] Vyšed tedy Jakob z Bersabe ubíral se do Haranu. [11] Když přišel na jedno místo a chtěl na něm po západu slunce přenocovati, vzal jeden z kamenů, které tam ležely, položil si jej pod hlavu a spal na tom místě. [12] Tu viděl ve snách žebřík stojící na zemi, jehož vrch se dotýkal nebes; andělé Boží vystupovali a sestupovali po něm; [13] Hospodin pak stál nad žebříkem a pravil mu: Já jsem Hospodin, Bůh otce tvého Abrahama a Bůh Isákův. Zemi, na které spíš, dám tobě i potomstvu tvému. [14] Bude pak potomstvo tvé jako prach země, rozložíš se na západ i na východ, na sever i na jih; a požehnána budou v tobě a v potomstvu tvém všecka pokolení země. [15] Budu strážcem tvým, ať jdeš kam jdeš, a přivedu tě zase do této země; a neopustím tě, dokud nevyplním vše, co jsem slíbil. [16] Když Jakob ze spánku procitl, pravil: Vpravdě Hospodin jest na tomto místě a já jsem nevěděl. [17] Pln úžasu pokračoval: Jak úctyhodné je toto místo! Není tu nic jiného než dům Boží a brána nebeská. [18] Ráno pak vstav vzal kámen, který byl měl pod hlavou, vztyčil jej na památku a polil na vrchu olejem.

[19] A nazval město, jež slulo dříve Luza, Betel.

[20] Učinil také slib řka: Bude-li Bůh se mnou, bude-li mne chrániti na cestě, kterou se beru, dá-li mi chléb, bych měl co jísti, a roucho, bych se měl čím odívati, [21] a vrátím-li se šťastně do domu otce svého, pak Hospodin bude mým Bohem [22] a kámen tento, který jsem vztyčil na památku, bude slouti Dům Boží; a ze všeho, co mi dáš, budu ti obětovati desátky.

HLAVA 29. – [1] Kráčeje pak dále Jakob přišel do východní země. [2] Tam uzřel na poli studnici a tři stáda ovec u ní; neboť býval z ní dobytek napájen. Otvor její byl zavřen velikým kamenem. [3] Byl pak obyčej, že (teprv) když se sešly všecky ovce, odvalovali kámen, a když se stáda napojila, opět jej kladli na otvor studnice. [4] Tu pravil (Jakob) pastýřům: Bratři, odkud jste? Odpověděli: Z Haranu. [5] Jakob se jich otázal: Znáte Labana, syna Nachorova? Řekli: Známe. [6] „Má se dobře?" Oni zase: „Dobře; hle, jeho dcera Ráchel

---

Hl. 28. V. 18. Z nejnovějších vykopávek patrno, že Kananejští a jiní Semité podobně vztyčovali ve svých svatyních balvany, které slují masseby. Jestliže však měli východní národové za to, že v těchto kamenech sídlí jejich bohové, a jestliže těmto kamenům vzdávali též božskou poctu, neplyne z toho, že i Jakob podobně pozíral na tento kámen. Jakob nechtěl nic jiného než postaviti posvátný památník. Aby jej Bohu zasvětil, polil jej olejem. Měl olej po ruce, jelikož staří Východané rádi a často se mazávali olejem, kteréžto mazání patřilo k denním jejich potřebám jako pokrm a nápoj. Berouce tedy na další cestu s sebou potraviny, nezapomínali ani na olej. (Srv. též podobenství o milosrdném Samaritánu.)

přichází se svým stádem." [7] I řekl Jakob: Ještě se den nenachýlil a není (ještě) čas, hnáti stáda do ohrad; napojte tedy nejprv ovce a pak žeňte je zase na pastvu. [8] Oni odpověděli: Nemůžeme, dokud se všechna stáda nesešla a dokud neodvalíme kamene od otvoru studnice, bychom stáda napojili. [9] Mezi tím co mluvili – hle – Ráchel se přibližovala s ovcemi svého otce – pásla totiž stádo ona. – [10] Když ji Jakob uzřel, věda, že jest jeho sestřenicí a ovce že jsou majetkem jeho ujce Labana, odvalil kámen, kterým byla studna uzavřena, [11] napojil stádo, políbil ji, hlasitě plakal [12] a oznámil jí, že jest bratrem jejího otce, totiž synem Rebečiným. Ona pak rychle to oznámila svému otci.

[13] Ten, když uslyšel, že přišel Jakob, syn jeho sestry, běžel mu vstříc, objal ho, líbal a vedl domů. Uslyšev o příčinách cesty [14] pravil: Tys kost má a maso mé.

Když minul měsíc, [15] pravil mu: Budeš mi snad proto, že jsi mým bratrem, sloužiti zadarmo? Řekni mi, jakou mzdu žádáš? – [16] Měl pak dvě dcery; jméno starší bylo Lia, mladší pak slula Ráchel. [17] Lia byla krhavých očí, Ráchel však krásných lící a ztepilé postavy. [18] Tuto Jakob miloval. – I řekl: Budu ti sloužiti za Ráchel, tvou mladší dceru, sedm roků. [19] Laban odpověděl: Bude lépe, dám-li ji tobě, než jinému muži; zůstaň u mne.

[20] Sloužil tedy Jakob za Ráchel sedm let, ale zdálo se mu to jako něco málo dní; tak velice ji miloval. [21] Načež řekl Labanovi: Dej mi mou ženu, nadešelť již čas, bych k ní vešel.

[22] Laban sezvav veliké množství přátel vystrojil svatbu. [23] Večer pak uvedl k němu dceru svou Liu [24] a dal jí služebnou, jménem Zelfu. Jakob k ní podle obyčeje vešel, ráno však uzřel, že to byla Lia. [25] Tu řekl svému tchánu: Co jsi mi to chtěl učiniti? Nesloužil jsem ti za Ráchel? Proč jsi mne oklamal? [26] Laban odpověděl: V našem kraji není obyčej vdávati napřed mladší. [27] Dokonči tento svatební týden, a já ti dám také tuto za službu, kterou konati mi budeš jiných sedm roků. [28] Jakob svolil, a když minul týden, pojal za manželku Ráchel, [29] které dal otec služebnou Balu. [30] Tak dočkav se konečně svatby, po které toužil, miloval druhou manželku více než první, a sloužil u něho jiných sedm let.

[31] Hospodin vida, že Liou pohrdá, otevřel její lůno, kdežto sestra zůstala neplodnou. [32] Lia tedy počala, porodila syna a dala mu jméno Ruben, řkouc: Shlédl Hospodin na mé ponížení; teď mě bude muž můj milovati.

[33] Opět počavši porodila syna řkouc: Slyšel Hospodin, že mnou bylo pohrdáno, proto mi dal také tohoto. A nazvala ho Simeon.

[34] Po třetí počavši porodila jiného syna řkouc: Teď přilne také ke mně můj manžel, když jsem mu porodila tři syny. A proto ho nazvala Levi.

[35] Když po čtvrté počala a porodila syna, pravila: Nyní slaviti budu Hospodina. A proto ho nazvala Juda. Poté přestala roditi.

HLAVA 30. – [1] Ráchel vidouc, že jest neplodná, záviděla své sestře a pravila svému manželu: Dej mi děti, sic umru. [2] Jakob rozhněvav se na ni odpověděl: Jsem já Bůh? Ten ti odpírá plod života. [3] Tu ona pravila: Mám služebnou Balu; vejdi k ní, aby rodila na můj klín, ať se mi (tak) dostane z ní synů. [4] Dala mu tedy Balu v manželství; ta, [5] když byl k ní muž vešel, počala a porodila syna. [6] Tu řekla Ráchel: Ujal se mne Hospodin a vyslyšel můj hlas dav mi syna; proto nazvala ho Dan.

[7] Počala pak Bala opět a porodila syna. [8] Tu pravila Ráchel: Hospodin mne postavil na roveň s mojí sestrou, ano já jsem (ji) předčila. A nazvala ho Neftali.

Hl. 29. V. [12]. *„Bratr"* znamená u Semitů *každého příbuzného v pobočné řadě,* proto může se zde zváti Jakob bratrem Labanovým, ačkoliv jest vlastně synem jeho sestry.

[9] Lia vidouc, že přestala roditi, dala svému manželu Zelfu, svou služebnou. [10] Když ta-
to počala a porodila syna, [11] pravila Lia: „Štěstí." A proto ho nazvala Gad.
[12] Když porodila Zelfa druhého syna, [13] řekla Lia: To jest pro mé blaho; neboť blaho-
slaviti mne budou ženy. A proto ho pojmenovala Aser.
[14] Ruben vyšed (jednou) v době pšeničné žně do polí, nalezl laskavec a přinesl jej své
matce Lii. Tu pravila Ráchel: Dej mi část laskavce tvého syna. [15] Ona odpověděla: Zdá se
ti býti málo, že jsi mi přebrala manžela, že chceš nyní i laskavec mého syna (mi) vzíti?
Ráchel řekla: Ať za laskavec tvého syna s tebou této noci (Jakob) spí! [16] Když se Jakob k
večeru navracoval s polí, vyšla mu Lia vstříc a pravila: Ke mně musíš vejíti; najalať jsem si
tě za cenu laskavce svého syna. Spal tedy této noci s ní.
[17] Vyslyšel pak Bůh její prosby, takže počala a porodila pátého syna. [18] Tu řekla: Bůh
mě odměnil za to, že jsem dala muži svou služebnou. A nazvala ho Issachar.
[19] Když Lia opět počala a porodila šestého syna, [20] pravila: Bůh mě obdařil výbornou
výbavou; můj muž bude zase přebývati u mne, vždyť jsem mu porodila šest synů. Proto
mu dala jméno Zabulon.
[21] Po něm porodila dceru, jménem Dinu.
[22] Hospodin rozpomněl se též na Ráchel, vyslyšel ji a otevřel její lůno. [23] Počavši a po-
rodivši syna, pravila: Bůh mne zbavil mé hanby. [24] Nazvala ho Josef, řkouc: Přidejž mi
Hospodin jiného syna.
[25] Když se Josef narodil, pravil Jakob svému tchánu: Propusť mě, abych se vrátil do
mého domova a do mé země. [26] Dej mi ženy i děti mé, za které jsem ti sloužil, abych mohl
odejíti; vždyť víš, jak jsem ti sloužil. [27] Laban mu řekl: Kéž najdu milost před tebou! Po-
znávám ze zkušenosti, že mi Bůh pro tebe žehná. [28] Urči si (tedy): mzdu, kterou ti budu
dávati. [29] On však odpověděl: Víš, jak jsem ti sloužil a jak vzrostl tvůj majetek v mých
rukách. [30] Málo jsi měl, než jsem k tobě přišel, a nyní jsi boháč; Hospodin ti žehnal od
mého příchodu. Jest však slušno, abych jednou také se postaral sám o sebe. [31] Laban
pravil: Co ti dám? On nato: Nechci nic; učiníš-li však, čeho žádám, budu opět pásti a
hlídati tvá stáda. [32] Projdi dokola všecka svá stáda a odděl všecky ovce, které mají strakatou a kropenatou vlnu, a cokoliv bude černého (mezi ovcemi) a kropenatého a pruhovitého jak mezi ovcemi, tak mezi kozami, bude mi za mzdu. [33] Moje poctivost se v budoucnosti ukáže. Když nadejde doba, kterou za vhodnou uznáš, ať všecko, co nebude kropenatého a pruhovitého, jak v mých ovcích tak v kozách, a černého (v ovcích), mne usvědčí, že jsem kradl. [34] I řekl Laban: Přijímám za vděk, co žádáš. [35] A oddělil toho dne kozy i ovce, kozly i berany, pruhovité a kropenaté; všecko pak, co bylo ve stádě jednobarevné, to jest bílé neb černé srsti, odevzdal do rukou svých synů. [36] A ustanovil vzdálenost tří dnů cesty mezi sebou a zetěm, který pásl ostatní jeho stáda.
[37] Tu nabral Jakob zelených topolových prutů, jakož i mandloňových a javorových a částečně je oloupal; kde byly oloupány, ukázala se bílá barva; neoloupaná místa zůstala zelená. Tak nabyly různých barev. [38] Pak je položil do koryt, kam se lila voda, aby, když se budou chodit stáda napájet, hleděla na ty pruty, a stávala se březími. [39] A věru, při samém

---

Hl. 30. V. [14]. Slovem laskavec překládáme tu slovo Vulg. *mandragora*, vědecky *Mandragora officinarum.*

V. [32]. V Sýrii jsou ovce zpravidla bílé a jen výjimečně jsou černé neb kropenaté. Kozy naproti tomu jsou zpravidla černé neb aspoň tmavé, a jen málokteré strakaté. Jakob nabízí smlouvu, podle které v budoucnosti ovce a kozy normální barvy budou majetkem Labanovým, ovce pak a kozy barvy výjimečné budou jeho mzdou.

pojímání ovce hleděly na ty pruty a rodily jehňata kropenatá, pruhovaná a strakatá. [40] A rozdělil Jakob stádo a kladl pruty do koryt před oči beranů; všecko bílé nebo černé bylo Labanovo, ostatní však Jakobovo. Stáda pak byla od sebe odloučena. [41] Když tedy nastala doba prvního pojímání, kladl Jakob do vodních koryt pruty před zraky beranů a ovec, aby při pohledu na ně stávaly se březími. [42] Když však nastalo pozdní připouštění a poslední oplodňování, nekladl jich. Tak se stalo, že pozdní jehňata připadala Labanovi, raná však Jakobovi. [43] Zbohatnul pak muž ten neobyčejné; měl četná stáda, otrokyně i otroky, velbloudy i osly.

Jakob opouští Haran. (31, 1. – 55.)

HLAVA 31. – [1] Tu však uslyšel slova synů Labanových, kteří pravili: Jakob pobral všecko, co bylo našeho otce, a zbohatnuv z jeho majetku stal se slavným. [2] Pozoroval též, že tvář Labanova k němu není, jak bývala. [3] Proto tedy, hlavně však proto, že mu Hospodin pravil: „Navrať se do země otců svých a k příbuzenstvu svému, – já budu s tebou" – [4] poslal pro Ráchel a Liu, dal je zavolati na pole, kde pásl stáda. [5] a řekl jim: Vidím, že výraz tváře vašeho otce ke mně není, jaký býval. Avšak Bůh otce mého byl se mnou. [6] Víte sami, že jsem všemi svými silami sloužil otci vašemu. [7] Ale otec váš mne oklamal a desetkráte změnil mou mzdu: Bůh však nedopustil, by mi uškodil. [8] Když řekl: „Strakaté budou tvojí mzdou" – všecky ovce rodily strakatá jehňata. Naproti tomu když řekl: „Všecka bílá mláďata dostaneš za mzdu" – všecka stáda rodila mláďata bílá. [9] Tak vzal Bůh majetek vašeho otce a mně jej dal. [10] Neboť když nadešel čas, v němž se ovce stávají březími, pozvedl jsem svých očí a viděl jsem ve snách, že samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí a strakatí. [11] I pravil mi anděl Boží ve snu: Jakobe! A já jsem odpověděl: Tu jsem. [12] On pravil: Pozvedni očí •svých a viz, že všichni samci, kteří vstupují na samice, jsou pruhovaní, kropenatí, a strakatí. Viděl jsem všecko, co ti Laban učinil. [13] Já jsem Bůh Betelu, kde jsi pomazal památník a kde jsi mi učinil slib. Nyní tedy vstaň, vyjdi z této zem;ě a navrať se do země, kde ses narodil. [14] Tu odpověděly Ráchel a Lia: Zbývá nám ještě nějaký podíl neb dědictví v domě otce našeho? [15] Zdaž s námi nezacházel jako s cizinkami? Prodal nás a co za nás utržil, projedl. [16] Avšak Bůh vzal majetek otce našeho a dal jej nám a našim synům; protož všecko, cokoliv ti Bůh káže, učiň.

[17] Jakob tedy vstal a vysadiv děti i ženy na velbloudy, dal se na zpáteční cestu. [18] Vzal též všecek majetek, totiž stáda a všecko, čehokoliv v Mesopotamii nabyl, a ubíral se k Isákovi, svému otci, do země Kanaan.

[19] Toho času šel Laban stříhat ovce; Ráchel zatím ukradla modly svého otce.

[20] Jakob nechtěl svému tchánu vyjeviti, že utíká. [21] Když však odešel se vším, co mu po právu příslušelo, když se přeplavil přes Řeku a zaměřil směrem k pohoří Galaadu, [22] tu bylo Labanovi dne třetího oznámeno, že Jakob utíká. [23] Laban vzav své bratry, honil ho sedm dní, až ho dohonil na pohoří Galaadu. [24] Viděl však ve snu Boha, jenž mu pravil: Střez se říci něco příkrého Jakobovi!

[25] Jakob byl již postavil stany na pohoří, když ho tu Laban se svými bratry dohonil a na témž pohoří Galaad stany postavil. [26] I řekl Jakobovi: Proč jsi to učinil? Proč jsi bez mého vědomí odvedl mé dcery jako zajaté mečem? [27] Proč jsi chtěl bez mého vědomí

V. [41]. Dle hebr. Jakob kladl jmenované pruty jen při pojímání se silných dobytčat, u slabších ne. Tak se stalo, že mláďata silná byla kropenatá a připadala Jakobovi, kdežto jednobarevná Labanova byla slabá. – Vulg. drží se zásady, že silnější brav se pojímá v létě, slabší teprv na podzim, a proto se věcně s hebr. shoduje, ač slovně se liší.

Hl. 31. V. [19]. Místo *„modly"* v hebr. určitěji: *terafim,* t. j. domácí bůžky.

utéci? Proč jsi mi toho neoznámil, bych tě mohl vyprovoditi s veselím a s písněmi, s bubny a s loutnami? [28] Nedovolil jsi mi políbit synů mých a dcer; jednal jsi nemoudře. Nyní sice [29] mohla by má ruka zlým ti to splatit, ale Bůh otce vašeho mi včera pravil: Střez se říci Jakobovi něco příkrého! [30] Chtěl jsi jíti ke svým, toužil jsi po domu otce svého; buď si. Proč jsi však ukradl mé bohy? [31] Jakob odpověděl: Bez tvého vědomí jsem odešel, poněvadž jsem se obával, abys mi násilně neodňal svých dcer. [32] Viníš mě z krádeže? – U kohokoliv nalezneš své bohy, ten ať jest před našimi bratry usmrcen. Hledej, a cokoliv ze svých věcí u mne nalezneš, vezmi si. To mluvě nevěděl, že Rachel ukradla modly. [33] Vstoupiv tedy Laban do stanu Jakobova, Lima a obou služebných, ničeho nenalezl. Když pak vstoupil do stanu Rachelina, [34] tu ona rychle skryla modly pod velbloudí sedlo a posadila se na ně. Když pak přehledal všecek stan a ničeho nenalezl, [35] pravila: Nechť se nehněvá můj pán, že před ním nemohu povstati; děje se mi právě, co se podle pravidla ženám stává. Tak byl hledající zklamán ve svém úsilí. [36] Tu Jakob vzplanul a počal činiti Labanovi výtky: Pro jakou mou vinu a pro jaký můj hřích jsi s takovým zápalem za mnou se hnal [37] a prohledal všecky mé věci? Co jsi nalezl ze všeho majetku tvého domu? Polož to zde před mými a tvými bratry, ať soudí mezi mnou a tebou. [38] Proto jsem byl dvacet let u tebe? Ovce tvé a kozy nebyly neplodnými, beranů ze tvých stád jsem nejedl; [39] co dravci uloupili, neohlásil jsem ti, já sám jsem všecku škodu nahrazoval; co bylo ukradeno, po mně jsi žádal. [40] Ve dne v noci vedrem i mrazem jsem se trápil a spánek se vzdaloval mých očí. [41] Tak jsem ti dvacet let sloužil v domě tvém; čtrnácte let za tvé dcery a šest let za tvá stáda; a desetkráte jsi mi změnil mzdu. [42] Kdyby byl nebyl se mnou Bůh otce mého Abrahama, jehož též Isák ctí, byl bys mne snad nyní propustil nahého; Bůh však shlédl na mé utrpení a na námahy rukou mých, a (proto) tě včera varoval.

[43] Laban mu odpověděl: Dcery mé a synové (jejich), stáda tvá a všecko, co vidíš, jest mé; co (však) mohu učiniti svým synům a vnukům? [44] Pojď tedy a učiňme smlouvu, která ustanoví poměr mezi mnou a tebou. [45] Vzal tedy Jakob kámen, vztyčil jej na památku [46] a řekl svým bratřím: Přineste kameny. A oni nanesli kamenů a učinili z nich homoli, na které pak jedli. [47] Laban ji nazval „Homole svědka" a Jakob „Homole svědectví", každý podle povahy svého jazyka. [48] Laban pak řekl: Tato homole bude dnes svědkem poměru mezi mnou a tebou. – Proto bylo jí dáno jméno Galaad, to jest „Homole svědka". – [49] Hospodin hlediž na nás a budiž soudcem mezi námi, až se rozejdeme. [50] Budeš-li mé dcery utiskovati a pojmeš-li jiné ženy vedle nich – byť bychom neměli žádného svědka své řeči, však Bůh je tu a vidí (to). [51] A pokračoval: Hle, tato homole a kámen, který jsem mezi mnou a tebou vztyčil, [52] bude svědkem: tato homole, pravím, a kámen ať vydávají svědectví, že nesmím jíti. ani já vedle něho, táhna proti tobě, aniž ty smíš jíti vedle něho, hodlaje mi uškoditi. [53] Bůh Abrahamův a Nachorův, Bůh to jejich otce, budiž naším soudcem! [54] Přisahal tedy Jakob při tom, jehož ctil Isák, jeho otec, a podav na hoře oběti, pozval svých bratří, aby. jedli chleba. Oni jedli, zůstavše tam. [55] Laban pak v noci vstav, políbil své syny a dcery, požehnal jim a navrátil se domů.

Návrat Jakobův do země Kanaan. (32, 1. – 35, 29.)

HLAVA 32. – [1] Také Jakob ubíral se cestou, kterou byl nastoupil. Tu se s ním potkali Boží andělé. [2] Když je spatřil, pravil: Je to tábor Boží. A pojmenoval ono místo Mahanaim, to jest „Tábor".

[3] Potom poslav též posly před sebou k bratru svému Esauovi do země Seir, do krajiny Edom, [4] přikázal jim řka: Takto mluvte pánu mému Esauovi: Toto vzkazuje (ti) tvůj bratr Jakob: Byl jsem hostem u Labana až do dneška. [5] Mám hovězí dobytek, osly, ovce, otroky

i otrokyně; nyní pak posílám poselství k pánu mému, abych našel milost před ním. [6] Když se poslové navrátili k Jakobovi, pravili: Přišli jsme k tvému bratru Esauovi, a hle, on pospíchá proti tobě se čtyřmi sty mužů.

[7] Jakob se bál velmi a rozdělil svůj lid, jakož i stáda, ovce, hovězí dobytek a velbloudy na dva zástupy [8] řka: Přijde-li Esau k jednomu zástupu a pobije jej, bude zachráněn druhý zástup a zbude. [9] Pravil dále: Bože otce mého Abrahama a Bože otce mého Isáka, Hospodine, který jsi mi řekl: Návrat se do své země a na místo, kde ses narodil, budu ti dobře činiti; [10] nejsem hoden všech tvých slitování a věrnosti tvé, kterou jsi projevil svému služebníku. S holí přešel jsem tento Jordán, a nyní se dvěma zástupy se vracím. [11] Vytrhni mě z ruky mého bratra Esaua, neboť se ho velmi bojím, aby snad nepřišel a neusmrtil matku se syny. [12] Tys mi slíbil, že mi budeš dobře činiti a že rozmnožíš mé potomstvo jako mořský písek, jehož množství nelze sečísti.

[13] Když pak tam onu noc přespal, oddělil od svého majetku dary pro bratra Esaua: [14] dvě stě koz, dvacet kozlů, dvě stě ovec, dvacet beranů, [15] třicet velbloudic i s mláďaty, čtyřicet krav, dvacet býků, dvacet oslic a deset jejich mláďat. [16] Stáda ta poslal se svými služebníky, každé stádo zvlášť, a řekl jim: Jděte přede mnou a budiž mezera mezi každým stádem. [17] Prvnímu nařídil řka: Potká-li se s tebou můj bratr Esau a zeptá-li se tě: „Čí jsi", nebo „Kam jdeš", nebo „Čí jsou tyto věci, za nimiž jdeš?" – [18] odpovíš: Služebníka tvého Jakoba; posílá dary pánu svému Esauovi, sám jde též – za námi. [19] Podobně přikázal druhému i třetímu a všem, kteří šlí za stády, řka jim: Týmiž slovy mluvte k Esauovi, když se s ním setkáte. [20] A dodejte: Také Jakob, tvůj služebník, jde za námi touto cestou. Pravil si totiž: Uchlácholím ho dary, které půjdou napřed, pak teprv chci ho viděti, snad mi bude milostiv. [21] Šly tedy dary před ním, on sám pak zůstal té noci ve stanech.

[22] Když časně ráno vstal, vzal obě své manželky a tolikéž služebných s jedenácti syny a přebrodil se přes Jabok. [23] Přepraviv pak všecky své věci, [24] zůstal sám. A hle, (jakýs) muž zápasil s ním až do svítání. [25] Když viděl, že ho nezmůže, dotkl se mu šlachy ve stehně a hned ochrnula. [26] A řekl mu: Pusť mě, neboť již vystupují červánky. Jakob však odpověděl: Nepustím tě, leč dáš-li mi požehnání. [27] Řekl tedy: Jak se jmenuješ? Odpověděl: Jakob: [28] On však řekl: Nebudeš se již jmenovati Jakob, nýbrž Israel; neboť byl-li jsi zdatným proti Bohu, oč více budeš lidi přemáhati?! [29] Tu se ho Jakob otázal: Pověz mi, jak se jmenuješ? Odpověděl: Proč se ptáš? A požehnal mu na témže místě. [30] Jakob pak nazval to místo Fanuel řka: Ačkoliv jsem viděl Boha tváří v tvář, přece jsem zůstal živ. [31] Když se odebral z Fanuelu, ihned vyšlo slunce. A dopadal na nohu.

[32] Proto synové Israelovi podnes nejedí šlachy, která byla ve stehnu Jakobově umrtve-

---

Hl. 32. V. [24]. Tento zápasník nemohl býti *duch zlý,* sice by Jakob od něho nežádal požehnání a nebyl by od něho přijal přejmenování v Israel. – Srv. Os 12, 3 nn.

V. [25]. Zápolení toto bylo názorným prostředkem od Boha vyvoleným, aby Jakob, o něhož se pokoušela bázeň a malomyslnost, byl posilněn v důvěře, že ho bude síliti Bůh i v každém jiném boji. Proto *Jakob vítězí* v tomto boji s vyšší bytostí; aby však nezpyšněl, nýbrž pamatoval, že i jeho síly jsou omezeny, proto byl bojujícím andělem *raněn v pánvi kyčelní* (podle hebr.). Zápas tento nabývá nového světla domněnkou, že onen bojovník byl dobrý *duch (strážný) Esauův,* který hájil zájmů svého svěřence. A že přemohl Jakob tohoto ducha z vůle Boží, mohlo mu býti poučením, že překoná i hněv svého bratra.

V. [26]. *Anděl žádá,* by ho Jakob pustil, poněvadž již dosti dlouho marně zápolili (už vycházela zora); tím vlastně uznává svou porážku *a vítězství nechává Jakobovi.* – Jakob nechce skončiti počatý boj pouhým příměřím, že by se boj zase byl mohl obnoviti; chce se svým soupeřem *trvalý mír* a přátelství. Toto trvalé přátelství jest obsaženo v požehnání, za které prosí.

V. [28]. Jisrá'él = *Boží bojovník.*

na, že se dotkl šlachy jeho stehna, a ochrnula.

HLAVA 33. – [1] Pozvednuv pak Jakob očí uzřel přicházeti Esaua a s ním čtyři sta mužů. Tu rozdělil syny Liiny, Racheliny a obou služebných. [2] Do předu postavil obě služebné a jejich syny, za nimi Liu a její syny, na konec Rachel s Josefem. [3] Sám kráčel napřed a sedmkrát se poklonil k zemi, až se bratr přiblížil. [4] Tu běžel Esau bratru vstříc a objal ho; tiskna jeho šíji a líbaje ho plakal. [5] Když pak pozvedl očí a uzřel ženy a jejich děti, pravil: Kdo jsou tyto? Jsou tvoje? Odpověděl: Jsou to dítky, které dal Bůh mně, tvému služebníku. [6] A přiblíživše se služebné i synové jejich poklonili se. [7] Také Lia přistoupila se svými dětmi a poklonily se; na konec uklonili se Josef a Rachel. [8] Esau se tázal: Co jsou ony. zástupy, které jsem potkával? Odpověděl: Abych nalezl milost před mým pánem – [9] On vsak řekl: Mám (sám) velmi mnoho, bratře; nech si své. [10] Tu pravil Jakob: Ne tak, prosím; nýbrž, nalezl-li jsem před očima tvýma milost, přijmi dárek ten z mých rukou; neboť když jsem zočil tvoji tvář, bylo mi, jako bych videi tvář Boží. Buď mi milostiv [11] a přijmi požehnání, které jsem ti přinesl a kterým mě obdařil Bůh, dárce všeho. Jen po toliké pobídce přijal to bratr [12] řka: Pojďme, budu ti společníkem po cestě. [13] Jakob se vymlouval: Víš, pane můj, já mám útlé děti, březí ovce a stelné krávy s sebou; budu-li příliš spěchati, zmohou se a pohynou mi jednoho dne všecka stáda. [14] Nechť pán můj jde před svým služebníkem, já zvolna půjdu za ním po jeho stopě, jak uvidím, že mé děti stačí – až přijdu k pánu mému do Seiru. [15] Esau odpověděl: Prosím tě, by několik mých lidí tě cestou provázelo, Řekl: Není třeba; toho jediného jen potřebuji, bych nalezl milost před tvým obličejem, pane můj.

[16] Obrátil se tedy toho dne Esau a bral se cestou, kterou byl přišel, do Seiru.

[17] Jakob pak přišel do Sokotu; vystavěl si tam příbytek, postavil stany a nazval to místo Sokot, to jest „Stany".

[18] Pak se odebral k Salemu, městu Sichemanů, jež jest v zemi Kanaan – když se byl vrátil ze Syrské Mesopotamie – a usadil se u toho města. [19] Díl pole, kde byl postavil stany, koupil od synů Hemora, otce Sichemova, za sto beránků. [20] A zřídiv tam oltář, vzýval na něm Boha Israelova, nade vše silného.

HLAVA 34. – [1] Dina, dcera Lima, vyšla (jednou), aby si prohlédla ženy tamního kraje. [2] Když ji uzřel Sichem, syn Hemora Hevejského, kníže té země, vzplanul k ní láskou. Unesl pannu a spal s ní, znásilniv ji. [3] Srdce jeho na ní lpělo a když byla smutná, chlácholil ji lichotivými slovy. [4] Přišel pak k Hemorovi, otci svému, a pravil: Vezmi mi tuto dívku za ženu. [5] Když se Jakob o tom dověděl, nebyli (právě) jeho synové doma; pásli dobytek. I mlčel, až se vrátili. [6] Když pak vyšel Hemor, otec Sichemův, aby s Jakobem promluvil, [7] hle, synové jeho přicházeli s pole. Uslyševše, co se bylo stalo, velmi se rozhněvali, že se dopustil hanebné věci na Israelovi a že spáchal zločin, zneuctiv Jakobovu dceru.

[8] Mluvil tedy k nim Hemor: Srdce Sichema, mého syna, lpí na vaší dceři; dejte mu ji za ženu, [9] a spojujme se navzájem manželskými sňatky: dávejte své dcery nám a naše si berte. [10] Přebývejte mezi námi; země jest ve vaší moci, vzdělávejte ji, těžte z ní a vládněte jí. [11] Také Sichem pravil k otci a bratřím jejím: Kéž naleznu milost před vámi! Cokoliv budete žádati, dám. [12] Stanovte vysoké snubné a žádejte darů, rád ve všem vyhovím, jen mi tu dívku dejte za ženu. [13] Synové Jakobovi lstivě odpověděli Sichemovi a jeho otci,

---

Hl. 33. V. [10]. Místo *„tvář Boží"* lze též přeložiti tvář andělova, *tvář* nebeské, *vyšší bytosti.*

V. [18]. *Salem* snad na místě dnešní vesnice *Salim* na východ od Sichemu. Spíše však hebr. slovo *Šálám* dlužno považovati za obecné jméno přídavné (ne tedy vlastní) a přeložili dle hebr.: Jakob se odebral *„ve zdraví"* do města Sichemu.

zuříce pro zneuctění sestry: [14] Nemůžeme učiniti, čeho žádáte a nemůžeme dáti své sestry člověku neobřezanému; bylo by to u nás neslušné a hanebné. [15] Učiniti s vámi smlouvu bude nám možno jen pak, budete-li chtíti býti nám podobni, a bude-li u vás obřezán každý mužský. [16] Pak budeme dávati a bráti navzájem dcery vaše i naše a přebývati budeme *s* vámi, takže budeme jeden národ. [17] Pakli se nebudete chtíti obřezati, vezmeme svou dceru a odejdeme. [18] Návrh jejich se zalíbil Hemorovi i synu jeho Sichemovi. [19] A mládenec neváhal ihned vyplniti, co bylo žádáno, neboť miloval velice dívku, a byl nejváženější v domě svého otce.

[20] A všedše do brány města, mluvili, k lidu: [21] Muži tito jsou lidé pokojní a chtějí, s námi přebývati; nechť vydělávají v naší zemi, ať ji vzdělávají, jeť dlouhá a široká a potřebuje dělníků; jejich dcery budeme si bráti za manželky a své jim dávati. [22] Něco však překáží tak velikému prospěchu: obřezati podle obyčeje onoho lidu svoje mužské. [23] Jen jim v tom povolme a majetek jejich, dobytek a všecko, co mají, bude naše, a společně bydlíce budeme jedním národem. [24] Všichni souhlasili a všichni mužští byli obřezáni.

[25] A hle, třetího dne, když rány nejvíce bolí, dva synové Jakobovi, Simeon a Levi, Dinini bratři, chopivše meče, vtrhli do klidného města a pobili všecky muže. [26] Usmrtivše též Hemora a Sichema, odvedli z domu Sichemova sestru svou Dinu. [27] Když vyšli, vypadli též ostatní synové Jakobovi na zabité a vyplenili město, aby pomstili zneuctění. [28] Ovce jejich, hovězí dobytek, osly a všecko, co bylo v domech i na polích, pobrali, [29] děti pak a ženy odvedli do zajetí.

[30] Když všecky tyto věci odvážně vykonali, pravil Jakob Simeonovi a Levimu: Zarmoutili jste mě a učinili jste mě nenáviděným u Kananejských a Ferezejských, obyvatelů této země. Nás je málo; oni se spojí a budou mě míti, až zahlazen budu já i můj dům. [31] Oni odpověděli: Měli zneužíti naší sestry, jako by byla nevěstkou?

HLAVA 35. – [1] Bůh pravil Jakobovi: Vstaň, odeber se do Betelu a přebývej tam;; učiň též oltář Bohu, jenž se ti zjevil, když jsi utíkal před bratrem Esauem. [2] Jakob tedy svolav všecek dům, pravil: Odvržte cizí bohy, které u sebe máte, očišťte se a převlecte se. [3] Vzhůru, pojďme do Betelu, bychom tam učinili oltář Bohu, který mne vyslyšel v den mého soužení a byl mi společníkem na cestě. [4] Dali mu tedy všecky cizí bohy, které měli, i náušnice, které měli na svých uších, a on je zakopal pod terebintem, nedaleko Sichemu. [5] Kudy šli, strach Bohem seslaný padal na všecka okolní města, takže se neodvážila odcházejících pronásledovati. [6] Tak přišel Jakob do Luzy – která jest v zemi Kanaan a má příjmení Betel, – on i všecek jeho lid. [7] Vzdělav tam oltář, nazval to místo „Dům Boží", neboť tu zjevil se mu Bůh, když před svým bratrem utíkal.

[8] Téhož času zemřela Debora, Rebečina kojná, a pochována byla na úpatí Betelu pod dubem; proto nazváno bylo ono místo „dub pláče".

[9] Bůh pak se ukázal opět Jakobovi – když se byl navrátil ze Syrské Mesopotamie – a požehnal mu [10] řka: Nebudeš již slouti Jakob, nýbrž Israel bude tvé jméno. Nazval ho tedy Israelem [11] a řekl mu: Já jsem Bůh všemohoucí. Rostiž a množ se; národové, ano národové národů z tebe budou a králové z krve tvé vzejdou. [12] Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi

---

V. [19]. Hebr. slovo *„kesitá"* podávají sice některé staré překlady slovem *„berani"*, správněji však jest překládati slovem *„stříbrných"*, t. j. kousků *stříbra* určité váhy. To se lépe srovnává se Sk. 7, 16.

V. [20]. Toto pole bylo později nazváno *„polem Jakobovým"*. Jakob na něm vykopal onu památnou studnu, u níž se konala rozmluva Kristova se Samaritánkou. Před svou smrtí daroval pole Josefovi, jehož kosti byly tam pohřbeny (Gn. 48, 22: Jos. 24, 32.). Odtamtud jest malé půl hodinky do dnešního *Naplusu.*

Hl. 35. V. [11]. Místo *„z krve"* dosl. z kyčlí (z beder).

a Isákovi, dám tobě a tvému potomstvu po tobě. [13] Poté se Bůh vzdálil.
[14] On pak vztyčil na památku kámen na tom místě, kde Bůh k němu mluvil, obětoval na něm mokré oběti a polil jej olejem. [15] A pojmenoval místo ono Betel.
[16] Poté odešel odtud a přišel z jara do země, kudy se jde do Efraty. Tu počala Rachel pracovati k porodu. [17] Následkem těžkého porodu ocitla se v nebezpečí. I řekla jí pomocnice: Neboj se, neboli i tentokráte budeš míti syna. [18] Když pak bolestí život mizel a smrt již nastávala, nazvala svého syna „Benoni", to jest „Syn mé bolesti". Otec však ho nazval „Benjamin", to jest „Syn pravice". [19] Umřela tedy Rachel a byla pochována na cestě vedoucí k Efratě, to jest k Betlému. [20] Nad jejím hrobem vztyčil Jakob pomník. To jest pomník na hrobě Rachelině až do dneška.
[21] Odešed odtud, postavil stany za „Věží stáda". [22] Když přebýval v této krajině, odešel Ruben a spal s Balou, ženinou svého otce. což nezůstalo Jakoba tajno.
Synů Jakobových bylo dvanácte:
[23] Synové Liini: Prvorozenec Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar a Zabulon.
[24] Synové Rachelini: Josef a Benjamin.
[25] Synové Baly, služebné Racheliny: Dan a Neftali.
[26] Synové Zelfy, služebné Limy: Gad a Aser.
To jsou synové Jakobovi, kteří se mu narodili v Syrské Mesopotamii.
[27] Jakob přišel též k svému otci Isákovi do Mambre, do města Arbe, to jest Hebronu, kdež požíval pohostinství Abraham a Isák. [28] Všech cínů Isákových bylo jedno sto osmdesáte let. [29] Věkem jsa sešlý, zemřel a přiřazen byl k svému lidu, jsa (již) stařec vysokého věku. Synové jeho Esau a Jakob ho pochovali.
HLAVA 36. – [1] Rody Esaua čili Edoma jsou tyto:

Rodopis Esaův. (2. – 14.)

[2] Esau pojal manželky z dcer Kananejských: Adu, dceru Elona Hetského, Oolibamu, dceru Any, dcery Sebeona Hevejského, [3] a Basematu, dceru Ismaelovu, sestru Nabajotovu.
[4] Ada porodila Elifaza, Basemat Rahuela, [5] Oolibama pak porodila Jehusa, Ihelona a Kore. To jsou synové Esauovi, kteří se mu narodili v zemi Kanaan.
[6] Nato vzal Esau své ženy, syny i dcery, všecko služebnictvo svého domu, svůj majetek, stáda a všecko, čeho byl mohl nabýti v zemi Kanaanu, a odebral se do jiné země. Tak se odloučil od svého bratra Jakoba. [7] Byli oba velice bohati, a nemohli pospolu přebývati, ježto země, ve které užívali pohostinství, nestačila jim na množství stád. [8] Usadil se pak Esau – neboli Edom – na pohoří Seiru.
[9] Rody Esaua, praotce Edomců, na pohoří Seirském [10] a jména jeho synů jsou tato: Elifaz, syn Ady, ženy Esauovy, a Rahuel, syn» Basematy, ženy téhož.
[11] Synové Elifazovi byli: Teman, Omar, Sefo, Gatam a Kenez; [12] Tamna pak, ženina Elifaza, syna Esauova, mu porodila Amalecha. To jsou synové Ady, manželky Esauovy.
[13] Synové Rahuelovi byli: Nahat, Zara, Samna a Meza. To byli synové Basematy, ženy Esauovy.
[14] Synové Oolibamy, dcery Any, dcery Sebeonovy, manželky Esauovy – které mu porodila – byli tito: Jehus, Ihelon a Kore.

Hl. 36. V. [2]. Místo *„dcery* Sebeona" jest čísti *„syna* Sebeona". Srv. v. 24. V. [14]. Místo *„dcery"* Sebeonovy správně čísti *„syna"* Sebeonova. Srv. v. 2.

Edomská knížata. (15. – 19.)

15 Knížata synů Esauových jsou tato:

Synové Elifaza, Esauova prvorozence: Kníže Teman, kníže Omar, kníže Sefo, kníže Kenez, 16 kníže Kore, kníže Gatam a kníže Amalech. To jsou synové Elifazovi v zemi Edomu, a to jsou synové Ady.

17 Synové Rahuela, syna Esauova, jsou: Kníže Nahat, kníže Zara, kníže Samma, kníže Meza. To jsou knížata (pocházející) od Rahuela v Edomsku, a to jsou synové Basematy, ženy Esauovy.

18 Synové Oolibamy, manželky Esauovy, jsou: Kníže Jehus, kníže Ihelon a kníže Kore. To jsou knížata (pocházející) z Oolibamy, dcery Any, ženy Esauovy.

19 To jsou synové Esauovi – neboli Edomovi – a to jsou jejich knížata.

Rodopis Horreů, praobyvatelů Seiru. (v. 20. – 30.)

20 Synové pak Seira Horrejského, (původní) obyvatelé té země, jsou: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, 21 Dison, Eser a Disan. To jsou. knížata Horrejských, synů Seirových v Edomsku.

22 Synové Lotanovi byli: Hori a Heman. – Sestra Lotanova byla Tamna.

23 Synové Sobalovi byli: Alvan, Manahat, Ebal, Sefo a Onam.

24 Synové Sebeonovi byli: Aja a Ana. To jest ten Ana, jenž nalezl teplé vody na poušti, když pásl osly svého otce Sebeona; 25 měl pak syna Disona a dceru Oolibamu.

26 Synové Disonovi byli: Hamdan, Eseban, Jetram a Gharan.

27 Synové Eserovi byli: Balaan, Zavan a Akan.

28 Disan pak měl syny: Husa a Arama.

Horrejská knížata, (v. 29. – 30.)

29 Knížata Horrejských jsou tato: Kníže Lotan, kníže Sobal, kníže Sebeon, kníže Ana, 30 kníže Dison, kníže Eser a kníže Disan. To jsou knížata Horrejských, která panovala v zemi Seir.

Edomští králové. (31. – 39.)

31 Králové, kteří panovali v Edomsku, dříve než měli krále synové Israelovi, byli tito:

32 Bela, syn Beorův; sídlo jeho slulo Denaba.

33 Když Bela zemřel, kraloval místo něho Jobab, syn Zary z Bosry.

34 Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husam ze země Temanské.

35 Když i ten zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, jenž porazil Madiany v zemi Moabské; jeho sídlo slulo Avit.

36 Po smrti Adadově nastoupil na jeho místo Semla z Masreky.

37 Když i ten zemřel, stal se místo něho králem Saul od řeky Rohobot.

38 Po jeho smrti následoval v království Balanan, syn Achoborův.

39 Když i ten zemřel, nastoupil na jeho místo Adar; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho slula Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.

Seznam edomských knížat, která panovala po králích. (40. – 43.)

40 Jména knížat Esauových podle jejich rodů, sídel a jmen jsou tato: Kníže Tamna, kníže Alva, kníže Jetet, 41 kníže Oolibama, kníže Ela, kníže Finon, 42 kníže Kenez, kníže Teman, kníže Mabsar, 43 kníže Magddel a kníže Hiram.

To jsou knížata Edomců bydlící ve svých územích, to jest Esau, praotec Edomců.

V. 16. *„Kníže Kore"* se vloudilo sem z verše 18., kam právem patří; srv. v. 14.

Josef od bratří prodán. (37, 1. – 36.)

HLAVA 37. – [1] Přebýval tedy Jakob v zemi Kanaan, kde požíval pohostinství jeho otec. [2] Dějiny jeho jsou tyto:

Josef, když mu bylo šestnácte let – byl tedy ještě chlapcem – pásal stáda s bratřími. Jednou byl se syny Bály a Zelfy, otcových žen. I obžaloval bratry své u otce z velmi" zlého hříchu.

[3] Israel miloval Josefa nade všecky své syny, poněvadž ho zplodil ve stáří; i dal mu udělati pestrobarevnou suknici. [4] Bratři jeho vidouce, že otec raději ho má nežli všecky ostatní, pojali k němu nenávist, že nemohli k němu ani laskavého slova promluviti.

[5] Jednou měl Josef sen a vyprávěl jej svým bratřím; to bylo příčinou ještě větší nenávisti. [6] Pravil jim: Slyšte sen, který jsem měl. [7] Zdálo se mi, že jsme vázali snopy na poli; můj snop povstal a stál, vaše pak snopy stály kolem dokola a klaněly se mu. [8] Bratři jeho odpověděli: Budeš snad naším králem, či budeme poddáni tvé vládě? Tento sen a řeči tedy závist a zášť ještě více roznítily.

[9] Měl ještě jiný sen. Vypravoval jej bratřím takto: Zdálo se mi, kterak slunce, měsíc a jedenácte hvězd se mi klaní. [10] Když to otci a bratřím vypravoval, domlouval mu otec řka: Co znamená tento sen, který jsi měl? Budu snad já, matka tvá a bratři tvoji až k zemi před tebou se skláněti? [11] Záviděli mu tedy jeho bratři, otec však mlčky o věci přemýšlel.

[12] Když jednou bratři jeho, pasouce otcova stáda, zdržovali se v Sichemu, [13] pravil mu Israel: Bratři tvoji pasou ovce v Sichemu; pojď, pošlu tě k nim. Když on odpověděl: [14] „Tu jsem," pravil mu: Jdi a viz, mají-li se bratři tvoji i stáda ve všem dobře, a oznam mi, co se děje. Jsa vyslán z údolí Hebronského, přišel do Sichemu. [15] Muž (jeden), který ho potkal, když bloudil po polích, tázal se ho, co hledá. [16] On odpověděl: Bratry své hledám, pověz mi. kde pasou stáda. [17] I pravil mu ten muž: Odešli s tohoto místa, slyšel jsem však, že pravili: „Pojďme do Dotainu." Šel tedy Josef za svými bratry a našel je v Dotainu.

[18] Když ho z daleka uzřeli, dříve než k nim došel, zamýšleli ho zabíti. [19] Mluvili mezi sebou: Hle, snář přichází, [20] pojďme, usmrťme ho a hoďme do staré cisterny, a pak řekneme: „Divoká šelma ho pohltila." Pak se ukáže, co mu prospějí jeho sny. [21] Uslyšev to Ruben umínil si vysvoboditi ho z jejich rukou řka: [22] Nezabíjejte ho a neprolévejte krve, ale hoďte ho do této cisterny, která jest na poušti; zachovejte tak ruce své čisté. [23] To pravil, poněvadž ho chtěl vysvoboditi z jejich rukou a vrátit otci. [24] Hned tedy, jak přišel k bratřím, svlékli ho z pestrobarevné sukně, dlouhé až po paty, a spustili ho do staré cisterny, která neměla vody.

[25] Posadivše se pak, aby pojedli, uzřeli ismaelské kočovníky, kteří přicházeli z Galaadu, a jejich velbloudy, nesoucí vonidla, kadidlo a ladanum do Egypta. [26] I pravil Juda svým bratřím: Co nám prospěje, usmrtíme-li svého bratra a zatajíme-li jeho vraždu? [27] Raději ho prodejme Ismaelovcům; tak aspoň neposkvrníme si rukou; jeť on přece bratr náš a krev naše. Bratři s jeho řečí souhlasili. [28] Když tedy madiánští kupci šli tamtudy, vytáhli ho z cisterny a prodali Ismaelovcům za dvacet stříbrných; ti ho odvedli do Egypta.

[29] Když se Ruben navrátil k cisterně a nenalezl (tam) chlapce, [30] roztrhl roucho své a jda k bratřím, pravil: Chlapce nevidět a já – kam půjdu?

[31] Oni pak vzali jeho suknici, smočili ji v krvi zabitého kozelce [32] a poslali ji otci se

---

Hl. 37. V. [2]. Všecky ostatní staré rukopisy biblické, kromě Vulg. mají *17,*

V. [25]. Místo všeobecného *„vonidla"* má hebr. *nekhóth,* což znamená asi *balsám.* Místo „kadidlo" (resina = pryskyřice) hebr. sorí = pryskyřice z lentišku (Pistacia lentiscus). – Ladanum (hebr. lót, Vulg. stactes) jest pryskyřice cistu (Cistus creticus).

vzkazem: To jsme nalezli; pohleď, není-li to suknice tvého syna. [33] Otec ji poznal a řekl: Suknice mého syna to jest; zvíře velmi zlé ho roztrhalo, šelma Josefa pohltila. [34] A roztrhnuv roucho, oblékl se v žínici a dlouho oplakával svého syna. [35] Když se shromáždily všecky děti jeho, aby zmírnily otcovu bolest, nechtěl se dáti potěšiti, nýbrž řekl: Bolestí sestoupím k svému synu do hrobu. A plakal bez ustání.

[36] Madianové prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, dvořenínu faraónovu, veliteli osobní stráže.

Potomstvo Judovo. (38, 1. – 30.)

HLAVA 38. – [1] Téhož času vzdáliv se Juda od svých bratří, ubytoval se u (jednoho) Odollamana, jemuž jméno Hiram. [2] Tam uzřel dceru jednoho Kanaance, jménem Sue, a pojav ji za ženu, vešel k ní. [3] Ona počala, porodila syna a pojmenovala ho Her. [4] A opět počavši nazvala narozeného syna Onan. [5] Třetího syna nazvala Sela. Potom přestala již roditi. [6] Svému prvorozenému Herovi dal Juda manželku jménem Tamar.

[7] Her, Judův prvorozenec, byl nešlechetný v očích Hospodinových, pročež byl od něho usmrcen.

[8] Řekl tedy Juda k svému synu Onanovi: Vejdi k ženě svého bratra a spoj se s ní, abys vzbudil potomstvo svému bratru. [9] On věda, že by narození synové nebyli jeho, vcházeje k manželce svého bratra, vyléval símě na zemi, aby se na jméno bratrovo děti nerodily. [10] Za tuto ohavnou věc Hospodin ho usmrtil.

[11] Proto pravil Juda ke své snaše Tamaře: Zůstaň vdovou v domě svého otce, dokud nedoroste Sela, můj syn; báli se, aby on též neumřel jako jeho bratři. Ona odešla a přebývala v domě otcově.

[12] Když pak uplynulo mnoho dní, zemřela dcera Sueova, manželka Judova. Ten po smutku opět se uklidniv, odebíral se do Tamnasu k postřihačům svých ovec, on a Odollaman Hiras, jeho ovčák. [13] Když bylo oznámeno Tamaře, že tchán její ubírá se do Tamnasu ke stříhání ovec, [14] odloživši vdovské šaty, vzala závoj, oděla se a posadila se na rozcestí, kudy se jde do Tamnasu. To (činila) proto, že Sela (již sice) dorostl, ale nedostala ho za manžela. [15] Spatřiv ji Juda myslil, že je to nevěstka; bylať zakryla svou tvář, aby nebyla poznána. [16] Přistoupiv k ní pravil: Dovol mi, abych se s tebou sešel. – Nevědělť, že je to jeho snacha. – Když ona odpověděla: „Co mi dáš, abys směl obcovati se mnou?" [17] řekl: Pošlu ti z (mých) stád kozelce. Když pak opět pravila: „Strpím, co chceš, dáš-li mi zástavu až do doby, kdy pošleš, co slibuješ," [18] Juda pravil: Co chceš, abych. ti dal v zástavu? Odpověděla: „Svůj prsten, náramek a hůl, kterou máš v ruce." Po tomto jednom obcování, z něhož žena ta počala, [19] vstala a odešla. Odloživši roucho, oblékla se zase v šaty vdovské.

[20] Poslal pak Juda kozelce po svém pastýři Odollamanu, aby dostal zpět zástavu, kterou byl ženě dal. Když jí ovčák nenalezl, [21] tázal se lidí onoho místa: Kde je ta žena, která seděla na rozcestí? Když všichni odpověděli: „Na tom místě žádná nevěstka neseděla," [22] vrátil se k Judovi a řekl mu: Nenalezl jsem. jí a lidé onoho místa mi pravili, že tam nikdy

---

V. [36]. Kupci tito slují brzy *Madianité,* brzy *Ismaelité,* poněvadž je bylo těžce přesně rozeznávati; bylť jejich původ společný (od Abrahama), sídlili vedle sebe a jsouce nomády navzájem se prostupovali, společně často bojovali a společné podnikali výpravy. – Nevinný, cudný Josef, miláček svého otce, od bratří z nenávisti prodaný za dvacet stříbrných, u svých vlastních nenacházející víry, pokořený, uvězněný, prozřetelností Boží však povýšený a ustanovený zachráncem země, – živý předobraz Ježíše Krista.

V. [5]. Místo *„Po jeho narození přestala již roditi"* hebr.: „Byla v *Kesibu,* když ho (Selu) porodila. Kesib = Achzib. město, stávalo asi, kde je dnes 'Ain el-Kezbe, na sever od Id el-Míje.

nevěstka neseděla. [23] Tu pravil Juda: Ať si to nechá, aspoň nás nemůže viniti z věrolomnosti; já jsem poslal kozelce, kterého jsem slíbil, avšak ty jsi jí nenalezl.

[24] Po třech měsících, hle, oznámili Judovi řkouce: Tamar, tvá snacha, smilnila; jeť patrno, že jí život roste. Tu řekl Juda: Vyveďte ji, ať jest upálena. [25] Když byla vedena, by trest byl vykonán, vzkázala svému tchánu: Počala jsem z muže, jehož jsou tyto věci; viz, čí je prsten, náramek a hůl (tato). [26] Juda poznav dary, pravil: Spravedlivější jest ona, než já; nedalť jsem ji Selovi, svému synu. – Více však jí nepoznal.

[27] Když nastala doba porodu, ukázala se dvojčata v jejím životě. A když se již nemluvňátka rodila, vystrčil jeden ruku, na niž porodní pomocnice uvázala červenou nitku, řkouc: [28] Tento vyjde první. [29] On však vztáhl ruku zpět a vyšel druhý. Tu pravila žena: Proč se mázdřice protrhla pro tebe? Proto ho nazvala Fares. [30] Potom vyšel jeho bratr, na jehož ruce byla červená nitka; toho nazvala Zara.

Josef u Putifara. (39, 1. – 23.)

HLAVA 39. – [1] Josef tedy odveden byl do Egypta; tam ho koupil od Ismaelských, kteří ho přivedli, Putifar, dvořenín faraónův, velitel osobní stráže, Egypťan. [2] Hospodin byl s ním, takže všecko konal se zdarem. [3] Pán, v jehož domě bydlil, věděl velmi dobře, že Hospodin jest s ním, že všecko, cokoliv činí, jeho ruka řídí. [4] Nalezl tedy Josef milost před svým pánem, jenž učinil ho svým služebníkem, ustanovil ho nade vším, takže spravoval nejen svěřený dům, nýbrž všecko, co mu bylo dáno na starost [5] Hospodin žehnal domu Egypťanovu pro Josefa a rozmnožoval všecek jeho majetek jak doma tak na poli. (Pán jeho) [6] nestaral se o nic než o jídlo, jehož požíval.

Josef byl krásné tváře a sličného vzezření. [7] Po delší době upřela Putifarova paní zraky své na něho a pravila: Spi se mnou. [8] On však nesvolil k nešlechetnému skutku, (nýbrž) pravil jí: Hle, pán můj všecky věci mi odevzdav, nestará se o to, co má doma; [9] nic není, co by nebylo v mé moci, nebo co by nebyl mně odevzdal, kromě tebe, která jsi jeho manželkou. Kterak bych tedy mohl tak zlou věc učinili a hřešiti proti Bohu svému? [10] Takovými řečmi den co den žena obtěžovala jinocha, on však cizoložství odpíral. – [11] Jednoho dne vešel Josef do domu a konal beze svědků jakousi práci. [12] Tu ona chopivši se spodního okraje jeho šatu, řekla: Spi se mnou. On však nechav plášť v její ruce, utekl ven. [13] Když žena viděla roucho ve svých rukou a že jest pohaněna, [14] svolala lidi svého domu a řekla: Hle, manžel uvedl muže hebrejského, aby s námi skotačil. Přišel ke mně, aby se se mnou sešel. Když jsem však já vzkřikla [15] a on uslyšel můj hlas, pustil plášť, za který jsem ho držela, a utekl ven. [16] Na důkaz pravdy podržela tedy plášť a ukázala jej manželu, když se vrátil domů, [17] řkouc: Služebník hebrejský, kterého jsi přivedl, přišel ke mně, chtěje se mnou si laškovati; [18] když slyšel, že křičím, nechal plášť, který jsem držela, a utekl ven.

[19] Pán uslyšev to a důvěřuje příliš slovům manželčiným, nadmíru se rozhněval [20] a dal Josefa vsaditi do žaláře, kde byli ve vazbě královi vězni. Tam byl zavřen. [21] Hospodin však byl s Josefem a slitovav se nad ním, získal mu milost u správce žaláře. [22] Ten mu dal do moci všecky vězně, kteří byli ve vězení chováni; cokoli se (tam) dalo, podléhalo jeho nařízení. Všecko mu svěřiv (sám) [23] o nic se nestaral, neboť Hospodin byl s ním a všecky jeho činy řídil.

Josef v žaláři (40, 1. – 23.)

HLAVA 40. – [1] Po těchto událostech dva dvořenínové egyptského krále, číšník a pekař, provinili se proti svému pánu. [2] I rozhněval se na ně farao – jeden totiž byl nad číšníky a druhý nad pekaři – [3] a vsadil je do žaláře velitele osobní stráže, v němž byl uvězněn též Josef. – [4] Správce žaláře svěřil je Josefovi, jenž je též obsluhoval.

Po nějaké době, co již byli držáni ve vazbě, [5] měl každý z nich jedné noci sen, jehož význam byl každému přiměřený. [6] Když k nim ráno Josef přišel a uzřel je smutné, [7] tázal se jich: Proč je dnes tvář vaše smutnější než obyčejně? [8] Oni odpověděli: Měli jsme sen a není, kdo by nám jej vyložil. Tu jim Josef řekl: Vykládati přísluší Bohu. Povězte mi, co se vám zdálo.

[9] První vypravoval nejvyšší číšník svůj sen: Viděl jsem před sebou vinný kmen, [10] který měl tři ratolesti. Znenáhla vyrůstaly pupence, pak květy, načež zrály hrozny. [11] Číši faraonovu měl jsem v ruce, bral jsem tedy hrozny a lisoval jsem je do číše, kterou jsem držel a podával faraonovi. [12] Josef odpověděl: Význam snu je tento: Tři ratolesti znamenají ještě tři dny. [13] Po nich rozpomene se farao tvých služeb a uvede tě do dřívějšího postavení, že mu zase budeš podle svého úřadu podávati číše, jak jsi činíval dříve. [14] Vzpomeň si jen na mne, až se budeš míti dobře, a prokaž mi milost, že se přimluvíš za mne u faraona, aby mě vyvedl z tohoto žaláře; [15] jsemť tajně uloupen ze země hebrejské a zde nevinně uvězněn.

[16] Nejvyšší pekař vida, jak důmyslně sen vyložil, pravil: Také já jsem měl sen. Tři koše mouky jsem měl na hlavě. [18] V jednom koši, který byl nejvýše, nesl jsem všecky pekařské výrobky a ptáci z toho jedli. [18] Josef odpověděl: Význam snu jest tento: Tři koše znamenají ještě tři dny. [19] Po nich odejme ti farao hlavu, pověsí tě na kůl a ptáci budou trhati tvé maso.

[20] Třetího dne nato byly faraonovy narozeniny. Při velikých hodech, které učinil svým služebníkům, vzpomněl si na nejvyššího číšníka a pekaře. [21] Prvého uvedl zase na své místo, aby mu podával číše, [22] druhého pak dal pověsiti na šibenici, takže správnost vykladačova se potvrdila.

[23] Avšak nejvyšší číšník, když se měl dobře, zapomněl na svého vykladače.

Josef povýšen, (41, 1. – 57.)

HLAVA 41. – [1] Po dvou letech měl farao sen. Zdálo se mu, že stojí u řeky. [2] Z té vystoupilo sedm pěkných a velmi tučných krav a pásly se na zavlažených lučinách. [3] Potom se vynořilo z řeky jiných sedm krav, ošklivých a vyhublých. Pásly se na samém břehu řeky na místech zelených, [4] a pohltily ty, které byly neobyčejně pěkné a masité.

Farao procitl [5] a když opět usnul, měl druhý sen. Sedm plných a krásných klasů vyrostlo na jednom stéblu. [6] Potom vyrostlo tolikéž klasů jiných, slaboučkých a žhoucím větrem zkažených; [7] ty pohltily první (klasy) se vší jejich krásou.

Tu se farao ze spánku probudil, [8] a když nastalo jitro, všecek ustrašen poslal pro všecky egyptské hadače a pro všecky mudrce. Povolav jich, vypravoval jim sen, avšak nebylo nikoho, kdo by jej mohl vyložiti.

[9] Tu teprv rozpomněl se nejvyšší číšník a řekl: Připomínám svoje provinění. [10] Král rozhněvav se na své služebníky, dal mě a nejvyššího pekaře vsaditi do žaláře velitele osobní stráže. [11] Tam měl každý z nás jedné noci sen, který nám předpověděl budoucí věci. [12] Byl tam hebrejský mládenec, služebník téhož velitele osobní stráže; tomu jsme vypravovali sny [13] a uslyšeli jsme, co nám později skutečnost potvrdila. Neboť já jsem byl zase uveden do svého úřadu a onen pověšen byl na kůl.

[14] Tu hned na králův rozkaz vyvedli Josefa ze žaláře, ostříhali ho, převlékli a přivedli před krále. [15] Král mu pravil: Měl jsem sny, a není nikoho, kdo by mi je vyložil. Slyšel jsem však, že ty velmi důmyslně umíš je vykládati. [16] Josef odpověděl: Ne já, ale Bůh dá faraonovi příznivou odpověď. [17] Vypravoval tedy farao, co se mu zdálo: Zdálo se mi, že jsem stál na břehu řeky!. [18] Tu vystoupilo z řeky sedm přepěkných a masitých krav a pasouce se

na zavlažených lučinách škubaly zelenou trávu. [19] A hle, po nich vystoupilo jiných sedm krav tak ošklivých a tak hubených, že jsem nikdy takových v Egyptě neviděl. [20] Když tyto pohltily ony prvé a sežraly je, [21] nic tím neztloustly; zůstaly ošklivé a hubené jako dříve. Tu jsem procitl, a opět spánkem byv přemožen [22] měl jsem tento sen: Sedm plných a překrásných klasů vyrostlo na jednom stéblu. [23] Po nich vyrostlo ze stébla jiných sedm klasů slabounkých a žhoucím větrem zkažených, [24] a ty pohltily první klasy i s krásou jejich. Vypravoval jsem sen hadačům, avšak není žádného, kdo by jej mohl vyložiti.

[25] Josef odpověděl: Sny královy jsou téhož významu. Bůh ukázal faraonovi, co hodlá učiniti. [26] Sedm pěkných krav a sedm plných klasů znamená sedm roků úrody; oboje má týž význam. [27] Sedm pak krav suchých a hubených, které po nich vystoupily, a sedm klasů žhoucím větrem zničených znamená sedm roků budoucího hladu. [28] Tato (léta) půjdou po sobě v tomto postupu: [29] Hle, přijde sedm let veliké úrody po celém Egyptě; [30] po nich přijde sedm let jiných takové neúrody, že se zapomene na všecek předchozí nadbytek. Neboť hlad bude hubiti celou zemi [31] a veliká úroda bude strávena velikým nedostatkem. [32] Že se ti pak totéž dvakráte zdálo, to znamená, že jistě se stane, co Bůh praví, a že se to vyplní hodně brzy. [33] Nyní tedy postarejž se král o muže moudrého a přičinlivého a ustanoviž ho nad Egyptem; [34] ten ať ustanoví úředníky nad jednotlivými kraji a pátý díl plodin po sedm let úrody, [35] která hned již nastane, ať ukládají do sýpek; a všecko obilí ať se skládá a chová po městech ve jménu faraónově. [36] Tak se bude schraňovati na sedm let budoucího hladu, který dolehne na Egypt, a tak nebude země nedostatkem zhubena.

[37] Rada tato zalíbila se faraonovi a všem jeho služebníkům. [38] I pravil jim: Bude nám možno nalézti muže plného ducha Božího, jako je tento? [39] Řekl pak Josefovi: Poněvadž ti Bůh všecko ukázal, co jsi mluvil, bude mi možno někoho nalézti, kdo jest moudřejší než ty nebo kdo by se tobě aspoň vyrovnal? [40] Ty budeš nad mým domem, a rozkazů tvých úst všecek národ bude poslušen; pouze královským trůnem tě budu převyšovati. [41] A opět pravil farao Josefovi: Hle, ustanovuji tě nad celým Egyptem. [42] A vzav prsten s ruky své dal mu jej na ruku; oblékl ho v kmentové roucho a kolem hrdla mu zavěsil zlatý řetěz. [43] Pak mu kázal vystoupiti na svůj druhý vůz a dal hlasateli provolávati, aby všichni před ním skláněli kolena a věděli, že jest ustanoven nad celým Egyptem. [44] Opět pak pravil král Josefovi: Já jsem farao; bez tvé vůle nikdo nesmí hnouti rukou ani nohou po všem Egyptě. [45] A změnil mu jméno nazvav ho jazykem egyptským „Spasitelem světa".

Dal mu též za manželku Asenet, dceru Putifara, kněze heliopolského.

Vydal se tedy Josef do Egypta – [46] třicet let mu bylo, když stál před králem faraonem – a obcházel všecky jeho kraje.

[47] I nastala úroda sedmi let. Obilí bylo vázáno do snopů, sváženo do egyptských sýpek, [48] a všecek přebytek plodin byl po městech ukládán. [49] Byla pak toliká hojnost obilí, že se rovnala písku moře a pro množství ani změřena býti nemohla.

[50] Než nastal hlad, narodili se Josefovi dva synové; porodila mu je Asenet, dcera Putifara, kněze heliopolského. [51] Prvorozeného pojmenoval Manasses řka: Bůh dal mi zapomenouti na všecky mé těžkosti i na dům mého otce. [52] Druhého nazval Efraim řka: Bůh dal mí vzrůsti v zemi mé chudoby.

[53] Když pominulo sedm let úrody v Egyptě, [54] přicházelo sedm let neúrody, jak byl Josef předpověděl. V celém světě rozmohl se hlad, v celém Egyptě vsak bylo chleba. [55] Když

Hl. 41. V. [55] Sv. Bernard a jiní, ano i bohoslužba církve katol. vidí v Josefu Egyptském, který vynikal cudností, jemuž bylo tolik svěřeno, jenž živil celý Egypt, předobraz sv. Josefa, pěstouna Páně.

pak i Egypt začal lačněti, volal lid k faraónovi o pokrm. On jim odpověděl: Jděte k Josefovi a cokoli vám řekne, učiňte. [56] Když pak hladu každodenně po vší zemi přibývalo, otevřel Josef všecky sýpky a prodával Egypťanům – neboť hlad tísnil též je.
[57] A přicházely všecky země do Egypta nakoupit obilí, aby (tak) kruté bídě bránily.

První cesta bratří Josefových do Egypta. (42, 1. – 38.)

HLAVA 42. – 1 Také Jakob uslyšev, že v Egyptě prodávají potraviny, pravil synům svým: Proč otálíte? [2] Slyšel jsem, že v Egyptě prodávají obilí; jděte tam a kupte nám, čeho potřebujeme, bychom se mohli uživiti a nezahynuli hladem. [3] Vydalo se tedy deset bratří Josefových na cestu dolů do Egypta, aby nakoupili obilí. [4] Benjamina však zadržel Jakob doma, řka jeho bratřím: Aby se mu snad na cestě něco zlého nepřihodilo.
[5] Přišli tedy do Egypta s jinými, kteří tam přibyli, aby nakoupili. – V zemi Kanaan byl totiž hlad.
[6] Josef byl v Egyptě vladařem a z jeho dovolení bylo prodáváno lidem obilí. Když mu bratří učinili poklonu, [7] poznal je, ale velmi přísně, jako cizince je oslovil, tázaje se jich: Odkud přicházíte? Odpověděli: (Přicházíme) z Kanaanu, bychom nakoupili životních potřeb. [8] Ačkoliv on bratry poznal, přece nebyl od nich poznán. [9] Vzpomenuv si na sny, které kdysi měl, pravil jim: Vyzvědači jste; přišli jste, abyste viděli, kde má země nechráněná místa. [10] Oni řekli: Nikoliv, pane; služebníci tvoji přišli, by nakoupili potravin. [11] Všichni jsme synové jednoho muže; s úmysly pokojnými přicházíme; služebníci tvoji nezamýšlejí nic zlého. [12] On jim odpověděl: Jinak se má věc; přišli jste vyhledati místa, kde země není chráněna. [13] Oni však pokračovali; „Dvanáct jest nás bratří, tvých služebníků, synů jednoho muže v Kanaanu; nejmladší jest u otce, druhý není na živu." [14] „Tak jest tomu, jak jsem pravil; vyzvědači jste. [15] A teď vás zkusím. Při zdraví faraonově! Neodejdete odtud, dokud nepřijde nejmladší váš bratr! [16] Pošlete jednoho ze sebe pro něho; *vy* pak zůstanete ve vazbě, dokud se nedokáže, je-li pravda, co jste pravili, či lež; jinak – při zdraví faraonově – jste vyzvědači." – [17] Pak je dal na tři dny vsaditi do žaláře.
[18] Třetího dne je kázal ze žaláře vyvésti a pravil: Učiňte, co pravím, a budete živi; neboť bojím se Boha. [19] Jste-li pokojní, budiž jeden váš bratr držen v žaláři; vy pak jděte, doneste domů obilí, které jste koupili, [20] a přiveďte ke mně nejmladšího bratra svého, bych mohl zkusiti vaše výpovědi a lak abyste nezemřeli. – Učinili, jak byl rozkázal.
[21] Pravili si pak: Zaslouženě toto trpíme, neboť jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme utrpení jeho duše, když nás prosil, a nevyslyšeli jsme ho. Proto nás stihlo toto soužení. [22] Jeden z nich, totiž Ruben, pravil: Vždyť jsem vám pravil: „Neprohřešujte se proti jinochu." Ale vy jste mne neposlechli. Hle, (nyní) se vymáhá jeho krev (na nás). – [23] Netušili, že jim Josef rozumí, poněvadž s nimi mluvil skrze tlumočníka. – [24] Josef se poněkud odvrátil a plakal; a opět se vrátiv rozmlouval s nimi. – [25] Nato dal před nimi Simeona vzíti a svázati. Služebníkům pak nařídil, by jim naplnili pytle obilím, peníze však aby vložili každému z nich do jeho pytle a nad to aby jim dali potravin na cestu. Oni tak učinili.
[26] Bratři tedy vezouce obilí na svých oslech brali se odtud. [27] Když jeden (z nich) na místě, kde přenocovali, rozvázal pytel, aby nakrmil soumara, uzřel navrchu v pytli peníze. [28] I řekl svým bratřím: Vrátili mi peníze, hle, jsou v pytli. V úžasu a zděšení pravili vespolek: Co nám to Bůh učinil?
[29] Když přišli do Kanaanu k otci svému Jakobovi, vypravovali mu všecko, co se jim bylo přihodilo řkouce: [30] Pán té země přísně s námi mluvil a pokládal nás za vyzvědače. [31] Odpověděli jsme mu: „Jsme pokojní lidé, a nemáme žádných úskočných záměrů. [32] Dva-

nácť jest nás bratrů zplozených od jednoho otce; jednoho již není, nejmladší jest u otce v Kanaanu." [33] On nám řekl: „Zkusím, jste-li pokojní lidé, takto: Jednoho svého bratra zanechte u mne, naberte potravin pro své rodiny, odejděte [34] a přiveďte mi svého nejmladšího bratra, bych se přesvědčil, že nejste vyzvědači, abyste nazpět mohli dostati toho z vězení a pak abyste měli volnost po libosti nakoupili."

[35] Když po těchto řečech vysýpali obilí, nalezl každý u vrchu pytle zavázané peníze. Když všichni stejně trnuli, [36] pravil otec Jakob: Připravíte mne o děti. Josefa již není, Simeon jest ve vězení a Benjamina chcete (mi) odvésti; všecko toto neštěstí dopadá na mne. [37] Odpověděl Ruben: Dva syny mé usmrť, nepřivedu-li ti ho zpět; odevzdej mi ho do moci a já li ho navrátím. [38] On však pravil: Nepůjde syn můj s vámi dolů. Bratr jeho jest mrtev, takže zůstal sám; kdyby ho stihlo nějaké neštěstí v zemi, do níž půjdete, přivedli byste zármutkem šediny mé do hrobu.

Druhá cesta bratří Josefových do Egypta. (43, 1. – 45, 28.)

HLAVA 43. – [1] Zatím hlad všecku zemi tuze tísnil. [2] Když došly potraviny, které byli z Egypta přinesli, pravil Jakob svým synům: Jděte zase a nakupte nám něco potravin. [3] Juda odpověděl: Onen muž dokládaje se přísahou nám prohlásil toto: „Neuzříte mé tváře, nepřivedete-li s sebou svého nejmladšího bratra." [4] Chceš-li ho tedy s námi poslati, půjdeme pospolu a nakoupíme, čeho je ti třeba. [5] Pakli nechceš, nepůjdeme; neboť muž ten, jak jsme kolikráte již pravili, vyjádřil se k nám řka: „Neuzříte mé tváře bez vašeho nejmladšího bratra." [6] Israel jim řekl: Jednali jste k mému neštěstí, když jste prozradili, že máte ještě jiného bratra. [7] Oni však se omlouvali: Ten člověk se nás tázal po pořádku na nás původ; zdali jest otec živ, máme-li bratra, a my jsme mu odpovídali po pořádku dle toho, co vyzvídal. Mohli jsme věděti, že nám řekne: „Přiveďte s sebou svého bratra?" [8] Tu pravil Juda svému otci: Pošli chlapce se mnou, bychom mohli jíti a zachovati život, abychom nezahynuli sami i děti naše. [9] Já za chlapce ručím; z ruky mé ho žádej; nepřivedu-li ti ho zpět a neodevzdám ti ho zase, budu navždy vinen hříchem proti tobě. [10] Kdyby se bylo neodkládalo, byli bychom již po druhé se vrátili.

[11] Pravil jim tedy Israel, jejich otec: Musí-li tak býti, učiňte, jak myslíte. Naberte do pytlů nejlepších plodin (naší) země a doneste muži tomu dary, něco kadidla, medu, balsámu, ladanu a něco z terebintů a mandloňů. [12] Vezměte také dvojnásobnou částku peněz; ty, které jste nalezli v pytlích, doneste zpět, snad se stal omyl. [13] Vezměte též bratra svého a jděte k muži tomu. [14] Všemohoucí můj Bůh vám ho nakloň, aby poslal zpět s vámi bratra vašeho, jehož vězní, i tohoto Benjamina; já pak budu opuštěný, jako bezdětný.

[15] Vzavše tedy ti muži dary, dvoje peníze a Benjamina, odebrali se dolů do Egypta. A předstoupili před Josefa. [16] Když je uviděl, a Benjamina s nimi, rozkázal správci svého domu: Uveď tyto muže do domu, dej zabíti dobytek a vystroj hody, neboť budou se mnou v poledne jísti. – [17] Učinil, co mu bylo nařízeno, a uvedl muže do domu.

[18] Tam trnouce si pravili: Pro peníze, které jsme prve ve svých pytlech zpět donesli, jsme sem zavedeni; chce nás křivě obviniti z potupného činu a násilně do otroctví uvrhnouti nás i naše osly. [19] Proto hned ve dveřích přistoupivše ke správci domu, [20] pravili: Prosíme, pane, abys nás vyslyšel. Již jedenkráte jsme (sem) přišli, abychom nakoupili potravin. [21] Zaplatili jsme je, když však jsme přišli na místo, kde jsme nocovali, a otevřeli jsme své pytle, nalezli jsme navrchu pytlů peníze; nyní je zase v téže váze přinášíme zpět. – [22] Kromě toho jsme však přinesli jiné peníze, bychom nakoupili, čeho potřebujeme. – Nevíme, kdo je položil do našich měšců. [23] On však odpověděl: Buď pokoj vám. Nebojte se. Bůh váš a Bůh otce vašeho dal ty poklady do vašich pytlů; neboť peníze, které jste mi dali, jsem

správně obdržel. Nato k nim přivedl Simeona. [24] Pak je uvedl do domu, přinesl vody – oni si umyli nohy – a dal obroku jejich oslům. [25] Potom chystali dary, až Josef o polednách přijde; slyšeli, že tu budou jísti.

[26] Když tedy Josef vstoupil do (svého) domu, podávali mu dary, držíce je v rukou a hluboce se skláněli k zemi. [27] On však milostivě na pozdrav pozdravem odpovídaje, tázal se jich: Je starý váš otec, o němž jste mi vypravovali, zdráv? Žije ještě? [28] Oni odpověděli: Je zdráv služebník tvůj, otec náš, a žije ještě. A sklonivše se kořili se mu. [29] Josef pak pozvednuv očí a vida bratra svého z téže matky, Benjamina, pravil: To jest váš nejmladší bratr, o kterém jste mi vypravovali? A dodal: Bůh buď ti milostiv, synu! [30] A hned odešel; byl bratrem svým hluboce dojat, že se (mu) slzy draly (do očí); a přišed do ložnice, rozplakal se. [31] Zase však umyv si tvář vyšel, přemohl se a pravil: Noste jídla. [32] I byla nošena, ale pro Josefa zvláště, pro bratry zvláště, a pro Egypťany, kteří jedli s nimi, také zvláště, – neníť dovoleno Egypťanům jísti s Hebrey a za nečistou pokládají takovou hostinu – [33] a seděli před ním, prvorozenec dle svého prvorozenství a nejmladší dle svého věku. A divili se velmi. [34] Bral pak každý díl, který od něho dostal; největšího podílu se dostalo Benjaminovi, jenž obdržel pětkráte tolik, co ostatní. I pili s ním a rozjařili se.

HLAVA 44. – [1] Rozkázal pak Josef správci svého domu: Naplň pytle jejich obilím, co se do nich vejde; a peníze každého polož na vrch do pytle. [2] Nejmladšímu pak vlož do pytle kromě peněz, které dal za obilí, také mou stříbrnou číši. I stalo se tak. [3] Potom, z jitra byli, propuštěni i s osly. [4] Když byli kousek cesty z města ušli, Josef, zavolav správce domu, pravil: Vzhůru, pusť se za těmi muži, a dohoně jich rci: Proč jste splatili dobré zlým? [5] Z číše, kterou jste ukradli, pívá můj pán a z ní obyčejně hádá; to jste spáchali něco velmi zlého. [6] On učinil, jak mu bylo nařízeno. Dohoniv jich, řekl jim, jak měl. [7] Oni odpověděli: Proč mluví pán náš, jakoby byli služebníci tvoji tak velikého zločinu se dopustili? [8] Peníze, které jsme nalezli v pytlích navrchu, přinesli jsme ti z Kanaanu zpět; jak jest možno s tím srovnati, abychom z domu tvého pána byli ukradli zlato neb stříbro? [9] U kteréhokoliv ze služebníků tvých nalezneš, co hledáš, ať umře, a my budeme otroky našeho pána. [10] On jim řekl: Staň se, jak sami jste rozhodli; u kterého se věc nalezne, ten buď mým otrokem, vy však budete nevinni. [11] Složili tedy rychle pytle na zem a každý svůj pytel rozvázal. [12] Správce domu je prohledával, začav (pytlem) nejstaršího a (pokračoval) až k nejmladšímu. V pytli Benjaminově číši našel. [13] Tu oni roztrhli svá roucha a naloživše opět pytle na osly, vrátili se do města.

[14] Juda v čele svých bratří vstoupil k Josefovi – ještě totiž nebyl z domu odešel – a všichni padli před ním na zem. [15] Tu jim pravil: Proč jste tak učinili? Nevíte, že se mi v umění hádání nikdo nevyrovná? [16] Nato Juda: Co odpovíme mému pánu? Čím se můžeme poctivě omluviti? Bůh dal nalézti nepravost na tvých služebnících; hle, všichni jsme otroky mého pána, my i ten, u něhož byla číše nalezena. [17] Josef odpověděl: Budiž mne daleko, bych tak jednal; kdo ukradl číši, ať jest mým otrokem; vy ostatní můžete volně odejíti k otci svému. [18] Juda přistoupiv blíže pravil odhodlaně: Prosím, pane můj, by směl tvůj služebník promluviti slovo k tvému sluchu, a nehněvej se na svého služebníka; neboť ty jsi jako farao [19] mým pánem. Před časem tázal ses svých služebníků: „Máte otce nebo bratra?" [20] a my jsme odpověděli tobě, pánu mému: „Máme stařičkého otce a mladistvého jinocha, který se narodil v jeho stáří; bratr jeho z téže matky zemřel, takže jest jediným synem své matky, a otec ho něžně miluje." [21] Ty jsi pravil svým služebníkům: „Přiveďte ho ke mně, bych mohl svýma očima na něho popatřiti." [22] Tu jsme se snažili přesvědčiti mého pána: „Chlapec nemůže svého otce opustit; opustí-li ho, on zemře." [23] Ty jsi však

pravil svým služebníkům: „Nepřijde-li nejmladší váš bratr s vámi, neuzříte již mé tváře." [24] Když jsme tedy přišli nahoru k tvému služebníku, našemu otci, vypravovali jsme mu všecko, co mluvil můj pán. [25] Když nám pak otec pravil: „Jděte zase tam a kupte nám trochu obilí", [26] řekli jsme mu: „Nemůžeme jíti; půjde-li s námi nejmladší bratr, půjdeme všichni společně; jinak bez něho neodvážíme se předstoupiti před tvář onoho muže." [27] Nato on odpověděl: „Víte, že dva syny mi manželka má porodila. [28] Jeden vyšel, vy jste řekli: Šelma ho pohltila a dosud se neukázal. [29] Vezmete-li i tohoto a přihodí-li se mu co na cestě, přivedete mé šediny žalostí do hrobu." [30] Protož přijdu-li k tvému služebníku, našemu otci, bez chlapce – srdce jeho lpí totiž na něm – [31] a uzří-li, že ho s námi není, tu zemře a služebníci tvoji uvedou jeho šediny bolestí do hrobu. [32] Ať jsem raději já tvým otrokem, neboť já jsem se za něho zaručil a slíbil: „Nepřivedu-li ho zpět, budu stále vinen hříchem proti svému otci." [33] Zůstanu tedy já, tvůj služebník, místo chlapce v otroctví mého pána, a chlapec ať jde nahoru se svými bratry. [34] Nemohuť se k otci svému vrátit bez chlapce, nechci-li býti svědkem neštěstí, jaké stihne mého otce.

HLAVA 45. – 1 Josef nemohl se déle zdržeti před četnými přítomnými; rozkázal tedy, ať všichni vyjdou, aby nikdo cizí nebyl při společném poznání. [2] 1 dal se do hlasitého pláče, až ho slyšeli Egypťané i všecek dům faraonův. [3] Pak pravil bratřím: Já jsem Josef; jest ještě otec můj živ? Bratři velikou hrůzou ustrašeni jsouce, nemohli promluviti. [4] I pravil jim laskavě: Přistupte ke mně. Když přistoupili blíže, řekl: Já jsem Josef, bratr váš, jehož jste prodali do Egypta. [5] Nebojte se a nedělejte si příliš těžké srdce, že jste mne prodali do těchto krajů; neboť na vaši záchranu poslal mne Bůh před vámi do Egypta. [6] Dva roky jsou tomu, co počal hlad v zemi a ještě zbývá pět let, ve kterých nebude možno ani orati ani žíti. [7] Proto mě Bůh předeslal (sem), abyste byli na zemi zachráněni a abyste mohli nabýti potravin k živobytí. [8] Ne vaším záměrem, nýbrž vůlí Boží byl jsem poslán sem. On mne učinil takořka otcem faraonovým, pánem všeho jeho domu a vladařem v celém Egyptě. [9] Pospěšte k mému otci a rcete mu: Toto vzkazuje tvůj syn Josef: Bůh učinil mne pánem celého Egypta. Přijď ke mně, neprodlévej. [10] Budeš přebývati v zemi Gessen, blízko mne, ty, synové tvoji, synové synů tvých, ovce tvé, stáda tvá a všecko, co máš. [11] Tam budu tě živiti, – zbývát ještě pět let hladových, – abys nezahynul ty ani dům tvůj, aniž co z majetku tvého. [12] Hle. oči vaše a oči bratra mého Benjamina vidí, že má ústa mluví k vám. [13] Oznamte mému otci všecku mou slávu a vše, co jste v Egyptě viděli; přiveďte ho rychle ke mně! [14] Nato objímaje bratra Benjamina vzal ho kolem krku a plakal; ten plakal zase na hrdle onoho. [15] Potom zlíbal Josef všecky své bratry a nad každým plakal. Pak teprv odvážili se s ním mluviti.

[16] I vypravovalo se a od úst k ústům kolovalo u dvora královského: Přišli Josefovi bratři! Farao se radoval i všecek jeho dvůr. [17] A řekl Josefovi, aby takto nařídil svým bratřím: Naložte na soumary, jděte do Kanaanu, [18] vezměte odtud otce svého i své příbuzné a přijděte ke mně; dám vám, co dobrého v Egyptě, že budete požívati nejlepších plodin země. [19] Poruč také, ať vezmou vozy z Egypta a převezou své děti a ženy; rci: „Vezměte otce svého a pospěšte, byste hned zase tu byli. [20] Nezanechte (tam) nic ze svého nářadí, neboť všecko bohatství Egypta bude vaším."

[21] Synové Israelovi učinili, jak jim bylo nařízeno. Josef jim dal podle rozkazu faraono-

Hl. 45. V. [20]. Dle Vulg. nemají zanechati nic z nářadí, poněvadž to všecko budou moci v bohatém Egyptě využitkovali. Dle hebr. však nemají se starati příliš o nářadí, i toto že jim Egypt poskytne v hojnosti.

va vozy a potraviny na cestu. [22] Každému dal též přinésti po dvojím rouchu; Benjaminovi však dal tři sta stříbrných s paterým nádherným rouchem. [23] Tolikéž peněz i šatů poslal svému otci a přidal deset oslů, kteří vezli (dary) ze všeho bohatství Egypta, a tolikéž oslic, které nesly obilí na cestu a potraviny pro otce. [24] Tak své bratry propustil a když odcházeli, pravil jim: Nehněvejte se na cestě!

[25] Bratři ubírajíce se z Egypta nahoru, přišli do Kanaanu k svému otci Jakobovi [26] a oznámili mu: Josef, tvůj syn, jest živ; vládne nad celým Egyptem. Slyše to Jakob, jakoby se probral z tvrdého spánku; ale (zcela) jim nevěřil. [27] Až mu vyložili vše po pořádku a uzřel vozy a vše, co byl Josef poslal, obživnul jeho duch [28] a řekl: Stačí mi, že jest Josef, můj syn, ještě živ; půjdu a uzřím ho, než umru.

Příchod Israelův do Egypta. (46, 1. – 34.)

HLAVA 46. – [1] Israel tedy se vším, co měl, vydav se na cestu, přišel ke Studni přísahy; tam přinesl oběti Bohu otce svého Isáka. [2] V nočním vidění slyšel, kterak ho Bůh volá a praví mu: Jakobe, Jakobe! Když odpověděl: „Tu jsem", [3] pravil mu Bůh: Já jsem Silný, Bůh otce tvého; neboj se, vydej se dolů do Egypta, neboť učiním tam z tebe veliký národ. [4] Já tam s tebou sestoupím a já (sám) odtamtud tě povedu, až se budeš vraceti; a Josef ti zatlačí oči.

[5] Pak se Jakob bral dále od Studně přísahy. Synové ho totiž vzali s dětmi a se ženami na vozy, které byl farao poslal, na převezení starce [6] a všeho, co v Kanaanu měl. Přibyl tedy do Egypta s celým svým potomstvem, [7] se syny, vnuky a s celým rodem.

[8] Jména synů Israelových, kteří vešli do Egypta, jsou tato:

Jakob a jeho synové:

Prvorozený Ruben. [9] Synové Rubenovi: Henoch, Fallu, Hesron a Charmi.

[10] Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Sohar a Saul, syn Kanaanky.

[11] Synové Levi: Gerson, Kaat a Merari.

[12] Synové Judovi: Her, Onan, Sela, Fares a Zara. – Her a Onan zemřeli v Kanaanu. – Faresovi se narodili synové Hesron a Hamul.

[13] Synové Issacharovi: Tola, Fua, Job a Semron.

[14] Synové Zabulonovi: Sared, Elon a Jahelel.

[15] To jsou synové Liini, které porodila v Syrské Mesopotamii spolu s dcerou Dinou. Všech duší jeho synů a dcer: třicet tři.

[16] Synové Gadovi: Sefion, Haggi, Suni, Esebon, Heri, Arodi a Areli.

[17] Synové Aserovi: Jamne, Jesua, Jessui, Beria a pak sestra jejich Sara. – Synové Beriovi: Heber a Melchiel.

[18] Ta jsou synové Zelfy, kterou dal Laban Lii, své dceři, a ty po rodila Jakobovi, (úhrnem) šestnáct duší.

[19] Synové Rachele, manželky Jakobovy: Josef a Benjamin.

[20] Josefovi narodili se v Egyptě synové, které mu porodila Asenet, dcera Putifara, kněze heliopolského: Manasses a Efraim.

[21] Synové Benjaminovi: Bela, Bechor, Asbel, Gera, Naaman, Echi, Ros, Mofim, Ofim a Ared.

[22] To jsou synové Rachelini, kteréž porodila Jakobovi; úhrnem čtrnácte duší.

[23] Synové Danovi: Husim.

V. [22]. Dle hebr. dal každému bratru *jedno roucho proměnné,* t. j. svrchní, které tak sluje proto, poněvadž se častěji svléká a obléká (mění) než roucho vnitřní, spodní. – Srv. 43, 34.

[24] Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sallem.
[25] To jsou synové Baly, kterou dal Laban Racheli, své dceři; ty porodila Jakobovi; úhrnem sedm duší.
[26] Všech duší, které přišly s Jakobem do Egypta a které vzešly z jeho krve – kromě žen jeho synů – bylo šedesát Šest. [27] Synové Josefovi, kteří se mu narodili v Egypte, byly dvě duše. Všech duší domu Jakobova, které přišly do Egypta, bylo sedmdesát.
[28] Jakob poslal před sebou k Josefovi Judu, aby mu oznámil, že mu má vyjeti vstříc do Gessenu. [29] Když Juda přišel, dal Josef zapřáhnouti do svého vozu a jel tam otci naproti; uzřev ho, padl mu kolem Šíje a objímaje ho plakal. [30] Tu pravil otec Josefovi: (Nyní) již rád zemru, poněvadž jsem viděl tvoji tvář a poněvadž tě živého zanechávám. [31] On však pravil k bratřím a k celému domu otcovu: Půjdu, oznámím věc faraonovi a řeknu mu: Moji bratři a dům mého otce, kteří byli v Kanaanu, přišli ke mně; [32] jsou to muži pastýři ovec a zabývají se chovem dobytka; brav svůj a skot a všecek svůj majetek přivedli s sebou. [33] Když vás povolá a řekne: „Jaké jest vaše zaměstnání," [34] odpovíte: „Pastýři jsme my, tvoji služebníci, od dětství až do dneška, my i naši otcové." To řeknete, abyste směli přebývati v Gessenu; neboť Egypťané se štítí všech ovčáků.

Šťastný pobyt Israelův v Egyptě za dob hladu. (47, 1. – 26.)

HLAVA 47. – [1] Josef tedy vstoupiv k faraonovi oznamoval mu: Otec můj a bratři se svým bravem, skotem a vším majetkem přišli z Kanaanu a – hle – zastavili se v Gessenu. [2] Potom představil též pět mužů z bratří svých králi. [3] Když se jich tázal: „Jakého jste zaměstnání?" odpověděli: My, tvoji služebníci, jsme pastýři ovec, my, i naši otcové. [4] Přicházíme, bychom požívali pohostinství v zemi tvé; neboť není trávy pro stáda tvých služebníků, poněvadž velice tíží hlad Kanaan. Prosíme, abys dovolil nám, svým služebníkům, přebývati v Gessenu. [5] Tu pravil král Josefovi: Otec tvůj a bratři tvoji přišli k tobě. [6] Egypt je ti otevřen; usaď je na nejlepším místě a dej jim krajinu Gessen. Víš-li, že jsou mezi nimi schopní muži, ustanov je dozorci nad mými stády.
[7] Poté uvedl Josef otce před krále a představil mu ho. Když králi požehnal [8] a byl od něho tázán: „Kolik je ti let," [9] odpověděl: „Dnů putování mého je sto třicet let, – málo to dnů, ale zlých; nedosahují dnů putování mých otců." [10] Požehnav krále vyšel ven.
[11] Josef tedy dal otci a bratřím pozemky v majetek v nejlepším místě země, v Ramesses, jak byl farao rozkázal. [12] A živil je i všecek dům svého otce, dávaje každému potraviny.
[13] Po celém totiž světě nedostávalo se chleba a hlad tísnil zemi, jmenovitě Egypt a Kanaan. [14] Všecky peníze z těchto zemí za prodané obilí stržené Josef shromažďoval a ukládal do pokladny královské. [15] Když pak kupujícím peníze došly, přicházeli z celého Egypta k Josefovi a říkali: Dej nám chleba; proč bychom měli, když nemáme peněz, mříti před očima tvýma? [16] On jim odpověděl: Nemáte-li peněz, přiveďte svůj dobytek a dám vám zaň potravin. [17] Když jej přiváděli, dával jim potraviny za koně, za ovce, za hovězí dobytek a za osly; tak je živil toho roku za vyměněný dobytek.
[18] Přišli též druhého roku a pravili: Nebudeme před naším pánem tajiti, že nemajíce peněz nemáme ani dobytka; není tě také tajno, že kromě těla a pozemků nemáme nic. [19] Proč bychom tedy měli zemříti před očima tvýma my, i země? Budeme tvým majetkem! Kup nás za královské otroky a vydávej nám símě, by pro nedostatek zemědělců nestala se země pouští. [20] Skoupil tedy Josef všecku půdu Egypta, když pro veliký hlad každý prodával své pozemky. Tak ji uvedl ve vlastnictví faraonovo – [21] i s veškerým jejím obyvatelstvem – od jednoho konce Egypta až ke druhému, [22] kromě pozemků kněží, které jim byly

dány od krále; ti totiž dostávali z obecných sýpek určité množství obilí, pročež nebyli nuceni prodávati své pozemky. [23] Tu pravil Josef k lidu: Hle, jak vidíte, vy i půda vaše jsou majetkem faraonovým. Vezměte símě a osívejte pole, [24] abyste mohli míti obilí. Pátý díl budete odváděti králi, čtyři ostatní vám ponechávám na setí a na výživu rodin a dětí. [25] Oni odpověděli: Naše blaho jest v tvé moci; jen hleď na nás (laskavě) pán náš a s radostí budeme králi sloužiti. [26] Od té doby až do dneška se v celém Egyptě odvádí králům pátý díl a stalo se to takořka zákonem, – kromě půdy kněží, která byla prosta toho závazku.

Poslední pořízení Jakobovo. (47, 27. – 49, 28.)

[27] Přebýval tedy Israel v Egyptě – to jest v zemi Gessen – právem vlastnickým a vzrostl a rozmnožil se velice. [28] Žil tam sedmnácte roků, takže bylo všech dnů jeho života sto čtyřicet sedm roků. [29] Když pozoroval, že se blíží den jeho smrti, povolal svého syna Josefa a pravil mu: Nalezl-li jsem milost v tvých očích, vlož svoji ruku pod mou kyčli; prokaž mi ten skutek lásky a věrnosti, že mne nepochováš v Egyptě, [30] nýbrž – abych odpočíval se svými otci – že mě odvezeš z této země a pohřbíš ve hrobce mých předků. Josef mu odpověděl: Já učiním, co jsi rozkázal. [31] On pak: „Přisahej mi tedy," řekl. Když přisahal, poklonil se Israel Bohu, obrátiv se ke hlavám lůžka.

HLAVA 48. – [1] Po těchto událostech bylo Josefovi oznámeno, že jest otec nemocen. Vzav tedy dva syny, Manasse a Efraima, vydal se na cestu. [2] Když bylo starci řečeno: „Hle, syn tvůj Josef přichází k tobě," vzpřímil se a posadil se na lůžku. [3] Když pak k němu vstoupil, řekl: Všemohoucí Bůh se mi zjevil v Luze, která jest v Kanaanu, požehnal mi [4] a pravil: „Já tebe rozplodím a rozmnožím a učiním z tebe zástupy národů; a dám tuto zemi tobě i potomstvu tvému po tobě ve věčné vlastnictví." [5] Dva tedy synové tvoji, kteří se ti narodili v Egyptě, dříve než jsem k tobě sem přišel, budou moji; Efraim a Manasses budou v mých očích rovni Rubenovi a Simeonovi. [6] Ostatní však (synové), které po nich zplodíš, budou tvoji; jménem jednoho z řečených bratří budou vedeni v územích, kterých se jim dostane. [7] Mně totiž, když jsem přicházel z Mesopotamie, zemřela Rachel v Kanaanu ještě na cestě – bylo to na jaře a já jsem se ubíral do Efraty – a pochoval jsem ji u cesty (vedoucí) do Efraty, která sluje jiným jménem Betlem.

[8] Uzřev pak (Jakob) jeho syny, pravil mu: „Kdo jsou tito?" [9] Odpověděl: „Jsou to moji synové, které mi Bůh zde dal." „Přiveď je" – pravil – „ke mně, bych jim dal požehnání." [10] Oči totiž Israelovy pro vysoké stáří byly zakaleny, že nemohl jasně viděti. Když je tedy k němu přivedl, políbiv a objav je [11] pravil svému synu: Není mi odepřeno spatřiti tebe; nad to ukázal mi Bůh tvé potomstvo. [12] Když je pak Josef vzal z klína otcova, poklonil se až k zemi. [13] I postavil si Efraima po pravé, to jest na levou stranu Israelovu, Manasse pak po levé straně, to jest na pravou stranu otcovu a přitáhl oba k němu blíže. [14] Jakob vztáhnuv pravici vložil ji na hlavu mladšího bratra Efraima, levici pak na hlavu Manasse, jenž byl starší, přeloživ ruce křížem. [15] A požehnal synům Josefovým řka: Bůh, před jehož tváří chodili otcové moji Abraham a Isák, Bůh, jenž byl mým pastýřem od mého mládí až do dneška, [16] anděl, který mě vytrhl ze všeho zlého, žehnej těmto chlapcům; buďtež jmenováni jménem mým, jakož i jmény mých otců Abrahama a Isáka a vrostěž v množství na zemi.

[17] Josef vida, že vložil otce pravici na Efraima, přijal to s těžkým srdcem, chopiv se otcovy ruky snažil se zvednouti ji s hlavy Efraimovy a přenésti na hlavu Manassovu [18] a řekl otci: To není po právu, otče, neboť tento jest prvorozený; polož pravici svou na jeho hlavu. [19] On však odpíraje pravil: Vím, synu, vím; i z tohoto sice budou národové, i on se rozmnoží, ale mladší jeho bratr bude větší než on, a potomstvo jeho vzroste v národy.

[20] A žehnaje jim tehdy pokračoval: V tobě požehnán bude Israel a bude se říkati: Učiniž tobě Bůh jako Efraimovi a jako Manassovi! Tak dal přednost Efraimovi před Manassem.
[21] Poté pravil synu svému Josefovi: Hle, já umírám, avšak Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země vašich otců. [22] Dávám ti jeden díl, jehož jsem dosáhl mečem a lučištěm svým z moci Amorrhejských, (abys jej měl) před svými bratry.

HLAVA 49. – [1] Potom povolal Jakob svých synův a řekl jim: Shromážděte se, abych (vám) oznámil, co se bude díti s vámi v budoucích dnech.

[2] Shromážděte se, synové Jakobovi,
slyšte Israele, svého otce!
[3] Rubene, tys můj prvorozenec,
moje síla, avšak počátek mé bolesti,
první při podělování, první nadvládou.
[4] Kypíš (sice) jako voda, (avšak) neporosteš,
poněvadž jsi vstoupil na lože svého otce,
poněvadž jsi znesvětil jeho lůžko.
[5] Simeon a Levi jsou bratři,
nástrojové nepravosti se zbraní zacházející.
[6] Do jejich shromáždění nevstoupí má duše
a ve sboru jejich nebude má sláva;
neboť v zuřivosti své vraždili muže
a svévolně podkopali zeď.
[7] Zlořečena budiž jejich zuřivost, že byla tak prudká
a jejich vztek, že byl (tak) krutý.
Rozdělím je v Jakobu
a rozptýlím je v Israeli.
[8] Judo, tebe slavit budou tvoji bratři,
ruka tvá bude na šíji tvých nepřátel,
před tebou budou se skláněti synové tvého otce.
[9] Lvím mládětem jest Juda –
za kořistí, synu můj, si vykračuješ.
Odpočívaje ležíš jako lev
a jako lvice; kdo tě smí dráždit?

Hl. 48. V. [22]. Místo „díl" hebr. hřbet (horský). t. j. pole Jakobovo u Sichemu, které dle 33, 19. Jakob koupil a na němž později byly uloženy kosti Josefovy Jos. 24, 32.

[4] Hl. 49. V. [4]. Jako vařící voda kypí a přetéká z nádoby, tak i Ruben kypí a kypěl *životní silou.*

V. [5]. – Jakob má na mysli zločin, kterého se Simeon a Levi společně dopustili na Sichemanech (hl. 34). Bylí *bratři* nejen podle krve, nýbrž i *smýšlením svým,* kteří skutečně bratrsky spolupracovali o zkázu Sichemu.– Místo *„nástrojové nepravosti . . ."* hebr.: *„Lest a násilí jsou jejich zbraně",* Lstivě zneužili obřízky.

Ve v. [6]. odříká se Jakob jakékoliv účasti na zločinném jednání těchto dvou synů. Dle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

K jejich záměrům duše má nepřistoupí,
k jejich rozhodnuli nitro mé se nepřikloní,
neboť v zuřivosti své vraždili muže,
ve své zpupnosti mrzačili býky.

V. 7. Spojili se ke zločinu, za trest budou od sebe odloučeni, rozptýleni v Palestině. Trest vyplnil se zvláště na pokolení Levi, které nemělo vůbec souvislého území, jsouc rozptýleno po různých městech.

[10] Nebude odňato žezlo Judovi,
aniž vládce z krve jeho (pocházející),
dokud nepřijde Ten, jenž má býti poslán,
a jenž bude očekáváním národů.
[11] Syn můj oslátko k vinici přivazuje
a k vinnému kmeni svou oslici.
Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj plášť.
[12] Oči jeho jsou krásnější než víno,
a zuby jeho bílé nad mléko.
[13] Zabulon bude sídliti u břehu mořského
a u přístavů pro lodi
sahaje až po Sidon.
[14] Issachar jest jak statný osel,
odpočívající mezi ohradami.
[15] Shledav, že dobré jest místo jeho sídla
a že území to velmi jest úrodné,
nastavuje svou šíji k nošení (břemen)

V. 10. „Žezlo" obrazně = nadvláda. – „Vládce pocházející „z jeho krve", doslovně „z jeho slabin. kyčlí", doplň: nebude Judovi odňat. Podle opraveného znění hebrejského zní tento verš:

Nevzdálí se žezlo od Judy,
aniž hůl od jeho nohou,
dokud nepřijde ten, jemuž přísluší
a jemuž se národové podrobí.

Hůl vladařská, královské žezlo, vzniklo z dlouhé hole pastýřské (srv. biskupskou „berlu"). Jakob má na mysli krále na trůně sedícího a v ruce vladařskou hůl (= žezlo) držícího tak, že spočívá na zemi mezi jeho chodidly a trčí mezi jeho koleny, jak na vyobrazení starovýchodních panovníků dosud viděti. Ten, *„jemuž* (žezlo a vladařská hůl) přísluší", nemůže býti nikdo jiný než Mesiáš. Smysl: Kmen Judův bude vždy vůdcem mezi Israelity, bude míti nadvládu. Až přijde Mesiáš z pokolení Judova, vztyčí nové žezlo své, jemuž se podrobí pohanští národové. Po skleslé politické moci Judově přijde duchovní moc potomka Judova – Mesiáše. Výklad tento nejlépe se srovnává s pozdějšími proroctvími a s evangeliem, dle nichž bude Mesiáš zasedati na trůně svého otce Davida a jehož vláda bude trvati věčně (2 Král 7, 13, 16; Is 9, 7; Lk 1, 32.). Nebude tedy Judovi v tomto smyslu vzato žezlo vůbec.

Juda vystupuje skutečně v dějinách podle tohoto proroctví. Při pochodu Israelitů pouští jeví sílu a neohroženost, a převaha jeho stoupá po zabrání Palestiny (Nm 2, 9; 10,13. n.; Sdc 1, 2; 20, 18.). Jeho válečná moc byla zvláště počítána (1. Král 11, 8.). Davidem nastoupil Judovec na trůn celé říše, a když tato říše po smrti Šalomounově se rozpoltila, dynastie Davidovců v jižní říši trvala a kmen Judův zaujímal prvenství až do babylonského zajetí. Z tohoto zajetí vrátili se Judovci v tak velikém počtu proti ostatním kmenům, že právem *Judovci* nejen jménem (Judovci = Židé), nýbrž i krví představovali *celý národ israelský;* a v různých tvarech politické závislosti přece jen udrželi jakousi míru politické moci a samosprávy *na území judském* proti ostatním kmenům jednak rozptýleným, jednak s Judovci takořka splynulým, ačkoliv osobně vládu vykonávali buď příslušníci kmene Levi (Machabejci) nebo cizinci (Herodes, Římané). Přestalo to teprve roku 70. po Kristu, kdy stát Judovci zbudovaný a udržovaný zanikl trvale. I v dobách nejsmutnějších zůstal středem potomstva Jakobova *úděl Judův,* jehož plodnost předpovídá Jakob VY. 11. a 12., které zní v hebr. takto:

(Juda) přivazuje na vinný kmen svého osla
a k révě ušlechtilé mládě své oslice. Ve víně pere své roucho
a v hroznové krvi svůj šat. Oči jeho jiskří vínem
a zuby jeho bělají se mlékem.

Sv. Jan Zlatoústý a jiní vidí v tomto verši též líčení bohatství, které přinese Mesiáš.

V. [13]. V hebr. místo „sahaje až po Sidon": „Bok jeho k Sidonu (směřuje)".

a stává se poplatným robotníkem.
16 Dan bude pomáhati svému národu k právu
jako (kterýkoliv) jiný kmen v Israeli.
17 Dan bude hadem na cestě,
rohatou zmijí na stezce,
která štípe koně u kopyta,
takže jezdec jeho padá na znak.
18 Spásu tvoji, očekávám, Hospodine.
19 Gad ve zbroji bude rány zasazovati do předu
a (dobře) bude obrněn v týle.
20 Aserův chléb bude tučný,
pamlsky bude dodávat králům.
21 Neftali jest jelen svobodně se prohánějící
a vydává krásná slova.
22 Plodným odnožem jest Josef,
plodným odnožem a krásného vzezření;
jeho ratolesti se rozbíhají po zdi.
23 Dráždí ho, roztrpčují
a závidí mu lučištníci.
24 (Avšak) neochvějně trvá jeho luk,
pouta rukou i ramen jeho rozvázala
ruka Silného Jakobova;
odtud stal se pastýřem a skalou Israelovou.
25 Bůh otce tvého bude tvým pomocníkem,
a Všemohoucí bude ti žehnati
hojným požehnáním s nebe shora,
hojným požehnáním hlubin odpočívajících dole,
hojným požehnáním prsů i lůna.
26 (Toto) požehnání tvého otce bude větší,

V. 19. Dle Vulg. snad jest vysvětliti toto proroctví o zeměpisné poloze území Gadova. Gad jsa v zádech chráněn Jordánem a za ním bratrskými kmeny, může vpředu, t. j. na východě, s úspěchem podnikati válečné výpravy, maje týl krytý. – Hebr. však: *„Gada napadají tlupy lupičů, on však napadá jejich paty."*

V. 22. Jasněji hebrej.:

Ovocný stromek jest Josef,
ovocný stromek u pramene,
jeho ratolesti přerůstají zeď.

Novější kritikové poukazujíce k Dt 33, 17., kde se přirovnává Josef k býku, a upozorňujíce, že v celém tomto požehnání Jakobově se nepřirovnávají synové jeho k rostlinám, nýbrž ke zvířatům, znovuzřizují hebr. znění a překládají: *„Josef jest býkem u pramene* (kde jest více pastvy než kde jinde); *ve stopách jeho vystupují, aby na něho číhali"*, čímž nabývají vítané spojky s následujícím.

V. 26. Pahorky pravěké = pahorky Palestiny. Požehnání, které tyto pahorky přinášeti budou potomstvu Josefovu (role, pastviska, stromy atd.), jsou obrazy šťastných dob mesiášských, podobně jako svrchu hojnost vína (v. 11. a 12.). Zapletal upravuje hebr. znění a překládá:

Požehnání odvěkých hor,
co mají nejvzácnějšího prastaré hory,
to přijel na hlavu Josefovu . . .

Tato Jakobova závěť (v. 2.–27.) je vznešená báseň dokonalých tvarů. Není nutno mysliti, že by umírající stařec *v básni tak dokonalé* byl mluvil ke svým synům; proto mají mnozí za to, že Jakob pronesl toto

než požehnání otců jeho,
dokud nevzejdou vzácné plody pravěkých pahorků.
(Tato požehnání) sneste se na hlavu Josefovu, na témě toho, jenž jest knížetem mezi bratry.
[27] Benjamin jest dravým vlkem, ráno pojídá z kořisti, a (ještě) večer dělí se o to, co ulovil.
[28] Všech těchto dvanácte tvoří kmeny Israelovy; toto mluvil k nim jejich otec, žehnaje každému zvláštním požehnáním.

Jakobova smrt a pohřeb. (49, 29. – 50, 13.)

[29] A rozkázal jim řka: Já budu přiřazen k mému lidu; pochovejte mne u mých otců ve dvojité jeskyni, která jest na poli Heťana Efrona [30] proti Mambre v Kanaanu, kterou koupil s polem Abraham od Heťana Efrona, aby byla dědičnou hrobkou (jeho). [31] Tam. ho pohřbili i Sáru, jeho manželku, tam pohřben jest Isák se svou manželkou Rebekou, tam leží též Lia.
[32] Když skončil pořízení, jež oznámil synům, složil své nohy na lůžko a zemřel; a přiřazen byl k svému lidu.

HLAVA 50. – [1] Vida to Josef, padl na tvář otcovu pláče a líbaje ho.
[2] A nařídil svým služebným lékařům, aby otce balsamovali. [3] Zatím co tito konali rozkazy, minulo čtyřicet dní; tak bylo totiž obyčejem při balsamování mrtvol. Egypt pak ho oplakával sedmdesáte dní.
[4] Když minula doba smutku, pravil Josef dvořanům faraonovým: Nalezl-li jsem milost ve vašich očích, rcete s důrazem faraonovi, [5] že mě otec zapřísáhl řka: Hle, umírám a pochováš mne v mém vlastním hrobě, který jsem si v Kanaanu vykopal. Hodlám tedy odebrati se nahoru a pohřbíti otce svého, načež se vrátím. [6] Farao mu pravil: Jdi a pohřbi otce svého, jak jsi přísahou vázán. [7] Když se tedy vydal na cestu, šli s ním různí činovníci faraonova dvora, různí předáci Egypta, [8] dům Josefův s bratřími jeho kromě dětí, bravu a skotu, který nechali v Gessenu. [9] Měl též v průvodě vozy a jezdce, že jich byl nemalý zástup. [10] Když přišli k Humnu-Atadu, za Jordánem, konali tam pohřební slavnost s velikými a pronikavými truchlozpěvy celých sedm dní. [11] Když to obyvatelé Kanaanu viděli, pravili: Koná se tam veliká pohřební slavnost egyptská. Proto bylo ono místo nazváno „Egyptský pohřeb".
[12] Synové Jakobovi učinili tedy, jak jim byl (Jakob) rozkázal; přenesše ho do Kanaanu, [13] pochovali ho ve dvojité jeskyni, kterou byl koupil Abraham s polem, aby byla dědičnou hrobkou, od Heťana Efrona naproti Mambre Josefova smrt. (50, 14. – 25.)
[14] Po otcově pohřbu vrátil se Josef s bratřími a s celým průvodem do Egypta.
[15] Poněvadž byl (Jakob) mrtev, báli se bratři a rozmlouvali vespolek: Jen aby snad nepomněl křivdy, kterou utrpěl, a neodplatil nám vše, čeho jsme se dopustili! [16] I vzkázali mu: Tvůj otec, než umřel, uložil nám, [17] abychom ti jeho slovy řekli: „Prosím, zapomeň na zločin svých bratří, na hřích a na zlobu, které se proti tobě dopustili"; také my prosíme, abys služebníkům Boha svého otce nepravost tuto odpustil. Josef slyše to zaplakal. [18] Poté přišli bratři jeho sami k němu, poklonili se až k zemi a řekli: Budeme tvými nevolníky. [19] On jim odpověděl: Nebojte se; můžeme odpírati vůli Boží? [20] Měli jste se mnou zlé

---

proroctví *svými slovy,* a že později teprv bylo povolaným básníkem zpracováno v nynější tvar.

Hl. 50. V. [19]. Místo: *„můžeme odporovati vůli Boží",* hebr. *„Jsem já na místě Božím, Bohem?"* t. j. já nejsem Bohem, nýbrž jemu poddán, a proto nesmím zasahovati do jeho řízení, které přineslo nám tolik

záměry, Bůh však to obrátil v dobré, aby mne povýšil – jak nyní vidíte – a zachránil četné národy. [21] Nebojte se; já budu živiti vás i děti vaše. A těšil je, laskavě a vlídně k nim mluvě.

[22] Tak bydlil v Egyptě s celým domem otce svého a žil sto deset let Syny Efraimovy viděl až do třetího kolena. Také Machirovi, synu Manassovu, narodili se synové na kolenou Josefových.

[23] Po těchto událostech mluvil (Josef) ke svým bratřím: Po mé smrti Bůh vás navštíví a převede vás z této země do země, kterou přísežně slíbil Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. [24] Potom zapřisáhl je řka: Až vás Bůh navštíví, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa.

[25] I zemřel dokonav sto doset let života svého. Potom byl balsamován a uložen do rakve v Egyptě.

blaha.

V. [23]. Israelité přání Josefovo vyplnili. Ex 13, 19; Jos. 24, 32.

V. Stručné dějiny „Dědictví Svatojanského".

Kněz Antonín Hanikýř věnoval r. 1831 jistinu 1000 zl. stř. k založení fondu pod názvem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého", z jehož příjmů by se vydávaly užitečné knihy v jazyku českém pro katolický lid. Jistinu tu zaslal konsistoři Pražské, žádaje, aby věci té se ujala. Teprve r. 1833 schválila vláda „Základní pravidla" Dědictví, jež vešlo v činnost teprve po smrti zakladatelově (roku 1833) přičiněním prvního ředitele a redaktora Dědictví metropolitního kanovníka Václava Pešiny roku 1835. První knihou nákladem Dědictví vydanou byl spis Jana Valeriána Jirsíka „Proč jsem katolíkem?" Pešina staral se nejen všemožně o získávání údů Dědictví, jichž počet, jenž obnášel roku 1846 toliko 1151, zvláště od r. 1847 rychle se množil, takže r. 1857 dostoupil výše 16.492, ale i o utěšenou činnost vydavatelskou, takže možno nazvati jej právem druhým zakladatelem Dědictví. R. 1855 bylo Dědictví od Apoštolské Stolice schváleno a odpustky obdařeno. Po Pešinovi (r. 1857) následovali v úřadě ředitele a redaktora Dědictví: Dr. Innocenc Frencl 1858–1862 a Vincenc Bradáč 1862 až 1874; r. 1874 oddělen byl úřad ředitele od úřadu redaktora. V úřadu ředitele vystřídali se: Karel Schwarz 1874–1884, Dr. Kl. Borový 1884–1895, Dr. Jan Nepomuk Sedlák 1896–1908, Dr. Josef Tumpach 1909–1916; v úřadě redaktora: František Srdínko 1874–1906 a Dr. Ant. Podlaha 1907 až 1916; od r. 1916 zastává úřad ředitele i redaktora Dr. Ant. Podlaha. Počet členů obnášel roku 1860: 21.188, r. 1870: 24.792, r. 1880: 26.4.19, r. 1890: 27.830, r. 1906: 29.965. Od r. 1854 do 1906 vydávána byla každého roku pouze jedna vázaná kniha; od r. 1907 – 1920 vydáváno každého roku několik nevázaných knih rozmanitého obsahu. Roku 1907 bylo 30.343 údů, r. 1920: 39.575, r. 1927: 40.882, r. 1929: 41.115; z nich jest na živu asi 10.000. – Pro drahotní svízele poválečné bylo nutno zvýšiti roku 1920 členský vklad z 20 Kč na 45 Kč, r. 1922 na 80 Kč, pro rody, školy a knihovny z původních 40 Kč na 170 Kč; mimo to jest každý člen každého roku při vyzvednutí podílu povinen zapraviti v příslušném knihkupectví (v Čechách u B. Stýbla v Praze, na Moravě u R. Prombergra v Olomouci a K. Winikera v Brně) 2 Kč ve prospěch Dědictví a knihkupci za vydání podílu 50 hal. Přes nesmírné zdražení tisku vychází každého roku několik knih jako podíl, a mimo to i několik knih ve prospěch Dědictví. Po převratu mělo Dědictví svého jmění na 400.000 Kč, z čehož roční důchod jest skrovný vzhledem k tomu, že Dědictví potřebuje ročně na 80.000 Kč. Činnost Dědictví udržuje se tedy většinou soukromou obětavostí ředitele Dědictví, výtěžkem z prodeje starších knih a ze vkladů členů nově přistupujících. – Zásluhy Dědictví o církev katolickou v zemích českých jsou veliké: valná část důležitých spisů náboženskopoučných vyšla jeho nákladem; mimo to vykonalo Dědictví knihami svými veliký úkol i na poli národním, posilujíc jimi v lidu vědomí národní, a to zvláště v krajinách poněmčovaných. Kéž by Dědictví nalézalo hojně štědrých příznivců, aby vždy víc a více mohlo rozkvétati!

EXODUS
ČILI
DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

ÚVOD
(1, 1.-7.)

HLAVA 1. – [1] Jména synů Israelových, kteří vstoupili s Jakobem do Egypta – každý vešel se svojí rodinou – jsou tato: [2] Ruben, Simeon, Levi, Juda, [3] Issachar, Zabulon, Benjamin, 4 Dan, Neftali, Gad a Aser.

[5] Všech duší těch, kteří vzešli z krve Jakobovy bylo sedm desáte; Josef byl v Egyptě (již dříve).

[6] (Josef), všichni jeho bratři i celé ono pokolení zemřeli, [7] synové Israelovi (však) rostli a množili se jakoby rostli ze země, a rozmohli se tak velice, že jich byla plná země.

V Egyptě Israelité utiskováni, (1, 8. – 22.)

[8] Zatím povstal nový král nad Egyptem, který Josefa neznal; [9] ten pravil svému lidu: Hle, národ synů Israelových jest četný a silnější než jsme my. [10] Nuže, opatrně jej potlačujme, aby se (příliš) nerozmnožil a – kdyby nastala válka proti nám – aby se snad nepřidal k našim nepřátelům, nepřemohl nás a nevyšel ze země. [11] Ustanovil tedy nad nimi robotní dozorce, aby je utiskovali těžkými pracemi. Stavěli pak pro faraona zásobovací města Pitom a Rarmesses. [12] Čím více je však utiskovali, tím více se rozmnožovali a rostli. [13] I nenáviděli Egypťané synů Israelových, utiskovali je, posmívali se jim [14] a ztrpčovali jim život těžkým zpracováním hlíny a výrobou cihel, jakož i různými robotami, kterými byli přetěžováni na poli.

[15] Tu dal král egyptský hebrejským porodním pomocnicím, z nichž jedna slula Sefora a druhá Fua, [16] rozkaz: Když budete pomáhati ženám hebrejským, chlapce při porodu usmrťte, dívku (však) zachovejte. [17] Pomocnice se však bály Boha a nečinily podle rozkazu krále egyptského, nýbrž nechávaly chlapce na živu. [18] Král je k sobe povolal a pravil jim: Co to činíte, že necháváte chlapce na živu? [19] Ony odpověděly: Ženy hebrejské nejsou jako egyptské; neboť ony samy umějí si pomoci a rodí dříve než k nim přijdeme.

[20] Bůh tedy dobře činil pomocnicím; lid pak rostl a velice zmohutněl. [21] Poněvadž se pomocnice Boha bály, dal jim četné potomstvo.

[22] Tu rozkázal farao všemu lidu svému řka: Každého chlapce, který se narodí, vrzte do řeky; každou dívku (však) nechte na živu.

První doby života příštího vysvoboditele Israelova. (2, 1. – 22.)

HLAVA 2. – [1] Po těchto událostech muž (jeden) z rodu Levi šel a pojal manželku ze svého kmene. [2] Ta počala a porodila syna; vidouc, že jest krásný, skrývala ho tři měsíce. [3]

Hl. 1. V. [8]. Písmo svaté neuvádí výslovně jména krále, který počal Israelity pronásledovati, a podobně nejmenuje ani krále, za jehož panování Israelité z Egypta vyšli. Dosud nebylo možná zcela jistě určiti jméno faraona, který Israelity utiskoval, ani jméno faraona, za něhož Israelité vyšli z Egypta (farao exodu). Z různých domněnek lze bráti vážně pouze dvě. 1. Někteří myslí, že faraónem-utiskovatelem byl slavný příslušník XIX. dynastie (thébské), Ramses II., a jeho syn Merenptah že jest faraonem exodu. V novější době ujímá se více názor, že faraonem východu, jest Amenofis II. (asi 1447–1415), a otec jeho Thutmosis III. (asi 1501–1447) že jest faraonem-utiskovatelem. Stav Palestiny, jaký se nám jeví v korespondenci palestinských vasalů s egyptskými králi ze XIV. století před Kristem (dopisy Amarnské), se srovnává se stavem, líčeným v knize Jos, méně však s poměry palestinskými za vlády Ramsa II. Někteří mají za to, že kmen *„Chabíri"*, do kterého si jmenovaní vasalové stěžují a proti jehož vpádům dovolávají se ochrany svých egyptských suzerenů, jsou Hebreové.

V. [13]. Místo „nenáviděli" hebr. „hrozili se" Israelitů.

V. [22]. *„Lid faraonův"* jsou Egypťané. – Řeka = Nil.

Když hol již nemohla déle skrývati, vzala ošitku ze sítí, vymazala ji klím a smolou, vložila do ní nemluvně a položila je do rákosí u břehu řeky. [4] Jeho sestra se postavila podál a pozorovala, co se bude díti. [5] Tu hle, dcera faraonova sestupovala, aby se v řece koupala; její průvodkyně kráčely podél řečiště. Když uzřela ošitku v rákosí, poslala (pro ni) jednu ze svých služebnic; když ji přinesla, [6] otevřela ji a uzřevši v ní chlapečka an pláče, byla jata soustrastí s ním a pravila: To jest (jedno) z dětí hebrejských. [7] Tu jí pravila sestra chlapcova: Přeješ si, abych šla a zavolala hebrejskou ženu, která by mohla dílko odchovati? [8] Odpověděla: Jdi. Dívka šla a zavolala svou matku. [9] Dcera faraonova jí pravila: Vezmi tohoto chlapečka a živ mi jej; já ti dám tvou mzdu. [10] Vzala tedy žena pachole a živila je; když dorostlo, odevzdala je dceři faraonově. Ta přijala je za syna a dala mu jméno Mojžíš řkouc: Vždyť jsem ho vytáhla z vody.

[11] Toho času, když Mojžíš vyspěl, přišel ke svým bratřím a viděl jejich útrapy; viděl Egypťana, kterak tepe jednoho Hebrea, jeho to bratra. [12] Tu ohlédnuv se na všecky strany a vida, že tu nikoho není, zabil Egypťana a ukryl jej v písku.

[13] Druhého dne vyšed, uzřel dva Hebreje, ani se mezi sebou vadí; i řekl tomu, který činil křivdu: Proč tepeš svého bližního? [14] On odpověděl: Kdo tě ustanovil nad námi knížetem a soudcem? Chceš mne zabíti, jako jsi včera zabil Egypťana? I lekl se Mojžíš a pravil (si): Jak se ta věc prozradila?

[15] Také farao uslyšel o té věci a usiloval o smrt Mojžíšovu.

Tu prchl před faraonem, a usadil se v zemi Madian u (jedné) studny. [16] Madianský kněz měl sedm dcer. Ty přišly navážit vody; naplnivše koryta, chtěly napájeti stáda svého otce. [17] Přišli (však) pastýři a odehnali je. Tu Mojžíš povstal, ujal se dívek a napojil jejich ovce. [18] Když se vrátily k Raguelovi, svému otci, pravil jim: Proč přicházíte dříve než jindy? [19] Odpověděly: (Jakýs) Egypťan vysvobodil nás z moci pastýřů, nad to i vodu s námi vážil a napojil ovce. [20] On se tázal: Kde jest? Proč jste člověka toho (tam) nechaly? Zavolejte ho, aby něco pojedl.

[21] Mojžíš přisahal, že u něho zůstane. Obdržel též Seforu, jeho dceru, za manželku. [22] Ta mu porodila syna, kteréhož nazval Gersam řka: Stal jsem se vyhnancem v cizí zemi. Později porodila druhého, kterého nazval Eliezer. „Vždyť" – pravil – „Bůh mého otce, můj to pomocník, vysvobodil mě z moci faraonovy."

Mojžíš povolán od Boha. (2, 23. – 4, 17.)

[23] Po dlouhé době král egyptský zemřel.

Synové Israelovi vzdychali a pro těžké práce křičeli; křik jejich vystoupil od prací k Bohu. [24] Uslyšel jejich lkání a rozpomněl se úmluvy, kterou byl učinil s Abrahamem, Isákem a Jakobem. [25] Hospodin shlédl na syny Israelovy, neboť věděl o nich.

HLAVA 3. – [1] Mojžíš pásal ovce Jetra, tchána svého, kněze madianského. Když (jednou) zahnal stádo hlouběji do pouště, přišel k Boží hoře Horebu. [2] Tam se mu zjevil Hos-

---

Hl. 3. V. [1]. Horeb = Suchá hora, nemající vláhy ani rostlinstva (srv. naše *„Lysá* hora"). V Písmě se brzy praví, že zákon byl dán Israelitům na hoře *Sinaji,* brzy na hoře *Horeb;* nejlépe jest považovati se sv. Jeronymem obě jména za souznačné názvy jedné a téže hory.

V. [2]. Oheň světelnou, hřející silou, které jest těžko odporovati, která však člověku bývá zdrojem požehnání, jest v Písmě velmi zhusta náznakem (symbolem) Boha, jeho osvěcující, zahřívající blahodárné činnosti, velebnosti, duchovosti, všemohoucnosti. Srv. Ex 13, 21; 14, 24; 40, 35.-36; Dt 4, 24; Ž 96. 3; 3 Král 19, 12, Ez 1, 27; Is 10, 17. a j. Pohané viděli v ohni tak zářivý obraz božství, že mu vzdávali božskou poctu zaměnivše tvora za tvůrce; bible proti tomu nikde nepřekročila mezí pouhého symbolického (náznačného) významu ohně. – Mniši kláštera sv. Kateřiny mají za to, že jejich bydliště jest vystavěno na místě, na němž se

podin v plameni ohně, (šlehajícího) z keře; a viděl, že keř hoří, avšak neshořuje. [3] Řekl (si) tedy Mojžíš: Půjdu a ohledám tento veliký zjev, proč keř neshořuje. [4] Hospodin však vida, že jde, aby ohledal zjev, volal na něho z keře řka: Mojžíši, Mojžíši! On odpověděl: Tu jsem. [5] Hospodin pravil: Nepřibližuj se sem; zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na němž stojíš, jest půda svatá. [6] A pokračoval: Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův. Mojžíš zakryl svoji tvář, neboť neosmělil se na Boha pohlédnouti.

[7] Hospodin mu pravil: Viděl jsem utrpení lidu mého v Egyptě a slyšel jsem jeho křik pro krutost dozorců nad pracemi; [8] ano, znám jeho bolest. Sestoupil jsem, abych ho vysvobodil z moci Egypťanův a vyvedl z té země do země krásné a prostranné, do země, která teče mlékem a medem, do sídel Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských. [9] Ano, křik synů Israelových přišel ke mně a viděl jsem jejich útrapy, kterými je Egypťané utlačují. [10] Pojď tedy, pošlu tě k faraonovi, abys vyvedl můj lid, syny Israelovy, z Egypta.

[11] Mojžíš pravil Bohu: Kdo jsem já, bych šel k faraonovi a vyvedl syny Israelovy z Egypta? [12] Bůh mu řekl: Já budu s tebou; a znamením, že jsem tě poslal, bude ti toto: Až vyvedeš lid můj z Egypta, budeš Bohu na této hoře obětovati.

[13] I pravil Mojžíš Bohu: Hle, já půjdu k synům Israelovým a řeknu jim: Bůh otců vašich posílá mě k vám. Budou-li se mne tázati: „Jaké jest jeho jméno?" co jim odpovím? [14] Bůh řekl Mojžíšovi: *Já jsem ten, který jsem.* Toto řekneš synům Israelovým:. *Ten, který jest,* posílá mne k vám. [15] A dále mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Ten, který jest, Bůh vašich otců, Bůh" Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, posílá mna k vám; to jest jméno mé na věky a to jest název můj pro všecka pokolení.

[16] Jdi, shromáždi starší Israelovy a rci jim: Hospodin, Bůh otců vašich, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův, ukázal se mi a pravil: Ano, navštívil jsem vás a viděl jsem všecko, co se vám v Egyptě děje: [17] rozhodl jsem se. že vás vyvedu z utrpení egyptského do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Ferezejských, Hevejských, a Jebusejských, do země, která teče mlékem a medem. [18] Oni poslechnou tvého hlasu.

Pak vejdeš ty a starší Israelovi k egyptskému králi a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, nás volá; vykonáme cestu tří dnů na poušť abychom obětovali Hospodinu,

---

Hospodin Mojžíšovi zjevil.

V. [12]. Jakože Bůh si přeje, aby svým časem Israelité na tomto místě konali bohoslužbu, a jako se toto přání jistojistě splní, tak jisté vyvede také Mojžíš lid z Egypta. Toto znamení sice mělo teprve v budoucnosti ukázati všemohoucnost a věrnost Boží a Mojžíše síliti v jeho těžkém povolání, až přijde s lidem k hoře Sinajské; sílalo však paprsky důvěry v Boha do srdce Mojžíšova již nyní.

V. 14. „Ten, který jest" podle hebr. dosl. „Jsem" se stanoviska Božího, se stanoviska lidského „Jest = hebr. Jahve neb Jihve. „Jahve" znamená bytost, která v bytí trvá, byla, jest a bude. V nejbližší souvislosti klade se proti patriarchům, kteří sice byli, avšak umřevše, již nejsou. Bůh však, který s nimi svého času učinil smlouvu a slíbil jim Palestinu, tento Bůh dosud jest a s ním trvá v platnosti slib patriarchům daný. Odtud vyplývá, proč Israelité si jménem Jahve představovali Boha, který s nimi uzavřel úmluvu, který se jim zjevuje tak, jako žádnému jinému národu. Trvání bytí Božího bylo zde též znázorněno trváním ohně, který jindy stráviv látku zaniká, v keři však trvá stále. – Obsah myšlenkový jména Jahve == Jsoucí se postupem doby stále víc a více rozvinoval. Jedině Bůh jest sám od sebe, nedostav svého bytí od nikoho jiného, kdežto všecky věci stvořené mají své bytí od Jsoucího. Sotva najdeme jiné jméno Boha, které by vystihovalo podstatu jeho tak dokonale, jako jméno toto. Pozdější Židé vykládajíce Lv 24, 16. považovali to jméno za tak posvátné, že se ho neosmělili ani vysloviti, užívajíce místo něho vesměs Adónaj, t. j. Pán. Z nesprávného spojení souhlásek jména JHUH a samohlásek jména Adónaj vznikla nesprávná složenina Jehóvá. Vulgata překládá jméno Jahve (podobně jako již LXX) slovem „Dominus" (= Pán) a důsledně i my slovem „Hospodin".

našemu Bohu. [19] Vím však, že vás král egyptský nepropustí, byste mohli jíti, leč silnou rukou (donucen). [20] Vztáhnu proto svoji ruku a bíti budu Egypt všelijakými svými zázraky, které budu činiti mezi nimi; potom vás propustí. [21] A získám u Egypťanů přízeň tomuto lidu, takže nevyjdete prázdní, až budete vycházeti, [22] nýbrž každá žena vyžádá si od své sousedky a spolubydlící zlaté a stříbrné šperky, jakož i šaty, kteréž oblečete svým synům a dcerám a tak (jaksi) oloupíte Egypt.

HLAVA 4. – [1] Mojžíš odpověděl: Neuvěří mi a neposlechnou mého hlasu, ale řeknou: Neukázal se ti Hospodin. [2] Řekl mu tedy (Bůh): Co je to, co máš v ruce? Odpověděl: Hůl. [3] I řekl Hospodin: Hoď ji na zem. Když ji hodil, stal se z ní had, takže se dal Mojžíš na útěk. [4] Tu řekl Hospodin: Vztáhni ruku a chop se jeho ocasu. Vztáhl tedy ruku, chopil se ho a stala se z něho hůl; [5] „Aby věřili" – pravil – "že se ti ukázal Hospodin, Bůh jejich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Isákův a Bůh Jakobův."

[6] A zase pravil Hospodin: Vlož ruku za ňadra. Když ji pak za ňadra vložil a vyňal, byla malomocná jako sníh. [7] Tu pravil: Vlož zase ruku za ňadra. Když ji vložil a zase vyňal, byla podobná ostatnímu tělu. [8] „Jestliže ti neuvěří" – pravil – „a neposlechnou-li hlasu prvního zázraku, uvěří hlasu zázraku druhého.

[9] Jestliže však neuvěří ani těmto dvěma znamením a neposlechnou-li hlasu tvého, naber vody z řeky a vylej ji na suchou zem a všecka (voda), kterou z řeky vezmeš, promění se v krev." [10] Mojžíš namítl: Prosím, Hospodine, jakživ jsem nebyl výmluvný; i od té doby, co mluvíš k svému služebníku, jest můj jazyk velmi neohebný a těžkopádný. [11] Tu mu pravil Hospodin: Kdo stvořil ústa člověkova? Nebo kdo učinil němého a hluchého, vidoucího a slepého? Zdaž ne já? [12] Jdi tedy a já budu v tvých ústech; budu tě poučovati, co ti bude mluviti.

[13] On však řekl: Prosím, Hospodine, pošli si koho chceš. [14] Hospodin se na Mojžíše rozhněval a pravil: Vím, že Áron, tvůj bratr – Levita – jest výmluvný; hle, on vyjde ti vstříc a srdečně se bude radovati, až tě uzří. [15] Mluv k němu a vkládej slova má do jeho úst; já budu v ústech tvých i v ústech jeho a ukáži vám, co dlužno činiti. [16] On bude mluviti k lidu na místě tvém a bude tvým jazykem; ty však budeš mu zástupcem Božím.

[17] Vezmi také do ruky tuto hůl, kterou budeš činiti zázraky.

Mojžíš vrací se do Egypta. (4, 18. – 31.)

[18] I vzdálil se Mojžíš, vrátil se k Jetrovi, svému tchánu, a pravil mu: Půjdu a vrátím se k svým bratřím do Egypta, abych viděl, jsou-li ještě živi. Jetro mu řekl: Jdi v pokoji.

[19] Řekl tedy Hospodin Mojžíšovi v Madiansku: Jdi a vrať se do Egypta, neboť zemřeli

---

V. [19]. *„Silná ruka"* jsou egyptské rány, ke kterým bylo třeba silné, všemohoucí ruky.

V. [22]. Hospodin pohne srdcem Egypťanek, že jim k tomuto účelu své šperky *darují.* Israelité pak odejdou ne jako žebráci, nýbrž budou se podobati vítězům, kteří si odnášejí z války bohatou kořist. Kromě vniterného působení Božího na mysl Egypťanek lze vysvětliti ochotu darovati šperky a šaty hrůzou, jaká pojala Egypťany vidoucí skutky Boha Jahve (rány egyptské), a přesvědčením, že usmíří tohoto velikého Boha, dají-li k jeho poctě své šaty a klenoty. Dary tyto možno považovati též za náhradu, které se dostalo Israelitům jednak za to, že zanechali v Egyptě množství svého nemovitého majetku, jednak za odměnu jejich dlouholetých prací pro veřejné blaho v Egyptě. Moudr. 10, 17. Srv. níže II, 2; 12, 35.

Hl. 4 V. [15]. Podle hebr. bude Hospodin s ústy Mojžíšovými a s ústy Áronovými.

V. [16]. *„Zástupcem Božím."* Dle hebr. bude Mojžíš Áronovi „Bohem", t. j. mezi Mojžíšem a Áronem bude poměr Boha k proroku.

V. [17]. Hůl jest v ruce Mojžíše, poslance Božího, žezlem, tedy znakem jeho moci; pokynutí holí bude rozkazem všemu zástupu patrnějším, než kdyby jej vyslovil pouhým slovem ne tak daleko slyšitelným.

všichni, kteří ti ukládali o život. [20] Tu vzal Mojžíš svou ženu a své syny, posadil je na osla a vrátil se do Egypta nesa v ruce hůl Boží.

[21] Když se (tak) vracel do Egypta, pravil mu Hospodin: Hled, bys všecky zázraky, které jsem vložil do tvých rukou, učinil před faraónem; ját nechám jeho srdce zatvrzovati se, že nebude chtíti propustit lidu. [22] A řekneš mu: Toto praví Hospodin: Israel jest můj prvorozený syn. [23] Já pravím tobě: Propusť mého syna, aby mi sloužil. Nebudeš-li ho chtíti propustit, hle, já zabiji tvého prvorozence.

[24] Na cestě, na místě nočního odpočinku, vyšel proti němu Hospodin a chtěl ho zabíti. [25] Siefora vzala rychle velmi ostrý kámen, obřezala předkožku svého syna, dotkla se jeho nohou a pravila: Ženichem krví vykoupeným jsi mi. [26] A nechal ho, když byla řekla: Ženichem krví obřízky vykoupeným jsi.

[27] Hospodin řekl také Áronovi: Jdi vstříc Mojžíšovi na poušť. Přišel mu (tedy) vstříc na horu Boží a políbil ho. [28] Mojžíš vypravoval Áronovi všecka slova Hospodinova, kterými ho byl poslal a zázraky, které mu byl uložil.

[29] Potom šli spolu a shromáždili všecky starší synů Israelových. [30] Áron mluvil všecka slova, která byl pronesl Hospodin k Mojžíšovi; (Mojžíš) činil zázraky před lidem [31] a lid uvěřil. Když slyšel, že Hospodin navštívil syny Israelovy a že shlédl na jejich útrapy, hluboce se klaněl.

První vyjednávání s faraonem. (5, 1. – 6, 1.)

HLAVA 5. – [1] Poté vešli Mojžíš a Áron k faraonovi a pravili: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Propusť můj lid, aby mi na poušti obětoval. [2] On však odpověděl: Kdo jest Hospodin, abych musil poslechnouti jeho hlasu a propustit Israele? Hospodina neznám a Israele nepropustím. [3] Tu řekli: Bůh Hebreů nám uložil, bychom vykonali cestu tří dnů do pouště a obětovali Hospodinu, Bohu našemu, sice by nás stihl mor nebo meč. [4] Král egyptský jim,; řekl: Proč, Mojžíši a Árone, odvádíte lid od jeho prací? Jděte za svými břemeny! [5] Potom farao pravil: Lidu (toho) jest v zemi velmi mnoho; vidíte, že (ta) chátra vzrostla; čím více (vzroste), popřejete-li jim odpočinku od prací.

[6] Rozkázal tedy toho dne dozorcům nad pracemi a dohlédačům lidu řka: [7] Budoucně nebudete dávati lidu slámy k výrobě cihel jako dosud; ale ať jdou sami a nasbírají si jí. [8] Týž počet cihel, který dosud vyráběli, jim uložíte a ničeho neslevíte; nemají co dělati a proto volají: „Pojďme a obětujme Bohu našemu." [9] Ať jsou zatíženi pracemi a nechť je vykonávají, aby se nemohli zaměstnávati lživými řečmi. [10] Vyšedše tedy dozorcové nad pracemi a dohlédači, pravili lidu: Takto nařizuje farao: Nebudu vám dávati slámy; [11] jděte (sami) a sbírejte, kde budete moci něco nalézti, a nic nebude z vaší práce sleveno. [12] Tu se lid rozběhl po celém Egyptě, aby sbíral slámu. [13] Dozorci nad pracemi naléhali řkouce: Vykonávejte každodenně celý svůj úkol, jako jste dosud činívali, když vám dávali slámu. [14] Dozorci faraonovi bili též ty, kteří byli ustanoveni nad pracemi synů Israelových, říkají-

---

V. [20]. Hůl sluje „Boží", poněvadž podle 7, 20; 8, 1.–12.; 9, 23.; 10, 13. a jinde jí Mojžíš používá za nástroj zázraku.

V. [25]. Ženich = nadějný pramen potomstva.

V. [26]. Hospodin *„nechal ho"*, t. j. prvorozence Mojžíšova, neusmrtil ho. Slova „Ženichem . . " provázená pomazáním nohou krvácející předkožkou měla v zápětí, že nemoc a nebezpečí smrti pominulo. – Zdali zde či později Sefora s dětmi Mojžíše opustila, o tom se Písmo nezmiňuje. Stalo se tak asi, když se Sefora dověděla o pravém a plném účelu cesty manželovy, která byla i pro ni a pro rodinu spojena s velikými nebezpečími, a proto se raději vrátila k otci, jsouc ustrašena nemilou příhodou, která potkala na cestě jejího prvorozence. Mojžíš se stal lak svobodnějším a způsobilejším ke svému poslání.

ce: Proč jste včera a dnes nevyrobili plného počtu cihel jako dosud? [15] Dohlédači ustanovení nad pracemi synů Israelových přišli a volali k faraonovi: Proč tak jednáš proti svým služebníkům? [16] Slámy nám nedávají, avšak tolikéž cihel ukládají. Hle, my, služebníci tvoji, jsme mrskáni; nespravedlivě se vystupuje proti tvému lidu. [17] On, pravil: Nemáte co dělati, zahálíte a proto říkáte: „Pojďme a obětujme Hospodinu." [18] Jděte tedy a pracujte! Slámy vám dávati nebudou, budete však odváděti obvyklý počet cihel.

[19] Dohlédači israelští viděli, že jsou v tísni, poněvadž se jim přikazovalo: „Nic nebude sleveno z denního počtu cihel." [20] Když se tedy setkali s Mojžíšem a Áronem, kteří čekali, aby se s nimi setkali, až vyjdou od faraona, [21] pravili jim: Hospodin to viz a sud, že jste nás uvrhli v nemilost u faraona a jeho úředníkův, a že jste vtiskli mu do rukou meč, aby nás pobil. [22] Tu se Mojžíš opět obrátil k Hospodinu a pravil: Hospodine, proč nechováš tento lid (tolik) trpěti? Proč jsi mne poslal? [23] Od té doby, co jsem vešel k faraonovi, bych mluvil tvým jménem, utiskuje tvůj lid (ještě více); a ty se ho neujímáš.

HLAVA 6. – [1] Hospodin řekl Mojžíšovi: Nyní uvidíš, co učiním faraonovi; neboť vlivem silné ruky je propustí a pod vlivem ruky mocné je ze země i vyžene.

Druhé poslání Mojžíšovo. (6, 2. – 7, 7.)

[2] Potom mluvil Hospodin k Mojžíšovi: Já jsem Hospodin; [3] já jsem se ukazoval Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi pod jménem „Bůh Všemohoucí", avšak pod jménem svým „Hospodin" jsem se jim neoznámil. [4] Učinil jsem s nimi úmluvu, že jim dám zemi Kanaan, zemi jejich putování, ve které byli cizinci. [5] Já jsem slyšel také lkáni synů Israelových, že je Egypťané utlačují, a rozpomenul jsem se na svou úmluvu.

[6] Rci proto synům Israelovým: Já jsem Hospodin; vyvedu vás z egyptské robotárny, vyprostím z otroctví a vysvobodím pozvednutou rukou, jakož i velikými tresty. [7] Přijmu vás za svůj lid a budu Bohem vaším; přesvědčíte se, že jsem já Hospodin Bohem vašimi, který vás vyvede z egyptské robotárny a [8] uvede do země, kterou že dám Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, ruku svou jsem zvedl; tu vám dám v majetek, já Hospodin.

[9] Mojžíš tedy vypravoval všecko synům Israelovým; oni však z malomyslnosti a pro tíži robot ho nedbali.

[10] Tu mluvil Hospodin k Mojžíšovi řka: [11] Jdi a rci faraonovi, králi egyptskému, ať syny Israelovy ze své země propustí. [12] Mojžíš před Hospodinem odpověděl: Hle, synové Israelovi mne "neposlouchají, jak mne tedy poslechne farao, zvláště když jsem člověk neobřezaných rtů?

[13] Mluvil tedy Hospodin k Mojžíšovi a Áronovi a poslal je k synům Israelovým a k faraonovi, králi egyptskému, aby vyvedli Israelity z Egypta.

[14] Toto jsou pohlaváři čeledí podle rodokmene jejich:

Synové Rubena, prvorozence Israelova: Henoch, Fallu, Hesron a Charmi. [15] To jsou rodové Rubenovi.

Synové Simeonovi: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Soar a Saul, syn ženy kanaanejské. To jsou rodové Simeonovi.

[16] Jména synů Leviových podle jejich rodokmene jsou tato: Gerson, Kaat, a Merari. Let života Leviho bylo jedno sto třicet sedm.

[17] Synové Gersonovi: Lobni a Semej podle rodů jejich.

Hl. 6. V. [1]. Silná ruka = mocná ruka = všemohoucnost Boží, která se ukáže v egyptských ranách.

V. [3]. *„Bůh Všemohoucí"* (hebr. Él Šaddaj) – *„Hospodin"* (hebr. Jahve), Srv. 3, 14

V. [8]. *„Zvedl jsem svou ruku"* = přisahal jsem. Srv. Gn 15, 18. nn.

[18] Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel. Let života Kaatova bylo jedno sto
třicet tři.
[19] Synové Merariovi: Moholi a Musi.
To jsou rodové Leviovi podle jejich rodokmene.
[20] Amram pojal za manželku Jochabed, dceru otcova bratra; ta mu porodila Árona a
Mojžíše. Let života Amramova bylo jedno sto třicet sedm.
[21] Synové Isaarovi byli: Kore, Nefeg a Zechri.
[22] Synové Ozielovi: Misael, Elisafan a Setri.
[23] Áron pojal za manželku Alžbětu, dceru Aminadabovu, sestru Nahasonovu; ta mu
porodila Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.
[24] Synové Koreovi: Aser, Elkana, a Abiasaf; to jsou rody Koreovců.
[25] Eleazar, syn Áronův, pojal za manželku jednu z dcer Futielových; ta mu porodila
Fineesa.
To jsou pohlaváři Levitů podle jejich rodové posloupnosti.
[26] To jest ten Áron a Mojžíš, jimž přikázal Hospodin, aby vyvedli Israelity z Egypta v
jejich oddílech. [27] To jsou ti, kteří mluvili k faraonovi, králi egyptskému, aby směli vyvésti
syny Israelovy, z Egypta, to jest ten. Mojžíš a Áron.
[28] V době, kdy Hospodin mluvil v Egyptě k Mojžíšovi, [29] mluvil k němu takto: Já jsem
Hospodin; rci faraonovi, králi egyptskému, všecko, co já pravím tobě. [30] Tu řekl Mojžíš
před Hospodinem: Hle, jsem člověk neobřezaných rtů, jak mne farao poslechne?

HLAVA 7. – [1] Hospodin pravil Mojžíšovi: Hle, já tě ustanovuji za faraonovo božství;
Áron pak, bratr tvůj, bude tvým prorokem. [2] Ty mu budeš vypravovati všecko, co ti přika-
zuji; on pak mluviti bude k faraonovi, by propustil Israelity ze své země. [3] Já totiž nechám
jeho srdce zatvrzovati se a učiním mnoho mých znamení a zázraků v Egyptě. [4] On vás
nebude chtíti poslechnouti; já tedy vložím svou ruku na Egypt a vyvedu své voje, lid svůj,
syny Israelovy, převelikými tresty z Egypta. [5] Pak, až vztáhnu svou ruku nad Egypt a
vyvedu Israelity z nich, zvědí Egypťané, že já jsem Hospodin.
[6] Učinil tedy Mojžíš a Áron, jak byl přikázal Hospodin; tak učinili.
[7] Mojžíšovi bylo osmdesát let a Aronovi osmdesát tři, když mluvili k faraonovi.

Zázraky a rány egyptské. (7, 8. – 11, 10.)

[8] Hospodin pravil k Mojžíšovi a Áronovi: [9] Když vám řekne farao: „Ukažte zázračná
znamení," řekneš Áronovi: „Vezmi hůl svou a hod ji před faraonem (na zem)" – a obrátí
se v hada. [10] Vešli tedy Mojžíš a Áron k faraonovi a učinili, jak Hospodin přikázal; Áron
hodil hůl svou před faraonem a jeho služebníky (na zem), a stal se z ní had. [11] Farao však
povolal mudrce a čaroděje, a ti učinili podobně egyptským zaklínáním a nějakými tajný-
mi prostředky. [12] Každý z nich vrhl svou hůl na zem, a stali se z nich hadi; hůl Áronova

V. [20]. V rodové řadě, jdoucí od Leviho po Mojžíše, vypočítávají se pouze tři kolena. Jest však jisto, že se tu podává pouze *zkrácený* důkaz, že bratři-osvoboditelé jsou potomky Leviovými, a že několik kolen (členů) prostředních jest vynecháno.

Hl. 7. V. [1]. *Skutky Boží,* divy a zázraky bude Mojžíš jménem Božím a na jeho místě konati a jimi nepovolnost královu trestati, takže bude ho farao považovati za vyšší, *božskou bytost,* bude se jí obávati a posléze jí poslechne. – Jako byli proroci tlumočníky myšlenek a vůle Boží, tak bude Áron tlumočníkem Mojžíšovým. Srv. 4, 16.

V. [11]. Židovská tradice zachovala jména dvou těchto mágů (čarodějů): Jannes a Mambres (srv. 2 Tim 3, 8.); snad to byli činovníci stojící v čele cechu čarodějů.

V. [12]. Zjev dokazuje převahu moci toho, jejž zastupuje Mojžíš, nad bytostmi, které zastupují egyptští

však pohltila hole jejich. [13] I zatvrdilo se srdce faraonovo a neuposlechl jich, jak byl Hospodin předpověděl.

[14] Hospodin pravil Mojžíšovi: Srdce faraonovo jest zatvrzelé, nechce lidu propustit. [15] Jdi ráno k němu. Hle, vyjde k vodě; postavíš se proti němu na břehu řeky, vezmeš do ruky hůl, která byla obrácena v hada, [16] a řekneš mu: Hospodin, Bůh Hebreův, poslal mne k tobě se vzkazem: „Propusť můj lid, ať mi na poušti obětuje;" ty jsi však dosud nechtěl poslechnouti. [17] Toto tedy praví Hospodin: Po tom poznáš, že jsem já Hospodin: Hle, udeřím holí, kterou mám v ruce, do vody řeky, a obrátí se v krev. [18] Ryby, které jsou v řece, zahynou, vody budou zapáchati a Egypťanům, pijícím z řeky vodu, bude zle.

[19] Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Rci Áronovi: Vezmi svou hůl a vztáhni ruku nad vody egyptské, nad jejich řeky, průplavy, nad kaluže, tedy nad všecky vodní plochy, aby se obrátily v krev; a krev budiž v celém Egyptě jak v dřevěných, tak i v kamenných žlabech. [20] Mojžíš a Áron učinili podle rozkazu Hospodinova; zvedl hůl a udeřil jí před faraonem a před jeho služebnictvem do vody řeky a ta se obrátila v krev. [21] Ryby, které byly v řece, pošly, a řeka zapáchala, takže Egypťané nemohli píti z řeky. A byla krev po všem Egyptě. [22] Čarodějové egyptští však učinili podobně svým zaklínáním. Proto se srdce faraonovo zatvrdilo a neposlechl jich – jak to byl Hospodin předpověděl; [23] obrátil se a vrátiv se do svého domu, nevěnoval věci ani tentokráte valné pozornosti. [24] Všichni Egypťané pak kopali kolem řeky, hledajíce pitné vody; neboť z řeky vody píti nemohli.

[25] Když minulo celých sedm dní od té doby, co Bůh ranou stihl řeku.

HLAVA 8. – [1] pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a rci mu: Toto praví Hospodin: Propusť lid můj, ať mi obětuje. [2] Nebudeš-li však chtíti (jej) propustiti, hle, já bíti budu všecky tvé končiny žabami. [3] Řeka bude chrliti žáby, které vystoupí a vniknou do tvého domu, do tvé ložnice, na tvé lůžko, do domu tvých služebníků, do tvého lidu, do tvých krbů a do tvých špižíren; [4] ano, na tebe, na tvůj lid a na všecky tvé služebníky polezou žáby.

[5] Poté pravil Hospodin Mojžíšovi: Rci Áronovi: Vztáhni ruku nad řeky, nad průplavy a nad kaluže, a uveď na Egypt žáby. [6] Vztáhl tedy Áron ruku na egyptské vody; i vystoupily žáby a pokryly Egypt [7] Učinili však i čarodějové svým zaklínáním podobně a uvedli žáby na Egypt.

[8] Tu povolal farao Mojžíše a Árona a pravil jim: Proste Hospodina, aby odňal žáby ode mne a mého lidu; a propustím lid, aby obětoval Hospodinu. [9] Mojžíš pravil faraonovi:

čarodějové. Podivem naplňující činy egyptských čarodějů svatí Otcové nevysvětlovali pouhou lidskou dovedností, obratností anebo šalbou, ačkoliv podobné zjevy jim byly z denního života známy, nýbrž připisovali je bytosti vyšší a mocnější, než jest člověk, bytosti zlé; za našich dnů rovněž se bytosti té připisují některé zjevy spiritistické, kterých nelze vysvětliti ani podvodem, ani pouhými lidskými silami. Podobně vysvětlovali, že tito čarodějové proměnili též vodu v krev a z Nilu vyvodili množství žab (níže v. 22.; 8, 7.). Sám Kristus praví (Mt 24. 24.), že lžikristové a lžiproroci budou činiti veliká znamení a zázraky. Dle 2 Thessal. 2, 9 bude antikrist činiti podobné skutky pomocí satanovou. Tyto napodobené „zázraky" nezasluhují toho jména ve vlastním, přesném slova významu, poněvadž nepřesahují moci stvořených bytostí vůbec; slují. zázraky jen v širším významu slova, pokud převyšují přirozené síly člověkovy.

V. [20]. n. *„Krev"* berou sice někteří vykladatelé doslovně, možno však výrazem tím rozuměti též vodu nápadně červeně, krvavě zbarvenou. Srv. Joel 2, 3r.

Hl. 8. V. [7]. Čarodějové mohli sice napodobiti Mojžíše rozmnožením žab, a tak pohromu jen zveličili. Nemohli však rány odstraniti ani zmírniti, čímž se ukázalo, oč výše stojí nad nimi Mojžíš. Jak by mohli egyptští mágové usmrcovati žáby, když byly považovány za bytosti posvátné?

V. 9. Hebr. místo „urči mi": „proslav se na mně", Faraonovou slávou bylo, že právě v den, jaký sám

Urči mi, pro kdy mám vyprositi tobě, tvým služebníkům a tvému lidu, aby byly žáby zapuzeny od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od tvého lidu tak, aby zůstaly jen v řece. [10] On odpověděl: (Pro) zítřek. Tu pravil: Učiním podle tvého slova, abys přesvědčil se, že není (nikdo) jako Hospodin, Bůh náš. [11] Odejdou žáby od tebe, od tvého domu, od tvých služebníků i od lidu tvého a zůstanou jen v řece.

[12] Když vyšel Mojžíš a Áron od faraona, volal Mojžíš k Hospodinu, dovolávaje se přípovědi o žábách, kterou byl dal (Hospodin) faraonovi. [13] Hospodin učinil podle prosby Mojžíšovy. I pošly žáby v domech, v nádvořích a v polích. [14] Snesli je na obrovské hromady. Země byla plna puchu.

[15] Farao však vida, že nastala úleva, zatvrdil své srdce a neuposlechl jich – jak (to) byl Hospodin předpověděl.

[16] I pravil Hospodin Mojžíšovi: Mluv k Áronovi: Vztáhni svou hůl a udeř do prachu země: ať se stanou (z něho) komáři po celém Egyptě. [17] I učinil tak. Áron vztáhl ruku, ve které držel hůl, udeřil do prachu země, a objevili se komáři na lidech i na zvířatech; všecek prach země po celém Egyptě byl obrácen v komáry. [18] Čarodějové snažili se učiniti podobně svým zaklínáním, vyvoditi (totiž) komáry, nebyli však s to. – Byli tedy komáři jak na lidech, tak na zvířatech. – [19] Tu pravili čarodějové faraonovi: Prst Boží je toto. Srdce farao novo se však zatvrdilo, takže jich neposlechl – jak to byl Hospodin předpověděl.

[20] Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vstaň na úsvitě, předstup před faraona – půjde totiž k vodě – a rci mu: Toto praví Hospodin: Propusť lid můj, aby mi obětoval. [21] Jestliže ho však nepropustíš, hle, já pošlu na tebe, na tvé služebníky, na tvůj lid i na tvé domy veliké roje much; a budou domy Egypťanův i půda, na které budou (státi), plny velikého množství much. [22] Zemi Gessen však, v níž jest můj lid, toho dne učiním zázrak, že tam mouchy nebudou, aby ses přesvědčil, že jsem já Hospodin prostřed země. [23] Učiním rozdíl mezi lidem mým a lidem tvým. Zítra se stane toto zázračné znamení.

[24] Hospodin také tak učinil. Přišly velmi obtížné mouchy do domů faraona a jeho úředníkův, i do celého Egypta, takže byla země od těchto much zpustošena. [25] Tu dal farao zavolati Mojžíše a Árona a pravil jim: Jděte a obětujte svému Bohu v této zemi. [26] Mojžíš však pravil: Nemůže se tak státi; neboť budeme přinášeti Hospodinu, Bohu našemu, oběti, které jsou v očích Egypťanův ohavnostmi; jestliže usmrtíme před Egypťany to, co oni ctí, uházejí nás kamením. [27] Vykonáme cestu tří dnů na poušť a (tam) budeme obětovati Hospodinu, Bohu našemu, jak nám přikázal. [28] I řekl farao: Já vás propustím, byste mohli obětovati Hospodinu, Bohu svému, na poušti; dále však neodcházejte. Modlete se za mne. [29] Tu pravil Mojžíš: Až od tebe. odejdu, budu se modliti k Hospodinu, a zítra odejdou mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu; avšak ať nás zase nezklameš tím, že lidu nepropustíš, by Hospodinu obětoval. [30] Vyšel tedy Mojžíš od faraona a modlil se k Hospodinu. [31] On pak učinil podle jeho prosby a vzdálil mouchy od faraona, od jeho úředníkův i od jeho lidu, že nezůstala ani jedna.

[32] Avšak srdce faraonovo se zatvrdilo, takže ani tentokrát lidu nepropustil.

HLAVA 9. – [1] Tu řekl Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi a mluv k němu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreův: Propusť lid můj, aby mi obětoval. [2] Jestliže se ještě zdráháš a

určil, pohroma přestala, že sám Hospodin takořka poslechl krále v té věci. Mojžíš, který sám neurčuje dne, ustupuje králi, vzdává se jaksi ve prospěch krále přednosti určiti dobu a z ní plynoucí slávy.

zdržuješ jej, [3] hle, ruka má (spočine) na tvém poli; tvé koně totiž, osly, velbloudy, býky i ovce stihne krutý mor. [4] A učiní Hospodin zázračný rozdíl mezi majetkem Israelitův a mezi vlastnictvím Egypťanů, takže nezahyne naprosto nic z toho, co patří synům Israelovým. [5] Hospodin ustanovil též čas, řka: Zítra učiní Hospodin tu věc v zemi.

[6] Druhého dne tedy Hospodin tu věc učinil. Všecek dobytek Egypťanů pošel, z dobytka Israelitů však nezhynulo zcela nic. [7] i poslal farao posly, aby věc tu vyšetřili, a (skutečně) z majetku Israelitů nic nezahynulo. Srdce faraonovo se však zatvrdilo, takže lidu nepropustil.

[8] Tu pravil Hospodin Mojžíšovi a Áronovi: Vezměte plné hrsti popela z peci a Mojžíš ať jej sype před faraonem k nebi, [9] a nechť se rozšíří v jemný prach po celém Egyptě, a na zvířatech i na lidech vzniknou po celém Egyptě vředy a naduřelé boule. [10] Nabrali tedy popela z peci, předstoupili před faraona a Mojžíš sypal jej k nebi. Tu vznikly vředy a naduřelé boule na lidech i na zvířatech. [11] Čarodějové nemohli ani před Mojžíšem státi pro vředy; neboť byly na nich právě tak, jako na všech Egypťanech.

[12] Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrditi se, takže jich neposlechl, jak to byl Hospodin Mojžíšovi předpověděl.

[13] I řekl Hospodin Mojžíšovi: Ráno vstaň, předstup před faraona a rci mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Propusť lid můj, aby mi obětoval. [14] Neboť tentokráte pošlu všecky své rány na tvé srdce, na tvé úředníky i na tvůj lid, abys věděl, že není mně podobného na celé zemi. [15] Nyní sice (již) bych mohl vztáhnouti ruku a raniti motem tebe i lid tvůj a byl bys vyhlazen ze země; [16] zachovávám tě však proto, abych ukázal tobě svou moc a jméno mé aby bylo slaveno po vší zemi. [17] Ještě zdržuješ můj lid a zdráháš se ho propustit? [18] Hle, zítra v touž hodinu dštíti budu velmi velikým krupobitím, jakého v Egyptě nebylo od té doby, co trvá, až do dneška. [19] Proto již nyní dej shromážditi svůj dobytek a všecko, co máš na poli; neboť lidi i dobytek a všecko, co bude venku a nebude s polí (doma) shromážděno, zasáhne krupobití a pomře. [20] Kdo se z úředníků faraonových bál slova Hospodinova, postaral se o to, aby jeho čeládka i dobytek se uchýlili domů; [21] kdo však nedbal slova Hospodinova, nechal své čeládky i dobytka na poli.

[22] Potom pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi, ať padají kroupy po celém Egyptě na lidi i na zvířata i na všecko polní rostlinstvo v Egyptě. [23] Vztáhl tedy Mojžíš hůl k nebi a Hospodin seslal hromobití, krupobití a blesky padající na zemi; tak dštil Hospodin krupobitím na Egypt. [24] Kroupy smíšené s ohněm padaly a byly tak veliké, jakých dříve nikdy nebylo v celém Egyptě viděti od té doby, co národ ten trvá. [25] A potloukly kroupy v celém Egyptě všecko, co bylo na poli, od člověka až po zvíře; také všecky polní rostliny kroupy potloukly a zpřerážely všecko stromoví (té) krajiny. [26] Toliko v zemi Gessen, kde byli synové Israelovi, kroupy nepadaly.

[27] Tu poslal farao pro Mojžíše a Árona a řekl jim: Zhřešil jsem i tentokráte; Hospodin jest spravedlivý, já však a můj národ jsme bezbožní. [28] Modlete se k Hospodinu, aby přestaly Boží hromy a krupobití; pak vás propustím a nebude vám zde déle zůstávati. [29] Mojžíš řekl: Až vyjdu z města, vztáhnu dlaně své k Hospodinu a přestanou hromy aniž bude krupobití, abys věděl, že země jest majetek Hospodinův; [30] vím však, že ani ty ani

---

Hl. 9. V. [3]. „Na poli," hebr. *„na dobytku, který jest na poli".*

V. [6]. Sv. Aug. se domnívá, že mor stihl jen dobytek, který se právě nalézal na. poli, nikoli dobytek, který byl v ohradách (ve stájích).

K v. [16]. srv. Řím 9, 17.

V. [27]. Hebr. „Tentokráte jsem chybil; Jahve jest v právu, já však a můj lid nejsme v právu."

tvoji úředníci se ještě Hospodina Boha báti nebudete.
31 Len a ječmen byl potlučen, poněvadž ječmen nebyl vymetaný a len již vyháněl
paličky; 32 pšenice však a špalda nebyly potlučeny, poněvadž jsou pozdnější.
33 Vyšel tedy Mojžíš od faraona z města, vztáhl ruce k Hospodinu a přestalo hromobití
a krupobití a nekapal již déšť na zemi.
34 Farao však vida, že přestal déšť, krupobití a hromobití, zhřešil zase; 35 neboť srdce
jeho i úředníků jeho se zatvrdilo, a to velice, takže nepropustil synů Israelových – jak (to)
byl Hospodin skrze Mojžíše předpověděl.

HLAVA 10. – 1 Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Jdi k faraonovi; neboť já jsem nechal
srdce jeho i úředníků jeho zatvrditi se, abych učinil na něm tato má znamení, 2 abys vy-
pravoval před svými syny i vnuky, kolikráte jsem bil Egypťany a zázračná znamení na
nich činil; abyste věděli, že jsem já Hospodin. 3 Vešli tedy Mojžíš a Áron k faraonovi a
řekli mu: Toto praví Hospodin, Bůh Hebreů: Jak dlouho budeš se zdráhati poddati se
mně? Propusť lid můj, aby mi obětoval. 4 Jestliže však odpíráš a nechceš ho propustit,
hle, já uvedu zítra do tvé říše kobylky. 5 Ty zakryjí povrch země, takže nic nebude viděti,
pohltí, co zbylo po krupobití, zhlodají všecky stromy, které na poli pučí, 6 a naplní domy
tvé, tvých služebníků a všech Egypťanů v množství, jakého neviděli otcové a dědové tvoji
od té doby, co se narodili, až do dneška.
A obrátiv se odešel od faraona. 7 Tu řekli úředníci faraonovi: Jak dlouho budeme trpě-
ti tento úraz? Propusť ty lidi, ať obětují Hospodinu, Bohu svému. Nevidíš, že Egypt hyne?
8 I zavolali zase Mojžíše a Árona k faraonovi, který jim řekl: Jděte, obětujte Hospodinu,
Bohu svému. Kteří půjdou? 9 Mojžíš pravil: Půjdeme se svými dítkami i starci, se syny i
dcerami, s bravem i skotem, neboť jest slavnost Hospodina, Boha našeho. 10 Farao odpo-
věděl: Tak buď Hospodin s vámi, jako já propustím vás i děti vaše; kdo by mohl pochybo-
vati, že máte zlé záměry? 11 Tak se nestane! Jděte toliko muži a obětujte Hospodinu; neb
za to jste sami prosili. A hned je od faraona vyhnali.
12 Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku nad Egypt po kobylkách, aby naň při-
šly a strávily všecky rostliny, které zůstaly po krupobití. 13 Vztáhl tedy Mojžíš hůl nad
Egypt, a Hospodin celý ten den i noc dal vanouti žhoucímu větru; když pak nastalo jitro,
žhoucí vítr přinesl kobylky. 14 Přišly do celého Egypta a usadily se ve všech končinách
jeho v nesčíslném množství, v jakém nikdy předtím nebyly a nikdy potom nebudou. 15
Přikryly všecek povrch, země a všecko zničily. Zhltaly všecku zeleň a cokoliv bylo na
stromech ovoce, které po krupobití zůstalo; a nezbylo docela nic zeleného v celém Egyptě
ani na stromech ani na ostatním rostlinstvu. 16 Proto dal farao spěšně zavolati Mojžíše a
Árona a řekl jim: Zhřešil jsem proti Hospodinu, Bohu vašemu, i proti vám. 17 Nyní však –
odpusťte mi hřích ještě tentokráte a proste Hospodina, Boha vašeho, aby odňal ode mne
tuto smrtící ránu.
18 Mojžíš tedy vyšed od faraona, modlil se k Hospodinu. 19 Ten dal vanouti velmi
prudkému západnímu větru, který kobylky zachvátil a vrhl je do Rudého moře, že nezů-
stalo ani jediné po všech končinách Egypta.
20 Srdce faraonovo však nechal Hospodin zatvrditi se, takže nepropustil synů Israelo-
vých.
21 I pravil Hospodin k Mojžíšovi: Vztáhni ruku svou k nebi a tmy budou v Egyptě tak

Hl. 10. V. 2. Místo *„bil"* v hebr. význačně *„kolikráte jsem jim zahrál"*.
V. 12. *„Vztáhni ruku po kobylkách"* jakoby je tak měl přitáhnouti. – Srv. Ž 104, 34.

husté, že budou moci býti makány. [22] Vztáhl tedy Mojžíš ruku k nebi a po všem Egyptě nastaly trojdenní hrozné tmy. [23] Nikdo neviděl druhého a nehnul se s místa, na kterém byl; kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo.

[24] Tu dal farao povolati Mojžíše a Árona a řekl jim: Jděte, obětujte Hospodinu: jen brav a skot váš ať (tu) zůstane; děli vaše ať jdou s vámi! [25] Mojžíš řekl: Musíš nám dáti též oběti a celopaly, abychom měli co obětovati Hospodinu, Bohu našemu. [26] Všecka stáda půjdou s námi, ani kopyta z nich zde nezůstane, – potřebujeme jich k službě Hospodinovi, Bohu našemu, neboť nevíme, co by mělo býti obětováno, dokud na to místo nepřijdeme. [27] Hospodin však nechal srdce faraonovo zatvrditi se, takže jich nepropustil. [28] I řekl farao. Mojžíšovi: Vzdal se ode mne a varuj se předstoupiti zase před mou tvář; kteréhokoliv dne se mi ukážeš, budeš synem smrti. Mojžíš odpověděl: [29] Staniž se, jak jsi pravil; nepředstoupím před tebe.

HLAVA 11.– [1] Potom řekl Hospodin k Mojžíšovi: Ještě jednou ranou stihnu faraona a Egypt, a pak vás propustí, ba nutit vás bude, byste vyšli. [2] Rci tedy všemu lidu, ať si vyžádá muž od svého přítele a žena od své sousedky stříbrné a zlaté věci. [3] Hospodin totiž vzbudí přízeň svému lidu u Egypťanův. Také Mojžíš byl muž v Egyptě velice vážený jak u faraonových úředníků, tak u všeho lidu.

[4] Poté řekl (Mojžíš faraonovi): Toto praví Hospodin: O půlnoci půjdu Egyptem, [5] i pomře všecko prvorozené v Egyptě od prvorozence faraonova, který má zasednouti na jeho trůně, až do prvorozence otrokyně, která jest u žernovu, jakož i všechna prvorozená zvířata. [6] Bude pak veliký křik po všem Egyptě, jakého ani dříve nebylo, aniž (kdy) potom bude. [7] U žádného ze synů Israelových však (ani) pes nehlesne ani proti člověku, ani proti zvířeti, abyste věděli, jak zázračný rozdíl činí Hospodin mezi Egypťany a Israelity. [8] Pak přijdou všichni tito služebníci tvoji ke mně a budou se mně klaněti řkouce: Vyjeli ty i všecek lid, který je ti podřízen. Potom vyjdeme. [9] I odešel od faraona velmi jsa rozhněván.

Hospodin tedy byl říkal Mojžíšovi: Farao vás neposlechne, aby se stalo v Egyptě mnoho zázračných znamení.

[10] Tak činil Mojžíš a Áron před faraonem všecky zázraky, které tuto jsou popsány, Hospodin však nechával srdce faraonovo se zatvrzovati, takže nepropustil synů Israelových ze své země.

Velikonoční beránek a východ z Egypta. (12, 1. – 13, 16.)

HLAVA 12. – [1] Hospodin pravil též v Egyptě Mojžíšovi a Áronovi: [2] Tento měsíc bude vám počátkem měsíců; bude prvním mezi měsíci roku. [3] Mluvte k celému shromáždění synů Israelových a rcete jim: Desátého dne tohoto měsíce vezmi každý pro svou rodinu, pro svůj dům beránka. [4] Je-li však počet (rodiny) menší, než kolik by stačilo sníst beránka, budiž přibráno z nejbližšího sousedství tolik osob, kolik by stačilo ho sníst. [5] Budiž

V. [10]. Jisto jest, že spisovatel Exodu byl přesvědčen, že vypravuje *pravé zázraky.* Neboť 1. rány byly Mojžíšem předpověděny, přivozeny a odstraněny způsobem, který přesahuje naprosto přirozené síly. 2. Egyptští čarodějové již při třetí ráně vyznávají: Prst Boží jo to (Ex 8, 19.). 3. Krajina Gessen, kde sídlili Israelité, byla aspoň ze čtvrté a následujících ran vyňata, 4. Tíha ran, jmenovitě deváté a desáté (viz níže), se líčí tak, že převyšuje podobné pohromy, které tu a tam Egypt stíhají. V otázce, jakého druhu byly tyto zázraky, dlužno uznati, že stojí na třetím, nejnižším stupni, že jsou to jun *mimo přirozené zázraky způsobové,* t. j. převyšují síly přírodní jen co do způsobu, do okolností, za kterých byly vykonány, při tom však navazují více méně na přirozené síly a zjevy.

Hl. 12. V. [3]. Podle hebr. místo *beránka* možno vzíti i *kozelce.* Srv. v. 5.

pak beránek (ten) bez chyby“ samec, roček; podle téhož řádu smíte vzíti též kozelce. [6] Budete ho chovati až do čtrnáctého dne tohoto měsíce, načež večer ho bude celé shromáždění synův Israelových obětovati. [7] Ať vezmou z jeho krve a pomažou jí obě veřeje a horní podvoje domů, ve kterých ho budou požívati. [8] Ať jedí noci té maso pečené na ohni a nekvašené chleby s polními saláty. [9] Nesmíte jísti z něho nic syrového, ani ve vodě vařeného, nýbrž jen to, co jest na ohni upečeno; také hlavu s nožkami a droby sníte. [10] Nic nesmi z něho zůstati do rána; kdyby něco zbylo, zničíte (to) ohněm. [11] Budete pak jísti jej takto: Majíce bedra opásána, obuv na nohou a hole v rukou, budete jísti rychle, jeť fase (to jest přejití) Hospodinovo. [12] Přejdu totiž oné noci Egyptem a usmrtím všecko prvorozené od lidí až do zvířat a nade všemi bohy egyptskými vykonám soud já Hospodin. [13] (Ona) krev bude na domech, v nichž budete, znamením ve váš prospěch; když uzřím krev, přejdu vás a nebude mezi vámi (řáditi) zhoubná rána, když bíti budu Egypt.

[14] Den tento bude vám dnem památným; bude vám svátkem na věky, který slaviti budete ve (všech) svých pokoleních. [15] Sedm dní budete jísti přesné chleby; (již) prvního dne nesmí býti kvasu ve vašich domech; duše, která by jedla něco kvašeného od prvního dne až do dne sedmého, budiž z Israele vyhlazena. [16] Den první bude svatý a slavný, den sedmý pak budiž s toutéž slavností ctěn; nebudete o nich konati žádné práce kromě toho, čeho třeba jest k jídlu. [17] Zachovávejte ledy (zákon) o přesných chlebech; neboť toho právě dne jsem vyvedl vaše zástupy z Egypta; zachovávejte den ten ve (svých) pokoleních, poněvadž jest ustanoven na věky. [18] Prvního měsíce, čtrnáctého dne tohoto měsíce, večer, budete jísti přesné chleby (a to) až do večera dvacátého prvého dne téhož měsíce. [19] Sedm dní nesmí býti nalezeno kvasu v příbytcích vašich; duše toho, kdo by jedl něco kvašeného, budiž z obce Israelitů vyhlazena, ať jest to cizinec, nebo domorodec. [20] Nic kvašeného nebudete jísti, ve všech svých příbytcích budete jísti chleby přesné.

[21] Tu povolal Mojžíš všech starších synů Israelových a řekl jim: Jděte, vezměte zvířata pro své rodiny a přineste obět fase. [22] Omočte svazeček yzopu v krvi, která jest na prahu, a pomažte jí horní podvoje, jakož i obě veřeje; žádný z vás nevychází ze dveří domu svého až do rána. [23] Neboť Hospodin bude přecházeti a bíti Egypťany; když však uzří krev na horním podvoji a na obou veřejích, přejde dveře domu a nedovolí zhoubci vjíti do domů vašich a škoditi. [24] Zachovávej toto nařízení, poněvadž je to zákon (daný) tobě i synům tvým až na věky. [25] Až vejdete do země, kterou vám Hospodin podle slibu dá, budete zachovávati tyto posvátné obyčeje. [26] Když se vás budou synové vaši tázati: „Jaká je to bohoslužba," [27] řeknete jim: Je to obět přejití pro Hospodina, který přešel domy synů Israelových v Egyptě, když bil Egypťany a ušetřil domů našich.

Tu se lid sklonil a klaněl se.

[28] Synové Israelovi šli a učinili, jak byl Hospodin Mojžíšovi a Áronovi přikázal.

[29] O půl noci pak pobil Hospodin všecko prvorozené v Egyptě od prvorozence farao-

---

V.[6]. *„Večer"* podle hebr.: *„mezi dvěma večery",* ledy v době, kdy byla (později) přinášena každodenní večerní zápalná obět. (Ex 29, 39. 41.)

V.[8]. Jde tu o noc ze 14. na 15. den měsíce nisanu (abíbu).

V.[15]. *„Vyhlazena z Israele"* – ne usmrcena, nýbrž vyloučena z obce israelské. Srv. Gn 17, 14.

V.[16]. Podle hebr. jest oba tyto dny slaviti posvátným slavnostním shromážděním, t. j. obec israelská má se sejíti k veřejné společné bohoslužbě.

V.[22]. Má se většinou nyní za to, že tento biblický yzop jest bratr naší *majoránky* neb *dobromysli,* snad *Origanum Maru L.* (Pyskaté.) Svazeček, kytička yzopu bývala asi místo našeho kropáče. *„Na prahu"* podle hebr. „z krve", která je *v misce* – Srv. Žid 11, 28.

nova, jenž měl po něm seděti na trůně, až do prvorozence zajaté ženy, která byla v žaláři, jakož i všecka prvorozená zvířata. [30] Farao i všichni jeho úředníci a všichni Egypťané vstali v noci. A vzešel veliký křik v Egyptě, neboť nebylo domu, v němž by neležel mrtvý. [31] Povolav pak farao Mojžíše a Árona (ještě) v noci pravil: Vstaňte a vyjděte z mého národa, vy i synové Israelovi; jděte, obětujte Hospodinu, jak pravíte. [32] Vezměte brav svůj i skot, jak jste žádali, a odcházejíce mi požehnejte. [33] Také Egypťané naléhali na lid, aby rychle vyšel ze země, řkouce: Všichni pomřeme. [34] Vzal tedy lid právě zadělané těsto, ještě než bylo zkysalo, a zavázav je do plášťů" vložil na ramena.

[35] Jednajíce též podle rozkazu Mojžíšova synové Israelovi žádali od Egypťanů stříbrných a zlatých věcí a velice mnoho šatů. [36] Hospodin získal u Egypťanů lidu přízeň, že se dali uprositi; tak obrali Egypťany.

[37] Táhli pak synové Israelovi z Ramesse do Sokotu.

Asi šestkrát sto tisíc pěších mužů kromě dětí; [38] také veliké množství všeliké čeládky s nimi stoupalo, brav i skot, veliké množství všelijakých zvířat.

[39] Z čerstvě zadělaného těsta, které byli předtím z Egypta vzali, napekli přesných podpopelných chlebů; neboť nemohlo zkysnouti, poněvadž Egypťané na ně naléhali, aby vyšli, a nedovolili jim otáleti; neměli kdy připraviti pokrmy.

[40] Doba, co sídlili synové Israelovi v Egyptě, byla čtyři sta třicet let; [41] když minula" právě toho dne vyšli všichni zástupové Hospodinovi z Egypta.

[42] Tato noc je svatá noc Hospodinova; poněvadž v ní vyvedl je z Egypta, mají ji slaviti všichni synové Israelovi ve (všech) svých pokoleních.

[43] Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi: Bohoslužba fase je tato: Žádný cizozemec nesmí z něho jísti. [44] Každý však koupený otrok bude obřezán a tak smí z něho jísti. [45] Cizinec a najatý dělník nesmí z něho jísti. [46] V jednom domě bude sněden, nic nesmíte vynésti ven z jeho masa a nezlámete jeho kostí. [47] Celá obec synů Israelových tak učiň.

[48] Kdyby chtěl některý cizinec přejíti do obce vaší a slaviti fase Hospodinovo, budiž dříve se všemi svými mužskými příslušníky obřezán, načež smí řádně slavnost konati a bude jako domorodec; nebyl-li někdo obřezán, nesmí z něho jísti. [49] Týž zákon budiž pro domorodce i pro cizince, který dlí mezi vámi. [50] I učinili všichni synové Israelovi tak, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi a Áronovi.

[51] Téhož dne tedy vyvedl Hospodin syny Israelovy v jejich zástupech z Egypta.

HLAVA 13. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi řka: [2] Zasvěť mi mezi syny Israelovými všecko prvorozené, jež otvírá mateřské lůno, jak lidi, tak zvířata; neboť mé je to všecko.

[3] I řekl Mojžíš k lidu: Pamatujte na tento den, kterého jsme vyšli z Egypta, té robotárny – neboť rukou silnou vyvedl vás Hospodin z tohoto místa – a nejezte (toho dne) kvašeného chleba. [4] Vycházíte dnes, v měsíci nového obilí.

[5] Až tě uvede Hospodin do země Kanaanských, Hetských, Amorrhejských, Hevejských a Jebusejských, do země tekoucí medem a mlékem, kterou ti dáti přísahou slíbil tvým otcům, až budeš slaviti tohoto měsíce tento bohoslužebný obyčej: [6] sedm dní budeš jísti přesné chleby, dne sedmého pak bude svátek Hospodinův. [7] Budete jísti přesné chle-

V. 51. Velikonoční beránek jest z nejkrásnějších předobrazů (typů) Vykupitele. Také Kristus neposkvrněný, nejvýš dokonalý, byl na kříži obětován v nejlepším věku, kost nebyla mu zlomena, krev jeho zachránila lidstvo a život věčný. V Eucharistii dostává se lidu křesťanskému dosud nepřetržitě obětní hostiny, při které požívá tělo Beránka Božího a pije jeho krev, jež ho chrání od smrti a vlévá mu plnost života duchovního (1. Kor. 5, 7.; 1. Petr 1, 19.; Jan 1, 29.; 19. 36.; Žid 2, 14|. n.). – Kvas považován jest v Písmě za náznak hříchu, chléb nekvašený naproti tomu za obraz mravní čistoty 1. Kor. 5, 7. n.

by sedm dní; nic kvašeného nesmí býti u tebe shledáno v celém tvém území. [8] Toho dne budeš vypravovati synu svému a řekneš: To se děje pro to, co mi Hospodin učinil, když jsem vycházel z Egypta. [9] Budiž ti to jako znamení na tvé ruce a jako památka nad tvýma očima, aby byl zákon Hospodinův stále ve tvých ústech; neboť rukou silnou vyvedl tě Hospodin z Egypta. [10] Tento bohoslužebný obyčej budeš zachovávati v ustanovený čas každoročně

[11] Když tě uvede Hospodin do země Kanaanských a dá ti ji, jak přisáhl tobě a tvým otcům, [12] když oddělíš pro Hospodina všecko, co otvírá mateřský život, co bude prvorozené mezi tvými zvířaty, cokoliv budeš míti mužského rodu, zasvětíš Hospodinu; [13] za prvorozeného osla dáš ovci; nedáš-li, zabiješ ho; každého lidského prvorozence synů Israelových však vykoupíš penězi, [14] a když se tě bude v budoucnosti syn tvůj tázati: „Co je to?" odpovíš mu: Rukou silnou vyvedl nás Hospodin z Egypta, z té robotárny. [15] Neboť když se byl farao zatvrdil a nechtěl nás propustit, Hospodin pobil v Egyptě všecky prvorozence od prvorozenou lidských až do prvorozených zvířat; proto obětuji Hospodinu všecky samce, kteří otvírají mateřský život, a všecky prvorozence svých synů vykupuji. [16] Budiž to tedy jako znamení na tvé ruce a jako předmět, který visí mezi tvýma očima na památku, že nás Hospodin rukou silnou vyvedl z Egypta.

Pochod Israelitů do Etamu. (13, 17. – 22.)

[17] Když tedy farao lid propustil, nevedl ho Bůh po cestě vedoucí do země Filišťanů, která jest blízká, – myslil totiž, že by se mohl lid mrzeti, kdyby viděl, že proti němu povstávají války, a že by se mohl vrátiti do Egypta – [18] nýbrž vedl jej pouští, oklikou, po cestě, která jde podél Rudého moře. Synové Israelovi, když vystoupili z Egypta, byli ozbrojeni.

[19] Mojžíš vzal též s sebou Josefovy kosti, poněvadž Josef byl zavázal syny Israelovy přísahou řka: Bůh vás navštíví; pak vyneste kosti mé odtud s sebou.

[20] Vyšedše tedy ze Sokotu, postavili stany v Etamu na kraji pouště.

[21] Hospodin kráčel před nimi, aby jim ukazoval cestu za dne v sloupu oblakovém a v noci ve sloupu ohnivém, aby byl (tak) vůdcem cesty ve dne v noci. [22] Nikdy se od lidu nevzdálil oblakový sloup ve dne, aniž sloup ohnivý v noci.

Přechod Rudým mořem. (14, 1. – 15, 21.)

HLAVA 14. – [1] Hospodin pravil Mojžíšovi: [2] Mluv k synům Israelovým, ať se obrátí a položí se táborem před Fihahirotem, který leží mezi Magdalem a mořem naproti Bélsefonu; naproti němu položíte se táborem nad mořem. [3] Farao řekne o synech Israelových: Jsou sevřeni v krajině, poušť je uzavírá. [4] A nechám srdce jeho se zatvrditi, takže vás bude honiti; ukáži pak na faraonovi a na všemi jeho vojsku svoji slávu a Egypťané zvědí, že jsem já Hospodin. I učinili tak.

[5] Když bylo králi egyptskému zvěstováno, že lid uprchl, obrátilo se srdce faraona a jeho úředníků proti lidu a řekli: Co nám to napadlo, že jsme propustili Israele, by nám nemusil (již) sloužiti? [6] Dal tedy zapřáhnouti do svého vozu a všecek lid svůj vzal s sebou. [7] A vzal šest set vybraných vozův a jiné vozy, co jich v Egyptě bylo, jakož i výkvět všeho vojska.

Hl. 13. V. [16]. Po návratu ze zajetí babylonského Židé dávali si psáti na kožené lístky úryvky této hlavy vv. 1.–10. neb vv. 11.–16. (též Dt 6, 4.–9.; 11, 13.–21.), vkládali je do kožených váčků, které si přivazovali na čelo a na levé rámě. Poněvadž lak činili jmenovitě před modlitbou, ačkoliv podle jejich názorů měli je nositi nepřetržitě, nazývali je *„tefilín"* = „modlidla". V N. z. slují „chránidla", ψυλαΗτηρια (Mt 23, 5.).

[8] Nechal tedy Hospodin srdce faraona, krále egyptského, zatvrditi se, takže se hnal za syny Israelovými, ačkoliv byli vytáhli mocí Nejvyššího. [9] Když se tak Egypťané hnali po stopách odtáhnuvších, dohonili je v tábore nad morem; všichni jezdci i vozy faraonovy a všecko vojsko přibylo do Fihahirotu proti Bélsefonu. [10] Když se farao blížil, synové Israelovi pozdvihše oči, uzřeli Egypťany za sebou; i báli se velmi, volali k Hospodinu [11] a řekli Mojžíšovi: Snad nebylo hrobů v Egyptě, proto jsi nás vyvedl, bychom zemřeli na poušti? Co ti to napadlo, že jsi nás z Egypta vyvedl? [12] Není to tak, jak jsme ti v Egyptě pravili řkouce: „Nech nás být, budeme robotovali Egypťanům (dále), jeť mnohem lépe robotovali, než na poušti zahynouti? [13] Tu pravil Mojžíš lidu: Nebojte se; vytrvejte a uvidíte veliké skutky Hospodinovy, které dnes učiní; neboť Egypťanů, které nyní vidíte, na věky již neuzříte. [14] Hospodin bude bojovati za vás, vy se budete jen dívati.

[15] A Hospodin pravil Mojžíšovi: Co ke mně voláš? Rci synům Israelovým, ať vykročí! [16] Ty pak zvedni svou hůl, vztáhni ruku na moře a rozděl je, aby šli synové Israelovi prostředkem moře po suchu. [17] Já však nechám srdce Egypťanů zatvrditi se, že se za vámi poženou, a oslavím se na faraonovi, na všem jeho vojsku, na vozích a na jezdcích jeho. [18] A zvědí Egypťané, že já jsem Hospodin, když budu na faraonovi, na vozích a na jezdcích jeho oslaven.

[19] Tu se pozvedl anděl Boží, který kráčel v čele israelských zástupův, a odebral se za ně; s ním posunul se zpředu dozadu oblakový sloup [20] a postavil se mezi vojska egyptská a israelská; byl pak oblak (ten na jedné straně) temný, (na druhé) však. osvěcoval noc, takže nemohla celou dobu noční k sobě se přiblížiti.

[21] Když pak vztáhl Mojžíš ruku nad moře, tu je Hospodin prudkým a žhoucím větrem celou noc (vanoucím) rozehnal a vysušil; a voda se rozdělila. [22] Synové Israelovi kráčeli pak prostředkem vysušeného moře, neboť voda stála jako zeď po jejich pravici i levici.

[23] Egypťané, kteří je pronásledovali, všichni koně faraonovi, vozy jeho i jezdci pustili se za nimi doprostřed moře. [24] Když nadešla doba ranní hlídky, tu hle, Hospodin ze sloupu ohně a z oblaku pohleděl na vojska Egypťanův a tak je zničil; [25] zpřevracel kola vozů, takže se hluboko bořily. Pravili tedy Egypťané: Utecme před Israelem, neboť Hospodin bojuje za ně proti nám. [26] I řekl Hospodin Mojžíšovi: Vztáhni ruku na moře, ať se vrátí vody na Egypťany, na vozy i na jezdce jejich. [27] Když tedy vztáhl Mojžíš ruku proti moři, vrátilo se časně zrána na své původní místo; když pak Egypťané prchali, vody jim zastoupily cestu; tak je Hospodin zatopil vlnami.

[28] Vrátily se tedy vody a přikryly vozy i jezdce všeho vojska faraonova, kteří za Israelity byli vkročili do moře; ani jeden z nich nezůstal. [29] Synové Israelovi však brali se prostředkem vysušeného moře a vody jim tvořily jako zeď po pravé i po levé straně. [30] Tak vysvobodil Hospodin toho dne Israele z moci Egypťanů. [31] A viděli mrtvé Egypťany na břehu

---

Hl. 14. V. [21]. Podle hebr. *„Hospodin* bouřil *celou noc moře silným východním větrem a vysušil mořské dno . . ."* Zjev popisuje spisovatel podle smyslových dojmů, lidově, nikoli vědecky. Jest přesvědčen, že zde *zázračným způsobem* zasáhl Hospodin; na pokyn Mojžíšův rozestupují se vody *právě v době, kdy Israelité toho* potřebovali na přechod, jak jim *předpověděno.* Poněvadž se připisuje součinnost větru, možno míti za to, že lze zařaditi tento zjev do téhož druhu mimopřirozených zjevů, jak shora zařazeny egyptské rány.

V. [24]. Hebreové až do dob římských dělili noc na tři doby, či hlídky; podle naší soustavy hodinové 1. hlídka sahala od 6. h. večer do 10. hod. noční, 2. od 10–2, a *třetí,* o kterou nám tu jde, *od* 2. hodiny noční *do 6. hodiny ranní.* – Místo *„zničil"* hebr.: *„uvedl ve zmatek".*

V. [25]. Vozy se bořily hluboko do písku, že jen stěží mohly vpřed. Podle hebr. „Hospodin způsobil, že kola odlétala".

V. [31]. Podivuhodný převod lidu mořem, důkaz to péče Hospodinovy o jeho lid, žil vždycky v živé a

mořském a mocnou ruku, kterou byl Hospodin proti nim zasáhl; i bál se lid Hospodina a
věřil Hospodinu i Mojžíšovi, jeho služebníku.

HLAVA 15. – [1] Tehdy zpíval Mojžíš a synové Israelovi Hospodinu tuto píseň:
Zpívejme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:
koně i jezdce uvrhl do moře.
[2] Síla má – a píseň má – jest Hospodin,
a tak stal se mojí spásou.
On jest můj Bůh, proto ho budu slavit,
je to Bůh otce mého, proto ho budu vynášet.
[3] Hospodin jest jako bojovník,
„Všemohoucí" jest jméno jeho.
Vozy faraonovy a vojsko jeho uvrhl do moře,
výkvět jeho velmožův utopil se v Rudém moři,
[5] Vlny je přikryly,
padli do hlubin jak kámen.
[6] Pravice tvá, Hospodine, velikou se ukazuje v síle,
pravice tvá, Hospodine, potírá nepřítele.
[7] V plnosti své moci srážíš své odpůrce,
sesíláš žár svého hněvu, který je stravuje jak slámu.
[8] Dechem hněvu tvého nakupily se vody,
zastavily se proudící vlny,
nakupily se proudy uprostřed moře.
[9] Nepřítel pravil: „Poženu se (za nimi), až (jich) dohoním,
budu se děliti o kořist, nasytí se mstivost má;
vytasím svůj meč, má ruka se jich zmocní."
[10] Zavál dech tvůj a přikrylo je moře;
potopili se jak olovo ve vodách prudkých.
[11] Kdo se ti mezi mocnými vyrovná, Hospodine?
kdo se vyrovná tobě, proslavený svatostí?
Ty, jenž jsi hrozný, chvály hodný, divotvorný,
[12] vztáhl jsi ruku svou a pohltila je země.
[13] V milosti své vedl jsi lid, který jsi vykoupil,
v moci své jsi jej nesl k svatému sídlu svému.
[14] Povstali národové a zuří hněvem;
bolesti zachvátily obyvatele Filisteje.
[15] Zarazila se knížata edomská,
moabských velmožů zmocnila se hrůza,
trnou všichni obyvatelé Kanaanu.
[16] Velikost ramene tvého zachvátiž je strachem a hrůzou,
ať ztuhnou jako kámen,

vděčné paměti Israelitů následujících pokolení. Srv. Jos 2, 10.; 4, 24. (23.); 24, 6.; Ž 77 (78), 13; 135 (136), 13; Is 51, 10; 03, 11; Neh 9, 11; Moudr 19, 7.

Hl. 15. V. [3]. Místo *„Všemohoucí"* v hebr. *„Jahve"* (= Hospodin). Toto jméno, které se v minulých dobách tak osvědčilo, jest jako válečné heslo Israelitů.

V. [11]. „Mocní" v hebr. „bohové", „Chvály hoden" = hebr. hrozný slavnými činy".

dokud nepřejde tvůj lid, Hospodine,
dokud nepřejde tento lid tvůj, který se stal tvým!
17 Uvedeš jej a zasadíš na horách svého trvalého majetku,
v tvém pevném sídle, kterés sobě učinil, Hospodine,
v svatyni své, Hospodine, kterou upevnily tvé ruce.
18 Hospodin bude kralovati na věky a vždycky.

19 Když tedy koně faraonovi s jeho vozy a jezdci vjeli do moře, Hospodin uvedl na ně zpět mořské vody, kdežto synové Israelovi šli po suchu jeho středem. 20 Tu vzala Maria, prorokyně, sestra Áronova, do ruky bubínek, a všecky ženy kráčely za ní s bubínky a tančily. 21 Ona jim předzpěvovala řkouc:

Zpívejme Hospodinu; neboť slavně ukázal, že jest veliký:
koně i jezdce uvrhl do moře.

Péče Hospodinova o Israelity na poušti. (15, 22. – 17, 16.)

22 Mojžíš kázal Israelitům vytrhnouti od Rudého moře; táhli pak na poušť Sur. Tři dny brali se pouští, nenalezli však vody. 23 Přišli do Mary, ale nemohli píti vody marské, že byla hořká; proto bylo dáno místu tomu přiměřené jméno a nazváno Mara, to jest Hořkost. 24 Lid reptal proti Mojžíšovi řka: Co budeme píti? 25 On však volal k Hospodinu, který mu ukázal (jakés) dřevo; když je vložil do vody, zesládla. Tam dal (Bůh lidu) přikázání a právo a tam mu uložil zkoušku. 26 A řekl: Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, budeš-li činiti, co je před ním správné, budeš-li poslouchati, přikázání jeho a zachovávati všecka ustanovení jeho, nestihnu tě žádnými nemocemi, kterými jsem stihl Egypt; neboť já Hospodin jsem tvým Lékařem.

27 Potom přišli synové Israelovi do Elimu, kdež bylo dvanácte studnic a sedmdesáte palem; tam u vod tábořili.

HLAVA 16. – 1 Vytrhnuvši z Elimu, všecko množství synův Israelových táhlo na poušť Sin, která jest mezi Elimem a Sinajem, patnáctého dne druhého měsíce po východu z Egypta. 2 Tu na poušti reptala všecka obec synův Israelových proti Mojžíšovi a Áronovi. 3 Synové Israelovi jim pravili: Kéž bychom byli zemřeli rukou Hospodinovou v Egyptě, když jsme sedávali nad hrnci masa a jídali chleba do sytosti. Vyvedli jste nás na tuto poušť, abyste umořili všecka množství hladem. 4 Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Hle, já vám budu dštíti s nebe chléb; ať vychází lid a sbírá, co stačí na každý den; chci jej zkoušeti, zda bude jednati podle zákona mého či ne. 5 Dne pak šestého ať uschovají, co přinesli domů; budiž toho dvakráte tolik, co každodenně seberou. 6 I řekl Mojžíš a Áron všem synům Israelovým: Večer poznáte, že Hospodin vás vyvedl z Egypta, 7 a ráno uzříte slávu jeho; slyšel totiž reptání vaše proti němu, neboť což my jsme, že byste byli proti nám reptali? 8 A Mojžíš dodal: Večer dá vám Hospodin jísti maso, ráno pak chleba do syta, neboť slyšel vaše reptání, kterými jste reptali proti němu; neboť což my jsme? Vaše reptání není proti nám, nýbrž proti Hospodinu.

V. 21. Místo *„předzpěvovala"* v hebr. *„odpovídala jim"*, t. j. mužům. Přechod mořem Rudým považuje se za předobraz svátosti křtu (1. Kor. 10, 1. n.). Proto 4tá „profecie" čtená na Bílou sobotu, kdy se za starých dob udílel hromadně křest, vzata jest ze 14 hl., a následující vleklá modlitba (tractus) podává část hl. 15. Mojžíš, vysvobozující lid z poroby egyptské, jest předobrazem Spasitelovým – hůl jeho typem kříže a Mirjam, příbuzná Mojžíše-Osvoboditele a Árona, potomního velekněze, osvícená duchem Božím, zúčastněná s Mojžíšem na vyvedení lidu z poroby, znázorňovala novozákonnou Marii, matku (tedy nejbližší příbuznou) Osvoboditele a Velekněze novozákonního, Bohem nadšenou, úzce zúčastněnou na díle vykupitelském.

[9] Také Áronovi pravil Mojžíš: Rci celé obci synův Israelových: Přistupte před Hospodina; neboť slyšel vaše reptání. [10] Když to oznámil Áron celé obci synův Israelových, a oni hleděli k poušti, tu hle, v oblaku ukázala se sláva Hospodinova. [11] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [12] Slyšel jsem reptání synův Israelových; mluv k nim takto: Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem; a zvíte, že jsem já Hospodin, Bůh váš. [13] Večer tedy přiletěly křepelky a pokryly tábor. Ráno pak rozkládala se rosná mlha kolem tábora; [14] ta když padla na zem, ukázalo se na poušti cosi drobného, jakoby ve hmoždíři tlučeného, podobného jíní na zemi. [15] Když to uzřeli synové Israelovi, pravili vespolek: Man hu? – to znamená: Co je to? Nevěděli totiž, co to jest. Tu jim Mojžíš pravil: To je ten chléb, který vám Hospodin dal k jídlu.

[16] Hospodin přikazuje toto: Ať nasbírá z toho každý tolik, kolik stačí k jídlu; na každou hlavu podle počtu duší vašich, které sídlí pod stanem, z toho vezmete gomor. [17] Synové Israelovi tak učinili a nasbírali jedni více, jiní méně. [18] Když pak měřili na míru gomor, tu neměl více ten, kdo více nasbíral, aniž méně shledal ten, jenž méně byl nashromáždil, nýbrž každý nabral si tolik, kolik mohl sníst.

[19] Mojžíš jim řekl: Ať z toho nikdo nenechává nic na ráno. [20] Oni však ho neposlechli, a někteří z nich si (toho) nechali až do rána; ale počalo se (to) rozlézati červy a zapáchati. Mojžíš se na ně rozhněval. 21 Tak sbírali ráno jedenkaždý jen tolik, co mohlo stačiti k jídlu; když se slunce rozehřálo, rozpouštělo se to.

[22] Dne šestého pak nasbírali pokrmu dvojnásobně, to jest dva gomory na každou osobu. Všecka knížata obce přišla a vypravovala (to) Mojžíšovi. [23] Ten jim řekl: Toť jest, co mluvil Hospodin: Zítra jest klid sobotní, zasvěcený Hospodinu. Cokoliv má býti děláno, dělejte, a co má býti vařeno, vařte (dnes); cokoliv však zbude, uschovejte na zítřek. [24] Učinili tedy, jak byl Mojžíš rozkázal, a nezkazilo se, aniž se v tom nalezli červi. [25] Tu pravil Mojžíš: Jezte to dnes, neboť jest sobota Hospodinova; dnes toho v poli nenaleznete. [26] Šest dní sbírejte; dne však sedmého jest sobota Hospodinova, proto nebude lze nic nalézti. [27] Někteří však, když přišel sedmý den, vyšli sbírat, ale nic nenalezli. [28] I pravil Hos-

---

Hl. 16. V. [15]. O manně srv. níže v. 31,–36.; Nm 11, 4. nn: Spisovatel jest pevně přesvědčen, že byla manna pokrmem zázračným. Roste sice dosud v některých krajích poloostrova Sinajského tamaryšek, „Tamaryx mannifera Ehrenb." čili tarfa. Vypocuje kůra pně i větví klovatinu. Beduini do dneška říkají, že tato „manna prší s nebe", vaří ji, mažou ji jako med na nekvašené chleby, nebo namáčejí do ní chléb. Ačkoli jeví tato manna obecná s mannou biblickou nápadnou podobnost, přece nelze obě manny ztotožňovati, neboť manna v bibli líčená se značně liší od manny obecné: 1. Manna obecná daří se dnes jen na západní části poloostrova Sinajského, vytváří se jen v měsících svrchu jmenovaných, tedy pouze čtvrt roku, Israelitům však se dostávalo manny po všecek čas jejich putování pouští, ba ještě až na pláních Moabských (Jos 5, 10 nn.). Celá žeň tamaryškové čili tarfové manny činí dnes na tři sta metr. centů, což by bylo Israelitům naprosto nestačilo. I když připustíme, že bylo v tehdejších dobách na poloostrově Sinajském více vláhy, více rostlinstva, více tedy tarfy a manny, přece nelze mysliti, že by byl poloostrov plodil tak veliké množství tarfové manny, aby byla podle biblických zpráv stačila všem Israelitům. 2. Manna tamaryšková (klovatina) se nekazí, manna biblická však podle v. 20, se kazila, červivěla. 3. Biblická manna v sobotu nepadala, za to ve dvojnásobném množství se jí dostávalo Israelitům dne předcházejícího, v pátek. 4. Přirozenou mannu, poněvadž jest měkká jako vosk, nelze ani mlíti, ani v hmoždíři tlouci jako mannu biblickou. 5. Manna tarfová není silným pokrmem, jakým byla manna biblická, nýbrž jen příkrmem, pomazánkou na chléb; beduini nikdy nepekou chleba z pouhé manny. Manna byla skvostným předobrazem nebeského chleba, který denně se při mši sv. (při proměně) na oltář snáší, aby byl pokrmem sílícím duše na cestě pouští života. Jan 6, 31. 49. 59.

V. [24]. *„Učinili"*... určitěji v hebr.: *„uložili, uschovali"* do následujícího dne, do soboty (mannu nasbíranou v pátek).

podin Mojžíšovi: Jak dlouho ještě budete se zdráhati zachovávati přikázání má a zákon můj? [29] Vizte, že vám uložil Hospodin den odpočinku, a proto vám dává šestého dne dvojnásobně pokrmu; ať zůstane každý doma dne sedmého, ať nikdo nevychází ze svého obydlí.
[30] Tak slavil lid sedmého dne sobotu.
[31] Nazval pak dům Israelův ten (pokrm) mannou; byla jako bílé símě koriandrové a měla chuť bílého pečiva s medem. [32] A Mojžíš řekl: Toto přikazuje Hospodin: Naplň tím (pokrmem) jeden gomor a budiž uchováván budoucím pokolením, aby znali, jaký chléb jsem vám na poušti dával jísti, když jste byli vyvedeni z Egypta. [33] Áronovi pak pravil Mojžíš: Vezmi nádobu, vlož do ní jeden plný gomor manny a polož ji před Hospodina, aby byla uchovávána pro vaše pokolení. [34] Podle rozkazu, daného Hospodinem Mojžíšovi, položil ji tedy Áron ve stánku, aby se (tam) uchovávala.
[35] Jedli pak synové Israelovi mannu čtyřicet roků, až přišli do obytné země; pokrmem tím se živili, až přišli ke hranicím země Kanaanu.
[36] Gomor jest desátý díl efy.

HLAVA 17. – [1] Potom táhla celá pospolitost synů Israelových z pouště Sin, tábořic na jednotlivých místech podle rozkazu Hospodinova, načež položili se táborem v Rafidim. Tam nebylo pitné vody pro lid. [2] (Lid) počal na Mojžíše doléhati a pravil: Dej nám vody k pití! Mojžíš odpověděl: Co proti mně máte? Proč pokoušíte Hospodina?
[3] Žíznil tam tedy lid pro nedostatek vody a reptal proti Mojžíšovi řka: Proč jsi nás vyvedl z Egypta? Abys nás, naše děti i dobytek umořil žízní? [4] Mojžíš volal k Hospodinu: Co si počnu s tímto lidem? Bezmála mě bude kamenovati. [5] Hospodin řekl Mojžíšovi: Jdi před lid, přiveď s sebou (několik) ze starších Israelových, do ruky vezmi hůl, kterou jsi udeřil do řeky, a tak jdi. – [6] Hle, já budu státi před tebou tam na skále na Horebu. – Udeříš do skály a z ní vyjde voda, aby lid mohl píti. Mojžíš tak učinil před staršími Israelovými. [7] Nazval pak místo ono Pokušení, poněvadž se (tu) synové Israelovi přeli a pokoušeli Hospodina řkouce: Jest Hospodin mezi námi nebo ne?
[8] Poté přišel Amalek a počal bojovati proti synům Israelovým v Rafidim. [9] Mojžíš pravil Josuovi: Vyber muže, vytáhni a bojuj proti Amalekovi; já se pak zítra postavím na vrchol hory s holí Boží v ruce. [10] Josue učinil, jak byl Mojžíš nařídil, a bojoval s Amalekem. Mojžíš, Áron a Hur vystoupili na vrch hory. [11] Pokud Mojžíš měl ruce pozvednuty, vítězil Israel: kdykoli však poněkud (ruce) spustil, vítězil Amalek. [12] Poněvadž se ruce Mojžíšovy otěžovaly, vzali kámen, podložili mu jej, a on se naň posadil; Áron a Hur drželi mu pak ruce s obou stran. Tím se stalo, že ruce neklesly až do západu slunce. [13] Tak Josue zahnal Amaleka a jeho lid ostřím meče.

V. [34]. Podle hebr. položil Áron mannu před *„zákon"*. Již sv. Augustin se domníval, že rozkaz ten byl vykonán teprve později, kdy byl zařízen svatostánek a do něho (do archy) uložen „zákon", t. j. kamenné desky obsahující desatero; zde prý podává se předpis ten již předem, poněvadž spisovatel chtěl všecky předpisy hledící k manně podati v souvislém celku. O manně viz též Ž 77 (78), 17. nn., Moudr 16, 20. nn.

Hlava 17. V. [6]. K vodě se přirovnává v Písmě pravda. Srv. Jan 4, 10; 7, 37. Sv. Pavel (1 Kor. 10, 4.) praví, že voda z této skály vytrysknuvší předobrazovala plnost pravdy a poznání, které nám přinesl Mesiáš. Důsledně byla skála sama předobrazem Krista.

V. [7]. V hebr: jsou uvedeny dva názvy tohoto místa: *Pokušení a Hádka* (poněvadž se *přeli*), *„Massá* a *Meribá"*.

V. [11]. V pozvednutí rukou vidí většina vykladatelů známku *modlitby.* (Job 11, 13; Is 1, 15.) Mojžíš s roztaženýma rukama svolávající s nebes vítězství, považuje se v církvi za předobraz Krista, pnícího s roztaženýma rukama na kříži a vítězícího nad mocí temnot.

[14] Poté řekl Hospodin Mojžíšovi: Zapiš to na památku do knihy a vštěp (to) do uší Josuových; neboť vyhladím památku Amalekovu pod nebem.
[15] Vystavěl pak Mojžíš oltář a nazval jej „Hospodin jest mé povýšení" řka: [16] Ano, ruka Hospodinova s trůnu Božího a válka proti Amalekovi bude od pokolení do pokolení.

Jetrova návštěva, (18, 1. – 27.)

HLAVA 18. – [1] Když Jetro, kněz madianský, Mojžíšův příbuzný, uslyšel všecko, co byl Bůh učinil Mojžíšovi a Israelovi, svému lidu, že vyvedl Israele z Egypta, [2] vzal Seforu, Mojžíšovu manželku, kterou byl poslal zpět, [3] a dva její syny.
Jeden z nich slul Gersam, poněvadž otec jeho byl pravil: Byl jsem cizincem v cizině; [4] druhý pak (slul) Eliezer, poněvadž (otec) byl řekl: Bůh otce mého jest mi pomocníkem a zachránil mě před mečem faraonovým. –
[5] Přišel tedy Jetro, Mojžíšův příbuzný, jeho synové a žena jeho k Mojžíšovi na poušť, kde tábořil podle hory Boží. [6] Když byl vzkázal Mojžíšovi: „Já, Jetro, tvůj příbuzný, jdu k tobě s tvou ženou a se dvěma syny tvými," [7] Mojžíš vyšel svému příbuznému vstříc, poklonil se a políbil ho a pozdravili se navzájem blahovolnými slovy. Když vešel do stanu, [8] vypravoval Mojžíš svému příbuznému o všem, co učinil Hospodin faraonovi a Egypťanům pro Israele, (vypravoval mu) též o všech svízelích, které je na cestě potkaly, a že je Hospodin vysvobodil. [9] Jetro se radoval ze všeho, co dobrého byl učinil Hospodin Israelovi, že ho vysvobodil z moci Egypťanův, [10] a pravil: Veleben budiž Hospodin, jenž vás vysvobodil z moci Egypťanův, a z moci faraonovy, jenž vyprostil lid svůj z moci Egypta. [11] Nyní vím, že jest Hospodin větší, nežli všichni bohové. Tak za to, že zpupně s nimi nakládali.
[12] Obětoval pak Jetro, tchán Mojžíšův, Bohu zápaly a oběti; i přišli Áron a všichni starší israelští, aby pojedli s ním před Hospodinem.
[13] Druhého dne seděl Mojžíš, soudě lid, který k němu přistupoval, od rána až do večera. [14] Když viděl jeho tchán všecko, co pro lid činil, pravil: Co to činíš pro lid? Proč zasedáš sám, takže všecek lid čeká od rána do večera? [15] Mojžíš mu odpověděl: Lid ke mně přichází, hledaje rozsudků Božích. [16] Když se mezi nimi vyskytne nějaký spor, přicházejí ke mně, bych je rozsoudil a oznamoval jim Boží přikázání a zákony. [17] On však pravil: Nečiníš tak dobře; [18] ne rozumnou námahou vysiluješ sebe i tento lid, který je s tebou; práce (ta) jest nad tvé síly, sám jí nesneseš. [19] Poslechni mých slov a rad, a Bůh bude s tebou. Ty buď zástupcem lidu ve věcech, jež se týkají Boha, přednášej, co mu svědčí; [20] vysvětluj lidu posvátné obyčeje a bohoslužebný řád, jakož i cestu, po které mají kráčeti, a činy, které jest jim konati. [21] Vyhlédni si ze všeho lidu zdatné, bohabojné, poctivé muže, kteří nenávidí sobectví, a ustanov z nich tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky; [22] ať

V. [14]. Nelze se diviti, že v době, kdy u Babyloňanův, Egypťanův a jiných národů starého východu dávno předtím bylo napsáno veliké množství památek, že též u Hebreů již v době předmojžíšské památné události se zapisovaly. – Josuovi dlužno jmenovitě vštípiti zákon Hospodinův o potření Amalekitů, poněvadž byl vyvolen za budoucího vůdce lidu. – O vykonání rozkazu Hospodinova v příčině Amalekitů viz 1 Král 15; 27, 8; 30, 1. n.: 2 Král 8, 12.
V. [15]. V hebr. zní název oltáře: *„Jahve jest můj prapor."*
V. [16]. *„Ruka Hospodinova s trůnu Božího"* bude vždy zasahovati do boje Israele s Amalekem, tohoto porážejíc, onoho podporujíc. – Podle hebr. povzbuzuje Mojžíš lid, by zvedl ruku k přísaze při trůnu Božím a tak se zavázal, že povede vytrvale jménem a pod praporem Jahvovým svatou válku proti Amalečanům.
Hl. 18. V. [5]. *„Hora Boží"* = Sinaj = Horeb. Srv. 3, 1.
V. [7]. *„Blahovolnými slovy,"* t. j. podle hebr. tázal se druh druha, jak se má.
V. [20]. n. Místo „posvátné obyčeje a bohoslužebný řád" v hebr. „ustanovení a pravidla".

soudí lid každého času. Cokoliv pak bude většího, ať vznesou na tebe; sami nechť soudí toliko menší věci. Tak si ulehči břímě, rozděl je mezi jiné. [23] Učiníš-li tak, vyplníš Boží rozkaz, přikázání jeho budou ti snesitelna, a všecek lid tento bude se vraceti domů v pokoji. [24] Mojžíš, uslyšev to, učinil všecko., co mu poradil. [25] Vybrav z celého Israele zdatné muže, ustanovil je knížaty lidu, tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky. [26] Ti soudili lid každého času; cokoliv bylo závažnějšího, vznášeli na něho, rozsuzujíce toliko menší věci.

[27] Potom propustil svého tchána, který se vrátil do svého domova.

Příprava lidu na smlouvu. (19, 1. – 25.)

HLAVA 19. – [1] Třetího měsíce po vyjití Israele z Egypta, ten den přišli na poušť Sinajskou. [2] Vytáhše totiž z Rafidim, přišli na poušť Sinajskou a položili se na témže místě táborem; Israel postavil, stany naproti hoře.

[3] Mojžíš pak vystoupil k Bohu. Hospodin volal na něho s (té) hory řka: Toto řekneš domu Jakobovu a zvěstuješ synům Israelovým: [4] Sami jste viděli, co jsem učinil Egypťanům, kterak jsem vás nesl na křídlech orličích a (kterak jsem vás) k sobě přivedl. [5] Budete-li tedy poslušní hlasu mého a budete-li zachovávati úmluvu mou, budete mi zvláštním majetkem mezi všemi národy – mně totiž patří celá země. – [6] Vy budete mi kněžským královstvím a národem svatým. To jsou slova, která proneseš k synům Israelovým. [7] Mojžíš přišed, svolal starší lidu a předložil jim všecky (ty) řeči, jak byl Hospodin uložil. [8] Všecek lid odpověděl jednomyslně: Všecko, co Hospodin mluvil, budeme činiti.

Když pak donesl Mojžíš slova lidu Hospodinovi, [9] pravil mu Hospodin: Již brzy přijdu k tobě v hustém mraku, aby slyšel lid, kterak k tobě mluvím, a věřil ti na věky.

Zvěstoval tedy Mojžíš slova lidu Hospodinovi. [10] Hospodin mu pravil: Jdi k lidu a ulož jim, by dnes a zítra se posvěcovali; ať vyperou roucha svá [11] a nechť se připraví na třetí den; neboť třetího dne sestoupí Hospodin přede vším lidem na horu Sinaj. [12] Vymez kolkolem lidu hranice a rci jim: Neopovažujte se vstoupiti na horu nebo dotknouti se jejího úpatí! Každý, kdo se dotkne hory, jistě zemře! [13] Ničí ruka nesmí se jí dotknouti, sice kamením bude uházen nebo střelami ustřílen; ať (je to) zvíře neb člověk, nesmí zůstati na živu! Když zazní roh, tu nechť (lid) vstoupí na horu.

[14] Mojžíš sestoupiv s hory k lidu, kázal mu posvětit se. Když vyprali roucha svá, [15] řekl jim: Buďte připraveni na třetí den a nepřibližujte se ke svým ženám.

[16] Když už nastal třetí den a zasvitlo jitro, tu, hle, ozvaly se hromy a kmitaly se blesky, velmi hustý mrak počal zakrývati horu, zvuk pak rohu víc a více zaznívat, takže lid, který byl v táboře, bázní se chvěl. [17] Tu je Mojžíš vyvedl z tábora Bohu vstříc, a oni se postavili u paty hory. [18] Celá hora Sinaj byla zahalena kouřem, poněvadž by! Hospodin na ni v ohni sestoupil; kouř ten vystupoval z něho jako z peci. Celá hora budila hrůzu, [19] A zvuku rohu znenáhla přibývalo a táhl se dál a dále; Mojžíš mluvil a Bůh mu odpovídal.

[20] Hospodin tedy sestoupil na horu Sinaj, na samý vrchol hory; i povolal Mojžíše na

---

Hl. 19. V. [6]. Bůh sám bude vládnouti v Israeli, bude o něho pečovati, ho chrániti, jako se starají králové jiných národů o svůj lid. Jak dobře bude Israelitům pod vládou a ochranou takového krále! Dovede svých poddaných ochrániti proti všem nepřátelům. – Poněvadž Hospodin bude blíže Israelitům než jiným národům, a poněvadž bude dovoleno jim blíže přistupovati k Bohu, budou všichni kněžími; vždyť kněžím dovoleno důvěrněji s Bohem obcovati než nekněžím. V plném slova smyslu se čestný název „královského kněžství" 1 Petr 2, 9. vyplnil teprve v N. z., kdy v národě israelském byly položeny první základy k říši Boží na zemi a kdy Israel, pokud pravdu a milost Kristovu přijal, rozdával ji jako kněz ostatním národům.

V. [19]. Bůh Mojžíšovi odpovídal podle hebr. *„hlasem"*, t. j. rachotem hromu.

její témě. Když tam vystoupil, [21] řekl mu: Sestup a varuj lid, ať snad nepřestoupí meze, aby viděl Hospodina, sic že jich velmi mnoho zahyne. [22] Také kněží, kteří (obyčejně) přistupují (blíže) k Hospodinu, ať setrvají opodál, aby jich neusmrtil. [23] Mojžíš pravil k Hospodinu: Lid nebude moci vystoupiti na horu Sinaj, neboť tys (jej) varoval a přikázal jsi: Vymez hranice okolo hory a prohlas ji za posvátnou! [24] Hospodin mu řekl: Jdi, sestup dolů; potom vystoupíš ty a Áron s tebou, kněží však a lid ať nepřestupují mezí, aniž vystupují k Hospodinu, aby jich snad neusmrtil.

[25] Poté sestoupil Mojžíš k lidu a všecko jim vypravoval.

Základ úmluvy mezi Bohem a Israelem (= „desatero", 20, 1. – 17.).

HLAVA 20. – [1] Hospodin pak mluvil všecka slova tato:

[2] Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. [3] Nebudeš míti jiných bohů, kromě mne. [4] Neučiníš si sochy ani jakéhokoliv obrazu něčeho, co je shora na nebi nebo dole na zemi, nebo těch věcí, které jsou ve vodách pod zemí. [5] Nebudeš se jim klaněti, aniž (jich) ctíti; ját jsem Hospodin, Bůh tvůj silný a řevnivý, jenž do třetího a čtvrtého kolena stíhá syny za nepravosti těch otců, kteří mne nenávidí, [6] avšak milosrdenství prokazuje do tisíců kolen těch, kteří mě milují a zachovávají přikázání má. [7] Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo, neboť nenechá bez trestu Hospodin toho, kdo bude bráti jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo. [8] Pomni, abys den sobotní světil; [9] šest dní budeš pracovati a konati všecky práce své, [10] sedmého dne však jest sobota Hospodina, Boha tvého: Nebudeš toho dne konati žádné práce ty, syn tvůj, dcera tvá, služebník tvůj, služebná tvá, zvířata tvá, ani cizinec, který jest ve branách tvých. [11] Neboť šest dnů Hospodin činil nebe, zemi, moře a všecko, což jest na nich, sedmého však dne odpočinul; proto požehnal Hospodin den sobotní a posvětil jej. [12] Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl na půdě, kterou ti dá Hospodin., Bůh tvůj. [13] Nezabiješ. [14] Nezcizoložíš. [15] Nepokradeš. [16] Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví. [17] Nepožádáš domu bližního svého. Aniž požádáš jeho manželky, služebníka, služebné, býka, osla, ničeho, cokoliv jest jeho.

Závěrek zjevení Božího na hoře Sinajské. (20, 18. – 21.)

[18] Když všecek lid pozoroval rachot (hromu), kmitání (blesků), zvuk rohu a kouřící horu, byl přestrašen, zachvácen hrůzou, počal se vzdalovati [19] a pravil Mojžíšovi: Mluv ty s námi, a budeme poslouchati; nechť nemluví s námi Hospodin, abychom snad nezemřeli. [20] Mojžíš pravil lidu: Nebojte se; neboť Hospodin přišel, aby vás zkoušel, abyste se ho báli a nehřešili. [21] Lid tedy stanul opodál. Mojžíš pak přistoupil k mraku, v němž byl Bůh.

Podmínky smlouvy mezi Bohem a Israelem. (20, 22. – 23, 33.)

[22] Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Toto řekneš synům Israelovým: Viděli jste, že jsem k vám mluvil s nebe. [23] Nebudete dělati stříbrných bohův, aniž si učiníte bohů zlatých. [24] Oltář ze země mi uděláte, a budete na něm přinášeti své oběti zápalné a pokojné, ovce i býky. Na každé místo, na němž bude památka jména mého, k tobě přijdu a požeh-

---

Hl. 20. V. [1], *„Všecka slova tato"* jsou VY. 2.–17. – Srv. Žid 2, 2.; Skt 7, 53.

V. [5]. Podle hebr.: *„Ját Jahve jsem Bůh žárlivý." „Žárlivým"* jest na božskou poctu, která přísluší jediné jemu a kterou nedopouští vzdávati jinému. Poměr Boha k národu israelskému přirovnává se v bibli častěji k manželství (Is 1, 21.; Jer 2, 2.; Ez. 16. 18,; Os. 2, 2. n.). Jahve jest manžel, obec israelská jeho manželkou. Vzdávali bohopoctu cizímu bohu, jest cizoložstvím. V tomto smyslu jest Jahve *„žárlivým"*.

V. [11]. Dt 5, 6. 21. jest celé desatero až na některé výjimky skorem doslovně opakováno.

V. [16]. Podle hebr.: „Nebudeš vypovídati proti svému bližnímu lživým svědectvím." „Svědek" znamená však v biblické mluvě také „žalobce".

nám ti. [25] Jestliže však mi uděláš oltář kamenný, nesmíš jej dělati z kamenů tesaných; neboť dotkneš-li se ho železným nástrojem, bude poskvrněn. [26] Nebudeš vystupovati po stupních k mému oltáři, aby se neodkryla tvá nahota.

HLAVA 21. – [1] Toto jsou právní ustanovení, která jim předložíš:

[2] Koupíš-li otroka původu hebrejského, bude ti sloužiti šest let; (roku) sedmého bude darmo propuštěn na svobodu. [3] V jakém stavu přišel, v takovém ať odejde; byl-li ženat, vyjde s ním i žena. [4] Dal-li mu však pán ženu, a ta zrodí syny neb dcery, bude žena i s dětmi náležeti pánu; on však sám bude propuštěn. [5] Pakliže řekne otrok: Miluji svého pána, manželku i děti, nepůjdu na svobodu, zavede ho pán ke správcům Božím; [6] pak se postaví ke dveřím, k veřejím, a (pán) mu propíchne ucho šídlem; tak bude jeho otrokem na věčné časy. – [7] Prodá-li někdo svoji dceru za nevolnou ženinu, nebude propuštěna na svobodu, jak obyčejně bývají propouštěny otrokyně. [8] Kdyby se znelíbila svému pánu, za nějž byla provdána, nechť ji propustí; národu cizímu však ji nesmí prodati, kdyby jí pohrdl. [9] Jestliže ji však . vdal za svého syna, bude mu jako dcerou. [10] Dá-li mu jinou ženu, postará se jí o práva manželská, aniž jí odepře šatu nebo manželského lože. [11] Pakli by (jí) těchto tří věcí neposkytl, nabude ona darmo, bez výkupného, svobody.

[12] Kdo zabije člověka v úmyslu zavražditi ho, smrtí ať zemře. [13] Kdo by však neukládal o život, nýbrž Bůh dopustil, že pod jeho rukou kdo skonal, – ustanovím ti místo, na které by se měl utéci. [14] Zavraždí-li kdo bližního svého zúmyslně a úkladně, toho (i) od mého oltáře odtrhneš, aby byl usmrcen. – [15] Kdo dá ránu otci svému neb matce, smrtí ať zemře. – [16] Kdo ukradne člověka a prodá jej, bude-li usvědčen z viny, smrtí ať umře. – [17] Kdo by proklínal otce svého neb matku, smrtí ať zemře.

[18] Jestliže muži v hádce jeden druhému dá ránu kamenem nebo pěstí, a tento sice nezemře, ale nemocen poleží na loži – [19] a když povstana choditi bude venku o holi, bez trestu bude sice, kdo ránu dal, avšak co onen zameškal, jakož i výlohy léčebné jest povinen hraditi. – [20] Kdo zbije otroka svého neb otrokyni holí tak, že mu zemře pod rukama, dopouští se zločinu. [21] Jestliže však přežije jeden nebo dva dni, nebude podléhati tomuto trestu, poněvadž tu jde o jeho peníze. – [22] Udeří-li jeden z rozvaděných mužů těhotnou ženu tak, že sice potratí, sama však zůstane na živu, bude potrestán (peněžitou), pokutou tak velikou, jakou manžel ženy (té) žádati bude a jakou (mu) soudcové přisoudí. [23] Pakliže bude její rána smrtelná, ať dá (vinník) život za život, [24] oko na oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu, [25] spáleninu za spáleninu, ránu za ránu, modřinu za modřinu. – [26]

V. [5]. předpokládá, že se u mnohých Israelitů zacházelo s otroky šetrně. Srv. Ex 20, 10; 23, 12; Lv 25, 39; Dt *12*, 18; 16, 11.

V. [6]. *„Správcové Boží"* = vrchnost, která zastupovala místo Boží, soudcové, nebo snad kněží, aby prohlášení doživotního otroctví bylo provedeno úředně.

V. [8]. Podle hebr. „Jestliže se nelíbí svému pánu, který si ji pro sebe určil, ať ji nechá vykoupili . . ."

V. [10]. Podle hebr.: „Pojme-li (pán) jinou (ženu neb ženinu kromě koupené Israelitky), nesmí ji zkrátiti v mase, šatech a manželské povinnosti."

V. [12]. Hebr. „Kdo udeří člověka tak, že umře, budiž usmrcen."

V. [13]. Pozdější zákonodárství (Nm 35, 6.; Dt 4, 41.–43.; 19, 1. nn.; Jos 20) stanovilo na tento případ šest „měst útočištných".

V. [16]. Podle hebr.: „Kdo ukradne člověka, buď že ho prodá nebo bude nalezen v jeho držení. . ."

V. [22]. Podle hebr.: *„Hádají-li se mužové a udeří při tom jeden těhotnou ženu, že plod jejího života vyjde, nestala-li se žádná jiná škoda, budiž potrestán peněžitou pokutou*

V. [23]. Hebr. nemá *„její"* a má proto, na zřeteli nejen smrtelnou ránu zasazenou matce, nýbrž i smrt dítěte ano i smrt jednoho z rozvaděných mužů.

Udeří-li někdo svého otroka neb otrokyni do oka a učiní-li je tak jednookými, propustí je za oko, které jim vyrazil, na svobodu; [27] rovněž propustí na svobodu svého otroka neb otrokyni, jestliže jim vyrazil zub.

[28] Potrká-li býk muže neb ženu tak, že zemrou, bude ukamenován, masa jeho nesmí se požívati, majitel býka však nepodléhá trestu. [29] Byl-li však býk již dříve trkavý, a majitel jeho, ačkoliv byl varován, nehlídal ho, budiž býk, který usmrtí muže neb ženu, ukamenován a pán jeho rovněž usmrcen. [30] Bude-li mu uloženo výkupné, ať dá za svůj život tolik, kolik bude od něho žádáno. [31] Rovněž potrká-li chlapce neb dívku, budiž podobně pokutován. [32] Potrká-li otroka neb otrokyni, dá (jejich) pánu třicet lotů stříbra, býk pak budiž uházen kamením.

[33] Nechá-li kdo otevřenou cisternu, nebo vykopává-li někdo cisternu a nepřikryje jí, spadne pak do ní býk neb osel, [34] zaplatí pán cisterny cenu zvířat, mrtvoly zvířat však budou jeho. – [35] Poraní-li cizí býk něčího býka tak, že zdechne, ať prodají živého býka a rozdělí se o jeho cenu; o maso mrtvého ať se rovněž rozdělí. [36] Věděl-li však pán již dříve, že jest jeho býk trkavý, a nehlídal ho, nahradí býka býkem, tělo usmrceného bude však celé jeho.

HLAVA 22. – [1] Ukradne-li kdo hovězí dobytče neb ovci a zabije-li je nebo prodá, pět kusů hovězího dobytka za jeden kus nahradí a čtyři ovce za jednu ovci. – [2] Bude-li zloděj, přistižený, když se dobýval do domu nebo jej podkopával, tak poraněn, že zemře, nebude ten, který ho poranil, vinen krví; [3] dopustil-li se však toho po východu slunce, spáchal vraždu, ať tedy také zemře. Nemá-li (zloděj), čím by krádež nahradil, budiž sám prodán. [4] Nalezne-li se u něho ukradená věc, býk, osel neb ovce, živá, dá náhradu dvojnásobnou.

[5] Učiní-li kdo škodu na poli neb na vinici, nebo nechá-li své dobytče pásti se na cizím, nahradí podle odhadu škody tím, co má nejlepšího na poli neb na vinici. [6] Vznikne-li oheň, zachvátí-li hloží a stráví-li obilí buď ve stozích nebo na stojatě (ještě) na poli, ať nahradí škodu ten, kdo oheň zapálil.

[7] Dá-li kdo příteli peníze neb zboží schovat, a budou-li tomu, kdo je přijal, ukradeny, ať nahradí zloděj, bude-li nalezen, (věc) dvojnásobné; [8] nebude-li však nalezen, budiž majitel domu pohnán před Boží soudce a nechť odpřisáhne, že nesáhl svou rukou po majetku svého bližního, [9] aby ho ošidil o býka, o osla, o ovci, o šat neb o cokoliv, čím může býti poškozen; soudcům Božím budiž pře obou předložena, a jestliže oni usoudí, nahradí svému bližnímu dvojnásobně. [10] Svěří-li kdo svému bližnímu v opatrování osla, býka, ovci neb jakékoliv dobytče, které však zdechne, bude poškozeno, nebo nepřítelem uloupeno, takže toho nikdo neviděl: [11] rozhodniž mezi nimi přísaha, že nevztáhl ruky své na majetek svého bližního; majitel ať přísahu přijme, onen pak nebudiž nucen k náhradě. [12] Bylo-li (mu) však (dobytče) ukradeno, nahradí majiteli škodu. [13] Bylo-li roztrháno dravcem, ať přinese roztrhané dobytče majiteli, hraditi však nebude nic.

[14] Kdo si od bližního svého něco z těchto (dobytčat) vypůjčí, dobytče však stihne úraz nebo zdechne v pánově nepřítomnosti, budiž přinucen dáti náhradu; [15] byl-li však pán přítomen, nemusí hradili, zvláště byla-li mu placena mzda za jeho práci.

Hl. 22. V. [8]. Hebr. o této přísaze ničeho neví, nýbrž stanoví, *že soudcům bude vyšetřiti,* „zdali nevložil své ruky na majetek bližního".

V. [9]. Spojuje Vulg. s předchozím. V hebr. začíná novou větu, která předpisuje způsob vyšetřování, jaký byl podán ve v. 8. pro podobné případy, při kterých jest odůvodněné podezření podvodu: „Kde jde o zpronevěření, ať již běží o býka, osla . . ., soudcům budiž věc předložena. "

[16] Kdo svede pannu ještě nezasnoubenou a bude s ní spáti, vyplatí ji a pojme ji za manželku. [17] Nebude-li otec panny chtíti ji dáti, zaplatí náhradou tolik, kolik jménem snubního daru panny obyčejně dostávají.

[18] Čarodějů nenecháš na živu.

[19] Kdo bude obcovati (tělesné) se zvířetem, smrtí ať zemře.

[20] Kdo přináší oběti bohům, a ne jedinému Hospodinovi, budiž usmrcen.

[21] Cizince nebudeš zarmucovati aniž utiskovati; byliť jste i vy, cizinci v Egyptě.

[22] Vdově a sirotku nebudeš křivditi. [23] Ublížíte-li jim, budou volati ke mně a já budu slyšeti křik jejich; [24] hněv můj vzplane, budu vás zabíjeti mečem, takže manželky vaše ovdoví a synové vaši osiří.

[25] Půjčíš-li peněz někomu z mého lidu, chuďasovi, který s tebou bydli, nebudeš na něho nastupovati jako vydřiduch, aniž ho vymáháním úroků budeš utiskovati. [26] Vezmeš-li od svého bližního do zástavy (svrchní) roucho, vrátíš mu je před západem slunce. [27] Jeť ona jediným rouchem, kterým přikrývá své tělo, nemaje jiného, v čem by spal; bude-li ke mně volati, vyslyším ho, poněvadž jsem soucitný.

[28] O soudcích Božích nebudeš zle mluviti a vládci svého národa nebudeš zlořečiti.

[29] Desátky a prvotiny své budeš bez odkladu odváděti, prvorozeného ze svých synů mi daruješ. [30] Podobně učiníš s hovězím dobytkem a s ovcemi; sedm dní ať jsou (prvorozenci) u své matky, dne osmého mi je odevzdáš.

[31] Buďte mi lidmi svatými; masa nakousnutého dravou zvěří nesmíte požívati, nýbrž hodíte (je) psům.

HLAVA 23. – [1] Nebudeš lživě vypovídati; aniž se spolčíš s bezbožným, abys v jeho prospěch křivě svědčil. [2] Nepůjdeš za davem v konání zla; aniž u soudu přidržíš se většiny, když bys uchýlil se tím od pravdy. [3] Ani chudému nebudeš u soudu straniti.

[4] Potkáš-li býka neb osla, který se tvému odpůrci zaběhl, přiveď mu jej. [5] Shledáš-li, že osel tvého nenávistníka pod břemenem klesl, nepomineš ho, ale pomůžeš mu ho zdvihnouti.

[6] Nedáš se svésti k porušení práva chudého. [7] Lži se budeš vystříhati. Nevinného a toho, který jest v právu, nezabiješ; neboť mám v ošklivosti bezbožného. [8] Nebudeš přijímati darů, poněvadž i moudré lidi zaslepují a převracují věc spravedlivou.

[9] Cizince nebudeš utiskovati; víte zajisté, jak mu jest, poněvadž jste i vy sami byli cizinci v Egyptě.

[10] Šest let budeš svou půdu osívati a kliditi její úrodu. [11] Sedmého však roku necháš ji ležeti ladem a odpočinouti si, aby jí užívali chudí tvého lidu; a cokoli zbude, ať stráví polní zvířata; taktéž učiníš se svou vinicí i olivovnou. [12] Šest dní budeš pracovati; sedmého dne přestaneš (pracovati), aby si býk tvůj i osel odpočinul a aby se osvěžil syn tvé otrokyně i cizinec.

[13] Všecko, co jsem vám řekl, zachovávejte. Při jménu cizích bohů nepřisahejte, aniž buď slyšeno z úst vašich.

[14] Třikráte do roka budete mi slaviti svátky. [15] Zachovávej slavnost přesnic. Sedm dní budeš jísti přesné chleby, jak jsem ti přikázal v době měsíce nových plodin, když jsi vycházel z Egypta; nesmíš se dostaviti přede mne s prázdnem. [16] (Budeš) také (zachováva-

V. [29]. n. Hebr. místo „desátky a prvotiny" má pojem všeobecnější: „Z tvého přebytku a z (tvých) tekutin" dávky neodkládej." Podle hebr. zní 28b: „Prvorozence tvého dobytka mi zasvětíš. (29.) Takto naložíš se svým hovězím dobytkem a se svým bravem: sedm dní budou u své matky, dne osmého pak mi je odevzdáš."

ti) slavnost žní, prvotin to práce tvé, toho, co jsi vysel na své pole; také slavnost na sklonku roku, když budeš míti všecky své plodiny s pole sklizeny. [17] Třikráte do roka dostaví se každý muž tvůj před Hospodina, Boha tvého.

[18] Nebudeš obětovati zároveň s krví mé oběti kvašeného chleba. Aniž smí zůstati části sváteční oběti mé do (druhého) rána.

[19] Prvotiny plodin půdy tvé doneseš do příbytku Hospodina, Boha tvého.

Nebudeš vařiti kozelce v mléku mateře jeho.

[20] Hle, já pošlu anděla svého, který bude kráčeti před tebou, střežiti tebe na cestě, a uvede tě na místo, které jsem ti připravil: [21] Dbej ho, poslouchej hlasu jeho a nemysli, že smíš jím pohrdati; neboť nepromine (ti), když budeš proti němu se prohřešovati; a. jméno mé jest v něm. [22] Budeš-li však poslušen hlasu jeho, a budeš-li činiti vše, což pravím, budu nepřítelem nepřátel tvých a sužovati budu ty, kteří sužují tebe. [23] Půjde tedy před tebou anděl můj, a uvede, tě k Amorrhejským, Heťanům, Ferezejským, Kanaanským, Hevejským a Jebusejským, kteréž já vyhladím. [24] Nebudeš se klaněti jejich bohům, aniž je ctíti; nebudeš činili jejich skutkův, ale ničiti je budeš a tříštiti jejich sochy. [25] A budete sloužiti Hospodinu, Bohu svému, abych požehnal chlebům tvým i vodám, abych vzdálil od tebe nemoci. [26] Nebude bezdětné ani neplodné (ženy) v zemi tvé; počet dnů tvých svrchovatě rozmnožím. [27] Svoji hrůzu pošlu před tebou a vyhladím každý národ, ke kterému přijdeš: všecky nepřátele tvé obrátím před tebou na útěk; [28] a vyšlu před tebou sršně, kteří zaženou Hevejské, Kanaanské a Heťany, dříve než vejdeš. [29] Nevypudím jich před tebou v jednom roce, aby se neobrátila země v poušť a aby divoká zvěř se nerozmohla na tvou škodu. [30] Znenáhla je budu zapuzovati s tvého dohledu, dokud se nerozmnožíš a neopanuješ zemi. [31] Rozprostřu pak území tvé od moře Rudého až k moři Filišťanův a od Pouště až k Řece; obyvatelstvo země dám do vaší moci a poženu je před vámi. [32] Nevejdeš ve smlouvu s nimi ani s jejich bohy. [33] Ať nesídlí v tvé zemi, aby tě nesvedli ke hříchům proti mně – kdybys (totiž) sloužil jejich bohům; – bylo by ti to jistě léčkou.

Hospodin vchází slavnostně ve smlouvu se svým lidem. (24, 1. – 11.)

HLAVA 24. – [1] Dále pravil (Hospodin) Mojžíšovi: Vystup ty, Áron, Nadab, Abiu a sedmdesáte starších z národa israelského k Hospodinovi a z daleka se klanějte. [2] Jediný Mojžíš vystoupí k Hospodinovi (blíže), oni však ať se nepřibližují; lid nesmí s ním vystoupiti.

[3] Když tedy Mojžíš přišel a vypravoval lidu všecka slova Hospodinova i zákony (jeho), odpověděl všecek lid jedním hlasem: Každé slovo Hospodinovo, které mluvil, vykonáme.

[4] Pak napsal Mojžíš všecky řeči Hospodinovy; a ráno vstav, udělal na úpatí hory oltář a (vztyčil) dvanácte pomníků podle dvanácti kmenův Israelových. [5] Nato dal rozkaz jinochům ze synů Israelových, i obětovali zápalné oběti a podali Hospodinu býčky v obět pokojnou. [6] Tu vzal Mojžíš polovici krve a vlil (ji) do obětních číší; zbývající pak část vylil na oltář. [7] A vzav knihu úmluvy četl (ji) poslouchajícímu lidu, kterýž pravil: Všecko, co mluvil Hospodin, budeme činiti a budeme poslušní. [8] A nabrav krve, kropil (jí) lid a pravil: Toto jest krev úmluvy, kterou s vámi učinil Hospodin na základě všech těchto řečí.

[9] Když pak Mojžíš, Áron, Nadab, Abiu a sedmdesáte starších z národa israelského vystoupili nahoru, [10] spatřili Boha Israelova; pod jeho nohama byla plocha podobná práci ze safírových dlaždic, jako nebe, když jest jasné. [11] A nevztáhl ruky své na ty ze synů Israelových, kteří "stáli opodál; viděli tedy Boha, a jedli i pili.

Hl. 23. V. [27]. Místo „vyhladím" hebr. „uvedu ve zmatek".

Mojžíš vrátil se sám na horu. (24, 12. – 18.)

[12] Řekl pak Hospodin Mojžíšovi: Vystup ke mně na horu a zůstaň tam; dám ti kamenné desky, zákon a přikázání, která jsem napsal, abys je poučoval. [13] (Tu) povstal Mojžíš a Josue, jeho služebník; Mojžíš pak, vystupuje na horu Boží, [14] pravil starším: Čekejte zde, až se vrátíme. Máte s sebou Árona a Hura; vznikne-li nějaký spor, vzneste jej na ně. [15] Když pak Mojžíš vystoupil na horu, zahalil ji mrak; [16] usídlila se totiž na hoře Sinaj velebnost Boží. Zahalovala ji mrakem šest dní; sedmého pak dne povolal (Bůh) Mojžíše z mraku. [17] Velebnost Hospodinova jevila se před zraky synův Israelových jako žíravý oheň na temeni hory. [18] Mojžíš tedy, stoupaje na horu, vešel do mraku a zůstal tam čtyřicet dní a čtyřicet nocí.

Zákony Hospodinovy o svatyni a kněžstvu (bohoslužbě), (25, 1. – 30, 10.)

HLAVA 25. – [1] Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým, ať odvedou mi dárky; od každého, kdo je dobrovolně přinese, berte je. [3] Věci pak, které máte přijímati, jsou tyto: zlato, stříbro, měď, [4] modré a rudé látky purpurové, dvakrát barvený šarlat, kment, tkaniny z kozí srsti, [5] na červeno barvené beraní kůže, namodralé kůže, setimové dříví, [6] olej do lamp, vonidla k (výrobě posvátné) masti, vonná kuřidla, [7] kameny onyxové a (jiné) drahé kameny k ozdobení (kněžského) nárameníku a náprsníku.

[8] Ať mi udělají svatyni – já budu totiž sídliti mezi nimi – [9] zcela podle vzoru svatostánku, který ti ukáži, a (podle vzorů) všech nádob potřebných k bohoslužbě, která se v něm bude konati. Tak to učiníte.

[10] Zbijte mi ze setimového dřeva archu; délka její měj půl třetího lokte, šíře půldruhá a výška též půldruha lokte. [11] Obložíš ji čistým zlatem uvnitř i zevně. Nahoře uděláš kolem dokola zlatý věnec. [12] Ke čtyřem rohům archy přidělàš čtyři zlaté kroužky; dva kroužky ať jsou po jedné a dva po druhé straně. [13] Uděláš též tyče ze setimového dřeva a obložíš je zlatem. [14] Zastrčíš je do kroužků, které budou po stranách archy, aby mohla za ně býti nošena; [15] budou vždy v kroužcích a nikdy z nich nebudou vytaženy. [16] Do archy vložíš zákon, který ti dám. [17] Uděláš též slitovnici z čistého zlata; půl třetího lokte bude míti její délka, a půl druhého lokte šířka. [18] Uděláš dále dva cheruby, vytepané ze zlata, po obou stranách odpovědnice; [19] jeden cherub ať jest na jednom kraji a druhý na druhém; [20] majíce rozpjatá křídla a zakrývajíce odpovědnici, ať zastírají oba okraje slitovnice; jsouce obráceni k sobě čelem, ať upírají zraky na slitovnici, kterou archa bude přikryta; [21] do ní vložíš zákop, který ti dám. [22] Odtud budu přikazovati a s místa nad slitovnicí, ze středu dvou cherubů, kteří budou nad archou, obsahující zákon, budu k tobě mluviti všecko, co budu skrze tebe poroučeti synům Israelovým.

[23] Uděláš též stůl ze setimového dřeva, mající dva lokte zdéli, loket na šíř a půl druhého lokte do výšky. [24] Obložíš jej čistým zlatem, uděláš mu kolkol zlatý rámec, [25] na tom rámci prolamovaný] věnec zvýši čtyř prstův a nad ním druhý zlatý věnec. [26] Připrav také čtyři zlaté kruhy a připevni jo na čtyřech rozích toho stolu, po, jednom u každé nohy. [27] Pod věncem budou (tyto) zlaté kruhy, aby se mohly jimi provléci tyče a (tak) aby se mohl stůl přenášeti. [28] Tyto tyče k přenášení stolu učiníš rovněž ze setimového dřeva a obložíš (je) zlatem. [29] Připravíš také z čistého zlata mísy, misky, kadidelnice a číše, v nichž budou

---

Hl. 25. V. [20]. *„Odpovědnice"* = slitovnice = víko s cheruby, a sluje tak (podle Vulg. *„oraculum"*), poněvadž bůh přítomný odtud „odpovídal", mluvil. Byla to *„věštírna"* pravého Boha. Srv. v. 22.

V. [25]. Hebr.: „Učiň proň (stůl) lištu na dlaň širokou kolem dokola a učiň zlatý věnec pro jeho lišiti dokutu."

přinášeny tekuté oběti. [30] Na (tento) stůl budeš stále klásti před moji tvář předkladné chleby.

[31] Uděláš dále tepaný svícen z čistého zlata, jeho dřík, ramena, květy, totiž kalichy a lilie z něho vycházející. [32] Šest ramen bude vycházeti z (jeho) boků, tři po jedné straně a tři po druhé. [33] Tři květy podoby mandloňové na každém prutu (budou), kalich totiž i s lilií; rovněž tri květy podobné mandloňovým (budou) na druhém prutu, kalich totiž i s lilií; tak bude udělán (ten) předmět o šesti prutech, které budou vycházeti ze dříku. [34] Na svícnu samém pak budou čtyři květy tvaru mandloňového, každý s kalichem a lilií. [35] Kalichy (buďtež) na třech místech, pod každou dvojicí prutů, kterých bude celkem šest a vycházeti budou z jednoho dříku. [36] Kalichy i pruty se svícnem budou jeden celek; všecko bude vytepáno z čistého zlata. [37] Uděláš také sedm lamp a nasadíš je na svícen, aby dávaly světlo na protějšek. [38] Také štipce a nádoby, v nichž se uštípnuté knoty hasí, a£ jsou zhotoveny z čistého zlata. [39] Svícen se vším příslušenstvím budu vážiti jednu hřivnu čistého zlata.

[40] Hleď to učiniti podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

HLAVA 26. – [1] Příbytek pak uděláš takto: Deset pestrobarevně vyšívaných pokrývek zhotovíš z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného. [2] Délka jedné pokrývky bude míti dvacet osm loket, šířka čtyři lokte. Všecky pokrývky budou jedné míry. [3] (Prvních) pět pokrývek bude spojeno, druhých pět podobným způsobem v celek. [4] Po stranách, na samém okraji pokrývek uděláš z modrého purpuru poutka, aby se mohly vespolek spojovati. [5] Po padesáti poutkách bude míti (každá) pokrývka na jedné straně tak upevněných, aby přišlo poutko proti poutku a jedno s druhým mohlo se spínali. [6] Urobíš též padesát zlatých sponek, kterými se budou pokrývky spojovati, aby činily jeden příbytek.

[7] Dále uděláš jedenáct pokrývek z kozí srsti, aby byly za stanovou střechu nad příbytkem. [8] Délka jedné pokrývky bude míti třicet loket, a šíře čtyři. Jedné míry budou všecky (tyto) pokrývky [9] Z těch (prvních) pět spojíš zvláště, (druhých) pak šest spojíš tak, že šestou pokrývku na průčelí střechy na polovici přehneš. [10] Uděláš též padesát poutek na okraji pokrývky jedné, aby se mohla spojiti s druhou, a padesát poutek na okraji pokrývky druhé, aby se mohla spojiti s prvou. [11] Urobíš také padesát měděných spinadel, která budou spojovati poutka, aby ze všech pokrývek byla jedna. [12] Tím pak, co zbývá z pokrývek určených za kryt. to jest z jedné pokrývky nadpočetné, – polovicí této (pokrývky) zastřeš zadní stěnu stánku. [13] Jeden loket z těch, které přečnívají délku střechy, bude splývati po straně jedné a druhý po straně druhé, že budou oba boky stánku kryty.

[14] Kromě toho učiň na střechu jinou pokrývku z rudých koží beraních, a nad ní ještě jednu z koží modravých.

[15] (Ke zbudování) příbytku naděláš ze setimového dřeva stojatých desek; [16] každá ať má v délce deset loket a v šířce půldruha lokte. [17] Po stranách budou desky podvojně vydraženy, aby se deska s deskou vázala. Tím způsobem budou všecky desky zřízeny. [18] Dvacet jich bude po straně jižní, která hledí k poledni. [19] K ním uliješ čtyřicet stříbrných patek, aby po dvou patkách bylo položeno pod každou desku, pod každý roh jedna. [20]

V. [31]. Podle hebr.: „ze zlata budu vytepán tento svícen, jeho noha, jeho dřík; jeho květy, totiž kalichy s korunami, ať s ním souvisí"!

Hl. 26. V. [17]. n. Hebr. o tomto *„vydeščení"* ničeho neví, nýbrž každá deska měla míti dva rovnoběžné *čípky,* které se zapouštěly do podstavků, patek (srv. v. 19.).

Rovněž bude na druhé straně, která hledí k severu, dvacet desek příbytkových a k nim čtyřicet stříbrných patek. [21] Pod každou desku položeno bude po dvou patkách. [22] Pro západní stranu příbytku uděláš šest desek, [23] a kromě toho jiné dvě desky (uděláš), které budou vztyčeny v zadních rozích příbytku. [24] Budou zdola až nahoru do sebe zapuštěny, takže budou v jeden celek pevně státi. Dvě desky, postavené v rozích, budou podobným) způsobem spojeny. [25] Bude tedy celkem osm desek, jejich podstavků stříbrných šestnáct, počítá-li se po dvou patkách pod jednu desku. [26] Uděláš i pět svlaků ze setimového dřeva, abys jimi zbednil desky na jedné straně příbytku, [27] pět jiných pro druhou stranu a tolikéž pro stranu západní; [28] ty budou se prostrkávati uprostřed desek od jednoho konce ke druhému. [29] Desky ty pak povlečeš zlatem a upevníš na nich kroužky ulité ze zlata, kterými se svlaky prostrčí, aby držely. prkennou stěnu; pobiješ je zlatým plechem. [30] Tak zbuduješ příbytek podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře.

[31] Učiň vkusně vyšívanou, pestře zbarvenou oponu, utkanou z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z bílého přesoukaného kmentu; [32] a zavěs ji na čtyři sloupy ze setimového dřeva, povlečené zlatem, které budou míti zlaté hlavice a stříbrné patky. [33] Opona budiž upevněna za čtyři kroužky – za ní dovnitř postavíš archu zákona – a děliž svatyni od velesvatyně. [34] Na archu zákona ve velesvatyni položíš slitovnici. [35] Stůl (postavíš) ven před oponu a naproti stolu na jižní straně stánku svícen, – stůl totiž bude státi na straně severní. [36] Udělej též u vchodu do stánku vyšívanou oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. [37] Konečně pět sloupů ze dřeva setimového oblož zlatem; před ně bude zavěšena opona a jejich hlavice budou zlaté, patky pak měděné.

HLAVA 27. – [1] Udělej ze dřeva setimového oltář, který bude pět loket dlouhý a tolikéž široký – tedy čtverec – a tři lokty vysoký. [2] Na čtyřech úhlech budou z něho (vyčnívati) rohy. Pobiješ jej mědí. [3] K jeho službě udělej popelnice, kleště, vidlice a uhelnice; všecky (tyto) nádoby dáš ukovati z mědi. [4] Urob měděnou síťkovanou mřížku a na jejích čtyřech rozích budou čtyři měděné kruhy, [5] které položíš pod výstupek oltáře; mříž bude až do polovice oltáře. [6] K oltáři pořídíš ze dřeva setimového dva sochory, které pobiješ měděnými plechy [7] a provlečeš je kruhy, takže budou (vyčnívati) na obou stranách oltáře, by mohl býti (za ně) nošen. [8] Nebude vyplněn, nýbrž uděláš jej tak, aby byl uvnitř prázdný a dutý – jak ti bylo na hoře ukázáno.

[9] Udělej nádvoří stánku; na jeho jižní straně proti poledni budou plachty z přesoukaného kmentu; sto loket měj každá strana v délce, [10] a dvacet sloupků s týmž počtem měděných patek, jejichž hlavice s příslušnými rytými ozdobami budou ze stříbra. [11] Podobně na straně půlnoční budou plachty na dél jednoho sta loket, dvacet sloupků, tolikéž měděných patek a jejich stříbrné hlavice s příslušnými ozdobami rytými. [12] Na příčné straně nádvoří, která hledí k západu, budou v délce padesáti loket plachty, bude deset sloupku, a tolikéž patek. [13] Také příčná strana nádvoří která hledí k východu, bude míti padesát loket. [14] Z těch bude vyhrazeno patnáct loket pro plachty se třemi sloupky a tolikéž pat-

V. [24]. Hebr.: „Buďte dolů zdvojeny a zároveň vybíhejte nahoře v kruh . . ."

V. [28]. Hebr.: „(Učiň) prostřední svlak mezi deskami, který jde od jednoho konce ke druhému."

V. [32]. n. Podle hebr.: Upevni ji na čtyřech sloupcích zlatem potažených, ze setimového dřeva, jejichž *hřeby* jsou ze zlata. . .

V. [37]. Místo „hlavic" má hebr. „hřeby (háky)". Srv. v. 32. Podle 36, 38. měly však též hlavice zlatem potažené.

Hl. 27. V. [10]. Místo „hlavice s rytými ozdobami" . . . hebr. „háky a příčné tyče".

kami na straně jedné, [15] a na straně druhé budou plachty (rovněž) zabírati patnáct loket, budou tři sloupky a tolikéž patek. [16] U vchodu do nádvoří bude opona o dvaceti loktech, vyšívaná, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu: bude míti čtyři sloupky a tolikéž patek. [17] Všecky sloupky na obvodu nádvoří pobity budou stříbrným plechem a budou míti stříbrné hlavice, patky pak měděné. [18] Na délku bude míti nádvoří sto loket a na šířku padesát. Vysoká bude pět loket; (jeho stěny) budou zhotoveny z přesoukaného kmentu a bude míti měděné patky. [19] Všecko nářadí stánku ke všem potřebám a výkonům, kolíky stánku a kolíky nádvoří dáš vyrobili z mědi.

[20] Přikaž synům Israelovým, aby ti nanesli nejjemnějšího oleje z oliv tlukadlem roztlučených, ať svícen nepřetržitě hoří [21] ve stánku zákona proti vnější straně opony, která visí přeci zákonem. Ať jej obstarávají Áron a jeho synové, by svítil před Hospodinem až do jitra. Bude to nepřetržitá bohoslužba synů Israelových, která půjde u nich s pokolení na pokolení po všecky časy.

HLAVA 28. – [1] Přiber si též ze synů Israelových Árona, svého bratra, a jeho syny, by mi zastávali kněžský úřad, Árona, Nadaba, Abiu, Eleazara a Itamara.

[2] Pořiď posvátná roucha bratru svému Áronovi, ke cti a k okrase. [3] Rci všem dovedným lidem, které jsem naplnil duchem důmyslu, by udělali Áronovi roucha, v nichžto jsa posvěcen, sloužil by mi. [4] Roucha, která udělají, budou tato: Náprsník, nárameník, kněžský kabátec, (spodní) říza utkaná ze lnu, kněžská čepice a pás. (Tato) posvátná roucha bratru tvému Áronovi a synům jeho udělají, aby mi konali kněžský úřad. [5] Vezmou (na to) zlato, modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat a kment.

[6] Nárameník umělecky setkají ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. [7] Bude míti dvě strany, spojené na obou vrchních okrajích v jeden celek. [8] Také tkanice, jako celá pestrobarevná práce, bude ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. [9] Vezmi dva onyxové kameny a vyryj do nich jména synů Israelových; [10] šest jmen do jednoho a ostatních šest jmen do druhého kamene, v pořádku, jak se narodili. [11] Kamenořezbářem a kamenorytcem dáš do nich vyrýti jména synův Israelových, dáš je zasaditi do zlata, (zlatem) olemovati, [12] a připevníš jo k oběma okrajům náramenníku, aby budila vzpomínku na syny Israelovy. Tuk bude Áron nositi jejich jména na obou ramenech před Hospodinem, aby (je) připomínala. [13] Urobíš též zlaté háčky, [14] jakož i dva souvislé řetízky z čistého zlata; ty zavěsíš na háčky.

[15] Náprsník odpovědí dáš umělecky utkati, podobně jako tkaninu náramenníku ze zlata, z modrého a červeného purpuru, z dvakrát barveného šarlatu a z přesoukaného kmentu. [16] Bude čtverhranný a dvojitý; bude míti píď na délku i na šířku. [17] Položíš naň čtyři řady drahokamů: v první řadě bude karneol, topas a smaragd, [18] v druhé rubín, safír a jaspis, [19] ve třetí hyacint, achát a ametyst, [20] ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; budou zasazeny v řadách do zlata. [21] Budou na nich tedy jména synův Israelových; bude vyryto dva-

V. [17]. Podle hebr.: „Všecky sloupky na obvodu nádvoří spoj stříbrnými tyčemi a jejich háky (udělej) ze stříbra . . ."

Hl. 28. V. [6]. Nárameník (hebr. *éfód),* bylo svrchní roucho, které měl též David, když křepčil před archou úmluvy (2. Král 6, 14; I. Par 15, 27.), Samuel (I. Král 2, 18.), ano i kněží (1. Král 22, 18.).

V. [13]. Hebr. jest pouhé opakování v. 11b.: *„učiň pletivo ze zlatých nití",* které má lemovali onyxové kameny.

V. [14]. Podle hebr.: „(učiň) dva řetízky z čistého zlata; upleteš je, jako se spřádají provazce (prýmky), a tyto prýmkovité řetízky upevni na onom pletivu."

nácť jmen, na každém kameni jedno jméno jednoho ze dvanácti kmenův. [22] K náprsníku udělej z čistého zlata souvislé řetízky, [23] a dva zlaté kroužky, kteréž upevníš na obou horních rozích náprsníku. [24] Zlaté řetízky navlečeš na kroužky, které jsou na rozích náprsníku, [25] (druhé) pak konce těch řetízků připneš za dva háčky k oběma cípům nárameníku, které jsou obráceny k náprsníku. [26] Podobně uděláš a upevníš dva zlaté kroužky na rohy vnitřní plochy náprsníku, která přiléhá k nárameníku. [27] Jiné dva zlaté kroužky bude dlužno upevniti dole na obou stranách nárameníku, naproti dolním připevňovacím kroužkům náprsníkovým, aby se (tak) mohl svázati náprsník s nárameníkem. [28] Budiž pak náprsník přivázán za své kroužky ke kroužkům nárameníku tkanicí z [modrého purpuru, by pevně a trvale byly spojeny, aby náprsník od nárameníku nemohl se oddělovati. [29] Bude tedy Áron nositi jména synův Israelových na náprsníku odpovědí na prsou, když vcházeti bude do svatyně, aby byli připomínáni před Hospodinem na věky.

[30] Do náprsníku odpovědí pak položíš Učení a Pravdu, aby byly na prsou Áronových, když vcházeti bude před Hospodina; ať nosí osudí synův Israelových na prsou před tváří Hospodinovou vždycky.

[31] Dej učiniti kněžský kabátec pod nárameník, celý z modrého purpuru; [32] uprostřed nahoře bude míti otvor, vroubený tkaným lemováním kolem dokola, – jak bývá na okrajích šatů – aby se snadno netrhal. [33] Dole, na spodním okraji toho kabátce, uděláš kolkolem napodobená granátová jablka z modrého a červeného purpuru, jakož i ze šarlatu dvakrát barveného; mezi ně dáš zvonečky, [34] tak, aby, se zlaté zvonečky s granátovými jablky střídaly. [35] Áron budiž jím oblečen, kdykoli bude konati svůj úřad, aby bylo slyšet zvoniti, když bude vcházeti do svatyně před obličej Hospodinův a když bude vycházeti, a aby neumřel.

[36] Dej udělati z čistého zlata čelenku a na ni vyrýti rukou rytcovou: „Zasvěcený Hospodinu." [37] Uvaž ji tkanicí z modrého purpuru, aby přiléhala k čepici [38] a vyčnívala nad čelem velekněžovým. Tak bude nositi Áron poklesky synův Israelových, kterými budou chybovati při všech darech svých a obětech, jež budou přinášeti a obětovati; bude tedy čelenka vždycky na jeho čele, aby jim byl Hospodin milostiv.

[39] Dej utkati z kmentu řízu – též čepici uděláš z kmentu – a vyšívaný pás.

[40] Také synům Áronovým dej připraviti lněné řízy, pásy a čepice, ke cti a k okrase; [41] do všech těch rouch oblečeš Árona, svého bratra, i jeho syny.

Posvěť ruce všech a vysvěť je samé, aby mi konali úřad kněžský.

[42] Nadělej lněných spodkův, aby kryli (jimi) stydké tělo své od ledvin až po stehna; [43] Áron a jeho synové budou je míti na sobě když budou vcházeti do stánku zákona, nebo když budou přistupovati k oltáři, aby konali službu ve svatyni, aby neuvalili na sebe vinu (a tak) nezemřeli. Bude to věčnými závazkem Áronovi a jeho potomstvu po něm.

V. [25]. Podle hebr. má Mojžíš zlaté prýmky (řetízky) připevniti horním koncem ke zlatému *„pletivu"*, do něhož jsou zapuštěny dva kameny onyxové na ramenech velekněžových. Vulg. má za to, že horní cípy nárameníku sahaly až po tyto kameny.

V. [27]. Podle hebr. má se upevniti tato (třetí) dvojice kroužků nad pásem, kterým byl éfód v půli přepásán (v. 8.).

V. [28]. Podle hebr. má přivázati ona fialová tkanice posledně jmenované dvě dvojice kroužků zlatých tak, aby náprsník ležel nad pásem éfódu . . ."

V. [41]. Hebr.: *„pomaž jich, naplň jejich ruce a posvěť jich. . ."*, *„Naplnili ruce"* = někomu odevzdati úřad, zplnomocniti někoho. Rčení vzniklo z toho, že se při odevzdávání úřadu skutečně kladly do rukou zplnomocněnce odznaky jeho moci (žezlo, klíče a pod.).

HLAVA 29. – [1] Aby mi byli posvěceni na kněžství, učiň toto: Vezmi ze stáda býčka, dva berany bez úhony, [2] nekvašené chleby, nekvašené, olejem zadělané koláče a přesné, olejem potřené oplatky; všecko to uděláš z pšeničné běli. [3] Vlož (je) do koše a obětuj spolu s býčkem a se dvěma berany. [4] Árona s jeho syny přivedeš ke vchodu do stánku zákona. Umyj otce i syny jeho vodou, [5] oblec Árona v jeho roucha, to jest ve lněnou řízu, v kabátec, nárameník a náprsník, a připevni jej tkanicí. [6] Pak posaď mu čepici na hlavu, na čepici posvátnou čelenku a vlej mu na hlavu olejovou mast. [7] Tím obřadem bude posvěcen. [8] Přived též jeho syny, oblec je do lněných říz, opas pásem – [9] Árona totiž a syny jeho – a vstav jim (kněžské) čepice; budou mi konati věčně kněžskou službu.

Až posvětíš ruce jejich, [10] přivedeš býčka před stánek zákona, Áron a synové jeho vloží mu ruce na hlavu, [11] a ty jej zabiješ před Hospodinem u vchodu do stánku zákona. [12] Nabera krve z býčka, potři jí prstem rohy oltáře, ostatní pak krev vylej u jeho spodku. [13] Potom vezmi všecek tuk, který přikrývá vnitřnosti, bránici jater, obě ledviny a tuk, který jest na nich, a přines to v zápalnou obět na oltáři; [14] maso však býčka, kůži a mrvu spal mimo stany, poněvadž to jest obět za hřích.

[15] Vezmi také jednoho berana, na jehož hlavu ať vloží Áron a jeho synové ruce; [16] usmrť jej, naber z jeho krve a vylej ji kolem oltáře; [17] berana, samého rozsekej na kusy a vymyté vnitřnosti a nohy polož na rozsekané maso a na jeho hlavu. [18] Potom přines celého berana v zápalnou obět na oltáři; je to obět Hospodinu, obětní vůně Hospodinu velmi příjemná.

[19] Vezmi též druhého berana, na jehož hlavu nechť Áron a jeho synové vloží ruce; [20] usmrť jej, naber z jeho krve a potři (jí) boltce pravého ucha Árona a jeho synů, jakož i palce jejich pravých rukou a nohou, a lej krev v kruhu na oltář. [21] Pak vezmi z krve, která jest na oltáři, a z olejové masti, pokrop Árona, jeho roucha, syny i roucha jejich. Až budou takto posvěceni oni i roucha, [22] vezmi tuk z berana, ohon, tuk, jenž přikrývá droby, bránici jater, obě ledviny i s tukem, který na nich jest, pravé plece – jeť to obět zasvěcení – [23] jednu chlebovou placku, koláč zadělaný olejem a oplatku z koše přesných chlebů, který byl postaven před Hospodina; [24] vše to vlož do rukou Áronovi a jeho synům a posvěť je pozdvihna (to) před Hospodinem. [25] Potom vezmi všecko z jejich rukou a zapal na oltáři v zápalnou obět, aby velmi příjemně voněla před obličejem Hospodinovým; jeť to jeho obět. [26] Hrudíčko berana, kterým byl Áron posvěcen, vezmi a zasvěť je pozdvižením před Hospodinem; pak bude tvým podílem.

[27] Jako hrudíčko, tak zasvěť i plece, které jsi oddělil od berana, [28] jímž posvěcen byl Áron a jeho synové; podle věčně platného práva budou dávkou synů Israelových Áronovi

---

Hl. 29. V. [3], Hebr.: „Vlož je do koše a přines je v koši, také býčka a oba berany (přived)."

V. [24]. Místo *„posvěť jich pozdvihnutím"* hebr.: *„posunuj je"*. Při některých obětech totiž podkládal kněz ruce své pod ruce obětujícího naplněné částmi oběti a pohyboval, posunoval je směrem ke svatyni nu znamení, že obětující skrze kněze dar Bohu podává: *zpětným posunutím* byl dar takořka zase Bohem obětujícímu vrácen. Zdá se, že *posunoval* takto kněz obětní dary nejen od východu k západu a zpět, nýbrž také cd severu k jihu. takže opsal kříž; vyznával tím, že Bůh jest pánem všech stran světových, celého světa. Ten obřad, zvaný *„tenúfá"*, vykonal nyní Mojžíš s Áronem a s jeho syny, kteří jsouce kněžími byli *osobní obětí* přinesenou Bohu.

V. [25]. Podle hebr. však má Mojžíš položiti obět tuto *„na celopal"*, tedy na obět předcházející (. 15.–18.). která patrně na oltáři nebyla dosud ohněm všecka strávena.

V. [26]. Místo *„zasvěť je pozdvižením"* hebr.: *„posunuj jím"* = vykonej obřad zvaný „tenúfá" (obětní posunování). Viz v. 24.

V. [27]. Místo *„plece"* dlužno hebr. *„šók"* překládati buď „zadní noha" neb *„kýta"*.

a jeho synům, neb jsou to prvotiny a počinky z jejich pokojných obětí, jež přinášejí Hospodinu.
[29] Posvátné roucho, jež bude Áron oblékati, budou míti synové jeho po něm, aby v něm byli pomazáváni a ruce jejich aby byly posvěcovány. [30] Sedm dní bude je nositi, který z jeho synů bude ustanoven velekněžem místo něho a bude vcházeti do stánku zákona, aby konal službu ve svatyni.
[31] Pak vezmeš berana zasvěcení, uvaříš jeho maso na posvátném místě [32] a budou ho požívati Áron i synové jeho. Budou též jísti chleby, které jsou v koši v nádvoří stánku zákona, [33] aby to byla obět smírná a ruce obětujících aby byly posvěceny. Jiný nesmí z toho, jísti, poněvadž jde o věci svaté. [34] Zůstane-li něco posvěceného masa nebo chlebův až do rána, spáliš zbytky (ty) ohněm; nebude dovoleno jich požívati, poněvadž jsou posvěceny.
[35] Všecko, co jsem ti přikázal, učiníš s Áronem i s jeho syny. Sedm dní budeš jejich ruce posvěcovati, [36] a každého dne budeš přinášeti býčka v obět za hřích na usmířenou. Očistíš též oltář tím, že budeš na něm přinášeti smírnou obět, a potřeš jej, abys jej posvětil. [37] Sedm dní budeš na oltáři konati smírné obřady a posvěcovati jej; a (lak) bude svatosvatý; kdo se ho dotkne, každý bude posvěcen.
[38] Na oltář klásti budeš toto: Dva roční beránky den co den nepřetržitě: [39] jednoho beránka k ránu a druhého k večeru; [40] desetinu běli, smíšené se čtvrtkou hinu oleje z tlučených oliv a tolikéž vína k jednomu beránku v obět tekutou. [41] Druhého beránka budeš obětovati k večeru podle řádu oběti ranní a podle toho, co jsme řekli, aby působil líbeznou vůni. [42] Bude to obět Hospodinu, která se bude přinášeti na věky ve vašich pokoleních u vchodu do stánku zákona před Hospodinem, kamž se dostavím, abych mluvil k tobě; [43] tam přikázání budu dávati synům Israelovým a oltář bude mou (přítomnou) velebností posvěcen. [44] Posvětím i stánek zákona s oltářem a Árona s jeho syny, aby mi konali kněžský úřad. [45] Sídliti budu mezi syny Israelovými a budu jim Bohem; [46] a zvědí, že jsem já Hospodin; jejich Bůh, jenž jsem je vyvedl z Egypta, abych sídlil mezi nimi, já Hospodin, Bůh jejich.

HLAVA 30. – [1] Udělej též oltář k pálení kadidla ze setimového dřeva, [2] loket dlouhý, loket široký, tedy čtverhranný, a dva lokte vysoký. Vyčnívati budou z něho rohy. [3] Obložíš jej čistým zlatem, jak rošt, tak stěny kolem dokola, i rohy. Ovrub jej zlatým věncem [4] a pod věnec (upevni) na každé straně po dvou zlatých kruzích, aby možno bylo jimi provléci tyče a (tak) oltář nositi. [5] Tyče ty rovněž uděláš ze setimového dřeva a obložíš zlatem. [6] Oltář (ten) postav proti oponě, zavěšené před archou zákona, před slitovnicí, kterou jest zákon přikryt, kdež k tobě budu mluviti. [7] Ráno bude na něm Áron páliti vonné kadidlo; když spraví lampy, zapálí je. [8] Podobně když umístí k večeru lampy, zapálí kadidlo; bude to věčný obřad před Hospodinem od pokolení do pokolení. [9] Nesmíte na něm obětovati kadidla jinak složeného, ani obětí rostlinných ani živočišných, ani úliteb nesmíte naň vylévati. [10] (Jen) jednou v roce bude Áron nad jeho rohy konati smírný obřad s krví, obětovanou za hříchy, a (tento) smírný úkon bude na něm konán od pokolení do pokolení.

V. [36]b. zní podle hebr.: „Vykonej na oltáři obřady očistné (smírné) a tak jej očisť a pomaž jej, abys jej posvětil."

V. [41]. Podle hebr. má Mojžíš obětovati večer kromě beránka též minchu (= rostlinnou „obět suchou") a obit tekutou. Poněvadž bylo denně dvakráte tuto obět konati, bylo též nutno udržovati nepřetržitě na oltáři posvátný oheň Nm 28, 3. n.).

V. [43]. Podle hebr. bude posvěcen velebnou přítomností Boží nejen oltář, nýbrž celý svatostánek.

Bude svatosvatým Hospodinu!

Dodatky k předešlým zákonům. (30, 11. – 31, 18.)

[11] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [12] Když budeš sčítáním vyšetřovati celkový počet synů Israelových, ať odevzdá každý Hospodinovi výkupné za svou duši, a nestihne jich pohroma, když budou sečteni. [13] Dá pak každý, kdo jde ke sčítání, půl lotu podle váhy svatyně; – lot má dvacet zrn – půl lotu budiž obětováno Hospodinu. [14] Komu z počítaných je dvacet roků a více, zaplatí (ten) poplatek. [15] Bohatý nedá více než polovici lotu, chudý nedá méně. [16] Přijaté peníze, které od synův Israelových sebereš, vydávej na potřeby stánku zákona, aby připomínaly dárce u Hospodina a svolávaly odpuštění na jejich duše.

[17] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [18] Dej udělati mědenici s příslušným podstavcem k mytí, postav ji mezi stánkem zákona a oltářem a nalej do ní vody. [19] Budou si jí Áron a jeho synové umývati ruce i nohy, [20] než půjdou do stánku zákona a než přistoupí k oltáři, aby na něm obětovali Hospodinu kadidlo, [21] aby snad nezemřeli. Budiž to věčným zákonem jemu i potomstvu jeho od pokolení do pokolení.

[22] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [23] Vezmi si vonidla, pět set lotů vybrané myrrhy, první jakosti, polovici (toho), to jest dvě stě padesát lotů skořice, rovněž dvě stě padesát (lotů) puškvorce, [24] pět set lotů kasie podle váhy svatyně a jeden hin olivového oleje; [26] udělej z toho posvátný olej . k pomazávání, smíšenou mast, jakou dělává mastičkář, [26] a pomaž jí stánek zákona, archu úmluvy, [27] stůl s jeho příslušenstvím, svícen a co k němu patří, oltář kadidlový [28] i oltář pro zápalné oběti se vším nářadím, jež k jejich obsluze přísluší. [29] Posvěť všech těch věcí, aby byly svatosvaté; kdo se jich dotkne, bude posvěcen. [30] (Též) Árona a jeho syny pomaž a posvěť je (tak), aby mi konali úřad kněžský. [31] Synům pak Israelovým rci: Bude to olejová mast mně zasvěcená od pokolení do pokolení; [32] tělo žádného člověka nesmí býti jí mazáno, podle jejího složení nesmíte mísiti jiné (masti), neboť svatá jest a bude vám posvátnou. [33] Kdo by takovou (mast) připravil nebo cizímu z ní dal, budiž vyhlazen ze svého národa.

[34] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Vezmi si vonidel, myrrhové klovatiny, onyxu, vonného galbanu a průhledného kadidla – všeho bude stejná váha – [35] a udělej složené (kuřidlo), jak činívá mastičkář; budiž pečlivě smíšeno, budiž čisté a dokonale hodné posvěcení. [36] Rozmělni vše v nejjemnější prach a polož z toho část před stánek zákona, kde se ti budu zjevovati. Svatosvatým bude vám (toto) kuřidlo. [37] Takového složení nesmíte činiti na své potřeby, poněvadž jest zasvěceno Hospodinu. [38] Kdožbykoliv udělal (kuřidlo) podobné, aby požíval jeho vůně, vyhlazen buď ze svého národa.

HLAVA 31. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Hle, jménem jsem povolal Beseleela, syna Uriho, syna Hurova z Judova kmene, [3] a naplnil jsem ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, dovedností ve všeliké práci, [4] vynalézavostí v možném zpracování zlata, stříbra, mědi, [5] mramoru, drahých kamenův a rozličného dřeva. [6] Dal jsem mu za společníka

---

Hl. 30. V. [13]. Místo *„kdo jde ke sčítání"* hebr.: *„kdo přejde ke spočtením* (= zapsaným)".

V. [16]. Dary, poplatky mužstva budou ve svatyni stále připomínati Hospodinu dárce a volali k němu, aby jim byl milostivým a milosrdným, aby jich chránil.

V. [20]. Podle hebr. kněží mají se mýti, kdykoliv půjdou do stánku zákona neb *kdykoliv budou přistupovati k oltáři, aby Hospodinu přinesli zápalné oběti.* – O oltáři *na zápalné oběti* mluví tedy (správněji) hebr., kdežto Vulg. o oltáři *kadidlovém.*

V. [36]. Místo „před stánek zákona" hebr. „před zákon ve stánku zjevení".

Hl. 31. V.[5]. Podle hebr. neuměl zpracovati *„mramor"* nýbrž *„řezali kameny k zapuštění, jakož i (řezali) dřevo".* „Kameny byly zapuštěny" do náprsníku (25, 7.).

Ooliaba, syna Achisamechova, z kmene Danova. Do mysli každého vyučeného (řemeslníka) vložil jsem moudrost, aby udělali všecko, co jsem ti přikázal: [7] stánek úmluvy, archu zákona, slitovnici, která jest na ní, a všecko nářadí stánku, [8] stůl s příslušenstvím, svícen z čistého zlata s příslušenstvím, oltář kadidlový [9] i oltář pro zápalné oběti s celým jejich zařízením, umyvadlo s podstavcem,[10] posvátná roucha bohoslužebná pro Árona kněze a pro jeho syny, by; konali ohrad svůj při svatých obřadech; [11] olejovou mast a kuřidlo z vonidel pro svatyni a všecko, co jsem ti přikázal, udělají.

[12] A mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [13] Rci synům Israelovým toto: Hleďte zachovávati sobotu mou; jeť znamením (smlouvy) mezi mnou a vámi od pokolení do pokolení, aby se vědělo, že já Hospodin vás posvěcuji. [14] Ostříhejte (tedy) soboty mé, neboť svatá jest vám; kdo by ji poskvrnil, smrtí ať zemře, duše toho, kdo by v sobotu pracoval, budiž vyhubena z jejího národa. [15] Šest dní budete pracovati, dne sedmého jest sobola, klid Hospodinu zasvěcený; každý, kdo by toho dne pracoval, ať zemře. [16] Ať zachovávají synové Israelovi sobotu a slaví ji od pokolení do pokolení. Jeť (to) věčná úmluva [17] mezi mnou a syny Israelovými, a věčné znamení. Neboť v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, dne sedmého však od práce odpočinul.

[18] Dokonav tyto řeči na hoře Sinaj, Hospodin dal Mojžíšovi dvě kamenné desky zákona, psané prstem Božím.

Úmluvu s Bohem Israelité hanebně porušili, avšak Bůh ji dobrotivě obnovil. (32, 1.–34, 35.)

HLAVA 32. – [1] Vida lid, že Mojžíš dlouho s hory nesestupuje, shrnul se kolem Árona a pravil: Nuže, udělej nám bohy, kteří by šli před námi; nevímeť, co se přihodilo Mojžíšovi, tomu muži, jenž nás vyvedl z Egypta. [2] Áron jim pravil: Vezměte zlaté náušnice s uší žen, synův a dcer vašich a přineste je ke mně. [3] Lid učinil, co byl rozkázal, a snesl náušnice k Áronovi. [4] Ten je vzal, slil, – jak činívá litec – a ulil z nich tele. I řekli: To jsou bohové tvoji, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta. [5] Když to Áron viděl, vzdělal před ním, oltář a dal hlasatelem provolávati: Zítra jest slavnost Hospodinova. [6] Ráno tedy vstali a přinášeli oběti zápalné a pokojné; pak lid sedl, aby jedl a pil, a vstal, aby se bavil.

[7] Hospodin pravil k Mojžíšovi: Jdi, sestup; lid tvůj, který jsi vyvedl z Egypta, hřeší. [8] Brzy sešli s cesty, kterou jsi jim ukázal; udělali si lité tele, klaněli se mu, přinášeli mu oběti a pravili: To jsou tvoji bohové, Israeli, kteří tě vyvedli z Egypta!

[9] Hospodin mluvil dále k Mojžíšovi: Pozoruji, že tento lid má tvrdou šíji; [10] nech mne, ať vzplane hněv můj proti nim, ať je zahladím a z tebe učiním veliký národ! [11] Mojžíš vlak prosil Hospodina, Boha svého: Proč by měl, Hospodine, vzplanouti hněv tvůj proti lidu tvému, který jsi velikou mocí a silnou rukou vyvedl z Egypta? [12] Prosím, ať nemohou Egypťané říci: „Chytře je vyvedl, aby je na horách pobil a vyhladil se země"; utiš se hněv tvůj a buď milosrdným k nepravosti lidu svého. [13] Rozpomeň se na služebníky své Abrahama, Isáka a Israele, jimž jsi přisahal při sobě samém: „Rozmnožím potomstvo vaše

---

V. [16] b. [17]a. v hebr. „Jeť to věčný závazek. (17) Budiž (sobota) na veky znamením (smlouvy) mezi mnou a syny Israelovými."

V. [17]b, *„Odpočinul"* a dokládá hebr.: *„oddechl si"* (Silný lidomluv).

Hl. 32. V.[4]. Místo „To jsou *tvoji bohové, kteří . . ."* možno hebr. přeložiti: „To jest *tvůj Bůh, který. . ."* Ať si lid byl smýšlení jakéhokoliv, jisto jest, že Áron, i když ulil býka, chtěl dodati bohopoctě rázu pravověrného, by Israelité v býku ctili pravého Boha, Hospodina; proto dává provolati, „že bude slavnost *Hospodinova"* (v. 5.).

jako hvězdy nebeské, a všecku tuto zemi, o které jsem mluvil, dám potomstvu vašemu v majetek na vždy."
[14] I usmířil se Hospodin a neučinil zla, kterým byl lidu svému hrozil.
[15] Mojžíš, vraceje se s hory, nesl v ruce dvě desky zákona, popsané po obou stranách, [16] udělané od Boha; také písmo na deskách vydlabané bylo dílem Božím. [17] Josue, slyše hluk křičícího lidu. řekl Mojžíšovi: Válečný pokřik je v táboře slyšeti. [18] On odpověděl: Není to křik vybízejících k boji, ani křik strhujících k útěku; zvuky zpěvu slyším. [19] Když se přiblížil k táboru a uzřel tele a tance, velmi se rozhněval, desky odhodil, a (tak) je na úpatí hory rozbil. [20] Uchopiv tele, jež byli urobili, spálil je a rozetřel na prach; vsypal jej do vody a dal z toho píti synům Israelovým. [21] Áronovi pak řekl: Co li učinil tento lid, že jsi naň uvalil tak veliký hřích? [22] On mu odpověděl: Nehněvej se, pane můj, však znáš tento lid, jak nakloněn je k zlému. [23] Řekli mi: „Udělej nám bohy, kteří by šli před námi; neboť nevíme, co se přihodilo tomu Mojžíšovi, jenž nás vyvedl z Egypta." [24] Já jsem jim pravil: „Kdo z vás má zlato?" Přinesli a dali mi (je), já jsem je hodil do ohně a udělalo se toto tele.
[25] Vida tedy Mojžíš, že jest lid obnažen – Áron byl příčinou, že se lid pro onu potupnou hanebnost obnažil a tak obnažený postavil se mezi odpůrce, – [26] přistoupil ke vchodu do tábora a pravil: Kdo jest Hospodinův, připoj se ke mně! Když se k němu shromáždili všichni Levité, [27] řekl jim: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Ať opáše každý svá bedra mečem! Jděte prostředkem tábora od vchodu ke vchodu a zpět a každý nechť usmrcuje své bratry, přátele a bližní! [28] Levité učinili podle rozkazu Mojžíšova; i padlo jich toho dne na dvacet tři tisíce. [29] Polom pravil Mojžíš: Dnes jste zasvětili ruce své Hospodinovi na svých synech i bratřích, aby se vám dostalo požehnání.
[30] Druhého dne pravil Mojžíš lidu: Zhřešili jste převelikým hříchem; vystoupím k Hospodinu, budu-li ho moci jakým způsobem uprosili za váš zločin. [31] Navrátiv se tedy k Hospodinu, řekl: Prosím, zhřešil lid tento hříchem převelikým, udělav si zlaté bohy. Buď jim tuto vinu odpusť, [32] nebo – neučiníš-li toho – vymaž mne ze své knihy, kterou jsi napsal. – [33] Hospodin mu odpověděl: Kdo proti mně zhřešil, toho vymažu ze své knihy. [34] Ty však jdi a veď lid tento, kam jsem ti řekl; anděl můj půjde před tebou. Já však v den odplaty potrestám též tento hřích jejich.
[35] Bil tedy Hospodin lid za hřích, že se klaněli teleti, které jim Áron udělal.

HLAVA 33. – [1] Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi takto: Jdi, ty i tvůj lid, který jsi vyvedl z Egypta, stoupejte s tohoto místa do země, o které jsem přísahal Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, řka: „Dám ji tvému potomstvu." [2] Poslu před tebou anděla, abych vypudil Kanaanské, Amorrhejské, Hetské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské, [3] abys vešel do země tekoucí mlékem a medem. Já totiž nepůjdu s vámi nahoru, poněvadž jsi lid tvrdé šíje, abych tě snad nebyl nucen na cestě zahubiti. [4] Lid uslyšev velmi zlou řeč tuto, kvílil a nikdo se neozdobil šperky, jak jindy činíval. [5] Hospodin byl totiž pravil Mojžíšovi: Rci synům Israelovým: Jsi lid tvrdé šíje: kdybych jen chvilku ve tvém středu kráčel, byl bych nucen tě zahladiti. Nyní tedy odlož šperky své, abych viděl, jak mám s tebou naložiti. [6] Nenosili tedy synové Israelovi šperků svých od hory Horeb.

V. [25] Místo „postavil se obnažený mezi odpůrce" hebr. „k posměchu nepřátel".
V. [28]. Hebr., všecky staré překlady, ano i některé rukopisy Vulg. mají místo 23.000 *jen 3000,* což jest asi správná číslice.
V. [29]. Podle hebr. však dává Mojžíš Levitům rozkaz: „Naplňte dnes ruce své pro Hospodina, neboť každý (dává) za svého syna a bratra, aby se vám dostalo dnes požehnání."

[7] Mojžíš vzal stan, postavil jej venku opodál tábora a nazval jej „stánek úmluvy". Každý, kdo se chtěl na něco tázati, chodil ven, ke stánku úmluvy, za stany. [8] Kdykoli vycházel Mojžíš ke stánku, povstával všecek lid, každý se postavil u vchodu svého stanu a hleděl za Mojžíšem, až vešel do stánku. [9] Kdykoli vešel do stánku úmluvy, sestoupil oblakový sloup, postavil se u vchodu a mluvil s Mojžíšem. [10] Když viděli všichni, že oblakový sloup stojí u vchodu do stánku, povstali a klaněli se ve dveřích stanů svých. [11] Mluvil pak Hospodin k Mojžíšovi tváří v tvář, jako mluvívá obyčejně člověk ke svému příteli. Když pak se vracel do tábora, služebník jeho Josue, syn Nunův, jinoch, zůstával dále ve stánku."

[12] Mojžíš pravil Hospodinovi: Velíš, bych vyvedl tento lid, avšak neoznamuješ mi, koho se mnou pošleš, ačkoliv jsi pravil: „Znám tebe podle jména a nalezl jsi přede mnou milost." [13] Nalezl-li jsem tedy v očích tvých milost, ukaž mi svoji tvář, bych tě poznal a milost nalezl v očích tvých; pohled na tento lid, který jest národem tvým. [14] Hospodin pravil: Já sám mám jíti přeci tebou a uděliti tobě pokojný život? [15] Mojžíš řekl: Nepůjdeš-li ty sám před námi, nevyváděj nás s tohoto místa. [16] Neboť po Čem budeme moci poznati, já a lid tvůj, že jsme nalezli v očích tvých milost, leč půjdeš-li s námi a budeme-li tak oslaveni nade všecky národy, kteří sídlí na zemi? [17] Hospodin pravil Mojžíšovi: Také toto přání, které jsi pronesl, vyplním, neboť nalezl jsi v mých očích milost a znám tě podle jména.

[18] On pravil: Ukaž mi svoji velebnost! [19] Bůh odpověděl: Ukážu ti všecku (svou) krásu a provolám před tebou jméno „Hospodin"; smiluji se totiž, nad kým budu chtíti, a budu milostiv, komu mne bude libo. [20] A pokračoval: Nemůžeš viděti mé tváře, neboť viděli mě a zůstali na živu žádný člověk nemůže. [21] A dále pravil: Hle, nedaleko mne jest místo na skále, tam se postav. [22] Když pak půjde tudy velebnost má, postavím tě do skalní sluje a budu tě kryti svou pravicí, dokud nepřejdu; [23] potom vzdálím ruku svou a ty uzříš týl můj, tváře mé však viděti nebudeš moci.

HLAVA 34. – [1] Dále pak (pravil): Vyteš si dvě kamenné desky, podobné prvním, a já na ně napíši slova, která byla na deskách, jež jsi rozbil. [2] Buď připraven ráno hned vystoupiti na horu Sinaj; postavíš se na temeni hory přede mne. [3] Nikdo ať s tebou nevystupuje, nikoho ať není na celé hoře viděti; ani skot, ani brav ať se blízko, nepase. [4] Vytesal tedy dvě kamenné desky, jaké byly ony prvé; a v noci vstav vystoupil na horu Sinaj – jak mu byl Hospodin přikázal – nesa s sebou desky ty. [5] Když pak Hospodin v oblaku se snesl, postavil se Mojžíš k němu a vzýval jméno Hospodinovo. [6] A když šel vedle Mojžíše, pravil (tento): Vládce, Hospodine, Bože! Milosrdný a dobrotivý, shovívavý, k slitování velmi náchylný a věrný! [7] Ty prokazuješ milosrdenství tisícům, snímáš nepravost, zločiny a hříchy; u tebe však není nikdo sám ze sebe nevinným a ty tresceš nepravosti otců na synech a vnucích až do. třetího i čtvrtého kolena. [8] Mojžíš rychle se sklonil hluboce k zemi a klanějě se [9] pravil: Nalezl-li jsem v očích tvých milost, Hospodine, prosím, bys Šel s

---

Hl. 33. V. [7]. Místo *„slánek úmluvy"* dlužno s hebr. předkládati *„slánek schůzek"*, zvaný tak proto, že se v něm Hospodin *scházel* (s Mojžíšem a skrze něho) i s lidem.

V. [13]. Místo *„svoji tvář"* hebr. *„svoji cestu"* = kráčej ty sám přede mnou a ukazuj ty sám (ne jen andělem), kudy jest nám se bráti do země zaslíbení.

Hl. 34. V. [4]. Místo *„v noci"* hebr. *„z jitra"*.

V. [6]. Vulg. považuje za podnět slova *„pravil" Mojžíš,* a podle toho klade následující slova do úst Mojžíšovi. Avšak hebr. správněji považuje za podmět *Boha,* že tedy Bůh sám volá: *„Jahve, Jahve jest Bůh milosrdný a dobrotivý, shovívavý..."*

námi – jed to lid tvrdé šíje – bys sňal (s nás) naše nepravosti a hříchy a přijal nás za své.
[10] Hospodin odpověděl: Učiním úmluvu před očima všech a budu činiti znamení, jakých nikdy nebylo na zemi viděti v žádném národě, by viděl lid tento, mezi kterým jsi, že hrozné věci, které učiním, jsou dílo Hospodinovo.
[11] Zachovávej všecko, co ti dnes přikazuji; já sám vypudím před tebou Amorrhejské, Kanaanské, Hetské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské. [12] Varuj se vcházeli někdy s obyvateli země té v přátelství, které by ti bylo ke zkáze; [13] spíše poboř jejich oltáře, roztříšti modly a vysekej háje. [14] Neklaněj se bohům cizím, „Řevnivec" je jméno Hospodinovo, jest Bůh řevnivý. [15] Nevcházej ve smlouvy s obyvateli oněch krajin; když budou se svými bohy smilniti a klaněli se svým sochám, mohl by tě někdo pozvali, bys pojedl z obětovaných pokrmův. [16] Neber také synům svým manželek z jejich dcer; sice, když budou ony smilniti, svedou i syny tvé, by smilnili s bohy jejich. [17] Litých bohů si nečiň. [18] Ostříhej slavnosti přesnic. Sedm dní budeš jísti přesné chleby, jak jsem li přikázal, v městci nových plodin; neboť v (tomto) měsíci jarním vyšel jsi z Egypta. [19] Všecko prvorozené mužského pohlaví bude mým; (prvorezenci) ze všech zvířat, jak z hovězího dobytka, tak z ovce budou moji. [20] Prvorozeného osla vykoupíš ovcí; nedáš-li však zaň ceny té, ať jest zabit. Prvorozeného svého syna vykoupíš; a nesmíš se ukázati před tváří mou s prázdnýma rukama! [21] Šest dní budeš pracovati, sedmého (však) dne nebudeš orati ani žíti. [22] Zachovávej slavnost týdnů s prvotinami plodin své pšeničné žně, jakož i slavnost, když je kolem ročního obratu všecko sklizeno. [23] Třikrát do roka ať se ukáže každý z tvých mužských před všemohoucím Hospodinem Bohem Israelovým. [24] Neboť až odstraním před tebou pohany a rozšířím hranice tvé, nikdo nebude zemi tvé strojiti úkladů, když budeš třikrát do roka chodit ukázati se před Hospodinem Bohem svým. [25] Nebudeš obětovati krve oběti mé s kvasem; a nic nesmí zůstati do rána z oběti slavnosti velikonoční. [26] Prvotiny plodin země své budeš obětovati v domě Hospodina, Boha svého. Nebudeš vařiti kozlete v mléce matky jeho.
[27] A řekl Hospodin Mojžíšovi: Napiš si tato slova, kterými jsem s tebou i s Israelem učinil smlouvu.
[28] Byl tam tedy s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí, chleba nejedl, vody nepil, a napsal na desky deset slov úmluvy.
[29] Když pak Mojžíš sestupoval s bory Sinaj maje v rukou dvě desky zákona, nevěděl, že září mu tvář z rozmluvy s Hospodinem. [30] Áron a synové Israelovi vidouce, že Mojžíšovi září tvář, báli se blíže k němu přistoupiti. [31] (Teprve) když Mojžíš na ně volal, vrátil se Áron i knížata obce, a on s nimi rozmlouval. [32] Potom přišli k němu také všichni synové Israelovi; i přikázal jim všecko, co byl slyšel od Hospodina na hoře Sinaj. [33] Dokončiv řeči, položil si na tvář závoj. [34] Vcházeje k Hospodinu a mluvě s ním odkládal jej, až zase

---

V. [13]. Srv. 23, 24. Hebr.: „Spíše poboř jejich oltáře, rozbij jejich *sloupy (masseby),* vysekej jejich *ašery." Ašérá* je vlastně bohyně, *Štěstěna,* pak posvátný *strom* nebo kůl této kanaanské bohyni zasvěcený. *Masseby, ašery* a oltáře byly složky kanaanských svatyní pod širým nebem, jak nás přesvědčily vykopávky poslední doby v Palestině.

V. [29]. Hebr. *qáran (*=zářil) jest odvozeno od podstatného jména qeren, které znamená původně „roh", pak též *„paprsek".* Vulg. překládá tu se zřetelem na kořen slova: *„cornula"* a starší český překlad: *„nevěděl, že by rohatá* byla tvář jeho". Odtud asi též vysvětliti obyčej, zobrazovali Mojžíše s rohy na hlavě. – Zář, kterou vydala kůže (hebr.) Mojžíšova obličeje, byla odrazem světla, kterým zářil Bůh, když mu ukázal částečné svou velebnost. Proto teprv nyní září Mojžíš, kdežto vrátiv se k lidu po prvé rozmluvě s Hospodinem na hoře, nezářil. Záře ta byla spolu též důkazem, že pravda je, co praví o svých osudech nu hoře. Srv. Ž 103. (104.), 2; 1. Tim 6, 16: 2. Kor. 3, 13.

vyšel a oznámil synům Israelovým vše, co mu bylo uloženo. [35] Tu vídali, že tvář Mojžíšova zářila, když vycházel, on však ji zase zastíral, kdykoliv domluvil k nim (svoji řeč).

Předběžné práce k zařízení bohoslužby. (35, 1. – 36, 7.)

HLAVA 35. – [1] Mojžíš tedy shromáždil všecku obec synův Israelových a řekl jim: Toto přikazuje Hospodin činiti: [2] Šest dní budete pracovati; sedmý den (však) bude vám svatým, sobotou, klidem ke cti Hospodinově; kdo by toho dne něco pracoval, budiž usmrcen. [3] Nesmíte v žádném příbytku svém rozdělati ohně v den sobotní.

[4] Promlouval pak Mojžíš dále k veškeré obci synův Israelových: Hospodin přikazuje toto: [5] Oddělte ze svého majetku dary pro Hospodina. Každý rád, a s myslí ochotnou ať je obětuje Hospodinu: zlato, stříbro, měď, [6] modrý a červený purpur, dvakrát barvený šarlat, kment, tkaniny z kozí srsti, [7] skopové kůže na červeno zbarvené, modravé kůže, setimové dříví. [8] olej na udržování světel a na výrobu masti, vonné kadidlo, [9] kameny onyxové a (jiné) drahokamy na ozdobu (kněžského) nárameníku a náprsníku.

[10] Kdo z vás něco umí, ať přijde a pracuje, co Hospodin přikázal, [11] totiž: příbytek, jeho pokrývku a kryt, kroužky, dřevěné stěny s příslušnými svlaky, kolíky, patky, [12] archu s tyčemi, slitovnici, oponu, která se před ní zavěšuje, [13] stůl s tyčemi a s příslušenstvím, jakož i s předkladnými chleby, [14] svícen, který ponese světla, lampy a nářadí k němu, olej na udržování plamenů, [15] kadidlový oltář s tyčemi, olejovou mast, kuřidlo z vonidel, oponu ke vchodu do příbytku, [16] oltář na zápalné oběti s měděnou mřížkou, se sochory a s příslušenstvím, umyvadlo s podstavcem; [17] plachty, sloupky a patky (k oplocení) nádvoří, oponu ke vchodu do nádvoří, [18] kolíky k příbytku i k nádvoří s příslušnými provazci, [19] roucha, kterých se užívá při bohoslužbě, roucha pro velekněze Árona a jeho syny, aby mi konali úřad kněžský. .

[20] Veškerá obec synův Israelových vzdálila se od Mojžíše [21] a přinášela s myslí velmi ochotnou a zbožnou dary Hospodinu ke zřízení stánku zákona. Čehokoliv bylo třeba k bohoslužbě a na posvátná roucha, [22] muži i ženy darovali: náramky, náušnice, prsteny a sponky; nejrozmanitější zlaté předměty byly odděleny k darům Hospodinovi. [23] Měl-li někdo modrý neb červený purpur, dvakrát barvený šarlat, kment, kozí srst, rudé kůže skopové, modravé kůže, [24] stříbro nebo měď, setimové dříví k rozmanitým potřebám, obětoval (to) Hospodinu. [25] Také však dovedné ženy daly, co byly napředly: modrý a červený purpur, šarlat, kment [26] a spředenou kozí srst; darovaly vše ochotně. [27] Knížata pak obětovala onyxové a jiné drahé kameny pro nárameník a náprsník, [28] vonidla a olej k nalévání do lamp, na výrobu masti a k přípravě vonného kuřidla. [29] Všichni muži i ženy s myslí zbožnou přinesli dary, aby byly vykonány práce, které byl Hospodin ústy Mojžíšovými přikázal. Všichni synové Israelovi obětovali Hospodinu dobrovolné dary.

[30] I řekl Mojžíš synům Israelovým: Hle, Hospodin povolal Beseleela, syna Uriho, syna

---

V. [35]. Hebr.: „Synové Israelovi vídali vždycky, že kůže obličeje Mojžíšova zářila. Mojžíš pak zastíral opět svou tvář, dokud zase nevešel (do svatyně), aby s ním (s Hospodinem) mluvil." Podle hebr. a všech starých překladů Mojžíš tvář odkrýval, když vstupoval do svatyně, když s Hospodinem mluvil, když vyšed a jménem Božím vůli Hospodinovu oznamoval lidu. Pak teprv zakryl tvář a chodíval s tváří zakrytou. Vulg., která vsouvá do v. 34. „vyšel" a která ve v. 35. proti všem starším svědkům místo „s ním" (Hospodinem) překládá „k nim" (Israelitům), zdá se přáti výkladu, že Mojžíš zakryl tvář hned, jak počal oznamovati lidu vůli Boží. Náš překlad překládá tak, jak souvislost žádá, takže zdánlivý rozpor mezi Vulg. a ostatními starými svědky mizí. O symbolickém významu záře sálající z Mojžíšovy tváře viz 2. Kor 3, 7. n.

Hl. 35. V. [26]. Podle hebr. ženy rády spřádaly kozí srst, poněvadž tuto práci dokonale uměly a velmi je tak těšila.

Hurova z kmene Judova, [31] a naplnil ho duchem Božím, moudrostí, důmyslem, vědomostmi, všestrannou dovedností, [32] vynalézavostí, že dovede zpracovati zlato, stříbro i měď, [33] řezati kámen i dřevo; cokoliv se dá v řemesle mysliti, [34] vštípil mu do mysli. (Povolal) též Ooliaba, syna Achisamechova z kmene Danova. [35] Oba naplnil moudrostí, by uměli zpracovati dřevo, umělecky a pestře tkáti z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z kmentu, aby uměli všecko tkáti a vynalézati věci nové.

HLAVA 36. – [1] Počal tedy Beseleel a Ooliab pracovati, a s nimi všichni dovední mužové, jimž dal Hospodin důmysl, by uměli znalecky zhotoviti, čeho třeba k bohoslužbě a co Hospodin přikázal. [2] Mojžíš (totiž) zavolal Beseleela a Ooliaba, jakož i každého vyučeného muže, jemuž byl dal Hospodin dovednost a který se dobrovolně nabídl k práci, [3] a dal jim všecky dary synův Israelových.

Zatím co oni pracovali, přinášel lid každý den ráno (nové) dary. [4] To přimělo umělce, že šli k Mojžíšovi [5] a řekli: Lid obětuje více, než je potřeba. [6] Dal tedy Mojžíš hlasatelem provolati: Ani muž. ani žena neobětuj nic více na zbudování svatyně. Tak ustali přinášeti dary, [7] ježto přinesených věcí bylo dosti, ba víc než dosti.

Zřízení součástek svatyně. (36, 8. – 38, 31.)

[8] Všichni tedy lidé moudré mysli, (uschopnění) vykonati práce (ke zbudování) stánku, utkali umělecky deset pestrých pokrývek z. přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného; [9] každá z nich byla dvacet osm loket dlouhá a čtyři lokte široká; všecky pokrývky byly jedné míry. [10] Pět pokrývek spojil v jedno a druhých pět (rovněž) scelil. [11] Nadělal též na okraji jedné pokrývky, po obou stranách, poutek z modrého purpuru a podobně na okraji druhé pokrývky, [12] že se protilehlá poutka scházela a bylo možno je spojiti. [13] Proto ulil padesát zlatých sponek, aby spínaly poutka pokrývek a stánek aby byl jako celistvý.

[14] Udělal též jedenáct houní z kozí srsti, jakožto stanovou střechu nad příbytkem; [15] každá pokrývka byla třicet loket dlouhá a čtyři lokte široká; všecky pokrývky byly téhož rozměru. [16] Pět z nich spojil v jeden celek a druhých šest v druhý celek. [17] Pak u~ dělal po kraji jedné pokrývky padesát poutek a tolikéž po kraji druhé, aby k sobě padaly, [18] a padesát měděných sponek, by se jimi spínal kryt, a tak aby byl ze všech houní jako jeden plášť.

[19] Podobně učinil jednu pokrývku ze skopových koží do ruda: zbarvených a na tu jinou pokrývku z koží modravých.

[20] Udělal dále ze setimového dřeva stojaté desky na (zbudování) příbytku. [21] Každá byla deset loket dlouhá a půldruha lokte široká. [22] Na každé desce bylo dvoje vydražení, by se jedna s druhou vázala; tak učinil u všech desek příbytku. [23] Dvacet z nich se čtyřiceti stříbrnými patkami bylo po straně jižní proti poledni. [24] Pod každou desku bylo položeno po dvou patkách, na každém rohu, kde bočná vydražení v rozích končí (po jedné). [25] Také po straně příbytku, která hledí na sever, udělal dvacet desek [26] se čtyřiceti stříbrnými patkami, pod každou desku po dvou patkách. [27] Po straně západní však, to jest oné straně příbytku, která hledí k moři, udělal šest desek, [28] kromě dvou jiných v každém rohu zadní stěny příbytku; [29] ty byly zdola až navrch do sebe zapuštěny a jako celek vzájemně se držely. Tak zařídil věc po obou stranách v rozích. [30] Tak bylo celkem spojeno osm desek, které měly šestnáct stříbrných patek, po dvou totiž patkách pod každou deskou. [31] Udělal také ze setimového dřeva svlaky, v pěti řadách, aby držely desky jedné stěny příbytku, [32] pět jiných řad svlaků, aby spojovaly desky druhé stěny, a kromě toho pět jiných (řad) svlaků na západní stěně příbytku (hledící) k moři. [33] Jiný svlak, který učinil, šel prostřed-

kem desek od jednoho konce ke druhému. [34] Tyto desky obložil zlatem, jejich patky však ulil ze stříbra. I kruhy k nim, jimiž by se mohly svlaky prostrčiti, udělal ze zlata, ba i ty (svlaky) pobil zlatými plátky.

[35] Pestrobarevnou oponu, vzácnou to práci tkalcovskou, udělal z modrého a červeného purpura, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu, [36] a čtyři sloupy ze setimového dřeva, kteréž i s hlavicemi pozlatil, a patky k nim ulil ze stříbra. [37] Oponu ke vchodu do stánku zhotovil z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu s výšivkami; [38] udělal pět sloupů s hlavicemi, které povlékl zlatem a ulil k nim patky z mědi.

HLAVA 37. – [1] Dále udělal Beseleel ze setimového dřeva archu půl třetího lokte dlouhou, půl druhého lokte širokou a rovněž půl druhého lokte vysokou, a obložil ji čistým zlatem uvnitř i zevně. [2] Kolem udělal na ní zlatý věnec. [3] Ke čtyřem hranám ulil čtyři kroužky, dva po jedné a dva po druhé straně. [4] Zhotoviv ze setimového dřeva tyče a obloživ je zlatem, [5] prostrčil je do kroužků po stranách archy, aby ji mohli přenášeti. [6] Z čistého zlata učinil půl třetího lokte dlouhou a půldruhá lokte širokou slitovnici, to jest místo, se kterého Bůh dával odpovědi. [7] Dva cheruby, vytepané ze zlata, umístil po obou stranách slitovnice; 8 jednoho cheruba na konci jedné strany a druhého cheruba na konci druhé strany, dva cheruby na obou koncích slitovnice; [9] rozepjatými křídly zakrývali slitovnici, hledíce na ni i na sebe.

[10] Ze dřeva setimového zhotovil stůl dva lokte dlouhý, loket široký a půldruha lokte vysoký: [11] obložil jej čistým zlatem, kolkolem udělal mu zlatý rámec, [12] a na ten rámec zlatý prolamovaný věnec na čtyři prsty široký, a na něj druhý zlatý věnec. [13] Čtyři zlaté kruhy, které ulil, upevnil na čtyři hrany, u každé nohy stolu jeden, [14] pod věncem, a prostrčil jimi tyče, aby (stůl) mohl býti přenášen. [15] Také tyto tyče udělal ze setimového dřeva a obložil je zlatem. [16] A nádobí z čistého zlata k všelijakým potřebám stolu, misky, kadidelnice, číše a kalichy k obětování úliteb (udělal).

[17] Z čistého zlata vytepal svícen. Z jeho dříku vycházely pruty s květy, totiž s kalichy a liliemi; [18] tři pruty po jedné, a tři po druhé straně, šest (prutů) po obou stranách; [19] na prutech bylo po třech mandloňových květech, totiž kalíšky s liliemi – [a tři mandloňové květy s kalíšky a s liliemi na druhém prutě]. – Šest (těch) prutů, které vycházely z dříku svícnu, byla práce souměrná. [20] Na dříku samém byly čtyři mandloňové květy, každý s kalichem a lilií; [21] kalichy ty byly na třech místech pod každou dvojicí prutů, kterých, vychází celkem šest z jednoho dříku. [22] Tyto kalichy a pruty (ramena) byly jeden celek se svícnem a všecko bylo vytepáno z čistého zlata. [23] Z čistého zlata urobil také sedm lamp, příslušné štipce a nádoby na hašení oharkův. [24] Hřivnu zlata vážil svícen se vším činem.

[25] Ze setimového dřeva urobil kadidlový oltář; každá z jeho čtyř hran měřila loket a výška dva lokte; z jeho úhlů vyčnívaly rohy; [26] čistým zlatem obložil jeho plošinu, stěny i rohy. [27] Kolem dokola připevnil na něm zlatý věnec a pod věncem na každé straně dva zlaté kruhy, aby do nich mohly býti zastrčeny tyče a tak aby jej mohli přenášeti. [28] Tyče ty urobil ze setimového dřeva a pobil je zlatými plechy. [29] Pak umíchal posvátnou mast olejovou a z nejčistších vonidel kuřidlo, jak činívá mastičkář.

HLAVA 38. – [1] Ze dřeva setimového udělal oltář na zápalné oběti; každá z jeho čtyř hran měla pět loket, výška pak tři (lokte); [2] z jeho úhlů vyčnívaly rohy. Obložil jej měděnými plechy. [3] K jeho potřebám opatřil z mědi rozličné nářadí, popelnice, kleště, vidlice, háky a uhelnice. [4] Z mědi udělal síťkovanou mřížku a pod ní ve středu oltáře ohniště, [5] a ulil čtyři kruhy ke čtyřem rohům mřížky, aby bylo do nich možno zastrčiti sochory k přenášení; [6] i ty udělal ze setimového dřeva, obložil je měděnými plechy [7] a zastrčil do

kruhů, které na bocích oltáře vyčnívaly. Oltář ten nebyl vyplněn, nýbrž by] dutý, z prken, uvnitř prázdný.

[8] Ze zrcadel žen, které sloužily u vchodu do stánku, pořídil měděné umyvadlo s podstavcem.

[9] Konečně udělal i nádvoří. Na jeho jižní straně byly v délce jednoho sta loket plachty z přesoukaného kmentu, [10] a dvacet měděných sloupků s příslušnými patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra. [11] Jedněch rozměrů, jedné práce a z týchže kovů byly na straně severní plachty, sloupky, jejich patky a hlavice. [12] Po straně, která čelí k západu, byly v délce padesáti loket plachty, deset měděných sloupků s patkami; hlavice sloupků se všemi ozdobami byly ze stříbra. [13] Pro stranu východní připravil plachty v délce padesáti loket; [14] z nich měla patnáct loket a tři sloupky s patkami strana jedna, [15] a na druhé straně byly též v délce patnácti loket plachty, tří sloupky a tolikéž patek; uprostřed obou (těch stran) zbudoval vchod do stánku. [16] Všecky plachty nádvorních stěn utkány byly z přesoukaného kmentu. [17] Patky sloupků byly z mědi, hlavice pak se všemi svými okrasami ze stříbra; i sloupy nádvorní ohrady obložil stříbrem. [18] U vchodu do nádvoří utkal a výšivkami ozdobil oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z přesoukaného kmentu; byla dvacet loket dlouhá, vysoká pak pět loket, podle míry, jakou měly všecky plachty nádvorní ohrady. [19] Sloupky s měděnými patkami byly u vchodu čtyři; hlavice jejich a okrasy byly ze stříbra. [20] Kolíky ke stánku a k ohradě nádvoří udělal z mědi.

[21] To je seznam složek stánku zákona, který podle Mojžíšova rozkazu úředně sestavili levité za řízení Itamara, syna kněze Árona.

[22] Dokonal je na rozkaz daný od Hospodina skrze Mojžíše Beseleel, syn Uriho, syna Hurova ze kmene Judova, [23] který si přibral za pomocníka Ooliaba, syna Achisamechova z pokolení Danova; ten byl též vynikajícím umělcem ve zpracování dřeva, v uměleckém tkalcovství a vyšívání modrým a červeným purpurem, šarlatem a kmentem.

[24] Všeho zlata spotřebovaného na stavbu svatyně, dobrovolně darovaného, bylo dvacet devět hřiven a sedm set třicet lotu, podle váhy svatyně. [25] Od těch, kteří se dostavili ke sčítací prohlídce, ve věku dvaceti let a výše, od šesti set tří tisíců pěti set padesáti mužů schopných boje bylo věnováno (stříbro). [26] Bylo pak spotřebováno sto hřiven stříbra toho na ulití patek svatyně a na ulití patek (sloupů do) vchodu, kdež visí opona. [27] Sto patek ulito bylo ze sta hřiven, počítajíc na každou patku jednu hřivnu. [28] Z tisíce sedmi set a sedmdesáti pěti (lotů) stříbra pak udělal hlavice sloupův a povlaky na sloupy. [29] Mědi byly věnovány sedmdesát dva tisíce hřiven a kromě toho čtyři sta lotů; [30] z toho byly ulity patky sloupův u vchodu do stánku zákona, oltář měděný se mřížkou a se vším nářadím, které patří k jeho potřebám, [31] patky (sloupků) nádvoří, jeho ohrady i vchodu a kolíky na obvodu stánku i nádvoří.

Hl. 38. V. [11]. Podle hebr. : „a pro severní stranu sto loket; k tomu 20 sloupků s příslušnými dvaceti patkami; *háčky* sloupkův a jejich *obruče* byly stříbrné". Podobně uchyluje se hebr. od Vulg, ve v. n.

V. [17]. Podle hebr. byly *háčky a obruče* sloupků stříbrné, *hlavice jejich byly* potaženy stříbrným plechem. Srv. v. 11. n.

V. [19]. Podle hebr. byly ze stříbra *háčky a obruče, hlavice* pak byly *potaženy stříbrným plechem.* Srv. v. 17.

V. [25]. však podle hebr. zní: „Stříbro (které bylo věnováno) při sčítání obce (činilo) *jedno sto hřiven a tisíc sedmi set sedmdesát pět lotů."*

V. [28]. hebr.: „Z oněch 1775 šekelů urobil *háky* ke sloupům, *obložil* jejich hlavice a opatřil je *obručemi."*

V. [29]. Lépe hebr.: *„Měď vážila sedmdesát hřiven a dva tisíce čtyři sta šekelů."*

Zhotovena kněžská roucha. (39, 1. – 31.).

HLAVA 39. – [1] Z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a kmentu zhotovil roucha, aby se v ně oblékal Áron, když bude ve svatyni konati službu, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

[2] Umělecky utkal nárameník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z kmentu přesoukaného. [3] Roztepal zlaté plechy a rozřezal je na niti, aby je bylo lze navíjeti mezi niti předchozích barev. [4] Obě polovice (nárameníku) na horních cípech obou stran spojil, [5] a tkanici utkal v těch barvách, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [6] Dva onyxové kameny, které si byl připravil, zasadil do zlata a zlatem ovroubil; kamenořezbou byla do nich vřezána jména synův Israelových. [7] Ty upevnil k horním cípům nárameníku, aby připomínaly syny Israelovy, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

[8] Jako nárameník, tak umělecky utkal i náprsník ze zlata, z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu dvakrát barveného a z přesoukaného kmentu. [9] Byl do čtverce, dvojitý, na jednu píď. [10] Na něj upevnil čtyři řady drahých kamenův. V první řadě byl karneol, topas a smaragd, [11] v druhé rubín, safír a jaspis, [12] ve třetí hyacint, achát a ametyst, [13] ve čtvrté chrysolit, onyx a beryl; v tomto pořádku byly zapuštěny do zlata a jím lemovány. [14] Na těchto dvanácti kamenech byla vyryta jména dvanácti kmenův Israelových, na každém jméno jednoho. [15] K náprsníku udělali souvislé řetízky z čistého zlata, [16] dva háčky a tolikéž zlatých kroužkův. Kroužky upevnil na obou rozích náprsníku, [17] do nich zapjal dva zlaté řetízky, které zavěsil za háčky, vyčnívající na cípech nárameníku. [18] (Vše) to vpředu i vzadu přiléhalo, že nárameník a náprsník byly jako jeden celek; [19] pás byl všeho oporou a kroužky spojené tkanicí z modrého purpuru (nárameník a náprsník) velmi pevně spínaly, aby nepopouštěly, neodstávaly a neodhýbaly se – jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

[20] Urobili též kabátec pod nárameník, všecek z modrého purpuru, [21] shora uprostřed otvor pro hlavu, kolem otvoru tkanou prýmku, [22] na dolním kraji z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a přesoukaného kmentu granátová jablka [23] a z čistého zlata zvonečky; ty zavěsili mezi granátovými jablky na okraji kabátce kolem dokola; [24] za (každým) zlatým zvonečkem bylo granátové jablko. Tak jsa ozdoben, chodíval velekněz, když konal bohoslužbu podle zákona Hospodinova daného Mojžíšovi.

[25] Z kmentu utkali řízy Áronovi a synům jeho, [26] čepice s příslušnými věnečky – také z kmentu – [27] a lněné spodky – také z kmentu; [28] pás však (utkali) a umělecky vyšili z přesoukaného kmentu, z modrého a červeného purpuru a z šarlatu dvakrát barveného, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

[29] Z čistého zlata pořídili posvátnou, ctihodnou čelenku a vyryli do ní „Zasvěcený Hospodinu"; [30] připevnili ji na čepici stuhou z modrého purpuru, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

[31] Tak byly všecky práce na stánku zákona i krytu (jeho) dokonány, a tak učinili synové Israelovi všecko, co byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

Řemeslníci odvádějí dokončené práce Mojžíšovi. (39, 32. – 43.)

[32] Přinesli pak (k Mojžíšovi) složky stánku i s krytem a se vším příslušenstvím: kroužky, desky, svlaky, sloupy a patky, [33] příkrov ze skopových koží na rudo barvených, druhý příkrov z modrých koží, [34] oponu, archu, přenášecí tyče, slitovnici, [35] stůl s jeho nádobím a s předkladnými chleby, [36] svícen, lampy s ostatním zařízením a olej, [37] zlatý oltář, mast, kuřidlo z vonidel, [38] oponu ke vchodu do stánku, [39] měděný oltář, mřížku, přenášecí tyče a všecko příslušenství, umyvadlo s podstavcem, nádvorní plachty, sloupky a patky jejich, [40] oponu ke vchodu do nádvoří, nádvorní provazce a kolíky. Nechybělo nic z příslušen-

ství, jež bylo rozkázáno pořídit pro bohoslužbu ve stánku a pro příbytek úmluvy. [41] Také roucha, kterých kněží, totiž Áron a jeho synové, ve svatyni používají, [42] přinesli synové Israelovi podle rozkazu Hospodinova. [43] Když Mojžíš viděl, že všecko jest hotovo, požehnal jim.

Svatostánek byl postaven. (40, 1. – 36.)

HLAVA 40. – [1] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi takto: [2] Prvního dne prvního měsíce postav stánek zákona, [3] umísti v něm archu, zavěs před ni oponu, [4] zanes do stánku stůl a polož naň, co je zákonem předepsáno. Před archou zákona ať stojí svícen se svými lampami [5] a zlatý oltář, na němž se pálí kuřidlo. Ve vchodu do stánku zavěs oponu, [6] a před ni (postav) oltář na zápalné oběti; [7] umyvadlo, naplněné vodou, (stůj) mezi oltářem a stánkem. [8] Nádvoří ohrad plachtami a vchod do něho oponou. [9] Vezma olejovou mast, potři stánek s jeho příslušenstvím, aby to bylo posvěceno; [10] oltář na zápalné oběti se vším jeho zařízením, [11] umyvadlo s podstavcem, všecko posvěť olejovou mastí, aby to bylo svatosvaté.

[12] Áronovi a synům jeho rozkaž přistoupiti ke vchodu do stánku zákona, umyj je vodou [13] a oblec je do posvátných rouch, aby mi sloužili a jejich pomazání aby jim přineslo kněžství na věčné časy.

[14] Mojžíš učinil všecko, co byl Hospodin přikázal. [15] Prvního tedy dne prvního měsíce druhého roku byl stánek postaven. [16] Mojžíš jej postavil položiv patky, postaviv desky a sloupy, prostrčiv přenášecí tyče, [17] rozprostřev nad stánkem pokrývku a vloživ na ni příkrovy, jak byl Hospodin přikázal. [18] Do archy vložil zákon, dole prostrčil přenášecí tyče a nahoru položil slitovnici. [19] Když vnesl archu do stánku, zavěsil před ni oponu, aby vyplnil příkaz Hospodinův. [20] Za oponou na severní straně ve stánku zákona postavil stůl [21] a narovnal naň předkladné chleby, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [22] Naproti stolu, po straně jižní ve stánku zákona postavil svícen [23] a nasadil (naň) řadou lampy podle rozkazu Hospodinova. [24] Proti oponě postavil ve stánku zákona zlatý oltář, [25] na němž zapálil kuřidlo z vonidel, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [26] Ve vchodu do stánku zákona zavěsil oponu [27] a v nádvoří stánku zákona (postavil) oltář na zápalné oběti a přinesl na něm obět zápalnou i jiné oběti, jak byl Hospodin přikázal. [28] Mezi stánkem zákona a oltářem umístil umyvadlo a naplnil je vodou. [29] Mojžíš, Áron a jeho synové umývali si (tu) ruce i nohy, [30] když vcházeli do stánku úmluvy a než přistupovali k oltáři, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [31] Kolem stánku a oltáře vybudoval nádvorní ohradu a ve vchodu do nádvoří zavěsil oponu.

Když to bylo všecko dokončeno, [32] oblak přikryl stánek zákona a velebnost Hospodinova jej naplnila. [33] Ježto oblak všecko zahalil a velebnost Boží zářila, nemohl Mojžíš do stánku zjevení vejíti; tak oblak všecko zahalil.

[34] Kdykoli pak oblak stánek opustil, dali se synové Israelovi na pochod ve svých zá-

---

Hl. 39. V. [43]. Místo *„požehnal jim"* bylo by podle některých vykladačů překládati *„požehnal tomu"*, t. j. odvedeným složkám svatostánku.

V. [34]. n. zní dle hebr. (= v. 36. n.): „Kdykoliv se oblak z příbytku zdvihl, vydávali se synové Israelovi na cestu po celou dobu svých pochodů; když se však oblak nezdvihl, nevydávali se na cestu, dokud se zase nezdvihl."

stupech; [35] vznášel-li se klidně nad stánkem, neodcházeli s onoho místa. [36] Ve dne totiž vznášel se nad stánkem oblak Hospodinův, v noci však oheň; všichni kmenové Israelovi to viděli na všech místech, kde se zastavili.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK II.

PATERO KNIH MOJŽÍŠOVÝCH

ČÁST DRUHÁ:
LEVITIKUS, NUMERI A DEUTERONOMIUM

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1931
ČÍSLO 1

V PRAZE 1931
NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 3. Aprilis 1930
Dr. Antonius Podlaha,
vicarius generalis
N. E. 450

Všecka práva vyhrazena

Digitalizováno s minimálními gramatickými úpravami březen 2006-květen 2007 - Δ

LEVITIKUS
ČILI
TŘETÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA

O celopalech. (1, 1. – 1, 17.)

HLAVA [1]. – [1] Hospodin povolal Mojžíše a mluvil k němu ze stánku zjevení takto: [2] Mluv k synům Israelovým a rci jim:

Bude-li někdo z vás chtít přinésti Hospodinu obět ze stáda, vezmi ji z hovězího dobytka nebo z bravu.

[3] Bude-li jeho obět z hovězího dobytka celopalem, ať přivede samce bez vady ke vchodu do stánku zjevení, by si Hospodina usmířil. [4] Pak vloží ruku na hlavu oběti; tak bude se zálibou přijata a přispěje mu k odpuštění. [5] Když býčka před Hospodinem zabije, budou synové Áronovi, kněží, jeho krev obětovati lijíce ji kolem oltáře, který je proti vchodu do stánku. [6] Žertvu, stáhnuvše s ní kůži, rozsekají na kusy, [7] zapálí hranici dříví, kterou byli dříve narovnali, [8] a položí na ni rozsekané kusy, též hlavu, všecko, co souvisí s játry, [9] jakož i droby a nožky umyté ve vodě; tak to kněz na oltáři zapálí v celopal a v příjemnou vůni Hospodinu.

[10] Je-li jeho obět (podaná) v celopal (vzata) z bravu, totiž z ovec nebo z koz, ať přinese samce bez vady. [11] Usmrtí jej před Hospodinem po straně oltáře hledící k půlnoci; krev jeho synové Áronovi vylijí na oltář kolkolem. [12] Ať oddělí údy, hlavu a všecko, co souvisí s játry, a vloží to na dříví, které zapálí; [13] droby a nožky vyperou ve vodě. Všecky věci obětované kněz na oltáři zapálí v celopal a ve vůni Hospodinovi velmi příjemnou.

[14] Bude-li obět celopalná pro Hospodina (vzata) z ptactva, ať jsou to hrdličky neb holoubata: [15] kněz ji přinese k oltáři, zahne jí hlavu ke krku a z otevřené rány protrženého místa vypustí krev na okraj oltáře. [16] Vole a peří ať zahodí nedaleko oltáře na východní stranu, na místo, kde popel vysypávají. [17] Pak zlomí křídla, avšak neoddělí (jich) ani železným nástrojem (oběti) nerozseká, ale spálí ji na oltáři, podlože oheň pod dříví. Je to celopal a oběť vůně Hospodinu velmi příjemné.

O obětech suchých. (2, 1. – 2, 16.)

HLAVA 2. – [1] Bude-li kdo chtíti Hospodinu přinésti nekrvavou oběť suchou, ať přinese jemnou mouku, nalije na ni oleje, naklade kadidla a [2] přinese (ji) k synům Áronovým, kněžím; jeden z nich vezme plnou hrst jemné mouky a oleje, jakož i všecko kadidlo, a položí (tuto) připomínku na oltář k vůni Hospodinovi velmi příjemné. [3] Co z oběti zbude, bude patřiti Áronovi a jeho synům; bude to věc svatosvatá z obětí Hospodinových.

[4] Budeš-li chtíti přinésti obět suchou, pečenou v peci, budiž z jemné mouky, totiž nekvašené koláče zadělané olejem a přesné oplatky olejem potřené. [5] Bude-li obět tvá (upečena) na plotně, budiž z jemné mouky zadělané olejem bez kvasu: [6] rozlámeš ji na sousta a naliješ na ni oleje. [7] Bude-li však obět tvá (připravena) v hrnci, budiž také z jemné mouky zadělané olejem. [8] Chtěje ji obětovati Hospodinu, odevzdej ji knězi; [9] ten, když ji podá, oddělí z ní připomínku a spálí ji na oltáři ve vůni Hospodinovi příjemnou. [10] Co z oběti zbude, bude patřiti Áronovi a jeho synům; budeť to věc svatosvatá z obětí Hospodino-

---

Hl. 1. V. [7]. Posvátný tento oheň byl na oltáři nepřetržitě ve dne v noci udržován.

V. [8]. Místo: *„všecko, co souvisí s játry"* dlužno hebr. překládati *„tak"*.

V. [15]. Podle hebr.: *„nechať kněz . . . utrhne mu hlavu, přinese ji na oltáři v zápalnou obět, a krev jeho budiž po straně oltáře vymačkána"*. Vulg. podává ne tak překlad, jako spíše výklad rabínů.

V. [16]. Místo *„vole"* dlužno hebr. „murá" překládati *„žaludek"* neb *„vnitřnosti"*. – Místo *„peří"* dlužno hebr. *„nósá"* překládati slo,vem *„lejno"*.

Hl. 2. V. [2]. Kněz položí *„připomínku"* na oltář, t. j. na oheň. – *„Připomínka"* (hebr. 'azkárá) sluje ona část nekrvavé oběti suché (minchy), která bývala na oltáři ohněm zničena. Sluje tak proto, že *připomíná* Hospodinu obětujícího, by mu byl milostiv.

vých.
[11] Každá suchá obět, která jest Hospodinu podávána, budiž bez kvasu; žádný kvas, žádný med nesmí býti Hospodinu v obět zapálen. [12] Podáte jen jejich prvotiny v dar Hospodinu, ale na oltář ku příjemné vůni nesmí býti vloženy.
[13] Každou obět (nekrvavou), kterou přineseš, osolíš; při své (suché) oběti nesmíš opominouti soli úmluvy Boha svého. Při každé své oběti podáš sůl.
[14] Přinášíš-li v (suchou) obět Hospodinu prvotiny svých plodin, klasy právě dozrávající, upražíš je na ohni, rozmělníš jako se rozemílá mouka, a tak budeš obětovati své prvotiny Hospodinu; [15] naliješ na ně oleje a nakladeš kadidla; jeť to (suchá) obět Hospodinova. [16] Kněz zapálí z ní část rozemleté mouky, oleje a všecko kadidlo v obětní připomínku.

Oběti pokojné. (3, 1. – 17.)

HLAVA 3. – [1] Bude-li (kdo) přinášeti obět pokojnou, a vezme k ní hovězí dobytče, samce nebo samici, ať je bez úhony jeho žertva před Hospodinem. Ať vloží ruku na hlavu své žertvy a zabije ji u vchodu do stánku zjevení; synové pak Áronovi, kněží, vylijí krev kolem oltáře. [3] Z oběti pokojné podají Hospodinu v žertvu tuk, kterým pokryty jsou droby, a (vůbec) všecek tuk, kterým jsou vnitřnosti prorostlé, [4] obě ledviny s tukem, kterým jsou přikryty slabiny, a s ledvinami bránici jater. [5] Podložíce oheň pod dříví zažehnou to na oltáři na celopalu, v příjemnou vůni Hospodinovi.
[6] Bude-li však k jeho pokojné oběti vzata žertva z bravu, ať samec neb samice, budiž bez úhony. [7] Bude-li obětovati před Hospodinem beránka, [8] vloží ruku na hlavu své oběti a usmrtí jej u vchodu do stánku zjevení; synové pak Áronovi vylijí krev kolem oltáře. [9] Z oběti pokojné podají Hospodinu v žertvu tuk, celý ocas, [10] ledviny, tuk přikrývající břicho a všecky vnitřnosti, obě ledviny s tukem, kterým jsou přikryty slabiny, a s ledvinami jaterní bránici. [11] To spálí kněz na oltáři v zápalnou potravní obět pro Hospodina.
[12] Bude-li v oběť (pokojnou) přinášeti Hospodinu kozu, [13] vloží jí ruku na hlavu a zabije ji u vchodu do stánku zjevení; synové; pak Áronovi vylijí krev její kolem oltáře. [14] Pak vezmou z ní na potravu ohně Hospodinova tuk, který přikrývá břicho a všecky vnitřnosti, [15] obě ledviny s bránicí, která jest na nich vedle slabin, a s ledvinami tuk jater. [16] To spálí kněz na oltáři v zápalnou potravní obět, v příjemnou vůni.
Všecek tuk bude Hospodinův. [17] Podle věčně platného zákona ve vašich pokoleních a všech sídlech ani krve ani tuku naprosto nepožijete.

Oběti smírné. (4, 1. – 6, 7.)

HLAVA 4. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [2] Rci synům Israelovým:
Kdo z nedopatření se prohřeší proti některému ze všech Hospodinových přikázání a učiní něco, co zakázal, – [3] je-li vinník knězem, který byl pomazán, a zaviní-li hřích lidu, obětuj za svůj hřích Hospodinu bezvadného býčka. [4] Přivede jej ke vchodu do stánku, zjevení před Hospodina, vloží mu ruku na hlavu a usmrtí jej Hospodinu. [5] Potom vezme z krve býčkovy, zanese ji do stánku zjevení, [6] omočí prst v krvi a bude jí sedmkrát kropiti před Hospodinem proti oponě svatyně. [7] Touže krví potře rohy oltáře, na kterém bývá podáváno kadidlo Hospodinu přemilé, všecku pak ostatní krev vylije na spodek oltáře pro zápalné oběti u vchodu do stánku. [8] Tuk býčka oddělí, v obět za hřích – tuk, který přikrý-

Hl. 3. V. [10]. Místo *„ledviny"* poroučí hebr., aby *tak* byl odloučen od nejspodnějšího *obratle páteře.*
V. [14]. Místo: *„na potravu ohně Hospodinova",* hebr.: *„v zápalnou obět.*
Hl. 4. V. [3]. *„Kněz, který byl pomazán"* =velekněz. Srv. Ex 29, 6. n.
V. [8]. Tento tuk podle hebr. *„pozdvihne".* Srv. 2, 9.

vá břicho a kterým jsou prorostlé všecky vnitřnosti, [9] obě ledviny s bránicí, která jest na nich vedle slabin, a s ledvinami tuk jater – [10] jako se odděluje od býčka, je-li podáván v obět pokojnou; to spálí na oltáři pro zápalné oběti. [11] Kůži však a všecko maso, hlavu, nohy, droby i s lejnem, [12] tedy (celé) zbývající tělo vynese za stany na čisté místo, kde je vysypáván popel, a spálí to na hranici dříví; na popelišti budiž to spáleno.

Zapomene-li se všecka obec israelská a z nevědomosti učiní, co je proti zákonu Hospodinovu, [14] potom však pozná svůj hřích, ať obětuje za svůj hřích býčka. Přivede jej ke vchodu do stánku [15] a starší lidu vloží mu ruce na hlavu před Hospodinem. Když bude býček před Hospodinem zabit, [16] vnese pomazaný kněz z jeho krve do stánku zjevení, [17] omočí prst a sedmkrát (jí) pokropí proti oponě; [18] toutéž krví potře rohy oltáře, který je před Hospodinem ve stánku zjevení; ostatní krev vylije vedle spodku oltáře pro zápalné oběti u vchodu do stánku zjevení.[19] Tuk jeho všecek vezme a spálí na oltáři; [20] i s tímto býčkem učiní, jak učinil s předešlým. Když bude za ně kněz prositi, Hospodin bude jim milostiv. [21] Býčka samého vynese za tábor a spálí jej, jako (spálil) předešlého býčka; jeť to obět za hřích národa.

[22] Zhřeší-li kníže a z nevědomosti se dopustí něčeho z četných věcí, které jsou zákonem Hospodinovým zakázány, [23] a potom pozná svůj hřích, ať obětuje Hospodinu kozla bez úhony. [24] Ruku svou položí mu na hlavu a usmrtí jej před Hospodinem na místě, kde bývají zabíjeny celopaly, – jeť to obět za hřích. [25] Kněz omočí prst v krvi žertvy za hřích, potře (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, a ostatek vylije na jeho spodek. [26] Tuk spálí na oltáři, jako se děje při obětech pokojných. Kněz bude ,se za něho a za jeho hřích modliti, a bude mu prominut.

[27] Zhřeší-li z nevědomosti jednotlivec z poddaného lidu a dopustí-li se něčeho, co je zákonem Hospodinovým zapovězeno, – když se tedy prohřeší [28] a pozná hřích svůj, ať obětuje kozu bez úhony. [29] Položí ruku na hlavu oběti za hřích a usmrtí ji na místě, kde bývají zabíjeny celopaly. [30] Kněz vezme z krve na prst a pomaže, (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, ostatek vylije na jeho spodek. [31] Všecek tuk oddělí, jako se odděluje při obětech pokojných, a spálí jej na oltáři v příjemnou vůni Hospodinu; bude se za něho modliti a bude mu odpuštěno. [32] Bude-li však obětovati z dobytka skopového žertvu za hřích, totiž ovci bez úhony, [33] položí ruku na její hlavu a zabije ji na místě, kde zabíjejí žertvy podané v celopal. [34] Kněz nabere na prst její krve. potře (jí) rohy oltáře na zápalné oběti, ostatek vylije na jeho spodek. [35] Všecek tuk zase oddělí, jako se odděluje tuk beránka, když je podáván v obět pokojnou, a spálí jej na oltáři v zápalnou obět pro Hospodina; bude prositi za něho a za jeho hřích, a bude mu odpuštěno.

HLAVA 5. – [1] Zhřeší-li někdo tím, že slyšel (sice) hlas Zaklínajícího, že byl (sice) svědkem něčeho, buď že to viděl nebo se toho dověděl, (avšak) neoznámil to, (a tak) se proviní –

[2] dotkne-li se něčeho nečistého, buď že to bylo od zvěře usmrceno, neb samo sebou

---

V. [12]. Obět tato nebyla všecka spálena na oltáři, a tím se liší od celopalu; nebylo obětní hostiny, a tím se liší od obětí pokojných; kněžstvo nedostalo podílu, protože to byla obět za samého velekněze; ani z oběti za hřích všeho národa nedostalo kněžstvo podílu (v. 21.). Jen z oběti za hřích jednotlivce z Israele příslušela kněžstvu určitá část. Srv. 6, 19.–23.

V. [26]. Místo: *„kněz bude se za něho modliti . . ."* hebr.: *„(Tak) zjednej mu kněz smíření za jeho hřích, a bude mu odpuštěno."* Srv. v. 20.

V. [35]. Podle hebr. má kněz tuk ovce spáliti na oltáři *nad* celopaly, které tam dříve položeny byly a nyní ještě hoří.

zdechlo, nebo že to byl jakýkoliv jiný (nečistý) hmyz, zapomene-li (však) na svou nečistotu, (a tak) se provinÍ a prohřeší –

[3] dotkne-li se nějaké nečistoty člověkovy, ať je to jakákoliv ne čistota, kterou se člověk poskvrňuje, a zapomene-li (na to), potom (to však) pozná, a (tak) se provinÍ –

[4] bude-li někdo přisahati a pronášeti svými rty, že učiní něco buď dobrého nebo zlého, když to přisahou a *slovy* potvrdí, a zapomene na to, potom však pozná svůj hřích –

[5] ať činí pokání za svoji vinu, [6] ať obětuje ze stáda ovci neb kozu a kněz ať se modlí za něho a za jeho hřích.

[7] Kdyby nemohl obětovati dobytče, ať podá dvě hrdličky nebo dvě holoubata Hospodinu, jedno v obět za hřích, druhé v celopal. [8] Dá je knězi a ten, když bude obětovati prvního (ptáka) za hřích, zatočí mu hlavou u samého krku, tak aby zůstala na hrdle viseti a neodvrhla se docela. [9] Krví jeho pokropí stěny oltáře a co zbude, nechá vykapati k jeho spodku; jeť to obět za hřích. [10] Druhého (ptáka) zapálí v celopal podle obřadu pro celopaly; kněz bude též modliti se za něho i za jeho hřích, a bude mu odpuštěno.

[11] Kdyby nebylo mu možno obětovati dvě hrdličky nebo dvě holoubata, nechť obětuje za svůj hřích desetinu efy jemné mouky; oleje (však) na ni nenaleje, ani kadidla na ni nevloží, poněvadž to jest obět za hřích. [12] Odevzdá ji knězi. Ten z ní vezme plnou hrst, spálí ji na oltáři v připomínku na toho, kdo ji podává, [13] bude za něho prositi a dopomůže mu k odpuštění; ostatní část dostane kněz.

[14] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:

[15] Přestoupí-li někdo omylem posvátné obyčeje a zpronevěří, se ve věcech, které jsou Hospodinu zasvěceny, ať obětuje z pokuty bez vadného berana ze stáda, který má cenu dvou lotů podle váhy svatyně; [16] škodu, kterou učinil, nahradí a pětinu k tomu přidá; odevzdá to knězi, ten se bude za něho modliti a berana obětovati, a bude mu odpuštěno. [17] Zhřeší-li někdo z nevědomosti a učiní něco, co zákon Hospodinův zapovídá, a hřichem jsa vinen pozná svoje provinění, [18] ať obětuje bezvadného berana ze stáda podle oceněné velikosti hříchu knězi; ten se za něho pomodlí, že to učinil nevěda a bude; mu odpuštěno, [19] neboť omylem zhřešil proti Hospodinu.

HLAVA 6. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:

[2] Kdo zhřeší, že se Hospodinu zpronevěří, že (totiž) zapře svému bližnímu věc k uschování danou neb jeho věrnosti svěřenou, nebo že (mu) něco násilně uloupí, nebo jej ošidí, [3] nebo nalezna ztracenou věc ji zapře, ba ještě křivě přisahá, nebo že učiní cokoliv jiného z mnohých věcí, kterými lidé hřešívají, [4] když si uvědomí svoje provinění: ať úplně vrátí vše, [5] co neprávem, si chtěl nechati, a nad to pětinu toho ať dá pánu, jehož byl poškodil. [6] Za svůj hřích pak bude obětovati bezvadného berana ze stáda; podle oceněné velikosti provinění odevzdá jej knězi. [7] Ten bude za něho před Hospodinem prositi a bude mu odpuštěn jakýkoliv hříšný čin.

Povinnosti a práva kněží při jednotlivých druzích obětí. (6, 8. – 7, 38.)

[8] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [9] Přikaž Áronovi a jeho synům:

Toto jsou zákony o celopalných obětech:

Budou hořeti na oltáři celou noc až do rána; (tak) bude oheň oltářní udržován. [10] Kněz oblečený lněnou řízou a lněnými spodky shrabe popel, ve který oheň strávenou obět obrátil, a položí jej vedle oltáře. [11] (Poté) svleče tyto šaty, obleče se v jiné, vynese jej z

Hl. 5. V. [5]. Hebr. určitěji označuje toto pokání: *„a vyzná, čím se v té věci prohřešil"*. Toto vyznání (zpověď) konalo se při skládání rukou na žertvu.

tábora a na místě zcela čistém jej rozhází, že z něho zbude jen prach. [12] Oheň na oltáři bude neustále hořeti; kněz každodenně ráno přikládaje dříví bude jej udržovati, na ně položí celopal a bude na něm páliti tuk obětí pokojných. [13] Je to oheň věčný, který nikdy na oltáři neuhasne.

[14] Zákony o obětech suchých a úlitbě, které před Hospodinem u oltáře budou přinášeti synové Áronovi, jsou tyto:

[15] Kněz vezme hrst jemné mouky i s olejem k zadělání, jakož i všecko kadidlo, které bylo na ni položeno, a spálí to na oltáři v připomínku, ve vůni Hospodinovi velmi příjemnou. [16] Ostatek jemné mouky ať bez kvašení požije Áron se svými syny; na posvátném místě, v nádvoří stánku bude jí požívati. [17] Nebude kvašena proto, že se část z ní (oddělená) obětuje Hospodinu v zápal. Svatosvaté to bude, jako obět za hřích a z pokuty. [18] Jen mužští z rodu Áronova budou to jísti. To bude zákon o obětech (suchých) věčně platný ve vašich pokoleních. Kdokoli se toho dotkne, bude posvěcen.

[19] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [20] Obět Árona a jeho synů, kterou budou povinni přinésti Hospodinu v den svého pomazání, je tato:

Desetinu efy jemné mouky budou přinášeti v (suchou) obět věčnou, polovici ráno a polovici večer. [21] Zadělána olejem, na plotně budiž smažena. Za tepla ji bude obětovati ve vůni Hospodinovi přemilou [22] kněz, který právem nastoupí na místo otcovo. Celá bude spálena na oltáři, [23] neboť každá sochá obět knězova bude celá ohněm spálena, že nikdo z ní nebude jísti.

[24] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [25] Rci Áronovi a jeho synům:

Zákony o oběti za hřích jsou tyto:

Na místě, kde bývají přinášeny celopaly, budiž (obět za hřích) před Hospodinem usmrcena. Je svatosvatá. [26] Kněz, který ji podává, bude (oprávněn) jísti ji na posvátném místě, v nádvoří stánku. [27] Všecko, co se dotkne jejího masa, bude posvěceno. Stříkne-li něco z její krve na šat, budiž vypráno na posvátném místě. [28] Hliněná nádoba, v níž byla vařena, budiž rozbita; byla-li však vařena v nádobě měděné, budiž vydrhnuta a vymyta vodou. [29] Každý mužský člen kněžského rodu smí jísti z jejího masa, neboť je svatosvaté. [30] Obět však, která jest podávána za hřích a jejíž krev je nesena do stánku zjevení, lby byly ve svatyni konány smírné obřady, nesmí býti jedena, nýbrž ohněm zničena.

HLAVA 7. – [1] Zákony o oběti za zpronevěru jsou tyto:

Je svatosvatá. [2] Na místě, kde usmrcují celopaly, budou zabíjeny i žertvy za zpronevěru. Krev její bude vylita kolem oltáře. [3] Obětovati budou z ní ocas, tuk, který kryje droby, [4] obě ledviny, tuk, který jest u slabin, a s ledvinami bránici jater; [5] to spálí kněz na oltáři; je to zápal Hospodinův za zpronevěru. [6] Každý mužský člen kněžského rodu smí požívati masa toho na posvátném místě, jeť to věc svatosvatá. [7] Jako obět za hřích, tak budiž přinášena i obět za zpronevěru; pro obojí obět budiž týž zákon. Bude příslušeti knězi, který ji podává.

[8] Knězi, který přináší žertvu v celopal, patří kůže z ní. [9] Každá obět moučná, která se peče v peci, a vše, co se strojí v hrnci neb na plotně, připadne knězi, který ji přináší. [10]

Hl. 6. V. [17]. V hebr.: *„Nebude kvašena; z mých zápalů dal jsem ji v úděl jejích."*

V. [20]. *„Synové Áronovi"* jsou zde jeho potomci, kteří zdědí po něm vele-kněžství a kteří budou k úřadu tomu podobně jako Áron pomazáni. Zdali měl velekněz tuto minchu obětovati *„za tepla"*, jak Vulgáta záhadné slovo hebrejské murbecheth překládá, není jisto. Podle hebrejského znění, kterého Vulg. nemá, měl velekněz minchu rozlámali na sousta (tedy podobně jako bývaly krvavé celopaly na kusy rozsekávány).

(Každá obět moučná), ať jest olejem zadělána nebo ne, budiž rozdělena rovným dílem podle hlav mezi všecky syny Áronovy.

[11] Zákony o pokojných obětech, které jsou přinášeny Hospodinu, jsou tyto:

[12] Přinášena-li jest obět na poděkovanou, buďtež chleby nekvašené zadělané olejem, nekvašené oplatky olejem potřené, pražená jemná mouka, koláče (z) mouky zadělané olejem, [13] jakož i kvašené chleby spolu obětovány s (živočišnou) obětí děkovnou, která je podávána v žertvu pokojnou. [14] Po jednom z nich budiž podáno v dar Hospodinu, a budiž toho kněze, který vylévá krev (té) oběti. [15] Maso její ať je snědeno téhož dne a nic ho nesmí zůstati do druhého dne.

[16] Přinese-li někdo obět ze slibu nebo z dobré vůle, budiž také toho dne snědena; kdyby něco zbylo, smí se požívati druhého dne; [17] co by však mělo zůstati na třetí den, buď zničeno ohněm. [18] Kdyby někdo jedl masa z oběti pokojné třetího dne, bude obět neplatna a obětujícímu neprospěje, ano hříchem bude vinen, kdo se takovým pokrmem poskvrní. [19] Maso, které se dotkne něčeho nečistého, nesmí býti jedeno, nýbrž bude zničeno ohněm. (Ostatně) kdo je čistý, smí toho masa požívati. [20] Kdo by, jsa stižen nečistotou, jedl z masa oběti pokojné, která byla podána Hospodinu, budiž vyhlazen ze svého národa. [21] A dotkne-li se někdo nečistoty člověka nebo zvířete, nebo kterékoli věci, která může znečistiti, a bude-li z takového masa; jísti, budiž vyhlazen ze svého lidu.

[22] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [23] Rci synům Israelovým:

Tuku ovce, hovězího dobytka a kozy nesmíte jísti. [24] Tuku zcepenělého zvířete, jakož i dobytčete, které bylo dravcem rozsápáno, smíte užívati k rozličným potřebám. [25] Bude-li kdo jísti tuk, který má býti obětován v zápal Hospodinu, budiž vyhlazen ze svého lidu. [26] Také krve žádného živočicha nesmíte jísti, ani z ptactva ani z dobytka. [27] Kdo by jedl krev, budiž vyhlazen ze svého lidu.

[28] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [29] Rci synům Israelovým: Kdo přinese pokojnou obět Hospodinu, obětuj zároveň obět nekrvavou, to jest příslušné úlitby. [30] Ať vlastníma rukama podá tuk žertvy a hrudíčko. Když oba dary obětováním Hospodinu zasvětí, odevzdá je knězi, [31] který tuk na oltáři spálí. Hrudíčko bude patřiti Áronovi a jeho synům; [32] také pravé plece z pokojných obětí dostane kněz. [33] Kdo ze synů Áronových bude obětovati krev a tuk, dostane též pravé plece. [34] Neboť hrudíčko, které bylo pozdvihováno, a plece, které bylo odděleno, vzal jsem z pokojných obětí synův Israelových a dal jsem (je) Áronovi, knězi, a jeho synům, (by jim byly dávány) ode všeho lidu israelského podle zákona věčně platného.

[35] To jsou úděly Árona a jeho synů z obětí Hospodinových ode dne, kdy je Mojžíš přivedl, by konali kněžský úřad; [36] a to přikázal Hospodin, by jim dáváno bylo od synův Israelových podle věčného závazku od pokolení do pokolení.

[37] To jsou zákony o celopalech, o obětech za hřích, za zpronevěru, o oběti při svěcení, jakož i o obětech pokojných, [38] které dal Hospodin Mojžíšovi na hoře Sinaj, když přikázal synům Israelovým přinášeti své oběti Hospodinu na poušti Sinajské.

Hl. 7. V. [14]. *„Po jednom z nich,"* t. j. po jednom z různých druhů pečiva svrchu vyjmenovaných. Chleby kvašené ovšem nebyly položeny na oltář, nýbrž jedli je při hostině po oběti.

V. [24]. Hebr. výslovně zakazuje *jísti* tuk zdechlin jmenovaných zvířat.

V. [29]. podle hebr.: *„Kdo přináší Hospodinu pokojnou obět svoji, nechť ji podá sám Hospodinu."*

V. [30]. Podle hebr. má. býti s hrudí vykonán obřad posunování (tenúfá). Viz Ex 29, 26. nn.

Áron posvěcen na velekněze a jeho synové na kněze. (8, 1. – 36.)

HLAVA 8. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto:
[2] Vezmi Árona, jeho syny, jejich roucha, olejovou mast, býčka (v obět) za hřích, dva berany a koš s přesnými chleby, [3] a shromáždi všecku obec u vchodu do svatostánku. [4] Mojžíš učinil, jak byl Hospodin přikázal. Shromáždiv všecku obec před vchodem do svatostánku, [5] pravil: Toto mi přikázal Hospodin vykonati.
[6] A hned kázal Áronovi a synům jeho přistoupiti a umýti se. [7] Pak oblékl velekněze ve lněnou řízu, opásal ho pásem, oděl ho v kněžský kabátec z modrého purpuru a položil naň náramenník, [8] který stáhl tkanicí a přivázal k náprsníku, v němž bylo Učení a Pravda. [9] Velekněžskou čepicí mu pokryl hlavu, a na ní nad čelem postavil posvěcený zlatý plech, jak mu byl Hospodin přikázal.
[10] Vzav pak olejovou mast pomazal jí stánek se vším příslušen stvím; [11] chtěje posvětit oltář, pokropil jej sedmkrát, pomazal jej se vším, co k němu přísluší, rovněž i umyvadlo s podstavcem posvětil olejovou mastí. [12] Pak lil ji Áronovi na hlavu, pomazal ho a (tím) posvětil.
[13] Kázal též jeho synům přistoupiti, oblékl je ve lněné řízy, opásal pásy a vstavil (jim) čepice, jak byl Hospodin přikázal.
[14] Pak přivedl býčka k oběti za hřích. Když Áron a jeho synové byli mu vložili ruce na hlavu, [15] zabil jej; vzav krev a omočiv (v ní) prst, pomazal rohy oltáře kolem; když jej tak očistil a posvětil, vylil ostatek krve na jeho spodek. [16] Tuk, který byl na drobech, jaterní bránici, obě ledviny i s tukem spálil na oltáři. [17] Býčka však s koží, s masem i s lejnem spálil za táborem, jak byl Hospodin přikázal.
[18] Přivedl i berana k oběti celopalné. Když mu Áron i synové jeho byli na hlavu položili ruce, [19] zabil ho a vylil, jeho krev na oltář kolkolem. [20] Berana samého rozsekav na kusy, hlavu jeho, údy a tuk spálil, [21] vyprav dříve droby a nohy; tak spálil celého berana na oltáři, protože to byl celopal, vůně Hospodinovi velmi příjemná. (Učinil tak) podle rozkazu Hospodinova.
[22] Pak přivedl druhého berana k svěcení kněží. Když mu Áron a jeho synové byli vložili ruce na hlavu, [23] Mojžíš ho zabil a vzav z jeho krve potřel boltec pravého ucha Áronova a palec jeho pravé ruky, jakož i nohy. [24] Kázal přistoupiti i synům Áronovým. Potřev krví zabitého berana boltce pravého ucha a palců ruky, jakož i pravé nohy každého z nich, vylil ostatek na oltář kolem dokola. [25] Tuk, ohon, všecek tuk, který kryje droby, jaterní bránici, obě ledviny s jejich tukem a pravé plece oddělil. [26] Z koše nekvašeného pečiva, které bylo přeci Hospodinem, vzal (jeden) přesný chléb, vzal koláč olejem zadělaný a oplatek, položil (to) na tučné části a na pravé plece [27] a podal všecky ty věci současně Áronovi a jeho synům. Když je před Hospodinem pozvedli, [28] vzal je opět z jejich rukou a spálil na oltáři pro zápalné oběti. Byla to obět svěcení v obětní vůni pro Hospodina. [29] Hrudíčko z berana svěcení vzal si za svůj podíl, když je byl před; Hospodinem pozvedl, jak mu byl Hospodin přikázal. [30] Vzav mast a krev, která byla na oltáři, pokropil Árona a roucha jeho, syny jeho a roucha jejich. [31] Když je (tak) v rouše jejich posvětil, přikázal jim: Vařte maso před vchodem do stánku a jezte je tam. Jezte také chleby svěcení, které leží v koši, jak mi Hospodin přikázal: Áron a jeho synové ať je jí. [32] Cokoli však z masa a z chleba zbude, ať stráví oheň.
[33] Sedm dní se nevzdálíte od vchodu do svatostánku, až do dne, kterého se ukončí doba vašeho svěcení, neboť sedm dní potrvá svěcení vaše. [34] Jako. se stalo dnes, tak budiž obětní obřad vykonáván, [35] Ve dne v noci zůstanete ve stánku zachovávajíce rozkazy

Hospodinovy, abyste nezemřeli, nebo tak jest mi uloženo. [36] Áron a jeho synové učinili vše, co byl Hospodin Mojžíšem přikázal.

Hospodin přijímá první oběti novosvěcenců. (9, 1. – 24.)

HLAVA 9. – [1] Když nastal osmý den, Mojžíš povolav Árona, syny jeho a starší israelské, řekl Áronovi: [2] Vezmi ze stáda býčka k oběti za hřích a berana k celopalu, oba bez vady, a obětuj je před Hospodinem. [3] A xci synům Israelovým: Vezměte kozla k oběti za hřích, býčka a beránka, ročky, bez vady k celopalu, [4] býka a berana k obětem pokojným; zabijte je před Hospodinem a přidejte při obětování každého z nich jemnou mouku zadělanou olejem, nebo dnes ukáže se vám Hospodin. [5] Přivedli tedy všecko, jak byl Mojžíš poručil, ke vchodu do stánku. Když se tam všecka obec shromáždila, [6] řekl Mojžíš: Toto vám přikazuje Hospodin; učiňte tak a ukáže se vám velebnost jeho. [7] Áronovi pak řekl: Přistup k oltáři a podej obět za hřích svůj, obětuj celopal a modli se za sebe i za lid; potom usmrť žertvu lidu a modli se zaň, jak byl přikázal Hospodin.

[8] Áron ihned přistoupiv k oltáři, zabil býčka v obět za svůj hřích. [9] Synové jeho mu podali krev z něho; on omočiv v ní prst, potřel rohy oltáře a ostatek vylil na jeho spodek. [10] Tuk a ledviny, jaterní bránici, které patří k oběti za hřích, spálil na oltáři, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [11] Maso však a kůži jeho zničil ohněm za táborem.

[12] Pak usmrtil žertvu k celopalu. Synové jeho mu podali její krev a on ji vylil kolem otláře. [13] Podali mu též žertvu samu na kusy rozsekanou, hlavu i údy, a on to vše spálil na oltáři ohněm, [14] vyprav dříve ve vodě droby a nohy.

[15] Poté přinášeje obět za hřích lidu zabil kozla.

Očistiv (tak) oltář, [16] obětoval celopal; [17] k oběti této přidal oběti nekrvavé, které k ní bývají přidávány, a spálil to na oltáři kromě obvyklé oběti ranní.

[18] V obět pokojnou za lid zabil pak býka a berana. Krev, kterou mu jeho synové podali, vylil na oltář kolem dokola. [19] Tuk býkův, ocas beranův, ledviny s přiléhajícím tukem a jaterní bránicí [20] vložili na hrudí. Když byl tuk na oltáři do ohně položen, [21] oddělil Áron jejich hrudi a pravá plece, pozvedl je podle rozkazu Mojžíšova před Hospodinem, [22] a vztáhnuv ruce k lidu, dal mu požehnání. Tak dokonav oběti za hřích, celopaly a oběti pokojné, sestoupil.

[23] Mojžíš a Áron vešli pak do stánku zjevení a vyšedše, dali požehnání lidu. Tu se ukázala velebnost Hospodinova všemu lidu. [24] Hle, oheň vyšel od Hospodina a strávil celopal i tučné části, které byly na oltáři. Když to zástupové viděli, chválili Hospodina, padajíce na tváře.

Svatost kněžství ukázána trestem, který stihl dva syny Áronovy. (10, 1. – 20.)

HLAVA 10. – [1] Nadab a Abiu, synové Áronovi, vzavše kadidelnice vložili (do nich) oheň a naň kadidlo, avšak přinesli před Hospodina k oběti jiný oheň, než jim byl přikázán. I vyšel oheň od Hospodina, a usmrtil je; tak zemřeli před Hospodinem. [3] Tu řekl Mojžíš Áronovi: Toto pravil Hospodin:

Na těch, kdož se ke mně blíží, ukazuji svou svatost
a před očima všeho lidu dokazuji svou velebnost.

Áron slyše to, mlčel. [4] Mojžíš pak povolav Misaela a Elisafana, syny Oziela, jenž byl Áronovým strýcem, řekl jim: Jděte, vezměte své bratry s posvátného místa a vyneste je z tábora. [5] Přišli tedy hned, vzali je, jak leželi, oblečené ve lněné řízy, a vyvrhli je ven, jak

Hl. 9. V. [7]. Místo „modli se" hebr.: *„zjednej očištění".*

jim bylo nařízeno, [6] Tu pravil Mojžíš Áronovi a jeho synům Eleazarovi a Itamarovi: Hlav svých neodkrývejte a rouch svých neroztrhujte, abyste snad nezemřeli a hněv aby nestihl veškerou obec. Bratři vaši a všecek dům Israelův nechť oplakává oheň, který Hospodin roznítil, [7] vy však nevycházejte ze vchodu do stánku, sice zemřete; neboť olej svatého pomazání lpí na vás. Oni učinili všecko podle rozkazu Mojžíšova.

[8] Potom řekl Hospodin Áronovi: [9] Ty i synové tvoji, když vcházíte do stánku zjevení, nebudete píti vína a nic, cokoliv může opojiti, abyste nezemřeli: to je přikázání věčně platné ve vašich pokoleních. [10] Umějte rozeznávati svaté od všedního, poskvrněné od čistého [11] a vyučovati syny Israelovy všem zákonům mým, které jsem (já) Hospodin prohlásil jim ústy Mojžíšovými.

[12] Pak mluvil Mojžíš k Áronovi a k jeho zbylým synům Eleazarovi a Itamarovi: Vezměte obětní úděl, který zbyl ze (suché) oběti Hospodinovy a snězte jej bez kvasu vedle oltáře, jeť svatosvatý". [13] Na posvátném místě jezte, co bylo z Hospodinových obětí dáno tobě a synům tvým podle rozkazu mně daného; [14] hrudíčko, které bylo obětováno, a plece, které bylo odděleno, budete jísti na místě zcela čistém ty, synové tvoji i dcery tvé s tebou, neboť bylo to odloženo z pokojných obětí synův Israelových tobě a dětem tvým. [15] Pozdvihovali před Hospodinem plece, hrudi a tučné části, které se pálí na oltáři; tobě a synům tvým přísluší podle zákona věčně platného, jak byl Hospodin přikázal.

[16] Mezitím hledal Mojžíš (obětní úděl z) kozla, který byl obětován za hřích; shledav, že je (všecek) spálen, rozhněval se na zbylé syny Áronovy, Eleazara a Itamara, a pravil: [17] Proč jste nejedli na posvátném místě údělu z oběti za hřích, který je svatosvatý a dán vám, abyste sňali nepravost celého národa a modlili se zaň před Hospodinem? [18] Vždyť nebylo nic z její krve zaneseno do svatyně; měli jste ji ve svatyni jísti podle rozkazu mně daného. [19] Áron odpověděl: Dnes byla podána obět za hřích a celopal před Hospodinem; mně se však přihodilo, co vidíš; kterak jsem mohl jísti z ní nebo kterak jsem mohl Hospodinu se zalíbiti při bohoslužbě, jsa smutné mysli? [20] Když to Mojžíš uslyšel, upokojil se.

Očisty. (11, 1. – 15, 33.)

HLAVA 11. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a k Áronovi takto: [2] Rcete synům Israelovým:

Živočichové, které smíte jísti, jsou tito:

[3] Ze všech čtvernožců na zemi všecky mnohokopytníky, kteří přežívají, smíte jísti. [4] Žádného (zvířete) však, které sice přežívá, ale kopyto má nerozdělené, jako velbloud a jiná, nesmíte požívati, nýbrž za nečisté je budete míti. – [5] Daman, který přežívá sice, nemá však rozpoltěného kopyta, je nečistý. [6] Také zajíc: neboť i on přežívá sice, ale nemá rozpoltěných kopyt. [7] I vepř; ten má sice rozštěpené kopyto, avšak nepřežívá. [8] Jejich

---

Hl. 10. V. [17]. Místo: *„abyste se modlili zaň před Hospodinem"* hebr.: *„abyste mu zjednali před Hospodinem odpuštění".*

HL 11. V. [6]. Ani daman syrský, ani zajíc („arnebeth") nemají čtyř žaludků jako praví přežívavci; prostonárodní přírodopis zařadil je pro některé podobnosti mezi přežívavce. Již zpráva o potopě rozeznává mezi zvířaty čistými a nečistými (Gn 7, 2; 8, 20.); tento rozdíl znali a dosud znají též jiní národové, na něž neměla bible vlivu, pročež nelze pochybovati, že rozdíl ten činili Israelité již dávno před Mojžíšem a že Mojžíš pojal jej do svého zákoníku. Hummelauer se domnívá, že pojal i celý seznam nečistých zvířat, jak jej nalezl již napsaný; zajíc v něm už byl uveden mezi přežívavci, a tak Mojžíš přejal s pramenem i ono zařazení. Za těch dob nebylo známo studium anatomie ani u národů jinak velmi vyspělých (Egypťanů). Protože požívati zajíce (damana) nebo jen dotknouti se jeho mrtvoly přivodilo rituelní nečistotu, neznali Israelité jeho vnitřností a soudili jen po zevnějšku.

masa nesmíte požívati, ani se dotýkati jejich zdechlin, jsouť pro vás nečista.
[9] Ze zvířat, která žijí ve vodě, smíte jísti tato: Všecko, co má ploutve a šupiny, jak v moři tak v řekách a v močálech smíte jísti. [10] Cokoli však ze zvířat, která se pohybují a žijí ve vodách, ploutví a šupin nemá, bude vám ohavné [11] a odporné; toho masa jísti nesmíte a (takových) zdechlin budete se varovati. [12] Všecko (tedy), co nemá ve vodách ploutví a šupin, bude nečisto.
[13] Z létavých živočichů, kterých nesmíte jísti, nýbrž naopak se varovati, jsou tito: orel, noh, sup, [14] luňák, sokol jakéhokoliv druhu, [15] všecky druhy krkavcův a jim podobné, [16] pštros, tachmás, racek, všecky druhy jestřábů, [17] sýček, kormoran, ibis, [18] labuť, pelikán, volavka, [19] čáp, všechny druhy kulíků, dudek a netopýr. [20] Každý létavec, který chodí po čtyřech nohách, bude vám ohavný.
[21] Co chodí sice po čtyřech nohách, má však zadní nohy delší, že po zemi skáče, [22] jako jsou všechny druhy tažných kobylek, attakus, ofiomacbus, kobylka obecná se všemi druhy, smíte jísti. [23] Každý však létavec, jenž má čtyři nohy, bude vám ohavný. [24] Kdokoli se dotkne jejich zdechlin, poskvrní se a bude nečist až do večera.
[25] A kdyby někdo nesl nějakou zdechlinu jmenovaných zvířat, nechť vypere svůj šat a bude nečist až do západu slunce.
[26] Každé zvíře, které má sice kopyto, ale nerozpoltěné, a nepře žívá, bude nečisto; kdo se ho dotkne, poskvrní se. [27] Co ze všech zvířat, která se pohybují po čtyřech, chodí po prackách, bude nečisto; kdo se dotkne jejich zdechlin, bude poskvrněn až do večera. [28] A kdo ponese takové umrliny, vypere si šat a bude nečist až do večera; nebo to vše jest vám nečisto.
[29] Ze zvírat, která po zemi lezou, za nečistá budou tato počítána: kolčava, myš, ještěr, každé zvíře dle svých druhů, [30] pijavice, chameleon, mlok, chómet a krtek. [31] Ta všecka jsou nečista; kdo se dotkne jejich mrtvin, bude poskvrněn až do večera; [32] a načkoliv padne něco z jejich mrtvol, bude nečisto, jak dřevěné nářadí a šaty, tak i kůže a žíněnky; každá věc, které se k nějakému dílu používá, namočena buď do vody, nečista bude až do večera a tak stane se potom čistou. [33] Nářadí však hliněné, na které něco takového spadne, bude nečisto a proto musí býti rozbito. [34] Každý pokrm, který jídáte, dostane-li se do něho taková voda, bude nečist; rovněž každý nápoj, který píváte, v každé (takové) nádobě bude nečist. [35] Všecko, načkoli z takových mrtvin něco spadne, bude nečisto; pekáče nebo dvojnožky buďte zničeny, neboť budou nečisty.
[36] Studny sice a cisterny, jakož i všecky nádržky vodní budou čistý. Kdo by se však dotkl mrtviny do nich padlé, poskvrní se.
[37] Padne-li na símě, neposkvrní ho. [38] Kdyby však někdo vodou símě polil a zdechlina by se ho dotkla, hned bude poskvrněno.
[39] Zdechne-li zvíře, kterého se smí požívati, a dotkne-li se někdo jeho mrtvoly, bude nečist až do večera; [40] kdo pak něco z ní bude jísti neb ponese, vypere svůj šal a bude nečist až do večera.
[41] Všecko, co leze po zemi, budiž ohavné a nebudiž jedeno. [42] Cokoliv leze po prsou, (co leze) po čtyřech, nebo má mnoho noh, tedy (cokoliv) se vleče po zemi, toho nebudete jísti, protože jest ohavno. [43] Neposkvrňujte se a nedotýkejte se ničeho z těch věcí, abyste

V. [13]. „Létavci" jsou nejen ptáci (dvojnozí), nýbrž i čtyrnozí nebo mnohonozí živočichové, kteří mají křídla a létají. Tak podle prostonárodního přírodopisu.
V. [42]. podle prostonárodního přírodopisu rozeznává trojí druh zvířat, lezoucích po zemi; 1. lezoucí po hrudi (na př. hadi), 2. lezoucí „po čtyřech" (na př. myši) a 3. mnohonožce, t. j. hmyz.

se neznečistili.
[44] Já ť jsem Hospodin, Bůh váš; buďte svati, neboť já svatý jsem. Neposkvrňujte se žádným zvířetem, které leze po zemi. [45] Já ť jsem Hospodin, který vás vyvedl z Egypta, bych byl vaším Bohem; buďte svati, neboť já svatý jsem.
[46] To jsou zákony o čtvernožcích, o ptácích a všech živočiších, kteří se pohybují ve vodě a lezou po zemi, [47] byste znali rozdíly čistého a nečistého a věděli, co se smí jísti a co nesmí.

HLAVA 12. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým:
Žena, která počavši porodí chlapce, bude nečista sedm dní jako v době měsíčkův. [3] Dne osmého budiž dítě obřezáno. [4] Ona však zůstane třicet tři dny (doma) v krvi očišťování svého; žádné svaté věci se nedotkne a do svatyně nevejde, dokud úplně nepominou cínové jejího čištění.
[5] Porodí-li však děvče, bude nečista dva týdny jako za doby měsíčkův a zůstane šedesát dní v krvi svého očišťování.
[6] Když pominou cínové čištění jejího, buď pro chlapce nebo pro děvče, přinese ročního beránka v celopal a holoubě nebo hrdličku v obět za hřích ke vchodu do stánku zjevení a odevzdá je knězi. [7] Ten je bude před Hospodinem obětovati, bude se za ni modliti a tak bude očištěna od toku krve své.
To je zákon o té, která porodí chlapce neb děvče.
[8] Nebude-li však s to, by obětovala beránka, nechť vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, jedno k celopalu a druhé k oběti za hřích; kněz bude se za ni modliti a tak bude očištěna.

HLAVA 13. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi takto:
[2] Vyrazí-li se někomu na holé kůži nějaká neštůvka nebo bílá skvrna, tedy příznak zhoubného malomocenství, budiž přiveden k Áronovi knězi nebo ke kterémukoliv synovi jeho. [3] Ten uvida vyrážku na kůži a (shledaje), že chlupy zbělely, a že skvrna, která se zdá býti malomocenstvím, je hlubší než ostatní hladká kůže, rozhodne, by byl oddělen; je to zhoubné malomocenství.
[4] Bude-li však jasně bílá skvrna sice na kůži, ale nebude hlubší než ostatní (povrch) těla a zůstane-li původní barva chlupů nezměněna, zavře ho kněz na sedm dní. [5] Sedmého dne ho prohlédne; jestliže vyrážka nevzroste a nepoleze-li dále po kůži než předtím, opět ho zavře na sedm dní. [6] Po sedmi dnech opět ho prohlédne; bude-li skvrna temnější a nerozleze-li se po kůži, prohlásí ho čistým, neb je to (jen) vyrážka; člověk (ten) *vypere* šat svůj a bude čist. [7] Kdyby však potom, když byl od kněze prohledán a čistým uznán, opět se vyrážka rozmohla, budiž k němu přiveden [8] a prohlášen nečistým.
[9] Bude-li (shledáno) na někom zhoubné malomocenství, budiž přiveden ke knězi, [10] který ho prohlédne. Bude-li na kůži bílá vyrážka, bude-li barva vlasů změněna a ukáže se i živé maso, [11] budiž to považováno za malomocenství zastaralé, do kůže zažrané. Kněz ho tedy prohlásí nečistým a zavře, protože jest nečistota jeho nepochybná.
[12] Jestliže však se vyrážka provalí a rozleze po kůži, že pokryje celé tělo od hlavy do paty, pokud (lze) okem vidět, [13] ať ho kněz prohlédne a prohlásí, že je stižen vyrážkou, která neznečišťuje, poněvadž celá (kůže) zbělela; bude tedy člověk (ten) čist.
[14] Ukáže-li se však na člověku živé maso, [15] budiž knězem prohlášen za poskvrněného

Hl. 12. V. [7]. Místo *„bude se za ni modliti"* hebr.: *„zjedná jí odpuštění"*.

a zařazen mezi nečisté; neboť živé maso, prolezlé malomocenstvím, působí nečistotu. [16] Nabude-li opět (vyrážka) bílé barvy a [17] pokryje-li celého člověka, prohlédne ho kněz a usoudí že je čist.

[18] Udělá-li se někomu na těle, to jest na kůži, vřed a zahojí-li se, [19] na místě vředu však ukáže se bílá neb narudlá skvrna, ať je přiveden ke knězi; [20] ten když shledá, že jest místo vyraženiny hlubší než (povrch) ostatního masa, a chlupy že zbělely, pozná, že je nečist, neboť zhoubné malomocenství vzniklo ve vředu. [21] Zůstala-li však chlupům původní barva, je-li skvrna zatemnělá a není-li hlubší než povrch okolního masa, ať ho na sedm dní zavře; [22] jestliže potom (skvrna) vzroste, uzná malomocenství. [23] Zůstane-li (skvrna) v původní velikosti, je to jizva ze vředu, a člověk (ten) je čist.

[24] Jestliže na kůži (holého) těla, která byla popálena ohněm a pak zahojena, objeví se u něho bílá neb narudlá skvrna, [25] ať ji kněz prohlédne; zbělí-li a bude-li hlubší než ostatní kůže, prohlásí ho nečistým, neboť zhouba malomocenství vznikla v jizvě. [26] Jestli se barva chlupů nezměnila, není-li rána hlubší než ostatní (povrch) masa, a je-li barva vyraženiny samé zatemnělá, zavře ho na sedm dní [27] a dne sedmého jej prohlédne; vzroste-li vyražení na kůži, vyhlásí ho za nečistého; [28] zůstala-li však bílá skvrna v původní velikosti a vybledla-li, je to jizva po spálenině, a proto budiž považován za čistého; je to zbytek spáleniny.

[29] Vyrazí-li se muži nebo ženě na hlavě neb na bradě něco jako malomocenství, nechť je kněz prohlédne; [30] bude-li místo (vyrážky) hlubší než (povrch) ostatního masa, a budou-li vlasy žlutavé a nad obyčej jemné, uzná je nečistými; je to malomocenství na hlavě a na bradě. [31] Shledá-li však, že místo vyrážky je stejně vysoké jako maso okolní, vlasy však že nejsou černé, zavře ho na sedm dní. [32] Dne sedmého jej prohlédne. Nevzrostla-li skvrna, mají-li vlasy svou barvu a je-li místo rány stejně vysoké s ostatním masem, [33] budiž oholen člověk ten – vyjímajíc místo vyražené – a zavřen na sedm jiných dní. [34] Shledá-li se sedmého dne, že rána zůstává, jaká byla, že není hlubší než ostatní maso, prohlásí ho za čistého; (člověk ten) vypere šat svůj a bude čist. [35] Kdyby po prohlášení za čistého vyrážka na kůži opět se rozšířila, [36] nebude (kněz) již vyšetřovati, zdali vlasy zežloutly; není pochyby, že je (člověk ten) nečist. [37] Jestliže však skvrna se zastaví, jsou-li vlasy černé, ať ví, že je člověk uzdraven, a směle ať ho prohlásí za čistého.

[38] Ukážou-li se muži neb ženě na kůži bílé, lesklé vyraženiny, [39] ať je kněz prohlédne; shledá-li vybledlé bílé skvrny na kůži, věz, že to není malomocenství, nýbrž bílá vyrážka, a že je člověk (ten) čist.

[40] Muž, jemuž s týla vyhnaly vlasy, jest lysý, avšak čist. [41] Vylínají-li mu vlasy s čela, bude míti lysinu na čele, bude však čist. [42] Vznikne-li však na přední neb zadní lysině bílá, načervenalá skvrna, a [43] kněz to shledá, prohlásí, že ho beze vší pochyby chytlo malomocenství, které vzniklo na pleši.

[44] Kdokoliv tedy bude poskvrněn malomocenstvím a podle rozsouzení knězova bude odloučen, [45] měj roucho roztržené, hlavu odkrytou, ústa šatem zakryta, a volej, že je poskvrněn a nečist. [46] Po všechen čas svého malomocenství a nečistoty bude bydleti o samotě za táborem.

[47] Objeví-li se skvrna na vlněném nebo na lněném rouchu, [48] ať v osnově nebo v útku, nebo snad na kůži, nebo na čemkoliv, co je vyrobeno z kůže, [49] budou-li skvrny ty bílé

Hl. 13. V. [16]. Podle hebr. třeba též, by zmizelo i živé maso.

V. [49]. Místo *„bílé"* lépe s hebr. *„zelenavé"*.

nebo červené, buďtež považovány za malomocenství a ukázány knězi. [50] Ten prohlédne věc a zavře ji na sedm dní; [51] dne sedmého ji opět ohledá a shledá-li, že skvrny přibylo, je to nezhojitelné malomocenství; prohlásiž roucho a všecko, na čem bude (skvrna ta) nalezena, za nečisto; [52] proto budiž zničeno ohněm. [53] Shledá-li však, že skvrny nepřirostlo, [54] dá látku, na níž jest, vyprati, a zavře ji na nových sedm dní. [55] Uzří-li, že sice skvrna, nevzrostla, přece však původní podoba (roucha) se nevrátila, považuj věc za nečistou a znič ji ohněm, poněvadž malomocenství vežralo se do povrchu nebo do celého roucha. [56] Vybledne-li místo skvrny po vyprání roucha, odtrhne ji a od celku oddělí. [57] Ukáže-li se později (skvrna) na místech, která byla dříve čista, je to malomocenství přelétavé; (věc) budiž ohněm zmařena. [58] Zmizí-li (skvrna po vyprání), budiž i co jest neporušeno, vypráno po druhé, a bude to čisto.

[59] To je zákon o malomocenství na vlněném nebo lněném rouchu, na osnově a na útku, na jakékoliv kožené věci, kterak ji považovati za čistou nebo nečistou.

HLAVA 14. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[2] Malomocný budiž očišťován tímto obřadem:

Budiž přiveden ke knězi. [3] Ten vyjde z tábora a shledá-li, že je malomocenství vyhojeno, [4] rozkáže tomu, jenž dává se očišťovati, by obětoval za sebe dva živé vrabce, které je dovoleno jísti, cedrové dřívko, červcovou nit a yzop. [5] Jednoho z vrabců přikáže mu zabíti v hliněné nádobě nad živou vodou; [6] druhého pak živého, s cedrovým dřívkem, s červcem a yzopem omočí v krvi vrabce zabitého, [7] a toho, kdo se; očišťuje, jí sedmkrát pokropí, aby byl zákonitě očištěn; pak pustí živého vrabce, aby odletěl do polí. [8] Člověk (ten) vypere svůj šat, oholí všecky chlupy (svého) těla a okoupe se. Tak jsa očištěn smí vstoupiti do tábora, ale sedm dní zůstane mimo svůj stan. [9] Dne sedmého oholí vlasy, vous, obočí i chlupy po všem těle. Pak zase vypere svůj šat a vykoupe se. Osmého dne [10] vezme dva bezvadné beránky, roční ovci bez poskvrny, tři desetiny efy jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti, a kromě toho jednu mírku oleje.

[11] Očišťující kněz postaví člověka (toho) a všecky jmenované věci u vchodu do stánku zjevení před Hospodina, [12] vezme jednoho beránka a přinese jej i s mírkou oleje v obět z pokuty. Když to vše před Hospodinem pozvedne,[13] zabije beránka (na místě), kde bývají usmrcovány oběti za hřích a celopaly, to jest na místě posvátném. Neboť jako obět za hřích, tak obět z pokuty přísluší knězi; je svatosvatá. [14] Kněz vezma z krve oběti, která podána byla z pokuty, potře (jí) boltec pravého ucha toho, kdo se očišťuje, jakož i palce pravé ruky a nohy; [15] z mírky oleje naleje si na levou ruku, [16] omočí v něm svůj pravý prst a bude sedmkrát kropiti (jím) před Hospodinem. [17] Olejem zbylým v levé ruce potře boltec pravého ucha tomu, kdo se dává očišťovati, palec pravé ruky a nohy nad krví vzatou z oběti za pokutu; (ostatek vyleje) [18] mu na hlavu. [19] Kněz bude se za něho modliti před Hospodinem, podá obět za hřích, pak usmrtí celopal a [20] vloží jej na oltář s jeho přídavky. Tak bude člověk zákonitě očištěn.

[21] Je-li (čištěnec) chudý a nemůže-li zmoci se na to, co bylo řečeno, nechť vezme k oběti za pokutu beránka, aby se zaň kněz modlil, desetinu jemné mouky zadělané olejem k oběti suché, mírku oleje a [22] dvě hrdličky nebo dvě holoubata, z nichž jedno budiž obětí za hřích a druhé celopalem; [23] přinese to osmého dne svého očišťování knězi ke vchodu

V. [57]. Místo *„malomocenství přeletové"* hebr.: *„malomocenství nové vzniklé".*

Hl. 14. V. [4]. hebr. lépe: „rozkáže, by pro toho, který se očišťuje, byli přineseni dva živi, čistí ptáci".

V. [19]. Místo *„bude se modliti"* hebr.: *„zjedná odpuštění".*

do stánku zjevení před Hospodina. [24] Kněz vezme beránka k oběti z pokuty a mírku oleje, pozdvihne to zároveň, [25] pak zabije beránka, potře jeho krví boltec pravého ucha tomu, kdo se dává očišťovati, jakož i palce pravé ruky a nohy; [26] naleje si něco oleje do levé ruky, [27] omočí v něm prst pravé ruky, sedmkrát (jím) pokropí před Hospodinem, [28] a potře (jím) boltec pravého ucha tomu, kdo se očišťuje, jakož i palce pravé ruky a nohy na místě, kde jest krev vzatá z oběti za pokutu; [29] ostatek oleje, který má v levé ruce, vylije na hlavu očištěného, aby mu smířil Hospodina. [30] Potom přinese hrdličku neb holoubě, [31] jedno v obět za hřích a druhé v celopal s jeho přídavky.

[32] To jest obět malomocného, který nemůže opatřiti vše, čeho třeba k jeho očištění.

[33] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:

[34] Až vejdete do země Kanaanské, kterou vám dám v majetek, objeví-li se na domě zhouba malomocenství, [35] půjde majitel domu to oznámit knězi a řekne: Zdá se mi, že je zhouba malomocenství na mém domě. [36] Kněz rozkáže vynésti všecky věci z domu, než do něho vkročí a než bude vyšetřovati, je-li malomocný, aby se vše, co je v domě, nestalo nečistým. Potom vejde, aby vyšetřil malomocenství domu. [37] Uzří-li na jeho stěnách jako důlky škaredě bílé neb červené, a nižší než jest ostatní povrch (stěny), [38] vyjde ze dveří domu a hned jej zavře na sedm dní. [39] Sedmého dne se vrátí a vyšetří jej; shledá-li, že se malomocenství rozmohlo, [40] dá vybourati kameny, na nichž jest a hoditi je za město na nečisté místo, [41] dá dům ten uvnitř kolem dokola oškrabati a oškrabaný prach vysypati za městem na nečisté místo; [42] na místo vyňatých kamenů dá zasaditi jiné, a jinou hlinou dá dům vymazati. [43] Jestliže však potom, když byly kameny vybourány, prach oškrabán a jinou hlinou vymazáno, [44] kněz vejde a uzří, že se malomocenství vrátilo, stěny že jsou pokropeny skvrnami, je to malomocenství nezničitelné a dům jest nečist; [45] hned jej zboří a kamen z něho i dříví a všecek prach vyhodí za město na nečisté místo.

[46] Kdo vkročí do domu, když byl zavřen, bude nečist až do večera; [47] kdo by v něm spal neb něco jedl, ať vypere svůj šat.

[48] Uzří-li však kněz vejda do domu, který byl nově vymazán, ,že malomocenství se nerozšířilo, prohlásí jej za čistý, poněvadž je zbaven zhouby. [49] K jeho očištění vezme dva vrabce, cedrové dřívko, červec a yzop; [50] zabije jednoho vrabce v hliněné nádobě nad živou vodou, [51] vezme cedrové dřívko, yzop, červec a živého vrabce, omočí to všecko v krvi vrabce zabitého, jakož i v živé vodě a dům sedmkrát pokropí. [52] Tak jej očistí krví vrabce, živou vodou, živým vrabcem, cedrovým dřívkem, yzopem a červcem. [53] Když pak pustí vrabce, aby volně odletěl do polí, pomodlí se za dům, a bude zákonitě očištěn.

[54] To jsou zákony o všelikém malomocenství a o sirupech, [55] o malomocenství na šatech a na domech, [56] o dolíčcích, o vyrážejících neštůvkách, o bílých skvrnách, o měňavých barvách v rozmanitých podobách, [57] aby bylo poznati, kdy jest něco čisto a kdy nečisto.

HLAVA 15. [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi takto: [2] Mluvte k synům Israelovým a rcete jim:

Muž, trpící chamotokem, bude nečist.

[3] Že je tímto neduhem stižen, pozná se z toho, že ošklivá tekutina každou chvilku uvízne mu na těle a ssedne se.

[4] Každé lůžko, na kterém bude spáti, bude nečisto, a všecko, nač si sedne. [5] Kdo se do-

V. [37]. Místo *„bílé"* hebr. *„zelenavé".*

V. [41]. *„Oškrabaný prach"* =omítka, hliněný povlak.

tkne jeho lůžka, vypere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera. [6] Sedne-li si někdo na místo, kde on. seděl, vypere svůj šat, vykoupe se a bude nečist až do večera. [7] Kdo se dotkne jeho těla, vypere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera. [8] Padne-li slina takového člověka na někoho čistého, vypere (tento) svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera. [9] Sedlo, na kterém seděl, bude nečisto; [10] vůbec všecko, cokoliv bude pod tím, kdo chamotokem trpí, bude nečisto až do večera. Kdyby někdo něco z toho nesl, opere svůj šat, sám se okoupe a bude nečist až do večera. [11] Koho se dotkne takový člověk neumytýma rukama, ať vypere svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera. [12] Hliněná nádoba, které se dotkne, budiž rozbita; nádoba pak dřevěná budiž vodou vypláchnuta.

[13] Uzdraví-li se, kdo trpí takovou nemocí, bude počítati sedm dní po svém uzdravení, vypere svůj šat, vykoupe se v živé vodě a tak bude čist. [14] Dne osmého vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, dostaví se před Hospodina ke vchodu do stánku zjevení a dá je knězi. [15] Ten podá jedno v obět za hřích a druhé v celopal, bude se za něho před Hospodinem modliti, a tak bude očištěn od svého chamotoku.

[16] Muž, z něhož vyjde símě, celý se okoupe a bude nečist až do večera. [17] Roucho i kůži, které se (símě) dotkne, ve vodě vypere a bude (obé) nečisto až do večera. [18] Žena, se kterou obcoval, vykoupe se a bude nečista až do večera.

[19] Žena trpící v době pravidelných měsíčků krvotokem, budiž oddělena sedm dní. [20] Každý, kdo se jí dotkne, bude nečist až do večera; [21] také všecko, na čem bude za doby své odloučenosti spáti nebo seděti, bude nečisto. [22] Kdo se dotkne jejího lože, ať vypere svůj šat a vykoupe se; bude nečist až do večera. [23] Kdo se dotkne jakékoli věci, na které seděla, opere své roucho a sám se okoupe; bude nečist až do večera. [24] Kdyby u ní muž v době měsíčků ležel, bude nečist sedm dní; také každé lože, na němž (muž ten) bude spáti, bude nečisto.

[25] Žena, která mimo dobu měsíčků trpí delší čas krvotokem, nebo ta, které po měsíční ženské nemoci nepřestane krev téci, bude nečista, pokud neduh potrvá, jako za doby měsíčků. [26] Každé lůžko, na němž bude spáti, a každá věc, na kterou sedne, budou nečisty. [27] Kdo se těchto věcí dotkne, ať vypere svůj šat a sám se okoupe; bude nečist až do večera. [28] Zastaví-li se krev, a přestane téci, nechať počítá sedm dní od svého uzdravení; [29] osmého dne přinese za sebe knězi ke vchodu do stánku zjevení dvě hrdličky nebo dvě holoubata; [30] kněz podá jedno v obět za hřích, druhé v celopal a modliti se bude za ni pro její nečistý krvotok před Hospodinem.

[31] Tak učte syny Israelovy, by se chránili poskvrnění a nezemřeli ve svých nečistotách, kdyby poskvrnili můj stánek, který jest mezi nimi.

[32] To jsou zákony o muži, jenž trpí chamotokem a poskvrňuje se výronem semene, [33] o ženě, která žije za doby měsíčků v odloučenosti, nebo je stižena trvalým krvotokem, a o muži, který by u ní ležel.

Výroční den smíru. (16, 1. – 34.)

HLAVA 16. – [1] Po smrti dvou Áronových synů, kteří přinesli nepravý oheň a (proto) byli usmrceni, Hospodin mluvil k Mojžíšovi [2] a nařídil mu toto:

Rci Áronovi, bratru svému, by nevcházel každého času do svatyně, která je za oponou před slitovnicí, kterou přikryta jest archa, aby neumřel – neboť v oblace nad slitovnicí se ukazuji; – [3] (ať nevchází), dokud neučiní takto: Přivede býčka na obět za hřích a berana na celopal. [4] Nechať se obleče ve lněnou řízu, přikryje rozkrok lněnými spodky, opáše se lněným pásem a dá si na hlavu lněnou, čepici; toť jsou posvátná roucha. Ta všecka, až se umyje, obleče. [5] Od veškeré obce synův Israelových přijme dva kozly na obět za hřích a

jednoho berana na celopal. [6] Obětovati bude (nejprve) býčka a pomodlí se za sebe i za svůj dům. [7] Pak postaví (ony) dva kozly před Hospodina u vchodu do stánku zjevení [8] a losem určí, který z nich má připadnouti Hospodinu a který má býti propuštěn. [9] Na kterého padne los „Hospodinu", toho podá v obět za hřích; [10] kterého však určí los za kozla propustného, toho postaví živého před Hospodina, aby nad ním vykonal modlitbu a poslal jej na poušť.

[11] Když všecky věci řádně připraví, přivede býčka, modliti se bude za sebe a za svůj dům, a zabije ho. [12] Pak vezme kadidelnici, naplní ji uhlím s oltáře, nabere do rukou kadidla složeného z vonidel, vejde za oponu do (vele) svatyně [13] a vloží na oheň vonidla, by oblak dýmu z nich (vycházející) zahalil slitovnici, která jest nad zákonem; tak nezemře. [14] Z krve býčka vezme a sedmkrát bude kropiti prstem proti východní straně slitovnice. [15] Potom zabije kozla za hříchy lidu, zanese jeho krev dovnitř za oponu, jako je přikázáno o krvi býčka, a bude jí kropiti naproti slitovnici. [16] Tak očistí svatyni ode všech přestupkův a všech hříchů, kterými ji synové Israelovi znečistili. Týž obřad vykoná ve stánku zjevení, který stojí mezi nimi, prostřed jejich znečištěných bydlišť. [17] Nikdo ať není ve stánku, když velekněz vchází do svatyně, aby se modlil za sebe, za svůj dům a za všecku obec israelskou, dokud nevyjde. [18] Pak vyjde (a přistoupí) k oltáři, jenž je před Hospodinem, bude se za sebe modliti, nabere krve býčka i kozla, bude (ji) líti na rohy kolem dokola [19] a sedmkrát prstem kropiti; tak jej očistí od nečistot synův Israelových a posvětí jej.

[20] Až vyčistí svatyni, stánek a oltář, ať přivede živého kozla; [21] vloží mu obě ruce na hlavu, bude vyznávati všecky nepravosti synův Israelových, všechny viny i hříchy jejich, zakleje mu je do hlavy a dá jej ustanoveným člověkem vyvésti na poušť. [22] Tak zanese kozel všecky jejich nepravosti do pustin a tam bude puštěn na svobodu. [23] Áron pak vrátí se do stánku zjevení, svleče roucho, které byl prve oblékl, když vcházel do svatyně, a nechá je tam. [24] Potom se na. posvátném místě okoupe a obleče se ve svá roucha, vyjde, bude obětovati celopal svůj i všeho národa, bude se modliti za sebe i za lid [25] a spálí na oltáři tuk, který jest podán v obět za hřích. [28] Ten, kdo pustil propustného kozla, vypere svůj šat, okoupe se ve vodě, a tak smí vejíti do tábora. [27] Býčka a kozla, kteří byli podáni v obět za hřích a jejichž krev byla zanesena do svatyně, aby byla vykonána očista, vynesou za tábor a zničí ohněm jejich kůže, maso i lejno; [28] každý, kdo je bude páliti, vypere svůj šat a okoupe se ve vodě; tak smí vejíti do tábora.

[29] Toto budiž vám věčně platným zákonem: Sedmého měsíce, desátého dne toho měsíce budete se umrtvovati, žádné práce nebudete konati, ani domorodec ani cizinec, který jest u vás hostem. [30] Toho dne bude (vykonáno) vaše smíření a očištění ode všech vašich hříchů; před Hospodinem budete očištěni. [31] Bude to den odpočinku a umrtvovati budete se podle ustanovení věčně platného. [32] Kněz, který jest pomazán a jehož ruce jsou posvěceny, by na místě svého otce konal kněžský úřad, bude konati smírné obřady; obleče se v roucho lněné, v roucha posvátná, [33] a očistí (vele)svatyni, stánek zjevení, oltář, jakož i kněze a všecek lid. [34] To vám tedy budiž věčně platným ustanovením – modliti se za syny Israelovy i za všecky jejich hříchy jednou v roce.

Áron učinil podle rozkazu Hospodinova daného Mojžíšovi.

Hl. 16. V. [10]. Podle hebr. má Áron kozla, na něhož padne los „Pro Azazela", *postaviti živého před Hospodina, vykonati nad ním smír a poslati ho na poušť Azazelovi.*

V. [11]. Místo *„bude se modliti"* hebr. *„zjedná smír".*

O zákonitém zabíjení zvířat. (17, 1. – 16.)

HLAVA 17. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi takto: [2] Rci Áronovi, jeho synům a všem
synům Israelovým: Hospodin toto vám přikazuje:
[3] Každý příslušník domu israelského, který zabije býka, ovci neb kozu v táboře nebo
za táborem [4] a nepřinese Hospodinu obět u vchodu do stánku, uvalí na sebe vinu krve;
jako kdyby byl prolil krev, budiž vyhlazen ze svého národa. [5] Proto nechať synové Israelovi
oběmi zvířata, která by chtěli zabíti v polích, přivedou ke knězi, aby byla zasvěcena
Hospodinu u vchodu do stánku zjevení, aby je podali Hospodinu v pokojné oběti. [6] Kněz
vylije krev na oltář Hospodinův u vchodu do stánku zjevení a tuk spálí ve vůni Hospodinovi příjemnou.
[7] Ať již naprosto nepřinášejí svých obětí běsům, se kterými smilnili. Zákon ten bude
míti věčnou platnost u nich i jejich potomků.
[8] A rci jim: Každý Israelita i cizinec, který jest u vás hostem, který by podával celopal
neb jinou obět, [9] nepřivedl by jí však ke vchodu do stánku zjevení, aby byla obětována
Hospodinu, budiž vy hlazen ze svého národa.
[10] Proti každému z domu Israelova i z cizinců, kteří jsou v něm hostmi, kdo bude jísti
krev, trvale obrátím svou tvář a vyhladím ho z jeho lidu, [11] neboť život živočicha je v krvi a
já jsem vám ji dal, abyste si jí získávali na oltáři smíření pro své duše, aby krev zjednávala
vašim duším odpuštění. [12] Proto jsem řekl synům Israelovým: Nikdo z vás nebude jísti
krve, ani cizinci, kteří jsou u vás hostmi.
[13] Každý ze synův Israelových i, z cizinců, kteří jsou u vás hostmi, uloví-li zvíře nebo
chytí-li ptáka, kterého je dovoleno jísti, ať vypustí jeho krev a zahrne ji zemí. [14] Jeť život
každého živočicha v krvi; proto jsem řekl synům Israelovým: „Krve žádného živočicha
nebudete jísti, nebo život živočicha je v krvi, a kdokoli ji bude jísti, zahyne."
[15] Každý, jak z domácích tak z cizinců, kdo by jedl zdechlinu neb něco dravcem roztrhaného, vypere svůj šat a okoupe se; nečist bude až do večera. Tím obřadem bude očištěn. [16] Nevypere-li svého šatu, a nevykoupe-li se, zůstane vina jeho na něm.

Sbírka zákonův o svatosti. (18, 1. – 22., 33.)

HLAVA 18. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým toto:
Já jsem Hospodin, váš Bůh. [3] Podle obyčejův Egypta, ve kterém jste sídlili, nesmíte
činiti, a podle mravů krajiny Kanaan, do které já hodlám vás uvésti, nesmíte jednati:
podle zákonů jejich nesmíte žíti. [4] Budete plniti má ustanovení, má přikázání zachovávati
a podle nich žíti. Já jsem Hospodin, Bůh váš. [5] Šetřte mých zákonův a přikázání; kdo jich
dbá, bude z nich živ. Já Hospodin.
[6] Nikdo ať nepřistupuje k své pokrevně spřízněné, by odkryl její klín. Já Hospodin.
[7] Neodkryješ klínu otce svého ani klínu matky své; je to tvá matka; neodkryješ jejího
klínu. [8] Neodkryješ klínu ženy otce svého; jeť to klín otce tvého. [9] Neodkryješ klínu své
sestry z otce nebo z matky, ať se narodila doma nebo mimo dům. [10] Neodkryješ klínu
dcery syna svého nebo dcery své dcery; jeť to tvůj klín. [11] Neodkryješ klínu dcery manželky otce svého; jeť jako by ji tvému otci porodila a jako by byla tvou sestrou. [12] Neodkryješ
klínu sestry otce svého; jeť to tělo otce tvého. [13] Neodkryješ klínu sestry své matky; jeť to
tělo tvé mateře. [14] Neodkryješ klínu otcova bratra a nepřistoupíš k jeho manželce; jeť s

Hl. 17. V. [7]. *„Běsům"* = hebr. „chlupáčům" = „kozlům". Představovali si tedy staří Hebreové *běsy v podobě kozlův,* a někteří jim přinášeli oběti, vzdávali jim bohopoctu, a v tomto smyslu *„s nimi smilnili".* Srv. Ex 34, 16; Lv 20, 5.

tebou spojena švagrovstvím. [15] Neodkryješ klínu své snachy; jeť man želkou tvého syna, neodkryješ tedy jejího lůna. [16] Neodkryješ klínu bratrovy manželky; jeť to "klín tvého bratra. [17] Neodkryješ klínu své ženy a její dcery. Nepojmeš dcery jejího syna, ani dcery její dcery, abys odkryl její klín; jsouť její tělo a takové obcování jest krvesmilstvo.

[18] Nepojmeš za ženinu manželčiny sestry a neodkryješ jejího klínu za života manželčina. [19] Nepřistoupíš k ženě, která trpí měsíčky, a neodkryješ jejího klínu. [20] Nebudeš souložiti se ženou svého bližního a nebudeš se poskvrňovati pohlavně s ní obcuje. [21] Svých dětí v obět modle Molochu nepodáš, abys tak neposkvrnil jméno Boha svého. Já Hospodin.

[22] Nesměšuj se s mužským, jako se obcuje se ženou, protože je to ohavnost. [23] Nespoj se s nižádným zvířetem, aby ses tak neposkvrnil. Žena nepodloží se zvířeti a nebude s ním smilniti; jeť to hanebnost.

[24] Nepotřísňujte se žádnou z těch všech věcí; jsouť jimi poskvrněni všichni národové, které já před vámi vypudím; [25] jeť jimi poskvrněna země, jejíž nešlechetnosti já navštívím, a tak vyvrhne své obyvatelstvo. [26] Šetřte mých ustanovení a nařízení a nečiňte žádné ze jmenovaných ohavností, ani domorodí, ani cizinci, kteří jsou u vás hostmi. [27] Neboť všecky tyto mrzkosti činili obyvatelé země té, kteří (tu) byli před vámi a poskvrnili ji. [28] Chraňte se tedy, aby vás podobna nevyvrhla, kdybyste takové věci činili, jako vyvrhla lid, který tu byl před vámi. [29] Kdo se dopustí některé ze jmenovaných ohavností, budiž vyhuben ze svého lidu. [30] Plňte moje příkazy. Nedopouštějte se věcí, které činili, kteří tu byli před vámi, a neposkvrňujte se jimi. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

HLAVA 19. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci veškeré obci synův Israelových toto:

Buďte svatí, nebol já, Hospodin, Bůh váš, svatý jsem.

[3] Každý cti otce svého i matku. Šetřte mých sobot. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

[4] Neobracejte se k modlám a nedělejte si litých bohů. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

[5] Budete-li přinášeti Hospodinu pokojnou obět, aby byl milostiv, [6] budete z ní jísti téhož dne, kdy bude podána, neb i, druhého dne; cokoli však by zůstalo do třetího dne, zničíte ohněm. [7] Bude-li někdo z ní jísti po dvou dnech, bude nečist, vinen bezbožností, [8] nepravost bude (lpěti) na něm, neboť poskvrnil svatou věc Hospodinovu; člověk ten budiž vyhlazen ze svého lidu. [9] Když budeš žíti obilí své půdy, neseženeš ho až k samé zemi a nesebereš klasů, které (na zemi) zůstávají. [10] Ani na vinici nebudeš sbírati hroznův a zrn, které padají, ale necháš, by si je posbírali chudí a cizinci. Já jsem Hospodin, Bůh tvůj.

[11] Nedopouštějte se krádeže. Neupírejte nic a nikdo ať neoklame bližního svého. [12] Nebudeš křivě přisahati při jménu mém, abys tak neposkvrnil jméno Boha svého. Já Hospodin.

[13] Neukřivdíš svému bližnímu a nebudeš ho násilně utiskovati. Nezadržíš svému dělníku mzdy do druhého rána. [14] Hluchému nebudeš zlořečiti a slepému nepoložíš v cestu nijakého úrazu; ale báti se budeš Hospodina, Boha svého; jáť jsem Hospodin.

[15] Nebudeš činiti nic nespravedlivého, zejména u soudu. Ať nestraníš chuďasovi a

---

Hl. 19. V. [9]. Podle hebr. nemá Israelita o žni sežíti celé pole, nýbrž má nechati na okraji (na souvrati) klasy státi, by si je mohla sežíti chudina. Srv. 23, 22; Dt 24, 19.

V. [10]. Podle hebr. nemá majitel vinice vůbec po vinobraní paběrkovati, nýbrž má vše, co zůstalo na révě, právě tak jako to, co spadlo na zem, ponechati chudině. Totéž platilo o sklizni oliv. Srv. Dt 24, 20. nn.

před tváří velmožovou se neskláněj. Sud spravedlivě svého bližního. [16] Nebudeš mezi lidem pomluvačem ani donášečem. Nesáhneš na život bližního svého. Já ť Hospodin.

[17] Nebudeš nenáviděti bratra svého v srdci svém, nýbrž zjevně mu věc vytkneš, abys neměl z něho hříchu. [18] Nehledej pomsty a nevzpomínej křivdy svých soukmenovců. Milovati budeš přítele svého jako sám sebe. Já ť Hospodin.

[19] Zachovávejte zákony mé.

Nedopouštěj dobytku svému se zvířaty jiného druhu se pářiti. Pole svého neosívej různorodým semenem. V roucho, které je setkáno z dvojí látky, nesmíš se obléci. [20] Bude-li muž spáti a obcovati se ženou, která je vdanou otrokyní dosud nevykoupenou ani na svobodu nepropuštěnou, ať jsou potrestáni oba; usmrceni však nebudou, neboť nebyla svobodná. [21] (Muž ten) přinese v obět za zpronevěru Hospodinovi u vchodu do stánku svědectví berana; [22] kněz se bude modliti za něho a za jeho hřích před Hospodinem, i smiluje se nad ním a hřích mu bude odpuštěn.

[23] Až vejdete do země a budete v ní pěstiti ovocné stromy, odejmete jejich předkožku; ovoce totiž, které vydají, bude vám nečisto a nebudete z něho jísti. [24] Roku čtvrtého všecky plody jejich budou zasvěceny Hospodinu, k jeho chvále. [25] Pátého však roku bude vám dovoleno jísti ovoce a česati plody, které vydávají. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

[26] Nic nebudete jísti s krví. Nebudete hádati ani dbáti snů. [27] Nebudete stříhati vlasů svých do kruhu a vousů nebudete holiti. [28] Pro mrtvého nebudete drásati těla svého a nebudete si vpichovati (do těla) žádných obrazců v ani znamení. Já ť jsem Hospodin.

[29] Neprodej dcery své ke smilstvu, aby se země neposkvrnila a nenaplnila nešlechetností. [30] Zachovávejte soboty mé a mějte v uctivosti svatyni mou. Já ť Hospodin.

[31] Neuchylujte se k čarodějům a neptejte se na nic hadačů, nebo byste se tak poskvrnili. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

[32] Před hlavou zešedivělou povstaň, cti osobu starcovu a boj se Hospodina, Boha svého. Já jsem Hospodin.

[33] Bude-li sídliti cizinec v zemi vaší, bude-li přebývati mezi vámi, neutiskujte ho, [34] ale ať jest mezi vámi jako váš soukmenovec. Budete ho milovati jako sami sebe; neboť i vy jste byli cizinci v Egyptě. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

[35] Nedopouštějte se žádné nespravedlnosti u soudu, loktem, váhou, měrou; [36] váha budiž spravedlivá, správná ať jsou závaží, spravedlivá efa, spravedlivý hin. Já ť jsem Hospodin, Bůh váš, který vás vyvedl z Egypta.

[37] Dbejte všech mých přikázání i zákonů; plňte je. Já ť Hospodin.

HLAVA 20. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Toto rci synům Israelovým:

Kdo ze synů Israelových nebo z cizinců, kteří v Israeli sídlí, dá ze svého semene modle Moloch, smrtí ať umře; obecný lid jej ukamenuje. [3] A já obrátím tvář svou proti němu a vyhladím ho z jeho lidu, protože dal ze svého semene Molochovi, poskvrnil mou svatyni a zneuctil svaté jméno mé. [4] Bude-li však lid země liknavý, bude-li jaksi na lehkou váhu bráti rozkaz můj a tak nechá býti člověka toho, který ze svého semene Molochovi dal, a nebude chtíti ho usmrtit, [5] obrátím tvář svou proti člověku tomu i proti jeho příbuzenstvu, a vyhladím z jeho lidu jej i všecky, kteří ho nechali s Molochem smilniti.

[6] Proti člověku, který se uchýlí k čarodějům nebo hadačům a bude s nimi smilniti, obrátím obličej svůj a vyhladím ho z lůna národa jeho.

[7] Ukazujte, že jste svatí, a buďte jimi, neboť já jsem Hospodin;, Bůh váš. [8] Šetřte pří-

Hl. 20. V. [2]. *„Ze svého semene" = ze svých dětí.*

kazů mých a plňte je; já jsem Hospodin, který vás posvěcuje.
[9] Kdo bude zlořečili otci svému nebo matce, smrtí ať umře; otci a matce zlořečil, jeho krev lpí na něm. [10] Bude-li kdo souložiti ,se ženou druhého, dopustí-li se cizoložství s manželkou bližního svého, smrtí ať umrou jako cizoložník a cizoložnice. [11] Kdyby někdo spal se svou nevlastní matkou a (tak) odkryl klín otce svého, ať oba smrtí zemrou; jejich krev lpí na nich. [12] Kdyby někdo spal se svou snachou, ať oba zemrou; nebo spáchali hanebnost; jejich krev lpí na nich. [13] Kdo by spal s mužským tak, jak se obcuje se ženou, oba spáchali ohavnost, smrtí ať zemrou; jejich krev lpí na nich. [14] Pojme-li někdo kromě své ženy za manželku její matku, dopouští se zločinu, ať hoří za živa s nimi; tak veliký zločin nesmí mezi vámi zůstati. [15] Kdo by obcoval s dobytčetem ze skotu nebo z bravu, smrtí ať umře; také zvíře zabijte. [16] Žena, která by se podložila některému zvířeti, budiž usmrcena s ním; krev jejich lpí na nich.
[17] Pojme-li někdo svou sestru, dceru otce svého nebo dceru matky své, a pohlédne-li na její klín a ona popatří na klín bratrův, učinili hanebnou věc; budou vyhlazeni před očima lidu svého, protože stydkost svou navzájem odkryli; jejich nepravost bude lpěti na nich. [18] Bude-li někdo spáti se ženou v době jejích měsíčků, odkryje-li její klín, a ona odkryje-li pramen své krve, ať jsou oba z lidu svého vyhlazeni, [19] Neodkryješ klína sestry matky své ani sestry otce svého; kdo by to učinil, obnažil by stydkost těla svého; nepravost bude lpěti na nich obou. [20] Kdyby někdo spal s manželkou svého strýce nebo ujce, a (tak) odkryl klín příbuzných svých, bude hřích jejich lpěti na obou; bez dětí zemrou. [21] Kdo by pojal ženu bratra svého, dopustil by se skutku nedovoleného; odkrývá klín bratra svého; budou bez dětí.
[22] Šetřte mých ustanovení i zákonův a plňte je, aby i vás nevyvrhla země, do které vejdete a ve které budete sídliti. [23] Nejednejte podle zákonů národů, které já před vámi vypudím. Činiliť všecky ty věci a (proto) je mám v ošklivosti. [24] Vám však pravím: Uvažte se v držení země jejich, kterou vám dám v dědičný majetek, zemi tekoucí mlékem a medem. Já jsem Hospodin, Bůh váš, jenž jsem vás oddělil od ostatních národů. [25] Rozeznávejte tedy i vy mezi zvířetem čistým a nečistým, mezi ptákem čistým a nečistým, abyste se neposkvrnili zvířetem, ptákem nebo čímkoliv, co leze po zemi a co jsem vám označil za nečisté. [26] Buďte mi svati, protože já Hospodin jsem svatý a oddělil jsem vás od ostatních národů, byste byli moji.
[27] Muž nebo žena, ve kterých bude (shledán) duch čarodějství nebo hadačství, smrtí ať umrou; uházejí je kamením; jejich krev lpí na nich.

HLAVA 21. – [1] Hospodin pravil Mojžíšovi: Mluv ke kněžím, synům Áronovým, a rci jim:
Mrtvolami soukmenovců svých ať se kněz neznečišťuje, [2] vyjímajíc toliko (mrtvoly) blízkých příbuzných, to jest otce, matky, syna, dcery, bratra [3] a sestry, panny, která není za muže vdána; [4] ani (mrtvolou) knížete lidu se neposkvrní. [5] Nebudou stříhati vlasův ani vousův a nebudou činiti na svém těle zářezů. [6] Budou zasvěceni Bohu svému a nezneuctí jeho jména; neboť obětují zápalné oběti Hospodinovy, pokrmy to Boha svého; proto budou svati.
[7] Zmrhalky a prodajné nevěstky nevezmou si za manželku; také té ne, která jest od manžela zapuzena; jsouť zasvěceni Bohu svému [8] a obětují předkladné chleby. Ať tedy jsou svati, neboť já jsem svatý, Hospodin, který je posvěcuji.

K. V. [19]. srv. 18, 10. 12. n. *„Tělo"*=krev, pokrevenství, srv. 18, 12. n.

[9] Dcera kněžova, bude-li zastižena při smilstvu a poskvrní-li (tak) jméno otce svého, budiž upálena.

[10] Velekněz, to jest nejvyšší duchovní mezi svými bratřími, na jehož hlavu byla vylita olejová mast, jehož ruce byly posvěceny ke kněžskému úřadu, který byl oblečen v posvátná roucha, neodkryje hlavy své, roucha svého neroztrhne, [11] k žádnému mrtvému naprosto nevejde, ano ani (mrtvolou) svého otce a matky se neposkvrní. [12] Nevyjde ze svatyně, aby svatyně Hospodinovy neposkvrnil; jeť na něm olej posvátného pomazání Božího. Já jsem Hospodin.

[13] Pannu nechť pojme za choť; [14] vdovy však, ženy zapuzené, svedené a nevěstky nesmí pojmouti. Pannu tedy ze svého národa, [15] aby rodu svého nesměšoval se spodinou lidu svého; jáť jsem Hospodin, který ho posvěcuji.

[16] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [17] Rci Áronovi: Nikdo z potomstva tvého, také z budoucích rodů, kdo bude míti na sobě vadu, nesmí obětovati chlebů Bohu svému; [18] nesmí vstoupiti do jeho služby, kdo bude míti na sobě nějakou vadu: bude-li slepý, kulhavý, bude-li míti nos malý, příliš veliký nebo křivý, [19] bude-li míti zlomenou nohu nebo ruku, [20] bude-li hrbatý, krhavý, bude-li míti na oku bílé skvrny, bude-li míti nezhojitelné lišeje nebo škrábance po těle, bude-li míti kýlu. [21] Nikdo z potomstva Árona kněze, který by měl vadu, nesmí se blížiti k Hospodinu, by přinášel oběti a chleby Bohu svému; [22] smí však jísti chleby, které se podávají v obět ve svatyni; [23] jen ať nevchází za oponu a nepřistupuje k oltáři, protože má vadu a nemá poskvrňovati svatyně mé. Já jsem Hospodin, který je posvěcuji.

[24] Pověděl tedy Mojžíš Áronovi, jeho synům a všem Israelitům všecko, co mu bylo přikázáno.

HLAVA 22. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[2] Rci Áronovi a jeho synům, ať se varují (znesvětit), co je zasvěceno v dar (Bohu) od synův Israelových, a neposkvrňují věcí mně zasvěcených, které přinášejí v obět. Jáť Hospodin. [3] Rci jim i jejich potomkům: Každý z vašeho rodu, kdo jsa stižen nečistotou přiblíží se ke svatým věcem, které obětovali synové Israelovi Hospodinu, zahyne před Hospodinem. Jáť jsem Hospodin. [4] Nikdo z krve Áronovy, kdo je stižen malomocenstvím nebo chamotokem, nesmí jísti z darů mně zasvěcených, dokud se neuzdraví. Kdo se dotkne člověka, který je znečištěn mrtvolou, komu uchází símě jako při obcování, [5] nebo kdo se dotkne něčeho, co leze po zemi, nebo čehokoliv nečistého, čeho dotek znečišťuje, [6] bude nečist až do večera a nesmí jísti těch věcí, které jsou zasvěceny; když se však okoupe, [7] bude po západu slunce očištěn a smí jísti ze zasvěcených věcí, neboť je to pokrm jeho. [8] Zdechliny a toho, co dravci rozsápali, nebudou jísti, aby se tím neposkvrnili. Já jsem Hospodin. [9] Ať šetří příkazů mých, aby nelpěl na nich hřích a nezemřeli ve svatyni, kdyby ji poskvrnili. Jáť Hospodin, který je posvěcuji.

[10] Nikdo nepovolaný nesmí z věcí zasvěcených jísti; ani knězův nájemník, ani nádeník nesmí jich požívati. [11] Nevolník, jehož kněz koupil, nebo který se narodil v jeho domě,

---

Hl. 21. V. [10]. Místo *„neodkryje hlavy své"* hebr. *„nerozpustí vlasů svých"*. Srv. 10, 6; 13, 45.

V. [22]. Místo *„chleby"* hebr. *„svatosvaté a svaté"* (věci smí jísti). – *Svatosvatými byly:* chleby předkladné (24, 9.), příslušné části z obětí za zpronevěru a za hřích (6, 25. 29.), mincha (2, 3. 10.). *„Svatými"* byly úděly z obětí děkovných (Lv 23, 20.), prvorozenci čistých zvířat (Nm 18, 15. nn.), prvotiny (Nm 18, 12. n.) a desátky (Nm 18, 26, nn; Lv. 27, 30. nn.).

V. [3]. *„Zahyne před Hospodinem"* = ztratí kněžská práva. Srv. „bude vyhuben z národa" = bude zbaven občanských práv. Gn 17, 14; Lv 17, 4.

smí z nich jísti. [12] Knězova dcera, která se vdala za kteréhokoliv muže z lidu, nesmí jísti z věcí posvěcených ani z prvotin. [13] Ovdoví-li však nebo, zapuzena byvši, vrátí se bez dětí do domu otcova, smí požívati pokrmů otce svého jako za svobodna. Žádný cizinec není práv z nich jísti. [14] Kdo by nevědomky požil z posvěcených věcí, nahradí to knězi do svatyně a přidá pětinu k tomu. [15] (Kněží) ať neznesvěcují posvátných darů synův Israelových, které obětují Hospodinu, [16] ať neuvalují na sebe hřích, dovolujíce jim bezbožně posvátných darů požívati. Já jsem Hospodin, který je posvěcuji.

[17] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: Rci Áronovi, synům jeho a všem synům Israelovým toto:

[18] Kdokoli z domu Israelova i z cizinců, kteří u vás sídlí, přinese obět, třebas jen z dobré vůle neb aby vyplnil slib, přinese-li něco v celopal Hospodinu, [19] abyste to vy (kněží) podali, budiž to bezvadný sa mec z hovězího dobytka, z ovec nebo koz. [20] Kdyby měl vadu, nesmíte ho obětovati, neboť nebude příjemný.

[21] Kdo přinese Hospodinu obět pokojnou, buď z dobré vůle neb aby splnil slib, vezmi neposkvrněnou žertvu z hovězího dobytka, z ovec (neb koz), aby byla příjemná; žádné vady ať nemá. [22] Zvířat slepých, nebo se zlomeným údem, zvířat raněných, nebo s vyrážkou, vředy a lišeji nesmíte Hospodinovi podávati ani jich přinášeti v zápalnou obět na oltáři Hospodinově. [23] Býka neb ovci s uťatým uchem neb ocasem smíš přinésti v obět z dobré vůle, ale v obět ze slibu nemůže býti platně podán. [24] Žádného zvířete, které má rozmačkaná, roztlučená, utržená neb uřezaná varlata, nesmíte Hospodinu obětovati; vůbec takových věcí ve své zemi nečiňte. [25] Z ruky cizincovy neobětujte Bohu svému chlebův aniž čeho jiného, co by chtěl dáti, neboť porušeno a poskvrněno je to vše; nepřijímejte toho.

[26] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[27] Býk, ovce a koza, když se vylíhne, budiž sedm dní pod vemenem své matky; dne osmého však a potom mohou býti Hospodinu obětovány. [28] Krávu nebo bahnici nevolno zabíti téhož dne, co jejich mláďata. [29] Budete-li přinášeti Hospodinu obět díkův, aby byla (vám) prospěšná, [30] sníte ji téhož dne; do jitra druhého dne nic nesmí zůstati. Já Hospodin.

[31] Šetřte přikázání mých a plňte je. Já Hospodin. [32] Neznesvěcujte svatého jména mého, abych za svatého byl ctěn u synův Israelových. Já jsem Hospodin, který vás posvěcuji [33] a který jsem vás vyvedl z Egypta, abych vám byl Bohem. Já Hospodin.

Seznam svátků. (23, 1. – 44.)

HLAVA 23. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým:

Dnové Hospodinovi, které budete světit, jsou tito:

[3] Šest dní budete pracovati; den sedmý slouti bude svatým, protože je to sobotní odpočinek. Žádné práce nebudete v něm konati, je (to) Hospodinova sobota ve všech příbytcích vašich.

[4] Svatí dnové Hospodinovi, které máte slaviti v příslušné doby, jsou tito:

[5] Měsíce prvního, čtrnáctého dne toho měsíce, k večeru, jest Hospodinovo fase; [6] a patnáctého dne toho měsíce je slavnost Hospodinových přesnic. Sedm dní budete jísti

Hl. 23. V. [2]. Místo, *„které budete světili"* hebr. *„o kterých budete slaviti posvátní* shromáždění". Srv. Ex 12, 16; Jo 1, 14; 2, 15; Is 13, 3; Jer 36, 7.

V. [3]. Místo *„bude svatým"* hebr. *„bude posvátné shromáždění".*

přesné chleby, [7] První den bude nad jiné slavný a svatý; žádné služebné práce nesmíte v něm konati. [8] Sedm dní budete přinášeti Hospodinu zápalné oběti; den pak sedmý budiž slavnější a světější; žádné služebné práce v něm nesmíte konati.

[9] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [10] Rci synům Israelovým toto:

Až vejdete do země, kterou já vám dám, a budete sklízeti obilí, přinesete prvotiny své žně, snopy s klasy, knězi; [11] ten toho dne po sobotě pozdvihne snopek před Hospodinem, aby vám získal zálibu, a (tak) jej zasvětí. [12] Téhož dne, kterého se zasvěcuje snopek, budiž bezvadný beránek, roček, podán Hospodinu v celopal. [13] S ním budiž také suchá obět, dvě desetiny jemné mouky, zadělané olejem, obětována v zápal Hospodinu ve vůni přelibou; též úlitba vína, čtvrtina hinu. [14] Chleba, pražmy a tluče z obilí nesmíte jísti až do dne, kterého přinesete z něho Bohu svému obět. Přikázání to bude věčně platné ve všech pokoleních vašich i všech příbytcích.

[15] Ode dne po sobotě, kdy jste obětovali snop prvotin, budete počítati sedm plných týdnův, [16] až do dne po sedmém týdnu, to jest padesát dní. Tehdy přinesete Hospodinu novou obět [17] ze všech příbytků svých, (totiž) dva chleby prvotin ze dvou desetin jemné kvašené mouky; ty upečete Hospodinu v prvotiny. [18] S chleby budete obětovati sedm ročních bezvadných beránků, jednoho býčka ze stáda a dva berany; budou s příslušnými obětmi suchými a úlitbami celopalem k vůni Hospodinovi velmi příjemné. [19] V obět za hřích přinesete také kozla a v obět pokojnou dva beránky, ročky. [20] Když je kněz i s chleby prvotin pozdvihne před Hospodinem, dostanou se mu k požitku. [21] Den ten nazvete veleslavným a přesvatým; žádné služebné práce nebudete v něm konati. Ustanovení to bude věčně platné ve všech vašich příbytcích a pokoleních.

[22] Když pak budete žíti obilí ve své zemi, nebudete je síci u samé země, a zbylých klasů nebudete sbírati, nýbrž ponecháte je chudým a cizincům. Já ť jsem Hospodin, Bůh váš.

[23] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [24] Rci synům Israelovým: Sedmého měsíce, prvního dne toho měsíce budete míti svátek s od počinkem, památný den s troubením; bude slouti svatým. [25] Žádné služebné práce nesmíte v není konati a přinesete Hospodinu celopal.

[26] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[27] Desátého dne tohoto sedmého měsíce bude veleslavný den smíření; bude slouti svatým; dne toho budete se mrtviti a obětovati Hospodinu zápalnou obět. [28] Celý ten den nesmíte konati žádné služebné práce; jeť to den smíru, aby se vám dostalo od Hospodina, Boha vašeho, odpuštění. [29] Kdo by se nemrtvil toho dne, budiž ze svého lidu vyhlazen; [30] také toho vyhladím z lidu, kdo by konal nějakou práci. [31] Žádné tedy práce v něm nebudete konati; ustanovení to bude míti věčnou platnost ve všech vašich pokoleních a příbytcích. [32] Je to svátek odpočinku, v němž budete se mrtviti; od večera devátého dne měsíce (toho) až do večera (následujícího) budete slaviti svůj den klidu.

[33] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [34] Rci synům Israelovým:

Od patnáctého dne tohoto sedmého měsíce budou po sedm dní svátky stánků ke cti Hospodinově. [35] První den bude veleslavný a přesvatý; žádné služebné práce v něm nebudete konati. [36] Sedm dní budete přinášeti Hospodinu zápalné oběti. Také osmý den bude veleslavný a přesvatý, budete též obětovati Hospodinu zápalnou obět; je (to den) schůze; žádné služebné práce nebudete v něm konati.

[37] To jsou dnové Hospodinovi, které budete nazývati veleslavnými a přesvatými, v nichž budete Hospodinu přinášeti oběti suché, krvavé i mokré podle řádu jednotlivých

V. [7]. Místo *„zvláště svatý"* hebr. *„budete v něm konati svaté shromáždění".*

dnů, [38] kromě Hospodinových sobot, kromě vašich darů, kromě obětí, které přinášíte Hospodinu ze slibu nebo z dobré vůle.

[39] Tedy od patnáctého dne sedmého měsíce, když budete míti všecku úrodu své země sklizenu, budete světiti svátky Hospodinovy sedm dní; dne prvého a dne osmého bude sobota, to jest klid. [40] Dne prvého si vezměte ovoce nejkrásnějšího stromu, palmové ratolesti, větvičky hustolistých stromův a vrby od potoka, a veselte se před Hospodinem, Bohem svým. [41] Budete světiti jeho slavnost sedm dní každého roku; bude to ustanovení mající věčnou platnost ve vašich pokoleních. Měsíce sedmého svátky ty světiti budete [42] a sedm dní budete bydliti pod stínidly. Každý, kdo je z rodu Israelova, bude zůstávati pod stany, [43] aby věděli potomci vaši, že jsem ubytoval syny Israelovy pod stany, když jsem je vyvedl z Egypta. Já jsem Hospodin,: Bůh váš.

[44] Mluvil tedy Mojžíš k synům Israelovým o slavnostech Hospodinových.

Olej do lamp sedmiramenného svícnu a předkladné chleby. (24, 1, – 9.)

HLAVA 24. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rozkaž synům Israelovým:

Ať přinášejí ti nejčistšího a nejjasnějšího olivového oleje, by mohly býti stále opatřovány lampy [3] před oponou zjevení ve stánku úmluvy. Áron ať je postaví (by hořely) před Hospodinem od večera až do jitra podle bohoslužebného řádu majícího věčnou platnost ve vašich pokoleních. [4] Na svícen z nejčistšího zlata před obličej Hospodinův buďte stále stavěny.

[5] Vezmi též jemné mouky a napeč z ní dvanáct chlebů, z nichž každý buď ze dvou desetin efy; [6] ty polož dvěma řadami, v každé řadě po šesti, na stůl zcela čistý před Hospodina. [7] Na ně vlož nejčistšího kadidla, aby bylo připomínkou chleba obětovaného Hospodinu. [8] Každou sobotu buďte před Hospodinem vyměněny (za jiné, které) budou (přinášeny) od synův Israelových podle smlouvy věčně platné:

[9] budou Árona a jeho synů, by jich požili na posvátném místě; jsouť svatosvatou součástí obětí Hospodinových. (Tak) podle práva věčně platného.

Zákon o rouhání. (24, 10. – 23.)

[10] Tu hle, syn (jedné) ženy israelské, jehož měla s mužem egyptským, vyšel mezi syny Israelovy a vadil se v táboře s mužem israelským. [11] A protože se rouhal jménu a zlořečil mu, byl přiveden k Mojžíšovi. Matka jeho slula Salumit, dcera Dabriova z kmene Dan. [12] I dali ho pod dohlídku, dokud by nezvěděli, co Hospodin káže.

[13] Tu promluvil (Hospodin) k Mojžíšovi:

[14] Vyveď rouhače ven za stany, a všichni, kteří ho slyšeli, vloží mu své ruce na hlavu a všechen lid ať jej ukamenuje.

[15] A rci synům Israelovým: Každý, kdo bude Bohu svému zlo řečiti, bude pykati za svůj hřích. [16] Kdo by se rouhal jménu Hospodinovou, smrtí ať umře; všecka obec uháže ho kamením. Ať je to člověk domácí nebo cizinec, bude-li se rouhati jménu Hospodinovu, smrtí zemře.

[17] Kdo udeří a zabije člověka, smrtí ať zemře. [18] Kdo zabije dobytče, nahradí je jiným [podle zásady: život za život. [19] Poškodí-li někdo kohokoli ze svých soukmenovců na těle, jak učinil on, tak se staniž jemu. [20] Zlomeninu za zlomeninu, oko za oko, zub za zub nahradí; tutéž škodu, jakou ublížil jinému, bude nucen strpěti sám. [21] Kdo zabije dobytče,

Hl. 24. V. [11]. Za pozdějších dob bylo asi také v našem v. jméno Jahve nahrazeno slovem „jméno". Rovněž tak ve v. 16b. asi proto, že cit čtenářův nemohl připustiti, by jméno *Hospodinovo* bezprostředně bylo spojeno se slovesem *„rouhati se"*.

nahradí je. Kdo zabije člověka, budiž (smrtí) trestán. [22] Jednostejné právo budiž mezi vámi, ať hřeší cizinec nebo člověk domácí; neboť já jsem Hospodin, Bůh váš.

[23] Mluvil tedy (tak) Mojžíš k synům Israelovým. I vyvedli toho, jenž se byl rouhal, za stany a ubili ho kamením.

Učinili tedy synové Israelovi, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

O roce sobotním a jubilejním. (25, 1. – 55.)

HLAVA 25. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi na hoře Sinaj: [2] Rci synům Israelovým:

Až vejdete do země, kterou já vám dám, ať se slaví (rok) odpočinutí ke cti Hospodinově. [3] Šest roků budeš osívati svou roli, a šest let budeš ořezávati vinici svou a sbírati její. úrodu; [4] sedmého však roku bude pro zemi sobota, odpočinek Hospodinův; pole nebudeš osívati a vinice nebudeš řezati. [5] Co urodí země sama od sebe, toho nebudeš žíti a hroznů tvých nových výhonků nebudeš sbírati, jako ve vinobraní (činíváš) – jeť rok odpočinku pro půdu, – [6] ale bude vám to pokrmem, tobě i nevolníku tvému, nevolnici, dělníku tvému i cizinci, kteří u tebe dlí, [7] tvému skotu i bravu; všecko, co se urodí, bude (jim) za pokrm.

[8] Počítej si též sedm týdnů roků, to jest sedmkrát sedm, tedy celkem čtyřicet devět let [9] Potom, sedmého měsíce, desátého dne toho měsíce, v době smíření budeš troubiti na roh po celé zemi své. [10] Světiti budeš padesátý rok tím, že prohlásíš jej za rok svobody pro všecky obyvatele země své. Bude to rok jubilejní; tu dosáhne každý opět svého majetku a vrátí se každý k rodu, z něhož pochází. [11] Bude milostivým létem padesátý rok: nebudete síti ani žíti toho, co se urodí samo sebou, a úrody vinic nebudete sbírati, [12] abyste světili milostivé léto, ale hned budete jísti, co se samo naskytne.

[13] O milostivém létě dosáhnou všichni zase svého majetku.

[14] Když budeš něco prodávati svému soukmenovci, neb od něho kupovati, neutiskuj svého bratra, ale podle počtu roků po milostivém létě od něho kupuj [15] a podle počtu sklizní (do milostivého léta) ať ti prodá. [16] Čím více roků zbývá (ke sklizni) po milostivém létě, tím více vzroste cena; čím však méně času napočítáš, tím také menší budiž kupní cena, protože ti prodává (jen) počet sklizní. [17] Neutiskujte svých soukmenovcův, ale jedenkaždý boj se Boha svého; neboť já jsem Hospodin, Bůh váš. [18] Plňte přikázání má, šetřete zákonů mých a plňte je, byste mohli sídliti v zemi bez jakéhokoli strachu.

[19] Země vám bude vydávati svou úrodu, které se najíte dosyta, nebojíce se žádného útoku. [20] Řeknete-li pak: „Co budeme jísti sedmého roku, nebudeme-li síti ani kliditi úrody své?" [21] (vězte, že) vám dám požehnání své roku šestého, že vám přinese úrody na tři léta; [22] když osmého roku budete (opět) síti, budete jísti ze staré úrody až do devátého roku; dokud nevyrostou plodiny nové, budete požívati] starých.

[23] Půda tedy nesmí býti prodána na věčné časy, neboť má jest a vy jste příchozí a moji nájemníci. [24] Proto všecka půda vašeho majetku bude prodávána s podmínkou výkupu. [25] Zchudne-li bratr tvůj a prodá svůj stateček, může jeho příbuzný, chce-li, vykoupiti, co onen byl prodal. [26] Nemá-li příbuzného, ale sám může-li sehnati peníze na výkup, [27] spočítají se roky užitků od doby prodeje; za roky zbývající (do . budoucího milostivého léta) vrátí kupci a tak zase dostane statek svůj. [28] Nemůže-li však ruka jeho tolik sehnati, by splatil (potřebnou) částku, podrží kupec, co byl koupil, až do milostivého roku. Neboť toho roku vrátí se každý prodaný pozemek bývalému pánu a vlastníkovi.

Hl. 25. V.[25]. *„Bratr"*= soukmenovec. – *„Stateček"*= pozemek; hebr.: *„něco z majetku svého";* co platilo o prodeji *celého* majetku, mělo platnost i o jeho *části.*

[29] Kdo prodá dům ve hrazeném městě, bude práv jej vykoupiti do roka. [30] Nevyplatí-li ho, a celý rok uplyne, stane se majetkem kupce i potomků jeho na věky a nemůže býti vykoupen ani v milostivém létě. [31] Bude-li však stavení to na vsi, která nemá hradeb, budiž prodáváno podle práva pozemkového; nebude-li vyplaceno dříve, bude vráceno (původnímu) pánu v milostivém létě.

[32] Domy levitů v městech mohou býti vždycky vykoupeny; [33] nebudou-li vykoupeny, buďtež navráceny v milostivém létě svým pánům; jsouť domy měst levitských údělem levitů mezi syny Israelovými.[34] Pozemky kolem jejich měst ať se neprodávají, jsouť majetkem (jejich) na věčné časy.

[35] Zchudne-li bratr tvůj, že se mu třásti bude ruka, ujmi se ho; jako cizinec a nájemník měj výživu vedle tebe. [36] Neber od něho úroků, nic více, než jsi půjčil; boj se Boha svého, ať může býti živ bratr tvůj u tebe. [37] Peněz svých nebudeš mu půjčovati na úroky a z (půjčeného) obilí nebudeš žádati poplatku.

[38] Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl z Egypta, bych vám dal zemi Kanaan, a byl Bohem vaším.

[39] Prodá-li se ti bratr tvůj jsa k tomu dohnán chudobou, nebudeš ho utlačovati službami otrockými, [40] nýbrž budiž ti jako dělník a nájemník. Až do milostivého léta bude u tebe pracovati, [41] potom bude propuštěn na svobodu se svými dětmi a vrátí se k příbuzným i k majetku otců svých. [42] Jsouť (to) moji služebníci, a já jsem je vyvedl z Egypta; ať nejsou prodáváni jak obyčejní otroci. [43] Netrap ho krutým nakládáním, ale boj se Boha svého. [44] Otroky a otrokyně berte si z národů, kteří jsou kolem vás, [45] také z cizinců, kteří mezi vámi jsou hostmi, jakož i z těch, kdož se z nich narodili ve vaší zemi. Ty smíte míti otroky; [46] podle dědického práva zůstavíte je potomkům a tak budou vaším majetkem na věčné časy; svých bratří však, synův Israelových, neutiskujte násilím.

[47] Zmůže-li se u vás cizinec a host, a zchudlý bratr tvůj prodá se jemu nebo někomu z jeho rodu, [48] po prodeji může býti vykoupen. Kdo z jeho bratří bude chtíti, může ho vykoupiti: [49] strýc, strýcův syn, krevní přítel, příbuzný. Bude-li sám moci vykoupiti se, učiniž tak. [50] Ať však počítá roky od doby, kdy se prodal, do milostivého léta, a rozpočte peníze, za které se prodal, podle počtu roků; bude u něho určitou dobu, jako bývá nádeník. [51] Bude-li zbývati do milostivého léta více roků, podle nich i (více) bude platit; [52] zbývá-li jich méně, vypočítá s kupcem výkupné za zbývající ještě počet roků v a vyplatí ho, [53] přihlížeje ke mzdě za dobu, jak dlouho již mu sloužil; nebude ho trápiti krutým zacházením před tváří tvou. [54] Nebude-li nikterak možná ho vyplatit, nabude milostivého léta svobody i s dětmi. [55] Jsouť synové Israelovi, které jsem vyvedl z Egypta, moji služebníci.

Odměny poslušným zákona, tresty jeho rušitelům. (26., 1. – 45.)

HLAVA 26, – [1] Já jsem Hospodin, Bůh váš; neučiníte si modly, nevyřežete si božstva, nepostavíte si sloupu a nevztyčíte si pomalovaných kamenů ve své zemi, abyste se jim klaněli; neboť já jsem Hospodin" Bůh váš. [2] Šetřte mých sobot a mějte v úctě svatyni mou. Já jsem Hospodin.

[3] Budete-li choditi v mých. přikázáních, šetřiti mých nařízení a plniti je, budu vám dávati v příhodné doby deště, [4] země bude vydávati svou úrodu a stromy budou plny ovoce. [5] Mlácení obilí potrvá do vinobraní a vinobraní potrvá do setí; budete pojídati chléb svůj do syta a beze strachu budete sídliti ve své zemi. [6] Dám pokoj vašim končinám;

V. [53]. *„Před tváří tvou"* je řečeno Israelitům, kteří vidouce, že jejich soukmenovec, otrok u cizince, jest utiskován, budou povinni zastati se ho.

budete spáti a nikdo vás nebude vyrušovati. Vyhubím škodlivá zvířata a meč nepřekročí hranic vašich. [7] Budete pronásledovati nepřátele své a pod vaší rukou budou padati. [8] Pět vašich zažene sto cizích a sto vašich (zažene) deset tisíc. Nepřátelé, vaši budou padati mečem před tváří vaší. [9] Shlédnu na vás a rozmnožím vás, vzrostete a utvrzovati budu smlouvu svou s vámi. [10] Budete jísti ze staré, přestaré úrody a zahodíte ji, protože přijde nová. [11] Postavím stánek svůj mezi vámi a nebudu si vás oškliviti. [12] Budu choditi mezi vámi, budu Bohem vaším a vy budete mým lidem. [13] Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl ze země Egypťanů, byste jim neotročili, a který jsem zlámal okovy na vašich hrdlech, byste chodili zpříma.

[14] Nebudete-li však mne poslouchati, zachovávati všech mých přikázání, [15] budete-li pohrdati mými rozkazy, protiviti si moje právo, že nebudete plniti mých ustanovení a že porušíte mou smlouvu, [16] také já tak učiním vám. Navštívím vás náhle úbytěmi a horečkou, která vás zbaví zraku a zničí život váš. Nadarmo budete síti símě, neboť bude od nepřátel pohlceno. [17] Obrátím tvář svou proti vám, že padati budete před svými nepřáteli a budete podrobeni od těch, kdož vás nenávidí: budete utíkati, ač nikdo nebude vás honiti.

[18] Jestliže však ani pak mne neuposlechnete, rozmnožím tresty vaše za hříchy sedmeronásobně. [19] Zlomím vaši nepoddajnou pýchu. Učiním, že bude nebe shora jako železo a země jako měď. [20] Nadarmo bude vyhozena vaše námaha, země úrody nevydá a stromy ovoce neponesou.

[21] Budete-li proti mně vystupovati a nebudete-li chtíti mne poslouchati, sedmeronásobně rozmnožím rány vaše za vaše hříchy. [22] Pošlu na vás divoká zvířata, která budou hubiti vás i dobytek váš, a všeho tak ubude, že zpustnou cesty vaše.

[23] Nebudete-li však ani potom chtíti se podvoliti kázni, nýbrž budete proti mně vystupovati, [24] také já vystoupím proti vám a sedmeronásobně budu vás bíti pro hříchy vaše. [25] Uvedu na vás meč, jenž pomstí mé úmluvy. Když pak utečete do měst, pošlu mor mezi vás; dostanete se do moci nepřátel, [26] když zničím oporu vaší výživy; pak deset žen bude péci chléb v jedné peci a přesně jej budou odvažovati; budete jísti, avšak nebudete nasyceni.

[27] Jestli ani to vámi nehne, byste mne poslouchali, a budete-li se mně protiviti, [28] i já se vám zprotivím v nepřátelském hněvu a trestati budu vás sedmeronásobně pro hříchy vaše. [29] Budete jísti maso svých synův a dcer. [30] Zničím výšiny vaše a modly ztroskotám. Zapadnete mezi zříceninami model svých a duše má zoškliví si vás [31] tak velice, že obrátím města vaše v poušť, zpustoším svatyně vaše a nebudu již přijímati vůně velmi příjemné. [32] Zemi vaši zničím, že se zhrozí nad ní nepřátelé, když se v ní budou usazovati. [33] Vás pak rozptýlím mezi národy a vytasím za vámi meč, země vaše zpustne a města vaše obrátí se v ssutiny.

[34] Tehdy bude si země libovati své soboty po celou dobu svého zpuštění, když budete dlíti [35] v nepřátelské zemi; (země) bude míti sobotu a bude odpočívati v sobotách svého zpustošení, protože nemohla odpočívati o sobotách vašich, když jste v ní sídlili. [36] Srdce těch, kteří z vás zůstanou, naplním bázlivostí v nepřátelských krajinách; šelest letícího listu postraší je, že budou utíkati jako před mečem; budou padati, ač nikdo jich nebude pronásledovati, [37] bude padati jeden na druhého, jako když se prchá z bitvy, a nikdo z vás

---

Hl. 26. V. [30]. *„Výšiny,"* kde jsou svatyně zasvěcené různým bohům. Srv. Nm 33, 52.
V. [31]. *„Nebudu přijímati vůně..." = nebudete mi moci přinášeti oběti.* Srv. Gn 8, 21.

se neodváží nepřátelům se vzepříti. [38] Zahynete mezi národy a země nepřátelská vás pohltí. [39] Zůstanou-li pak i z těch někteří, budou v zemi nepřátel svých chřadnouti pro své nepravosti; pro hříchy svých otcův a pro hříchy své budou trpěti, [40] až vyznají nepravosti své i předků svých, kterými se provinili proti mně a kterými se mně zprotivili.

[41] Také se tedy jim zprotivím, a uvedu je do země nepřátelské; pak zahanbí se jejich neobřezaná mysl, potom modliti se budou za své bezbožnosti. [42] I rozpomenu se na svou úmluvu, kterou jsem učinil s Jakobem, s Isákem a s Abrahamem. Také na zemi si vzpomenu, [43] která, když bude od nich opuštěna, bude se radovati ze svých sobot, trpíc pro ně zpustošením. Oni pak budou za své hříchy pykati, že zavrhli mé právo, a zákony mými pohrdli. [44] Avšak i když budou v zemi nepřátelské, nezavrhnu jich docela a nepohrdnu jimi tak, aby byli pohubeni, bych porušil úmluvu s nimi. Jsemť Hospodin, Bůh jejich. [45] Rozpomenu se na svou úmluvu s jejich předky, když jsem je před očima národů vyvedl z Egypta, abych byl jejich Bohem. Já jsem Hospodin.

To jsou ustanovení, přikázání a zákony, kterými Hospodin skrze Mojžíše na hoře Sinaj ustanovil poměr mezi sebou a mezi syny Israelovými.

Dodatek. (Hl. 27.)

HLAVA 27. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým:

Učiní-li někdo slib a zaslíbí-li sebe sama Bohu, vykoupí se částkou přiměřenou své ceně. [3] Muž od dvacátého roku do šedesátého dá padesát lotů stříbra podle váhy svatyně; [4] žena dá třicet lotů. [5] Chlapec od pátého roku do dvacátého dá dvacet lotů; dívka deset. [6] Za pachole od jednoho měsíce do pěti let dá se pět lotů; za děvče tři. [7] Muž šedesátiletý nebo starší dá patnáct lotů, žena deset. [8] Bude-li chudý a nebude-li moci dáti celé ceny, dostaví se před kněze; mnoho-li ten usoudí a shledá, že může dáti, tolik dá.

[9] Zaslíbí-li někdo dobytče, které může býti Hospodinu obětováno, bude svatým, [10] že nebude moci býti vyměněno, ani totiž lepší za horší ani horší za lepší. Kdyby přece někdo je vyměnil, bude Hospodinu zasvěceno i to, které bylo výměnou dáno, i to, za které bylo dáno. [11] Slíbí-li kdo zvíře nečisté, které nemůže býti Hospodinu obětováno, budiž přivedeno před kněze; [12] ten rozsoudí, je-li dobré či špatné, a ustanoví cenu. [13] Bude-li ten, kdo přinesl zvíře, chtíti ji dáti, přidá k ceně té její pětinu.

[14] Zaslíbí-li někdo a posvětí Hospodinu dům svůj, ohledá jej kněz, dobrý-li je či špatný, a za cenu, kterou určí, budiž prodán; [15] bude-li však ten, kdo jej zaslíbil, chtíti jej vykoupiti, přidá k ceně pětinu, a dům bude jeho.

[16] Zaslíbí-li někdo pole statku svého a zasvětí je Hospodinu, budiž cena stanovena podle množství výsevu. Vyseje-li se na té roli třicet půlvěrtelů ječmene, budiž prodáno za padesát lotů stříbra. [17] Zaslíbil-li pole hned od počátku milostivého léta, budiž odhadnuto v plné ceně; [18] jestli však později (je zaslíbil), kněz podle počtu roků, které do milostivého léta zbývají, vypočítanou částku odečte od ceny odhadní. [19] Přeje-li si ten, kdo pole slíbil, vykoupiti je, ať přidá pětinu nad to, zač jest oceněno, a bude (zase) jeho majetkem. [20] Nechtěl-li je vy koupiti a bylo-li komukoliv jinému prodáno, ten, kdo je zaslíbil, ne bude již moci je vykoupiti. [21] Když nadejde milostivé léto, posvěceno bude Hospodinu a bude majetkem posvátným; patří ke kněžským právům. [22] Zaslíbí-li kdo Hospodinu pole, které bylo koupeno a ne po předcích zděděno, [23] vypočítá kněz jeho cenu podle počtu roků,

Hl.27. V. [16]. Místo třiceti půlvěrtelů má hebr.: jeden *chómer* = 364 litry. Počítáme-li, že starý věrtel měl 23 a půl litru, tedy půlvěrtel asi 12 litrů, shledáme, že 30 půlvěrtelů mělo rovněž asi 360 litrův, asi co jeden chómer.

zbývajících do milostivého léta, a tu dá ten, který je byl Hospodinu zaslíbil. [24] V milostivém létě vrátí se původnímu pánu, jenž je byl prodal a k jehož (dědičnému) majetku příslušelo. [25] Každé ocenění děj se podle váhy lotu svatyně. Lot má dvacet zrn.

[26] Prvorozenců, kteří patří Hospodinu, nikdo nesmí slibem zasvětit; ať je to hovězí dobytče neb ovce, náleží Hospodinu. [27] Je-li to dobytče nečisté, ať ten, kdo je zasvětil, vykoupí je za cenu, jakou určíš, a nechať pětinu k ceně přidá. Nebude-li chtíti je vyplatit, budiž prodáno jinému, začkoli je oceníš.

[28] Vše, co se Hospodinu dokonale zasvětí, ať člověk neb dobytče, nebo pole, nesmí býti prodáno a nesmí býti vykoupeno. Cokoli bude jednou takto zasvěceno, bude svatosvaté Hospodinu. [29] A žádný člověk, který je klatbou zasvěcen, nesmí býti vykoupen, nýbrž jisto jistě usmrcen.

[30] Všecky desátky z půdy, jak z obilí, tak z ovoce stromů, přísluší Hospodinu, jemu jsou posvěceny. [31] Kdo by chtěl vykoupiti své desátky, ať přidá pětinu jejich ceny. [32] Všecky desátky hovězího dobytka, ovec i koz, každé desáté (zvíře) ze všeho, co podchází pastýřovu hůl, bude zasvěceno Hospodinu. [33] Nebude vybíráno ani lepší ani horší a nebude vyměněno jiným. Vymění-li je kdo, i které bude dáno výměnou, i za které bude dáno, bude posvěceno Hospodinu a nebude moci býti vykoupeno.

[34] To jsou přikázání, která dal Hospodin Mojžíšovi na hoře Sinaj pro syny Israelovy.

NUMERI
ČILI
ČTVRTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

Uspořádán tábor, (1, 1. – 4, 49.)

HLAVA 1 – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi na poušti Sinaj ve stánku úmluvy prvního dne druhého měsíce druhého roku po vyjití Israelitů z Egypta takto:
[2] Sečtěte všecky muže veškeré obce synův Israelových podle jejich čeledí, rodův a jmen jednotlivcův, [3] od dvaceti let a výše, všecky Israelity schopné boje; sčítejte je podle jejich čet, ty a Áron.
[4] Ať vám pomáhají náčelníci kmenů, čeledí a rodů.
[5] Jejich jména jsou tato:
Z (kmene) Rubenova: Elisur, syn Sedeurův.
[6] Z (kmene) Simeonova: Salamiel, syn Surisaddajův.
[7] Z (kmene) Judova: Nahasson, syn Aminadabův.
[8] Z (kmene) Issacharova: Natanael, syn Suarův.
[9] Z (kmene) Zabulonova: Eliab, syn Helonův.
[10] Z Josefovců, z (kmene) Efraimova Elisama, syn Ammiudův,
a z (kmene) Manassova Gamaliel, syn Fadassurův.
[11] Z (kmene) Benjaminova: Abidan, syn Gedeonův.
[12] Z (kmene) Danova: Ahiezer, syn Ammisaddajův.
[13] Z (kmene) Aserova: Fegiel, syn Ochranův.
[14] Z (kmene) Gadova: Eliasaf, syn Duelův.
[15] Z (kmene) Neftaliova: Ahira, syn Enanův.
[16] To jsou urození náčelníci obce, kmenův a čeledí, vůdcové branného lidu israelského.
[17] Mojžíš a Áron svolali tyto muže s veškerou obcí, [18] shromáždili je prvního dne druhého měsíce a sčítali je podle čeledí, rodův a hlav, čili jmen jednotlivcův od dvacátého roku a výše, [19] jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. Tak byli sčítáni na poušti Sinaj.
[20] Ze (synů) Rubena, prvorozeného Israelova, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivých hlav, (bylo napočítáno) všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[21] čtyřicet šest tisíc pět set.
[22] Ze synů Simeonových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivých hlav, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[23] padesát devět tisíc tři sta.
[24] Ze synů Gadových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[25] čtyřicet pět tisíc šest set padesát.
[26] Ze synů Judových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, bylo napočítáno všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[27] sedmdesát čtyři tisíce šest set.
[28] Ze synův Issacharových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech mužův od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, [29] byly napočítány –
padesát čtyři tisíce čtyři sta.

[30] Ze synů Zabulonových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[31] padesát sedm tisíc čtyři sta.
[32] Z Josefovců, ze synů Efraimových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje–
[33] čtyřicet tisíc pět set.
[34] Ze synů pak Manassových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, napočítány byly –
[35] třicet dva tisíce dvě stě.
[36] Ze synů Benjaminových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítáno bylo všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[37] třicet pět tisíc čtyři sta.
[38] Ze synů Danových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítány byly všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[39] šedesát dva tisíce sedm set.
[40] Ze synův Aserových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, napočítán byl všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje –
[41] čtyřicet jeden tisíc pět set.
[42] Ze synů Neftaliových, podle jejich rodové příslušnosti, totiž čeledí, rodův a jmen jednotlivců, všech od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, napočítány byly –
[43] padesát tři tisíce čtyři sta.
[44] Tyto, každého podle jeho rodu, sčítal Mojžíš, Áron a dvanáct knížat Israelových.
[45] Všech synův Israelových, podle jejich čeledí a rodův, od dvacátého roku a výše, kteří byli schopni boje, bylo
[46] šest set tři tisíce pět set padesát mužů.
[47] Levité však podle čeledí svého kmene nebyli s nimi počítáni.
[48] Hospodin pravil totiž Mojžíšovi:
[49] Kmene Levi nečítej a nezapočítávej jich do počtu synův Israelových, [50] nýbrž ustanov je nad stánkem zjevení, nade vším jeho nářadím a nade vším, co přísluší k bohoslužbě. Nechať nosí stánek s celým příslušenstvím, ať v něm konají službu a táboří kolem něho. [51] Když se budete vydávati na pochod, složí Levité stánek; když vám bude položiti se táborem, postaví jej; kdokoliv nepovolaný by přistoupil (k němu), budiž usmrcen. [52] Synové Israelovi se utáboří každý u své čety, u (svého) vojenského oddílu; [53] Levité však postaví stany okolo stánku, aby nestihl hněv obec synův Israelových; budou na stráži u stánku zjevení.
[54] Synové Israelovi učinili všecko, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.
HLAVA 2 – [1] Hospodin pravil Mojžíšovi a Áronovi:
[2] Každý syn Israelův ať se položí táborem u své čety, u svého odznaku, u svého

Hl. 1. V. [52]. Podle hebr.: *„Ostatní synové Israelovi nechat se položí táborem každý na svém táboříšti, každý u svého praporu podle svých zástupů."* Srv. 2, 2.

praporu, podle své čeledi, kolem dokola stánku úmluvy.
3 Na východě ať táboří v četách svého branného lidu Juda, jeho kníže Nahasson,
syn Aminadabův, 4 a všichni bojovníci jeho kmene, sedmdesát čtyři tisíce šest set. 5
Vedle něho nechať rozbije stany kmen Issachar, jeho kníže Natanael, syn Suarův, 6 a
všichni jeho bojovníci, padesát čtyři tisíce čtyři sta, 7 (jakož i) kmen Zabulon, jeho
kníže Eliab, syn Helonův, 8 a všichni bojovníci jeho kmene, padesát sedm tisíc čtyři
sta. 9 Všech sečtených v táboře ludově bylo jedno sto osmdesát šest tisíc čtyři sta.
(Ti) potáhnou ve svých četách v čele.
10 Na jihu v táboře synů Rubenových bude kníže Elisur, syn Sedeurův, 11 a všichni
jeho bojovníci, kteří byli sečteni, čtyřicet šest tisíc pět set (mužů). 12 Vedle něho ať se
položí táborem kmen Simeonův, jeho kníže Salamiel, syn Surisaddajův, 13 a všichni
jeho bojovníci, jichž bylo napočítáno padesát devět tisíc tři sta; 14 (též) kmen Gadův,
jeho kníže Eliasaf, syn Duelův, 15 a všichni jeho bojovníci, jichž bylo napočítáno čtyři-
cet pět tisíc šest set padesát. 16 Všech sečtených v táboře Rubenově bylo stopadesát
jeden tisíc čtyři sta padesát.
Ti potáhnou ve svých četách na druhém místě.
17 Pak bude nesen Levity k tomu ustanovenými a v čety seřazenými stánek zjevení;
jak bude postaven, tak bude i rozebrán. Každý půjde na svém místě, které mu podle
řádu přísluší.
18 Na západě bude ležení synův Efraimových; jejich kníže Elisama, syn Ammiu-
dův, 19 a všichni jeho bojovníci, jichž bylo napočteno čtyřicet tisíc pět set. 20 Vedle
nich bude kmen synů Manassových, jejich kníže Gamaliel, syn Fadassurův, 21 a
všichni jeho bojovníci, jichž byly napočítány třicet dva tisíce dvě stě; 22 (též) kmen
synů Benjaminových, jeho kníže Abidan, syn Gedeonův, 23 a všichni jeho bojovníci,
jichžto napočteno bylo třicet pět tisíc čtyři sta. 24 Všech sečtených v táboře Efraimově:
sto osm tisíc jedno sto.
Ti půjdou ve svých četách na třetím místě.
25 Na severu ať se položí táborem synové Danovi, jejich kníže Ahiezer, syn Ammi-
saddajův, 26 a všichni jeho bojovníci, kterých napočítány šedesát dva tisíce sedm set.
27 Vedle nich ať rozbije stany kmen Aser, jeho kníže Fegiel, syn Ochranův, 28 a všichni
jeho bojovníci, jichžto napočten čtyřicet jeden tisíc pět set; 29 (ať táboří vedle něho
též) kmen synů Neftaliových, jeho kníže Ahira, syn Enanův, 30 a všichni jeho bojovní-
ci, padesát tři tisíce čtyři sta. 31 Všech sečtených v ležení Danově bylo stopadesát
sedm tisíc šest set.
Ti půjdou vzadu.
32 To jest počet synův Israelových podle jejich rodův a podle čet, na které jest jejich
vojsko rozděleno – šest set tři tisíce pět set padesát.
33 Levité však nejsou vpočítáni mezi syny Israelovy, nebo tak byl Hospodin přiká-
zal Mojžíšovi.
34 Synové Israelovi učinili všecko podle příkazu Hospodinova. Tábořili podle
svých čet a dávali se na pochod podle čeledí a rodů.

Hl. 2. V. 17. Hebr.: *„Pak* (za druhým sborem) *půjde stánek zjevení, tábor Levitů, uprostřed ostatního tábora. Jak tábořili, tak ať táhnou, každý na svém místě, podle svých praporů."* – Měli tedy i Levité prapory. – Protože však podle Nm 10, 17. nn. dvě levitské čeledi, totiž Gersonovců a Merarovců, vezli složky svatyně již za prvním sborem (Judovým), znamenají zde „Levité" jen jednu (důstojností první, rodem druhou) čeleď levitskou, Kaatovce, kteří nesli archu. Viz níže 4 15. nn.

HLAVA 3. – [1] Potomci Áronovi a Mojžíšovi v době, kdy Hospodin mluvil k Mojžíšovi na hoře Sinaj, jsou tito, [2] a jména synů Áronových jsou tato: Nadab, jeho prvorozenec, pak Abiu, Eleazar a Itamar. [3] To jsou jména synův Áronových, pomazaných to kněží, jejichž ruce byly naplněny a posvěceny, by zastávali úřad kněžský. [4] Nadab a Abiu však, když byli na poušti Sinaj před Hospodina přinesli nepatřičný oheň, zemřeli bez dětí: i vykonávali kněžský úřad pod Áronem, svým otcem, Eleazar a Itamar.

[5] A mluvil Hospodin k Mojžíšovi:

[6] Přived kmen Levi a postav jej před Árona kněze, aby mu přisluhovali; nechať dozírají [7] a starají se o vše, co patří k bohoslužbě veškeré obce (israelské) před stánkem zjevení, [8] a nechať opatrují nářadí stánku a konají tak u něho službu. [9] A odevzdáš Levity [10] darem Áronovi a jeho synům, jimž darováni budou od synův Israelových. – Árona pak a syny jeho ustanovíš, by konali službu kněžskou. – Nepovolaný, jenž by se přiblížil, by konal posvátnou službu, zemře.

[11] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi:

[12] Já jsem vzal Levity ze synův Israelových na místo všech prvorozenců, kteří ze synův Israelových otvírají lůno mateřské, aby byli Levité mými. [13] Neboť můj je každý prvorozenec; když jsem v Egyptě prvorozence usmrtil, zasvětil jsem si každého prvorozence v Israeli, z lidí i z dobytka. Moji jsou. Já Hospodin.

[14] Hospodin mluvil k Mojžíšovi na poušti Sinaj:

[15] „Sečti syny Leviovy podle jejich čeledí a rodů, všecky mužské od jednoho měsíce a výše."

[16] Mojžíš sčítal je podle rozkazu Hospodinova.

[17] Synové Leviovi podle jmen svých byli: Gerson, Kaat a Merari.

[18] Synové Gersonovi: Lebni a Semej.

[19] Synové Kaatovi: Amram, Jesaar, Hebron a Oziel.

[20] Synové Merariovi: Moholi a Musi.

[21] Gersonovců byly dva rody: Lebniův a Semejův: [22] Z těch bylo napočítáno mužských od jednoho měsíce a výše sedm tisíc pět set.

[23] „Ti budou tábořiti za stánkem na západě [24] pod knížetem Eliasafem, synem Laelovým. [25] Budou opatrovati ve stánku úmluvy [26] strop stánku samého, jeho kryt, oponu, která se rozpíná před vchodem do stánku úmluv, nádvorní plachty, oponu, která se zavěšuje u vchodu do nádvoří stánku, všecko, co náleží ke službě oltáře, provazy stánku a všecko jeho nářadí."

[27] K čeledi Kaatovců náležel rod Amramův, Jesaarův, Hebronův a Ozielův. To jsou rody Kaatovců, vypočítané podle jmen. [28] Všech mužských od jednoho měsíce a výše osm tisíc šest set.

„Budou konati službu u svatyně, [29] tábořiti na jižní straně [30] a knížetem jejich bude Elisafan, syn Ozielův. [31] Budou pečovati o archu, stůl, svícen, oltáře, nářadí svatyně, kterého užívají při bohoslužbě, oponu a všecky podobné předměty.

[32] Kníže knížat Levitů, Eleazar, syn kněze Árona, bude nad těmi, kteří budou konati službu při svatyni."

[33] K Merarovcům příslušel rod Moholiův a Musiův. Bylo jich napočítáno podle jmen, [34] všech mužských od jednoho měsíce a výše, šest tisíc dvě stě.

Hl. 3. V. [12]. Místo *„od synů Israelských"* hebr. lépe: *„ze synů Israelských"* Hospodin totiž sám si vybral Levity na místo prvorozenců z Israelitů.

[35] „Jejich knížetem bude Suriel, syn Abihajelův; budou tábořiti po straně severní.
[36] Na starosti budou míti desky stánku, svlaky, sloupy, jejich patky, všecko, co k službě toho (všeho) patří, [37] sloupky nádvorní ohrady s jejich patkami, kolíky a provazy.
[38] Před stánkem úmluvy, to jest od východní strany, utáboří se Mojžíš a Áron se svými syny, majíce dozor nad svatyní mezi syny Israelovými; kdokoliv nepovolaný přistoupí, zemře."
[39] Všech Levitů, které Mojžíš s Áronem podle Hospodinova přikázání sčítali po jejich čeledích, mužských od jednoho měsíce i výše, byly dvacet dva tisíce.
[40] I řekl Hospodin Mojžíšovi:
Sečti všecky mužské prvorozence mezi syny Israelovými od jednoho měsíce a výše, abys měl jejich součet; [41] na místo všech prvorozenců synův Israelových vezmeš mi Levity – já jsem Hospodin – a dobytek jejich (vezmeš) místo všech prvorozenců z dobytka synův Israelových. [42] Mojžíš sčetl podle rozkazu Hospodinova prvorozence synův Israelových. [43] Byly jich podle jejich jmen, mužských od jednoho měsíce a výše, dvacet dva tisíce dvě stě sedmdesát tři.
[44] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi:
[45] Vezmi Levity místo prvorozenců synův Israelových a dobytek Levitů místo dobytka jejich, a budou Levité moji. Já jsem Hospodin. [46] Na výkup pak těch dvou set sedmdesáti tří prvorozenců ze synův Israelových, kteří převyšují počet Levitů, [47] vybereš za každou hlavu po pěti lotech podle váhy svatyně. – Lot má dvacet zrn. – [48] Peníze dáš Áronovi a jeho synům, výkup to za ony nadpočetné (prvorozence). [49] Vybral tedy Mojžíš peníze za ty, kteří převyšovali počet nahrazených Levity, [50] za prvorozence synův Israelových, tisíc tři sta šedesát pět lotů podle váhy svatyně, [51] a dal je Áronovi a jeho synům, jak mu byl přikázal Hospodin.
HLAVA 4. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:
[2] Sečti z Levitů po jejich rodech a rodinách všecky Kaatovce [3] od třicátého roku a výše, až do roku padesátého, aby konali službu ve stánku úmluvy, všecky, kteří jsou k tomu schopni. [4] Služba Kaatovců je tato: [5] Když se bude míti hnout táborem, Áron a synové jeho vejdou do stánku úmluvy a do velesvatyně, sejmou oponu, která visí před vchodem, zavinou do ní archu zákona, [6] nad to ji přikryjí obalem z modrých koží a svrchu roztáhnou povlak, všecek z modrého purpuru a zastrčí nosné tyče. [7] Také předkladný stůl ovinou obalem z modrého purpuru, na to položí kadidelny, moždířky, číše a misky pro úlitby – chleby budou na něm vždycky, – [8] nad tím roztáhnou pokrývku z červce, tu opět přikryjí povlakem z modrých koží a prostrčí nosné tyče. [9] Vezmou též obal z modrého purpuru, přikryjí jím svícen s lampami, štipci, miskami na opalky a se všemi nádobami na olej, kterých potřebí k lampám, [10] na všecko položí plášť z modrých koží a protáhnou nosné tyče. [11] Zlatý oltář rovněž ovinou rouškou z modrého purpuru, nad ní roztáhnou příkrov z modrých koží a provlekou nosné tyče. [12] Všecko nářadí, jehož užívají při bohoslužbě ve svatyni, zahalí látkou z modrého purpuru, roztáhnou nad ní pokrývku z modrých koží a prostrčí nosné tyče. [13] Podobně vyčistí oltář od popela, ovinou jej povlakem z červeného purpuru, [14] na to položí všecko, čeho ke službě oltářní třeba, to jest uhelnice, vidlice, trojzubce, háky a lopaty. Všecko nádobí oltářové spolu přikryjí příkrovem z modrých koží a protáhnou nosné tyče.
[15] Když se bude hýbati táborem a když Áron a synové jeho zavinou všecko nářadí svatyně, přistoupí synové Kaatovi, aby nesli ty věci zavinuté; nářadí svatyně se však

nesmí dotknouti, aby nezemřeli. Tyto věci mají nositi Kaatovci u stánku úmluvy.
16 Nad nimi bude syn kněze Árona, k jehož péči náleží olej k opatřování lamp,
skládati kuřivo, obět, která se stále podává, olejová mast a cokoli přísluší k službě
stánku, i všecko nářadí, které je ve svatyni.
17 Hospodin mluvil k Mojžíšovi a Áronovi:
18 Nevyhlazujte čeledi Kaatovců z Levitů, 19 nýbrž učiňte jim, aby byli živi a neze-
mřeli, kdyžby se dotkli věcí svatosvatých, toto: Áron a jeho synové vejdou a sami určí
každému jeho úkol a rozdělí, co kdo ponese. 20 Ostatní ať ze žádné všetečnosti nevidí
věcí, které jsou ve svatyni, dokud nejsou zavinuty, sice zemrou.
21 Hospodin mluvil k Mojžíšovi:
22 Poznamenej také všechny syny Gersonovy po jejich rodech a rodinách, 23 od tři-
cátého roku a výše, až do roku padesátého. Sečti všecky, kteří jsou schopni služby ve
stánku úmluvy.
24 Služba čeledi Gersonovců je tato: 25 Budou nositi stánkové (nástropní) plachty,
(druhou) pokrývku (stanu) úmluvy, pak příkrov a kryt z modravých koží, který nade
vším spočívá, oponu, která visí u vchodu do stánku úmluvy, 26 plachty nádvorní a
oponu před vchodem do (nádvoří) stánku. Všecko, co přísluší k oltáři, provazce a
nářadí k (jejich) službě 27 podle rozkazu Áronova a jeho synů ponesou Gersonovci;
každý ať ví, co má nésti.
28 To je služba čeledi Gersonovců ve stánku úmluvy; a budou pod mocí Itamara,
syna Árona, kněze.
29 Také Merarovce sečteš po rodech a rodinách jejich, 30 od třiceti let a výše, až do
padesáti let, aby konali službu při stánku úmluvy, všecky, kteří jsou té služby schopni.
31 Nositi budou tyto věci: stánkové desky a svlaky, sloupy a jejich patky, 32 také
sloupy nádvorní ohrady s patkami, kolíky a provazce jejich. Všecky nádoby a potřeby
podrobně jim vypočítané vezmou a tak ponesou.
33 To jest povinnost čeledi Merarovců a služba ve stánku úmluvy; budou pod mocí
Itamara, syna Árona, kněze.
34 Sčetl tedy Mojžíš, Áron a knížata národa Kaatovce podle rodů a rodin jejich, 35
od třiceti let a výše, až do roku padesátého, všecky, kteří byli schopni sloužiti ve stán-
ku úmluvy, 36 a bylo jich napočítáno dva tisíce sedm set padesát.
37 To je počet rodů Kaatovců, kteří konají službu ve stánku úmluvy; ty sčetl Mojžíš
a Áron podle rozkazu Hospodinova, daného Mojžíšem.
38 Také Gersonovci byli sečteni podle svých rodův a rodin, 39 od třiceti let a výše, až
do padesáti roků, všichni, kteří byli schopni konati službu ve stánku úmluvy, 40 a bylo
jich napočítáno dva tisíce šest set třicet.
41 To jsou rody Gersonovců, které sečtli Mojžíš a Áron podle rozkazu Hospodino-
va.
42 Též Merarovci byli sečteni po svých rodech a rodinách, 43 od třiceti let a výše, až
do roku padesátého, všichni, kteří byli schopni konati službu ve stánku úmluvy, 44 a
bylo jich napočítáno tři tisíce dvě stě.
45 To jest počet Merarovců, které sečtli Mojžíš a Áron podle rozkazu Hospodino-
va, daného Mojžíšem.
46 Všech sečtených z Levitů, které Mojžíš, Áron a knížata israelská dali sčítati
podle jmen po jejich čeledích a rodech, 47 od třiceti let a výše, až do roku padesátého,
kteří byli schopni konati službu svatostánkovou a nositi břemena, 48 bylo celkem osm

tisíc pět set osmdesát.
[49] Podle rozkazu Hospodinova ustanovil Mojžíš každému služby, které mu bylo konati a břemena, jež mu bylo nositi, jak mu byl Hospodin přikázal.

Snůška zákonův. (5, 1. – 6, 27.)

HLAVA 5. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:
[2] Přikaž synům Israelovým, ať vyobcují z tábora každého malomocného, chamotokem trpícího a mrtvolou znečištěného; [3] jak muže tak ženu odstraňte z ležení, by ho neposkvrnili, ježto přebývám s vámi.
[4] Israelité tak učinili a vypudili je ven za stany, jak byl Hospodin Mojžíšovi řekl.
[5] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [6] Rci synům Israelovým:
Muž nebo žena, dopustí-li se některého hříchu ze všech těch, jimiž lidé hřešívají, přestoupí-li z nedbalosti přikázání Hospodinovo a proviní-li se: – [7] vyzná hřích svůj a nahradí celou částku a pětinu na víc tomu, proti komu se prohřešil. [8] Kdyby nebylo nikoho, kdo by byl oprávněn (náhradu) přijmouti, dá ji Hospodinu a bude patřiti knězi kromě berana, který se podává na očištěnou v obět smíru.
[9] Také všecky dary, které Israelité přinášejí, náleží knězi; [10] rovněž i všecko, cokoli kdo přináší do svatyně a klade knězi do rukou, bude patřiti jemu.
[11] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [12] Rci synům Israelovým: Kdyby pochybila manželka, že pohrdajíc manželem [13] spala by s jiným mužem a cizoložství zůstalo by tajno, že by manžel nemohl ho dokázati – nemůže totiž býti svědky dokázáno, protože nebyla v činu dopadena –. [14] bude-li duch řevnivosti popuzovati manžela proti manželce, buďto že skutečně se poskvrnila, nebo (jen) křivým podezřením se jí ubližuje: [15] přivede ji ke knězi a podá obět za ni, desetinu efy ječné mouky; oleje na ni nenaleje, ani nevloží kadidla, jeť to obět řevnivosti, obět vyšetřující cizoložství. [16] Kněz ji přivede a postaví před Hospodina, [17] nabere do hliněné nádoby posvátné vody a nasype do ní trochu prachu z půdy stánku. [18] Když tak žena bude státi před tváří Hospodinovou, odkryje jí hlavu, a položí jí do rukou obět připomínky, totiž obět řevnivosti; sám pak bude držeti hořkonosnou vodu, do které kletby a zlořečení shrnul. [19] Pak ji bude zaklínati řka: Jestliže cizí muž s tebou nespal a jestliže jsi se neposkvrnila, opustivši manželské lože, nic ti neuškodí tato hořkonosná voda, do které jsem kletby shrnul, [20] Jestli ses odvrátila od svého manžela a spalas-li s jiným mužem a (tak) se poskvrnila, [21] stihniž tebe toto zlořečení:

Hospodin dej tě do kletby,
na výstrahu všemu lidu svému;
dej, ať shnijí ti kyčle
a život ať se ti nadme.
[22] Ať vnikne voda kletá do tvého nitra,
nechať se nadme ti život a kyčel shnije!

Žena odpoví: Amen, amen.
[23] Kněz napíše zlořečení ta na lístek, smyje hořkonosnou vodou, do níž byl shrnul kletbu, [24] a dá jí píti. Když ji vypije, [25] vezme jí kněz z ruky obět řevnivosti, pozdvihne ji před Hospodinem a vloží ji na oltář, ale tak, [26] že z oběti, která se podává, vezme

---

Hl. 5. V. [6]. Podle hebr. nejde tu o přestoupení zákona Hospodinova *„z nedbalosti"*, nýbrž o *„zpronevěru"*, které by se někdo dopustil *„proti Hospodinu"*. Jde tu tedy o případy, které má na mysli Lv 5, 14 – 6, 7.
V. [12]. *„Pochybí-li"* hebr.: *„Vybočí-li"*. – *„Pohrdati"* = hebr *„zpronevěřiti se"*.

hrst a zapálí ji na oltáři.

Tak tedy dá píti ženě vodu hořkonosnou. [27] Když ji vypije, jestli se poskvrnila, jestli pohrdši manželem spáchala cizoložství, pronikne ji voda prokletá, život se zduří a slabina zhnije; žena (ta) bude dána ve zlořečení na výstrahu všemu lidu. [28] Jestliže se však neposkvrnila, bude beze škody, bude roditi děti.

[29] To jest zákon o řevnivosti: Odvrátí-li se žena od svého manžela a poskvrní-li se, [30] nebo přivede-li ženu manžel, puzen jsa duchem žárlivosti, před obličej Hospodinův, učiní kněz všecko, co (tuto) psáno; [31] manžel bude bez viny, na ní však bude lpěti vina její.

HLAVA 6. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým:

Učiní-li muž nebo žena slib nazareátu, chtějíce se (tak) Hospodinu zasvětit, [3] ať se zdrží vína a všeho, co může opojiti; nebudou píti octa z vína, ani z jakéhokoliv jiného nápoje, ani šťávy z hroznů vylisované. Čerstvých ani sušených hroznů nebudou jísti [4] po všecky dny, ve které jsou Hospodinu slibem zasvěceni; nebudou jísti nic, cokoliv může býti z vinice, od hrozinky až do zrnka.

[5] Po všecku dobu jeho ustranění břitva nepřejde po jeho hlavě, dokud nemine den, do kterého se Hospodinu zasvětil. Bude svatým, nechávaje si růsti vlasy. [6] Po všechen čas svého zasvěcení nesmí se přiblížiti k mrtvému; [7] ani mrtvolou otce, matky, bratra nebo sestry nesmí se poskvrniti, neboť že se zasvětil Bohu, má na hlavě.

[8] Po všecky dny svého odloučení zasvěcen budiž Hospodinu. [9] Kdyby však někdo náhle před ním zemřel, poskvrní se jeho posvěcená hlava. Ať ji hned toho dne, kdy se očistí, oholí, dne sedmého pak opět. [10] Osmý den přinese knězi ke vchodu do stánku úmluvy dvě hrdličky nebo dvě holoubata. [11] Kněz podá jedno v obět za hřích a druhé v celopal, bude se za něho modliti, neboť se provinil mrtvolou, zasvětí jeho hlavu toho dne, [12] zasvětí Hospodinu dny jeho odloučenosti, přinese v obět za zpronevěru roční-

---

V. [27]. Nepraví se tu, že trest se dostaví *okamžitě,* ani *že vždy a neomylně* se tak stane ženě cizoložné. *Zákonodárci nejvyššímu* se nechává rozhodnutí v jednotlivém případě, a smíme se právem domnívati, že často milosrdenství Boží hledělo na křehkost lidskou, na kajícnost vinnice *a neuvalovalo na ni hrozné kletby.*

V. [28]. Lišil se tedy tento obřad – od *„soudů. Božích"* čili *„ordálií"* obvyklých u jiných národů, při nichž bylo žádáno, aby Bůh hned zázračně dokázal veřejné před shromážděnými nevinnost nevinné. Zdá se, že podobný obřad byl v obyčeji u Israelitů již *před Mojžíšem,* který jej na pokyn Nejvyššího pojal do zákona (uzákonil) a snad i přiměřeně pozměnil. Obyčej ten nebyl tedy zavržen, jednak proto, že mu Israelité již uvykli, zejména však pro jeho *výchovnou působivost.* Vlévalť do srdce ženy hrůzu před cizoložstvím i tajným, jehožto svědkem byl jediný Hospodin, a přispíval k upokojení muže, který byl znepokojován myšlénkou, že snad mu jest jeho manželka nevěrna, a proto snad odvracel se od ní a zanedbával ji; podrobiv ji však obřadu pro podobné případy, odevzdal tu věc do rukou Nejvyššího soudce, uklidnil se, přichýlil se zase láskou ke své manželce, a do rodiny se vrátila bývalá spokojenost. Jestliže pak nejvýš milosrdný Hospodin netrestal ženy, která se skutečné zpronevěřila, zůstala věc, která by sice byla rodinné blaho rozvrátila, utajena. Byl tedy obřad ten ponechán v zájmu nejen muže, nýbrž i *ženy.* K nějaké mučírně, tortuře, která měla z podezřelé vynutiti vyznání (snad i hříchu, kterého se ani nedopustila), obřadu tohoto dokonce přirovnati nelze. – Co však, byla-li cudná a věrná žena přirozeným během věcí stižena nemocí, kterou *„obřad řevnivosti"* na hříšnici svolává? Nebylo v tom viděti trest za cizoložství? V duchu nedokonalosti starozákonné, který měl za to, že *nemoc jistě je trestem za* (osobní) *hřích* (srv. názory pronášené Jobovými přáteli, srv. i Jan 9, 1. n.), mohlo se tak státi, a bylo by se tak stalo i tehdy, kdyby žena jmenovanému obřadu *nebyla* podrobena; obřad sám tedy nezaviňoval onoho nesprávného názoru. – V Novém zákoně obřad pozbyl své platnosti, jak ostatní starozákonné *předpisy obřadné.* Ostatně podle talmudu zrušil rabín Jochanan ben Zakkaj za druhé polovice prvního století křesťanského užívání „proklaté vody" i *v Židovstvu.*

Hl. 6. V. [2]. „Nazareát" odvozeno od hebr. „názír" = *odloučený* (oddělený, vzdálený) od běžného způsobu života a tak *zasvěcený* Bohu.

ho beránka, a to tak, že předcházející dny budou neplatný, protože doba jeho posvěcení byla přerušena znečištěním.
[13] To jest zákon nazareátu.
Když uplynou dni, které (nazarejský) slibem určil, přivedou ho ke vchodu do stánku úmluvy [14] a (on) přinese Hospodinu svou obět: bezvadného ročního beránka v celopal, roční bezvadnou ovci v obět za hřích, bezvadného berana v obět pokojnou, [15] koš přesných chlebů zadělaných olejem, nekvašené oplatky olejem potřené a úlitby k těmto obětem příslušné. [16] To kněz před Hospodinem podá v obět za hřích a v celopal; [17] berana však podá v obět pokojnou Hospodinu a přidá k němu koš chlebů přesných i úlitby, které podle obyčeje k tomu patří:
[18] Potom budiž před vchodem do stánku úmluvy nazarejskému odňata kštice jeho zasvěcení a (kněz) vezme jeho vlasy a vloží je na oheň, který je pod obětí pokojnou. [19] Když bude hlava nazarejského oholena, (kněz) vloží mu do rukou vařené plece (onoho) berana, jeden nekvašený chléb z koše a jeden přesný oplatek; [20] pak zase vezme věci ty od něho a pozdvihne je před tváří Hospodinovou; věci takto posvěcené budou náležeti knězi, podobně jako hrudí, které je přikázáno odděliti, a kýta. Pak smí nazarejský (již) píti víno.
[21] To jsou oběti zákonem předepsané kromě těch, které může nad povinnost nazarejský podati; zaslíbiť Hospodinu (povinné) oběti své ve chvíli, když se zasvěcoval; podle toho, čemu se v mysli zaslíbil, ať učiní, aby zakončil své zasvěcení.
[22] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [23] Rci Áronovi a synům jeho: Takto budete dávati požehnání synům Israelovým:

[24] Hospodin ti žehnej
a opatruj tě!
[25] Hospodin tvář svou ti ukaž
a budiž ti milostiv!
[26] Hospodin obrať svůj obličej k tobě
a uděl ti pokoje!

[27] Tak ať vzývají jméno mé nad Israelity, a já jim budu žehnati.

Knížata israelská přinášejí k posvěcení stánku Hospodinu dary. (7, 1. – 89.)

HLAVA 7. – [1] Tehdy, když Mojžíš dokonal stánek a postavil jej, když jej i oltář se vším:, co k nim příslušelo, pomazal a posvětil, [2] knížata israelská, rodoví to pohlaváři, kteří byli (v čele) kmenův a náčelníky sečtených, přinesli [3] dary před Hospodina: šest krytých vozů se dvanácti býky. Dvě a dvě knížata darovali po jednom voze, každý kníže po jednom býku. Přivedli je před stánek.
[4] Hospodin řekl Mojžíšovi: [5] Přijmi (je) od nich, ať přispívají k obsluze stánku, a rozděl je Levitům podle řádu služeb jejich. [6] Mojžíš tedy přijal vozy a býky a dal je Levitům: [7] Dva vozy a čtyři býky dal Gersonovcům, podle toho, jak jich mohli upotřebiti; [8] ostatní čtyři vozy a osm býků dal Merarovcům, podle jejich povinností a služby, pod (moc) Itamara, syna Árona, kněze. [9] Kaatovcům nedal ani vozů ani býků, neboť konají službu v (samé) svatyni a nosí břemena na vlastních ramenech. [10] Tak tedy, když byl oltář pomazán, přinesli před něj knížata své dary k jeho posvěcení.
[11] I řekl Hospodin Mojžíšovi: Ať každého dne přinese jeden vůdce dary k posvěcení oltáře.
[12] Prvního dne přinesl svou obět Nahasson, syn Aminadabův z kmene Judova. [13]

Byla to stříbrná mísa stíži sto třiceti lotů, stříbrná miska těžká sedmdesát lotů podle
váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti, [14] pánvička z
deseti lotů zlata, plná kadidla; [15] býk ze stáda, beran a roční beránek k celopalu; [16]
kozel k oběti za hřích; [17] a k oběti pokojné dva býci, pět beranů, pět kozlů, pět ročních
beránků. To jest obět Nahassona, syna Aminadabova.
[18] Druhého dne přinesl Natanael, syn Suarův, vůdce z kmene Issacharova, [19] stří-
brnou mísu vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy
svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; [20] zlatou pánvičku
mající deset lotů, plnou kadidla; [21] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopa-
lu; [22] kozla k oběti za hřích; [23] a k oběti pokojné dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět
ročních beránků. To byla obět Natanaela, syna Suarova.
[24] Třetího dne kníže Zabulonovců Eliab, syn Helonův, [25] přinesl stříbrnou mísu
vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě
plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; [26] zlatou pánvičku vážící deset
lotů, plnou kadidla; [27] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [28] kozla k
oběti za hřích; [29] a k oběti pokojné dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních
beránků. To jest obět Eliaba, syna Helonova.
[30] Čtvrtého dne kníže Rubenovců Elisur, syn Sedeurův, [31] přinesl stříbrnou mísu
vážící sto třicet lotů, stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě
plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; [32] zlatou pánvičku vážící deset
lotů, plnou kadidla; [33] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [34] kozla k
oběti za hřích; [35] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních
beránků. To byla obět Elisura, syna Sedeurova.
[36] Pátého dne kníže Simeonovců Salamiel, syn Surisaddajův, [37] přinesl stříbrnou
mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy sva-
tyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; [38] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [39] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [40]
kozla k oběti za hřích; [41] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět
ročních beránků. To byla obět Salamiela, syna Surisaddajova.
[42] Dne šestého kníže Gadovců Eliasaf, syn Duelův, [43] přinesl stříbrnou mísu vážící
sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné
jemné mouky zadělané olejem k (suché) oběti; [44] zlatou pánvičku vážící deset lotů,
plnou kadidla; [45] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [46] kozla k oběti
za hřích; [47] a k pokojným obětem dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních be-
ránků. To byla obět Eliasafa, syna Duelova.
[48] Sedmého dne kníže Efraimovců Elisama, syn Ammiudův, [49] přinesl stříbrnou
mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy sva-
tyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [50] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [51] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [52]
kozla k oběti za hřích; [53] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět
ročních beránků. To byla obět Elisamy, syna Ammiudova.
[54] Osmého dne kníže Manassovců Gamaliel, syn Fadassurův, [55] přinesl stříbrnou
mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy sva-
tyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [56] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [57] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [58]
kozla k oběti za hřích; [59] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět

ročních beránků. To byla obět Gamaliela, syna Fadassurova.
[60] Devátého dne kníže Benjaminovců Abidan, syn Gedeonův, [61] přinesl stříbrnou
mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [62] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [63] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [64]
kozla k oběti za hřích; [65] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla obět Abidana, syna Gedeonova.
[66] Desátého dne kníže Danovcův Ahiezer, syn Ammisaddajův, [67] přinesl stříbrnou
mísu vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [68] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [69] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [70]
kozla k oběti za hřích; [71] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla obět Ahiezera, syna Ammisaddajova.
[72] Jedenáctého dne kníže Aserovců Fegiel, syn Ochranův, [73] přinesl stříbrnou mí-
su vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [74] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [75] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [76]
kozla k oběti za hřích; [77] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla obět Fegiela, syna Ochranova.
[78] Dvanáctého dne kníže Neftalovců Ahira, syn Enanův, [79] přinesl stříbrnou mísu
vážící sto třicet lotův, a stříbrnou misku mající sedmdesát lotů podle váhy svatyně, obě plné jemné mouky zadělané olejem k oběti (suché); [80] zlatou pánvičku vážící
deset lotů, plnou kadidla; [81] býka ze stáda, berana a ročního beránka k celopalu; [82]
kozla k oběti za hřích; [83] a k obětem pokojným dva býky, pět beranů, pět kozlův a pět ročních beránků. To byla obět Ahiry, syna Enanova.
[84] Tyto věci byly od knížat israelských obětovány k posvěcení oltáře tehdy, když byl posvěcen: Dvanáct stříbrných mis, dvanáct stříbrných misek, dvanáct zlatých pánviček; [85] každá mísa měla sto třicet lotů stříbra a sedmdesát lotů každá miska, že tedy
všecky stříbrné nádoby měly celkem dva tisíce čtyři sta lotů podle váhy svatyně; [86]
dvanáct zlatých pánviček, plných kadidla, z nichž vážila každá deset lotů podle váhy svatyně, činí celkem sto dvacet lotů zlata. [87] K celopalům dvanáct býků ze stáda, dvanáct beranův a dvanáct ročních beránků; k tomu příslušné úlitby. K oběti za hřích dvanáct kozlů. [88] K obětem pokojným dvacet čtyři býci, šedesát beranů, šedesát kozlův a šedesát ročních beránků. Ty věci byly obětovány k posvěcení oltáře, když byl pomazán.
[89] Když vcházel Mojžíš do stánku úmluvy, aby se (s Bohem) radil, slýchal Has mluvícího k sobě se slitovnice, jež byla nad archou zákona, mezi dvěma cheruby; odtud tedy k němu mluvíval.

Zákon o svícnu. (8, 1. – 4.)

HLAVA 8. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci Aronovi: Svícen, na který budeš stavěti sedm lamp, nechať stojí na straně jižní. A přikaž, ať hledí lampy na "sever ke stolu předkladných chlebů; v tu stranu, kam hledí svícen, ať padá jejich světlo.
[3] Áron tak učinil; vstavil lampy na svícen, jak byl Hospodin Mojžíšovi přikázal.

Hl. 8. V. [2]. byl při pozdějším opisování Vulg. značně glossován (Vercellone). Hebr.: *„Když budeš lampy vstavovati, bude sedm lamp k přední části svícnu dávati světlo."*

[4] Byl pak svícen uroben takto: Ze zlata vytepán byl dřík a vše, co z ramen po obou bocích vyrůstalo. Podle vzoru, jaký ukázal Hospodin Mojžíšovi, udělán byl svícen.

Levité zasvěceni službě Boží. (8, 5. – 26.)

[5] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[6] Vezmi Levity ze synův Israelových a očisti je [7] podle tohoto řádu: Buďtež pokropeni očistnou vodou a nechť oholí všecky chlupy těla svého; vyperou šat svůj a očistí se; [8] pak vezmou býka ze stáda, jakož i jemnou mouku zadělanou olejem k jeho suché oběti; druhého býka ze stáda vezmi k oběti za hřích. [9] Postav Levity před stánkem úmluvy a svolej všecku obec Israelitů. [10] Když budou tak Levité před Hospodinem, ať vloží na ně synové Israelovi ruce. [11] Áron pak je podá před Hospodinem v dar synův Israelských, by konali jeho službu. [12] Také Levité nechať vloží ruce na hlavy jmenovaných býků, z nichž jeden bude podán Hospodinu v obět za hřích a druhý v celopal, aby jim bylo zjednáno odpuštění. [13] Pak postav Levity před Árona a jeho syny, obětuj je Hospodinu a tak mu je zasvěť; [14] a odděl je od ostatních Israelitův, aby byli moji. [15] Potom vejdou do stánku úmluvy, aby mí sloužili.

Tak tedy je očistíš a podáš je v posvátnou obět Hospodinovi. Jsouť mi dokonale odevzdáni od synův Israelových. [16] Za všecky prvorozence, kteří otvírají mateřské lůno v národě israelském, jsem je přijal. [17] Neboť moji jsou všichni prvorozenci Israelitů, z lidí i z dobytka; toho dne, kterého jsem usmrtil všecky prvorozence v Egyptě, zasvětil jsem si je. [18] Vzal jsem (si) tedy Levity místo všech prvorozenou synův Israelových [19] a věnoval jsem je Áronovi a synům jeho v dar z lidu, by mi sloužili místo Israelitů ve stánku úmluvy a modlili se za ně, by nestihla lid rána, kdyby se osmělil přistoupiti ke svatyni.

[20] Mojžíš, Áron a všecka obec israelská učinili s Levity, co byl Hospodin Mojžíšovi přikázal. [21] (Levité) se očistili a vyprali svá roucha, Áron pak je pozvedl před obličejem Hospodinovým a modlil se za ně, aby jsouce očištěni mohli vejíti do stánku úmluvy [22] konati svoji službu před Áronem a jeho syny. Jak byl Hospodin Mojžíšovi o Levitech nařídil, tak se stalo.

[23] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [24] Tento je zákon o Levitech: Od dvaceti pěti let a výše ať přicházejí, aby konali službu ve stánku úmluvy. [25] Když dovrší padesátý rok věku, přestanou sloužiti; [26] nechť pomáhají svým bratřím ve svatyni úmluvy, střežíce věcí jim svěřených, úřadu samého však zastávati nebudou. Tak budeš nakládati s Levity v příčině jejich služby.

Zákon o dodatečném slavení velikonoc. (9, 1. – 14.)

HLAVA 9. – [1] Prvního měsíce druhého roku po vyjití z Egypta mluvil Hospodin k Mojžíšovi na poušti Sinaj:

[2] Ať slaví Israelité fase v povinný čas, [3] čtrnáctého dne tohoto měsíce k večeru podle všech příslušných předpisův a ustanovení.

[4] Mojžíš tedy přikázal Israelitům, by slavili fase. [5] I učinili tak v předepsaný čas, čtrnáctého dne měsíce k večeru, na hoře Sinaj. Podle všeho, co byl Hospodin Mojží-

---

V. [11]. Dle hebr. měl Áron s nimi vykonati obřad zvaný *„tenúfá"*, jaký konáván, podávány-li jiné oběti. Srv. Ex 29, 26. – Byl asi vykonán tak, že Áron vodil každého Levitu krok neb dva vpřed, do zadu, napravo a nalevo. Tím obřadem byli určeni k službě Boží (= *„by konali jeho službu")*.

V. [21]. místo *„modlil se za ně..."* hebr.: *„zjednal jim usmíření, aby je očistil"*.

V. [25]. Podle hebr. třeba rozeznávati *službu obtížnější,* která se podobá službě vojenské, a *službu lehčí.* Levita konal ony práce jen do svého padesátého roku, tyto však i ve starším věku.

šovi přikázal, synové Israelovi učinili.
[6] Tu hle, někteří znečištění lidskými mrtvolami, kteří nemohli toho dne slaviti fase, přistoupili k Mojžíšovi a Áronovi [7] pravíce jim: „Znečistili jsme se lidskými mrtvolami; proč máme býti odstrčeni, že nesmíme přinésti Hospodinu oběti mezi syny Israelovými v povinný čas?" [8] Mojžíš jim odpověděl: Počkejte, až se poradím, co Hospodin o vás poroučí.
[9] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [10] Rci synům Israelovým:
Člověk z vašeho národa znečištěný lidskou mrtvolou, nebo ten, který je daleko na cestě, nechať slaví fase Hospodinovi [11] druhý měsíc, čtrnáctého dne toho měsíce k večeru; budou je jísti s nekvašenými chleby a s polními saláty; [12] do rána z něho nic nenechají, kosti mu nezlámou, všecek řád fase zachovají. [13] Ale člověk, který je čist nebo není na cestě, a přece fase neslaví, budiž vyhlazen ze svého národa, protože v předepsaný čas nepřinesl Hospodinu oběti; vina jeho bude lpěti na něm. [14] Také cizinec a příchozí, budou-li u vás, ať slaví Hospodinu fase podle příslušných předpisův a ustanovení. Týž zákon bude u vás pro cizince, jako pro domácího.

Přípravy k další cestě. (9, 15. – 10, 10.)

[15] Toho dne, kdy byl stánek úmluvy postaven, zahalil jej oblak; od večera však až do rána měl nad stánkem podobu ohně. [16] Tak bývalo ustavičně: za dne přikrýval jej oblak, který měl v noci podobu ohně. [17] Když se oblak zahalující stánek vznesl, synové Israelovi dávali se na pochod; a na místě, kde se oblak zastavil, kladli se táborem. [18] Na rozkaz Hospodinův vyrazili a na jeho rozkaz stavěli stany. Po všecky dny, dokud stál oblak nad stánkem, zůstali na témže místě; [19] a stalo-li se, že dlouhou dobu nad ním zůstal, chovali se k Hospodinu tak, jak se chovati měli, a nevydali se na pochod, [20] pokud byl oblak nad stánkem. Na rozkaz Hospodinův stany stavěli a na rozkaz jeho (je) skládali. [21] Stál-li oblak od večera do rána a hned na úsvitě od stánku se vzdálil, vyrazili; ať se vzdálil ve dne nebo v noci, skládali stany. [22] Vznášel-li se nad stánkem dva dny, měsíc neb delší dobu, zůstali Israelité na témže místě a nehýbali se; hned však, jak se vzdálil, hnuli se táborem. [23] Na slovo Hospodinovo rozbíjeli stany a na slovo jeho vydávali se na pochod; chovali se k Hospodinu, jak se chovati měli, jak byl rozkázal skrze Mojžíše.

HLAVA 10. – [1] I mluvil Hospodin k Mojžíšovi: [2] Udělej si dvě stříbrné tepané trubky, jimiž bys mohl svolati lid, když by se mělo hnouti táborem. [3] Když dáš (těmi) trubkami zatroubiti, ať se shromáždí všecek národ k tobě, ke vchodu do stánku úmluvy. [4] Dáš-li zatroubiti jednou (z nich), přijdou k tobě knížata, náčelníci národa israelského. [5] Zazní-li však zvuk dlouhý a trhaný, dají se na pochod ti, kteří jsou k východní straně. [6] Když se bude týmž zvukem troubiti po druhé, vyrazí ti, kteří táboří na jihu; rovněž tak učiní ostatní, když se bude troubiti k pochodu. [7] Na znamení, že se má lid shromáždit, bude zvuk trub jednoduchý a nebude zníti trhaně. [8] Synové Áronovi, kněží, budou na trouby (ty) troubiti; bude to věčně platný zákon ve vašich pokoleních.
[9] Vytáhnete-li ze svého území do boje proti nepřátelům, kteří s vámi válčí, trubte hřmotně na (ty) trouby a (tak) připomenete sebe Hospodinu, Bohu svému, byste byli vysvobozeni z moci nepřátel svých.
[10] Když budete slaviti hody, svátky a nové měsíce, trubte na (ty) trouby při svých celopalech a obětech pokojných, aby vás připomněly Bohu vašemu. Já jsem Hospodin, Bůh váš.

Od Sinaje do Kibrot-ha-Taava. (10, 11. – 11, 34a.)

[11] Roku druhého, měsíce druhého, dvacátého dne měsíce zvedl se oblak nad stánkem úmluvy, [12] i vyrazili synové Israelovi v četách svých z pouště Sinaj (a táhli), až se oblak zastavil na poušti Faran.

[13] Podle rozkazu Hospodinova (daného) Mojžíšem hnuli stany nejprve [14] Judovci podle svých čet, jichžto knížetem byl Nahasson, syn Aminadabův. [15] Ve kmeni Issacharovců byl knížetem Natanael, syn Suarův. [16] Ve kmeni Zabulonově byl knížetem Eliab, syn Helonův.

[17] Když byl stánek složen, vykročili Gersonovci a Merarovci nesouce jej.

[18] Pak se vydali na cestu Rubenovci po pořádku ve svých četách; jejich knížetem byl Helisur, syn Sedeurův. [19] V kmeni Simeonovců byl knížetem Salamiel, syn Surisaddajův. [20] V kmeni Gadovců byl knížetem Eliasaf, syn Duelův.

[21] Pak vyšli Kaatovci nesouce (nářadí) svatyně; když s ním přišli na místo zastavení, byl již stánek postaven.

[22] Potom dali se na pochod Efraimovci ve svých četách; v jejich zástupech byl knížetem Elisama, syn Amiudův. [23] Ve kmeni Manassovců byl knížetem Gamaliel, syn Fadassurův. [24] A ve kmeni Benjaminovců byl vůdcem Abidan, syn Gedeonův.

[25] Poslední ze všeho branného lidu šli Danovci po svých četách; v jejich zástupech byl knížetem Ahiezer, syn Ammisaddajův. [26] Ve kmeni Aserovců byl knížetem Fegiel, syn Ochranův. [27] A ve kmeni Neftalovců byl knížetem Ahira, syn Enanův.

[28] To je pořádek, ve kterém Israelité hýbali táborem a vydávali se ve svých četách na pochod.

[29] I řekl Mojžíš Hobabovi, synu Raguela, Madianity, svému příbuznému: Dáváme se na pochod k místu, které nám Hospodin hodlá dáti; pojď s námi a budeme ti dobře činiti, neboť Hospodin slíbil mnoho dobrého Israelovi. [30] On mu odpověděl: Nepůjdu s tebou, nýbrž navrátím se do své země, v níž jsem se narodil. [31] Mojžíš pravil: Neopouštěj nás, neboť ty znáš, na kterých místech na poušti měli bychom klásti se táborem; buď tedy naším vůdcem. [32] Půjdeš-li s námi, dáme ti ze všeho dobrého, jež nám Hospodin dá.

[33] Táhli tedy od hory Hospodinovy cestou tří dnů; Hospodinova archa úmluvy šla před nimi, starajíc se po tři dny o místo, kde by se mohli položiti táborem. [34] Byl tedy nad nimi oblak Hospodinův za dne, když se vydávali na pochod.

[35] Když se archa zvedala, říkal Mojžíš:

Povstaň, Hospodine,
ať rozptýlí se tvoji nepřátelé,
ať prchají, kdož tě nenávidí, přeci tebou!

[36] Když pak se ukládala, říkával:

Usaď se zase, Hospodine,
mezi četnými zástupy Israelovými!

Hl. 10. V. [31]. Podle hebr. Mojžíš nedí, že Hobab ví, kde budou Isaelité po každé tábořiti (to bylo u Boha, jenž Israele mrakem vedl), nýbrž praví, že Hobab, jsa dobrý znalec pouště, *„zná též místa, kde budou Israelité tábořiti,"* a proto ho prosí, by byl Israelitům *„očima"* (místo Vulg. *„vůdcem"). Vůdcem,* určujícím, kde se Israelité zastaví, *byl sám Bůh* ve mraku. Hobab měl jen poučovati Israelity, zdali a jací kmenové sídlí poblíž jejich tábořiště, a jak asi by bylo nejvýhodněji v rámci pořádku Bohem stanoveného postaviti tábory, kde jsou nablízku pastviska, prameny a pod.

V. [33]. *„Hora Hospodinova"* = „Hora Boží" (Ex 3, 1; 4, 27; 18, 5; 24, 13) = Sinaj.

HLAVA 11. – [1] Lid počal reptati proti Hospodinu stýskaje si na svízele. Když to Hospodin uslyšel, rozhněval se; oheň Hospodinův vyšlehl proti nim a pohltil zadní část tábora. [2] Lid volal k Mojžíšovi, Mojžíš modlil se k Hospodinu a oheň uhasl. [3] I nazváno bylo to místo „Požářiště", protože vzplanul proti nim požár Hospodinův.

[4] Sebranka lidu však, která s nimi stoupala, vzplanula choutkami, seděla naříkajíc, a když se k ní přidali též (ostatní) Israelité, pravila: Kdo nám dá masa k jídlu? [5] Rozpomínáme se na ryby, které jsme v Egyptě zdarma jídali; na mysl nám přicházejí okurky, melouny, por, cibule a česnek. [6] Duše naše je vyprahlá, nic jiného nevidí oči naše než mannu.

[7] Byla pak manna jako seménko koriandrové, podoby bdelliové. [8] Lid obcházel, sbíral ji, mlel mlýnkem, třel v moždíři, vařil v hrnci a pekl z ní koláče, které měly chuť olejového pečiva. [9] Když padala v noci na stany rosa, padala i manna.

[10] Mojžíš tedy slyšel, kterak lid pláče po čeledích (svých), každý ve vchodu do svého stanu.

Tu hněv Hospodinům velmi vzplanul. Ale i Mojžíšovi zdála se věc nesnesitelnou; [11] i řekl Hospodinovi: Proč jsi ztrápil svého služebníka? Proč nenalézám milosti před tebou? A proč jsi vložil břímě všeho tohoto lidu na mne? [12] Počal jsem snad já všecek tento lid, nebo jsem jej porodil, že mi pravíš: „Nes je na prsou svých jako nosívá chůva děťátko, a dones je do země, kterou jsi přísežně slíbil jejich otcům"? [13] Odkud mám vzíti masa pro tak veliké množství? S pláčem na mne dorážejí: „Dej nám masa, ať pojíme". [14] Nemohu sám unésti všeho tohoto lidu, jeť na mne těžký. [15] Uznáš-li za dobré jinak, prosím tě, usmrť mě, aby mi (dále) nebylo hleděti na takovou bídu; tak naleznu milost v očích tvých.

[16] Hospodin pravil Mojžíšovi: Shromáždi mi sedmdesát mužů ze starších israelských, o kterých víš, že jsou (skutečně) starší a učitelé lidu, přived je ke vchodu do stánku úmluvy a rozkaž jim, aby tam s tebou stáli; [17] já pak sestoupím, budu s tebou mluviti a vezmu z ducha tvého a dám jim, by nesli s tebou břímě lidu, abys nebyl obtížen ty sám.

[18] Rci také lidu: Posvěťte se; zítra budete jísti maso, Slyšeťjsem vás říkati: „Kdo nám dá masa k jídlu? Dobře nám bylo v Egyptě." Dá vám tedy Hospodin masa, abyste jedli [19] ne jeden den, ani dva, nebo pět, nebo deset, ba ani dvacet, [20] nýbrž celý měsíc, až vám poleze nosem a zoškliví se, a to proto, že jste zavrhli Hospodina, který jest uprostřed vás, a že jste před ním plakali říkajíce: „Proč jsme z Egypta vyšli?"

[21] Mojžíš pravil: Šest set tisíc pěších má tento lid a ty pravíš: „Budu jim dávati jísti masa po celý měsíc." [22] Bude snad možno zbíti tolik ovec a býků, že by jim stačilo k jídlu? Či lze shromážditi všecky ryby mořské, aby je nasytily?

[23] Hospodin mu odpověděl: Není ruka Hospodinova dosti mocna? Již nyní uzříš, zdali má řeč stane se skutkem.

[24] Přišel tedy Mojžíš a vypravoval lidu slova Hospodinova, shromáždil sedmdesát mužů ze starších israelských a kázal jim postaviti se okolo stánku. [25] Hospodin pak v oblaku sestoupil, mluvil k němu, vzal z ducha, který byl v Mojžíšovi, a dal (těm) sedmdesáti mužům. Když duch (ten) na nich spočinul, byli zachváceni duchem proroctví, jenž nerušené (v nich) působil.

Hl. 11. V. [3]. *„Požářiště"* = hebr. Tab'érá. Jméno vlastní!

V. [4]. *„Hroby choutek"* hebr. Qibróth hat-Ta'vá.

[26] Dva muži, z nichž jeden slul Eldad a druhý Medad, byli zůstali ve stanech; také na ně duch (ten) se snesl, ač nevyšli ke stánku; patřiliť k oněm sepsaným. [27] Když se tedy ukázalo, že jsou – ač ve stanech – uchváceni duchem proroctví, běžel (kterýsi) chlapec a oznámil to Mojžíšovi řka: Eldad a Medad jeví prorockého ducha ve stanech. [28] Josue, syn Nunův, služebník Mojžíšův, vyvolený z mnohých, ihned pravil: Pane můj, Mojžíši, zabraň jim to! [29] On však řekl: Proč na mne žárlíš? Kéž by byl všechen lid duchem prorockým zachvácen a kéž by jim dal Hospodin svého ducha!

[30] I vrátil se Mojžíš a starší israelští do stanů.

[31] Vyšel pak od Hospodina vítr, uchvátil za mořem křepelky, přinesl je a spustil na tábor a na celé jeho okolí ve vzdálenosti cesty jednoho dne; létaly ve vzduchu dva lokte vysoko nad zemí. [32] Byl tedy všecek lid celý ten den a celou, noc i druhý den na nohou, chytal křepelky a sušil je kolem tábora; kdo málo nachytal, měl jich deset korů.

[33] Ještě bylo maso v jejich zubech, ještě nebyl pokrm ten stráven, když tu – hle – vzplanul hněv Hospodinův na lid a stihl jej velmi velikou ranou.

[34] Místo to nazváno bylo „Hroby choutek", nebo tam pohřbili z lidu ty, kteří se dali unésti choutkami.

Z Kibrot-Hataava do Haserotu. (11, 34b. – 12, 15.)

Vyšedše z „Hrobů choutek" přišli do Haserotu a tam zůstali.

HLAVA 12. – [1] I mluvila Maria a Áron proti Mojžíšovi pro jeho manželku, která byla Etiopka. [2] Pravili: Mluvil Hospodin toliko skrze Mojžíše? Zda nemluvil podobně i k nám?

Když to Hospodin uslyšel – [3] Mojžíš byl totiž muž velmi tichý, tišší nežli všichni lidé na světě – [4] ihned pravil jemu, Áronovi a Marii: Vyjděte – vy tři – ke stánku úmluvy. Když vyšli, [5] sestoupil Hospodin v oblakovém sloupu, postavil se ve vchodu do stánku a zavolal Árona a Marii. Když přišli, [6] řekl jim: Slyšte mé řeči: Je-li někdo mezi vámi Hospodinovým prorokem, ukazují se mu u vidění nebo mluvím k němu ve snách. [7] Takový však (prorok) není můj služebník Mojžíš, jenž je ve všem domě mém nejvěrnější; [8] k němu totiž mluvím ústy k ústům a zjevně, ne v hádankách a (ne) v obrazech vidí Hospodina. Proč tedy jste se odvážili mluviti proti služebníku mému Mojžíšovi?

[9] A rozhněvav se na ně odešel; [10] také oblak, který byl nad stánkem, zmizel. Maria pak zbělela malomocenstvím jako sníh. Když Áron na ni pohleděl a viděl, že jest malomocenstvím osypána, [11] pravil Mojžíšovi: Prosím, pane můj, neuvaluj na nás tohoto hříchu, jehož jsme se z nerozumu dopustili. [12] Ať není tato jako mrtvola nedochůdčete, jež bývá zahazováno (hned) z mateřského lůna; hle, již polovice jejího masa jest malomocenstvím nakažena.

[13] Mojžíš volal k Hospodinu: Bože, prosím, uzdrav ji.

[14] Hospodin mu odpověděl: Kdyby byl její otec naplil jí do obličeje, zdaž by nemusila aspoň sedm dní rdíti se studem? Ať zůstane sedm dní odloučena za táborem a pak budiž zase povolána zpět!

[15] Byla tedy Maria sedm dní z tábora vyloučena a lid nehnul se s toho místa, dokud nebyla Maria zase povolána.

Hl. 12. V. [1]. Jako Gn 2, 13. překládá Vulg. hebr. „Kúš" slovem *„Etiopie"*, tak zde hebr. *„Kušanka"* důsledně *„Etiopka"*.

Z Haserotu na poušť Faran (13, 1. – 15, 41.)

HLAVA 13. – [1] Vyšed z Haserotu lid tábořil na poušti Faran.
[2] Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: [3] Pošli muže, aby ohledali zemi Kanaan, kterou chystám se dáti synům Israelovým, po jednom z předních každého kmene. [4] Mojžíš učinil, co byl Hospodin rozkázal, a vyslal z pouště Faran knížata.

Jejich jména jsou tato:

[5] Z kmene Rubenova Sammua, syn Zechurův.
[6] Z kmene Simeonova Safat, syn Huriův.
[7] Z kmene Judova Kaleb, syn Jefonův.
[8] Z kmene Issacharova Igal, syn Josefův.
[9] Z kmene Efraimova Osee, syn Nunův.
[10] Z kmene Benjaminova Falti, syn Rafuův.
[11] Z kmene Zabulonova Geddiel, syn Sodiův.
[12] Z kmene Josefova, (totiž) z kmene Manassova, Gaddi, syn Susiův.
[13] Z kmene Danova Ammiel, syn Gemalliův.
[14] Z kmene Aserova Stur, syn Michaelův.
[15] Z kmene Neftaliova Nahabi, syn Vapsiův.
[16] Z kmene Gadova Guel, syn Machiův.

[17] To jsou jména mužů, které Mojžíš poslal, aby ohledali zemi.
Osee, syna Nunova, přezval: „Josue".
[18] Poslal je tedy Mojžíš, aby vyšetřili zemi Kanaan, řka jim: Stoupejte jižní stranou. Až se dostanete do hor, [19] ohledejte zemi, jaká jest, i lid, který v ní sídlí, je-li silný či slabý, je-li ho mnoho či málo; [20] je-li země dobrá či špatná, jaká jsou města, zda hrazená či (osady) beze zdí; [21] je-li půda tučná či neplodná, je-li lesnatá či beze stromů. Buďte statečné mysli a přineste nám z plodin země té.
Bylo to v dobu, kdy lze již jísti rané hrozny.
[22] Šli tedy a vyšetřili zemi od pouště Sin až do Rohob, (jež jest) na cestě do Ematu. [23] Stoupali jihem a přišli do Hebronu, kdež byl Achiman, Sisaj a Tolmaj, synové Enakovi. Hebron totiž byl o sedm let vystavěn dříve než egyptské město Tanis. [24] Když přišli až k „Hroznovému potoku", uřezali ratolest s hroznem a dva muži nesli ji na tyči. Nesli také něco granátových jablek a fíkův onoho místa. [25] Bylo nazváno Neheleskol, to jest „Hroznový potok", protože synové Israelovi odtud nesli hrozen.
[26] Po čtyřiceti dnech, schodivše všecku krajinu, vyzvědači té země se vrátili, [27] a přišli k Mojžíšovi, k Áronovi a k veškeré obci synův, Israelových na poušť Faran, to jest do Kadesu. Vypravujíce ukazovali jim a všemu množství plody té země. [28] Vypravovali: Přišli jsme do země, do které jsi nás poslal. Vpravdě teče mlékem a medem, jak

---

Hl. 13. V. [17]. *Osee* =hebr. *Hóšéa'* tylo asi původně již jméno theoforické (bo-hojmenné), srv. svrchu v. 9. = Složka jména Božího já(hu), jsouc na konci, asi časem se otřela a odpadla, by se jméno zkrátilo, takže z něho zbylo jen Hóšéa'. – Mojžíš mění nyní jméno tak, že složka Jeho (Jahve srv. Ex 3, 14.) stojí v čele: Jehóšúa = Jahve jest spása (šúa = váša') = Jahve jest spasitel. Jehóšúa' bylo později zkráceno *v Jéšúa',* což přepsali LXX *Jésús.* Josue jest jen jiný přepis jména Jehóšúa'. – Změna Hóšéa v Jehóšúa' jest jen nepatrná, podobně jako změna Abram v Abraham (Gn 17, 5.), Saraj v Sara (Gn 17, 15.), Jaho v Jahve (Ex 3, 14.). V ten okamžik, kdy má Osee začíti svůj úřad – uvésti Israelity do Palestiny, k němuž je tato vy-zvědačská práce jakousi přípravou, vhodně změněno jeho jméno. Jen jemu Mojžíš jméno změnil, poněvadž Josue měl býti vůdcem ostatních vyzvědačův a státi v čele při dobývání Palestiny. Nové jméno mělo dodávati důvěry vyzvědačům a lidu, že Hospodin bude jim pomáhati. Bylo-li nové jméno synu Nunovu dáno teprv nyní, pak spisovatel Pt dosud jména toho užíval předběžně (prolepticky): Ex 17,9. 10. 13. 14; 24, 13; 32, 17; 33, 11.

viděti z těchto plodův. [29] Má však obyvatele velmi silné a města převeliká . a hrazená. Plémě Enakovo jsme tam viděli. [30] Amalečané sídlí na straně jižní, Heťané, Jebušané a Amorrhejští na horách a Kanaanští při moři a okolo řeky Jordánu.

[31] Mezitím Kaleb krotil reptání lidu, které proti Mojžíšovi vznikalo, a pravil: Pojďme a zaberme zemi (tu), neboť můžeme se jí zmocniti. [32] Ale jiní, kteří byli s ním, říkali: Nikoliv, nemůžeme táhnouti na tento lid, protože je silnější než my. [33] A pomlouvali u synův Israelových zemi, kterou byli prohledali, řkouce: Země, kterou jsme propátrali, zžírá své obyvatele; lid, který jsme viděli, je vysoké postavy. [34] Viděli jsme tam jakés obludy z plemene Enakova, z rodu obřího; proti nim zdáli jsme se jako kobylky.

HLAVA 14. – [1] Té noci všecek lid dal se tedy do hlasitého pláče [2] a všichni Israelité reptali proti Mojžíšovi a Áronovi, říkajíce: [3] Kéž bychom byli zemřeli v Egyptě, nebo zhynuli na této veliké poušti! Kéž by nás byl nezavedl Hospodin do té země, bychom nepadli mečem a ženy a děti naše by nebyly odvedeny do zajetí! Zdaž není lépe vrátit se do Egypta"? [4] A říkali druh druhu: Ustanovme si vůdce a vraťme se do Egypta!

[5] Uslyševše to Mojžíš a Áron padli přede vší obcí israelskou na tvář až k zemi.

[6] Josue však, syn Nunův, a Kaleb, syn Jefonův, kteří se byli zúčastnili prohlídky země, roztrhli svá roucha [7] a pravili veškeré obci synův Israelových: Země, kterou jsme obešli, jest velmi dobrá. [8] Bude-li (nám) Hospodin milostiv, uvede nás do ní a dá (nám) zemi, která teče mlékem a medem. [9] Nepozdvihujte se proti Hospodinu! A nebojte se lidu té země, neboť jako chléb, tak je můžeme sníst; všecka pomoc je opustila, s námi je Hospodin; nebojte se!

[10] Když všecko množství křičelo a chtělo je uházeti kamením, ukázala se všem synům Israelovým nad stánkem úmluvy velebnost Hospodinova. [11] A Hospodin pravil Mojžíšovi: Jak dlouho ještě bude mě tento lid tupiti? Jak dlouho budou mi odpírati víru přes všecka znamení, která jsem před nimi učinil? [12] Stihnu je tedy morem a zahladím; tebe pak učiním knížetem nad národem větším a silnějším, než je tento.

[13] Mojžíš pravil Hospodinu: Jak se dovědí Egypťané, z jejichžto středu jsi tento lid vyvedl, [14] a obyvatelé této země – oni slyšeli, že ty, Hospodine, jsi mezi tímto lidem, že dovoluješ na sebe hleděti tváří v tvář, že tvůj oblak je zakrývá a že jdeš před nimi v sloupě oblakovém ve dne a v sloupě ohnivém v noci – [15] (jak se tedy dovědí), že jsi usmrtil tak veliké množství jako jediného člověka, řeknou: [16] „Nemohl uvésti lidu do země, kterou byl (mu) přísežně slíbil; proto je pobil na poušti." [17] Ukaž se tedy velikost moci Hospodinovy, jak jsi přisahal, řka: [18] „Hospodin je shovívavý, velice milostivý, odpouští hříchy a nepravosti, nikoho však nenechávaje bez trestu, navštěvuje hříchy otců na synech do třetího i čtvrtého kolena." [19] Odpusť, prosím, hřích tohoto lidu podle velikosti milosrdenství svého, jako jsi odpouštěl od vyjití z Egypta až sem.

[20] Hospodin odpověděl: Odpouštím na tvou prosbu. [21] (Avšak) jako že jsem živ, (a jako že je) všecka země naplněna velebností Hospodinovou : [22] Nikdo z těch, kteří viděli mou velebnost a znamení, která jsem učinil v Egyptě a na poušti, a (přece) mě pokoušeli již desetkrát, nedbajíce hlasu mého, [23] neuzří té země, kterou jsem přísežně slíbil otcům jejich; nikdo z těch, kteří mě tupili, jí nespatří. [24] Avšak služebníka svého Kaleba, který jsa naplněn jiným duchem mne poslouchal, uvedu do země, kterou schodil, a bude majetkem jeho potomstva. [25] Poněvadž Amalečané a Kanaanští sídlí v

Hl. 14. V. [22]. *„Desetkrát"* = mnohokrát. Srv. Gn 31, 7; Lv 26, 26; Job 19, 3; Kaz 7, 20.

údolích, hněte zítra táborem a vraťte se zase na poušť cestou k Rudému moři.
[26] K Mojžíšovi pak a Áronovi mluvil Hospodin řka:
[27] Jak dlouho tento zlý lid proti mně reptá! Slyšel jsem stížnosti synův Israelových.
[28] Rci jim tedy: Jako že jsem živ – dí Hospodin – podle vašich řečí, které jsem slyšel, vám učiním. [29] Na této pouští budou ležeti vaše mrtvoly. Všichni, kteří jste sečteni od dvaceti let a výše, kteří jste proti mně reptali, [30] nevejdete do země, nad kterou jsem zvedl svou ruku, že vás v ní usadím – kromě Kaleba, syna Jefonova, a Josua, syna Nunova. [31] Avšak dítky vaše, o kterých jste řekli, že se stanou kořistí nepřátel, tam uvedu, aby viděly zemi, která se vám nelíbila. [32] Vaše mrtvoly budou ležeti na poušti.
[33] Vaši synové budou se na poušti potulovati a pykati za vaši nevěrnost čtyřicet let – dokud nebudou mrtvoly všech otců na poušti ležeti – [34] podle počtu čtyřiceti dnů, v nichžto jste zemi vyšetřili; rok za den bude počítán. Čtyřicet let budete pykati za nepravosti své a zakoušeti trestu mého. [35] Nebol, jak jsem pravil, tak učiním všemu tomuto zlému lidu, který se proti mně spikl; na této poušti zahyne, zemře.
[36] Všichni tedy muži, které byl Mojžíš poslal vyšetřiti zemi, a kteří vrátivše se, popudili všecek lid k reptání proti němu, pomlouvajíce zemi, že je zlá, [37] zemřeli, byvše stiženi ranou před Hospodinem;, [38] Josue však, syn Nunův, a Kaleb, syn Jefonův, ze všech, kteří byli vyšli prozkoumat zemi, zůstali živi.
[39] Když pak Mojžíš všecka tato slova všem Israelitům oznamoval, lid se velmi rmoutil.
[40] A hle, časně ráno vstali a táhli vzhůru do hor řkouce: Hodláme odebrati se na místo, o němž Hospodin mluvil; zhřešiliť jsme. [41] Mojžíš jim pravil: Proč přestupujete slovo Hospodinovo, když se vám to (přece) nezdaří? [42] Nepostupujte – neníť Hospodin s vámi – abyste nepadali před svými nepřáteli. [43] Amalečané a Kanaanští jsou před vámi, jejich mečem padnete, protože jste nechtěli poslechnouti Hospodina; Hospodin s vámi nebude. [44] Ale oni byli zaslepeni a (táhli) dále do hor. Hospodinova archa úmluvy však a Mojžíš nevyšli z tábora. [45] I sestoupili Amalečané a Kanaanští" kteří na (těch) horách sídlili, bili je, porazili a pronásledovali až do Hormy.

HLAVA 15. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Rci synům Israelovým:
Až vejdete do země, v nížto se usadíte a kterou vám dám, [3] když budete podávati Hospodinu obět v celopal, obět pokojnou, ze slibu, z dobré vůle, nebo o vašich svátcích, abyste Hospodinu připravili libou vůni, ať z hovězího dobytka nebo z bravu: [4] každý, kdo bude podávati obět (krvavou), přinese v obět též desetinu efy jemné mouky zadělané olejem, jehož bude čtvrtina hinu, [5] a touž míru vína přidá v úlitbu ke každému beránku (podanému) v celopal nebo v obět pokojnou.
[6] K beranu buďte (přidány) v obět dvě desetiny jemné mouky, která buď zadělána třetinou hinu oleje; [7] a třetina téže míry vína v úlitbu budiž obětována k vůni Hospodinu příjemné.
[8] Když podáš býčka v celopal, v obět. ze slibu neb v obět pokojnou, [9] přidáš ke každému býčku tři desetiny jemné mouky, zadělané polovicí hinu oleje; [10] touž míru vína

V. [30]. *„Zvedl svou ruku"* k přísaze = přisahal.
V. [45]. *„Horma"* (srv. Dt 1, 44.) nazváno tu předběžně (prolepticky) místo tak nazvané teprve později (21, 3.), které slulo původně *Sefaat* (Sdc 1, 17.). Bylo v ú-zemí, kterého se dostalo později kmeni Simeonovu. (Jos 12, 14; 15, 30; 19, 4.) Podle Palmera stávalo na místě dnešní zříceniny *es-Sbejta* 40 km sv. od 'Ain Kdeis.

(přidáš) v úlitbu k vůni Hospodinovi velmi příjemné.
[11] Tak učiníš [12] při každém býčku, beranu, beránku i kozlu.
[13] Tím řádem, jak domácí, tak cizinec [14] budou obětovati. [15] Týž zákon i právo bude vám i cizinci ve (vaší) zemi.
[16] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [17] Rci synům Israelovým:
[18] Až přijdete do země, kterou vám dám, [19] a budete požívati chlebů té země, oddělíte od svých pokrmů [20] prvotiny Hospodinovi. Jako oddělujete prvotiny z humna, [21] tak odevzdávati budete i prvotiny pokrmů Hospodinovi.
[22] Přestoupíte-li nedopatřením něco z toho, co přikázal Hospodin Mojžíšovi, [23] a co přikázal skrze něho vám, ode dne, kterého začal přikázání dávati i po všecku další dobu – [24] opomine-li tedy lid něco takového učiniti: nechať přinese býčka ze skotu v celopal k vůni Hospodinovi velmi příjemné, k tomu v obět suchou i úlitbu, jak obřadné předpisy žádají, a kozla v obět za hřích; [25] kněz bude se za všecku obec synův Israelových modliti a bude jim odpuštěno, neboť nezhřešili dobrovolně a přinesli zápalnou obět za sebe a za hřích z nedopatření.
[26] Bude tedy odpuštěno veškeré obci synův Israelových i cizincům, kteří jsou u nich hostmi, nebo provinění veškeré obce stalo se nedopatřením.
[27] Zhřeší-li nedopatřením jednotlivec, přinese roční kozu v obět za hřích; [28] kněz bude se za něho modliti, že nevěda zhřešil před Hospodinem, a vyprosí mu odpuštění. Tak bude mu odpuštěno. [29] Jak pro domácí, tak pro cizince bude týž zákon, pro všecky, kteří, zhřeší bezděky,
[30] Ale člověk, který se dopustil něčeho ze zpupnosti, ať je to domácí nebo cizinec, – protože se Hospodinu zprotivil – budiž vyhlazen ze svého lidu. [31] Neboť pohrdl slovem Božím a příkaz jeho porušil; proto bude vyhlazen a jeho nepravost na něm lpí.
[32] Když byli Israelité na poušti, nalezli člověka, an sbíral dříví v sobotu. [33] I přivedli ho k Mojžíšovi, Áronovi a ke vší obci. [34] Ti jej uvěznili, nevědouce, co s ním učiniti. [35] I řekl Hospodin Mojžíšovi: Smrtí ať zemře člověk ten, všechen lid ať jej ukamenuje venku za táborem! [36] Vyvedli jej tedy ven, uházeli ho kamením a on umřel, jak byl Hospodin přikázal.
[37] Hospodin pravil též Mojžíšovi: [38] Rci synům Israelovým, aby si dělali na cípech plášťů třapce a na ně nechať upevní prýmky z modrého purpuru. [39] Když na ně pohlédnou, ať si vzpomenou všech příkazů Hospodinových, by nehonili se za svým srdcem a za svýma očima, zpronevěřujíce se všelijakými způsoby, [40] nýbrž aby raději majíce na mysli příkazy Hospodinovy, plnili je a byli svati Bohu svému. [41] Já jsem Hospodin, Bůh váš, který jsem vás vyvedl z Egypta, bych byl Bohem vaším.

Z pouště Faran do Kadesu. (16, 1. – 19, 22.)

HLAVA 16. – [1] Tu hle, Kore, syn Isaara, syna Kaata, syna Leviho, Datan a Abiron, synové Eliabovi, Hon, syn Feletův z kmene Rubenova, [2] a dvě stě padesát jiných Israe-

---

Hl. 15. V. [38]. *Semité* měli v obyčeji připevňovati malé třapečky na cípy nákyčelnic. Snad byl podobný obyčej (nezávazný) též u Israelitů *před Mojžíšem,* Mojžíš jej pak uzákonil *a dodal mu rázu náboženského.* O tomto obyčeji zmiňuje se též Dt 22, 12. – Že byl zachováván za dob Kristových, patrno z Mt 9, 20; 14, 36. Mk 6, 56; zvláště však Mt 23, 5. Dnešní Židé nosí buď *pod* šatem tak zvaný *malý tallis* (tallith), t. j. jakýsi škapulíř, šátek, kterým prostrčí hlavu a na jehožto čtyřech rozích jsou upevněny předepsané třásně, nebo nosí na obyčejném rouchu *veliký tallis,* t. j. bělavý široký nákrční šál, který jim splývá s ramen na prsa, a na jehožto čtyřech cípech jsou rovněž upevněny zákonem nařízené třapce. Při modlitbě mívají jej i na hlavě a třapce líbají.

litů, předáků obce, kteří bývali do shromáždění zejména povoláváni, povstalo proti Mojžíšovi. [3] Srotivše se tedy proti Mojžíšovi a Áronovi, pravili: „Již toho mějte dosti! Jsouť všichni příslušníci obce svati a uprostřed všech jest Hospodin. Proč se povyšujete nad lid Hospodinův?"

[4] Když to uslyšel Mojžíš, padl na tvář až k zemi [5] a (potom) pravil Koreovi a celé (jeho) tlupě: „Ráno Hospodin oznámí, kteří jsou jeho; svatým dovolí přiblížiti se k sobě, a které vyvolil, budou směti k němu přistoupiti. [6] Učiňte tedy toto: Vezmi každý svou kadidelnici, ty, Koře, i celá tvoje tlupa; [7] zítra naberte ohně a položte naň kadidla před Hospodinem; koho si vyvolí, ten bude svatý. Příliš se vyvyšujete, synové Leviovi!"

[8] A dále pravil Koreovi: „Slyšte, synové Leviovi! [9] Je vám to málo, že oddělil vás Bůh Izraelův ode všeho lidu a přibral k sobě, byste mu sloužili při stánkové bohoslužbě, byste státi před shromážděným lidem a jemu sloužili? [10] Dovolil tobě a všem tvým bratřím Levitům k sobě se blížiti proto, byste si osobovali také kněžskou důstojnost [11] a celá tlupa tvá aby se bouřila proti Hospodinovi? Nebo kdo jest Áron, že proti němu reptáte?"

[12] Mojžíš poslal také pro Datana a Abirona, syny Eliabovy, oni však odpověděli: „Nepřijdeme. [13] Je ti to málo, že jsi nás vyvedl ze země, která tekla mlékem a medem, abys (nás) na poušti nechal pomříti, že chceš i panovati nad námi? [14] Skutečně, tys nás uvedl do země, v níž tekou potoky mléka a medu, a dal jsi nám ve vlastnictví pole a vinice! Chceš nám i oči vyloupali? Nepřijdeme."

[15] Mojžíš se velmi rozhněval a řekl Hospodinu: Neshlédni na jejich oběti; ty víš, že jsem nikdy ani oslíka od nich nevzal a že jsem nikomu z nich nic zlého neučinil.

[16] Koreovi pak pravil: „Ty a všecka tvoje tlupa postavte se zítra před Hospodina zvláště a Áron (se postaví) také zvláště. [17] Vezměte každý svou kadidelnici a vložte do ní kadidla; přineste tak Hospodinu dvě stě padesát kadidelnic; také Áron bude držeti svou kadidelnici."

[18] Když tak učinili a [19] když shromáždili všecku obec u vchodu do stánku proti Mojžíšovi a Áronovi, kteří (tam) státi, ukázala se všem velebnost Hospodinova. [20] Hospodin mluvě k Mojžíšovi a k Áronovi pravil: [21] Odstupte od tohoto lidu, ať jej náhle zahladím!

[22] Oni padli na tvář až k zemi a pravili: Přemocný, Bože duší všech těl, když jeden hřeší, zdali hněv tvůj zachvátí všecky?

[23] Hospodin řekl Mojžíšovi: [24] Rozkaž všemu národu, ať se oddělí od stanovišť Korcových, Datanových a Abironových.

[25] Mojžíš tedy vstal a šel k Datanovi a Abironovi; starší israelští šli za ním. [26] I řekl zástupu: Vzdalte se od stanů (těchto) bezbožníkův a nedotýkejte se ničeho, co jest jejich, byste nebyli pro jejich hříchy spolu s nimi zachváceni. [27] Odstoupili tedy od jejich stanů kolkolem.

Datan a Abiron vyšedše, stáli ve vchodech do Svých stanů se ženami a s dětmi v plném počtu.

[28] Mojžíš pravil: Po tom poznáte, že mě Hospodin poslal, bych činil všecko, co vidíte, a že jsem nic nečinil z vlastní vůle. [29] Zemrou-li, jako jiní lidé mrou, i tito, a stihne-li je rána, jakou obyčejně i jiní lidé bývají stíháni, neposlal mne Hospodin; [30] učiní-

---

Hl. 16. V. [30]. *„Pekla"* zde *„sídlo mrtvých"* vůbec = hebr. *še'ól.* – *„Za živa"* = náhle; jsouce *plni života*

li však Hospodin věc neobyčejnou, že země otevře ústa svá a pohltí je se vším, co jim patří, a sestoupí-li za živa do pekel, poznáte, že se rouhali Hospodinu.
[31] A věru hned, jak přestal mluviti, rozstoupila se jim pod nohama [32] země, otevřela ústa svá a pohltila je i s jejich stany a se vším majetkem. [33] Tak sestoupili za živa do pekel, byli přikryti zemí a zmizeli z národa. [34] Všecek Israel, který stál kolem, utíkal, slyše křik hynoucích, řka: Aby snad i nás nepohltila země!
[35] Vyšel však i oheň od Hospodina a usmrtil dvě stě a padesát mužů, kteří přinášeli kadidlo.
[36] Hospodin poté mluvil k Mojžíšovi: [37] Přikaž Eleazarovi, synu Áronovu, knězi, by sebral kadidelnice, které leží v ohni, a oheň ať rozmetá na všecky strany; [38] jsouť za život hříšníků posvěceny. Ať je roztáhne na plechy a pobije jimi oltář – byloť v nich podáno Hospodinu kadidlo a jsou posvěceny – aby v nich Israelité viděli významnou památku.
[39] Vzal tedy kněz Eleazar měděné kadidelnice, ve kterých přinesli (kadidlo) ti, kteří byli ohněm pohlceni, rozkoval je na plechy a pobil (jimi) oltář, [40] aby byli budoucně Israelité jimi napomínáni, že nikdo nepovolaný, nejsa z krve Áronovy, nesmí přistoupiti podat Hospodinu kadidla, by nezakusil, čeho zakusil Kore a všecka jeho tlupa – (zcela) podle rozkazu daného Hospodinem Mojžíšovi.
[41] Druhého dne však reptala všecka obec synův Israelových proti Mojžíšovi a Áronovi praví: Vy jste usmrtili lid Hospodinův! [42] Když vznikala bouře, a rozbroj se vzmáhal, [43] Mojžíš a Áron utekli ke stánku úmluvy. Když do něho vstoupili, přikryl jej oblak a ukázala se velebnost Hospodinova. [44] A Hospodin řekl Mojžíšovi: [45] Vyjděte ze středu toho lidu, také je hned zahladím. Oni leželi na tváři [46] a Mojžíš pravil Áronovi: Vezmi kadidelnici, naber s oltáře ohně, polož naň kadidla a běž rychle k lidu, bys modlil se zaň, nebo hněv Hospodinův již propukl a trest zuří. [47] Áron tak učinil, běžel mezi lid, jejž oheň již hubil, zapálil kadidlo, [48] stoje mezi mrtvými i živými, modlil se za lid a rána přestala.
[49] Těch, kteří byli usmrceni, bylo čtrnáct tisíc sedm set, kromě těch, kteří zahynuli ve vzpouře Koreově.
[50] Když byla pohroma zastavena, Áron vrátil se k Mojžíšovi ke vchodu do stánku úmluvy.

HLAVA 17. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Mluv k synům Israelovým a vezmi od nich hole, po jedné z každého kmene, od každého knížete kmene, tedy dvanáct holí, a napiš jméno každého na jeho hůl. [3] Jméno Áronovo budiž na holi kmene Levi. Každá hůl bude zastupovati (všecky) čeledi (jednoho kmene). [4] Polož je do stánku úmluvy před zákon, tam, kde s tebou mluvívám. [5] Koho z nich vyvolím, toho hůl vypučí; tak vzdálím od sebe reptání synův Israelových, která proti vám pronášejí.
[6] Mojžíš (to) oznámil Israelitům. Každý kníže dal mu hůl, po jedné za každý kmen, že bylo dvanáct holí, kromě hole Áronovy. [7] Mojžíš je položil před Hospodina ve stánku zjevení. [8] Když druhého dne zase přišel, shledal, že hůl Áronova z kmene Levi vypučela; z nalitých poupat vyrazily květy, z nichžto [když se lupeny rozšířily] utvořily

zemrou. – Zdůrazněn tu největší trest pozemský: *smrt*, a to *náhlá*.
V. [48]. Místo *„modlil se"* hebr. zase *„zjednal smíření"*. Z blahodárných účinků tohoto zakročení Áronova mohli Israelité rovněž poznati, že jest oprávněným velekněžem. Podle Zjev 1, 13. nn.; 8, 3; 1. Jan 2, 1. n. lze viděti v Áronovi smírci před-obraz věčného Smírce, velekněze N. z.

se mandle. [9] Potom Mojžíš vynesl všecky hole od Hospodina ke všem Israelitům; ti si je prohlédli a každý zase vzal svou hůl.

[10] I řekl Hospodin Mojžíšovi: Zanes zase hůl Áronovu do stánku zjevení, ať je tam chována na výstražné znamení pro buřičské Israelity, by (tak) umlkla jejich reptání přede mnou a nebyli (zase) usmrcováni.

[11] Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova.

[12] Israelité však pravili Mojžíšovi: Hle, veta je po nás, všichni jsme syny smrti. [13] Kdokoli se odváží přiblížiti se ke stánku Hospodinovu, umírá. Zda všichni do jednoho máme býti vyhlazeni?

HLAVA 18. – [1] Hospodin řekl Áronovi:

Ty, tvoji synové a s tebou i kmen tvůj budete zodpovídati se za provinění proti svatyni.

Ty (totiž) a s tebou tvoji synové budete odpovědni za hříchy proti vašemu kněžství; [2] přiber si však i bratry své z kmene Levi, žezlo otce tvého, ať jsou u tebe a přisluhují ti. – Ty však a synové tvoji budete konati službu ve stánku zjevení. – [3] Levité budou dbáti tvých rozkazův a (hleděti si) vší služby stánkové; však jen tak, by se nepřibližovali k nářadí svatyně a k oltáři, aby nezemřeli a vy s nimi. [4] Ať jsou u tebe, ať opatrují stánek a obstarávají všecku službu jemu příslušnou. Nikdo nepovolaný nesmí se mezi vás vtírati.

[5] Opatrujte svatyni a hleďte si oltářní služby, aby nestihl hněv synův Israelových. [6] Já jsem vám dal Levity, vaše bratry ze synův Israelových, odevzdal jsem vám ty, kteří byli Hospodinu věnováni, by konali službu u jeho stánku. [7] Ty však a tvoji synové zastávejte svůj kněžský úřad; všecko co přísluší ke službě oltářové a co je za oponou, budiž od kněží spravováno. Přistoupí-li kdo nepovolaný, budiž usmrcen.

[8] Hospodin mluvil k Áronovi: Hle, odevzdávám ti dozor nad svými dávkami. Všecko, co synové Israelovi zasvěcují, dávám tobě i synům tvým za konání kněžských povinností; bude to zákon věčně platný.

[9] Z toho, co je zasvěcováno a přinášeno Hospodinu, budou tyto věci tvoje:

Každá obět krvavá i nekrvavá, co mi podáváno v obět za hřích a za zpronevěru a stává se svatosvatým, bude tvé a tvých synů; [10] budeš to jísti ve svatyni – jeť to tobě posvěceno; jen mužští smějí toho požívati.

[11] Na prvotiny, které Israelité slibují a přinášejí, dávám věčné právo tobě. tvým synům i dcerám tvým; kdo je v domě tvém čist, smí jich požívati.

[12] Všecek nejlepší olej, víno i obilí, které přinášejí v prvotiny Hospodinu, ti dávám.

[13] Všecky prvotiny úrody, kterou země plodí a které jsou Hospodinu přinášeny, budou ke tvým potřebám; kdo je v domě tvém čist, smí z nich jísti.

[14] Všecko, co dají Israelité ze slibu, bude tvoje.

[15] Cokoliv otvírá mateřské lůno kteréhokoli živočicha, a co Hospodinovi odevzdávají, ať je to člověk nebo zvíře, bude po právu tvé. Jen za prvorozeného člověka přijmeš výkupné a každé nečisté zvíře dáš vykoupiti; [16] po jednom měsíci dáš jej vykoupiti pěti loty stříbra podle váhy svatyně – lot má 20 zrn –; [17] prvorozence však krávy,

---

Hl. 17. V. [13]. *V holi Áronově* vidí svatí Otcové *předobraz kříže* kalvarského, na němž *nejvzácnější květ* Panny přinesl nejbohatší *ovoce – spásu všeho lidstva.* Jako byla Áronova hůl náznakem (symbolem) jeho velekněžství, tak je v N. Z. znakem Kristova kněžství – kříž.

Hl. 18. V. [2]. *„Žezlo, hůl otce tvého"* = kmen, naráží na 17, 3.

ovce a kozy nedáš vykoupiti, neboť zasvěceny jsou Hospodinu. Krev jejich vyliješ na oltář a tuk spálíš k vůni velmi příjemné Hospodinovi; [18] maso připadne tobě k požívání jako posvěcené, hrudí a pravé plece bude tvé.

[19] Věčné právo na všecky posvátné dávky, které odvádějí Israelité Hospodinu, dáváni tobě, synům tvým i dcerám. Je to věčně platná úmluva soli před Hospodinem tobě i tvým synům.

[20] Hospodin pravil Áronovi:

V zemi Israelitů nebudete míti žádného majetku ani údělu mezi nimi; já jsem úděl tvůj a dědičný majetek tvůj mezi syny Israelovými. [21] Levitům však dávám ve vlastnictví všecky desátky Israelitů za službu, kterou mi konají ve stánku úmluvy. [22] Israelité totiž nebudou již přistupovati ke stánku a tak dopouštěti se smrtonosného hříchu. [23] Jen synové Leviovi budou mi ve stánku sloužiti a pykati za hříchy lidu: to bude zákon, věčně platný ve vašich pokoleních. Jiného majetku nebudou míti, [24] jsouce spokojeni s odváděnými desátky, které jsem vyhradil k jejich užitku a potřebě.

[25] Hospodin mluvil k Mojžíšovi:

[26] Rozkaž Levitům a oznam jim: Když obdržíte od synův Israelových desátky, které jsem vám dal, obětujte z nich prvotiny, to jest desátý díl desátku Hospodinu, [27] aby vám byl počítán jako desátek lidu. Jak z humna, tak z lisu, [28] ze všeho, z čeho dostáváte desátky, přineste obět Hospodinu a odevzdejte ji knězi Áronovi. [29] Vše, co budete z desátků odváděti a co určíte za dary Hospodinovi, budou věci vybrané a nejlepší.

[30] Rci jim: Když budete z desátků věci vybrané a nejlepší odváděti (Hospodinu), bude vám to tak počítáno, jako byste dali dávky z humna i z lisu. [31] Budete je jísti, vy i rodiny vaše, na všech svých místech, jeť to mzda za službu, kterou konáte ve stánku zjevení. [32] Nehřešte při tom, nechávajíce sobě věci nejlepší a nejtučnější, abyste neznesvětili (tak) darů synův Israelových a nezemřeli.

HLAVA 19. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi a k Áronovi: [2] Toto je zákon, kterýž dal Hospodin:

Přikaž synům Israelovým, ať k tobě přivedou krávu červenou, přiměřeného věku, bezvadnou, která nenesla dosud jha. [3] Odevzdejte ji knězi Eleazarovi, který ji dá vyvésti ven za stany a před očima všech zabije. [4] V krvi její omoče prst, sedmkrát pokropí směrem ke vchodu do stánku, [5] a dá ji spáliti před očima všech; kůži a maso její, i krev a mrvu dá hoditi do ohně. [6] Také (kus) cedrového dřeva, yzop a dvakrát barvený červec hodí kněz do plamene, který stravuje krávu. [7] Pak teprve, když vypere svůj šat a okoupe se, bude mu dovoleno vejíti do tábora; bude nečist až do večera. [8] Ale i ten, kdo ji pálil, vypere svůj šat, okoupe se a bude nečist až do večera.

[9] Muž čistý pak sebere popel krávy a vysype jej venku za stany na místě zcela čistém, aby tu byl pro obec synův Israelových opatrován na přípravu kropící vody; bylať kráva spálena v obět za hřích. [10] Ten, kdo nesl popel krávy, vypere svůj šat a bude nečist až do večera.

Synům Israelovým i cizincům, kteří mezi nimi sídlí, bude ustanovením svatým a věčně platným toto: [11] Kdo se dotkne lidské mrtvoly a bude proto sedm dní nečist, [12] budiž dne třetího a sedmého touto vodou pokropen a tak bude očištěn. Nebude-li

V. [19]. O úmluvě soli srv. Ex 30, 35; Lv 2, 13.

V. [27]. n. Jako Hospodin přičítá (k zásluze a *odměnění)* desátek dávaný Israelity Levitům, tak zase Levitům přičítá a odmění desátek desátku dávaný kněžstvu. Desátek byl odváděn Hospodinovi, který jej však daroval Áronovi, hlavě rodiny kněžské.

pokropen dne třetího, nebude moci býti dne sedmého očištěn. [13] Každý, kdo se dotkne lidské mrtvoly, nebude však touto smíšenou vodou pokropen, poskvrní stánek Hospodinův a bude z Israele vyhlazen. Protože nebyl pokropen očistnou vodou, bude nečist a nečistota jeho na něm zůstane.

[14] Zákon o člověku, který zemře ve stanu, je tento:

Každý, kdo vstoupí do jeho stanu, jakož i všecko nářadí, které tam jest, bude sedm dní nečisto. [15] (Každá) otevřená nádoba, která není svrchu zavázána, bude nečista.

[16] Dotkne-li se někdo člověka usmrceného v poli, neb sama od sebe zemřelého, kosti jeho, nebo hrobu, bude nečist sedm dní.

[17] Ať pak vezmou z popela spálené oběti za hřích, nechať nasypou jej do nádoby a nalijí naň živé vody; [18] člověk čistý namočí v ní yzop a pokropí jí celý stan, všecko nářadí i lidi, jmenovaným dotykem znečištěné. [19] Tak očistí čistý nečistého třetího a sedmého dne; očištěný dne sedmého se okoupe, vypere svůj šat a bude nečist až do večera.

[20] Nebude-li kdo tímto obřadem očištěn, budiž vyhlazen z obce, nebo poskvrnil svatyni Hospodinovu; nebyl totiž vodou očistnou pokropen. [21] To budiž zákonem věčně platným.

Také ten, kdo vodou kropí, vypere svůj šat; každý, kdo se dotkne očistné vody, bude nečist až do večera.

[22] Čehokoli se nečistý dotkne, znečistí; a kdo se něčeho takového dotkne, bude nečist až do večera.

Smrt Marie. (20, 1.)

HLAVA 20. – [1] Prvního měsíce přišli synové Israelovi, všecka (jejich) obec, na poušť Sin a lid položil se táborem v Kades. Tam zemřela Maria a byla tamže pohřbena.

Vzpoura u Me-Meriba. (20, 2. – 13.)

[2] Když se lidu nedostávalo vody, shlukli se proti Mojžíšovi a Áronovi, [3] bouřili se a pravili: Kéž bychom byli zahynuli před Hospodinem se svými bratry! [4] Proč jste vyvedli obec Hospodinovu na poušť, bychom (tu) i se svými stády pomřeli? [5] Proč jste nás vyvedli z Egypta a přivedli na toto zlé místo, kde nelze síti, které neplodí fíků, nemá vinic, ani granátových jablek, ba ani pitné vody? [6] Mojžíš a Áron nechavše lid, vešli do stánku úmluvy, padli na tvář až k zemi [a volali k Hospodinu: Hospodine, Bože, usly ž křik tohoto lidu a otevři jim poklad svůj, studnici vody živé, aby, když se napijí, přestali reptati].

Tu se nad nimi ukázala velebnost Hospodinova [7] a Hospodin pravil Mojžíšovi: [8] Vezmi hůl, shromáždi lid ty i bratr tvůj Áron, mluvte ke skále před nimi a ona vydá vody. Když tak vyvedeš ze skály vodu, bude píti všecko množství i dobytek jeho. [9] Mojžíš podle rozkazu Hospodinova vzal hůl, jež byla před tváří Hospodinovou, [10]

Hl. 20. V. [6]. Slova uzávorkovaná značí glossu, vyskytující se jen ve Vulg. (Vercellone). Hebr. praví jen, že bratři odešli od lidu, odebrali se ke vchodu do svatyně, padli na tvář, a tu že se jim ukázala velebnost Hospodinova.

V. [10]. Mojžíš i Áron nepochybují, že Bůh může vyvésti vodu ze skály, pochybují však o jeho *milosrdenství a věrnosti,* domnívajíce se, že jeho spravedlnost a svatost nemůže zázračným způsobem postarati se o vodu mladému, novému pokolení, od kterého očekávali větší důvěru v Boha, které se však tuto prohřešilo podobnou nedůvěrou jako svého času pokolení starší. – Protože Mojžíš pronáší své pochybnosti veřejně k lidu beztak nedůvěrou k Jahvovi naplněnému, *pohoršuje lid.* Dvojí zlobu má tedy jeho čin: *nedůvěru v Boha*

shromáždil lid před skálu a pravil jim: Slyšte, buřiči a nevěrci: Budeme moci vyvésti vám vodu z této skály? [11] Když pak Mojžíš pozdvihl ruku a udeřil dvakrát holí do skály, vyšla veliká hojnost vody, že pili lid i dobytek.

[12] Mojžíšovi však a Áronovi Hospodin pravil: Že jste mi nevěřili, a tak mne před syny Israelovými neoslavili, neuvedete těchto zástupů do země, kterou jim dám.

[13] To jsou „Vody odporu", kde odpírali synové Israelovi Hospodinu a (kde) na nich ukázal svou svatost.

Pochod k Jordánu, (20, 14. – 21, 35.)

[14] Mojžíš zatím poslal posly z Kadesu ke králi edomskému, by mu řekli: Toto vzkazuje tvůj bratr Israel: Víš o všech svízelích, které nás stihly. [15] Otcové naši sestoupili do Egypta, sídlili jsme tam dlouhý čas, a utiskovali Egypťané nás i otce naše; [16] i volali jsme k Hospodinu a vyslyšel nás a poslal anděla, který nás z Egypta vyvedl. Hle, jsme v Kadesu, na hranicích tvého území; [17] a prosíme, bychom směli projíti tvou zemí. Nepotáhneme přes pole ani přes vinice, nebudeme píti vody z tvých studní, nýbrž půjdeme veřejnou cestou, ani vpravo ani vlevo se neuchylujíce, dokud nevyjdeme z tvých hranic. [18] Edom jim odpověděl: Nepotáhnete mým územím, sice se zbraní proti vám vytrhnu. [19] Israelité pravili: Půjdeme po vyšlapané cestě, a napijeme-li se tvé vody, my i dobytek náš, nahradíme, co je spravedlivého; s náhradou škody nebude nijaké potíže, jen když rychle projdeme. [20] On však odpověděl: Neprojdeš! A hned vytáhl proti nim s nesčetným množstvím ve zbrani. [21] Že tedy nechtěl prosícího vyslyšeti, dovoliti průchod svým územím, Israel od něho odbočil.

[22] Když pak vytrhli z Kadesu, přitáhli k hoře Hór, která je na pomezí Edomska. [23] Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: [24] Áron se odebere ke svým soukmenovcům, neboť nevejde do země, kterou jsem dal synům Israelovým, ježto nevěřil mým ústům u „Vod odporu". [25] Vezmi Árona a s ním jeho syna a zaveď je na horu Hór. [26] Svlékni otce z jeho roucha a oblec v ně Eleazara, syna jeho; Áron (totiž) bude přiřazen (ke svým předkům); zemře tam. [27] Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova: před očima veškeré obce vstoupili na horu Hór [28] a když svlékl s Árona roucha jeho, oblékl v ně Eleazara, jeho syna. [29] Když pak na vrchu hory (Áron) zemřel, (Mojžíš) sestoupil s Eleazarem dolů. [30] Všecka obec, vidouc, že Áron zemřel, oplakávala ho třicet dní po všech rodinách.

HLAVA 21. – [1] Když to uslyšel kanaanský král Aradu, který sídlil na jihu, že totiž Israel táhne cestou vyzvědačů, vyšel proti němu do boje, zvítězil a odnesl si z něho kořist. [2] Israel však zavázal se Hospodinu slibem řka: Dáš-li mi tento lid do moci, zničím jeho města. [3] Hospodin vyslyšel prosby Israelovy a vydal mu Kanaanské. Israel je pobil, vyvrátil města jejich a nazval to místo Horma [to jest „Klatba"].

[4] S hory Hór šli cestou, která vede k Rudému moři, aby obešli Edomsko. Tam za-

---

a pohoršení. Hřích ten nelze uznati za smrtelný; ale Bůh mohl i netěžký hřích, když se ho dopustil muž tolik omilostněný, vůdce a zákonodárce. trestati přísněji, nežli týž hřích, jehož by se dopustil prostý Israelita; tím spíše, že smrt je trest jen časný, a Bůh mohl jej nahraditi jinými milostmi, nad to nebyl u-valen na Mojžíše jen pro jeho vinu, nýbrž na poučenou všemu lidu i budoucím pokolením. (Hummelauer.) Srv. Dt 32, 51; Ž 105, (106), 32. n.

V. [13]. *„Vody odporu"* hebr. *„Meríbá"* jako Ex 17, 7. – Nelze však říci, že událost vypravovaná tam a tuto jest jedna a táž. *Ona* se přihodila v údolí *Rafidim, tato u Kadesu; ona prvého* roku putování Israelitů, *tato* teprv roku *čtyřicátého!*

V. [22]. Tento *Hór na jihu* rozeznávati jest od *Hóru na severu* Palestiny, o němž níže 34, 7. n.

čaly lid mrzeti obtíže cesty, [5] i mluvil proti Bohu a Mojžíšovi: Proč jsi nás vyvedl z Egypta, bychom na poušti zemřeli? Není chleba, není vody; již se nám hnusí tento ničemný pokrm. [6] Za to poslal Hospodin na lid hady, jichžto uštknutí pálilo jak oheň. Když hadi štípali, že mnoho lidu pomřelo, [7] přišli k Mojžíšovi a řekli: Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu a proti tobě; modli se, by odňal od nás hady!. Mojžíš se tedy za lid modlil, [8] a Hospodin mu pravil: Udělej měděného hada a vztyč jej na žerdi; kdo jsa uštknut naň pohlédne, zůstane živ. [9] Učinil tedy Mojžíš měděného hada a vztyčil jej na žerdi; když naň uštknutí pohledali, uzdravovali se.

[10] Jdouce dále, Israelité položili se táborem v Obotě.

[11] Odtud vyšedše, rozbili stany v Jeabarim, na poušti, která leží na východ od Moabska.

[12] Hnuvše se odtud přišli k potoku Zared.

[13] Odšedše odtud položili se proti (potoku) Arnonu, který je v pouští, vychází v území Amorrhejských a pak činí hranici Moabska děle Moabany od Amorrhejských; [14] proto praví se v knize bojů Hospodinových:

Jako učinil v moři Rudém,
učiní také v údolích Arnonu.
[15] Skaliska potoků se sklonila,
aby odpočívala v Aru,
a ležela na hranicích Moabů.

[16] Odtud (táhli až) bylo viděti místo „Studnice", o které pravil Hospodin Mojžíšovi: Shromáždi lid a dám jim vodu. [17] Tehdy zpíval Israel tuto píseň:

[18] „Vystup, studnice" – společně zpívali –
„kterou vykopala knížata,
již vyhrabali vůdcové lidu
svými žezly, svými holemi."

Z pouště táhli do Mattany. [19] Z Mattany do Nahalielu. Z Nahalielu do Bamotu. [20] Z Bamotu do údolí, jež leží v Moabských pláních na návrší Fasgy, a hledí dolů v pustinu.

[21] Israel vzkázal Sehonovi, králi amorrhejskému: [22] Prosím, dovoliž mi projíti tvou zemí; neuchýlíme se na pole, ani na vinice, nebudeme píti vody ze studnic, potáhne-

---

Hl. 21. V. [9]. Had býval u četných národů starověkých považován za božskou bytost, snad proto, že může člověka tajuplným způsobem zbaviti života (nepatrným kousnutím), v čemž viděli převahu a přesilu hada nad člověkem. Usuzovali, že když může uštknutím *život vzíti,* může jej také chrániti, zachovati; tak se stal *had* náznakem a domnělým dárcem *života a zdraví.* (V tom smyslu byl u Feničanů a Řeků zasvěcen Ešmun-Eskulapovi.) Podobný názor zahnízdil se asi v Egyptě i mezi mnohými Israelity. Aby byli nyní Israelité poučeni, že had není bytost rozhodující o životě a neživotě člověkově, aby tedy byl *živý had* v očích Israelitů *pokořen,* rozkázal Hospodin udělati *měděného hada,* který jsa nástrojem v rukou Hospodinových makavě přesvědčoval Israelity, že jediný Hospodin jest Pánem života i smrti a nejvyšším *lékařem* (Moudr 16, 7.). Nelze tedy viděti v měděném hadu zbytek bohopocty prokazované Israelity hadům (ofiolatrie), nýbrž naopak silný protitlak proti podobným směrům v nižších vrstvách lidu! Rozkaz udělati měděného hada nepříčil se zákazu Ex 20, 4. n., protože měděný had nebyl ani obrazem pravého Boha Jahve, ani nepravého boha, nýbrž mrtvým nástrojem Hospodina, který skrze něj uděloval zdraví. Teprve později, když měděného hada zneužíváno proti původnímu jeho určení, král Ezechjáš jej zničil (4. Král 18, 4.). Z Jan 3, 14. n. vyplývá, že tento had byl předobrazem Vykupitelovým. Oba byli povýšeni, onen na tyči, tento na kříži; k oběma s věrou pohlížející lidé; od obou přichází spása; Hebreové byli osvobozeni od smrti časné, která jim od hadů hrozila, křesťané od smrti věčné, kterou přivodil had v ráji.

me po veřejné cestě, dokud nepřejdeme tvého území. [23] On však nechtěl dopustit, aby prošel Israel jeho územím, nýbrž sebrav vojsko vytáhl proti němu na poušť, přitáhl do Jasy a pustil se s ním v boj. [24] Israel ho porazil ostřím meče, a zabral jeho zemi od Arnonu až k Jaboku a k Ammoňanům, jejichžto hranice byly obsazeny silnými četami; [25] zmocnil se všech jeho měst, a usadil se ve městech amorrhejských, totiž v Hesebonu a v místech k němu příslušných.

[26] Město Hesebon patřilo králi amorrhejskému Sehonovi, protože (předtím) vedl válku s králem moabským a zmocnil se veškeré jeho země, která mu (tehdy) náležela, až po Arnon. [27] Proto praví popěvek:

Pojďte do Hesebonu,
budiž stavěno a opevněno město Sehonovo!
[28] Oheň vyšel z Hesebonu,
plamen z města Sehonova;
pohltil Ar, město Moabů,
i ty, kdož sídlí na výšinách arnonských.
[29] Běda vám, Moabové,
veta po tobě, národe Chamosův!
Synové jeho byli zahnáni na útěk
a dcery jeho vydány v zajetí Sehonovi, králi Amorrhejských.
[30] Jejich jho je svrženo
od Hesebonu až po Dibon;
vysílení přišli
do Nofe a do Madaby.

V. [27]. *„Popěvkem"* tím vyslovují Israelité radost ze svého vítězství nad Emory; je to satira šlehající poraženého nepřítele, který kdysi porazil Moaby a zabral jim severní kraje, nyní však sám došel téhož osudu. – V úvodě vyzývají Israelité ironicky poražené a padlé Emory, by se vzchopili – mohou-li! – a šli znova stavět a opevňovat své hlavní město, které je nyní v moci Israelově.

V. [28]. n. Podle kritického znění hebr. má se překládati v. 28.:

Ano, oheň vyšel z Hesebonu,
plamen z města Sehonova;
ten strávil města moabska
a pohltil výšiny arnonské.

Svého času bylo tímto ničícím *„ohněm" vojsko Sehonovo,* dnes však jsou jím *Israelité,* kteří jako veliký oheň zaplavili severní Moabsko. Srv. Jer 48, 45. – *Kemóš* (Chamos) byl hlavní Bůh Moabů. Srv. 3. Král 11, 7. 33; 4. Král 23, 13; Jer 48, 7. Synové *„jeho"* – Kemóšovi. – Kemóš nechránil svých dětí (Moabů) proti Emorům. – Teď mohou Israelité zpívati o poražených Emorech, co tito kdysi zpívali nad poraženými Moaby:

Běda, tobě, Moabe!
veta po tobě, národe Kemóšův!
syny své nechal prchati
a své dcery dal za kořist králi (Emorů).

V. [30]. zachoval se ve znění porušeném, že nedává uspokojivého smyslu; proto jej rozmanitým způsobem opravují a také vykládají. Podle překladu, který nám zdá se býti pravdě nejbližším, *Israelité zakončují popěvek:*

Házeli jsme na ně, za své vzal Chešbón i Díbhón;
pustošili jsme, že oheň plál až k Médabě.

Dibhón = dnešní ssutina Díbán, vzdálená 5 ½ hod. na jih od Médaby. Médaba – 7 km na jih od Chešbónu, město severního Moabska, proslavené poslední dobou tím, že tam nalezeno množství starých mosaik, zejména pak veliká mosaika ze VI. stol. křesť. na chrámové dlažbě, představující nejstarší mapu Palestiny a sousedních krajin. Od roku 1879 je tam kvetoucí katolická misie.

[31] Tábořil tedy Israel v zemi Amorrhejských.
[32] Mojžíš poslal (vyzvědače), aby ohledali Jazer. (Israelité) pak dobyli osad k němu příslušných a zmocnili se obyvatelstva.
[33] Potom se obrátili a táhli cestou k Basanu. Og, král Basanu, vyšel proti nim do boje se vším lidem svým do Edraj. [34] Tu pravil Hospodin Mojžíšovi: Neboj se ho, nebol dal jsem ti ho do moci, všechen lid i zemi jeho; učiníš mu, jako jsi učinil Sehonovi, králi amorrhejskému, který sídlil v Hesebonu. [35] Pobili tedy také jej, syny jeho a všecek lid jeho do posledního muže a zabrali jeho zemi.

Proroctví Balaamovo. (22, 1. – 24, 25.)

HLAVA 22. – [1] Israelité táhli dále a položili se táborem na Moabských pláních, proti kterým za Jordánem leží Jericho.
[2] Balak, syn Seforův, vida vše, co učinil Israel Amorrhejským, (vida), [3] že se ho Moabové bojí a útoku jeho že by neodolali, [4] řekl starším madianským: Tento lid zhubí všecky, kteří sídlí v našich krajinách, jako když býk spásá trávu až po kořen. – Balak byl toho času králem v Moabsku. – [5] Poslal tedy posly k Balaamovi, synu Beorovu, věštci, který sídlil nad řekou země synův Ammonových, by ho zavolali a řekli: Hle, z Egypta vyšel lid, který přikryl povrch země a usadil se proti mně. [6] Přijel tedy a proklej tento lid, jeť silnější než já; snad budu pak moci poraziti jej a vyhnati ze své země. Vímť, že požehnaný jest, komu žehnáš, a zlořečený, komu zlořečíš. [7] Šli tedy starší moabští a madianští nesouce mzdu za věštbu. Když přišli k Balaamovi a vyřizovali mu všecka slova Balakova, [8] odpověděl: Zůstaňte tu na noc, odpovím vám podle toho, co mi řekne Hospodin. Když (tedy) u Balaama zůstali, přišel Bůh a pravil mu: [9] Co chtějí tito muži u tebe? [10] Odpověděl: Balak, syn Seforův, král moabský, vzkazuje: [11] „Hle, lid, který vyšel z Egypta, přikryl povrch země; přijď a proklej ho, snad budu pak moci nějakými způsobem bojovati proti němu a jej zahnati." [12] Bůh řekl Balaamovi: Nechoď s nimi a lidu toho neproklínej, neboť jest požehnaný. [13] Balaam tedy ráno vstav, pravil knížatům: Jděte domů, neboť Hospodin mi zapověděl jíti s vámi. [14] Knížata se tedy vrátila a řekla Balakovi: Balaam nechtěl jíti s námi.
[15] Balak poslal opět mnohem více a vznešenějších, (poslů), než byl poslal po prvé. [16] Když přišli k Balaamovi, pravili: Toto praví Balak, syn Seforův: Nemeškej přijíti ke mně; [17] hodlám tě uctíti a dám ti, cokoli budeš chtíti. Přijď a proklej tento lid.
[18] Balaam odpověděl: I kdyby mi dal Balak všecko stříbro a zlato, co ho má ve svém domě, nebudu moci změniti slova Hospodina, Boha mého, bych mluvil více nebo méně. [19] Prosím, zůstaňte zde i tuto noc, bych mohl zvěděti, co mi opět odpoví Hospodin, [20] Přišel tedy v noci Bůh k Balaamovi a řekl mu: Přišli tito lidé tě povolati? Vstaň a jdi s nimi; ale čiň jen, co ti přikáži.
[21] Báno Balaam vstav osedlal oslici a jel s nimi.
[22] Bůh se však rozhněval. Anděl Hospodinův postavil se na cestě proti Balaamovi, který seděl na oslici a měl dva chlapce s sebou. [23] Oslice vidouc, že anděl stojí v. cestě s taseným mečem, uhnula s cesty a šla polem. Když ji Balaam bil, aby ji uvedl na cestu, [24] postavil se anděl do soutěsky mezi dvěma zídkami, jimiž byly ohrazeny vinice, [25] Oslice vidouc ho, přitiskla se ke zdi a přitřela jezdci nohu. Ten však ji bil opět. [26] Anděl ustoupil pak do (jiné) úžiny, kde nebylo možná ani vpravo ani vlevo vyhnouti, a postavil se zase v cestu. [27] Když oslice viděla anděla (tu) státi, padla jezdci pod nohama; ten rozhněvav se, bil ji prudčeji holí do boků. [28] Tu otevřel Hospodin oslici ústa, že promluvila: Co jsem ti udělala? Proč mě biješ, hle, již po třetí? [29] Balaam odpověděl:

Protože jsi zasloužila, neboť jsi sobě posměch učinila ze mne; kéž bych měl meč, bych tě zabil! [30] Oslice řekla: Zdaž nejsem tvým soumarem, na kterém jsi do dneška jezdíval? Pověz, kdy jsem ti něco podobného učinila? On řekl: Nikdy! [31] Tu Hospodin náhle otevřel Balaamovi oči, že uzřel anděla stojícího na cestě s vytaseným mečem; i poklonil se mu schýliv se až k zemi. [32] Anděl mu řekl: Proč (již) po třetí biješ oslici svou? Já přicházím, abych, se ti postavil (na odpor), neboť převrácena je tvá cesta a mně odporná. [33] Kdyby byla oslice nesešla s cesty a nevyhnula, když jsem se postavil proti ní, byl bych tě usmrtil, ona však byla by zůstala živa. [34] Balaam řekl: Zhřešil jsem nevěda, že ty stojíš proti mně; nyní tedy, nelíbí-li se ti, bych šel, vrátím se zase. [35] Anděl pravil: Jdi s nimi, ale střež se mluvili cos jiného, než ti přikáži!

Balaam tedy šel s knížaty.

[36] Když to Balak uslyšel, vyšel mu vstříc do moabského města, které je v nejzazších končinách Arnonu, [37] a pravil mu: Poslal jsem posly, by tě povolali; proč jsi hned nepřišel ke mně? Snad proto, že bych nemohl tvůj příchod odměniti? [38] On mu odpověděl: Hle, tu jsem; avšak nebudu moci mluviti nic jiného, než co Bůh vloží v má ústa.

[39] Potom jeli spolu a přijeli do města, jež bylo v nejzazších končinách jeho království.

[40] Balak dal poraziti býky a ovce, a poslal (z nich) dary Balaamovi a knížatům, kteří byli s ním.

[41] Ráno pak zavedl jej na výšiny Baalovy, (odkudž) viděl zadní voj národa israelského.

HLAVA 23. – [1] I pravil Balaam Balakovi: Dej mi zde vystavěti sedm oltářův a připrav mi tolikéž telat a týž počet beranů. [2] Když učinil Balak Balaamovi po vůli, vložili oba po (jednom) teleti a beranu na (každý) oltář. [3] I řekl Balaam Balakovi: Postůj chvilku u své zápalné oběti; já půjdu, snad mi vyjde Hospodin vstříc; cokoliv mi rozkáže, povím ti. [4] Když rychle odešel, Bůh mu vyšel vstříc. Balaam oslovil ho řka: Sedm oltářů dal jsem vystavěti a vložil na ně po (jednom) teleti a beranu. [5] Hospodin vložil mu do úst slovo a pravil: Vrať se k Balakovi a to pověz. [6] Když se Balaam vrátil, shledal, že Balak stojí u své zápalné oběti se všemi moabskými knížaty. [7] Tu pronesl propověď svoji řka:

Z Aramu přivedl mne Balak,
moabský král, z hor východních.
„Pojď," pravil, „zlořečit Jakobovi,
pospěš proklít Israele!"
[8] Kterak budu zlořečiti,
komu nezlořečí Bůh,
proč bych měl já proklínati,
koho neproklíná Hospodin?

[9] S vrcholu skalisk ho vidím,
a s návrší naň patřím.
Odloučen bude sídlit (tento) lid,
mezi národy nebude se počítati.

[10] Kdo by mohl sčítat prach Jakobův,

Hl. 23. V. [9]. *„Ho"* = národ israelský.

a kdo zvědět, kolik je potomstva Israelova?
Kéž bych zemřel smrtí spravedlivců,
kéž bych skonal tak, jak oni!

[11] Tu pravil Balak Balaamovi: Co to činíš? Abys mým nepřátelům zlořečil, jsem tě povolal, a ty naopak jim žehnáš. [12] On mu odpověděl: Zdaž mohu činiti něco jiného, než mi káže Hospodin?

[13] Balak mu pravil: Pojď se mnou na jiné místo, odkud bys část Israele viděl – celého bys viděti nemohl – odtud ho proklej. [14] Když ho zavedl na vyvýšené místo na vrchu horstva Fasgy, Balaam vystavěl sedm oltářů, položil na každý po (jednom) teleti a beranu, [15] a pravil Batakovi: Postůj chvilku u své zápalné oběti; já půjdu vstříc (Hospodinu). [16] Hospodin mu vyšel vstříc, vložil mu do úst slovo, a pravil: Vrať se k Balakovi a to mu pověz. [17] Když se Balaam vrátil, shledal, že Balak stojí u své zápalné oběti s moabskými knížaty. Balak se ho tázal: Co ti pravil Hospodin? [18] Tu (Balaam) pronesl propověď svoji, řka:

Stůj, Balaku, a slyš,
poslouchej, synu Seforův!
[19] Není Bůh jako člověk, by klamal;
není jako zrozenec lidský, by se měnil.
Řekl-li něco, jak by toho neučinil?
promluvil-li, jak by toho nevykonal?
[20] Uloženo mi, bych žehnal,
požehnání zabránit nemohu.
[21] Není modly v Jakobovi,
sochy v Israeli neviděti.
Hospodin, jeho Bůh, je s ním,
jásot z králova vítězství v něm (zní).
[22] Bůh jej vyvedl z Egypta,
síla jeho podobá se zubru.
[23] Není hadačství v Jakobovi,
není věštění v Israeli;
časem svým se oznamuje Jakobovi
a Israelovi, co Bůh učiní.
[24] Národ (ten), hle, jako lvice bude vstávat
a se zvedat jako lev;
nelehne si, dokud kořisti nezhltne,
dokud se krve usmrcených nenapije.

[25] Tu pravil Balak Balaamovi: Nezlořeč mu ani nežehnej. [26] On však pravil: Neřekl jsem ti, že učiním vše, cokoliv mi Hospodin přikáže?

[27] Pojď tedy – mluvil dále Balak – zavedu tě na jiné místo, snad se zalíbí Bohu, bys

---

V. [21]. hebr.: *Nepozorovati nepravosti v Jakobovi,*
proto také nevidět bídy v Israeli.

„Nepravost" u Israelitů je předně *modlářství:* proti základnímu článku náboženství – proti přísnému jednobožství. Proto *„nepravost"* = Vulg.: *„modla".* – Protože Israel tímto způsobem nehřeší, nelze naň uvaliti kletby, přinášející neštěstí a bídu. – *„Jásot z králova vítězství":* z vítězství, která jim jejich král (= Jahve) zjednal nad Egyptem, Amaleky a v poslední době nad Emory, *zní v táboře.*

jim odtud klnul. [28] I uvedl ho na vrch hory Fogor, který hledí dolů na pustinu. [29] Balaam mu řekl: Postav mi tuto sedm oltářův a připrav tolikéž telat a beranů. [30] Balak učinil, jak si Balaam přál, a položil po (jednom) teleti a beranu na každý oltář.

HLAVA 24. – [1] Balaam vida, že chce Hospodin, by Israelovi požehnal, neodešel (již), jako byl odbíhal prve, aby hledal věštby, nýbrž obrátil se tváří k poušti, [2] pozvedl očí a viděl Israele podle kmenů tábořícího ve stanech. Tu se na něho snesl duch Boží [3] a on jal se pronášeti propověď svoji:

Mluvil Balaam, syn Beorův,
řekl muž se zavřeným okem,
[4] pravil ten, jenž řeči Boží slyšel,
patřil na to, co mu Všemohoucí ve vidu ukázal,
sražen byl k zemi, a pak otevřel oči:

[5] Jak jsou krásné stany tvé, Jakobe,
a tvé příbytky, Israeli!
[6] Jako údolí plná hájů,
jako podél řek svlažované zahrady,
jako stany, jež postavil Hospodin,
jako cedry blízko vody.
[7] Voda teče z jeho okovů,
výsev jeho v hojné vláze.

Vyvýšen bude král jeho nad Agaga,
jemuž království bude vzato.
[8] Bůh jej vyvedl z Egypta,
síla jeho podobá se zubru;
bude hltat národy, své nepřátele,
kosti jejich přerážeti,
prostřelovat svými šípy.
[9] Natáhnuv se leží jako lev
neb jako lvice, kterou budit nikdo se neodváží.

Kdo ti bude žehnat, bude sám též požehnán,
a kdo bude ti klnout, mezi kleté bude zařazen.

[10] Balak rozhněval se na Balaama, spráskl ruce a pravil: Abys proklel nepřátele moje, jsem tě povolal, ty však jsi jim (již) třikrát požehnal; [11] vrať se domů! Hodlal jsem tě slavně poctíti, Hospodin však tě chystané pocty zbavil. [12] Balaam odpověděl Balakovi: Vždyť jsem pravil tvým poslům, které jsi ke mně poslal: [13] „I kdyby mi dal Balak všecko stříbro a zlato, co ho má ve svém domě, nebudu moci přestoupiti rozkazu Hospodina, Boha svého, bych pronesl něco dobrého nebo zlého ze srdce svého, ale všecko, co mi poví Hospodin, budu mluviti." [14] Dříve však, než odejdu k lidu svému, poradím ti, jak bude národu tvému zachovali se k národu tomuto v poslední doby.

[15] I pronesl opět propověď řka:

Mluvil Balaam, syn Beorův,
řekl muž se zavřeným okem,
[16] pravil ten, jenž řeči Boží slyšel,

Hl. 24. V. [7]. *Agag* jest asi obecný název *amaleckého vladaře* podobně jako *farao* krále egyptského a *abimelech* filištského.

jenž myšlenky Nejvyššího zná,
patřil na to, co mu Všemohoucí ve vidu ukázal,
sražen byl k zemi, a pak otevřel oči:
[17] Vidím jej, ale ne nyní;
patřím naň, avšak ne z blízka:
Vychází hvězda z Jakoba,
povstává žezlo z Israele;
pobije knížata moabská,
a zahubí všecky syny Setovy;
[18] Edomsko stane se jeho majetkem,
Seiru dostane se v dědictví jeho nepřátelům.
Israel tedy nabude moci.
[19] Z Jakoba vzejdiž panovník,
a zbytky města zničiž!
[20] Když pak pohlédl na Amalečany, pronesl tuto propověď:
Amalek je první mezi národy,
jeho poslední věcí však jest – záhuba.
[21] Pohlédnuv také na Kinejské, pronesl tuto propověď:
Pevné je sice sídlo tvé,
na skále položil jsi hnízdo své,
[22] z kmene Kin jsi vyvolen.

V. [17]. *„Vidím", „patřím"* ve věšteckém jasnozření. – Hebr.: vidím *„ji",* t. j. *hvězdu,* patřím *na ni,* na *hvězdu,* nebo vidím to (hvězdu a žezlo). *„Ne nyní", ne z blízka"* = v dálné budoucnosti (srv. „v *poslední doby"* ve v. 14.). – *„Žezlo"* = odznak vladařské, královské moci. Srv. Gn 49, 10. – *„Hvězda"* – náznak světla, slávy. – *Hvězda a žezlo* spolu znamenají tedy *slavné panování,* slavné království, které vzejde z národa israelského (= *„z Jakoba").* Srv. Is 14, 12; 9, 2; Zjev 22, 16. – Místo *„pobije knížata moabská"* hebr.: *„Roztříští oba boky Moabu,"* t. j. Moabsko na obou stranách. – Místo *„syny Setovy"* hebr. *„mužstvo rycící, hlučící" = Madianové* (Midján = spor, hádka). Madianové bylí nyní spojenci Moabů (srv. 22, 4.); pochopitelno, že jim nastával osud jako Moabům. Hvězdou vyšlou z Israele je Kristus a jeho předobraz *David,* jenž vedl vítěznou válku s Moaby a podrobil je svému žezlu (2. Král 8, 2; 23, 20; 1. Par 11, 22.). Od té doby platili Moabové poplatek králům israelským (4. Král 3, 4.) až do dob krále Méše; tomu se podařilo opříti se spojeným králům Joramovi (israelskému) a Josafatovi (judskému), k nimž se přidružil i král edomský (4. Král 3, 4.–27.). Ještě za časů Josefa Flavia byli *Moabové* národ *značně veliký* (Starož. I., 11, 5.). – *Jasnější hvězda vzešlá z Israele zasvítla nad Moabským křesťanstvím, a žezlo Kristovy pravdy a milosti vztyčené na Sionu,* tedy ve středu Israele, *podrobilo si Moaby;* tak předpovědi Balaamova vyplnila se ve smyslu nejplnějším a nejdokonalejším. Zříceniny v Moabsku dosud zachovalé vypravují, kolik tu bývalo za dob křesťanských chrámů, klášterů a pousteven. Památka na sídla biskupská v těchto krajích se uchovává dosud tím, že Apoštolská stolice jmenuje titulární biskupy *Hesebonu,* (města) *Nebo, Dibonu, Areopole* (bývalého Rabbath-Móáb).

V. [18]. Majetkem *„jeho" = Israelovým.* – *„Nepřátelé Seiru" = Israelité.* – *Seirové,* praobyvatelé středního Edomska, které si Edomové podmanili („Horové" srv. Gn 36, 20. nn.). Již Saul bojoval proti Edomům s úspěchem (1. Král 14, 47.), zejména však opět David (3. Král 11, 15. n.; 2. Král 8, 14.). Po častých půtkách se střídavým štěstím vedených mezi potomky Esauovými a Jakubovými porazil Edomy a donutil k obřízce Jan Hyrkan [135–106 př. Kr.] a tak ku přijetí náboženství israelského. Kdežto však náboženství mojžíšské přijali nucené, ochotně přijalo Edomsko náboženství toho, jehož narození oznámila hvězda pohanům (Mt 2, 2.) a jehož duchovní žezlo bude se třpytit věčně. Podobně jako svrchu poznamenáno, že někteří titulární biskupové mají sídla svá (dle jména) v bývalých biskupských městech Moabská, jmenuje dosud Apoštolská stolice biskupy *Petry* (hlavní město bývalého Edomu), *Áily, Arindely, Eluse, Hauary, Zoary.*

V. [19]. *„ panovník"* = hvězda a žezlo v. 17.

Jak dlouho však bude lze ti udržet se?
Vždyť Assyr odvede tě do zajetí.

[23] A opět pronesl (jinou) propověď!:

Běda, kdo bude moci žíti,
když tyto věci Bůh bude činit!
[24] Přijdou po lodích od západu,
přemohou Assyry, pobijí obyvatelstvo Zářečí,
konečně však zahynou i sami.

[25] Potom se Balaam zvedl a vrátil se domů. Také Balak vrátil se cestou, kterou byl přišel.

Israelité svedeni cizinkami ke smilstvu a modlářství. (25, 1. – 18.)

HLAVA 25. – [1] Toho času, kdy se Israel zdržoval v Setím, počal lid smilniti s Moabkami, [2] které je pozvaly ke svým obětem. Jedli tedy, klaněli se jejich bohu, [3] a oddávali se Beelfegorovi. I rozhněvav se Hospodin, [4] pravil Mojžíšovi: Vezmi všecka knížata lidu a zvěšej je proti slunci na kolech, aby se odvrátil hněv můj od Israele. [5] Mojžíš tedy pravil k soudcům israelským: Usmrtiž každý své lidi, kteří se oddali Beelfegorovi.

[6] Tu hle, jeden "ze synův Israelových šel před svými bratřími k Madiance, ač ho viděl Mojžíš i všecka obec synův Israelových, kteří plakali před vchodem do stánku. [7] Když to uzřel Finees, syn Eleazara, syna kněze Árona, zvedl se prostřed obce, uchopil kopí, [8] vešel za Israelitou na místo hanby a probodl je oba zároveň, muže i ženu, ve stydkých místech.

Tu přestala rána mezi Israelity. [9] Byly usmrceny dvacet čtyři tisíce lidí.

[10] Poté pravil Bůh Mojžíšovi: [11] Finees, syn Eleazara, syna kněze Árona, odvrátil hněv můj od synův Israelových, neboť rozhorlením mým byl puzen proti nim, bych sám ve svém rozhorlení nevyhubil synův Israelových. [12] Proto mu rci: Hle, činím s ním smlouvu pokoje, [13] kterou zaručuji na věčné časy kněžskou důstojnost jemu i potomstvu jeho, protože horlil pro Boha svého a synům Israelovým zjednal smír.

[14] Israelita, který byl usmrcen s Madiankou, slul Zambri, syn Saluův, kníže z rodu a z kmene Simeonovců. [15] Madianka pak, která zároveň s ním byla usmrcena, slula Kozbi, dcera Sura, jednoho z nejpřednějších knížat madianských.

[16] Hospodin pak pravil Mojžíšovi: [17] Ať pocítí Madianští, že jste jejich nepřáteli, rubejte je, [18] neboť oni též chovali se k vám nepřátelsky a zapletli vás do léček nastrojených modlou Fogor, zejména příslušnicí svou Kozbi, dcerou knížete madianského, která byla usmrcena v den trestu za svatokrádežné zbožňování Fogora.

Druhé sčítání lidu. (26, 1. – 65.)

HLAVA 26. – [1] Když byla prolita krev vinníků, pravil Hospodin Mojžíšovi a Eleazarovi, synu Áronovu, knězi: [2] Pořiďte součet všech Israelitův od dvaceti let a výše po jejich čeledích a rodech, všech, kteří jsou schopni boje. [3] Mojžíš tedy a Eleazar kněz na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu sčítali, kdo byl [4] od dvaceti let a výše,

---

V. [24]. *„Od západu"* hebr.: *„Od Kitthímu".* – (Vulg. doslovně: *„Z Italie!")* – *Kitthím* je vlastně *Kypros,* pak vůbec přímořské krajiny západní, tedy popředně Řecko. – *„Zářečí"* – krajiny na sever a východ od Eufratu, tedy Babylonie, Elam, Medie atd. – *„Sami"* = příchozí od západu. Obsah v. 24: Západ zničí veliké říše orientální (vzpomeň vítězných výprav Alexandrových), ale pak zahynou i tito (Makedoňané a Rekové vůbec).

jak byl Hospodin rozkázal:
Soupis jejich je tento:
5 Ruben, prvorozenec Izraelův. Jeho synové byli:
Henoch, ze kterého vzešla čeleď Henochovců,
Fallu, ze kterého vzešla čeleď Falluovců,
6 Hesron, ze kterého vzešla čeleď Hesronovců, a
Charmi, ze kterého vzešla čeleď Charmiovců.
7 To jsou čeledi Rubenovců, kterých byly napočítány
čtyřicet tři tisíce sedm set třicet.
8 Syn Fallův byl Eliab. 9 Jeho syny byli Namuel, Datan a Abiron. To jsou ona kníže
žata lidu – Datan a Abiron, – která povstala proti Mojžíšovi a Áronovi ve vzpouře
Koreově, když se vzbouřili proti Hospodinovi; 10 země otevřevši (tehdy) ústa svá,
pohltila (je i) Korea a zhynulo jich velmi mnoho, když oheň strávil dvě stě padesát
mužů. Tehdy stal se (veliký) div – 11 Kore zahynul, jeho synové (však) nezahynuli.
12 Synové Simeonovi podle svých čeledí byli:
Namuel, od něhož pochází čeleď Namuelovců,
Jamin, od něhož pochází čeleď Jaminovců,
Jachin, od něhož pochází čeleď Jachinovců,
13 Zare, od něhož pochází čeleď Zareovců, a
Saul, od něhož pochází čeleď Saulovců.
14 To jsou čeledi Simeonovců, jichž bylo všech napočítáno
dvacet dva tisíce dvě stě.
15 Synové Gadovi podle svých čeledí byli:
Sefon, z něhožto vzešla čeleď Sefonovců,
Aggi, z něhožto vzešla čeleď Aggiovců,
Suni, a z něho čeleď Suniovců,
16 Ozni, a z něho čeleď Ozniovců,
Her, a z něho čeleď Herovců,
17 Arod, a z něho čeleď Arodovců,
Ariel, a z něho čeleď Arielovců.

18 To jsou Gadovci, jichž bylo všech napočítáno
čtyřicet tisíc pět set.
19 Synové Judovi byli Her a Onan, kteří oba zemřeli v zemi Kanaan. 20 Podle čeledí
byli synové Judovi tito:
Sela, z něhožto vzešla čeleď Selovců,
Fares, a z něho čeleď Faresovců,
Zare, a z něho čeleď Zareovců.

21 Synové pak Faresovi byli: Hesron, ze kterého vzešla čeleď Hesronovců, a Ha-
mul, z něhožto vzešla čeleď Hamulovců.
22 To jsou Judovci, jichž bylo všech napočítáno
sedmdesát šest tisíc pět set.
28 Synové Issacharovi podle svých čeledí byli:
Tola, ze kterého vzešla čeleď Tolovců,
Fua, ze kterého vzešla čeleď Fuovců,
24 Jasub, ze kterého vzešla čeleď Jasubovců, a

Semran, ze kterého vzešla čeleď Semranovců.
25 To jsou Issacharovci, jichžto byly napočítány
šedesát čtyři tisíce tři sta.
26 Synové Zabulonovi podle svých čeledí byli:
Sared a z něho čeleď Saredovců,
Elon a z něho čeleď Elonovců,
Jalel, a z něho čeleď Jalelovců.
27 To jsou Zabulonovci, jichžto bylo napočítáno
šedesát tisíc pět set.
28 Synové Josefovi byli podle svých rodů Manasses a Efraim.
29 Z Manasse pošel Machir, a z něho čeleď Machirovců.
Machir zplodil Galaada a z něho pošla čeleď Galaadovců.
30 Galaadovi synové byli: Jezer, od něhož pochází čeleď Jezerovců,
Helek, od něhož pochází čeleď Helekovců,
31 Asriel, od něhož pochází čeleď Asrielovců,
32 Sechem, od něhož pochází čeleď Sechemovců,
Semida, od něhož pochází čeleď Semidovců, a
33 Hefer, od něhož pochází čeleď Heferovců.
Hefer byl otec Salfaada, jenž neměl synů, nýbrž jen dcery;
jejich jména jsou tato: Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa.
34 To jsou čeledi Manassovců, jichžto byly napočítány
padesát dva tisíce sedm set.
35 Synové Efraimovi podle svých čeledí byli:
Sutala, od něhož pochází čeleď Sutalských,
Becher, od něhož pochází čeleď Becherovců, a
Tehen, od něhož pochází čeleď Tehenovců. 36 Syn Sutalův byl
Heran, od něhož pochází čeleď Heranovců.
37 To jsou Efraimovci, jichžto byly napočítány
třicet dva tisíce pět set.
To jsou Josefovci podle svých čeledí.
38 Synové Benjaminovi podle svých čeledí byli:
Bela, od něhož pochází čeleď Belovců,
Asbel, od něhož pochází čeleď Asbelovců,
Ahiram, od něhož pochází čeleď Ahiramovců,
39 Sufam, od něhož pochází čeleď Sufamovců, a
Hufam, od něhož pochází čeleď Hufamovců.
40 Synové Belovi byli Hered a Noeman. Od Hereda pochází Čeleď Heredovců
a od Noemana čeleď Noemanovců.
41 To jsou Benjaminovci podle svých čeledí; bylo jich napočítáno
čtyřicet pět tisíc šest set.
42 Synové Danovi podle svých čeledí byli:
Suham, od něhož pochází čeleď Suhamovců.
To jsou Danovci podle svých čeledí. 43 Všichni byli Suhamovci.
Byly jích napočítány šedesát čtyři tisíce čtyři sta.
44 Synové Aserovi podle svých čeledí byli:

Jemna, od něhož pochází čeleď Jemnovců,
Jessuj, od něhož pochází čeleď Jessujovců, a
Brie, od něhož pochází čeleď Brieských.

45 Synové Briovi byli:
Heber, od něhož pochází čeleď Heberovců, a
Melchiel, od něhož pochází čeleď Melchielovců.
46 Jméno Aserovy dcery bylo Sára.
47 To jsou rody Aserovců. jichžto byly napočítány
padesát tři tisíce čtyři sta.
48 Synové Neftalovi podle svých čeledí byli:
Jesiel, od něhož pochází čeleď Jesielovců,
Guni, od něhož pochází čeleď Gunovců,
49 Jeser, od něhož pochází čeleď Jeserovců, a
Sellem, od něhož pochází čeleď Sellemovců.
50 To jsou rody Neftalovoů podle jejich čeledí; bylo jich napočítáno
Čtyřicet pět tisíc čtyři sta.
51 Úhrnný počet synů Israelových, kteří byli sčítáni, jest:
Šest set jeden tisíc sedm set třicet.
52 Hospodin pravil Mojžíšovi: 53 Těmto podle počtu jmen bude rozdělena země v dědičný majetek. 54 Kterých bude více, těm dáš větší díl, a kterých méně, menší: každému, jak nyní jsou sečteni, budiž dán dědičný úděl. 55 Ale tak, by los rozdělil zemi kmenům [a čeledím], 56 Čehokoliv dostane se jim losem, to ať vezmou podle většího nebo menšího počtu.
57 Soupis Levitů podle jejich čeledí je tento:
Od Gersona pochází čeleď Gersonovců,
od Kaata čeleď Kaatovců, a
od Merariho čeleď Merarovců.
58 Rody Levitů jsou tyto: rod Lobni, rod Hebroni, rod Musi a rod Kore.

Hl. 26. K v. 51. Mezi prvním sčítáním lidu (Nm 1.) a druhým (Nm 26.) jsou tyto rozdíly:

Při prvém sčítání bylo napočteno Rubenovců 46.500		Při druhém	Tedy více	Méně	V procetech
Rubenovců	46.500	43.730		- 2.700	- 5.95%
Simeonovců	59.300	22.200		-37.100	- 62.567%
Hadovců	45.650	40.500		-5.150	- 10.40%
Judovců	74.600	76.500	+1.900		+ 2.54%
Issacharovců	54.400	64.300	+ 9.900		+ 15.39%
Zabulonovců	57.400	60.500	+ 3.100		+ 5.59%
Efraimovců	40.500	32.500		-8.000	-19.75%
Manassovců	32.200	52.700	+ 20.500		+ 63.66%
Benjaminovců	35.400	45.600	+ 10.200		+ 28.81%
Danovců	62.700	64.400	+ 1.700		+ 2.71%
Aserovců	41.500	53.400	+ 11.900		+ 28.67%
Neftalovců	53.400	45.400		-8.000	-17.61%
Úhrnem	603.500	601.730	59.200	61.020	-0.3%
			–1.820		

V. 55. Místo *„kmenům a čeledím"* hebr.: *„Podle jmen oteckých kmenů".*

Kaat zplodil Amrama, [59] který měl manželku Jochabed, dceru Leviovu, která se mu narodila v Egyptě. Ta porodila Amramovi, svému muži, syny Árona, Mojžíše a Marii, sestru jejich. [60] Z Árona vzešel Nadab, Abiu, Eleazar a Itamar, [61] z nichžto Nadab a Abiu zemřeli, když přinesli před Hospodina nepatřičný oheň.0

[62] Všech, kteří byli sečteni, byly dvacet tři tisíce mužských, od jednoho měsíce a výše; nebyli totiž započítáni mezi syny Israelovy a nebyl jim dán mezi ostatními dědičný úděl.

[63] To je součet synův Israelových, kteří byli sepsáni od Mojžíše a kněze Eleazara na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu.

[64] Nebyl mezi nimi žádný z těch, kteří dříve byli sečteni od Mojžíše a Árona na poušti Sinajské. [65] Byltě Hospodin předpověděl, že všichni na poušti zemrou. Žádný tedy z nich nezůstal, jen Kaleb, syn Jefonův, a Josue, syn Nunův.

Zákon o dědickém právu dcer. (27, 1. – 11.)

HLAVA 27. – [1] Dcery Salfaada, syna Hefera, syna Galaada, syna Machira, syna Manassa, jenž byl syn Josefův – (dcery), jež sluly Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa, [2] přišly a předstoupily před Mojžíše, kněze Eleazara a všecka knížata lidu u vchodu do stánku úmluvy a pravily: [3] Náš otec zemřel na poušti; nezúčastnil se vzpoury, která byla proti Hospodinu zosnována za vedení Koreova, ale zemřel pro svůj hřích, nemaje mužských potomků. Proč by mělo jméno jeho z čeledí býti. vyhlazeno, že neměl syna? Dejte nám. dědičný úděl mezi příbuznými otce našeho.

[4] Mojžíš vznesl jejich při na Hospodina, aby ji rozsoudil. [5] Ten mu pravil: [6] Věc spravedlivou žádají dcery Salfaadovy; dej jim úděl mezi bratry jejich otce a nechť nastoupí po něm v dědictví.

[7] Synům Israelovým pak rci toto:

[8] Umře-li někdo nemaje syna, dostane se dědictví jeho dceři. [9] Kdyby neměl ani dcery, nastoupí jeho bratři. [10] Nebude-li však ani bratří, dáte dědictví bratřím otce jeho. [11] Kdyby neměl ani strýců, budiž dáno dědictví jeho nejbližším příbuzným.

To bude synům Israelovým svatým, věčně platným zákonem podle rozkazu daného Hospodinem Mojžíšovi.

Josue ustanoven vůdcem národa. (27, 12. – 23.)

[12] Hospodin také pravil Mojžíšovi: Vystup na toto pohoří Abarim a pohled odtud na zemi, kterou dám synům Israelovým. [13] Až ji spatříš, odejdeš i ty ke svým soukmenovcům, jak odešel bratr tvůj Áron; [14] nebo rozhněvali jste mě na poušti Sin, když se lid bouřil a když jste mne nechtěli před ním vodou oslaviti.

Jsou to „Vody odporu" v Kadesu na poušti Sin.

[15] Mojžíš mu odpověděl: [16] Hospodin, Bůh života v každém těle, opatřiž muže, který by byl nad tímto lidem, [17] který by v jeho čele kráčel vpřed i zpět, který by jej vyváděl a zaváděl (domů), by nebyl lid Hospodinův jako ovce bez pastýře.

[18] Hospodin mu pravil: Vezmi Josue, syna Nunova, muže, v němž je duch, a vlož na něho svou ruku. [19] Nechať se postaví před Eleazara kněze a před všecku obec, [20] a před očima všech prohlas, že mu odevzdáváš díl své moci, by ho poslouchala všecka obec synů Israelových. [21] Kdykoli bude něco podniknouti, Eleazar kněz otáže se mu Hospodina. Po jeho rozkazu vytáhne a vrátí se on a s ním všickni synové Israelovi i ostatní množství.

[22] Mojžíš učinil podle rozkazu Hospodinova. Vzal Josue, postavil ho před kněze Eleazara a před všecek shromážděný lid, [23] vložil mu na hlavu ruce a vykonal všecko, co byl Hospodin nařídil.

Zákony o denních a svátečních obětech za všecku obec. (28, 1. – 30, 1.)

HLAVA 28. – [1] Hospodin pravil též Mojžíšovi: [2] Přikaž synům Israelovým:
Přinášejte mi v předepsanou dobu příslušné oběti, (mé to) pokrmy k spálení, k vůni velmi příjemné.
[3] Oběti (zápalné), které jest vám přinášeti, jsou tyto:
Každého dne dva roční beránky bezvadné v celopal věčný budete obětovati, [4] jednoho ráno a druhého k večeru; [5] desetinu efy jemné mouky zadělané čtvrtinou hinu nejčistšího oleje. [6] Je to ustavičný celopal, který jste počali podávati na hoře Sinaj Hospodinu v zápalnou obět velmi příjemné vůně. [7] S každým beránkem podáte v Hospodinově svatyni v úlitbu čtvrtinu hinu vína. [8] Druhého beránka budete podobně obětovati k večeru podle úplného řádu oběti jitřní i jejích úliteb v (zápalnou) obět velmi příjemné vůně Hospodinu.
[9] Dne sobotního přinesete dva bezvadné roční beránky a dvě desetiny jemné mouky zadělané olejem v obět suchou, jakož i úlitby. [10] To budiž každou sobotu řádně obětováno kromě věčného celopalu.
[11] O novoluní přinesete v celopal Hospodinu dva býčky, jednoho berana a sedm ročních bezvadných beránků; [12] ke každému býčku (přidáte) tři desetiny jemné mouky zadělané olejem v suchou obět, ke každému beranu dvě desetiny jemné mouky zadělané olejem, [13] a ke každému beránku desetinu jemné mouky zadělané olejem v suchou obět. Je to celopal vůně velmi příjemné, zápalná obět Hospodinu. [14] Úlitby vína, které mají býti k jednotlivým obětem lity, buďtež tyto: Půl hinu ke každému býčku, třetina k beranu a čtvrtina k beránku. To bude celopal (podávaný) každého měsíce, jak v roce po sobě jdou. [15] K (tomuto) věčnému celopalu s příslušnými úlitbami budiž též obětován Hospodinu kozel za hříchy.
[16] Prvního měsíce, čtrnáctého dne (toho) měsíce bude Hospodinovo fase [17] a patnáctého dne veliký svátek; sedm dní budou jísti přesné chleby. [18] První den z nich bude svatý a slavný; žádné služebné práce nebudete v něm konati. [19] Přinesete v zápalnou obět v celopal Hospodinu dva býčky, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; [20] a ke každému suchou obět z jemné mouky zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu [21] a po jedné desetině ke každému beránku, jichž je sedm. [22] Také jednoho kozla za hříchy k svému očištění (budete obětovati). [23] (To vše) kromě jitřního celopalu, který budete vždy podávati. [24] Tak budete činiti každodenně po sedm dní (podávajíce) pokrmy k spálení, k vůni velmi příjemné Hospodinu, která bude se vznášeti z celopalův a z úliteb k nim příslušných. [25] Také sedmý den vám bude veleslavný a svatý; žádné služebné práce nesmíte v něm konati.
[26] Rovněž den prvotin, když budete po uplynutí týdnů Hospodinu obětovati nové plodiny, bude slavný a svatý; žádné služebné práce nebudete v něm konati. [27] Přinesete v celopal k vůni velmi příjemné Hospodinovi dva býčky, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; [28] v příslušnou obět suchou k tomu (podáte) jemné mouky, zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu [29] a po jedné desetině ke každému beránku, jichž jest úhrnem sedm; také kozla, [30] který je zabíjen za účelem očištění. (To vše) kromě každodenního celopalu a k němu příslušných úliteb.
[31] Bezvadné budiž vše, co obětujete s příslušnými úlitbami.

HLAVA 29. – [1] První den sedmého měsíce bude vám slavný a svatý, žádné služebné práce nebudete v něm konati, jeť to den hřmotného troubení. - Podáte v celopal Hospodinu k vůni velmi příjemné jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; [3] v suchou obět k tomu příslušnou přinesete jemné mouky, zadělané olejem, tři

desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu [4] a jednu desetinu ke (každému) beránku, jichžto jest úhrnem sedm; [5] též kozla za hřích, který jest obětován na usmířenou lidu. [6] (To vše) kromě novoměsíčního celopalu s příslušnými obětmi suchými a kromě věčného celopalu; s obvyklými úlitbami zákonem předepsanými podáte (to) v zápalnou oběť vůně velmi příjemné Hospodinu.

[7] Také desátý den toho sedmého měsíce bude vám slavný a svatý. Budete se mrtviti a žádné služebné práce nebudete v něm konati. [8] V celopal přinesete Hospodinu k vůni velmi příjemné jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; [9] v suchou oběť k tomu příslušnou podáte jemné mouky, zadělané olejem, tři desetiny ke každému býčku, dvě desetiny k beranu [10] a po jedné desetině ke každému beránku, jichžto jest úhrnem sedm; [11] též kozla za hřích. (To vše) kromě toho, co bývá obětováno za hřích na očištěnou, a kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou a kromě příslušných úliteb.

[12] Patnáctého dne sedmého měsíce, který vám bude svatý a slavný a v němž nebudete konati žádné služebné práce, začnete, světit sedmičlenní slavnost Hospodinu. [13] V celopal, k vůni velmi příjemné, budete obětovati Hospodinu třináct býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků; [14] v příslušnou oběť suchou přinesete jemné mouky, olejem zadělané, tři desetiny ke každému býčku, kterých. bude úhrnem třináct, dvě desetiny ke každému ze dvou beranů [15] a po jedné desetině ke každému ze čtrnácti beránků; [16] také kozla za hřích. (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou a mokrou. – [17] Druhý den budete obětovati dvanáct býčků, dva berany, čtrnáct bezvadných ročních beránků, [18] podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; [19] také kozla za hřích (budete obětovati). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [20] Dne třetího budete obětovati jedenáct býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, [21] podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; [22] také kozla za hřích (budete obětovati). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [23] Dne čtvrtého budete obětovati deset býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, [24] podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; [25] také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [26] Dne pátého budete obětovati devět býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, [27] podle předpisu přidáte suché i mokré oběti ke každému býčku, beranu i beránku; [28] také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [29] Dne šestého budete obětovati osm býčků, dva berany a sedm bezvadných ročních beránků, [30] podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; [31] také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [32] Dne sedmého budete obětovati sedm býčků, dva berany a čtrnáct bezvadných ročních beránků, [33] podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; [34] také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou. – [35] Dne osmého, který jest veleslavný, nebudete konati žádné služebné práce. [36] V celopal budete obětovati k vůni velmi příjemné Hospodinu jednoho býčka, jednoho berana a sedm bezvadných ročních beránků; [37] podle předpisu přidáte oběti suché i mokré ke každému býčku, beranu i beránku; [38] také kozla za hřích (podáte). (To vše) kromě věčného celopalu s příslušnou obětí suchou i mokrou.

[39] To budete obětovati Hospodinu o svých svátcích kromě obětí ze slibu a z dobré vů-

le, celopalův, obětí suchých i mokrých, a obětí pokojných.

HLAVA 30. – [1] Mojžíš oznámil synům Israelovým všecko, co mu byl Hospodin přikázal.

Zákon o zrušení slibů žen. (30, 2. – 17.)

[2] (Mojžíš) pravil knížatům kmenův israelských: Hospodin přikazuje toto:

[3] Učiní-li muž Hospodinu slib, nebo zaváže-li se přísahou, ať nezruší slova svého, ale splní všecko, co slíbil.

[4] Zaváže-li se k něčemu slibem nebo přísahou žena, která je v otcovském domě a ještě v dívčím věku, a zví-li otec o slibu, který učinila, neb o přísaze, kterou se zavázala, a neodporuje-li, bude slibem vázána: [5] cokoli slíbila neb načkoli přisahala, skutkem vyplní. [6] Jestliže však otec, slyše o jejím slibu ihned se opře, i sliby i přísahy její budou zrušeny a nebude vázána vyplniti slib, protože otec odporoval.

[7] Vdá-li se žena, která byla něco slíbila, neb váže-li její duši přísahou slovo, které jednou jí z úst vyšlo, [8] a muž toho dne, kdy o tom uslyší, nebude odpírati, bude slibem vázána a splní, cokoli byla slíbila. [9] Jestliže však ihned se ohradil, když o tom uslyšel, a (tak) zrušil její sliby i slova, kterými se byla zavázala, bude jí Hospodin milostiv.

[10] Vdova a žena zapuzená, cokoliv slíbí, splní.

[11] Zaváže-li se slibem nebo přísahou manželka v domě svého muže [12] a jestliže muž, když o tom uslyšel, mlčel a neprotivil se jejímu slibu, splní, cokoli byla slíbila. [13] Jestli však hned odporoval, nebude vázána slibu dostáti, neboť manžel se opřel; Hospodin bude jí milostiv.

[14] Slíbí-li neb zaváže-li se přísahou, že [postem neb odpírajíc si jiných věcí] se bude mrtviti, bude na vůli muže, bude-li to moci činiti čili nic. [15] Jestliže muž, když o tom uslyší, mlčí, odkládaje na druhý den výrok: cokoliv slíbila nebo připověděla, ať splní, neboť (muž) hned, jak o tom uslyšel, neodporoval. [16] Bude-li odpírati teprve později, když o tom již ví, bude sám odpověden za její vinu.

[17] To jsou ustanovení, která dal Hospodin Mojžíšovi a která stanoví poměr mezi manželem a manželkou, (jakož i) mezi otcem a dcerou, která jest ještě v dívčím věku, zůstává v domě svého otce.

Výprava proti Madianitům. (31, 1. – 54.)

HLAVA 31. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Nejprve pomsti synův Israelových na Madianitech a pak budeš přiřazen ke svým soukmenovcům. [3] Mojžíš ihned rozkázal: (Vyberte) ze sebe muže a vyzbrojte je k boji, by vykonali pomstu Hospodinovu na Madianitech. [4] Z každého kmene israelského budiž vybráno tisíc mužů, a ti buďtež posláni na výpravu.

[5] Postavili tedy po tisíci z každého kmene, to jest dvanáct tisíc ozbrojených mužů. [6] Mojžíš je poslal s Fineesem, synem kněze Eleazara a dal mu posvátné věci, jakož i polnice na troubení.

[7] Když pak v boji proti Madianitům zvítězili, pobili všecky mužské, [8] i krále jejich, pět vladařů lidu: Eviho, Rekema, Suru, Hura a Rebe; také Balaama, syna Beorova, zabili mečem. [9] Ženy jejich i děti zajali, všecek dobytek a všecek majetek, jaký jen mohli míti, zabrali; [10] jak města, tak vesnice i místa hrazená strávil oheň. [11] Kořist, totiž vše, co po-

---

Hl. 31. V. [6]. *„Posvátnými věcmi"* je tu kněžské roucho a snad i potřeby k levitskému očištění, jemuž se po skončené výpravě všichni bojovníci sedm dní podrobovali. Srv. níže v. 22. nn. Hummelauer se domnívá, že Finees vzal s sebou i *posvátní; osudí,* jehož byl oprávněn zastupuje svého otce se dotazovati.

brali z lidí a z dobytka, vzali [12] a přivedli k Mojžíšovi, ke knězi Eleazarovi a k veškeré obci synův Israelových; také ostatní (ukořistěné) předměty přinesli do ležení na Moabských pláních u Jordánu proti Jerichu. [13] Mojžíš, Eleazar a všecka knížata lidu vyšli jim za stany vstříc. [14] Mojžíš pak rozhněval se na velitele vojska, na tisícníky a setníky, kteří přicházeli z výpravy válečné, [15] a pravil: Proč jste zachovali ženy? [16] Ony jsou to, jež oklamaly syny Israelovy z Balaamova návodu a svedly vás, že jste hříšnou úctou Fogora zpronevěřili se Hospodinu, začež rána stihla lid. [17] Proto muže a všecky chlapce pobijte, i ženy, které obcováním poznaly muže, usmrťte, [18] dívky však, totiž všecky panny si ponechte. [19] A zůstaňte sedm dní venku za stany; kdo zabil člověka, neb zabitého se dotekl, nechať se dne třetího a sedmého očistí; [20] také všecka kořist, ať je to roucho, nářadí nebo předmět k jakékoliv potřebě zhotovený z kozích koží, ze srsti, nebo ze dřeva, budiž očištěna.

[21] Kněz Eleazar pak pravil bojovníkům, kteří se zúčastnili válečné výpravy: Toto jest ustanovení zákona, které Hospodin uložil Mojžíšovi: [22] Zlato, stříbro, měď, železo, olovo, cín [23] a všecko, co může roztaveno býti, budiž přečištěno ohněm; co však nemůže ohně snésti, budiž očistnou vodou posvěceno. [24] Dne sedmého vyperte svůj šat a tak jsouce očištěni, smíte vejíti do tábora.

[25] Hospodin řekl též Mojžíšovi: [26] Sečtěte všecky ukořistěné předměty, od člověka až po dobytek, ty, kněz Eleazar a knížata lidu; [27] a rozděl na dva rovné díly kořist mezi ty, kteří bojovali, kteří se účastnili výpravy a mezi všecek ostatní lid. [28] Od těch, kteří bojovali, účastnivše se vojny, vyber dávku Hospodinovi, z (každých) pěti set po jedné hlavě, jak z lidí tak z hovězího dobytka, z oslů a z ovec, [29] a dej ji knězi Eleazarovi; jsoutě to prvotiny Hospodinovy. [30] Z polovice připadající ostatním Israelitům vezmi každého padesátého člověka, býka, osla, ovci, vůbec dobytče a dej je Levitům, kteří opatrují stánek Hospodinův.

[31] Mojžíš a Eleazar učinili podle rozkazu Hospodinova.

[32] Bylo pak té kořisti, které čety nabraly:

šest set sedmdesát pět tisíc ovec,
[33] sedmdesát dva tisíce kusů hovězího dobytka,
[34] šedesát jeden tisíc oslů,
[35] třicet dva tisíce lidských duší, žen, které mužů nepoznaly.

[36] Těm, kteří byli ve válce, dána polovice:
tři sta třicet sedm tisíc pět set ovec, [37] z nichžto na díl Hospodinův
bylo odpočítáno šest set sedmedesát pět ovec;
[38] z třiceti šesti tisíc hovězího dobytka (byly odpočítány)
sedmdesát dva kusy,
[39] z třiceti tisíc pěti set oslů (byl odpočítán) – šedesát a jeden kus,
[40] a ze šestnácti tisíc duší lidských dostaly se na díl Hospodinův
třicet dvě duše.

[41] Odevzdal tedy Mojžíš knězi Eleazarovi, jak mu bylo přikázáno, všecky prvotiny Hospodinovy [42] z polovice Israelitů, z té totiž, kterou byl oddělil bojovníkům z výpravy.

[43] Z (druhé) polovice, která se byla dostala ostatnímu lidu, to jest

ze tří set třiceti sedmi tisíc pěti set ovec,
[44] ze třiceti šesti tisíc hovězího dobytka,
[45] ze třiceti tisíc pěti set oslů [46] a
ze šestnácti tisíc lidí [47] vzal Mojžíš každou padesátou hlavu a dal ji Levitům, kteří opatrovali Hospodinův stánek, jak byl Hospodin přikázal.

[48] Tu přistoupili k Mojžíšovi velitelé branného lidu, tisícníci a setníci a pravili: [49] My, služebníci tvoji, sečetli jsme počet bojovníků, které jsme měli pod svým velením, a nescházel ani jeden. [50] Proto obětujeme v dar Hospodinu každý, cokoli jsme mohli [v kořisti] sehnati ze zlata, sponky na nohy i ruce, prsteny, náramky i nákrčníky, aby ses modlil za nás k Hospodinu. [51] Přijal tedy Mojžíš a kněz Eleazar všecko zlato rozmanitých tvarů, [52] vážící šestnáct tisíc sedm set padesát lotův, od tisícníkův a setníků. [53] Co si totiž každý ukořistil, bylo jeho. [54] Vzali to a zanesli do stánku zjevení, by to připomínalo Hospodinovi syny Israelovy.

Zajordání rozděleno kmenům. Ruben, Gad a polovině kmene Manasse. (32, 1. – 42.)

HLAVA 32. – [1] Synové Rubenovi a Gaelovi měli mnoho stád, nesčetné množství dobytka. Když uviděli, že krajiny Jazer a Galaad jsou příhodný k chovu dobytka, [2] přišli k Mojžíšovi, k Eleazarovi knězi a ke knížatům lidu řkouce: [3] Atarot, Dibon, Jazer, Nemra, Hesebon, Eleale, Saban, Nebo a Beon, [4] krajiny to, které stihl Hospodin před očima synův Israelových ranou, mají četná pastviska, a my, služebníci tvoji, máme velmi mnoho dobytka; [5] prosíme tedy, jestliže jsme nalezli milost před tebou, bys je nám, služebníkům svým, dal v majetek, a nevedl nás přes Jordán. [6] Mojžíš jim odpověděl: Vaši bratři mají tedy jíti do boje a vy si tu budete hověti? [7] Proč podrýváte důvěru (ostatních) Israelitů, by neměli odvahy přejíti na místo, které jim Hospodin hodlá dáti? [8] Zdaž nečinili rovněž tak otcové vaši, když jsem poslal z Kadesbarne vyšetřiti zemi? [9] Přišli totiž až do údolí Hroznového, prohlédli všecku zemi a (pak) podryli důvěru Israelitů, že vejdou do země, kterou jim dal Hospodin. [10] Hospodin se rozhněval a přisahal: [11] „Lidé tito, kteří vytáhli z Egypta, od dvaceti roků a výše, neuzří země, kterou jsem přísežně slíbil Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, neboť nechtěli mne poslouchati; [12] kromě Kaleba, syna Jefonova, Kenezského, a kromě Josue, syna Nunova, (nebo) ti splnili vůli mou." [13] Hospodin, hněvaje se na Israele, vodil jej po poušti čtyřicet let sem tam, dokud nevyhynulo všecko to pokolení, které činilo, co bylo zlé před obličejem jeho. [14] Hle – mluvil dále Mojžíš – vy, dorost a vychovanci hříšníků, nastupujete na místo otců svých, byste rozmnožili hněv Hospodinův proti Israeli. [15] Nebudete-li chtíti ho poslouchati, nechá lid na poušti a vy budete příčinou záhuby všech.

[16] Ale oni přistoupivše blíže pravili: Uděláme ovcím chlévy, dobytku stáje a dětem svým hrazená města; [17] my sami pak ozbrojeni a opásáni potáhneme do boje v čele synův Israelových, dokud jich neuvedeme na místa jejich. Dítky naše, (ženy) a majetek náš budou pro úklady obyvatelstva ve hrazených městech. [18] Nevrátíme se do domovů svých, dokud nebudou synové Israelovi v držení svého dědičného majetku, [19] a nebudeme činiti nároků na nic za Jordánem, neboť máme již úděl svůj na jeho břehu východním. [20] Mojžíš jim řekl: Učiníte-li, co slibujete, každý bojovník ve zbroji přejde-li Jordán, [21] potáhnete-li ve zbroji před Hospodinem do boje, dokud Hospodin neporazí svých nepřátel [22] a dokud mu nebude podmaněna všecka země: budete bez viny před Hospodinem i před Israelem, a krajiny, o které žádáte, obdržíte před Hospodinem. [23] Pakli neučiníte, co pravíte, není pochyby, že zhřešíte proti Bohu, a vězte, že hřích váš zachvátí vás! [24] Stavějte tedy dětem svým (a ženám) města, chlévy a stáje ovcím i dobytku, a co jste slíbili, splňte! [25] I řekli Gadovci a Rubenovci Mojžíšovi: Jsme služebníci tvoji, učiníme, jak velí pán náš. [26] Své

V. [22]. *„Obdržíte před Hospodinem"* = sám Hospodin uzná vaše právo na krajiny, o které žádáte.

děti, ženy, stáda a dobytek zůstavíme ve městech galaadských; [27] my však, služebníci tvoji, všichni ve zbroji potáhneme do boje, jak ty, pane, pravíš.

[28] Rozkázal tedy Mojžíš knězi Eleazarovi, Josuovi, synu Nunovu, a knížatům kmenových čeledí Israelitů: [29] Potáhnou-li Gadovci a Rubenovci s vámi přes Jordán – všichni vyzbrojení do boje – před Hospodinem, a země bude vám podrobena, dejte jim Galaad v majetek. [30] Pakli nebudou chtíti ve zbroji přejíti s vámi do země Kanaan, ať dostanou sídla mezi vámi. [31] Gadovci a Rubenovci odpověděli: Jak rozkázal Hospodin služebníkům svým, tak učiníme: [32] půjdeme ve zbroji před Hospodinem do země Kanaan a prohlašujeme, že jsme již dostali úděl svůj za Jordánem.

[33] Dal tedy Mojžíš Gadovcům, Rubenovcům a polovici kmene Manasse, syna Josefova, království Sehona, krále amorrhejského, a království Oga, krále basanského, jejich zemi s jejími městy kolem dokola.

[34] A vystavěli synové Gadovi Dibon, Atarot, Aroer, [35] Etrot-Sofan, Jazer, Jegbaa, [36] Betnemra, Betaran, města hrazená i chlévy svému dobytku.

[37] Rubenovci pak vystavěli Hesebon, Eleale, Karjatajm, [38] Nabo, Balmeon – ta jména změnili – a Sabamu. Městům, která vystavěli, dali jména.

[39] Synové pak Machira, syna Manassova, táhli do Galaadu, zpustošili jej a pobili tamější amorrhejské obyvatelstvo.

[40] Dal tedy Mojžíš zemi Galaad Machirovi, synu Manassovu, který se tam usadil. [41] Jair pak, syn Manassův, šel a opanoval její vsi, které nazval Havot-Jair, to jest Vsi Jairovy. [42] Také Nobe vytáhl, zabral Chanat s jeho vesnicemi a nazval (kraj) ten podle svého jména Nobe.

Zásady pro rozdělení Předjordání. (33, 1. – 36, 13.)

HLAVA 33. – [1] Toto jsou zastávky Israelitů, kteří táhli z Egypta ve svých četách před Mojžíšem a Áronem. [2] Mojžíš je sepsal podle toho, jak z rozkazu Hospodinova místa ležení měnili.

[3] Měsíce prvního, patnáctého dne měsíce prvního, druhého dne fase vytáhli Israelité mocí Nejvyššího z Ramesse před očima všech Egypťanů, [4] pochovávajících prvorozence, které Hospodin usmrtil – i nad bohy jejich vykonal soud – [5] a položili se v Sokotu. [6] Ze Sokotu přišli do Etamu, který je na samém konci pouště.

[7] Odtud vyšedše, zaměřili proti Fihahirotu, jenž leží proti Bélsefonu a položili se táborem před Magdalena.

[8] Vyrazivše z Fihahirotu přešli středem moře na poušť, a urazivše cestu tří dnů na poušti Etam, zastavili se v Maře.

[9] Opustivše Maru, přitáhli do Elimu, kdež bylo dvanáct studnic vody a sedmdesát palem, a tam se utábořili.

[10] Vyšedše odtud rozbili stany u Rudého moře. Vzdálivše se od Rudého moře [11] položili se na poušti Sin.

[12] Odtud odtáhše přišli do Dafky.

[13] Opustivše Dafku odpočívali v Alusu.

[14] Z Alusu odebrali se do Rafidim, kdež rozbili stany; tam neměl lid vody k pití.

[15] Vytáhše z Rafidim usadili se na poušti Sinajské.

V. [27]. hebr. praví, že potáhnou *„před Hospodinem"*, t. j. před archou. Podle řádu 10, 17. podaného měli Rubenovci a Gadovci táhnouti *za archou.* Nyní však budou kráčeti v čele (srv. Jos. 4, 12.) patrně proto, že nemajíce s sebou žen, dětí a dobytka, jsou k boji způsobilejší (Hummelauer).

[16] Zvedše se z pouště Sinajské přitrhli ke Hrobům choutek.
[17] Davše se na pochod z Hrobů choutek zastavili se v Haserotu.
[18] Z Haserotu přišli do Retmy.
[19] Svinuvše stany v Retmě rozbili je zase v Remmonfaresu.
[20] Hnuvše se odtud dostali se do Lebny.
[21] Z Lebny připutovali do Ressy.
[22] Vyšedše z Ressy přišli do Keelaty.
[23] Vzdálivše se odtud rozbili stany na hoře Sefer.
[24] Od hory Sefer přišli do Arady.
[25] Vykročivše odtud dorazili do Makelotu.
[26] Odebravše se z Makelotu zastavili se v Tahatu.
[27] Z Tahatu odtáhli do Tare.
[28] Vyšedše odtud rozložili se v Metce.
[29] Z Metky přišli do Hesmony,
[30] z Hesmony do Moserotu,
[31] z Moserotu do Benejakanu.
[32] Z Benejakanu přišli na horu Gadgad.
[33] Odšedše odtud rozbili stany v Jetebatě.
[34] Z Jetebaty přišli do Hebronu,
[35] z Hebronu do Asiongaberu,
[36] z Asiongaberu na poušť Sin, to jest do Kadesu.
[37] Vyrazivše z Kadesu položili se táborem na hoře Hór, na samých hranicích Edomska. [38] Na rozkaz Hospodinův vystoupil kněz Áron na horu Hór a tam zemřel roku čtyřicátého po vyjití Israelitů z Egypta, měsíce pátého, prvního dne měsíce, [39] když byl ve stu dvaceti třech letech. [40] Tu uslyšel kanaanský král Aradu, který sídlil na jihu, že do země Kanaan vtrhli Israelité.

[41] Od hory Hór táhli dále, až se zastavili v Salmoně.
[42] Ze Salmony přišli do Funonu,
[43] z Funonu do Obotu,
[44] z Obotu do Ijeabarim, jež leží na pomezí Moabska.
[45] Z Ijeabarim přitáhli do Dibongadu,
[46] z Dibongadu do Helmondeblataim,
[47] z Helmondeblataim na hory Abarim proti Nabo.
[48] Z hor Abarim přišli na Moabské pláně nad Jordán proti Jerichu. [49] Tam rozložili se táborem od Betsimotu až po Abelsatim, na pláních Moabských.
[50] Tam pravil Hospodin Mojžíšovi: [51] Přikaž synům Israelovým:
Až přejdete Jordán a vkročíte do země Kanaan, [52] rozprašte všecky obyvatele země té, roztřískejte (jejich) památníky, sochy ztroskotejte a všecky výšiny zkazte. [53] Tak očistěte zemi, a usaďte se v ní, neboť já jsem vám ji dal v majetek. [54] Rozdělte si ji losem. Kmenům četnějším dejte po větším dílu, méně četným po menším. Každému jak los padne, tak budiž dán dědičný úděl. Podle kmenův a čeledí buďtež úděly rozděleny. [55] Nebudete-li však chtíti povražditi obyvatelů země, ti, kteří zůstanou, budou vám jako trny v očích a jako šípy v bocích a budou vás sužovati v zemi sídel vašich; [56] a cožkoli jim jsem zamýšlel učiniti, vám učiním.

Hl. 33. V. [34]. Hebr.: *'Abróná.*
V. [55]. Místo *„povražditi"* hebr.: *„zapuditi".* K věci srv. Ex 23, 33; Jos 23, 13.

HLAVA 34. – [1] Hospodin mluvil k Mojžíšovi: [2] Přikaž synům Israelovým:
Až vejdete do země Kanaan, jíž dostane se vám v majetek, ať má tyto meze:
[3] Jižní hranice začínejte od pouště Sin, která sousedí s Edomskem, a končete se na východě Mořem solným; [4] zatáčejte se na jih od Štírového průsmyku, táhněte se až k Senně a sahejte na jihu až do Kades-Barnea; odtud vybíhejte hranice k Vesnici jménem Adar a dále až k Asemoně; [5] pak se (hranice) zahnou od Asemony až k Potoku egyptskému a skončí se břehem Velikého moře.
[6] Hranice západní začnou u Velikého moře a u něho se také skončí.
[7] Půlnoční hranice počnou u Velikého moře a poběží až k Nejvyšší hoře, [8] od ní pak až tam, kudy se jde do Ematu, až k samé Sedadě, [9] až do Zefrony a do vsi Enan. To budou hranice se strany severní.
[10] Odtud budou vymezeny hranice východní: od Vesnice Enan půjdou k Sefamě, [11] od Sefamy potáhnou se dolů do Rebly, která leží naproti Prameni, odtud poběží k východnímu břehu jezera Keneret, [12] sestoupí k Jordánu a ukončí se Slaným mořem.
Země v obvodu těchto hranic bude vaše.
[13] Přikázal tedy Mojžíš synům Israelovým: Toto bude země, které se vám dostane v úděl losem a kterou rozkázal Hospodin dáti devíti a polovici kmenům; [14] neboť kmen Rubenovců podle jejich čeledí, kmen Gadovců podle počtu rodův a polovice kmene Manassova, [15] to jest půl třetího kmene obdrželi svůj úděl za Jordánem proti Jerichu na východní straně.
[16] Hospodin řekl též Mojžíšovi: [17] Jména mužů, kteří vám budou zemi děliti, jsou tato:
Kněz Eleazar, Josue, syn Nunův, [18] a po jednom knížeti z každého kmene, [19] jichžto jména jsou tato:
Z kmene Judova Kaleb, syn Jefonův,
[20] z kmene Simeonova Samuel, syn Ammiudův,
[21] z kmene Benjaminova Elidad, syn Chaselonův,
[22] z kmene Danova Bokki, syn Jogliův,
[23] ze synů Josefových z kmene Manassova Hanniel, syn Efodův,
[24] z kmene Efraimova Kamuel, syn Seftanův,
[25] z kmene Zabulonova Elisafan, syn Farnachův,
[26] z kmene Issacharova kníže Faltiel, syn Ozanův,
[27] z kmene Aserova Ahiud, syn Salomiův,
[28] z kmene Neftaliova Fedael, syn Ammiudův.
[29] Těm přikázal Hospodin, aby rozdělil synům Israelovým zemi Kanaan.
HLAVA 35. – [1] Hospodin pravil Mojžíšovi na Moabských pláních nad Jordánem proti Jerichu také toto:
[2] Přikaž synům Israelovým, ať dají ze svého (dědičného) majetku Levitům [3] města k bydlení a pastviny kolem nich, by mohli sami sídliti v městech a pro stáda a dobytek (jejich) aby byla pastviska. [4] Ty pastviny budou se rozkládati od městských zdí ven kolem dokola na tisíc kroků: [5] na východ slunce budou dva tisíce loket, na poledne budou dva tisíce loket, k moři, které je na západ, bude táž míra, a hranice na severu půjdou v téže délce; tak budou města uprostřed a za nimi pastviny. [6] Z těch měst, která dáte Levitům, bude šest odděleno na ochranu uprchlíků, by se mohl do nich utéci, kdo prolil krev; kromě těch (dáte jim) jiná čtyřicet dvě města, [7] tedy úhrnem čtyřicet osm (měst) a jejich okolí. [8] Těch měst, která budou dána z území Israelitů, více bude vzato od těch, kteří mají více, a méně od těch, kteří mají méně; každý (kmen) podle rozměrů svého dědičného území dá Levitům města.

[9] Hospodin řekl Mojžíšovi: [10] Rci synům Israelovým:
Až přijdete přes Jordán do země Kanaan, [11] ustanovte, která města mají býti na ochranu uprchlíků, kteří nechtíce prolili krev; [12] bude-li prchající v některém z nich, nesmí ho zabíti příbuzný zabitého, dokud nebude jeho pře za jeho přítomnosti soudně před obcí vyřízena. [13] Z těchto měst, která budou na ochranu uprchlíkův oddělena, [14] tři buďte za Jordánem a tři v zemi Kanaan; [15] jak Israelitům tak cizincům a přistěhovalcům (budou vykázána), aby se do nich mohl utéci, kdo nechtě prolil krev.
[16] Udeří-li kdo koho železem, že udeřený zemře, je vinen vraždou: ať také zemře. [17] Hodí-li kamenem, že zasažený zemře, budiž potrestán podobně. [18] Zahyne-li udeřený dřevem, budiž pomstěn smrtí údercovou. [19] Příbuzný zavražděného zabije vraha; hned, jak ho dostane, zabije ho. [20] Jestliže někdo z nenávisti druhým strčí, neb úkladně na něho něco hodí, [21] neb jsa jeho nepřítelem tak jej udeří rukou, že zemře, úderce ten je vinen (úkladnou) vraždou; příbuzný zabitého hned, jak ho najde, zabije ho.
[22] Učiní-li však někdo náhodou, bez nenávisti [23] a bez nepřátelství něco takového, [24] a bude-li výslechem svědků to dokázáno na soudě o prolití krve, zavedeném mezi údercem a mezi příbuzným zabitého: [25] budiž vysvobozen nevinný z moci mstitelovy a budiž soudním nálezem uveden zase do města, do něhož se byl utekl, a tam zůstaniž, dokud velekněz, svatým olejem pomazaný, neumře.
[26] Bude-li vrah postižen a usmrcen od mstitele krve [27] mimo obvod města za útočiště vykázaného, bude krvemstitel bez viny; [28] měl uprchlík až do smrti velekněžovy ve městě přebývati; (teprve) když tento zemře, smí se vrah navrátit do svého domova.
[29] Tyto zákony budou míti věčnou platnost po všech sídlech vašich.
[30] Vrah budiž trestán na základě výpovědí svědků; na základě svědectví jednoho nesmí býti nikdo odsouzen.
[31] Od toho, kdo je vinen vraždou, výkupného nesmíte přijmouti; ale ať sám zemře. [33] Vyhnaná, to jest uprchlíci, nebudou se moci žádným způsobem vrátit do svých domovů před smrtí velekněžovou.
[33] Neposkvrňujte země, ve které sídlíte; poskvrňována je krví nevinných a nemůže býti očištěna jinak než krví toho, jenž prolil krev druhého. [34] Budiž země vaše zachovávána čista, protože já přebývám s vámi; ját jsem Hospodin, jenž sídlí mezi syny Israelovými.

HLAVA 36. – [1] Pohlaváři rodu Galaada, syna Machira, syna Manassova, z rodu synů Josefových, přistoupili k Mojžíšovi a pravili mu před knížaty synův israelových: [2] Tobě, pánu našemu, rozkázal Hospodin, bys losem rozdělil zemi synům Israelovým, a dcerám Salfaada, bratra našeho, bys dal úděl, jaký příslušel otci jejich. [3] Pojmou-li je za manželky příslušníci jiného kmene, půjde za nimi i majetek jejich, a protože se tak dostane jinému kmeni, ubude našeho dědičného údělu; [4] když pak přijde milostivé léto, to jest padesátý rok, (léto) odpuštění, rozdělené úděly zůstanou smíšeny a majetek kmene jednoho přejde na kmen druhý.
[5] Mojžíš odpověděl synům Israelovým a z rozkazu Hospodinova řekl: Kmen Josefovců má pravdu [6] a Hospodin přikazuje o dcerách Salfaadových toto: Nechať se vdají, za koho chtějí, jen ať jsou to muži z jejich kmene, [7] aby se nemísil majetek jednoho kmene israelského s majetkem kmene druhého. Tak všichni muži nechať berou si manželky ze svého kmene a čeledí, [8] a všecky ženy muže z téhož kmene, by dědičný majetek zůstal v rodinách [9] a majetek jednotlivých kmenů by se nesměšoval, ale zůstal, [10] jak byl od Hospodina rozdělen.
Dcery Salfaadovy učinily, jak bylo rozkázáno: [11] Maala, Tersa, Hegla, Melcha a Noa

vdaly se za syny svého strýce [12] z čeledi Manassa, jenž byl synem Josefovým; tak majetek,
který jim byl původně dán, zůstal ve kmeni a v čeledi otce jejich.
[13] To jsou přikázání a zákony, které dal Hospodin Mojžíšem synům Israelovým na
Moabských pláních nad Jordánem proti Jerichu.

DEUTERONOMIUM

ČILI

PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA

Přechod (1, 1. – 3.) a nadpis (1, 4. – 5.)

HLAVA 1 – [1] Toto jsou slova, která mluvil Mojžíš ke všemu Israelovi za Jordánem na poušti, v rovině naproti Rudému moři, mezi Faranem, Tofelem, Labanem a Haserotem, kde je mnoho zlata; [2] jedenáct dní cesty jest od Horebu do Kades-Barne, jde-li se cestou k pohoří Seir.

[3] Léta čtyřicátého, jedenáctého měsíce, prvního dne měsíce domluvil Mojžíš synům Israelovým všecko, co mu byl Hospodin přikázal, aby jim pověděl.

[4] Když byl porazil Sehona, krále amorrhejského, který sídlil v Hesebonu, a Oga, krále basanského, který zůstával v Astarotu a v Edreji, [5] za Jordánem v Moabsku počal Mojžíš vysvětlovati zákon a pravil:

Cesta od hory Sinaj. (1, 6. – 18.)

[6] Hospodin, Bůh náš, pravil nám na Horebu: (Již) dosti dlouho jste na tomto pohoří zůstali. [7] Obraťte se a táhněte na hory Amorrhejských a na místa s nimi sousedící, na roviny, na výšiny i na nížiny, do krajiny jižní, na pobřeží, (táhněte) do země Kanaan a k Libanonu, až k veliké řece Eufratu. [8] Hle – pravil – dávám vám (tu zemi); jděte a zaberte ji, neboť přisahal Hospodin otcům vašim Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, že ji dá jim a potomstvu jejich.

[9] Řekl jsem vám onoho času: [10] Nestačím sám na vás; neboť Hospodin, Bůh váš, rozmnožil vás a jest vás dnes velmi mnoho, jako hvězd nebeských. – [11] Hospodin, Bůh otců vašich, přidej k tomu počtu mnoho tisícův a požehnej vám, jak slíbil. – [12] Já sám nestačím na břímě správy vaší a na (vaše) pře. [13] Dejte si podle kmenů svých moudré a rozumné muže, jejichžto mravy jsou osvědčeny, bych je ustanovil nad vámi za knížata. [14] Tehdy jste mi odpověděli: Dobrá jest věc, kterou chceš učiniti.

[15] Vzal jsem tedy z kmenů vašich muže moudré a vážené a ustanovil jsem je knížaty, tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky, kteří by vás o všem poučovali. [16] A přikázal jsem jim: Vyslýchejte je a spravedlivě suďte, ať je to člověk domácí nebo cizinec. [17] Nečiňte rozdílů v osobách: vyslýchejte jak malého tak velikého; nedbejte žádné osoby; nebo soud je věc Boží.

Bude-li se vám zdáti něco nesnadné, vzneste (to) na mne a já to vyšetřím.

[18] Tak přikázal jsem všecko, co máte činiti.

V Kades-Barne. (1, 19. – 46.)

[19] Vyšedše od Horebu, přešli jsme hroznou a převelikou poušť, kterou jste viděli, po cestě vedoucí na hory Amorrhejských, jak byl nám přikázal Hospodin, Bůh náš. Když jsme přišli do Kades-Barne, [20] řekl jsem vám: Přišli jste k horám Amorrhejských, které nám dá Hospodin, Bůh náš. [21] Pohleď na zemi, kterou Hospodin, Bůh tvůj, ti dá; vstup a zaber ji, jak řekl Hospodin, Bůh nás, otcům tvým; neboj se a ničeho se nestrachuj.

[22] I přistoupili jste všichni ke mně a řekli jste: Pošleme muže, kteří by shlédli zemi a oznámili, kterou cestou máme stoupati a ke kterým městům táhnouti.

[23] Když se mi líbila řeč ta, poslal jsem z vás dvanáct mužů, po jednom z každého kmene. [24] Ti šli, vystoupili na hory a přišli až k údolí Hroznovému. Shlédše zemi [25] vzali z ovoce jejího, by ukázali (její) plodnost, přinesli (je) k nám a pravili: Výborná je země, kterou nám dá Hospodin, Bůh náš.

[26] Vy však jste nechtěli táhnouti (dále), ale nevěříce řeči Hospodina, Boha svého, [27] reptali jste ve stanech svých řkouce: Hospodin nás nenávidí a proto nás vyvedl z Egypta, by nás vydal do moci Amorrheův, a zahladil. [28] Kam (to) máme vtáhnouti?

Vyzvědači naplnili strachem mysli naše řkouce: Jest jich náramně veliké množství, jsou většího vzrůstu než my; města veliká a hrazená až k nebi; Enakovce jsme tam viděli.
[29] I pravil jsem. vám: Nebojte se a nestrachujte se jich; [30] Hospodin Bůh, jenž jest vůdcem naším, bude sám bojovati za vás, jak učinil v Egyptě před zraky (vás) všech. [31] I na poušti – sám jsi to viděl – nesl tě Hospodin, Bůh tvůj, jak nosívá člověk svého malého synáčka, po všeliké cestě, kterou jste se brali, až jste přišli na toto místo.
[32] Přes to však jste nedůvěřovali Hospodinu, Bohu svému, [33] jenž vás předcházel na cestě a vyhledával místo, kde byste měli rozbíti stany, v noci ukazuje vám cestu ohněm a ve dne oblakovým sloupem. [34] Když pak uslyšel Hospodin křiky vaše, rozhněval se a přisahal: [35] Nikdo z lidí tohoto prazlého pokolení neuzří výborné země, kterou jsem přísežně slíbil otcům vašim, [36] kromě Kaleba, syna Jefonova; ten ji uzří a jemu i synům jeho dám zemi, po které chodil, neboť poslechl Hospodina.
[37] Nelze se diviti, že se rozhněval na lid, poněvadž i na mne rozhněval se pro vás Hospodin a řekl: Ani ty tam nevejdeš, [38] ale Josue, syn Nunův, tvůj služebník, ten (tam) vejde místo tebe; toho napo-meň a tomu dodej odvahy; tenť rozdělí Israelovi losem zemi.
[39] Vaše dítky, o kterých jste řekli, že budou odvlečeny do zajetí, a chlapci, kteří dnes neznají rozdílu mezi dobrým a zlým – ti vejdou (tam), těm zemi (tu) dám a ti ji zaberou. [40] Vy však vraťte se a jděte na poušť Rudomořskou cestou.
[41] I odpověděli jste mi: Zhřešili jsme Hospodinu; potáhneme a budeme bojovati, jak velí Hospodin, Bůh náš. Když jste však ve zbrani táhli na hory, [42] řekl mi Hospodin: Rci jim: Netáhněte do hor a nebojujte, byste nepadali před svými nepřáteli, neboť nejsem s vámi. [43] Oznámil jsem vám (to), avšak neuposlechli jste, nýbrž Hospodinovu rozkazu jste se vzepřeli a nadmuti jsouce zpupností táhli jste do hor. [44] Vytáhli tedy Amorrhejští, kteří sídlili na (těch) horách, proti vám, pronásledovali vás, jako činívají včely, a bili vás od Seiru až do Hormy. [45] Když pak jste se vrátili a plakali před Hospodinem, nevyslyšel vás a nechtěl hlasu vašemu povoliti.
[46] I zůstali jste v Kades-Barne dlouhou dobu.

Cestou k Jordánu. (2, 1. – 3, 29.)

HLAVA 2. – [1] Vyšedše přišli jsme na poušť Rudomořskou cestou, jak mi byl Hospodin nařídil. Když jsme dlouhý čas obcházeli pohoří Seir, [2] pravil mi Hospodin: [3] (Již) dosti dlouho obcházíte toto pohoří; táhněte k severu [4] a lidu přikaž: Až půjdete územím svých bratří, synů Esauových, kteří obývají Seir, budou se vás báti; [5] bedlivě se tedy střezte, byste jich nenapadli; neboť nedám vám ani jediné stopy jejich země, protože jsem dal pohoří Seirské v majetek Esauovi. [6] Budete jísti pokrmy koupené od nich za peníze a píti vodu váženou za poplatek. [7] Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti při všeliké práci rukou tvých; věděl o tvé cestě, kterak jsi šel touto velikou pouští, čtyřicet let přebýval s tebou Hospodin, Bůh tvůj, že jsi neměl nedostatku.
[8] Minuvše své bratry, syny Esauovy, sídlící v Seiru, táhli jsme dále po cestě vedoucí rovinou z Elatu a z Asiongaberu, a přišli jsme na cestu, která vede na poušť Moabskou. [9] I řekl mi Hospodin: Nedávej se do boje proti Moabitům a nevcházej do války s nimi; nebo nedám ti nic z jejich země, protože jsem dal Ar v majetek synům Lotovým. – [10] Dřívějšími obyvateli této země bylí Emim, národ veliký a silný, vysoké postavy, jako příslušníci kmene Enakovců. [11] Proto považují je za obry podobně, jako Enakovce; Moabité jim však říkají Emim. [12] V Seiru sídlili prve Horité; synové Esauovi je

vyhnali, zahladili a usadili se tam, jak učinili Israelité v zemi, kterou jim dal Hospodin v majetek. – [13] Vstali jsme tedy, bychom překročili potok Zared, a přišli jsme k němu. [14] Na cestě z Kades-Barne až ku přechodu potoka Zared byli jsme dobu třiceti osmi let, až vyhynulo z tábora všecko pokolení mužů schopných boje, jak byl Hospodin přisahal; [15] neboť jeho ruka byla proti nim (napřažena), že vymřeli z tábora.

[16] Když tedy všichni ti bojovníci vyhynuli, [17] pravil mi Hospodin: [18] Ty přejdeš nyní meze Moabska, [město jménem] Ar, [19] a přijdeš k sousední zemi Ammonitů; hleď, ať s nimi nebojuješ a nezačínáš války, neboť nedám ti nic ze země Ammonitů, protože jsem ji dal synům Lotovým v majetek. – [20] Byla pokládána za zemi obrů, neboť v ní kdysi sídlili obři, kterým Ammonité říkají Zomzommim, [21] národ to veliký a četný, vysoké postavy jako Enakovci. Ty (Enakovce) Hospodin před Ammonity zahladil a usadil je místo nich, [22] podobně jak učinil synům Esauovým sídlícím v Seiru, kterým vyhladil Hority a dal jim zemi jejich, kterou vládnou až do dneška. [23] Podobně vypudili Kappadočané Hevejské, kteří sídlili v Haserim až ke Gaze; vyšedše z Kappadocie vyhladili je a zabrali sídla jejich. – [24] Vstaňte a přejděte potok Arnon; hle, dávám v ruce tvé Sehona, amorrhejského krále Hesebonu, začni zabírati jeho zemi a dej se s ním do boje. [25] Ode dneška začnu pouštěti strach a hrůzu před tebou na národy, kteří sídlí pode vším nebem, aby, jak uslyší jméno tvé, lekli se a [jako žena při porodu se třásli a] cítili bolesti.

[26] Vzkázal jsem tedy z pouště Kademot Sehonovi, králi hesebonskému, toto poselství míru: [27] „Chceme projíti tvou zemí.; potáhneme po veřejné cestě, neuchýlíme se ani vpravo ani vlevo, [28] za peníze nám prodávej pokrmů, bychom měli co jísti, a za peníze nám dávej vody, bychom tak měli co píti. Jenom nám dovol projíti – [29] jak učinili synové Esauovi, kteří sídlí v Seiru, a Moabové, kteří bydlí v Aru, – dokud nepřijdeme k Jordánu a nepřejdeme do země, kterou nám dá Hospodin, Bůh náš." – [30] Avšak Sehon, král hesebonský, nechtěl nám dáti projíti, neboť nechal Hospodin, Bůh tvůj, ducha jeho zatvrditi se a zarputiti se jeho srdce, aby vydán byl v ruce tvé, jak nyní vidíš. [31] I řekl mi Hospodin: „Hle, (již) počínám ti dávati Sehona i zemi jeho; začni se jí zmocňovati." [32] Když pak Sehon vytáhl proti nám do války (a přišel) do Jasy se vším lidem svým, [33] Hospodin, Bůh náš, nám jej dal; i porazili jsme jej, syny jeho a všecek lid jeho. [34] Tehdy jsme se zmocnili všech měst, povraždili jsme jejich obyvatelstvo, muže, ženy i děti, a nezachovali jsme v nich nic [35] než dobytek, kterého se nám dostalo v úděl, a než kořist z měst, kterých jsme dobyli. [36] Od Aroeru, který je na břehu potoka Arnonu, (a) od Města, které leží v údolí, až po Galaad nebylo vesnice ani města, které by ušlo rukám, našim; [37] všecka nám vydal Hospodin, Bůh náš, kromě země Ammonitů, do které jsme nevkročili, kromě všeho poříčí Jeboku, horských měst a (vůbec) všech míst, která nám Hospodin, Bůh náš, zakázal.

HLAVA 3. – [1] Tu jsme se obrátili a stoupali cestou k Basanu; Og, král basanský, vytáhl proti nám se svým lidem do boje (a přišel) do Edraj. [2] I řekl mi Hospodin: „Neboj se ho, jeť vydán v ruce tvé se vším lidem i zemí svou; učiníš mu jako amorrhejské-

---

Hl. 2. V. [23]. Místo *„Kappadočané"* čti podle hebr.: *„Kaftórím"*, a místo *„Kappadocie" „Kaftór" = Kretané, Kreta.* Srv. Gn 10, 13. – Tyto *„Hevejské"*, hebr.: „'Avvím", dlužno dobře rozeznávati od *„Hevejských"*, hebr.: *„Chivvím"* (Gn 10, 17. a jj.).– 'Avvím připomíná též Jos 13, 4. – Místo v *„Haserim"* čti *„v táborech"* (do kruhu rozestavených stanech).

V. [29]. Edomové a Moabové odepřeli sice Israelovi průchod středem svého území, nikoli však po hranicích. (Nm 20, 18. – 21.). Neposkytli jim sice *zdarma* potřeb životních (srv. níže Dt 23, 4.), nebylo však, proč by tak nečinili *za peníze.*

mu králi Sehonovi, který sídlil v Hesebonu." [3] Dal tedy Hospodin, Bůh náš, v ruce naše také Oga, krále basanského, i všechen lid jeho; zbili jsme jej do posledního muže, [4] a současně jsme zpustošili všecka jeho města – nebylo města, které by nám ušlo – šedesát měst, všecku krajinu Argob, náležející království Ogovu v Basanu. [5] Všecka města byla ohrazena zdmi velmi vysokými, branami a závorami, kromě nesčetných městeček, jež zdí neměla. [6] Zničili jsme je, jako jsme byli učinili Sehonovi, králi hesebonskému, vyhladivše ve všech městech muže, ženy i děti; [7] dobytek pak a ostatní kořist z těch měst jsme si rozebrali. [8] (Tak) jsme tehdy vzali zemi z ruky dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem; od potoka Arnonu až k hoře Hermonu – [9] Sidonští ji nazývají Sarion a Amorrhejští Sanir – [10] všecka města, která leží na Rovině, a všecku zemi Galaad i Basan až po Selchu a Edraj, města království Ogova v Basanu. – [11] Jediný totiž Og, král basanský, zbyl z pokolení obřího. V Rabbatě ammonské ukazují jeho železné lože, mající zdéli devět loket a z šíři čtyři podle lokte mužské ruky.

[12] Toho času jsme zabrali zemi od Aroeru, jenž je na břehu potoka Arnonu, až do polovice pohoří Galaad; její města dal jsem Ru-benovi a Gadovi. [13] Ostatek Galaadu a všecek Basan, království Ogovo, dal jsem polovině kmene Manassova; celý kraj argobský a všecek Basan slove zemí obrů. [14] Jair, syn Manassův, uvázal se ve vlastnictví veškeré krajiny argobské až ke hranicím gessurským a machatským, a nazval Basan podle svého jména Havot-Jair, to jest vsi Jairovy, až do dnešního dne.

[15] Machirovi jsem dal Galaad. [16] A kmenům Ruben a Gad dal jsem území od Galaadu až k potoku Arnonu, ke středu (tohoto) potoka, sousední krajinu až k potoku Jeboku, který tvoří hranici Ammonska, [17] a Rovinu pouště, totiž Jordán, krajiny od Keneretu až po Moře pouště, Moře solné, až po úpatí pohoří Fasga na východě.

[18] A přikázal jsem vám tehdy: „Hospodin, Bůh váš, dává vám tuto zemi v dědičný majetek; všichni statní mužové ve zbroji táhněte v čele svých bratří, synův Israelových. [19] Jen ženy, děti a dobytek – vím, že ho máte mnoho – nechať zůstanou ve městech, která jsem vám dal, [20] až udělí Hospodin bratrům vašim pokojná sídla, jako dal vám, až také oni zaberou zemi, kterou jim dá za Jordánem; tehdy bude se moci vrátit každý ke svému majetku, který jsem vám dal."

[21] Také Josuovi jsem tehdy nařídil: „Oči tvé viděly, co učinil Hospodin, Bůh váš, těmto dvěma králům; tak učiní všem královstvím, do kterých půjdeš. [22] Neboj se jich; neboť Hospodin, Bůh váš, bude bojovati za vás."

[23] A prosil jsem tehdy Hospodina: [24] „Hospodine, Bože, tys počal ukazovati sluhovi svému svou velikost a přemocnou ruku. . .; neboť není jiného Boha ani na nebi ani na zemi, který by mohl činiti tvé skutky a přirovnati se tvé moci. [25] (Dovol tedy), bych směl přejíti a viděti tu výbornou zemi za Jordánem, ony nádherné hory, i Liban." [26] Hospodin se však hněval na mne pro vás, nevyslyšel mne, ale řekl mi: „Dosti o tom! Nemluv nikdy již o té věci ke mně. [27] Vystup na vrchol Fasgy a rozhlédni se k západu, k severu, k jihu a k východu a patři. . . , neboť nepřejdeš tohoto Jordánu.

[28] Zmocni Josue, dodej mu odvahy a síly, neboť on půjde v čele tohoto lidu a rozdělí mu zemi, kterou spatříš."

[29] I zůstali jsme v údolí proti svatyni Fogorově.

Hl. 3. V. [14]. O království *Ma'chá* viz Gn 22, 24; *Ge̊šúr* bylo sousední podobné malé království aramské (na jih od onoho), známé z dob Davidových (2. Král 3, 3; 13, 37. nn.; 15, 8.).

Napomenutí, by Israel zachovával smlouvu s Bohem. (4, 1. – 40.)

HLAVA 4. – [1] Nyní tedy, Israeli, poslouchej přikázání a práv, kterým tě učím, abys plně je byl živ a vejda do země zabral ji, (zemi to), kterou Hospodin, Bůh otců vašich, vám dá.
[2] Ke slovu, které k vám mluvím, nic nepřidávejte a nic z něho neubírejte; ostříhejte příkazů Hospodina, Boha vašeho, která já vám dávám.
[3] Oči vaše viděly, vše, co učinil Hospodin proti Bélfegorovi, kterak vyhladil z vás všecky ctitele jeho. [4] Vy však, kteří přidržujete se Hospodina, Boha vašeho, živi jste všichni až do dneška.
[5] Víte, že jsem učil vás přikázáním a právům, jak mi Hospodin, Bůh můj, velel, abyste je tak činili v zemi, kterou zaberete.
[6] Zachovávejte tedy a skutky je plňte. Nebo to je vaše moudrost a rozum před očima národů, kteří slyšíce všecka ta přikázání, řeknou: Hle, toť lid moudrý a rozumný, národ veliký.
[7] Není jiného národa tak velikého, jehož bohové byli by mu tak blízko, jako je blízko Bůh náš všem prosbám našim. [8] Nebo který jiný národ je tak slavný, aby měl takové posvátné obyčeje, spravedlivé právo a takové všechny zákony, jaké kladu vám dnes před oči?
[9] Opatruj tedy pečlivě sebe sama a duše své. Nezapomínej věcí, které viděly oči tvé, a nechať nevymizí z tvého srdce po všecky dny života tvého; poučuj o nich syny i vnuky své.
[10] (Nezapomínej) toho dne, kdy jsi stál před Hospodinem, Bohem svým, na Horebu, když mi byl Hospodin přikázal: „Shromáždi ke mně lid, aby slyšeli mé řeči, aby učili se mne báti po všechen čas pozemského života a učili (tomu) své syny." [11] A přistoupili jste k úpatí hory, která plála ohněm až k nebi a byla ve tmách, v oblaku, v mrákotě.
[12] Hospodin mluvil k vám z ohně. Zvuk jeho slov jste slyšeli, avšak podoby (jeho) naprosto jste neviděli. [13] I prohlásil vám svou úmluvu, kterou vám uložil plniti, totiž deset vět, které napsal ve dvě kamenné desky. [14] Mně pak toho času nařídil, abych vás učil posvátným obyčejům a právům, kterých vám bude šetřiti v zemi, kterou budete vládnouti.
[15] Ostříhejte tedy pečlivě svých duší. Toho dne, kdy k vám mluvil Hospodin na Horebě z ohně, neviděli jste žádné podoby, [16] abyste dadouce se oklamati neudělali si vyřezávané sochy, obrazu mužského nebo ženského pohlaví, [17] obrazu některého pozemského zvířete, nebo ptáků létajících pod nebem, [18] nebo drobné zvířeny, která se po zemi pohybuje, nebo ryb, které žijí ve vodě pod zemí, [19] abys zdvihna oči k nebi a vida slunce, měsíc a všecky nebeské hvězdy, nedal snad unésti se klamem k jejich bohopoctě a nectil tak věcí, které stvořil Hospodin, Bůh tvůj, k službě všem národům, kteří jsou pod nebem; [20] vás však Hospodin vzal a vyvedl z egyptských železných hutí, aby měl národ, jenž by byl dědičným jeho majetkem, jak tomu dnes (skutečně) jest.
[21] Hospodin se hněval pro vás na mne a přisahal, že Jordánu ne-přejdu a nevejdu do převýborné země, kterou dá vám. [22] Hle, umru na této půdě a Jordánu nepřejdu; vy (jej) přejdete a ovládnete tu výtečnou zemi. [23] Hleď, ať nikdy nezapomeneš úmluvy

---

Hl. 4. V. [19]. Místo: *„které stvořil Hospodin k službě všem národům"*, hebr.: *„které přidělil Jahve všem národům"*. Přidělil je pohanům, by z nich poznávali Boha, kdežto Israel ho poznává popředně ze zjevení. Přidělil je pohanům, by jich užívali k náznačnému znázornění (symbolům) božství, nepřidělil však jich v tomto smyslu Israelitům, kteří jich nesmějí užiti k obraznému znázornění Boha svého!

Hospodina, Boha svého, kterou učinil s tebou, a neuděláš si vyřezané sochy čehokoliv, co Hospodin činiti zapověděl. [24] Neboť Hospodin, Bůh tvůj, jest oheň sžírající, Bůh řevnivý.

[25] Až zplodíte syny a vnuky, až se v zemi trvale usadíte, dáte-li se oklamati a uděláte-li si nějakou sochu nebo obraz, budete-li činiti, co je zlé před Hospodinem, Bohem vaším, že ho popudíte ke hněvu: [26] vyzývám dnes za svědky nebe i zemi, že brzy vyhynete ze země, kterou zaberete přejdouce Jordán; nebudete v ní dlouho sídliti, nýbrž Hospodin vás zahladí [27] a rozptýlí mezi všecky národy a zbude vás málo mezi národy, mezi které vás Hospodin zavede. [28] Tam bude vám sloužiti bohům, kteří jsou uděláni lidskou rukou, dřevu a kameni, (bohům, kteří) nevidí, neslyší, nejedí ani nečijí.

[29] A když tam budeš vyhledávati Hospodina, Boha svého, najdeš jej; jen budeš-li ho hledati celým srdcem a veškerou zkroušeností duše své. [30] Když tě stihne vše, co je předpověděno, konečně vrátíš se, k Hospodinu, Bohu svému, a budeš poslušen jeho hlasu. [31] Neboť Hospodin, Bůh tvůj, je Bůh milosrdný; neopustí tebe, nevyhladí tě úplně a nezapomene smlouvy učiněné s otci tvými, kterou potvrdil přísahou.

[32] Ptej se starých dob, které byly před tebou ode dne, kdy Bůh stvořil člověka na zemi, (ptej se) od konce až do konce nebe, stalo-li se kdy co takového, nebo bylo-li kdy slýcháno, [33] aby slyšel národ mluviti Boha hlasem z ohně, jako jsi ty slyšel, a zůstal jsi živ; [34] (ptej národů zkouškami, znameními, zázraky, bojem, silnou rukou, vztaženým ramenem a hroznými výjevy, jak to všecko učinil pro vás v Egyptě Hospodin, Bůh váš, před očima tvýma, [35] bys poznal, že on Hospodin je Bůh a nikdo jiný kromě něho. [36] Dal ti s nebe slyšeti svůj hlas, aby tě poučil, a na zemi ti ukázal svůj obrovský oheň a slyšel jsi [slova jeho] ze středu ohně.

[37] Za to, že miloval tvé otce a vyvolil (si) jejich potomstvo, za to, že tě vyvedl, kráčeje před tebou, ve své veliké moci z Egypta, [38] aby zahladil při tvém příchodu národy převeliké a silnější než jsi ty, tebe pak aby uvedl do jejich země a dal ti ji v majetek, jak dnes vidíš: [39] uznej tedy dnes a upřímně rozvaž, že on, Hospodin, jest Bůh na nebi nahoře i na zemi dole, a že není jiného; [40] ostříhej jeho přikázání a ustanovení, kteráž ti ukládám, aby bylo dobře tobě i synům tvým po tobě, a dlouhou dobu abys zůstal v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

O útočištných městech v Zajordání. (4, 41. – 43.)

[41] Tehdy vyhradil Mojžíš tři města za Jordánem na východní straně, [42] aby se mohl do nich utéci, kdo nechtěje zabil svého bližního, – nebyl s ním totiž před jedním nebo dvěma dny v nepřátelství – aby do některého z těch měst mohl se uchýliti: [43] Bosor na poušti, která se rozprostírá v rovině území kmene Rubenova, Ramot v Galaadě, v území kmene Gadova, a Golan v Basanu, v území kmene Manassova.

Nadpis druhé řeči Mojžíšovy. (4, 44. – 49.)

[44] Toto je zákon, který předložil Mojžíš Israelitům, [45] a tato jsou ustanovení, nařízení a práva, která ohlásil Israelitům, vyšlým z Egypta, [46] za Jordánem, v údolí proti svatyni Fogorově, v zemi amorrhejského krále Sehona, který sídlil (kdysi) v Hesebonu, jejž porazil Mojžíš a Israelité přišlí z Egypta; [47] (ti) zabrali jeho zemi, jakož i zemi basanského krále Oga, (tedy zemi) dvou amorrhejských králů, kteří sídlili za Jordánem k východu slunce, [48] od Aroeru, jenž leží na břehu potoka Arnonu, až k hoře Sionu čili Hermonu, [49] všecku rovinu za Jordánem, na východě, až k Moři pouště a k úpatí hory Fasga.

Úvod do druhé řeči Mojžíšovy. (5, 1. – 33.)

HLAVA 5. – [1] Mojžíš svolal všecky Israelity a řekl jim: Slyš, Israeli, příkazy a práva, která ti dnes s důrazem ohlašuji; naučte se jim a skutky je plňte. [2] Hospodin, Bůh náš, učinil s námi úmluvu; na Horebu. [3] Neučinil té úmluvy s našimi otci, ale s námi, kteří tu nyní jsme a žijeme; [4] tváří v tvář k nám mluvil na boře z ohně. [5] Já jsem byl tehdy prostředníkem mezi Hospodinem a vámi, zástupcem, který vám oznamoval slova jeho; neboť jste se báli ohně a nevstoupili jste na horu. – I řekl:

[6] Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. [7] Nebudeš míti jiných bohů kromě mne. [8] Neučiníš si sochy ani obrazu kterékoliv věci, která je svrchu na nebi, dole na zemi, nebo ve vodách pod zemí. [9] Nebudeš se jim klaněti aniž je ctíti. Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj, Bůh řevnivý, trestající nepravosti otců na synech do třetího, ano do čtvrtého kolena těch, kteří mne nenávidí, [10] ale milosrdenství prokazující mnoha tisícům těch, kteří mě milují a ostříhají příkazů mých. [11] Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo; nebudeť bez trestu, kdo k vůli nicotné věci vezme jméno jeho. [12] Dbej dne sobotního, bys jej světil, jak ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj. [13] Šest dní budeš pracovati a konati všeliké práce své; [14] den sedmý je (však) sobota, to jest odpočinek Hospodina, Boha tvého: Nebudeš v něm konati žádné práce, ty ani tvůj syn, dcera, služebník, služebnice, býk, osel, žádné tvé dobytče, ani cizinec, který sídlí ve tvých branách; ať odpočívá služebník i služebnice, jako i ty. [15] Pomni, žes i ty sloužil v Egyptě, a vyvedl tě odtamtud Hospodin, Bůh tvůj, rukou silnou a vztaženým ramenem. Proto ti přikázal, abys den sobotní zachovával. [16] Cti otce svého i matku, jak ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. [17] Nezabiješ. [18] Nesesmilníš. [19] Nedopustíš se krádeže. [20] Nevydáš proti bližnímu svému křivého svědectví. [21] Nepožádáš manželky bližního svého, ani domu, pole, nevolníka, nevolnice, býka, osla. ani jiného majetku jeho.

[22] Tato slova mluvil Hospodin ke všemu lidu vašemu na hoře z ohně a z tmavého mraku, velikým hlasem a nic více, – a napsal je na dvě kamenné desky, které mi dal. – [23] Vy totiž, když jste hlas ze tmy uslyšeli, a viděli horu hořeti, přistoupili jste ke mně – (to jest) všecka knížata kmenů a starší – a řekli jste: [24] Hle, Hospodin, Bůh náš, ukázal nám svou velebnost a velikost. Slyšeli jsme hlas jeho z ohně a shledali jsme dnes, že člověk zůstal živ, ačkoli s ním Bůh mluvil. [25] Avšak (teď), proč bychom měli zemříti? Proč by nás měl tento obrovský oheň spáliti? Budeme-li totiž déle slyšeti hlas Hospodina, Boha našeho, zemřeme. [26] Co je člověk, aby slyšel hlas Boha živého, mluvícího z ohně, jako jsme slyšeli my, a mohl zůstati živ? [27] Jdi blíže rty, a poslouchej vše, co ti poví Hospodin, Bůh náš, a (pak) nám (to) pověz, a my to budeme poslouchati a činiti.

[28] Když to Hospodin uslyšel, pravil mi: „Slyšel jsem hlasitá slova tohoto lidu, která k tobě pronesli; dobře všecko řekli.

[29] Kéž by byli takového smýšlení, by se mne báli a ostříhali vždycky všech přikázání mých, aby bylo dobře jim i synům jejich na věky! [30] Jdi a rci jim: „Navraťte se do svých stanů." [31] Ty však stůj zde u mne a já ti oznámím všecka svá přikázání, ustanovení a práva; těm je budeš učiti, by je činili v zemi, kterou jim dám v majetek." [32] Ostříhejte tedy a čiňte, co vám přikázal Hospodin Bůh; neuchylujte se ani napravo ani

---

Hl. 5. V. [4]. Jak mluví Hospodin k lidu *„tváří v tvář"* viz Ex 19; od této mluvy *„tváří v tvář"* dlužno však dobře rozlišovati *viděti* Boha tváří v tvář; tohoto se Israelitům nedostalo (4, 12. 15.).

nalevo, [33] ale choďte po cestě, kterou vykázal (vám) Hospodin, Bůh váš, byste byli živi, by vám bylo dobře a prodloužily se dni (vaše) v zemi majetku vašeho.

Mojžíšské patero přikázání Božích čili „zákon" v užším smyslu. (6, 1. – 7, 11.)

HLAVA 6. – [1] Toto jsou příkazy, ustanovení a práva, kterým vyučovati vás nařídil mně Hospodin, Bůh váš, byste je plnili v zemi, do které táhnete, byste se uvázali v její vlastnictví; [2] vyučovati tebe, Israeli, aby ses bál Hospodina, Boha svého, a ostříhal všech jeho ustanovení a přikázání, která ukládám tobě, tvým synům i vnukům, po celý život tvůj, by dlouho trvaly tvé dni. [3] Slyš, Israeli, a hled, abys činil, co ti Hospodin přikázal, aby ti bylo dobře a abys byl velice rozmnožen, jak ti Hospodin, Bůh otců tvých, slíbil; – (k tomu ti též slíbil) zemi mlékem a medem tekoucí.

[4] Slyš, Israeli, Hospodin, Bůh náš, jest jediný Hospodin. [5] (Proto) miluj Hospodina, Boha svého, celým srdcem svým, vší duší svou a vší silou svou.

[6] Tato slova, kterými ti dnes přikazuji, nechať zůstanou v srdci tvém, [7] vypravuj je synům svým, a rozjímej o nich sedě ve svém příbytku i chodě cestou, léhaje i vstávaje. [8] Uvaž (si) je jako znamení na svou ruku a nechať jsou a pohybují se ti mezi očima. [9] A napiš je na práh a na dveře domu svého.

[10] Když pak tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, kterou přísežně slíbil otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, když ti dá veliká, překrásná města, kterých jsi nestavěl, [11] domy plné všelikého zboží, kterých jsi nebudoval, cisterny, kterých jsi nekopal, vinice a olivovny, kterých jsi neštípil, [12] když budeš dosyta jísti: [13] varuj se pilně, bys nezapomněl Hospodina, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. Hospodina, Boha svého, se boj, jemu jedinému služ a při jeho jméně přisahej.

[14] Nechoďte za cizími bohy kteréhokoli z národů, kteří jsou okolo vás – [15] jeť Hospodin, Bůh tvůj, Bůh řevnivý, je mezi vámi – aby někdy nevzplál hněv Hospodina, Boha tvého, proti tobě a neshladil tě s povrchu země.

[16] Nepokoušej Hospodina, Boha svého, jako jsi činil na místě Pokušení,

[17] Ostříhej příkazů Hospodina, Boha svého, ustanovení a nařízení, která ti dal, [18] a čiň, co je před očima Hospodinovýma libé a dobré, by ti bylo dobře, bys vešel do výborné země, – kterou přísežně slíbil Hospodin otcům tvým, – [19] zmocnil ses jí, a aby zahladil před tebou všecky nepřátele tvé, jak slíbil. [20] A když v budoucnosti otáže se tě syn tvůj: „Co je s těmito ustanoveními, nařízeními a právy, která nám dal Hospodin, Bůh náš?" – řekneš mu: [21] „Byli jsme faraonovými otroky v Egyptě, i vyvedl nás Hospodin silnou rukou z Egypta [22] a činil v Egyptě znamení a zázraky veliké a velmi škodlivé faraonovi i všemu domu jeho před očima našima; [23] vyvedl nás odtamtud, by nás u-vedl do země a dal nám ji, – (zemi), kterou přísežně slíbil otcům našim. [24] A přiká-

---

Hl. 6. V. [9]. Podle hebr. má je napsati *„na veřeje domu svého a na své* (městské) *brány".* – I staří Egypťané mívali na dveřích zbožné nápisy. Na základě v. tohoto vyvinul se později obyčej psáti několik veršů bud! Dt 6, 4.–9. nebo 11, 13.–21. na kožené (pergamenové) závitky, vkládati je do malých válcovitých schránek a zasazovati je do pravých veřejí domu nebo jizby. Vcházející a vycházející dotkl se prstem schránky (místa, na němž bylo napsáno jméno Boží Šaddaj = Všemohoucí) a prst políbil. Schránka ta sluje *mezúzá* (veřeje). (Také mohamedáni mívají na dveřích zbožné nápisy.) I dnešní Židé namnoze zachovávají ten obyčej. Aspoň dvakrát v sedmi letech prohlížejí schránku, a shledají-li, že je závitek porušen, nahradí jej novým; starý dávají do hrobu vynikajících mužů.

V. [16]. Hebr. *„massá"* lze pokládati za vlastní jméno *„místo Pokušení"* a vztahovati je na událost vyloženou Ex 17, 1.–7. Lépe však považovati slovo to za jméno obecné a s Hummelauerem předkládati je jako hromadné: *„na místech pokušení",* kterých byla řada: Ex 15, 24; 16, 2; 17; 19, 13 nn.; Nm 11 (dvě); 13, 13; 16 (dvě); 20.

zal nám Hospodin, abychom činili všecka tato ustanovení a báli se Hospodina, Boha svého, aby nám bylo dobře po všecky dny života našeho, jako je dnes. [25] Bude nám milostiv, budeme-li ostříhati a činiti všecka (tato) jeho přikázání před Hospodinem, Bohem naším, jak nám přikázal.

HLAVA 7. – [1] Až tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, do které táhneš, bys ji zabral, až vyplení před tebou početné národy, Heťany, Gergezany, Amorrhejské, Kanaanské, Ferezejské, Hevejské a Jebušany, sedm národů počtem mnohem větších a silnějších nežli jsi ty, [2] až ti je dá Hospodin, Bůh tvůj: pobiješ je do jednoho. Nevejdeš s nimi ve smlouvu, neslituješ se nad nimi [3] a manželstvím se s nimi ne-spřízníš. Dcer svých nedávej jejich synům, ani neber jejich dcer synům svým, [4] nebo svedou syny tvé, by nechodili za mnou, ale raději sloužili bohům cizím; i vzplane hněv Hospodinův a zakrátko tě zahladí. [5] Ale raději učiňte jim toto: Oltáře jejich zbořte, sloupy rozbijte, háje posekejte a řezby spalte.

[6] Nebo jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému; tebe vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, ze všech národů, kteří jsou na zemi, bys byl zvláštním způsobem národem jeho. [7] Ne že jste všecky národy počtem převyšovali, spojil se s vámi Hospodin a vyvolil vás, – jeť vás méně než kteréhokoliv národa – [8] ale protože vás miloval a vyplnil přísahu, kterou se zavázal otcům vašim: vyvedl vás silnou rukou a vysvobodil vás z místa otroctví, z ruky faraona, krále egyptského. [9] Věz tedy, že Hospodin, Bůh tvůj, jest Bůh mocný a věrný, šetřící úmluvy a prokazující milosrdenství těm, kdož jej milují a zachovávají jeho příkazy, do tisícího kolena, [10] ale těm, kteří ho nenávidí, odplacující hned tak, že je zahladí; neodkládá, ihned jim odplácí, čeho zasluhují.

[11] Ostříhej tedy přikázání, ustanovení a práv, která ti dnes ukládám, bys je plnil.

Zůstanou-li Israelité Hospodinu věrni, bude jim žehnati a v boji pomáhati. (7, 12. – 26.)

[12] Budeš-li dbáti těchto soudů, jich šetřiti a je plniti, šetřiti bude také tobě Hospodin, tvůj Bůh, úmluvy a prokazovati milosrdenství, které přísežně slíbil otcům tvým, [13] bude tě milovati, rozmnoží tě, a požehná plodům života tvého, úrodě země tvé, tvému obilí, vinobraní, oleji, skotu, stádům ovcí tvých v zemi, kterou že ti dá, přísahou slíbil otcům tvým. [14] Požehnaným budeš mezi všemi národy. Nebude u tebe neplodného jak mezi muži, tak mezi ženami, jak mezi lidmi, tak mezi tvým dobytkem. [15] Hospodin odejme od tebe všeliký neduh; zhoubných nemocí egyptských, které znáš, nedopustí na tebe, ale na všecky tvé nepřátele. [16] Strávíš všecky národy, které ti hodlá vydati Hospodin, Bůh tvůj. Oka svého nad nimi nepřimhouříš a bohům jejich nebudeš sloužiti, aby ti nebyli na zkázu.

[17] Přijde-li ti myšlenka: „Tito národové jsou početnější než já, kterak je budu moci zahladiti?" – [18] neboj se, ale pamatuj, co učinil Hospodin, Bůh tvůj, faraonovi a všem Egypťanům, [19] (vzpomeň) obrovských ran, které viděly oči tvé, znamení i zázraků, ruky silné a ramene vztaženého, aby tě Hospodin, Bůh tvůj, vyvedl; tak učiní všem národům, jichžto se obáváš. [20] Nadto pošle i sršně na ně Hospodin, Bůh tvůj, dokud všech nevyplení a nezahladí těch, kteří ti uniknou a kterým bude lze ukrýti se.

[21] Nebojte se jich, neboť Hospodin, Bůh váš, jest mezi vámi, Bůh veliký a hrozný; [22] ten zničí tyto národy před očima tvýma znenáhla a, po částech. Nebudeš moci vyhubiti je najednou, aby snad nerozmnožila se (příliš) proti tobě divoká zvěř. [23] Hospodin, Bůh tvůj, vydá je však před zrakem tvým, a bude je ničiti, až budou úplně vyhlazeni. [24] Krále jejich vydá v ruce tvé a vyhladíš jména jejích pod nebem; nikdo ti

nebude moci odolati, dokud jich nezničíš.
[25] Jejich řezby spal; nebaž po stříbře a zlatě, z nichžto jsou zhotoveny, a nic si z toho neber, aby ti to nebylo na zkázu, protože je to ohavností Hospodinu, Bohu tvému.
[26] Nezanášej z modly nic do příbytku svého, abys nebyl proklet jako jest ona. Jako neřád měj ji v ošklivosti a jako bláto a kal ať se ti hnusí, neboť je stižena klatbou.

Vzpomínka na dobrodiní Boží, jichžto se Israeli dostalo cestou z Egypta a jichž se mu dostane v Palestině, budiž mocnou vzpruhou, aby plnil zákon. (8, 1. – 20.)

HLAVA 8. – [1] Hleď pilně, bys plnil každé přikázání, které ti dnes dávám, abyste mohli žíti, množili se, vešli do země, kterou Hospodin přísežně vašim otcům slíbil, a uvázali se v její vlastnictví. [2] Pamatuj na všecku cestu, kterou tě vedl Hospodin, Bůh tvůj, čtyřicet roků přes poušť, by tě zkrušil a (tak) zkusil, aby se ukázalo, jakého jsi smýšlení, budeš-li přikázání jeho ostříhati čili nic. [3] Zkrušil tě nedostatkem a dal ti k jídlu mannu, které jsi neznal ani ty, ani otcové tvoji, by ti ukázal, že ne samým chlebem živ je člověk, ale všelikým slovem, které vychází z, úst Božích. [4] Tvé roucho, kterým jsi se odíval, stářím nezetlelo a noha tvá se neodřela (a nyní), hle, jest již čtyřicátý rok! [5] Uznej (tedy) srdečně, že tak vychovává tebe Hospodin, Bůh tvůj, jako vychovává člověk syna svého, [6] a ostříhej přikázání Hospodina, svého Boha, bys chodil po cestách jeho a bál se ho.
[7] Neboť Hospodin, Bůh tvůj, uvede tě do výborné země, do země potoků, vod, pramenů, na jejíchž rovinách i horách vyvěrají proudy vod, [8] do země pšenice, ječmene a vinic, v níž rostou fíky, granátová jablka a olivy, do země oleje a medu. [9] Tam budeš beze všeho nedostatku jísti chléb svůj a požívati v hojnosti všech věcí; kamení té (země) je železo a v jejích horách těží měděnou rudu; [10] až se zasytíš, dobrořeč Hospodinu, Bohu svému, za výtečnou zemi, kterou ti dal.
[11] Varuj se bedlivě zapomenouti někdy Hospodina, Boha svého, a zanedbávati jeho přikázání, ustanovení a práv, která ti dnes dávám, [12] aby – až se zasytíš, až nastavíš pěkných domů a budeš v nich sídliti, [13] až budeš míti stáda skotu a bravu, stříbra a zlata, a všeho hojnost, – [14] aby se nepozdvihlo srdce tvé, že bys nebyl pamětliv Hospodina, Boha svého, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví, [15] a vedl tě po poušti veliké a hrozné, – na té byli hadi, jejichž dech pálil, a štíři a žíznivci, kde nebylo dokonce žádných vod, – který vyvedl (ti) potoky ze skály přetvrdé, [16] a krmil tě na poušti mannou, které otcové tvoji neznali, který zkrušiv a pozkoušev tě, konečně se nad tebou smiloval – [17] aby sis nemyslil: „Má síla a moc ruky mé toto všecko mi učinila."
[18] Ale pamatuj na Hospodina, Boha svého, že on tě sílil, by dostál úmluvě své, na kterou otcům tvým přisahal, jak je dnes patrno.
[19] Zapomeneš-li však Hospodina, Boha svého, a budeš-li choditi za bohy cizími, ctíti je a klaněti se jim, – hle, nyní ti předpovídám, že úplně zahyneš. [20] Jako hodlá Hospodin zahladiti národy při tvém příchodu, tak zahynete i vy, nebudete-li poslušní hlasu Hospodina, Boha vašeho.

Hl. 8. V. [4]. Místo *„neodřela se"* hebr.: *„neopuchla, neotekla".* – Co se tu praví *o šatu,* řečeno 29, 5. *o střevících* (místo *„nohou").* – Nelze v tom s rabíny viděti nové zázraky, jakoby jeden šat vytrval čtyřicet roků, ano i s dětmi rostl; je to *řečnická mluva,* zdůrazňující, že *Bůh* všecek ten čas jak o šat, tak o tělesné zdraví a sílu Hebreů *laskavě pečoval.* (Calmet.) Tyto důkazy otcovské péče Boží měly buditi *trvalou důvěru* Israelitů v Boha.

Dobrodiní Božích lid tak, jak se k Bohu choval, nezasluhoval. (9, 1. – 10, 11.)

HLAVA 9. – [1] Slyš, Israeli: Ty přejdeš dnes Jordán, abys opanoval národy převeliké, silnější než jsi sám, veliká města, ozděná až k nebi, lid veliký a vysoký, Enakovce, které jsi sám viděl, o kterých jsi slyšel, že jim nemůže nikdo odolati.

[3] Věz tedy dnes, že sám Hospodin, Bůh tvůj, půjde před tebou, (jako) spalující a zžírající oheň, který je potře, vyhladí a rychle před tvým zrakem vyplení, jak ti řekl. [4] Až je Hospodin, Bůh tvůj, před tvým zrakem zahladí, neříkej si: „Pro mou spravedlnost uvedl mne Hospodin do této země, bych jí vládl, kdežto národové tito byli vyhlazeni pro své nepravosti." [5] Neboť ne pro své spravedlivé skutky a pro poctivost srdce svého vejdeš do jejích země, abys jí vládl, ale že oni nešlechetně činili, proto byli vyhlazeni, při tvém příchodu, a pak aby Hospodin splnil slovo své, které dal pod přísahou otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. [6] Věz tedy, že ne pro tvé spravedlivé skutky dal ti Hospodin, Bůh tvůj, tuto výbornou zemi v majetek; neboť jsi lid velmi tvrdé šíje.

[7] Pamatuj a nezapomínej, kterak jsi ke hněvu popouzel Hospodina, Boha svého, na poušti; od toho dne, kdy jsi vyšel z Egypta až na toto místo, vždycky jsi se stavěl proti Hospodinu. [8] Neboť i na Horebu popudil jsi ho, že rozhněvav se, chtěl tě zahladiti, [9] (tehdy), když jsem vystoupil na horu, abych dostal kamenné desky, desky úmluvy, kterou Hospodin s vámi učinil, když jsem trval na hoře čtyřicet dní a nocí chleba nejeda a vody nepije. [10] I dal mi Hospodin dvě kamenné desky, psané prstem Božím a obsahující všecka slova, která k vám mluvil z ohně na hoře, když byl všecek lid shromážděn; [11] když tedy minulo čtyřicet dní a tolikéž nocí, dal mi Hospodin (ty) dvě kamenné desky, desky úmluvy, [12] a pravil mi: „Vstaň a rychle odtud sestup; nebo lid tvůj, který jsi vyvedl z Egypta, opustil brzy cestu, kterou jsi jim ukázal; učinili si slitinu." [13] A Hospodin mluvil ke mně dále: „Vidím, že je tento lid neoblomný; [14] pusť mne, ať jej zničím a vyhladím jméno jeho pod nebem a tebe ustanovím praotcem národa, jenž bude větší a silnější než tento." [15] Když jsem pak sestupoval s hory, která hořela, drže dvě desky úmluvy oběma rukama, [16] a když jsem viděl, že jste zhřešili proti Hospodinu, Bohu svému, že jste si udělali slité tele a tak brzy opustili cestu jeho, kterou vám byl ukázal: [17] odhodil jsem desky ze svých rukou a rozrazil jsem je před očima vašima. [18] A padl jsem před Hospodina jako prve na čtyřicet dní a nocí chleba nejeda a vody nepije, pro všecky hříchy vaše, kterých jste se proti Hospodinu dopustili a jej ke hněvu popudili. [19] Neboť bál jsem se jeho rozhorlení a hněvu, kterým proti vám byl popuzen, že vás chtěl zahladiti. I vyslyšel mě Hospodin také tehdáž.

[20] Také Árona, náramně se naň rozhněvav, chtěl usmrtit, i modlil jsem se též za něho. [21] Dílo pak hříchu vašeho, kterého jste se dopustiti, totiž tele, vzal jsem, ohněm spálil, na kusy rozdrobil ano i v prach obrátil a hodil jsem do potoka, který s hory stéká.

[22] Také v Požářišti, na místě Pokušení a ve Hrobech choutek popudili jste Hospodina; [23] a když vás poslal z Kades-Barne řka: „Táhněte a zaberte zemi, kterou jsem vám dal": pohrdli jste rozkazem Hospodina, Boha svého, nevěřili jste mu a nechtěli jste slyšeti hlasu jeho, [24] ale odporovati jste mu jako vždycky od té doby, co jsem se s vámi seznámil.

Hl. 9. V. [22]. n. podává nové doklady k pravdivosti zásady pronesené ve v. 7. – *Požářiště = Tab'érá* Nm 11, 3. – *Místo pokušení – Massá* Ex 17, 7; srv. Dt 6, 16. –• *Hroby choutek = Qibróth hat-Ta'vá.* Nm 11, 34, – Řečník nezachovává tu pořadu časového. – K v. 23. srv. nahoře 1, 26. nn.

[25] I ležel jsem před Hospodinem čtyřicet dní a nocí a prosil jsem ho v tu dobu pokorně, by vás nezahladil, jak byl hrozil, [26] a modlil jsem se takto: „Pane Bože, nezahlazuj svého lidu a svého dědičného majetku, který jsi velikou mocí svou vysvobodil a vyvedl z Egypta silnou rukou. [27] Rozpomeň se na služebníky své, Abrahama, Isáka a Jakoba; nehleď na tvrdost tohoto lidu, na jeho bezbožnost a hříchy, [28] aby snad neřekli obyvatelé té země, ze které jsi nás vyvedl: „Protože Hospodin nebyl s to, by je uvedl do země, kterou jim slíbil, a protože je měl v nenávisti, vyvedl je na poušť, aby je tam pohubil." [29] Jsouť tvým lidem a tvým dědictvím, které jsi vyvedl velikou silou svou a vztaženým ramenem."

HLAVA 10. – [1] Toho času řekl mi Hospodin: „Vydlab si dvě kamenné desky, jako byly první, a vystup ke mně na horu; – udělej také dřevěnou archu – [2] já napíšu na desky slova, která byla na těch, jež jsi prve rozrazil; a vlož je do archy." [3] Udělal jsem tedy ze setimového dřeva archu. Když pak jsem vydlabal dvě kamenné desky na způsob prvních, vystoupil jsem na horu, maje je v rukou. [4] I napsal na desky tak jako prve deset vět, které pronesl k vám Hospodin na hoře z ohně, když byl lid shromážděn, a dal mi je. [5] Sestoupiv opět s hory vložil jsem desky do archy, kterou jsem byl udělal, a tam jsou až dosud, jak mi Hospodin přikázal.

[6] Synové Israelovi pak hnuli stany z Berotu (v území) Jakanovců do Mosery, kde umřel a pochován byl Áron, v jehož kněžský úřad nastoupil Eleazar, syn jeho. [7] Odtud přišli do Gadgadu. Opustivše to místo, položili se v Jetebatě, v zemi vodnatých údolí.

[8] Tehdy (Hospodin) vyhradil (si) kmen Levi, by nosili Hospodinovu archu úmluv), konali před ním službu a žehnali jménem jeho, až do dneška. [9] Proto nedostal Levi dílu ani majetku se svými bratry; jeť sám Hospodin majetkem jeho, jak mu slíbil Hospodin, Bůh tvůj.

[10] Já tedy zůstal jsem na hoře, jako prve, čtyřicet dní a nocí; i vyslyšel mě Hospodin také tehdy a vzdal se úmyslu tebe vyhladiti. [11] A řekl mi: „Jdi a kráčej v čele lidu, aby vešel do země a zabral zemi, kterou jsem přísahou slíbil otcům jejich, že jim ji dám."

Veliká láska Hospodinova k Israelovi a jeho velebnost povzbuzují zachovávati zákon. (10, 12. – 22.)

[12] A nyní, Israeli, co jiného žádá od tebe Hospodin, Bůh tvůj, než abys bál se Hospodina, Boha svého, chodil po cestách jeho, miloval ho, sloužil Hospodinu, Bohu svému, celým srdcem svým a celou duší svou, [13] a ostříhal přikázání Hospodinových a jeho ustanovení, která já ti dnes ukládám, aby ti dobře bylo?

[14] Hle, Hospodin, Bůh tvůj, je pánem nebes i nebe nebes, země i všech věcí, které na ní jsou; [15] a přece k otcům tvým Hospodin přilnul, miloval je a vyvolil potomstvo jejich, to jest vás, ze všech národů, jak je dnes patrno. [16] Obřežte tedy předkožku srdce svého a nezatvrzujte již šíje své.

[17] Neboť Hospodin, Bůh váš, jest Bůh bohů, Pán pánů, Bůh veliký, mocný a hrozný, který nestraní osobám a darů nepřijímá. [18] Pomáhá k právu sirotku i vdově, miluje také cizince a dává mu výživu i šat. – [19] I vy tedy milujte cizince, neboť také jste byli cizinci v Egyptě. – [20] Hospodina, Boha svého, se boj, jemu jedinému služ, jeho se drž a při jeho jméně přisahej.

[21] Onť je chvála tvá a Bůh tvůj, který ti učinil tyto veliké a hrozné věci, jež viděly tvé oči. [22] V počtu sedmdesáti duší sestoupili otcové tvoji do Egypta, a hle, nyní rozmnožil tě Hospodin, Bůh tvůj, jako nebeské hvězdy.

Veliké činy Boží moci a spravedlnosti pohádají šetřiti zákona zejména očité svědky. (11, 1. – 9.)

HLAVA 11. – [1] Miluj tedy Hospodina, Boha svého, a zachovávej vždycky jeho přikázání, ustanovení, práva a předpisy. [2] Poznejte dnes – synové vaši, kteří toho neviděli, nezakusili toho – výchovu Hospodina, Boha vašeho, (poznejte) jeho veliké skutky, mocnou ruku, vztažené rámě, [3] znamení a činy, které učinil v Egyptě králi faraonovi a vší jeho zemi, [4] všemu egyptskému vojsku i koňům a vozům; kterak je přikryly vody Rudého moře, když vás honili, a kterak je Hospodin zahladil až do dneška; [5] (poznejte,) co vám učinil na poušti, dokud jste nepřišli na toto místo, [6] (co učinil) Datanovi a Abironovi, synům Rubenovce Eliaba, jež země otevřevši ústa svá pohltila s rodinami i stany i se vším majetkem jejich, který měli mezi Israelity. [7] (Považte,) že oči vaše viděly všecky veliké skutky Hospodinovy, které činil, [8] byste šetřili všech jeho příkazů, které dnes vám ukládám, byste mohli vejíti do země, do které se ubíráte, a zabrati ji, [9] a dlouho byli živi v té zemi, oplývající mlékem a medem, kterou přísežně slíbil Hospodin otcům vašim a jejich potomstvu.

Povaha zaslíbené země ukládá plniti zákon Boží. (11, 10. – 25.)

[10] Neboť země, do které vcházíš, abys jí vládl, není jako Egypt, odkud jsi vyšel a kdež na zaseté símě vedou vodu k zavlažování jako v zahradách; [11] nýbrž má výšiny i nížiny čekající s nebe dešťů; [12] Hospodin, Bůh tvůj, stále na ni hledí a oči jeho jsou na ni upřeny od počátku roku až do konce. [13] Budete-li tedy poslušní přikázání mých, která dnes vám ukládám, byste milovali Hospodina, Boha svého, a sloužili mu celým srdcem svým a celou duší svou: [14] dá déšť zemi vaší ranní i pozdní, byste mohli sklízet obilí, víno i olej, [15] byste měli na lukách trávu na krmení dobytka, byste tak mohli dosyta se najísti. [16] Střezte se, by snad nedalo se vaše srdce oklamati, že byste od Hospodina odpadli, sloužili bohům cizím a klaněli se jim; [17] Hospodin by se pak rozhněval a zavřel nebe, deště by nepřicházely, země by nevydávala své úrody a brzo byste byli vyhlazeni ze země výborné, kterou vám Hospodin dá.

[18] Uložte tato slova má ve svých srdcích i myslích, zavěste je jako znamení na rukou a položte si je mezi oči. [19] Vyučuj syny své o nich přemýšleti, když sedíš doma, když jdeš cestou, když leháš nebo vstáváš. [20] Napiš je na veřeje a na dveře domu svého, [21] aby trvaly dni tvé i synů tvých v zemi, kterou přísežně slíbil Hospodin otcům tvým, že jim ji dá, dokud bude nebe státi nad zemí.

[22] Neboť budete-li ostříhati přikázání, která vám ukládám, a budete-li je činiti, že budete milovati Hospodina, Boha svého, choditi po všech cestách jeho, lnouti k němu: [23] Hospodin rozptýlí před vámi všecky tyto národy a zmocníte se jejich majetku, ačkoli jsou větší a silnější než vy. [24] Každé místo, kam vkročí noha vaše, bude vaše: Od Pouště a od Libanonu, od veliké řeky Eufratu až po Západní moře budou sahati hranice vaše. [25] Nikdo vám neodolá; strach a bázeň před vámi sešle Hospodin, Bůh váš, na všecku zemi, po které budete kráčeti, jak vám slíbil.

Odměny a tresty velí věrně činiti, co Bůh přikázal, (11, 26. – 32.)

[26] Hle, dnes vám předkládám požehnání a zlořečení: [27] požehnání, budete-li poslouchati přikázání Hospodina, Boha svého, která vám dnes ukládám; [28] zlořečení, nebudete-li poslouchati přikázání Hospodina, Boha svého, ale sejdete-li s cesty, kterou vám nyní ukazuji, a budete-li choditi za bohy cizími, jichž neznáte. [29] Když pak tě uvede Hospodin, Bůh tvůj, do země, do které táhneš, aby ses v ní usadil, položíš po-

žehnání na horu Garizim a zlořečení na horu Hebal, [30] které jsou za Jordánem, za cestou vedoucí k západu, v zemi Kanaanských, sídlících na rovinách naproti Galgale, která jest vedle údolí daleko se táhnoucího a ústícího.

[31] Když tedy přejdete Jordán, byste zabrali zemi, kterou vám dá Hospodin, Bůh váš, aby byla vaše, byste jí vládli; [32] hleďte plniti ustanovení a práva, která jsem já dnes vám předložil.

Sbírka zákonů. (12, 1. – 26, 19.)

HLAVA 12. – [1] Toto jsou přikázání a práva, která činiti máte v zemi, kterou Hospodin, Bůh otců tvých, hodlá ti dáti, abys jí vládl po všecky dny, co budeš choditi po zemi.

Zákon o obětišti. (12, 2. – 32.)

[2] Zkazte všecka místa, kde národové, jichžto se zmocníte, ctili bohy své, na vysokých horách i na pahorcích, pod každými košatým stromem. [3] Rozbořte jejich oltáře, rozbijte sochy, háje spalte a modly ztroskotejte; vyhlaďte z těch míst jména jejich.

[4] Nečiňte tak Hospodinu, Bohu svému: [5] chodíte na místo, které vyvolí Hospodin, Bůh váš, ze všech kmenů vašich, by tam umísti] jméno své a sídlil na něm; [6] na místě tom budete obětovati celopaly, (ostatní) své oběti, desátky i prvotiny rukou svých, sliby i dary a prvorozence ze skotu i z bravu. [7] Tam před tváří Hospodina, Boha svého, budete jísti a veseliti se vy a rodiny vaše z výtěžku rukou svých, kterým požehnal vám Hospodin, Bůh váš.

[8] Nebudete činiti, jako zde činíme dnes, každý, jak za dobré uzná; [9] neboť dosud nemáte klidných sídel a údělů, jež vám Hospodin, Bůh váš, hodlá dáti. [10] Až (však) přejdete Jordán, až sídliti budete v zemi, kterou vám dá Hospodin, Bůh váš, až budete míti pokoj ode všech okolních nepřátel, a beze všeho strachu bydliti: [11] budete snášeti všecky věci, které přikazuji, na místo, které Hospodin, Bůh váš, vyvolí, aby bylo na něm jméno jeho – celopaly i (ostatní) oběti, desátky i prvotiny rukou vašich a všecky vzácné dary, které Hospodinu slíbíte. [12] Tam před Hospodinem, Bohem svým, budete hodovati vy, synové vaši, dcery vaše, služebníci, služebné i Levité, kteří dlí ve vašich městech, neboť nemají údělu jiného ani vlastnictví mezi vámi.

[13] Chraň se přinášeti své celopaly na každém místě, které uzříš; [14] ale na tom (místě), které vyvolí Hospodin v jednom z tvých kmenů, přinášej své celopaly a čiň vše, co ti přikazuji.

[15] Zachce-li se ti však jísti, a zalíbí-li se ti požívati masa, zabij a jez podle toho, jak ti žehná Hospodin, Bůh tvůj, ve svých městech; ať je to zvíře nečisté, [to jest vadné nebo choré], nebo čisté, [to jest celé a bez vady, jaké možno obětovati], smíš je jísti jako srnu nebo jelena; [16] avšak bez krve, neboť tu vycedíš jako vodu na zem.

[17] Desátku obilí, vína a oleje svého, prvorozenou ze skotu i z bravu, všeho, co slíbíš, nebo dobrovolně budeš chtíti obětovati, ani prvotin svých rukou nesmíš jísti ve svých městečkách, [18] ale před Hospodinem, Bohem svým, na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, budeš jich požívati ty, tvůj syn, tvá dcera, služebník, služebná i Levité, kteří zůstávají ve tvých městech; budeš se veseliti ze všeho a občerstvovati se před Hospodinem, Bohem svým, vším, co vytěží ruka tvá.

Hl. 12. V. [15]. *„zabíti"* zde bez úmyslu obětovati, pouze by bylo opatřeno maso k jídlu. – Místo *„ať je to zvíře nečisté nebo čisté"* správněji hebr.: *„ať je to člověk nečistý nebo čistý". Z masa žertvy* smí jísti jen člověk levitsky čistý (Lv 7, 20.), masa ze zvířete mimo obět zabitého smí požívati každý, čistý, nečistý. Srv. 1. Král 20, 26. – Srna, t. j. gazela, a jelen patří podle Dt 14, 5. ke zvířatům čistým, ale obětovati jich nikdo nesmí.

[19] Hled, abys neopouštěl Levitů po všechen čas, který budeš na zemi přebývati.
[20] Když Hospodin, Bůh tvůj, rozšíří území tvé, jak ti slíbil, a budeš chtíti požívati masa, kterého si duše tvá přeje, [21] místo však, které vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, aby tam bylo jméno jeho, bude-li daleko, smíš zabíjeti ze skotu a z bravu, jak jsem ti přikázal, a jísti po libosti ve svých městečkách. [22] Jako jídávají srnu nebo jelena, tak je budeš moci jísti; jak čistý, tak nečistý, jednostejně budou směti jísti. [23] Jen toho se varuj, bys nejedl krve, protože krev jejich jest jako duše a duše s masem jísti nesmíš; [24] vyliješ ji tedy na zem jako vodu, [25] aby dobře bylo tobě i synům tvým po tobě, když budeš činiti, co se líbí Hospodinovi.
[26] Své dávky však, které máš zasvětit Hospodinu, zejména oběti ze slibu vezmeš a půjdeš na místo, které Hospodin vyvolí, [27] a (tam) budeš obětovati maso a krev svých celopalů na oltáři Hospodina, Boha svého; krev (ostatních) obětí vyliješ na oltář, maso pak budeš jísti.
[28] Zachovávej pečlivě všecko, co ti poroučím, aby dobře bylo tobě i synům tvým po tobě na věky, budeš-li činiti, co je dobré a libé před očima Hospodina, Boha tvého.
[29] Až rozptýlí Hospodin, Bůh tvůj, před tebou národy, k nimž táhneš, aby ses jich zmocnil, až se jich zmocníš a budeš sídliti v jejich zemi: [30] varuj se jich následovati, až budou příchodem tvým vyhlazeni, varuj se vyptávati se po jejich obyčejích a říkati: „Jako ctili tito národové bohy své, tak budu činiti též já." [31] Nečiň tak Hospodinu, Bohu svému! Neboť všecky ohavnosti, kterých nenávidí Hospodin, činili bohům svým obětujíce syny i dcery a v ohni je pálíce.
[32] Jen co ti přikazuji, čiň Hospodinovi; ničeho nepřidávej ani neujímej.

Kdo svede k odpadu od Hospodina k cizímu bohu, budiž usmrcen. (13, 1. – 18.)

HLAVA 13. – [1] Objeví-li se mezi vámi prorok, nebo člověk, který tvrdí, že měl sen, a předpoví-li znamení nebo zázrak, [2] a vyplní-li se, co pravil, a řekne ti: „Pojďme a choďme za cizími bohy, kterých neznáš, a služme jim," [3] neposlechneš slov proroka toho nebo snáře, neboť zkouší vás Hospodin, Bůh váš, aby se ukázalo, milujete-li ho celým srdcem svým a celou duší svou, čili nic. [4] Za Hospodinem, Bohem svým, choďte, jeho se bojte, jeho příkazův ostříhejte a jeho hlas slyšte; jemu služte a k němu lněte. [5] Onen prorok pak, nebo ten, kdo si smyslil sen, budiž usmrcen; neboť mluvil, by vás odvrátil od Hospodina, Boha vašeho, který vás vyvedl z Egypta a vysvobodil vás z místa otroctví; (mluvil), aby tě svedl s cesty, kterou ti přikázal Hospodin, Bůh tvůj; tak vypleníš (to) zlo ze svého lůna.
[6] Bude-li bratr tvůj, syn matky tvé, nebo tvůj syn, nebo dcera, nebo manželka, která bývá ve tvém klíně, nebo přítel, jehož miluješ jako sebe samého, chtíti tebe přemluviti, potají říkaje: „Pojďme a služme cizím bohům," jichž neznáš ani ty, ani otcové tvoji, [7] bohům kteréhokoliv okolního národa, blízkého i vzdáleného, od kraje světa až do druhého; [8] nepovoluj mu, a neposlouchej ho; oko tvé nesmí ho šetřiti, že bys měl (snad) s ním soustrast a kryl ho. [9] Ale hned jej u-smrtíš. Tvá ruka ať jest na něm první; pak ať všecek lid na něho vztáhne ruku. [10] Kamenován budiž až do smrti; nebo chtěl tě odtrhnouti od Hospodina, Boha tvého, který tě vyvedl z Egypta, z místa otroctví. [11] Všecek Israel nechť o tom slyší, bojí se a nečiní nikdy již něco podobného.

Hl. 13. V. [8]. Ne *„krýti"*, nýbrž učiniti trestní oznámení u soudu. Srv. v. n.

V. [9]. Že rozkaz *„ihned jej usmrtíš"* předpokládá oznámení trestní, vyšetřování a rozsudek právoplatného soudního úřadu, vyslovuje LXX, která místo *„ihned jej usmrtíš"* překládá: *„jistojistě jej udáš"*. Až bude odsouzen, může udavač na odsouzence hoditi první kámen. Srv. doleji 17, 7; Jan 8, 7.

[12] Kdybys uslyšel, že někteří vytýkají jednomu z tvých měst, která ti dá k obývání Hospodin, Bůh tvůj: [13] Z tebe vyšlí ničemníci svedli k odpadu obyvatele města svého, říkajíce: „Pojďme a služme cizím bohům," jichž neznáte, [14] pilně a pečlivě pátrej, a když se dopídíš pravdy a shledáš, že věc jistě má se tak, jak praví, a že ohavnost ta skutečně byla spáchána, [15] ihned obyvatelstvo města toho mečem pobiješ, zničíš je a všecko, co je v něm i s dobytkem. [16] Také všeliké nářadí sneseš do prostřed ulic jeho a spálíš je i s městem, abys tak zničil všecky věci Hospodinu, Bohu svému, a aby bylo na věky pahorkem popela a nebylo již stavěno; [17] z těch kterých věcí nic nezůstane ve tvé ruce. (To vše staň se,) by. Hospodin zanechal přísného hněvu, aby se nad tebou smiloval a rozmnožil tě, jak přísežně slíbil otcům tvým.

[18] Zajisté že poslechneš hlasu Hospodina, Boha svého, ostříhaje všech příkazů jeho, které ti dnes ukládám, bys činil, co jest libé před očima Hospodina, Boha tvého.

Pohřební obyčeje pohanské zakázány. (14, 1. n.)

HLAVA 14. – [1] Jste synové Hospodina, Boha svého; neřežte se, ani nečiňte si lysiny, když (vám) někdo zemře. [2] Neboť jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému; on si tě vyvolil ze všech národů, kteří na zemi jsou, za národ zvláštní.

Požívati nečistých zvířat zakázáno, (14, 3. – 21.)

[3] Nejezte věcí, které jsou nečisté.

[4] Zvířata, kterých smíte požívati, jsou tato: hovězí dobytek, ovce, koza, [5] jelen, gazela, srnec, kozorožec, sajka, buvolec, kamzík. [6] Každé, zvíře, které ma rozdvojené kopyto, a přežívá, smíte jísti.

[7] Těch však, která (sice) přežívají, nemají však rozpoltěného kopyta, jísti nesmíte, na příklad: velblouda, zajíce, damana; tato zvířata budou vám nečistá, protože sice přežívají, nemají však rozpoltěných kopyt. [8] Nečistým bude též vepř, poněvadž má sice rozdělené kopyto, avšak nepřežívá; jeho masa nesmíte požívati a jeho zdechlin nesmíte se dotýkati.

[9] Ze všech živočichů, kteří žijí ve vodě, smíte požívati těch, kteří mají ploutve a šupiny; ty jezte. [10] Co (však) ploutví a šupin nemá, nejezte, protože je to nečisté.

[11] Jezte všecka čistá ptáčata, [12] nečistých však (ptáků) nejezte, totiž orla, noha, supa, [13] [ixiona], sokola, veškerých druhů luňáků, [14] všech druhů krkavců, [15] pštrosa, tachmása, racka, jestřába kteréhokoli druhu, [16] čápa, labuti, ibisa, [17] kormorana, volavky, sýčka, [18] pelikána, kulíka jakýchkoli druhů, dudka a netopýra. – [19] Také všecko, co se plazí a křidélka má, budiž nečisté a nebudiž jedeno.

[20] Všecko, co je čisté, smíte jísti. – [21] Cokoli zdechlo, nejezte. – Dej to, by jedl, nebo prodej cizinci, který je ve tvých branách – nebo ty jsi národ zasvěcený Hospodinu, Bohu svému.

Nevař kozelce v mléku matky jeho.

Povinnost ročních desátků rostlinných a prvotin živočišných, (14, 22. - 29.)

[22] Desátý díl ze všech svých plodin, které rodí půda každoročně, odděl [23] a požívej ho před tváří Hospodina, Boha svého, na místě, které si vyvolí, by na něm bylo vzýváno jméno jeho, desátý díl svého obilí, vína i oleje, jakož i prvorozence z hovězího do-

---

Hl. 14. V. [7]. Srv. Lv 11, 4. - 8.

Hl. 14. V. [19]. Místo *„co se plazí"* podle hebr. dlužno překládati: zvířata vyskytující se „v hejnech". Je to rozmanitý okřídlený hmyz. Srv. Lv 11, 20. 23.

bytka a z bravu svého, abys učil se báti Hospodina, Boha svého, po všechen čas. – [24] Bude-li (ti) však cesta příliš daleká, bude-li příliš vzdáleno místo, které vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, a požehná-li ti, že nebude ti lze všecko to k němu donésti, [25] prodej to všecko, uveď na peníze, vezmi (je) do hrsti, jdi (s nimi) na místo, které Hospodin, Bůh tvůj, vyvolil, [26] kup za ty peníze, cokoliv ti bude libo, hovězí dobytek, ovce, víno nebo též jiný opojný nápoj, vůbec všecko, čeho si přeješ, a jez to před Hospodinem, Bohem tvým; hodovati budeš ty, dům tvůj, [27] i Levita, který je ve branách tvých; hleď, abys ho nepominul, neboť nemá jiného podílu ve tvém majetku.

[28] Léta třetího odděl [jiný] desátek ze všeho, co se ti toho času urodí, a ulož jej ve svých branách; [29] potom nechať přijde Levita, který nemá jiného údělu ani majetku s tebou, cizinec, sirotek a vdova, kteří jsou ve tvých branách, a nechať se dosyta najedí, by Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti v každé práci rukou tvých, kterou budeš konati.

Výklad zákona o roce sobotním. (15, 1. – 18.)

HLAVA 15. – [1] Sedmého léta budeš slaviti (rok) úlevy tímto řádem:

Věřitel, jemuž je dlužen jeho přítel, bližní a bratr, nebude moci dluhu vymáhati, protože jest Hospodinův rok úlevy. [3] Cizince [a příchozího] smíš upomínati; dluhu soukmenovcova (však) a bližního vypověděti nebudeš oprávněn. [4] Člověka nuzného, žebráka, mezi vámi přece nebude; vždyť žehná ti Hospodin, Bůh tvůj, v zemi, kterou ti dá ve vlastnictví. [5] Budeš-li jen poslouchati Hospodina, Boha svého, a šetřiti všeho, co ti přikázal, a co já dnes ti nařizuji, bude ti žehnati, jak slíbil. [6] Budeš půjčovati mnohým národům, sám však nebudeš od žádného ničeho (nucen) vypůjčovati. Budeš panovati nad mnoha národy, nad tebou však nebude panovati žádný.

[7] Zchudne-li někdo z tvých bratří, sídlících ve branách města tvého, v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj: nezatvrzuj srdce svého a nekrč ruky své, [8] ale otevři ji chudému a půjč, čeho vidíš, že potřebuje.

[9] Varuj se, aby snad nevloudila se do srdce tvého bezbožná myšlenka, že by sis myslil: „Blíží se sedmý rok poshovění," abys pak ne-odvrátil očí svých od chudého bratra svého, nechtěje mu, čeho žádá, půjčiti, aby nevolal proti tobě k Hospodinu a (tak) abys neměl hříchu. [10] Ale dej mu a nečiň nic lstivého, když budeš ulevovati jeho bídě, aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, [vždycky a] ve všem, nač sáhneš.

[11] V zemi, v níž budeš sídliti, nebude se nedostávati chudých; proto ti přikazuji, abys otvíral ruku potřebnému bratru svému a chudému, který s tebou v zemi přebývá.

[12] Prodá-li se ti bratr tvůj, Hebrej nebo Hebrejka, a bude-li ti šest let sloužiti, propustíš ho sedmého roku na svobodu. [13] Koho tak obdaříš svobodou, nikterak ho nepustíš s prázdnou, [14] ale dáš (mu) na cestu ze svého bravu, z humna a z lisu těch věcí, kterých ti požehnal Hospodin, Bůh tvůj. [15] Pamatuj, žes také sám otročil v Egyptě a vysvobodil tě Hospodin, Bůh tvůj; proto ti (to) nyní přikazuji. [16] Řekne-li však: „Nechci odejíti" protože má rád tebe i dům tvůj a má se u tebe dobře, [17] vezmi šidlo a probodni mu ucho ve dveřích domu svého a nechať slouží ti doživotně; také se služebnou tak učiníš. [18] Neodvracej od nich očí svých, když je budeš propouštěti na svobodu – neboť pracovali u tebe šest let za mzdu nádeníkovu – aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, v každém díle, které činíš.

Zákon o prvorozených obětních zvířatech. (15, 19. – 23.)

[19] Všecky prvorozené samce ze svého hovězího dobytka i z bravu zasvěť Hospodinu, Bohu svému. Prvorozeným býkem nesmíš pracovati a prvorozených ovcí stříhati nesmíš. [20] Před tváří Hospodina, Boha svého, budeš každoročně jich požívati ty i dům

tvůj, na místě, které si Hospodin vyvolí.
[21] Bude-li však míti (prvorozenec) vadu, bud! že bude kulhavý, slepý, jakkoli znetvořený, nebo příliš slabý, nebudiž obětován Hospodinu, Bohu tvému, [22] ale sněz jej v branách města svého. Čistý i nečistý smí jich požívati jako srny nebo jelena; [23] jen toho dbej, abys nejedl jejich krve, nýbrž vylil ji na zem jako vodu.

O třech výročních svátcích, jež dlužno slaviti a svatyně. (16, 1. – 17.)

HLAVA 16. – [1] Dbej měsíce nových plodin [prvního to měsíce jarního], bys (v něm) slavil fase Hospodinu, Bohu svému; nebo toho měsíce, v noci, Hospodin, Bůh tvůj, vyvedl tě z Egypta. [2] Jakožto fase přinášej oběti Hospodinu, Bohu svému, z bravu i z hovězího dobytka, na místě, které si Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí, by tam přebývalo jeho jméno. [3] Nebudeš k tomu jísti kvašeného chleba; sedm dní budeš jísti bez kvasu, chléb utrpení – neboť ve hrůze vyšel jsi z Egypta – abys po všecky dny života svého pamatoval na den vyjití svého z Egypta. [4] Sedm dní ať se neukáže kvas ve všech krajích tvých, a nic nesmí zůstati do rána z masa, které bylo obětováno večer prvního dne. [5] Nebudeš směti obětovati fase v každém městě svém, které ti Hospodin, Bůh tvůj, dá; [6] ale na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, za sídlo jména svého, obětovati budeš fase, a to večer při západu slunce, v dobu, kdy jsi vyšel z Egypta. [7] Pec (je) a jez na místě, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj, ráno pak můžeš vstáti a jíti do stanů svých. [8] Šest dní budeš jísti přesné chleby; sedmého pak dne, že je shromáždění Hospodina, Boha tvého, nebudeš konati žádné práce.
[9] Ode dne, kterého jsi přiložil srp k obilí, počítej si sedm týdnů [10] a pak slav svátek týdnů Hospodinu, Bohu svému, a přinášej oběti dobrovolné z výtěžku své práce podle požehnání Hospodina, Boha svého. [11] Před Hospodinem, Bohem svým, hoduj ty, syn tvůj, dcera, služebník, služebná i Levita, jenž je ve tvých branách, cizinec, sirotek i vdova, kteří bydlí s vámi; na místě, které si Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí za sídlo jména svého. [12] Pamatuj, že jsi byl služebníkem v Egyptě, velmi pečlivě čiň, co je přikázáno.
[13] Až sebereš úrodu z humna a z lisu, svět též sedm dní slavnost stánků. [14] O (této) slavnosti své hoduj ty, syn tvůj, dcera, služebník, služebná tvá, Levita, cizinec, sirotek i vdova, kteří jsou ve tvých branách. [15] Sedm dní budeš světit Hospodinu, Bohu svému, (tyto) svátky na místě, které si Hospodin vyvolí; i požehná ti Hospodin, Bůh tvůj, na všech úrodách tvých a ve všech pracích rukou tvých, a budeš se veseliti.
[16] Třikrát do roka dostaví se každý mužský tvůj před Hospodina, Boha svého, na místo, které si vyvolí: na svátky přesnic, na svátky týdnů a na svátky stanů. Neukáže se před Hospodinem s prázdnou, [17] ale každý bude obětovati podle toho, co bude míti, jak mu požehná Hospodin, Bůh jeho.

Zákon o soudcích. (16, 18. – 17, 13.)

[18] Ve všech svých branách, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj, podle jednotlivých kmenů svých ustanov soudce a písaře, aby lid spravedlivě soudili. [19] Nebuď stranický, nehleď na osobu a nepřijímej darů, nebol! dary zaslepují oči moudrých a převracejí věc spravedlivých. [20] O to, co je spravedlivé, spravedlivě usiluj, abys byl živ a vládl zemí, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.
[21] Neštěpíš háje ani jakéhokoli stromu u oltáře Hospodina, Boha svého. [22] A nečiň si ani nestav sochy, neboť Hospodin, Bůh tvůj, to nenávidí.

Hl. 16. V. [1]. Co je *„fase"* viz Ex 12, 31. 42. Zde znamená velikonočního beránka.
V. [2]. *„fase"* dlužno tu bráti v širším slova smyslu: všecky oběti přinášené o přesnicích, které po veliké noci hned následovaly a s ní splynuly v jedno sváteční období.

HLAVA 17.– [1] Nesmíš obětovati Hospodinu, Bohu svému, ovce nebo býka, na kterém jest vada, něco nepěkného; jesti to ohavnost Hospodinu, Bohu tvému.
[2] Vyskytne-li se u tebe, v jedné z tvých bran, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj, muž nebo žena, kteří učiní, co je zlé před obličejem Hospodina, Boha tvého, a přestoupí jeho úmluvu, [3] že půjdou sloužiti cizím bohům, klaněti se jim, slunci, měsíci nebo všemu nebeskému vojsku, což jsem zakázal, [4] bude-li ti věc oznámena, že se toho dovíš, a shledáš-li, bedlivě to vyšetře, že je to pravda, že se hanebnost (ta) v Israeli stala; [5] vyveď muže nebo ženu, kteří věc prahanebnou spáchali, ku branám města svého a buďtež ukamenováni. [6] Na základě výpovědí dvou nebo tří svědků nechať zahyne, kdo má býti pokutován smrtí. – Nikdo ať není utracen, vypovídá-li proti němu jediný svědek. – [7] Ruce svědků začnou jej popravovati, ruce pak ostatního lidu ho dorazí; tak vypleníš zlo ze svého lůna.
[8] Shledáš-li, že je (soudní případ) zavilý, že ti je (velmi) těžko rozhodnouti mezi krví a krví, pří a pří, ranou a ranou, a uvidíš-li, že názory soudců ve tvých branách se různí, vstaň a jdi na místo, které si vyvolí Hospodin, Bůh tvůj. [9] Předstup před kněžstvo kmene levitského a před soudce, který bude toho času (souditi); těch se (na věc) otážeš a oni ti oznámí správný rozsudek. [10] A učiň, co ti řeknou představení místa, které si Hospodin vyvolí, a jak tě poučí [11] podle jeho zákona; jejich výroku se přidržíš a neuchýlíš se ani napravo ani nalevo. [12] Kdo však bude tak zpupný, že neposlechne rozkazu kněze, který toho času koná službu Hospodinu, Bohu tvému, a výroku soudce, ten budiž usmrcen; tak vypleníš zlo z Israele. [13] A všecek lid, když o tom uslyší, bude se báti, že se pak nikdo nebude zpupností nadýmati.

Povinnosti budoucího krále. (17, 14. – 20.)

[14] Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, až ji zabereš, usadíš se v ní a řekneš (si): „Ustanovím nad sebou krále jako mají všichni národové kolem (nás)": [15] ustanovíš toho, koho z počtu bratří tvých vyvolí Hospodin, Bůh tvůj. Příslušníka jiného národa, který by nebyl bratrem tvým, nebudeš směti učiniti králem.
[16] Když pak bude ustanoven, ať nechová si mnoho koní, a nevede lidu zase do Egypta jsa vzrušen touhou po četném koňstvu, když vám přece Hospodin přikázal, byste se nikdy již tou cestou nevraceli. [17] Ať nemá mnoho žen, které by připoutaly k sobě jeho mysl, ani příliš mnoho stříbra a zlata.
[18] Když pak zasedne na královský trůn svůj, ať si opíše tento zákon do knihy podle předlohy, kterou si opatří od kněží kmene levitského. [19] A bude jej míti při sobě a čísti po všecky dny svého života, by se naučil báti se Hospodina, Boha svého, a zachovávati slova a ustanovení, která jsou v zákoně předepsána. [20] Srdce jeho ať se pyšně nepozdvihuje nad jeho bratry a nechať se neuchyluje ani vpravo ani vlevo, aby kraloval dlouho on i synové jeho nad Israelem.

O příjmech kněží levitských. (18, 1. – 8.)

HLAVA 18. – [1] Kněží-Levité, všichni, kteří jsou z tohoto kmene, nebudou míti podílu a dědičného majetku s ostatními Israelity; budouť míti výživu z obětí a darů Hospodinových. [2] Ničeho jiného se jim nedostane z majetku bratří jejich, protože sám Hospodin jest jejich dědičným majetkem, jak jim pravil. [3] Od lidu, od těch, kteří při-

Hl. 17. V. [12]. Místo *„toho času"* – přesněji místně: *„tam"*,–Místo *„a"* hebr.: „nebo" (kněze *nebo* soudce), by bylo patrno, že vina, když by se nikdo nepodrobil *kněží nebo soudci,* bude stejná, jelikož oba tito při soudě spolupůsobili.

nášejí oběti, bude právem příslušeti kněžím toto: dají kněžím plece a žaludek – buď že obětují býka neb ovci – [4] prviny obilí, vína, oleje a díl vlny z ovčí střiže; [5] neboť je vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, ze všech kmenů tvých, by stáli (před) jménem Hospodinovým a konali mu službu oni i synové jejich na věky. [6] Vyjde-li Levita z některého města tvého kdekoli v Israeli ležícího, v němžto sídlí, a přeje-li si toužebně jíti na místo, které Hospodin vyvolí, [7] bude oprávněn konati službu ve jménu Hospodina, Boha svého, jako všichni jeho bratři Levité, kteří budou toho času státi před Hospodinem; [8] dostane týž díl pokrmů jako ostatní, kromě toho, co mu přísluší v jeho městě z dědictví po Otci.

Zákon o prorocích. (18, 9. – 22.)

[9] Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, varuj se napodobovati ohavnosti oněch národů. [10] Nebudiž mezi vámi nikoho, kdo by kázal synu svému nebo dceři procházeti ohněm, [aby se očistili], kdo by se tázal hadačů, kdo by zkoumal sny, pozoroval znamení, nebudiž (mezi vámi) kouzelníka, [11] zaklínače, nikoho, kdo by se radil duchů nebo věštců, kdo by se vyptával mrtvých na pravdu. [12] Nebo všecky tyto věci má Hospodin v ošklivosti a pro tyto zločiny zahladí je při tvém příchodu.

[13] Buď dokonale oddán Hospodinu, Bohu svému. [14] Tito národové, jejichžto zemi zabereš, poslouchají čarodějův a hadačů, ty však jsi od Hospodina, Boha svého, opatřen jinak. [15] Proroka z tvého národa, z tvých bratří, jako mě, vzbudí ti Hospodin, Bůh tvůj – toho budeš poslouchati – [16] jak jsi žádal Hospodina, Boha svého, na Horebu, když byla obec shromážděna, pravé: „Ať již neslyším hlasu Hospodina, Boha mého, a ohně tohoto převelikého nechať již neuhlídám, bych nezemřel." [17] I řekl mi Hospodin: „Dobře ve všem mluvili. [18] Proroka jim vzbudím ze středu bratří jejich, podobného tobě; slova má vložím do úst jeho a bude jim oznamovati vše, co mu přikáži.

[19] Kdo by nechtěl slyšeti slov jeho, která bude mluviti ve jménu mém, toho já sám potrestám.

[20] Prorok však, který by se dal svésti opovážlivostí a chtěl by ve jménu mém mluviti věci, kterých jsem já mu neuložil, by je oznámil, nebo (mluvil-li by) ve jménu bohů

Hl. 18. V. [6]. *„v němžto sídlí = v* němž je *cizincem* (hebr. *„gér"*). Líčen tu opět bědný stav Levitů té doby jako 12, 12; 14, 29; 16, 11. 14; 26, 12. n. Takový Levita jest oprávněn odebrati se k ústřední svatyni, a koná-li tu bohoslužebné úkony, má právo žádati také přiměřenou odměnu.

V. [9]. *„Ohavností oněch národů"* jsou všelijaké pověry, jež hned vypočítává.

V. [10]. n. *„kázati* (dáti) *dětem procházeti ohněm"* = obětovati je v zápalnou oběť buď Molochovi (4. Král 16, 3; 17, 17; 21, 6; 23, 10. a jj.) nebo snad i Jahvovi. – *„věštce"* rozuměj nepravé, nesloužící Jahvovi. – Mojžíš tu kupí množství jmen, označujících rozmanité druhy pověry, napodobující pravé proroky, aby zakázal rozhodně *pověru jakoukoliv.*

V. [12]. Místo: *„zahladí je při tvém příchodu"* hebr.: *„zažene je před tebou"* (národy obývající Palestinu).

V. [15]. Ani po smrti Mojžíšově nebudou Israelité, když nesmějí míti podobných věštců jako pohané, v nevýhodě proti svým sousedům, jelikož i po smrti Mojžíšově Hospodin bude vzbuzovati proroky, kteří budou podobnými pravými prostředníky mezi pravým Bohem a lidem, jako byl Mojžíš *(„jako mě";* o stupních většího neb menšího prorockého omilostnění tu nemluví). Těchto proroků nebudou Israelité hledati v cizině, nýbrž najdou je doma, protože Bůh bude vybírati za své proroky jen příslušníky národa israelského *(„z tvých bratří"),* kteří se svým lidem opravdu cítí. *„Prorok"* dlužno bráti *hromadně o všech pravých prorocích,* které po Mojžíšovi Bůh pošle. A protože Kristus je poslední, nejdokonalejší ze všech proroků, jejich cíl, král a vrchol, jehož všichni dřívější proroci jen nastiňovali, *jest on popředně v tomto výroku podobně jako ve v. 18. zahrnut.* Odtud samo sebou se rozumí, že toto místo jest mesiášské. Jan 1, 45; srv. s 1, 21; Sk 7, 37; zejména sv. Petr ve Sk 3, 22; po nich vesměs křesťanští vykladači.

cizích, budiž utracen."
[21] Myslíš-li si: „Kterak mohu poznati slova, kterých Hospodin nemluvil?", [22] budiž ti toto znamením: Nevyplní-li se, co prorok ten ve jménu Hospodinově předpověděl, to Hospodin nemluvil, ale prorok ve své opovážlivosti si to smyslil; proto nebudeš se ho báti.

O útočištných městech v Předjordání. (19, 1. – 13.)

HLAVA 19. – [1] Až zahladí Hospodin, Bůh tvůj, národy, jejichžto zemi ti dá, až ji zabereš a sídliti budeš v jejích městech (a) domech, [2] vyhradíš si uprostřed země, kterou ti dá v majetek Hospodin, Bůh tvůj, tři města, [3] upravíš (k nim) pečlivě cestu a rozdělíš všecko území své země na tři díly, aby, kdo prchá pro vraždu, měl blízko kam se utéci.
[4] Zákonem o vrahu, který utíká a jehožto život má býti chráněn, budiž toto: Kdo zabije bližního svého nevěda, a dokáže se, že včera a před včerejškem žádné nenávisti k němu neměl, [5] ale že s ním šel upřímně do lesa na dříví a že při kácení stromů sekera mu vyletěla z ruky, že totiž železo s topůrka se smeklo, přítele jeho udeřilo a zabilo: ten nechať uteče do některého z měst svrchu jmenovaných, aby zůstal živ. [6] (To proto), aby snad příbuzný toho, jehož krev byla prolita, bolestí jsa hnán, vraha nehonil a – kdyby byla cesta příliš daleká – nedohonil a neusmrtil, ačkoliv není vinen smrtí, protože není dokázáno, že měl prve nějakou nenávist k zabitému.
[7] Proto ti přikazuji, bys vyhradil tři města, která buďtež od sebe stejně vzdálena.
[8] Když pak rozšíří Hospodin, Bůh tvůj, hranice své, jak přísahou slíbil otcům tvým, a dá ti všecku zemi, kterou jim slíbil: – [9] jen budeš-li ostříhati jeho přikázání a činiti, co ti dnes nařizuji, milovati Hospodina, Boha svého, a choditi každého času po cestách jeho – přidej si jiná tři města a tak zdvojnásob počet měst výše řečených, [10] aby nebyla vylita nevinná krev v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, abys jí vládl, abys nebyl vinen krví.
[11] Jestliže však někdo nenávidí svého bližního, ukládá mu o život, přepadne jej a zbije tak, že zemře, a pak se uteče do některého z měst výše jmenovaných: [12] nechať pošlou starší onoho města pro něho, dají jej odvésti z města útočištného a vydají do moci příbuzného zavražděného, a nechať jest usmrcen. [13] Neušetříš ho, ale setřeš nevinnou krev s Israele, aby ti bylo dobře.

Zákaz nepřekládati mezníků. (19, 14.)

[14] Neber a nepřenášej mezníků svého bližního, položených od předků na tvých statcích, jež ti dá Hospodin, Bůh tvůj, v zemi, které se ti dostane v majetek.

Zákon o svědcích. (19, 15. – 21.)

[15] Jeden svědek proti nikomu nic nedokáže, ať jde o jakýkoli hřích nebo zločin; ale ústy dvou nebo tří svědků bude každá věc dokázána.
[16] Vystoupí-li proti někomu svědek lživý a obviňuje ho z přestupku (zákona), [17] nechť oba, kteří jsou ve sporu, dostaví se před Hospodina, před kněze a soudce, kteří jimi toho času budou. [18] Jestliže po pečlivém vyšetřování naleznou, že lživý svědek vypovídal proti svému bratru křivě: [19] ať ho potrestají tím, co zamýšlel (svědek křivý) učiniti svému bratru. Tak vypleníš zlo ze svého lůna; [20] ostatní slyšíce o tom nechať se bojí a neodváží se nikterak takových věcí se dopouštěti. [21] Nesmiluješ se nad ním, ale budeš žádati život za život, oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu.

V. [21]. začíná mluviti zase *Mojžíš.*

Zákony vojenské. (20, 1. – 20.)

HLAVA 20. – [1] Vytáhneš-li do boje proti nepřátelům svým a uzříš-li koně a vozy, ano i větší množství nepřátelského vojska, nežli ty máš, neboj se jich; jesti s tebou Hospodin, Bůh tvůj, který tě vyvedl z Egypta. [2] Když pak již bude chystati se k bitvě, postaví se kněz před sešikované vojsko a takto promluví k lidu: [3] „Slyš, Israeli! Vy se máte dnes bíti se svým nepřítelem; srdce vaše neztrácej zmužilosti, nebojte se, neustupujte a nelekejte se jich; [4] neboť Hospodin, Bůh váš, je mezi vámi a bude bojovati proti nepřátelům za vás, by vás vysvobodil z nebezpečí."

[5] Vůdcové pak nechať provolají v každé četě, aby to vojsko slyšelo: „Kdo vystavěl nový dům a neposvětil ho (ještě)? Ať vystoupí a vrátí se do domu svého, aby snad v boji nepadl a neposvětil ho jiný. – [6]Kdo založil vinici a nevypěstil jí tak daleko, že její plody již nejsou zasvěceny, že možno všem jich požívati? Ať vystoupí a vrátí se domů, by snad nepadl v boji a jiný nenastoupil na jeho místo. – [7] Kdo (z vás) se zasnoubil, avšak snoubenky dosud nepojal za manželku? Ať vystoupí a vrátí se domů, aby snad v boji nepadl a nepojal jí jiný."

[8] Až to ohlásí, budou dále mluviti k lidu:

„Kdo jest (mezi vámi) bázlivý a lekavého srdce? Ať vystoupí a vrátí se domů, aby nestrašil srdce svých bratří, jako je sám přestrašen."

[9] Až vůdcové vojska umlknou, když přestanou mluviti, nechať připraví každý své čety k bitvě.

[10] Když se budeš chystati někdy dobývati města, nabídni mu nejprve mír. [11] Přijme-li (jej) a otevře ti brány, budiž všecko jeho obyvatelstvo zachováno, bude však tvým poddaným a poplatníkem. [12] Pakli nebude chtíti vejíti ve smlouvu (míru), a počne proti tobě boj, budeš ho dobývati. [13] Když pak je vydá Hospodin, Bůh tvůj, do rukou tvých, pobij mečem všecky mužské, kteří v něm budou; [14] ženy, děti dobytek, a všecko, co tam bude, všecku kořist rozděl vojsku, a požívej z té kořisti nepřátel, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. [15] Tak učiníš všem městům, která budou velmi daleko od tebe a nejsou z těch měst, kterých se ti dostane v majetek.

[16] Avšak z měst, která ti budou dána (ve vlastnictví), nenecháš dokonce nikoho na živu, [17] ale pobiješ (je) mečem, totiž Heťany, Amorrhejské, Kanaanské, Ferezejské, Hevejské a Jebusejské, jak ti Hospodin, Bůh tvůj, přikázal, [18] aby snad neučili vás činiti všecky ohavnosti, které oni činili ke cti bohů svých, (vy) pak abyste se neprohřešovali proti Hospodinu, Bohu svému.

[19] Když budeš město dlouho obléhati a obklíčíš je ohradami, abys ho dobyl, neposekej stromů, jichž ovoce můžeš požívati, a (vůbec) nevyhub sekerami okolní krajiny; jsoutě to stromy, a ne lidé, a nemohou tedy proti tobě rozmnožiti počet bojujících. [20] Nejsou-li to však stromy ovocné, nýbrž divoké, jichž možno užíti k jiným potřebám, smíš je káceti a hotoviti (z nich) obléhací nástroje, dokud nedobudeš města, které proti tobě bojuje.

Jak dostičiniti za vraždu, je-li pachatel neznám? (21, 1. – 9.)

HLAVA 21. – [1] Bude-li nalezeno v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, tělo zabitého člověka a nebude-li se věděti, kdo je vraždou vinen: [2] ať vyjdou starší a soudco-

---

Hl. 20. V. [5]. Místo *„vůdcové"* hebr. *„písaři"* (šóterím), kteří tu zastávají úřad *hlasatelů*. Srv. Ex 5, 6. nn.; Nm 11, 16; Jos 1, 10; 3, 2; 8, 33. a jj. O *„zasvěcení"* nového domu mluví se tu tímže slovem jako Nm 7, 10. n. 84. 88. (chánach) o *posvěcení svatyně;* bylo to zasvěcení tedy asi nějaké náboženské.

V. [6]. naráží na zákon Lv 19, 23. – 25., dle něhož nikdo nesměl ovoce prvních tří roků ani se dotknouti, úroda čtvrtého roku patřila Hospodinu a teprve *pátého* roku bylo ovoce majetníkovo.

vé tvoji a měří vzdálenost od místa mrtvého těla ke všem okolním městům, [3] starší pak města toho, které bude podle jejich nálezu nejbližší, ať vezmou jalovici ze stáda, která (dosud) za jho netáhla a nebrázdila půdy pluhem, [4] a zavedou ji do drsného a kamenitého údolí, které nebylo nikdy zoráno ani oseto, a tam jalovici zlomí vaz. [5] Ať přistoupí též kněží, synové Levi, protože ty vyvolil Hospodin, Bůh tvůj, aby mu sloužili, by dávali požehnání ve jménu jeho a jejich rozsudkem by každá pře, všecko, co jest čisté nebo nečisté, bylo rozhodováno. [6] I přijdou starší toho města, které je zabitému (nejblíže), a umyjí si ruce nad jalůvkou, která byla v údolí zabita, řkouce: [7] „Ruce naše této krve nevylily a oči naše toho neviděly. [8] Hospodine, buď milostiv lidu israelskému, jejž jsi vykoupil, a nepřičítej krve nevinné lidu svému israelskému."

Tak bude s nich vina krve sňata.

[9] Ty pak budeš čist od krve nevinného, která byla vylita, učiníš-li, co Hospodin přikázal.

Zákon o pojetí zajatkyně za manželku. (21, 10. – 14.)

[10] Když vytáhneš do boje proti svým nepřátelům a Hospodin, Bůh tvůj, je vydá do tvé moci, že budeš odváděti zajatce, [11] uzřel-li bys mezi zajatými pěknou ženu, oblíbil sis ji a chtěl-li bys ji míti za manželku, [12] uved! ji do svého domu. Nechť ostříhá si vlasy, ořeže nehty, [13] odloží roucho, v němž byla zajata, a sedíc ve tvém domě nechť oplakává jeden měsíc otce a matku svou. Potom smíš k ní vejíti, s ní spáti a bude tvou manželkou. [14] Kdyby se ti potom znelíbila, propustíš ji na svobodu; nebudeš směti prodati ji za peníze, ani násilně ji utiskovati, protože jsi ji položil.

Komu přísluší práva prvorozenecká? (21, 15. – 17.)

[15] Bude-li kdo míti dvě ženy, jednu milou a druhou nemilou, po-rodí-li (obě) z něho děti, a bude-li prvorozeným syn nemilé, [16] nesmí (otec), chtěje statek rozděliti mezi své syny, syna milé učiniti prvorozeným a dáti mu přednost před synem nemilé; [17] ale syna nemilé uzná za prvorozeného a dá mu ze všeho svého majetku dvojnásobný podíl, protože je prvním jeho dítětem a jemu přísluší (právo) prvorozenství.

Zákon o zatvrzelém, nezdárném synu. (21, 18. – 21.)

[18] Bude-li míti někdo syna vzpurného a nepoddajného, který neposlouchá rozkazův otcových nebo matčiných a nechce poslouchati, ani když byl trestán, [19] ať ho vezmou a přivedou ke starším onoho města, ku branám soudu, [20] a řeknou jim: „Tento náš syn jest nepoddajný a vzpurný, naším napomínáním pohrdá, jest oddán hodování, [smilstvu] a pití." [21] Lid města ať jej uhází kamením; budiž usmrcen, byste (tak) vyplenili zlo ze svého lůna, a všechen Israel, když bude o tom slyšeti, aby se bál.

Co činiti s mrtvolou popraveného člověka? (21, 22. n.)

[22] Dopustí-li se člověk zločinu, na který je trest smrti, bude-li odsouzen na smrt a pověšen na dřevo: [23] nesmí zůstati jeho tělo na dřevě, ale téhož dne budiž pohřbeno,

---

Hl. 21. V. [4]. Místo *„údolí drsného a kamenitého",* jak Vulg. a jiné staré překlady, má hebr.: *„údolí s tekoucím potokem".* Vody bylo třeba k obřadnému myti rukou (v. 6. dole).

K v. [17]. srv. Gn 48, 22. – Místo *„prvním jeho dítětem"* vlastně *„počátkem jeho dětí"* hebr.: *„prvinou jeho mužství"* podobně jako Gn 49, 3. Viz též Gn 25, 31. 34. – *Právo nad osobní cit!*

V. [22]. Místo *„bude-li odsouzen na smrt"* hebr. správně: *„bude-li popraven".* Na strom nebo na kůl (= *„dřevo")* pověšena *mrtvola* člověka již popraveného! Srv. Gn 40, 19; Jos. 10, 26. n.; 2. Král 4, 12.

V. [23]. *„zůstati na dřevě"* rozuměj přes noc (hebr.). – Místo *„je zlořečen"* hebr.: *„je zlořečení".* Srv. Gal 3, 13. – *Mrtvolou* zločincovou je *zosobněna kletba;* vyslovil ji sám Bůh rozsudkem, který vynesli soudcové,

neboť od Boha je zlořečen, kdo visí na dřevě; neposkvrňuj nikterak země své, kterou ti dá ve vlastnictví Hospodin, Bůh tvůj.

Věci nalezené dlužno vrátit vlastníkovi. (22, 1. – 3.)

HLAVA 22. – [1] Uhlídáš-li, že býk neb ovce bratra tvého se zaběhli, ne abys jich pominul, ale zaveď je zpět ke svému bratru. [2] Není-li bratr tvůj blízko, neb jestli ho neznáš, uveď je do domu svého a buďtež u tebe, až jich bude bratr tvůj hledati a zase si je odvede. [3] Taktéž učiň s oslem, s rouchem a s každou věcí bratra svého, která se (mu) ztratila: nalezneš-li ji, ne aby sis jí nevšimnul, že je cizí.

Soukmenovci dlužno na cestě pomáhati. (22, 4.)

[4] Uvidíš-li, že osel nebo býk bratra tvého na cestě padl, nebuď lhostejný, ale pomoz mu (je) zdvihnouti.

Neoblékej se v roucho druhého pohlaví. (22, 5.)

[5] Žena ať se neobleče v roucho mužské a muž ať neužije roucha ženského; jeť ohavný u Boha, kdo takové věci činí.

Šetři ptačích matek. (22. 6. n.)

[6] Nalezneš-li, jda cestou, na stromě nebo na zemi ptačí hnízdo, a matku, která sedí na mladých nebo na vejcích, nevezmeš jí i s mladými, [7] ale necháš ji odletěti a (pak) smíš si vzíti ptáčata, aby ti bylo dobře a byl dlouho živ.

V zájmu bezpečnosti ohraď střechy. (22, 8.)

[8] Budeš-li stavěti nový dům, učiň na střeše kolem dokola ohradu, aby nebyla v tvém domě prolita krev a abys neměl viny, kdyby někdo upadl a svalil se dolů.

Neslučuj věcí různorodých. (22, 9. – 11.)

[9] Neosívej své vinice druhým semenem, aby símě, které jsi sil, a s ním i úroda vinice nestaly se tak majetkem svatyně. [10] Neorej býkem a oslem v jednom spřežení. [11] Neoblékej se v roucho setkané z vlny a ze lnu.

Zákon o třepení. (22, 12.)

[12] Ve čtyřech cípech svého pláště, kterým se budeš přikrývati, na okraji udělej si třapce.

Různé zákony v příčině, pohlavní mravnosti. (22, 13. – 30.)

[13] Pojme-li muž ženu, pak se mu však znelíbí, [14] i hledaje záminku, jak by ji mohl zapudit, pronáší o ní hanlivou věc, říkaje: „Tuto (ženu) pojal jsem za manželku a když jsem k ní vešel, neshledal jsem (na ní známky) panenství": [15] ať ji otec a matka vezmou a přinesou známky jejího panenství s sebou ke starším města, kteří jsou ve bráně, [16] a otec řekne: „Dal jsem dceru svou tomuto muži za manželku; protože jí nenávidí, [17] přičítá jí hanlivou věc, říkaje: „„Nenalezl jsem při tvé dceři panenství."" Avšak, hle, tuto jsou známky panenství mé dcery." I roztáhnou roucho před staršími města. [18] Starší pak toho města dají muže vzíti a zbíti ho; [19] nad to odsoudí jej ke stu lotů stříbra, kteréž dá otci dívčinu, protože uvedl pannu israelskou ve špatnou pověst; a bude ji míti za manželku a nebude moci ji propustiti po všechny dny života svého.

[20] Bude-li však pravda, co vytýká, nenalezne-li se známek dívčina panenství – [21] nechať vyvrhou ji ven za dveře domu otce jejího a muži města toho ji ukamenují; tak budiž usmrcena, neboť dopustila se nešlechetnosti v Israeli, že smilnila v domě otcov-

jeho zástupci, a tedy *jeho jménem.* Protože mrtvola tak zřetelně představuje Boží *kletbu,* znečišťovala by půdu *požehnaného* Israele, kdyby nebyla pohřbena.

ském. Tak vymýtíš zlo ze svého lůna.
[22] Bude-li spáti muž s manželkou druhého, oba dva ať umrou, to jest cizoložník i cizoložnice; tak vymýtíš zlo z Israele.
[23] Zasnoubí-li se někdo s dívkou, pannou, jiný však v městě se s ní setká a bude s ní spáti, [24] vyved! oba za bránu toho města a budťež ukamenováni: dívka, že nekřičela, ačkoliv byla ve městě, a muž proto, že ponížil manželku bližního svého; tak vymýtíš zlo ze svého lůna. – [25] Setkal-li se však muž s dívkou, která je (s jiným) zasnoubena, na poli a zmocniv se jí, spal s ní, budiž usmrcen sám; [26] dívce se nesmí nic státi, není hodná smrti; neboť jako lupič povstává proti svému bratru a připravuje ho o život, tak stalo se i této dívce; [27] byla na poli sama, křičela, a nikoho tam nebylo, kdo by ji vysvobodil.
[28] Setká-li se muž s dívkou, pannou, která nemá snoubence, a zmocní se jí, spí s ní, a věc přijde na soud, [29] dá ten, kdo s ní spal, otci dívčině padesát lotu stříbra a pojme ji za manželku, neboť ji ponížil; nebude moci ji propustit po všecky dny života svého.
[30] Nikdo nesmí pojmouti za manželku ženu otce svého a odhalovati jeho (otcovy) pokrývky.

Kdo smí a kdo nesmí býti přijat do obce israelské. (23, 1. – 8.)

HLAVA 23. – [1] Kleštěnec s rozdrcenými nebo vyřezanými varlaty, nebo s uťatým pyjem nesmí vejíti do obce Hospodinovy.
[2] Mamzer, [to jest nevěstčin zrozenec], nesmí vejíti do obce Hospodinovy až do desátého kolena.
[3] Ammoňan a Moaban ani po desátém koleně, na věky nesmí vejíti do obce Hospodinovy, [4] že nechtěli vyjíti vám v ústrety s chlebem a vodou, když jste vyšli z Egypta, a že najali proti tobě Balaama, syna Beorova z Mesopotamie syrské, aby tě proklel; [5] Hospodin však, Bůh tvůj, nechtěl slyšeti Balaama i obrátil jeho kletbu v požehnání tebe, protože tě miloval. [6] Nečiň s nimi míru a nestarej se o jejich blaho po všecky dny života svého, na věky.
[7] Neměj odporu k Edomci, neboť je to tvůj bratr; ani k Egypťanu, nebo jsi byl hostem v jeho zemi. [8] Jejich potomci budou směti ve třetím koleně vstoupiti do obce Hospodinovy.

Zákon o čistotě tábora. (23, 9. – 14.)

[9] Když vytáhneš do boje proti nepříteli, střez se, by ses nedopustil něčeho zlého. [10]

Hl. 22. V. [28]. n. Místo *„přijde-li věc k soudu"*, hebr.: *„budou-li přistiženi"*. Srv. Ex 22, 16 n.

V. [30]. opakuje zákon Lv 18, 8. – Příklady viz Gn 35, 22; 49, 4; 2. Král 16, 21. n. Na „pokrývku", kterou se macecha přikrývá, i na její přikryté tělo přísluší právo jejímu manželu, otci synovu; syn na ni nemá práva žádného.

Hl. 23. V. [1]. *„nesmí vejíti do obce Hospodinovy" obřízkou* a tak nabýti práv náboženských i občanských.

V. [2]. Záhadné slovo *„mamzér"* podle kořene *„mázar"* = „byl zkažen" znamená člověka *zkaženého,* nejspíše pohlavní nemocí stiženého, jak vysvítá ze souvislosti s v. předešlým; ani kleštěnec ani nemocí nakažený nesmí vstoupiti do obce israelské, neboť se ho všecko štítí jako malomocného. LXX, Vulg. a targum Lži-Jonatanův (Úvod str. 6. II, 3.) předkládají slovo mamzér *„nevěstčin zrozenec"*, že děti nevěstek bývají často nakaženy. Rabíni tvrdili, že slovo mamzér znamená vůbec dítě nemanželské (v lom smyslu byl soudce Jefte mamzér). Podle jiných znamená to dítě zrozené z nedovoleného spojení, které zákon stíhá trestem smrti (cizoložství, krvesmilství); tak by byli potomci Faresa a Zary, tedy bezmála všecek kmen Juda, „mamzér".

Bude-li mezi vámi někdo poskvrněn v nočním spánku, ať vyjde ven z tábora [11] a nevrátí se, dokud se k večeru neumyje vodou; po západu slunce smí se zase do ležení vrátit.

[12] Venku za stany budeš míti místo, na které budeš choditi s tělesnou potřebou; [13] za pasem poneseš kolík a když si budeš chtít sednouti, vyhrabeš důlek a (pak) vyhrabanou zemí přikryješ výmět, [14] [od něhož ti bylo polehčeno] – neboť Hospodin, Bůh tvůj, chodí mezi stany, aby tě vysvobodil a vydal ti tvé nepřátele – ať tedy je tábor tvůj svatý a nic ošklivého ať v něm není viděti, aby tě neopustil.

Svobodu uprchlým otrokům, hledajícím v Palestině útočiště. (23,15. n.)

[15] Otroka, který se k tobě utekl, nevydávej pánu jeho. [16] Nechať bydlí s tebou na místě, které se mu zalíbí, a nechať v některém městě tvém dojde klidu; neutiskuj ho.

Proti bohoslužebné prostituci. (23, 17. n.)

[17] Žádná dcera israelská a žádný Israelita ať není (bohoslužebnou) nevěstkou. [18] Výdělku nevěstčina ani psí mzdy nesmíš přinésti v obět v domě Hospodina, Boha svého, nechať jsi slíbil cokoliv; neboť obé jest ohavnost u Hospodina, Boha tvého.

Zdaž a kdy dovoleno, bráti úrok z půjčky. (23, 19. n.)

[19] Peněz, obilí a jakékoliv jiné věci nesmíš půjčovati na úrok bratru svému, [20] ale (jen) cizinci. Bratru svému půjčíš, čeho potřebuje, bez úroku, aby Hospodin, Bůh tvůj, žehnal ti při každé práci tvé v zemi, do které vejdeš, abys jí vládl.

Co jsi slíbil, brzy splň. (23, 21. – 23.)

[21] Když učiníš Hospodinu, Bohu svému, slib, nebudeš otáleti, bys jej splnil, neboť Hospodin, Bůh tvůj, bude to vymáhati, a budeš-li odkládati, bude ti to počteno za hřích. [22] Nechceš-li učiniti slibu, nemáš hříchu. [23] Co však jednou vyšlo z úst tvých, zachovávej a čiň, jak jsi Hospodinu, Bohu svému, slíbil, jak jsi z vlastní vůle a ústy svými pravil.

Co smí člověk vzíti z cizího majetku, aby zahnal okamžitý hlad. (23, 24. n.)

[24] Když přijdeš na vinici bližního svého, smíš jísti hrozny, jak mnoho ti libo; ven však s sebou vynášeti (jich) nesmíš. – [25] Když přijdeš na pole bližního svého, smíš natrhati si klasův a rukou vymnouti, ale srpem jich žíti nesmíš.

Zákon o zapuzené manželce. (24, 1. – 4.)

HLAVA 24. – [1] Pojme-li někdo manželku, ožení se s ní, ona pak nenalezne milostí v jeho očích pro nějakou ošklivou věc, napíše-li lístek zápudný, odevzdá-li jí jej do ruky a propustí ji ze svého domu, [2] vdá-li se pak odešlá za druhého muže, [3] a ten také pojme k ní odpor a dá jí lístek zápudný a tak ji ze svého domu propustí, nebo zemře-li snad: [4] nebude moci první manžel zase vzíti si ji za manželku, když byla poskvrněna; neboť je to ohavnost před Hospodinem; neuvaluj (tak) hříchu na zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, v majetek.

Několik drobných zákonů. (24, 5. – 25, 4.)

[5] Pojal-li někdo nedávno ženu, není povinen jíti na vojnu, aniž mu smějí býti ukládána jakákoli veřejná břemena, ale bez viny smí zůstati doma, by se jeden rok veselil se svou manželkou.

[6] Ani spodku ani běhouna ručního mlýnku nesmíš vzíti do zástavy, neboť tak (by) ti (dlužník) zastavil svůj. život.

[7] Bude-li někdo dopaden, že svého bratra Israelity lstí se zmocnil a ze zisku prodal

(do otroctví), budiž usmrcen; tak vyhladíš zlo ze svého lůna.
[8] Varuj se, aby ses neprohřešil v příčině malomocenství, ale řiď se ve všem návodem, který ti dají kněží kmene Levi, podle toho, co jsem jim přikázal, a plň (to) pečlivě. [9] Pamatujte, co učinil Hospodin, Bůh váš, Marii na cestě, když jste vycházeli z Egypta.
[10] Když budeš upomínati svého bližního o něco, co ti dluží, nevstoupíš do jeho domu, aby sis odnesl zástavu, [11] ale venku budeš státi a on ti vynese, co bude míti. [12] Je-li pak chudý, nesmí zůstati u tebe zástava přes noc, [13] ale vrátíš mu ji ještě před západem slunce, by spě ve svém rouchu ti žehnal a abys měl před Hospodinem, Bohem svým, (skutek) spravedlnostmi).
[14] Neodpírej mzdy potřebnému a chudému bratru svému, nebo cizinci, který s tebou sídlí v zemi a jest ve tvých branách; [15] ale téhož dne před slunce západem dej mu mzdu za jeho práci – jeť chudý a tím udržuje život svůj – aby nevolal proti tobě k Hospodinu a bylo by ti to počteno za hřích.
[16] Nebuďtež usmrcováni otcové za syny, ani synové za otce, ale ať zemře každý za hřích svůj.
[17] Nepřevracej práva cizincova ani sirotkova a neber do zástavy roucha vdovina. [18] Pamatuj, že jsi robotoval v Egyptě a vysvobodil tě odtud Hospodin, Bůh tvůj: proto ti přikazuji, abys tak činil.
[19] Když budeš žíti obilí na poli svém a zapomeneš snopek, nevracej se, abys jej vzal, ale necháš jej cizinci, sirotkovi nebo vdově, aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, v každé práci rukou tvých. [20] Když budeš sráženi olivy, nebudeš se vraceti sebrat, co na stromech zůstalo, ale necháš to cizinci, sirotku a vdově. [21] Při vinobraní nesbírej paběrků, ale ať se jich dostane cizinci, sirotku a vdově. [22] Pamatuj, že jsi i ty robotoval v Egyptě; proto ti přikazuji, abys tak činil.

HLAVA 25. – [1] Vznikne-li mezi dvěma spor a odevzdají-li věc soudcům, osvobodí toho, o jehož nevinnosti se přesvědčí, vinníka pak odsoudí. [2] Naleznou-li, že vinník jest hoden bití, ať ho dají položiti a před sebou bíti. Podle míry hříchu budiž i počet ran, [3] ale tak, aby jich nebylo více nežli čtyřicet, aby neodešel bratr tvůj před očima tvýma šeredně rozbitý.
[4] Býku, který vyšlapává na humně obilí tvé, nezavazuj úst.

Zákon o švagrovském manželství. (25, 5. – 10.)

[5] Bydlí-li bratři pospolu a zemře-li jeden z nich bezdětek, žena zemřelého nevdá se za jiného, ale pojme ji bratr jeho a vzbudí svému bratru potomstvo; [6] prvorozeného pak syna z ní nazve jménem zemřelého, aby nebylo jeho jméno z Israele vyhlazeno. [7] Kdyby však nechtěl pojmouti manželky bratra svého, která mu po právu přísluší, ať jde žena ta ku bráně města a řekne starším: „Bratr muže mého nechce zachovati jména bratra svého v Israeli, nechce si mne vzíti za manželku." [8] Starší dají ho hned předvolati a otáží se ho. Odpoví-li: „Nechci ji pojmouti za manželku," [9] žena k němu před staršími přistoupí, sezuje mu střevíc s nohy, plivne mu do obličeje a řekne: „Tak se staniž člověku, jenž nechce zbudovati dům bratru svému." [10] A budiž v Israeli nazýván „dům sezutého"."

Zákon veřejné mravopočestnosti. (25, 11. n.)

[11] Budou-li se dva muži svářiti a začnou-li se práti a žena jednoho chtíc vysvoboditi muže svého z ruky silnějšího, vztáhne ruku a uchopí ho za přirození, [12] utni jí ruku a nedej se oblomiti nijakým milosrdenstvím s ní.

Spravedlnost v měrách a vahách. (25, 13. – 16.)

[13] Neměj ve svém sáčku dvojího závaží, většího a menšího, [14] ne-budiž také v domě tvém dvojí efa, větší a menší. [15] Měj závaží celé a pravé, efu celou a pravou, bys dlouho živ byl v zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj. [16] Neboť Hospodin, Bůh tvůj, má v ošklivosti toho, kdo takové věci činí, a má odpor k jakékoliv nespravedlnosti.

Zákon proti Amalečanům. (25, 17. – 19.)

[17] Pamatuj, co ti učinil Amalek na cestě, když jsi vycházel z Egypta: [18] kterak proti tobě vytáhl a v zádech tvých čet ty, kteří únavou se opozdili, když jsi byl hladem a námahou zmořen, pobil, aniž se bál Boha. [19] Až ti tedy dá Hospodin, Bůh tvůj, odpočinek, a podmaní všecky národy kolem dokola v zemi, kterou ti zaslíbil: zahladíš jméno jeho pod nebem. Střez se, abys (na to) zapomněl!

Co činiti hospodářům, až se ujmou svého statku. (26, 1. – 15.)

HLAVA 26. – [1] Až vejdeš do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, abys jí vládl, až ji zabereš a usadíš se v ní: [2] vezmi ze všech plodin svých prvotiny, vlož je do koše a jdi na místo, které Hospodin, Bůh tvůj, vyvolí, aby tam bylo vzýváno jméno jeho. [3] Přistup ke knězi, který jím toho času bude, a rci mu:

„Já dnes oznamuji před Hospodinem, Bohem tvým, že jsem vešel do země, kterou přísežně zaslíbil otcům našim, že nám ji dá."

[4] Kněz, vezma koš z ruky tvé, postaví jej před oltář Hospodina, Boha tvého, [5] a ty řekneš před obličejem Hospodina, Boha svého:

„Bludným Syrem byl otec můj, i sestoupil do Egypta a byl tam v nepatrném počtu cizincem, vzrostl však v národ veliký, silný, nesčíslný. [6] Když nás Egypťané trápili a sužovali, ukládajíce nám přetěžká břemena, [7] volali jsme k Hospodinu, Bohu otců našich; i vyslyšel nás, shlédl na naše ponížení, námahy a svízele naše, [8] vyvedl nás z Egypta rukou silnou a ramenem vztaženým, za hrozného strachu, znamení a zázraků, [9] uvedl nás na toto místo a dal nám zemi oplývající mlékem a medem. [10] Proto nyní přináším prvotiny plodin země, kterou mi Hospodin dal."

Polož to tedy před tvář Hospodina, Boha svého, pokloň se Hospodinu, Bohu svému, [11] a radostí ze všech dobrých věcí, kteréž dá Hospodin, Bůh tvůj, tobě i tvému domu, hoduj ty i Levita i cizinec, který s tebou sídlí.

[12] Když odvedeš desátek ze všech plodin svých, dej třetího roku desátků Levitovi, cizinci, sirotku a vdově, aby se najedli ve branách tvých a to dosyta, [13] a rci před tváří Hospodina, Boha svého:

„Vynesl jsem zasvěcené věci ze svého domu a dal jsem to podle rozkazu tvého Levitovi, cizinci, sirotku a vdově; nepřestoupil jsem přikázání tvých, ani jsem nezapomněl rozkazu tvého. [14] Nejedl jsem z těch věcí za doby smutku svého, neoddělil jsem jich v době jakékoliv (mé) nečistoty a nevynaložil jsem nic z nich na účely pohřební. Uposlechl jsem hlasu Hospodina, Boha svého, a učinil jsem všecko, jak jsi mi přiká-

---

Hl. 26. V. [5]. *„můj otec"* = Jakob-Israel. Sluje tu *„Syrem"* či *„Aramem"*, že se zdržoval dlouhou dobu v *„Syrii"* či *„Syrské Mesopotamii"*, slouže u Labana (Gn 28.–31.).

V. [13]. *„před tváří Hospodina . . ."* = ve svatyni? Viz v. 15. – *„zasvěcené věci"* = desátek pro třetí rok předepsaný.

V. [14]. *„na účely pohřební"* znamená asi, že nic z desátku nedal do hrobu nebo na hrob zemřelému chudému, což by si mohl nesvědomitý také snadno odpočítati od povinného desátku. (Když Israelita desátek podle Dt 14, 28. n. odváděl, byl levitsky čist podle Lv 22, 3.)

zal. [15] Shlédni se svatyně své, s vysokého sídla nebeského, a požehnej národu svému israelskému i zemi, kterou jsi nám dal, jak jsi přisáhl otcům našim, zemi oplývající mlékem a medem."

Obnova smlouvy mezi Hospodinem a Israelem. (26, 16. – 19.)

[16] Dnes přikazuje ti Hospodin, Bůh tvůj, bys činil tato ustanovení a práva; šetři jich tedy a plň je celým srdcem svým a celou duší svou. [17] Dnes jsi vyvolil si Hospodina, že bude Bohem tvým, že budeš choditi po cestách jeho, a ostříhati jeho ustanovení, přikázání a práv, že budeš poslušen rozkazů jeho. [18] Také Hospodin si tě dnes vyvolil, že budeš zvláštním lidem jeho, jak ti slíbil, abys ostříhal všech příkazů jeho, [19] že tě *vyvýší* nade všecky národy, které stvořil, ke své chvále, slávě a cti, že budeš lidem zasvěceným Hospodinu, Bohu svému, jak byl slíbil.

Až přejdou Jordán, buď zákon se sliby a hrozbami prohlášen. (27, 1. – 26.)

HLAVA 27. – [1] Mojžíš a starší Israelovi nařídili lidu toto: Zachovejte každý příkaz, který vám dnes dávám: [2] Až přejdete přes Jordán do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, postav veliké balvany a natři je vápnem, [3] abys mohl na ně napsati všecka slova tohoto zákona, jakmile přejdeš Jordán, abys vešel do země, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj, podle přísahy dané otcům tvým, do země tekoucí mlékem a medem. [4] Když tedy přejdete Jordán, vztyčte balvany, jak vám dnes nařizuji, na hoře Hebal a potři je vápnem. [5] Vystav tam též Hospodinu, Bohu svému, oltář z kamenů, kterých se železo nedotklo, [6] z kamenů netesaných a nehlazených, podej na něm Hospodinu, Bohu svému, celopaly [7] i pokojné oběti, a jez tam i hoduj před Hospodinem, Bohem svým. [8] Na balvany napiš všecka slova tohoto zákona zřetelně a čitelně.

[9] I řekl Mojžíš a kněží kmene Levi všemu Israelovi: „Pozoruj a slyš, Israeli! Dnes stal ses lidem Hospodina, Boha svého; [10] poslouchej hlasu jeho a čiň přikázání a práva, která ti ukládám."

[11] Dne toho přikázal Mojžíš lidu toto:

[12] Až přejdete Jordán, postaví se na hoře Garizim, aby dobrořečili národu, tito: Simeon, Levi, Juda, Issachar, Josef a Benjamin; [13] naproti, aby zlořečili, postaví se na hoře Hebal tito: Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan a Neftali.

[14] A Levité začnou volati ke všem mužům israelským zvučným hlasem:

[15] „Zlořečen, kdo si udělá řezbu nebo slitinu, ohavnost Hospodinu, dílo rukou řemeslníkův, a postaví si ji skrytě." A všecek lid nechť odpoví: Amen.

[16] „Zlořečen, kdo nectí otce svého nebo matky." A všecek lid řekne: Amen.

[17] „Zlořečen, kdo překládá mezníky bližního svého." A všecek lid řekne: Amen.

[18] „Zlořečen, kdo zavádí na scestí slepého." A všecek lid řekne: Amen.

[19] „Zlořečen, kdo převrací právo cizince, sirotka a vdovy." A veškeren lid řekne: Amen.

[20] „Zlořečen, kdo spí s manželkou otce svého a odkrývá pokrývku jeho [lůžka]." A všecek lid řekne: Amen.

[21] „Zlořečen, kdo spí s jakýmkoli zvířetem." A všecek lid řekne: Amen.

[22] „Zlořečen, kdo spí se svou sestrou, dcerou otce svého nebo matky." A všecek lid řekne: Amen.

[23] „Zlořečen, kdo spí se svou tchyní." A všecek lid řekne: Amen.

V. [15]. Místo *„se svatyně"* hebr. *„se sídla"*. Protože se tu o svatyni pozemské nemluví, možno se domnívati, že bylo dovoleno tuto modlitbu konati též jinde než, v ústřední svatyni. Srv. výše v. 13.

[24] „Zlořečen, kdo tajně zavraždí bližního svého." A všecek lid řekne: Amen.
[25] „Zlořečen, kdo přijímá dary, aby byl nevinný odsouzen na. smrt." A všecek lid řekne: Amen.
[26] „Zlořečen, kdo neplní vytrvale skutkem slov tohoto zákona." I řekne všecek lid: Amen.

Požehnání plnitelům zákona. (28, 1. – 14.)

HLAVA 28. – [1] Budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, bys činil a šetřil všech jeho příkazů, které ti dnes dávám, Hospodin, Bůh tvůj, povýší tě nade všecky národy, kteří sídlí na zemi. [2] Všecka tato požehnání snesou se na tebe a zahrnou tě, jen budeš-li poslouchati jeho příkazů:
[3] Požehnán budeš ve městě a požehnán budeš na poli. [4] Požehnány budou plody života tvého, plodiny tvé země, plody tvého dobytka, stáda tvého skotu a chlévy tvého bravu. [5] Požehnána budou tvá humna i sýpky tvé. [6] Požehnán budeš, ať vcházíš či vycházíš.
[7] Hospodin dá, že nepřátelé tvoji, kteří proti tobě budou vyvstávati, budou padati před tváří tvou; jednou cestou proti tobě potáhnou a sedmi budou před tebou prchati. [8] Hospodin sešle požehnání do tvých zásobáren a na všecky činy rukou tvých, a požehná ti v zemi, kterou obdržíš. [9] Hospodin si tě povýší za svatý národ, jak ti přisáhl, budeš-li šetřiti příkazů Hospodina, Boha svého, a budeš-li choditi po cestách jeho. [10] I uzří všickni národové světa, že máš jméno Hospodinovo a budou se tě báti. [11] Hospodin dá, že budeš míti hojnost všeho dobrého, plodů života svého, plodů dobytka svého i plodů země své, o které přisáhl Hospodin otcům tvým, že ti ji dá. [12] Hospodin otevře svůj nejlepší poklad, nebe, by rozdával svým časem zemi tvé deště a požehná všem činům rukou tvých. Půjčovati budeš národům mnohým, sám však od nikoho nebudeš si nic vypůjčovati. [13] Hospodin tě učiní hlavou a nikoliv zadkem, vždycky budeš nahoře a ne dole, budeš-li jen poslouchati příkazů Hospodina, Boha svého, které ti dnes dávám, budeš-li jich šetřiti, činiti je, [14] nebudeš-li se od nich uchylovati ani napravo ani nalevo, nebudeš-li choditi za bohy cizími ani jich ctíti.

Kletby, které stihnou rušitele zákona. (28, 15. – 68.) Závěrek řeči. (29, 1.)

[15] Nebudeš-li (však) chtíti poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, bys šetřil a činil všecky jeho příkazy a ustanovení, která ti dnes dávám, snesou se na tebe všecky tyto kletby a zachvátí tě: [16] Zlořečen budeš ve městě, zlořečen na poli. [17] Zlořečena budou humna tvá i sýpky tvé. [18] Zlořečeny budou plody života tvého, plodiny země tvé, zástupy tvého hovězího dobytka a stáda ovec tvých. [19] Zlořečen budeš, když budeš vcházeti, a zlořečen, když budeš vycházeti.
[20] Hospodin pošle na tebe bídu, strádání, kletbu na všecky skutky, které budeš činiti, dokud tě nepotře a rychle nevyplení pro tvé zlovolné hanebnosti, kterými jsi mě opustil. [21] Hospodin způsobí, že (tě) zachvátí mor, dokud tě nevyhladí ze země, do které vejdeš, abys jí vládl.
[22] Hospodin tě raní úbytěmi, horečkou, zimnicí, záněty, zápaly, zkaženým vzduchem, obilní snětí a bude tě pronásledovati, dokud nezahyneš. [23] Nebe, které je nad tebou, bude měděné, a země, po které chodíš, železná. [24] Hospodin bude činiti z deště pro tvou zemi písek a s nebe bude padati prach na tebe, až budeš zničen. [25] Hospodin

Hl. 28. V. [4]. *„plody tvého života* = tvých manželek, tvé děti. – Srv. v. 18; 7, 13. n.; Ex 13, 12; 23, 26; Lv 26, 9.
V. [25]. Místo *„budeš rozptýlen po všech královstvích země"* hebr.: *„Budeš odstrašujícím příkladem*

dá, že budeš před svými nepřáteli padati; jednou cestou proti nim potáhneš, avšak sedmi budeš prchati a budeš rozptýlen po všech královstvích 2země. [26] Mrtvoly tvé budou pokrmem všemu ptactvu nebeskému i šelmám pozemským, a nebude, kdo by je odehnal.

[27] Hospodin tě raní egyptskými vředy a [na části těla, kterou vychází výkal] lišeji a svrabem, že nebudeš moci býti vyléčen.

[28] Hospodin tě raní pominutím smyslů, slepotou, šílenou zuřivostí, [29] makati budeš o polednách jako maká slepý ve tmě, a pravé cesty nenajdeš. Po všecek čas budeš pohanění snášeti, násilí trpěli, a nebudeš míti, kdo by tě vysvobodil.

[30] Manželku pojmeš, ale jiný s ní bude spáti. Dům si vystavíš, ale nebudeš v něm bydliti. Štípíš vinici, avšak nebudeš s ní sbírati. [31] Býk tvůj bude před tebou zabit, a nebudeš z něho jísti. Osel tvůj bude ti vzat před tvým zrakem a nebude ti vrácen. Ovce tvé se dostanou tvým nepřátelům, a nebude, kdo by ti pomohl. [32] Synové tvoji a dcery budou vydány cizímu národu; oči tvé budou na to patřiti, celé dny budou omdlévati touhou spatřiti je, a nebude ti (to) možno. [33] Úrodu země tvé a (výtěžek) všech prací tvých sní národ, jehož neznáš, budeš bez ustání trpěti pohanění a útisky po všecky dny [34] a omámen budeš hrůzou těch věcí, které budou viděti oči tvé.

[35] Hospodin tě raní hroznými vředy na kolenou i na stehnech, že nebudeš moci býti uzdraven od paty nohy až do temene své (hlavy). [36] Hospodin zavede tebe i krále tvého, kterého nad sebou ustanovíš, mezi národ, kterého neznáš, kterého neznali ani otcové tvoji, a tam sloužiti budeš bohům cizím, dřevu a kameni. [37] Jsa zničen, staneš se předmětem přísloví a posměšných řečí všem národům, mezi které tě Hospodin uvede. [38] Mnoho semene na poli zaseješ, ale málo sklidíš, neboť kobylky všecko sežerou. [39] Vinici štípíš a budeš kopati, ale vína píti nebudeš, aniž budeš na ní co sbírati, nebo zničena bude červy. [40] Olivy budeš míti ve všech krajích svých, ale olejem pomazávati se nebudeš, neboť opadají a zajdou. [41] Syny zplodíš i dcery, ale neužiješ jich, neboť odvedeni budou do zajetí. [42] Všecky stromy tvé i úrodu země tvé zkazí hmyz. [43] Cizinec, který s tebou v zemi sídlí, bude se povznášeti nad tebe výš a výše, ty však budeš poklesati níž a níže. [44] On bude tobě půjčovati, ty však jemu půjčovati nebudeš; on bude. hlavou a ty zadkem. [45] Všecka tato zlořečení snesou se na tebe, budou tě pronásledovati, uchvátí tě, až zahyneš, že jsi neposlechl hlasu Hospodina, Boha svého, a nezachoval jeho příkazův a ustanovení, která ti dal. [46] (Bány ty) budou znameními a zázraky na tobě i na tvém potomstvu až na věky.

[47] Protože jsi nesloužil radostně a s veselou myslí za to, že jsi měl všeho hojnost, Hospodinu, Bohu svému, [48] sloužiti budeš nepříteli svému, kterého pošle na tebe Hospodin, v hladu, žízni a nahotě a všelikém nedostatku; jho železné na tebe vloží, dokud tě nezničí.

[49] Hospodin přivede na tebe z daleka, od nejzazších končin země národ, jako orla prudce letícího, jehož jazyku nebudeš rozuměti; [50] národ přeukrutný, který nedbá starce a s dítětem nemá milosrdenství. [51] Plody dobytka tvého a úrodu země tvé bude hltati, dokud nezahyneš; nebude šetřiti pšenice tvé, vína, oleje, stád býkův a ovec, dokud tě nezničí. [52] Bude tě svírati ve všech městech tvých, dokud v celé zemi, tvé nebudou pobořeny tvé pevné a vysoké zdi, na které ses spoléhal. Budeš obléhán ve svých branách po celé zemi své, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

[53] V úzkosti a bídě, kterými tě nepřítel sevře, budeš jísti plody života svého, maso

---

všem královstvím země." – Ostatně srv. v. 7.

synů svých a dcer, které ti dá Hospodin, Bůh tvůj. [54] Lidé mezi vámi rozmařilí a velmi mlsní budou závistivě hleděti na bratry své, ano i na manželky své, které spí v jejich lůně, [55] by jim nemusili dáti z masa synů svých, které budou jísti, že nebudou míti nic jiného v obležení a bídě, kterou tě sevřou tvoji nepřátelé ve všech branách tvých. [56] Změkčilá a rozmařilá žena, která neuměla pěšky choditi, která pro přílišnou změkčilost a zchoulostivělost neuměla stoupnouti na zem, bude záviděti muži svému, který spí v jejím lůně, masa svého syna a dcery, [57] ano i hnusného lůžka, které vyjde z jejího klína a novorozeňat; neboť budou je jísti tajně pro nedostatek všeho v obležení a zpuštění, kterými tě sevře nepřítel v branách tvých.

[58] Nebudeš-li šetřiti a činiti všech slov tohoto zákona, která jsou v této knize napsána, a nebudeš-li se báti jeho slavného a hrozného jména, to jest Hospodina, Boha svého: [59] rozmnoží Hospodin rány tvé i rány potomstva tvého, rány veliké a trvalé, nemoci hrozné a neustálé. [60] Všecky egyptské pohromy, kterých ses bál, obrátí na tebe a budou se tě držeti.

[61] Nad to i všecky nemoci a rány, o kterých není v knize tohoto zákona nic psáno, bude Hospodin na tebe uváděti, dokud té nepotře.

[62] Zůstane vás početně málo, kdežto dříve bylo vás tak mnoho jako je nebeských hvězd, neboť neposlouchal jsi hlasu Hospodina, Boha svého. [63] A jako prve veselil se Hospodin nad vámi, dobře vám čině a rozmnožuje vás, tak se bude veseliti, když vás bude ničiti a hubiti, byste byli vypleněni ze země, do které vcházíš, abys jí vládl. [64] Hospodin tě rozptýlí mezi všecky národy od konce do konce země, a tam budeš sloužiti bohům cizím, neznámým tobě i otcům, dřevům a kamenům. [65] Ani mezi těmi národy nedojdeš odpočinku, noha tvá nebude míti pevného místa; neboť Hospodin ti tam dá srdce tekavé, oko vysílené a duši ztrápenou žalem. [66] Život tvůj bude takořka před tebou na tenko viseti; báti se budeš v noci i ve dne, nejsa si jist životem. [67] Ráno budeš říkati: „Kéž by již byl večer!" a večer: „Kéž by již bylo jitro!" To ze strachu srdce svého, jímžto se budeš lekati, a pro to, nač budeš očima patřiti. [68] Hospodin zavede tě po lodích zase do Egypta, cestou, o které ti pravil, že jí už neuvidíš. Tam budeš prodáván nepřátelům svým za otroky a otrokyně, a nebude, kdo by tě koupil.

HLAVA 29. – [1] To jsou slova úmluvy, kterou přikázal Hospodin Mojžíšovi učiniti s Israelity v Moabsku, kromě oné úmluvy, kterou s nimi učinil na Horebu.

Třetí řeč Mojžíšova (29, 2. – 30, 20.)

opakuje důvody, pro které jest Israelitům zachovávati úmluvu s Bohem učiněnou.

[2] Mojžíš svolal všecek národ israelský a řekl jim:

Vy jste viděli všecky věci, které učinil Hospodin před očima vašima v Egyptě na faraonovi, na všech služebnících jeho i na veškeré zemi, [3] veliké zkoušky, které viděly oči tvé, ona obrovská znamení a zázraky; [4] avšak Hospodin vám nedal do dneška rozumné mysli, vidoucích očí ani slyšících uší. [5] Vedl vás čtyřicet let po poušti; roucha vaše se neotřela, aniž obuv vašich nohou vetchostí se rozpadla. [6] Chleba jste nejedli, vína a (jiného) opojného nápoje jste nepili, abyste poznali, že já jsem Hospodin, Bůh váš. [7] Když pak jste přišli na toto místo, Sehon, král hesebonský, a Og, král basanský, vytáhli proti nám do boje; i pobili jsme je, [8] zabrali jsme zemi jejich a dali jsme ji v majetek Rubenovi, Gadovi a polovici kmene Manassova. [9] Šetřte tedy slov této úmluvy a plňte je, byste vše, co činíte, konali se zdarem.

Hl. 29. V. [5]. n. Srv. 8, 3. n.

[10] Vy všichni stojíte dnes před Hospodinem, Bohem svým, vaše knížata i kmeny, vaši starší, písaři i všecek národ israelský, [11] dětí i ženy vaše, i cizinci, kteří s tebou bydlí ve stanech, ano i tvoji drvaři a vodáci, [12] abys vešel s Hospodinem, Bohem svým, v úmluvu přísahou potvrzenou, ve kterou dnes Hospodin, Bůh tvůj, s tebou vchází, [13] aby si z tebe učinil národ a on aby byl Bohem tvým, jak ti řekl a jak přisahal otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi. [14] A neučiním já této úmluvy jen s vámi a nepotvrzuji těchto přísah (jen vám), [15] nýbrž se všemi přítomnými i nepřítomnými.

[16] Vy víte, kterak jsme sídlili v Egyptě, kterak jsme táhli územím národův, a když jste mezi nimi kráčeli, [17] viděli jste jejich ohavy a kal, to jest jejich modly, dřevo a kámen, stříbro a zlato, kteréž ctili. [18] Ať není snad mezi vámi muže nebo ženy, čeledi nebo kmene, jehožto srdce dnes od Hospodina, Boha vašeho, se odvrací, aby šel a sloužil bohům oněch národů – ať není mezi vámi kořene, z něhož vyrůstá žluč a hořkost – [19] ať se pak netěší v duchu, ač bude slyšeti slova této přísahy, a nemyslí si: „Budu šťasten, i když budu choditi podle nepravého srdce svého; ať zahyne všecko!" [20] Hospodin mu neodpustí, ale tehdy převelice vzplane proti člověku tomu rozhorlení a hněv Hospodinův, všecky kletby, které jsou v této knize zapsány, na něm se usadí, Hospodin vyplení jméno jeho pod nebem [21] a dokonale ho vyhladí ze všech kmenův israelských, podle zlořečení, která jsou obsažena v knize tohoto zákona a smlouvy.

[22] Příští pokolení, synové, kteří se potom narodí, i cizinci z daleka přišlí, když uvidí rány země té a pohromy, kterými ji Hospodin bude svírati, [23] že ji vypálil sírou a žíravou solí, takže nebude již osívána, aniž bude co zeleného roditi, podobně jako vyvrácená Sodoma, Gomorrha, Adama a Seboim, které Hospodin ve svém rozhorlení a hněvu vyvrátil – [24] (ti) i všichni národové řeknou: „Proč učinil tak Hospodin této zemi? Jaké je to jeho rozhorlení a nesmírný hněv?" [25] A dostanou odpověď: „Protože nechali úmluvy Hospodinovy, kterou učinil s otci jejich, když je vyvedl z Egypta, [26] a sloužili bohům cizím, klaněli se těm, jichž neznali a jimž nebyli připsáni: [27] proto vzplanul hněv Hospodinův na tuto zemi, že na ni uvedl všecky kletby, které jsou v této knize zapsány; [28] (proto) v rozhorlení, v rozhořčení a ve velikém hněvu vyvrhl je ze země jejich a uvrhl do země cizí, jak [je] dnes [patrno]."

[29] Co je skryto, přísluší Hospodinu, Bohu našemu; co však je zjevno, přísluší nám a synům našim až na věky, bychom plnili zákon tento do posledního slova.

HLAVA 30. – [1] Když se tedy na tobě vyplní všecka tato slova, požehnání nebo kletba, kterou jsem předložil před oči tvé, a když ty, puzen jsa lítostí srdce svého mezi všemi národy, mezi které tě rozptýlí Hospodin, Bůh tvůj, [2] zase se obrátíš k němu a z celého srdce i z celé duše své poslušen budeš i se syny svými jeho přikázání, jak ti dnes nařizuji: [3] Hospodin, Bůh tvůj, zase změní tvou porobu, smiluje se nad tebou a shromáždí tě opět ze všech národů, mezi které tě prve rozptýlil. [4] Byť byls až ke stěžejím nebe rozptýlen, Hospodin, Bůh tvůj, zase tě odtud vytáhne, [5] vezme tě a uvede do země, kterou vládli otcové tvoji, dá ti ji v majetek, bude ti žehnati a učiní tě čelnějším než bývali otcové tvoji. [6] Hospodin, Bůh tvůj, obřeže srdce tvé, i srdce potomstva tvého, bys miloval Hospodina, Boha svého, celým srdcem svým a celou duší svou, abys mohl býti živ. [7] Všecky tyto kletby obrátí pak na tvé nepřátelé a na ty, kteří tě

V. [29]. je vzdech Mojžíšův: Kdy a jak se tyto hrozby vyplní, není nutno nám věděli, to zůstane *tajno,* to přísluší Hospodinu; nám stačí a přísluší věděti, jaké jsou naše povinnosti, a ty jsou zcela jasný. – Po tomto proslovu (první části třetí řeči Mojžíšovy) asi konány obřady příslušné k obnově smlouvy. Srv. 26, 16.–19; 27, 1. nn. 29, 1. n. Pak následoval doslov (hl. 30.).

nenávidí a pronásledují.
[8] Ty však se vrátíš, budeš poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, a činiti všecka přikázání, která ti dnes dávám; [9] Hospodin, Bůh tvůj, bude ti hojně žehnati ve všech činech rukou tvých, v plodech života tvého i v plodech tvého dobytka, v úrodě země tvé, v nadbytku všeho, neboť Hospodin bude se zase radovati z tebe ke tvému štěstí, jako se radoval z otců tvých, [10] jen budeš-li poslouchati hlasu Hospodina, Boha svého, budeš-li dbáti jeho přikázání a ustanovení, která jsou napsána v tomto zákoně, a navrátíš-li se k Hospodinu, Bohu svému, celým srdcem svým a celou duší svou.
[11] Toto přikázání, které ti dnes dávám, není ani vysoko nad tebou, ani daleko od tebe. [12] Není ani v nebi, že bys mohl říci: „Kdo z nás může vystoupiti do nebe, by je k nám snesl, abychom je slyšeli a skutky plnili?" [13] Není také za mořem, aby ses vymlouval a řekl: „Kdo z nás bude moci přeplaviti se za moře a donésti je až k nám, abychom je mohli slyšeti a činiti, co je přikázáno?" [14] Ale velmi blízko je ti řeč ta, je v ústech tvých a v mysli tvé, abys ji činil.
[15] Považ, že jsem dnes položil před oči tvé život a štěstí, naproti tomu však smrt a neštěstí, [16] bys miloval Hospodina, Boha svého, chodil po cestách jeho, ostříhal jeho přikázání, ustanovení a práv, abys byl živ, aby tě rozmnožil a požehnal ti v zemi, do které vejdeš, abys jí vládl. [17] Odvrátí-li se však srdce tvé, nebudeš-li chtíti poslouchati a dáš-li se bludem svésti, že budeš klaněti se bohům cizím a jim sloužiti: [18] předpovídám ti dnes, že zahyneš, že krátkou dobu zůstaneš v zemi, do které přejda Jordán vejdeš, abys jí vládl. [19] Za svědky vyzývám dnes nebe a zemi, že jsem vám dnes předložil život i smrt, požehnání i zlořečení. Vyvol si tedy život, abys živ byl ty i potomstvo tvé; [20] miluj Hospodina, Boha svého, poslouchej hlasu jeho a lni k němu – jeť on život tvůj a délka dnů tvých, – abys přebýval v zemi, o které přisahal Hospodin otcům tvým, Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi, že jim ji dá.

POSLEDNÍ VĚCI MOJŽÍŠOVY (31, 1. – 34, 12.)

Mojžíš dodává odvahy lidu a Josuovi. (31, 1. – 8.)

HLAVA 31. – [1] Když Mojžíš dál a dále pronášel všecka tato slova ke všemu Israelovi, [2] pravil jim též:
Sto dvacet let je mi dnes, nemohu již vycházeti ani vcházeti, [zvláště] proto, že mi řekl [i] Hospodin: „Nepřejdeš tohoto Jordánu."
[3] Hospodin, Bůh tvůj, půjde před tebou a on zahladí všecky tyto národy před očima tvýma, že nabudeš vrchu nad nimi; tento Josue půjde před tebou, jak Hospodin pravil. [4] Hospodin jim učiní, jako učinil Sehonovi a Ogovi, králům amorrhejským, i jejich zemi, zahladí je. [5] Až tedy i ty vám dá, naložte s nimi, jak jsem vám přikázal. [6] Jednejte zmužile a statečně; nebojte se a nelekejte se jich, neboť Hospodin, Bůh tvůj, sám je vůdcem tvým, on tě neopustí, nezanechá tě.
[7] Poté zavolal Mojžíš na Josue a řekl mu přede vším Israelem: Buď zmužilý a statečný, nebo ty uvedeš tento lid do země, o které Hospodin přisahal, že ji dá otcům jejich, a ty mu ji losem rozdělíš. [8] Sám Hospodin, jenž je vůdcem vaším, bude s tebou; neopustí tě, nezanechá tě. Neboj se a nestrachuj se.

Zákon Mojžíšem napsaný budiž každého sedmého roku veřejně čten. (31, 9.–13.)

[9] Mojžíš napsal tento zákon a dal jej kněžím, synům Leviovým, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, i všem starším Israelovým, [10] a nakázal jim: (Každého) sedmého roku, roku úlevy, o slavnosti stánků, [11] když se všichni z Israele sejdou, aby se dostavili před obličej Hospodina, Boha svého, na místě, které Hospodin vyvolí, čísti budeš slova

tohoto zákona přede vším Israelem, aby je slyšeli; [12] shromažďuj všecek lid, muže, ženy, děti i cizince, kteří jsou ve tvých branách, aby je slyšeli, jim se učili, báli se Hospodina, Boha vašeho, ostříhali a plnili všecka slova tohoto zákona; [13] ať také synové jejich, kteří jich ještě neznají, mohou je slyšeti a bojí se Hospodina, Boha svého, po všecky dny, po které budou sídliti v zemi, do níž jdete, byste ji, pře-jdouce Jordán, obdrželi.

Josue ustanoven vůdcem. (31, 14. – 15.)

[14] Hospodin řekl Mojžíšovi: Hle, dni smrti tvé jsou blízko; povolej Josue a dostavte se do stánku zjevení, abych ho zplnomocnil. Šli tedy Mojžíš a Josue a vešli do stánku zjevení; [15] i ukázal se tam Hospodin v oblakovém sloupě, který se postavil ve vchodu do stánku.

Mojžíšova píseň. (31, 16. – 32, 47.)

[16] Hospodin (poté) pravil Mojžíšovi: Hle, až ty si lehneš k otcům svým, vstane tento lid a bude smilně běhati za bohy cizími v zemi, do které vchází, aby se v ní usídlil; tam mě opustí a poruší úmluvu, kterou jsem s ním učinil. [17] Toho dne vzplane hněv můj proti němu, opustím ho, zakryji tvář svou před ním a bude pohlcen; stihne ho všecko zlo a soužení, že řekne toho dne: „Vpravdě, že není Bůh se mnou, stihly mě tyto pohromy." [18] Já tedy toho dne zakryji a zahalím tvář svou pro všecko zlo, které činil, že chodil za bohy cizími.

[19] Nyní tedy napište si tuto píseň a učte jí syny Israelovy, by ji nazpamět uměli a ústy zpívali, aby mi byla píseň tato svědectvím mezi syny Israelovými. [20] Neboť uvedu ho do země tekoucí mlékem a medem, kterou jsem přísežně slíbil otcům jeho. Až pak budou jísti, nasytí se a ztuční, odvrátí se k bohům cizím a budou jim sloužiti; mnou pohrdnou a zruší úmluvu mou. [21] Až ho stihne mnoho pohrom a útrap, bude jako svědek vypovídati proti němu tato píseň, které nevyhladí žádné zapomenutí z úst potomstva jeho. Znám' jeho smýšlení, jak smýšlí dnes, dokud jsem ho neuvedl (ještě) do země, kterou jsem mu zaslíbil.

[22] Mojžíš tedy napsal tu píseň a naučil jí syny Israelovy.

[23] I zmocnil Hospodin Josue, syna Nunova a řekl: Buď zmužilý a statečný; nebo ty uvedeš syny Israelovy do země, kterou jsem (jim) zaslíbil a já budu s tebou.

[24] Mojžíš tedy napsal tento zákon do posledního slova do knihy. [25] A přikázal Levitům, kteří nosili archu úmluvy: [26] Vezměte tuto knihu a položte ji na bok archy úmluvy Hospodina, Boha vašeho, aby tam byla na svědectví proti tobě. [27] Neboť já znám vzpurnost tvou a přetvrdou šíji. Dokud jsem byl ještě živ a s vámi jsem táhl, ustavičně jste vzpurně se chovali proti Hospodinu; čím více, až umru? [28] Shromážděte ke mně všecky starší kmenů svých a písaře; budu ukládati do jejich sluchu tato slova a za svědky proti nim vzývati nebe i zemi. [29] Neboť vím, že po mé smrti budete činiti nešlechetně, že [brzy] uchýlíte se s cesty, kterou jsem vám vykázal; i stihnou vás pohromy v budoucnosti, když budete činiti, co je zlé před tváří Hospodinovou, popouzejíce ho díly rukou svých.

[30] Pronesl tedy Mojžíš tuto píseň do posledního slova před veškerou obcí israelskou:

HLAVA 32.

[1] Slyšte, nebesa, co mluvím,

Hl. 31. V. [13]. *„synové (potomci) jich neznají",* protože jich neslyšeli ani z úst Božích pod Horebem, ani z úst Mojžíšových (ti, kteří se po Mojžíšovi teprve narodí).

Hl. 32. V. [1]. Báseň skládá se ze stejnoměrných veršů, rozdělených na dvě polovice, z nichž každá má v původním znění tři přízvučné slabiky (tři zdvihy). Pokusy rozděliti báseň na *rovnoměrné slohy,* neuspokojují. Nejlépe je podle obsahu rozděliti ji na *úvod* (v. 1.–3.), na *sedm odstavců:* I. (v. 4.–6b.), II. (6c. –14,), III.

naslouchej, země, slovům úst mých!
[2] Kéž se lije jak déšť má nauka,
nechať kanou jak rosa má slova,
jako příval do zeleně,
a jako lijavec na travinu!
[3] Chciť hlásat jméno Hospodinovo!
Vzdávejte čest našemu Bohu!
[4] Boží díla jsou dokonalá,
jsouť všechny jeho cesty právo;
Bůh je věrný bez všeho klamu,
spravedlivý jest a poctivý.
[5] Prohřešili se proti němu,
nečistí jsou, a ne jeho synové,
plémě zkažené a zvrhlé.
[6] Tak se odplácíš Hospodinu,
národe pošetilý a nemoudrý?
Není on otec tvůj, jenž si tě opatřil,
jenž tě učinil a stvořil?
[7] Rozpomeň se na dny dávné,
pomysli na všecka pokolení;
ptej se otce svého a poví ti,
(taž se) předků svých, oni ti (to) řeknou.
[8] Když Nejvyšší národy rozděloval,
když syny Adama rozlučoval,
ustanovil hranice národů
podle počtu synův Israelových.
[9] Jeť národ Hospodinův jeho údělem,
Jakob je dědictvím jemu přiřknutým.
[10] Nalezl ho v krajích pustých,
na místě hrůzy a širé pouště;
vodil ho kolkolem, poučoval,
střežil, jak zřítelnici oka svého.
[11] Jak orel budí k letu svá mláďata,
jako nad nimi poletuje:
rozepjal svá křídla, vzal ho
a nosil svými perutěmi.
[12] Hospodin sám byl jeho vůdcem,
a žádný cizí bůh s ním nebyl.
[13] Usadil ho v hornaté zemi,
aby jedl plodiny polní,
aby med ssál ze skalisek,
olej z nejtvrdšího kamene,

(15. – 18.), IV. (19. – 25.), V. (26. - 27.), VI. (28. - 33.), VIL (34. - 42.) a *doslov* (v. 43.).

V. [4-6]b. je *první odstavec* básně, je základný akkord celého zpěvu: *Bůh* nejvýš *věrný* (v. 4.), naproti němu pak *nevděčný a nevěrný Israel* (v. 5.–6b.).

V. [6]c.–[11]. *druhý odstavec* básně líčí šíře rozmanitá dobrodiní Boží, prokázaná Israelovi. – Čím větší tato dobrodiní, tím černější nevděk věrolomného Israele.

[14] smetanu ze skotu, mléko z ovcí,
jakož i tuk jehňat a beránků
plemene Basanu a kůzlat,
spolu s nejvzácnější pšenicí,
by pil krev hroznův, ohnivé víno.
[15] Miláček ztučněl a vyhazuje;
ztučněv, ztloustnuv, vykrmiv se
opustil Boha, svého tvůrce,
odstoupil od Boha, své to spásy.
[16] Podráždili ho cizími bohy,
ohavnostmi ho roztrpčili.
[17] Obětovali běsům a ne Bohu,
bohům, kterých nezkusili,
novým, kteří nedávno přišli,
kterých otcové jejich nectili.
[18] Boha, jenž tě zplodil, jsi opustil,
zapomněls na Hospodina, svého tvůrce.
[19] Viděl to Hospodin, i rozhněval se
pro roztrpčení synův i dcer svých.
[20] I řekl: „Tvář svou před nimi skryji
a budu hledět na jejich konce;
jeť to pokolení zvrhlé,
synové, na něž nelze se spolehnout.
[21] Oni mě rozhořčují nebohy,
dráždí mě svými nicotami;
já je rozhořčím též nelidem,
podráždím pošetilým národem.
[22] Oheň vzplane mého hněvu,
šlehat bude až na dno pekel;
stráví zemi s jejím rostlinstvem,
zažehne i základy horstev.
[23] Nahromadím na ně neštěstí,
a vystřílím na ně všecky své šípy.
[24] Budou zcela stráveni hladem,
ptáci je pohltí žalostným klováním;
zuby šelem na ně pošlu,
s jedem hadů v prachu se plazících.
[25] Venku bude je hubiti meč.
doma pak strašlivé výjevy,
mládence tak jako pannu,
kojence jak člověka-starce.
[26] Myslil jsem: „Budiž veta po nich!

V. [15.–18.] *třetí odstavec* básně šíří rozvádí nevěrnost a nevděčnost Israelovu. Srv. v. 5.–6a. b.

V. [15.] Slovem *„miláček"* překládá Vulg. hebr. *„Ješurún"* zde, jinde však (33, 5. 26.) *„spravedlivec* (poctivec). Je to lichotivé jinak jméno Israelovo, zde však z něho vane přídech trpké ironie.

V. [19.–25.] *čtvrtý zpěv* celé básně líčí sytými barvami *trest,* kterým Hospodin *Israele* stihne.

Vyhladím z lidí jejích památku."
[27] Však odložil jsem to, by mne nepřítel nedráždil,
by snad odpůrci jejich se nepyšnili.
By neřekli: „Naše mocná ruka
to vše učinila, ne však Hospodin."
[28] (Ano), je to národ bez rady,
a moudrosti v něm není.
[29] Kéž by zmoudřeli, srozuměli
a kéž by myslili na (své) konce!
[30] Jak může jeden honit tisíc,
a dva zahnati deset tisíc?
Zdaž ne, že je Bůh jejich prodal,
a že Hospodin je vydal?
[31] Neníť náš Bůh jak bohové jejich,
i naši odpůrci musí to dosvědčit.
[32] Vinice jejich je z vinice sodomské,
jakož i ze zahrad gomorrských;
hrozny jejich jsou hrozny žlučové
a zrnka jejich jsou náramně hořká.
Dračí žluč je jejich víno,
jed zmije, proti němuž lék není.
[34] Není to u mne uloženo,
zapečetěno v mých pokladnách?
[35] Mně přísluší odveta, já to kdys oplatím,
až bude klesati jejich noha;
blízek je den (jejich) zkázy,
rychle časy (ty) se dostaví.
[36] Hospodin práv lidu svého se ujme,
smiluje se nad svými sluhy,
když spatří, že ruka je vysílena,
obklíčení že jsou zeslábli,
a že ostatní zahynuli.
[37] Pak řekne: „Kde jsou jejich bohové,

V. [26]. n. *pátý zpěv* mírní, částečně jaksi (po lidsku mluveno) odvolává hrůzy trestů ve vv. předešlých vylíčených.

V. [28.–33]. šestý zpěv líčí *pošetilost a mravní zvrhlost pohanů*, aby tím více vysvitlo, že nemůže Hospodin dopustit, aby si *tací* národové osobili zásluhu, že sami svou mocí Israele, národ Hospodinův, zničili.

V. [34.–42]. *sedmý a poslední zpěv* Mojžíšovy básně: *„Pošetilost a mravní zkáza pohanů svolává na ně Boží trest"* (34. n.). Hospodin, *maje soucit s neštěstím Israe-lovým* (v. 36.), ztrestá a pokoří pohany a tak vysvobodí Israele.

V. [34]. n. Pro porozumění dlužno připomněti překlad hebr. opraveného Sam a LXX: *„To jest u mne uloženo, zapečetěno v mých skříních pro den odvety a odplaty, pro čas, kdy se kolísati bude jejich noha . .* ."Prozřetelnost Boží („to") svrchu popsaná, jakož i mravní zkaženost pohanů je hluboce uložena v mysli a paměti básníkově jako vzácná listina nebo tabulka zapečetěná, v archivu opatrovaná (srv. archivy tehdejší doby králů babylonských, egyptských, kanaanských). Z listiny té takořka čte básník jménem Israele naději ve slib Boží, že nadejde doba, kdy Bůh bude odplácet pohanům jejich hříchy a použije k tomu za nástroj národa israelského. Básník ví, že se tak stane, poněvadž ho Bůh o tom ujistil. – K výrokům sv. Pavla Řím 12, 19; Žid 10, 30. srv. Is 34, 8; Jer 50, 15; 51, 11; Sir 28, 1.

na které se spoléhali,
[38] z jejichž obětí tuk jídali
a z jejichž liteb pívali víno?
Nechť vstanou a vám přispějí na pomoc,
nechť vás v bídě ochraňují.
[39] Vizte, že já jsem sám jediný,
mimo mne že jiný Bůh není.
Já život beru a já jej dávám,
já raním a já uzdravuji,
a nikdo nemůže z ruky mé vyprostit.
[40] Pozdvihuji k nebi svou ruku
a pravím: „Jakože na věky žiji,
[41] až naostřím svůj meč jak blesky,
a ruka má až chopí se soudu,
odvětím se svým protivníkům,
a svým nepřátelům odplatím.
[42] Opájet budu šípy své krví,
meč můj bude hltati maso
z krve zabitých a zajatců,
z nepřátel hlav obnažených." "
[43] Chvalte, národové, lid jeho,
neb pomstí krev svých služebníků,
odplatí jejich nepřátelům,
a usmíří zemi svého lidu.

[44] Mojžíš tedy přišel a pronesl všecka slova této písně před poslouchajícím lidem, on a Josue, syn Nunův.

[45] Když pak dokončil všecky tyto řeči, jež pronesl ke všem Israelitům, [46] pravil jim: Vložte všecka slova, která vám dnes ohlašuji, do svých myslí, byste přikazovali svým synům jich ostříhati, činiti a plniti všecky věci, které jsou psány v tomto zákoně. [47] Neboť ne nadarmo jsou vám přikázány, ale by všichni z nich byli živi; byste činíce je zůstali dlouho v zemi, do které přes Jordán táhnete, abyste ji zabrali.

Hospodin káže Mojžíšovi, by vystoupil na horu Nebo. (32, 48. – 52.)

[48] Hospodin pravil téhož dne Mojžíšovi: [49] Vystup na toto pohoří Abarim [to jest Přechodů], na horu Nebo, která je v Moabsku proti Jerichu, a pohled! na zemi Kanaan, kterou já dám v majetek synům Israelovým, a na (té) hoře zemři. [50] Až tam vystoupíš, budeš připojen k lidu svému, jako umřel tvůj bratr Áron na hoře Hór a byl přiřazen k lidu svému; [51] nebo zhřešili jste proti mně mezi syny Israelovými u „Vod odporu" v Kadesu na poušti Sin, a neostavili jste mne mezi syny Israelovými. [52] Naproti uzříš zemi, kterou já dám synům Israelovým, ale nevejdeš do ní.

Poslední požehnání Mojžíšovo. (33, 1. – 29.)

HLAVA 33. – [1] Toto je požehnání, kterým požehnal Mojžíš, muž Boží, syny Israelovy před svou smrtí:

V. [42]. *„obnažené hlavy nepřátel"* jsou hlavy králů a knížat pohanských, jimž Jahve odejme koruny.
V. [43]. *doslov* velikébásně.
Hl. 33. V. [1]. *Jakob* (Gn 49.) požehnal nedlouho před svou smrtí svým synům; nyní *Mojžíš* tak činí.

[2] Pravil:

Hospodin přišel od Sinaje,
vzešel nám ze Sciru,
zasvitl z pohoří Faran,
a s ním tisícové svatých;
v pravici jeho byl ohnivý zákon.
[3] Miloval kmeny národa,
všichni svatí jsou v jeho ruce;
těm, kteří blíží se k jeho nohám,
dostane se od něho poučení.
[4] Mojžíš dal nám zákon,
dědictví to obce Jakobovy.
[5] Stal se králem nad Spravedlivcem,
když se shromáždila knížata lidu
s kmeny Israelovými.
[6] Ať žije Ruben a neumírá,
buď však malý počtem.

[7] Požehnání Judy je toto:

Hospodine, slyš hlas Judův,
a k jeho lidu jej uveď;
ruce jeho ať zaň bojují,
a budiž obhájcem proti nepřátelům.

[8] O Levim pravil (Mojžíš):

Posvátné osudí tvé (– Hospodine –) přísluší tvému
svatému mužstvu,

V. [2]. 2abc. a podle kriticky opraveného hebr. i *2d,* jmenuje hlavní místa, na nichž Hospodinova přítomnost, když Israelité z Egypta se ubírali, slavně zazářila. Pravíme *„zazářila",* že se v hebr. Jahvův slavný příchod připodobňuje k východu *slunce.* – *Seír* = Edomsko. Srv. 2, 1. – *„pohoří Faran"* je severní hornatá část stejnojmenné pouště, jež sluje dnes 'Azázimát. (?) Srv. 1, 1. – *„tisícové svatých"* jsou nebeské zástupy, jako Dn 7, 10; 3. Král 22, 19.

V. [3]. *„svatí"* = kmeny národa = Israelité. – *„v jeho ruce"* = v jeho mocné ochraně.

V. [5]. *„Spravedlivec"* (hebr. Ješurún) = Israel. Srv. výše 32, 15. – *„knížata lidu shromáždila se s kmeny"* pod Sinajem podle Ex 19. Tam *„stal se Jahve králem" Israelovým,* když se prohlásil za nejvyššího zákonodárce a když Israel tuto autoritu uznal. Když později Israel proti Hospodinovi se vzbouřil, svrhl též toto království, při obnově smlouvy však na Moabských stepích bývalý poměr byl obnoven, Jahve „stal se králem" zase. Srv. Nm 23, 21; Ex 15, 18; Sdc 8, 23.

V. [7]. Požehnání Judy předpokládá Gn 49, 8. nn., kdež mu předpověděna budoucnost tak skvělá, že netřeba ji znova líčiti. – *„hlas Judův"* je ten, který se v jeho nitru ozývá: *přání,* by se vyplnilo proroctví Jakobovo, že jeho potomstvo bude slavně v Israeli panovati. Až se stane jeden z jeho příslušníků králem, *„bude uveden k jeho lidu",* ke všemu Israeli, bude mu v královské důstojnosti Hospodinem představen. – Jakob předpověděl Judovi slavná vítězství (Gn 49, 8.); budou-li *„ruce jeho zaň* (Israela) *bojovati",* bude z vyplnění proroctví Jakobova míti prospěch všechen lid.

V. [8]. Významu Levitů v budoucnosti Israelově odpovídá značná pozornost, kterou jim věnuje Mojžíš: *má pro ně 16 řádků: – O „posvátném osudí"* (dosl. „dokonalost tvá a světlo tvé") viz Ex 28, 30; Nm 27, 21. – *„svaté mužstvo"* – jsou Levité; jim, t. j. velekněžím, dědičně přísluší míti a používati posvátného osudí Hospodinova. – Levité osvědčili svou věrnost v „Pokušení", t. j. v Masse (Ex 17, 7; Dt (6, 16; 9, 22.). U Vod odporu, t. j. v Mé Meríbá, Hospodin Mojžíše, Árona a Levity s nimi stejně smýšlející *„soudil",* t. j. *rozsoudil* v jejich prospěch, poskytnuv jim zázračné vody.

které jsi zkoušel v Pokušení,
a soudil u Vod odporu.
9 Oni pravili otcům svým a matkám: „Neznáme vás",
a svým bratřím: „Nevíme o vás";
ani k synům svým se neznali.
Ti tvých řečí ostříhali,
úmluvu tvou zachovali,
10 práva tvá, ó Jakobe,
zákon tvůj, Israeli!
Když se hněvat budeš, klásti budou kadidlo
a celopaly na tvůj oltář.
11 Žehnej, Hospodine, jejich síle,
a díla jejich rukou přijmi.
Tepej páteře jejich nepřátel,
ať se nezmohou, kdož jich nenávidí!
12 O Benjaminovi řekl:

Miláček Hospodinův sídliž v bezpečí,
u něho takořka na lůžku celý den ať dlí
a mezi jeho rameny nechť odpočívá.
13 O Josefovi pravil:

Od Hospodina buď požehnáno jeho území
plody nebe, rosou,
vodstvem podzemním,
14 plody slunce i měsíců,
15 (požehnáním) vrcholků pravěkých hor,
plodinami odvěkých pahorků,
16 úrodou země a jejím bohatstvím.
Požehnání toho, jenž se zjevil ve kři,
sestup na hlavu Josefovu,
na témě toho, jenž je knížetem mezi bratry!

V. 9. *„Oni"* = Levité již Ex 32, (v. 27. 29.) konají svou povinnost poctivě, bez ohledu na pokrevenské svazky. Tak si vedli i v Masse. Nepřidali se ke vzpouře jiných pokrevně příbuzných kmenů. Tato nestrannost, mající na zřeteli jen povinnost, která umí zapírati hlas krve své, šlechtí Levity a uzpůsobuje k jejich úřadu. V. 9de. 10. 11a. dlužno přeložiti a spojiti takto: *„Za to, že tvých řečí* (Hospodine) *ostříhali, a tvou úmluvu zachovávali, budou vyučovali tvým právům Jakoba a tvému zákonu Isra-ele, klásti budou kadidlo ti do nosu."*

V. 11. *„díla jejich rukou"* = bohoslužba.

V. 13. Jako Jakob Gn 49, 22.–26. Josefovi, t. j. Efraimovi a Manassovi (Gn 48, 20.), mnohými slovy dobrořečil, podobně i zde je mu věnováno *16 řádků* (tolik co Levinu). – Místo *„plody"* hebr.: *„vzácnostmi"*. – Těmito *„vzácnostmi nebes"* jsou vydatné deště a rosa. – Místo *„rosou"* lépe čísti a překládati *„shora"* se zřetelem ke Gn 49, 25c. – *O „podzemním vodstvu"* viz rovněž Gn 49, 25.

V. 14. *„plody . . ."* – vzácnosti, které *v jednotlivých měsících,* tedy postupem roku, slunce v přírodě svým světlem a teplem vyvozuje. Srv. Gn 49, 25.

V. 15. S *„hor"* stéká zejména na jaře, kdy se rozpouští sníh, hojná vláha do údolí; na „pahorcích" jsou již pastviska, role, vinice, olivovny atd. Srv. Gn 49, 26.

V. 16a. shrnuje stručně všecko požehnání vyslovené ve v. 13.–15. – Místo *„požehnání"* (v. 16b.) hebr.: *„záliba"*, přízeň. O Jahvovi, který se zjevil ve kři, viz Ex 3, 2. – Toto zjevení bylo takořka prvním krokem a základem k vysvobození Isra-ele z Egypta a ke smlouvě sinajské. – Ostatně viz Gn 49, 26.

[17] Krásný buď jak prvorozený tur,
rohy jeho buďte jak rohy zubří;
těmi trkej národy
až na kraj světa.
Tím buďte zástupy Efraimovy,
tím buďte tisíce Manassovy!
[18] Zabulonovi řekl:
Vesel se, Zabulone, ze svých cest,
a Issachare (raduj se) ve svých stanech!
[19] Národy svolávejte na pohoří,
[tam] podávejte řádné oběti
za to, že [jak mléko] proudy mořské budou ssáti
a poklady skryté v písku.
[20] O Gadovi pravil:
Požehnán buď ten, který široko rozsadil Gada!
Jako lev odpočívá,
a trhá plece i hlavu.
[21] Vyhlédl si jeden z prvních údělů,
že ten měl býti vyhrazen reku.
Táhni s knížaty národa,
čiň podle rozkazů Hospodinových,
vykonávej ortel jeho s (ostatním) Israelem!
[22] O Danovi řekl:
Dan jako lví mládě z Basanu
v plné síle vyskakuj!
[23] O Neftalim řekl:
Neftali nadbytku požívej,
pln buď Hospodinových požehnání;

V. [17]a, dlužno překládati: *„Jeho prvorozený tur* (Efraim Gn 48, 12.) *buď krásný."* – Hebr. *re'ém* není však *„nosorožec"* (Vulg.), ale buď zubr nebo druh antilopy s dlouhými, krásně vzrostlými rohy, Antilopě leucoryx. Srv. Nm 23, 22; 24, 8. – „Tím" (17e) = předmětem požehnání Hospodinova. Efraimovi přísluší větší podíl na tom požehnání jednak proto, že je jmenován na prvém místě, jednak proto, že se mluví o jeho *„zástupech"* (myriádách), naproti *„tisícům"* Manassovým.

V. [18]. Jsou to *„cesty" obchodní,* které podniká podle Gn 49, 13 V. [19]ab. opravuje a překládá Hummelauer: *„Národy nechat vyhladí"* (nyní sídlící v krajinách, kterých se dostane jmenovaným dvěma synům Jakobovým), *„nechat proslaví (své) jméno"* (četným potomstvem) *„a podávají řádné* (na místě a obřadem zákonem předepsaným) *oběti".* – *„ssáti z moře a písku"* = těžiti z po-mořské polohy území kmene Zabulonova (Gn 49, 13.) – obchod, lov ryb, perel, mušlí na purpur, výroba skla atd.

V. [20]. Mojžíš nežehná Gadovi přímo, nýbrž dobrořečí Hospodinu, který mu dal rozsáhlé území v Zajordání. Srv. Gn 9, 20. – K obrazu lva srv. Gn 49, 9. Nm 23, 24; 24, 9.

V. [21]. Srv. Nm 32, 1. nn.; 33.–36. – Gad tu sluje *„rekem"*, vůdcem (Vulg. doslovně: *„učitelem"* válečné chrabrosti) podle Gn 49, 19. v boji proti nepříteli vynikajícím. *„Vůdcem"* měl býti spolu s ostatními zajordánskými kmeny, které měly kráčeti v čele israelských zástupů, když dobývaly Předjordání (Jos. 1.). Tomuto *„vůdci* bylo (Gn 49, 19.) ustanoveno sídlo, na kterém stále odrážel útoky sousedících četných nepřátel. *„Vyhrazeno"* mu bylo, takže se měl uvázati v plné jeho držení, až se vrátí z Předjordání, až pomůže dobýti svým bratřím té země (Nm 32, 16.–33.).

V. [23]. Buď znamená tu *„moře"* jezero Genesaretské a „jih" nížinu *Húle* nebo je *„moře a jih"* úsloví: *„daleko široko".*

zmocni se moře a jihu!
[24] O Aserovi pravil:

Požehnán (buď) Aser v synech,
miláčkem buď svých bratří,
namáčej v oleji svou nohu!
[25] Železná a měděná buď jeho obuv;
jaké bylo jeho mládí, takové buď i stáří!
[26] Není Bůh jiný jako Bůh Spravedlivců,
(jenž) se bere po nebeských výšinách tobě na pomoc,
před jehož velebností rozestupují se mračna.
[27] Nahoře jest jeho sídlo
a dole (jeho) věčná ramena;
zapuzuje před tebou nepřítele
a říká: „Budiž vyhlazen!"
[28] Israel sídlí v bezpečí,
potomstvo Jakobovo v ústraní,
v zemi obilí a vína,
(jejíž) nebesa se mračí vláhou,
[29] Blaze tobě, Israeli! Kdo se ti vyrovná,
národe Hospodinem zachráněný?
On je tvým ochranným štítem,
a tvým vítězným mečem.
Tvoji nepřátelé ti lichotí,
a ty po jejich hrdlech tlapeš.

Mojžíšova smrt, pohřeb a chvála. (34, 1. – 12.)

HLAVA 34. – [1] Když tedy vystoupil Mojžíš z Moabských stepí na horu Nebo, na vrch Fasgy proti Jerichu, ukázal mu Hospodin všecku zemi Galaad až po Dan, [2] všecko území Neftaliovo, území Efraimovo a Manassovo, všecko území Judovo až k Zadnímu moři, [3] krajiny jižní a širé pláně Jericha, města palem až po Segor. [4] A Hospodin mu řekl: To je ta země, o které jsem přisáhl Abrahamovi, Isákovi a Jakobovi řka: „Dám ji tvému potomstvu." Viděl jsi ji na své vlastní oči, avšak nevejdeš do ní.
[5] I umřel tam Mojžíš, služebník Hospodinův, v Moabsku na rozkaz Hospodinův; [6] a

---

V. [24]. n. Kdežto jiní umývají nohy sobě i hostům *vodou,* mějž *Ašer* (Šťastný!) tak velikou hojnost pleje, že bude místo vody moci používati *oleje.* Srv. Gn 49, 20. – Oleje a jiných plodin mějž tolik, by si za ně mohl opatřiti železo a spěž a *z* nich robiti *„závory"* (zámky) svým městům. *„Závory"* dlužno překládati místo *„obuv"* Vulg. – 25b.: Mladistvá síla neopouštěj Ašera ani ve stáří.

V. [26–29]. týká se *všeho Israele,* podobně jako jemu svědčil v. 2.–5. V. [26]. *„Spravedlivec"* = Israel. Srv. v. 5. *„bere se"* dosl. hebr.: *„jezdí".* 26c, podle hebr.: *„a ve své velebnosti* (projíždí) *mračna".*

V. [27]. Hospodinova *„ramena jsou dole",* by nesla a chránila Israele.

V. [29]f. Na vypuklinách assyrských jsou znázorněni králové, kterak kladou nohu na šíji podrobených nepřátel. Hebr. však místo *„hrdlech"* dlužno překládati „výšinách".

Hl. 34. V. [2]. *„Zadní moře"* = *Středozemní.*

V. [6]. Místo *„pochoval ho"* (Hospodin) lze hebr. překládati též se LXX *„pochovali ho",* snad Josue a velekněz Eleazar, kteří ho na horu provázeli(?). Pochován byl v údolí, v němž Israelité kdysi tábořili Nm 21, 20; Dt 3, 29; 4, 46. – *„nikdo z lidí",* kromě těch, kteří ho pohřbili, kteří však místo jeho hrobu řízením vyšším (Juda 9.) zatajili, patrně proto, by Israelité nevzdávali hrobu a Mojžíšovi nepatřičnou úctu, by ho snad nezbožňovali.

pochoval ho v údolí, v Moabsku proti Fogoru; nikdo z lidí nezná však jeho hrobu do dneška.

[7] Sto dvacet let bylo Mojžíšovi, když umřel: zrak se mu nekalil aniž zuby se mu hýbaly.

[8] Synové Israelovi ho oplakávali na Moabských stepích třicet dní, až minuly dni pláče a nářku pro Mojžíše.

[9] Josue pak, syn Nunův, byl pln ducha moudrosti, protože Mojžíš byl vložil na něho své ruce. I poslouchali ho synové Israelovi a činili, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

[10] Potom již nežil v Israeli prorok jako Mojžíš, jehož znal Hospodin tváří v tvář, [11] hledíme-li ke všem znamením a zázrakům, které mu kázal činiti v Egyptě faraonovi, všem jeho služebníkům a veškeré jeho zemi, [12] a hledíme-li k veškeré obrovské moci a velikým divům, které činil Mojžíš přede všemi Israelity.

V. [7]. Místo *„zuby se mu nehýbaly"* hebr.: *„neopustila ho svěžest"*.

V. [10]. *„potom"* až do doby spisovatelovy. – O přednostech Mojžíšových srv. Ex 33, 11; Nm 12, 8; Dt 5, 4. Ostatně i nn. vv. blíže vysvětlují, proč byl *Mojžíš* mezi proroky *zjevem ojedinělým.*

V. [11]. n. Jak ocenili Mojžíše Israelité za dob pozdějších, vysvítá nejlépe ze *Sir* 45, 1. nn. Všichni starší proroci více méně *připravovali* půdu na smlouvu, kterou Jahve hodlal s lidem svým učiniti; všichni proroci po Mojžíšovi tuto smlouvu předpokládají, staví na ní dále, snaží se ji prohloubiti, neb aspoň zachovati a obnoviti; *prostředník* však, který smlouvu tu s Hospodinem uzavřel, byl a zůstal *jediný Mojžíš.* V tomto smyslu se Mojžíšovi nevyrovná žádný prorok, jediný *Král proroků, jenž uzavřel novou smlouvu* mezi Bohem a lidstvem, jediný Kristus *ho převyšuje.* Kromě této podobnosti nalézáme v životech obou jmenovaných prostředníků tolik podobných rysů, že právem býval Mojžíš považován za jasný předobraz Kristův. Sotva že se Mojžíš narodil, již byl zasvěcen krutým rozkazem královským *smrti;* podobně Pán. Oba však řízením Prozřetelnosti smrti *unikli,* oba sídlili *v Egyptě,* oba připravovali se na své povolání *na poušti,* oba se *40 dní postí,* oba jsou *učiteli, vůdci a zákonodárci* svého lidu, oba svůj lid *nezištně milují,* jen *cti Boží hledají,* obětují se, vynikají nezdolnou *shovívavostí* s chybami lidu, *trpělivostí,* onen *zázraky* dokazuje své poslání od Boha, tento četnějšími a většími divy přesvědčuje o *svém božství.* Mojžíšova tvář zářila za rozmluvy s Hospodinem, podobně jako zářila později tvář Kristova při proměně na hoře Tabor. – Chápeme, že křesťanské umění hned v katakombách rádo a často znázorňovalo tak zářící předobraz novozákonného Zákonodárce, že i za dob největšího květu křesťanského umění umělci prvého řádu ze všech sil snažili se znázorniti Mojžíše (Michelangelova mramorová socha, jeho malby v kapli Sixtinské, Rafaelovy obrazy v loggiích Vatikánských a jj.). Nejen v dějinách umění, nejen v dějinách náboženství, nýbrž i *ve všeobecných světových dějinách zůstane vždy Mojžíš velikánem.*

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK III.

JOSUE, KNIHA SOUDCŮ, KNIHA RUT

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 3

V PRAZE 1935
NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

Všecka práva vyhrazena

Digitalizováno s minimálními gramatickými úpravami březen 2006-květen 2007 - Δ

KNIHA JOSUE

Kniha sluje „Josue" ohledem na obsah, že je totiž Josue (po Hospodinovi) hlavní osobou v ní. (Srv. obdobné názvy knih Soudců, Rut, Judit a pod.)

Účelem knihy nebylo popisovati dějiny národa israelského za dob Josuových se stanoviska výhradně dějepisného. Spisovatel byl veden hlediskem náboženským: chtěl dokázati, že Bůh osvědčil svou věrnost, vyplniv sliby dané otcům a Mojžíšovi, že dá Palestinu, zemi mlékem a medem tekoucí, Israelovi. Aby toho účelu dosáhl, vybral z dějin národa israelského, co pokládal za nutné nebo prospěšné. Srv. 21, 41, 43.

Ježto kniha Josue čerpá doklady ke svému tvrzení z doby Josuovy a Josue nastoupil po Mojžíšovi, rozpřádá přirozeně dějinnou nit tam, kde ji Pt rozpřádati přestal, a v tom smyslu je Josue pokračování Pt. Přes to je však Josue kniha samostatná, celistvá, jak patrno z toho, že je látka její samostatně, na Pt nezávisle uspořádána a rozčleněna. Proto také nikdy nečinila Jos s Pt jedné jediné knihy.

Kniha Josue byla napsána pravděpodobně ještě před dobou královskou, nebo na jejím počátku. Podle 16, 10. totiž sídlili Kanaanci ještě v Gazeru; to by však nebyl napsal spisovatel doby Šalomounovy, ježto tehdy byli ze jmenovaného města faraónem vypuzeni (3. Král. 9,16.) Podle Jos 15, 63. byli ještě Jebušané za dob spisovatelových v Jebusu (= Jerusalem); to však nemohl napsati spisovatel, který psal po 8. roce panování Davidova, ježto toho roku David Jebušany z jejich pevnosti vypudil (2. Král 5, 6.– 9.). Podle Jos 9, 27. byli za dob spisovatelových Gabaoňané nevolníky svatyně; to však později, kdy je Saul vyhubil (2. Král 21.), již nebylo.

Spisovatel knihy Josue čerpal ze starých pramenů, které byly psány v dobách Josuových. Takovým pramenem byla „slova Josuova" (24, 26.), popis Palestiny, na rozkaz Josuův pořízený (18, 1.– 9.), letopisy a pod.

Slohovou podobnost Jos a Pt vysvětliti lze snadno tím, že písaři, kterých užíval Mojžíš, spolupracovali také na spisech doby Josuovy, ze kterých spisovatel knihy Josue čerpal.)*

Bůh povzbuzuje a posiluje Josue k velikému úkolu. (1, 1.– 9.)

HLAVA 1. – [1] Poté, po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova, mluvil Hospodin k Josuovi, synu Nunovu, sluhovi Mojžíšovu:

[2] Mojžíš, služebník můj, je mrtev; zdvihni se, přejdi tento Jordán – ty a s tebou všecek lid – do země, kterou dám synům Israelovým.

---

*) Svatopisci, vedeni Duchem sv. chtěli nám svými knihami podati řadu událostí směřujících k tomu, by záměry Prozřetelnosti byly uskutečněny; nedbali však, by nás poučili o svých jménech, ani o čase, kdy žili a psali, ani by upokojili naši zvědavost o věcech, které se nám zdají býti závažnými, které však jsou daleky jejich záměrův a účelů (Calmet, † 1757).

[3] Každé místo, na které vkročí noha vaše, dám vám, jak jsem slíbil Mojžíšovi. [4] Od Pouště a Libanu až k veliké řece Eufratu, všecka země Heťanů až po Veliké moře na západě slunce bude vaším územím.

[5] Nikdo nebude moci vám odolati po všecky dny života tvého; jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou; nenechám tě, aniž tě opustím. [6] Buď silný a pevný, nebo ty losem rozdělíš tomuto lidu zemi, kterou že jim dám, přísahou jsem slíbil otcům jejich.

[7] Buď tedy silný a velmi pevný, pečlivě plně všecek zákon, který ti dal Mojžíš, služebník můj; neuchyluj se od něho ni napravo ni nalevo, bys moudře všecko činil. [8] Ať se nevzdaluje kniha tohoto zákona od úst tvých, ale přemýšlej o ní ve dne i v noci, bys pečlivě činil všecko, co je v ní psáno; pak bude tvá cesta správná a moudrá.

[9] Hle, přikazuji ti, buď silný a pevný. Neboj se a nelekej se, nebo s tebou jest Hospodin, Bůh tvůj, ve všem, oč budeš usilovati.

Josue vybízí Israele, by se připravil na přechod, (1, 10. n.)

[10] I rozkázal Josue knížatům lidu: Procházejte táborem a rozkažte lidu toto: [11] „Připravte si pokrmy: nebo po třech dnech přejdete Jordán a vejdete do země, kterou Hospodin, Bůh váš, vám dá, byste ji zabrali."

Josue vyzývá Rubenovce, Gadovee a zajordánské Manassovce, by podporovali své soukmenovce při dobývání Předjordání. (1, 12.– 18.)

[12] Rubenovcům pak, Gadovcům a polovici kmene Manassova pravil:

[13] Pomněte na rozkaz, který vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, řka: „Hospodin, Bůh váš, dal vám odpočinek a všecku (tuto) zemi. [14] Manželky vaše, děti a dobytek váš zůstanou v zemi, kterou vám dal Mojžíš za Jordánem; vy však, všichni statní jonáci, táhněte ve zbrani před svými bratry a bojujte za ně, [15] dokud nedá Hospodin odpočinku bratrům vašim, jako dal vám, a dokud nezaberou také oni zemi, kterou Hospodin, Bůh váš, jim dá; pak smíte se vrátit do země, která vám přísluší, a sídliti v ní, (do země), kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za Jordánem na východ slunce."

[16] I odpověděli Josuovi: Všecko, co jsi nám přikázal, učiníme, a kamkoli nás pošleš, půjdeme. [17] Jako jsme ve všem poslušni byli Mojžíše, tak poslouchati budeme tebe; kéž jen Hospodin, Bůh tvůj, je s tebou, jako byl s Mojžíšem. [18] Kdokoli bude odpírati tvým ústům a nebude poslušen všech rozkazů, které mu dáš, ať umře; ty jen buď silný a zmužile se měj.

Osudy vyzvědačů, které poslal Josue do Jericha. (2, 1.– 24.)

HLAVA 2. – [1] Josue, syn Nunův, vyslal tajně ze Setimu dva muže, vyzvědače, a řekl jim: Jděte a ohledejte zemi i město Jericho.

I šli a přišli do domu ženy nevěstky, jménem Rahab a uložili se u ní.

[2] Bylo pak oznámeno králi Jericha: „Hle, několik synův Israelových vešlo sem v noci, by ohledali zemi." [3] Tu vzkázal král Jericha Rahabě: „Vyveď muže, kteří k tobě přišli a vstoupili do domu tvého, jsouť (to) vyzvědači a přišli ohledat všecku zemi." [4] Žena však muže vzala, skryla je a pak řekla: „Přiznávám se, že přišli ke mně, ale nevěděla jsem, odkud jsou. [5] Když měla býti za tmy brána již zavřena, vyšli také oni, nevím však, kam odešli; běžte rychle za nimi, neboť můžete je dohoniti."

[6] Vyvedla pak (ty) muže na střechu domu svého a přikryla je lněnými stonky, které tam

---

Hlava 1. V. [4]. Celá Palestina má 27.000 km^2, tedy asi tolik co Morava (22.212 km^2) a Slezsko (5.147 km^2).

V. [8]. *„Cesta moudra"* = způsob života, který bývá korunován *zdarem* a štěstím. Srv. Dt 28, 29.

V. [13]. *„Všecka země"* = Zajordání.

byly.
[7] Ti tedy, kteří byli vysláni, hnali se za nimi cestou, která vede ku brodu Jordánu; jak vyšli, byla brána hned zavřena.
[8] Ti, kteří se skrývali, ještě neusnuli, když tu, hle, žena přišla k nim nahoru a pravila: [9] „Vím, že dal vám Hospodin (tuto) zemi; nebo zachvátil nás strach z vás a všecko domácí obyvatelstvo zmalomyslnělo. [10] Slyšeli jsme, že vysušil Hospodin vody Rudého moře, když jste do něho vstoupili vycházejíce z Egypta; a (slyšeli jsme), co jste učinili dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi a Ogovi, které jste zabili. [11] To slyšíce, polekali jsme se, srdce naše ochablo, a když jste přišli, nezůstal v nás duch; nebo Hospodin, Bůh váš, ten je Bůh nahoře na nebi a dole na zemi, [12] Nyní tedy při sahejte mi při Hospodinu, že jako já jsem milosrdenství prokázala vám, tak i vy prokážete je domu otce mého. Dejte mi spolehlivé znamení, [13] že ušetříte mého otce, matky, bratří, sester a všeho, co jim při sluší, že ušetříte našich životů." [14] Oni jí odpověděli: „Život náš budiž místo vás utracen; – jen jestli nás nezradíš – až nám dá Hospodin (tuto) zemi, naložíme s tebou milosrdně a věrně." – [15] Pak je spustila oknem po provaze – dům její opíral se totiž o (městskou) zeď – [16] a pravila jim: „Do hor jděte, by snad nepotkali se s vámi, až se budou vraceti; tam se skrývejte tři dny, dokud se nevrátí; pak vám bude lze jíti svou cestou." [17] Oni jí řekli: „Nebudeme vázáni přísahou touto, kterou jsi nás zapřisáhla, [18] neuvážeš-li, až vejdeme do země, tento červený provazec na znamení v okně, kterým jsi nás spustila, a neshromáždíš-li svého otce, matky, bratří a všeho příbuzenstva do domu svého. [19] Kdo ze dveří domu tvého vyjde, toho krev bude na jeho hlavě a my budeme bez viny. Ale krev všech, kdož budou s tebou v domě, padne na hlavu naši, dotkne-li se jich kdo. [20] Budeš-li nás však chtíti zradit a tuto věc vyjevit, budeme prosti přísahy, kterou jsi nás zavázala." [21] Ona odpověděla: „Jak jste pravili, tak budiž!" A. když je propustila, zavěsila v okně červený provazec.
[22] Šli tedy, přišli do hor a zůstali tam tři dny, až se vrátili jejich pronásledovatelé, – Ti totiž hledali je po všech cestách, avšak nenalezli jich. –
[23] Když tedy tito vešli do města, vyzvědači dali se na zpáteční cestu, sestoupili s hor, přešli Jordán, přišli k Josuovi, synu Nunovu, vypravovali mu vše, co se jim bylo přihodilo, [24] a řekli: (Ano) Hospodin dal všecku tuto zemi do rukou našich a všichni její obyvatelé jsou strachem poraženi.

Přechod Israelitů přes Jordán. (3, 1.– 5, 1.)

HLAVA 3. – [1] Josue tedy v noci vstal a hnul táborem. Vyšedše ze Setim přišli k Jordánu, on a všichni synové Israelovi, a zůstali tam.
[2] Po třech dnech tedy procházeli hlasatelé táborem [3] a provolávali: Až uvidíte archu úmluvy Hospodina, Boha svého, a kněze z rodu levitského, kteří ji ponesou, zdvihněte se také vy a jděte za nimi – [4] budiž však mezi vámi a archou mezera, dvou tisíc loket – byste [ji mohli z dálky viděli a] věděli, kterou cestou je vám jíti, nebo jste dosud po ní nešli. Chraňte se však přiblížiti se k arše!
[5] Josue pak řekl lidu: Posvěťte se, nebo zítra bude činiti Hospodin mezi vámi divy.
[6] I pravil kněžím: Vezměte archu úmluvy a jděte před lidem. Plníce, co bylo rozkázáno,

---

Hl. 2. V. [12]. *„spolehlivé znamení"* = přísaha, kterou před tím žádá; není to však červcový provazec, o němž níže v. 18!
V. [15]. Sellin nalezl ve druhé vrstvě *„kanaanské"* prokopaného *starého Jericha* více domků, které se jednou stranou opíraly o městskou zeď.
V. [21]. Církevní Otcové často velebí *víru Rahabinu,* vidí *v Rahabě předobraz církve* přijímající do svého lůna pohany, a *červcový provazec* přirovnávají ke *krvi Kristově.* Z Mt 1, 5. plyne, že Rahabu pojal za choť *Judovec Salmon,* který uveden *v rodopisu Kristově.*

vzali (ji) a šli před nimi.
[7] řekl Hospodin Josuovi: Dnes počnu tě vyvyšovati přede vším Israelem, aby věděli, že, jako jsem byl s Mojžíšem, jsem i s tebou. [8] Přikaž kněžím, kteří ponesou archu úmluvy: Až vstoupíte na kraj vody Jordánu, zastavte se v ní.
[9] Josue řekl synům Israelovým: Přistupte sem a slyšte slovo Hospodina, Boha svého.
[10] A opět pravil: Po tom poznáte, že Hospodin, Bůh živý jest mezi vámi, a že rozpráší před vámi Kanaanského, Hetského, Hevejského, Ferezejského, Gergesejského, Jebusejského a Amorrhejského. [11] Hle, archa úmluvy Pána veškeré země půjde Jordánem před vámi.
[12] Vezměte si dvanáct mužů z kmenův Israelových, po jednom z každého kmene.
[13] Až kněží, kteří ponesou archu Hospodina, Boha veškeré země, vloží chodidla nohou svých do vod Jordánu, vody, které jsou dole, sběhnou a zmizejí, které pak přicházejí shora, zastaví se v jednu spoustu.
[14] Také lid vyšel ze svých stanů, by přešel Jordán. Kněží, kteří nesli archu úmluvy, šli tedy před ním. [15] Když pak vešli do Jordánu, a když nohy jejich na kraji vody se omočily – Jordán břehy svého koryta v době žní byl zatopil – [16] zastavily se vody sestupující na místě jednom, naduly se takořka v horu, a bylo je viděti v dálce od města, které sluje Adom, až k místu Sartan; (vody) pak, které byly níže, stekly do moře Pouště, – nyní sluje Mrtvé, – až úplně zmizely.
[17] Lid tedy přecházel proti Jerichu. Kněží, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, stáli opásáni jsouce na suché půdě v Jordánu a všecek lid přecházel suchým řečištěm.
HLAVA 4 – [1] Když přešli, pravil Hospodin Josuovi: [2] Vyber dvanáct mužů, po jednom z každého kmene, [3] a přikaž jim, by vzali z řečiště Jordánu, kde stály nohy kněží, dvanáct hodně tvrdých kamenů, a ty položte na tábořiště, kde rozbijete této noci stany.
[4] Povolal tedy Josue dvanáct mužů, které byl vybral ze synů Israelových, po jednom z každého kmene, [5] a řekl jim: Jděte před archou Hospodina, Boha svého, do Jordánu a vyneste tam odtud každý po jednom kameni na ramenou, podle počtu synův Israelových, [6] aby byly (památným) znamením mezi vámi; když budou v budoucnosti synové vaši tázati se vás: „Co znamenají tyto kameny?", [7] odpovíte jim: „Zmizely vody Jordánu před Hospodinovou archou úmluvy, když šla přes něj; proto položeny jsou kameny tyto na památku synům Israelovým na věčné časy."
[8] Synové Israelovi učinili, jak jim Josue přikázal, a vynesli z řečiště Jordánu dvanáct kamenů, jak mu byl Hospodin přikázal, podle počtu synův Israelových, až na místo, kde rozbili stany, a tam je položili.
[9] Také jiných dvanáct kamenů položil Josue v řečišti jordánském, kde stáli kněží nesoucí archu úmluvy, a jsou tam podnes.
[10] Kněží tedy, kteří nesli archu, stáli v Jordánu, dokud nebylo vyplněno všecko, co byl přikázal Hospodin Josuovi, aby oznámil lidu, a (co) mu byl řekl Mojžíš. Lid rychle přešel. [11]

Hl. 3. V. [10]. *Heťané, Chatti* assyrských klínových nápisů, *Cheta* (vyslov *Chetté)* nápisů egyptských, kolem r. 2000 zaplavili severní Malou Asii i Syrii; jejich hlavními městy byly *Kades* na *Orontu, Karkemiš* na *Eufratu* a *Chatti* (?) tam, kde je dnes *Boghasköi* (pět dní cesty na východ od *Angory).*

V. [16]. místo *„horu"* možno hebr. *„nėd"* překládati *„násep, hráz".*

V. [17]. Dle hebr. stáli kněží *„pevně"* (místo „opásáni"), *„dokud nepřešel všecek lid".* – Jako v přechodu Rudého moře, tak i v přechodu Jordánu vidí sv. Otcové předobraz (typus) svátosti křtu; tím spíše, že Spasitel v téže řece dal se Janem pokřtili. I křtěnec vstupuje křtem na posvátnou půdu církve, do krajin, které tekou vyšším mlékem a medem pravdy a milosti Boží, a otvírá si cestu, po které dojde svého věčného údělu.

Hl. 4. V. [11]. Ježto jinde 3, 11; 4, 7. 11a, chodí archa, nebo *„kněží archu nesoucí"* (3, 14. 17; 4, 9. 10. 16. 18.), zde však jdou jen *„kněží",* možno právem místo *„kněží"* čísti se LXX *„nosiči kamenů".*

Když všichni přešli, přešla také archa Hospodinova. Kněží šli před lidem. [12] Také Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova šla ve zbrani před syny Israelovými, jak jim byl přikázal Mojžíš: [13] čtyřicet tisíc bojovníků táhlo v zástupech a četách po rovných polích města Jericha.

[14] Toho dne zvelebil Hospodin Josue přede vším Israelem, že se ho báli, jako se báli Mojžíše, dokud byl živ.

[15] A řekl mu: [16] Přikaž kněžím, kteří nesou archu úmluvy, by vystoupili z Jordánu. [17] On jim tedy přikázal: Vystupte z Jordánu. [18] Když vystoupili, nesouce Hospodinovu archu úmluvy, a počali jíti po suché zemi. vrátily se vody do svého řečiště a tekly jako prve tekávaly.

[19] Lid vystoupil z Jordánu desátého dne měsíce prvého. A rozbili stany v Galgale na východ města Jericha.

[20] Také dvanáct kamenů, které byli vzali z řečiště Jordánu, položil Josue v Galgale [21] a řekl synům Israelovým: Když v budoucnosti tázali se budou synové vaši otců svých: „Co znamenají kameny tyto?"

[22] Poučíte je řkouce: „Suchým řečištěm přešel Israel tento Jordán, [23] když Hospodin, Bůh váš vysušil jeho vody před zrakem vaším, až jste přešli, [24] jako byl učinil prve v moři Rudém, které vysušil, dokud jsme nepřešli, [25] by poznali všichni národové země velmocnou ruku Hospodinovu, byste se báli i vy Hospodina, Boha svého, každý čas.

HLAVA 5. – [1] Když uslyšeli všichni králové amorrhejští, kteří sídlili za Jordánem na západě, a všichni králové kanaanští, kteří drželi místa blízká Velikému moři, že vysušil Hospodin proudy Jordánu před syny Israelovými, až přešli, zdrceno bylo jejich srdce a nezůstala v nich mysl; tak se strachovali před příchodem synův Israelových.

Israelité se podrobují obřízce. (5, 2.– .9.)

[2] Toho času řekl Hospodin Josuovi: Nadělej si kamenných nožů a obřež po druhé syny Israelovy. [3] (Josue) učinil, co byl přikázal Hospodin a obřezal syny Israelovy na pahorku Předkožek. [4] Příčina druhé obřízky je tato: Všecek lid mužského pohlaví, který vyšel z Egypta, všichni muži-bojovníci zemřeli na poušti, na dlouhých oklikách cesty; [5] ti všichni byli obřezáni. Lid však, který se rodil na poušti, [6] po čtyřicet let pochodu širošírou pouští, obřezáván nebyl, dokud nevyhynuli, kteří nebyli poslušní hlasu Hospodinova a kterým byl se prve zapřísáhl, že jim neukáže země mlékem a medem oplývající. [7] Synové těch nastoupili na místo otcův a byli Josuem obřezáni, ježto zůstávali s předkožkou, jak se rodili, a nikdo jich cestou prve neobřezával.

[8] Když byli všichni obřezáni, zůstali na témž tábořišti, až se zhojili.

[9] A Hospodin řekl Josuovi: Dnes jsem odňal od vás egyptskou pohanu. I nazváno je jméno místa toho Galgala podnes.

První velikonoce v západní Palestině. (5, 10.– 12.)

[10] Synové Israelovi, zůstavše v Galgale, slavili velikonoce čtrnácté ho dne měsíce, pod večer, na polích jerišských, [11] a druhého dne jedli z plodin země přesné chleby a pražmu toho roku. [12] Když jedli z plodin země, přestala manna a synové Israelovi nepožívali již toho pokrmu, nýbrž jídali z plodin země Kanaan toho roku.

Anděl dodává Josuovi odvahy. (5, 13.– 16.)

[13] Když byl Josue na polích města Jericha, pozdvihl oči a viděl muže, an stojí proti němu drže tasený meč; i šel k němu a řekl: Jsi náš, či nepřátel? [14] On odpověděl: Nikoliv; ale jsem

V. [19]. *Gilgál* znamená *kruh,* zejména *kruh ze stojatých kamenů,* tak zvaný *kromlech,* jakých dosud v Palestině i jinde hojnost ze starých dob se zachovala.

kníže vojska Hospodinova a nyní přicházím. [15] Josue padl tváří na zem a klaněje se pravil: „Co chce pán říci služebníku svému?" – [16] „Zuj" – pravil – „obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, je svaté." Josue učinil, jak mu bylo rozkázáno.

Pád Jericha. (6, 1.– 7., 1.)

HLAVA 6. – [1] Jericho bylo pevně zavřeno ze strachu před syny Israelovými, a nikdo se neodvážili vyjíti ani vjíti.

[2] I řekl Hospodin Josuovi: Hle, dávám v ruce tvé Jericho, krále jeho a všecky bojovníky. [3] Obejděte město, všichni válečníci, jednou za den; činte tak šest dní. [4] Sedmého pak dne ať vezmou kněží sedm rohů, jichž užívají v milostivém létě, a jdou před archou úmluvy; obejděte sedmkrát město a kněží ať troubí na rohy. [5] Když pak zazní zvuk rohu táhlejší, [avšak poněkud trhaný], když zazvučí vám v uších, ať vzkřikne všecek lid velikým křikem; zdi města do základů se sesují a každý (do něho) vnikne na místě, proti němuž bude státi.

[6] Svolal tedy Josue, syn Nunův, kněze a pravil jim: Vezměte archu úmluvy, a sedm jiných kněží ať vezme sedm rohů milostivého léta a nechať jdou před archou Hospodinovou. [7] Také lidu pravil: Jděte a obejděte město; ozbrojenci ať kráčejí před archou Hospodinovou.

[8] Když Josue domluvil, sedm kněží počalo troubiti na sedm rohů před Hospodinovou archou úmluvy; [9] všecko ozbrojené vojsko táhlo napřed, ostatní pak lid zůstal za archou; všecko zvukem rohů zvučelo.

[10] Josue přikázal prve lidu též toto: Nekřičte, ať není slyšeti hlasu vašeho, a žádná řeč ať nevychází z úst vašich, dokud nepřijde den, kdy vám řeknu: „Volejte a křičte!"

[11] Obešla tedy archa Hospodinova město jednou toho dne, a navrátivši se do tábora, zůstala tam. [12] Josue vstal (ještě) v noci, kněží nesli archu Hospodinovu [13] a sedm z nich (neslo) sedm rohů, kterých užívají v milostivém létě, a šli před archou Hospodinovou cestou troubíce. Ozbrojený lid šel před nimi, ostatní pak lid za archou za zvuků rohů.

[14] Druhého dne obešli město jednou a vrátili se do tábora. Tak činili šest dní.

[15] Dne sedmého pak na úsvitě vstavše, obešli město, jak bylo uloženo, sedmkrát. [16] Když při sedmém zátoči troubili kněží na rohy, pravil Josue všemu Israelovi: Křičte, dalť vám Hospodin město. [17] Budiž však toto město v klatbě: všecko, co v něm je, buď Hospodinovo; jedině nevěstka Rahab ať zůstane živa se všemi, kteří jsou s ní v domě, nebo skryla posly, které jsme poslali. [18] Vy tedy střezte se dotknouti, něčeho z toho, co je zakázáno, a přestoupiti zákon, by se všecek tábor Israelův neocitl ve hříchu a v neštěstí; [19] cokoli pak bude zlata, stříbra a nářadí měděného i železného, Hospodinu budiž zasvěceno a uloženo mezi jeho poklady.

[20] Když tedy všecek lid křičel, rohy zvučely, když v uších zástupů hlas a zvuk zazněl, zdi se hned sesuly a každý vnikl (do města) místem, které bylo proti němu. Tak se zmocnili města.

Hl. 6. V. [12] – [14]a. líčí události *druhého dne,* že by bylo lze právem *„druhého dne"* z v. 14. položiti se LXX na počátek v. 12.

V. [18]. *„dotknouti se"* =vzíti si a ponechati. – Srv. Dt 7, 26; níže 7, a 5.

V. [20]. *„zdi se hned sesuly",* stěna však, o kterou se opíral domek Rahabin zůstal (v. 22.). – Spisovatel neuvádí sesutí zdí ve vnitřní příčinnou spojitost ani s křikem, ani s táhlými zvuky rohů. *Hradby se zbortily všemohoucností Hospodinovou,* která tu *zázračně* zakročila. Zdaž a v jaké míře spolupůsobily také síly přirozené, nelze zjistiti, protože spisovatel se o žádné přirozené síle nezmiňuje; ovšem, že je to důvod jen záporný. Srv. 4. 18. nn. Stav, v jakém byly nalezeny městské zdi jerišské při vykopávkách. málo nasvědčuje, že by bylo jednou z těchto přirozených sil *zemětřesení.* – Náhlý pád hradeb jerišských byl podle církevních Otců předobraz (typus) náhlého zániku světové říše pohanské, kterou 12 nepatrných na pohled mužů-apoštolů tak skrovnými prostředky zničilo.

21 I pobili všecko, co v něm bylo, od muže až do ženy, od dítěte až do starce. Také hovězí dobytek, ovce i osly pobili ostřím meče.

22 Dvěma mužům však, kteří byli posláni na výzvědy, Josue řekl: Vejděte do domu ženy nevěstky a vyveďte ji se všemi jejími příslušníky, jak jste jí přísahou pevně slíbili. 23 (Ti) mladí mužové tedy šli, vyvedli Rahab i její rodiče, bratry s domácím vším zařízením, jakož i příbuzenstvo její a usadili je za táborem.

24 Město však a všecko, co v něm bylo, spálili kromě zlata, stříbra a měděného i železného nářadí, což zasvětili pokladu Hospodinovu.

25 Jen Rahabě, nevěstce, domu otce jejího a všem jejím příslušníkům daroval Josue život; a sídlí mezi Israelity podnes, za to, že skryla posly které byl poslal, by prozkoumali Jericho.

Toho času vyslovil Josue kletbu řka:

26 Zlořečený každý před Hospodinem, kdo by obnovil a vystavěl město Jericho. Za svého prvorozence ať základy jeho klade a za nejmladší své dítě ať staví jeho brány!

27 Byl tedy Hospodin s Josuem a jméno jeho bylo rozhlášeno po veškeré zemi.

HLAVA 7. – 1 Synové Israelovi však přestoupili příkaz přisvojivše si (něco) z toho, co bylo v klatbě. Achan totiž, syn Charmi, syna Zabdi, syna Zare, z kmene Judova, vzal něco z proklatých věcí. I rozhněval se Hospodin na syny Israelovy.

Pád Háje. (7, 2.-8, 29.)

2 Josue vyslal několik mužů z Jericha proti Haji, které je vedle Bolavenu, na východ města Betelu, a řekl jim: Vystupte a vyšetřte krajinu. Plníce rozkaz ohledali Haj 3 a vrátivše se řekli mu: Ať nevystupuje všecek národ, ale dva nebo tři tisíce mužův ať táhnou a zničí město; nač týrati zbytečně všecek národ proti hrstce nepřátel?

4 Vytáhly tedy tři tisíce bojovníků. Hned však dali se na útěk. 5 Poraženi byli od mužstva města Haje. Padlo z nich třicet šest lidí. Nepřítel je pronásledoval od brány až do Sabarim. Padali utíkajíce se svahu. I zaleklo se srdce národa a takořka zvodnatělo.

6 Josue roztrhl svůj šat a ležel tváří na zemi před archou Hospodinovou až do večera, on i všichni starší Israelovi; a sypali si prach na hlavu.

7 Josue pravil: Ach, Hospodine, Bože, proč jsi ráčil převésti lid tento přes řeku Jordán, abys nás vydal do rukou Amorrhejských a vyhladil? Kéž bychom byli, jak jsme začali, usadili se za Jordánem!

8 Hospodine, Bože můj, co říci, když vidím, že Israel prchá před svými nepřáteli? 9 Uslyší-li to Kanaanští a všichni obyvatelé země, spojíce se obklíčí nás a vyhladí naše jméno se země. A co učiníš velikému jménu svému?

10 Hospodin řekl Josuovi: Vstaň, proč ležíš tváří na zemi? 11 Israel se prohřešil, přestoupil mou úmluvu, vzali z klatých věcí, dopustili se krádeže a podvodu, ukryli to mezi svými věcmi. 12 Neodolá Israel nepřátelům svým, ale prchati bude před nimi, ježto poskvrněn je

---

V. 24. Tento požár potvrzují vykopávky Sellinovy. Byl tak prudký, že místy cihly na slunci jen sušené vypálil! Příbytky kanaanské ve 2. vrstvě vykopávek odkryté ukázaly, jak důkladně vykonali Israelité *cherem;* zmizely zbraně, věci z mědi, železa, jen některé hliněné předměty nalezeny.

V. 25. Rahab sídlila mezi Israelity (s celou svou rodinou) a podle Mt 1, 5. vdala se za *Judovce* jménem *Salmona.* To předpokládá, že vstoupila a byla přijata do lůna náboženské israelské obce. Srv. Dt 7, 1. nn.

Místo *„vysloviI kletbu"* lépe dle hebr. *„zavázal lid přísahou",* buď tak, že lid následující slova za Josuem opakoval, nebo že je potvrzoval slovy *„Ámén"* nebo pod.

V. 26. Město, na něž uvalena klatba, nebylo dovoleno znova opevňovati. Srv. Dt 13, 16. – Kletba hrozí tomu, kdo by se odvážil tak činiti, trestem člověku starozákonnému nejcitelnějším – *ztrátou dětí,* které tu jsou vysloveny *„prvorozeným a nejmladším".* Viz 3. Král 16, 34.

klatbou. Nebudu již s vámi, dokud nepotřete toho, jenž vinen je tímto zločinem. [15] Vstaň, posvěť lid a rci jim: Posvěťte se na zítřek, nebo toto praví Hospodin, Bůh Izraelův: Věc kletá je ve tvém lůně, Izraeli; neodoláš nepřátelům svým, dokud nebude z tebe vyhlazen ten, jenž poskvrněn je tímto zločinem. [14] Ráno předstoupíte všichni po svých kmenech; na který kmen padne los, předstoupí po svých čeledích, čeleď po rodech a rod po mužích. [15] Ať je pak kdokoli, kdo bude v tomto zločinu přistižen, budiž spálen se vším svým majetkem, neboť přestoupil úmluvu Hospodinovu a dopustil se nešlechetného činu v Izraeli.

[16] Josue tedy ráno vstav kázal Izraelovi předstupovati po kmenech: i přistižen byl kmen Judův. [17] Když byl předváděn po čeledích, přistižena byla čeleď Zare. Když ji přiváděl též po rodech, přistihl (rod) Zabdi. [18] Rozděliv jeho rod na jednotlivé muže, přistihl Achana, syna Charmi, syna Zabdi, syna Zare ze kmene Judova.

[19] I řekl Josue Achanovi: Synu můj, vzdej čest Hospodinu, Bohu Izraelovu, přiznej se, oznam mi, co jsi učinil, a netaj toho. [20] Achan Josuovi odpověděl: Pravda, zhřešil jsem proti Hospodinovi, Bohu Izraelovu. Tak a tak jsem učinil. [21] Viděl jsem totiž mezi kořistí červený plášť, velmi krásný, dvě stě lotů stříbra a prut zlata vážící padesát lotů; i zachtělo se mi toho, vzal a skryl jsem to v zemi, ve svém stanu; stříbro jsem přikryl vykopanou prstí.

[22] Poslal tedy Josue služebníky; ti přiběhli do jeho stanu a nalezli všecky věci ukryté na tom místě i se stříbrem. [23] Vzali je ze stanu, přinesli k Josuovi a ke všem synům Izraelovým, a položili je před Hospodina.

[24] Tu vzal Josue Achana, syna Zareova, stříbro, plášť a zlatý prut, jakož i syny a dcery jeho, hovězí dobytek, osly, ovce, ano i stan a všecko nářadí, a zavedl je – spolu se vším Izraelem – do údolí Achor. [25] Tam řekl Josue: Že jsi nás zarmoutil, zarmutiž dnes Hospodin také tebe. I ukamenoval ho všecek Izrael a vše, co bylo jeho, bylo ohněm zničeno. [26] Nanesli pak na něho velikou hromadu kamení, která je tam podnes.

Tu se hněv Hospodinův od nich odvrátil.

Nazváno pak bylo místo ono „údolí Achor" až podnes.

HLAVA 8. – [1] I pravil Hospodin Josuovi: Neboj se a nestrachuj! Vezmi s sebou všecko množství bojovníků, zdvihni se a táhni vzhůru proti městu Haj. Hle, dávám ti do rukou krále jeho, lid, město i zemi. [2] Učiň pak městu Haj a králi jeho, jako jsi učinil Jerichu a jeho králi; kořist však, i všecek dobytek smíte si rozebrati. Polož v týl města zálohy.

[3] Josue tedy se zdvihl a všecek sbor bojovníků s ním, aby táhli nahoru proti Haji. V noci odeslal třicet tisíc vybraných zdatných mužů [4] a rozkázal jim: „Položte se zálohou za městem, nevzdalujte se příliš daleko a buďte všichni pohotově. [5] Já pak a ostatní lid, který je se mnou, potáhneme z protější strany proti městu. Až proti nám vypadnou, dáme se na útěk, jako jsme učinili prve, a budeme prchati, [6] až naši pronásledovatelé dají se dále od města vylákati; budouť se domnívati, že utíkáme jako prve. [7] Mezi tím pak, co my budeme prchati, a oni nás budou pronásledovati, povstanete ze zálohy a zpustošíte město; neboť dá je Hos-

---

Hl. 7. V. [15]. Dříve nežli *spálen,* bude *ukamenován;* srv. níže v. 25. – Spáliti mrtvolu znamenalo zdvojnásobiti trest *na postrach.*

V. [21]. Místo *„červený"* hebr.: *„babylonský".* V Babylonii byly totiž tkány a prodávány vzácné látky. – Místo *„prut"* hebr.: *„jazyk",* nejspíše dlouhý úzký plech, který měl tvar jazyka. Všebabylonisté, kteří přehánějí vliv babylonské vzdělanosti na Palestinu a kteří ve zmínce o *„babylonském plášti"* viděli nový doklad pro své tvrzení, zklamali se ve výsledcích vykopávek Sellinových: nikde nebylo nalezeno stop domnělého velikého vlivu babylonské vzdělanosti. Drobné nálezy, zejména výrobky hrnčířské, svědčí jednak o samostatnosti, jednak o spojení se vzdělaností, která byla v druhé polovici III. a v první II. tisíciletí rozšířena v oblasti moře *egejského.*

V. [25]. Josue navazuje na význam vlastního jména vinníkova; znamená totiž hebr. *'áchar: zarmoutil.*

podin, Bůh váš, do rukou vašich. [8] Až se ho zmocníte, zapalte je a učiňte všecko, jak jsem vám přikázal." [9] Když je propustil, odebrali se na místo zálohy a položili se mezi Betelem a Hajem na západní straně města Haje.

Josue zůstal té noci mezi lidem. [10] Z jitra vstav, přehlédl spolubojovníky a táhl vzhůru se staršími v čele vojska, jsa provázen zástupem branného lidu. [11] Táhli tedy, vystoupili naproti městu a zastavili se na severní straně města; mezi ním a mezi nimi bylo údolí.

[12] Dříve (již) vybral pět tisíc mužův a položil je zálohou mezi Betelem a Hajem na západní straně tohoto města; [13] všecko ostatní vojsko však sešikovalo se na severu tak, že konec onoho množství sahal až k západu města.

Josue té noci vytáhl a zastavil se v údolí.

[14] Když to král Haje zpozoroval, vytáhl rychle ráno s veškerým vojskem města a sešikoval se čelem k poušti, nevěda, že v zádech skrývá se záloha. [15] Tu Josue a všecek Israel dali se na ústup z (onoho) místa, jako by se báli, a utíkali po cestě k poušti. [16] Oni pak davše se do křiku a tím sebe navzájem povzbuzujíce, hnali se za nimi. Když pak se vzdálili od města [17] a ve městě Haji a Betelu nezůstal ani jeden, kdo by se nebyl hnal za Israelem – když byli vytrhli, nechali města otevřena – [18] pravil Hospodin Josuovi: Pozdvihni štít, který máš v ruce, proti městu Haji, neboť dám ti je. [19] Když tedy zdvihl štít proti městu, zálohy, které byly ukryty, hned povstaly, táhly k městu, zmocnily se ho a zapálily je. [20] Městské mužstvo, které Josue pronásledovalo, se ohlédlo, a vidouc dým z města až k nebi vystupovati, nemohlo již utéci ani sem ani tam, zejména proto, že ti, kdož na oko utíkali k poušti, prudce napadli pronásledovatele. [21] Josue totiž a všecek Israel vida, že město je vzato, že z města vystupuje dým, obrátil se a bil do mužstva Haje.

[22] Rovněž i ti, kteří byli vzali a zapálili město, vytáhli z města svým vstříc a začali bíti nepřátele, kteří byli uprostřed. Byli tedy nepřátelé s obou stran biti, že se nezachránil nikdo z tak velikého množství.

[23] Jali také za živa krále města Haje a vydali ho Josuovi.

[24] Když tedy byli zabiti všichni, kdo pronásledovali Israele prchajícího k poušti, když na témž místě mečem padli: synové Israelovi vrátili se a vybili město. [25] Bylo pak těch, kteří toho dne padli, od muže až do ženy, dvanáct tisíc lidí, všichni z města Haje.

[26] Josue nespustil ruky, kterou byl do výše zvedl drže štít, dokud nebyli pobiti všichni obyvatelé města Haje.

[27] O dobytek však a kořist z města rozdělili se synové Israelovi, jak byl přikázal Hospodin Josuovi.

[28] Josue vypálil město a učinil z něho zbořeniště na věčné časy.

[29] Také jeho krále pověsil na šibenici až do večera, do západu slunce. Na rozkaz Josuův sňali mrtvolu s jeho kříže, pohodili ji u samého vchodu do města, a nanesli na ni velikou hromadu kamení, která trvá podnes.

Josue obnovuje úmluvu Hospodinovu s Israelem. (8, 30.– 35.)

[30] Tehdy vystavěl Josue oltář Hospodinu, Rohu Israelovu, na hoře Hebal, [31] jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, synům Israelovým a jak psáno je v Mojžíšově knize zákona; oltář totiž z kamenů nehlazených, jichžto železo se nedotklo. Na něm obětoval

---

Hl. 8. V. [13]. Místo *„vytáhl a zastavil se v údolí"* dlužno dle hebr. znění Hummelauerem opraveného přeložiti: *„přenocoval mezi lidem"*. Jako ztrávil minulou noc v táboře v *Galgale* (v. 9.), tak ztrávil noc následující *ve vojenském táboře u Haje.*

V. [29]. *„šibenice" = „kříž" = strom. – Mrtvolu* královu pověsili a před západem slunce dle Dt 21, 22. n. sňali. – O kamení na hrobě nahromaděném srv. 7, 26.

Hospodinu celopaly a podal pokojné oběti.

[32] A napsal na kameny opis zákona Mojžíšova, který byl on napsal před syny Israelovými. [33] Všecek pak lid, starší, vůdcové i soudcové, cizinci i lidé domácí, stáli po obou stranách archy před kněžími, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy; polovice jich vedle hory Garizim a polovice vedle hory Hebal, jak byl přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův.

(Josue) dal nejdříve požehnání lidu Israelovu. [34] Potom četl všecka slova (zákona), požehnání i zlořečení, vše, jak bylo psáno v knize zákona. [35] Nic z toho, co rozkázal Mojžíš, nenechal bez povšimnutí, ale vše opakoval přede vším množstvím Israelovým, před ženami, dětmi i cizinci, kteří mezi nimi přebývali.

Spolek kanaanských králů proti Josuovi. (9, 1. n.)

HLAVA 9. – [1] Když to uslyšeli všichni králové za Jordánem, kteří sídlili na horách i v nížinách, v přímoří, na pobřeží Velikého moře, i ti, kteří sídlili u Libanonu, Hetští, Amorrhejští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští – [2] shromáždili se, by bojovali proti Josuovi a Israelovi jednomyslně a svorně.

Gabaoňané snaží se zachrániti lstí. (9, 3.– 27.)

[3] Když však obyvatelé Gabaonu uslyšeli vše, co byl učinil Josue Jerichu a Haji, [4] vymyslili lest: nabrali si potravin, naložili na osly, staré pytle, rozpraskané a sešívané vinné měchy, [5] (vzali si) velmi staré střevíce, které byly na důkaz stáří záplatami sešívané, a oblékli se ve staré šaty; také chleby, které vzali na cestu, byly tvrdé a na kusy rozdrobené. [6] Tak přišli k Josuovi, který tehdy dlel v táboře v Galgale, a pravili jemu a všemu Israelovi: Ze země daleké přicházíme, přejíce si učiniti s vámi mír. Muži israeličtí jim odpověděli: [7] (Jen) nesídlíte-li v zemi, která jsouc naším údělem patří nám, že bychom nemohli vejíti s vámi ve smlouvu! [8] Oni však řekli Josuovi: „Jsme tvými služebníky." Když se jich Josue otázal: „Kdo jste vy? a odkud přicházíte?" [9] odpověděli: „Ze země velmi daleké přicházejí služebníci tvoji ve jménu Hospodina, Boha tvého. Slyšeliť jsme pověst o jeho moci, o všem, co učinil v Egyptě [10] a dvěma králům amorrhejským, kteří byli za Jordánem, Sehonovi, králi hesebonskému, a Ogovi, králi basanskému, který byl v Astarotě. [11] I řekli nám starší a všichni obyvatelé země naší: Naberte si potravin na velmi dalekou cestu, jděte jim vstříc a rcete: „Jsme vašimi služebníky, učiňte smlouvu s námi." [12] Hle, chleby, když jsme vyšli z domova, bychom šli k vám, vzali jsme teplé; nyní vyschly, a že jsou příliš staré, jsou rozdrobeny. [13] Vinné měchy jsme naplnily nové – nyní jsou rozpukané a děravé. Roucha, ve která jsme oblečeni, a střevíce, které máme na nohou, následkem veliké délky daleké cesty jsou sešlé a skorem zničené."

[14] Přijali tedy (Israelité) z jejich pokrmův, úst Hospodinových však se netázali. [15] I učinil s nimi Josue mír a všed ve smlouvu slíbil, že nebudou usmrceni; také knížata lidu jim přisahala.

V. [33]. *„vůdcové"* = hebr.: *„písaři, hlasatelé". – Cizinci* byli chráněnci (klienti) buď některého israelského kmene nebo šejka, a proto mohli mezi Israelity přebývati. Aby směli se zúčastniti israelské bohoslužby, bylo jim přijmouti israelské náboženství *(„proselyté").* Zde jsou *„cizinci" dřvoštěpové a vodaři,* jak plyne z Dt 29, 10. – O *„kněžích-Levitech"* (hebr.) nesoucích archu srv. výše 3, 3. – *„Mojžíš přikázal"* tak učiniti Dt 11, 29. n.; 27, 11. nn. – Jako kněží po skončené oběti lidu žehnávali, tak učinil Josue po obětech, které dle v. 31. přinesl. Užil k tomu snad slov Nm 6, 22. až 27. (Tostatus)

V. [34]. „požehnání a zlořečení" = Dt 28, 1.– 46.

Hl. 9. V. [8]. Spisovatel podává výroky Gabaoňanů *svými slovy* (Hummelauer). – Nejvíce získali si srdce Josuova tvrzením, že přicházejí *„ve jménu"* = *pro jméno Jahvovo,* pro jeho moc velikou, o které slyšeli. Bojíce se, by Israelité, podporovaní tímto mocným Bohem, neučinili jim jako Emorům v Zajordání, chtějí s nimi vejíti v přátelskou smlouvu.

[16] Tři dny však po tom, kdy byla učiněna smlouva, uslyšeli, že sídlí blízko a že mají býti mezi nimi. [17] I vytáhli synové Israelovi a [třetího dne] přišli do jejich měst, jejichžto jména jsou: Gabaon, Kafira, Berot a Kariatiarim. [18] Nepobili však jich. protože přisahala jim knížata lidu ve jménu Hospodina, Boha Israelova. Když pak reptal všecek lid proti knížatům, [19] odpověděli jim: „Přisahali jsme jim ve jménu Hospodina, Boha Israelova, a proto nesmíme se jich dotknouti. [20] Ale toto jim učiníme: Ať zůstanou sice na živu, by nebyl popuzen proti nám hněv Hospodinův, kdybychom jim přísahy nedodrželi; [21] ale ať zůstanou živi, by k užitku všeho národa sekali dříví a nosili vodu." Tak tito pravili.

[22] I povolal Josue Gabaonské a řekl jim: Proč jste nás chtěli lstí oklamati, že jste řekli: „Velmi daleko od vás sídlíme", když přece jste mezi námi? [23] Buďte tedy zlořečeni a rod váš nepřestaň sekati dříví a nositi vodu do příbytku Boha mého! [24] Oni odpověděli: Zvěstováno bylo nám, služebníkům tvým, že slíbil Hospodin, Bůh tvůj, Mojžíšovi, služebníku svému, že vám dá všecku (tuto) zemi a že zahladí všecky obyvatele její. Báli jsme se tedy velmi a postarali jsme se o své životy; strachem z vás byvše dohnáni, pojali jsme ten záměr. [25] Nyní však jsme v ruce tvé; co uznáš za dobré a správné, učiň s námi.

[26] Učinil tedy Josue, jak byl řekl, a zachránil je z ruky synův Israelových, že nebyli pobiti. [27] A ustanovil toho dne, by byli ve službě všeho lidu a Hospodinova oltáře, sekajíce dříví a nosíce vodu až podnes, na místě, které si Hospodin vyvolí.

Israel zvítězil nad králem jeruzalémským a nad jeho čtyřmi spojenci. (10, 1.– 27.)

HLAVA 10. – [1] Když to uslyšel Adonisedek, král jerusalemský, že totiž Josue vzal Haj, že jej vyvrátil – neboť jako byl učinil Jerichu a jeho králi, tak učinil Haji a jeho králi, – že přeběhli Gabaonští k Israeli a jsou s nimi spolčeni, [2] velmi se bál. Byloť Gabaon město veliké, (jako) jedno z měst královských, větší než město Haj, a všichni jeho bojovníci byli velmi statní. [3] Vzkázal tedy Adonisedek, král jerusalemský, Ohamovi, králi hebronskému, Faramovi, králi jerimotskému, Jafiovi, králi lachiskému a Dabirovi, králi eglonskému: [4] „Přitáhněte ke mně nahoru a přispějte (mi) na pomoc, bychom dobyli Gabaonu, ježto přeběhl k Josuovi a k synům Israelovým." [5] Shromáždilo se tedy pět králův amorrhejských, král jerusalemský, král hebronský, král jerimotský, král lachiský a král eglonský, táhli společně se svými vojsky nahoru, položili se táborem kolem Gabaonu a začali ho dobývati.

[6] Tu vzkázali obyvatelé obleženého města Gabaona Josuovi, který tehdy dlel v táboře u Galgaly: „Nevzdaluj svých rukou od pomoci svým služebníkům; přitáhni rychle nahoru a vysvoboď nás; přispěj nám na pomoc, neboť spolčili se proti nám všichni králové Amorrhejských, kteří sídlí na horách." [7] I vytáhl Josue z Galgaly nahoru a všecek válečný lid, muži velmi zdatní, s ním. [8] A Hospodin řekl Josuovi: „Neboj se jich, neboť dal jsem je ve tvé ruce; nikdo z nich nebude ti moci. odolati." [9] Tu Josue táhnuv celou noc z Galgaly, náhle je přepadl. [10] I uvedl je Hospodin před Israelem do zmatku – takže je potřel velikou porážkou v Gabaonsku, pronásledoval po cestě stoupající k Bethoronu a bil je až do Azeky a Makedy.

[11] Když tak před syny Israelovými utíkali a byli tam, kde se sestupuje k Bethoronu, Hospodin poslal na ně veliké kameny s nebe až po Azeku; i zemřelo jich mnohem více kamením

---

V. [27]. „na místě, které si Hospodin vyvolí", srv. Dt 12, 5. 11. 14. 18. 21. 26.

Hl. 10. V. [3]. *Láchiš* dříve bývalo ztotožňováno se zříceninou *Umm el-Láqis,* 3 km od *'Adžlúnu* na západ; nyní však po Blissových vykopávkách zjištěno, že = *Tell el-Hasi,* 3 km jižně od *'Adžlúnu,* který leží v místech bývalého *Eglonu* (37 km na západ Hebronu). – Jménem anglické společnosti pro výzkum Palestiny *(Palestine Exploration Fund),* založené v Londýně roku 1865, prokopali pahorek *el-Hasí* roku 1890 až 1893 starovědcové *Flinders Petric a F. J. Bliss.*

V. [11]. „veliké kameny" = kroupy. Srv. Is 30, 30.

krupobití, než jich pobili mečem synové Israelovi.

[12] Tehdy, toho dne, kdy vydal (Hospodin) Amorrhejské (na smrt) před syny Israelovými, mluvil Josue k Hospodinovi a pravil před nimi:

„Slunce nad Gabaonem se nehýbej ani (ty) měsíci nad údolím Ajalon!" [13] Tu zastavilo se slunce i měsíc, až vykonal lid odvetu na nepřátelích.

Zda to není psáno v „Knize spravedlivců"?

Zůstalo tedy státi slunce prostřed nebes a nespělo k západu po dobu jednoho dne. [14] Nebyl prve ani potom takový [dlouhý] den, by poslechl Hospodin hlasu člověkova; bojoval totiž za Israele.

[15] Potom vrátil se Josue se vším Israelem do tábora v Galgale. –

[16] (Oněch) pět králů však prchlo a skrylo se v jeskyni města Makedy. [17] Když bylo Josuovi oznámeno, že bylo nalezeno pět králů skrytých v jeskyni města Makedy, [18] přikázal svým spolubojovníkům: Přivalte veliké kameny k ústí jeskyně a osaďte ji muži ostražitými, kteří nechať uzavřených ostříhají; [19] vy pak nestůjte, ale pronásledujte nepřátele, všechny zadní z prchajících bijte a nedopusťte jim, aby vešli do hradeb svých měst, neboť Hospodin Bůh dal je v ruce vaše.

[20] Když tedy poraženi byli nepřátelé velikou porážkou, když byli takořka vyhlazeni a zničeni, a když ti, kterým se podařilo před Israelem prchnouti, uchýlili se do měst hrazených: [21] vrátilo se všecko vojsko k Josuovi do Makedy, do tábora, ve zdraví [a v plném počtu]; a nikdo se neodvažoval proti synům Israelovým (ani) ceknouti. [22] Josue pak vydal rozkaz: Otevřte

---

V. [12]. Josue prosí, by slunce se zastavilo *„nad Gabaonem"*, t. j. by svítilo tak, jako ráno, kdy Israelité bojovali u Gabaonu. – Modlitba Josuova a její výsledek ukazuje, jak účinnou bývá prosba k Bohu, je-li plna živé víry. Srv. Mk 9, 22; 11, 23. n. Bůh vyslyšel tuto prosbu, slunce za mraky nezapadlo, ale svítilo tak dlouho, až se na obloze objevil jasný měsíc; když měsíc vystřídal slunce, byl již Josue daleko od Gabaonu, u Ajalonu, a tu teprv prosí Hospodina, by měsíc *„se zastavil"*, t. j. *„nezapadal"* za mraky, by mohl v jasu měsíčném nepřítele pronásledovati. Bůh vyslyšel tuto prosbu, měsíc nezašel, ale svítil, že bylo jasno *„jako ve dne"*. Básník, jehož se spisovatel knihy Josue dovolává (v. 13.), spojil obé prosby Josuovy v jedno, by měl myšlenkový úměr, ač prosby ty časově dlužno rozlišovati.

V. [13]. Zjev přírodní *není* tu líčen ve své *vniterné* podstatě, ale jen *dle vnějšího dojmu zrakového*. Viz Úvod. Zde lze tím méně žádati od spisovatele biblického, by líčil *„vědecky"* přírodní zjev, ježto nevypravuje ani svými slovy, nýbrž *uvádí* (cituje) *dva verše z knihy básní! – „Vykonati odvetu na nepřáteli"* bylo účelem zázraku tuto vypravovaného. „Zastavení slunce a měsíce" bylo prostředkem k tomu cíli. – Otázka: *„zda to není psáno?"* rovná se kladné větě: *„Je to psáno . . . "– Z „Knihy spravedlivců"* podává 2. Král 1, 18.– 27. žalozpěv Davidův nad smrtí Saulovou a Jonatanovou. Z toho možno dohadovati, že to byla *sbírka básní* opěvujících vynikající muže israelské. – *„Střed nebes"* není nejvyšší bod, v němžto stojí slunce o polednách. I když již chýlí se slunce k západu, je *„uprostřed nebe"*, t. j. prostřed *obzoru*. – Místo *„po dobu jednoho dne"* hebr.: *„jako bývá za plného dne"*.

V. [14]. *„dlouhý"* nemá hebr., který nevidí tak podivuhodnost dne v jeho mimořádné délce, jako spíše v tom, že Bůh *vyslyšel* prosbu Josuovu takořka jako služebník *poslouchá* rozkazu svého pána. – Srv. Sir 46, 5. *„Jeden den stal se takořka dvěma dny"* lze s naším výkladem velmi dobře sloučiti. *Sluneční světlo* po modlitbě Josuově až do konce jeho západu žádným mrakem nezastíněné, snad i lomem paprsků nad obyčej prodloužené, po němž následovalo velmi *jasné světlo měsíční* žádným mrakem nekalené, tak že nebylo takořka přechodu od slunečního světla k měsíčnímu, *opravňuje básníka mluviti o dvou dnech*, jako jmenuje spisovatel knihy Josue *kroupy* obrazně *„kameny"*, tak byl oprávněn také básník nazvati jasné světlo měsíční, které souviselo úzce se světlem slunečným, *„dnem"*. Výklad náš nikterak nestírá a nemůže setříti s vypravovaného zjevu zázračný ráz, ale uvádí jej v úměr s jeho účelem a s moudrostí Boží. (Této ani onomu neodporuje zvýšiti zázračný ráz tvrzením, že toho dne řízením Božím lámaly se k večeru paprsky sluneční ve vlhkém ovzduší, tak že jasnost denní byla skutečně o něco prodloužena.) – Kterak Hospodin bojoval za Israele, viz také Ex 14, 25; Dt 20, 4.

V. [15]. již předbíhá to, co následující vv. 16.– 42. vypravují. Věcně i časově v. 15. rovná se v. 43.

vchod do jeskyně a vyveďte ke mně pět králů, kteří se v ní skrývají. [23] Služebníci učinili, jak jim bylo rozkázáno, a vyvedli k němu pět králů z jeskyně, krále jerusalemského, krále hebronského, krále jerimotského, krále lachiského a krále eglonského. [24] Když byli k němu vyvedeni, svolal všecko mužstvo israelské a pravil knížatům vojska, která s ním byla: Jděte a vkládejte nohy na hrdla těchto králů! Když šli a na hrdla podrobených nohama šlapali, [25] opět jim pravil: Nebojte se a nestrachujte se, vzmužte se a buďte silni; neboť tak učiní Hospodin všem nepřátelům vašim, proti kterým bojujete.

[26] Potom Josue na ně udeřil, popravil a pověsil je na pěti kmenech; viseli až do večera. [27] Když slunce zapadlo, rozkázal svým spolubojovníkům, by je složili se šibenic. 1 složili je, naházeli je do jeskyně, ve které se byli skrývali, a nakladli na ústí její obrovských kamenů, které (tam) jsou podnes.

Šťastné boje Israelovy proti jihu. (10, 28.– 43.)

[28] Téhož dne dobyl Josue Makedy, vybil ji ostřím meče a usmrtil jejího krále se vším obyvatelstvem; ani nepatrných zbytků v ní nenechal. Učinil králi makedskému, jako byl učinil králi jerišskému.

[29] Z Makedy táhl se vším Israelem k Lebně, a začal proti ní bojovati; [30] Hospodin ji dal i s králem do rukou Israelových, i vybili ostřím meče město a všecko jeho obyvatelstvo; nenechali v něm žádných zbyt-kův. Učinili králi Lebny, jako byli učinili králi Jericha.

[31] Z Lebny táhl se vším Israelem k Lachisi a rozestaviv dokola vojsko, dobýval ho. [32] Hospodin dal Lachis do rukou Israelových, druhého dne ho dobyl a vybil ostřím meče každou živou bytost, která v něm byla, jako byl učinil Lebně.

[33] Toho času táhl Horam, král Gazeru, na pomoc Lachisi; avšak Josue ho porazil na hlavu se vším lidem jeho.

[34] Z Lachise táhl do Eglonu, oblehl [35] a dobyl ho téhož dne; a vyhubil ostřím meče všecky živé bytosti, které v něm byly, právě tak, jako byl učinil Lachisi.

[36] Z Eglonu táhl se vším Israelem nahoru do Hebronu, zahájil proti němu boj, [37] dobyl ho a vyhubil ostřím meče; také krále jeho i všecka městečka krajiny té a všecky živé bytosti, které se v něm zdržovaly; žádných zbytků v něm nenechal. Jako byl učinil Eglonu, tak učinil i Hebronu, zničiv mečem vše, co v něm nalezl.

[38] Odtud táhl zpět k Dabiru, [39] dobyl ho a zpustošil, také jeho krále a všecka okolní městečka vyhubil ostřím meče; zbytků žádných v něm nenechal. Jako byl učinil Hebronu, Lebně a jejich králům, tak učinil Dabiru a králi jeho.

[40] Tak vyhubil Josue všecku zemi: hornatinu, jih, roviny a Asedot s jejich králi; zbytků žádných v nich nenechal, ale vše, co mohlo dýchati, pobil, jak mu byl přikázal Hospodin, Bůh Israelův. [41] Od Kades-Barne až po Gazu – také všechnu zemi Gosen – až po Gabaon, [42] všecky krále i krajiny jejich zdobýval. jedním útokem a vyhubil; neboť Hospodin, Bůh Israe-

---

V. [28]. *„usmrtil"*, t. j. vykonal *klatbu, „cherem"* (hebr.). Israelité byli nástrojem spravedlnosti Nejvyššího, který trestal zatvrzelost kanaanských pohanů. (Srv. níže 11, 19. n.) Celá století jim milosrdenství Boží shovívalo a času k pokání popřávalo. Srv. Gn 15, 16.

Ne jinak byli by učinili Palestiňané Israelitům, kdyby je byli přemohli! Právo mezinárodní bylo tehdy ještě v plénkách a právo válečné u všech tehdejších národů kruté.

V. [33]. Gazer je dnešní Tell Džezer proslulý vykopávkami, které tu jménem anglické Společnosti pro výzkum Palestiny (Palestine Exploralion Fund) řídil R. A. St. Macalister od roku 1902 do r. 1905 a opět od r. 1907 do roku 1909.

V. [37]. Král hebronský je nástupce toho, který byl popraven již dle v. 26.

V. [38]. Debir bývá nyní ztotožňována s pahorkem *Beit Mirsim,* jihozápadně Hebronu; pahorek prokopal r. 1926 a 1928 *Albright* (Jolms Hopkins University).

lův, bojoval za něho.
43 Pak se vrátil se vším Israelem do tábora v Galgale.

Vítězné boje Israelovy proti severu. (11, 1.– 15.)

HLAVA 11. – 1 Když to uslyšel Jabin, král asorský, poslal k Jobabovi, králi madonskému, ke králi semeronskému a ke králi achšafskému; 2 také k (ostatním) králům severu, kteří sídlili v horách i na rovině jižně od Kenerotu, jakož i v nížinách a v území Doru u moře; 3 (poslal) také ke Kanaanským na východě i na západě, k Amorrhejským, Hetským, Ferezejským, Jebusejským na horách, jakož i k Hevejským, kteří sídlili na úpatí Hermonu v zemi Masfa. 4 I vytáhli všichni se svými zástupy, lid velmi četný, jako písek, který je na břehu mořském; také koní a vozů veliké množství. 5 Všichni ti králové spojili se u Meromských vod, aby bojovali proti Israelovi.

6 Tu řekl Hospodin Josuovi: Neboj se jich; neboť zítra, právě v tuto hodinu, vydám je všecky na smrt před Israelem; koním jejich podřežeš šlachy a vozy spálíš ohněm. 7 Když pak Josue a s ním všecko vojsko náhle na ně k Meromským vodám přitrhlo a udeřilo, 8 dal je Hospodin v ruce Israelovy. Porazili je a pronásledovali až k Velikému Sidonu, až k Maserefotským vodám a k rovině Masfě, která jest odtud na východ. Pobil je všecky, takže nenechal z nich žádných zbytků; 9 učinil, jak mu byl přikázal Hospodin: koním jejich podřezal šlachy a vozy spálil ohněm.

10 Hned se obrátiv, dobyl Asoru a krále jeho zabil mečem. – Asor totiž ve starých dobách mezi všemi těmi říšemi vévodil. – 11 Všecky živé bytosti, které tam dlely, pobil; nenechal v něm žádných zbytků, ale všecky do jednoho zničil, město samo pak spálil.

12 Také všecka města okolní i krále jejich zjímal, pobil a zahladil, jak byl přikázal jemu Mojžíš, služebník Hospodinův. 13 Mimo města, která byla na pahorcích a na návrších, spálil Israel všecka; jedině Asor, pevně hrazený, zničil ohněm.

14 Všecku kořist měst těch i dobytek rozdělili si synové Israelovi, lidi však všecky pobili.

15 Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, služebníku svému, tak přikázal Mojžíš Josuovi, a ten všecko vyplnil; ze všech příkazů, které byl dal Hospodin Mojžíšovi, neopominul ani jediného slova.

Přehled všech bojů Josuových. (11, 16.– 23.)

16 Tak dobyl Josue veškeré země, hornaté, jižní, krajiny Gosen, nížiny, kraje západního, pohoří Israelova i rovin jeho, 17 jakož i boku hory, která se zdvíhá k Seiru, (odtud) až k Baalgadu v nížině Libanské pod horou Hermon; všecky krále jejich zjímal, pobil a povraždil.

18 Dlouho bojoval Josue proti králům těm.

19 Nebylo města, které by se (dobrovolně) poddalo synům Israelovým, kromě Hevejských, kteří sídlili v Gabaoně; všech dobyli bojem. 20 Bylo totiž Hospodinem usouzeno, že se zatvrdila srdce jejich a bojovali proti Israelovi, že padli nezasluhujíce žádné milosti a byli pobiti, jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi.

21 Toho času přišel Josue a vyhladil Enaky s hor, z Hebronu, z Dabiru, z Anabu, jakož i s celého pohoří Judova a Israelova, a zničil města jejich. 22 Nenechal nikoho z kmene Enaků v

---

Hl. 11. V. 13. Z měst vystavěných na pahorcích Josue spálil jen *Asor;* ostatních měst na výšinách nespálil. Patrně proto, že se v nich chtěli Israelité později usaditi, a hradeb již hotových ke svému bezpečí použíti.

V. 20. Srv. 21, 42; – *„že padli"* = že byla na nich vykonána klatba (hebr.).

Zkázu tedy palestinských pohanů dlužno připisovati jejich zatvrzelosti. Kdyby se byli kajícně obrátili k Bohu, nebyl by jim svého milosrdenství odepřel. Srv. výše 10, 28.

K v. 22. srv. 15, 45.– 47; Sdc 1, 18. Get je jedno z filištinských pěti měst; bylo hledáno tam, kde je dneš-

zemi synův Israelových kromě měst Gazy, Getu a Azotu, v nichž jedině zůstali.

[23] Zmocnil se tedy Josue veškeré země, jak slíbil Hospodin Mojžíšovi, a dal ji v majetek synům Israelovým podle jejich oddílů, kmenů.

Pak odpočívala země od bojů.

Seznam králů poražených Israelem v Zajordání. (12, 1.– 6.) a v Předjordání. (7.– 24.).

HLAVA 12. – [1] Tito jsou králové, které pobili synové Israelovi a jejichžto zemi za Jordánem na východě slunce opanovali, od potoka Antonu až k hoře Hermonu s veškerou krajinou východní hledící k poušti:

[2] Sehon, král Amorrhejských, který sídlil v Hesebonu a panoval od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu, od prostředka jeho údolí, nad polovicí Galaadu až po potok Jabok, který činí hranici synův Ammonových, [3] a nad pustinou až k moři Kenerotskému na východě, až k moři Pouště, to jest moři Slanému, na východě, až k cestě betsimotské, a jižně až po krajinu, která leží pod Asedotem Fasgy.

[4] Og [se svým územím], král Basami, ze zbytků Rafaim, který sídlil v Astarotě a v Edraji, a panoval nad pohořím Hermonským, nad Salechou, nad celým Basanem až po hranice [5] Gessuřanův a Macha-ťanův a nad polovicí Galaadu až po hranice Sehona, krále Hesebonu.

[6] Mojžíš, služebník Hospodinův, a synové Israelovi je pobili a Mojžíš dal zemi jejich v majetek Rubenovcům, Gadovcům a polovici kmene Manassova.

[7] Toto jsou králové (té) země, které pobil Josue a synové Israelovi za Jordánem na západní straně od Baalgadu v rovině Libanské až k hoře, jejíž bok se zdvíhá k Seiru:

Josue dal ji v majetek kmenům Israelovým, každému jeho díl [8] na horách, v rovinách, v nížinách, na svazích, na poušti i na jihu, kde sídlili Hetští, Amorrhejští, Kanaanští, Ferezejští, Hevejští a Jebusejští. –

[9] Král Jericha	jeden.	[16] Král Makedy	jeden.
Král Haje, jež je vedle Betelu	jeden.	Král Betelu	jeden.
[10] Král Jerusalema	jeden.	[17] Král Tafuy	jeden.
Král Hebronu	jeden.	Král Oferu	jeden.
[11] Král Jerimotu	jeden.	[18] Král Afeku	jeden.
Král Lachise	jeden.	Král Saronu	jeden.
[12] Král Eglonu	jeden.	[19] Král Madonu	jeden.
Král Gezeru	jeden.	Král Asoru	jeden.
[13] Král Dabiru	jeden.	[20] Král Semeronu	jeden.
Král Gaderu	jeden.	Král Achsafu	jeden.
[14] Král Hermy	jeden.	[21] Král Tenaku	jeden.
Král Heredu	jeden.	Král Magedda	jeden.
[15] Král Lebny	jeden.	[22] Král Kadesuv	jeden.
Král Odullamu	jeden.	Král Jachananu karmelského	jeden.

ní Bét-Džibrín, severozápadně od Hebronu.

Jiní se domnívají, že *Get* dlužno hledati na pahorku *Tell eç-Çáfije,* prokopaném v letech 1898– 1900 Blissem a Macalisterem.

[23] Král Doru v údolí dorském	jeden.	Král Tersy	jeden.
Král národů Galgalských	jeden.	Všech králů třicet a	jeden.

Josue dostává od Hospodina rozkaz, aby rozdělil Předjordání. (13, 1.– 7.)

HLAVA 13. – [1] Když Josue pokročil věkem, když zestárl, řekl mu Hospodin: Zestaral ses, pokročils věkem, zbývá velmi mnoho země a není dosud losem rozdělena.

– [2] Všecky totiž kraje Filišťanů, všecka (země) Gessuřanů, [3] (území) od Kalné řeky zavlažující Egypt až po hranice Akkaronu na severu, země to, (která patří ke) Kanaanu a rozdělena je mezi pět králů filištinských: mezi Gazské, Azotské, Askalonské, Getské a Akkaronské; [4] na jihu jsou (ještě) Hevejští; (zbývá) všecka země Kanaan (od) Maary Sidonských až po Afek a hranice Amorrhejských, [5] jakož i jejich končiny; (zbývá) krajina Libanská na východě, od Baalgadu na úpatí pohoří Hermonského až tam, kde se přichází do Ematu; [6] (zbývají) všichni, kdo sídlí na horách od Libami až k Vodám maserefotským, všichni to Sidonští.

Já jsem ten, který je vyhladí před syny Israelovými. – Budiž (to) dědičným údělem Israelovým, jak jsem ti přikázal! [7] Rozděl tedy nyní zemi v majetek devíti kmenům a polovině kmene Manassova.

Proč se nedostává nyní údělu Rubenovcům, Gadovcům, polovici kmene Manassova a Levitům? (13, 8.– 33.)

[8] S tím opanoval Ruben a Gad zemi, kterou jim dal Mojžíš, služebník Hospodinův, za řekou Jordánem na východní straně [9] od Aroeru, který leží na břehu potoka Arnonu – uprostřed údolí – všecku rovinu Madabskou až k Dibonu, [10] všecka města Sehona, krále amorrhejského, který kraloval v Hesebonu, až ke hranici synův Ammonových, [11] Galaad, území Gessuřanův a Machaťanů, veškeré pohoří Hermonské, všecek Basan až po Salechu, [12] veškeré království basanského krále Oga, který panoval v Astarotě a v Edraji. – Byl ze zbytků Ra-faim, které Mojžíš pobil a vyhubil. –

[13] Gessuřanův a Machaťanů synové Israelovi nechtěli vyhubiti, i sídlí mezi Israelem podnes.

[14] Kmeni Levi nedal údělu; ale oběti a žertvy Hospodina, Boha Israelova, to jest dědictví jeho, jak mu pravil.

[15] Dal tedy Mojžíš úděl všem rodům kmene Ruhenovcův. [16] Území jejich zabíralo od Aroeru – ten leží na břehu potoka Arnonu, uprostřed údolí jmenovaného potoka – všecku rovinu rozprostírající se k Medabě, [17] (až po) Hesebon, a všecka města, která jsou v rovině, Dibon, Bamotbaal, městečko Baalmon, [18] Jassu, Kedimot, Mefaat, [19] Kariatain, Sebamu, Saratasar na hoře údolí, [20] Betfogor, Asedot Fasgy, Betjesimot, [21] vše to města na rovině, vše to (území) království amorrhejského krále Sehona, který panoval v Hesebonu, jehož Mojžíš zabil (i) s knížaty madianskými, s Heveem, Rekemem, Surem, Hurem a Rebem, vůdci to Sehonovými, kteří obývali (tu) zemi.

[22] Také Balaama, syna Beorova, věštce, usmrtili synové Israelovi mečem s ostatními zabitými.

[23] Tak byla řeka Jordán hranicí synů Rubenových. Tato města a vesnice jsou majetkem rodů Rubenovců.

Hl. 13. V. [3]. *„Kalná řeka"* (hebr.: Síchór) je tu *„Potok egyptský"* (Nm 34, 5.).

V. [8]: „S tím" = s kmenem Manassovců, určitěji: s druhou jeho polovinou. Srv. konec v. 7.

V. [23]. zakončuje popis hranic Rubenovců, podobně jako v. 28. je závěr popisu hranic Gadových a v. 32. závěrek popisu všeho území zajordánského.

[24] Všem rodům kmene Gadovců pak dal Mojžíš úděl, jehož části jsou tyto: [25] území Jaser, všecka města Galaadu, polovice země synův Antimonových až po Aroer, který leží proti Rabbě, [26] od Hesebonu až po Ramot, Masfe a Betonim, a od Manaim až po území Dabiru, [27] mimo to v údolí Betharan, Betnemra, Sokot, jakož i Safon, ostatek (to) království Sehona, krále hesebonského; také tohoto (údělu) hranicí jest Jordán až k nejzazší části moře Kenerot za Jordánem na straně východní.

[28] To jest úděl rodů synů Gadových, (jmenovaná) města s příslušnými osadami.

[29] Také všem rodům polovice kmene Manassovců dal úděl: [30] počíná u Manaim a je to všecek Basan, veškeré království Oga, krále basanského, všecky vesnice Jairovy, které jsou v Basanu, šedesát městeček [31] a polovice Galaadu, jakož i Astarot a Edraj, města království Ogova v Basanu; (to dal) synům Machira, syna Manassova; (to jest) polovině synů Machirových podle jejich rodův.

[32] Tento majetek rozdělil Mojžíš na Moabských stepích za Jordánem naproti Jerichu, na straně východní.

[33] Kmeni však Levi nedal údělu, ježto sám Hospodin, Bůh Israelův, jest údělem jeho, jak mu řekl.

Dělba Předjordání koná se podle rozkazu Mojžíšova. (14, 1.– 5.)

HLAVA 14. – [1] Toto jest dědičný majetek, kterého se dostalo synům Israelovým v zemi Kanaan, který jim podle jejich kmenů dal Eleazar, kněz, Josue, syn Nunův, a knížata rodů, [2] losem všecko rozdělivše, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, devíti kmenům a polovici kmene; [3] neboť půltřetímu kmeni dal již prve Mojžíš za Jordánem úděl.

Jen Levité nedostali žádného území mezi svými bratry; [4] zato však synové Josefovi byli rozděleni ve dva kmeny, Manassův a Efraimův. Levité nedostali tedy jiného údělu v zemi než města na byt a jejich okolí na výživu dobytka a stád svých.

[5] Jak byl přikázal Hospodin Mojžíšovi, tak učinili synové Israelovi a rozdělili zemi.

Úděl Judovců. (14, 6.– 15, 63.)

[6] Synové Judovi přistoupili k Josuovi v Galgale a Kaleb, syn Jefonův, Kenezovec, mu pravil:

Víš, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi, muži Božímu, o mně a o tobě v Kades-Barne. [7] Čtyřicet let mi bylo, když mě poslal Mojžíš, služebník Hospodinův, z Kades-Barne, bych vyšetřil zemi. I zvěstoval jsem mu, co jsem pokládal za pravdu; [8] moji bratři však, kteří byli vyšli se mnou, uvedli v rozpaky mysli lidu, ale já přece jsem šel za Hospodinem, Bohem svým. [9] Toho dne přisahal Mojžíš: „Země, po které kráčela noha tvá, bude dědičným podílem tvým i synů tvých na věčné časy, že jsi šel za Hospodinem, Bohem mým." [10] Udělil mi tedy Hospodin život, jak slíbil, až do dneška. – Je tomu čtyřicet pět let, co mluvil Hospodin k Mojžíšovi tuto řeč, když chodil Israel po poušti. – Dnes mi jest osmdesátpět roků, [11] a jsem tak při síle, jako jsem byl tehdy, když jsem byl poslán na výzvědy, síla toho času trvá ve mně až podnes k bojování i k pochodům. [12] Dej mi tedy tuto hornatinu, kterou mi Hospodin slíbil, jaks to také slyšel, a na které jsou Enakové, jakož i města veliká a hrazená; snad bude Hospodin se mnou, že je budu moci vyhladiti, jak mi slíbil.

[13] Josue mu požehnal a dal mu Hebron v dědičný podíl.

[14] Od té doby patří Hebron Kalebovi, synu Jefonovu, Kenezovci, až podnes, neboť šel za Hospodinem, Bohem Israelovým.

Hl. 14. V. [13]. Dle 10, 36. n, dobyl sice již Josue *Hebronu* a dle 11, 21, potřel *Enaky,* potom však se vrátil zase do tábora v *Galgale;* zatím se města i okolí zmocnil zase nepřítel, proti němuž bylo tedy nyní Kalebovi bojovati, aby ho vypudil.

[15] Jméno Hebronu bylo prve Kariat Arbe; leží tam Adam, největší mezi Enaky.
Potom měla země pokoj od bojů.

HLAVA 15. – [1] Úděl Judovců podle jejich rodů (sahal) ke hranici Edomska, k poušti Sin na jihu, k nejzazšímu jižnímu kraji.

[2] (Hranice) jeho začíná cípem Solného moře, jazykem jeho hledícím k jihu, [3] jde proti Štírovému průsmyku a přechází do Siny; pak stoupá ke Kades-Barne, dosahuje Esronu, stoupá k Addaru, obchází Karkau, [4] odtud přechází do Asemony, sahá k Egyptskému potoku a končí u Velikého moře. To bude hranice jižní.

[5] Východní hranice začíná u Solného moře (a sahá) až ke konci Jordánu.

Na severu (jde) hranice od jazyka moře, od jmenované řeky Jordánu, [6] stoupá do Bet-Hagly, přechází na sever do Bet-Araby, vystupuje ke skále Boena, syna Rubenova, [7] stoupá k Debeře nedaleko údolí Achor, směřuje na sever ke Galgale, která je naproti průsmyku Adom-mim, na jihu údolí; pak jde přes vodu, která sluje Studnice slunce, a zabíhá ku prameni Rogel; [8] pak stoupá údolím syna Ennomova na jižní straně Jebušanů, to jest Jerusalema; odtud zdvihá se k vrcholu hory, která leží na západ, proti Geennom, na severním konci údolí Rafaim; [9] od vrcholu hory přechází až ku prameni Neftoa, dospívá k osadám hory Efron, sklání se do Baaly, to jest Kariatiarim čili Město lesů. [10] Z Baaly zatáčí se na západ k hoře Seir, bokem hory Jarim jde na severu do Cheslonu, sestupuje do Betsamesu, přechází do Tamny, [11] jde ke hřbetu Akkaronskému na sever, schyluje se k Sechroně, jde přes horu Baala, dosahuje Jebneelu a končí na západě břehem Velikého moře.

[12] To jsou hranice rodů Judovců po celém obvodu.

[13] Kalebovi, synu Jefonovu, dal podíl uprostřed Judovců, jak mu byl Hospodin přikázal: Kariat Arbea, Enakova otce, to jest Hebron.

[14] Kaleb vyhladil z něho tři syny Enakovy: Sesaje, Ahimana a Tolmaje z rodu Enakova. [15] Odtud táhl výše a přišel k obyvatelům Dabiru, který slul kdysi Kariat-sefer, [to jest Město písem], [16] I řekl Kaleb: Tomu, kdo potře Kariat-sefer a dobude ho, dám Achsu, dceru svou, za manželku. [17] I dobyl ho Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův. Dal mu tedy Achsu, dceru svou, za manželku. [18] Té, když hodlali spolu odejíti, poradil její muž, by poprosila svého otce za pole. I vzdychala, jak na oslu seděla. Tu se jí Kaleb tázal: Co je ti? [19] Ona odpověděla:

Dej mi požehnání! Dal jsi mi suchou krajinu na jihu; přidej také zavlažovanou! Dal jí tedy Kaleb zemi zavlažovanou nahoře i dole.

[20] To je dědičný úděl rodů Judovců.

[21] Města od nejzazšího kraje Judovcův až k pomezí Edomska byla tato:

Na jihu: Kabseel, Eder, Jagur, [22] Kina, Dimona, Adada, [23] Kades, Asor, Jetnam, [24] Zif, Telem, Balot, [25] Nový Asor, Kariot-Hesron, to jest Asor, [26] Amam, Sama, Molada, [27] Asergadda, Hassemon, Bet-felet, [28] Haser-sual, Bersabe, Baziotia, [29] Baala, Jim, Esem, [30] Eltolad, Kesil, Harma, [31] Sikeleg, Medemena, Sensenna, [32] Lebaot, Selim, Aen [a] Remon – úhrnem dvacet devět měst s příslušnými vesnicemi.

[33] Na rovinách: Estaol, Sarea, Asena, [34] Zanoe, Engannim, Tafua, Enaim, [35] Jerimot, Adullam, Socho, Azeka, [36] Saraim, Aditaim, Gedera a Gederotaim – čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.

[37] Sanan, Hadassa, Magdalgad, [38] Delean, Masefa, Jektel, [39] Lachis, Boskat, Eglon, [40] Chebbon, Leheman, Ketlis, [41] Giderot, Bet-Dagon, Naama a Makeda – šestnáct měst s

V. [15]. Kariat Arbe = město Arbeovo. Srv. Gn 23, a. – Slovo „ádám" dlužno považovati za jméno obecné a překládati: „ten (Arbe) byl největší člověk (ne Adam!) mezi 'Anaqy".

příslušnými vesnicemi.
[42] Labana, Eter, Asan, [43] Jefta, Esna, Nesib. [44] Keila, Achzib a Maresa – devět měst s příslušnými vesnicemi.
[45] Akkaron s příslušnými vesnicemi a osadami; [46] od Akkaronu k moři všecko, co se sklání k Azotu, s příslušnými vesničkami; [47] Azot s příslušnými vesnicemi a osadami, Gaza s příslušnými vesnicemi a osadami až k Egyptskému potoku. Veliké moře činí jeho hranici.
[48] Na horách; Samir, Jeter, Sokot, [49] Danna, Kariat-senna, to jest Dabir; [50] Anab, Istemo, Anim, [51] Gosen, Olon a Gilo – jedenáct měst s příslušnými vesnicemi.
[52] Arab, Ruma, Esaan, [53] Janum, Bet-Tafua, Afeka, [54] Atmata, Kariat-Arbe, to jest Hebron, a Sior – devět měst s příslušnými vesnicemi,
[55] Maon, Karmel, Zif, Jota, [56] Jezrael, Jukadam. Zanoe, [57] Ak-kain, Gabaa a Tamna – deset měst s příslušnými vesnicemi.
[58] Halhul, Bessur, Gedor, [59] Maret, Bet-anot a Eltekon – šest měst s příslušnými vesnicemi.
[60] Kariat-baal, to jest Kariat-iarim, město lesů, a Arebba – dvě města s příslušnými vesnicemi.
[61] Na poušti: Bet-Araba, Meddin, Sachacha, [62] Nebsan, Město soli a En-gaddi – šest měst s příslušnými vesnicemi.
[63] Jebušanů však, obyvatelů Jerusalema, nemohli Judovci vyhladiti; i bydlí Jebušané s Judovci v Jerusalemě podnes.

Úděl Josefovců. (16, 1.– 17, 18.)

HLAVA 16. – [1] Los Josefovců padl (na krajinu) od Jordánu naproti Jerichu a (proti) jeho vodám na východě pouště, která stoupá od Jericha do hor k Betelu; [2] (hranice jeho) jde od Betelu do Luzy, přechází k území Archejských, k Atarotu, [3] sestupuje k západu k území Jefleťanů až ke hranicím Dolního Bet-Horonu a (ke) Gazeru, a končí se [jeho kraje] Velikým

---

Hl. 15. V. [44]. Jméno *Maresa* zachováno v troskách *Chirbet Meráš,* 1½ km jižně *Bét-Džibrínu;* stopy města však nalezeny na chlumu *Tell Sandahanne,* 1 km jihovýchodně od jmenované zříceniny. – K dějinám města *Márééá* srv. 1. Par 4. 21; 2. Par 11, 8; 14, 9. 10; 20, 37; Mich 1, 15; 2. Mach 12, 35; 1. Mach 5, 66. Také tento pahorek (nazvaný dle svatyně zasvěcené *sv. Anně)* byl prokopán anglickou společností pro výzkum Palestiny.

V. [59]. Za v. 59. jmenuje LXX *skupinu jedenácti měst okresu betlemského,* totiž: *Theko = Tequ'a,* 9 km jižně od Betlema. Srv. Am 1, 1; 2. Král 14, 2; 1. Par 2, 24; 4, 5; 2. Par 11, 6; 20, 20; I. Mach 9, 33; Jer 6, 1: 1. Král 23, 26; 2. Král 14, 4, 9; 1. Par 11, 28; 27, 9; 2. Esdr 3, 5. 27. – *Efrata = Betlem. Betlem = Béth-lechem – Dům chleba* = místo, kde hojnost výživy (pastvin, oliv a pod.). – *Fagór = Bét Fadžžár,* 7 km jihozápadně od Betlema. *Aitan = Etam* (2. Pal 11, 6.) = *'Ain 'Atán,* 4 km jihozápadně od Betlema nedaleko *„Šalomounových rybníků". – Kaulon* = (?) *Qalónije,* 7 km severozápadně od Jerusalema při cestě z Jerusalema do Jáfy. – *Tatam – (?) Chirbet 'Ain et-Tút,* 1 km jihovýchodně od *Qalónije.* – Thobes psáno také Sores = *Sáris* mezi *Abu Grósem a Keslou. – Karem = 'Ain Kárim,* 6 ½ km jihozápadně od Jerusalema. Podle františkánského podání je to město jmenované Lk 1, 39., tedy místo, které slyšelo z úst Rodičky Boží chvalozpěv „Magnificat" (kaple Már Zakarjá), jakož i z úst Zachariášových zpěv „Benedictus" (chrám sv. Jana Křtitele). Z bohatého pramene kárimského dopravují čistou vodu po oslích až do Jerusalema. – *Galem* = (?) *Bét Džálá,* 3 km severozápadně od Betléma, Dnes je tam veliká vesnice (asi 4500 obyvatelů), ukrytá v olivových hájích; jerusalemský patriarcha latinského obřadu má v ní svůj seminář. – *Thethér,* jinak psáno *Bai-thér = Biltír,* 7 km sz. od Betlema. – *Manochó* neznámo.

Seznam měst této skupiny nebyl původně v hebr. znění, ježto ta města měli obsazena Jebušané a spisovatel chtěl podati jen seznam měst, která zabrali Judovci. Později, když i města okolí betlémského dostala se v držení Judovců, sestavil spisovatel (v době Samuelově, ale před Davidem) jich soupis, který se zachoval v LXX. (Hummelauer.)

Hl. 16. V. [1]. Josefovci = Manassovci a Efraimovci. Gn 48, 5.

mořem. [4] (To) dostali synové Josefovi: Manasses a Efraim.

[5] Byly také (vymezeny) hranice Efraimovců podle jejich rodů: Území jejich bylo na východě, (. . .) od Atarot-Addaru až k Hornímu Bet-Horonu; [6] pak vybíhají hranice k moři. (. . .) Machmetat na severu; pak zatáčejí se hranice na východ do Tanat-Sela, přecházejí na východě do Janoe, [7] sestupují z Janoe do Atarotu a do Naaraty, dosahují Jericha a vybíhají k Jordánu. [8] Z Tafuy jdou na západ do Třtinového údolí a vybíhají k moři [Solnému]. To je podíl rodů kmene Efraimova.

[9] Také byla synům Efraimovým uprostřed údělu synů Manassových oddělena města s příslušnými vesnicemi: (. . .)

[10] Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, Efraimovci nepobili; proto sídlí Kanaanští uprostřed Efraima až podnes, dávajíce mu poplatek.

HLAVA 17. – [1] Také kmen Manassův dostal úděl; jeť on Josefův prvorozenec. Machir, prvorozenec Manassův, otec Galaadův, který byl válečníkem, dostal Galaad a Basan. [2] Ostatní Manassovci (dostali podíly) podle jejich rodů: synové Abiezerovi, Helekovi, Esrielovi, Se-chemovi, Heferovi, Semidovi; to jsou (totiž) mužští potomci Manassa, syna Josefova, podle jejich rodů.

[3] Salfaad však, syn Hefera, syna Galaada, syna Machira, syna Manassova, neměl synů, nýbrž toliko dcery, jichžto jména jsou: Maala, Noa, Hegla, Melcha a Tersa. [4] Ty předstoupily před kněze Eleazara, před Josue, syna Nunova, a před knížata řkouce: Hospodin přikázal skrze Mojžíše, by nám byl dán podíl mezi bratry našimi.

Dal jim tedy podle rozkazu Hospodinova podíl mezi bratry otce jejich.

[5] Tak dostalo se deset podílů Manassovi mimo zemi Galaad a Basan za Jordánem; [6] dcery totiž Manassovy obdržely dědičný podíl mezi syny jeho. Země Galaad však dostalo se v los ostatním synům Manas-sovým.

[7] Hranice Manassovy šly od Aseru (u) Machmetatu, který je proti Sichemu; jdou na jih k obyvatelům pramene Tafua [8] – krajina Tafua totiž připadla v los Manassův, (avšak Tafua), která je na hranicích Manassovců, připadla v los Efraimovcův. – [9] Potom sestupují hranice k údolí Třtinovému; na jihu (toho) údolí jsou města Efraimova; uprostřed jsou města Manassova; na severu údolí je území Manassovo a vybíhá k moři, [10] tak že území Efraimovo je na jihu a území Manassovo na severu, a obě uzavírá moře. Na severu hraničí s kmenem Aser a na východě s kmenem Issachar.

[11] V Issacharu a v Aseru bylo dědičným majetkem Manassovým :

V. [5]. n. Znění tu při opisování porušeno. Za *„území jejich bylo na východě"* dlužno doplniti řadu míst, která vymezovala východní hranice území Efraimova.

„od Atarot-Addaru . . . k moři" je zlomek popisu jižních hranic Efraimových, který je všecek zachován výše ve v. 1.– 3.; dlužno tedy před *„od Addaru"* doplniti: *Jordán naproti Jericha, Jerišské vody, Betel, Luz, Atarot.* – Před Machmetat doplniti *„Ta-fua"* podle v. 8.

V. [9]. dlužno považovati *za nadpis seznamu* měst, kterých se dostalo kmeni Efraimovu. Srv. 15, 21.– 63.; 19, 35. nn, Seznam sám, bohužel, byl při opisování vynechán a proto nás nedošel.

Hl. 17. V. [11]. Jako byl původně 16, 9. seznam měst kmene Efraimova, tak byl zajisté také zde *seznam měst kmene Manassova.* Seznam ten však se ztratil; v. 11. *je pouhý doplněk jeho.* Když byla totiž vypočítána jména měst v *území* Manassově, bylo dlužno *dodati také města Manassova, která byla v území Aserově a Issacharově. – Bet-san = Skythopolis* doby řecké, v dobách křesťanských sídlo biskupské = dnešní *Bésán* jižně od *Nahr-Džalúd,* 4 km od Jordánu vzdáleno (vesnice 2500 obyvatelů. Často jmenováno, jako na př. Sdc 1, 27. nn. 1. Král 31, 10. nn,; 2, Král 21, 12; 3. Král 4, 12. Museum university Pennsylvánské prokopávalo Betsan od r. 1921 až 1923 a od r. 1925 do dneška (Fisher, Rowe).

Ježto LXX *jmenuje ta jen tři města: Betsan, Dor a Mageddo,* a ježto *Jeblaam a Tenak* byla města v území Manassově (ne tedy v území Aserově nebo Issacharově), dlužno říci, že LXX má původnější znění než

Bet-san s příslušnými vesnicemi, Jeblaam s příslušnými vesnicemi, obyvatelstvo Doru s jeho městy, obyvatelstvo Endoru s jeho vesnicemi, obyvatelstvo Tenaku s příslušnými vesnicemi, obyvatelé Magedda s příslušnými vesnicemi a třetina města Nofet.

[12] Manassovci nemohli však těchto měst vyvrátit, a tak Kanaanští začali (zase) usazovati se ve své zemi.

[13] Když pak se synové Israelovi zmohli, podmanili si Kanaanské. uložili jim poplatek, avšak nepobili jich.

[14] Tu pravili synové Josefovi Josuovi: Proč jsi mi dal (jen) jeden los a podíl, když je mne (přece) tak mnoho, protože Hospodin mi žehná? [15] Josue jim řekl: Jsi-li lid četný, a jsou-li ti hory Efraimské úděl úzký: jdi na hory, do lesa a vymyť si místa v zemi Ferezejských a Refaim. [16] Synové Josefovi mu odpověděli: Na hory nebude nám možno se dostati, ježto Kanaanští, sídlící v rovině, kde je Bet-san se svými vesničkami, a Jezrael, zabírající střed nížiny, užívají železných vozů. [17] I řekl Josue domu Josefovu, (to jest) Efraimovu a Manassovu: (Ano), lid četný jsi a veliké síly; nebudeš míti (jen) jednoho losu, [18] ale půjdeš na hory a vysekáš, vymýtíš si sídla a bude ti lze dále se dostati; ano, vyhubíš Kanaanské, ač, jak pravíš, mají železné vozy a jsou velmi silni.

Úděly ostatních sedmi kmenů. (18, 1.– 19, 48.)

HLAVA 18. – [1] Potom shromáždili se všichni Israelité v Silo a tam postavili stánek zjevení, neboť země byla jim poddána.

[2] Zbývalo však ze synův Israelových sedm kmenů, kteří nedostali dosud příslušných podílů. [3] Těm Josue řekl: Jak dlouho budete lenivě váhati uvázati se v držení země, kterou Hospodin, Bůh otců vašich, vám dal? [4] Vyvolte z každého kmene po třech mužích, ať je pošlu, by šli, obešli zemi, popsali ji se zřetelem k početnosti jednotlivých kmenův a přinesli mi, co napíšou. [5] Rozdělte zemi na sedm dílů; Juda zůstaň v území svém na straně jižní a dům Josefův na severu; [6] zemi [mezi nimi se rozprostírající] rozpište na sedm dílův a přijďte sem ke mně, bych před Hospodinem, Bohem vaším, vám tu metal los. – [7] Levité totiž nemají mezi vámi dílu, ale kněžství Hospodinovo je dědictví jejich. Gad pak, Ruben a polovice kmene Manasse již dostali podíly své za Jordánem na východě, které jim dal Mojžíš, služebník Hospodinův.

[8] Když pak chystali se muži (ti) vydati se na cestu, by popsali zemi, přikázal jim Josue: Projděte zemi, popište ji a vraťte se ke mně, bych zde před Hospodinem v Silo metal vám losy.

[9] Šli tedy, ohledali ji, rozdělili na sedm dílů, zapsali (to) do závitku a vrátili se k Josuovi do tábora v Silo.

[10] Ten metal losy před Hospodinem v Silo a rozdělil zemi synům Israelovým na sedm dílů.

---

hebr. Důsledně dlužno překládati místo *„a třetina města Nofet": „ (úhrnem) tři města".*

V. [14]. *„Synové Josefovi"* = oba kmeny *Efraim i Manasses;* ujali se věci, která popředně se týkala předjordánské polovice Manassovců.

Hlava 18. V. [1]. Poloha *Síla* popsána Sdc 21, 19. Dnes je na tom místě jen zřícenina, která sluje *Sélún.* Proslulo v nejnovější době vykopávkami dánskými. (1926, 1928).

V. [5]. n. Stanoví-li Josue, že Juda má zůstati na jihu a Josefovci na severu, určuje tím *jen povšechně* polohu jejich území, nepraví však, že hranice jejich výše ve hl. 15. nn. podané jsou nezměnitelny! Z toho možno také dohadovati, že sedm údělů zbývajících nebylo hned do nejmenších podrobností ohraničeno, nýbrž jen povšechná poloha v hlavních rysech poznamenána a hranice podrobné se zřetelem na početnost toho onoho kmene teprve později vykázány. Srv. níže v. 9. – *„zemi"* – zbývající, dosud nerozdělenou, žádným kmenem nezabranou. – *„přijďte ke mně"*, t. j. přineste popis a návrh, náčrt rozdělení na sedm dílů.

[11] První vyšel los rodů synů Benjaminových, by zabrali krajinu mezi Judovci a mezi Josefovci.
[12] Začínají pak hranice jejich severní u Jordánu, jdou po severní straně Jericha, odtud stoupají západně na hory a docházejí k poušti Bet-aven; [13] pak přecházejí jižně od Luzy, to jest Bet-elu, sestupují do Atarot-had-daru na vyvýšeninu, která je jižně od Dolního Bethoronu, [14] schylují se a zatáčejí k moři jižně od hory, která je na jih od Bet-horonu a vybíhají ke Kariat-baalu, který sluje také Kariat-iarim, městu to Judovců. To je strana hledící k moři, k západu.
[15] Jižní hranice vycházejí od kraje Kariat-iarimu směrem k moři a sahají až ku prameni vod Neftoa; [16] pak sestupují na kraj hory, která je proti údolí synův Ennomových, na severu, na konci údolí Rafaim. sklánějí se do Ge-ennom – to jest údolí Ennom – k jižnímu boku Jebušanův a sahají ku prameni Rogel; [17] potom přecházejí k severu, jdou do En-semes, to jest Pramen slunce, [18] přecházejí až k pahorkům, které jsou naproti výšinám Adommim, sestupují k Aben-Boenu, to jest ke skále. Boena, syna Rubenova, přecházejí od severu na rovinu, sestupují na planinu, [19] přecházejí na sever k Bet-hagle a vybíhají k severnímu cípu moře Solného, k jižnímu konci Jordánu; [20] ten činí východní hranici.
To jest území synů Benjaminových, podle obvodu jejich hranic a podle rodů jejich.
[21] Jejich města byla: Jericho. Bet-hagla. Údolí Kasis; [22] Bet-Ara-ba, Samaraim, Bet-el, [23] Avim, Afara, Ofera, [24] Ves Emona, Ofni a Ga-bee – dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.
[25] Gabaon, Rama, Berot, [26] Mesfe, Kafara, Amosa, [27] Rekem, Ja-ref-el, Tarela, [28] Sela-Elef, Jebus, to jest Jerusalem, Gebaat a Kariat – čtrnáct měst s příslušnými vesnicemi.
To je podíl rodů synů Benjaminových.
HLAVA 19. – [1] Druhý vyšel los rodů Simeonovců.
Jejich dědičný úděl byl [2] v údělu Judovců: Ber-sabe, Sabee, Mola-da, [3] Haser-sual, Bala, Asem, [4] Eltolad, Bet-ul, Harma, [5] Sikeleg, Bet-marchabot, Haser-susa, [6] Bet-lebaot a Sarohen – třináct měst s příslušnými vesnicemi.
[7] Ain, Remmon, Atar a Asan – čtyři města s příslušnými vesnicemi; [8] všecky vesničky v okolí těch měst až po Baalat Beer Ramat na jihu.

V. [18]. *„planina" = Araba,* kotlina Jordánská.
V. [24]. *Gabee = Geba* = dnešní Džeba', 9 km severně Jerusalema. Podle 21, 17. bylo to město *kněžské.* Srv. 1. Par 6, 60. Dlužno ji rozlišovati od *Gabaonu* (v. 25.) i od *Gabaa* (ve v. 28.).
V. [26]. *Mesfe = Masfa.* Od dob Robinsonových povazováno za dnešní *Nebi Sam-víl,* 8 km severozápadně od Jerusalema. Jmenováno Sdc 20, 1. nn.; 1. Král, 7, 5. nn.; 3. Král 15, 22. a jj. – V novější době však mnozí palestinští místopisci nalézají *Míçpu v Telí en-Naçbe* (835 metrů) severně *er-Ráma.* Telí en-Naçbe byl od r. 1926 ve třech kampaních prokopán pod vedením dra W. Bade (Berkeley, California).
V. [28]. Vykopávky na půdě jerusalemské ve větším slohu podnikli: *M. C. Wilson* r. 1864; *M. Warren* jménem anglické Společnosti na výzkum Palestiny od roku 1867– 1870; *H. Guthe* dokončil vykopávky německé roku 1881. Vykopávkami *Parkerovými* v době nejnovější (r. 1909– 1911) podniknutými, nalezeny na jihovýchodním pahorku zbytky jebuských opevnění a kaanských hrobů; ježto nic podobného na západním pahorku Jerusalema nalezeno nebylo, je rozhodnut dlouholetý spor o tom, kde byla tvrz jebuská, ve prospěch těch, kdo ji kladli na pahorek východní. Parkerovými vykopávkami též potvrzeno, že byl jihovýchodní vrch jerusalemské plošiny spojen vnitřní chodbou s jediným pramenem jerusalemským, *'Ain Sitti Marjam;* tudy chodili *Jebušané* pro vodu, byla-li jejich tvrz nepřítelem obležena. Ostatně měla tato tvrz podobný tvar jako jiná města kanaanská této doby, která byla vykopávkami odkryta. – Na jihu pahorku *Ofel* kopal r. 1913 a opět r. 1923-24 *Raymond Weill,* severně odtud *Macalister* a *Dunkan* 1923– 1925. V údolí *Tyropéon* kopali r. 1927. *Crowfoot* a *Fitzgerald.*
Hl. 19. V. [1]. Simeonovci byli Judovci postupem času pohlceni. Srv, 1, Par 4, 27. 31. 39 (LXX) 42.
V. [2]. *Sabee* považuje Hummelauer za opakování druhé části jména předešlého *Ber-Sabee,* a škrtá je. Není také 1. Par 4, 28. Tak dojdeme správné číslice součtu ve v. 6.; „třináct".

To je dědictví synů Simeonových podle rodů jejich. [9] Bylo v území a v údělu Judovců, že byl příliš veliký; proto tedy měli Simeonovci úděl v území jejich.

[10] Třetí los padl na rody kmene Zabulonova.

Hranice jejich území jdou od Saridu, [11] stoupají na západ k Mera-le, sahají až k Debbasetu, až k potoku, který (teče) proti Jekonamu; [12] od Saredu obracejí se k východu, k území Keselet-taboru, jdou k Da-beretu a stoupají k Jafii; [13] odtud přecházejí na východ do Getheferu a Takasinu, zabíhají do Remmonu, Amtaru a Noa, [14] zatáčejí se na sever do Hanatonu a vybíhají do údolí Jeftah-el.

(. . . . . .) a [15] Katet, Naalol, Semeron, Jerala, Bet-lem – dvanáct měst s příslušnými vesnicemi.

[16] To je dědičný podíl rodů kmene Zabulonova s jejich městy a vesnicemi.

[17] Rodům (kmene) Issacharova vyšel los čtvrtý.

[18] Jeho dědičný úděl byl: Jezra-el, Kasalot, Sunem, [19] Hafaraim,
Seon, Anaharat, [20] Rabbot, Kesion, Abes, [21] Ramet, En-gannim, En-
hadda, Bet-feses (. . .)

[22] Hranice jeho sahají až k Taboru, Sehesimu (. . .), Bet-samesu
a končí se u Jordánu (. . .) – šestnáct měst s příslušnými vesnicemi.

[23] To je dědičný podíl rodů kmene Issacharova s jejich městy
a vesničkami.

[24] Pátý los padl na rody kmene Aserovců.

[25] Jejich území bylo: Halkat, Chali, Beten, Axaf, [26] El-melech, Amaad a Messal (. . .)
(Hranice jeho) sahají až ke Karmelu, k moři, potom k Sihoru a k Labanatu; [27] pak se zatáčejí k východu do Bet-Dagonu, přecházejí až k Zabulonu a k údolí Jeftah-el na severu, jdou do Bet-emeku a Nehi-elu, vybíhají k levé straně Kabulu, [28] k Ahranu, Rohobu, Hamonu a ke Káně až po Veliký Sidon; [29] potom se zatáčejí k Hormě, k velmi opevněnému městu Tyru, až k Hose a končí se u moře územím Achzibským.

( ) [30] Amma, Afek a Rahob – dvacet dvě města s pří

V. [13]. *Get-hefer = el-Medžed,* 5 km severovýchodně od *Nazaretu,* rodiště proroka Jonáše (4. Král 14, 25.).

V. [15]. Také tento verš je *porušen. Ztracen nadpis.* (Srv. 15, 21,; 18, 21,), Udán součet *12* měst, vypočítáno však zejména jen *pět* měst. Snad byla i města Zabulonova původně rozdělena na několik skupin, z nich však tu podán jen *zlomek skupiny jedné.*

V. [17]. n. *„jeho dědičný úděl"* – hebr. *„jeho hranice byly."* K nadpisu srv. výše v. 10. – Oznamuje, že bude následovati popis *hranic,* zatím však podán *výčet 13 měst;* zlomky popisu *hranic* nalézáme teprve ve v. 22.

V. [22]. Podán tu zlomek *severních hranic Issacharových,* začato někde *před Táborem,* tedy ve středu (jako byly popisovány hranice Zabulonovy od Saridu a Efraim-Manassovy od Tafuy) a pokračováno k západu; další hranice *(Keselet, Jafie, Sarid* atd.) dlužno doplniti z popisu jižních hranic Zabulonových výše podaných. – *„Bet-sames . . . Jordánu"* je zbytek popisu hranic Issacharových. Ježto však nelze zjistiti polohu města *Betsamesu,* nelze také rozhodnouti, zda tu podány (východní část) *jižní či severní* hranice Issacharovy. – *„šestnáct měst s příslušnými vesnicemi"* je zbytek seznamu jiné skupiny měst Issachorových než ve v. 18b.– 21., nebo tam vyjmenováno jen *13* měst.

V. [25]. Obvyklá formule: *„Jejich hranice* (tak doslovně) *byly",* místo co by popisovala *hranice,* podává *jména sedmi měst;* popis hranic je teprve ve v. 26. nn. Srv. výše v. 18.

V. [26]b. Ani tento popis hranic není neporušeně dochován.

V. [30]. Součet *„dvacet dvě města"* předpokládá, že tu původně byl skutečně jmenován tento počet (jedné skupiny?) měst Aserových, z nichžto však se nám zachovalo jen několik. Není jisto, zda právem možno do toho součtu zařaditi města jmenovaná výše ve v. 25. 26a. Několik měst posunuto při opisování ze seznamu do popisu hranic, jak výše bylo poznamenáno.

slušnými vesnicemi.
[31] To je majetek rodů kmene Aserova s jejich městy a vesničkami.
[32] Šestý los padl na rody kmene Neftaliova.
[33] Hranice začínají od Helefu, Elonu v Saananimu, Adami – to je Nekeb – Jebna-elu, jdou až k Lekumu a vybíhají k Jordánu.
[34] Hranice se zatáčejí na západ k Azanot-taboru, odtud vybíhají do Hukuky a přecházejí na jihu k Zabulonu, na západě k Aseru a na východě k Jordánu.
[35] Dobře hrazená města: Assedim, Ser, Emat, Rekkat, Keneret,
[36] Edema, Arama, Asor, [37] Kedes, Edraj, En-hasor, [38] Jeron, Magdal-el, Horem, Bet-anat, Bet-sames (. . .) – devatenáct měst s příslušnými vesnicemi.
[39] To je majetek rodů kmene Neftali s jejich městy a vesničkami.
[40] Rodům kmene Danova vyšel los sedmý.
[41] Území jeho dědičného majetku bylo: Saraa, Estaol, Hir-semes, to jest Město slunce, [42] Selebim, Ajalon, Jetela, [43] Elon, Temna, Akron, [44] Elteke, Gebbeton, Balaat, [45] Jud, Bane, Barach, Get-remmon, [46] Me-jarkon, Arekon, a krajina, která je proti Joppe; [47] tam se území končí.

I vytáhli Danovci, bojovali proti Lesemu, dobyli ho, vybili je ostřím meče, zabrali je, usadili se v něm, a nazvali je Lesem-Dan podle jména Dana, otce svého.
[48] To je majetek rodů kmene Danova s jejich městy a vesničkami.

Úděl Josuův. (19, 49. n.) Závěr. (19, 51.)

[49] Když byla země losem všem kmenův úplně rozdělena, dali synové Israelovi Josuovi, synu Nunovu, úděl mezi sebou; [50] podle rozkazu Hospodinova (dali mu) město, které si žádal, Tamnat-Saraa v pohoří Efraim. I vystavěl město a usadil se v něm.
[51] To jsou údély, které rozlosoval kněz Eleazar a Josue, syn Nunův, s knížaty rodův a kmenův israelských v Silo před Hospodinem u dveří stánku zjevení.

Tak rozdělili zemi.

Jaké náhrady dostalo se Levitům. (20, 1.– 21, 40.)

HLAVA 20. – [1] I mluvil Hospodin k Josuovi: Rci synům Israelovým: [2] Vykažte města pro uprchlíky, o kterých jsem k vám mluvil skrze Mojžíše, [3] by mohl do nich utéci se, kdokoli zabil člověka nevěda a (tak) by mohl ujíti hněvu příbuzného, který je mstitelem krve. [4] Uteče-li se do jednoho z těch měst, zůstane státi před městskou branou a poví starším toho města (vše), co dokazuje jeho nevinu; pak ho přijmou a dají mu místo k pobytu. [5] Když ho mstitel krve bude pronásledovati, nevydají ho v jeho ruce, neboť nevěda zabil jeho bližního – není totiž dokázáno, že přede dvěma nebo třemi dny byl mu nepřítelem. – [6] Bude pak bydliti v tom městě, až obstojí před soudem, kde mu bude ospravedlniti čin svůj, a pak dokud neumře velekněz, který jím toho času bude; potom bude lze vrahu vrátit se a vjíti do svého města i domu, z něhož byl uprchl.
[7] Ustanovili tedy Kedes v Galilei, v pohoří Neftali, Sichem v pohoří Efraim a Kariatarbe, to jest Hebron, v pohoří Juda.

V. [38]. *Devatenáct* na města jmenovaná ve v. 35.– 38. je *mnoho,* na města jmenovaná ve v. 33.– 38. *málo,* dlužno tedy míti za to, že v. 38. *je kusý,* Srv, k v. 15. 30.

V. [41]. *Z hranic* Danových tu nepodáno nic; jen *seznam jeho měst* se zachoval, z něhož patrno, že území Danovo sousedilo na jihu s Judou, na východě s Benjaminem a na severu s Efraimem.

V. [51]. zakončuje hl. 14.– 19.

[8] Za Jordánem pak, na východ Jericha z (území) kmene Rubenova, ustanovili Bosor, který leží na poušti v rovině, z (území) kmene Gadova (ustanovili) Ramot v Galaadu a z (území) kmene Manassova Gaulon v Basanu.

[9] Tato města ustanovena byla pro všecky syny Israelovy i pro cizince, kteří mezi nimi bydlili, by mohl utéci se do nich, kdo člověka nevěda zabil, a (by) nezemřel rukou příbuzného, chtějícího pomstíti prolitou krev, pokud nebyl postaven před obec, aby vyložil svou při.

HLAVA 21. – [1] Tu přistoupila knížata rodů Leviových ke knězi Eleazárovi, k Josuovi, synu Nunovu, a rodovým vůdcům všech kmenův israelských [2] a pravili jim v Silo, v zemi Kanaan: Hospodin skrze Mojžíše rozkázal, aby nám byla dána města k obývání a jejich okolí na výživu dobytka.

[3] Dali (jim) tedy synové Israelovi ze svých údělů podle rozkazu Hospodinova města a jejich okolí.

[4] I padl los na Kaatovce: Synům kněze Árona (dostalo se z území) kmene Judova, Simeonova a Benjaminova třináct měst; [5] ostatním Kaatovcům, to jest Levitům, (rodům), které zbývaly, (dostalo se z území) kmene Eíraimova, Danova a polovice kmene Manassova deset měst.

[6] Potom padl los na Gersonovce tak, že dostali z (území) kmene Issacharova, Aserova, Neftaliova ,a poloviny kmene Manassova v Basami úhrnem třináct měst.

[7] Bodům Merarovců pak (dostalo se) z (území) kmene Rubenova, Gadova a Zabulonova dvanáct měst.

[8] Dali tedy synové Israelovi Levitům města i s okolím, jak byl přikázal Hospodin skrze Mojžíše, poděliv še je všecky losem.

[9] Z (území) kmene Judova a Simeonova dal Josue [10] synům Áronovým z čeledi Kaatovy, z rodu levitského – první totiž los padl na ně – města, jejichžto jména jsou tato: [11] Kariat Arbea, otce Enakova, které sluje (též) Hebron, v pohoří Judském, a jeho obvod kolkolem; – [12] pole však a vesnice patřící k němu prve již dal v majetek Kalebovi, synu Jefonovu; [13] dal tedy synům kněze Árona útočištné město Hebron s jeho okolím – Lobna s okolím, [14] Jeter, Estemo, [15] Holon, Dabir, [16] Ain, Jeta, Bet-sames i s okolím jejich – devět měst ze dvou, jak řečeno, kmenův. [17] Z (území) pak kmene Benjaminovců: Gabaon, Gabae, [18] Anatot a Almou s jejich okolím – čtyři města. [19] Úhrnem všech měst synů kněze Árona je třináct i s jejich okolím.

[20] Ostatním rodům Kaatovců z levitské krve byl dán tento úděl:

[21] Z (území) kmene Efraimova útočištné město Sichem s okolím na horách Efraimských, Gazer, [22] Kibsaim a Bet-horon s jejich okolím – čtyři města. [23] Dále z (území) kmene Danova Elteko, Gabaton, [24] Ajalon a Get-remmon i s jejich okolím – čtyři města. [25] Konečně z (území) polovice kmene Manassova Tanach a Get-remmon i s jejich okolím – dvě města.

[26] Úhrnem deset měst a okolí jejich dáno bylo Kaatovcům nižšího stupně.

[27] Gersonovcům z rodu Levi dal z (území) poloviny kmene Manassova útočištné město Gaulon v Basami a Bosru s jejich okolím – dvě města; [28] z (území) kmene Issacharova Kesion, Daberet, [29] Jaramot a En-gannim s jejich okolím – čtyři města; [30] z (území) kmene Ase-

---

Hl. 21. V.[4]. *O čeledích Levitů* viz Ex 6, 16. Nn.; Nm 3, 17, nn, – *Synům Áronovým,* t. j. *kněžím,* dostalo se měst v území *Judovců,* Simeonovců a *Benjaminovců,* aby měli blíže do svatyně, která bude svého času trvale v Jerusalemě.

V. [18]. *Anatot,* rodiště proroka *Jeremjáše* (1, 1.) = dnes vesnice *'Annátá,* 5 km severovýchodně Jerusalema. Srv. 2. Král 23, 27; 1. Par 6, 60; 12, 3; 1. Esdr 2, 23; Is 10, 30. Odtud pocházel také velekněz *Abiatar* 3. Král 2, 26.

rova Masal, Abdon, [31] Helkat a Rohob s jejich okolím – čtyři města; [32] a z (území) kmene Neftali útočištné město Kedes v Galilei, pak Hammot-Dor a Karta s jejich okolím – tři města.

[33] Úhrnem bylo měst rodů Gersonových i s okolím jejich třináct.

[34] (Konečně) rodům Merarovců, Levitů to nižšího řádu, dáno bylo z (území) kmene Zabulonova Jeknam, Karta, [35] Damna a Naalol – čtyři města i s okolím; [36] z (území) kmene Rubenova za Jordánem proti Jerichu útočištné město Bosor v poušti Misoru, Jaser, Jetson a Mefaat – čtyři města s jejich okolím; [37] z (území) kmene Gadova útočištné město Ramot v Galaadě, pak Manaim, Hesebon a Jazer – čtyři města s jejich okolím.

[38] Všech měst rodův a rodin Merarovců bylo dvanáct.

[39] Bylo tedy všech měst levitských v majetku synův Israelových čtyřicet osm [40] s jejich okolím; všecka (ta města) byla rozdělena podle rodů.

Sliby, kterými byl Hospodin Palestinu Israelitům připověděl, se splnily. (21, 41.– 43.)

[41] Dal tedy Hospodin Bůh Israelovi všecku zemi, o které byl jejich otcům přisahal, že jim ji dá; i zabrali ji a usadili se v ní. [42] A dal jim pokoj ode všech okolních národů; žádný z nepřátel neodvážil se jim odpírati, ale všichni dáni jim byli do moci. [43] Ani jediné slovo, které jim slíbil splniti, nebylo zmařeno, ale skutkem bylo vyplněno každé.

Josue propouští domů kmeny zajordánské. (22, 1.– 34.)

HLAVA 22. – [1] Tehdy povolal Josue Bubenovce, Gadovce a polovinu kmene Manassova [2] a řekl jim: Učinili jste všecko, co přikázal vám Mojžíš, služebník Hospodinův; také mne ve všem byli jste po-slušni; [3] neopustili jste svých bratří po dlouhou dobu, až do dneška ostříhajíce přikázání Hospodina, Boha svého. [4] Poněvadž tedy dal Hospodin, Bůh váš, bratřím vašim pokoj a mír, jak byl slíbil, vraťte se, jděte do svých stanů, do země svého dědičného podílu, kterou vám dal Mojžíš, služebník Hospodinův za Jordánem; [5] jen ať ostříháte pozorně a skutkem plníte příkazy, zákon, který uložil vám Mojžíš, služebník Hospodinův – milovati Hospodina, Boha svého, choditi po všech cestách jeho, zachovávati přikázání jeho, lnouti k němu, sloužiti mu celým srdcem a celou duší svou.

[6] I požehnal jim Josue a propustil je; oni pak se vrátili do svých stanů.

[7] – Polovici kmene Manassova dal prve Mojžíš podíl v Basanu; proto zbývající polovině dal Josue úděl mezi ostatními bratry jejich za Jordánem na západě.

Když pak je propouštěl do stanů jejich a když jim byl požehnal, [8] pravil jim: S velikým majetkem a bohatstvím vraťte se do sídel svých, se stříbrem a zlatem, s mědí a železem, jakož i s četnými rouchy; rozdělte se o kořist nepřátel s bratry svými.

[9] Dali se tedy Rubenovci, Gadovci a polovice kmene Manassova na zpáteční cestu od Israelitů ze Silo, které leží v Kanaanu, aby se odebrali do Galaadu, země svého údělu, kterou byli obdrželi podle rozkazu Hospodinova od Mojžíše. [10] Když přišli k pahorkům jordánským v zemi Kanaan, vystavěli podle Jordánu oltář obrovských rozměrů.

[11] Když to uslyšeli synové Israelovi, když jim spolehliví poslové oznámili, že vystavěli Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova oltář v zemi Kanaan, na pahorcích jordánských proti synům Israelovýrn, [12] sešli se všichni v Silo, by vytáhli a bojovali proti nim.

Hl. 22. V. [11]. Místo *„v zemi Kanaan"* správně hebr.: *„proti zemi Kanaan"* (Předjordánsko). – Místo *„na pahorcích Jordánu"* správněji hebr. *„proti krajům Jordánským"*.

V. [12]. Vystavěti si svůj oltář mohlo býti počátkem odpadu Zajordánských od jednoho společného Boha Jahve, neb aspoň počátkem náboženského a národně-politického rozkolu. Srv. Dt 13, 12.

[13] Zatím však poslali k nim do země Galaad Fineesa, syna kněze Eleazara, [14] a s ním deset knížat, po jednom z každého kmene. [15] Ti přišli k Rubenovcům, Gadovcům a polovině kmene Manassova do země Galaad a pravili jim: [16] Toto vzkazuje všecek lid Hospodinův: Čeho jste se to dopustili? Proč jste opustili Hospodina, Boha Israelova, vystavivše si svatokrádežný oltář a odstoupivše od jeho služby? [17] Je vám toho málo, že jste zhřešili v Beelfegoru? Až do dneška zůstává skvrna hříchu toho na nás, a mnoho lidu padlo. [18] Vy jste dnes opět opustili Hospodina a zítra – hněv jeho zachvátí všechny Israelity. [19] Zdá-li se vám, že jest země údělu vašeho nečista, přejděte do země, ve které je stánek Hospodinův, a bydlete mezi námi; jen neodstupujte od Hospodina a od našeho společenství, vystavivše si oltář mimo oltář Hospodina, Boha našeho. [20] Zda nedolehl hněv Hospodinův na všecek lid, když Achan, syn Zareův, přestoupil příkaz jeho? A byl to (jen) jeden člověk! – Kéž by byl zahynul sám pro svůj zločin!

[21] Rubenovci, Gadovci a polovina kmene Manassova odpověděla knížatům poslaným od Israele: [22] Hospodin, Bůh nejvýš mocný, Hospodin, Bůh nejvýš mocný, ten to ví a Israel to také pozná. Jestli jsme s hříšným úmyslem tento oltář vystavěli, ať nás nechrání, ale ať nás trestá hned; [23] jestli jsme tak učinili v úmyslu, že budeme naň klásti celopaly, oběti a pokojné žertvy, on sám ať (nás) volá, bychom se zodpovídali. Ať (nás) soudí, (jestli jsme tak neučinili) [24] spíše s tou myšlenkou a po té úvaze, že jsme pravili: Zítra řeknou synové vaši synům našim: „Co je vám do Hospodina, Boha Israelova? [25] Hospodin položil mezi nás a vás, synové Rubenovi a Gadovi, hranice – řeku Jordán; proto nemáte (žádného) podílu na Hospodinovi." Tak odvrátí synové vaši syny naše od Hospodina, že se ho nebudou báti. Považovali jsme tedy za věc velmi dobrou [26] říci: Vystavme si oltář, ne proto, by, na něm byly přinášeny celopaly a oběti, [27] nýbrž na svědectví mezi námi a vámi a mezi potomstvem naším a vaším, že sloužíme Hospodinu a že máme právo obětovati celopaly, oběti a žertvy pokojné, aby nemohli synové vaši zítra říci synům našim: „Vy nemáte podílu na Hospodinovi." [28] Budou-li to chtíti říci, odpoví jim: „Hle oltář Hospodinův, který udělali otcové naši, ne pro celopaly, ani pro oběti, nýbrž na svědectví mezi námi a vámi." [29] Budiž vzdálen od nás ten zločin, bychom odstoupili od Hospodina a opustili cestu jeho stavbou oltáře, by na něm byly přinášeny celopaly, oběti a žertvy pokojné, mimo oltář Hospodina, Boha našeho, který jest vystaven před jeho stánkem.

[30] Když to uslyšel kněz Finees a knížata od Israelitů poslaná, která s ním byla, uspokojili se, přijavše velmi rádi slova Rubenovců, Gadovců a polovice kmene Manassova. [31] Kněz Finees, syn Eleazarův, jim pravil: Nyní víme, že jest Hospodin s námi, nebo jste daleko od tohoto přestoupení; vysvobodili jste syny Israelovy z ruky Hospodinovy.

[32] Poté navrátil se s knížaty od synů Rubenových a Gadových ze země Galaad, *z* pomezí Kanaanu, k synům Israelovým a podal jim zprávu. [33] I líbilo se to všem, kteří o tom slyšeli. Synové Israelovi chválili Boha a nikterak již neříkali, že potáhnou proti nim, že budou bojovati a zpustoší zemi, ve které se usadili.

[34] Synové Rubenovi a Gadovi nazvali oltář, který byli vystavěli: „Svědectví naše, že Hos-

---

V. [24]. Účel oltáře jest opačný, než jak se Předjordánští domnívají. *Ne počátkem roztržky náboženské, ale nehynoucím památníkem jednoty náboženské* má býti. Budoucí pokolení mohla by podle tehdejšího názoru, že bohy dlužno ctíti jen v jejich území, snadno prohlásiti, že Jahve smí býti ctěn jen Israelity, kteří sídlí v západní Palestině. Zajordánští však že nemají práva *„báti se", t.* j. vzdávati bohopoctu Jahvovi.

V. [31]. Zajordánští neuvalili svým jednáním trestu Božího na všecky Israelity, jak se Eleazarovo poselstvo domnívalo (v. 20.): tak *„vysvobodili syny Israelovy z ruky Hospodinovy".*

V. [32]. Místo *„z pomezí Kanaanu"* hebr. určitěji: *„do země Kanaanu"* (= Předjordání, Kanaan v užším slova smyslu).

podin je Bůh."

Josue napomíná Israelitů, by ostříhali zákona Božího. (23, 1.– 16.)

HLAVA 23. – [1] Když minulo mnoho času od té doby, co dal Hospodin Israelovi pokoj, podrobiv (mu) všecky okolní národy, když Josue byl již velmi stár, věku pokročilého: [2] svolal Josue veškerého Israele, starší, knížata, vůdce a hlasatele, a řekl jim:

Zestaral jsem se, jsem pokročilého věku. [3] Vy jste viděli všecko, co učinil Hospodin, Bůh váš, všem okolním národům, kterak za vás sám bojoval. [4] Nyní tedy, poněvadž vám losem rozdělil všecku zemi od východního pobřeží Jordánu až po Veliké moře, ještě však mnoho národů zbývá: [5] Hospodin, Bůh váš, je vyplení a vyhubí před vámi a zmocníte se země, jak vám slíbil. [6] Jen rozhodně a pečlivě dbejte, byste šetřili všeho, co je psáno v Mojžíšově knize zákona; neuchylujte se od toho ani napravo ani nalevo, [7] byste se nedostali mezi národy, kteří mezi vámi zůstanou, a potom nepřisahali při jménu bohů jejich, nesloužili jim a neklaněli se jim, [8] ale drželi se Hospodina, Boha svého, jak jste činili dosud. [9] Pak vyhladí Hospodin Bůh před vámi národy veliké a velmi silné, a nikdo nebude s to, aby vám odolal. [10] Jeden z vás požene tisíc mužů nepřátel, ježto Hospodin, Bůh váš, sám bude za vás bojovati, jak slíbil. [11] Jen toho velmi pilně dbejte, byste milovali Hospodina, Boha svého. [12] Budete-li však chtíti přidržovati se [bludů] těch národů, kteří mezi vámi sídlí, sňatky se s nimi směšovati a přátelstvím spojovati: [13] (pak) vězte, již nyní, že Hospodin, Bůh váš, jich nevyhladí před vámi, ale že vám budou jamou, osidlem, úrazem vašim bokům a roubíkem vašim očím, dokud vás nevypudí a nevyhladí z výborné této země, kterou vám dal.

[14] Hle, já dnes nastupuji cestu všeho světa; uznejte tedy celou duší, že ze všech slov, která slíbil vám Hospodin vyplniti, jediné nevyšlo na prázdno. [15] Jako však splnil skutkem, co slíbil, a (jako) všecko se zdarem se potkalo: tak přivede na vás všecko zlo, kterým vám hrozil, dokud vás nevypudí a nevyhladí z této výborné země, kterou vám dal, [16] přestoupíte-li úmluvu Hospodina, Boha svého, kterou s vámi učinil, budete-li sloužiti bohům cizím a klaněti se jim; brzy a náhle povstane proti vám hněv Hospodinův a vyhlazeni budete ze země této výborné, kterou vám dal.

Josue obnovuje smlouvu lidu s Bohem. (24, 1.– 28.)

HLAVA 24. – [11] Josue shromáždil všecky kmeny Israelovy v Sichemu, povolal starší, knížata, soudce a hlasatele, a když se dostavili před Hospodina, [2] mluvil k lidu takto:

Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Za Řekou sídlili zprvu otcové vaši, Tare, otec Abrahamův a Nachorův, a sloužili bohům cizím. [3] Vzal jsem tedy otce vašeho Abrahama z končin Mesopotamie, přivedl jsem ho do země Kanaan, rozmnožil jsem potomstvo jeho, [4] dal jsem mu Isáka, a tomu zase dal jsem Jakoba a Esaua. Z těch Esauovi dal jsem v majetek pohoří Seir, Jakob a synové jeho pak sestoupili do Egypta. [5] Potom poslal jsem Mojžíše a Árona a bil jsem Egypt mnohými znameními a zázraky. [6] A vyvedl jsem vás i otce vaše z Egypta. Když pak přišli jste k moři, a když Egypťané pronásledovali otce vaše vozy a koňmi až k Rudému moři: [7] volali synové Israelovi k Hospodinu, ten položil tmy mezi vás a Egypťany, a přivedl na ně moře, aby je přikrylo. Oči vaše viděly všecko, co jsem v Egyptě učinil. Potom jste přebývali dlouhou dobu na poušti; [8] i zavedl jsem vás do země Amorrhejských, kteří sídlili za Jordánem. Když pak bojovali proti vám, dal jsem je do rukou vašich, i zabrali, jste zemi jejich a pobili jste je.

[9] Povstal také Balak, syn Seforův, král moabský, a dal se do boje proti Israelovi; poslal

Hl. 23. V. [15]. *„Zlo, kterým Hospodin hrozil,"* viz Dt 28, 15.– 68.

Hl. 24. V. [1]. Dlužno považovati za původnější a lepší čtení LXX, která zde a ve v. 25. místo *„v Sichemu"* má *„v Silo"*.

a povolal Balaama, syna Beorova, by vám zlořečil; [10] já však nechtěl jsem ho poslechnouti, nýbrž naopak dobrořečil jsem vám skrze něho a vysvobodil jsem vás z ruky jeho.

[11] Přešli jste Jordán a přišli jste k Jerichu. Muži města toho, Amorrhejští, Ferezejští, Kanaanští, Hetští, Gergesejští, Hevejští a Je-busejští dali se do boje proti vám, dal jsem je však do rukou vašich. [12] Poslal jsem před vámi sršně a vypudil jsem je z jejich sídel, dva krále amorrhejské, ne mečem ani lukem tvým. [13] A dal jsem vám zemi, se kterou jste se nenamáhali, města, kterých jste nestavěli, byste v nich bydlili, vinice a olivovny, kterých jste neštípili.

[14] Nyní tedy bojte se Hospodina, služte mu srdcem celým a dokonale upřímným, a odvržte bohy, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii a v Egyptě; služte Hospodinu! [15] Nezamlouvá-li se vám však sloužiti Hospodinu, dává se vám na vůli: vyvolte (si) dnes podle libosti, komu byste spíše měli sloužiti, zda bohům, kterým sloužili otcové vaši v Mesopotamii, či bohům Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte. Já však a můj dům sloužiti budeme Hospodinu.

[16] Tu lid odpověděl: Buď daleko nás, bychom opustili Hospodina, sloužíce bohům cizím! [17] Hospodin je Bůh náš; ten vyvedl nás a otce naše z robotárny egyptské; učinil před očima našima veliká znamení, střežil nás celou cestu, kterou jsme šli a mezi všemi národy, kterými jsme táhli; [18] vypudil všecky národy, i Amorrhejské, sídlící v zemi, do které jsme vešli. Budeme tedy sloužiti Hospodinu, neboť on je Bůh náš.

[19] I pravil Josue k lidu: Nebudete moci sloužiti Hospodinu; jeť (on) Bůh svatý, silný, řevnivý a nepromine vašich zločinův ani hříchů. [20] Opustíte-li Hospodina a budete-li sloužiti bohům cizím, bude zase sužovati vás, a vyhladí vás, ač vám dříve prokazoval dobrodiní.

[21] Tu pravil lid Josuovi: Nikoli, tak nebude, jak mluvíš; ale Hospodinu sloužiti budeme.

[22] Když pak pravil Josue lidu: „Svědky jste vy, že jste si sami vyvolili Hospodina, byste mu sloužili" – odpověděli: „Ano!"

[23] „Nyní tedy," – řekl (Josue) – „vyvržte cizí bohy ze svého lůna a nakloňte srdce svá k Hospodinu, Bohu Israelovu."

[24] Lid odvětil Josuovi: „Hospodinu, Bohu svému, budeme sloužiti a poslušni budeme příkazů jeho."

[25] Učinil tedy Josue toho dne smlouvu, předložil lidu v Sichemu přikázání a právo, [26] a zapsal všecka ta slova do knihy zákona Hospodinova.

Vzal také obrovský kámen, postavil jej pod dubem, který byl ve svatyni Hospodinově, [27] a řekl všemu lidu: „Hle, kámen tento bude vám svědčiti, že slyšel všecka slova Hospodinova, která k vám mluvil, byste snad [později] nechtěli zapírati a lháti Hospodinu, Bohu svému."[28] I rozpustil lid, každého do svého údělu.

Josue umírá. (24, 29.– -31.)

[29] Po těch událostech umřel Josue, syn Nunův; služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech; [30] i pochovali ho v půdě jeho dědičného podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraimských, na sever hory Gaas.

[31] Israel sloužil Hospodinu po všecky dny Josue a starších, kteří žili dlouho po Josuovi

---

V. [19]. *„nebudete moci sloužiti Hospodinu"* – služba, jakou Hospodin žádá, *není* věc ***snadná.*** – Hospodin je svatý, vzdálený všech cizích bohů, naprosto s nimi neobcuje; tak i Israelité mají býti svatí, vzdáleni cizích bohů, nic s nimi nemajíce. Srv. Ex 19, 6; Lv 21, 6.– 8.

V. [25]. Za v. 24. ***dlužno zařaditi*** *úryvek 8, 30.– 35,* – Místo *„v Sichemu"* dlužno se LXX čísti zase *„v Silo".* Viz výše v. I.

V. [31]. Josue (= Jehóšú'a) byl již svým jménem podoben Ježíšovi (= Jehóšú'a). Jako Josue převedl lid

a znali všecky skutky Hospodinovy, které v Israeli učinil.

Dodatky o kostech Josefových a smrti Eleazarově. (24, 32. n.)

[32] Také kosti Josefovy, které byli přinesli synové Israelovi z Egypta, pohřbili v Sichemu, v dílu pole, které byl koupil Jakob od synů Hemora, otce Sichemova, za sto jehňat a které se dostalo v majetek synům Josefovým.

[33] Zemřel též Eleazar, syn Áronův; i pohřbili ho v Gabaatě, (městě) Fineesa, syna jeho, které mu bylo dáno v pohoří Efraimském.

Jordánem do krásné, bohaté země, tak i Ježíš uvedl nás vlnami křtu sv. do krásné zahrady církve katolické. Jako Josue Israelitům vybojoval sídla v Palestině, tak Ježíš vybojoval nám místa v církvi, na zemi i na nebi. Jako Josue zprostředkoval úmluvu Hospodina s lidem, tak Ježíš je prostředník, jenž učinil úmluvu mezi Bohem a námi mnohem dokonalejší (= „Nový zákon").

V. [32]. *O kostech Josefových* viz Gn 50, 25; Ex 13, 19. – *O kupu pole Josefova* viz Gn 33, 19. – *„synové Josefovi"* = Efraimovci a Manassovci.

KNIHA „SOUDCŮ"
ČILI
„O SOUDCÍCH"

Název knize „Soudců" dán se zřetelem na její obsah, že totiž líčí některé události z doby „soudců" (Srv. název knihy „Josue")[1])

Kdo „soudcové" byli viz v poznámkách ke 2, 16.

Jaký účel spisovatel měl, když knihu svou skládal a látku vybíral, viz pozn. k 2, 23.

Jednotný účel, k němuž celá kniha směřuje, souměrné uspořádání veškeré látky, ano i povšechná podoba mluvy a slohu dokazují, že knihu skládal jeden spisovatel. Dva přídavky (hl. 17– 21) nesouvisí tak úzce s předcházejícími ději a jejich obsah liší se úplně od jádra knihy (3, 5.– 16, 31.). Oba však přispívají velmi vhodně k účelu celé knihy Soudců. Mohly býti tedy jako výstražné obrazy z oněch dob přidány k dějům soudců týmže skladatelem. (Sedláček.)

Spisovatel knihy Soudců dosvědčuje vícekrát (17, 6; 18, 1; 19, 1. (18, 31.); 21, 24.), že v době, kterou líčí, nebylo ještě krále v Israeli; z toho lze vyvoditi, že tehdy, kdy psal, měli Israelité již krále, že tedy nebyla kniha napsána před Saulem. Podle 1,21. sídlili za dob spisovatelových ještě Benjaminova s Jebušany v Jerusalemě; psal tedy před osmým rokem panování Davidova, kdy byli Jebušané z Jerusalema vypuzeni (2. Král. 5, 7.). Mohl tedy knihu Soudců psáti Samuel, jak za to mělo podání židovské i veliký počet katolických vykladatelů.

Doklady pro svou zásadu, že Bůh se chová k Israelitům tak, jak Israelité chovají se k němu („náboženský pragmatismus"), čerpal spisovatel z pramenů buď psaných neb i ústních. Kolik těchto pramenů starších měl, a co ze kterého do svého díla pojal, není dnes možno zjistiti, ježto nemáme k tomu dosti prostředků.

Politické poměry obce israelské na počátku doby „soudců". (1, 1.– 36.)

HLAVA 1. – [1] Po smrti Josuově – Synové Israelovi radili se s Hospodinem řkouce: Kdo má táhnouti první z nás proti Kanaanským a bude vůdcem boje? [2] Hospodin řekl: Ať vytáhne Juda; hle, dávám zemi do rukou jeho. [3] I řekl Juda Simeonovi, bratru svému: Vstup se mnou do území mého a bojuj proti Kanaanským; pak potáhnu také já s tebou do území tvého. Simeon tedy s ním táhl.

[4] Když pak Judovci vytáhli, dal Hospodin Kanaanské a Ferezejské v ruce jejich; v Bezeku porazili deset tisíc mužů.

[5] V Bezeku nalezli Adoni-bezeka, i bojovali proti němu a porazili Kanaanské i Ferezejské. [6] Když se dal Adoni-bezek na útěk, pronásledovali ho, chytili a osekali mu konče-

---

[1]) Nyní bývá řazena kniha Sdc mezi *„dějinné"* knihy, židé ji však počítali k *„prorokům"* (nebi'ím), a to k prorokům *„přednějším"* („ríšóním").

Hl. 1. V. [1]. Spisovatel chtěje začíti dobou po smrti Josuově, ohlašuje sice svůj záměr slovy *„Po smrti Josuově"* a jedná podle něho *v jádru celé knihy* (3, 5.– 16, 31.); dříve však považuje za užitečno *zopakovati* některé události, které se sběhly *ještě v dobách Josuových.* Taková událost vypravována hned ve v. 1. nn. Časově splývá s tím, co vypravováno Jos. 14.

V. [5]. Tento *Adoni-bezek* nesmí býti ztotožňován s *Adoni-sedekem,* o němž viz Jos. 10, 1.

V. [6]. Podle hebr. uťali Judovci Adoni-bezekovi *jen palce u nahou a u rukou.* Mrzačiti, t. j. učiniti neschopným k delšímu boji, bylo ve starověku v obyčeji. Israelité jednali tu s nepřítelem tak, jak on by byl jednal s nimi – ne-li mnohem kru-těji – kdyby byl zvítězil; podle odvetného práva *„oko za oko, zub za zub . .*

tiny rukou i nohou. [7] Tu řekl Adoni-bezek: Sedmdesát králů s uťatými končetinami rukou i nohou sbíralo pod mým stolem zbytky pokrmů; jak jsem činil, tak mi Bůh odplácí. I přivedli jej do Jerusalema a tam umřel.

[8] Bojovavše totiž synové Judovi proti Jerusalemu, dobyli ho, vyhubili ostřím meče a vydali celé město ohni (na pospas).

[9] Potom táhše níže bojovali proti Kanaanským, kteří sídlili v horách, na jihu i na rovinách.

[10] Juda na výpravě proti Kanaanským, kteří sídlili v Hebronu – jeho jméno bylo za starodávna Kariat-Arbe – pobil Sesaje, Ahimana a Tolmaje; [11] odtud odešed táhl na obyvatele Dabiru, jehož staré jméno bylo Kariat-sefer, to jest Město písem.

[12] Tu řekl Kaleb: Kdo dobude Kariat-seferu a zpustoší je, tomu dám Achsu, dceru svou za manželku. [13] Když pak je vzal Otoniel, syn Kenezův, mladší bratr Kalebův, dal mu Achsu, svou dceru za manželku. [14] Když byla na odchodu, vyzval ji muž její, by žádala na otci (kus) pole. Když tedy vzdychala na oslu sedíc, řekl jí Kaleb; Co je ti? [15] Ona odpověděla: Dej mi požehnání, neboť dal jsi mi zemi suchou; dej také zavlažovanou vodou. Dal jí tedy Kaleb pole zavlažované nahoře i dole.

[16] Synové Keňana, příbuzného Mojžíšova, vytáhli z Města palem se syny Judovými do pustiny jejich údělu, která je na jih Aradu, a sídlili u nich.

[17] Juda pak se Simeonem, bratrem svým odešel, porazil s ním Kanaanské, kteří sídlili v Sefaatě, a pobil je. A nazváno bylo (to) město Horma, to jest Klatba.

[18] Juda dobyl také Gazy s jejím územím, Askalonu a Akkaronu s příslušným územím.

[19] Hospodin byl s Judou, že zabral hory; nemohl však vyhladit obyvatele údolí, ježto měli mnoho kosatých vozů.

[20] Jak byl Mojžíš řekl, dali Hebron Kalebovi a ten vyhladil z něho tři syny Enakovy.

[21] Jebušanů však, kteří obývali Jerusalem, nevyhladili synové Benjaminovi; i sídlí Jebušané s Benjaminova v Jerusalemě podnes.

[22] Také rod Josefův táhl nahoru k Betelu a Hospodin byl s nimi. [23] Nebo když obléhali město, které slulo dříve Luza, [24] viděli člověka, an vychází z města, i řekli mu: Ukaž nám, kudy by bylo lze dostati se do města, a učiníme s tebou milosrdenství. [25] Když jim ukázal, vyhubili město ostřím meče; onoho člověka však s veškerým příbuzenstvem propustili. [26] Propuštěný odešel do země Heťanů, vystavěl tam město a nazval je Luza, které se tak jmenuje podnes.

[27] Také Manasses nevyhubil Betsanu, Tanaku s jejich vesnicemi, obyvatelů Doru, Jeblaamu ani Magedda s příslušnými vesnicemi, a tak počali Kanaanští sídliti s nimi. [28] Když se potom Israel zmohl, učinil je poplatnými, ale vyhladit je nechtěl.

[29] Ani Efraim nepobil Kanaanských, kteří sídlili v Gazeru, ale bydlil s nimi.

[30] Zabulonovci nevyhladili obyvatelů Ketronu a Naalolu, a tak sídlili Kanaanští mezi nimi; byli jim však poplatni.

." Tato *krutost neplynula z ducha zjeveného náboženství,* ale z tehdejšího mezinárodního práva válečného. Z ducha zjeveného náboženství starozákonného vyplynuly zákony, jako Dt 20, že dlužno ve válce šetřiti nevinných, žen a dětí, ano i stromů. Proto nebyli Israelité daleko tak ukrutní, jako jiní národové starověcí, u nichžto mrzačiti, vyloupati nebo vypáliti oči a pod. bylo věcí všední.

V. [7]. Číslice *„sedmdesát"* značí *„velmi mnoho".* – Jací to byli *„králové"* srv. Jos. 12.

V. [16]. „Město palem" = Jericho. Dt 34, 3; 2. Par 28, 15. – „do pustiny jejich údělu" = na poušť judskou, rozkládající se východně Judských hor k Mrtvému moři. Jos 15, 61. n.

V. [18]. n. Místo *„kosaté vozy"* dlužno s hebr. překládati: *železné vozy,* t. j. *železem pobité.*

[31] Také Aser nezahladil obyvatelů Akka, Sidonu, Ahalaba, Achaziba, Helby, Afeku a Rohobu; [32] tak sídlil mezi kanaanským obyvatelstvem oné země, jehož nevyhubil.
[33] Ani Neftalovci nevyplenili obyvatelův Betsamesu a Betanatu, a tak sídlili mezi kanaanským obyvatelstvem (té) země; stali se však Betsamesští a Betanatští jim poplatnými.
[34] Danovce tiskli Amorrhejští do hor, nedávajíce jim sestoupiti na roviny, [35] a tak sídlili na hoře Hares, což se vykládá „Střepová", v Ajalonu a v Salebim. Ruka domu Josefova však těžce na ně dopadla, a tak stali se jeho poplatníky.
[36] Hranice Amorrhejských šla od Štírového průsmyku, od Petry dále vzhůru.

Náboženský stav obce israelské a prozřetelnost Boží v době soudců. (2, 1.– 23.)

HLAVA 2. – [1] Anděl Hospodinův přišel z Galgaly nahoru do Místa plačících a řekl:
Vyvedl jsem vás z Egypta a uvedl do země, kterou jsem přísežně slíbil otcům vašim; a připověděl jsem, že nezruším smlouvy své s vámi na věčné časy, [2] nebudete-li jen činiti smlouvy s obyvateli této země, ale podvrátíte-li oltáře jejich. Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého. Proč jste to učinili? [3] Proto nechtěl jsem jich vyhladiti před ,vámi; a tak budete míti nepřátele a jejich bohové budou vám záhubou. – [4] Když mluvil anděl Hospodinův tato slova ke všem synům Israelovým, dali se do hlasitého pláče. [5] I bylo nazváno to místo „Místo plačících" nebo „slz"; a podali tam Hospodinu oběti.
[6] Když byl tedy Josue propustil lid, odešli synové Israelovi, každý do svého údělu, aby se ho ujal. [7] Sloužili Hospodinovi po všecky dny jeho i starších, kteří po něm dlouho byli živi a znali všechna díla Hospodinova, která byl učinil Israeli.
[8] Josue však, syn Nunův, služebník Hospodinův, jsa ve stu a deseti letech, zemřel; [9] pochovali ho v půdě jeho podílu v Tamnat-sare, které leží v horách Efraim, na sever od hory Graas. [10] Také všecko ono pokolení bylo přiřazeno k otcům svým.
Povstali pak jiní, kteří neznali Hospodina ani skutků, které byl učinil Israeli. [11] I činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, sloužíce Baalům. [12] Opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, chodili za bohy cizími, za bohy národů, kteří sídlili kolem nich, klaněli se jim a tak popudili Hospodina ke hněvu – [13] tím totiž, že ho opustili a sloužili Baalu a Astartám.
[14] Hospodin se tedy rozhněval na Israelity a dal je v ruce lupičů, kteří je zajímali a prodávali nepřátelům sídlícím kolkolem; a nemohli odolati protivníkům svým, [15] ale ať šli

---

V. [34]. n. Ne *Danovcům* (rozštěpeným), ale kmeni mnohem silnějšímu – *Josefovcům* podařilo se dojíti nadvlády nad Kanaany v těch krajích. Jisto je, že jmenovaná města patřila *Šalamounovi* (3. Král 4, 9.). Josefovci se jich však zmocnili jistě již *dříve.*

Hl. 2. V. [11]. *„co je zlé v očích Hospodinových" = co se mu nelíbí,* je popředně modlářství. Srv. Dt 4, 25; 17, 2; 31, 18. 29; Sdc 3, 7; 4, 1; 6, 1; 10, 6; 13, 1. – *„ba'al"* je původně obecné jméno, znamenající: *pán, majitel.* Pak je to *kanaanské božstvo.* Množným číslem označeno tu *více místních bohův (a bohyň)* kanaanských, kteří mívali své zvláštní přívlastky, na příklad: *Ba'al-Qór* = Pán Tyru, ba'al tyrský, *Baal Qídón* = Pán Sidonu, ba'al sidonský a pod. *(ba'al* – (assyrsky) *bélu).*
V. [13]. *Baalu* hromadně: *ba'alům* jako ve v. 11. – *'Aštóreth,* Astarta, je *kanaanská bohyně,* která se vyskytá také u jiných Semitův (assyrská *Ištar).* Množné číslo (hebr. *'Aštaróth)* připomíná, že měla více místních svatyň podobně jako *Ba'al.* Sošek této (zcela nahé) bohyně plodnosti bylo při palestinských vykopávkách nalezeno značné množství. – *Hebreové* zachovavše si původní jednobožství, které nezná žádných bohyň, neměli pro pojem „bohyně" ani *žádného slova;* i vyjadřovali jej slovem *„aštáróth" = astarty;* v tom smyslu možno výraz fen bráti také tu. – Srv. *„ašérá"* Ex 34, 13; Dt 7, 5; 12, 3.

kam šli, byla ruka Hospodinova na nich, jak byl mluvil a přisahal jim. I byli náramně sklíčeni.

[16] Tu vzbuzoval Hospodin soudce, kteří by je vysvobodili z rukou plenitelův, avšak ani těch nechtěli poslouchati, [17] smilníce s bohy cizími a klanějíce se jim. Brzy opustili cestu, kterou chodili otcové jejich; slyšeli sice přikázání Hospodinova, činili (však) vše jim na odpor. [18] Když tak Hospodin soudce vzbuzoval, býval nakloněn, pokud žili, k milosrdenství, vyslýchal nářek utiskovaných a vysvobozoval je od ran škůdců. [19] Když však (ten onen) soudce zemřel, vraceli se zase a činili věci mnohem horší nežli činívali otcové jejich, chodíce za bohy cizími, sloužíce jim a klanějíce se jim. Nenechali svých výmyslův a cesty zarputilosti, po které si navykli choditi.

[20] I vzplál hněv Hospodinův na Israele a pravil: Protože národ tento ruší smlouvu mou, kterou jsem učinil s otci jejich, a že nechce poslouchati hlasu mého; [21] ani já nevyhladím národů, které zanechal Josue, když umíral, [22] abych jimi zkoušel Israele, budou-li ostříhati cesty Hospodinovy a kráčeti po ní, jako činili otcové jejich, čili nic.

[23] Zanechal tedy Hospodin všech těch národů nechtěje rychle je vyhubiti, a nevydal jich v ruce Josuovy.

Soupis národů, kteří zůstali s Israelem v Kanaanu. (3, 1.– 4.)

HLAVA 3. – [1] Tito jsou národové, kterých zanechal Hospodin, aby jimi vzdělával Israele, všecky totiž, kdo neznali bojů s Kanaanskými, [2] aby potom učili se synové jejich potýkati se s nepřáteli a nabyli cviku v bojování:

[3] Pět knížat filištínských, všichni Kanaanští, Sidonští, Hevejští, kteří sídlili na horách Libanu, od hory Baal-Hermon až tam, kde se vchází do Ematu.

[4] Ty tedy nechal, aby jimi zkoušel Israele, bude-li poslouchati přikázání Hospodinových, které dal otcům jejich skrze Mojžíše, čili nic.

Otoniel zbavuje Israele jařma Chusanova. (3, 5.– 11.)

[5] Synové Israelovi, sídlíce mezi Kanaanskými, Hetejskými, Amorrhejskými, Ferezejskými, Hevejskými a Jebusejskými, [6] brali si dcery jejich za manželky, dávali dcery své synům jejich a sloužili bohům jejich.

[7] Když tak činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, zapomněvše na Boha svého a sloužíce Baalům a Astartám: [8] Hospodin rozhněval se na Israelity, vydal je do rukou Chusana Rasataim, krále mesopotamského, a sloužili mu osm let.

[9] I volali k Hospodinu, který jim vzbudil osvoboditele, a osvobodil je – totiž Otonie-

---

V. [16]. Po smrti Josuově, který neustanovil žádného nástupce, nebylo v Israeli ústřední vlády, ale každý kmen spravoval se svými staršími, šejky. Když však vpadl mocný nepřítel do Palestiny, bylo třeba, by se spojilo několik kmenů pod jedním vůdcem proti němu. Takový vůdce slul *„šófét"* čili *„soudce".* (Srv. podobné pojmenování *u Punů,* jejichžto *sufeté* podobali se svým úřadem římským konsulům a týrským dikastům.) Že však hebr. *„šáfat"* (= soudil) znamená všecky úkony vladařské, nejen souditi, ale také vlásti, spravovati, vésti, dopomáhati ke spravedlnosti, *ujmouti se, vysvoboditi* a pod.: proto je pojem tohoto *„soudce"* hebrejského mnohem širší než pojem našeho běžného „soudce". Byli to tedy popředně *vůdcové lidu,* jacísi *diktátoři,* mstitelé křivd páchaných na lidu, jeho *osvoboditelé* (2, 16. 18; 3, 9. 15. 31. a j.), pak vladaři *(ne* dědiční!) a také „soudci" v našem běžném toho slova smyslu. Kniha Sdc zná jich *12,* nečítáme-li k nim Debory a Abimelecha; sice jich je *14.* Kromě těch počítáni k nim *Heli a Samuel,* o nichž vypravuje 1. Král. Možno tedy počítati všech *šestnáct.* Tím není řečeno, že jich v dějinách israelských nemohlo býti *více.* – Soudcové osvobodivše lid z poroby, snažili se udržeti ho v přísném jednobožství, ke kterému v neštěstí se byl vrátil; avšak *„ani těch nechtěli poslouchati",* v době svobody vraceli se zase k modlářství.

V. [17]. *„smilstvo" – modlářství.* Srv. Ex 34, 15. n.; Lv 17, 7; 20, 6; Dt 31, 16; Os 1.– 3.

la, syna Kenezova, mladšího bratra Kalebova. [10] Byl v něm duch Hospodinův, a tak osvobodil Israele. Vytáhl do boje a dal Hospodin do rukou jeho Chusana Rasataim, krále syrského, že ho přemohl.

[11] Země pak měla pokoj čtyřicet let.

I zemřel Otoniel, syn Kenezův.

Aod zabil moabského krále Eglona. (3, 12.– 30.)

[12] Synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových. Posilnil tedy proti nim Eglona, krále moabského, protože činili, co bylo zlé v očích Hospodinových. [13] I přibral si syny Ammonovy a Amalekovy, vytáhl, porazil Israele a opanoval Město palem. [14] Synové Israelovi sloužili Eglonovi, králi moabskému, osmnáct let.

[15] Když pak volali k Hospodinu, vzbudil jim osvoboditele, jménem Aoda, syna Gery, syna Jeminiova, který užíval obou rukou jako pravice.

Po něm poslali synové Israelovi dary Eglonovi, králi moabskému.

[16] I udělal si meč na obě strany ostrý, [mající uprostřed jílec], na dlaň ruky dlouhý, a opásal se jím pod šatem po pravém boku.

[17] Odevzdal tedy dary Eglonovi, králi moabskému. – Eglon byl velmi tlustý. – [18] Když mu dary odevzdal, doprovodil druhy, kteří s ním byli přišli, [19] avšak z Galgaly, kde byly modly, vrátil se a řekl králi: „Mám k tobě tajné slovo, králi." Když král rozkázal mlčeti, a když vyšli všichni, kteří kolem něho byli: [20] vešel Aod k němu, an seděl v letní jídelně sám. I řekl: „Slovo Boží mám k tobě," Když on ihned povstal se sedadla, [21] vztáhl Aod levici, vzal dýku od svého pravého boku a vrazil mu ji do břicha [22] tak silně, že s ostřím i jílec vnikl do rány, a že se za ním zavřelo sádlo mastnotou kypící. A nevytáhl meče, ale jak jej byl vrazil, tak jej nechal v těle; i vyrazila hned přirozenou cestou lejna skrytá v břiše.

[23] Aod pak zavřev velmi pečlivě dveře jídelny a zamknuv (je) závorou, [24] vyšel zadem.

Služebníci královi přišedše a vidouce zavřené dveře jídelny, pravili: „Snad je na potřebě v letním pokojíku." [25] Když čekali dlouho, až se mrzeli, a viděli, že nikdo neotvírá, vzali klíč, otevřeli a nalezli svého pána, an leží na zemi mrtev.

[26] Aod, zatím co se oni děsili, utekl, přešel Místo model, odkud se byl vrátil, a přišel do Seiratu. [27] Ihned zatroubil na roh v pohoří Efraim a synové Israelovi s ním sestoupili, an kráčel v čele. [28] A řekl jim: „Pojďte za mnou, neboť vydal Hospodin nepřátele naše, Moabské, do našich rukou." I táhli za ním dolů, opanovali jordánské brody, které vedou do Moabska, a nedovolili nikomu přejíti. [29] Pobili pak toho času okolo desíti tisíců Moabských, všechny statné a silné muže; žádný z nich nemohl vyváznouti.

[30] Tak byl snížen toho dne Moab pod rukou Israelovou a země měla pokoj osmdesát let.

Samgar proti Filišťanům. (3, 31.)

[31] Po něm byl Samgar, syn Anatův, který pobil šest set Filišťanů radlem; také ten uhájil Israele.

V. [11]. Nežili všichni soudcové *postupně* za sebou, ale někteří z nich působili *současně*. Důsledně *nebyli* všichni soudcové *v čele všedi Israelitů*, ale jen v čele jednoho nebo několika kmenův.

V. [20]. Místo *„letní jídelna"* hebr.: *„v chladivém horním pokojíku"*. Místo *„sám": „který jemu samotnému byl"* (vyhrazen). Byla to „'alijá", vzdušný pokojík na ploché střeše domu, jaké dosud na východě vídáme.

K v. [30]. srv. 4, 23; 8, 28; 11, 33. – Jednání Aodovo, jakož i Jahelinovo a Juditino dlužno posuzovati se stanoviska tehdejšího válečného práva, které nebylo duchem křesťanství zušlechtěno.

V. [31]. Místo *„radlem"* hebr.: *ostnem, bodcem,* kterým poháněn dosud na východě dobytek.

Debora a Barok proti Jabinovi Kanaanskému. (4, 1.-5, 32.)

HLAVA 4. – [1] Po smrti Aodově synové Israelovi opět činili, co bylo zlé v očích Hospodinových, [2] i vydal je Hospodin v ruce Jabina, krále kanaanského, který kraloval v Asoru a měl vůdce svého vojska, jménem Sisaru; ten bydlil v pohanském Harosetu. [3] Tu volali synové Israelovi k Hospodinu; měl on devět set vozů s kosami a dvacet let je náramně utlačoval.

[4] Byla pak Debora, prorokyně, manželka Lapidotova, která soudila lid toho času. [5] Sedávala pod palmou, která byla podle jména jejího pojmenována, mezi Ramou a Betelem na horách Efraimských; synové Israelovi přicházeli k ní ke všelikým soudům. [6] Ta vzkázala pro Baraka, syna Abinoemova z Kedes-Neftali, a řekla mu: „Hospodin, Bůh Israelův, přikazuje tobě: Jdi a veď vojsko na horu Tabor; vezmi s sebou deset tisíc bojovníků z Neftaliovcův a Zabulonovcův. [7] Já pak přivedu k tobě, k potoku Kison Sisaru, vůdce vojska Jabinova, vozy jeho i všecko mužstvo jeho a dám je v ruku tvou." [8] Barak jí pravil: „Půjdeš-li se mnou, půjdu; nebudeš-li chtíti jíti se mnou, nepůjdu." [9] Ona mu řekla: „Půjdu sice s tebou, ale vítězství nebude tentokrát přičteno tobě, neboť Sisara bude vydán v ruku ženy." Potom Debora vstala a šla do Kedes s Barakem, [10] který svolav Zabulona a Neftaliho, vytáhl s desíti tisíci bojovníků, maje Deboru ve svém průvodu.

– [11] Kdysi oddělil se Haber Kinejský od ostatních Kinejských, bratří svých, synů Hobaba, Mojžíšova příbuzného, a rozložil stany své až k údolí, které slove Sennim, a bylo u Kedesu. –

[12] Když bylo oznámeno Sisarovi, že vytáhl Barak, syn Abinoemův, na horu Tabor, [13] shromáždil devět set okosených vozův a veškero vojsko z pohanského Harosetu k řece Kisonu.

[14] Tu řekla Debora Barakovi: „Vstaň, tentoť je den, kdy vydal Hospodin Sisaru do tvých rukou. Hle, on sám je tvým vůdcem." Sestoupil tedy Barak s hory Tabor a deset tisíc bojovníků s ním. [15] I přestrašil Hospodin Sisaru, všechny jeho vozy a veškero vojsko, když vidělo ostří meče Barakova, takže Sisara seskočiv s vozu, pěšky utíkal, [16] že Barak pronásledoval prchající vozy a vojsko až k pohanskému Harosetu, a že padlo veškero množství nepřátel až do jednoho.

[17] Utíkající Sisara přišel ke stanu Jahely, manželky Habera Kinejského. – Byl totiž mír mezi Jabinem, králem Asoru, a mezi domem Habera Kinejského. – [18] Jahel vyšedši Sisarovi vstříc, řekla mu: „Vejdi ke mně, pane můj, vejdi, neboj se!" Vešel tedy do jejího stanu, a když ho přikryla pokrývkou, [19] řekl jí: „Dej mi, prosím, krapet vody, neboť velmi žízním." Ona otevřela měch mléka, dala mu píti a přikryla ho.

[20] I řekl jí Sisara: „Stůj před vchodem do stanu, a přišel-li by kdo a ptal se té: „Je tu někdo?" odpověz: „Nikdo (tu) není."

[21] Pak vzala Jahel, manželka Haberova, kolík od stanu, vzala také kladivo, nepozorovaně a tiše vešla, položila mu kolík na spánek, tloukla naň kladivem, a zarazila jej skrze mozek až do země; tak on spánek se smrtí sloučiv, zahynul, skonal.

[22] Tu hle, přicházel Barak, ženoucí se za Sisarou; Jahel vyšla mu vstříc a pravila:

Hl. 4. V. [16]. *„až do jednoho"* je rčení, které dlužno považovati za *nadsázku.*

V. [22]. „Písmo sv. činu Jahelina ani nechválí, ani nehaní; chválí a oslavuje v 5, 24. Jahel proto, že byla nástrojem prozřetelnosti Boží, že zbavila Israele velikého nepřítele, a zasloužila, by jí Hebrejští dobrořečili. Protože zabila muže, který byl s jejím mužem v přátelském spojení, zdá se, že se dopustila hříšného skutku, lži, lsti a vraždy. Není však nikterak radno k tehdejším poměrům přikládati měřítko dob nynějších. Přátelství

„Pojď, a ukážu ti muže, kterého hledáš." Když k ní vešel, uzřel Sisaru, jak leží mrtev a kolík vězí mu ve spánku.

[23] Tak snížil Bůh toho dne Jabina, krále kanaanského, před syny Israelovými, [24] kteří pak rostli co den a silnou rukou tiskli Jabina, krále kanaanského, dokud ho nezničili.

HLAVA 5. – [1] Toho dne zpívali Debora a Barak, syn Abinoemův:

[2] Kdo jste z Israele vydali životy
ochotně v nebezpečí, chvalte Pána!

[3] Slyšte, králové, poslouchejte, knížata!
Já, já hodlám zpívati Hospodinu,
hráti chci Bohu Israelovu.

[4] Pane, když jsi vycházel ze Seiru,
když jsi bral se kraji edomskými,
země se otřásala, a s nebe –
s oblaků po krůpějích padala voda.

[5] Hory se rozplývaly před Hospodinem,
Sinaj před Pánem, Bohem Israelovým.

[6] Za dnů Samgara, syna Anatova,
za dnů Jahela odpočívaly cesty;
ti, kdo po nich (jindy) kráčívali,
chodili (teď) po neschůdných stezkách.
[7] Zmizeli vládcové v Israeli, zmizeli,
dokud nepovstala Debora,
nepovstala matka v Israeli.
[8] Nové boje vyvolil (si) Hospodin,
a brány nepřátel sám podvrátil.
Štít ani kopí nebylo spatřiti

---

rodu Haberova s Jabinem bylo třeba vynucené, nedobrovolné; Jahel pak domnívala se snad ve své nevědomosti, že jest jí dovoleno, co bylo ve skutečnosti proti právu, čímž by skutek její byl poněkud omluven". (Sedláček.)

Hl. 5. V. [1]. Místo „zpívali Debora a Barak" hebr.: „zpívala Debora", která nazvána výše „prorokyní".

V. [2]. Hebr. je srozumitelnější:

Že vůdcové táhli v čele Israele,
že lid býti ochotným se jevil,
za to vzdávejte díky Hospodinu!

„lid ochotný" jsou kmenové, kteří se zúčastnili bojů proti králům kanaanským; jmenováni tu proti kmenům, kteří zůstali doma a kteří jsou proto káráni níže ve v. 16. n.

V. [7]. Zapletal překládá v. 7. n.:

Nebylo plodin v Israeli,
nedostávalo se čočky a ječmene,
až vyšla Debora,
vstala matka Israele.

Žertvy Boží ustaly,
nebylo ječného chleba,
štítu nebylo zříti ani kopí
mezi čtyřiceti tisíci v Israeli.

u čtyřiceti tisíců Izraelských.

9 Srdce mé miluje vůdce Izraelovy,
vás, kteří rádi se vydali v nebezpečí.
Dobrořečte Hospodinu!
10 Vy, kdož jezdíte na bělostných oslech,
sedáte k soudu a chodíte po cestě, mluvte!
11 Kde rozbity vozy a vojsko nepřátel zardouseno,
tam buďte hlásány spasné činy Hospodinovy
a dobrota (jeho) k vůdcům Izraelovým!
Tehdy sestoupil lid Páně ku hranám
a dostalo se mu vladařství.

12 Povstaň, povstaň, Deboro,
povstaň, povstaň a zpívej píseň!
Povstaň, Baraku, a chop se svých zajatců,
synu Abinoemův!

13 Zachráněny jsou zbytky národa;
Hospodin skrze reky bojoval.

14 Efraimští je zničili v údolí,
za nimi Benjamin (byl) ve tvých zástupech!
Z Machirovců přitáhla knížata
a ze Zabulona vůdcové vojska do boje.

15 Vůdcové Issacharovi byli s Deborou
a ubírali se po stopách Baraka,
který se vydal v nebezpečenství,
takořka střemhlav do propasti.

Ruben však rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
16 Proč jsi zůstal mezi dvěma ohradami,
abys naslouchal pískotu mezi stády?

V. 10. Oslice (hebr.) byly soumary vznešených. 10, 4; 12, 14; Nm 22, 21; 4. Král 4, 24. Vznešení, izraelští vůdcové, ať *„mluví"*, t. j. *zpívají píseň díků,* neboť mohou nyní na svých soumarech zase volně se pohybovati.

Nyní, kdy města israelská jsou osvobozena, mohou starší dostavovati se zase nerušené do bran a tu *„zasedati k soudu".* Dle hebr. však mají *„mluviti, kdož sedí* (klidně si hovíce) *na kobercích".* – Ti, kteří dle v. 6. byli nuceni obcházeti křivolakými postranními stezkami, mohou nyní zase bezpečně *„choditi po cestě" veřejné.*

V. 11a. b. dle hebr.

Pro křik střelců mezi napajedly,
tam opěvují spasné činy Jahvovy.

Israelští *střelci,* t. j. lučištníci vrací se s vítězným křikem domů a zastavují se u studen a cisteren, aby zahnali žížeň; tu se shromažďuje lid a všichni dávají se do zpěvu díků, že Jahve *ujal* se svého lidu, že jej *vysvobodil, „spasil".*

V. 15c.–18. *kárá kmeny, kteří buď ze zbabělosti nebo z pohodlí zůstali doma.* – Rubenovci byli *„velkoduchými",* byli ochotni slovy se „obětovati" za své bratry; zůstalo však jen při slovech.

Ruben rozdělen byl proti sobě,
svár byl shledán mezi velkoduchými.
17 Galaad za Jordánem odpočíval,
Dan si hleděl lodí,
Aser zůstal na pobřeží mořském
a prodléval ve přístavech.
18 Zabulon však a Neftali vydali na smrt
životy své v krajině Merome.

19 Přišli králové a bojovali,
bojovali králové kanaanští
v Tanachu vedle vodstva magedského,
kořisti však žádné neodnesli.
20 S nebe bylo proti nim bojováno,
hvězdy zůstavše ve svém řádu a běhu
proti Sisarovi bojovaly.

21 Potok Kison odvlekl jejich mrtvoly,
potok Kadumim, to potok Kison;
zdeptej, duše má, siláky!
22 Dupala kopyta koní, když prchali tryskem,
kdy střemhlav padali nejsilnější z nepřátel.

23 „Zlořečte krajině Meroz" – děl posel Páně –
„vyslovte kletbu nad jejím obyvatelstvem,
že nepřišli na pomoc Hospodinovi,
na pomoc jeho udatným bojovníkům."
24 Požehnána mezi ženami Jahel,
manželka to Hebera Kinejského,
požehnána budiž ve svém stanu!
25 Vody když si žádal, mléka mu dala,
v nádobě pro vznešené podala smetany.
26 Levou ruku vztáhla po kolíku,
a pravici po velikém kladivu;
když byla našla na hlavě místo k ráně,
tloukla Sisaru a spánek silně probila.
27 Mezi nohy jí klesl, skonal, umřel;
jí k nohám svaliv se, bezduchý bídně (tu) ležel.

28 Oknem vyhlížejíc, bědovala
jeho matka a z jídelny mluvila:
„Proč tak dlouho vůz jeho nevrací se,

V. 20. „je podobné líčení básnické, jako je ve v. 21. Tam je řečeno, že Kison pomáhal Israelitům, přijímaje mrtvoly nepřátel. Netřeba tedy vykládati, že by byly hvězdy zázračným způsobem, zvláštním zjevem pomáhaly a bojovaly proti Sisarovi". (Sedláček.) Ježto dle hebrejské mluvy byly hvězdy *„vojsko"* (Qebá'óth), mohly bojovati. Srv. Gn 2, 1; Is 34, 4; Jer 33, 22.

V. 24.– 27. *žehnají Jahel a líčí její čin, Israelitům tolik prospěšný.* Aby požehnání to více vyniklo, zlořečí ve v. 23. zemi *Meroz,* jejíž obyvatelé nepronásledovali prchajících Kanaaňanů. – Meroz je snad dnešní *Chirbet Márús,* západně jižního cípu Meromského jezera. – *„posel Jahvův"* je týž, který se zjevil 2, 1; 6, 11.

proč prodlévají nohy jeho spřežení?"
29 Jedna moudřejší ostatních žen jeho
tato slova tchyni odpověděla:
30 „Snad že nyní rozděluje kořist,
a nejkrásnější ženu mu vybírají;
pestrý šat dávají Sisarovi za kořist
a rozličné věci k ozdobě hrdel snášejí."

31 Tak ať zhynou všichni tví odpůrci, Pane;
kdo však milují tě, ať se lesknou
jako září vycházející slunce.

32 Měla pak země pokoj čtyřicet let.

Boje Gedeonovy proti Madianským. (6, 1.– 9, 57.)

HLAVA 6. – 1 Když však činili synové Israelovi, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Madianských na sedm let; 2 a byli od nich velmi utlačováni. I dělali si v horách skrýše a jeskyně, jakož i velmi pevná místa na obranu.

3 Když totiž Israel zasel, přicházel Madian, Amalek a jiní východní národové, 4 postavili u nich stany, jak se co zelenalo, všecko pustošili až ke Gaze, a nenechali v Israeli dokonce nic, čeho třeba k živobytí, ani ovec, ani hovězího dobytka, ani oslů. 5 Přicházeliť se všemi svými stády a stany a nesčíslné množství lidí i velbloudů jako kobylky všecko naplnilo; čehokoli se dotkli, zpustošili.

6 Když byl tak Israel před Madianem velmi snížen, 7 volal k Hospodinu, žádaje pomoci proti Madianským. 8 I poslal k nim muže proroka, který řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem učinil, že jste vyšli z Egypta, a vyvedl jsem vás z robotárny, 9 osvobodil jsem (vás) z ruky Egypťanův a všech nepřátel, kteří vás týrali, vypudil jsem je, když jste přišli, a dal jsem vám zemi jejich. 10 A řekl jsem: „Já jsem Hospodin, Bůh váš; nebojte se bohův Amorrhejských, v jejichžto zemi sídlíte." Nechtěli jste však slyšeti hlasu mého."

11 Tu přišel anděl Hospodinův a sedl pod dubem, který byl v Efře a náležel Joasovi, otci rodu Ezri. Když pak Gedeon, jeho syn, mlátil obilí na lisu, aby se nedostal do rukou Madianských, 12 zjevil se mu anděl Hospodinův a pravil: „Hospodin s tebou, velesilný muži!" 13 I řekl mu Gedeon: „Prosím, pane můj, je-li Hospodin s námi, proč nás toto všecko stihlo? Kde jsou jeho divy, o nichž vypravovali otcové naši říkajíce: „Z Egypta nás vyvedl Hospodin"? Nyní však nás Hospodin opustil a vydal do rukou Madianským." 14 Hospodin na něho pohlédl a řekl: „Jdi v této síle své a vysvobodíš Israele z ruky Madianských; věz, že tě posílám." 15 On odpověděl: „Prosím, pane můj, čím vysvobodím Israele? Hle, můj rod je poslední v Manassovi a já jsem nejmenší v domě otce svého." 16 Hospodin mu řekl: „Já budu s tebou, že porazíš Madiainské jako jediného muže." 17 On pravil: „Našel-li jsem milost před tebou, dej mi znamení, že jsi ty, který mluvíš ke mně. 18 A neodcházej odtud, dokud se k tobě nevrátím, dokud nepřinesu oběti a nepodám ti jí." On odpověděl: „Jáť posečkám, až se vrátíš."

19 Vešel tedy Gedeon, uvařil kůzle, (nadělal) nekvašených chlebů z měřice mouky, položil maso do koše, polévku z masa nalil do mísy, zanesl vše pod dub a obětoval mu (to).

Hl. 6. V. 14. *„Hospodin* = anděl Hospodinův" (v. 11, n,), – *„na něho pohlédl"* dle hebr.: *„obrátil se k němu".* – Když Hospodin posílá člověka k nějakému úkolu, dává mu potřebnou sílu. Tak i Gedeonovi. To je *„tato jeho síla".*

[20] Anděl Hospodinův mu řekl: „Vezmi maso a nekvašené chleby, polož (to) na onu skálu a vylej na to polévku." Když tak učinil, [21] vztáhl anděl Hospodinův konec hole, kterou v ruce držel, a dotekl se masa i nekvašených chlebů; i vystoupil oheň ze skály (té) a strávil maso i nekvašené chleby. Anděl Hospodinův pak mu zmizel s očí.

[22] Gedeon poznav, že to byl anděl Hospodinův, řekl: „Běda mi, Hospodine, Bože můj, že jsem viděl anděla Hospodinova tváří v tvář!" [23] I řekl mu Hospodin: „Pokoj s tebou; neboj se, nezemřeš!"

[24] Postavil tam tedy Gedeon oltář Hospodinu a nazval jej: „Pokoj Hospodinův" až do dneška.

Když byl ještě v Efře, která patří rodu Ezri, [25] v oné noci řekl mu Hospodin: „Vezmi býka otce svého, totiž druhého býka sedmiletého, zboř oltář Baalův, který patří otci tvému, a háj, který je kolem oltáře, posekej; [26] pak postav oltář Hospodinu, Bohu svému, na vrcholu oné skály, na kterou jsi prve položil obět, vezmi (onoho) druhého býka a obětuj zápalnou obět na hranici dříví, kterého nasekáš z háje." [27] Vzav tedy Gedeon deset mužů ze svých služebníkův, učinil, jak mu byl Hospodin přikázal; boje se však domácích otce svého a lidí onoho města, nechtěl to učiniti za dne, ale vykonal vše v noci.

[28] Když ráno mužové toho města vstali, a spatřili zbořený oltář Baalův, posekaný háj a (onoho) druhého býka ležeti na oltáři, který byl právě postaven, [29] říkal druh druhu: „Kdo to učinil?" A když hledali původce toho činu, bylo řečeno: „Gedeon, syn Joasův, to učinil." [30] I řekli Joasovi: „Vyveď syna svého sem, ať umře; nebo zbořil oltář Baalův a posekal háj." [31] On jim odpověděl: „Jste vy mstiteli Baalovými, že chcete za něho bojovati? Kdo je nepřítelem jeho, ať zemře dříve než nadejde zítřejší den; je-li bohem, ať se pomstí na tom, kdo podkopal jeho oltář!" [32] Od toho dne slul Gedeon Jerobaal, protože řekl Joas: „Ať se pomstí Baal na tom, kdo podkopal jeho oltář!"

[33] Všecek tedy Madian, Amalek a východní národové se shromáždili, a přešedše Jordán položili se táborem v údolí Jezrael. [34] Gedeon, kterého pojal duch Hospodinův, zatroubiv svolal dům Abiezerův, aby šel za ním. [35] A vyslal posly ke všem Manassovcům, kteří se k němu také přidali; jiné posly (poslal) k Aserovi, Zabulonovi a Neftalimu; i ti mu vyšli vstříc.

[36] Tu řekl Gedeon Bohu: „Hodláš-li vysvoboditi Israele mou rukou, jak jsi řekl, [37] položím toto vlněné rouno na humno. Bude-li rosa pouze na rouně a na veškeré zemi sucho, poznám, že osvobodíš Israele mou rukou, jak jsi řekl. [38] I stalo se tak. V noci vstav vyždímal z rouna plnou mísu rosy.

[39] Opět pak pravil k Bohu: „Nechať se nevzní hněv tvůj na mne, učiním-li ještě jednu zkoušku, žádaje si znamení na rouně. Prosím, ať je pouze rouno suché a všecka země rosou ať mokvá." [40] Té noci učinil Bůh, jak žádal: toliko rouno bylo suché, na veškeré

V. [25]. Místo *„háj, který je kolem oltáře, posekej"* dlužno překládati: *„ašeru, která u něho je, poraz"* srv. Ex 34, 13; Dt 12 ,3; 16, 21. V. [30]. Místo *„háj"* – *„ašeru"* jako ve v. 26. 28.

V. [40]. *Rouno* malé na prostranném humně bylo *obrazem malého národa israelského* mezi ostatními četnými národy. Když byl Israel nevěrný, byl vyprahlý, zbaven rosy přízně a pomoci Boží, kdežto sousední národové dopuštěním této moci Boží Israelovi poroučeli. Nyní však, kdy se vrátili Israelité k Bohu, budou rounem vlhkým, skropeným hojnou rosou přízně Boží, zatím co Bůh od ostatních národů se odvrátí a je na vymezené koleje uvede. Směřují tedy úkazy tyto svým významem k povšechnému účelu knihy Sdc (viz Úvod na str. 43). – Způsobem nejvznešenějším snesla se rosa milosti Boží na vyprahlou zemi, když sám Syn Boží na ni sestoupil vtěliv se a potom všecku zemi svou nejvzácnější krví pokropiv. Církev zpívá v mariánských hodinkách: *„Když jsi se nevýslovným způsobem narodil z Panny, tu se vyplnila Písma; jako bohatá rosa na rouno jsi sestoupil, abys lidstvo spasil; chválíme tě, Bože náš."*

zemi však byla rosa.

HLAVA 7. – [1] Jerobaal tedy, to jest Gedeon, vstal v noci a přišel s veškerým lidem ku prameni, který sluje Harad. Tábor pak madianský byl v údolí na sever od Vysokého pahorku. [2] Tu řekl Hospodin Gedeonovi: „Je příliš mnoho lidu s tebou a nebude vydán Madian do jeho rukou, aby se nemohl chlubiti Israel proti mně a neříkal: „Svou silou jsem se osvobodil." [3] Mluv k lidu a provolej, ať všichni slyší: „Kdo je lekavý a bázlivý, ať se vrátí"."

Odešly tedy s pohoří Galaad a vrátily se z lidu dvacet dva tisíce mužův a toliko deset tisíc (jich) zůstalo.

[4] I řekl Hospodin Gedeonovi: „Ještě je (toho) lidu mnoho. Zaved je k vodě. Tam je budu zkoušeti a o kom ti řeknu, by s tebou šel, ten ať jde; komu jíti zabráním, ať se vrátí!" [5] Když pak lid k vodě sestupoval, řekl Hospodin Gedeonovi: „Ty, kteří budou vodu chlem-tati jazykem jako psi, odděl zvlášť; kteří však budou píti na sehnutých kolenech, ať jsou na straně druhé." [6] Bylo pak těch, kdo chlemtali vodu tři sta mužů; všecek ostatní lid pil na sehnutých kolenech. [7] I řekl Hospodin Gedeonovi: „Třemi sty mužů, kteří chlemtali vodu, vysvobodím vás, a vydám Madiana do tvé ruky; všecek pak ostatní lid ať se vrátí domů." [8] Když tedy vzali pro tolik lidí potravy a rohů, poručil všemu ostatnímu množství, by se vrátilo do svých stanův a sám se třemi sty mužů vydal se do boje. Tábor Madianův byl dole v údolí.

[9] Oné noci řekl mu Hospodin: „Vstaň a sestup do tábora, neb dávám je do tvé ruky. [10] Bojíš-li se však jíti, ať sestoupí s tebou Fara, služebník tvůj. [11] Až uslyšíš, c0 mluví, posilní se tvé ruce a bezpečněji sestoupíš k ležení nepřátelskému."

Sestoupil tedy on a Fara, jeho služebník, na kraj ležení, kde byla ozbrojená hlídka.

[12] Madian, Amalek a všichni východní národové leželi rozptýleni v údolí jako množství kobylek; také velbloudů bylo bez počtu, jako písku, který leží na břehu mořském.

[13] Když Gedeon přišel, vypravoval jeden svému druhu sen a takto líčil, co se mu zdálo: „Měl jsem sen, i zdálo se mi, jak ječný podpopelný chléb se valí a svaluje se na ležení madianské; když se přivalil ke stanu, vrazil do něho, podvrátil jej a srovnal úplně se zemí." [14] Ten, jemuž to pravil, odpověděl: „Není to nic jiného, než meč Gedeona, syna Joasova, muže israelského; dalť Hospodin do jeho ruky Madiana a všecek jeho tábor." [15] Když uslyšel Gedeon sen a jeho výklad, poklonil se, a navrátiv se do ležení Israelova, řekl: „Vstaňte, dalť Hospodin do našich rukou tábor Madianův."

[16] A rozdělil tři sta mužů na tři oddíly, dal jim do rukou rohy, prázdné džbány a do těch džbánů pochodně, [17] a řekl jim: „Co uvidíte mne činiti, to učiňte; vejdu na kraj ležení a co budu činiti, činte po mně. [18] Až zazní, roh v ruce mé, trubte také vy okolo stanův a vzkřikněte: „Hospodinu a Gedeonovi!"

[19] I vešel Gedeon a tři sta mužů, kteří byli s ním, na pokraj ležení, když začínala půlnoční hlídka a když byly stráže postaveny, a začali troubiti na rohy a rozbíjeti džbán o džbán. [20] Když tak na třech místech kolem tábora zatroubili a džbány rozbili, drželi v

---

Hl. 7. V. [5]. *„chlemtati"*, t. j. lízati jazykem vodu hned z pramene; je to známka lidí nezchoulostivělých, nezvyklých na pohodlí. Píti vodu tak, že si člověk ku prameni klekne nebo sedne na bobek (jak Východané dosud rádi dělávají) a podávati si vodu hrstí k ústům, možno považovati na tu dobu za známku jakési změkčilosti.

V. [10]. Obáváš-li se ještě vytáhnouti do boje se 300, sestup prve do ležení Madianů se svým služebníkem (zbrojnošem) a vyzvěď náladu a smýšlení nepřítelovo. – Vůdcové mívali své *zbrojnoše;* tak níže 9, 54; I. Král 14, 16. a j.

levicích pochodně, v pravici zvučící rohy a volali: „Meč Hospodinův a Gedeonův;" [21] a každý zůstal státi na svém místě na obvodu nepřátelského tábora. Tak bylo všechno ležení uvedeno ve zmatek, a křičíce a bědujíce utíkali. [22] Nicméně však tři sta (oněch) mužů nepřestávalo troubiti na rohy a Hospodin obrátil po celém táboře meč (druha proti druhu), že se navzájem vraždili. [23] Utíkali pak až do Betsetty a na pomezí Abel-mehuly za Tebbat.

Mužstvo israelské z Neftali, Asera a ze všeho Manasse sešlo se a pronásledovalo Madiana.

[24] Gedeon poslal také posly po všech horách Efraim, řka: „Sestupte proti Madianským a obsaďte vody až k Betbeře a Jordán." I sešel se všecek Efraim a obsadil vody až k Betbeře a Jordán. [25] Zajavše dva muže madianské, Oreba a Zeba, zabili Oreba na skále Oreb, Zeba pak v lisu Zeb. A pronásledovali Madiana, nesouce hlavu Orebovu a Zebovu ke Gedeonovi za řeku Jordán.

HLAVA 8. – [1] I řeklo mu mužstvo Efraimovo: „Cos to udělal, že jsi nás nepovolal, když jsi vyšel do boje proti Madianským?" A silně se (s ním) vadili a téměř násilí činili. [2] On jim odpověděl: „Mohl jsem dokázati něco takového, co jste učinili vy? Není-liž lepší paběrování Efraimovo, než vinobraní Abiezerovo? [3] Do rukou vašich vydal Hospodin knížata madianská Oreba a Zeba; mohl jsem já dokázati něco takového, jako jste učinili vy?" Když tak promluvil, upokojila se rozhořčenost jejich, kterou byli proti němu nabubřelí.

[4] Když přišel Gedeon k Jordánu, přešel jej se třemi sty mužů, kteří byli s ním; únavou však nemohli utíkajících (dále) pronásledovati.

[5] Tu pravil mužům sokkotským: „Dejte, prosím, chleba lidu, který je se mnou, – jsouť velmi zemdleni, – bychom mohli pronásledovati Zebee a Salmanu, krále madianské." [6] Knížata sokkotská odpověděla: „Jsou snad dlaně rukou Zebee a Salmany v rukou tvých, že žádáš, bychom dali vojsku tvému chleba?" [7] On jim řekl: „Až tedy dá Hospodin Zebee a Salmanu do rukou mých, rozmlátím maso vaše trním a bodláčím pouště."

[8] Odtud stoupaje přišel do Fanuelu a mluvil k mužům toho města podobně. Oni mu odpověděli také tak, jak odpověděli mužové sokkotští. [9] Řekl tedy i jim: „Až se vrátím v pokoji jako vítěz, zbořím tuto věž."

[10] Zebee a Salmana odpočívali s veškerým svým vojskem. Patnáct tisíc mužů totiž zůstalo ze všech zástupů východních národů, když bylo sto dvacet tisíc bojovníků, tasících meč, zabito. [11] Gedeon vystoupiv cestou kočovníků k východní straně Nobe a Jegbay, udeřil na ležení nepřátel, kteří byli bezpečni a nic protivného se nenadáli. [12] Zebee a Salmana dali se na útěk, Gedeon je pronásledoval a chytil; také uvedl do zmatku všecko vojsko jejich.

[13] Když se před východem slunce vracel z boje, [14] chytil jinocha ze sokkotského mužstva, vyptal se ho na jména knížat a starších sokkotských a (ten mu) napsal sedmdesát sedm mužů. [15] Přišed pak do Sokkotu řekl jim: „Hle, Zebee a Salmana, o kterých jste mi potupně mluvili, řkouce: Jsou snad ruce Zebee a Salmany v rukou tvých, že žádáš, bychom dali mužům, kteří jsou zemdleni a zeslabeni, chleba?" [16] Vzav tedy starší města, jakož i trní a hloží pouště, rozedral jím a rozbil muže sokkotské.

[17] Podvrátil také věž Fanuelu, usmrtiv obyvatele města.

[18] Řekl pak Zebeovi a Salmanovi: „Jací to byli mužové, které jste zavraždili na Taboru?" Oni odpověděli: „(Byli) podobni tobě a každý jako kralevic." [19] On jim odpověděl: „Bratři moji (to) byli, synové mé matky. Živ je Hospodin, že bych vás, kdybyste je byli

zachovali, nezabil!" [20] Potom řekl Jeterovi, svému prvorozenci: „Vstaň a usmrť je!" Když on netasil meče – báli se, neboť byl ještě mládeneček – [21] řekli Zebee a Salmana: „Vstaň ty a obořte se na nás, neboť podle věku jest i síla člověkova." Gedeon (tedy) vstal, zabil Zebee a Salmanu a vzal ozdoby a závěsy, kterými zdobívají hrdla královských velbloudů.

[22] Tu řekli všichni mužové israelští Gedeonovi: „Panuj nad námi ty a syn tvůj a syn tvého syna, neboť jsi nás vysvobodil z ruky Madianských." [23] On jim řekl: „Nebudu panovati nad vámi já, aniž bude panovati nad vámi syn můj, ale bude panovati nad vámi Hospodin."

[24] A (dále) jim řekl: „Jednu (jen) věc od vás žádám: dejte mi náušnice ze své kořisti." – Mívali totiž Ismaelští zlaté náušnice. – [25] Oni odpověděli: „Velmi rádi (je) dáme." A prostřevše na zemi plášť naházeli do něho náušnice z kořisti. [26] Byla pak váha vyžádaných náušnic tisíc sedm set lotů zlata kromě ozdob, náhrdelníků a purpurového roucha, které králové madianští nosívali, a kromě zlatých řetízků s velbloudů. [27] Gedeon učinil z toho efod a uložil jej ve svém městě Efra.

Používal ho pak všecek Israel ke smilstvu, že se stal Gedeonovi a veškerému jeho domu zkázou.

[28] Tak snížen byl Madian před syny Israelovými, že nemohli již pozdvihnouti šíjí svých, a země měla pokoj čtyřicet let, ve kterých Gedeon spravoval lid.

[29] Jerobaal, syn Joasův, pak odešel a bydlil ve svém domě.

[30] Měl sedmdesát synů, kteří vzešli z jeho krve, neboť měl více manželek.

[31] Ženina jeho, kterou měl v Sichemu, porodila mu syna jménem Abimelecha.

[32] I zemřel Gedeon, syn Joasův, ve velikém stáří a byl pochován ve hrobě Joasa, otce svého, v Efře (patřící) rodu Ezri.

[33] Když Gedeon zemřel, zvrhli se synové Israelovi a smilnili s Baaly. A učinili s Baalem smlouvu, že jim bude bohem. [34] Nepamatovali na Hospodina, Boha svého, který je vytrhl z rukou všech jejich nepřátel kolkolem, [35] aniž učinili milosrdenství s domem Jerobaala, Gedeona, se zřetelem na vše dobré, co byl učinil Israelovi.

HLAVA 9. – [1] Abimelech, syn Jerobaalův, odešel do Sichemu ku bratrům své matky, a pravil jim a veškerému příbuzenstvu otce své matky: [2] „Mluvte ke všem mužům sichemským: „Co je vám lépe, aby panovalo nad vámi sedmdesát mužů, všichni synové Jerobaalovi, nebo by panoval muž jeden? Spolu také považte, že jsem vaše kost a vaše maso." [3] I mluvili bratři jeho matky o něm ke všem mužům sichemským všecky tyto řeči, a naklonili srdce jejich Abimelechovi, říkajíce: „Bratr náš (to) je." [4] A dali mu sedmdesát lotů stříbra z chrámu Baalberitu. On si za ně najal muže chudé a toulavé, aby šli za ním. [5] Přišed pak do domu svého otce v Efře, pobil bratry své, syny Jerobaalovy, sedmdesát mužů, na jednom kameni. – Zůstal však Joatam, nejmladší syn Jerobaalův, že se skryl. – [6] A všichni

---

Hl. 8. V. [27]. *„efód"* bylo nádherné roucho, jaké nosívali velmožové a jaké bylo předepsáno také velekněz. Viz Ex 28. Israelité efódu zneužívali k zapovězené bohopoctě a v tomto smyslu *„smilnili"* (viz Ex 34, 15; Lv 17, 7; 20, 6.).

V. [35]. *Sichemští* pomáhali bez *milosrdenství* vraždit syny Gedeonovy. Srv. 9, 16.– 18. – Gedeon skrytým mládím, nepatrným hloučkem svých věrných bojovníků, nepatrnými zbraněmi (hliněné nádoby, rohy a pochodně), velikým počtem nepřátel a přece skvělým vítězstvím podobá se novozákonnému *Osvoboditeli,* který pochodněmi své nauky a milosti dosud přemáhá pohanský svět. Kristus je chléb živý, který sestoupil s nebes a v Eucharistii denně sestupuje, aby převracel stany nepřátel lidu svého.

Hl. 9. V. [6]. *Mello* byla *tvrz sichemská,* zvaná níže ve v. 46.– 49. *„věží",* Kanaanská hrazená města mívala ve hradbách také *tvrz* (akropoli) důkladně opevněnou. Viz Nm 13, 28. Místo kolem tvrze obydlené mohli bychom nazývati *„městem horním"* proti ostatním čtvrtím města, činícím *„město dolní". – Dub* ten,

mužové sichemští a všecky rody města Mello se shromáždili, šli a ustanovili Abimelecha králem vedle dubu, který stál v Sichemu.

[7] Když to bylo zvěstováno Joatamovi, šel, postavil se na vrch hory Garizimu. a hlasitě volal řka:

Slyšte mě, mužové sichemští,
a tak slyš (i) vás Bůh!

[8] Šly kdysi stromy pomazat nad sebou krále.
I řekly olivě: „Panuj nad námi!"
[9] Ona však odvětila:
Zda mohu opustit svou tučnost,
které užívají bohové i lidé,
a jíti, bych byla povýšena mezi stromy?"

[10] I řekly stromy fíkovníku:
„Pojď a přijmi království nad námi!"
[11] Ten jim však odpověděl:
„Zda mohu opustit svou sladkost,
ovoce to přelahodné,
a jíti, bych byl povýšen mezi stromy?"

[12] Potom řekly stromy révě:
„Pojď, a kraluj nad námi!"
[13] Ona jim odvětila:
„Zda mohu opustit své víno,
které obveseluje Boha i lidi,
a (dáti) se povýšit nad ostatní stromy?"
[14] Řeklo tedy všecko stromoví bodláku:
„Pojď, a panuj nad námi!"
[15] On jim odpověděl:
„V pravdě-li ustanovujete si mne králem,
pojďte a odpočívejte v mém stínu;
ne-li, vyjde oheň z bodláku,
a pohltí cedry libanské."

[16] Nyní tedy, jestliže po právu a bez hříchu ustanovili jste nad sebou králem Abimelecha, dobře-li jste učinili s Jerobaalem a s domem jeho, (jestliže) jste se odplatili mu za jeho dobrodiní, že za vás bojoval, [17] že život svůj vydal v nebezpečí, aby vytrhl z ruky Madianských vás, [18] kteří jste nyní povstali proti domu otce mého, (kteří) jste pobili syny jeho, sedmdesát mužů na jednom kameni, a ustanovili jste králem Abimelecha, syna jeho nevolnice, nad sichemskými obyvateli, protože je váš bratr – [19] jestliže tedy po právu a bez hříchu jste učinili s Jerobaalem a domem jeho: radujte se dnes z Abimelecha, on pak

zvaný v hebr.: *„mussáb"* byl památný. Srv. Gn 12, 6; Dt 11, 30; Gn 35, 4. Snad patřil ke kanaanské svatyni. Srv. Jos 24, 25.

V. [7]. Starý *Sichem* byl tam, kde je dnešní ves *Baláta,* jak zjištěno vykopávkami Sellinovými.

ať se raduje z vás! [20] Jestliže však proti právu (jste učinili): ať vyjde oheň z něho a stráví obyvatelstvo Sichemu a město Mello; ať vyjde oheň z mužstva sichemského a z města Mello a pohltí Abimelecha!"

[21] Když to řekl, utekl, odešel do Bery a bydlil tam boje se Abimelecha, bratra svého.

[22] Abimelech kraloval nad Izraelem tři léta.

[23] Poslal pak Hospodin velmi zlého ducha mezi Abimelecha a obyvatele sichemské; i začali si ho oškliviti [24] a zločin vraždy sedmdesáti synů Jerobaalových, prolití jejich krve zazlívati Abimelechovi, bratru svému, a ostatním knížatům sichemským, která mu pomáhala.

[25] I položili proti němu zálohy na vrchu hor; mezi tím co čekali na jeho příchod, provozovali loupežnictví olupujíce kolemjdoucí. Bylo to také Abimelechovi zvěstováno.

[26] Ta přišel Gaal, syn Obedův, se svými bratry a vtáhl do Sichemu. Jeho příchodem pozdviženi jsouce obyvatelé Sichemu [27] vyšli na pole, obrali vinice, lisovali hrozny, uspořádali tance se zpěvem, vešli do chrámu svého boha a hodujíce a pijíce zlořečili Abimelechovi. [28] Gaal, syn Obedův, volal: „Kdo jest Abimelech a co je Sichem, abychom mu sloužili? Zda není synem Jerobaalovým a zda neustanovil svého služebníka Zebula knížetem nad mužstvem Emora, otce Sichemova? Proč tedy měli bychom mu sloužiti? [29] Kéž mi dá někdo tento lid do rukou, bych odklidil Abimelecha!"

I bylo řečeno Abimelechovi: „Shromáždi množství vojska a přijel!"

[30] Zebul pak, kníže města, uslyšev řeči Gaala, syna Obedová, velmi se rozhněval [31] a vzkázal tajně Abimelechovi: „Hle, Gaal, syn Obedův, přišel se svými bratry do Sichemu a bouří proti tobě město. [32] Vstaň tedy v noci s lidem, který s tebou jest, a skryj se v poli; [33] časně zrána pak, až bude vycházeti slunce, udeř na město; a když on vyjde se svým lidem proti tobě, učiň mu, co budeš moci."

[34] Vstal tedy Abimelech se vším vojskem svým v noci, a položil u Sichemu na čtyřech místech zálohy. [35] Když pak vyšel Gaal, syn Obedův, a zastavil se ve vchodu městské brány, vstal Abimelech a vojsko, (které bylo) s ním s místa záloh. [36] Gaal uzřev lid, řekl Zebulovi: „Hle, s hor sestupují zástupy." On mu odpověděl: „Stíny hor zdají se ti býti hlavami lidí a tím klamem se mýlíš." [37] A opět řekl Gaal: „Hle, lid sestupuje se středu krajiny a jeden zástup přichází cestou vedoucí k dubu." [38] Zebul mu pravil: „Kde jsou nyní tvá ústa, jimiž jsi mluvil: „Kdo jest Abimelech, abychom mu sloužili?" Zda to není ten lid, kterým jsi pohrdal? Vytáhni a bojuj proti němu!" [39] Vytáhl tedy Gaal před lidem sichemským a dal se do boje s Abimelechem. [40] Když se dal na útěk, pronásledoval jej (Abimelech) a vehnal do města; padalo jich velmi mnoho na jeho straně až ku bráně městské.

[41] Abimelech zůstal v Rumě, Zebul pak vyhnal Gaala a druhy jeho z města; netrpěl, aby v něm zůstali.

[42] Druhého dne vyšel lid do pole. Když to bylo oznámeno Abimelechovi, [43] vzal své vojsko, rozdělil na tři oddíly a položil v polích zálohy. Když viděl, že lid vychází z města, vstal a udeřil na ně; [44] se svým oddílem napadl město a oblehl je, zatím co dva oddíly běhajíce po poli, honily nepřítele. [45] Abimelech dobýval města celý ten den; dobyv ho, pobil jeho obyvatelstvo a zbořil je tak, že je posypal solí.

V. [24]. dle hebr. poslal Hospodin ducha rozbroje, by tak na Abimelechovi i Sichemských potrestal krev synů Gedeonových, kterou byli společně prolili.

[46] Když to uslyšeli obyvatelé sichemské věže, vešli do chrámu svého boha Berita, [kde s ním byli učinili smlouvu – odkudž to místo velmi opevněné dostalo jméno]. [47] Abimelech uslyšev, že muži věže sichemské jsou shromážděni (tam), [48] vystoupil se vším lidem svým na horu Selmon, vzal sekeru, uťal se stromu větev, vložil si (ji) na rameno a nesa (ji) řekl druhům: „Co mne vidíte činiti, spěšně učiňte." [49] Nasekavše tedy o závod větví se stromů, šli za vůdcem, obložili hrad, pálili (je) a tak se stalo, že dýmem a ohněm zahynulo tisíc lidí, mužův i žen, obyvatelů věže sichemské.

[50] Odtud Abimelech odtáhnuv přišel k městu Tebes, které vojskem obklíčil a dobýval. [51] Prostřed města byla vysoká věž, a na tu se utekli muži, ženy a všecka městská knížata, zavřeli co nejpevněji dveře, a postavili se na střechu věže za cimbuří. [52] Abimelech přistoupiv k věži udatně bojoval a přibližuje se vchodu, snažil se podložiti oheň. [53] Tu hle, jedna žena hodila shůry kus mlýnského kamene, udeřila (jím) Abimelecha do hlavy a prorazila mu lebku. [54] On zavolav rychle svého zbrojnoše, řekl mu: „Vytas meč a zabij mě, aby se snad neříkalo, že jsem byl usmrcen ženou." Plně tedy rozkaz, usmrtil jej.

[55] Když tak umřel, všichni, kdo s ním byli z Israele, vrátili se domů. [56] Tak odplatil Bůh zlé, které byl Abimelech na svém otci spáchal, zabiv sedmdesát bratří svých. [57]. Také Sichemským dostalo se odplaty za to, co učinili; stihla je kletba Joatama, syna Jerobaalova.

Tola a Jair. (10, 1.– 5.)

HLAVA 10. – [1] Po Abimelechovi povstal vůdce v Israeli Tola, syn Fuy, strýce Abimelechova, muž z Issachara, který bydlil v Samiru na horách Efraim. [2] Soudil Israele dvacet tři léta, a když zemřel, byl pochován v Samiru.

[3] Po něm následoval Jair, Galaaďan, který soudil Israele dvacet dvě léta. [4] Měl třicet synů, kteří sedávali na třiceti oslátkách, a byli knížaty třiceti měst, která podle jeho jména slují Havot Jair, to jest „města Jairova" až do dneška – v zemi Galaad. [5] Když Jair umřel, byl pochován v místě, jemuž je jméno Kamon.

Jeftovy boje s Ammoňany. (10, 6.– 12, 7.)

[6] Synové Israelovi staré hříchy novými rozmnožujíce činili, co bylo zlé v očích Hospodinových: sloužili modlám Baalů, Astart, bohům Syrie, Sidonu, Moabska, Ammoncův a Filišťanův; opustili Hospodina, přestali ho ctíti. [7] Hospodin se na ně rozhněval a vydal je do rukou Filišťanův a synův Ammonových. [8] A byli souženi a velmi utiskováni osmnáct let všichni, kdo sídlili za Jordánem v zemi Amorrhejských, to jest v Galaadu; [9] synové Ammonovi dokonce překročivše Jordán zpustošili Judu, Benjamina a Efraima.

Byl tedy Israel náramně soužen. [10] I volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme proti tobě, že jsme opustili Hospodina, Boha svého, a sloužili Baalům." [11] Hospodin jim pravil: „Když vás sužovali Egypťané, Amorrhejští, synové Ammonovi, Filišťané, [12] Sidonští, Amalečané a Kanaanští, a když jste volali ke mně, zda jsem vás nevysvobodil z jejich ruky? [13] Přece však jste mne opustili a ctili bohy cizí; proto vás již neosvobodím; [14] jděte a

V. [46]. *„sichemská věž" = Mello* v. 6. 20. – *„Berit" = Ba' al-berit* v. 4, – Dle hebr. odebrali se na místo, jež sluje *„seríach".* Byla to nejspíše *posvátná jeskyně,* jakási krypta pod chrámovou podlahou; podobné jeskyně pod svatyní nalezeny Macaliatrem v Gezeru, Sellinem ve hradě Ištarvaššurově v Ta'anneku, takové byly též v Hierapoli a jsou dosud v Mekce a v Jerusalemě (v mešitě Omarově pod posvátnou skalou),

V. [49]. Dle hebr. naházeli větve ty na jeskyni, ve které se Sichemští ukryli, zapálili je, aby tak zadusili nepřátele kouřem.

Hl. 10. V. [1]. Není pravdě podobno, že byl Tola, Issacharovec, po meči zpřízněn s Abimelechem, Manassovcem, jak dí Vulg.; dlužno proto s hebr. místo „strýce Abimelechova" čísti: „syna Dódóva".

vzývejte bohy, které jste si vyvolili, ať oni vás vysvobodí v době tísně." [15] Tu řekli synové Israelovi Hospodinu: „Zhřešili jsme, odplať nám ty podle libosti, toliko nyní nás zachraň!" [16] To pravivše vyházeli ze svého území všecky modly bohů cizích a začali sloužiti Hospodinu Bohu. I slitoval se nad jejich bídou. [17] Synové Ammonovi shromáždivše se rozbili stany v Galaadu. Synové Israelovi shromáždivše se proti nim položili se v Masfě. [18] A knížata galaadská se usnesla: „Kdo z nás první počne bojovati proti synům Ammonovým, ten budiž vůdcem lidu galaadského!"

HLAVA 11 – [1] Toho času žil Jefte Galaadský, muž velmi silný a bojovný, syn nevěstky, který se narodil z Galaada.

[2] Měl pak Galaad manželku, z níž dostal syny, a ti když dorostli, vyhnali Jefte řkouce: „Dědicem v domě otce našeho býti nemůžeš, ježto jsi narozen z jiné matky." [3] I utekl od nich a chtěje se jím vyhnouti usadil se v zemi Tob. Shromažďovali se pak u něho chudí a loupeživí muži, a následovali ho jako (svého) vůdce.

[4] V těch dnech bojovali synové Ammonovi proti Israelovi. [5] Když na něho prudce dotírali, šli starší z Galaadu, aby (si) odvedli na pomoc Jefte ze země Tob. [6] Pravili mu: „Pojď, buď knížetem naším a bojuj proti synům Ammonovým." [7] On jim odpověděl: „Nejste-li vy ti, kteří mne nenáviděli a vyhnali z domu otce mého? Nyní ke mně přicházíte jsouce donuceni nouzí." [8] Tu řekla knížata galaadská Jeftovi: „Proto jsme nyní k tobě přišli, abys šel s námi, bojoval proti synům Ammonovým a byl vůdcem všech, kdo bydlí v Galaadu." [9] Jefte jim pravil: „V pravdě-li jste ke mně přišli, bych bojoval za vás proti synům Ammonovým? A vydá-li je Hospodin do rukou mých, budu já vaším knížetem?" [10] Oni mu odpověděli: „Hospodin, který toto slyší, je svědkem mezi námi, že splníme sliby své."

[11] Odešel tedy Jefte s galaadskými knížaty a všecek lid učinil ho svým knížetem.

Jefte pronesl všecky své řeči před Hospodinem v Masfě.

[12] Poté vyslal posly ke králi synův Ammonových, aby jeho jménem řekli: „Co je mezi námi, že jsi proti mně vytáhl, bys pustošil mou zemi?" [13] (Král) jim odpověděl: „Protože Israel, když vystupoval z Egypta, zabral mou zemi od končin Arnonu až k Jaboku a k Jordánu. Nyní mi ji tedy v pokoji navrať!"

[14] Jefte je poslal znova a kázal jim, by řekli králi ammonskému: [15] „Toto praví Jefte: „Nevzal Israel země Moab ani země synův Ammonových, [16] ale když vyšel z Egypta, šel pouští až k Rudému moři a přišel do Kadesu; [17] i poslal posly ke králi edomskému se vzkazem: „Dovol mi, bych prošel tvou zemí!" On však nechtěl přivoliti k jeho prosbám. Poslal též ke králi moabskénm, a ten také pohrdavě odepřel poskytnouti průchod. Zůstal tedy (Israel) v Kadesu, [18] pak obešel s boku Edomsko a Moabsko, přišel k východnímu pomezí Moabska, položil se tu za Arnonem táborem, do krajin Moabu však vejíti nechtěl. – Arnon je totiž hranicí Moabska. – [19] Poté poslal Israel posly k Sehonovi, králi amorrhejskému, který sídlil v Hesebonu se vzkazem: „Dovol, bych prošel tvou zemí až k řece." [20] On však také pohrdnuv slovy Israelovými nedovolil mu projíti svým územím, ale sebrav nesčetné vojsko vytáhl proti němu do Jasy a silně mu odporoval. [21] Hospodin však dal jej do rukou Israelových se vším jeho vojskem; (Israel) jej porazil a opanoval celou zemi Amorrhejských, obyvatele té krajiny [22] i všechny jeho končiny od Arnonu k Jaboku a od pouště až po Jordán. [23] Hospodin tedy, Bůh Israelův, vyhladil Amorrhea, když bojoval proti němu lid jeho israelský, a ty nyní chceš opanovati jeho zemi? [24] Nenáleží ti právem, co má bůh tvůj Chamos ve své moci? Čeho tedy Hospodin, Bůh náš, zvítěziv nabyl, musí

býti majetkem naším. [25] Či snad jsi ty lepší než Balak, syn Seforův, král moabský; nebo můžeš tvrditi, že měl s Israelem spor a bojoval proti němu, [26] když sídlil v Hesebonu a jeho všech, v Aroeru a ve všech jeho, jakož i ve všech městech podle Jordánu tři sta let? Proč jste se nepokusili po tak drahný čas o toto navrácení? [27] Neprohřešuji se tedy proti tobě já, ale ty činíš zle proti mně vypovídaje mi nespravedlivou válku. Hospodin buď rozhodčím tohoto dne a rozsoudiž mezi Israelem a mezi syny Ammonovými!"

[28] Král synův Ammonových však nechtěl přestati na slovech Jeftových, která po poslech vzkázal.

[29] Tu přibyl na Jefte duch Hospodinův. Chodil po Galaadu a Manassovi, (přišel) i do Masfy galaadské a odtud táhl proti synům Ammonovým.

[30] A učinil slib Hospodinu řka: „Dáš-li syny Ammonovy do rukou mých: [31] kdokoli vyjde ze dveří domu mého a se potká se mnou, až se budu vraceti v pokoji od synův Ammonových – toho budu obětovati Hospodinovi v celopal."

[32] Přitáhl tedy Jefte na syny Ammonovy, aby proti nim bojoval. Hospodin je dal do rukou jeho; [33] i porazil je na hlavu od Aroeru až jak přicházíš do Mennitu, – dvacet měst – a až k Abelu, které je poseto vinicemi. Tak byli synové Ammonovi pokořeni syny Israelovými.

[34] Když se Jefte vracel do Masfy, do svého domu, přišla mu jednorozená dcera jeho vstříc s bubínky a tanci. – Jiných totiž dětí neměl. – , [35] Spatřiv ji, roztrhl roucha svá a pravil: „Běda mně, dcero má, způsobila jsi mi zklamání, a i ty se klameš! Neboť otevřel jsem ústa svá k Hospodinu a jiného učiniti nebudu moci." [36] Ona mu odpověděla: „Otče můj, otevřel-lis ústa svá k Hospodinu, učiň mi, co jsi slíbil, když ti je popřáno potrestati tvého nepřítele a zvítěziti nad ním." [37] A (dále) pravila otci: „Jen to mi uděl, zač prosím: Dovol mi, bych směla dva měsíce choditi po horách a oplakávati s družkami své panen-

V. [25]. n. *Balak* nechtěl bojovati proti Israelitům, by jim krajinu tu odňal, ale aby svou říši chránil proti mocnému a nebezpečnému sousedu. Nm hl. 22.– 24; Jos 24, 9.

V. [29]. Jeftovi dostalo se ducha Hospodinova, by vykonal svůj úkol – osvoboditi vojensky Zajordánské od útisků Ammonův; osvobozovací ta činnost je dále líčena ve v. 32. n. Také Aodovi (3, 10.), Gedeonovi (6, 34.), Samsonovi (14, 6. 19.) dostalo se podobného uschopnění. Nesnesl se však duch Hospodinův na Jefte proto, by učinil slib, že podá člověka v obět Hospodinu, zvítězí-li! *Masfa* byla shromaždištěm vojska israelského. Srv. 10, 17. Tam Jefte, když byl Galaaďany postaven v čelo vojska, se usídlil, tam měl svůj dům (níže v. 34.) a tam asi učinil slib svůj (v. 30. n.). Sem častěji na svých verbířských cestách se vrátil a odtud zase vycházel. Z 12, 2. zdá se vyplývati, že i Efraimovci byli vyzváni, by se zúčastnili boje.

V. [31]. Že chtěl Jefte podati lidskou obět, dlužno vysvětliti z tehdejších poměrů. Lidské oběti byly u národů, se kterými Israelité sousedili, v obyčeji a vysoko ceněny, ježto ukládaly zejména rodičům vzdáti se svých největších pokladů – vlastních dětí. Zákon mojžíšský sice oběti lidské zakazoval (Dt 12, 31.), avšak Jeftovi, synu nevěstčinu, nedostalo se pečlivého výchovu náboženského a v době pozdější, kdy byl v čele lupičské tlupy, málo slýchal o zákonu Hospodinově, mnoho však o lidských obětech. Bylo tedy snadno, že se dal svésti tímto obyčejem, tím snáze, že viděl v takové oběti projev rytířské velkodušnosti. Snad lze se domnívati, že se dal oklamati těmito okolnostmi ošklivost lidské vraždy jaksi omlouvajícími, ano jí zdánlivě zvláštní ceny dodávajícími, že nepovažoval *svůj* čin za nedovolený. Na obět své *dcery* ovšem tu nepomýšlel (srv. v. 35.). Písmo vypravujíc jeho čin, neschvaluje ho, ba spíše jemně kárá, když ve v. 39. dí, že *„jí učinil, jak byl slíbil"* a nelíčí podrobněji krvavé oběti.

Z tohoto jediného činu nábožensky málo vzdělaného válečníka nelze právem vyvozovati, že bylo u Israelitů kdysi všeobecné rozšířené přesvědčení, že lidským obětem přísluší před Bohem zvláštní cena a že byly oběti takové všeobecně rozšířeny. Nepomůže ani dovolávati se Gn 22., dle které dostává Abraham rozkaz od Boha, by obětoval svého syna; marno dovolávati se, že Samuel zabil Agaga. K oběti Abrahamové viz Gn 22. Samuel neobětoval Agaga; ale zabil ho, že si smrti zasloužil; není každé zabití člověka obětí! (1. Král 15, 33.)

ství." [38] On jí odpověděl: „Jdi!" a propustil ji na dva měsíce. Odešla tedy se svými družkami a oplakávala své panenství na horách. [39] Když pak přešly dva měsíce, vrátila se k otci svému, a (ten) jí, která muže nepoznala, učinil, jak byl slíbil. Odtud rozšířil se obyčej v Israeli a zachovává se zvyk, [40] že rok co rok scházívají se dcery israelské a oplakávají dceru Jefte, Galaaďana, čtyři dny.

HLAVA 12. – [1] Tu však, hle, v Efraimu vzniklo pozdvižení; přešedše na sever řekli (Efraimovci) Jeftovi: „Proč jsi nechtěl, jda do boje proti synům Ammonovým, nás povolati, bychom táhli s tebou? Proto zapálíme ti dům." [2] On jim odpověděl: „Když bylo mně i lidu mému prudce potýkati se s Ammonovými syny, volal jsem vás, byste mi přispěli na pomoc, avšak nechtěli jste. [3] Vida to, vydal jsem v nebezpečí život svůj, táhl jsem proti synům Ammonovým a Hospodin je vydal do rukou mých. Čím jsem si toho zasloužil, že se pozdvihujete k boji proti mně?"

[4] Svolav tedy k sobě všechny muže Galaadu, bojoval proti Efraimu, a porazili Galaadští Efraima, že řekl: „Uprchlíkem je Galaad z Efraima a bydlí mezi Efraimem a Manassem."

[5] Pak obsadili Galaadští brody jordánské, kterými se měl Efraim navrátiti. A když přišel k nim někdo z četných uprchlíkův efraimských, a řekl: „Prosím, bystę mi dovolili přejíti," tázali se ho Galaadští: „Jsi ty Efraimský?" Když řekl: „Nejsem," [6] pravili mu: „Rci tedy „šibbo-let" – to znamená „klas". – Když odpověděl „sibbolet" nemoha touže hláskou vysloviti „klas": ihned ho chytili a zabili tu u brodu jordánského. Čtyřicet dva tisíce padly tehdy z Efraima.

[7] Jefte Galaadský soudil Israele šest let; když umřel, byl pochován ve svém městě v Galaadu.

Abesan, Áhialon a Abdon. (12, 8.– 15.)

[8] Po něm soudil Israele Abesan z Betlema. [9] Ten měl třicet synův a tolikéž dcer, jež rozevdal ven za manžely; svým synům vzal stejný počet žen, které uvedl do domu svého. Soudil Israele sedm let. [10] Když umřel, byl pochován v Betlemě.

[11] Po něm přišel Ahialon, Zabulonovec, a soudil Israele deset let [12] Když umřel, byl pohřben v Zabulonsku.

[13] Po něm soudil Israele Abdon, syn Illelův, Faratoňan. [14] Ten měl čtyřicet synův a z nich třicet vnuků, kteří jezdili na sedmdesáti oslátkách. Soudil Israele osm let. [15] Když umřel, byl pochován ve Faratonu v Efraimsku, v horách Amalečanů.

Hrdinské činy Samsonovy. (13, 1.– 16, 31.)

HLAVA 13. – [1] Když synové Israelovi činili opět, co bylo zlé v očích Hospodinových, vydal je do rukou Filišťanů na čtyřicet let.

[2] Byl pak jeden muž ze Saray, z kmene Dan, jménem Manue, který měl manželku neplodnou. [3] Té zjevil se anděl Hospodinův a řekl jí: „Jsi neplodná, bez dětí, ale počneš a porodíš syna. [4] Vystříhej se tedy, bys nepila vína, ani opojného nápoje, a nejedla nic nečistého; [5] neboť počneš a porodíš syna, jehož hlavy břitva se nedotkne – budeť Božím nazirejským od svého dětství, od matčina lůna – a ten počne vysvobozovati Israele z rukou Filišťanů."

[6] Když pak přišla k svému manželu, řekla mu: „Muž Boží ke mně přišel, andělského vzezření, velmi hrozného. Když jsem se ho tázala, kdo je, odkud přichází a jak se jmenuje,

Hl. 13. V. [4]. Povinnosti, které stanovil zákon Nm 6. nazirovi, uloženy tu již matce, aby byl Samson nazirem, Jahvovi zasvěceným, *hned od svého početí.*

nechtěl mi říci, [7] ale odpověděl: „Hle, počneš a porodíš syna; chraň se, bys nepila vína, aniž opojného nápoje, a nepožívala nic nečistého, neboť chlapec bude Božím nazirejským od svého dětství, od mateřského lůna až do dne své smrti"."

[8] Modlil se tedy Manue k Hospodinu řka: „Prosím, Pane, by muž Boží, kterého jsi poslal, přišel opět a poučil nás, co činiti s chlapcem, který se má narodit." [9] I vyslyšel Hospodin prosbu Manuovu, a anděl Boží zjevil se opět jeho manželce, když seděla na poli – Manue však, manžel její, s ní nebyl. – Když anděla uzřela, [10] běžela rychle k muži svému a zvěstovala mu: „Hle, zjevil se mi muž, kterého jsem onehdy viděla." [11] I vstal, šel za svou ženou, a přišed k muži, řekl mu: „Jsi ty ten, který mluvil k (mé) ženě?" On odpověděl: „Já to jsem." [12] Manue mu pravil: „Až se naplní řeč tvá, co chceš, by chlapec činil, nebo čeho se má chrániti?" [13] Anděl Hospodinův Manuovi řekl: „Všeho, jak jsem řekl ženě tvé, ať se zdržuje; [14] ničeho, co pochází z révy, ať nepožívá, ať nepije vína aniž opojného nápoje, a nic nečistého ať nejí. Co jsem jí přikázal, ať plní a zachovává."

[15] „Prosím tě," vece Manue andělu Hospodinovu, „abys vyhověl mým prosbám: připravíme ti kůzle." [16] „Kdybys mě i nutil" – odpovídá mu anděl – „nebudu jísti jídla tvého; chceš-li však učiniti celo-pal, obětuj to Hospodinu." Manue nevěda, že je to anděl Hospodinův,

[17] tázal se ho: „Jaké máš jméno, bychom tě ctili, až se naplní řeč tvá?"

[18] On mu odpověděl: „Proč se ptáš na jméno mé, které je divuplné?"

[19] Vzal tedy Manue kůzle a úlitby, a položil (je) na skálu v oběť Hospodinu, který činí divy; sám pak s manželkou díval se (na to). [20] Když vystupoval plamen s oltáře k nebi, vystoupil také v plameni anděl Hospodinův. Manue a manželka jeho vidouce to padli tváří na zem. [21] A že již nebylo anděla Hospodinova viděti, hned porozuměl Manue, že je to anděl Hospodinův. [22] I řekl své manželce: „Jistě zemřeme, že jsme viděli Boha." [23] Žena mu odpověděla: „Kdyby byl chtěl Hospodin nás usmrtit, nebyl by přijal z našich rukou celopalu ani úliteb, nebyl by nám všech těchto věcí ukázal, ani by nebyl pověděl budoucích věcí."

[24] Porodila tedy syna a dala mu jméno Samson. Chlapec rostl a Hospodin mu žehnal.

[25] I počal duch Hospodinův býti s ním v Ležení Danově mezi Saraou a Estaolem.

HLAVA 14. – [1] Když sestoupil Samson do Tamnaty, spatřil tam ženu z dcer filištínských. [2] I vrátil se a oznámil otci svému a mateři: „Viděl jsem ženu v Tamnatě z dcer filištínských; tu, prosím, vezměte mi za manželku." [3] Otec a matka mu však řekli: „Což není ženy mezi dcerami bratří tvých a ve všem národě mém, že chceš pojmouti manželku z Filišťanů, z těch neobřezanců?" I řekl Samson otci: „Tuto mi vezmi, neb se zalíbila mým očím."

[4] – Rodičové jeho nevěděli, že se to stalo působením Hospodinovým, že hledal příležitost proti Filišťanům. Toho času totiž Filišťané panovali nad Israelem. –

[5] Sestupoval tedy Samson [s otcem a s matkou] do Tamnaty. Když přišli k vinicím

---

V. [24]. *Šimšón* (hebr.) souvisí se slovem *„šemeš"*, slunce. Matka dávala a dává dosud u Arabů dětem jméno *dle nahodilé okolnosti*. Mohl tedy Simšón slouti *„Slunečným"* buď proto, že svítilo jasně slunce, když se narodil, nebo že později býval rád na slunci a byl sluncem opálen (= „slunečný"). Není tedy nutno ve jméně tom viděti zhuštěné báje (prvky mytické) o jeho osobě, podobné prý slunečnímu reku. Není ani nutno se domnívati, že matka Samsonova teprv je vytvořila, ale že použila jména již běžného.

V. [25]. *„počal býti s ním"* = počal ho *puditi, ponoukati* (hebr.).

Hl. 14. V. [5]. Kritikové, mezi nimi také Lagrange a Zapletal, právem se domnívají, že slova *„s otcem a s matkou"* jsou pozdější glosa; neboť byli proti sňatku svého syna s Filišťankou, a proto jejich cesta do Timny v této souvislosti je nevysvětlitelná; nevědí také nic o tom, že Samson na této cestě potkal mladého lva (v. G.). – Důsledně místo *„přišli"* dlužno s některými řeckými rukopisy čísti *„přišel"*. Samson, když byla jeho žádost

města, ukázal se mladý lev, zuřivě řvoucí a běžel proti němu. [6] I přikvačil duch Hospodinův na Samsona, že lva rozsápal, roztrhav (jej) na kusy jako kůzle, ačkoli neměl dokonce nic v ruce. – Otci ani matce nechtěl toho oznámiti. –

[7] Pak sestoupil a mluvil se ženou, která se líbila očím jeho.

[8] Když po několika dnech opět (tudy) šel, aby ji pojal, odbočil (s cesty), aby se podíval na mrtvého lva, a hle, roj včel byl v ústech lvových a plást medu. [9] Vybrav jej rukou jedl cestou; a přišed k otci a matce, dal jim kus, a oni jedli také. Nechtěl jim však oznámiti, že vybral med z těla lvova.

[10] Poté sestoupil otec jeho k (té) ženě a Samson učinil hody; tak totiž ženiši činívali. [11] Když jej občané toho místa viděli, dali mu třicet mládenců, by byli s ním. [12] Samson jim pravil: „Dám vám hádanku; jestli mi ji rozluštíte v sedmi dnech hodů, dám vám třicet plátěnek a tolikéž říz. [13] Nebudete-li moci mi (ji) rozluštiti, dáte vy mně třicet plátěnek a tolikéž říz." Když mu odpověděli: „Dej (nám) hádanku, ať (ji) slyšíme!" – [14] pravil jim:

„Z požírajícího vyšel pokrm
a ze silného vyšla sladkost."

Po tři dny nemohli tu hádanku rozluštiti. [15] Když pak nadešel den sedmý, řekli ženě Samsonově: „Lichoť muži svému a přemluv ho, by ti oznámil, co ta hádanka znamená; nebudeš-li chtíti to učiniti, spálíme tebe i dům otce tvého. Či proto jste nás pozvali na svatbu, abyste nás oloupili?" [16] Ronila tedy u Samsona slzy a naříkala řkouc: „Zanevřel jsi na mne a nemiluješ mne; proto mi nechceš vyložiti hádanku, kterou jsi dal synům národa mého." Ale on odpověděl: „Otci svému ani matce nechtěl jsem (to) pověděti, a tobě (to) mám oznámiti?" [17] Sedm hodových dní u něho plakala. Konečně sedmého dne, když se mu stala obtížnou, vyložil (jí hádanku). Ona (ji) hned oznámila svým lidem. [18] A ti řekli mu sedmého dne před západem slunce:

„Co je sladšího nad med
a co silnějšího nad lva?"

On jim pravil:

„Kdybyste nebyli orali mou jalůvkou,

---

rodiči zamítnuta, šel sám proti vůli rodičů do Timny, aby se ženou, která se mu tolik zalíbila, se zasnoubil!

V. [6]. *„duch Hospodinův"*, duch síly, a spolu popud, by sílu tu uplatnil. Srv. níže v. 19. 15, 14; 1. Král 10, 6. 10; 11, 6; 18, 10; 16, 13. – Podobně zabil lva David (1. Král 17, 34.– 36.) a Banajáš (2. Král 23, 20.).

V. [8]. „V suchých, horkých krajinách vysychají mrtvá těla zvířat na vzduchu velmi rychle, kůže a scvrklé maso zůstává na kostře jako přilepeno, vnitřek pak jest prázdný. Maso padlých neb roztrhaných zvířat bývá též odstraněno dravci, a kostra vyschne a nezapáchá. Tento lev byl roztrhán; tím lehčeji vyschla jeho mrtvola a pozbyla úplně zápachu, tak že se v ní mohl roj včel mezi kostmi usaditi. Včely usedají za rojení na vše, zaujmou a naplní skuliny skal i trhliny stromů; usadily se tudíž v ústech lvových anebo jinde v jeho kostře. Událost tato byla zajisté podivnou a vzácnou – proto je zde též uvedena – není však nikterak pravděnepodobnou. Staří se domnívali, jak i Virgil a jiní uvádějí, že by se z hnijících mrtvol skotu rojily včely, a Herodot vypravuje, v V. kn. 114. hl. kterak obyvatelé Amathusy vyvěsili hlavu Onesila, který je obléhal, nad branou města, a když ji potom sňali, nalezli ji naplněnou rojem včel." (Sedláček.)

V. [10]. Podle hebr. vystrojil svatební hody *Samson,* ježto tak činívali ***ženichové.*** Svatební hostina bývala zpravidla v domě ***ženichova otce.*** Zde konána v domě nevěstině patrně proto, že rodičové Samsonovi nesvolili ke sňatku syna svého s cizinkou, a Samson, nechtěje se své náklonnosti vzdáti, slavil hostinu v Timně (Tamnatě). S tím však se nesrovnává, že *„sestoupil otec Samsonův **k ženě**"*; proto Zapletal pokládá slova ta za pozdější vložku.

nebyli byste uhodli mé hádanky!"

19 Když pak na něho přikvačil duch Hospodinův, sestoupil do Askalonu, pobil tam třicet mužů, vzal jejich šaty, dal je těm, kteří rozluštili jeho hádanku, a náramně rozezlen odešel do domu otcovského.

20 Jeho žena pak pojala za manžela jednoho z jeho přátel, který mu byl na svatbě.

HLAVA 15. – 1 Po nedlouhé době, když nastávaly dny pšeničných žní, přišel Samson chtěje navštíviti manželku svou, a přinesl jí kozelce. Když však chtěl vejíti jako obyčejně do její jizby, zabránil mu otec její řka: 2 „Domníval jsem se, že jsi na ni zanevřel, a proto jsem ji dal tvému příteli; ale má sestru, která je mladší a krásnější než ona, budiž ti manželkou místo ní." 3 Samson mu odpověděl: „Ode dneška nebudu míti viny (v činech) proti Filišťanům; budu vám totiž činiti zlé."

4 I šel, schytal tři sta lišek, připojil ohony jedněch ke druhým a přivázal mezi ně pochodně. 5 A zapáliv je, lišky pustil, aby běhaly sem tam. Ony pak běžely hned do obilí Filišťanů. Když se chytilo, shořely plodiny již snesené i co ještě stálo v klasu, ano i vinice a olivovny strávil oheň. 6 Když se Filišťané tázali: „Kdo to učinil?", bylo jim řečeno : „Samson, zeť Tamnaťanův, že mu vzal manželku a dal (ji) druhému, to učinil." Tu vyšli Filišťané a spálili ženu i s otcem jejím.

7 Samson jim pravil: „Ačkoli jste toto učinili, přece ještě pomstím se na vás, a pak (teprv) dám si pokoj." 8 I zbil je hroznou ranou, že hrůzou lýtka na stehna kladli.

A sestoupiv bydlil v jeskyni skály Etam. 9 Vystoupili tedy Filišťané do území Judova a položili se na místě, které bylo později nazváno Lechi, to jest čelist; tam se vojsko jejich rozložilo. 10 Když se jich příslušníci kmene Judova tázali: „Proč jste vytáhli proti nám?", odpověděli jim: „Přišli jsme, bychom svázali Samsona a oplatili mu, co nám učinil." 11 Tu sestoupily tři tisíce mužů z Judy k jeskyni skály Etam a řekli Samsonovi: „Nevíš, že Filišťané panují nad námi? Proč jsi to učinil?" On jim řekl: „Jak učinili oni mně, tak jsem já učinil jim." 12 „Přišli jsme" – pravili – „bychom tě svázali a vydali do rukou Filišťanů." „Přisahejte" – pravil jim Samson – „a slibte mi, že mne nezabijete." 13 „Nezabijeme tě" – řekli – „ale svázaného tě vydáme."

I svázali ho dvěma novými provazy, a vzali jej ze skály Etam. 14 Když pak přišel k místu Čelisti, a když Filišťané přišli mu s. křikem v ústrety, přikvačil na něho duch Hospodinův, a jako bývá koudel dýmem ohně strávena, tak se rozpadla a rozvázala pouta, kterými byl svázán. 15 A naleznuv čelist, to jest osličí dáseň, která tu ležela, vzal ji, pobil jí tisíc mužův, 16 a řekl:

„Čelistí oslí jsem je pomlátil,
čelistí oslátka pobil jsem tisíc mužů."

17 Když ta slova dozpíval, vyhodil čelist z ruky a nazval ono místo „Ramat-lechi", což se vykládá: „Zdvihnutí čelisti".

Hl. 15. V. 3. *„nebudu zodpověděn"*, t. j. mně nebude lze přičítati vinu, když budu nyní činiti Filišťanům zle (hebr.), neboť já *budu užívati svého práva odvety* za křivdu, kterou mi učinil Filišťan. Za křivdu svého příslušníka byl podle tehdejších názorů zodpověden všecek rod i kmen; názor takový podnes panuje u beduínův arabských. O právu odvety v tehdejších dobách viz Ex 21, 23.– 25. Odveta Samsonova za soukromé křivdy jemu učiněné zeslabovala moc Filišťanův, utiskujících Israelity, a tak stala se zároveň prostředkem osvobozujícím Israele z tohoto jha.

V. 8. *„lýtka na stehna klásti"* – šíleně prchati. Podle hebr. však *„zbil je, lýtko i stehno . . ."*; je to patrně hebrejské rčení, znamenající asi, co naše *„hlava nehlava"* = Samson nehleděl, kam koho uhodí.

[18] A že velmi žíznil, volal k Hospodinu: „Tys dal do ruky služebníka svého tuto převelikou spásu a vítězství: hle, umru žízní a padnu do rukou neobřezanců." [19] Otevřel tedy Hospodin třenovní zuby „čelisti", a vyšla z něho voda. On pak napiv se jí občerstvil se a nabyl zase síly. Proto nazývá se ono místo „Pramen vzývajícího z Čelisti" až do dneška.
[20] Soudil Israele ve dnech Filišťanů dvacet let.

HLAVA 16. – [1] Odešel také do Gazy, a spatřiv tam ženu, nevěstku, vešel k ní. [2] Když to uslyšeli Filišťané, když se u nich rozneslo, že vešel Samson do města, obklíčili ho, a postavivše strážné v bráně města, celou noc tam číhali, aby jej zabili, až bude ráno vycházeti.
[3] Samson spal až do půl noci; potom vstal, uchopil obě vrata brány s jejich veřejemi i se závorou, vložil si je na ramena a odnesl na vrchol hory, která hledí k Hebronu.
[4] Potom zamiloval si ženu, která bydlila v údolí Sorek a slula Dalila. [5] I přišla k ní knížata filištínská a řekla: „Oklam ho a vyzvěď na něm, v čem má takovou sílu, a kterak bychom mohli přemoci ho, svázati a potrápiti. Učiníš-li to, dáme ti každý po tisíci a stu stříbrných."
[6] Mluvila tedy Dalila k Samsonovi: „Rci mi, prosím; v čem je tvá převeliká síla a čím bys mohl býti svázán, že bys nemohl se vytrhnouti?"
[7] Samson jí odpověděl: „Budu-li svázán sedmi šlachovými provazy, ještě nevyschlými, ještě vlhkými, budu slabý jako jiní lidé." [8] Přinesla jí tedy filištínská knížata sedm provazů, jak byla řekla, a ona ho jimi svázala. – [9] Číhali pak u ní tajně lidé, očekávajíce v komůrce, jak věc skončí. – I vzkřikla na něho: „Filišťané na tebe, Samsone!" On však přetrhal vazby, jakoby přetrhl nit stočenou z koudelových odpadků, když se přiblíží k ohni. A nepoznali, v čem jest jeho síla.
[10] Tu mu řekla Dalila: „Hle, oklamal jsi mne, lhal jsi; pověz mi aspoň nyní, čím bys měl býti svázán." [11] On jí odpověděl: „Budu-li svázán novými provazy, s kterými nebylo dosud pracováno, budu slab a jiným lidem podoben." [12] Dalila ho jimi zase svázala a zkřikla: „Filišťané na tebe, Samsone!" – V komůrce byly připraveny zálohy. – On však roztrhal vazby jako nitky příze.
[13] Dalila mu opět domlouvala: „Dokavad budeš mě klamati a lháti? Pověz, čím bys měl býti svázán!" Samson jí odvětil: „Vetkáš-li sedm vrkočů mé hlavy do osnovy[7], navážeš-li je na kolík, a ten zarazíš do země, budu slab." [14] Dalila tak učinila a řekla mu: „Filišťané na tebe, Samsone!" On však povstal ze spánku a vytáhl kolík s vlasy i s tkanivem.
[15] Dalila mu pravila: „Jak můžeš říci, že mě miluješ, když (přece) srdce tvé není se mnou? Třikrát jsi mě obelhal a nechtěl jsi říci, v čem je tvá převeliká síla." [16] Když se mu pak stala obtížnou, když mnoho dní na něho doléhala, nedávajíc mu času k odpočinku, zeslábla mysl jeho a zemdlela až k smrti. [17] Tehdy odkryl pravdu té věci řka jí: „Nikdy nedotkly se nůžky hlavy mé, neboť jsem nazirejský, to jest Bohu zasvěcený od lůna mateře své. Bude-li mi hlava ostříhána, odejde ode mne má síla, zeslábnu, a budu jako jiní lidé."
[18] Ona vidouc, že jí vyjevil celé srdce své, poslala ke knížatům filištínským a vzkázala:

V. [19]. *„třenovní zub"* hebr. *„moždíř"* značí tu dutinu ve skále zvané *„Čelist"*, podobné dutině, jaká zbývá v čelisti, když se z ní vylomí zub. *Ze skalní dutiny* tedy vytryskl vůlí Nejvyššího pramen, který občerstvil žízníctho Samsona. – Podle hebr. sluje ten pramen „v Čelisti" (= v Lechí) *„Pramen vzývajícího"* (hebr. *'En haqqóré)*. Jméno to zachováno ve zřídle zvaném dnes *'Ajún Qara,* severozápadně Qar'y.

„Přijďte ještě jednou, neboť nyní mi otevřel srdce své." Přišli tedy, vzavše peníze, které byli slíbili. [19] Pak si ho uspala na svých kolenou, položila si hlavu (jeho) do. klína, zavolala střihače a ten mu ustřihl sedm copů. I počala se ho zbavovati a od sebe odstrkovati. A hned od něho odešla síla. [20] I řekla: „Filišťané na tebe, Samsone!" On probudiv se ze spánku, pravil si v duchu: „Vyváznu, jako jsem prve učinil a setřesu (je)." Nevěděl totiž, že Hospodin od něho odstoupil. [21] Filišťané se ho chopili, hned mu vyloupali oči, odvedli ho řetězy svázaného do Gazy, zavřeli ho do žaláře a kázali mu točiti mlýnkem.

[22] Brzy však počaly mu vlasy znova růsti.

[23] Knížata filištínská sešla se, by podala oběti velikolepé bohu svému Dagonovi, a hodovala. Pravilať: „Bůh náš vydal našeho nepřítele Samsona do rukou našich." [24] Také lid, vida to, chválil boha svého a totéž mluvil:

Bůh náš vydal do rukou našich
protivníka našeho,
který ničil zemi naši,
zabil přemnoho lidí (našich).

[25] Rozveselení jsouce hody, když se již najedli, poručili, by zavolán byl Samson, aby před nimi hrál. Byl tedy ze žaláře přiveden a hrál před nimi.

Postaven jsa mezi dva sloupy, [26] řekl chlapci, který ho vodil: „Pusť mne, bych se dotkl sloupů, na kterých celý dům spočívá, bych se o ně opřel a maličko si odpočinul." [27] Dům byl plný mužův a žen, bylať tam všecka knížata filištínská, a kolem tří tisícův obojího pohlaví, se střechy a s pavlače se dívajících, jak Samson hraje. [28] Ale on vzýval Hospodina, řka: „Hospodine, Bože! Vzpomeň na mne a navrať mi nyní bývalou sílu, Bože můj, bych se pomstil na svých nepřátelích, bych vzal pomstu jednu za ztrátu dvou očí." [29] I chopil se obou sloupů, na nichž dům spočíval, a drže jeden z nich pravicí, druhý pak levicí, [30] pravil: „Ať umru s Filišťany!" Pak zatřásl silně sloupy, že dům spadl na všechna knížata a na ostatní shromáždění, které tam bylo. Tak jich zabil, umíraje, mnohem více, než (jich) usmrtil prve, dokud byl živ.

[31] Bratři jeho a veškeré příbuzenstvo sestoupili, vzali tělo jeho a pochovali (je) mezi

---

V. [20]. Ježto *„Hospodin od něho odstoupil",* ztratil Samson neobyčejnou sílu. Hospodin ho opustil, že porušil z pohlavní lásky povinnost, kterou mu ukládal nazireát – nedáti si stříhati vlasy.

V. [30]. Samson neměl popředně úmyslu zabíti sebe, proto nelze říci, že spáchal sebevraždu. Chtěl poškoditi nepřátele, aby tím ulehčil svému lidu, a *ukázal moc Boha israelského nad Dagonem;* byla tedy smrt Samsonova *hrdinnou sebeobětí* ke cti Hospodina a za blaho Israelovo, a Samson zasloužil, by byl zařazen mezi starozákonné *hrdiny víry* (Žid 11, 32.). Proto se mu též dostalo k tomuto rekovnému činu *posily Boží.*

V. [31]. Samson byl sice také *soudcem,* neboť pracoval na osvobození svého lidu, *nebojoval však proti nepřátelům v čele vojska,* a tím liší se od soudcův ostatních. Ježto je zařazen mezi osoby, o jejichž historické jsoucnosti nelze pochybovati (před Samsonem: Josue, Otoniel, Aod, Samgar, Barak, Debora atd., po Samsonovi: Heli, Samuel atd.), je jisto, že *také Samson je osobnost dějinná;* jako pak činy jmenovaných mužů, kteří žili před Samsonem a po něm, byly skutečně vykonány a ne snad jen vymyšleny, dlužno rovněž tak souditi o činech Samsonových. Všecky pokusy ztotožňovati Samsona se slunečnými reky pohanských bájí, s Heraklem, Gilgamešem a jinými, naprosto selhaly. Možno však připustiti, že v líčení dějů Samsonových jeví se povaha *lidového vypravování,* jakéhosi lidového eposu" (Sedláček.) – Také mezi Samsonem a Kristem postřehli již staří nejeden podobný rys (početí i narození obou zvěstováno andělem, oba bojovali za svůj lid proti nepříteli, oba byli mu vydáni svými soukmenovci, oba obětovali život za svůj lid); dlužno však míti na paměti, že je silný Samson lidskými slabostmi velmi zastíněn; možno ho proto nazvati jen *velmi nedokonalým předobrazem Ježíše Krista,* který je slunce spravedlnosti, milovník panenské čistoty, který umíraje modlil se za nepřátele!

Saraou a Estaolem, v hrobě otce jeho Manue.
Soudil Israele dvacet let.

Modlářství Michovo a Danovců. (17, 1.– 18., 31.)

HLAVA 17. – [1] Toho času byl jeden muž na horách Efraimských, jménem Micha. [2] Ten řekl matce své: „Tisíc a jedno sto stříbrných, které jsi oddělila sobě a pro které slyšel jsem tě zlořečiti, hle, já mám; jsou u mne." Ona mu odpověděla: „Požehnán (buď) syn můj od Hospodina!"

[3] Vrátil je tedy matce své; ta mu však řekla: „Slibem jsem zasvětila peníze ty Hospodinu, že je dostane syn můj z ruky mé, by učinil sochu rytou a litou. Nyní ti je tedy odevzdávám."

[4] Když je však matce vrátil, vzala z nich dvě stě stříbrných a dala je stříbrníkovi, by z nich udělal sochu rytou i litou. Tak se dostala (socha) do domu Michy, [5] který v něm oddělil Bohu také svatyňku, udělal efod a terafim, [to jest kněžské roucho a modly], a naplnil ruku jednoho ze synů svých, aby mu byl knězem.

[6] V oněch dnech nebylo v Israeli krále, ale každý činil, co pokládal za. dobré.

[7] Byl také jinoch z Betlema v kmeni Judově. Byl Levitou a bydlil tam. [8] I vyšed z města Betlema chtěl žíti jako host, kdekoli nalezne pří hodné místo. Když přišel na své cestě do hor Efraimských, a uchýlil se maličko do domu Michova, [9] byl od něho tázán, odkud přichází. On odpověděl: „Levita jsem z Betlema Judova a jdu, bych se usadil, kde budu moci, a kde shledám, že mi to bude užitečno." [10] Micha řekl: „Zůstaň u mne a buď mi otcem, knězem; dám ti každý rok deset stříbrných, dvoje roucho a čehokoli je třeba k výživě." [11] Přivolil, zůstal u něho, a byl mu jako jeden z jeho synů.

[12] Naplnil tedy Micha ruku jeho, a ponechal si mládence toho u sebe za kněze. [13] „Nyní vím" – pravil – „že mi bude Bůh dobře činiti, když mám kněze z rodu levitského."

HLAVA 18. – [1] V oněch dnech, kdy nebylo v Israeli krále, kmen Dan hledal si vlastní území, v němž by se usadil; neboť až do toho dne nedostal mezi ostatními kmeny údělu.

[2] I poslali synové Danovi pět nejsilnějších mužů z veškerého kmene svého, ze Saray a Estaolu, by prozkoumali a bedlivě ohledali zemi. Řekli jim: „Jděte a ohledejte zemi!"

Hl. 17. V. [2]. Matka *„zlořečila",* proklínala neznámého člověka, který jí jmenovanou částku ukradl; takový byl tehdy obyčej. Lv 5, 1. – Michovi, když tu kletbu slyšel, hnulo se svědomí, a nechtěje, by ho kletba matčina stihla, vrací kradené stříbro. – *Požehnáním* chtěla matka odvrátiti od svého syna kletbu, kterou byla vyřkla nad neznámým zlodějem.

V. [4]. Micha nechce věnování matčina vykonati, obávaje se snad kletby, na stříbru jaksi váznoucí, nepřijímá peněz od matky podávaných, a tak jest matce samé dáti je stříbrníkovi, by z něho učinil sochu Jahvovu. Zbývajících 900 stříbrných ustanovila dárkyně patrně na jiné bohoslužebné potřeby (upraviti svatyňku, opatřiti kněžské roucho a pod.). Matka Michova nebyla sice ctitelkou jiného boha kromě Jahve, přece však jednala (snad *nevědomky)* proti *zákonu, který zakazoval zobrazovati také pravého Boha* (Ex 20, 4; Dt 4, 15.).

V. [5]. *„Naplniti ruku"* = ustanoviti knězem. Srv. Ex 28, 41; 29, 9; Lv 8, 33. a jj.

V. [13]. Levita neměl práva konati služby vyhrazené *kněžím,* tím méně před *sochou* Hospodinovou na místě *soukromém.*

Hl. 18. V. [1]. *„Kmen Dan"* neznamená tu všecek Danův kmen, který měl podle Nm 1, 39; 26, 43. šedesát tisíc bojovníků. Když Danovci území jim vykázané obsazovali, mohlo se snadno státi, že část jich nemohla přemoci domorodého obyvatelstva v něm usazeného, a že se rozhodla raději hledati sídla jinde. Možno také, že *částí Danovou,* která byla ze sídel již zabraných později vytlačena (srv. 1, 34.), je *„kmen Dan"* tu jmenovaný. Těm připadlo sice *právně* území v Palestině, ale *ve skutečnosti* jim *dědičného majetku mezi kmeny Israelovými se nedostalo".*

Když přišli cestou do hor Efraimských, vstoupili do domu Michova a tam odpočinuli.
[3] Poznavše hlas mládence Levity, uchýlili se do příbytku jeho a řekli mu: „Kdo tě sem přivedl? Co tu děláš? Proč jsi sem přišel?" [4] On jim odpověděl: „To a to mi učinil Micha; najal mě za plat, abych mu byl knězem." [5] I prosili ho, by se otázal Hospodina, by mohli zvěděti, bude-li jim cesta, kterou konají, šťastná a zdaří-li se (jejich) věc. [6] On jim odpověděl: „Jděte v pokoji; Hospodin hledí na cestu vaši, na stezku, kterou kráčíte."
[7] Šlo tedy oněch pět mužů, přišli do Lais a shledali, že tam sídlí lid beze vší bázně, jako bydlívají Sidoňané, bezpečně a pokojně, an se mu dokonce nikdo neprotiví, že má veliké bohatství, a jest oddělen daleko od Sidonu i ode všech lidí.
[8] I vrátili se ke svým bratřím do Saray a Estaolu, a když se vyptávali, jak pořídili, odpověděli: [9] „Vzhůru, táhněme na ně! Spatřiliť jsme zemi velmi bohatou a úrodnou. Neleňte, nemeškejte! Pojďme a zaberme ji; bude to bez práce! [10] Přijdeme k (lidem žijícím) v bezpečí, do krajiny velmi rozsáhlé, a dá nám Hospodin (to) místo, ve kterém není nedostatku ničeho, co země rodí."
[11] Vytáhlo tedy z kmene Danova, to jest ze Saray a z Estaolu, šest set mužů vyzbrojených do boje. [12] Stoupajíce zastavili se v Judově Kariatiarim, kteréžto místo od toho času sluje „Ležení Danovo" a je vzadu, za Kariatiarim.
[13] Odtud přešli do hor Efraim. Když přišli k domu Michovu, [14] řekli těch pět mužů, kteří byli prve vysláni, by ohledali krajinu Lais, ostatním bratřím svým: „Víte, že je v těchto domech efod, terafim, a rytá i litá socha? Vizte, jak se rozhodnouti!" [15] Uchýlili se tedy maličko, vešli do příbytku jinocha Levity, který byl v domě Michově, a pozdravili ho pokojnými slovy. [16] (Těch) šest set mužů zůstalo státi ve zbroji před vchodem. [17] Ti však, kteří vkročili do příbytku jinochova, chtěli vzíti rytou a litou sochu, efod a terafim. Kněz stál před vchodem, ano těch šest set velmi silných mužů nedaleko čekalo. [18] Když tedy ti, kteří vešli, vzali rytou a litou sochu, efod a modly, řekl jim kněz: „Co to děláte?" [19] „Mlč" – odpověděli mu – „polož si prst na ústa, a pojď s námi, abys nám byl otcem, knězem. Co je ti lepší, býti knězem v domě jednoho muže, nebo v jednom kmeni, v čeledi israelské?"
[20] Když to slyšel, přivolil k jejich řečem, vzal efod, modly a rytinu, a šel s nimi.
[21] Když pak táhli (dále), pustili napřed děti, dobytek a vše, co mělo cenu. [22] A byli již daleko od Michova domu, když muži, kteří bydlili v sousedství Michově, se shromáždili a pustili se za nimi. [23] Když počali za jejich zády křičeti, ohlédli se a pravili Michovi: „Co chceš? Proč křičíš?" [24] On odpověděl: „Mé bohy, které jsem si udělal, jste mi vzali, i kněze a vše, co mám, a pravíte: „Co je ti?" " [25] I řekli mu Danovci: „Varuj se dále k nám mluviti, by nepřišli na tebe mužové rozhořčení a ty se vším domem svým abys nezahynul." [26] Tak šli započatou cestou dále, Micha pak vida, že jsou silnější než on, vrátil se domů.
[27] Šest set mužů vzalo tedy kněze a věci svrchu pověděné; i přišli do Lais k lidu pokojnému a bezpečnému, pobili je ostřím meče a město spálili, [28] an dokonce nikdo nepřispěl na pomoc, protože bydlili daleko od Sidonu a se žádným člověkem nebyli spolčeni, ba ani se nestýkali. – Město bylo položeno v krajině Rohob. – I vystavěli je zase, usadili se v něm
[29] a nazvali je Dan podle jména otce svého, kterého zplodil Israel; dříve totiž slulo Lais.
[30] A postavili si (tu) rytinu a Jonatana, syna Gersama, syna Mojžíšova, jakož i jeho syny (ustanovili) kněžími v kmeni Danově až do dne zajetí svého. [31] Modla Michova u

V. [7]. *Lais = Lesem* Jos 19, 47. *Lais* byla patrně *sidonská kolonie* (osada), mohlo tedy doufati, že se mu dostane od mateřského města pomoci, bude-li nepřítelem napadeno; ze Sidonu bylo však do Laise dosti daleko, že mohli Danovci město zabrati dříve, než by se mu pomoci té dostalo.

nich zůstala po celou dobu, pokud byl dům Boží v Silo.

V těch dnech nebylo v Israeli krále.

Zločin a trest Benjaminovců. (19, 1.– 21, 24.)

HLAVA 19. – [1] Byl jeden muž, Levita, který sídlil v zadních končinách hor Efraimských. Pojal manželku z Betléma Judova, [2] ta ho však opustila, vrátila se do domu otce svého do Betlema, a zůstala u něho čtyři měsíce. [3] Její muž, chtěje se s ní smířiti, nakloniti si ji, a s sebou zpět odvésti, šel za ní maje s sebou služebníka a dva osly. Ona ho přijala a uvedla do domu otce svého. Když to slyšel tchán jeho, a spatřil toho člověka, vyšel mu radostně vstříc [4] a objal ho. I zůstal zeť v domě tchánově tři dny pojídaje s ním a přátelsky pije. [5] Čtvrtého však dne časně zrána vstav, chtěl jíti; ale tchán ho zadržel řka: „Ochutnej dříve maličko chleba a posilni si žaludek; pak půjdeš!" [6] I sedli si, jedli a pili. Pak řekl otec dívčin zeti svému: „Prosím tě, bys tu dnes zůstal; ať se spolu veselíme!" [7] Ale on vstal a měl se k odchodu. Tchán však usilovně ho zdržoval a přemluvil, že u něho zůstal. [8] Když pak nastalo ráno, strojil se Levita na cestu. Tchán mu však zase domlouval: „Prosím tě, bys maličko pojedl, tak se posilnil, a potom, až bude dobře na den, bys šel." Jedli tedy spolu. [9] Když pak mladý muž vstal, aby se vydal na cestu se ženou svou a se služebníkem, opět k němu mluvil tchán: „Považ, že se schyluje den značně k západu, že se blíží k večeru; zůstaň u mne ještě dnes, udělej si dobrý den, a zítra půjdeš domů."

[10] Zeť nechtěl povoliti jeho řečem, ale hned vydal se na cestu, a přišel proti Jebusu, který sluje druhým jménem Jerusalem, veda s sebou dva osly s břemeny a ženinu. [11] Když byli již u Jebusu, přecházel den v noc; i řekl služebník pánu svému: „Pojď, prosím, uchylme se do města Jebušanů a zůstaňme v něm." [12] Pán mu však odpověděl: „Nevejdu do města cizího národa, kde není synův Israelových, ale půjdu až do Gabay; [13] až tam dojdu, zůstaneme v něm, nebo jistě v městě Rama."

[14] Minuli tedy Jebus a šli dále započatou cestou. U Gabay, která je ve kmeni Benjamínově, zapadlo jim slunce; [15] zabočili tedy do ní, aby tam zůstali. Když tam vešli, sedli si na ulici města, ježto nikdo jich nechtěl pod střechu přijmouti.

[16] Tu hle, nahodil se stařec, který se vracel s pole, ze své práce, za večera, který sám byl také z hor Efraimských, a sídlil pohostinu v Gabae. – Lidé oné krajiny byli totiž Benjaminovci. – [17] Stařec pozdvihnuv oči a spatřiv člověka se svým nevelikým nákladem seděti na ulici města, řekl mu: „Odkud přicházíš a kam jdeš?" [18] On mu odpověděl: „Vyšli jsme z Betlema Judova a jdeme domů, do zadních končin hor Efraimských, odkud jsme vyšli do Betlema; nyní jdeme k domu Božímu, a nikdo nás nechce pod svou střechu přijmouti. [19] Ježto máme slámu i trávu na krmení oslů, jakož i chléb a víno pro mne, pro služebnici tvou i pro služebníka, který je se mnou, ničeho nepotřebujeme, jedině přístřeší." [20] Stařec mu odvětil: „Pokoj buď s tebou! Já dám všecko, čeho je třeba; toliko prosím, bys nezůstával na ulici." [21] I uvedl ho do domu svého, a nakrmil osly. Když pak si umyli nohy, zavedl je k hodům.

[22] Když hodovali, když po namáhavé cestě pokrmem a nápojem těla posilňovali, přišli mužové onoho města, synové Belialovi – to jest nevázanci – obklíčili dům starcův, a počali, tlouci na dveře, volajíce na pána domu: „Vyveď muže, který vešel do domu tvého, ať ho zneužijeme!" [23] Stařec vyšed k nim pravil: „Nečiňte, bratři, nečiňte toho zla – jeť člověk ten mým hostem – a nechte toho nerozumu. [24] Mám dceru, pannu, a ten člověk má ženinu; vyvedu vám je, byste je ponížili a ukojili svého chtíče; jen za to vás prosím, byste takového zločinu proti přírodě na muži se nedopustili."

[25] Nechtěli však souhlasiti s jeho slovy. Muž vida to, vyvedl k nim svou ženinu a dal

jim ji, aby se s ní bavili. Oni jí celou noc zneužívali, ráno pak ji propustili.
[26] Když se tedy rozednívalo, přišla žena ke dveřím domu, kde zůstával její muž, a tam klesla. [27] Když pak onen muž ráno vstal, a otevřel dveře, by se bral dále svou cestou – hle, ženina jeho ležela přede dveřmi s rukama rozpřaženýma na prahu. [28] On k ní mluvil, domnívaje se, že odpočívá: „Vstaň a pojďme!" Když však nic neodpovídala, poznal, že je mrtva, i vzal ji, položil na osla a vrátil se domů. [29] Když vešel do domu svého, uchopil meč, rozsekal mrtvé tělo ženy své i s kostmi na dvanáct dílů, kusů, a rozeslal je po všech končinách israelských. [30] Každý, kdo to spatřil, volal: „Nikdy nestala se taková věc v Israeli, od toho dne, kdy vyšli otcové naši z Egypta, až do dneška. Podejte úsudek, a usneste se, co činit."

HLAVA 20. – [1] Vyšli tedy všichni synové Israelovi od Danu až k Bersabe, i země Galaad, a shromáždili se jako jeden muž u Hospodina v Masfě. [2] Všechna knížata lidu, všechny kmeny Israelovy sešly se ve shromáždění lidu Božího, čtyři sta tisíc pěších bojovníků.
[3] – Benjaminovců nebylo tajno, že vytáhli synové Israelovi do Masfy. – Levita, manžel zabité ženy, byv otázán, kterak spáchána byla tak veliká nešlechetnost, [4] odpověděl: „Přišel jsem se svou manželkou do Gabay Benjaminovy, a uložil jsem se tam. [5] Tu hle, lidé onoho města obklíčili v noci dům, ve kterém jsem zůstával, chtíce mne zabíti, a pak trýznili mou ženu neuvěřitelnou, zběsilou chlípností, že konečně zemřela. [6] Uchopiv ji, rozsekal jsem ji na kusy a rozeslal jsem je po všech končinách země vaší; neboť nikdy se nestala v Israeli taková nešlechetnost a tak veliký hřích. [7] Všichni synové Israelovi jste zde; ustanovte, co máte činiti!" [8] Tu povstal všecek lid a jako jeden muž odpověděl: „Neodejdeme do stanů svých a nikdo nevejde do domu svého, [9] ale toto proti Gabae společně učiníme: [10] Ze všech kmenů israelských budiž vybráno po deseti ze sta, po stu z tisíce a po tisíci z deseti tisíc, by snášeli vojsku potraviny, abychom mohli bojovati proti Gabae Benjaminově a odplatiti jí za zločin, čeho zasluhuje." [11] I shromáždil se všecek Israel u města jako jeden muž, jednomyslně a s týmž úmyslem.
[12] A poslali posly k veškerému kmeni Benjaminovu se vzkazem: „Proč se vyskytla taková ohavnost mezi vámi? [13] Vydejte ty lidi z Gabay, kteří onu hanebnost spáchali, by zemřeli a zlo by z Israele bylo vyhlazeno." Oni však nechtěli poslechnouti vzkazu bratří svých, synův Israelových, [14] ale ze všech měst území svého sešli se v Gabae, by jim pomohli proti všemu lidu israelskému bojovati. [15] Z Benjamina bylo napočítáno dvacet pět tisíců tasících meč kromě obyvatelů Gabay; [16] mezi nimi bylo sedm set mužů velmi silných, bojujících stejně levicí jako pravicí a kameny z praků s takovou jistotou házejících, že dovedli střeliti i vlas, aniž se chybili. [17] Israelských pak mužů tasících meč a připravených do boje, bez synů Benjaminových, bylo napočítáno čtyři sta tisíců.
[18] Tito se zdvihli a přišli k domu Božímu, a tázali se Boha řkouce: „Kdo má v našem vojsku táhnouti první do boje proti synům Benjaminovým?" Hospodin jim odpověděl: „Juda budiž vůdcem vaším!"
[19] Synové Israelovi tedy hned ráno vstali a položili se podle Gabay. [20] Odtud vytáhše do boje proti Benjaminovi počali dobývati města. [21] Synové Benjaminovi vyšedše z Gabay zabili onoho dne ze synův Israelových dvacet dva tisíce mužův.
[22] Synové Israelovi důvěřujíce síle i počtu seřadili se znova k boji na témž místě, kde prve bojovali, [23] avšak tak, že dříve než vytáhli, plakali před Hospodinem až do noci a tázali se ho řkouce: „Máme znova dáti se do boje proti synům Benjaminovým, bratřím svým, či nikoliv?" On jim odpověděl: „Vystupte proti nim a začněte boj!" [24] Když tedy

druhého dne synové Israelovi postoupili proti synům Benjaminovým do boje, [25] vytrhli synové Benjaminovi z bran Gabay, napadli je a zuřili mezi nimi takovým vražděním, že položili osmnáct tisíc mužů tasících meč.

[26] Proto přišli všichni synové Israelovi do domu Božího, sedíce plakali před Hospodinem, postili se toho dne až do večera, obětovali mu celopaly a pokojné oběti, [27] a tázali se (ho) na svůj stav. Toho času byla tam Boží archa úmluvy, [28] a Finees, syn Eleazara, syna Áronova, byl správcem domu. Tázali se tedy Hospodina o radu řkouce: „Máme ještě vyjíti do boje proti synům Benjaminovým, bratřím svým, či nechati toho?" Hospodin jim řekl: „Vytáhněte, neboť zítra je vydám do rukou vašich."

[29] I položili synové Israelovi zálohy kolem města Gabay, [30] a vyvedli po třetí jako po prvé a po druhé vojsko proti Benjaminovi. [31] A-však i synové Benjaminovi vypadli směle z města, pronásledovali daleko utíkající nepřátele, že z nich (něco) poranili, jako prvého a druhého dne, zabíjeli prchající po dvou cestách, z nichž jedna stoupala do Betelu a druhá do Gabay, a zabili asi třicet mužů. [32] Domnívali se totiž, že ustupují jako obyčejně. Oni však útěk uměle předstírali, uradivše se, že je zdánlivým svým útěkem vylákají od města na jmenované cesty. [33] Všichni synové Israelovi povstali tedy ze svých stanovišť a spořádali vojsko na místě, jež se zove Baaltamar. Také zálohy, které byly okolo města, počaly se pomalu ukazovati [34] a od západní strany města postupovati. Jiných (těch) deset tisíc mužů přeudatných z veškerého Israele lákalo obyvatele města k bojům. Tak nastal tuhý boj proti Benjaminovcům, kteří netušili, že jim nastává se všech stran záhuba.

[35] I porazil je Hospodin před syny Israelovými a zabili z nich ono ho dne dvacet pět tisíc a sto mužů, vesměs to bojovníků, tasících meč.

[36] Synové Benjaminovi tedy pozorujíce, že podléhají, počali utíkati. Vidouce to synové Israelovi, dali jim místo k útěku, aby se dostali k připraveným zálohám, které byli podle města položili. [37] Tito náhle ze záloh vyrazili, a zatím, co Benjamin před těmi, kdož ho bili, utíkal, vešli do města a vybili je ostřím meče. [38] Synové Israelovi těm, které byli postavili do záloh, prve uložili, by, jakmile se města zmocní, na znamení založili oheň, a kouřem do výše vystupujícím ukázali, že je město vzato. [39] Když to spatřili synové Israelovi, kteří byli v samém boji, – Benjaminovci totiž domnívajíce se, že utíkají, hnali se za nimi (tím) usilovněji a zabili z jejich vojska třicet mužů – [40] když viděli vystupovati z města sloup kouře, a když i Benjamin se ohlédl a seznal, že je město vzato, že se plameny vznášejí vzhůru: [41] tu ti, kteří prve předstírali útěk, obrátili se čelem a velmi silně odpírali. Když to spatřili Benjaminovci, obrátili se na útěk [42] a dali se cestou k poušti; ale i tam je nepřátelé pronásledovali a také ti, kteří zapálili město, je napadli. [43] Tak se stalo, že byli s obou stran od nepřátel biti, a že nebylo konce vraždění. Byli poraženi, položeni na východní straně města Gabaa. [44] Těch, kteří byli na tom místě zabiti, bylo osmnáct tisíc mužů, vesměs velmi silných bojovníků. [45] Když to viděli ti, kdo z Benjamina zbyli, utekli do pustiny a dostali se až ke skále, která sluje Remmon. Také na tomto útěku zabili pět tisíc mužů z těch, kteří sem tam pobíhali rozprchše se rozličnými směry. A když utíkali dále, pronásledovali je a zabili opět jiné dva tisíce. [46] Tak se stalo, že bylo všech, kteří z

Hl. 20. V. [27]. n. Archa byla již od Jos 18, 1. *v Silo.* V době, kdy se sběhla událost tuto vypravovaná, byla *v Betelu* (v. 26.).

Benjamina na různých místech padli, dvacet pět tisíc válečníků k bojům odhodlaných.
[47] Zůstalo tedy z veškerého počtu Benjaminova těch, kteří mohli vyváznouti a utéci do pustiny, šest set mužů; zůstali na skále Remmon čtyři měsíce.
[48] Synové Israelovi pak se vrátivše všecko, co ve městě zůstalo, od mužův až do dobytka mečem pobili; všechna města i vesnice Benjaminovy ztrávil hltavý plamen.

HLAVA 21. – [1] Synové Israelovi se též v Masfě zapřísáhli řkouce: „Žádný z nás nedá dcery své synům Benjaminovým za manželku."
[2] I přišli všichni k domu Božímu, a sedíce před ním až do večera, počali velmi hlasitě kvíleti a plakati řkouce: [3] „Proč, Hospodine, Bože Israelův, stalo se toto neštěstí ve tvém lidu, že dnes jeden kmen z nás zanikl?"
[4] Druhého dne pak na úsvitě vstavše postavili oltář a přinesli tam celopaly a pokojné oběti. [5] A řekli: „Kdo ze všech kmenův israelských netáhl s vojskem Hospodinovým?" Zavázali se totiž velikou přísahou, když byli v Masfé, že budou zabiti, kteří tam snad nejsou.
[6] Litujíce tedy synové Israelovi bratra svého Benjamina, počali říkati: „Zanikl jeden kmen z Israele! [7] Odkud vezmou manželky? Vždyť jsme všichni společně přisahali, že jim svých dcer nedáme!" [8] Proto pravili: „Kdo jsou ze všech kmenův Israelových ti, kteří nepřišli k Hospodinu do Masfy?" Tu hle, bylo shledáno, že obyvatelé galaadského Jabesu v onom vojště nebyli. – [9] I tehdy, když byli v Silo, nikdo z nich tam nebyl nalezen. – [10] Poslali tedy deset tisíc velmi statných mužův, a přikázali jim: „Jděte a pobijte obyvatele galaadského Jabesu ostřím meče, ženy i dítky jejich. [11] Tohoto však bude vám šetřiti: Vše, co je mužského rodu, a ženy, které muže poznaly, zabijte; ale panny zachovejte." [12] I byla nalezena v galaadském Jabesu čtyři sta panen, které nepoznaly mužského lože. Když je přivedli do ležení v Silo, v zemi Kanaan, [13] poslali (Israelité) posly k synům Benjaminovým, kteří byli na skále Remmon, a vzkázali jim, aby je přijali v pokoji.
[14] Přišli tedy toho času synové Benjaminovi a byly jim dány manželky z dcer Jabesu galaadského; jiných však, které by jim mohli podobným způsobem dáti, nenalezli.
[15] Všecek Israel tedy velmi se rmoutil a hořekoval, že byl vyhlazen jeden kmen z Israele. [16] I řekli starší: „Co učiníme ostatním, kteří nedostali manželek? Vždyť všecky ženy z kmene Benjaminova zahynuly. [17] Velikou péčí a nesmírnou pílí jest nám postarati se, aby nebyl jeden kmen z Israele vyhuben; [18] neboť svých dcer jim dáti nemůžeme jsouce vázáni přísahou a kletbou, kterou jsme vyjádřili (slovy): „Zlořečen buď, kdo by dal ze svých dcer Benjaminovi manželku!"" [19] Uradili se tedy řkouce: „Hle, výroční slavnost Hospodinova je v Silu;" – to je severně od města Betelu, východně od cesty, jdoucí z Betelu do Sichemu, a jižně od města Lebony. – [20] A přikázali synům Benjaminovým: „Jděte a ukryjte se ve vinicích; [21] a když uvidíte, že dcery silské kráčejí k obvyklým tancům, vyjděte rychle z vinic, každý uchvať si z nich svou manželku, a odejděte do území Benjaminova. [22] Až pak

---

Hl. 21. V. [9]. správněji zní v hebr.: *„Když byl lid prohlížen, hle, nebyl tu nikdo z Jábéš Gil'ádu."* – O Silu tu nemůže býti řeči, ježto byli nyní Israelité shromážděni *v Betelu,* tedy tam, kde se sešli před výpravou. Srv. v. 2.

V. [12]. Do *Silo* byla snad i archa zase přenesena, která podle v. 2. byla dosud v Betelu. – Možná, že se tam shromáždili Israelité, by slavili výroční svátky.

V. [22]. Silané neprohřešili se proti přísaze, že svých dcer Benjaminovcům nedají – nedali jim jich; že si je Benjaminovci sami vzali, nelze jim v tomto případě zazlívati, ani násilně je za to trestati. – Podle hebr. starší (šejkové) israelští prositi budou: *„Darujte nám je"* (dcery své), *protože nevzali jsme ve válce* (proti Jabeši) *každému manželku, neboť nedáte vy jich jim; v tomto případě byli byste vinni."* – Když dají Silané

přijdou otcové jejich nebo bratři, a počnou na vás žalovati a vésti při, řekneme jim: „Slitujte se nad nimi, neboť neuchvátili jich jako činívají válečníci, vítězové, ale nedali jste, když vás za ně prosili; vy jste se tedy provinili."

[23] Učinili tedy synové Benjaminovi, jak jim bylo rozkázáno; kolik jich bylo, tolik manželek uloupili si z tančících, odešli do území svého, postavili si města a usadili se v nich.

[24] Také synové Israelovi navrátili se po kmenech a čeledích domů.

V oněch dnech nebylo v Israeli krále, ale každý činil, co pokládal za dobré.

své dcery starším, neproviní se proti přísaze (v. I.). Starší, kteří je dali Benjaminovcům, neprovinili se také proti přísaze, ježto jim nedali dcer svých, nýbrž dcery jiných! – *„v tom případě",* kdybyste dali své dcery Benjaminovcům *vy sami.*

KNIHA RUT

KNIHA RUT

velmi vhodně jest umístěna za knihou Sdc a před 1. Král. Vypravujíc událost, která se sběhla v dobách soudců, přiléhá kniha těsně k dodatkům Sdc (17, 1.– 21, 24.); vypravujíc šlechetnost Davidových předků, připravuje takořka na život Davidův, líčený v 1. Král 16, 1. nn. Origenes a Jeroným tvrdí, že staří považovali knihu Rut za doda-tek k Sdc a tedy za jednu knihu se Sdc. Pozdější Židé však Rut zařadili do třetí skupiny posvátných knih, zvané „Svatopisy". (Za Pís a před Pláč.) Učinili tak z důvodů bohoslužebných (liturgických), že totiž bývala Rut při židovské bohoslužbě veřejně předčítána o letnicích (na kterézto svátky svým obsahem velmi dobře se hodí), a že i jiné knihy (zvané „megilloth" = závitky), předčítávané o jiných svátcích, byly v oné třetí skupině („Svatopisů").[1])

Hlavním záměrem spisovatelovým bylo rozkošnou touto knížečkou ukázati, jak šlechetní byli předkové Davidovi, a zejména jak vynikali láskou ke svým příbuzným, začež byli miláčky Jahvovými; David, jsa z rodu tak šlechetného, mohl doufati, že bude Jahve milostiv i jemu (Ex 20, 6; Dt 5, 10.), a lid, který slyšel o jeho předcích tak chvalitebné věci, byl puzen, by si Davida tím více vážil.

Hlavní hrdinkou knihy je Rut; proto právem se zřetelem na obsah má knížečka její jméno (srv. Úvod k Jos a Sdc). Na ní nejvíce patrná láska k příbuzným manželovým („pieta") a odměna za ni. Rut přináší této „pietě" veliké oběti; opouští vlast, své pokrevní příbuzenstvo, naději na sňatek se soukmenovcem (Moabcem) a ubírá se s tchyní do neznáma (bohy moabské zajisté opustila již tehdy, kdy se stala chotí Noemina syna); jako zde dala Rut přednost lásce ke tchyni před pohlavní láskou, před starostí o zaopatření v manželství, před touhou po blahu a požehnání rodinném (hojnost dětí), tak z úcty k zákonu o příbuzenských povinnostech (nikoli z lásky pohlavní) žádá později Booza, aby ji pojal za choť. Tutéž lásku k svým domácím lidem jeví Booz: váží si jí (2, 11. nn.), z lásky té pojímá Rut za choť (4, 10. nn.), ano i ke svým domácím služebníkům má se blahovolně (2, 4. nn.). Oběma dostává se vodměnu syna, který měl slavné potomstvo (4, 13. nn.). Patrno, že knížečka Rut má velikou cenu mravoučnou.

Má však také velikou cenu uměleckou, budíc ve čtenáři požitek krásna. Děj odehrává se na venkově, živě líčen život zemědělců, zejména o žni, sloh je prostý, jednoduchý, při tom však něžný, jednání osob i rozmluvy podány velmi živě, bezmála dramaticky.

Z této umělecké přednosti knihy však neplyne, že je to pouhá selanka, nebo vůbec báseň smyšlená. Naopak je to skutečná událost, oblečená v roucho krásné prósy.[2])

---

[1]) Mezi tyto knihy patřily též: Píseň (předčítávaná o velikonocích), Pláč (9. července v domnělý výroční den, kdy oba chrámy jerusalemské vyhořely), Kaz (o svátku stánkovém), a Est (o svátku „Purim" dne 14. a 15. února).

[2])Kniha jmenuje dobu, kdy se vypravovaná událost sběhla (1, 1.). 4, 17. nn. jmenuje osoby historické, dlužno tedy míti za to, že též událost s nimi tak úzce srostlá jest událost skutečná, historická; že pak Booza, Rut a Obeda dlužno považovati za skutečné osoby, patrno z rodopisu Kristova, podaného Mt 1, 5. Proto staří Hebreové kladli knížečku mezi knihy dějinné (Sdc a Král). Také židovský dějepisec Josef Flavius považoval knihu Rut za historický pramen a čerpal z něho. Kdyby si byl spisovatel ke cti Davidově příběh smyslil, sotva by byl učinil z jeho pramateře (Ruty) cizinku, Moabku, neboť více by bylo ke cti jeho přispívalo, kdyby

Jméno lidského spisovatele knihy Rut je neznámo.

Kniha nebyla napsána dříve než David počal poutati veřejnou pozornost v Israeli. Klásti vznik této knihy až do času po babylonském zajetí není odůvodněno.

Spisovatel knihy užil dvou pramenů: 1. příběhu vypravovaného buď ústně nebo již napsaného (1, 1.– 4, 17.), a 2. rodopisu Davidova (4, 18.– 22.).

Jak se dostala Moabka Rut do israelské vystěhovalecké rodiny Elimelechovy. (1, 1.– 6.)

HLAVA 1, – [1] Za dnů, kdy soudcové vládli, nastal v zemi hlad. Tu vyšel člověk z Betléma judského, aby pobyl jako host v Moabsku s manželkou a se dvěma syny. [2] Sám slul Elimelech, jeho žena Noemi, jeden ze dvou synů Mahalon a druhý Chelion, Efratští z Betléma judského. Přišedše do Moabska zůstali tam.

[3] I zemřel Elimelech, manžel Noemin, a ona zůstala se syny. [4] Ti vzali si za manželky Moabky, z nichžto jedna slula Orfa, druhá pak Rut. Zůstali tam deset let. [5] Oba však umřeli. Mahalon totiž i Chelion, a tak zůstala žena zbavená dvou dětí a manžela.

[6] I vstala, aby se vrátila s oběma svými snachami z Moabska do vlasti; slyšelať, že Hospodin shlédl na lid svůj a dal mu chleba.

Návrat z Moabska do Betlema. Rut vzácným vzorem příbuzenské lásky, oddanosti a věrnosti. (1, 7.– 22.)

[7] Vyšla tedy z místa, kde jako host bydlila, s oběma snachami. Když byla již na cestě vracejíc se do Judska, [8] pravila jim: „Jděte (každá) do domu matky své; Hospodin buď vám milostiv, jako jste byly vy mrtvým i mně! [9] Dej vám dojíti spokojenosti v domech mužů, kterých se vám dostane!" A políbila je.

Ony však počaly hlasitě plakati [10] a říkati: „S tebou půjdeme k lidu tvému!"

[11] Noemi jim odpověděla: „Vraťte se, dcery mé! Proč byste se mnou šly? Mám ještě syny ve svém lůně, že byste mohly nadíti se mužů ze mne? [12] Vraťte se, dcery mé, jděte, nebo jsem již stářím sešlá, že nejsem způsobilá k manželskému svazku. A kdybych i mohla této noci počíti a porodíti syny, [13] kdybyste si chtěly na ně počkati, až by dorostli, budete dříve stařenami, nežli se vdáte. Ne tak, prosím, dcery mé! Neboť vaše tíseň (ještě) více mě trápí, že vystoupila ruka Hospodinova proti mně."

[14] Tu zase počaly hlasitě plakati. Orfa políbila tchyni a vrátila se; Rut (však) se tchyně přidržela. ,[15] I řekla jí Noemi: „Hle, tvá švakrová vrátila se k lidu svému a k bohům svým; jdi s ní."

[16] Rut odpověděla: „Nenuť mne, bych tě opustila, bych odešla; neboť kamkoli půjdeš ty, půjdu já, a kde dlíti budeš ty, dlíti budu také já. Lid tvůj lid můj, a Bůh tvůj Bůh můj. [17] Která země tě přijme, až budeš umírati, v té zemru a tam dojdu hrobu. Ať mě Hospodin trestá a zase trestá, odloučí-li mě od tebe něco jiného než toliko smrt!"

[18] Vidouc tedy Noemi, že je Rut nezvratně odhodlána jíti s ní, přestala jí odporovati.

[19] Šly tedy spolu a přišly do Betlema. Když vešly do města, roznesla se všady rychle (o tom) zvěst, a ženy pravily: „Je to ona Noemi?" [20] Ona jim však řekla: „Nenazývejte mne Noemi, [to jest Sličnou], ale raději nazývejte mne Mara, [to jest Hořkou], nebo hořkostí mne velmi naplnil Všemohoucí. [21] Vyšla jsem plná, a prázdnou mě zpět přivádí Hospodin. Proč tedy nazýváte mě Noemi, když mě Hospodin ponížil a Vše-

bylo vypravováno, že David pochází toliko z čisté krve israelské.

mohoucí sklíčil?"
22 Přišla tedy Noemi s Moabkou Rut, svou snachou, ze země, kde byla hostem; vrátila se do Betlema, když počali žíti ječmeny.

Za svou lásku k příbuzné dochází Rut laskavého přijetí na poli jiného svého příbuzného, Booza, v Betlemě.

HLAVA 2. – 1 Muž Elimelech měl krevního přítele, člověka zámožného, velmi bohatého, jménem Booz.
2 I řekla Moabka Rut ke své tchyni: „Poroučíš-li, půjdu na pole a budu sbírati klasy, které ujdou rukám ženců, kdekoli naleznu milost hospodáře, ke mně laskavého." Ona jí odpověděla: „Jdi, dcero má."
3 Šla tedy a sbírala klasy za ženci. I přihodilo se, že pole toho pán byl z příbuzenstva Elimelechova, jménem Booz.
4 A hle, Booz přišel z Betlema a řekl žencům: „Hospodin (buď) s vámi!" Oni mu odpověděli: „Požehnej ti Hospodin!" 5 Pak řekl Booz služebníkovi, který byl nad ženci: „Čí je tato dívka?" 6 Ten mu odpověděl: „Je to Moabka, která přišla s Noemi z Moabska, 7 a prosila, by směla sbírati zbylé klasy chodíc za ženci. Od rána až do nynějška trvajíc na poli ni na okamžik domů se nevrátila."
8 Tu řekl Booz k Rut: „Slyš, dcero! Nechoď na jiné pole sbírati, neodcházej s tohoto místa; ale připoj se k mým služebným, 9 a kde budou žíti, choď za nimi! Neboť rozkázal jsem služebníkům svým, aby ti nikdo nečinil obtíží; ano i bude-li se ti chtít píti, jdi k nádobám a napij se vody, kterou i služebníci (moji) pijí."
10 Rut padla na tvář a poklonivši se k zemi řekla mu: „Odkud mi to, že jsem nalezla milost před očima tvýma, že ráčíš znáti se ke, mně, cizince?" 11 On jí odpověděl: „Všecko mi bylo oznámeno, co jsi učinila tchyni své po smrti muže svého: žes opustila rodiče své i zemi, ve které ses narodila, a přišlas k lidu, kteréhos prve neznala. 12 Odplatiž ti Hospodin skutek tvůj, plné mzdy dostaň se ti od Hospodina, Boha Israelova, k němuž jsi přišla a pod jehožto křídla ses utekla!" 13 Ona řekla: „Nalezla jsem milost před očima tvýma, můj pane! neboť mě těšíš a mluvíš k srdci služebnice své, ač nejsem rovna jedné z tvých služebných." 14 I pravil jí Booz: „Když bude čas k jídlu, přijď sem, pojez chleba a omoč skývu v octě."
Posadila se tedy vedle ženců, on jí nahrnul pražmy, i jedla, nasytila se a ještě jí zbylo. 15 Pak vstala, aby sbírala podle obyčeje klasy.
A Booz přikázal služebníkům svým: „I kdyby chtěla s vámi žíti, nebraňte jí; 16 odhoďte také úmyslně něco z vašich snopků a nechte ležeti; ať sbírá, ať jí nikdo nedomlouvá, když bude sbírati!"
17 Sbírala tedy na poli až do večera; a co sebrala, vytloukla. prutem, vymlátila, a tak dostala ječmene asi tolik, co má efa [to jest tři mírky]. 18 S nimi vrátila se do města a ukázala je tchyni své; k tomu vyňala a dala jí zbytky svého jídla, kterým se byla nasytila. 19 I pravila jí tchyně: „Kde jsi sbírala dnes, kdes pracovala? Buď požehnán ten, který se slitoval nad tebou!" Oznámila jí tedy, u koho pracovala, a pověděla jméno muže, že sluje Booz. 20 Noemi jí odvětila: „Požehnán buď od Hospodina, že touž milost, kterou učinil živým, zachoval i mrtvým."
A opět pravila (Noemi): „Je náš příbuzný ten člověk." 21 Rut dodala: „Také to mi

---

Hl. 2. V. 17. Také Gedeon mlátil kdysi tak. Sdc 6, 11. – *„efa"* = 36.44 litru, – Efa měla tři *„mírky"* zvané hebr. *„sea"*, t. j. 12.148 litrů. Srv. Gn 18, 6.

přikázal, abych tak dlouho připojovala se k jeho žencům, dokud nebude všecko obilí požato." [22] Tu jí tchyně radila: „Bude velmi dobře, dcero má, choditi na žeň s jeho služebnými, aby na cizím poli někdo ti neubližoval."

[23] Přidružila se tedy k Boozovým služebným a chodila s nimi tak dlouho na žeň, dokud ječmene a pšenice do stohů nesklidili.

Na humně Boozově. Jménem lásky příbuzenské, která zplodila povinnost švakrovského manželství, žádá Rut Booza, by ji pojal za choť. Booz jest ochoten tak učiniti.

HLAVA 3. – [1] Když zase přišla kdysi ke své tchyni, uslyšela od ní: „Dcero má, zjednám ti spokojenost, by ti bylo dobře. [2] Ten Booz, k jehožto služebným na poli ses přidružila, je náš příbuzný, a této noci věje ječmen na humně. [3] Umyj se tedy, pomaž se, oblec se v pěknější roucha a jdi dolů na humno; (ale) ať neuzří tě člověk ten, dokud nepřestane jísti a píti! [4] Když pak půjde spát, všimni si dobře místa, na kterém bude odpočívati; pak půjdeš, poodhrneš s nohou plášť, kterým se přikryje, položíš se a budeš tam ležeti; on ti pak poví, co bys měla činiti." [5] Rut odpověděla: „Cokoli kážeš, učiním."

[6] I šla na (to) humno a učinila všecko, co jí byla tchyně přikázala. [7] Když Booz pojedl a napil se, když se rozveselil a lehl si u stohu snopů : přišla skrytě, poodhrnula mu plášť s nohou a položila se, [8] Tu hle, (když bylo) již půl noci, ulekl se člověk (ten), zarazil se a zpozoroval, že mu leží žena u nohou. [9] I řekl jí: „Kdo jsi ty?" Ona odvětila: „„Já jsem Rut, služebnice tvá; rozprostři plášť svůj na služebnici svou, nebo jsi příbuzný." [10] „Požehnána jsi od Hospodina, dcero," – dí on – „tys první lásku poslednější (láskou) překonala; neboť nenadbíhalas jinochům chudým ani bohatým. [11] Neboj se tedy; cokoli mi praviš, učiním ti. Neboť ví všecek lid, který bydlí ve branách mého města, že jsi žena ctnostná. [12] Nepopírám, že jsem příbuzný, ale je jiný bližší příbuzný nežli já. [13]

Hl. 3. V. [2]. Aby bylo porozumněno tomu, co následuje, **dlužno míti na zřeteli obyčej a zákony o manželství levirském.** Srv. Gn 38, 8. nn.; Dt 25, 5.– 10; Mt 22, 24. nn. *„Je náš příbuzný"* **a tedy povinen pojmouti** za manželku bezdětnou vdovu po zemřelém „bratru" svém Mahalonovi. Noemi se **domnívá, že podle práva** manželství levirského je Rut oprávněna šetrným způsobem upozorniti Booze na jeho **povinnost příbuzenskou.** Pohnutkou, proč tak činí, je láska k zemřelému manželu a synu, kteří nemají potomstva; **chce zákonitým** způsobem postarati se o to, by Mahalonovi a tím ovšem i Elimelechovi dostalo se potomka, **který by** zdědil jejich pole (nyní prodejem zastavené) a zachoval na tomto dědičném majetku jméno otce a **děda** svého. Tou myšlenkou, láskou k zemřelému choti a tchánu, vedena je také Rut při svém podniku. Zdaří-li se tento čin lásky a úcty k zemřelým příbuzným, bude tím zároveň také postaráno o hmotné zaopatření obou žen.

V. [3]. Jindy bývá odváděna nevěsta pod večer, nebo na počátku noci z domu otcovského do domu ženichova; tentokrát jde nevěsta sama, bez průvodu, ovšem však také večer, ano v noci. Málo by bylo slušelo, aby ženich v letech Boozových odváděl si svou nevěstu, vdovu, jako činívají ženiši mladí, když se zasnubují s pannami. Tehdy zákon nežádal úředních formalit, by bylo manželství platné, ba ani k tomu ne, by bylo *dovolené.* K tomu, by snoubenci v manželství platné vstoupili, stačil vzájemný jejich souhlas přiměřeně vyjádřený. Vyjádřen mohl býti beze svědků buď slovy, nebo jiným znamením, i prvním manželským obcováním. Nesmíme Noemi posuzovati podle našeho manželského práva, které bylo pro veřejné blaho zavedeno později (zejména když bylo manželství povýšeno na svátost), o kterém však Noemi neměla ani zdání. *Podle našeho manželského práva by ovšem nesměla tchyně raditi své snaše, by činila podobné, jako Rut v tomto případě,* ježto by tak vydávala v nebezpečí hříchu snoubenka sebe i snoubence!

V. [13]. n. Bylo nebezpečí, že budou oba *podezříváni,* a že vznikne z toho *pohoršení,* doví-li se kdo, že byla Rut v noci na humně; byli by bývali podezříváni z činu, který se podobal poruše manželské věrnosti. Tomu chce zabrániti Booz, a proto vyzývá příbuznou, by zůstala do rána, kdy bude jí lze snáze nepozorovaně dostati se domů.

Odpočiň si zde této noci; ráno, bude-li on chtíti právem příbuzenství si tě podržeti, dobře; nebude-li chtíti, vezmu si tě já beze všech okolků; – živ je Hospodin – spi až do rána."
[14] Tak spala u jeho nohou až do rána. Dříve však, nežli se lidé vespolek poznávali, vstala; neboť (Booz) pravil: „Varuj se, aby žádný nezvěděl, že jsi sem přišla."
[15] A opět řekl: „Rozestři plášť svůj, kterým se přikrýváš, a drž oběma rukama." Když jej rozestřela a držela, naměřil jí šest mírek ječmene a vložil (je) na ni. Ona s tím vešla do města [16] a přišla ke své tchyni. Ta se jí tázala: „Jak jsi pochodila, dcero?" Tu jí vypravovala všecko, co jí učinil člověk ten. [17] A dodala: „Hle, šest mírek ječmene mi dal, a řekl: „Nechci, bys prázdná vrátila se ke své tchyni." [18] I řekla Noemi: „Čekej, dcero, (klidně), až uzříme, jak ta věc dopadne; neboť člověk ten neustane, dokud nesplní, co mluvil."

Jak hojně byla odměněna Rutina láska příbuzenská.

HLAVA 4- – [1] Vstoupil tedy Booz do brány a posadil se tam. A když viděl jíti kolem příbuzného, o kterém prve byla řeč, řekl mu, zavolav ho jeho jménem: „Uchyl se maličko a posed tu." Když se uchýlil a posadil, [2] Booz vzav deset mužů ze starších města, řekl jim: „Posaďte se tu." [3] Když sedři mluvil k příbuznému: „Noemi, která se vrátila z Moabska, má prodané pole, podíl to bratra našeho Elimelecha. [4] Chtěl jsem, abys to slyšel, abych ti to pověděl přede všemi tu sedícími, před staršími lidu mého. Chceš-li ho nabýti právem příbuznosti, vykup a měj si je; pakli se ti nelíbí, oznam mi to, ať vím, co činiti; neboť není žádný příbuzný kromě tebe, který jsi první, a mne, který jsem druhý." I odpověděl: „Já to pole vykoupím."
[5] Tu mu Booz řekl: „Nabudeš-li pole toho z ruky ženiny, budeš povinen vzíti si také Moabku Rut, vdovu po mrtvém, abys vzbudil jméno příbuzného na dědictví jeho." [6] On odpověděl: „Vzdávám se práva švakrovského, neb nesmím uškoditi potomstvu rodiny své; ty užij práva mého; vyznávám, že ho rád budu postrádati."
[7] Byl pak za starodávna v Israeli ten obyčej, postupoval-li kdy druh druhu svého práva, aby bylo postoupení potvrzeno, že sezul člověk obuv svou a dal ji bližnímu svému. Tak dosvědčovali v Israeli, že (právo) postupují. [8] Řekl tedy Booz příbuznému svému: „Sezuj obuv svou!" Když ji hned s nohou sezul, [9] pravil Booz starším a všemu lidu: „Svědky jste vy dnes, že nabývám od Noemi všeho, co bylo Elimelechovo, Chelionovo a Mahalonovo, [10] a že beru si za manželku Moabku Rut, vdovu po Mahalonovi, abych vzbudil mrtvému jméno na jeho dědictví, aby nebylo jméno jeho vyhlazeno z čeledi, z bratří a z lidu jeho; vy, pravím, jste svědky toho!"
[11] Všecek lid, který byl ve bráně, i starší odpověděli: „Ano, jsme svědky (toho).

Učiniž Hospodin tuto ženu,
    která vchází do domu tvého,
jako Rachel a jako Liu,
    které zbudovaly rod Israelův,
by byla příkladem ctnosti v Efratě
    a měla slavné jméno v Betlemě;
[12] dům tvůj buď jako dům Faresa
    – jejž Tamar zrodila Judovi –
potomstvem, jež ti dá Hospodin
    z této ženušky."

[13] Vzal si tedy Booz Rut, pojal ji za manželku, a vešel k ní; i dali jí Hospodin, že počala a porodila syna. [14] Tu pravily ženy Noemi:

„Požehnán buď Hospodin, jenž nedopustil,
aby scházel dědic rodu tvého,
ale jmenováno bude jméno jeho v Israeli.
[15] Budeš míti, kdo tě bude těšit a ve stáří živit,
neboť narodil se ze snachy tvé, jež tě miluje,
a je ti mnohem lepší, než kdybys měla sedm synů."

[16] Noemi vzavši chlapce položila si jej na klín, a byla mu pěstounkou i chůvou.
[17] Sousedky pak radujíce se s ní a říkouce: „Narodil se syn Noemi," nazvaly ho jménem Obed; je to otec Isaje, otce Davidova.
[18] Rody Faresovy jsou tyto: Fares zplodil Esrona, [19] Esron Arama, Aram Aminadaba, [20] Aminadab Nahassona, Nahasson Salmona, [21] Salmon Booza, Booz Obeda, [22] Obed Isaje a Isaj Davida.

BIBLE ČESKÁ

(LIDOVÉ VYDÁNÍ)

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

SVAZEK IV.

ČTYŘI KNIHY KRÁLOVSKÉ

PODLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL

Dr. JAN HEJČL

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIÁTU V PRAZE

PODÍL ÚDŮ "DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO" NA ROK 1935
ČÍSLO 3

V PRAZE 1935
NÁKLADEM "DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO"
TISKEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY V PRAZE

IMPRIMATUR
P r a g a e, 16. Aprilis 1935
Prael. Dr. Theophilus Opatrný,
vicarius generalis N. E. 4892

Všecka práva vyhrazena

Digitalizováno s minimálními gramatickými úpravami březen 2006-květen 2007 - Δ

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

ČILI

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA „SAMUEL".

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

První dvě knihy Královské byly původně k n i h a jedna; rozdělena na dvě byla od překladatelův alexandrijských (LXX), a Vulg. rozdělení to podržela.

Kniha byla nazvána „Samuel" a po rozdělení rozeznávána první kniha „Samuel" a druhá kniha „Samuel". Slula tak proto, ze hlavní osobou, která v ní na počátku vystupuje, byl Samuel; mohli bychom tedy užívati názvu „O Samuelovi". (Srv. názvy knihy Josue, „Soudců", Rut a jj.) Mluviti o „Knihách Samuelových" nelze doporučovati, ježto by nadpis ten mohl snadno vésti k názoru nesprávnému, že je spisovatelem celé knihy (obou knih) prorok Samuel; ale tomu tak není.[1])

1. a 2. Král liší se obsahem, účelem i mluvou od dalších dvou knih, které nyní nazýváme 3. a 4. Král, a proto Israelité nikdy neupustili od svého názvosloví „1. a 2. Samuel", nazývajíce knihy další „knihou k r a l o v á n í" a později „knihou králů", a když byla rozdělena na dvě části, „první a druhou knihou králů". Rekové však, přihlížejíce k podobnému obsahu, spojili obě knihy Sam s oběma knihami Král v jeden celek, rozdělený na čtyři knihy, dali celku tomu název „knihy k r a l o v á n í" a počítali č t y ř i „knihy kralování". Vulg. řecké názvy podržela; změnila jen „knihy kralování" v „knihy králů". Je tedy:

Podle hebr.	*1. Sam*	*=*	*1. Král podle Vulg.*		
„ „	*2. Sam*	*=*	*2. Král*	*„*	*„*
„ „	*1. Král*	*=*	*3. Král*	*„*	*„*
„ „	*2. Král*	*=*	*4. Král*	*„*	*„*

Spisovatel knih Sam navazuje na dobu soudců, a to na porobu filištínskou, tedy na Sdc hl. 16. Nepodává souvislých dějin politických národa israelského, ale d ě j i n y n á b o ž e n s k é obce i s r a e l s k é od Samuela do konce panování Davidova,[2]) *Chce ukázati, že království, zaslíbené Judovi (Gn 49, 8. nn.) a tak i všemu Israelovi, bylo založeno (Samuelem a Saulem) a vtištěna mu pečeť stálého trvání (Davidem)* [3]) *– že tedy dokazoval Jahve svou věrnost, která plní, co slibuje, také v této době. S tohoto stanoviska skladatel knih Sam vybírá ze starých pramenů přiměřenou látku.*

Skladatel knih Sam je neznám. Možno jen tvrditi, že to nebyl týž, který skládal 3. a 4. Král. Neboť Sam mají spíše ráz životopisů; Král letopisů. Sam neuvádějí zpravidla [4]) *pramenů, ze kterých čerpají, Král je jmenují (3. Král 11, 41;14, 19. 29; 15, 7. 23. 31; 16, 5. 14. 20. 27; 22, 39.* 46; 4. *Král 1, 18; 8, 23; 10,* 34; *12, 19; 13, 8. 12; 14, 15. 18. 28; 15, 6. 11. 15. 21. 26. 31. 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17.* 25; *23, 28; 24, 5.). Skladatel Sam znal sice Mojžíše a Pentateuch (1. Král 1, 3 nn.; 2, 13. srv. s Dt 18, 3; 1. Král 15, 29. srv. s Nm 23, 19; 1. Sam 12, 3. srv. s Nm 16, 15. a jj.), neuvádí však výslovně zákona, jak činí skladatel 3. a 4. Král (3. Král 2, 3;* 4. *Král 14, 6; 21, 8; 23, 25.). Skladatel Sam je jeden z nejlepších spisovatelů zlaté doby literatury hebrejské, jak patrno z jeho jazyka a slohu; jazyk knih Král však jeví již pozdější ráz, jak svědčí zejména větší počet aramaismů v knihách těch nalezených.*

---

[1]) Samuel zemřel dříve nežli Saul, kniha (knihy) však líčí události do smrti Davidovy, tedy do r. 40. po smrti Saulově!

[2]) O smrti Davidově psáno teprv 3. Král 2.

[3]) Srv. 2. Král 7, 12. nn.

[4]) Jen „Kniha spravedlivou" je citována 2. Král 1, 18.

Kniha (knihy) Sam napsána po Šalomounovi, [1]) *ale ještě před zajetím babylonským.* [2])

Spisovatel užíval s t a r š í c h p r a m e n ů , které líčí události podrobně a velmi živě; z podrobnosti a živosti té plyne, že byly psány brzy po tom, kdy se vypravované události sběhly. [3]) *Skladatel Sam čerpal z týchž pramenů, kterých použil později spisovatel Par.* [4])

---

[1]) 1. Král 27, 6.

[2]) Ani v obsahu, ani v jazyku knihy nelze najíti dostatek známek, kterými bylo by možno dokázati, že kniha byla napsána teprve v zajetí nebo dokonce po zajetí babylonském.

[3]) Prameny ty mají proto nepopiratelnou dějepisnou cenu. O jednom z nich vyznává i nekatolický dějepisec Ed. Meyer: „Je to zjev podivuhodný, že byla tehdy v Israeli taková dějepisná literatura možná; převyšuje vše, co víme o starovýchodním dějepisectví.

[4]) Dokazují to četná souběžná (paralelní) místa, která se namnoze doslova shodují, zejména:

1.	Král	31,	1. – 13.	=	1.	Par	10,	1. – 12.
2.	Král	3,	2. – 5.	=	»	«	3,	I. – 3.
»	»	5,	1. – 10.	=	»	»	11,	1. – 9.
»	»	5,	11. – 25.	=	»	»	14,	1. – 17.
»	»	6,	1. – 11.	=	»	»	13,	1. – 14.
»	»	6,	12. – 23.	=	»	»	15,	25. – 29.
»	»	7,	1. – 8, 18	=	»	»	17,	1. – 18, 17
»	»	10,	1. – 11, 1	=	»	»	19,	1. – 20, 1
»	»	12,	26. – 31.	=	»	»	20,	1. – 3.
»	»	21,	18. – 22.	=	»	»	20,	4. – 8.
»	»	23,	8. – 39.	=	»	»	11,	10. – 47.
»	»	34,	1. – 25.	=	»	»	21,	1. – 27.

PRVNÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Samuel počat a narozen. (1, 1.–2, 10.)

HLAVA 1. – [1] Byl jeden muž z Ramanů, Surovec, z hor Efraimských, a jméno jeho Elkana, syn Jerohama, syna Eliu, syna Tohu, syna Sufova, z Efraimska.

[2] Ten měl dvě ženy: jméno jedné Anna, a jméno druhé Fenenna. Fenenna měla syny, Anna však dětí neměla.

[3] I chodíval muž ten ze svého města v ustanovené dny, aby se klaněl a obětoval Hospodinu zástupů v Silu.

– Byli pak tam dva synové Helioví, Ofni a Finees, kněží Hospodinovi. –

[4] Kdykoli nadešel den, kdy Elkana obětoval, dával Fenenně, manželce své, všem synům jejím i dcerám díly; [5] Anně však dával (jen) jeden díl, smutně, poněvadž Annu miloval, Hospodin však zavřel život její. [6] Také její sokyně ji trápívala a náramně sužovala, vytýkajíc jí i to, že Hospodin zavřel jí život; [7] tak činívala každý rok, kdy nadešel zase čas, že stoupali k domu Hospodinovu; tak ji popouzívala.

Když ona (jednou) plakala a nic nejedla, [8] řekl jí Elkana, muž její: „Anno, proč pláčeš? a proč nejíš? a proč trápí se srdce tvé? Zda nejsem ti já lepší, nežli deset synů?" [9] Když se v Silu najedli a napili, Anna vstala, an Heli, kněz, seděl na křesle před veřejemi chrámu Hospodinova, [10] a jsouc hořké mysli, modlila se k Hospodinu velmi plačíc; [11] učinila také slib: „Hospodine zástupů, shlédneš-li milostivě na trápení služebnice své, rozpomeneš-li se na mne, nezapomeneš-li na služebnici svou a dáš-li jí chlapečka: dám jej Hospodinu na všecky dny života jeho, a břitva nepřejde mu po hlavě." [12] Když se dlouho před Hospodinem modlila, pozoroval Heli ústa její. [13] Anna totiž mluvila v srdci svém, toliko rty se jí hýbaly, hlasu však dokonce nebylo slyšeti; domníval se tedy Heli, že jest opilá, [14] a řekl jí: „Dlouho-li budeš opilá? Prober se maličko z vína, kterým čišíš!" [15] Anna odpověděla: „Nikoli, pane můj, ale žena velmi nešťastná jsem já; vína ni čeho jiného, co může opojiti, jsem nepila, ale vylévala jsem srdce své před obličejem Hospodinovým. [16] Nehleď na služebnici svou jako na ničemnici; nebo z přílišné bolesti a žalosti své mluvila jsem dosud." [17] Tu jí pravil Heli: „Jdi v pokoji, a Bůh Israelův dej ti, zač jsi ho prosila!"

[18] Ona řekla: „Kéž nalezne služebnice tvá milost před očima tvýma!" Poté šla žena svou cestou, jedla a líce její nebyly již zasmušilé.

[19] Ráno vstali, poklonili se před Hospodinem a vrátili se; přišli domů, do Ramy.

Elkana poznal Annu, svou manželku, a Hospodin se na ni rozpomněl, [20] že počala. Po čase porodila syna a dala mu jméno Samuel, že ho (– pravila –) od Hospodina žádala.

[21] Když pak šel Elkana, muž její, se vším domem svým, by podal Hospodinu sváteční obět a co slíbil, [22] Anna nešla; řekla totiž muži svému: „Nepůjdu, dokud nebude dítě odstaveno; pak je povedu, by se ukázalo před obličejem Hospodinovým a tam

---

Hl. 1. V.[1] nn. navazuje na nit vypravování ukončenou *Sdc 16.* (a přetrženou Sdc 17.– 21., jakož i knihou Rut).

V. [3]. *„Hospodin zástupů"* = vojsk = *Bůh všehomíra, Vševládce.* Podle hebr. mluvy jsou vojska: 1. hvězdy, 2. ptactvo a ryby, 3. pozemská zvířata, 4. lidstvo. Srv, Gn 2, 1. – Také však andělé slují vojskem. Srv. Jos 5, 4; 3. Král 22, 19; Ž 148, 3. (hebr.); Is 6, 3; Lk 2, 13. – V *Silo* byla tehdy archa. Srv. Jos 18, 1; Sdc 19, 31.

V. [10]. n. *„břitva . . ,"* bude doživotním *nazirem,* Srv. Nm 6. – Protože byl nazir všecek Hospodinu zasvěcen, zasvěcen byl také jeho vlas. Srv. Sdc 13, 5.

navždy zůstalo." [23] Elkana, její muž, jí řekl: „Učiň, jak za dobré uznáváš; zůstaň, dokud ho neodstavíš; kéž (jen) splní Hospodin slovo své!" Zůstala tedy žena a kojila syna svého, až jej odstavila.

[24] Když ho byla odstavila, vedla jej se třemi býčky, se třemi mírkami mouky, jakož i se džbánem vína, a přivedla jej k domu Hospodinovu v Silu. – Chlapec byl ještě děcko. – [25] Když býčka obětovali, přivedli chlapečka k Helimu, [26] a Anna řekla: „Prosím, pane můj, jakože žiješ, pane můj! Já jsem ta žena, která jsem stála zde před tebou a modlila se k Hospodinu. [27] Za tohoto chlapce modlila jsem se, a dal mi Hospodin, zač jsem ho prosila. [28] Proto také já ho dávám Hospodinu; na všecky dny života svého budiž darován Hospodinu!"

I klaněli se tam Hospodinu, Anna pak modlila se takto:

HLAVA 2.

[1] Plesá srdce mé z Hospodina,
povýšen je roh můj od. Boha mého.
Mluví má ústa k mým nepřátelům;
ano, radost mám, žes mi přispěl.
[2] Není svatého jako je Hospodin,
– není jiného kromě tebe – a
není silného jako je Bůh náš.

[3] Nemluvte dále zpupně a chlubně,
vzdalte se od úst vám staré (ty) řeči; jet Bůh
vševědoucí Hospodin,
jsou mu i myšlenky vyloženy.

[4] Luk silných bývá překonáván,
slabí však opasují se silou.
[5] Kdo byl dřív syt, za chléb najímá se,
kdo však hladověli, jsou syti.
Ba i bezdětná rodí mnoho (dětí),
matka však četných synů slábne.
[6] Hospodin život bere i dává,
uvádí do pekel a zas vyvádí,
[7] Hospodin chudým i bohatým činí,
ponižuje i povyšuje.

[8] Pozdvihuje nuzného z prachu,
a z kalu chuďasa povyšuje, aby
seděl vedle knížat,
aby čestné místo dostal. –
Nebo jeho jsou stěžeje země,

Hl. 2. V. [1]. n, *„roh."* znamení síly, moci a vážnosti, Býk chorý, zesláblý, když svěšuje *hlavu,* svěšuje také *rohy;* když se uzdraví, *vztyčuje* zase *hlavu, čelo i rohy.* Člověk cítící v žilách, sílu a jsa si jí vědom, pozdvihuje bezděčně čelo, kdežto slaboch *hlavu klopí.*

V. [6]. n. *„pekla"* = še'ól, onen svět, podsvětí. Srv. Dt 32, 39, – Vyvádí z pekel;, ze sídla smrti ty, které k novému životu křísí a vzkřísí, ale také ty, kteří byli těžkou nemocí skoro již na onom světě, které však Jahve uzdravil.

na které vesmír On postavil.–
9 Nohy svých svatých opatruje,
hříšní však ve tmách umlkají.

Věru ne svou silou může co člověk;
10 Hospodin, ten své odpůrce děsí, neb na
ně s nebe hromy metá,
Hospodin soudí končiny země. A
dává sílu svému králi,
zdvíhá roh svého pomazaného.

Samuelovo zbožné mládí. (2, 11.–36.)

11 Elkana odešel domů do Ramy; chlapec pak sloužil před obličejem Hospodinovým, pod Helim, knězem.
12 Synové Helioví však byli pekelníci, kteří nedbali Hospodina, 13 ani práva kněžského (hledícího) k lidu. Ale přinášel-li kdo obět, když se vařilo maso, přicházel služebník knězův s vidličkou trojzubou v ruce, 14 i strkal ji do kotlíku, do pánve, do hrnce nebo do kotle, a vše, co vidličkou vyzdvihl, brával kněz sobě; tak činívali všem. Israelitům, kteří přicházeli do Sila. 15 Ba i prve nežli zapalovali tuk, přicházel služebník kněžský a říkal obětujícímu.: „Dej mi masa, ať upeku knězi; neboť nepřijmu od tebe masa vařeného, ale syrové." 16 Když mu obětující říkal: „Ať je podle obyčeje spálen nejprve tuk (také) dnes; potom si vezmi, jak mnoho si přeješ," odpovídal, mu: „Nikoli; ale nyní dáš, sice vezmu mocí." 17 Byl tedy hřích (těch) služebníků převeliký před Hospodinem, neboť odtrhovali lidi od oběti Hospodinovy.
18 Samuel však konal službu před obličejem Hospodinovým. Chlapec byl opásán lněným efodem, 19 a matka dělávala mu malý kabátec, který přinášela v určitých dnech, kdy chodila se svým mužem na sváteční obět.
20 A požehnal Heli Elkanovi a manželce jeho řka mu: „Dej ti Hospodin potomstvo z této ženy náhradou za to, co jsi půjčil Hospodinu." Pak se vrátili domů. 21 Hospodin také Annu navštívil, že počala a porodila tři syny a dvě dcery.

V. 9c. 10. Obsah: Zdá-li se, že nyní vítězí člověk (hříšný), budoucně, až *nadejde doba mesiášská,* vezme Hospodin do rukou otěže své vlády. Pak bude souzen *všecek svět králem Mesiášem* za hromů a blesků.

V. 10. líčí, co Bůh dosud činil a činiti bude v Israeli. – „Moc *dává" a dávati bude* svému králi, t. j. *Davidovi* a jeho *dynastii,* jeho potomstvu, popředně *Mesiáši,* který bude také *králem.* Srv. Ž 2, 6. – *„zdvíhá"* a zdvíhati bude *„roh"* svého pomazaného", t. j. Davida, také však jeho potomstva, zejména *„Pomazaného"* v nejplnějším slova významu. Srv. Lk 1, 69. n. *„Pomazaný"* = hebr. *Mášiach* (z toho vzniklo *„Mesiáš")* = řecky: *Christos = Ježíš Kristus.* – Zde po prvé sluje *„mášiach".* Je tedy „píseň Annina" zpěvem *prorockým,* ano *mesiášským.* Annina živá víra, skálopevná důvěra v Boha, zbožnost, obětavost, trpělivost, pokora, skromnost jsou ctnosti, které mají zdobiti také *křesťanskou manželku a matku!*

V. 13. *„právo kněžské",* t. j. dávky, které mohli kněží právem požadovati od lidu, *stanovil zákon* Lv 7, 30. nn.; Nm 6, 20; 18, 18. (Srv. Dt 18, 3.) Synové Heliovi vymáhali více, než jim podle toho zákona patřilo.

V. 15. Již *„prve nežli zapalovali tuk"* Hospodinu na oltáři (Lv 1, 1. nn.), žádali služebníci díly pro kněze. Byla to okolnost hříchjejich zveličující, ježto tak velmi pohoršovali obětující lid, který právem se domníval, že dlužno dáti příslušné části z oběti Hospodinu dříve nežli kněžím.

V. 18. *„efod"* bylo roucho zavěšené na ramena (jakýsi *„škapulíř"),* jaké nosili zámožní. Vzácný takový nárameník uveden mezi rouchy *velekněžskými* Ex 28. – Mezi rouchy prostých kněží Ex 28, 40; Lv 8, 13; efod sice není, avšak z 1. Král 22, 18. možno vyvozovati, že za dob Saulových nosili kněží efod, ovšem ne tak nádherný, jako byl velekněžský; na rozdíl od tohoto sluje onen *„lněný"* také zde. – *„opásán",* ježto efod stuhou býval připásáván k životu. Srv. níže 2. Král 6, 14; 1. Par 15, 27.

Mladičký Samuel rostl tak u Hospodina, [22] Heli však velmi zestárl. Když slyšel všecky věci, které činili synové jeho všemu Israeli – také že spávali se ženami, které byly zaměstnány u vchodu do stánku – [23] řekl jim: „Proč činíte takové věci, věci nejhorší, o kterých slyším ode všeho lidu? [24] Nečiňte toho, synové moji; není to dobrá pověst, kterou slýchám, že uvádíte do hříchu lid Hospodinův. [25] Zhřeší-li člověk proti člověkovi, může mu býti Bůh milostiv; zhřeší-li však člověk proti Hospodinu, kdo se bude za něho přimlouvati?" Ale neuposlechli hlasu otcova, neboť Hospodin chtěl jim vzíti život.

[26] Chlapec Samuel však prospíval a rostl, a líbil se jak Hospodinu, tak i lidem.

[27] I přišel muž Boží k Helimu a řekl mu: „Toto praví Hospodin: Zda jsem patrně nezjevil se domu otce tvého, když byli v Egyptě (otroky) domu faraonova? [28] A vyvolil jsem ho ze všech kmenův Israelových sobě za kněze, by vystupoval k oltáři mému, by zapaloval mi kadidlo a nosil efod přede mnou; dal jsem také domu otce tvého všecky oběti synův Israelových. [29] Proč jste pokopali oběti mé a dary mé, které jsem přikázal obětovati ve chrámu? A proč více ctíš syny své nežli mne, že jíte prvotiny každé oběti Israele, lidu mého? [30] Proto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Ano, řekl jsem, že dům tvůj a dům otce tvého přisluhovati bude před obličejem mým na věčné časy. Nyní však" – praví Hospodin – „nikoliv, dokonce ne! Ale kdo slaví mne, toho oslavím; kdo však mnou pohrdá, tím bude pohrdáno. [31] Hle, přicházejí dny, kdy utnu rámě tvé i rámě domu otce tvého, že nebude staršího v rodině tvé. [32] Pak uzříš soka svého v chrámě a Israele ve všem štěstí; v rodině tvé však nebude staršího po všecky dny. [33] Nicméně neodejmu zcela potomstva tvého od oltáře svého, ale (to) proto, by mdlely oči tvé a chřadla ti duše; avšak většina rodiny tvé zemře, až dojde mužného věku. [34] To pak bude ti znamením, co přijde na tvé dva syny, Ofni a Fineesa: jednoho dne zemrou oba. [35] A vzbudím si kněze věrného, který bude podle srdce mého a vůle mé činiti; tomu zbuduji pevný dům, a choditi bude přede mnou jakožto pomazaný můj po všecky dny. [36] Stane se pak, že kdo zůstane z rodiny tvé, přijde, aby před ním přednesl prosbu za stříbrňák a chlebovou placku říkaje: „Připusť mne, prosím, k některému kněžskému úkonu, bych měl skývu chleba k jídlu.""

Samuel začíná prorocký úřad svůj. (3, 1.–21.)

HLAVA 3. – [1] Chlapec Samuel tedy přisluhoval Hospodinu pod Helim. Hospodin zřídka mluvil toho času, a vidění nebývalo časté. [2] Jednoho dne spal Heli na obvyklém místě; – oči se mu kalily, že nemohl viděti – [3] lampa Boží nebyla ještě zhašena; a Samuel spal v Hospodinově chrámě, kde byla Boží archa. [4] I zavolal Hospodin: „Samuele." On odpověděl: „Tu jsem"; [5] pak běžel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne." Ten však odvětil: „Nevolal jsem; jdi zase a spi." Odešel tedy a spal. [6] Hospodin

---

V. [22]. O ženách zaměstnaných u vchodu do svatostanu viz Ex 38, 8. – Zprva pracovaly ženy ty u svatyně jen občas, později však, jak se zdá, vznikl obyčej, že zejména vdovy zasvěcovaly se takové službě na delší dobu. Srv. Lk 2, 37.

V. [27]. *„muž Boží"* =prorok. Srv. Sdc 6, 7. – *„otec"* Heliův = *Itamar,* syn Áronův; tedy *„dům otce tvého"* = Áronovci. Srv. Ex 4, 14. – Prorok vyčítá Helimu nevděk za dobrodiní, jež jemu a předkům jeho Hospodin udělil. Vyznamenání, kterého se jim dostalo, žádá vyšší čistotu. Lv 21, 6. nn.

V. [32]. „sok" = Eleazarovci.

V. [36]. Jahve *„vzbudil si kněze věrného",* když Šalomoun, zapudiv Itamarovce *Abiatara,* svěřil úřad velekněžský *Eleazarovci Sadokovi* (3. Král 2, 27.).

Hl. 3. V. [2]. n. *„lampa Boží"* = sedmihranný svícen, který býval večer rozžehán a ráno zhasínán (Ex 27, 21.).

zavolal po druhé: „Samuele!" Samuel vstal, šel k Helimu a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne." On však odvětil: „Nevolal jsem tě, synu můj; jdi zase a spi." – [7] Samuel totiž ještě neznal Hospodina, a řeč Hospodinova mu nebyla (dosud) zjevena. – [8] Hospodin však opět zavolal: „Samuele!" po třetí. Vstal tedy, šel k Helimu [9] a řekl: „Tu jsem, neboť jsi volal na mne." I porozuměl Heli, že Hospodin volal na chlapce, a řekl Samuelovi: „Jdi a spi; a bude-li na tebe ještě volati rci: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj." Odešel tedy Samuel a lehl si na své místo.

[10] Tu přišel Hospodin, zastavil se, a volal jako prve: „Samuele, Samuele!" I řekl Samuel: „Mluv, Hospodine, nebo slyší služebník tvůj."

[11] Řekl tedy Hospodin Samuelovi: „Hle, já učiním věc v Israeli, že každému, kdo o ní uslyší, zníti bude v obou uších. [12] Toho dne vykonám proti Helimu vše, co jsem mluvil o domu jeho, od počátku až dokonce. [13] Oznamuji mu totiž, že jsem odsoudil dům jeho na věky pro (tu) nepravost, že věděl, jak nešlechetně činí synové jeho, a netrestal jich. [14] Proto přisahal jsem domu Heliovu, že nebude na věky smyta nepravost domu jeho obětmi ni dary."

[15] Samuel pak spal až do rána, kdy otevřel dveře domu Hospodinova. Ostýchal se však oznámiti Helimu vidění. [16] I povolal Heli Samuela a řekl: „Samuele synu můj!" On odpověděl: „Tu jsem." [17] Pak se ho ptal: „Co je to, co ti Hospodin řekl? Prosím tě, netaj toho přede mnou. Bůh tě trestej, a trestej, zatajíš-li přede mnou něco ze všech slov, která byla ti řečena." [18] Oznámil mu tedy Samuel všecky ty řeči a netajil jich před ním. On pak odpověděl: „Je to Hospodin; co dobrého je před očima jeho, nechať učiní."

[19] Samuel pak rostl a Hospodin byl s ním; žádné ze všech slov jeho nepadlo na zem. [20] A poznal všecek Israel od Danu až po Bersabe, že Samuel je pravý prorok Hospodinův.

[21] Hospodin zjeviv se Samuelovi v Silu, ukazoval se tam i dále a mluvil. Samuel pak mluvil ke všemu Israelovi.

Samuel osvobozuje a napravuje lid svůj. (4, 1.–7., 17.)

HLAVA 4. – [1] Za oněch dnů sešli se Filišťané, aby bojovali; také Israel vytáhl do boje proti Filišťanům. (Israelité) položili se táborem u Kamene pomoci, Filišťané pak přitáhli k Afeku [2] a sešikovali se proti Israelovi. Když došlo k bitvě, Israel dal se na útěk před Filišťany; a bylo jich zabito v té bitvě nárůzno po polích asi čtyři tisíce mužů.

[3] Když se vrátil lid do stanů, řekli starší Israelovi: „Proč porazil nás Hospodin dnes přeci Filišťany? Přinesme si sem ze Sila Hospodinovu archu úmluvy}[7]; ať přijde mezi nás, aby nás vysvobodil z moci nepřátel našich." [4] Poslal tedy lid do Sila a vzali odtud archu úmluvy Hospodina zástupů, sedícího na cherubech; byli pak s Boží archou oba synové Helioví, Ofni a Finees. [5] Když přišla Hospodinova archa úmluvy do tábora, dal se všecek Israel do velikého křiku, až duněla země. [6] Filišťané, uslyševše křičící hlasy, tázali se: „Jaké jsou to hlasy velikého křiku v hebrejském vojsku?" Když pak zvěděli, že přišla archa Hospodinova do tábora, [7] báli se Filišťané říkajíce: „Přišel Bůh do tábora." A vzdychali řkouce: [8] „Běda nám!" Nebo nebylo takového jásotu dosud. Běda nám! Kdo nás vysvobodí z ruky těchto bohů vznešených? Toť jsou bohové, kteří zbili Egypt všelikou ranou na poušti. [9] Buďte silni, buďte muži, Filišťané, abyste nesloužili Hebreům, jako sloužili oni vám! Vzmužte se a bojujte!"

Hl. 4. V. [8]. Místo *„na poušti"* podle opraveného hebr.: *„ano i morem"*.

[10] Bojovali tedy Filišťané, a Israelité byli poraženi; každý utekl do svého stanu. Porážka byla převeliká: z Israele padlo třicet tisíc pěších, [11] též archa Boží byla vzata a také oba synové Helioví, Ofni a Finees, zahynuli.

[12] Jeden Benjaminovec, který utekl z bitvy, přišel téhož dne do Sila s roztrženým rouchem a s hlavou prachem posypanou. [13] Když přišel, seděl Heli na křesle hledě proti cestě; báloť se srdce jeho o Boží archu. Když tedy muž ten přišel a zvěstoval to městu, kvílilo všecko město. [14] Když Heli slyšel zvuky křiku a ptal se: „Jaký je to bouřlivý křik?", onen muž rychle přišel a zvěstoval mu to. [15] Bylo pak Helimu devadesát osm let; oči se mu zakalily, že nemohl viděti. [16] Když tedy (onen muž) Helimu řekl: „Přicházím z boje; utekl jsem dnes z bitvy," tázal se ho: „Co se stalo, synu můj?" [17] Posel odpověděl: „Utekl Israel před Filišťany, pohroma veliká stihla lid, také oba tvoji synové, Ofni a Finees, jsou mrtvi, ano i Boží archa je vzata." [18] Jakmile se zmínil o Boží arše, spadl (Heli) s křesla naznak u brány, zlomil vaz a tak umřel; byťť muž starý, vysokého věku. Soudil Israele čtyřicet let.

[19] Jeho snacha, manželka Fineesova, byla těhotná a blízká porodu; když uslyšela zprávu, že je archa Boží vzata, že je mrtev tchán i muž její, klesla a porodila, neboť napadly ji náhle bolesti. [20] Když již umírala, řekly jí (ženy) stojící kolem ní: „Neboj se, neboť jsi porodila syna." Ona jim však neodpověděla, nedbajíc (jejich řečí), [21] ale nazvala chlapce Ichabod řkouc: „Vzdálila se sláva od Israele" – protože vzata byla archa Boží, ale také pro tchána a muže svého. – [22] Řekla tedy: „Vzdálila se sláva od Israele," protože vzata jest archa Boží.

HLAVA 5. – [1] Filišťané vzali archu Boží a odnesli ji od Kamene pomoci do Azotu.

[2] Vzali tedy Filišťané archu Boží, vnesli ji do chrámu Dagonova a postavili ji podle Dagona. [3] Když Azotští druhého dne ráno vstali, hle, Dagon ležel obličejem na zemi před archou Hospodinovou; i vzali Dagona a postavili ho zase na jeho místo. [4] Druhého dne ráno vstávše nalezli opět Dagona, an leží obličejem na zemi před archou Hospodinovou; hlava pak Dagonova a obě ruce jeho byly uraženy na prahu; [5] z Dagona zůstal (jen) trup na svém místě. – Proto kněží Dagonovi a všichni, kdo vcházejí do jeho chrámu, nešlapají na práh Dagonův v Azotu až do dneška.

[6] Ruka Hospodinova velmi zatížila Azotské; stihl je pohromou, ranil Azot i s okolím na skrytém místě řiti. [7] Muži azotští, vidouce tu ránu, řekli: „Ať nezůstane archa Boha Israelova u nás; nebo tvrdě doléhá ruka jeho na nás i na Dagona, boha našeho." [8] A poslavše shromáždili všecka knížata filištínská u sebe a řekli: „Co učiníme s archou Boha Israelova?" Getští odpověděli: „Budiž nešena archa Boha Israelova v průvodu do kola." I nosili archu Boha Israelova v průvodu do kola. [9] Když ji tak v průvodu do kola

---

Hl. 5. V. [4]. Před tímto v. LXX vypravuje: „Ruka Hospodinova velmi zatížila Azoťany, neboť je navštívil a ranil boulemi, Azot a veškeré okolí jeho."

V. [6]. Z 6, 4. n. 11. 17, n. plyne, že byli Filišťané raněni nejprve *zlatou žilou,* poté pak velikým počtem myší. Dlužno proto považovati znění LXX před v. 4. (viz výše) za. původní. S toutéž LXX dlužno čísti v. 6: *„Ruka Hospodinova velmi zatížila Azoťany: seslal na ně myši, že se hemžily jimi chrámy jejich, a že se vedraly do jejich příbytků; lak vznikla veliká úmrtnost a zmatek ve městě."*

V. [8]. „Knížata" slují „seráním" (srv. řecké tyrannoi). – O Getu viz Jos 11, 22. Podle správného znění dlužno čísti: „Geťané pravili: „Ať přijde archa Boha Israelova do Gatu." Zavezli tedy archu Boha Israelova tam (do Gatu)."

V. [9]. místo povšechné zprávy Vulg. dlužno čísti: „Když ji přenesli (do Gatu), ruka Hospodinova seslala na město veliký zmatek: ranila obyvatele města, malé i veliké zlatou žilou a (způsobila), že se všecko u nich hemžilo myšmi."

nosili, doléhala ruka Hospodinova na každé město smrtí převelikého množství; ranila obyvatele každého města od malého až do velikého, že z nich vycházely hnisající třásně. [10] Poslali také archu Boží do Akkaronu. Když tam archa Boží přišla, vzkřikli Akkaronští: „Přinesli k nám v průvodu archu Boha Israelova, by pobil nás i lid náš." [11] Poslali tedy a shromáždili všecka knížata filištínská, a ti řekli: „Propusťte archu Boha Israelova; ať se vrátí na své místo, by neusmrtila nás i s naším lidem." [12] Strach smrti totiž byl v celém městě; ruka Boží je velmi tížila. Také muži, kteří nezemřeli, byli postiženi na skrytém místě řiti. I vystupovalo kvílení k nebi z celého města.

HLAVA 6. – [1] Archa Hospodinova byla v zemi Filišťanů sedm měsíců. [2] I povolali Filišťané kněze a hadače řkouce: „Co učiníme s archou Hospodinovou? Rcete nám, kterak bychom ji odeslali na její místo!" Oni odpověděli: [3] „Odešlete-li archu Boha Israelova, neodesílejte jí s prázdnou, ale co jste povinní, dejte jí za hřích; budete pak uzdraveni a zvíte, proč ruka Boží neodchází od vás." [4] Když se tázali: „Co mu máme dáti za hřích?" odvětili: [5] „Podle počtu krajů filištinských udělejte pět zlatých řití a pět zlatých myší; nebo táž rána je na všech vás i na knížatech vašich. Udělejte tedy napodobeniny svých řití, jakož i napodobeniny myší, které pohubily zemi, a vzdejte Bohu Israelovu čest; snad zdvihne ruku svou s vás, s bohů vašich a s vaší země. [6] Proč byste zatvrzovali srdce svá jako Egypťané a farao? Když byl raněn, (teprv pak) propustil je, že mohli odejíti. [7] Nyní tedy vezměte (dřevo) a udělejte jeden nový vůz, pak vezměte dvě otelené krávy, na které jho nebylo vloženo, zapřáhněte je do vozu a telata jejich zavřte doma. [8] Pak vezměte archu Hospodinovu, vložte ji na (ten) vůz, a zlaté napodobeniny, které jste jí vyplatili za hřích, položte ve skřínce na její bok a propusťte ji, ať odejde. [9] A pozorujte! Půjde-li cestou ke svému území, k Betsamesu: on učinil nám tu pohromu převelikou. Ne-li, poznáme, že ne ruka jeho dotkla se nás, ale náhodou to přišlo."

[10] Učinili tedy tak: vzavše dvě krávy, které byly právě po teleti, zapřáhli je do vozu a telata jejich zavřeli doma. [11] Na vůz pak vložili archu Hospodinovu i se skřínkou, ve které byly zlaté myši a napodobené řiti. [12] I šly krávy přímo cestou, která vede do Betsamesu; řičíce kráčely toliko po té cestě a neuchylovaly se ni napravo ni nalevo. Knížata filištínská šla za nimi až ke hranicím Betsamesu. [13] Betsamesané žali (právě) pšenici v údolí. Když pozdvihli oči a uzřeli archu, zaradovali se, že ji vidí. [14] Vůz přijel na pole Betsamesana Josue a zastavil se tam. A byl tam veliký kámen. I sesekali dříví vozu a krávy vložili na ně v celopal Hospodinu. [15] Levité totiž složili archu Boží i skřínku, která u ní byla a ve které byly zlaté napodobeniny, a postavili ji na (ten) veliký kámen. Muži betsameští pak podali toho dne celopaly a (jiné) oběti Hospodinu. [16] Pět knížat filištínských, kteří to viděli, vrátilo se do Akkaronu téhož dne.

[17] Zlaté řiti, které dali Filišťané za své provinění Hospodinu, jsou tyto: za Azot jedna, za Gazu jedna, za Askalon jedna, za Get jedna, za Akkaron jedna; [18] také zlaté myši;, podle počtu filištínských měst, pěti krajin od města hrazeného až do vsi, která byla beze zdi; (svědkem toho je) veliký kámen, na který položili archu Hospodinovu, který jest až do dneška na poli Betsamesana Josue.

Hl. 6. V. [5]. Místo *„řití"* hebr. *„třásně"* či *„boule"* kterými se nemoc jevila, Byla to asi *nakažlivá nemoc,* kterou roznášeli potkani neobyčejně se rozmnoživší; proto *„boule"* a *„potkani"* uvedeni spolu.

V. [8]. Místo *„skřínka"* hebr. lépe *„sáček".*

[19] I pobil (Hospodin) z mužů betsameských, že viděli archu Hospodinovu, pobil z nich sedmdesát mužův a padesát tisíc z lidu ostatního. Lid kvílil, že ho stihl Hospodin tou velikou ranou. [20] Tu řekli muži betsameští: „Kdo obstojí před obličejem Hospodina, svatého Boha tohoto? A ke komu odebere se od nás?" [21] I poslali posly k obyvatelům Kariatiarimu, řkouce: „Filišťané přivezli zpět archu Hospodinovu; přijďte a přeneste si ji k sobě."

HLAVA 7. – [1] Přišli tedy muži kariatiarimští, odvedli archu Hospodinovu a vnesli ji do domu Abinadabova na pahorku. Eleazara pak, syna jeho, ustanovili, by opatroval archu Hospodinovu.

[2] Ode dne, kdy zůstala archa Hospodinova v Kariatiarimu, uběhlo mnoho dní – byl totiž rok dvacátý – a všecek dům Israelův měl pokoj (chodě) za Hospodinem. [3] Když byl totiž Samuel říkal všemu domu Israelovu: „Cheete-li vrátit se celým srdcem svým k Hospodinu, dejte výhost cizím bohům, Baalům a Astartám, a přilněte srdcem svým k Hospodinovi, byste sloužili jemu jedinému; pak vytrhne vás z ruky Filišťanů" – [4] synové Israelovi vyhošťovali Baaly a Astarty a sloužili jedině Hospodinovi.

[5] Hekl pak Samuel: „Shromážděte všecek Israel v Masfě, ať se modlím za vás k Hospodinu!" [6] Sešli se tedy v Masfě, vážili vodu, lili ji před obličej Hospodinův, postili se ten den a říkali tam: „Zhřešili jsme Hospodinu." A Samuel soudil syny Israelovy v Masfě.

[7] Když Filišťané uslyšeli, že jsou shromážděni synové Israelovi v Masfě, táhla knížata filištínská na Israele. Uslyševše to synové Israelovi, měli strach z Filišťanů [8] a řekli Samuelovi: „Nepřestávej volati za nás k Hospodinu, Bohu našemu, by nás vysvobodil z ruky Filišťanů!" [9] Vzal tedy Samuel beránka ještě neodstaveného, obětoval ho v celopal Hospodinu, volal k Hospodinu za Israele, a Hospodin ho vyslyšel. [10] Když totiž Filišťané vešli v boj s Israelem, Samuel (právě) obětoval celopal; Hospodin pak hřímal ten den velikým hromobitím na Filišťany, že způsobil v nich zmatek a že padali před Israelem. [11] Muži israelští vytáhše z Masfy honili Filišťany a bili je až na místo, které bylo pod Becharem. [12] Samuel pak vzal kámen, postavil jej mezi Masfu a Sen, nazval to místo „Kámen pomoci" a řekl: „Až sem pomáhal nám Hospodin." [13] Tak byli Filišťané pokořeni, že nepřišli vícekrát do území israelského, a tak spočívala, ruka Hospodinova na Filisťanech po všecky dny Samuelovy. [14] Města, která byli Filišťané odtrhli od Israele, byla Israelovi vrácena, od Akkaronu až po Get; též okolí jejich vysvobodil Israel z ruky Filišťanů. Také byl pokoj mezi Israelem a Amorrhejským. [15] Samuel soudil Israele po všecky dny života svého. [16] Každý rok obcházel Betel, Galgalu a Masfu soudě Israele v těch místech. [17] Pak vracíval se do Ramy, neboť tam byl dům jeho a tam soudil Israele; vystavěl tam též oltář Hospodinu.

V. [19]. dlužno překládati, podle opraveného znění: „Avšak synové Jechoniášovi neradovali se s Betsamesany, když archu Hospodinovu vítali; proto usmrtil mezi nimi sedmdesát mužů a pět starších. I truchlil lid, že je Jahve přísně bil." – Zemřelo tedy 75 lidí a ne 50.070; nebyli trestáni, že archu „viděli", ale že se neradovali z jejího příchodu, patrně proto, že mysl jejich byla Jahvovi odcizena. – O Betsamesu viz Jos 15, 10; 21, 16. V poslední době bylo v Bét ('Ain) Šemsu kopáno; vykopávky popsali Duncan Mackenzie a Elihu Grant.

Hl. 7. V. [1]. Přijali tedy občané jmenovaného města archu *radostně*. Zůstala tam až do dob Davidových, asi do r. 1002 před Kristem.

V. [12]. Místo *„Sen"* dlužno čísti *„Ješáná"* (2. Par 13, 19.)

Israelilé žádají krále. (8, 1.–22.)

HLAVA 8. – [1] Když Samuel zestárl, ustanovil syny své za soudce nad Israelem. [2] Jméno syna jeho prvorozeného bylo Joel a jméno druhého Abiáš. Soudili v Bersabe. [3] Synové jeho nechodili však po cestách jeho, ale náchylní jsouce k lakotě, brali dary a převraceli spravedlnost. [4] Shromáždili se tedy všichni starší Israelovi, přišli k Samuelovi do Ramy [5] a řekli mu: „Hle, ty jsi již stařec, a synové tvoji nechodí po cestách tvých; ustanov nám krále, aby nás soudil, jako všichni národové mají."

[6] Očím Samuelovým nelíbila se ta věc, že řekli: „Dej nám krále, aby nás soudil!" Když pak se modlil Samuel k Hospodinu," řekl Hospodin Samuelovi: „Uposlechni hlasu lidu ve všem, co mluví k tobě; neboť ne tebe zavrhli, ale mě, bych nekraloval nad nimi. [8] Podle všech skutků svých, které činili ode dne, kdy jsem je vyvedl z Egypta až do dneška – jako opustili mě a sloužili bohům cizím, tak činí také tobě. [9] Nyní tedy poslechni hlasu jejich; ale dej jim veřejně výstrahu a upozorni je na právo krále, který kralovati bude nad nimi."

[10] Mluvil tedy Samuel všecka slova Hospodinova k lidu, který byl žádal od něho krále, [11] a řekl: „Toto bude právo krále, který kralovati bude nad vámi: Bráti bude syny vaše a stavěti je ke svým vozům; udělá si (z nich) jezdce a předběhače vozů svých; [12] ustanoví si z nich tisícníky a setníky, oráče rolí svých, žence obilí, jakož i kováře zbroje a vozů svých. [13] Z vašich dcer nadělá si voňavkářek, kuchařek a pekařek.

[14] Nejlepší pole vaše, vinice a olivovny pobere a dá služebníkům svým.

[15] Z obilí vašeho a z úrody vinic bude vybírati desátky, aby měl co dáti dvořanům a služebníkům. [16] Nevolníky vaše a nevolnice, nejlepší býčky a osly odejme a pošle na svou práci. [17] Také ze stád vašich bude bráti desátek a vy budete jeho nevolníky. [18] Ten den pak, kdy budete volati k Bohu pro krále vašeho, kterého jste si vyvolili: ten den nevyslyší vás Hospodin, ježto jste si žádali krále."

[19] Lid však nechtěl poslouchati řečí Samuelových, ale řekl: „Nikoliv! ale král bude nad námi! [20] Budeme také my jako všichni národové, souditi bude nás král náš, vycházeti bude před námi a povede nám války naše." [21] Samuel vyslechl všecka slova lidu a pověděl je tajně Hospodinovi. [22] Hospodin pak řekl Samuelovi: „Uposlechni hlasu jejich a ustanov nad nimi krále!" I řekl Samuel mužům Israelovým: „Jděte každý do svého města!"

Saul soukromě na krále pomazán. (9, 1.–10., 16.)

HLAVA 9. – [1] Byl velmožný muž z Benjamina, jménem Kis, syn Abiela, syna Serora, syna Bechorata, syna Afie, Benjaminovce. [2] Ten měl syna vzácné krásy, jménem Saula; nebylo muže ze synův Israelových krásnějšího nad něho; od ramene vzhůru převyšoval veškeren lid.

[3] Kisovi, otci Saulovu, ztratily se kdysi oslice. I řekl Kis Saulovi, synu svému:

Hl. 8. V. [4]. n. Stáří Samuelovo a hrabivost, úplatnost jeho synů byla pouhou záminkou, případně podnětem k tomu, že žádali krále, t. j. *dědičného samovládce.* Přáli si ho spíše z *marnivosti;* chtěli se vyrovnati pohanským národům, jejichž králové měli skvělý dvůr, opičiti se tedy po cizině. Jejich žádost byla také projevem nespokojenosti s dosavadní správou národa israelského, vykonávanou jménem Jahvovým, a tedy *nespokojenosti se samým Jahvem.* Žadatelé se domnívali, že bude lépe národu, bude-li ovládán více člověkem než Bohem, prostředky přirozenými více než nadpřirozenými, jako by se byly tyto dosud neosvědčily; byla tedy jejich žádost *projevem nedůvěry k dosavadní vládě Boží, nedůvěry k Bohu samému.* Hřích ten však Jahve přísně trestal. Srv. Nm 20. K věci srv. níže 12, 6.– 12.

„Vezmi s sebou jednoho ze služebníků, vstaň, jdi a hledej oslice." Prošli tedy pohoří Efraim [4] a území Salisa, nic však nenalezli; prošli také území Salim, ale ani tam jich nebylo; (prošli) též území Jemini a nic nenašli. [5] Když pak přišlí do krajiny Suf, řekl Saul služebníkovi, který byl s ním: „Pojď, vrátíme se, aby snad otec můj nestaraje se (již) o oslice, neměl starostí o nás!" [6] Ten mu řekl: „Hle, muž Boží je v tomto městě, muž znamenitý: vše, co praví, jistě přichází. Nyní tedy pojďme tam, snad nám něco oznámí o účelu naší cesty, za kterým jsme přišli." [7] Saul řekl služebníku svému: „Nuže, půjdeme; co (však) přineseme muži Božímu? Chleba se nedostává v pytlících našich, a daru nemáme, bychom jej dali muži Božímu. Co jiného (máme)?" [8] Služebník opět odpovídaje Saulovi pravil: „Hle, mám ve své moci čtvrt lotu stříbra; dejme je člověku Božímu, by nám oznámil (něco) o naší cestě!" – [9] Za starodávna říkával v Israeli každý, kdo šel poradit se s Bohem: „Pojďte, jděme k vidci"; ten totiž, kdo nyní sluje prorok, za starodávna slul videc. – [10] Saul pravil služebníku svému: „Velmi dobrá je řeč tvá. Pojď, jděme!" Šli tedy do města, ve kterém byl muž Boží. [14] Když vystupovali na návrší města, potkali dívky, vycházející vážit vodu; i tázali se jich: „Je zde videc?" [12] Ty jim odvětily: „Je zde, hle před tebou, pospěš nyní, neboť dnes přišel do města, ježto lid podává dnes oběť na výšině. [13] Vejdouce do města, hned ho naleznete, prve než vystoupí na výšinu k jídlu. Nebude totiž lid jísti, dokud on nepřijde, neboť on požehnává oběti a potom jedí, kdo jsou pozváni. Nyní tedy stoupejte, neboť teď ho naleznete." [14] Stoupali tedy k městu. Když přišli do města, ukázal se Samuel, an kráčí proti nim, aby vystoupil na výšinu.

[15] Jeden den před příchodem Saulovým zjevil se Hospodin tajně Samuelovi a pravil: [16] „Zítra, právě v tu hodinu, která nyní je, pošlu k tobě muže z území Benjaminova, a pomažeš ho za vůdce nad mým lidem israelským; ten vysvobodí lid můj z ruky Filišťanů, neboť shlédl jsem na lid svůj, ježto křik jejich přišel ke mně."

[17] Když pohleděl Samuel na Saula, Hospodin mu řekl: „Hle, muž, o kterém jsem ti pravil: „Ten panovati bude nad lidem mým."" [18] I přistoupil Saul k Samuelovi ve městě, a řekl: „Ukaž mi, prosím, kde je dům vidcův." [19] Samuel Saulovi odvětil: „Já jsem videc. Vystup přede mnou na výšinu, abyste jedli se mnou dnes; ráno tě propustím; také vše, co máš v srdci, ti oznámím. [20] O oslice pak, které se ti před včerejškem ztratily, nestarej se, neboť jsou nalezeny. Ostatně čí je vše, co je nejlepší v Israeli? Zda no tvé a všeho domu otce tvého?" [21] Saul odpovídaje, řekl: „Zda nejsem já Benjaminovec, z nejmenšího kmene Israelova? A čeleď má zda není poslední mezi všemi čeleďmi kmene Benjaminova? Proč jsi tedy ke mně mluvil tato slova?"

[22] Pojav pak Samuel Saula i služebníka jeho, uvedl je do jídelny, a dal jim místo nejpřednější mezi pozvanými, kterých bylo asi třicet mužův. [23] A přikázal Samuel kuchaři: „Přines díl, který jsem ti dal a přikázal, bys jej zvlášť u sebe uložil." [24] Přinesl tedy kuchař plece a položil je před Saula, I řekl Samuel: „Hle, co zůstalo! Polož si to před sebe a jez! Neboť zúmyslně bylo to uschováno tobě, když povolal jsem lid." Jedl

---

Hl. 9. V. [16]. Pomazati krále znamenalo učiniti z něho *posvátnou osobu,* jako kněze. (Srv. obyčej pomazávati olejem památníky na posvátném místě (Gn 28, 18.) Podobný obyčej pomazávati olejem panovníky a kněze panoval u Egypťanův a Babyloňanův; u těchto byl jeden kněžský řád „pomazaných" *(„pašíšu"* = „pomazaný"). (Později byli pomazáváni také proroci 3. Král 19, 16.)

V. [24]. Místo „plece" čti: „kýtu". Srv. Ex 29, 22. – Místo „co zůstalo" čti: „nejlepší". – Dhorme však překládá porušený v. 24.: „Přinesl tedy kuchař kýtu, předložil ji Saulovi a (Samuel) pravil: „Nuže, jez, co je ti předloženo, neboť pozval jsem všecek lid na svátek." Jedl tedy toho dne Saul se Samuelem."

tedy Saul se Samuelem ten den.
[25] Potom sestoupili s výšiny (a přišli) do města. (Samuel) dal mu na střeše ustlati, a on (tam) spal. [26] Když ráno vstali, když již svítalo*, zavolal Samuel Saula na střeše řka: „Vstaň, abych tě doprovodil!" Saul tedy vstal, oba pak vyšli, totiž on a Samuel. [27] Když na konci města sestupovali, řekl Samuel Saulovi: „Rci služebníku, by šel před námi, aby nás předběhl; ty však se pozastav maličko, abych ti oznámil slovo Hospodinovo."

HLAVA 10. – [1] Pak vzal Samuel nádobku oleje, vylil mu jej na hlavu, políbil ho a řekl:

„Hle, pomazal tě Hospodin za knížete nad svým dědičným majetkem. Ty vysvobodíš lid z rukou nepřátel, kteří jsou kolem něho.

A toto bude ti znamením, že tě pomazal Bůh za knížete: [2] Když půjdeš dnes ode mne, potkáš o polednách dva muže u hrobu Rachelina na hranicích Benjaminových, a řeknou ti: „Nalezeny jsou oslice, které jsi šel hledati; otec tvůj nechav oslic, má obavy o vás a říká: „Co mám činiti pro svého syna?" [3] Až odtud odejdeš a půjdeš dále, až přijdeš k dubu Tabor, potkají se s tebou tam tři muži, stoupající k Bohu do Betelu; jeden ponese tři kozelce, druhý tři placky chlebové a třetí džbán vína. [4] Pozdraví tě, dají ti dva chleby a ty je z rukou jejich přijmeš.

[5] Poté přijdeš na Pahorek Boží, kde je pomník Filišťanů; když tam vejdeš do města, potká se s tebou zástup proroků, sestupujících s hory s harfami a s bubínky a s píšťalami a s citerami, a budou prorokovati.

[6] I sestoupí na tebe rychle duch Hospodinův, budeš prorokovati s nimi, a proměněn budeš v jiného člověka. [7] Když tedy sběhnou se ti všecka tato znamení, čiň, cokoli se ti (činiti) naskytne, neboť Hospodin je s tebou.

[8] A půjdeš přede mnou do Galgaly, – já přijdu k tobě, – abys přinesl obět a podal oběti pokojné; sedm dní čekati budeš, až přijdu k tobě, a ukáži ti, co činiti."

[9] Když pak se obrátil, aby odešel od Samuela, změnil mu Bůh srdce v jiné, a všecka ta znamení ten den přišla.

[10] Přišli také ke jmenovanému pahorku, a hle, zástup proroků potkal se s ním; i sestoupil na něj rychle duch Hospodinův, a prorokoval mezi nimi. [11] Všichni, kteří ho prve znali, vidouce, že je s proroky a že prorokuje, tázali se vespolek: „Co se stalo syno-

---

Za v. [27]. dlužno se LXX čísti: „Řekl tedy Saul služebníku svému: „Jdi napřed!" I šel před nimi."

Hl. 10. V. [1]. Israel je dědičným majetkem čili „dědictvím" Jahvovým podle Dt 9, 26.29; 38, 8. n. Srv. 1. Sam 26, 19; 2, Sam 14, 16; 20, 19; 21, 3,– Bylo velmi záhodno, by Saul byl přesvědčen, že nebyl pomazán z vůle lidské, ale Boží. Proto mu dává Samuel bezpečná znamení, o kterých by nemohl nikdo věděti, kdyby nebyl Bohem osvícen (Sanchez).

V. [5]. n. „prorokovati" neznamená tu předpovídati budoucí věci, ale jeviti mimořádný náboženský vzruch a nadšení, k němužto přispívat a jež udržovati pomáhal zpěv a hudba. Srv. 1. Sam 19, 20 nn.; 3. Král 22, 10. Aby pozdvihl v Israeli ducha náboženského, zřídil Samuel na některých místech společnosti učelivých jinochů, kteří se připravovali na úřad prorocký společným zbožným životem, jakož i vzděláváním sebe; učili se psáti a čísti, znáti posvátné knihy, učili se také hudbě. Byla to jen přirozená průprava. K tomu, by kdo skutečně pak prorokem se stal, bylo třeba, by byl povolán a nadpřirozeně uschopněn Bohem. Přirozený vzruch náboženský Bůh svým duchem posvěcoval, zvyšoval, tříbil; proto „prorokovati" znamená: jeviti ducha prorockého, Božího. Také Saul byl mocně vzrušen ve společnosti prorokových učedníkův, a ve vzruchu tom obdržel ducha Božího, který ho proměnil v jiného člověka, t. j. uschopnit ho, by úřad královský mohl správně zastávati. Srv. níže 11, 6; 16, 13; 18, 10;

Sdc 14, 6. 19; 15, 14.

vi Kisovu? Zdaž i Saul mezi proroky?" [12] Druh druhu odpovídal a říkal: „A kdo jest otec jejich?" Proto vešlo v přísloví: „Zdaž i Saul mezi proroky?"

[13] Když přestal prorokovati přišel na Výšinu. [14] I řekl strýc Saulův jemu a služebníku jeho: „Kde jste byli?" Oni odpověděli: „Hledat oslice; když jsme jich nemohli nalézti, přišli jsme k Samuelovi." [15] Když ho strýc žádal: „Pověz mi, co ti Samuel řekl," [16] pravd Saul svému strýci: „Oznámil nám, že jsou oslice nalezeny." Ale o království, co mu byl řekl Samuel, nic mu neoznámil.

Saul veřejně za krále prohlášen a uznán. (10, 17.–11, 15.)

[17] Samuel svolal lid k Hospodinu do Masfy, [18] a řekl synům Israelovým: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Já jsem vyvedl Israele z Egypta a vytrhl jsem vás z ruky Egypťanův i z ruky všech králů, kteří vás sužovali. [19] Vy však dnes zavrhli jste Boha svého, který samojediný vyprostil vás ze všech běd a z úzkostí vašich, a řekli jste: „Nikoliv, ale krále ustanov nám!" Nyní tedy předstupujte před Hospodina po svých kmenech a čeledích."

[20] Když pak na rozkaz Samuelův přistoupily všecky kmeny Israelovy, padl los na kmen Benjaminův. [21] Poté kázal přistoupiti kmeni Benjaminovu a čeledím jeho, i padl los na čeleď Metri a došlo až na Saula, syna Kisova. Hledali ho tedy, ale nenalezli. [22] Potom tázali se Hospodina, přijde-li tam. I odpověděl Hospodin: „Hle, skrývá se doma." [23] Běželi tedy a vzali ho odtud; a když stanul mezi lidem, převyšoval všecek lid od ramene vzhůru. [24] I řekl Samuel všemu lidu: „Hle, vidíte, koho vyvolil Hospodin; není mu rovného ve všem lidu!" A všecek lid vzkřikl: „Ať žije král!"

[25] Ohlásil pak Samuel lidu právo královské, napsal (je) do knihy a tu položil před Hospodina.

A propustil Samuel všecek lid, každého do jeho domova. [26] Také Saul odešel domů, do Gabay, a s ním odešel díl mužů schopných boje, jejichžto srdcí Bůh se dotekl.

[27] Pekelníci však řekli: „Zda nás bude moci vysvoboditi tento?" A pohrdali jím, aniž mu přinesli darů; [on však dělal se, jako by neslyšel].

HLAVA 11. – [1] Asi za měsíc přitáhl Naas, Ammoňan, a počal válku proti Jabesu v Galaadě. Tu řekli všichni Jabešané Naasovi: „Učiň s námi smlouvu, a budeme tvými poddanými." [2] Naas, Ammoňan, jim odpověděl: „S tou podmínkou učiním s vámi smlouvu, že vyloupnu každému z vás pravé oko a tak učiním vás potupou ve všem Israeli." [3] Starší jabeští pravili: „Popřej nám sedm dní, bychom rozeslali posly po všech končinách Israelových; nebude-li, kdo by nás bránil, přijdeme k tobě."

[4] Když přišli poslové do Gabay Saulovy a vypravovali ty události přeci poslouchajícím lidem, dal se všecek lid do hlasitého pláče. [5] Saul, hle, přicházel právě za býky s pole, a ptal se: „Co je lidu, že pláče?" Vypravovali mu tedy, co řekli Jabešané. [6] Když ta slova uslyšel, sestoupil rychle duch Hospodinův na Saula, i vzplál náramným hněvem.

V. [12]. Podle opraveného hebr. tázal se *„Kdo jest otec ostatních proroků"* jen jeden muž z lidu, který se zastává jaksi Saula. K otázce divících se, že i *„syn Qíšův"* prorokuje, odpovídá, že mohou-li jiní, jejichž otcové nejsou jménem ani známí, „prorokovati", může týmž právem „býti prorokem" i syn Qíšův. Pořekadlo tuto zaznamenané připouští všelijaký smysl: chce-li se kdo míchati do věci, které nerozumí, dere-li se do něčeho, nač jeho síly nestačí, dostane-li se náhle do společnosti, které není hoden (srv. naše přísloví: „Jako se dostal Pilát do kreda"), je-li kdo náhle vysoko povýšen, dostane-li se člověku nepatrnému (jakým Saul svým rodem byl) náhle nadpřirozeného poznání. (Calmet.) Srv. 19, 24.

V. [22]. zní podle Schlöglovy kritické opravy: Tu tázal se Samuel opět jménem Jahvovým: „Skrýval-li se muž ten dosud, ať řekne: „Tu jsem". A hle, on se byl skryl u břemen.

[7] A vzav dva býky, rozsekal je na kusy, a rozeslal po poslech do všech končin Israelových se vzkazem: „Kdo nevytáhne a nepotáhne za Saulem a Samuelem, toho bykům staniž se tak!" Pojal tedy strach z Hospodina lid a vytáhli jako jeden muž. [8] V Bezeku je sčetl: synův Israelových bylo třikrát sto tisíc, a Judovců třicet tisíc.

[9] A poslům, kteří byli přišli, řekl (Saul): „Toto povězte obyvatelstvu Jabesu v Galaadě: „Zítra, až se rozehřeje slunce, vzejde vám spása."" Přišli tedy poslové a zvěstovali to obyvatelstvu jabesskému; to se zaradovalo [10] a řeklo Naasovi: „Ráno přijdeme k vám; pak budete moci nám učiniti, cokoli se vám líbiti bude." [11] Když druhý den přišel, postavil Saul lid na tři strany, udeřil na střed ležení v čas ranní hlídky, a bil Ammoňany, až se den rozehřál; ostatní pak se rozprchli, že nezůstalo z nich dvou pospolu.

[12] I řekl lid Samuelovi: „Kdo jsou ti, kteří pravili: „Zda Saul bude kralovati nad námi?" Vydejte muže ty, ať je zabijeme!" [13] Tu pravil Saul: „Nikdo nebude zabit tento den, neboť dnes vysvobodil Hospodin Israele."

[14] Samuel pak řekl lidu: „Pojďte, jděme do Galgaly a obnovme tam království!" [15] Šel tedy všecek lid do Galgaly. Tam, v Galgale, před Hospodinem učinili Saula králem; tam obětovali také před Hospodinem pokojné oběti. Saul a všickni muži israelští veselili se tam velmi.

Samuel vzdává se úřadu soudcovského. (12, 1.–25,)

HLAVA 12. – [1] Samuel pak pravil všemu Israelovi: „Hle, poslechl jsem hlasu vašeho ve všem, co jste mi řekli, a ustanovil jsem nad vámi krále. - Nyní tedy král bude před vámi choditi. Já pak jsem zestárl a zešedivěl, a synové moji jsou mezi vámi. Žil jsem před vámi od mládí svého až do tohoto dne. Hle, tu jsem. [3] Mluvte o mně před Hospodinem a před pomazaným jeho, vzal-li jsem komu býka neb osla, znásilnil-li jsem koho, utiskl-li jsem koho, vzal-li jsem úplatek z ruky někoho; já se toho dnes vzdám a nahradím vám."

[4] I řekli: „Neučinil jsi nám násilí, aniž jsi nás utiskl, aniž jsi co vzal z něčí ruky."

[5] „Svědkem je Hospodin proti vám" – pravil Samuel – a svědkem je pomazaný jeho dnes, že jste nenalezli v ruce mé ničeho."

I řekli: „Je svědkem."

[6] „.(Svědkem je)" – řekl Samuel lidu – „Hospodin, který vzbudil Mojžíše i Árona, a vyvedl otce naše z Egypta. [7] Nyní tedy předstupte, bych vešel v soud proti vám před Hospodinem pro všecky skutky Hospodinovy milostivosti, které učinil vám a otcům vašim: [8] Když přišel Jakob do Egypta, a když volali otcové vaši k Hospodinu, poslal Hospodin Mojžíše a Árona, vyvedl otce vaše z Egypta, a usadil je na tomto místě. [9] Zapomněli však na Hospodina, Boha svého, i vydal je v ruku Sisary, vojevůdce hasorského, v ruku Filišťanův a v ruku krále moabského, a (ti) bojovali proti nim. [10] Potom volali k Hospodinu řkouce: „Zhřešili jsme, neboť opustili jsme Hospodina, a sloužili jsme Baalům a Astartám; nyní však vytrhni nás z ruky nepřátel našich, a sloužiti budeme tobě." [11] I poslal Hospodin Jerobaala a Badana, a Jefte, a Samuela a vytrhl vás z ruky okolních nepřátel vašich, že jste mohli bezpečně sídlili. [12] Vidouce však, že Naas, král synův Ammonových, přitáhl proti vám, řekli jste mi: „Nikoli, ale král bude pano-

---

Hl. 11. V. [8]. Vysoké číslice tohoto verše považovány všeobecně za porušené; zejména: „a třicet tisíc Judovců" dlužno pokládati za glosu.

Hl. 12. V. [6]. *„Proti vám"*, byste byli usvědčeni, že jste neměli žádati za krále;, kdybych byl vás utiskoval, byla by vaše žádost odůvodněna; toho však nebylo.

V. [11]. *„Jerobaal" = Gedeon* Sdc 6, 11. nn.

vati nad námi," kdyžtě přece Hospodin, Bůh váš, kraloval nad vámi. [13] Nyní tedy, tu je
král váš, kterého jste si vyvolili a žádali. Hle, dal vám Hospodin krále. [14] Budete-li báti
se Hospodina, sloužiti mu, poslouchati hlasu jeho, a nebudete-li protiviti se ústům
Hospodinovým: budete (žíti) i vy, i král, který kraluje nad vámi. [15] Pakli nebudete po-
slouchati hlasu Hospodinova, ale protiviti se budete jeho řečem, dolehne ruka Hospo-
dinova na vás jako na otce vaše. [16] Ještě však nyní přistupte a vizte věc tuto velikou,
kterou učiní Hospodin před očima vašima. [17] Zda není teď žeň. pšeničná? Vzývati
budu Hospodina, i sešle hromobití a deště; i poznáte a uvidíte, že jste si učinili, co jest
veliké zlo v očích Hospodinových, žádavše si, by byl nad vámi král."
[18] I volal Samuel k Hospodinu, Hospodin seslal hromobití a deště ten den, [19] a veš-
keren lid bál se náramně Hospodina a Samuela. Všecek lid řekl Samuelovi: „Modli se
za služebníky své k Hospodinu, Bohu svému, abychom nezemřeli; neboť ke všem
hříchům svým přidali jsme to zlé, že. jsme si žádali krále."
[20] Samuel však řekl lidu: „Nebojte se! Vy jste učinili (sice) toto všecko zlo, nepře-
stávejte však choditi za Hospodinem, ale služte Hospodinu celým srdcem svým, [21]
neuchylujte se za nicotami, které vám nemohou prospěti ani vysvoboditi vás, ježto jsou
nicotné: [22] a neopustí Hospodin lidu svého pro jméno své veliké, neboť přisahal Hos-
podin, že si učiní vás lidem svým. [23] Daleko budiž mne ten hřích proti Hospodinu, bych
přestal modliti se za vás! Ale i učiti vás budu cestě dobré a správné. [24] Bojte se tedy
Hospodina a služte mu upřímně a celým srdcem svým, neboť viděli jste veliké věci,
které vám učinil. [25] Budete-li však i dále činiti zle, zahynete vy a král s vámi."

Saulova první neposlušnost; Samuel předpovídá, že bude zavržen. (13, 1.–14.)

HLAVA 13. – [1] Rok potom, co začal Saul panovati, když panoval druhý rok nad
Israelem, [2] vybral si Saul tři tisíce mužů z Israele; – dva tisíce z nich byly se Saulem v
Machmasu a na horách Betelských, a tisíc s Jonatanem v Gabae Benjaminově – ostatní
lid propustil, každého do své domoviny.
[3] Jonatan rozbil pomník Filišťanů, který byl v Gabae. Když to Filišťané uslyšeli, ká-
zal Saul troubiti po vší zemi a hlásati: „Ať to slyší Hebreové!" [4] Tak slyšel všecek Israel
zprávu: „Rozbil Saul pomník Filišťanů!" I vzbouřil se Israel proti Filišťanům, a lid
křiče šel za Saulem do Galgaly.
[5] Také Filišťané sebrali se k boji proti Israelovi: třicet tisíc vozů, šest tisíc jezdců a
ostatního lidu jako množství písku na břehu mořském. A vystoupivše, položili se v
Machmasu, na východě Betavenu. [6] Když viděli Israelité, že jsou v úzkých – byltě lid
stísněn – skryli se v jeskyních a skrýších a ve skalách a ve slujích a v cisternách; [7] také
přešli (někteří) Hebreové Jordán do území Gadova, do Galaadu.
Saul byl ještě v Galgale, a všecek lid, který za ním přišel, byl přestrašen. [8] i čekal tu
sedm dní podle vůle Samuelovy; Samuel však do Galgaly nepřicházel a lid se rozutíká-

V. [17]. Je neslýcháno, by v ten čas v Palestině pršelo. Zjev bude tím podivuhodnější, že se dostaví na prosbu Samuelovu hned.

Hl. 13. V. [3]. Dhorme v. 3 upravuje a překládá: „Jonatan zabil vladaře (guvernéra) Filišťanů, který byl v Geba", a Filišťané se dověděli, že se Hebreové vzbouřili a že Saul dal troubiti po veškeré zemi." – Israelité byli Filišťanům poplatní podle 9, 16; 10, 5.

V. [5]. Všichni jsou přesvědčeni, že číslice 30.000 je porušena; tolik vozů (srv. poměr jejich k počtu jezdců!) nemohli Filišťané v horách soustřediti. Někteří opravují tu číslici v 3000. Ale i ta je příliš veliká (Hummelauer).

V. [7]. Místo: „Hebreové" dlužno čísti: „mnoho lidu" (Schlögl a jj.).

val od něho. [9] Řekl tedy Saul: „Přineste mi celopal a pokojné oběti," a obětoval celopal. [10] Když obět celotnou dokonal, hle, Samuel přicházel. Saul vyšel mu vstříc, aby ho přivítal, [11] I pravil mu Samuel: „Co jsi učinil?" Saul odpověděl: „Ježto jsem viděl, že se lid rozutíkává ode mne, ty že nepřicházíš v ustanovené dny, a Filišťané že jsou shromážděni v Machmasu, [12] řekl jsem: „Nyní potáhnou Filišťané na mne do Galgaly, a já jsem si tváře Hospodinovy neusmířil. Potřebou dohnán jsa, obětoval jsem celopal. [13] Tu řekl Samuel Saulovi: „Pošetile jsi učinil, a nezachoval jsi přikázání Hospodina, Boha svého, která ti dal. Kdybys toho nebyl učinil, již nyní byl by upevnil Hospodin království tvé nad Israelem na věčné časy, [14] ale nikoli, království tvé nepotrvá. Hospodin vyhledá si muže podle srdce svého a Hospodin ho ustanoví, by byl vůdcem lidu jeho, proto žes nezachoval, co přikázal Hospodin."

Saul nedal se přízní Boží pohnouti k pokání. (13, 15.–14., 52.)

[15] Samuel vstal a stoupal z Galgaly do Gabay Benjaminovy. Také ostatní lid stoupal za Saulem proti vojsku, které se dalo s nimi do boje, když táhli z Galgaly do Gabay – t. j. na pahorek – Benjaminovy. Saul pak sčetl lid, který byl s ním, asi šest set mužů.

[16] Saul tedy, Jonatan, syn jeho, jakož i lid, který byl s nimi, byli v Gabae Benjaminově; Filišťané pak usadili se v Machmasu. [17] I vyšly na loupež z tábora Filišťanů tři zástupy: jeden zástup zaměřil na cestu k Efře, do území Sual; [18] druhý táhl po cestě do Bethoronu; třetí pak obrátil se na pohraniční cestu, která hledí do údolí Seboim proti poušti. [19] A nebylo kováře ve vší zemi Israelově; postaraliť se o to Filišťané, aby Hebrejští nenadělali si snad mečů nebo kopí. [20] Protož chodívali všichni Israelité k Filišťanům, aby si dal každý zostřili radlici, motyku, sekeru nebo kopáček. [21] Byla tedy tupá ostří radlic, motyk, třízubých vidlí, seker i ostnů; potřebovala zostření. [22] Když přišel den bitvy, nebylo meče ni kopí v ruce všeho lidu, který byl se Saulem a Jonatanem, kromě Saula a Jonatana, syna jeho.

[23] Filištínská hlídka vytáhla do průsmyku machmaského.

HLAVA 14. – [1] Jednoho dne řekl Jonatan, syn Saulův, služebníku, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejděme ke stráži Filišťanů, která je tamto naproti." Otci svému však toho nepověděl.

– [2] Saul zůstával na njejzazším konci Gabay, pod granátovou jabloní, která byla v Magronu; lidu bylo s ním okolo šesti set mužů. [3] Achjáš, syn Achitoba, bratra Ichaboda, syna Fineesa, který pocházel z Heliho, kněze Hospodinova v Silu, nosil efód. –

Ani lid nevěděl, kam odešel Jonatan.

[4] Čněla pak v průsmycích, kterými pokoušel se Jonatan přejíti ke stráži Filišťanů, na obou stranách skály, jako dva zuby příkrá skaliska; jedno slulo Boses a druhé Sene; [5] jedna skála čněla na severu k Machmasu, druhá pak na jihu ke Gabae.

[6] I řekl Jonatan služebníkovi, který mu nosil zbroj: „Pojď, přejděme ke stráži těch neobřezanců, snad učiní Hospodin něco pro nás, neboť není nesnadno Hospodinu vysvoboditi ani mnohem, ani málem." [7] Jeho oděnec mu řekl: „Učiň, jak ti libo; ať jdeš kam jdeš, budu s tebou." [8] I pravil Jonatan: „Hle, přecházíme k těm mužům. Až se jim ukážeme, [9] řeknou-li nám: „Posečkejte, až k vám přijdeme," stůjme na svém místě a nevystupujme k nim. [10] Řeknou-li však: „Vystupte k nám," vystupme, neboť dal je

V. [21]– [23]. jsou značně *porušeny*. – *Z* oprav a překladu Schlöglova patrno, že meče a kopí měl nejen Saul a Jonatan, ale také všecko vojsko, které bylo u nich; ostatní Israelité nemajíce mečů ni oštěpů byli nuceni vzíti si do boje radlice, sekery, ostny, kterými jindy poháněli zapřažený dobytek, kosy a jiné náčiní.

Hospodin v ruce naše; toť bude nám znamením." [11] Když se tedy oba ukázali stráži filištínské, pravili Filišťané: „Hle, Hebreové vycházejí z jeskyní, ve kterých se skryli." [12] Pak mluvilo mužstvo ze stráže k Jonatanovi a k oděnci jeho, a řekli: „Vystupte k nám a ukážeme vám něco." Tu řekl Jonatan oděnci svému: „Vystupme, pojď za mnou, neboť dal je Hospodin v ruce Israelovy." [13] A vylezl Jonatan nahoru šplhaje se rukama i nohama, a oděnec jeho za ním. I padali jedni před Jonatanem, jiné pak zabíjel oděnec jeho, který šel za ním. [14] Byla to první porážka, ve které zabil Jonatan a oděnec jeho okolo dvaceti mužů na půl dílu role, který hovězí spřežení za den obyčejně zorává. [15] I stal se hrozný zmatek v táboře (a) po polích; všecek lid stráže i těch, kteří byli vyšli na loupež, děsil se, a třásla se země; neboť stal se takořka div od Hospodina.

[16] Když se ohlédli Saulovi vyzvědači, kteří byli v Gabae Benjaminově, viděli poražené množství sem tam pobíhati. [17] I řekl Saul lidu, který byl s ním: „Hledejte a vizte, kdo z nás odešel." Když hledali, bylo shledáno, že tu není Jonatana a oděnce jeho. [18] Tu řekl Saul Achjášovi: „Dej přinésti archu Boží" – byla tam totiž archa Boží ten den se syny Israelovými, – [19] Když mluvil (ještě) Saul ke knězi, strhl se veliký hřmot v táboře Filišťanů, čím dál tím víc se rozmáhal a zvučně zněl. I řekl Saul knězi: „Stáhni ruku svou!" [20] Když pak se shromáždil Saul a všecek lid, který byl s ním, a když přišli až na bojiště, hle, obrácen byl meč druha proti druhu a vraždění převeliké. [21] Také Hebreové, kteří byli prve s Filišťany a táhli s jejich vojsky, se vrátili, by se přidali k Israelitům, kteří byli se Saulem a Jonatanem. [22] Též všichni Israelité, kteří se byli skryli na horách Efraimských, uslyševše, že Filišťané utekli, spojili se k bitvě se svými. I bylo se Saulem asi deset tisíc mužů. [23] Tak vysvobodil Hospodin ten den Israele.

Bitva se rozšířila až k Betavenu. [24] Když byli tak Israelité ten den spojeni, zavázal Saul lid přísahou řka: „Zlořečen buď každý, kdo by co jedl do večera, dokud se nepomstím nad nepřáteli svými." Nejedl tedy nic nikdo z lidu. [25] Když pak vešel všecek lid do lesa, ve kterém byl med na zemi, [26] když tedy vešel lid do lesa, viděli, že oplývá medem, ale žádný nepřiložil ruky k ústům svým, neboť bál se lid přísahy. [27] Jonatan však neslyšel, když přísahou zavazoval otec jeho lid; i napřáhl konec hole, kterou měl v ruce, omočil v plástu medu, a přiložil ruku svou k ústům; i zasvítily mu oči. [28] Tu kdosi z lidu ujav se slova řekl: „Velikou přísahou zavázal otec tvůj lid, řka: „Zlořečen buď každý", kdo by co jedl dnes!" [29] Jonatan odpověděl: „Zmatek činí otec můj v zemi; viděli jste sami, že zasvítily mi oči, ježto jsem okusil maličko z toho medu; [30] čím více kdyby byl jedl lid z kořisti nepřátel svých, kterou nalezl? Nebyla by bývala porážka Filišťanů větší?"

[31] Bili tedy Filišťany ten den od Machmásu až do Ajalonu. Lid byl velmi unaven; [32] proto začav kořistit, nabral ovec, býků i telat; pak je zabíjeli na zemi a lid (je) jedl s krví. [33] Když to pověděli Saulovi, řkouce: „Lid hřeší Hospodinu jeda (maso) s krví," pravil: „Hřešíte! Přivalte mi sem nyní veliký kámen!" [34] A (dále) pravil Saul: „Rozejděte se mezi lid a rcete jim, ať přivede ke mně každý býka svého nebo berana, zabíjejte je na něm a jezte; tak nebudete hřešiti Hospodinu jedouce (maso) s krví." Přiváděl tedy všecek lid, každý býka, nebo co měl, až do noci, a zabíjeli tu. [35] A Saul vystavěl oltář

Hl. 14. V. [18]. n. dlužno čísti se LXX: *„Přines efód," Neb on nosil toho času efód před syny Israelovými.* Srv. výše v. 3. – *Že* by byla do Gaba'y přinesena archa, je pravdě nepodobno. – *„přines"*, vezmi *efód,* abys se otázal Hospodina (posvátným osudím), mám-li nyní vytáhnouti do pole proti Filišťanům. – *„stáhni ruku"*= netaž se Hospodina, neníť pochyby, že nadešel výhodný okamžik, abych Filišťany napadl.

V. [27]. *„zasvítily mu oči",* ježto se požitím medu občerstvil.

Hospodinu; byl to první oltář, který udělal Hospodinu.
[36] I řekl Saul: „Udeřme na Filišťany v noci, hubme je až do jitra, a nezůstavme z nich ani muže." Lid pravil: „Vše, co se zdá dobré očím tvým, učiň!" A kněz řekl: „Přistupme sem k Bohu!" [37] I tázal se Saul Boha: „Mám pronásledovati Filišťany? Dáš je v ruce Israelovy?" (Bůh) však neodpověděl mu ten den. [38] Řekl tedy Saul: „Přistupte sem všichni starší lidu, vyzvídejte a vyzvěďte, kdo učinil dnes hřích ten? [39] Jakože živ je Hospodin, vysvoboditel Israele! I Jonatan, syn můj, učinil-li to, bez milosti zemře!" Nikdo ze všeho lidu mu v tom neodporoval. [40] A (dále) pravil všemu Israelovi: „Oddělte se vy na jednu stranu, a já s Jonatanem, synem mým, budu na druhé straně." Lid Saulovi odpověděl: „Co se zdá dobré očím tvým, učiň!" [41] Tu řekl Saul Hospodinu, Bohu Israelovu: „Hospodine, Bože Israelův, dej znamení; co je, že jsi dnes neodpověděl služebníku svému? Je-li ta nepravost na mně nebo na Jonatanovi, synu mém, dej znamení; nebo je-li ta nepravost na lidu tvém, očisti ho!" I postižen byl (losem) Jonatan a Saul, lid však vyvázl. [42] Tu pravil Saul: „Vrzte los mezi mnou a Jonatanem, synem mým!" I postižen byl Jonatan. [43] Řekl tedy Saul Jonatanovi: „Pověz mi, cos učinil!" I pověděl mu (to) Jonatan řka: „Ano, okusil jsem maličko medu koncem hole, kterou jsem v ruce měl, a hle, umru." [44] Saul pravil: „Bůh mě trestej a trestej, jestliže smrtí nezemřeš, Jonatane!" [45] Lid však Saulovi řekl: „Jakže?" Umříti má Jonatan, který učinil toto veliké vysvobození v Israeli? Toť neslušné! Jakože živ je Hospodin, nespadne vlas na zem s hlavy jeho, neboť s Bohem činil dnes." Tak vyprostil lid Jonatana, že neumřel. [46] I odtáhl Saul a nehonil Filišťanů; Filišťané pak odešli domů.
[47] Saul upevniv se v království nad Israelem, bojoval vůkol proti všem nepřátelům jeho, proti Moabu, synům Ammonovým, Edomu, proti králům sobským i proti Filišťanům; kamkoli se obrátil, vítězil. [48] A shromáždiv vojsko, porazil Amaleka a vysvobodil Israele z ruky zhoubců jeho.
[49] Synové Saulovi byli: Jonatan, Jessui a Melchisua; a jména dvou dcer jeho: prvorozená slula Merob, mladší pak Michol. [50] Jméno manželky Saulovy bylo Achinoam, dcera Achimaasova. Jeho vojevůdce se jmenoval Abner, syn Nera, strýce Saulova. [51] Kis, otec Saulův, a Ner, otec Abnerův, byli synové Abielovi.
[52] Veliké boje proti Filišťanům byly po všecky dny Saulovy. Proto Saul přibíral si každého silného a k boji způsobilého muže, kterého kde uviděl.

Proč byl Saul zavržen. (15, 1.–35.)

HLAVA. 15. – [1] Samuel řekl Saulovi: „Mne poslal Hospodin, bych pomazal tebe za krále nad Israelem, lidem jeho; nyní tedy slyš hlas Hospodinův! [2] Toto praví Hospodin zástupů: „Rozpomněl jsem se na vše, co učinil Amalek Israelovi, kterak mu zastoupil cestu, když vystupoval z Egypta. [3] Nyní tedy jdi, pobij Amaleka a znič všecky věci jeho; nešetři ho. Ať však tě nenapadne vzíti si něco z jeho majetku; ale pobij muže i ženy, děti i kojence, skot i brav, velbloudy i osly." [4] Svolal tedy Saul lid a sčetl jej jako beránky: dvakrát sto tisíc pěších – a deset tisíc mužů judských. – [5] Když pak přišel Saul až k městům Amalekovým, položil zálohy v údolí, [6] a řekl Kinejským: „Odejděte, odstupte a odlučte se od Amalečanů, bych snad nezahrnul vás s nimi; neboť vy učinili jste milosr-

V. [37]. Z toho, že tázaný Bůh neodpovídá, vyvozuje Saul, že se hněvá, protože někdo jej hříchem urazil.
Hl. 15. V. [3]. *„zníč"* = vykonej *klatbu, „cherem"*. S v. Dt 2, 34; 3, 6; 7, 2; 20, 17; Jos 8, 26: 10, 28. 37; 11, 12. 21. a jj.
V. [4]. dlužno překládati: *„A Saul svolal lid a napočítal jich v Télám: deset tisíc pěších."*

denství se všemi syny Israelovými, když vystupovali z Egypta." Odstoupili tedy Kinejští od Amalečanů. [7] I porazil Saul Amalečany od Hevily až k Suru, které je východně Egypta. [8] Agaga, krále amaleckého, jal živého; všecek pak lid pobil ostřím meče. [9] Ušetřil však Saul i lid Agaga i nejlepších stád ovec a skotu, (ušetřil) rouch i beranův, a všeho, co bylo pěkného. Nechtěli toho pobíti; cokoli však bylo špatného a bez ceny, to (ovšem) zničili.

[10] Tu oslovil Hospodin Samuela a řekl: [11] „Líto mi je, že jsem Saula ustanovil králem; neboť spustil se mne a slov mých skutkem nevyplnil." Samuel se zarmoutil a volal k Hospodinu celou noc.

[12] Když pak zrána Samuel vstal, aby šel záhy k Saulovi, bylo mu zvěstováno, že Saul šel do Karmelu a vystavěl si vítězný pomník, že však se obrátil a přešel dolů, do Galgaly. I přišel Samuel k Saulovi, an Saul obětoval Hospodinu celopal z prvotin kořisti, kterou byl přinesl od Amalečanů. [13] Když tedy přišel Samuel k Saulovi, řekl mu Saul: „Požehnán buď od Hospodina! Vyplnil jsem slovo Hospodinovo." [14] I ptal se Samuel: „Jaký však je to hlas bravu, který mi zní v uších, a skotu, který slyším?" [15] Saul odvětil: „Od Amalečanů přihnali je; neboť zachoval lid lepší z ovec a skotu, aby obětovány byly Hospodinu, Bohu tvému, ostatní pak zbili jsme." [16] I řekl Samuel Saulovi: „Nech mne, a povím ti, co mluvil Hospodin ke mně v noci." Když mu řekl: „Mluv," [17] pravil Samuel: „Ačkoli jsi byl maličký před očima svýma, zda jsi se nestal hlavou kmenův Israelových a zda Hospodin nepomazal tě za krále nad Israelem? [18] A Hospodin poslal tě na cestu a řekl: „Jdi a pobij amalecké hříšníky; bojuj proti nim, až je vyhladíš." [19] Proč jsi tedy neposlechl hlasu Hospodinova, ale obrátil ses ke kořisti a učinil jsi, co je zlé v očích Hospodinových?" [20] Saul se omlouval Samuelovi: „Vždyť přece jsem uposlechl hlasu Hospodinova, šel jsem po cestě, na kterou mě Hospodin poslal, přivedl jsem Agaga, krále amaleckého, Amalečany pák jsem pobil. [21] Avšak lid vzal z kořisti ovce a býky, vybrané z toho, co bylo zbito, aby (je) obětoval Hospodinu, Bohu svému, v Galgale." [22] Samuel řekl:

„Zda chce Hospodin celopalům a obětem,
a ne spíš, by bylo dbáno hlasu Hospodinova?
Lepšíť je zajisté poslušnost nežli oběti,
poslechnout víc je, než v obět dát beranů tuk.
[23] Nebo vzpírat se – je jako hadačství hřích,
a nechtít podrobit se – jak zločin modlářství.
Žes tedy zavrhl řeč Hospodinovu,
zavrhl tebe Hospodin, bys nebyl králem."

[24] I řekl Saul Samuelovi: „Zhřešil jsem, že jsem přestoupil příkaz Hospodinův a slova tvá; bál jsem se lidu i poslechl jsem hlasu jeho. [25] Ale nyní, prosím, zprosti mě hříchu mého a navrať se se mnou, bych se poklonil Hospodinu!" [26] Samuel však Saulovi odvětil: „Nevrátím se s tebou, neboť jsi zavrhl řeč Hospodinovu, a tebe zavrhl Hospodin, abys nebyl králem nad Israelem." [27] Když pak se obrátil Samuel, aby odešel, Saul chytil ho za kraj pláště, že se odtrhl. [28] I řekl mu Samuel: „Odtrhl od tebe Hospo-

V. [9]. *„Cheremem"* něco zničiti znamenalo zasvětiti věc tu Bohu; proto neučiniti tak, kdy povinnost velela, znamenalo dopustiti se svatokrádeže. (Hummelauer.)

din dnes království israelské, a dal je rodáku tvému, který je lepší nežli ty. [29] Jistě Vítěz v Israeli se nesmiluje a lítostí se nepohne, neboť není člověk, aby litoval." [30] Ale on řekl: „Zhřešil jsem; avšak nyní pocti mne před staršími lidu mého a před Israelem tím, že se navrátíš se mnou, abych se klaněl Hospodinu, Bohu tvému." [31] Vrátiv se tedy Samuel, šel za Saulem, a Saul poklonil se Hospodinu. [32] Poté řekl Samuel: „Přiveďte ke mně Agaga, krále amaleckého!" Byl mu tedy přiveden Agag, náramně tlustý, a chvěl se. I řekl Agag: „Neoddělí mne tedy hořká smrt?" [33] Samuel pravil:

„Jako činil meč tvůj ženy bezdětnými,
tak bude bez dětí mezi ženami matka tvá!"

Pak ho rozsekal Samuel na kusy před Hospodinem v Galgale, [34] a odešel do Ramy. Také Saul vrátil se domů do Gabay. [35] A neviděl již Samuel Saula až do dne smrti, své; přece však litoval Samuel Saula, ježto Hospodin želel toho, že ho ustanovil králem nad Israelem.

Místo zavrženého krále pomazán David na království. (16, 1.–13.)

HLAVA 16. – [1] I řekl Hospodin Samuelovi: „Dokavad budeš ty litovati Saula, když přece já jsem ho zavrhl, aby nekraloval nad Israelem? Naplň roh svůj olejem a pojď, ať pošlu tě k Isajovi, Betlemanu, neboť vyhledal jsem si mezi syny jeho krále." [2] Samuel se ptal: „Kterak půjdu? Vždyť uslyší to Saul a zabije mě." Hospodin pravil: „Vezmi si s sebou tele ze skotu a rci: „Abych obětoval Hospodinu, přicházím." [3] K oběti pozvi Isaje, a já ti ukáži, co máš činiti: pomažeš, koho ti ukáži."

[4] Učinil tedy Samuel, jak mu řekl Hospodin, a přišel do Betlema. Starší města se divili, vyšli mu vstříc a řekli: „Je příchod tvůj pokojný?" [5] On odvětil: „Pokojný: abych obětoval Hospodinu, přišel jsem. Posvěťte se, a pojďte se mnou, ať obětuji." Posvětil také Isaje i syny jeho, a pozval je k oběti. [6] Když přišli, a když uviděl Eliaba, řekl (si): „Je (tento) před Hospodinem jeho pomazaným?" [7] Hospodin však Samuelovi řekl: „Nehleď na tvář ani na vysokou jeho postavu, neboť jsem jej zamítl. Nesoudím já podle vzezření člověkova; člověk totiž vidí zevnějšek, Hospodin však hledí k srdci." [8] I povolal Isaj Abinadaba, a přivedl ho před Samuela. Ten však řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin." [9] Poté přivedl Isaj Sammu, ale i o něm řekl: „Ani toho nevyvolil Hospodin." [10] Když tak přivedl Isaj sedm. synů svých před Samuela, řekl Samuel Isajovi: „Těch nevyvolil Hospodin." [11] A (dále) pravil Samuel Isajovi: „Jsou to již všichni synové tvoji?" On odvětil: „Ještě zbývá nejmladší; pase ovce." I řekl Samuel Isajovi: „Pošli pro něj, ať ho přivedou! Neboť nesedneme k jídlu, dokud on sem nepřijde!" [12] Poslal tedy pro něho a přivedl ho. Byl pak ryšavý, pěkného vzezření a krásné postavy. Tu řekl Hospodin: „Nuže, toho pomaž, neboť ten je to." [13] Vzal tedy Samuel roh s olejem, a pomazal ho mezi bratry jeho. A obrácen byl duch Hospodinův na Davida od toho dne i potom. Samuel pak vstav, odešel do Ramy.

David na dvoře královském. (16, 14.–20, 43.)

[14] Když pak duch Hospodinův od Saula odstoupil, lomcoval jím duch zlý, od Hos-

---

V. [29]. *„Vítěz v Israeli"* = Israelova sláva = Jahve.

V. [33]. Místo „rozsekal na kusy" čti: „rozpálil" nebo prostě: „sťal".

Hl. 16. V. [14]. Není zřejmo, byl-li Saul (aspoň částečně) posedlý zlým duchem, či byl-li toliko stižen duševní chorobou. *Zlat.* myslí na zuřivost (manii), jiní na melancholii. Nebyl to stav trvalý, ale byly to pře-

podina. [15] I řekli Saulovi služebníci jeho: „Hle, zlý duch od Boha tebou lomcuje. [16] Nechať rozkáže pán náš, a služebníci tvoji, kteří jsou před tebou, budou hledati člověka, který umí hráti na harfu, aby, když tě napadne zlý duch od Hospodina, sám hrál, a tak se ti ulehčilo." [17] Saul pravil služebníkům svým: „Opatřte mi tedy někoho, kdo umí dobře hráti, a přiveďte ho ke mně." [18] Jeden ze služebníkův ujav slovo, řekl: „Hle, viděl jsem syna Isaje, Betlemana, který umí hráti; je velmi silný, muž bojovný, obratný v řeči, muž krásný, a Hospodin je s ním." [19] Poslal tedy Saul posly k Isajovi se vzkazem: „Pošli ke mně Davida, syna svého, který pase." [20] I vzal Isaj osla, naložil naň chlebů, džbán vína a jednoho kozelce, a poslal (to) po Davidovi, synu svém, Saulovi. [21] Tak přišel David k Saulovi a sloužil mu; ten si ho velmi zamiloval, že se stal oděncem jeho. [22] A vzkázal Saul Isajovi: „Ať mi David slouží, neboť nalezl milost před očima mýma!" [23] Kdykoli tedy zlý duch od Hospodina Saula napadl, brával David harfu a sám (na ni) hrával. I občerstvoval se Saul a nabýval úlevy, neb odstupoval od něho zlý duch.

HLAVA 17. – [1] Filišťané sebravše vojska svá k boji, sešli se v judském Sochu, a položili se mezi Sochem a Azekou, v krajině Dommim. [2] Saul pak a synové Israelovi shromáždivše se, přišli do Terebintového údolí a sešikovali se k bitvě proti Filišťanům. [3] Filišťané stáli na návrší s oné strany, a Israel stál na návrší s této strany a mezi nimi bylo (to) údolí.

[4] I vyšel z tábora Filišťanů podvrhelec, jménem Goljáš z Getu, vysoký šest loket a píď; [5] přílbu měděnou měl na hlavě, a v pancíř šupinatý byl oblečen; vážil pak (ten) jeho pancíř pět tisíc lotů mědi.

[6] Holeně měděné měl na hnátech, a štít měděný pokrýval mu ramena.

[7] Dřevo kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské, a železo kopí toho mělo šest set lotů váhy; oděnec jeho šel před ním. [8] Stoje volal na zástupy Israelovy a říkal jim: „Proč jste přišli hotovi k bitvě? Nejsem já Filišťan a vy nevolníci Saulovi? Vyberte ze sebe muže a nechať sejde dolů k souboji! [9] Bude-li moci bojovati se mnou a porazí-li mne, budeme vašimi poddanými; přemohu-li však a porazím-li já jeho, budete poddanými vy a budete nám sloužiti." [10] A Filišťan dodal: „Já jsem dnes pohaněl vojska Israelova (řka): „Dejte mi muže, ať má se mnou souboj!" [11] Saul a všichni Israelité, slyšíce takové řeči Filišťanovy, trnuli a báli se náramně.

[12] David byl syn Efraťana, o němž nahoře praveno bylo; byl z Betlema Judova, slul Isaj, měl osm synův, a byl za dnů Saulových starcem velikého věku mezi muži. [13] Tři jeho nejstarší synové odešli za Saulem na vojnu; jména tří synů jeho, kteří odešli na vojnu: prvorozený Eliab, druhý Abinadab a třetí Samma. [14] David byl nejmladší. Když tedy tři nejstarší šli za Saulem, [15] odešel David, a vrátil se od Saula, aby pásl stádo otce svého v Betlemě.

[16] Vycházel pak Filišťan ráno i večer, a stával (tak) po čtyřicet dní.

---

chodné *záchvaty*. Byl-li stav Saulův (toliko nebo zároveň také) poruchou duševní, snadno vysvětliti vliv hudby na jeho náladu. Vliv ten byl znám již starým (Atheňanům i Sparťanům); i na rozzuřené šelmy působívá až nápadně.

V. [20]. Místo *„džbán"* čti *„měch"*. Srv. 1, 24.

V. [23]. „Písmo častěji Bohu přičítá účinky, které se zdají míti cos nadpřirozeného a jejichžto příčiny jsou tajny a neznámy; proto praví zde, že Saulem lomcoval zlý duch od Hospodina." (Calmet, † 1757.)

Hl. 17. Za v. [11]. následuje v LXX hned v. 32; jinými slovy: LXX *nemá úryvku v.* 12.– 31.; rovněž nemá LXX 17, 55.– 18, 5.; 18, 9.– 11. 17.– 19, 29b. až 30. Alexandrijští překladatelé neměli těchto úryvků v hebrejské předloze, ze které překládali!

[17] I řekl Isaj Davidovi, svému synu: „Vezmi bratrům svým efu pražmy a těchto deset chlebův, a běž do ležení ke svým bratřím; [18] těchto deset syrců doneseš tisícníkovi. Navštívíš bratry své, dobře-li se mají, a zvíš, ke kterým jsou přiřazeni." – [19] Saul, oni i všichni synové Israelovi (právě) bojovali proti Filišťanům v údolí Terebintovém. – [20] Vstal tedy David ráno, poručil stádo strážnému, a vzav ty věci odešel, jak mu byl přikázal Isaj. I přišel na místo Magala, mezi vojsko, které vycházelo do boje a křičelo k bitvě. [21] Israelité totiž sešikovali se, ale i Filišťané naproti byli pohotově.

[22] Nechav tedy David věci, které byl přinesl, na starost strážnému zavazadel, běžel k bojišti a tázal se, dobře-li je ve všem jeho bratrům. [23] Když ještě mluvil s nimi, ukázal se onen muž, podvrhelec, jménem Goljáš, Filišťan z Getu; vystupoval z ležení Filišťanův a mluvil táž slova; David je slyšel. [24] Všichni Israelité, když uzřeli muže toho, utíkali před ním, velmi se ho bojíce. – [25] I řekl kdosi z Israele: „Vidíte toho muže, který vychází? Aby haněl Israele, vyšel. Protož muže, který ho zabije, zbohatí král velikým bohatstvím, dceru svou mu dá, a dům otce jeho osvobodí od daně v Israeli." – [26] David tázal se mužů, kteří stáli s ním: „Co bude dáno muži, který zabije tohoto Filišťana a tak odejme potupu od Israele? Neboť kdo je tento neobřezaný Filišťan, že potupil vojska Boha živého?" [27] Lid mu pravil totéž, řka: „To bude dáno muži, který ho zabije." [28] Když uslyšel Eliab, nejstarší jeho bratr, že o tom mluví s jinými, rozhněval se na Davida a řekl: „Proč jsi přišel, a proč jsi nechal několik těch ovec v pustině? Znám já pýchu tvou a zlobu srdce tvého: přišel jsi dívat se na bitvu!" [29] I řekl David: „Co jsem učinil? Zdaž to není (pouhé) slovo?" [30] A uchýliv se maličko od něho k jinému, tázal se ho týmiž slovy. Lid pak mu odpověděl totéž, co prve. [31] I mluvilo se o slovech, která David pronesl, zvěstovali je Saulovi [32] a přivedli ho k němu.

I řekl mu: „Ať nikdo neklesá na mysli pro něho! Já, služebník tvůj, půjdu a budu bojovati proti tomu Filišťanu." [33] Saul řekl Davidovi: „Nemůžeš postaviti se proti Filišťanu tomu, abys bojoval s ním; neboť tys mládeneček, on však je válečník od svého mládí!" [34] David odvětil Saulovi: „Když pásal služebník tvůj stádo otce svého, a když přicházel lev nebo medvěd, a bral berana ze stáda, [35] honil jsem se za nimi, bil jsem je, a vydíral jsem jim ho z hrdla; když povstávali proti mně, bral jsem je za bradu, dávil a zabíjel jsem je. [36] I lva i medvěda zabil jsem já, služebník tvůj; bude tedy i tomuto Filišťanu neobřezanému jako jednomu z nich. Nuže, půjdu a zbavím lid potupy; neboť kdo je tento neobřezaný Fjlišťan, že se odvážil zlořečiti vojsku Boha živého?" [37] A David dodal: „Hospodin, který vytrhl mě z moci lva a z moci medvěda, ten vysvobodí mě z rukou Filišťana tohoto." Řekl tedy Saul Davidovi: „Jdi, a Hospodin buď s tebou!"

[38] I oděl Saul Davida v roucha svá: dal mu na hlavu měděnou přílbu a oblékl jej v pancíř. [39] Jsa také opásán jeho mečem na jeho rouchu, počal David zkoušeti, může-li v odění choditi; nebyltě tomu zvyklý. Řekl pak David Saulovi: „Nemohu tak choditi, neboť nejsem tomu zvyklý." I složil to, [40] vzal hůl svou, kterou vždycky míval v rukou, vybral si pět velmi hladkých kamenů z potoka, vložil je do pastýřské mošny, kterou měl s sebou, a s prakem v ruce šel na Filišťana.

[41] Také Filišťan šel a blížil se víc a více proti Davidovi, a oděnec jeho před ním. [42] Když Filišťan pohleděl, a uzřel Davida, pohrdal jím; neboť byl jinoch – ryšavý" a pěkného vzezření. – [43] A tázal se Filišťan Davida: „Jsem já pes, že přicházíš na mne s holí?" Pak zlořečil Filišťan Davidovi bohy svými a [44] pravil mu: „Pojď ke mně, a dám tvé maso ptákům nebeským a zvířatům pozemským." [45] David Filišťanovi odvětil: „Ty jdeš na mne s mečem, s kopím a se štítem; já však přicházím na tebe ve jménu Hospodina

zástupů, Boha vojsk Israelových, která jsi potupil. [46] Dnes dá tebe Hospodin v ruku mou: zabiji tě, vezmu ti hlavu a dám mrtvoly vojska filištínského dnes (ještě) ptákům nebeským a zvířatům pozemským. Tak pozná všecka země, že Bůh jest v Israeli. [47] Tak poznají všichni tuto shromáždění, že ne mečem, ani kopím vysvobozuje Hospodin; jeho je totiž boj. A vydá vás v ruce naše." [48] Když tedy Filišťan sebou hnul, šel a blížil se proti Davidovi, pospíšil si David a běžel do boje s Filišťanem s protější strany. [49] I sáhl rukou do mošny, vyňal jeden kámen, zatočil jím, vyhodil z praku a udeřil Filišťana do čela; kámen uvázl mu v čele, a on padl tváří na zem. [[50] Tak přemohl David Filišťany prakem a kamenem; udeřiv Filišťana zabil jej. Ježto pak neměl David meče v ruce,] [51] běžel, postavil se nad Filišťana, vzal mu meč vytáhnuv jej z pochvy jeho, zabil ho a sťal mu hlavu. Filišťané vidouce, že jejich největší silák je mrtev, dali se na útěk, [52] Mužstvo israelské – i judské – povstalo, vzkřiklo a honilo Filišťany, až přišlo do údolí, ano až ku hranám Akkaronu; ranění Filišťané leželi po cestě k Seraim, ano až ke Gelu a k Akkaronu. [53] Vrátivše se z té honby za Filišťany, synové Israelovi vpadli do stanů jejich.

[54] David pak vzav hlavu Filišťanovu přinesl ji do Jerusalema; odění jeho však složil ve svém stanu.

[55] Toho času, když viděl Saul, že David vychází proti Filišťanu, řekl Abnerovi, nejvyššímu veliteli vojska: „Abnere, ze kterého rodu je tento jinoch?" Abner odpověděl: „Jakože je živa duše tvá, králi, nevím!" [56] I řekl král: „Zeptej se ty, čí syn jest jinoch ten." [57] Když tedy vrátil se David zabiv Filišťana, vzal ho Abner a uvedl před krále, an držel hlavu Filišťanovu v ruce. [58] Saul se ho tázal: „Ze kterého rodu jsi, jinochu?" David odpověděl: „Syn služebníka tvého Isaje, Betlemana, já jsem."

HLAVA 18. – [1] Když pak přestal se Saulem mluviti, duše Jonatanova přilnula k duši Davidově, a miloval ho Jonatan jako sebe sama.

[2] Saul vzal jej toho dne a nedovolil mu, by se vrátil do domu otce svého.

[3] Učinili pak David a Jonatan smlouvu, neboť miloval ho jako sebe sama. [4] Jonatan svlékl svrchní roucho, které měl na sobě, a dal je Davidovi, ano i ostatní roucha svá, ba i meč, lučiště a pás.

[5] David chodil, kamkoli ho Saul posílal, a ve všem moudře si vedl, i ustanovil ho Saul nad vojáky; a líbil se velmi očím všeho lidu, zejména očím služebníků Saulových.

[6] Když se David vracel, zabiv Filišťana, vyšly ze všech měst israelských ženy, zpívajíce a tančíce, vstříc Saulovi králi, s jásotem, bubínky a cimbály. [7] Ženy (ty) prozpěvovaly hrajíce při tom:

„Saul (jich) pobil tisíc,
ale David deset tisíc!"

[8] I rozhněval se Saul náramně, neboť nelíbila se ta věc očím jeho. A řekl: „Dali Davidovi deset tisíc, mně však dali (toliko) tisíc; co mu ještě schází, nežli jen království?" [9] Potom, od toho dne, nelibě hleděl Saul na Davida.

[10] Druhého dne napadl duch zlý od Boha Saula, že zuřil ve svém domě; David pak hrál sám jako každého dne. A Saul míval v ruce kopí, [11] i vyhodil je, zamýšleje přibodnouti Davida ke stěně. David však uhnul před ním, dvakrát.

[12] I bál se Saul Davida, protože Hospodin byl s ním, kdežto jej opustil.

V. [54]. Místo *„ve svém stanu"* čti: *„ve stanu Hospodinově"* (níže 21, 9.). Hl. 18. V. [10]. *„zuřil"* jsa napaden zlým duchem vyslovuje hebr. týmže slovesem, které bývá překládáno: *„prorokoval!"*

[13] Zbyl se ho tedy Saul, učiniv jej velitelem nad tisícem mužů; i vycházel a vcházel před lidem. [14] Ať šel kam šel, David moudře si vedl, a Hospodin byl s ním. [15] Saul vida, že je velmi moudrý, počal se ho vystříhati. [16] Všecek Israel však i Juda miloval Davida, neboť on vcházel i vycházel před nimi.

[17] I řekl Saul Davidovi: „Hle, nejstarší dceru svou Merobu – tu ti dám za manželku; buď jen udatným mužem a veď boje Hospodinovy." – Saul si totiž myslil: „Ať není má ruka na něm, ale ať je na něm ruka Filišťanů!" – [18] David odpověděl Saulovi: „Kdo jsem já nebo co je život můj a rod otce mého v Israeli, abych se stal královým zetěm?" [19] Když však přišel čas, kdy měla býti dána Merob, dcera Saulova, Davidovi, byla dána za manželku Hadrielovi, Molaťanu. [20] Milovala však Davida Michol, druhá dcera Saulova. Když to bylo zvěstováno Saulovi, líbilo se mu to, [21] a Saul (si) pravil: „Dám mu ji, aby mu byla osidlem a ruka Filišťanů by byla na něm." Řekl tedy Saul Davidovi: „Po druhé staneš se zetěm mým dnes!" [22] A rozkázal Saul služebníkům svým: „Rcete Davidovi, až nebudu přítomen: „Hle, líbíš se králi a všichni služebníci jeho milují tě. Nuže, buď tedy zetěm královým!" " [23] Když mluvili tajně služebníci Saulovi všecka ta slova Davidovi, řekl David: „Zdá se vám to maličkost, státi se zetěm královým? Jáť jsem člověk chudý a nepatrný!" [24] Služebníci to zvěstovali Saulovi řkouce: „To a to pravil David!" [25] Saul řekl: „Takto mluvte k Davidovi: „Nepotřebuje král snubného, než toliko sto filišťanských předkožek, aby byla vykonána pomsta nad královými nepřáteli." – Saul totiž zamýšlel tak dáti Davida v ruce Filišťanů. – [26] Když oznámili služebníci Davidovi, slova Saulova, líbila se věc ta – býti zetěm královým – očím Davidovým. [27] Po nemnohých dnech David vstal, odešel s muži, kteří pod ním byli, zbil z Filišťanů dvě stě mužů, přinesl jejich předkožky a odpočítal je králi, aby byl zetěm jeho. Dal mu tedy Saul Michol, svou dceru, za manželku.

[28] I viděl Saul a poznal, že Hospodin je s Davidem.

A Michol, dcera Saulova, milovala ho.

[29] Počal tedy Saul více se báti Davida a stal se Saul nepřítelem Davidovým navždy.

[30] Kdykoli vytáhla knížata filištínská, vedl si David od počátku jejich tažení moudřeji, než všichni služebníci Saulovi; tak bylo jeho jméno velmi proslaveno.

HLAVA 19. – [1] Saul mluvil k Jonatanovi, synu svému, a ke všem služebníkům svým, že je žádoucno, by David byl zabit. Jonatan však, syn Saulův, velmi Davida miloval. [2] Oznámil to tedy Jonatan Davidovi řka: „Saul, otec můj, usiluje tě zabíti; proto měj se, prosím, zítra na pozoru: schovej se a zůstaň skryt! [3] Já pak vyjdu a státi budu vedle otce svého v polích, kdekoli budeš; já mluviti budu o tobě k otci svému, a cokoliv uhlídám, oznámím ti." [4] Mluvil tedy Jonatan o Davidovi dobré věci k Saulovi, otci svému, a řekl mu: „Nehřeš, králi, proti služebníku svému Davidovi, neboť neprohřešil se proti tobě, a činy jeho jsou ti velmi užitečný. [5] Vydal život svůj v nebezpečenství, zabil Filišťana, a Hospodin dal (skrze něho) veliké vítězství všemu Israelovi; viděl jsi to a radoval ses. Proč bys tedy hřešil proti krvi nevinné, že bys zabil Davida, který je bez úhony?" [6] Když to Saul uslyšel, dal se ukrotiti řečí Jonatanovou a přisáhl: „Jako že živ je Hospodin, nebude zabit!" [7] Povolal tedy Jonatan Davida a zvěstoval mu všecky ty věci; pak uvedl Jonatan Davida k Saulovi, a byl před ním jako býval prve.

[8] Když nastala zase válka, David vytáhl, bojoval proti Filišťanům a způsobil jim velkou porážku, že utekli před ním. [9] I pojal duch zlý od Hospodina Saula, an seděl v do-

V. [13]. *„před lidem"* = svým plukem.

mě svém maje v ruce kopí, a David sám hrál (na harfu). [10] Saul pokusil se přibodnouti kopím Davida ke stěně; David však uhnul před Saulem, a tak kopí bez úrazu udeřilo do stěny a David spasil se útěkem té noci.

[11] Poslal tedy Saul služebníky své k domu Davidovu, aby ho hlídali a ráno aby byl zabit. Avšak Michol, manželka Davidova, mu to oznámila a řekla: „Nezachráníš-li se této noci, zítra zemřeš!" [12] A spustila ho oknem. On odešel a tak útěkem se spasil. [13] Michol pak vzala sochu, položila ji na lože, dala jí na hlavu chlupatici z kozí srsti a přikryla ji šaty; [14] a když poslal Saul biřice, aby Davida jali, bylo řečeno, že je nemocen. [15] Saul však poslal opět posly, aby pohleděli na Davida, a řekl: „Přineste ho ke mně na loži, ať je zabit!" [16] Když poslové přišli, nalezli na loži sochu a na její hlavě chlupatici z kozí srsti. [17] I tázal se Saul Micholy: „Proč jsi mě tak oklamala a pustila jsi nepřítele mého, by utekl?" Michol Saulovi odpověděla: „Protože mi řekl: „Pusť mě, sice tě zabiji!""

[18] David spasiv se útěkem, přišel k Samuelovi do Ramy a oznámil mu vše, co mu byl učinil Saul; potom odešli, on a Samuel, a bydlili v Najotě. [19] I bylo Saulovi oznámeno: „Hle, David je v Najotě u Ramy." [20] Poslal tedy Saul pochopy, aby jali Davida. Ti když uviděli zástup proroků prorokujících a Samuela v jejich čele, sestoupil duch Hospodinův také na ně, a též oni začali prorokovati. [21] Když to bylo zvěstováno Saulovi, poslal opět jiné posly, prorokovali však i oni. I poslal Saul opět třetí posly, a také ti prorokovali. Tu se Saul rozhněval, [22] šel sám do Ramy, přišel až k veliké cisterně, která je v Socho, a tázal se: „Na kterém místě je Samuel a David?" Bylo mu řečeno: „Hle, jsou v Najotě u Ramy." [23] Odešel tedy k Najotu u Ramy; avšak duch Boží pojal také jej, i prorokoval cestou ustavičné, až přišel do Najotu u Ramy. [24] Tu svlékl se také on ze svých šatů, prorokoval s jinými před Samuelem a ležel nahý celý ten den i noc. Odtud vzniklo i přísloví: „Zdaž i Saul mezi proroky?"

HLAVA 20. – [1] David utekl z Najotu, který jest u Ramy, a přišed, mluvil před Jonatanem: „Co jsem učinil? Jaká je nepravost má, jaký je hřích můj proti otci tvému, že mi ukládá o život?" [2] Ten mu řekl: „Odstup to (od tebe), neumřeš! Nečiníť otec můj nic velikého ani malého, leč to prve oznámí mně; zatají mi tedy toliko tuto věc otec můj? Nikoli, toho nebude!" [3] A přisáhl opět Davidovi, který pak pravil: „Ví jistě tvůj otec, že jsem nalezl milost před očima tvýma, i řekne (si): „Ať neví o tom Jonatan, aby se snad nezarmoutil." Ba ano, jako že živ je Hospodin a jako že živa je duše tvá, mne a smrt dělí takořka jeden toliko krok!"

[4] Jonatan řekl Davidovi: „Každé přání duše tvé, které vyslovíš, učiním ti!" [5] Pravil tedy David Jonatanovi: „Hle, zítra jest nov měsíce a já podle obyčeje mám sednouti si podle krále k jídlu; pusť mne tedy, ať se mohu skrývati na poli až do večera. [6] Rozhlédne-li se otec tvůj a bude-li se ptáti na mne, odpověz mu: „Prosil mne David, aby směl rychle jíti do Betléma, města svého, neboť oběti slavné mají tam všichni z čeledi jeho. [7] Řekne-li: „Dobře," bude míti pokoj služebník tvůj. Rozzlobí-li se však, věz, že se odhodlal k nejhor-

---

Hl. 19. V. [20]. Jak *„prorokovali"*, viz. výše 10, 5. 10.–12.

V. [24]. *O nahotě* prorokově srv. Is 20, 2; Mích 1, 8. Někteří myslí, že Saul svlékl jen vrchní roucho; to by však bylo málo nápadné. Spíše svlékl všecek šat, ponechav si jen nákyčelnice (srv. Ex 28, 42.), nebo uvázav si kolem pasu zástěru. Již Calmet připomenul: „V horkých krajinách není vzácno ani dnes ještě viděti domnělé proroky nebo podvodníky, kteří se vydávají za inspirované, ani chodí zcela nazí; otroci nechodili jinak."

šímu. [8] Prokaž tedy milosrdenství služebníku svému, neboť jsi dovolil, by služebník tvůj učinil s tebou smlouvu Hospodinovu: je-li na mně jaká nepravost, zabij mě ty, a neuváděj mne k otci svému." [9] „Odstup to od tebe!" – vece Jonatan. – „Ba, poznám-li jistě, že odhodlal se otec můj k nejhoršímu proti tobě, nemůže ani býti, abych ti (toho) neoznámil!" [10] I ujal slovo David, řka Jonatanovi: „Kdo mi to oznámí, odpoví-li ti snad otec tvůj něco tvrdého o mně?" [11] Jonatan řekl Davidovi: „Pojď, vyjděme ven na pole!" Když oba vyšli na pole, [12] pravil Jonatan Davidovi: „Hospodine, Bože Israelův! Poznám-li úmysl otce svého zítra nebo pozejtří, bude-li to co dobrého Davidovi, a hned-li nepošlu k tobě, abych ti to oznámil: [13] trestej Hospodin Jonatana a opět ho trestej! Bude-li však trvati zlost otce mého proti tobě, zjevím ti to tajně, propustím tě, bys mohl v pokoji odejíti, a Hospodin buď s tebou, jako býval s otcem mým. [14] Budu-li živ, prokaž mně milost Hospodinovu; umru-li však, [15] neodepři milosti své domu mému na věky. Až bude vykořeňovati Hospodin nepřátele Davidovy s povrchu země, do jednoho, ať (ne)ní Jonatan odňat svému domu! [16] Ale ať Hospodin vymáhá pokutu na nepřátelích Davidových!" [17] A opět přisahal Jonatan Davidovi, že ho miluje; neboť jako sebe sama, tak jej miloval.

[18] I řekl mu Jonatan: „Zítra je nov měsíce; budeš hledán, [19] zejména budeš pohřešován na svém místě pozítří. Sestup tedy rychle a jdi na místo, kde ses onehdy skrýval, a sed! u skaliska, které sluje Ezel. [20] Já pak vystřelím k němu do terče tři střely, jako bych se cvičil střileti. [21] Pošlu také služebníka a řeknu mu: „Jdi a přines mi střely!" [22] Řeknu-li služebníku: „Hle, střely jsou před tebou, přines je," ty přijď ke mně, neboť budeš míti pokoj a nic zlého nebude – jako že živ jest Hospodin. Řeknu-li však služebníkovi: „Hle, střely jsou za tebou," jdi v pokoji, nebo Hospodin tě posílá. [23] O řečech pak, které jsme mluvili já a ty, buď Hospodin (svědkem) mezi mnou a tebou na věky!"

[24] Skryl se tedy David na poli. Když přišel nov měsíce, sedl král k jídlu.

[25] Král posadil se – podle obyčeje – na svou stolici, která byla u stěny, Jonatan si sedl naproti, Abner vedle Saula, a shledáno, že místo Davidovo je prázdné. [26] Saul však neříkal nic ten den, neboť myslil, že náhodou není čist ani (dosud) očištěn. [27] Když přišel druhý den po novém měsíci, opět bylo viděti, že je místo Davidovo prázdné. I ptal se Saul Jonatana, syna svého: „Proč nepřišel, syn Isajův ani včera ani dnes k jídlu?" [28] Jonatan odpověděl Saulovi: „Prosil mne snažně, by směl jíti do Betlema. [29] Řekl: „Dovol mi, neboť obět slavná je ve městě, jeden z mých bratří pozval mne; nuže tedy, jestliže jsem nalezl milost před očima tvýma, půjdu spěšně a podívám se na své bratry." Proto nepřišel ke stolu královu." [30] Saul se rozhněval na Jonatana a řekl mu: „Synu ženy, nadbíhající muži, zda nevím, že miluješ syna Isajova, k hanbě své i k hanbě lůna matky své? [31] Neboť pokud bude syn Isajův na zemi žíti, nebudeš pevný ty, ani království tvé. Proto pošli pro něho hned teď, a přived mi jej, neboť je syn smrti." [32] Jonatan odpovídaje Saulovi, svému otci, pravil: „Proč má umříti? Co učinil?" [33] I vzal Saul rychle kopí, aby ho probodl. Jonatan poznal, že jest otec odhodlán Davida zabíti. [34] Vstal tedy Jonatan od stolu velmi se hněvaje, a nejedl druhý den nového měsíce, neboť rmoutil se pro Davida, že ho potupil otec jeho.

[35] Ráno přišel Jonatan na pole, jak si to David přál, a s ním mladý služebník. [36] I řekl svému služebníku: „Jdi a nos mi střely, které já vystřelím." Když služebník běžel, vystřelil

---

Hl. 20. V. [9]. *„odstup to od tebe"*, bych tě zabil nebo vydal na smrt otci. V. [14]. n. *„Budu-li živ"*, až nastoupíš na trůn.

K v. [23]. srv. Gn 31, 48. nn. – *„svědkem"*, který je zároveň také *soudcem* a *mstitelem* toho, kdo smlouvě nedostojí.

střelu přes něj. [37] Když pak služebník přicházel k místu střely, kterou byl Jonatan vystřelil, volal Jonatan za služebníkem: „Hle, tamto je střela, dále za tebou!" [38] A opět volal Jonatan za služebníkem: „Pospěš, rychle, nestůj!" I sebral služebník Jonatanův střely, a přinesl je pánu svému. [39] Oč běželo, dokonce však nevěděl, nebo toliko Jonatan a David o té věci věděli. [40] Pak dal Jonatan zbraň svou služebníkovi a řekl mu: „Jdi a dones to do města." [41] Když služebník odešel, vstal David s místa, které bylo na jihu, padl na tvář k zemi, poklonil se třikrát, a políbivše se vespolek, plakali druh nad druhem, zejména David. [42] A řekl Jonatan Davidovi: „Jdi v pokoji! Cokoli jsme si oba přisahali ve jménu Hospodinově, řkouce: „Hospodin buď (svědkem) mezi mnou a tebou, i mezi potomstvem mým a potomstvem tvým až na věky (platil)!" [43] Poté David vstal a odešel, a Jonatan také vrátil se do města.

David psancem v Judsku. (21, 1.–26, 25.)

HLAVA 21. – [1] David přišel do Nobe ke knězi Achimelechovi. I zhrozil se Achimelech, že přišel David, a pravil mu: „Proč jsi ty sám a nikdo není s tebou?" [2] David knězi Achimelechovi odpověděl: „Král mi přikázal (jednu) věc, a řekl: „Ať žádný neví o tom, proč jsi poslán ode mne, a co jsem ti přikázal!" Proto jsem vykázal služebníkům svým příslušná místa. [3] Nyní však, máš-li co po ruce, dej mi, asi pět chlebů, nebo cokoli najdeš." [4] Kněz odpovídaje Davidovi, pravil mu: „Nemám chlebů všedních po ruce, ale toliko chléb posvátný; jen nejsou-li služebníci znečištěni, zejména od žen?!" [5] David knězi odvětil: „Ano, pokud jde o ženy, zdrželi jsme se (jich) v minulých dnech; kdykoli vycházíme, bývají těla služebníků tvých svatá, třebas to není cesta svatá; dnes však i ona je svatá, i těla (jejich)." [6] Dal mu tedy kněz posvátný chléb, neboť nebylo tam chleba, leč toliko chleby předkladné, které byly vzaty od obličeje Hospodinova, aby (místo nich) byly položeny chleby čerstvé.

– [7] Toho dne byl tu muž jeden ze služebníků Saulových, uvnitř, ve stánku Hospodinově; a jméno jeho Doeg, Edomec, vrchní Saulových pastýřů. –

[8] Řekl pak David Achimelechovi: „Máš tu po ruce kopí nebo meč? Nevzal jsem totiž meče svého ani (jiné) zbraně své s sebou, ježto rozkaz králův naléhal." [9] Kněz pravil: „Hle, meč Goliáše, Filišťana, kterého jsi zabil v Terebintovém údolí, je tu zavinut pláštěm za efodem; chceš-li (si) jej vzíti, vezmi, neboť zde není jiného kromě toho." I řekl David: „Není mu jiný podobný; dej mi jej!"

[10] David tedy vstal, utekl ten den před Saulem a přišel k Achisovi, králi getskému. [11] Když Davida uzřeli služebníci Achisovi, řekli mu: „Zda není tento David, král země? Zda nezpívali tomuto s reji řkouce:

V. [43]. „do města" Gabay.

Hl. 21, V. [2]. David, aby vyplnil domnělý rozkaz králův, vykázal služebníkům vojákům svým, místa, na kterých se s nimi sejde, ta místa s nimi „umluvil". David lže z nouze; nechce, by velekněz věděl, proč utíká, ježto by mu sotva byl posloužil ze strachu před Saulem, ano snad by byl i Saulovi udal, co se děje. Viz níže hl. 22.

V. [4]. Chleby předkladné byly svatosvaté, t. j. směli jich požívati jen kněží na posvátném místě (Lv 24, 9.), kteří byli levitsky (obřadně) čisti. (Lv 22, 3.) Velekněz pro nezbytnou nutnost je sice ochoten dáti chleby ty k jídlu nekněžím, snaží se však zachovati ze zákona tolik, co možno: žádá od Davida a jeho domnělých služebníků obřadnou čistotu; té pozbývali Israelité také tělesným obcováním. Lv 15, 16; Ex 19, 15; 2. Sam 11, 4. Velekněz poskytnuv Davidovi posvátných chlebův učinil správné, ježto přirozený zákon lásky k bližnímu a milosrdenství se strádajícím je závažnější, nežli kladný předpis obřadný. Velekněz připomíná zejména tuto nečistotu, ježto bylo více pravděpodobno, že se vojáci tímto způsobem poskvrnili, nežli způsobem jiným (dotek mrtvoly).

„Saul (jich) pobil tisíc, ale
David deset tisíc"?

[12] David dobře si všiml těch slov, a bál se velmi Achise, krále getského. [13] I přetvářel se před nimi, potácel se jim mezi rukama, vrážel do dveří brány a sliny tekly mu po bradě. [14] Achis řekl služebníkům svým: „Viděli jste, že ten člověk šílí; proč jste ho přivedli ke mně? [15] Máme nedostatek šílenců, že jste uvedli tohoto, aby zuřil přede mnou? Tento člověk patří do mého domu?"

HLAVA 22. – [1] Odešel tedy odtud David a utekl do jeskyně Odollam. Když to uslyšeli bratři jeho a všecek dům otce jeho, sestoupili tam k němu. [2] A sešli se k němu všichni, kteří byli v úzkých, tísněni dluhy, a hořké mysli; i stal se náčelníkem jejich. Bylo jich s ním okolo čtyř set mužů.

[3] Odtud šel David do Masfy, která je v Moabsku, a řekl králi moabskému: „Prosím, by směl zůstati otec můj a matka má mezi vámi, dokud nezvím, co mi učiní Bůh." [4] I nechal jich u krále moabského, a zůstávali u něho všecky dny, ve kterých byl David v oné pevnosti.

[5] Řekl pak prorok Gad Davidovi: „Nezůstávej v pevnosti té, dej se na cestu a jdi do Judska." David šel a přišel do lesa Haret.

[6] Uslyšev Saul, že se ukázal David a muži, kteří byli s ním – Saul zůstával v Gabae, byl v háji, který je u Rámy, měl v ruce kopí a všichni služebníci jeho stáli okolo něho – [7] pravd služebníkům svým, kteří stáli při něm: „Nuže, slyšte, synové Benjaminovi. Dá vám všem syn Isajův pole a vinice, a všecky vás udělá tisícníky a setníky, [8] že jste se spikli všichni proti mně? Není nikoho, kdo by mi něco oznámil, zvláště, že i syn můj učinil smlouvu se synem Isajovým! Není, kdo by mne politoval z vás, nebo kdo by mi něco oznámil, že poštval syn můj proti mně služebníka mého, který mi strojí úklady až do dneška!" [9] Doeg, Edomec, který tu stál, a byl první mezi služebníky Saulovými, ujal slovo a řekl: „Viděl jsem syna Isajova v Nobe u kněze Achimelecha, syna Achitobova; [10] ten tázal se mu Hospodina a dal mu potravy: také meč Filišťana Goljáše mu dal." [11] Poslal tedy král, aby zavolali kněze Achimelecha, syna Achitobova, jakož i všecek dům otce jeho, kněze, kteří byli v Nobe; ti všichni přišli ke králi. [12] I řekl Saul Achimelechovi: „Slyš, synu Achitobův!" On odpověděl: „Tu jsem, pane!" [13] Řekl mu tedy Saul: „Proč jste se spikli proti mně, ty a syn Isajův? Neboť dal jsi mu chleby a meč, a tázal ses mu Boha, aby povstal proti mně a úklady mi strojil, jak činí do dneška." [14] Achimelech odpovídaje králi pravil: „A kdo je mezi všemi služebníky tvými jako David, zeť králův, tak věrný, poslušný tvých rozkazův a vážený v domě tvém? [15] Zda dnes (teprv) počal jsem tázati se mu Boha? Odstup to ode mne! Nepodezřívej král z takových věcí služebníka svého a všeho domu otce jeho; neboť nevěděl služebník tvůj o té věci nic, ani zbla." [16] Tu řekl král: „Smrtí zemřeš, Achimelechu, ty i všecek dům otce tvého." [17] A

V. [6]. O chlebech předkladných viz Ex 20, 23.–30; 37, 10.–16; Lv 24, 5.–9.

V. [7]. Z toho, že Dó'ég tu byl *„před Jahvem"* plyne, že *svatostánek* (bez archy, která byla v Karitiarim), a sídlo velekněžovo *ze Sila* (rozbořeného?) bylo přeneseno do *Nóbu.*

V. [13]. Na východě dosud mnozí z lidu se domnívají, že šílení lidé jsou ovládáni duchem vyšší bytosti, kterou by urazil a jejíhož trestu bylo by se obávati tomu, kdo by šílenému nějak ublížil. Podobný nesprávný názor byl asi rozšířen u starých Východanů. Na tu domněnku navázal David svou lest: předstírá šílenství, aby nebyl Filišťany zabit. – *O slintání* srv. Mk 9, 17; Lk 9, 39.

přikázal král běžcům, kteří stáli kolem něho: „Obraťte se a pobijte (ty) kněze Hospodinovy, neboť ruka jejich je s Davidem: ač věděli že utíkal, neoznámili mi nic." Služebníci královi však nechtěli vztáhnouti rukou svých na kněze Hospodinovy. [18] Řekl tedy král Doegovi: „Obrať ty se a obořse na ty kněze." Edomec Doeg se obrátil, obořil se na kněze a zabil toho dne osmdesát pět mužů, kteří se oblékali ve lněný efod. [19] Také Nobe, kněžské město, vybil ostřím meče, muže i ženy, děti, ano i kojence; hovězí dobytek, osly i ovce (pobil) ostřím meče.

[20] Jeden však syn Achimelecha, syna Achitobova, jménem Abjatar, vyvázl, utekl k Davidovi, [21] a oznámil mu, že pobil Saul kněze Hospodinovy. [22] I řekl David Abjatarovi: „Věděl jsem toho dne, ježto byl tam Edomec Doeg, že to bezpochyby oznámí Saulovi. Já odpovídám za smrt všech příslušníků (domu) otce tvého. [23] Zůstaň se mnou, neboj se; bude-li kdo ukládati o život mně, bude také ukládati o život tobě, a se mnou zachován budeš."

HLAVA 23. – [1] Davidovi bylo oznámeno: „Hle, Filišťané dobývají Keily a loupí humna." [2] Tázal se tedy David Hospodina řka: „Mám jíti, bych ty Filišťany porazil?" Hospodin řekl Davidovi: „Jdi: porazíš Filišťany a Kedu vysvobodíš!" [3] I řeklo mužstvo Davidovo, které s ním bylo: „Hle, jsme tu v Judsku a bojíme se; čím více, půjdeme-li do Keily proti vojskům filištínským?" [4] David tázal se tedy opět Hospodina, a ten mu odpověděl: „Vstaň a jdi do Keily, neboť já dám Filišťany v ruku tvou." [5] Odešel tedy David a mužstvo jeho do Keily, bojoval" proti Filišťanům, odehnal jim dobytek, a způsobil jim velikou porážku. Tak vysvobodil David obyvatele Keily.

[6] Toho času, kdy utekl Abjatar, syn Achimelechův, k Davidovi, a přišel do Keily, měl s sebou efod.

[7] Když bylo Saulovi oznámeno, že přišel David do Keily, řekl Saul: „Dal ho Bůh v ruce mé, neboť jest zavřen všed do města, ve kterém jsou brány a závory." [8] A přikázal Saul všemu lidu, aby táhl do boje ke Keile, a oblehl Davida i mužstvo jeho. [9] Když to David zvěděl, že Saul tajně mu strojí úklady, řekl Abjatarovi, knězi: „Přines efod!" [10] Pak pravil David: „Hospodine, Bože Israelův! Služebník tvůj slyšel pověst, že se chystá Saul přijíti do Keily, aby vyvrátil (to) město pro mne. [11] Sestoupí tedy (sem) Saul, jak slyšel služebník tvůj? Hospodine, Bože Israelův, oznam (to) služebníku svému!" Hospodin řekl: „Sestoupí." [12] I řekl David: „Vydají Keilští mne, i muže, kteří se mnou jsou, v ruce Saulovy?" Hospodin pravil: „Vydají." [13] Vstal tedy David a mužstvo jeho – bylo jich asi šest set – a vyšedše z Keily, sem tam potulovali se nazdařbůh. Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David z Keily [a (tak) se zachránil], (Saul) nedbal (již) o tu výpravu.

[14] David se zdržoval na poušti na místech nejbezpečnějších, a zůstával v horách pouště Zif; a Saul pásl po něm všecky dny, ale nedal ho Bůh v ruce jeho. [15] I viděl David, že vyšel Saul, by mu ukládal o život. Když tedy byl David na poušti Zif v Lese, [16]

Hl. 22. V. [19]. Srv. 15, 3, – Saul trestá *domnělou velezradu* kněží netoliko popravou jich, ale zničením všeho živého v jejich městě. Je to nejpřísnější trest, stanovený Dt 13, 13, na největší zločin, modlářství. Čin Saulův je výstrahou každému panovníku, klonícímu se k podezřívání a k ukrutnosti!

V. [22]. *„Já odpovídám . . ."* jsem příčinou, že byli příbuzní tvoji zabiti, proto *přijímám povinnost* pomstíti jménem tvým vraždu jejich" podle práva krviny. David byl tou *„příčinou"* bezděky, neměl tedy viny na té vraždě.

V. [23]b. přelož: „Kdokoli bude ukládati o život tobě, bude ukládati o život mně, a tys mým vzácným svěřencem."

vstal Jonatan, syn Saulův, odešel k Davidovi do Lesa a dodal mu důvěry v Boha; pravil mu: [17] „Neboj se; neboť nenalezne tebe ruka Saula, otce mého, ale ty kralovati budeš nad Israelem, a já budu druhým po tobě; však i Saul, otec můj, ví to." [18] A učinili oba smlouvu před Hospodinem. David zůstal v Lese, Jonatan pak vrátil se domů.

[19] I přišli Zifští k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skrývá se u nás v nejbezpečnějších místech Lesa, který je napravo pouště. [20] Nuže tedy, kdykoli se ti zachce přijíti, přijď; naše pak péče bude, bychom ho vydali v ruce královy." [21] Saul řekl: „Požehnáni buďtež od Hospodina, že jste mne politovali! [22] Jděte tedy, prosím, bedlivěji (vše) připravte, pozorněji si veďte, vypátrejte místo, na kterém bývá noha jeho, jakož i kdo ho tam viděl; nebo tuší o mně, že mu činím lstivé úklady. [23] Vyzvěďte a vyzkoumejte všecky skrýše jeho, v nichžto se skrývá, a vraťte se ke mně s věcí jistou, abych šel s vámi. Byť pak i do země zalezl, pátrati budu po něm ve všech krajích Judska." [24] Vstavše tedy, odešli do Zifu před Saulem.

David však a jeho mužstvo byli na rovině, napravo Jesimonu. [25] Když pak táhl Saul a družina jeho hledati ho, bylo to oznámeno Davidovi; i sestoupil hned ke Skále a přebýval na poušti Maon. Saul uslyšev o tom, hnal se za Davidem na poušť Maon. [26] A šel Saul po svahu hory s jedné strany, David pak a mužstvo jeho byli na svahu hory (té) po straně druhé; David již pochyboval, že by mohl Saulovi uniknouti, neboť Saul a mužstvo jeho obkličovali Davida a muže jeho se všech stran, aby je zjímali. [27] Tu přišel posel k Saulovi řka: „Rychle pojď, nebo vtrhli Filišťané do země." [28] Vrátil se tedy Saul přestav honiti se za Davidem, a pospíchal proti Filišťanům. Proto nazvali to místo „Skála dělící".

HLAVA 24. –[1] Odtud odešel David nahoru a bydlil v bezpečných místech Engaddi. [2] Když pak navrátil se Saul, vyhnav Filišťany, oznámili mu: „Hle, David je na poušti Engaddi." [3] Pojav tedy Saul tři tisíce mužů, vybraných ze všeho Israele, šel hledati Davida a mužů jeho i na nejpříkřejších skalách, které toliko kamzíkům schůdny jsou. [4] I přišel k ohradám ovčím, jež byly vedle cesty. A byla tam jeskyně, do které vešel Saul na potřebu; David pak a muži jeho skrývali se hlouběji v té jeskyni. [5] I řekli Davidovi služebníci jeho: „Aj, den, kdy praví ti Hospodin : „Já dám nepřítele tvého tobě, abys mu učinil, cokoli libo bude očím tvým." Tu David vstal a uřezal tiše kraj pláště Saulova. [6] Poté tlouklo srdce Davidovi, že odřezal kraj pláště Saulova. [7] I řekl mužům svým: „Hospodin mne milostivě uchovej, bych učinil tu věc pánu svému, pomazanému Hospodinovu, že bych vztáhl ruku svou na něj! Jeť pomazaným Hospodinovým!" [8] (Těmi) slovy obměkčil David muže své a nedopustil jim, by povstali proti Saulovi.

Když pak Saul z jeskyně vyšel a bral se svou cestou, [9] vstal po něm i David, a vyšed z jeskyně, volal za Saulem řka: „Pane můj, králi!" Když se Saul ohlédl, David sehnuv se tváří k zemi, poklonil se [10] a řekl Saulovi: „Proč posloucháš řeči lidí, kteří praví: „David usiluje o tvé neštěstí?" [11] Hle, dnes vidí oči tvé, že vydal tebe Hospodin v ruku mou v jeskyni; a napadlo mne, bych tě zabil, ale odpustilo ti oko mé, neboť jsem (si) řekl: „Nevztáhnu ruky své na pána svého, poněvadž je pomazaným Hospodinovým." [12] Ano, otče můj, viz a poznej kraj pláště (svého v ruce mé! Když jsem řezal kraj pláště tvého, nechtěl jsem vztáhnouti ruku na tebe; (z toho) poznej a viz, že není ve mně zloby ani zrady; nezhřešil jsem proti tobě, ty však ukládáš mi o život, abys mi jej odňal. [13]

Hl. 23. V. [26]b. přelož: „David pospíchal, aby před Saulem unikl, zatím co Saul a jeho mužstvo vypadli na Davida a mužstvo jeho, by je pochytali."

Sudiž Hospodin mezi mnou a tebou, a Hospodin pomstiž mne na tobě; ruka má však nedotkne se tebe! [14] Jak se říká ve starém přísloví: „Z bezbožných vychází bezbožnost": tak také ruka má se tě nedotkne! [15] Koho honíš, králi israelský? Koho honíš? Psí mrchu honíš a jednu blechu! [16] Budiž Hospodin soudcem a rozsuď mezi mnou a tebou; kéž shlédne a ujme se pře mé, kéž vysvobodí mě z ruky tvé!" [17] Když David tyto řeči k Saulovi domluvil, řekl Saul: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?" A Saul počal hlasitě plakati. [18] Poté řekl Davidovi: „Spravedlivější jsi ty nežli já; neboť ty odplacuješ se mi dobrým, já však zlým tobě jsem se odplacoval. [19] Tys ukázal dnes, co dobrého jsi mi prokázal: když mě dal Hospodin v ruku tvou, nezabil jsi mne. [20] Nebo kdo, dopadna nepřítele svého, propustí ho v dobrém? Kéž ti Hospodin odplatí dobrým za to, co jsi mi dnes učinil! [21] Nyní pak, ježto vím, že jistě budeš králem a že budeš pevně držeti království israelské, [22] přisáhni mi při Hospodinu, že nevypleníš potomstva mého po mně, že nevyhladíš jména mého z domu otce mého." [23] I přisáhl David Saulovi. Poté odešel Saul domů, David pak a muži jeho vystoupili na bezpečnější místa.

HLAVA 25. – [1] Samuel umřel; i shromáždil se všecek Israel, oplakávali ho a pochovali v jeho domě v Ramě.

David vstav, sestoupil na poušť Faran. [2] Byl pak muž kterýs na poušti Maon, který měl statek v Karmelu. Člověk ten byl velmi bohat; měl tři tisíce ovec a tisíc koz. I přihodilo se, že bylo stříháno stádo jeho v Karmelu. [3] Jméno muže toho bylo Nabal, a jméno manželky jeho Abigail; byla to žena velmi rozšafná a sličná, ale muž její byl tvrdý, velmi zlý a zlomyslný; byl z rodu Kalebova.

[4] Když uslyšel David na poušti, že Nabal stříhá stádo své, [5] poslal deset jinochův a řekl jim: „Jděte nahoru do Karmelu, jděte k Nabalovi, pozdravte ho pokojně mým jménem [6] a rcete (mu): „Žij! Pokoj tobě, pokoj domu tvému, pokoj všemu, co je tvé! [7] Slyšel jsem, že pastýři tvoji, kteří byli s námi na poušti, stříhají; nikdy jsme jim neublížili aniž jim kdy co ze stáda scházelo po všecek čas, kdy byli s námi v Karmelu. [8] Ptej se služebníků svých, povědí tobě. Nyní tedy nechať naleznou služebníci tvoji milost před očima tvýma, neboť v den dobrý přicházíme : co budeš míti po ruce, dej služebníkům svým a synu svému Davidovi." [9] Když přišli služebníci Davidovi, pověděli Nabalovi všecka ta slova jménem Davidovým. Když přestali mluviti, [10] ujal slovo Nabal a řekl služebníkům Davidovým: „Kdo je David? A kdo je syn Isajův? Dnes je mnoho služebníků, kteří utíkají od pánů svých. [11] Mám vzíti chleby své, nápoj svůj a maso z dobytka, který jsem zbil svým střihačům, a dáti lidem, o kterých nevím, odkud jsou?" [12] Dali se tedy služebníci Davidovi zase na cestu, vrátili se, přišli k Davidovi a oznámili mu do slova vše, co byl řekl. [13] Tu řekl David služebníkům svým: „Připaš každý meč svůj!" I připásal si každý meč; také David připásal si meč. Šlo pak za Davidem okolo čtyř set mužů; dvě stě jich zůstalo u břemen.

[14] Abigaile, manželce Nabalově, oznámil jeden ze služebníkův [jejích] řka: *„Kle,*

Hl. 25. V. [1]. Veliký vlastenec, který si nahromadil tolik zásluh o svůj lid, zasloužil si slz, kterými skrápěl Israel jeho mrtvolu. Srv. Sir 46, 16. nn. *„v jeho domě"* = ve hrobě, který byl *na jeho pozemku,* († kolem r. 1020 před Kr.) – Místo *„Faran"* dlužno čísti se LXX: *„Ma'ón".* Srv. 23, 24.

V. [7]. Pastýřům Nabalovým nic *„ze stáda nescházelo",* ježto *David a mužstvo jeho hájili ho proti zlodějům a lupičům.* Ta služba opravňovala Davida, by činil nárok na nějaký *„dar"* dnes, kdy je domácí slavnost (= *„den dobrý"),* kdy hodují služebníci Nabalovi, ke kterým se takořka počítají David a jeho lid (= *„služebníci tvoji").* Z tohoto patrno, jakým způsobem opatřoval si David a jeho bojovníci živobytí. Že mívali hlad, netřeba dokládati.

David poslal posly z pouště, aby pozdravili pána našeho; on však je zle odbyl. [15] Lidé ti velmi dobří nám byli a neubližovali nám; aniž kdy něco ztratilo se (nám) po všechen čas, kdy jsme obcovali s nimi na poušti; [16] byli nám hradbou ve dne v noci po všecky dny, ve kterých pásli jsme u nich stáda. [17] Protož uvažuj a přemýšlej, co máš udělati, neboť jistě neštěstí stihne muže tvého i dům tvůj; a on je ničemník, že s ním není řeči." [18] Vzala tedy Abigail rychle dvě stě chlebů, dva měchy vína, pět k jídlu upravených beranů, pět měr pražmy, sto svazků sušených hroznův a dvě stě hrud sušených fíků, vložila to na osly [19] a řekla služebníkům svým: „Jděte napřed; hle. já půjdu za vámi." Muži svému však, Nabalovi, toho neoznámila. [20] Když tedy vsedla na osla a sjížděla k úpatí hory, David a muži jeho sestupovali proti ní, a tak se s nimi potkala.

– [21] David pravil: „Jistě nadarmo jsem opatroval všecek majetek člověka toho na poušti, že se neztratilo nic ze všeho, co mu příslušelo, ježto odplatil se mi zlým za dobré. [22] Trestej Bůh Davida a trestej ho, zachovám-li do rána na živu ze všeho, co mu přísluší, močícího na stěnu!" –

[23] Když Abigail Davida spatřila, rychle sesedla s osla, padla před Davidem na tvář, poklonila se až k zemi, [24] padla mu k nohám a řekla: „Na mně bud, pane můj, ta nepravost! Prosím, by směla mluviti služebnice tvá k sluchu tvému; slyš slova služebnice své! [25] Neračiž, prosím, pán můj, král, všímati si toho ničemníka Nabala; neboť podle jména svého blázen jest a bláznovství s ním chodí; já však, služebnice tvá, pane můj, neviděla jsem služebníků tvých, které jsi poslal. [26] Nyní tedy, pane můj, jakože živ je Hospodin – a jakože živa je duše tvá – který ti zabránil, abys neprolil krve, a který ti zachoval (čistou) ruku – nyní tedy staniž se jako Nabalovi tvým nepřátelům, těm, kteří hledají zlého pánu mému! [27] Proto přijmi požehnání toto, které přinesla služebnice tvá tobě, pánu svému, a dej (to) služebníkům, kteří jdou za tebou, pánem mým! [28] Promiň nepravost služebnice své, neboť jistě učiní Hospodin tobě, pánu mému, že bude dům tvůj trvalý; vždyť boje Hospodinovy ty, pane můj, vedeš, a zlého nic nebude na tobě shledáno po všecky dny života tvého! [29] Povstane-li kdy někdo, by tě pronásledoval a o život ti ukládal, bude duše pána mého opatrována takořka ve svazku živých u Hospodina, Boha tvého; život však nepřátel tvých bude vymrštěn jako z praku prudce roztočeného. [30] Když tedy učiní Hospodin tobě, pánu mému, všecko to dobré, co slíbil o tobě mluvě, když tě ustanoví vůdcem nad Israelem, [31] nebude třeba tobě, pánu mému, naříkati ani hrýzti se ve svědomí, že jsi vylil krev nevinnou a že jsi sám se pomstil; když pak dobře učiní Hospodin pánu mému, rozpomeň se na služebnici svou." [32] I řekl David Abigaile: „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který tě poslal dnes mně v cestu, požehnána buď řeč tvá, [33] a požehnána buď ty, která jsi zadržela mne dnes, abych nešel proliti krev a nepomstil se sám! [34] Jinak – jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, který mi zabránil ublížiti tobě – kdybys byla rychle nevyšla mi v cestu, nebyl by zůstal Naba-

V. [26]. Abigail prosí při Hospodinu a při životě Davidově, tedy při tom, co je Davidovi nejdražší, by trest, který chystal David Nabalovi, stihl Davidovy nepřátele.

V. [27]. *„požehnání"= pozdrav = dary.* Srv. Gn 33, 11. Sdc 1, 15; níže 30, 26.

V. [28]. *„nepravost služebnice své"*= křivda Nabalova, za kterou chce Abigail sama odpovídati.

V. [29]. Místo *„ve svazku živých"* lépe: *„v sáčku"* nebo *„v mošně".* Jako totiž prakovník ukládá nasbírané kaménky do své torby, tam je opatruje, že si tam klidně odpočívají, kdežto kaménkem vloženým do praku zmítá: tak budiž klidný život nevinného Davida jako jiných spravedlivou; životem však nepřátel jeho budiž zmítáno jako kamenem, který je točen prakem!

V. [34]. „močící na stěnu" = pes. Znamená to: „ nikdo"

lovi do rána ani močící na stěnu!" [35] Přijav pak David z ruky její všecko, co mu přinesla, řekl jí: „Jdi pokojně domů; hle, vyslyšel jsem hlas tvůj a poctil jsem tvář tvou." [36] Když přišla Abigail k Nabalovi, hle, byly hody v domě jeho jako hody královské, a srdce Nabalovo bylo veselé, neboť byl velmi napilý; proto neoznámila mu nic, ani zbla, až do rána. [37] Na úsvitě však, když Nabal z vína vystřízlivěl, oznámila mu to manželka jeho; tu zmrtvělo v něm srdce a on takořka zkameněl. [38] Když pak minulo deset dní, dorazil Hospodin Nabala, že zemřel. [39] David uslyšev to, že (totiž) Nabal je mrtev, řekl: „Požehnán buď Hospodin, který odsoudil Nabala za to, že mne potupil, a který služebníka svého uchránil zlého; a způsobil Hospodin, že zloba Nabalova vrátila se na hlavu jeho!"

Poté vzkázal David Abigaile, že si ji vezme za manželku. [40] Přišli tedy služebníci Davidovi k Abigaile do Karmelu a řekli jí:. „David posílá nás k tobě, že si tě chce vzíti za manželku." [41] Ona vstala, poklonila se tváří k zemi, a řekla: „Hle, služebnice tvá budiž otrokyní, která bude omývati nohy služebníkům pána svého." [42] Abigail pak rychle vstala, vsedla na osla, – pět dívek šlo pěšky s ní – jela za posly Davidovými a stala se jeho manželkou.

[43] Také Achinoamu z Jezrahelu pojal David; obě byly jeho manželkami. [44] Saul však dal Micholu, dceru svou, manželku Davidovu, Fal-tiovi, synu Laisa, který byl z Gallimu.

HLAVA 26. – [1] Zifští přišli k Saulovi do Gabay řkouce: „Hle, David skryl se na pahorku Hachile, který je proti poušti." [2] Vstal tedy Saul a táhl dolů na poušť Zif – a ním tři tisíce mužů, vybraných z Israele – aby hledal Davida na poušti Zif. [3] I položil se Saul v Ga-bae-Hachile, která byla proti poušti u cesty, kdežto David zdržoval se na poušti. Vida pak, že půjde Saul za ním na poušť, [4] poslal vyzvědače a vyzvěděl, že jistotně tam přijde. [5] Poté David tajně vstal a přišel na místo, kde byl Saul. Když si prohlédl místo, na kterém ležel Saul a Abner, syn Nerův, velitel jeho vojska, a (když viděl) Saula, an spí ve stanu a ostatní lid okolo něho, [6] řekl David Achimelechovi, Heťanu a Abisajovi, synu Sarviinu, bratru Joabovu: „Kdo sestoupí se mnou k Saulovi do ležení?" Abisaj pravil: „Já sestoupím s tebou!" [7] Když tedy přišli David a Abisaj k lidu v noci, nalezli Saula, an leží a spí ve stanu, maje kopí vetknuté v zemi u své hlavy, Abnera pak a lid, ani spí kolem něho. [8] I řekl Abisaj Davidovi: „Vydal Bůh dnes nepřítele tvého do rukou tvých; nyní tedy probodnu jej kopím až do země jedním rázem, že druhého nebude potřebí. [9] David však řekl Abisajovi: „Nezabíjej ho; neboť kdo, vztáhna ruku svou na pomazaného Hospodinova, bude nevinen?" [10] A (dále) pravil David: „Jakože živ je Hospodin! Zajisté jen Hospodin ho porazí, buď že přijde čas jeho, že zemře, nebo vytáhne do boje a zahyne. [11] Chraniž mne Hospodin, abych vztáhl ruku svou na pomazaného Hospodinova! Ale vezmi nyní kopí, které má u hlavy, a džbán vody, a odejděme!" [12] Vzal tedy David kopí a džbán vody, kterou měl Saul u hlavy, a odešli; nikdo jich neviděl, necítil, nikdo se neprobudil, ale všichni spali, nebo tvrdý spánek od Hospodina byl na ně přikvačil. [13] Když pak přešel David na protější stranu a stál na vrcholu hory daleko, že byla veliká vzdálenost mezi nimi, [14] zvolal David na lid a na Abnera, syna Nerova, řka: „Což mi neodpovíš, Abnere?" Abner odpověděl: „Kdo jsi ty, který křičíš a znepokojuješ krále?" [15] I řekl David Abnerovi: „Zda nejsi ty muž? A kdo jiný v Israeli je ti roven?

V. [35]. *„poctil jsem tvář tvou"* hebr. doslovně: *„pozdvihl jsem tvář tvou" – ujistil jsem tě,* že učiním, jak žádáš.

Proč jsi tedy nestřehl pána svého, krále? Neboť vešel kdosi z lidu, aby zabil krále, pána tvého. [16] Není to dobře, co jsi učinil! Jakože živ je Hospodin, vy hodni jste smrti, že jste nestřehli pána svého, pomazaného Hospodinova! Viz nyní, kde je kopí Saulovo a džbán vody, který měl u hlavy!"

[17] Saul poznal hlas Davidův a řekl: „Není-liž to hlas tvůj, synu můj, Davide?" David řekl: „Můj hlas (je to), pane můj, králi!" [18] A dodal: „Proč pán můj pronásleduje služebníka svého? Co jsem učinil? Nebo co zlého lpí mi na rukou? [19] Proto nyní poslyš, prosím, pane můj, králi, slova služebníka svého: „Pudí-li tě Hospodin proti mně, zavoniž (mu) obět! Pudí-li však tě lidé, zlořečeni buďte před obličejem Hospodinovým, neboť mě vyhnali dnes, že nemohu sídliti v dědictví Hospodinově, a řekli: Jdi, služ bohům cizím!" [20] Nuže, nebudiž vylita krev má na zemi před Hospodinem; neboť vyšel král israelský, aby ukládal (mi) o život, jako bývá honěna koroptev na horách." [21] I řekl Saul: „Zhřešil jsem! Navrať se, synu můj, Davide! Neboť dokonce nic zlého ti již neučiním, že jsi vážil si dnes života mého; jeť zřejmo, že jsem pošetile si počínal a že jsem chyboval příliš." [22] David ujav slovo řekl: „Hle, kopí královo! Ať přijde někdo ze služebníků královských a vezme (si) je! [23] Všaktě Hospodin odplatí každému podle jeho spravedlnosti a věrnosti. Dal totiž Hospodin dnes tebe v ruku mou, ale nechtěl jsem vztáhnouti ruky své na pomazaného Hospodinova; [24] jako jsem na výsost vážil si dnes života tvého, tak bude vážen život můj v očích Hospodinových a on vysvobodí mě ze vší úzkosti!" [25] Tu pravil Saul Davidovi: „Požehnán buď, synu můj, Davide! Zajisté, co konati budeš, dokonáš, a jistě to zmůžeš!"

Odešel pak David cestou svou a Saul vrátil se domů.

David vyhnancem mezi Filišťany. (27, 1.–31. 13.)

HLAVA 27. – [1] David si řekl: „Jednoho dne padnu konečně Saulovi do rukou; neníliž lépe, bych spasil se útěkem do země Filišťanů? Tak pozbude Saul naděje, přestane mě honiti po všech končinách isra-elských, a já uteku jeho rukám!" [2] Vstal tedy David a odešel, on a šest set mužů s ním, k Achisovi, synu Maochovu, králi getskému. [3] A bydlil David s Achisem v Getu, on i muži jeho, každý se svou rodinou, [i David se svými dvěma ženami, Achinoamou Jezrahelkou a Abigailou, (kdysi) ženou Nabala z Karmelu]. [4] Když bylo Saulovi oznámeno, že utekl David do Getu, přestal se dále po něm píditi.

[5] Řekl pak David Achisovi: „Jestliže jsem nalezl milost před očima tvýma, budiž mi dáno místo v některém městě krajiny této, abych tam bydlil; neboť proč by měl zůstávati služebník tvůj v městě královském s tebou?" [6] Dal mu tedy Achis toho dne Sikeleg; z té příčiny patří Si-keleg králům judským do dneška. [7] Byl pak počet dnů, ve kterých David bydlil v krajině Filišťanů, čtyři měsíce.

[8] David a muži jeho vystupovali a vycházeli na kořist mezi Ges-suřany, Gerzany a Amalečany; nebo ti od pradávna bydlili ve vsích krajiny té až k Suru a k Egyptu. [9] David hubil všecku zemi (tu), nenechávaje živého muže ani ženy; a pobrav ovce, býky, osly, velbloudy i roucha, vracel se a přicházel k Achisovi. [10] Když se ho Achis tázával:

„Na koho jsi dnes učinil výpad?" odpovídal David: „Proti Negebu Judovu", nebo:

Hl. 27. V. [7]. Podle hebr. dlužno pravděpodobné čísti, že byl David v Çiqlagu *jeden rok a čtyři měsíce.*

V. [10]. David podnikal výpravy do území pohanských beduínův, Achisovi však namlouval, že je to kořist vzatá jeho soukmenovcům, Judovcům a jejich spolčencům (Keňanům). činy Davidovy lze sice vyložiti, ne však schvalovati!

„Proti Negebu Jerameelanů", nebo: „Proti Negebu Keňami".[11] Nedaroval David života ani muži ani ženě, a nepřiváděl jich do Getu. říkaje (si): „Aby snad nežalovali na nás." Tak činil David a to bývalo zvykem jeho po všecky dny, ve kterých bydlil v krajině Filišťanů. [12] Důvěřoval tedy Achis Davidovi říkaje (si): „Mnoho zlého učinil lidu svému, Israelovi; proto mi bude služebníkem na věčné časy,"

HLAVA 28. – [1] V těch dnech shromáždili Filišťané vojska svá, aby počali válku proti Israelovi. I řekl Achis Davidovi: „Věz nyní, že potáhneš se mnou na vojnu ty i mužstvo tvé!" [2] David pravil Achisovi: „Nyní zvíš, co učiní služebník tvůj." „A já" – vece Achis – „strážcem hlavy své tě ustanovím navždy!"

[3] Samuel byl již mrtev; všecek Israel ho oplakával a pochovali ho v Ramě, městě jeho. A Saul byl vyplenil čaroděje a hadače ze země.

[4] Filišťané tedy se shromáždili, přitáhli a položili se v Sunamu. Také Saul shromáždil všecky Israelity, a přišel do Gelboe. [5] Když viděl Saul tábor Filišťanů, ulekl se a srdce jeho náramně se poděsilo. [6] I dotazoval se Hospodina, avšak neodpověděl mu ani sny ani skrze kněze, ani skrze proroky. [7] Řekl tedy Saul služebníkům svým: „Vyhledejte mi ženu, která umí vyvolávati duchy; půjdu k ní a tázati se budu skrze ni." I řekli mu služebníci jeho: „Je žena, která umí vyvolávati duchy, v Endoru." [8] Změnil tedy podobu svou, přestrojil se, šel sám a dva muži s ním a přišli k ženě té v noci I řekl jí: „Věšti mi pomocí vyvolaného ducha a vyvolej mi (mrtvého), kterého ti povím!" [9] Žena mu pravila: „Zajisté víš sám, co vše učinil Saul, kterak vyhladil čaroděje a hadače ze země: proč tedy ukládáš mi o život?" [10] Tu přisáhl jí Saul při Hospodinovi, řka: „Jakože živ je Hospodin! Nic zlého se ti nestane pro tu věc!" [11] Tázala se ho tedy žena: „Koho mám ti vyvolati?" On řekl: „Samuela mi vyvolej!" [12] Když pak uzřela žena Samuela, vzkřikla hlasem velikým a řekla Saulovi: „Proč jsi mě oklamal? Vždyť jsi ty Saul!" [13] Král jí pravil: „Neboj se! Co jsi viděla?" I řekla žena Saulovi: „Cosi božského jsem viděla, ano vystupuje ze země." [14] Když se jí tázal: „Jaká je podoba jeho?" odpověděla: „Člověk, stařec vystupuje a jest oděn pláštěm." I porozuměl Saul, že je to Samuel, padl tváří svou k zemi a poklonil se. [15] A řekl Samuel Saulovi: „Proč mě znepokojuješ, že jsem byl vyvolán?" Saul odpověděl: „Soužen jsem náramně; neboť Filišťané bojují proti mně a Bůh odstoupil ode mne: nechtěl mi odpověděti ani (skrze) proroky ani (skrze) sny; proto povolal jsem tebe, bys mi oznámil, co mám dělati. [16] I řekl Samuel: „Co se mne ptáš, když tě Hospodin odstoupil od tebe a přešel k soku tvému? [17] Učinil totiž tobě Hospodin, jak mluvil skrze mne: vytrhl království tvé z ruky tvé a dal je rodáku tvému Davidovi. [18] Že jsi neposlechl hlasu Hospodinova, a žes na Amalekovi neučinil zadost hroznému hněvu jeho, proto učinil ti dnes Hospodin, co trpíš, [19] a vydá Hospodin s tebou také Israele v ruce Filišťanů. Zítra ty i synové tvoji budete se mnou; ano i ležení israelské vydá Hospodin v ruce Filišťanů." [20] Saul padl ihned, jak dlouhý byl, na zem; neboť ulekl se slov Samuelových a byl vysílen, ježto nejedl celý ten den. [21] Přistoupila tedy žena ta k Saulovi – byltě velmi poděšen – a řekla mu: „Hle, poslechla služebnice hlasu tvého a vydala jsem život svůj v nebezpečenství. Poslechla jsem řečí tvých, které jsi mluvil ke mně; [22] nyní tedy poslechni také ty hlasu služebnice své: předložím ti sýru chleba, bys pojedl, tak se posilnil a mohl jíti svou cestou." [23] On však odepřel řka:

Hl. 28. V. [2]. *„strážcem hlavy své"* = velitelem osobní stráže.

V. [13]. Ze Saulovy otázky: *„Co jsi viděla?"* plyne, že on sám nic neviděl! *„cosi božského"* hebr. *„elóhím"*, vyšší bytost, vznešeného ducha. – *„ze země"*, t. j. ze *„še'ólu"*, z onoho světa. Srv. Dt 32, 22.

„Nebudu jísti." I nutili ho služebníci jeho i žena ta, až konečně poslechl hlasu jejich, vstal se země a sedl si k rohožce. [24] Žena ta měla doma vykrmené tele; to rychle zabila a vzavši mouky, zadělala ji, napekla přesných chlebův, [25] a předložila je Saulovi a služebníkům jeho. Když pojedli, vstali a odešli tu noc.

HLAVA 29. – [1] Všecka vojska Filišťanů shromáždila se v Afeku, Israel pak položil se u studnice, která byla v Jezraheli. [2] Knížata filištínská táhla po stech a tisících, David pak a muži jeho byli v zadním voji s Achisem. [3] I řekla knížata filištínská k Achisovi: „K čemu jsou (zde) tito Hebreové?" Achis odpověděl knížatům filištínským: „Zda neznáte Davida, který byl služebníkem Saula, krále israelského, a je u mne mnoho dní, ano roky, a neshledal jsem na něm nic (zlého) ode dne, kdy utekl ke mně, až do dneška?" [4] Knížata filištínská však rozhněvala se na něj a řekla mu: „Ať se vrátí muž tento a sedí na svém místě, na kterém jsi jej ustanovil, a nechať netáhne s námi do boje, by se nestal nepřítelem naším, když se počneme bíti; nebo kterak jinak bude moci usmířiti pána svého, nežli hlavami našimi? [5] Zda není to David, kterému zpívali tančíce:

„Pobil Saul svých tisíc,
ale David deset tisíc!"

[6] Povolal tedy Achis Davida a řekl mu: „Jakože živ je Hospodin! Tys upřímný a hodný podle mého názoru, a těší mě, že vycházíš a vcházíš se mnou do tábora, neboť neshledal jsem na tobě nic zlého ode dne, kdy jsi přišel ke mně, až do dneška; ale knížatům se nelíbíš. [7] Vrať se tedy, jdi v pokoji, bys neurážel očí knížat filištínských!" [8] Tu pravil David Achisovi: „Co jsem však učinil, a co jsi shledal na mně, služebníku svém, od té doby, co ti sloužím až do dneška, že nemám jíti bojovat proti nepřátelům pána mého, krále?" [9] Achis odpověděl Davidovi: „Vím, že dobrý jsi ty, před očima mými jsi takořka anděl Boží; ale knížata filištínská řekla: „Ať netáhne s námi do boje!" [10] Proto vstaň ráno ty i služebníci pána tvého, kteří přišli s tebou; ano, v noci vstaňte, až pak počne svítati, odejděte." [11] Vstal tedy ještě za tmy David, on i muži jeho, aby ráno vyšli a vrátili se do země Filišťanů. Filišťané pak táhli do Jezrahele.

HLAVA 30. – [1] Prve nežli přišli třetího dne David a muži jeho do Sikelegu, Amalečané napadli od jihu Sikeleg, dobyli ho, zapálili jej, [2] zjímané ženy a vše, co bylo v něm, malé i veliké, odvedli; nezabili totiž nikoho, ale vzavše je s sebou šli svou cestou. [3] Když tedy přišli David a muži jeho k městu, a shledali, že je vypáleno, a ženy, synové a dcery jejich že jsou odvedeni do zajetí, [4] dal se David i lid, který byl s ním, do hlasitého pláče, až se jim slzí nedostávalo. [5] Neboť i dvě manželky Davidovy byly odvedeny do zajetí, Achinoam Jezrahelka, a Abigail, (kdysi) manželka Nabala karmelského.
[6] David ocitl se ve veliké tísni, neboť lid chtěl ho kamenovati, ježto rozhořčena byla mysl každého muže (ztrátou) synův a dcer jeho. Byl však posilněn David od Hospodina, Boha svého. [7] Řekl totiž knězi Abjatarovi, synu Abimelechovu: „Přines mi efod." Když Abjatar efod Davidovi přinesl, [8] tázal se David Hospodina řka: „Mám pronásledovati ty lupiče? A dohoním jich či nedohoním?" Hospodin mu řekl: „Pronásleduj!

V. [25]. Sir 46, 23. dlužno vykládati podle našeho místa, a ne naopak.

Hl. 29. V. [8]. David nechtěl – upřímně řečeno – bojovati proti svým bratřím a v duchu se zajisté radoval, že ho Achis propouští; předstírá však dále svou loyalitu a z ní plynoucí zármutek, že nebude mu možno bojem proti Israelitům ji dokázati.

Neboť jistě jich dohoníš a kořist jim odejmeš!"
[9] Odešel tedy David, on a šest set mužů, kteří byli s ním, a přišli až k potoku Besor. Někteří, jsouce unaveni, zůstali tam; [10] avšak David se čtyřmi sty mužů honil je (dále) – dvě stě jich totiž se zastavilo, ježto únavou nemohli přejíti potok Besor. – [11] Když pak nalezu na poli kteréhos Egypťana, přivedli ho k Davidovi, a dali mu jísti a píti: [12] kus hrudy fíků a dva svazky hrozinek. Když to snědl, ožil a pookřál; neboť nejedl a nepil tři dny a tři noci. [13] Řekl mu tedy David: „Čí jsi ty, neb odkud jsi [a kam jdeš]?" On odpověděl: „Otrok egyptský já jsem, otročil jsem jednomu Amalečanovi; avšak opustil mě pán můj, že jsem se předevčírem roznemohl. [14] Vpadli jsme totiž do jižního území Kereťanů, do (jižního) Judska, jakož i do jižních krajů Kalebových, a Sikeleg jsme zapálili." [15] I tázal se ho David: „Můžeš mne dovésti k té tlupě?" On odpověděl: „Přisáhni mi při Bohu, že mne nezabiješ a že mne nevydáš v ruce pána mého, a já povedu tě k tlupě té." David mu tedy přisáhl. [16] Když ho tam přivedl, hle, byli rozloženi daleko široko na zemi, jedli, pili a slavili takořka svátek pro všecku kořist a lup, který odnesli ze země Filišťanů a z Judska. [17] I bil je David od večera až do večera druhého dne, že z nich nikdo nevyvázl, kromě čtyř set služebníků, kteří byli vsedli na velbloudy a ujeli. [18] Tak zachránil David vše, co byli Amalečané pobrali, zachránil i dvě manželky své. [19] Nic malého ani velikého nescházelo z kořisti, ani ze synův, ani z dcer; cokoli byli pobrali, všecko zase David nazpět přivedl. [20] Pobral všecek brav i hovězí dobytek, a hnal to před sebou; i říkali: „Toť je kořist Davidova."
[21] Když se blížil David k oněm dvěma stům mužů, kteří pro únavu se zastavili, nemohouce jíti za Davidem, a kterým byl přikázal, by zůstali u potoka Besor, vyšli vstříc Davidovi a lidu, který byl s ním. David přistoupiv k nim, pozdravil je pokojně. [22] Tu všichni nejhorší a nejničemnější z mužů, kteří byli šli s Davidem, ujali slovo a pravili: „Protože nešli s námi, nedáme jim nic z kořisti, kterou jsme uchvátili, ale ať se spokojí každý se svou ženou a dětmi; ať si je vezmou a jdou!"
[23] David však řekl: „Nesmíte tak učiniti, bratří moji, s tím, co nám dal Hospodin, který střehl nás a dal lupiče, kteří vytáhli proti nám, v ruce naše. [24] Ať nikdo neposlechne vás v této věci; neboť rovný díl dostane ten, kdo vytáhl do boje, i ten, kdo zůstal u břemen; rovně děliti se budou." [25] To stalo se od té doby na budoucí časy ustanovením, zřízením, a takořka zákonem v Israeli až do dneška. [26] Když pak přišel David do Sikelegu, poslal dary z kořisti starším judským, soukmenovcům svým, – řka: „Přijměte požehnání z kořisti nepřátel Hospodinových" : – [27] těm, kteří byli v Betelu, v Ramě na jihu, v Jeteru, [28] v Aro-eru, v Sefamotě, v Estamu, [29] v Rachale, ve městech Jerameelanů, ve městech Keňanů, [30] v Arame, u jezera Asanského, v Atachu, [31] v Hebroně, a jiným, kteří byli na těch místech, na kterých se prve zdržoval David a jeho mužstvo.

HLAVA 31. – [1] Filišťané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. [2] Filišťané byli také v patách Saulovi a synům jeho, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. [3] Všecka prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a těžce poranili. [4] I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a probodni mě, aby snad nepřišli tito neobřezanci a mne potupně nezabili." Avšak oděnec jeho nechtěl; byltě náramným strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. [5] Když to oděnec jeho viděl, že totiž je Saul mrtev,

Hl. 30. V. [17]. Místo: „od večera až do večera druhého dne" čti: od popolední až do večera všecek jejich tábor" (zbil David).

nalehl také sám na meč a zemřel s ním. [6] Umřel tedy Saul, tři synové jeho a oděnec jeho toho dne společně. [7] Synové Israelovi, kteří byli za údolím, vidouce, že mužstvo israelské dalo se na útěk a že Saul i synové jeho jsou mrtvi, opustili města svá a prchli; i přišli Filišťané a usadili se tam.

[8] Druhého dne, když přišli Filišťané, by zloupili pobité, nalezli Saula i tři syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe. [9] I sťali hlavu Saulovi, svlékli s něho odění a poslali (posly), by to rozhlásili po zemi Filišťanů dokola, ve chrámech jejich model i lidu. [10] Odění jeho složili ve chrámě Astartině, tělo pak pověsili na zdi (města) Betsanu. [11] Když to uslyšeli obyvatelé Jabasu galaadského, co totiž učinili Filišťané Saulovi, [12] vstali všichni (jejich) jonáci, šli celou noc, vzali tělo Saulovo i těla synů jeho se zdi Betsanu, přišli (zase) do Jabesu galaadského, a spálili je tam; [13] kosti pak jejich vzali, pochovali je v lese Jabes, a postili se sedm dní.

Hl. 31. V. [7]. Místo *„za údolím"* čti *„ve městech údolí". „Údolí"* tu znamená *rovinu esdrelonskou.* Srv. Jos 17, 16; Sdc 6, 33; Os 1, 5. – Tedy israelské obyvatelstvo roviny esdrelonské prchlo a jejich sídla zabrali Filišťané!

V. [11]. n. Že Jabeští *spálili* maso mrtvoly Saulovy, je výjimečný zjev u Semitů, kteří zpravidla mrtvoly pochovávali. V bibli učiněna zmínka o pálení mrtvoly ještě toliko na jednom místě: Am 6, 10. Někteří se domnívají, že Jabeští chtěli zabrániti, by Filišťané nemohli mrtvolu Saulovu dále zneuctívati. Jiní připomínajíce, že Jabes bylo město bezpečné, mají za to, že hniloba mrtvol pokročila tak, že nebylo možno způsobem u Israelitův obvyklým mrtvolám prokázati poslední čestnou službu (umýti je, pomazati, obléci atd.). Schlögl (před ním již jiní) však opravuje se zřetelem k 1. Par 10, 12., kde není o spálení ani zmínky, *a čte: „a tam je oplakávali".* Podle toho byli pohřbeni do země jako jiní Israelité; s tím lépe souhlasí v. 13., že *kosti* (a na nich ohnilé maso) *pochovali.*

V. [13]. Místo *„v lese"* hebr. *„pod terebintem".*

DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

David dověděv se o smrti Saulově a Jonatanově (1, 1.–16.), oplakává je truchlozpěvem (1, 17.–27.).

HLAVA 1. – [1] Po smrti Saulově, když se David vrátil z vítězného boje proti Amalečanům, a když byl pobyl v Sikelegu dva dny, [2] třetího dne ukázal se člověk přicházející z tábora Saulova s rouchem roztrženým a s hlavou posypanou prachem; když přišel k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. [3] I tázal se ho David: „Odkud přicházíš?" On mu odpověděl: „Z tábora israelského utekl jsem." [4] I řekl mu David: „Co se stalo? Pověz mi!" On vypravoval: „Utekl lid z bitvy a mnoho lidu padlo, zemřelo; též Saul a Jonatan, syn jeho, zahynuli." [5] I tázal se David jinocha, který mu to oznamoval: „Kterak víš, že je mrtev Saul i Jonatan, syn jeho?" [6] I řekl jinoch, který mu to oznamoval: „Náhodou přišel jsem na pohoří Gelboe; Saul byl opřen o své kopí; když se blížily k němu vozy a jezdci, ohlédl se, a vida mě, zavolal na mne. Když jsem mu odpověděl: „Tu jsem," [8] tázal se mne: „Kdo jsi ty?" Odpověděl jsem mu: „Amalečan jsem já." [9] I řekl mi: „Obořse na mne a zabij mne, neboť úzkosti mě obklíčují a ještě všecek život jest ve mně." [10] Obořiv se tedy na něho, zabil jsem ho, neboť jsem věděl, že nepřežije (toho) pádu; a vzal jsem čelenku, kterou měl na hlavě, jakož i náramek s ramene jeho, a přinesl jsem (to) tobě, pánu mému, sem." [11] David i všichni muži, kteří s ním byli, chytivše roucha svá, roztrhli je [12] a kvílili a plakali a postili se až do večera pro Saula, pro Jonatana, syna jeho, pro lid Hospodinův [a pro dům Israelův], že padli mečem. [13] David pak tázal se jinocha, který mu to oznámil: „Odkud jsi ty?" On odvětil: „Syn příchozího Amalečana, já jsem." [14] I řekl mu David: „Proč jsi se nebál vztáhnouti ruku svou, abys zabil pomazaného Hospodinova?" [15] A zavolav David jednoho ze služebníků svých, přikázal mu: „Přistup a oboř se na něj." On ho udeřil, že zemřel. [16] David pak mu pravil: „Krev tvá na hlavu tvou! Nebo tvá (vlastní) ústa svědčila proti tobě, když řekla: Já jsem zabil pomazaného Hospodinova."

[17] Oplakával pak David tímto žalozpěvem Saula a Jonatana, syna jeho. – [18] Přikázal také, by učili Judovce luku, jak je psáno v „Knize spravedlivců." – Řekl:

Mysli, Israeli, na ty mrtvé,
kteří padli na tvých výšinách!
[19] Slavní v horách tvých, Israeli, jsou zabiti!
Běda, kterak padli ti hrdinové!

[20] Nepodávejte zprávy o tom v Getu,
nemluvte o tom v ulicích Askalonu,
by radost neměly dcery Filišťanů,
nejásaly dcery neobřezanců!

Hl. 1. V. [18]. *„Luk"* pokládali někteří starší vykladači za *název Davidovy elegie;* sluje prý tak proto, že podle hebr. ve v. 22b. jmenován Jonatanův *„luk"* (Vulg.: *„šíp").* – *„jak psáno"* = jak psán jest onen žalozpěv. – O *„Knize spravedlivců"* (reků?) viz Jos 10, 13. – Novější vykladači považují v. 18. za porušený a glosovaný. Zapletal sestavil z v. 18. básnický začátek elegie takto:

„Poslyšte, synové Judovi, krutou událost;
žalozpěv, vpište jej do Knihy spravedlivou!"

21 Ó pohoří gelboeské!
Rosa ani déšť na tě nepadej,
ani neměj polních prvin,
neb tam byl povržen štít rekův I

Štít Saulův olejem pomazán nebýval,
22 ale krví zabitých a tukem reků;
Jonatanův šíp nikdy neodskočil
a Saulův meč se nevracel s nepořízenou!

23 Saul a Jonatan, (ti) milí a libí,
v žití ni ve smrti nebyli rozloučeni;
byli rychlejší nežli jsou orlové,
byli udatnější nežli lvové!

24 Dcery israelské, plačte nad Saulem,
který odíval vás rozkošně červcem
a dával zlaté šperky vašemu rouchu.
25 Běda, kterak padli ti rekové v bitvě!

Jonatan na tvých výšinách byl zabit!
26 Žalost mám nad tebou, bratře můj, Jonatane!
Tys měl půvabu mnoho, velmi mnoho;
tvoje láska byla mi nad lásku žen.

Jak matka miluje svého jedináčka,
tak jsem miloval já tebe!
27 Běda, kterak padli ti hrdinové!
A kterak ztraceny jsou válečné zbraně!

David v Hebroně za krále veřejně pomazán. (2, 1.–7.)

HLAVA 2. – 1 Potom tázal se David Hospodina řka: „Mám jíti do některého města judského?" Když mu Hospodin odpověděl: „Jdi", ptal se David: „Kam mám jíti?" I odvětil mu: „Do Hebronu." 2 Šel tedy (tam) David a dvě manželky jeho, Achinoam Jezraelka, jakož . i Abigail, žena (kdysi) Nabala karmelského. 3 Také však muže, kteří byli s ním, vedl s sebou David, každého s rodinou jeho, a usadili se v městech hebronských. 4 Tu přišli Judovci a pomazali tam Davida, by kraloval nad domem Judovým.

Když bylo Davidovi oznámeno, že muži Jabesu galaadského pochovali Saula, 5 poslal David posly k mužům Jabesu galaadského" a vzkázal jim: „Požehnáni buďte od Hospodina, že jste prokázali to milosrdenství pánu svému Saulovi, že jste ho pochovali. 6 Nuže tedy, odplať vám Hospodin milosrdenstvím a věrností; ale také já chci vám díky vzdáti, že jste to učinili. 7 Buďte silny ruce vaše a buďte statnými jonáky: neboť ačkoli mrtev je pán váš Saul, pomazal přece mne dům Judův sobě za krále."

Boje Davidovy s rodem Saulovým. (2, 8.–4, 12.)

8 Avšak Abner, syn Nerův, velitel vojska Saulova, vzal Isboseta, syna Saulova, přivedl jej do Mahanaim, 9 a ustanovil ho králem nad Galaadem, nad Gessuřany, nad

Hl. 2. V. 9. Ježto *Gessur* bylo tehdy samostatné království (níže 3, 3.), čtou kritikové místo *„Gessuřany": „Aserovci"*, příslušníky kmene *Aser.*

Jezrahelem, nad Efraimem, nad Benjaminem, vůbec nade vším Israelem.

– [10] Čtyřicet let bylo Isbosetovi, synu Saulovu, když počal kralovati nad Israelem, a kraloval dva roky. –

Toliko dům Judův přidržel se Davida. [11] A byl počet dnů, ve kterých přebýval David v Hebronu, kraluje nad domem Judovým, sedm let a šest měsíců.

[12] I vytáhl Abner, syn Nerův, a služebníci Isboseta, syna Saulova, z Mahanaim, do Gabaonu. [13] Také Joab, syn Sarviin, a služebníci Davidovi vytáhli a potkali se s nimi u rybníka gabaonského. Když se tak sešli, položili se proti sobě: tito s této strany rybníka, a oni s oné. [14] I řekl Abner Joabovi: „Ať mládež vstane a hraje před námi!" Joab odpověděl: „Ať vstanou!" [15] Vstali tedy a táhli v (ustanoveném) počtu: dvanáct z Benjamina, (to jest) ze strany Isboseta, syna Saulova, a dvanáct ze služebníků Davidových. [16] I chytil každý protivníka svého za hlavu, a vrazil mu meč do boku, že padli spolu; proto nazváno bylo místo ono „Pole jonáků"; je v Gabaonu.

[17] Tehdy povstal boj velmi tuhý: Abner a mužstvo Israelovo bylo obráceno na útěk od služebníků Davidových. [18] Byli pak tu tři synové Sarviini: Joab, Abisaj a Asael; Asael byl velmi rychlý běžec, jako srnec, který se zdržuje v lesích. [19] Asael hnal se za Abnerem a neuhnul se napravo ani nalevo, že by tak přestal Abnera pronásledovati.

[20] Abner tedy se ohlédl a řekl: „Jsi ty Asael?" On odvětil: „Jsem."

[21] I řekl mu Abner: „Dej se napravo nebo nalevo, chyť jednoho z jinochů a vezmi si jeho odění!" Asael však nechtěl přestati na něho dotírati. [22] Žádal tedy opět Abner Asaela: „Odejdi, nehoň mne, abych nebyl přinucen připíchnouti tě k zemi; pak bych nesměl pozdvihnouti tváře své k Joabovi, bratru tvému." [23] Když však se vzpíral poslechnouti, a nechtěl se vzdáliti, Abner obrátiv kopí, vrazil mu je do břicha a probodl ho, že zemřel na témž místě; a všichni, kteří šli kolem toho místa, na kterém Asael padl a umřel, zastavovali se (tam).

[24] Avšak Joab a Abisaj honili utíkajícího Abnera dále. Když slunce zapadlo, přišli až ku pahorku Amma, který je na protější straně údolí, jak se jde k pustině gabaonské. [25] Benjaminova shromáždili se u Abnera a srazivše se v jednu četu, postavili se na vrch (toho) pahorku Arama. [26] I vzkřikl Abner na Joaba: „Zda meč tvůj zuřiti bude, dokud (vše) nevyhladíš? Nevíš, že nebezpečné je zoufalství? Dlouho-li budeš zdráhati se říci lidu, by přestal honiti bratří svých?" [27] Joab odpověděl: „Jakože živ je Hospodin! Kdybys byl co řekl, ráno (již) byl by odešel lid a nechal každý honění bratra svého." [28] Pak zatroubil Joab na roh, i zastavilo se všecko vojsko a nehonili dále Israele, ani nebojovali.

[29] Abner a muži jeho šli nížinou celou tu noc, přepravili se přes Jordán, prošli celý Bethoron a přišli do Mahanaim.

[30] Joab nechav Abnera, a vrátiv se, shromáždil všecken lid. Scházelo ze služebníků Davidových devatenáct mužů kromě Asaela. [31] Avšak služebníci Davidovi zbili z Ben-

---

V. [11]. Podle soustavy Köhler-Rostovy panoval David v Hebroně od roku *1011 až 1004* před Kr.

V. [16]. Dvanáct vybraných bojovníků Davidových provozovalo válečnou hru s dvanácti vybranými bojovníky Isbosetovými. Vojsko Abnerovo se dívalo a dodávalo *slovy* odvahy svým stoupencům, rovněž tak vojsko Joabovo rozněcovalo *slovy* k udatnosti dvanáct svých zástupců. Slova obou stran přešla záhy ve skutky: na obou stranách jim dodávali váhy *meči a tak se strhla veliká řež všech* (v. 17.). Hra se zvrhla v tuhý boj.

V. [26]. Místo *„že nebezpečné je zoufalství"* čti: *„že konečně nastane* (jen) *roztrpčení* (bratrovražedné)", bude-li meč dále řádili.

jaminovců a z mužů, kteří byli s Abnerem, tři sta šedesát. [32] Vzavše pak Asaela, pochovali ho v hrobě otce jeho v Betlemě. I šli celou noc Joab a muži, kteří byli s ním, a na úsvitě přišli do Hebronu.

HLAVA 3. – [1] Boj mezi domem Saulovým a mezi domem Davidovým vlekl se dlouho: David čím dále tím více prospíval mocí, kdežto dům Saulův den ode dne upadal.

[2] Davidovi narodili se v Hebronu synové: prvorozenec jeho Amnon z Achinoamy, Jezrahelky; [3] po něm Cheleab z Abigaihy, (kdysi) ženy Nabala karmelského; třetí Absalom, syn Maachy, dcery Tolmaje, krále gessurského; [4] čtvrtý Adonjáš, syn Haggity; pátý Safatjáš, syn Abitaly; [5] šestý pak Jetraam z Egly, ženy Davidovy. Ti narodili se Davidovi v Hebronu.

[6] Když tedy byl (ten) boj mezi domem Saulovým a mezi dómem Davidovým, (a) Abner, syn Nerův, spravoval dům Saulův – [7] Saul měl kdysi ženinu jménem Resfu, dceru Ajovu – řekl Isboset Abnerovi: [8] „Proč jsi vešel k ženině otce mého?" Kterýžto rozhněvav se velmi pro slova Isbosetova, pravil: „Jsem já dnes psí hlavou? Já, který jsem prokázal milosrdenství domu Saula, otce tvého, bratřím i příbuzným jeho, a tebe nevydal jsem v ruce Davidovy; a ty mě dnes bavíš a stíháš pro ženu? [9] Trestej Bůh Abnera a opět ho trestej, neučiním-li Davidovi, co mu Hospodin přisáhl, [10] že (totiž) přeneseno bude království z domu Saulova, a že vyvýšen bude trůn Davidův nad Israelem a nad. Judou od Danu až k Bersabe." [11] (Isboset) nemohl mu nic odpověděti, ježto se ho bál.

[12] Poslal tedy Abner posly k Davidovi, by jménem jeho [se tázali: „Čí je země?" a] řekli: „Učiň se mnou přátelství, a bude ruka má s tebou, a převedu k tobě veškerého Israele!" [13] On odvětil: „Velmi dobře; já učiním s tebou přátelství, ale jedné věci žádám od tebe, to jest: Neuzříš tváře mé, dokud mi nepřivedeš Micholy, dcery Saulovy; tak-li přijdeš, uzříš mě." [14] David poslal také posly k Isbosetovi, synu Saulovu, a vzkázal mu: „Vrať mi manželku mou Michalu, kterou jsem si zasnoubil za sto předkožek Filišťanů!" [15] Isboset tedy kázal ji vzíti jejímu muži Faltielovi, synu Laisovu. [16] Muž její šel s ní pláče až do Bahurim. Když mu však řekl Abner: „Jdi a vrať se," vrátil se.

[17] Abner promluvil také ke starším israelským, řka: „Již dlouho toužíte po Davidovi, by kraloval nad vámi. [18] Nuže, nyní to vykonejte; neboť Hospodin mluvil o Davidovi řka: „Rukou Davida, služebníka, svého, vysvobodím lid svůj israelský z ruky Filišťanův i všech nepřátel jeho." [19] Taktéž mluvil Abner k Benjaminovcům. Pak odešel, aby pověděl Davidovi v Hebronu vše, co se líbilo Israelovi i všem Benjaminovcům. [20] Když přišel s dvaceti muži k Davidovi do Hebronu, učinil David Abnerovi a mužům jeho, kteří přišli s ním, hody. [21] I řekl Abner Davidovi: „Vstanu, přivedu k tobě, pánu svému, králi, všecek národ israelský a vejdou s tebou ve smlouvu, bys kraloval nade všemi, jak žádá duše tvá."

Když pak vyprovodil David Abnera, který v pokoji odešel, [22] přišli hned nato s kořistí velmi velikou služebníci Davidovi, jakož i Joab, porazivše lupiče. – Abnera však již nebylo u Davida v Hebroně, ježto již dříve ho propustil, a on odešel v pokoji; [23] Joab a všecko vojsko, které bylo s ním, přišlo potom. – Když tedy bylo oznámeno Joabovi a vypravováno: „Přišel Abner, syn Nerův, ke králi; ten ho propustil a on odešel v pokoji,"

Hl. 3. V. [3]. Království *„ešúrské"* dlužno hledati na východním a severovýchodním břehu jezera genesaretského. Srv. níže 15, 8.

V. [13]. David dovolává se práva svého na Micholu, která mu byla dána za manželku, ale pak neprávem vzata. Viz 1. Sam 18, 25. nn.; 19, 11. nn.

[24] všel Joab ke králi a řekl: „Co jsi (to) učinil? Hle, přišel Abner k tobě; proč jsi ho pustil, že odešel zase zpět? [25] Neznáš Abnera, syna Nerova, že proto přišel k tobě, by tě podvedl, aby vyzvěděl, jak vycházíváš a přicházíváš, aby poznal vše, co činíš?" [26] A vyšed Joab od Davida, poslal posly za Abnerem a dal ho přivésti od cisterny Sira; David však o tom nevěděl. [27] Když tedy vrátil se Abner do Hebronu, zavedl ho Joab stranou, do brány, jako by s ním chtěl v soukromí promluviti; tam ho udeřil do břicha, že umřel, aby pomstil krev Asaela, bratra svého. [28] Když to uslyšel David, a věc byla již hotova, řekl: „Nebudu míti viny před Hospodinem na věky já ani království mé na krvi Abnera, syna Nerova; [29] ale nechať přijde na hlavu Joabovi a na všechen dům otce jeho: ať nikdy nescházejí v domě Joabově chamotocí, malomocní, podpírající se o berlu, padlí mečem a nemající chleba!" [30] Tak zabil Joab a Abisaj, bratr jeho, Abnera, protože byl zabil Asaela, bratra jejich, v Gabaoně, v bitvě.

[31] Řekl pak David Joabovi i všemu lidu, který byl s ním: „Roztrhněte roucha svá, oblecte srstěný šat a plačte nad mrtvolou Abnerovou. Také král David šel za marami. [32] Když Abnera v Hebroně pochovali, dal se král David do hlasitého pláče nad hrobem Abnerovým; také veškeren lid plakal. [33] Král kvílel a naříkal pro Abnera řka:

[34] „Neumřel Abner jako mrou zbabělí lidé!
Ruce tvoje (Abnere) nebyly svázány,
ani nohy tvé pouty zatíženy.
Ale jak padají pod rukou bezbožnou, padl jsi!"

A všecek lid plakal ještě více nad ním.

[35] Když pak přišlo všecko množství, aby pojedlo s Davidem, ještě za jasného dne. přisáhl David řka: „Ať mě Bůh trestá a opět trestá, okusím-li před západem slunce chleba nebo čehokoli jiného." [36] Všecek lid (to rád) slyšel a líbilo se jim (to jako) vše, co činil král přeci očima všeho lidu. [37] Toho dne poznal veškeren lid a všecek Israel, že nepůsobil král k tomu, by zabit byl Abner, syn Nerův. [38] Král řekl také služebníkům svým: „Nevíte, že kníže velmožné padlo dnes v Israeli? [39] Já však ještě slabý, (teprv) pomazaný král jsem; a ti muži, synové Sarviini, jsou na mne silni; odplatil tedy Hospodin tomu, kdo zle činí, podle zloby jeho!"

HLAVA 4. – [1] Když uslyšel Isboset, syn Saulův, že padl Abner v Hebronu, klesly mu ruce, a všechen Israel byl zaražen.

[2] Měl pak syn Saulův dva muže, náčelníky lupičů, jeden slul Baana a druhý Rechab, synové Remmona, Beroťana z Benjaminovců; neboť i Berot počítají do Benjamina. [3] Beroťané totiž (byli) utekli do Getaimu a zdržovali se tam jakožto přistěhovalci až do tohoto času.

– [4] Jonatan, syn Saulův, měl syna chromého na nohy. Bylo mu totiž pět let, když přišla zpráva o Saulovi a Jonatanovi z Jezraele; i vzala jej chůva jeho a dala se s ním na útěk; když však (příliš) pospíchala, aby unikla, upadl a okulhavěl; jmenoval se Mifiboset. –

[5] I přišli synové Remmona, Beroťana, Rechab a Baana, a vešli za denního horka do

---

Hl. 4. V. [5].–[7]. navazuje na v. 2a, – Je nápadno, že *třikrát* vypravován příchod vrahů (v. 5.: *„1 přišli";* v. 6.: *„vešli";* v. 7.: *„Když vešli"), dvakrát* vražda (v. 6.: *„udeřili ho do břicha";* v. 7.: *„udeřili ho, zabili") a dvakráte* jejich odchod (v. 6.: *„a utekli";* v. 7.: *„odešli"* = *„šli")* Dhorme překládá v. 5.–7.: [5] *„Récháb a Ba'aná, synové Rimmóna z Be'éroth, přišli a vnikli za největšího horka denního do domu Išba'alova, který byl (právě) na poledním spánku.* [6] *A hle, vrátná domu, která čistila obilí, usnula a spala. Récháb a bratr jeho*

domu Isboseta, který právě spal – o polednách – na svém lůžku. Také vrátná domu, tříbíc pšenici, usnula. [6] Vešli do domu nenápadně, jako by šli pro pšenici, udeřili ho do břicha, Rechab (totiž) a Baana, bratr jeho, a utekli. [7] Když tedy vešli do domu, on spal na svém lůžku v ložnici; i udeřili ho, zabili, vzali hlavu jeho, šli cestou k Poušti celou noc, [8] přinesli hlavu Isbosetovu k Davidovi do Hebronu, a řekli králi: „Hle, hlava Isboseta, syna Saula, nepřítele tvého, který hledal smrti tvé; dnes dal Hospodin pánu mému, králi, že pomstěn je na Saulovi a na jeho potomstvu!" [9] David odpovídaje Rechabovi a Baanovi, bratru jeho, synům Remmona, Beroťana, pravil jim: „Jakože živ je Hospodin, který vysvobodil duši mou z každé tísně! [10] Jestliže jsem toho, který mi oznámil a řekl: „Mrtev je Saul", který se domníval, že mi přináší příznivou zvěst, jal a zabil v Sikelegu, ač jsem měl mu dáti odměnu za poselství: [11] čím více nyní, když lidé bezbožní zabili člověka nevinného, v domě jeho, na loži jeho, budu vymáhati krev jeho z ruky vaší a sprovodím vás se světa!" [12] Na rozkaz Davidův tedy služebníci jeho zabili je; a zutínavše jim ruce i nohy, pověsili je nad rybníkem v Hebronu. Hlavu však Isbosetovu vzali a pochovali ji v hrobě Abnerově v Hebronu.

David počíná Mastně kralovali nad veškerým Israelem. (5, 1.–25.)

HLAVA 5. – [1] Všichni kmenové Israelovi přišli k Davidovi do Hebronu a pravili: „Hle, my kost tvá a maso tvé jsme. [2] Také již dříve, když byl Saul králem nad námi, tys vyváděl a zpět přiváděl Israele: a řekl ti Hospodin: „Ty budeš pastýřem lidu mého israelského a ty budeš vévodou nad Israelem" [3] Přišli tedy starší Israelovi ke králi do Hebronu, král učinil s nimi smlouvu v Hebronu před Hospodinem, a pomazali Davida za krále nad Israelem.

[4] Ve třiceti letech byl David, když počal kralovati a kraloval čtyřicet let. [5] V Hebronu kraloval nad Judou sedm let a šest měsíců, v Jerusaleme pak kraloval třicet tři roky nade vším Israelem i nad Judou.

[6] Vytáhl pak král a všichni muži, kteří byli s ním, k Jerusalemu, proti Jebušanům, (pra)obyvatelům země té; i pravili Davidovi: „Nevtáhneš sem, leč odstraníš slepé a kulhavé." [– To znamená: Nevtáhne sem David! –] [7] David však dobyl tvrze Sionu. – [To je „Město Davidovo".] – [8] Toho dne totiž ustanovil David odměnu tomu, kdo po-

---

Ba'aná vplížili se nepozorovaně. [7] *Poté vnikli dovnitř. Když tu Išba'al ležel na svém lůžku ve své ložnici, udeřili ho a zabili. Potom odřízli mu hlavu a nesli ji, šli pak celou noc 'Arábou."* Vraždu spáchali patrně v Machanajim, kde Isboset sídlil (výše 2, 8.).

V. [12]. V Hebronu jsou dosud nedaleko hlavní cesty zachovány dva rybníky: severněji leží *Birket el-Qazzázín* (26 metrů dlouhý, 17 m široký a 8½ m hluboký) a jižněji *Birket es-Sultán* (čtverec o 40 m dlouhých stranách). Podle běžného podání byly pověšeny ruce a nohy kralovrahův u rybníka Birket es-Sultán.

Hl. 5. V. [6]. *„i pravili* Jebušané. Viz 1. Par 11, 4. – Jebušané jsou si jisti, že jejich hradeb nelze dobýti; jsou tak pevny, že je uhájí mrzáci (slepí a kulhaví).

V. [8]. Znění porušeno, smysl temný, výklady všelijaké. – Záhadné slovo hebrejské „çinnór" stěží lze překládati *„domovními žlaby"*, ježto jich v tehdejších dobách nebylo, jak nás poučily vykopávky v poslední době v Palestině podniknuté. (Cisterny sice byly nalezeny, ne však žlaby na střeše, ani jiné stružky, kterými by byla voda sváděna do nich se střech.) Lépe překládati slovo to: *„kanál"*, „podzemní chodba" ku prameni. Podle toho Joab (1. Par 11, 6.) dostal se do města nepozorovaně chodbou, kterou chodili Jebušané pro vodu ku prameni. (Sluje nyní *'Ain Sitti Marjam* čili *'Ain Umm ed-Deredž.)* Že mívali staří podzemní průchod z města ke skrytému prameni, shledáno při vykopávkách v Gezeru. (Viz výše Jos 10, 33.) Také Schliemann a Dörpfeld nalezli ve vrstvě ssutin Troje (z VIII. století před Kristem) studně vykopané do skály a podzemní chodby k nim. Nejnověji při vykopávkách Parkerových na Ofelu, tedy na pahorku, na kterém kdysi se rozkládala jebušská tvrz, nalezeno rovněž množství podzemních chodeb. Ze všeobecných dějin možno uvésti více příkladů, že nepřítel vnikl do města téměř nedobytného podzemním průchodem (Ulixes a Diomedes

razí Jebušany a dotkne se domovních žlabů [a odstraní slepé a kulhavé, kteří nenáviděli duše Davidovy. – Proto praví se v přísloví: „Slepí a kulhaví nevejdou do domu." –]
9 Pak se usadil David v té tvrzi, nazval ji „Městem Davidovým", a vybudoval (je) kolem dokola od Mella i dovnitř.
10 A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin, Bůh zástupů, byl s ním.
11 Hiram, král tyrský, poslal posly k Davidovi, cedrové dřevo, řezbáře a kameníky, a (ti) vystavěli dům Davidovi.
12 I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro svůj lid israelský.
13 David pojal ještě (jiné) ženiny a ženy v Jerusalemě, když byl přišel z Hebronu, a narodilo se Davidovi také jiných synů a dcer; 14 jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, 15 Jebahar, Elisua, Nefeg, 16 Jafjáš, Elisama, Elioda a Eliialet.
17 Když Filišťané uslyšeli, že pomazali Davida za krále nad Israelem, vytáhli všichni, by vyhledali Davida; David uslyšev to, odebral se dolů do tvrze. 18 Filišťané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. 19 I tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?" Hospodin Davidovi odpověděl: „Vystup, neboť ano, vydám Filišťany do ruky tvé!" 20 Přitáhl tedy David do Baal-Farasim, porazil je tam a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé přede mnou, jako při vodní průtrži bývá." Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim." 21 Modly, které tam Filišťané zanecha-

---

vnikli tak do Lilia a jj.). V. 8. dlužno spojiti s v. 6, Tam Jebušané pohrdavě mluvili o Davidovi, kterého do duše nenáviděli *(„nenáviděli duše Davidovy"),* že ubrání proti němu město *„slepci a kulhavci".* Když pak David města dobyl, co bylo bližšího Israelitům, nežli že nazvali štiplavě všecky Jebušany *„slepci a kulhavci", slepci,* kteří neviděli, kterak Davidův vojevůdce do pevnosti vniká, *a kulhavci,* kteří nemohli rychle přispěti na ohrožené místo; snadno vzniklo také uštěpačné pořekadlo o zabitých Jebušanech (slepci a kulhavci), že se již *„nevrátí domů" (= „nevejdou do domu").*

V. 9. Srv. 1. Par 11, 7. n, – „Mello" (srv. assyrské *„tamlú")* jmenováno již výše Sdc 9, 6. 20. Byla to nejspíše *bašta* (citadella), nejpevnější místo v pevnosti. Stálo na místě, které bylo nejvíce ohroženo, kde byl přístup do města nejsnadnější, kde za doby míru sami obyvatelé pevnosti branou vcházeli a vycházeli. Tato bašta stávala nejspíše na severu Ofelu (na jihu nebo jihozápadu dnešního chrámoviště). Srv. 3. Král 9, 15. 24; 11, 27; 2. Par 32, 5.

V. 11. Jakou podobu měl tento Davidův *„dům"* čili „palác" (?), možno si přibližně představili podle „paláců" městských králův, odkrytých při palestinských vykopávkách. V severovýchodním úhlu *Lachise* (Jos 10, 3. = Tell el-Hasí) nalezen byl kanaanský palác ze XIV. století před Kr.; byl postaven do čtverce, jehož strany měly po 17. m; zbudován ze sušených cihel; jeho zdi byly průměrně 1 m 68 cm tlusté. – *Ta'anneku* vykopal *Sellin* podobný *„palác"* asi ze třináctého století před Kr. Měl podobu obdélníka, 21,80 m dlouhého a 18,60 m širokého. Měl devět místností, podlouhlou pravoúhelnou chodbu a obdélný dvůr s cisternou uprostřed. Ony místnosti měly průměrně 2 čtverečné metry velikou podlahu, pokrytou jakousi látkou cementovou. Kámen, tvrdý vápenec, z něhož byl ten palác postaven, nebyl ještě vytesán ve kvádry, ale toliko na jedné straně poněkud vyrovnán neb i hlazen, že byla zeď na obou stranách rovnoplochá. Na západě byl palác chráněn přilehlou hradební zdí. – Bližší době Davidově je jiný *„palác",* který odkopal Sellin tamže na severovýchodě (vystavěn byl asi mezi 1000–800 před Kr.). Byl stavěn skorem do čtverce (28,80x28 metrů) z měkkého vápence již do kvádru tesaného, ano i poněkud na okrajích hlazeného. Kvádry ty byly dlouhé průměrně 90 cm a kladeny napříč zdi, že vyčnívaly boční strany jejich; jen v rozích kladeny podélné kvádry, mnohem větší, 1,80–2 m dlouhé. V každém rohu byla věž (čtyřhranná, asi 4 m široká). – Podobný palác objevený *v Jerichu* byl 25 m dlouhý a 18 m široký.

V. 17. navazuje na v. 3. – Srv. 1. Par 14, 8. nn. – *„tvrz"* (mecúdá) tu neznamená tvrz sionskou (meçúdath Çijjón) jmenovanou výše ve v. 7., ve které David podle v. 9. se usídlil, ale je to zde *„Odollam",* jako 1. Sam 22, 1. 5. Tam *„sestoupil" (=* odebral se dolů). Z toho plyne, že boj s Filišťany tuto ve v. 17.–25. vypravovaný strhl se dříve, nežli David dobyl Sionu.

li, David a mužové jeho odnesli.
[22] Když pak opět vytáhli Filišťané a rozsadili se po údolí Rafaim, [23] tázal se David Hospodina: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do ruky mé?" Hospodin odpověděl: „Netáhni proti nim, ale obejdi je do týla a napadni je od hrušek. [24] Až uslyšíš šust ve vrcholech hrušek, jako by někdo kráčel, tehdy dej se do boje; neboť tehdy půjde Hospodin před tebou, aby porazil vojska Filišťanův." [25] Učinil tedy David, jak mu přikázal Hospodin, a porazil Filišťany od Gabay až [jak se jde] ke Gezeru.

Archa úmluvy z domu Abinadabova (6, 1.–11.) slavnostně přenesena na Sion. (6, 12.–23.)

HLAVA 6. – [1] David shromáždil opět všecko vybrané (mužstvo) z Israele, třicet tisíc (hlav). [2] A David vstal a odešel s veškerým lidem, který u něho byl, do Baaly Judovy, aby přivedli archu Boží, [kterou jmenovali jménem Hospodina zástupu, sedícího na cherubech nad ní]. [3] I vložili archu na vůz nový, a vezli ji z domu Abinadabova, který byl na pahorku; Oza pak a Ahio, synové Abinadabovi, řídili nový vůz ten. [4] [Když tedy vzali ji z domu Abinadaba, který na pahorku] Boží archu [opatroval], Ahio šel před archou; [5] David pak i všecek Israel hráli před Hospodinem na všeliké dřevěné nástroje, na harfy, lyry, bubínky, chřestidla a cimbály. [6] Když přišli k humnu Nachonovu, vztáhl Oza ruku po arše Boží a zadržel ji, neboť býci házeli nohama a nachýlili, ji. [7] Tu rozhněval se Hospodin roztrpčeně na Ozu a porazil ho pro (tu) opovážlivost. že tam umřel u archy Boží. [8] David zarmoutil se, že zabil Hospodin Ozu. a místu tomu bylo dáno jméno „Zabití Ozy" až do dneška. [9] Toho dne lekl se David Hospodina a řekl: „Jak by měla archa Hospodinova ke mně přijíti?" [10] Nechtěl tedy uvésti k sobě archu Hospodinovu do města Davidova, ale uhostil ji v domě Obededoma, Geťana. [11] I pobyla archa Hospodinova v domě Obededoma, Geťana, tři měsíce; a žehnal Hospodin Obededomovi i všemu domu jeho.
[12] Když bylo králi Davidovi oznámeno, že Hospodin žehná pro archu Boží Obededomovi, a všemu, co jeho jest: David šel a přivedl s jásotem archu Boží z domu Obededomova do města Davidova. [13] Když ti, kteří nesli archu Hospodinovu, popošli šest kroků, obětoval býka a berana. [14] David poskakoval veškerou silou před Hospodinem, jsa opásán efodem lněným. [15] Tak vedl David a všecek dům Israelův archu zjevení s jásotem a troubením na rohy. [16] Když vešla archa Hospodinova do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí před Hospodinem; i pohrdla jím v srdci svém. [17] Uvedli tedy archu Hospodinovu, položili ji na její místo prostřed stanu, který byl postavil pro ni David, a obětoval David

---

V. [24]. Srv. 1. Par 14, 15. – *„šust, jako by někdo šel"* způsobí *vítr.* Až bude vítr váti vršky, ať ráno či večer, má David vytáhnouti do boje. (Hummelauer.)

[2] Hl. 6. V. [2]. Srv. 1. Par 13, 6. – *Ba'alá* Jos 15, 9.–11. nebo *Qirjath-Ba'al* Jos 15. 60; 18, 14. jsou jiná jména města *Qirjath-je'árím,* kde byla tehdy v domě Abinadabově archa podle 1. Sam 7, 1.

V. [4]. Co je ve hranaté závorce, je patrný druhopis v. předešlého, který dlužno nahraditi podle Lukiánovy recense se zřetelem k v. 6. n. ztraceným zněním: *„'Uzzá šel po boku"* archy Boží.

V. [6]. Místo *„Náchón"* má 1. Par 13, 9.: *„Kídhón".* – Archa začala se povážlivě kolísati, že mohla býti snadno vyklopena, a tak zneuctěna; bylo by to také na pohoršení lidu. To nebezpečí zavinili Israelité i David tím, že nedali zastřenou archu nésti Levity, jak zákon Nm 4, 15. velel, ale že ji dali vézti na voze, tedy způsobem pohanským, jako byli kdysi učinili Filišťané (1. Sam 6, 19. nn.). V tom tkvěla vina Israelitův, a Bůh je potrestal právě v tom okamžiku, kdy byly patrný následky jejich činu, když se začala kolísati, že bylo třeba ji zachytiti a tak se jí dotknouti.

V. [7]. Trest za vinu všech stihl jediného Ozu.

před Hospodinem celopaly a oběti pokojné. [18] Dokonav celopaly a pokojné oběti, požehnal lidu ve jménu Hospodina zástupův, [19] a dal všemu množství israelskému, mužům i ženám, každému po jedné chlebové placce, po jedné hovězí pečeni a po koláči smaženém na oleji; pak odešel všecek lid, každý do svého domova.

[20] Když však vracel se David, aby dal požehnání domu svému, Michol, dcera Saulova, vyšedši vstříc Davidovi, řekla: „Jak slavný byl dnes král israelský, který se odkryl před děvkami služebníků svých, a obnažil, jako se obnažuje šašek." [21] I řekl David Michole: „Před Hospodinem, který vyvolil mě raději než otce tvého a nežli veškeren dům jeho, a který mi přikázal, bych byl vládcem nad lidem Hospodinovým v Israeli, [22] budu hráti a ponižovati se více, nežli tentokrát; a budu opovrženým v očích tvých, ale u děvek, o kterých jsi mluvila, stanu se (tím) slavnějším." – [23] Michole tedy, dceři Saulově, nenarodil se syn až do dne smrti její.

Trůn Davidův státi bude věčně. (7, 1.–29.)

HLAVA 7. – [1] Když se usadil král v domě svém a Hospodin dal mu pokoj ode všech okolních nepřátel, [2] řekl proroku Natanovi: „Nevidíš, že já bydlím v domě cedrovém, kdežto archa Boží stojí pod plachtami?" [3] Natan řekl králi: „Nuže, učiň vše. co máš v srdci; neboť Hospodin je s tebou!"

[4] Té noci, hle, oslovil Hospodin Natana, řka: [5] „Jdi a mluv služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin: „Ty bys měl vystavěti mi dům, ve kterém bych přebýval? [6] Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho dne, kdy jsem vyvedl syny Israelovy z Egypta, až do dneška; ale chodil jsem ve stánku pod plachtami [7] po všech místech, po kterých jsem chodil se všemi syny Israelovými. Zda zmínil jsem se slovem některému ze soudců israelských, kterému jsem přikázal, aby pásl lid můj israelský, že bych byl řekl: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?" [8] Nyní tedy toto rci služebníku mému Davidovi: „Toto praví Hospodin zástupů: „Já jsem vzal tebe s pastvy, kde jsi chodil za stádem, abys byl vladařem nad lidem mým israelským, [9] byl jsem s tebou všude, kudykoli jsi chodil, pobil jsem všecky nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno veliké, jako jméno velikánů, kteří jsou na zemi. [10] Ustanovil jsem místo lidu svému israelskému, a pěstuji ho, aby bydlel na něm, aby nebyl již zarmucován, nešlechetnici by ho již netrápili jako prve, [11] ode dne, kdy jsem ustanovil soudce nad lidem svým israelským; a dávám ti pokoj ode všech nepřátel tvých. A Hospodin ti předpovídá, že ti učiní Hospodin dům. [12] Až naplní se (počet) dnů tvých a zesneš s otci svými, vzbudím ti po tobě dorost, který vzejde z krve tvé, a potvrdím království jeho. [13] Ten postaví dům jménu mému a (já) upevním trůn království jeho na věky. [14] Já budu jemu otcem a on bude mi synem; učiní-li on co nepravého, trestali ho budu metlou lidí a ranami synů lidských, [15] a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal Saulovi, kterého jsem od sebe zavrhl. [16] A stálý bude dům tvůj i království tvé až na věky přede mnou, a trůn tvůj bude pevný vždycky," [17] Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan k Davidovi.

[18] David pak vešel, a sedě před Hospodinem pravil: „Kdo jsem já, Hospodine Bože,

---

V. [19]. Od té doby – zdá se – konány byly pravidelné služby Boží na Sion2 před archou zákonitými kněžími (současně také v Gabaonu, kde byl starý posvátný stan bez archy 1. Par 16, 39; 21, 29.)

Hl. 7. V. [6]. n. *„z israelskýeh soudců"*, t. j. *vladařů.* Dostati od Hospodina rozkaz, vystavěti chrám, je tak veliké vyznamenání a milost, že se jí dosud žádnému vladaři israelskému nedostalo. (Hummelauer.)

V. [10]. *„místo"= pevné sídlo; „učiní dům"* – vystaví dům (1. Par 17, 10.) = dá četné potomstvo.

a co je dům můj, žes mě přivedl až sem? [19] Ale i to se zdálo málo před obličejem tvým, Hospodine Bože, i mluvil jsi také o domu služebníka svého na dlouhé časy! To tedy usouzeno člověku, Hospodine Bože! [20] Avšak co ještě bude moci říci David tobě? Vždyť ty znáš služebníka svého, Hospodine Bože! [21] Pro slovo své a podle srdce svého učinil jsi všecky tyto veliké věci, abys je (pak) oznámil služebníku svému. [22] Proto jsi veliký, Hospodine Bože; věru není podobného tobě, aniž je Bůh kromě tebe, podle všeho, co jsme na vlastní uši slyšeli [23] Který národ na zemi je jako lid tvůj israelský, pro který šel Bůh, aby si jej vykoupil za (svůj) národ, aby učinil mu jméno na zemi velikými a hroznými skutky, které mu učinil, (a bys zapudil) před lidem svým, který jsi vykoupil sobě z Egypta, národ i božstvo jeho? [24] Neboť ustanovil jsi lid israelský za lid svůj pevně na věky, a ty, Hospodine Bože, učinil jsi se Bohem jejich! [25] Nuže tedy, Hospodine Bože, slovo, které jsi pronesl o služebníku svém a domě jeho, plň na věky, a čiň, jak jsi mluvil, [26] by velebeno bylo jméno tvé na věky a říkalo se: „Hospodin zástupů je Bůh nad Israelem, a dům služebníka tvého Davida bude pevně trvati před Hospodinem." [27] Neboť ty, Hospodine zástupů, Bože Israelův, zjevil jsi v ucho služebníka svého: „Dům postavím tobě"; proto osmělil se služebník tvůj poprositi tebe touto modlitbou. [28] Nyní však, Hospodine Bože, ty jsi Bůh a slova tvá jsou pravdivá; tys přislíbil služebníku svému ty dobré věci; [29] začni tedy žehnati domu služebníka svého, aby byl na věky před tebou. Neboť ty, Hospodine Bože, jsi promluvil, a pro požehnání tvé požehnán bude dům služebníka tvého na věky!"

Království Davidovo válkami vítěznými upevněno a rozšířeno. (8, 1.–10, 19.)

HLAVA 8. – [1] Poté porazil David Filišťany, pokořil je a vytrhl jim uzdu poplatnosti z rukou.

[2] Porazil také Moabce a změřil je provazcem, kázav jim položiti se na zemi; měřil je po dvou provazcích: jeden na smrt, druhý na život; i stal se Moab Davidovým služebníkem, pod daní.

[3] David porazil též Adarezera, syna Rohobova, krále Soby, když vytáhl, aby opanoval řeku Eufrat. [4] David zajal z jeho vojska sedmnáct set jezdců, a dvacet tisíc pěších; všechněm koňům u vozů podřezal šlachy, a zachoval z nich toliko sto spřežení.

[5] Když přitáhli Syrové z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi Soby, David porazil ze Syrů dvacet dva tisíce mužův, [6] osadil posádkou Syrii Damašskou, a tak stala se Syrie Davidovi poddanou a poplatnou. A střehl Hospodin Davida, ať šel kam šel.

[7] Zlaté zbraně, které měli služebníci Adarezerovi, David vzal a přinesl je do Jerusalema; [8] také z Bete a z Berotu, měst Adarezerových, vzal král David velmi mnoho mědi.

[9] Tou, král ematský, uslyšev, že porazil David všecku moc Adarezerovu, [10] poslal Jorama, svého syna, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, jemu blahopřál a poděkoval, že Adarezera v boji porazil. – Byl totiž Adarezer nepřítelem Touovým. – (Joram) měl u sebe věci zlaté, stříbrné a měděné; [11] také ty zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl zasvětil ze všech národů, jež si byl podmanil: [12] ze Syrů, Moabců, synův Ammonových, Filišťanův, Amalečanů [jakož i z kořisti Adarezera, syna Rohobova, krále sobského]. [13] David proslavil se také, když vraceje se z dobyté Syrie pobil v Solném údolí osmnáct tisíc Edomců, [14] ustanovil v Edomsku dozorce (osadil je po-

V. [21]. n. *„Pro slovo své",* abys dokázal svou věrnost, která plní, co slibuje, a tak aby ses oslavil.

Hl. 8. je samostatný přehled válečných výprav Davidových, zařazený sem proto, že je v něm učiněna *zmínka o kořisti,* kterou nahromadil David *na stavbu chrámu* (hl, 7.).

sádkou), a tak stalo se všecko Edomsko Davidovi poddaným. A střehl Hospodin Davida, ať šel kam šel.
15 I kraloval David nade vším Israelem; a vykonával právo a spravedlnost všemu lidu svému. 16 Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; 17 Sadok, syn Achitobův, a Achimelech, syn Abjatarův, byli kněžími; Sarajáš byl písařem; 18 Banajáš, syn Jojadův, byl nad Kereťany a Feleťany; synové pak Davidovi byli knížaty.

HLAVA 9. – 1 David se tázal: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal milosrdenství pro Jonatana?" 2 Byl pak z domu Saulova služebník, jménem Siba; toho povolal král k sobě a ptal se ho: „Jsi ty Siba?" On odvětil: „Ano, jsem služebník tvůj." 3 I řekl král: „Zbývá ještě někdo z domu Saulova, bych mu prokázal Boží milosrdenství?" Siba pravil králi: „Ještě je syn Jonatanův, chromý na nohy." 4 Když se tázal: „Kde jest?" řekl Siba králi: „Hle, je v domě Machira, syna Ammielova, v Lodabaru." 5 Poslal tedy král David a vzal jej z domu Machira, syna Ammielova, z Lodabaru. 6 Když přišel Mifiboset, syn Jonatana, syna Saulova, k Davidovi, padl na tvář a poklonil se. David zvolal: „Mifibosete!" On odvětil: „Tu jsem (já), služebník tvůj." 7 I řekl mu David: „Neboj se, nebo jistě prokáži ti milosrdenství pro Jonatana, otce tvého; vrátím ti všecky pozemky Saula, otce tvého, a ty budeš jísti za stolem mým vždycky." 8 Kterýžto pokloniv se mu pravil: „Kdo jsem já, služebník tvůj, že jsi shlédl na psí mrchu, jakou já jsem?" 9 Povolav pak král Sibu, služebníka Saulova, řekl mu: „Vše, co patřilo Saulovi, i veškeren dům jeho, dal jsem synu pána tvého. 10 Obdělávej mu tedy půdu ty, synové tvoji i otroci tvoji, a přinášej synu pána svého, čeho třeba k živobytí; Mifiboset (sám) však, syn pána tvého, bude jísti vždycky za stolem mým." – Siba měl patnácte synů a dvacet otroků. – 11 I řekl Siba králi: „Jak jsi rozkázal, pane můj králi, služebníku svému, tak učiní služebník tvůj!"
Mifiboset tedy jídal za jeho stolem jako jeden z kraleviců. 12 Mifiboset měl malého syna, jménem Micha; a všecek rod Sibův sloužil Mifibosetovi. 13 Mifiboset zůstával v Jerusalemě, ježto vždycky jídal se stolu královského. A kulhal na obě nohy.

HLAVA 10. – 1 Když potom umřel král ammonský a kraloval po něm Hanon, syn jeho, 2 řekl David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi, synu Naasovu, jako prokázal milosrdenství otec jeho mně." Poslal tedy David služebníky své, aby ho potěšil pro smrt otce jeho. Avšak když přišli služebníci Davidovi do Ammonska, 3 řekla knížata ammonska Hanonovi, pánu svému: „Domníváš se, že snad ke cti otce tvého poslal k tobě David těšitele? Neposlal David služebníků svých k tobě spíše proto, aby ohledal a propátral město a (potom) je vyvrátil?" 4 Vzal tedy Hanon služebníky Davidovy, dal oholiti každého z nich na půl brady a zustřihati roucha jejich v půli až po zadek, a (tak) je propustil. 5 Když to bylo Davidovi oznámeno, poslal jim naproti – byli totiž muži ti velmi potupně pohaněni – a rozkázal jim David: „Pobuďte v Jerichu, dokud vám neobrostou brady a potom se vraťte!"
6 Ammonští vidouce, že Davidovi ukřivdili, poslali a najali za mzdu Syry z Rohobu a Syry ze Soby, dvacet tisíc pěších, jakož i od krále Maachy tisíc mužův a od Istoba dvanáct tisíc mužů. 7 Když to David uslyšel, vyslal Joaba se vším vojskem i s válečníky. 8 Vytáhli tedy Ammonští a sešikovali se před samou branou; Syrové však ze Soby a Rohoby, Istob a Maachané byli zvláště v polích. 9 Vida tedy Joab, že se chystají napadnouti ho zepředu i zezadu, vybral (bojovníky) ze všech výborných Israelitův a sešikoval je proti Syrům; 10 ostatní pak díl lidu dal Abisajovi, bratru svému, který sešikoval jej

proti Ammonským. [11] A řekl Joab: „Budou-li Syrové silnější mne, přispěješ mi na pomoc; budou-li však Ammonští silnější tebe, pomohu já tobě. [12] Bud! hrdinou, a bojujme za lid svůj a za město Boha svého; Hospodin pak učiň, co za dobré uznává." [13] Když pak Joab i lid, který byl s ním, dal se do boje proti Syrským, hned před ním utekli; [14] Ammonští vidouce, že Syrové utíkají, dali se také na útěk před Abisajem a vešli do města. Joab, navrátiv se od Ammonských, přišel do Jerusalema.

[15] Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, sebrali se všichni. [16] Adarezer poslal a kázal vytáhnouti Syrům, kteří sídlili za Řekou, a přivésti jejich vojsko; Sobach, vůdce vojska Adarezerova, jim velel. [17] Když to bylo oznámeno Davidovi, sebral všecek lid israelský, přepravil se přes Jordán a přitáhl k Helamu. Syrové sešikovali se proti Davidovi a bojovali proti němu, [18] avšak dali se na útěk před Israelem; David pobil ze Syrských sedm set spřežení a čtyřicet tisíc jezdců; také Sobacha, vojevůdce, udeřil, že hned umřel. [19] Všichni králové, kteří tu byli na pomoc Adarezerovi, vidouce, že jsou přemoženi od Israele, [ulekli se a utekli přeci Israelem – padesát osm tisíc (mužů)]. I učinili mír s Israelem, sloužili mu a báli se již Syrští pomáhati Ammonským.

Davidovo cizoložství (11, 1.–5.) a vražda. (11, 6.–27.)

HLAVA 11. – [1] Po roce, toho času, kdy králové vyjíždívají do boje, poslal David Joaba a s ním služebníky své, jakož i veškerého Israele; i zpustošili Ammonsko a oblehli Rabbu. David však zůstal v Jerusalemě.

[2] Když se tyto věci dály, přihodilo se, že David vstal odpoledne s lože svého a procházel se po nástřeší královského domu; i uzřel s nástřeší svého ženu, ana se myje naproti, a byla to žena velmi hezká. [3] Poslal tedy král zeptati se, kdo je ta žena. Když mu bylo oznámeno, že to je Betsaba, dcera Eliamova, manželka Urjáše, Heťana, [4] poslal David posly, dal (si) ji přivésti, a když přišla k němu, spal s ní. – Právě se byla očistila od své nečistoty. – [5] Pak vrátila se domů. Ježto počala, vzkázala Davidovi: „Počala jsem."

[6] David tedy vzkázal Joabovi: „Pošli ke mně Urjáše, Heťana!"

I poslal Joab Urjáše k Davidovi. [7] Když Urjáš k Davidovi přišel, tázal se David, dobře-li se má Joab i lid, a jak se vede válce. [8] A řekl David Urjášovi: „Jdi domů a umej si nohy." Když Urjáš vyšel z královského domu, byl za ním poslán pokrm královský. [9] Avšak Urjáš lehl si před bránu domu královského s jinými služebníky pána svého a nešel domů. [10] Když bylo Davidovi oznámeno: „Nešel Urjáš do domu svého," řekl David Urjášovi: „Nepřišel jsi s cesty? Proč jsi nešel do domu svého?"

[11] Urjáš Davidovi odpověděl: „Archa Boží, a Israel i Juda bydlí ve stanech, pán můj Joab i služebníci pána mého táboří v širém poli; a já bych měl vjíti do domu svého, bych jedl, pil a spal s manželkou svou? Jakože jsi živ a jakože živa je duše tvá, neučiním věci té!" [12] Řekl tedy David Urjášovi: „Pobuď zde ještě dnes, a zítra tě propustím." Zůstal (tedy) Urjáš v Jerusalemě den ten. Druhého dne [13] David ho pozval, aby s ním jedl a pil a opil jej; on však vyšed večer, spal na lůžku svém se služebníky pána svého, a nešel do domu svého.

[14] Druhého dne tedy napsal David list Joabovi a poslal jej po Urjášovi. [15] V tom listě napsal: „Postavte Urjáše v čelo boje, kde bude nejtužší zápas, a (pak) opusťte ho, aby

---

Hl. 11. V. [5]. Betsaba oznamuje věc Davidovi, by přiměřeným způsobem odvrátil následky zločinu, které oběma vinníkům hrozily – trest smrti podle Lv 20, 10.

V. [9]. *„před bránu královského domu"* – ve strážnici.

V. [11]. Místo *„jakože jsi živ"* lépe čísti: *„Jakože živ je Jahve"*, jako 1. Sam 1, 26; 20, 3; 25, 26. a j.

padl a zahynul." [16] Joab tedy obléhaje město, postavil Urjáše na místo, kde věděl, že jsou velmi statní muži. [17] I vypadli muži z města, bojovali proti Joabovi, padlo (mnoho) lidu, a zahynul také Heťan Urjáš.

[18] I poslal Joab oznámiti Davidovi všecky příhody bitvy, [19] nakázal však poslu řka: „Až vypravíš krále vše o bitvě, [20] uzříš-li, že se hněvá a řekne-li: „Proč jste šli až ke zdi, byste (tam) bojovali? Nevěděli jste, že shůry, se zdi silně střílejí? [21] Kdo zabil Abimelecha, syna Jerobaalova? Zda nezabila ho v Tebes žena, která svrhla na něj kus žernova se zdi? Proč jste šli až ke zdi?" rci: Také služebník tvůj Urjáš je mrtev." [22] Odešel tedy posel, a přišed vypravoval Davidovi vše, co mu byl přikázal Joab. [23] Posel vypravoval Davidovi: „Nabyli vrchu nad námi ti muži a přitáhli na nás do pole; my však učinili jsme útok a hnali jsme je až ku bráně města. [24] Ježto pak stříleli střelci na služebníky tvé se zdi, shůry, padli (mnozí) ze služebníků královýchano i služebník tvůj Heťan Urjáš je mrtev." [25] Tu řekl David poslu: „Toto řekneš Joabovi: Nezarmucuj tě tato věc; [jsoutě rozličné příhody boje;] dnes toho a zítra onoho pohlcuje meč; veď s větší zmužilostí své bojovníky proti městu, abys je zkazil; dodej jim odvahy!"

[26] Manželka Urjášova, uslyševši, že je mrtev Urjáš, její muž, oplakávala ho. [27] Když pak pominula doba smutku, dal ji David uvésti do domu svého; vzal si ji za manželku, a ona mu porodila syna.

Hospodinovi však nelíbilo se, co učinil David.

David s Hospodinem usmířen. (12, i.–31.)

HLAVA 12. – [1] Proto poslal Hospodin Natana k Davidovi. Když k němu přišel, řekl mu: „Dva muži byli v jednom městě: jeden bohatý a druhý chudý. [2] Bohatec měl ovec a hovězího dobytka velmi mnoho. [3] Chuďas však nic jiného neměl, kromě jedné ovce maličké, kterou byl koupil a vychoval; ta odrostla u něho spolu s jeho dětmi; ze skývy chleba jeho jídala, z číše jeho pívala, a v lůně jeho spávala; a tak byla mu jako dítě milá. [4] Když pak přišel kterýs pocestný k boháči, nechtěl on vzíti z ovcí svých ani z hovězího dobytka svého, aby udělal hody onomu pocestnému, který byl přišel k němu, ale vzal ovci chuďasovu a připravil pokrmy člověku, který byl přišel k němu."

[5] David rozhněvav se náramně na člověka toho, pravil Natanovi: „Jakože živ je Hospodin! Syn smrti je muž, který to učinil. [6] Ovci nahradí čtvernásobně, protože učinil tu věc a neměl milosrdenství!" [7] Natan však řekl Davidovi: „Ty jsi ten muž! Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já pomazal jsem tebe za krále nad Israelem, a já vytrhl jsem tebe z ruky Saulovy. [8] Dal jsem ti dům pána tvého, manželky pána tvého do lůna tvého, dal jsem ti dům Israelův i Judův, a kdyby to bylo málo, byl bych ti přidal mnohem více. [9] Proč tedy opovrhl jsi slovem Hospodinovým učiniv, co je zlé v očích mých? Urjáše, Heťana, zabil jsi mečem a manželku jeho jsi vzal sobě za manželku; zabil jsi ho mečem Ammonských. [10] Proto neodejde meč z domu tvého na věky, ježto jsi pohrdl mnou, vzav manželku Urjáše, Heťana, aby byla manželkou tvou." [11] Proto praví Hospodin toto: „Hle, já sešlu na tebe neštěstí z tvého (vlastního) domu; vezmu ženy tvé před očima tvýma, dám je bližnímu tvému a (ten) spáti bude s manželkami tvými před očima slunce tohoto. [12] Tys to učinil sice skrytě; já však to učiním před obličejem všeho

---

V. [21]. Kterak byl Abimelech zabit kusem mlýnského běhouna, viz Sdc 9, 50. nn.

Hl. 12. V. [10]. *„meč"* ve vlastním slova významu je smrt synů Davidových: Ammona, Absaloma a Adonjáše; v přeneseném významu: smrt dítka s Betsabou zplozeného (verš 14.) ,a zneuctění Davidova haremu.

V. [11]. Kterak se vyplnila tato hrozba, viz níže 16, 21. n.

Israele a před obličejem slunce." [13] I řekl David Natanovi: „Zhřešil jsem Hospodinu!" „Hospodin také promíjí hřích tvůj" – pravil Natan Davidovi. – „Neumřeš; [14] že však jsi dal příčinu nepřátelům Hospodinovým, aby se rouhali, proto syn, který se ti narodil, smrtí zemře!"

[15] Poté navrátil se Natan domů.

Hospodin také ranil chlapce, kterého byla porodila manželka Urjášova Davidovi, že o něm pochybovali. [16] I prosil David Hospodina za chlapce, postil se tuze, a odebrav se v ústraní padl na zem. [17] Když pak přišli starší domu jeho a nutili ho, by vstal se země, nechtěl, aniž jedl s nimi. [18] Dne sedmého dítě zemřelo; služebníci Davidovi však báli se mu oznámiti, že je dítě mrtvo, nebo řekli: „Hle, když ještě živ byl chlapec, mluvili jsme mu, a neslyšel hlasu našeho; díme-li: „Mrtev je chlapec!" čím více bude se trápiti." [19] Když pak David viděl, že služebníci jeho (mezi sebou) šeptají, porozuměl, že je chlapec mrtev, a řekl služebníkům svým: „Je chlapec mrtev?" Oni mu odpověděli: „Je mrtev!" [20] Tu vstal David se země, umyl se, pomazal, převlékl, vešel do domu Hospodinova a klaněl se; když pak vrátil se domů, žádal, by mu předložili chléb, a jedl. [21] I řekli mu služebníci jeho: „Co jsi to učinil? Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil ses a plakal jsi; když pak dítě zemřelo, vstal jsi a jedl jsi!" [22] On řekl: „Pro dítě, dokud ještě živo bylo, postil jsem se a plakal, ježto jsem (si) řekl: Kdo ví? Možná, že mi ho daruje Hospodin a že živ bude chlapec. [23] Nyní však, když-tě zemřel, proč bych se postil? Zda budu moci zase jej vzkřísiti? Já spíše půjdu k němu, ale on nevrátí se ke mně."

[24] I těšil David Betsabu, manželku svou, šel k ní, spal s ní, když pak porodila syna, dal mu jméno Šalomoun. A Hospodin ho miloval, [25] svěřil ho Natanovi proroku a nazván byl „Miláček Hospodinův", ježto ho miloval Hospodin.

[26] Bojoval tedy Joab proti Rabbě, (městu) ammonskému, a dobyl města královského. [27] I vzkázal Joab Davidovi: „Bojoval jsem proti Rabbě a zbývá ještě dobýti Města vodního. [28] Nyní tedy seber ostatek lidu, oblehni město a vezmi je, aby jménu mému nebylo připisováno vítězství, kdybych já města dobyl." [29] Sebral tedy David všecek lid, táhl proti Rabbě, dal se do boje a vzal ji. [30] Korunu, mající cenu hřivny zlata, s velmi vzácnými drahokamy, vzal jejich králi s hlavy a byla dána na hlavu Davidovi. Také však z města odnesl velmi velikou kořist; [31] jeho obyvatelstvo pak dal přivésti, pilami řezati, přejížděti je železnými vozy, noži rozpárati a odvésti do cihelen. Tak učiniv všem městům ammonským, vrátil se David i všecko vojsko do Jerusalema.

David trestán smrtí svého prvorozence. (13, 1.–14, 33.)

HLAVA 13. – [1] Potom zamiloval si Amnon, syn Davidův, sestru Absaloma, syna Davidova, velmi krásnou, jménem Tamar; [2] trápil se pro ni tak velice, že z lásky k ní se roznemohl; bylať pannou a proto zdálo se mu nesnadno něco nečestného s ní učiniti. [3]

V. [30]. Verš ten dlužno opraviti a překládati: *„I vzal korunu Milkómovu s jeho hlavy, a bylo shledáno, že váží hřivna zlata. Na té byl drahokam, který byl dán Davidovi na hlavu."* Srv. 1. Par 20, 2. – *„Milkám"* byl národní bůžek Ammonů (3. Král 11, 5.).

V. [31]. Podle Condamin-Dhorma čti takto: *„Lid, který v ní* (Rabbě) *byl, dal vyvésti a zaměstnal ho na pile, u železných nožův a u železných zubů. Kázal jim dělati cihly, a tak učinil všem městům ammonským . . ."* Naložil tedy David s nimi, jako bylo všeobecně tehdy se zajatci nakládáno, a nedopustil se žádné *neslýchané krutosti!* Srv. Ex 1, 14; 6, 5. – Podle toho dlužno také čísti 1. Par 20, 3.

Hl. 13. V. [1]. n. *Tamar* byla sestra *Absalomova po otci i po matce,* sestra Amnonova byla toliko polorodá, t. j. *po otci.* Byliť *Absalom a Tamar děti Maachy,* dcery krále gešurského, *Amnon* však byl syn *Achinoamin.* Viz výše 3, 2. n.

Měl pak Amnon přítele, jménem Jonadaba, syna Semmy, bratra Davidova, člověka velmi chytrého. [4] Ten mu pravil: „Proč tak chřadneš den ode dne, kralevici? Proč mi toho nepovíš?" Amnon mu řekl: „Miluji Tamaru, sestru bratra svého Absaloma." [5] Jonadab mu poradil: „Polož se na lůžko své a dělej se nemocným; když pak přijde otec tvůj, aby tě navštívil, rci mu: „Nechať přijde, prosím, Tamar, sestra má, by mi dala jísti, by udělala mi pokrm a já mohl jísti z její ruky." [6] Položil se tedy Amnon a začal předstírati nemoc; když pak přišel král, aby ho navštívil, řekl Amnon králi: „Nechať přijde, prosím, Tamar, sestra má, by udělala před očima mýma dvojí kašičku, ať pojím z ruky její." [7] Vzkázal tedy David Tamaře domů: „Jdi do domu Amnona, bratra svého, a udělej mu pokrm." [8] Přišla tedy Tamar do domu Amnona, bratra svého, an ležel, vzala něco mouky, smísila ji, rozředila a uvařila před očima jeho kasičky. [9] Pak vzavši, co byla uvařila, přelila to a předložila mu; Amnon však nechtěl jísti, a řekl: „Vyžeňte všecky ode mne!" Když všecky ven vykázali, [10] řekl Amnon Tamaře: „Přines (mi) pokrm do ložnice, abych jedl z ruky tvé." Vzala tedy Tamar kašičky, které byla udělala, a zanesla (je) Amnonovi, bratru svému, do ložnice. [11] Když mu však pokrm podávala, uchopil ji a řekl: „Pojď, lehni si ke mně, sestro má!" [12] Ona mu však odporovala: „Nečiň mi násilí, bratře můj, nečiň; nebo to není dovoleno v Israeli; nečiň toho nerozumu! [13] Jáť nebudu moci snésti své hanby a ty budeš jako jeden z pošetilců v Israeli; ale raději promluv s králem a neodepře ti mne." [14] Nechtěl však povoliti jejím prosbám, ale jsa silnější, zmocnil se jí a spal s ní.

[15] Potom pojal Amnona velmi veliký odpor k ní, takže větší byl odpor, kterým se mu hnusila, než láska, kterou ji byl prve miloval. Proto jí Amnon řekl: „Vstaň a kliď se!" [16] Ona mu odpověděla: „Větší je toto zlé, které nyní páchάš na mně, vyháněje mě, nežli (bylo) to, které jsi učinil prve." Nechtěl ji však slyšeti, [17] ale povolav jinocha, který mu přisluhoval, řekl: „Vyvrz tuto ode mne ven a zamkni dveře po ní." – [18] Byla pak oblečena v řízu dlouhou až po kotníky; v takovém totiž rouše chodívaly dcery královské, panny. – Vyvrhl ji tedy služebník jeho ven, a zamkl dveře po ní. [19] I posypala si popelem hlavu, roztrhla řízu dlouhou až po kotníky, vložila si ruce na hlavu a odešla cestou křičíc. [20] Absalom, bratr její, řekl jí: „Amnon, bratr tvůj, tedy s tebou spal? Nyní však, sestro, mlč; je to bratr tvůj; a netrap se pro tu věc!" Zůstala tedy Tamar v domě Absaloma, bratra svého a chřadla. [21] Když uslyšel král David o těch věcech, rozhněval se velmi, ale nechtěl zarmoutit Amnona, syna svého, neb ho miloval, že byl jeho prvorozencem.

[22] Ani Absalom neříkal nic Amnonovi, ani zlého ani dobrého; nebo nenáviděl Absalom Amnona, že porušil Tamaru, sestru jeho.

[23] Po dvou letech byly stříhány ovce Absalomovy v Baalhasoru, který je blízko Efraimu. I pozval Absalom všecky kralevice. [24] Přišel totiž ke králi a řekl mu: „Hle, stříhají ovce služebníku tvému; nechať přijde, prosím, král se služebníky svými k sluhovi svému!" [25] Král Absalomovi odpověděl: „Nežádej toho, synu můj; nežádej, bychom přišli všichni a obtěžovali tě." Ačkoli ho pak nutil, přece nechtěl jíti, ale rozžehnal se s ním. [26] Řekl tedy Absalom: „Nechceš-li jíti, nechť aspoň s námi jde, prosím, Amnon, bratr můj!" Když mu král odvětil: „Není potřebí, aby šel s tebou," [27] nutil ho Absalom, až odpustil s ním Amnona i všecky syny královské.

Absalom byl vystrojil hody, jako hody královské, [28] a již prve přikázal Absalom slu-

V. [7]. *„domů"*, kde sídlely jeho ženy a dcery (harém).

žebníkům svým: „Dávejte pozor, až bude Amnon opilý vínem, a pokynu vám: udeřte na něho, zabijte ho; nebojte se nic, neboť já vám to přikazuji; vzmužte se a veďte si statečně!" [29] Služebníci Absalomovi tedy učinili Amnonovi, jak jim byl Absalom přikázal, A všichni synové královi vstali, každý vsedl na mezka svého a ujeli. [30] Když ještě byli na cestě, došla Davida pověst řkoucí: „Pobil Absalom všecky kralevice, že nezůstal z nich ani jeden." [31] Vstal tedy král, roztrhl roucho své, a padl na zem; také všichni služebníci jeho, kteří stáli při něm, roztrhli roucha svá. [32] A Jonadab, syn Semmy, bratra Davidova, ujav slovo pravil: „Nedomnívej se pán můj, král, že by všichni mladiství kralevicové byli zabiti; Amnon toliko je mrtev, neboť toho měl Absalom na mysli od toho dne, kdy znásilnil Tamaru, sestru jeho. [33] Nuže tedy, nechať nepřipouští si toho k srdci pán můj král, mysle si: „Všichni kralevicové jsou zabiti," když přece toliko Amnon je mrtev!"

[34] Absalom utekl. – Když pak pozdvihl služebník strážný oči a pohleděl, tu hle, přicházelo mnoho lidu vedlejší cestou po úbočí hory, [35] a Jonadab řekl králi: „Hle, kralevicové jsou tu; jak služebník tvůj řekl, tak jest." [36] Když domluvil, ukázali se také (již) synové královští a všedše dali se do hlasitého pláče; také král i všichni služebníci jeho plakali pláčem velmi velikým. – [37] Absalom přišel na útěku k Tolomajovi, synu Ammiudovu, králi gessurskému. A plakal David pro syna svého všecky dny. [38] Absalom uprchnuv a přišed do Gessuru, byl tam tři léta.

[39] I přestal král David honiti Absaloma, protože již oželel smrt Amnonovu.

HLAVA 14. – [1] Když Joab, syn Sarviin poznal, že srdce královo zase naklonilo se k Absalomovi, [2] poslal do Tekuy, dal odtud přivésti (jednu) duchaplnou ženu a řekl jí: „Dělej se, jakobys měla smutek; oblec se ve smuteční roucho, nepomazuj se olejem, abys byla jako žena, která má již dlouho smutek nad mrtvým, [3] vejdi ke králi, a mluv k němu tak a tak . . ." A Joab jí pověděl, co má mluviti.

[4] Vešla tedy žena tekujská ke králi, padla před ním na zem, poklonila se a řekla: „Pomoz mi, králi! [5] I tázal se jí král: „Co je ti?" A ona odpověděla: „Ach, vdovou jsem já, neboť umřel mi muž. [6] Služebnice tvá měla dva syny; ti svadili se spolu na poli, a (ježto) nebylo nikoho, kdo by je rozbrániti mohl, udeřil jeden druhého, a zabil ho. [7] A hle, všecko pokrevenstvo povstalo proti služebnici tvé a praví: „Vydej toho, který zabil bratra svého, ať ho zabijeme za život bratra jeho, kterého zabil, a zahladíme dědice." Tak hledí uhasiti jiskru mou, která mi zůstala, že by nezůstalo muži mému jména ani potomků na zemi." [8] I řekl král ženě: „Jdi domů a já poručím o tobě!" [9] Tu pravila žena tekujská králi: „Ať je na mně, pane můj králi, nepravost (ona) a na domě otce mého; král však a trůn jeho budiž bez viny!" [10] „Bude-li kdo ti odporovati" – vece král – „přiveď ho ke mně a nedotkne se tebe více!" [11] Ona (však) prosila: „Nechať rozpomene se král na Hospodina, Boha svého, aby již nechtěl žádný příbuzný pomstíti krve, a nezabil

---

V. [38]a. je druhopis 37a.; proto kritika 38a, vesměs vypouští. – 37b, patří k 38b. – Dlužno tedy čísti: *„Absalom uprchl a odebral se do země Ma'achá, a zůstal tam tři léta. Král plakal pro svého syna všecek ten čas." – „do země Ma'achá"* doplněno ze LXX. – O zemi té viz Dt 3, 14; Jos 12, 5; 13, 11.

V. [39]. patří obsahem ke hl. následující. – Čti: *„Duch králův přestal hněvati se na Absaloma, neboť oželel smrt Amnonovu."*

Hl. 14. V. [6]. Tekuanka naráží na dva syny Davidovy, kteří také žili v nepřátelství, až jeden druhého (Absalom Amnona) zabil.

V. [9]. *„dům mého otce"* – proti domu jejího manžela, který žádá smrt jejího syna.

V. [11]. *„rozpomníti se na Hospodina"* = přisahati při Jahvovi.

syna mého." Král řekl: „Jakože živ je Hospodin! Nespadne vlas syna tvého na zem!"
[12] Když ho žena prosila: „Budiž dovoleno promluviti ještě služebnici tvé k pánu mému králi slovo," řekl: „Mluv!" [13] Pravila tedy žena: „Proč usmyslil jsi takovou věc proti národu Božímu? Král promluviv slovo ono přiznává, že chybuje, když nechce dovoliti svému vyhnaná vrátit se. [14] Všichni mřeme (sice) a tratíme se do země, jako voda, která se (již) nevrátí, ale Bůh nechce, by zničen byl (který) život, nýbrž ustavičně má na paměti zavrženého, by nezahynul dokonce. [15] Nyní tedy přišla jsem, bych řekla pánu svému, králi, tato slova v přítomnosti lidu. Služebnice tvá (si) totiž pravila: „Budu mluviti ke králi; snad vyplní nějak přání služebnice své. [16] Král mě vyslyší, že vysvobodí služebnici svou z rukou všech, kteří chtěli z dědictví Božího vyhladiti mě a spolu i syna mého. [17] Budiž tedy dovoleno služebnici tvé říci. že slovo pána mého, krále, (splněno) bude (jako) svaté; neboť jako anděl Boží je pán můj, král, kterým nehne ani požehnání ani zlořečení; proto je také Hospodin, Bůh tvůj s tebou!"
[18] Král odpovídaje řekl ženě: „Netaj přede mnou, nač se tě zeptám!" I řekla mu žena: „Mluv, pane můj, králi!" [19] Král se tedy tázal: „Není ruka Joabova s tebou ve všech těchto věcech?" Žena odpověděla: „Při blahu duše tvé, pane můj, králi! Není možno ani nalevo ani napravo vyhnouti se něčemu z toho, co praví pán můj, král; ano, služebník tvůj Joab, ten mi (to) přikázal, a ten vložil do úst služebnice tvé všecka tato slova. [20] Abych užila toho obrazného obratu ve slovech svých – služebník tvůj Joab přikázal (mi) to; ty však, pane můj, králi, moudrý jsi, jako je moudrý anděl Boží, že rozumíš všemu na zemi." [21] I řekl král Joabovi: „Hle, jsem usmířen, a činím, co si přeješ; jdi tedy a povolej zpět mladistvého Ábsaloma!" [22] Joab padl na tvář k zemi, poklonil se, dobrořečil králi a řekl: „Dnes poznal služebník tvůj, že jsem nalezl milost před očima tvýma, pane můj, králi; neboť učinil jsi, co si přeje služebník tvůj."
[23] Poté Joab vstal, odešel do Gessuru a přivedl Absaloma do Jerusalema. [24] Král však řekl: „Ať se vrátí do domu svého, ale tváře mé viděti nesmí!" Vrátil se tedy Absalom do domu svého, ale tváře královy nespatřil.
[25] Ve všem Israeli nebylo muže tak sličného a překrásného, jako Absalom; od paty nohy až do temene hlavy nebylo na něm poskvrny.
[26] Když si stříhával vlasy – stříhával se jednou do roka, ježto ho kštice, tížila – navážil (obyčejně) vlasů hlavy své dvě stě lotů obecné váhy.
[27] A narodili se Absalomovi tři synové, jakož i jedna dcera krásného vzezření, jménem Tamar.
[28] Dvě léta byl Absalom v Jerusalemě, a tváře královy nespatřil. [29] Vzkázal tedy pro Joaba, aby ho poslal ke králi; ten však nechtěl přijíti k němu. Když po druhé vzkázal, on však nechtěl přijíti k němu, [30] řekl služebníkům svým: „Víte o poli Joabově vedle pole mého; je na něm dozrávající ječmen; jděte tedy a zapalte je!" Zapálili tedy služebníci Absalomovi obilí. Když přišli služebníci Joabovi s roztrženými oděvy a vypravovali: „Zapálili služebníci Absalomovi díl pole," [31] Joab vstal, přišel k Absalomovi do domu jeho, a tázal se: „Proč zapálili služebníci tvoji mé obilí?" [32] Absalom Joabovi odpověděl: „Vzkázal jsem ti prose, bys přišel ke mně, abych tě poslal ke králi, bys mu řekl:

V. [13]. Uznal-li David, že je žena v právu žádajíc život svého zbylého syna, musí David důsledně také uznati, že je národ israelský v právu, když žádá, by David Absaloma povolal z vyhnanství, by mu odpustil.
V. [14]. Dhorme překládá hebr.: *„Vždyť umíráme, a jako vody, které lijí na zemi a které nelze již sebrati, tak Bůh nepřivádí zpět duše"* (s onoho světa). To jest: Je zbytečno trestati Absaloma vyhnanstvím, ježto tím nepřivede Amnona k životu. Srv. 12, 23.

„Proč jsem přišel z Gessuru? Bylo by mi lépe zůstati tam. Prosím tedy, ať uzřím tvář královu; má-li však na paměti nepravost mou, ať mě zabije!" [33] Joab tedy vešel ke králi a vše mu oznámil. I povolán byl Absalom; vešel ke králi, poklonil se tváří až k zemi před ním a král Absaloma políbil.

Bůh trestá Davida Absalomem. (15, 1.–18, 33.)

HLAVA 15. – [1] Potom pořídil si Absalom vozy, koně a padesát mužův, aby běhali před ním. [2] Také časně vstával Absalom, stával u cesty ku bráně a každého, kdo maje při šel ke královu soudu, volával Absalom k sobě a říkával: „Ze kterého města jsi ty?" Když mu odpovídal: „Z toho onoho kmene israelského jsem já, služebník tvůj," [3] říkával mu Absalom: „Tvá věc zdá se mi dobrá a spravedlivá; ale nikdo není od krále ustanoven, kdo by tě vyslyšel. [4] Kéž jsem ustanoven soudcem v zemi" – říkával Absalom – „by ke mně chodili všichni, kdo mají při, bych je spravedlivě soudil!" [5] Ano i když někdo k němu přistupoval, aby se mu poklonil, vztahoval ruku svou, chytal ho a líbal jej. [6] A tak činíval každému Israelitovi, který přicházel k soudu, aby byl slyšán od krále; tak záludně získával si srdce mužův israelských.

[7] Po čtyřech letech řekl Absalom králi Davidovi: „Dovol, abych šel a splnil v Hebronu sliby své, které jsem učinil Hospodinu. [8] Učinil totiž slib služebník tvůj, když byl v syrském Gessuru, řka: „Přivede-li mě Hospodin zase do Jerusalema, obětovati budu Hospodinu." [9] Král David mu pravil: „Jdi v pokoji!" Vstal tedy a odešel do Hebronu. [10] – (Prve) však poslal Absalom vyzvědače do všech kmenův Israelových a řekl: „Hned jak uslyšíte zvuk rohu, volejte: „Absalom stal se králem v Hebronu!" – [11] S Absalomem šlo dvě stě mužů z Jerusalema, kteří byvše pozváni dobrosrdečně šli, ani netušíce, proč (byli pozváni). [12] Pozval také Absalom Achitofela, Gilana, rádce Davidova, z města jeho Gila, když podával oběti, i rozmohlo se spiknutí, a lidu sbíhajícího se k Absalomovi přibývalo.

[13] I přišel posel k Davidovi a řekl: „Všecek Israel celým srdcem jde za Absalomem!" [14] David řekl služebníkům svým, kteří byli s ním v Jerusalemě: „Vstaňte, utecme! Neboť jinak nebudeme moci ujíti Absalomovi. Rychle vyjděte, aby snad přijda nezastihl nás, neuvalil na nás zkázy, a nepohubil města ostřím meče!" [15] Služebníci královi mu řekli: „Vše, cokoli přikáže pán náš, král, rádi učiníme (my,) služebníci tvoji!"

[16] Vyšel tedy král s celým domem svým pěšky, zanechav deset ženin, aby doma hlídaly. [17] Když tedy vyšel král a všecek Israel pěšky, zastavil se daleko od domu; [18] všichni služebníci jeho šli vedle něho; také zástupy Kereťanův a Feleťanů, kdežto všichni Geťané, šest set mužů, kteří byli za ním pěšky přišli z Getu, šli před králem. [19] I řekl král Etajovi Geťanu: „Proč jdeš s námi? Vrať se a zůstaň u krále, neboť cizinec jsi vyšlý z domova. [20] Včera jsi přišel a dnes měl bys nucen býti jíti s námi? Vždyť jdu nazdařbůh! Vrať se a odved s sebou nazpět bratry své! Hospodin pak prokaž ti milost a věrnost, že jsi (také ty mně) prokázal milost a věrnost!" [21] Etaj však odpověděl králi: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ je pán můj, král! Ať jsi, kde jsi, pane můj, králi, ať k smrti nebo k životu, bude tam také služebník tvůj!" [22] I řekl David Etajovi: „Nuže, pojdi" Šel tedy Etaj Geťan a všichni muži, kteří s ním byli, s ostatním množstvím. [23] Všichni plakali velmi hlasitě. Když všecek lid přešel, přešel také král potok Kedron, a všecek lid táhl po cestě, která vede k poušti.

[24] Přišel i kněz Sadok a všichni Levité s ním, nesouce Boží archu úmluvy; (tu) archu Boží postavili, Abjatar pak nevystoupil, dokud nepřešel všecek lid, který byl vyšel z města. [25] Tu řekl král Sadokovi: „Zanes archu Boží zase do města! Naleznuli milost

před očima Hospodinovýma, přivede mě zase, ukáže mi ji, i stánek svůj. [26] Pakli mi řekne: „Nelíbíš se mi," aj, tu jsem, nechať učiní, co dobrého je v očích jeho. [27] Proroku" – řekl král knězi Sadokovi – „vrať se do města v pokoji; též Achimaas, syn tvůj, jakož i Jonatan, syn Abjatarův, oba synové vaši, ať jsou s vámi! [28] Hle, já skrývati se budu na stepích pouště, až dojde od vás zpráva, která mi poví, (co se děje)." [29] Donesli tedy Sadok a Abjatar archu Boží zase do Jerusalema a zůstali tam.

[30] David pak vystupoval na horu Olivetskou, cestou ustavičně pláče, bos a s hlavou zahalenou; také veškeren lid, který byl s ním, stoupal se zahalenou hlavou a s pláčem. [31] Když bylo Davidovi oznámeno, že i Achitofel spikl se s Absalomem, řekl David: „Prosím, Hospodine, zhať radu Achitofelovu." [32] Když vystoupil David na vrch hory, na které hodlal klaněti se Hospodinu, tu hle, potkal se s ním Chusaj Arčan, mající roucho roztržené a hlavu plnou prsti. [33] I řekl mu David: „Půjdeš-li se mnou, budeš mi břemenem; [34] vrátíš-li se však do města a řekneš-li Absalomovi: „Jsem služebníkem tvým, králi; jako jsem byl služebníkem otce tvého, tak budu služebníkem tvým," zmaříš radu Achitofelovu. [35] Máš s sebou kněze Sadoka a Abjatara; cokoli z domu králova uslyšíš, oznámíš kněžím Sadokovi a Abjatarovi. [36] A jsou s nimi dva synové jejich, Achimaas, syn Sadokův a Jonatan, syn Abjatarův; po těch mi vzkážete vše, co uslyšíte."

[37] Když pak přišel Chusaj, přítel Davidův, do města, vešel do Jerusalema též Absalom.

HLAVA 16. – [1] Když byl David maličko za vrchem hory, ukázal se Siba, služebník Mifibosetův; šel proti němu se dvěma osly, kteří nesli dvě stě chlebů, sto svazků suchých hroznů, sto hrud fíků a měch vína. [2] I tázal se král Siby: „Pro koho jsou tyto věci?" Siba odpověděl: „Oslové jsou pro královu rodinu, aby si mohli sednouti; chléb a ovoce, by měli co jísti služebníci tvoji; víno pak, aby se napil, kdyby kdo zemdlel na poušti." [3] I řekl král: „Kde je syn pána tvého?" Siba králi odpověděl: „Zůstal v Jerusalemě, ježto (si) řekl: „Dnes mi vrátí dům Izraelův království otce mého!" [4] Tu řekl král Sibovi: „Všecky věci, které patřily (dosud) Mifibosetovi, buďtež tvé!" „Prosím," – vece Siba králi – „bych nalézal milost před tebou, pane můj, králi!"

[5] Když přišel král David až do Bahurim, tu hle, vycházel odtud muž z rodu, ke kterému patřil dům Saulův, jménem Semej, syn Gerův; cestou ustavičně zlořečil [6] a házel kamením na Davida, jakož i na všecky služebníky krále Davida, ačkoli veškeren lid a všichni válečníci šli po pravé i levé straně vedle krále. [7] Semej zlořeče králi pravil toto: „Klid se, klid se, muži krve a pekelníku! [8] Odplatil ti Hospodin za všecku krev domu Saulova; neboť vetřel ses do království místo něho; (nyní) tedy dal Hospodin království do rukou Absaloma, syna tvého; hle, (nyní) tísní tě nehody tvé, že jsi muž krve!" [9] Tu pravil Abisaj, syn Sarviin, králi: „Proč zlořečí tato psí mrcha pánu mému, králi? Půjdu a setnu mu hlavu!" [10] Král však řekl: „Nestarejte se o mne tolik, synové Sarviini! Nechte ho, ať zlořečí, neboť Hospodin přikázal mu, aby Davidovi zlořečil; kdo smí se tázati, proč tak učinil?" [11] A řekl král Abisajovi a všem služebníkům svým: „Hle, syn můj, který vzešel z krve mé, hledá bezživotí mého; čím více tedy (tento) Benjaminovec? Nechte ho, ať zlořečí, jak Hospodin rozkázal! [12] Hospodin snad popatří na soužení mé, a odplatí mi Hospodin dobrým za toto dnešní zlořečení!" [13] Šel tedy David a družina

Hl. 16. V. [4]. David pokládá podle udání Sibova Mifiboseta za velezrádce, všecek majetek mu odnímá *(„konfiskuje")* a dává jej udavači, který mu zůstal věren.

jeho cestou s ním; Semej pak jda po hřbetě hory na protější straně, zlořečil, házel kamení proti němu a sypal hlínu. [14] Tak přibyl král i veškeren lid s ním unaveni na místo odpočinku.

[10] Absalom tedy a veškeren lid jeho vešli do Jerusalema; též Achitofel byl s ním. [16] Když pak přišel Chusaj, Arčan, přítel Davidův, k Absalomovi, řekl mu: „Ať žije král! Ať žije král!" [17] Absalom se ho tázal: „To je láska tvá k příteli svému? Proč jsi nešel s přítelem svým?" [18] Chusaj Absalomovi odpověděl: „Nikoli, neboť toho budu a s tím zůstanu, koho vyvolil Hospodin, veškeren tento lid i všecek Israel. [19] A budiž mi dovoleno dodati toto: Komu já budu sloužiti? Zdali ne synu královu? Jako jsem poslušen byl otce tvého, tak budu poslušen i tebe!" [20] Tu pravil Absalom Achitofelovi: „Poraďte se, co máme činiti!" [21] I řekl Achitofel Absalomovi: „Vejdi k ženinám otce svého, které zanechal, by doma hlídaly; aby, až uslyší veškeren Israel, že jsi zhanobil otce svého, tím. pevněji se k tobě přimkli." [22] Postavili tedy Absalomovi stan na nástřeší, a všel k ženinám otce svého přede vším Israelem. [23] Byla pak rada Achitofelova, kterou dával toho času, jako kdyby se kdo s Bohem byl radil; tak byla všeliká rada Achitofelova (ceněna) i když byl s Davidem, i když byl s Absalomem.

HLAVA 17. – [1] Achitofel řekl také Absalomovi: „Vyberu si dvanáct tisíc mužů, vstanu, poženu se za Davidem této noci, [2] udeřím na něho – jeť unaven a zemdlen – porazím ho, až pak uteče všechen lid, který s ním je, zabiji opuštěného krále. [3] Pak přivedu zpět všechen lid k tobě, jako se vracívá člověk jeden, neboť (jen) jednoho muže ty hledáš, a veškeren lid bude spokojen." [4] Řeč jeho líbila se Absalomovi i všem starším Israelovým. [5] Absalom však řekl: „Zavolejte (také) Chusaje, Arčana, a slyšme, co řekne též on!" [6] Když Chusaj přišel k Absalomovi, řekl mu Absalom: „To a to mluvil Achitofel; máme to učiniti, čili nic? Jakou dáváš radu?" [7] Chusaj Absalomovi odpověděl: „Není (to) dobrá rada, kterou dal Achitofel tentokrát! [8] Ty víš" – mluvil dále Chusaj – „že otec tvůj a muži, kteří jsou s ním, jsou jonáci a roztrpčené mysli, jako když rozlítí se v lese medvědice, které pobrali mladé; otec tvůj je také (zkušený) válečník, nebude tedy s lidem leniti. [9] Snad skrývá se nyní v roklích nebo na některém místě, které se mu zalíbilo; padne-li někdo (hned) na počátku, řekne každý, kdo o tom uslyší: „Poražen je lid, který se přidal k Absalomovi!" [10] Pak oslábne strachem každý, i nejsilnější, jehožto srdce je jako lví; víť veškeren lid israelský, že jest udatný otec tvůj a jonáci všichni, kdo s ním jsou. [11] Ale toto se mi zdá býti dobrá rada: Nechať se shromáždí k tobě veškeren Israel od Danu až do Bersabe, jako písek mořský bez počtu, a ty budeš prostřed nich; [12] tak naň udeříme, ať bude nalezen kdekoliv, přikryjeme ho jako rosa padající na zem a nenecháme ani jednoho z mužů, kteří jsou s ním. [13] Vejde-li do některého města, obvleče veškeren Israel to město provazy a strhneme je do potoka, že nebude ani kaménka z něho lze najíti." [14] Absalom a všichni muži Israelovi řekli: „Lepší je rada Chusaje Arčana, nežli rada Achitofelova!"

Tak Hospodinovým řízením zmařena byla dobrá rada Achitofelova, aby uvedl Hospodin na Absaloma pohromu.

[15] Řekl pak Chusaj kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Tak a tak radil Achitofel Absalomovi a starším Israelovým, ale já takto a takto jsem radil. [16] Nyní tedy pošlete rychlé,

---

Hl. 17. V. [3]. čti se LXX: *„Pak přivedu zpět všecek lid k tobě, jako se vracívá nevěsta ke svému ženichu, který ji hledá; jen nežádej života ni jediného muže, a všecek lid bude spokojen".* Bude-li David překvapen rychlým pochodem, snadno bude lze zmocniti se ho, věc nebude žádati mnoho lidských životův, a to se bude lidu velmi zamlouvati.

vzkažte Davidovi a rcete: „Nezůstávej této noci na stepích pouště, ale bez odkladu přejdi (Jordán), aby snad nebyl pohlcen král i všecek lid, který s ním jest."" [17] Jonatan pak stál s Achimaasem u studnice Rogel; i šla tam děvečka a pověděla jim to; oni pak šli, by donesli poselství králi Davidovi. Nesměli totiž ukázati se, nesměli vejíti do města. [18] (Přece) však viděl je kterýsi služebník a oznámil to Absalomovi. Oni však rychle odešli a vešli do domu jednoho muže v Bahurim, který měl studnici na dvoře; do té se spustili [19] a žena vzala přikrývku, zastřela jí otvor studnice, jako by sušila ječnou tluč, a tak se věc utajila. [20] Když pak přišli služebníci Absalomovi do domu k ženě a tázali se: „Kde jest Achimaas a Jonatan?" odpověděla jim žena (ta): „Přešli spěšně, okusivše maličko vody." Ti tedy (je) hledali, a když nic nenalezli, vrátili se do Jerusalema. [21] Když odešli, vystoupili onino ze studně, šli, a podali zprávu králi Davidovi řkouce: „Vstaňte a přepravte se rychle přes řeku, nebo tak a tak radil proti vám Achitofel!" [22] Vstal tedy David i veškeren lid, který s ním byl, a přepravili se přes Jordán; prve nežli se rozednilo, nezůstal ani jeden, kdo by se byl nepřepravil přes řeku.

[23] Achitofel vida, že se nestalo podle jeho rady, osedlal osla svého a sebrav se odjel domů, do města svého, učinil pořízení o domě svém, oběsil se, umřel a pochován byl do hrobu otce svého.

[24] Když byl již David v Mahanaim, Absalom přepravil se přes Jordán, on a všichni muži Israelovi s ním. [25] Ustanovil pak Absalom Amasu nad vojskem místo Joaba; Amasa byl syn muže z Jezrahelu, který slul Jetra; ten vešel k Abigaile, dceři Naasově, sestře Sarvie, která byla matkou Joabovou. [26] I rozbil stany Israel s Absalomem v Galaadsku. [27] Když přišel David do Mahanaim, Sobi, syn Naasův z Rabby ammonské a Machir, syn Ammihelův z Lodabaru, jakož i Berzellaj Galaadan z Rogelim, [28] přinesli mu ložní přikrývky, koberce, hliněné nádoby, pšenice, ječmene, mouky, pražmy, bobů, čočky, [praženého hrachu], [29] medu, másla, ovce a tučná telata; to dali Davidovi a lidu, který s ním byl, aby jedli; neboť se domnívali, že lid hladem a žízní na poušti zemdlel.

HLAVA 18. – [1] David tedy přehlédnuv lid svůj, ustanovil nad ním tisícníky a setníky; [2] třetinu dal pod moc Joabovi, třetinu v moc Abisaje, syna Sarviina, bratra Joabova, a třetinu do moci Etajovi, který byl z Getu. A pravil král lidu: „Potáhnu také já s vámi!" [3] Lid však odpověděl: „Nikoli, nepotáhneš! Neboť utečeme-li, nebude jim na nás příliš záležeti, ano, i kdyby padla polovice z nás, nebudou toho velmi vážiti, ježto ty jediný za deset tisíců jsi počítán; proto lépe jest, abys byl v městě, nám na pomoc." [4] Král jim odvětil: „Co se vám za dobré vidí, to učiním." Postavil se tedy král u brány a lid vycházel po svých četách, po stech a tisících. [5] Joabovi pak, Abisajovi a Etajovi přikázal král: „Zachovejte mi syna Absaloma!" Veškeren lid slyšel, když přikazoval král všechněm velitelům o Absalomovi.

[6] Tak vytáhl lid do pole proti Israelovi, a došlo k bitvě v lese Efraim. [7] Tam poražen byl lid israelský od vojska Davidova a padlo ho velmi mnoho toho dne – dvacet tisíc. [8] Bitva rozšířila se tam po veškeré krajině a bylo mnohem více lidí, které les pohubil, nežli těch, které meč zahladil toho dne.

[9] Přihodilo se pak, že se dostal Absalom ke služebníkům Davidovým sedě na mezku; když přijel (s ním) mezek pod hustý, veliký dub, uvázl za vlasy v dubě, a zůstal

V. [23]. *„město Achitofelova"* bylo podle 15, 12.: *Gilo.*

V. [25]. n. Místo *„Naas"* dlužno čísti s 1. Par 2, 13. 16. a s Lukiánovou recensí LXX: *„Isaj". Abigail,* jsouc sestrou *Sarviinou* a tedy také *Davidovou* byla dcerou *Isajovou.*

viseti mezi nebem a zemí, kdežto mezek, na kterém byl seděl, ušel. [10] Vida to kdos, oznámil to Joabovi řka: „Viděl jsem Absaloma, an visí na dubě." [11] I řekl Joab muži, který mu to oznámil: „Jestliže jsi (ho) viděl, proč jsi ho nepřihodí k zemi? A já bych ti dal deset lotů stříbra a jeden pás!" [12] Ten však Joabovi odpověděl: „Nikoliv, i kdybys odvážil do rukou mých tisíc (lotů) stříbra, nevztáhl bych ruky své na syna králova; neboť jsme slyšeli, kterak přikazoval král tobě, Abisajovi a Etajovi řka: „Šetřte mi syna Absaloma!" [13] Ale i kdybych to byl udělal hrdla se odváživ, dokonce nebylo by to mohlo zůstati tajno krále, a ty sám stál bys proti (mně)." [14] I řekl Joab: „Ne, jak ty myslíš, ale udeřím na něho před tebou!" Vzal tedy do ruky tři střely a vrazil je Absalomovi do srdce; a ježto vise na dubě, ještě se kýval, [15] běželo deset mladých oděnců Joabových, a bili do něho, až ho dorazili.

[16] Poté dal Joab zatroubiti a zastavil lid, aby nepronásledovali utíkajícího Israele, chtěje šetřiti lidí. – [17] Absaloma však vzali, hodili ho v lese do veliké jámy a snesli na něho velmi velikou hromadu kamení. – A tak utekl veškeren Israel domů.

[18] Absalom, když ještě byl živ, postavil si pomník, který je v údolí Královském, neboť (si) řekl: „Nemám syna, bude tedy toto památka jména mého." I nazval pomník ten podle jména svého, a sluje „Ruka Absalomova" do dneška.

[19] Když Achimaas, syn Sadokův, řekl: „Poběhnu a zvěstuji králi, že ho vysvobodil Hospodin podle práva z moci nepřátel jeho," [20] pravil mu Joab: „Nebudiž poslem dnes, ale oznam to jiného dne; nechci, abys to dnes zvěstoval, neboť syn králův umřel." [21] Poté však řekl Joab Chusimu: „Jdi a zvěstuj králi, cos viděl!" Chusi poklonil se Joabovi a běžel. [22] Tu Achimaas, syn Sadokův, opět řekl Joabovi: „Proč bych nemohl také já běžeti za Chusim?" Joab se ho tázal: „Proč chceš běžeti, synu můj? Nepřineseš dobrého poselství!" [23] On odvětil: „A co, poběhnu-li (přece)?" I řekl mu: „Běž!" Běžel tedy Achimaas cestou bližší a tak předběhl Chusiho.

[24] David seděl zatím mezi oběma branami. Strážný pak, který byl na vrchu brány, nade zdí, pozdvihnuv očí uzřel člověka, an běží sám. [25] I vzkřikl a oznámil to králi. Král řekl: „Je-li sám jediný, dobré poselství má v ústech!" Když on rychle blíž a blíže běžel, [26] uzřel strážný druhého člověka, jak běží, i zvolal shora řka: „Ukazuje se mi druhý člověk, an běží sám." Král pravil: „I ten je posel dobrý." [27] Když pravil strážný: „Zdá se mi, že běh prvního je běh Achimaasa, syna Sadokova," řekl král: „Dobrý muž to, a s dobrým poselstvím jde."

[28] Achimaas pak provolával králi: „Ať žije král!" A pokloniv se králi, padl před ním tváří k zemi řka: „Požehnán buď Hospodin, Bůh tvůj, že sevřel lidi, kteří pozdvihli rukou svých proti pánu mému, králi."

[29] Král se tázal: „Má se blaze (ten) jinoch, Absalom?" Achimaas řekl: „Pozoroval jsem veliký shon, ó králi, když Joab, tvůj služebník, posílal mne, služebníka tvého; jiného nevím." [30] „Pojď sem a stůj tuto" – pravil mu král. Když on přistoupil blíže a stál, [31] ukázal se Chusi; přišed řekl: „Dobrou novinu nesu, pane můj, králi; nebo vysvobodil tě podle práva Hospodin dnes z ruky všech, kteří povstali proti tobě." [32] I tázal se král Chusiho: „Má se blaze (ten) jinoch Absalom?" Chusi mu odpověděl: „Staniž se jako tomu jinochovi nepřátelům pána mého, krále, a všem, kdož povstávají proti němu se zlými úmysly!" [33] Král zarmoutiv se vystoupil do horní jizby brány a plakal. Cestou mluvil takto: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj! Kéž bych mohl zemříti místo tebe, Absalome, synu můj, synu můj, Absalome!"

David vrací se slavně do Jerusalema a ujímá se vlády. (19, 1.–20, 26.)

HLAVA 19. – [1] Když bylo Joabovi oznámeno, že král pláče a kvílí pro syna svého, [2] obrátilo se vítězství toho dne v pláč všemu lidu, neboť slyšel lid ten den, že bylo praveno: „Zármutek má král pro syna svého." [3] A tak plížil se lid toho dne vcházeje do města, jako se plíží lid v bitvě na útěk obrácený. [4] Král tedy zakryv si hlavu, křičel hlasem velikým: „Synu můj, Absalome, Absalome, synu můj, synu můj!" [5] I vešel Joab ke králi do domu a řekl: „Tys potupil dnes do očí všecky služebníky své, kteří vysvobodili život tvůj, jakož i život synů tvých a dcer, život žen tvých a život ženin tvých. [6] Miluješ ty, kteří tě nenávidí, a v nenávisti máš ty, kteří tě milují; dnes jsi ukázal, že si neváží vůdců a služebníků svých; nyní vpravdě poznávám, že by ti bylo milé, kdyby jen Absalom byl živ, a my všichni byli pobiti. [7] Nyní tedy vzchop se, jdi a promluvou dosti učiň služebníkům svými; nebo přisahám ti při Hospodinovi, nevyjdeš-li, že nezůstane s tebou ani jeden této noci; a to bude ti horší, nežli všecka neštěstí, která na tebe přišla od mládí tvého až dosud!" [8] Vzchopil se tedy král a posadil se ve bráně; když bylo pověděno všemu lidu, že král sedí ve bráně, přišlo všecko množství před krále.

Israel tedy utekl domů. [9] Tu hádal se veškeren lid všech kmenův Israelových říkaje: „Král vysvobodil nás z ruky našich nepřátel; vysvobodil nás z ruky Filišťanův; a nyní utekl ze země pro Absaloma! [10] Absalom však, kterého jsme pomazali (za krále) nad sebou, zahynul v boji. Dlouho-li budete dřepěti a nepůjdete pro krále, byste ho přivedli zpět?"

[11] Král David pak vzkázal kněžím Sadokovi a Abjatarovi: „Rcete starším judským: „Proč byste měli býti posledními mezi těmi, kdo chtějí uvésti krále zase domů?"" – Řeč všeho Israele došla totiž krále v jeho domě. – [12] „Jste (přece) bratři moji, jste kost má i maso mé; proč máte býti posledními mezi těmi, kdož uvedou krále zase domů?" [13] Amasovi pak rcete: „Zda nejsi ty kost má a maso mé? Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebudeš-li vůdcem vojska přede mnou navždy místo Joaba!"" [14] Tak naklonil (si) srdce všech mužů judských jako jednoho muže, i poslali ke králi, řkouce: „Vrať se ty i všichni služebníci tvoji!"

[15] Když se král vracel a přišel až k Jordánu, byl všecek lid judský již v Galgale, aby vyšel vstříc králi a převedl jej přes Jordán.

[16] Semej, syn Gery, Benjaminovce z Bahurim, šel rychle dolů s muži judskými vstříc králi Davidovi; [17] tisíc mužů z Benjamina bylo s ním; také Siba, služebník z domu Saulova, patnáct synů jeho a dvacet služebníků bylo s nimi; ti skočili do Jordánu před králem, [18] přešli brody, aby převedli královu rodinu a učinili, co jim přikáže. Když již král Jordán přešel, Semej, syn Gerův, padl před ním [19] a prosil ho: „Nepočítej mi, pane můj, nepravosti, a nevzpomínej, že tě tupil služebník tvůj toho dne, kdy jsi vyšel, pane můj, králi, z Jerusalema; nedbej toho, králi! [20] Neboť já, služebník tvůj, uznávám hřích svůj; a proto dnes přišel jsem první ze všeho domu Josefova, abych vyšel vstříc pánu svému, králi." [21] Abisaj, syn Sarviin, ujav se slova, pravil: „Což nebude zabit Semej proto, že zlořečil pomazanému Hospodinovu?" [22] I řekl David: „Nestarejte se tolik o mne, synové Sarviini! Proč chcete býti mi dnes satanem? Dnes by měl býti zabit

---

Hl. 19. V. [8]. *„Israel"* = stoupenci Absalomovi.

V. [16]. *Semej,* když viděl, že se karta obrátila, šel do prosa. Viz o něm výše 16, 5. nn.

V. [17]. *n. Benjaminovci* vidouce, že *Judovci* se přiklonili zase ke králi, a že by odporem proti Davidovi ničeho nepořídili, zápolí s Judovci v projevech oddanosti (loyalnosti). – O *Sibovi* viz výše 16, 1. nn. – Místo *„když již Jordán přešel"* lépe *„když již se chystal přejíti".*

někdo v Israeli?

Což nevím, že já dnes stal jsem se králem nad Israelem?" [23] A Semejovi král řekl: „Neumřeš!" Také mu (na to) přisáhl.

[24] Též i Mifiboset, syn Saulův, vyšel vstříc králi; nemyl si nohou, nestříhal brady; ani svých šatů nepral od toho dne, kdy byl král odešel, až do dne, kdy se vracel v pokoji. [25] Když vyšel z Jerusalema králi vstříc, tázal se ho král: „Proč jsi nešel se mnou, Mifiboseto?" [26] „Pane můj, králi," – odpověděl – „služebník můj pohrdl mnou, když jsem mu řekl já, služebník tvůj, aby osedlal osla, bych vsedna odjel s králem; – kulhá totiž služebník tvůj. – [27] Ano i obžaloval mne, služebníka tvého, u tebe, pána mého, krále. Ale ty, pane můj, králi, jsi jako anděl Boží; učiň, co se ti líbí. [28] Nebo dům otce mého nezasluhoval nežli smrt před pánem mým, králem; ty však jsi posadil mne, služebníka svého, mezi hodovníky stolu svého; proto do čeho mohl bych si právem stěžovati, neb oč bych měl ještě volati ke králi?" [29] Řekl mu tedy král: „Co ještě mluvíš? Pevné bude, co pravím: „Ty a Siba rozdělte se o statky!" [30] Mifiboset odvětil králi: „Ať si vezme třebas všecko, jen když se vrátil pán můj, král, v pokoji domů!"

[31] Ba, i Berzellaj Galaaďan, vyšed z Rogelim, doprovodil krále přes Jordán, hodlaje ho provázeti také za řekou. – [32] Berzellaj Galaaďan byl velmi stár, bylo mu totiž osmdesát roků; on opatřoval krále stravou, když sídlil v Mahanaim, ježto byl velmi zámožný muž. – [33] I řekl král Berzellajovi: „Pojď se mnou, bys odpočíval bezpečně se mnou v Jerusalemě!" [34] Berzellaj však řekl králi: „Kolik dní z mého života mi zbývá, bych šel s králem do Jerusalema? [35] Osmdesát let mi je dnes; nemám již svěžích smyslů, bych rozeznávati mohl, co sladkého jest a co hořkého; nemůže tedy kochati se služebník tvůj v pokrmu ani v nápoji. Či mohu ještě naslouchati hlasu zpěváků a zpěvaček? Proč by byl služebník tvůj na obtíž pánu svému, králi? [36] Maličko (ještě) půjdu já, služebník tvůj, od Jordánu s tebou. Nepotřebuji té odplaty, [37] ale budiž mně, služebníku tvému, dovoleno vrátit se, bych umřel ve svém městě a pochován byl vedle hrobu otce svého a matky své. Je tu však služebník tvůj Chamaam, ten ať jde s tebou, pane můj, králi, a tomu učiň, jak za dobré uznáš." [38] Řekl mu tedy král: „Nechať jde se mnou Chamaam, a já mu učiním, cokoli se tobě líbiti bude; a čehokoli požádáš ode mne, vše obdržíš." [39] Když pak přešel všecek lid i král Jordán, políbil král Berzellaje a požehnal ho, on pak vrátil se domů.

[40] Pak bral se král do Galgaly a Chamaam s ním. Veškeren lid judský převedl krále, kdežto z lidu israelského byla přítomna toliko polovice. [41] Proto všichni muži israelští přišli ke králi a řekli mu: „Proč tě ukradli bratři naši, muži judští, a převedli krále i rodinu jeho přes Jordán, když tě všecko mužstvo Davidovo je jeho (národ)?" [42] Tu odpověděli všichni muži judští mužům israelským: „Protože bližší je, nám král; proč se hněváte o to? Dal nám král co jísti, nebo jsme dostali dary?" [43] Israelští Judským odpověděli: „Deseti díly jsme více u krále a proto náleží král David více nám nežli vám; proč udělali jste nám (tu) křivdu, že nebylo nám prvním oznámeno, bychom zase přivedli krále svého?" Judští však odpověděli Israelským velmi tvrdě.

V. [28]. n. *„dům otce mého"* = Saulovci. Srv. 21, 7, – *„posadil mne mezi hodovníky stolu svého"* podle 9, 10.

V. [37]. Podle 3. Král 2, 7. byl *Kimhám* (hebr.) *Barzillajův syn.*

V. [43]. Nás je deset kmenů, máme tedy na krále 10 dílů, kdežto vy, Judovci, jsouce toliko kmen *jeden,* máte také na krále pouze díl *jeden.*

HLAVA 20. – [1] Byl tam náhodou také jeden ničemník, jménem Seba, syn Bochrův, Benjaminovec; ten zatroubil a řekl:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově;
vrať se do svého domova, Israeli!"

[2] Odloučil se tedy všecek Israel od Davida a táhl za Sebou, synem Bochrovým; muži judští však zůstali u svého krále od Jordánu až do Jerusalema.

[3] Když pak přišel král do domu svého do Jerusalema, vzal deset ženin, které byl zanechal, by doma hlídaly, a dal je pod dozor; dával jim výživu, ale nevešel k nim; a zůstaly zavřeny až do dne smrti své, živy jsouce jako vdovy.

[4] Poté řekl král Amasovi: „Svolej mi všecky muže judské na třetí den a ty dostav se také!" [5] Odešel tedy Amasa, by svolal Judovce, ale prodléval déle, než mu byl král ustanovil. [6] Proto řekl David Abisajovi: „Nyní více trápiti nás bude Seba, syn Bochrův, než Absalom; proto vezmi služebníky pána svého a pronásleduj ho, by snad nenalezl měst hrazených a neušel nám!" [7] Vyšlo tedy s ním mužstvo Joabovo, jakož i Kereťané a Feleťané a všichni rekové; vytáhli z Jerusalema, by honili Sebu, syna Bochrova.

[8] Když byli u velikého kamene, který je v Gabaonu, přišel Amasa jim vstříc. Měl pak Joab úzkou řízu podle míry těla svého, a na té měl připásaný meč; ten splýval (mu) v pochvě po břiše, a byl tak udělán, že lehkým hnutím mohl vyjeti a poraniti. [9] I řekl Joab Amasovi: „Zdráv bud, bratře můj!" A vzal Amasu pravou rukou za bradu, jako by ho chtěl políbiti. [10] Amasa však nezpozoroval meče, který měl Joab. – I udeřil ho v bok, že vykydl jeho střeva na zem; druhé rány ani (mu) již nedal, ježto byl mrtev. Pak honili Joab a Abisaj, bratr jeho, Sebu, syna Bochrova. [11] Mezitím někteří muži z druhů Joabových, stojíce vedle mrtvoly Amasovy, pravili: „Hle, to je ten, který chtěl býti průvodcem Davidovým místo Joaba!"

[12] Amasa, krví zbrocený, ležel prostřed cesty. Kterýs muž vida, že se zastavuje veškeren lid, aby se podíval naň, odpravil Amasu s cesty na pole a přikryl jej rouchem, aby se nezastavovali pro něho tudy jdoucí. [13] Když tedy byl odpraven s cesty, šel každý za Joabem, aby honili Sebu, syna Bochrova.

[14] Ten prošel mezitím všecky kmeny Israelovy (a přišel) až do Abel-Bet-Maachy, a všichni muži vybraní shromáždili se k němu. [15] Přišli tedy a napadli ho v Abel-Bet-Maaše; obklíčili město náspem a oblehli je; všechen pak lid, který byl s Joabem, usiloval pobořiti zdi.

[16] Tu zvolala jedna moudrá žena z města: „Slyšte, slyšte, roete Joabovi: „Přistup sem, abych s tebou promluvila!"" [17] Když on k ní přistoupil, tázala se ho: „Jsi ty Joab?" On odpověděl: „Jsem." Řekla mu tedy: „Poslyš řeči služebnice své!" Když on odpověděl: „Slyším," [18] pravila zase ona: „Říkali ve starém přísloví: „Kdo se ptají, ať se ptají v Abele:" a tak (také) činili, [19] Nejsem já ta, která odpovídá pravdu v Israeli? A ty usiluješ zkaziti město a vyvrátit matku v Israeli? Proč ničíš dědičný majetek Hospodinův?" [20] Joab odpovídaje, řekl: „Odstup, odstup to ode mne! Neničím ani nebořím! [21] Ne tak, ale člověk s hor Efraimských, jménem Seba, syn Bochrův, pozdvihl ruku svou proti

---

Hl. 20. V. [4]. *David* slíbil *Amasovi* 19, 13., že ho učiní vrchním velitelem *místo Joaba.* Rozkaz tuto daný byl jakýmsi počátkem toho slibu královského. Toho však nemohla snésti ctižádostivost a žárlivost Joabova, proto svého soka sprovodil se světa.

V. [14]. *„Ten" – Seba.* – Podle opraveného znění dlužno překládati: *„Tento prošel všecky kmeny Israelovy, oni však jím pohrdli. Přišel tedy do Ábhél-Béth-Ma-'achá, a všichni Bochrovci (přišli) za ním".*

králi Davidovi; vydejte toliko jeho a odtrhneme od města!" I řekla žena Joabovi: „Hle, hlava jeho bude ti hozena přes zeď!" [22] A šla ke všemu lidu a moudře s nimi rozmlouvala; sťavše tedy hlavu Seby, syna Bochrova, vyhodili ji Joabovi. Ten pak zatroubil, a rozešli se od města, každý do svého domova.

Joab vrátil se do Jerusalema ke králi [23] a byl nade vším vojskem Israelovým; Banajáš, syn Jojadův, byl nad Kereťany a Feleťany, [24] Aduram nací daněmi, Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem, [25] Sivá písařem, Sadok a Abjatar byli kněžími, [26] a Ira Jairovec byl Davidovým rádcem.

O dalším úpadku domu Saulova. (2. Král 21, 1.–14.)

HLAVA 21. – [1] Byl také hlad za dnů Davidových tři léta po sobě; když se tázal David úst Hospodinových, řekl Hospodin: „(To je) pro Saula a jeho dům, (pro) krevní vinu, že povraždil Gabaoňany." [2] Král tedy povolal Gabaoňany a řekl jim: – Gabaoňané nepatřili k Israelitům, ale byli zbytky Amorrhejských; synové Israelovi kdysi se jim zavázali přísahou; avšak Saul chtěl je vypleniti z horlivosti pro syny Israelovy a Judovy. – [3] Řekl tedy David Gabaoňanům: „Co vám mám učiniti? A čím bude smířena vina na vás spáchaná, byste (zase) dobrořečili dědičnému majetku Hospodinovu?" [4] Když pak mu pravili Gabaoňané: „Nemáme pře o stříbro ani o zlato, ale proti Saulovi a proti domu jeho (máme při), aniž chceme, aby kdo byl zabit z Israele," tázal se jich král: „Co tedy chcete, abych vám učinil?" [5] Oni odpověděli králi: „Toho muže, který nás potíral a nespravedlivě potlačoval, musíme zahladiti tak, aby ani jeden nezůstal z rodu jeho ve všech končinách israelských. [6] Budiž nám dáno sedm mužů z jeho synů, bychom je pověsili Hospodinu v Gabae Saula, kdysi vyvolence Hospodinova!" I řekl král: „Dám (vám je)." – [7] Král však ušetřil Mifiboseta, syna Jonatana, syna Saulova, pro přísahu Hospodinovu, která vázala Davida s Jonatanem, synem Saulovým. – [8] Vzal tedy král dva syny Resfy, dcery Ajovy, které porodila Saulovi, Armona a Mifiboseta, jakož i pět synů Meraby, dcery Saulovy, které byla porodila Hadrielovi, synu Berzellaje, který byl z Molati, [9] a vydal je v ruce Gabaonských; ti je pověsili na hoře před Hospodinem. Tak zahynulo těch sedm spolu zabitých v prvních dnech žně.

[10] Resfa však, dcera Ajova, vzala houni, prostřela si ji na skále, od počátku žně, až na ně počala voda s nebe kapati, a nedala jich trhati ptákům ve dne ani zvěři v noci. [11] Když bylo Davidovi oznámeno, co učinila Resfa, dcera Ajova, ženina Saulova, [12] šel David a vzal kosti Saula a Jonatana, syna jeho, od obyvatelů Jabesu galaadského, kteří je byli tajně vzali z ulice betsanské, kdež je byli pověsili Filišťané, zabivše Saula na Gelboe. [13] Vzal tedy odtud kosti Saulovy jakož i kosti Jonatana, syna jeho, a sebravše také kosti těch, kteří byli (právě) pověšeni, [14] pochovali je s kostmi Saulovými a s

---

V. [23].–[26]. je zlomek soupisu Davidových úředníků, jako 8, 16.– 18.

Hl. 21. V. [1]. n. *„za dnů Davidových"* ne po tom, co vypravováno v předešlé hl. 20., ale mnohem dříve, podle všeho v prvních letech panování Davidova, snad v letech 1002–999. Podle Jos 9, 3. nn. přisahali předáci Israelovi, že Gabaoňanů nepobijí jako jiné národy palestinské. Hřešil tedy Saul proti té přísaze, a hřích ten žádal, by bylo zaň učiněno dosti. –

V. [3]. *„dědičný majetek Hospodinův"* = Israel 20, 19.

V. [4]. čti podle heb.: *„Nejde o stříbro ni zlato mezi námi a Saulem a domem jeho; ani o to nám nejde, bychom někoho z Israele zabili".* Gabaoňané mluví podle tehdejšího práva krviny. Ježto Saul je pobil, žádají, by Saul byl za to potrestán na svém rodě. Nežádají za smrt jiného Israelity, když tu jsou potomci Saulovi. – Také krvemstitel u dnešních Arabů hledá utratit nejprve *vraha;* nemůže-li ho dosáhnouti, hledá *otce, syna* jeho nebo *dalšího příbuzného až do pátého kolena.* (Jaussen.)

V. [10]. n. *„jich"* = mrtvol pověšených.

kostmi Jonatana, jeho syna, v území Benjaminově v bočním lůžku hrobu Kisa, otce jeho; učinili vše, co byl přikázal král.

Poté byl zase Bůh zemi milostiv.

O čtyřech válkách Israelitů s Filišťany. (21, 15.–22.)

[15] Zase vznikla válka Filišťanů proti Israelovi, i táhl David a služebníci jeho s ním, a bojovali proti Filišťanům. Když však David ochaboval, [16] Jesbibenob z rodu Arafova, jehož kopí mělo železo, vážící tři sta lotů, a který měl za pasem nový meč, usiloval Davida zabíti. [17] Ale Abisaj, syn Sarviin, přispěl mu na pomoc, udeřil Filišťana a zabil jej. Tu zapřisáhli se muži Davidovi řkouce: „Nesmíš již jíti s námi do boje, abys nezhasil svíce Israelovy!"

[18] *Ve* druhé válce v Gobu proti Filišťanům, Sobochaj Husaťan zabil Safu z rodu Arafova [z pokolení obřího].

[19] Ve třetí válce v Gobu proti Filišťanům zabil Bohdan, syn Lesův, tkadlec betlémský, (bratra) Goljáše Geťana; dřevo jeho kopí bylo jako vratidlo tkalcovské.

[20] Čtvrtá válka byla v Getu; v té byl muž vysoký, který měl na rukou i na nohou po šesti prstech, tedy (úhrnem) dvacetčtyři, a byl z rodu Arafova. [21] Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samy, bratra Davidova.

[22] Ti čtyři narodili se v Getu, byli z rodu Arafova a padli rukou Davidovou a služebníků jeho.

Davidova píseň díků. (22, 1.–51.)

HLAVA 22. – [1] David pronesl k Hospodinu slova této písně v den, kdy ho vysvobodil Hospodin z ruky všech nepřátel jeho, i z ruky Saulovy. – [2] Řekl:

Hospodin je skála má i pevnost;
on je také vysvoboditel můj.
[3] Bůh je má síla, doufat budu v něho;
štít můj je, jakož i roh záchrany mé;
vyvýšení mé a útočiště,
spasitel můj, který mě násilí zbavil.
[4] Chvály hodného vzýval jsem Hospodina,
a tak nepřátel svých byl jsem zproštěn.

[5] Obklíčily mě totiž hrůzy smrti,
přívaly onoho světa mne poděsily.
[6] Provazy pekel mě dokola zatahovaly,
náhle mě překvapila tenata smrti.
[7] V soužení svém vzýval jsem Hospodina,
Boha svého jsem se dovolával;
a on vyslyšel z paláce svého hlas můj,
naříkání mé došlo jeho sluchu.

V. [15].–[22]. *je doplněk* ke hl. 5.

Hl. 22. Tento zpěv díků byl pojat také do žaltáře jakožto *Žalm 17.*

V. [3]. Slovem *„silný"* – *„síla"* překládá Vulg. hebr.: *„skála"*. – *„Roh"* je známka síly (zvířata rohatá), *„roh záchrany"* tedy: *„mocná spása"*. Srv. píseň Anninu 1. Sam 2, 1. Srv. také 3. Král 2, 28. – Místo *„vyvýšení mé"* hebr.: *„tvrz má"*.

[8] Pohnula a zachvěla se země,
hory v základech rozkolísaly se,
zatřásly se, neb se hněval.
[9] Počal vystupovat kouř z jeho chřípí,
a z úst jeho oheň zžírající,
uhlí od něho se rozpálilo.

[10] Nebesa naklonil a dolů se snesl,
mrákotu maje pod nohama svýma.
[11] Vystoupil na cheruby, a (pak) letěl,
na perutech větrných se vznášel.
[12] Ze tmy si učinil kol sebe takořka závoj
a cedí vodu s nebes zamračených.
[13] Od záblesku jeho obličeje
uhlí řeřavé se rozpaluje.

[14] Tu počal Hospodin hřímati s nebe dolů,
Svrchovaný vydávati hlas svůj.
[15] Vyslal (svoje) střely a rozptýlil je,
zablýskal svými blesky a zahladil je.
[16] Tu se ukázaly propasti mořské,
obnaženy byly základy země,
protože (jim) Hospodin začal hrozit,
protože zavanul dech jeho rozhorlení.

[17] Vztáhnuv ruku s výše, uchopil mě,
vytáhl mě ze spoust velké vody.
[18] Zbavil mě mocného protivníka mého
a mých nepřátel; byliť silnější mne.
[19] Přepadl mě náhle v den mé tísně,
avšak Hospodin stal se oporou mojí.
[20] Vyvedl mě na prostranství volné,
vysvobodil mě, že jsem se mu líbil.

[21] Odplatil mi Pán dle mé spravedlnosti,
a dle čistoty rukou mých odměnil mě.
[22] Neboť dbal jsem Hospodinových cest,
bezbožně jsem se nespustil Boha svého.
[23] Měl jsem na očích všecka jeho práva,
a jeho příkazů jsem neodmítal.
[24] Byl jsem dokonale poctivý k němu,
a své nepravostí jsem se střehl.

V. [10]. n. *Cherubové* jsou Božím trůnem. Srv. Ex 25, 18.–22; 37, 7.–9; Ez 9, 3; 10, 1. nn.

V. [14]. n. „Hlas" Svrchovaného = *hromobití.* – *„Střely jeho"* = ohnivé blesky. – *„rozptýlil je, zahladil je"* – nepřátele Davidovy. – *„začal hrozit"* = rozkřikl se, obořil se na ně *hromobitím.* – Jahve se tolik hněvá *na nespravedlnost,* kterou páchali Davidovi nepřátelé.

V. [19]. n. *„přepadl mě"* protivník, o němž v. 18a.

V. [22]. *„cesty Hospodinovy"* = způsob života, zákony Hospodinovými vymezeného.

[25] Ano, to odplatil mi Pán dle mé správnosti,
a že ruce mé čisty jsou před jeho tváří.
[26] (Neboť) ke svatým se chováš svatě,
a k rekům (věrnosti) dokonale (věrně).
[27] S vybranými vybraně si vedeš,
s úskočným však dle jeho úskočnosti.

[28] Lidi ubohé ty zachraňuješ,
a svým zrakem pyšné ponižuješ.
[29] Ano, tys má svíce, Hospodine,
ty, Pane, temnost moji osvěcuješ.
[30] Ano, v tobě běžím přepásaný,
v Bohu mém já přeskakuji hradbu.

[31] Bůh – neposkvrněny jsou cesty jeho,
výroky Hospodinovy zčištěny ohněm;
štít jest on všech, kteří doufají v něho.
[32] (Nebo) kdo je Bůh krom Hospodina?
a kdo Silný kromě našeho Boha,
[33] Boha, který přepásal mě silou,
a mou cestu dokonale srovnal?

[34] Rovné jelenům činil nohy moje,
a na výšiny mé postavil mě.
[35] Vycvičil mi ruce do zápasu,
učinil takořka kovový luk z mých paží.
[36] Ty jsi poskytl mi štít své spásy,
blahosklonnost tvá mě zveličila.

[37] Uvolnil jsi moje kroky pode mnou,
a mé kotníky neochabovaly.
[38] Stíhal jsem své nepřátele a potřel;
nevrátil jsem se, až jsem je zničil.
[39] Zahubil jsem je a zlomil, že nepovstali,
(ale) leželi mi pod nohama.

[40] Tys mě přepásal silou do zápasu,
srazils pode mne mé protivníky.
[41] Nepřátel mých vydal jsi mi šíji,
nenávistníků mých, a tak jsem je zničil.
[42] Volali, nebyl však, kdo by je vysvobodil;
k Hospodinu, avšak neslyšel jich.
[43] Zdrtil jsem je jako na zemi prach,
jak bláto ulic jsem je zetřel a zdupal.

V. [25]. Jahve s lidmi nakládá podle toho, jak se chovají k Hospodinu, tedy podle toho, *co si zasloužili.*

V. [31]. *„cesty Boží"* = způsob, jak s lidmi nakládá. – *Slovo Boží* je takořka *ryzí zlato,* v ohni roztavené a všech přimíšenin zbavené, je čisté, *beze lži.* Co slibuje, také plní.

44 Zachránils mě, když se lid můj vzbouřil;
střehl jsi mne, bych byl hlavou národů.
45 Lidé kterých jsem neznal (prv), sloužili mi;
cizinci, (kteří) mi (prve) odpírali,
(potom) na slovo mne poslouchali.
46 Synové ciziny se vysílili,
ve svých úzkostech pak krčili se.

47 Živ buď Hospodin a požehnán Bůh můj;
vynášen buď silný Bůh mé spásy!
48 Bože, tys mi dopřál odvety dojít,
a ty podmanil jsi národy mně;
49 Tys mě vyvedl z mých protivníků,
nad mé nepřátele povýšils mě,
ty jsi nespravedlivce mě zbavil.
50 Proto tě slavím, Pane, mezi národy
a jménu tvému prozpěvuji píseň.

51 Tobě, jenž velice pomáháš svému králi,
a milost činíš svému pomazanému,
Davidu i rodu jeho na věky.

Davidova poslední slova. (23, 1.–7.)

HLAVA 23. – 1 Toto pak jsou poslední slova Davidova:

Řekl David, syn (to) Isaijův,
řekl muž, jemuž se dostalo zaslíbení
o pomazaném Boha Jakobova,
(řekl) výtečný pěvec Israelův.

2 Duch (to) Hospodinův, (který) mnou mluví
a řeč jeho (prochází) jazykem mým.
3 (Ke mně) promlouvá Bůh Israelův,
ke mně mluví Silný Israelův:

„Nad lidmi kdo panuje spravedlivě,
ten, kdo panuje (jim) v bázni Boží,
4 je jako zora při východu slunce,

V. 44. n. Kterých národů stal se hlavou, viz 2. Sam 8, 1.–14. Tamtéž viz lidi národy, kterých dříve David neznal, kteří pak stali se jeho poddanými.

V. 51. je bohoslužebný dodatek mesiášský. Srv. 1. Sam 2, 10; 2. Sam 7 12.–16.

„Tento Davidův žalm vykládán často o Mesiášovi. David jest obrazem Krista Pána, a tento děkuje Bohu Otci za to, že dal mu zvítěziti nad hříchem, nad smrtí, a že mu dal v církvi panovati nad národy, nad pohany. Je podle toho jen nepřímo mesiášským. Slova, která jsou v žalmu řečena o nepřátelích Davidových, lze uvésti o nepřátelích trpícího Krista. Tak užito v. 2. 48. 49. ve stupňové vložce smrtné neděle." (Sedláček.) Některých vv. užívá církev při modlitbách ke cti Svátosti oltářní (v. 2. 3. 4. 10.). Jeť Eucharistie naše skála, naše tvrz, útočiště a zdroj síly na cestě života a v boji s nepřáteli naší spásy. Srv. jak líčen příchod Boha na soud v. 8.–16. a oč milostněji snáší se při mši sv. na oltář!

která rdí se zrána, kdy není mraků,
a jako bylina ze země pučící deštěm.

[5] Ačkoli nebyl tak velký před Bohem dům můj,
přece úmluvu věčnou učinil se mnou,
v každé příčině pevnou, utvrzenou,
že všecko blaho mé, vše, co si přeji, (se plní),
a že v tom nic není, co by se nedařilo.

[6] Všichni však zlí budou vypleněni jak trní,
které (holou) rukou nebývá bráno,
[7] ale kdokoli chce dotknout se ho,
zbrojí se železem a od kopí dřevcem;
ohněm zapálené shoří až na prach."

Seznam Davidových junáků. (23, 8.–39.)

Junáci prvého (v. 8b.–17.), druhého a třetího řádu (v. 18.–39.).

[8] Toto jsou jména Davidových junáků:
Sedící na sedadle, nejmoudřejší, kníže mezi třemi; ten je jako útloučký dřevní červíček a přece pobil osm set (mužů) jedním rázem.
[9] Po něm je Eleazar, syn Dodův, Ahohovec. Byl mezi třemi junáky, kteří byli s Davidem. Když Filišťané zhaněli (Israele), když shromáždili se tam k boji, [10] a když mužstvo Israelovo ustoupilo, on stál a bil Filišťany, až mu ruka zemdlela a ztrnulá s mečem; ten den způsobil Hospodin veliké vítězství, a lid, který byl utekl, vrátil se, aby sebral kořist se zabitých.
[11] A po něm (je) Semma, syn Ageův z Charodu. Kdysi shromáždili se Filišťané v Lechi, kde bylo pole plné čočky. Když pak lid před Filišťany utekl, [12] stál on prostřed toho pole, bránil ho a porazil Filišťany; i způsobil Hospodin veliké vítězství.
[13] Ti tři, kteří byli prvními ze třicíti, vytáhli také již před tím a přišli v dobu žně k Davidovi do jeskyně Odollam.
Když leželo vojsko Filišťanů v Údolí obřím, [14] byl David v pevnosti, avšak Betlem byl obsazen Filišťany. [15] I vyslovil David žádost: „Kéž mi dá někdo napít se vody z cisterny, která je v Betlémě u brány!" [16] Pronikli tedy ti tři junáci vojskem Filišťanů, navážili vody z cisterny betlemské, která byla u brány, a přinesli Davidovi; on však nechtěl píti, ale vylil ji v obět Hospodinu [17] řka: „Chraniž mne Hospodin, abych to učinil! Mám píti krev těchto lidí, kteří šli s nebezpečím života?" Nechtěl tedy píti. To učinili tři největší junáci.
[18] Také Abisaj, bratr Joabův, syn Sarviin, byl prvním ze třiceti. Ten pozdvihl kopí své proti třem stům a pobil je; byl slavný mezi třiceti, [19] ano byl z těch třiceti nejznamenitější, takže byl knížetem mezi nimi, ale třem prvním se nevyrovnal.

Hl. 23. V. [5]. Viz o té smlouvě výše 7, 4. –17. Ježto se opírají slova Davidova o mesiášské sliby hl 7 je zřejmo, že je mnozí vykladatelé mohou právem vykládati v tom smyslu (mesiášském).

V. [8].–[38]. podán také 1. Par 11, 11.–41. – V. 8. dlužno přeložiti: *„Išbóšet, z Béth-Kemónu, první ze tří, ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem."* Srv. 1. Par 27, 2. Tam jmenován jeho otec: *Zabdiél.* – Ti tři, ze kterých byl Išbaal první byli: *Išbaal, Eleazar* (v. 9.) a *Semma* (v. 11.).

V. [13]. O jeskyni *Odollam* viz I. Sam

V. [14]. n. *„v pevnosti"* Sionské.

[20] Pak byl Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, velikých činů, z Kabseelu; ten zabil dva lvy moabské, ten se spustil a zabil lva v cisterně toho času, kdy byl sníh; [21] ten zabil také kteréhos Egypťana, muže, který stál za podívanou; ten měl v rukou kopí, i vyšel na něho s holí, mocí vytrhl Egypťanovi kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. [22] To učinil Banajáš, syn Jojadův; [23] též on byl slavný mezi třiceti junáky; vynikal nad těch třicet, avšak (oněm) třem se nevyrovnal; David si ho učinil nad svou osobní stráží.

[24] Asael, bratr Joabův, patřil do (těch) třiceti; Elchanan, syn Dodův z Betlema,
[25] Semma z Harodu, Elika z Harodu,
[26] Heles z Faltu, Hira, syn Akkesův z Tekuy,
[27] Abiezer z Anatotu, Sobochaj z Husy,
[28] Selmon Ahohovec, Marahaj, Netofan,
[29] Heled, syn Baanův, také Netofan, Itaj, syn Ribajův z Gabay Benjaminovců,
[30] Banajáš, Faratoňan, Heddaj z údolí Gaas,
[31] Abialbon, Araban, Azmavet z Beromi,
[32] Eliaba, Salaboňan, synové Jassenovi, Jonatan,
[33] syn Semmy z Orori, Ahiam, syn Sararův, Arořan,
[34] Elifelet, syn Aasbaje, Maachana, Eliam, syn Achitofelův, Gelan,
[35] Hesraj z Karmelu, Faraj z Arabu,
[36] Igaal, syn Natanův ze Soby, Bonni z Gaddu,
[37] Selek, Ammoňan, Naharaj, Beroťan, oděnec Joaba, syna Sarviina,
[38] Ira, Jetřan, Gareb, také Jetřan,
[39] a Urjáš, Heťan.

Úhrnem třicet sedm.

Sčítání lidu. (24, 1.–25.)

HLAVA 24. – [1] Opět probudil se hněv Hospodinův proti Israelovi; neboť ponukl Davida na ně, aby řekl: „Jdi, sečti lid israelský i judský!"

[2] Řekl tedy král Joabovi a velitelům svého vojska: „Projděte všecky kmeny israelovy od Danu až do Bersaby, a sečtěte lid, abych věděl počet jeho." [3] I řekl Joab králi: „Přidejž Hospodin, Bůh tvůj, k lidu tvému tolik, kolik ho nyní jest, ano rozmnož ho stonásobně před očima pána mého, krále; ale co míní pán můj, král, takovou věcí?" [4] Protože však nabyla vrchu řeč králova nad slovy Joaba i vojevůdců, vyšel Joab a vojevůdcové od krále, aby sečetli lid Israelův. [5] Přešedše Jordán přišli do Aroeru, na pravou stranu města, které je v údolí Gad; [6] pak přešli přes Jazer do Galaadu, jakož i do nížiny Hodsi,

---

Hl. 24. V. [1]. 1. Par 21. 1.: *„Povstal Satan proti Israelovi a ponukl Davida . . ."* Hospodinovi tu přičteno, co dopustil. (Sanchez.) Zřejmo, že *dopuštění* sluje tu *rozkazem,* ježto moha to zabrániti, nezabránil, chtěje tak potrestati bezbožné. (Theodoret.)

V. [3]. Podle 1. Par 21, 3, upozorňuje Joab, že Davidova snaha sčítati lid je *hříšná.* Jak bývá, král i *lid* zpyšněl po tolika vítězstvích, zapomněl, kdo mu je dal, a přičítal je *sám sobě;* v tom nadutém národním sebevědomí chce věděti, jak veliká jest jeho branná moc, kolik má vojska, na které by se mohl spolehnouti. Bylo v tom velmi mnoho pýchy a *sebedůvěry,* která se nesrovnávala s *důvěrou v Boha* (jakou Jahve žádal již na Saulovi); ano jest i možno, že si chtěl David zahráti na velkokrále, jakými bývali vladaři jiných velikých starovýchodních národů, že pomýšlel na veliké výboje. *Lid s králem souhlasil; hřešil s ním a byl také s ním trestán.*

V. [5]. přelož se zřetelem na LXX: *„Přešedše Jordán počali Aroerem, městem, které je prostřed údolí,* (a šli) *územím Gadovým do Ja'zera."*

V. [6]. přelož: *„ . . . přišli do Galaadu a do země Heťanů, ke Kadeta, pak přišli do Danu a do Ijjonu a zahnuli k Sidonu Velkému."*

a přišli do lesů Danových. [7] U Sidonu zahnuvše, ubírali se blízko zdí Tyru, (prošli) všecku zemi Hevejských a Kanaanských, a přišli na jih Judska, do Bersaby. [8] Zchodivše všecku zemi přibyli po devíti měsících a dvacíti dnech do Jerusalema, [9] a Joab odevzdal soupis lidu, který byl sepsal, králi. I nalezeno bylo z Israele osmkrát sto tisíc mužů silných, kteří mohli tasiti meč; z Judy pak pětkrát sto tisíc bojovníků. [10] Když byl lid sečten, počalo mocně Davidovi bušiti srdce, i řekl David Hospodinovi: „Zhřešil jsem těžce, učiniv to; ale prosím, Hospodine, odejmi nepravost služebníka svého, že jsem příliš bláhově jednal!"

[11] Když tedy David ráno vstal, řekl Hospodin Gadovi, proroku, [a vidci] Davidovu: [12] „Jdi a rci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci jsou ti dány na vybranou; vyvol (si) jednu z nich, kterou chceš, abych ti (ji) učinil." [13] Přišel tedy Gad k Davidovi a oznámil mu řka: „Buď přijde na tě tříletý hlad v zemi tvé, nebo tři měsíce budeš utíkati před nepřáteli svými, ani tě budou pronásledovati, anebo tři dny bude mor v zemi tvé. Nyní tedy rozmysli se a viz, jakou mám odpověď dáti tomu, který mne poslal." [14] I řekl David Gaelovi: „Soužen jsem náramně; ale lépe jest, abych upadl v ruce Hospodinovy – jeť veliké jeho milosrdenství – nežli v ruce lidské." [15] I seslal Hospodin mor na Israele, od jitra toho až do ustanoveného času, a zemřelo z lidu od Danu až do Bersaby sedmdesát tisíc mužů. [16] Když však vztáhl anděl Hospodinův ruku svou na Jerusalem, aby jej hubil, slitoval se Hospodin nad soužením a řekl andělu bijícímu lid: „Dosti; zadrž teď (už) ruku svou!" Byl pak anděl Hospodinův u humna Areuny Jebuského. [17] Když viděl David anděla, an bije lid, řekl Hospodinu: „Já jsem ten, kdo zhřešil; já jsem nesprávně učinil; tito, kteří jsou jako ovce, co učinili? Nechat obrátí se – prosím – ruka tvá proti mně a proti domu otce mého."

[18] Toho dne přišel Gad k Davidovi a řekl mu: „Jdi nahoru a vystav oltář Hospodinu na humně Areuny Jebuského." [19] David tedy šel podle Gaelovy řeči, kterou mu byl přikázal Hospodin. [20] Areuna pohleděv a uzřev, že král a služebníci jeho jdou k němu, [21] vyšel, poklonil se králi až k zemi, a řekl: „Jaká je toho příčina, že přichází pán můj, král, ke služebníku svému?" David mu odvětil: „Abych koupil od tebe humno, a vystavěl (na něm) Hospodinovi oltář, aby přestal mor, který se rozmohl v lidu." [22] I řekl Areuna Davidovi: „Račiž si (je) vzíti pán můj, král, a obětovati, jak se líbí jemu; máš tu býky k celopalu, jakož i vůz a jha býků na palivo. [23] Všecky ty věci dává Areuna králi." „Hospodin, Bůh tvůj" – řekl (dále) Areuna králi – „přijmi tvůj slib!" [24] Král mu však odpověděl: „Nikoli, jali ty chceš; ale za peníze (to) koupím od tebe; nebudu přece podávati Hospodinu, Bohu svému, celopalu, které mne nic nestojí!" Koupil tedy David humno i býky za padesát lotů stříbra. [25] A vystavěl tam David Hospodinovi oltář, a přinesl celopaly, jakož i pokojné oběti; Hospodin pak se slitoval nad zemí, a přestala rána, v Israeli.

V. [9]. Podle, 1. Par 21, 5. bylo napočítáno zbraně schopných Israelitů 1,100.000 a Judovců 470.000. Podle Josefa Flavia bylo 900.000 Israelitů, 400.000 Judovců, Ježto podle 1. Par 27, 20. počítáni muži od dvacíti let výše a ježto možno na jednoho takového počítati tři hlavy jiné (ženy, děti, starce), možno dohadovati, že bylo obyvatelstva bez Levitů a Benjaminovců 5,200.000, úhrnem tedy asi ne celých 6,000.000.

V. [10]. Davidovi *tlouklo srdce* hrůzou a strachem, *co bude* . . . Srv. 1. Král 24. 6. – Tíseň ta ho sevřela, *dříve než bylo sčítání dokonáno.* Srv. 1. Par 21, 7.

V. [16]. n. Toto humno bylo severně od Davidova města, na pahorku vyšším nežli byl Sion. Na tom místě postaven později chrám. 2. Par 3, 1.

TŘETÍ A ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

Třetí a čtvrtá kniha „Královská" byla původně kniha jedna; na knihy dvě rozdělena byla od alexandrijských překladatelů (LXX) Rekové spojili knihu Král s předešlou knihou Sam v jeden celek se zřetelem na podobný obsah, a když byly obě knihy rozpůleny, dostali čtyři knihy „Královské". 3. Král navazuje dějinnou nit tam, kde byla přestala 2. Král (Sam), a rozpřádá ji dále až do konce samostatnosti judské. Skladatel však nechtěl podati politických dějin souměrně spořádaných, vyšetřujících příčiny a následky událostí, líčících pohnutky a záměry osob, které vystupují na dějinné jeviště. Ba nebylo ani úmyslem jeho sestaviti úplné dějiny náboženské království judského a israelského. Skladatel knih(y) Král, jsa odkojen zásadami páté knihy Pentateuchu, chce ukázati, kterak jevila se věrnost Hospodinova, která plní, co slibuje, ale také to, čím hrozí, [1]) *v době od Šalomouna až po zajetí babylonské. S tohoto stanoviska a pod tímto zorným úhlem skladatel vybírá z dějinných pramenů přiměřenou látku. Kniha, ačkoli dějinná, nese se tedy popředně směrem poučným, nábožensky vzdělávacím.* [2])

Prameny, kterých skladatel použil, byly zejména 1. letopisy Šalomounovy, [3]) *2. letopisy králů judských* [4]) *a 3. letopisy králův israelských.* [5])

Skladatel uvádí 4. Král 24, 5. naposledy letopisy králů judských při smrti Joakimově; z toho plyne, že neskládal svého díla před smrtí tohoto panovníka (598), ale teprve po ní. Ježto však nevypravuje nic o smrti Sedekjášově, [6]) *nelze klásti vznik kníh(y) Král do pozdní doby zajetí babylonského, ale dlužno míti za to, že složeny byly krátce po pádu Jerusalema (587). Možno, že je složil prorok Jeremjáš.* [7]) *Kniha napsána nejspíše v Palestině, nikoli v Babylonii, ani v Egyptě. Po návratu ze zajetí babylonského přičíněny ke knize některé malé dodatečné poznámky.*

Některých pramenů, ze kterých bral svou látku skladatel, knih Král, použil později spisovatel Par, nečerpal-li přímo z knih Král. Důvody vnitřní [8]) *i vnější*[99]) *dokazují*

[1]) Viz 4. Král 17, 7. nn. – Proto opakuje často *„hřích Jeroboamův"*, proto opět a opět připomíná, že ten onen král *„činil, co bylo zlé v očích Jahvových"*. Aby ukázal, že pohromu assyrskou i babylonskou zavinili králové i lid, že konečně byl Jahve, sice shovívavý a milosrdný, takořka donucen hříšný národ potrestati, věnuje skladatel značnou pozornost *prorokům,* kteří jménem Hospodinovým *slibovali a hrozili,* kteří byli tedy *hlasateli věrnosti Boží.* Srv. 3. Král 11, 29. nn.; 13, 1. nn.; 16, 1. nn.; 4. Král 2. nn.

[2]) Proto tolikráte poukazuje čtenáře, který chce více se dověděti o politických činech toho onoho krále na *„letopisy králů judských" a „letopisy králův israelských"*.

[3]) Viz 3. Král 11, 41.

[4]) 3. Král 14, 29; 15, 7. 23; 22, 46; 4. Král 8, 23; 12, 19; 14, 18, 15, 6. 36; 16, 19; 20, 20; 21, 17. 25; 23, 28; 24, 5. (úhrnem *patnáctkráte).*

[5]) 3. Král 14, 19; 15, 31; 16, 5. 14. 20. 27; 22, 39; 4. Král 1, 18; 10, 34; 13, 8. 12; 14, 15. 28; 15, 11. 15. 21. 26. 31. (úhrnem *osmnáctkráte).*

[6]) Sedekjáš byl poslední král judský, který panoval v letech 597–587.

[7]) *Sloh a mluva* skladatele *Král* velmi se podobá slohu a mluvě *Jer.* Zejména 4. Král 25 zní až na malé výjimky, taktéž jako Jer 52, 4. –34. (Srv. též Jer 39), 1.–12.). *Také myšlenkově* je patrna příbuznost Král s Jer. *Z* těch důvodů bývá obyčejně Jeremjáš považován za skladatele Král.

[8]) Skladatel 3. a 4. Král není dvorním královským letopiscem, který psává toliko, co králi nebo dynastii lichotí, co k jejich cti přispívá, nepíše proto, by se mu dostalo královských vyznamenání; ale jsa pln ducha prorockého a lásky k čiré pravdě s ním spojené, píše přísně tak, jak se věci skutečně sběhly, s prorockou neohrožeností kárá, co pokárání zasluhuje, nic nezatajuje, slabosti i dobrých panovníků vytýká, – Co píše, jsou většinou události veřejné, o kterých bylo lze četným svědkům očitým se přesvědčiti, a proti kterým bylo možno případně také (kdyby nebyly pravdivě líčeny) veřejně se ozvati. Vypravuje-li jindy události, které se sběhly v menším kruhu svědků (na př. 4. Král 2, 14; 8, 1.–6.), líčí je s tolika podrobnostmi, že zasluhují víry ne menší nežli děje, které přímo nebo nepřímo čerpány jsou z úředních (archiválních) pramenů. – Ačkoli rozumci (racionalisté) načinili se již mnoho pokusů nalézti v knihách rozpory, ani jeden se jim nepo-

hodnověrnost knih Král.

Hodnověrnosti knih Král nejsou na újmu dosti četné poruchy čílic a odtud plynoucí potíže letopočtové.

TŘETÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ.

Šalomoun pomazán za krále, (1, 1.–53.)

HLAVA 1. – [1] Král David pak zestaral se maje velmi mnoho dní věku svého; a nemohl se zahřáti, i když se přikrýval přikrývkami. [2] Řekli mu tedy služebníci jeho: „Nechať vyhledáme pánu našemu mladistvou pannu, by stála před králem, jej ošetřovala, spala v lůně jeho a zahřívala pána našeho krále." [3] Když pak hledali děvu krásnou ve všech končinách israelských, nalezli Abisag, Sunamku, a přivedli ji ke králi. [4] Byla to dívka velmi hezká, spávala s králem a posluhovala mu, avšak král jí nepoznal.

[5] Tu Adonjáš, syn Haggitin, pozdvihoval se, říkaje (si): „Já budu kralovati." I najednal si vozů, jezdců a padesáte mužů, kteří by běhali před ním. [6] Aniž ho kdy káral otec jeho, že by řekl: „Proč jsi to učinil?" A byl též On velmi pěkný, druhý rodem po Absalomovi. [7] I

---

dařil; střízlivější z nich nuceni jsou doznati, že popis života východního, jak líčen zejména v dějinách Šalomounových, dokonale se srovnává se skutečným životem králů východních, známým nám odjinud.

[9]) 2. *Par* líčí tutéž dobu, kterou 3. a 4. *Král,* nezávisle na nich, podle pramenův, a všude s Král souhlasí. Od dob Oziášových sotva se co sběhlo v Judsku nebo v Israeli, o čem neučinil ten onen prorok (Isajáš, Jeremjáš, Oseáš, Amos, Micheáš, Sofonjáš) zmínky, a všude vládne dokonalý souhlas s údaji knih Král (Kaulen-Hoberg). Také Sirachovec, čerpaje své poznatky o Šalomounovi, Ezechjášovi, Josiášovi, Eliášovi a Eliseovi (Sir 47, 14.–49, 9.) z Král, dosvědčuje, že považoval je za knihy hodnověrné. Sám *Pán* zmiňuje se o nádherném rouchu Šalomounově (Mt 6, 29; 3. Král 10, 25.), o návštěvě královny ze Saby (Mt 12, 42; 3. Král 10, 1.–10.), o suchu za dob Eliášových, o tom, kterak pomohl Eliáš vdově sareptské, kterak uzdravil Eliseus Naamana syrského (Lk 4, 25.–27; 3. Král 17, 1.–6; 4. Král 5, 1.–19,). Jako mistr, tak i *žáci jeho.* Srv. Sk 7, 46.–48. s 3. Král 6, 1.–38; Řím 11, 3. n. s 3. Král 19, 10; Žid 11, 35. s 3. Král 17, 17.–24; 4. Král 4, 18.–38; Jak 5, 17. n. s 3. Král 17, 1; Zjev 11, 6. – Již také *Josefus Flavius,* by hájil posvátných knih svého národa, dovolával se babylonského kněze *Berosa* (ze III. století před Kr.), *Menandra,* který psal o dějích Tyru, a *Manetona,* kněze egyptského. Taktéž mohl právem činiti církevní dějepisec IV. století křesťanského *Eusebius.* Pádné doklady pro hodnověrnost knih Král objeveny však popředně v dobách nejnovějších. Jsou to nápisy egvptské, babylonsko-assyrské, moabské, fenické a jj. Mluví tak zřetelně, že ne jeden odpůrce hodnověrnosti posvátných našich knih se zarděním musil umlknouti. Ještě dnes možno v souhlasu s 3. Král 14, 25. čísti na chrámě egyptském v Thebách (Karnaku), kterak *Šešonq (Sesonchis, Sesak)* na své výpravě proti Syrii podrobil si také města judská. Podobně mluví jiné památky o egyptském *Sabakovi (Sua či Seve* 4. Král 17, 4), o *Tarakovi* (4. Král 19, 9.), o *Nechaovi* (4. Král 23, 34,), Pomník krále moabského *Meše* ne málo nám osvětluje výpravu krále israelského *Jorama* a judského *Josafata* do Moabska (4. Král 3, 4.). Co vypravují klínopisné zprávy o králích aramských *Benhadadovi, Hazaelovi,* a *Razinovi,* potvrzuje dokonale údaje 3. Král 20; 4. Král 8; 15. Výpravy assyrských králů *Fula* (= *Tiglatpilesara IV.), Salmanasara, Sennacheriba, Asarhaddona,* které líčí 4. Král 15, 19. 29; 16, 7.–10; 17, 3.–6; 18, 9. 13. 19; 19, 37., hlásají také klínové nápisy jmenovaných králů. Totéž právem lze tvrditi o králích babylonských *Merodach-Baladanovi, Nabuchodonosorovi, Evil-merodachovi.*

Hl. 1. V. [1]. Spisovatel zdůrazňuje vyčerpanost Davidovu, by bylo zřejmo, že *Abisag* zůstala pohlavně *netknuta* (v. 4.).

V. [2]. Ještě ve druhém století křesťanském napsal lékařský spisovatel *Galen,* že lékem proti nedostatku přirozené teploty u starých lidí je – *spáti stále s mladým člověkem.* Obyčej ten byl asi ve starých dobách hojně rozšířen. Pohlavní styk Davida se Sunamkou byl vyloučen, proto nebylo třeba, by ji pojal za manželku a zařadil do svého harému! Byla a zůstala jeho služebnou, komornou. – Spisovatel podává tuto událost se zřetelem na žádost *Adonjášovu níže* 2, 13. n. Zdůrazňuje sličnost její, by čtenář chápal, proč zalíbila se *Adonjášovi.*

mluvíval s Joabem, synem Sarviiným, a s Abjatarem knězem, a ti přidali se ke straně Adonjášově. [8] Avšak Sadok, kněz, Banajáš, syn Jojadův, prorok Natan, Semej, Rej a junáci vojska Davidova nebyli s Adonjášem. [9] Když pak zbil Adonjáš beranů, telat a všelikého tučného dobytka u kamene Zohelet, který byl blízko studnice Rogel, pozval všecky bratry své, syny královské a všecky muže judské, kteří byli služebníky královými. [10] Natana však proroka, Banajáše, junáků a Šalomouna, bratra svého, nepozval.

[11] I řekl Natan Betsabě, matce Šalomounově: „Neslyšelas, že Adonjáš, syn Haggitin, stal se králem, aniž pán náš, David, o tom ví? [12] Nyní tedy pojď, přijmi radu mou a zachraň sebe i syna svého Šalomouna. [13] Nuže, vejdi ke králi Davidovi a rci mu: „Zda ty, pane můj, králi, nepřisáhl jsi mně, služebnici své řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém?" Proč tedy stal se králem Adonjáš? [14] A když ty ještě tam mluviti budeš s králem, přijdu já za tebou a doplním řeči tvé."

[15] Vešla tedy Betsaba ke králi do pokoje. Král pak byl velmi zestaralý, a Abisag Sunamka mu posluhovala. [16] I poklonila se Betsaba a padla na tvář před králem. Král se jí tázal: „Co chceš?" [17] Ona odpověděla: „Pane můj, ty jsi přisáhl při Hospodinu, Bohu svém, služebnici své: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on seděti bude na trůně mém." [18] A nyní, hle, Adonjáš je králem bez tvého, pane můj, králi, vědomí. [19] Nabil býkův a jiného tučného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všecky královice, i Abjatara kněze a Joaba, velitele vojska; Šalomouna však, služebníka tvého, nepozval. [20] Na tebe tedy, pane můj, králi, obráceny jsou oči veškerého Israele, bys jim oznámil, kdo má seděti na trůně tvém, pane můj, králi, po tobě. [21] Sice, až usne pán můj, král, s otci svými, budeme já a syn můj Šalomoun zločinci."

[22] Když ona ještě mluvila s králem, přišel prorok Natan. [23] I ohlásili (ho) králi řkouce: „Je tu Natan prorok." Když pak vešel před krále, poklonil se mu tváří k zemi [24] a řekl Natan: „Pane můj, králi! Ty-lis řekl: „Nechať Adonjáš kraluje po mně, a nechať on sedí na trůnu mém? [25] Neboť odešel dnes, nabil býkův, krmného dobytka, i mnoho beranův, a pozval všecky královice, velitele vojska, i kněze Abjatara, a oni jedí a pijí před ním a říkají: „Ať žije král Adonjáš!"; [26] mne (však), služebníka tvého, kněze Sadoka, Banajáše, syna Jojadova, a Šalomouna, služebníka tvého, nepozval. [27] Tak-li jest od pána mého, krále, nařízeno, neoznámil jsi mně, služebníku svému, kdo má zasednouti na trůn pána mého, krále, po něm."

[28] Král David ujal slovo a pravil: „Zavolejte mi Betsabu!" Když ona vešla před krále a stála před ním, [29] přisáhl král a řekl: „Jakože živ je Hospodin, který mě vysvobodil ze všeliké tísně! [30] Jako jsem přisáhl tobě při Hospodinu, Bohu Israelovu, řka: „Šalomoun, syn tvůj, kralovati bude po mně, a on zasedne na stolec můj místo mne": tak učiním dnes!" [31] Betsaba sklonivši hlavu k zemi poklonila se králi a řekla: „Živ buď pán můj, David, na věky!"

[32] Král David také řekl: „Zavolejte mi kněze Sadoka, Natana proroka a Banajáše, syna Jojadova." Když opi vešli před krále, [33] řekl jim: „Vezměte s sebou služebníky pána. svého, posaďte Šalomouna, syna mého, na mezka mého, a doveďte ho ke Gihonu. [34] Tam ať ho pomaže kněz Sadok a Natan prorok za krále nad Israelem, a dejte troubiti na roh a provolávati: „Ať žije král Šalomoun!" [35] Jděte pak za ním nahoru, ať přijde a sedne si na

V. [9]. n. U studny *Rogel* měl Adonjáš od přítomných provolán býti za krále, za spoluvladaře Davidova s právem nástupnictví. Pak chtěli s hotovou věcí předstoupiti před Davida, své odpůrce překvapiti, a nemocného krále pohnouti k tomu, by s hotovou událostí souhlasil. Natan však plán ten odkryl.

můj trůn! On kralovati bude místo mne; nebo jej ustanovuji, by vládcem byl nad Israelem i nad Judou." [36] Tu odpověděl Banajáš, syn Jojadův, králi: „Tak se staň! Tak nechať dí (také) Hospodin, Bůh pána mého krále! [37] Jako byl Hospodin s pánem mým králem, tak budiž i se Šalomounem, a povznes trůn jeho výše nežli trůn pána mého, krále Davida." [38] Šli tedy dolů Sadok kněz, Natan prorok, Banajáš, syn Jojadův, Kereťané a Feleťané, posadili Šalomouna na mezka krále Davida, a přivedli ho ke Gihonu. [39] A kněz Sadok vzav roh oleje ze stánku, pomazal Šalomouna. I troubili na roh a veškeren lid provolal: „Ať žije král Šalomoun!" [40] Pak stoupalo všecko množství za ním, a lid pískal na píšťaly a jásal radostí tak velice, že zněla země od křiku jejich.

[41] Adonjáš a všichni, kteří pozváni byli od něho, uslyšeli to právě když byly hody dokonány. Joab uslyšev zvuk rohu tázal se: „Co znamená ten zvuk a shon města?" [42] Když on ještě mluvil, přišel Jonatan, syn kněze Abjatara. Adonjáš mu pravil: „Vejdi, nebo muž statný jsi ty a přinášíš dobrou zvěst!" [43] Jonatan však Adonjášovi odpověděl: „Nikoli! Nebo pán náš, král David ustanovil Šalomouna za krále. [44] Poslal totiž s ním Sadoka kněze, Natana proroka, Banajáše, syna Jojadova, Kereťany a Feleťany, i posadili ho na mezka králova, [45] Sadok kněz a Natan prorok ho pomazali za krále u Gihonu a vystoupili odtud jásajíce, až zavznělo město. To je ten zvuk, který jste slyšeli. [46] Ano Šalomoun také (již) zasedl na trůn královský. [47] A všedše služebníci královští blahopřáli pánu našemu, králi Davidovi, řkouce: „Proslav Bůh jméno Šalomounova nad jméno tvé a povznes trůn jeho výše nežli trůn tvůj!" I poklonil se král na loži svém a řekl: [48] „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který (mi) dal dnes viděti na vlastní oči toho, jehož posadil na trůn můj!" [49] Všichni od Adonjáše pozvaní poděšeni jsouce vstali a odešli každý svou cestou. [50] Adonjáš pak boje se Šalomouna vstal, odešel a přidržel se rohu oltáře.

[51] I zvěstovali Šalomounovi: „Hle, Adonjáš boje se krále Šalomouna přidržel se rohu oltáře řka: „Nechať mi přisáhne dnes král Šalomoun, že nezabije mne, služebníka svého, mečem." [52] I řekl Šalomoun: „Bude-li člověkem dobrým, nespadne s něho ani jediný vlas na zem; pakli co zlého nalezeno bude na něm, umře." [53] Poslal tedy král Šalomoun a dal jej odvésti od oltáře. Když přišel a poklonil se králi Šalomounovi, řekl mu Šalomoun: „Jdi domů!"

David naposled Šalomouna napomíná a pak umírá. (2, 1.–12.)

HLAVA 2. – [1] Když se přiblížil den smrti Davidovy, přikázal Šalomounovi, synu svému, toto:

[2] „Já vydávám se na cestu všeho světa; buď statečným mužem! [3] Zachovávej příkazy Hospodina, Boha svého, chodě po cestách jeho a ostříhaje ustanovení jeho, příkazů, práv i výroků, jako psáno je v zákoně Mojžíšově, abys úspěšně činil vše, co podnikneš a kamkoli se obrátíš, [4] aby splnil Hospodin řeči své, které mluvil o mně řka: „Budou-li si všímati synové tvoji cest svých a choditi přede mnou věrně celým srdcem svým a veškerou duší svou, nebude zbaven tvůj člověk trůnu Israelova."

[5] Ty také víš, co mi učinil Joab, syn Sarviin, co učinil dvěma velitelům vojska Israelova, Abnerovi, synu Nerovu, a Amasovi, synu Jeterovu: že je zabil, a tak prolil krev v míru

---

V. [49]. n. *O rozích na oltáři a právu útočištném* (asylu) srv. Ex 21, 14; viz také zákony o městech útočištných. Nm 35, 9.–15; Dt 4, 41.–43; 19, 1.–13.

Hl. 2. V. [5]. srv. s v. 32. David, Bohem povolaný vykonavatel spravedlnosti, cítil povinnost potrestati zločiny Joabovy (2. Sam 3, 39.). Ježto povinnosti té neučinil dosud za dost, odkazuje ji jako *mravní dědictví* Šalomounovi.

jakoby ve válce a skropil (tou) válečnou krví pás na bedrech mých, a obuv na nohách mých. [6] Učiň tedy podle moudrosti své a nedej sestoupiti šedinám jeho pokojně do hrobu. [7] Ale synům Berzellaje galaadského prokazuj milost; ať jídají při stole tvém, nebo vyšli mi vstříc, když jsem utíkal před Absalomem, bratrem tvým. [8] Máš také u sebe Semeje, syna Gerova, Benjamince z Bahurim, který zlořečil mi zlořečením nejhorším, když jsem šel do Mahanaim; že mi vyšel vstříc, když jsem přecházel Jordán, přisáhl jsem jemu při Hospodinovi řka: „Nezabiju tě mečem," [9] ty však netrp, aby byl bez trestu! Muž moudrý jsi; budeš tedy věděti, co mu učinit, abys uvedl šediny jeho s krví do hrobu."

[10] Usnul tedy David s otci svými a pochován byl v městě Davidově. [11] Dnů, v nichžto kraloval David nad Israelem, je čtyřicet let: v Hebronu kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta.

[12] A dosedl Šalomoun na trůn Davida, otce svého, a bylo upevněno království jeho velmi.

Šalomoun upevňuje trůn svůj. (2, 13.–46.)

[13] Adonjáš, syn Haggitin, vešel k Betsabě, matce Šalomounově. Ta se ho tázala: „Je pokojný příchod tvůj?" On odpověděl: „Pokojný." [14] A řekl dále: „Mám ti něco říci." Když mu řekla: „Mluv" [15] pravil on: „Ty víš, že mé bylo království, a mě že si ustanovil všecek Israel za krále; ale přeneseno je (to) království a dostalo se (ho) bratru mému, ježto od Hospodina ustanoveno bylo jemu. [16] Nyní však jediné věci žádám od tebe; nezamítej mne!" Když mu řekla: „Mluv," [17] pravil on: „Rci, prosím, Šalomounovi králi – nebo nic nemůže tobě odepříti – ať mi dá Abisag Sunamku za manželku!" [18] Betsaba pravila: „Dobře, promluvím o tobě s králem." [19] Když pak přišla Betsaba ke králi Šalomounovi, by promluvila s ním o Adonjášovi, povstal král jí vstříc a pokloniv se jí posadil se na trůn svůj. Postavili také trůn matce králově, i posadila se po pravici jeho. [20] A řekla mu: „Za jednu maličkost žádám tebe; nezamítej mne." I řekl král: „Žádej, matko má, nebo nemohu tebe zamítnouti." [21] Ona tedy řekla: „Nechať je dána Abisag Sunamka Adonjáši, brat-

---

V. [8]. n. Kterak tupil Semej Davida, viz 2. Sam 16, 6. nn. – David mu udělil **milost podle 2. Sam 19, 23.**

V. [10]. S Davidem odebral se na věčnost *největší král israelský.* Jeho zásluhy o národ a **stát jsou nepřehledné.** *David založil dynastii,* která dala Israelitům řadu výborných králův, a konečně všemu lidstvu nejvznešenějšího potomka Davidova, duchovního krále – *Krista.* – David učinil z *Jerusalema* své *sídelní město* a tak dal základ k jeho budoucí slávě, která je v ohledu náboženském nepoměrně větší nežli byl význam Babylonu, Ninive, Theb (v Egyptě), Athen, pohanského Říma. David *uspořádal politickou správu* své říše, opřel ji nejen o důvěru v Boha, ale též o vojsko, které zorganisoval mnohem dokonaleji nežli jeho předchůdce. Uspořádal ne toliko *službu na svém dvoře,* nýbrž i *v bohoslužbě,* v kněžstvu, levitech, hudebnících a zpěvácích. David byl panovník na výsost spravedlivý, sám osobně soudíval, byl to vladař velkodušný, šlechetný, který uměl i svým nepřátelům odpouštěti, svědomitý, starostlivý pastýř lidu svého v každém ohledu, byl to *rytířský bojovník,* ale při tom také skromný a pokorný, přičítaje všechny své úspěchy Nejvyššímu. Byl milovníkem a podporovatelem básnictví, zpěvu, hudby, stavitelství, tedy umění. Jest jedním z největších lyrických básníků hebrejských. Zejména však ho zdobila hluboká *bázeň Boží a upřímná,* všecku bytost pronikající *zbožnost.* Ta v něm vzbudila myšlenku přenésti archu na Sion, zbudovati zatímný stan pro ni, a konečně vystavěti velkolepý chrám, důstojný velebnosti Boží. Byl *„pomazaným Hospodinovým",* byl Bohem nadšeným (inspirovaným) pěvcem, byl *zářivým předobrazem Mesiášovým* svým nepatrným původem, utrpením, strádáním, boji, vyvolením, povýšením, královstvím, svými ctnostmi (srv. žalmy nepřímo mesiášské). Byl sice také křehký člověk a ne jednou vinou se potřísnil; byl však také a zůstane vždy *velkým vzorem kajícnosti,* která mravní skvrny ty setřela. Nedivno tedy, že se David hluboko zapsal do srdce všech budoucích věků (Sir 47, 1.–13.), a že i církev katolická koná jeho památku dne 29. prosince. Svými ctnostmi je David vzorem zejména panovníkům křesťanským. Toho si byl vědom *Karel Veliký,* který prý si přál, by v kruhu svých přátel byl nazýván Davidem.

V. [16]. n. Abisag měla býti vítaným nástrojem v rukou Adonjášových, by se zmocnil ztraceného trůnu.

ru tvému, za manželku!" [22] Král Šalomoun odpověděl a řekl matce své: „Proč žádáš za Abisag Sunamku Adonjášovi? Žádej mu i království; neboť on je bratr můj starší nežli já, a má (při sobě) Abjatara kněze a Joaba, syna Sarviina." [23] A přisáhl král Šalomoun při Hospodinu řka: „Ať mě Bůh trestá a zase trestá, nebude-li život státi Adonjáše to slovo! [24] A nyní – jakože živ je Hospodin, který mne potvrdil, posadil na trůn Davida, otce mého, a který mu učinil dům, jak byl slíbil – (ještě) dnes bude zabit Adonjáš!" [25] A poslal král Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, a ten ho zabil. Tak zemřel.

[26] Též Abjatarovi kněži řekl král: „Jdi do Anatotu na svůj statek. Jsi sice hoden smrti, ale zatím nezabiji tebe, ježto jsi nosil efod Hospodina Boha před Davidem, otcem mým, a snášel jsi všecka soužení, která snášel otec můj." [27] Tak zapudil Šalomoun Abjatara, že nebyl (již) knězem Hospodinovým, aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou pronesl o domu Heliově v Silo.

[28] Když se donesla zvěst o tom Joabovi – Joab totiž přidal se k Adonjášovi, a nikoli k Šalomounovi – utekl Joab do stánku Hospodinova a chytil se rohu oltáře. [29] I bylo oznámeno králi Šalomounovi, že utekl Joab do stánku Hospodinova, a že jest u oltáře. Tu poslal Šalomoun Banajáše, syna Jojadova, řka: „Jdi, usmrť ho!" [30] Banajáš tedy přišel ke stánku Hospodinovu a řekl mu: „Toto praví král: „Vyjdi!" Kterýžto řekl: „Nevyjdu, ale tuto zemru!" Když Banajáš oznámil zase králi tu řeč řka: „To a to pravil Joab a tak a tak mi odpověděl," [31] řekl mu král: „Učiň mu, jak pravil, usmrť ho a pochovej ho, bys tak sňal krev nevinnou, kterou vylil Joab, se mne i s domu otce mého. [32] Tak obrátiž Hospodin krev jeho na hlavu jeho; nebo zabil dva muže spravedlivější a lepší nežli byl sám, a zabil je mečem bez vědomí Davida, otce mého, Abnera, syna Nerova, velitele vojska israelského, a Amasu, syna Jeterova, velitele vojska judského. [33] Tak vrátiž se krev jejich na hlavu Joabovu a na hlavu potomstva jeho až na věky. Davidovi však a potomstvu jeho, domu i trůnu jeho buď pokoj až na věky od Hospodina." [34] Šel tedy Banajáš, syn Jojadův, nahoru a obořiv se na něj zabil jej; a pochován byl na svém pozemku v pustině. [35] I ustanovil král Banajáše, syna Jojadova, místo něho nad vojskem, a Sadoka kněze ustanovil místo Abjatara.

[36] Král poslal také a dal povolati Semeje. A řekl mu: „Postav si dům v Jerusalemě a bydli tu; ale nevycházej odtud ani sem ani tam! [37] Kterýkoli den vyjdeš a přejdeš přes potok Kedron, věz, že budeš zabit; krev tvá (padne) na hlavu tvou." [38] Semej králi řekl: „Dobře. Jak mluvil pán můj, tak učiní služebník tvůj." Bydlil tedy Semej v Jerusalemě dlouhý čas. [39] Po třech letech však utekli (dva) služebníci Semejovi k Achisovi, synu Maachy, králi getskému. Když bylo zvěstováno Semejovi, že jsou služebníci jeho v Getu, [40] vstal Semej, osedlal osla a odebral se k Achisovi do Getu, by hledal služebníků svých a přivedl je z Getu. [41] Když bylo oznámeno Salomounovi, že šel Semej z Jerusalema do Getu a že se zase vrátil, [42] poslav zavolal ho a řekl mu: „Zda neprohlásil jsem ti při Hos-

V. [22]. Šalomoun předvídá, že by Adonjáš nabyl v očích lidu vydatného prostředku k tomu, by zdůraznil svá práva na trůn a Šalomouna svrhl. Aby tak učiniti nemohl, dává ho jakožto velezrádce popraviti.

V. [26]. n. Šalomoun, ačkoliv se dopustil Abjatar velezrady, má s ním soustrast, předně proto, že Abjatar *„nosil efod"* před Davidem (1. Sam 23, 6. 9; 30, 7.), t. j. *byl velekněžem,* a za druhé proto, že pro Šalomounova otce byl Saulem rod Abjatarův vyhlazen (1. Sam 22, 22.).

V. [36]. n. Šalomoun *Semeje* podezříval (zajisté ne bez důvodu), že byl spolčen s Adonjášem; proto jej dal pod *„policejní dozor"* a *„internoval"* v Jerusalemě.

V. [42]. n. Semej asi kul nějaké pikle s Achisem. Kdyby bylo běželo jen o uprchlé otroky, mohl jich Semej nabýti způsobem jiným, nebo dříve žádati, by Šalomoun mu dovolil jíti do Getu.

podinovi a nevaroval jsem tě: „Kterýkoli den vyjda sem nebo tam půjdeš, věz, že zemřeš?" A odpověděl jsi mi: „Dobře, slyšel jsem." [43] Proč tedy nešetřil jsi přísahy Hospodinovy a příkazu, který jsem ti dal?" [44] A dále pravil král Semejovi: „Ty víš všecko zlé – srdce tvé je si ho vědomo – co jsi učinil Davidovi, otci mému. Vrátiž Hospodin zlobu tvou na hlavu tvou; [45] král Šalomoun však budiž požehnán a trůn Davidův budiž pevný před Hospodinem až na věky!" [46] A přikázal král Banajášovi, synu Jojadovu, ten pak vyšed zabil ho. Tak umřel.

Šalomounův sňatek. (3, 1.)

HLAVA 3. – [1] Když bylo (tak) upevněno království v ruce Šalomounově, spříznil se s faraonem, králem egyptským; nebo pojal dceru jeho a uvedl ji do města Davidova, až by dostavěl dům svůj, dům Hospodinův a zdi jerusalemské vůkol.

Šalomoun prosí v Gabaonu za moudrost. (3, 2.–15.)

[2] Lid však obětoval na výšinách, nebo do té doby nebyl vystavěn chrám jménu Hospodinovu. [3] Šalomoun pak miloval Hospodina chodě v přikázáních Davida, otce svého, krom toho, že na výšinách obětoval a zapaloval vonidla. [4] Protož odešel do Gabaonu, by tam obětoval; nebo to byla výšina největší, A obětoval Šalomoun tisíc celopalů na oltáři tom v Gabaonu.

[5] I ukázal se Hospodin Šalomounovi ve snách v noci a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal." [6] Šalomoun pravil: „Ty jsi učinil se služebníkem svým, Davidem, otcem mým, milosrdenství veliké, ježto chodil přeci obličejem tvým věrně, spravedlivě, a se srdcem upřímně s tebou (smýšlejícím); zachoval jsi mu milosrdenství své veliké a dal jsi mu syna, který sedí na trůně, jak dnes (skutečně) jest. [7] Nyní tedy, Hospodine Bože, tys učinil, že kraluje služebník tvůj místo Davida, otce mého! Já však jsem malý chlapec, který neví si rady. [8] Je pak služebník tvůj prostřed lidu, který jsi vyvolil, lidu nesčíslného, který nemůže počítán ani sečten býti, co ho jest. [9] Dej tedy služebníku svému mysl bystrou, by lid tvůj souditi mohl a rozeznávati mezi zlým a dobrým. Nebo kdo bude moci souditi lid tento, lid tento tvůj mnohý?" [10] Hospodinu se líbila (ta) řeč, že Šalomoun žádal za takovou věc, [11] a Hospodin řekl Šalomounovi: „Žes prosil za věc tu a nežádal o dlouhý věk, ani o bohatství, ani o životy nepřátel svých, ale žes prosil o moudrost, abys rozhodoval podle práva: [12] hle, činím ti podle slov tvých a dávám ti srdce moudré a rozumné, takže žádného před tebou rovného tobě nebylo aniž po tobě bude. [13] Ale i to, zač jsi neprosil, dávám ti, totiž bohatství a slávu, že žádného nebylo tobě rovného mezi králi po všecky předešlé dny. [14] Budeš-li pak choditi po cestách mých ostříhaje ustanovení a příkazů mých, jako chodil otec tvůj, prodloužím dny tvé." [15] Když procitl Šalomoun, poznal, že to byl sen. I šel do Jerusalema, postavil se před Hospodinovu archu úmluvy, obětoval celopal, jakož i oběti pokojné, a učinil veliké hody všem služebníkům svým.

Šalomounův moudrý rozsudek. (3, 16.–28.)

[16] Kdysi přišly dvě nevěstky ke králi, předstoupily před něho, [17] a jedna z nich pravila: „Prosím, pane můj, já a žena tato bydlily jsme v jednom domě, i porodila jsem u ní v pokojíku. [18] Třetího pak dne po porodu mém porodila též ona; byly jsme spolu a nikdo

---

V. [44]. n. Šalomoun opět odvrací kletbu Semejovu od Davida a jeho potomstva, tedy také od sebe tím, že 1. kletbu tu svolává na toho, kdo ji vyslovil a 2. požehnáním (v. 45.). Srv. v. 33. – Staří se domnívali, že kletba nebo požehnání, při kterém vysloveno jméno Boží, působí takořka jistojistě, neomylně.

Hl. 3. V. [4]. Podle 1. Par 21, 29; 2. Par 1, 3. byl tam *mojžíšský* stan a podle 2. Par 1, 6. *oltář* na zápalné oběti.

jiný nebyl s námi v domě kromě nás dvou. [19] I zemřel syn ženy této v noci, neboť spíc zalehla ho. [20] A vstavši tiše o půl noci vzala syna mého od boku mého, služebnice tvé, když jsem já spala, a položila jej do lůna svého; syna pak svého, který byl mrtev, položila do lůna mého. [21] Když jsem ráno vstala, bych dala mléka synu svému, ukázalo se, že je mrtev; když jsem však na něho pozorněji pohleděla za jasného dne, poznala jsem, že to není můj, kterého jsem porodila." [22] Druhá žena jí však odporovala: „Není tak, jak pravíš; ale syn tvůj umřel a můj živ jest." Ona zase řekla: „Lžeš, můj syn je ten živý a syn tvůj ten mrtvý." A tak se hádaly před králem. [23] Tu pravil král: „Tato praví: „Syn můj živ jest a syn tvůj umřel." A tato odpovídá: „Ne tak, ale tvůj umřel, můj však živ jest." [24] Kázal tedy král: „Přineste mi meč!" Když pak přinesli meč před krále, [25] řekl: „Rozdělte dítě živé na dvé, a dejte polovici jedné a polovici druhé." [26] Tu žena, jejížto syn byl (ten) živý, řekla králi – hnulo se totiž srdce její nad synem jejím –: „Prosím, pane, dejte jí dítě živé a nezabíjejte ho." Druhá však pravila: „Ať není ani mé ani tvé, ale budiž rozděleno!" [27] Král ujav slovo, řekl: „Dejte této dítě živé, a nebuď zabito, neboť tato je matka jeho." [28] I uslyšel veškeren Israel soud, který vynesl král, a bál se krále, ježto viděli, že moudrost Boží je v něm, by vykonával právo.

Šalomounovi hodnostáři. (4, 1.–20.)

HLAVA 4. – [1] Král Šalomoun byl tedy králem nad veškerým Israelem. [2] A tito byli jeho nejvyšší úředníci: Azarjáš, syn Sadoka (byl) knězem; [3] Elihoref a Ahjáš, synové Sisovi, byli písaři; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; [4] Banajáš, syn Jojadův, byl nad vojskem; [5] Azarjáš, syn Natanův, byl nad župany; Zabud, syn Natanův [kněz], byl královým důvěrníkem; [6] Ahisar byl správcem domu; Adoniram, syn Abdův, byl nad robotami.

[7] Šalomoun měl také dvanáct županů nad veškerým Israelem, kteří opatřovali potravou krále i dům jeho; na jeden měsíc v roce dodával každý, čeho třeba bylo. [8] Jména jejich jsou tato:

[9] (...) syn Hurův na horách Efraimských.

[10] (...) syn Dekarův v Makkesu, v Salebim, v Bet Samesu, v Elonu a v Bet-Hananu.

[11] (...) syn Hesedův v Arubotě; pod ním bylo také Socho a všecka země Efer.

[11] (...) syn Abinadabův, pod kterým byla všecka krajina Nefat-Dor;
měl Tafetu, dceru Šalomounovu, za manželku.

[12] Bana, syn Ahiludův, spravoval Tanak, Mageddo a veškeren Bet-San,
– ten je vedle Sartanu pod Jezraelem – od Bet-Sanu až do Abelmehuly proti Jekmaanu.

[13] (...) syn Gaberův v Ramotě galaadském; měl Vesnice Jaira, syna Manassova v Galaadu; ten vládl ve veškeré krajině Argob, která je v Basanu, v šedesáti městech velikých a hrazených, která měla závory měděné.

[14] Ahinadab, syn Addův, vládl v Manaim.

[15] Achimaas v Neftali; taká ten měl Basematu, dceru Šalomounovu, za manželku.

[16] Baana, syn Husiův, v Aseru a Balotu.

[17] Josafat, syn Farveův, v Issacharu.

[18] Semej, syn Elův, v Benjaminu.

[19] Gaber, syn Uriův, byl v zemi Galaad, v zemi (kdysi) Sehona, krále amorrhejského, a Oga, krále basanského, nade vším, co bylo v zemi té.

Hl. 4. V [2]. n. Podle 1. Par 6, 8. n. (5, 34. n.) byl *Azarjáš* synem *Achimaasovým* a *vnukem Sadokovým;* z toho patrno, že seznam v. 2.–7. líčí stav úřednictva Šalomounova z pozdější doby jeho vlády.

[20] Judy a Israele bylo nesčíslné množství, jako písku mořského; jedli a pili a dobrou vůli spolu měli.

Šalomounova moc a sláva. (4, 21.–28.)

[21] Šalomoun vládl nade všemi králi od Řeky až k zemi Filištínské, až ke končinám egyptským, i dávali mu dary a sloužili mu po všecky dny života jeho.

[22] K jídlu bylo Šalomounovi (dodáváno) na každý den třicet korů běli a šedesát korů mouky; [23] deset býků krmných, dvacet býků pasených a sto beranů kromě lovu: jelenů, srn, sajek, a kromě krmené drůbeže.

[24] – Nebo panoval nad veškerou krajinou, která byla za Řekou, od Tafsy až po Gazu, i nade všemi králi krajin těch; a měl pokoj se všech okolních stran. [25] I bydlil Juda a Israel beze všeho strachu, každý pod svým vinným kmenem a pod svým fíkem od Danu až po Bersabu, po všecky dny Šalomounovy. –

[26] A měl Šalomoun čtyřicet tisíc jeslí koňů vozních a dvanáct tisíc koňů jezdeckých.

[27] Obrok jim dodávali svrchu jmenovaní králové župani; také potřebných věcí ke stolu Šalomouna krále s velikou pilností opatřovali časem svým. [28] Rovněž ječmen a řezanku pro koně vozní a jezdecké dopravovali na místo, kde byl král, jali jim bylo uloženo.

Šalomounova moudrost. (4, 29.–34.)

[29] Bůh dal moudrost Šalomounovi, rozšafnost nad míru velikou a širokou mysl, jako je písku na břehu mořském; [30] moudrost Šalomounova převyšovala moudrost všech Východňanův i Egypťanův, [31] a byl moudřejší nežli všichni lidé, moudřejší než Etan Ezrachovec, nežli Heman, Chalkol a Dorda, synové Maholovi; byl slavný mezi všemi národy okolními.

[32] Šalomoun pronesl tři tisíce přísloví, a písní jeho bylo tisíc pět. [33] A rozprávěl o stromech od cedru, který je na Libanu, až do ysopu, který vyrůstá ze zdi, rozprávěl o dobytku, o létavcích, o zeměplazích i o rybách.

[34] Ze všech národů přicházeli, by poslouchali moudrost Šalomounovu, i ode všech králů země, kteří slyšeli o moudrosti jeho.

Přípravy na stavbu chrámu. (5, i.–18.)

HLAVA 5. – [1] Také Hiram, král tyrský, poslal služebníky své k Šalomounovi, neboť uslyšel, že ho pomazali za krále místo otce jeho; byl totiž přítelem Davidovým Hiram po všechen čas.

[2] Šalomoun pak vzkázal Hiramovi: [3] „Ty víš o vůli Davida, otce mého, a (víš), že nemohl vystavěti domu jménu Hospodina, Boha svého, pro války se všech stran hrozící, dokud nedal jich Hospodin pod chodidla nohou jeho. [4] Nyní však Hospodin, Bůh můj, dal mi pokoj na všech stranách, není protivníka aniž pohromy zlé. [5] Proto myslím stavěti chrám jménu Hospodina, Boha svého, jak pravil Hospodin Davidovi, otci mému, řka: „Syn tvůj, kterého posadím místo tebe na trůn tvůj, ten vystaví dům jménu mému." [6] Rozkaž tedy, ať mi služebníci tvoji nasekají cedrů na Libanu! Služebníci moji budou se služebníky tvými, mzdu pak služebníků tvých dám tobě, jakékoli požádáš; nebo víš, že není v lidu mém muže, který by uměl dříví sekati jako Sidonští."

[7] Když uslyšel Hiram slova Šalomounova, zaradoval se velmi a řekl: „Požehnán budiž dnes Hospodin Bůh, který dal Davidovi syna tak moudrého nad tímto četným lidem." [8] A vzkázal Hiram Šalomounovi: „Slyšel jsem, cokoli mi poroučíš; učiním vše, co si přeješ

V. [21]. „Řeka" = Eufrat.

Hl. 5. V. [1]. *O Hiramovi,* který panoval 980–946 byla zmínka již 2. Sam 5, 11.

stran dřeva cedrového a jedlového. [9] Služebníci moji stahají je s Libanonu k moři; já ve vorech dám je doplaviti po moři až na místo, které mi uložíš, tam je vyložím, a ty si je vezmeš; avšak dáš mi potřebné potravy domu mému."

[10] A tak dával Hiram Šalomounovi dřevo cedrové a dřevo jedlové podle veškerého přání jeho. [11] Šalomoun pak dával Hiramovi dvacet tisíc korů pšenice na výživu domu jeho a dvacet korů oleje nejčistšího; to dával Šalomoun Hiramovi na každý rok. [12] A dal Hospodin moudrost Šalomounovi, jak mu byl připověděl, i byl pokoj mezi Hiramem a Šalomounem, a učinili oba smlouvu.

[13] I vybral král Šalomoun robotníky z veškerého Israele, a bylo jich třicet tisíc mužů. [14] Z těch posílal na Libanon deset tisíc každý měsíc, jedny po druhých, takže bývali dva měsíce doma; Adoniram byl nad těmi vybranými. [15] Měl pak Šalomoun sedmdesát tisíc těch, kteří břemena nosili, a osmdesát tisíc kameníků na hoře, [16] kromě úředníků, kteří byli nad každým dílem, v počtu tří tisíc tří set, a kteří rozkazovali lidu, těm, kdož konali práce. [17] A přikázal král, aby nabrali kamenů velikých, kamenů vzácných do základů chrámu a by otesali je na čtyři hrany. [18] Tesali je kameníci Šalomounovi a kameníci Hiramovi. Giblijští pak obráběli dřevo i kámen na stavbu domu.

Stavba chrámu. (6, 1.–38.)

HLAVA 6. – [1] Léta čtyrstého osmdesátého po vyjití synův Israelových ze země Egyptské, měsíce zio – je to měsíc druhý – čtvrtého roku kralování Šalomounova nad Israelem, počata byla stavba domu Hospodinova.

[2] Dům, který stavěl král Šalomoun Hospodinu, byl dlouhý šedesát loket, široký dvacet loket a vysoký třicet loket. [3] Před chrámem pak byla předsíň dvacet loket dlouhá podle chrámové šířky; a měla deset loket na šíř před chrámem.

[4] Okna udělal v chrámě šikmá.

[5] Ke stěně chrámové dal přistavěti vůkol přístavky, ke stěnám domu okolo svatyně i odpovědiště, a tak obehnal (chrám) do kola boky. [6] Přízemek (té přístavby) pět loket na šíř měl; prostřední patro šest loket na šíř; a třetí patro sedm loket bylo široké. Trámy pak položil na vnější obvod chrámu tak, že nevězely ve zdech chrámových.

[7] Když se dům stavěl, byl stavěn z kamene hlazeného a hotového; ani kladiva, ani sekery, ani jiného nástroje železného nebylo slyšeti v domě, když byl stavěn.

[8] Dveře (spodního) bočného přístavku byly po pravé straně domu; po točitých schodech vystupovalo se do středního patra a z prostředního do třetího.

[9] Tak vystavěl dům a dokonal jej; přikryl také dům deskami cedrovými.

[10] A udělal patro nad celým domem pěti loket zvýši a přikryl dům dřevem cedrovým.

[11] Hospodin pak oslovil Šalomouna a pravil: [12] „Co se týká domu, který stavíš, (věz): Budeš-li choditi v příkazech mých, činiti právo mé a šetřiti všech rozkazů mých chodě v nich, splním ti slovo své, které jsem dal Davidovi, otci tvému. [13] A budu bydleti prostřed

---

V. [15]. *„na hoře"* v okolí Jerusalema, kde byly kamenné lomy.

Hl. 6. V. [1]. nn. Klademe-li východ Israelitů z Egypta do roku 1449 (srv. Ex 1, 8.), a odpočítáme-li 480, obdržíme pro počátek stavby chrámu Šalomounova r. *969.*

V. [5]. *„Vůkol"* a *„okolo"*, t. j. na severu, na jihu a na západě (za nejsvatějším). – *„odpovědiště"* = hebr. *„debír"* = nejsvatější, velesvatyně. Vulg. nazývá místo to *„oraculum" („odpovědiště"),* ježto tam Hospodin *„odpovídal".* Srv. *„odpovědnici"* ve svatyni mojžíšské. *„boky"* = *poschodí*

V. [6]. Vnější stěny chrámové byly tedy *stupňovité;* každý ten stupeň byl 1 loket široký. Ježto podle Ez 41, 1. byla zeď chrámová 6 loket tlustá, byla v prvním patře toliko 5, ve druhém 4 a tam, kde na ní spočívaly krovy střechy druhého patra, toliko 3 lokte tlustá.

synův Israelových a neopustím lidu svého israelského."
[14] Vystavěl tedy Šalomoun dům a dokonal jej.
[15] A obložil stěny vnitřní prkny cedrovými od půdy domu až do vrchu stěn, až ke stropu, přikryl je dřevem cedrovým vnitř a vydláždil půdu domu prkny jedlovými.
[16] Na zadní straně chrámu zřídil místnost dvacetiloktovou, cedrovým dřevem pažení od podlahy až do vrchu a udělal z té vnitřní místnosti domu, (z) odpovědiště, velesvatyni. [17] Měl tedy čtyřicet loket sám chrám před vchodem do odpovědiště (zdéli).
[18] Všecek dům vnitř obložen byl cedrovým dřevem, maje kružby a příslušné pletence (květinové) umělecky udělané, jakož i vypuklé řezby; všecko deskami cedrovými bylo přikryto, že nebylo viděti žádného kamene ve zdi.
[19] Odpovědiště tedy udělal v domě, v nejzadnější části, by postavil tam Hospodinovu archu úmluvy. [20] Odpovědiště to pak bylo dvacet loket zdéli, dvacet loket zšíři a dvacet loket zvýši; a povlékl je, obložil zlatem nejčistším. Též oltář udělal z cedru. [21] Také dům před odpovědištěm přikryl zlatem nejčistším a přibil plechy hřeby zlatými. [22] Tak nic nebylo ve chrámě, co by nebylo zlatem přikryto; neb i celý oltář před odpovědištěm přikryl zlatem.
[23] V odpovědišti udělal dva cheruby ze dřeva olivového, deset loket zvýši. [24] Pět loket mělo cherubovo křídlo jedno, a pět loket cherubovo křídlo druhé; bylo tedy deset loket od konce křídla jednoho až do konce křídla druhého. [25] Deset loket byl také cherub druhý; stejné míry a díla jednoho byli ti dva cherubové, [26] to jest, zvýši měl jeden cherub deset loket a tolikéž cherub druhý. [27] Ty cheruby postavil uprostřed chrámu vnitřního; a měli cherubové rozpiatá křídla svá, že dotýkalo se křídlo jednoho jedné stěny a křídlo cheruba druhého dotýkalo se stěny druhé; druhá pak křídla uprostřed chrámu vespolek se dotýkala. [28] Obložil také cheruby zlatem.
[29] A všecky stěny chrámu vůkol ozdobil rozličnými vypuklinami a řezbami: udělal na nich cheruby, palmy a rozličné obrazce, vyčnívající ze stěny, jakoby vystupovaly (z ní). [30] Ba i podlahu domu vnitřního i vnějšího přikryl zlatem.
[31] Ve vchodu do velesvatyně udělal dveře ze dřeva olivového a veřeje do pěti hran. [32] Na obě křídla (jejich) z olivového dřeva dal vyřezati vypukliny cherubův, obrazy palem a (jiné) vypukliny velmi vysedlé, a obložil je zlatem.
[33] Rovněž ve vchodu do chrámu udělal veřeje ze dřeva olivového, do čtyř hran, [34] A dvoje dveře ze dřeva jedlového proti sobě; oboje dveře byly dvojité a spolu spojujíce se, otvíraly se. [35] (Na těch) dal vyřezati cheruby, palmy a (jiné) vypukliny velmi vysedlé; a obložil je všecky zlatými plechy přesně podle plánu.

V. [15]. mluví o *svatyni („héchálu");* kterak byl ozdoben vnitřek *velesvatyně („debíru"),* níže v. 18.
V. [18]. *„všecek dům"* – všecek *„debír".* Srv. v. 15. – Také podlaha byla cedrová.
V. [20]. *„oltář"* kadidlový, který dle v. 22. stál ve svatyni.
V. [21]. *„dům před odpovědištěm"* = svatyně. – Místo *„přibil plechy hřeby zlatými* hebr.: *„a zavěsil napříč zlaté řetězy před debírem"*. Na ty řetězy snad upevnil záclonu, která splývala dolů. – O pozlacení viz dále v. 20b. 22. 30.
V. [27]. Ve chrámě *Herodově* byla velesvatyně zcela prázdná. Toliko kámen 3 palce zvýši ukazoval místo, kde stávala kdysi archa. Tento kámen kropil velekněz krví a naň kladl kadidelnici, když v den smíru do velesvatyně vstupoval.
V. [31].–[35]. Ve chrámu Herodově byly (místo příčné stěny) dvě obrovské opony, na dlaň tlusté zavěšeny, po 40 loktech dlouhé a po 20 loktech široké. Každoročně byly prý obnovovány a před tím vystavovány. Obě považovány za jeden celek. Ty se roztrhly při smrti Spasitelově. Žid 9, 3; Mt 27, 51; Mk 15, 38; Lk 23, 45.

[36] A vystavěl vnitrní nádvoří ze tří vrstev kamene hlazeného a z jedné vrstvy dřeva cedrového.
[37] Léta čtvrtého ledy položeny byly základy domu Hospodinova v měsíci zio [38] a léta jedenáctého, měsíce bul – to je měsíc osmý – dokonán byl dům se vším všudy, i se vším nářadím příslušným. Stavěl jej tedy sedm let.

Stavba královského paláce. (7, 1.–12.)

HLAVA 7. – [1] Dům svůj pak stavěl Šalomoun třináct let, až jej úplně dokonal.
[2] Vystavěl totiž „dům háje libanského", sto loket zdéli, padesát loket zšíři a třicet loket zvýši, se čtyřmi loďmi mezi sloupy cedrovými; dal totiž ze dřeva cedrového vytesati sloupy. [3] A prkny cedrovými přikryl všecko patro, které na čtyřiceti pěti sloupech spočívalo. Každá řada měla patnáct sloupů [4] proti sobě postavených [5] a k sobě hledících a stejnou měrou od sebe vzdálených; a na sloupech byly čtverhranné trámy ve všem stejné.
[6] Dále dal udělati sloupovou síň padesát loket na délku a třicet loket na šíř, a druhou síň proti (této) větší síni; sloupy a příčné trámy na nich.
[7] Udělal také síň trůnní, ve které byl konán soud, a přikryl ji dřevem cedrovým od půdy až do vrchu.
[8] Dům (jeho), ve kterém sídlil, byl prostřed (jiného) dvora udělán podobným způsobem.
Tímže způsobem jako síň tu udělal též dům dceři faraonově – kterou byl za manželku pojal Šalomoun. –
[9] Všecko (bylo) ze vzácného kamene, který podle pravidla a míry vnitř i zevně pilou řezán byl, od základův až do vrchu zdi, a venku až do velikého nádvoří. [10] Základy byly ze vzácného kamene, z kamene velikého deset neb osm loket; [11] na nich byly kameny vzácné podle stejné míry tesané, jakož i dřevo cedrové. [12] Veliké nádvoří bylo do kola obehnáno třemi řadami tesaného kamene a jednou vrstvou cedrových trámů; taktéž ve vnitřním nádvoří domu Hospodinova a v nádvoří domu.

Chrámové nářadí. (7, 13.–51.)

[13] Král Šalomoun poslal a dal přivésti Hirama z Tyru, [14] syna vdovy ze kmene Neftali, z otce tyrského, kovodělníka, plného důmyslu, bystrosti a dovednosti ve všech pracích z mědi. Ten když přišel ke králi Šalomounovi, vykonal mu všeliké práce.
[15] I ulil dva sloupy měděné, osmnáct loket zvýši sloup jeden; provazec (na) dvanáct loket (bylo nutno) ovinouti kolem každého sloupu. [16] Udělal také dvě hlavice, aby byly postaveny na vrch sloupů, lité z mědi; pět loket zvýši hlavice jedna a pět loket zvýši hlavice druhá; [17] (na nich) byly napodobeny jakési síťky nebo řetízky podivuhodně spletené. Obě hlavice sloupů byly lity; sedmiřadé síťky na hlavici jedné a sedmiřadé síťky na hlavici druhé. [18] Udělal (ty sloupy) tak, že dvě řady jablek granátových kolem každé síťky kryly hlavice, které byly na vrchu; taktéž udělal hlavici druhou. [19] Hlavice, které byly na vrchu sloupů, byly práce liliovité, v předsíni na čtyři lokte. [20] Jiné zase hlavice byly nahoře na vrchu sloupů podle míry sloupu, proti síťkám; [granátových pak jablek bylo dvě stě řad

V. [36]. *„vnitřní nádvoří"* jmenuje 2. Par 4, 9.: *„kněžským"* a Jer 36, 10.: *„horním"*. Od toho dlužno rozlišovati jiné *„veliké nádvoří"*, na kterém byl ne toliko chrám s nádvořím *„vnitřním"*, ale také královský palác. Viz níže 7, 9. 12.
Hl. 7, V. [9]. *„veliké nádvoří"* = vnější nádvoří chrámové. Plochu, na které stávaly Šalomounovy palácové stavby, připojil později Herodes ke chrámu, ano i rozšířil ji.
V. [12]. „v nádvoří domu" královského.

kolem hlavice druhé]. [21] Ty dva sloupy postavil v předsíni chrámové; postaviv sloup pravý nazval jej Jachin, a podobně vyzdvihnuv sloup druhý nazval jej Booz. [22] Na vrchu sloupů tedy postavil (onu) liliovitou práci a tak bylo dílo sloupů dokonáno.

[23] Dále udělal moře lité, deset loket od kraje ke kraji, okrouhlé vůkol; pět loket byla výše Jeho; provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho. [24] Pod krajem vroubily je vypukliny, obepínající v deseti loktech moře; dvě řady (těch) vypuklin rýhovaných byly lity. [25] Stálo na dvanácti bycích, z nichžto tři hleděli k severu, tři k západu, tři k jihu a tři k východu; moře bylo svrchu na nich; zadky jich všech uvnitř pod mořem byly skryty. [26] Tloušťka toho umyvadla byla na tři palce; kraj jeho byl jako kraj kalichu a jako lupeny rozvíjející se lilie; dva tisíce batů pojalo.

[27] Taktéž udělal deset podstavců měděných; čtyři lokte byl dlouhý každý podstavec, čtyři lokte široký a tři lokte vysoký. [28] Podstavce byly udělány tak, že byla mezi poli břevna, a pole byla mezi spojenými (břevny). [29] A mezi hranami a lištami byli lvi, býci a cherubové; taktéž ve spojkách; a nad lvy i pod lvy a pod býky visely jakési řemeny z mědi. [30] Čtyři kola u každého podstavce a osy měděné; a na čtyřech stranách pod mísou byla ulita jakási raménka, proti sobě vespolek hledící. [31] Ložisko mísy bylo zapuštěno nahoře do stojanu; co bylo viděti zevně, mělo jeden loket, všecko okrouhlé; [a též mělo půldruhého lokte]. V úhlech sloupků byly rozličné řezby; pole pak mezi sloupky byla čtverhranná, a nikoliv okrouhlá. [32] Čtyři kola, která byla ve čtyřech rozích podstavce, byla pod podstavcem vzájemně spojena; jedno kolo mělo zvýši půldruhého lokte. [33] Taková ta kola byla, jaká bývají u vozu, avšak osy jejich, špice, loukotě a písty, všecko bylo lité. [34] I ta čtyři raménka v každém rohu každého podstavce byla z podstavce samého ulita, (s ním) tedy jednolitá. [35] Na vrchu podstavce bylo kruhové (ložisko) na půl lokte tak udělané, že mísa mohla shora naň býti položena; a mělo své vypukliny a rozličné řezby, vše jednolité. [36] Vyryl také na těch stěnách, které byly z mědi, i na hranách cheruby, lvy a palmy, podobné stojícímu člověku, že ne vyryté, ale přistavené vůkol se zdály. [37] Na ten způsob udělal deset podstavců, jednostejné litiny, míry i jednostejné řezby. [38] Udělal také deset mis měděných; čtyřicet batů pojala jedna mísa a měla čtyři lokte; a položil každou mísu na jeden (podstavec), to jest (všech deset) na deset podstavců. [39] Z těch deseti podstavců postavil pět na pravou stranu chrámu, a pět na levou; moře pak postavil na pravou stranu chrámu proti východu ku poledni.

[40] Nadělal pak Hiram kotlíků, mis a lopat.

A dokonal všecky práce králi Šalomounovi ke chrámu Hospodinovu: [41] dva sloupy, dva prsténce hlavičné na vrch sloupů, síťkování dvoje, aby přikrylo (ty) dva prsténce, které byly na hlavicích na vrchu sloupů, [42] čtyři sta granátových jablek na obojím síťkování, po dvou řadách jablek granátových na každém síťkování, aby kryly prsténce hlavičné, které byly na hlavicích sloupů, [43] deset podstavcův a deset mis na (těch) podstavcích, [44] jedno moře a dvanáct býků pod (tím) mořem, [45] kotlíky, mísy a lopaty.

Všecko nářadí, kterého nadělal Hiram králi Šalomounovi do domu Hospodinova, z

V. [23]. Umyvadlo sluje *„moře"* či *„jezero"* pro svou velikost a pro obyčej starých, opatřovati svatyni posvátným jezírkem či rybníkem.

V. [26]. Toto *„moře"* byla kašna, ze které nabírána potřebná voda k bohoslužbě.

V. [27] *„podstavců"* pro mísy. – Odpočítáme-li na kola, na kterých převozné džbery ty stály (podle v. 32.), 1 ½ lokte a ½ lokte na okraj lůžka, do kterého kladena mísa (v. 31.), zbude na podstavec 1 loket výšky.

V. [41–47]. *„prsténce"* = podvalky, které byly *„síťkami"* obloženy. Hl. 8. V. [2]. *„svátek"* ten byl *„stanový"*, slavený 15. dne tohoto měsíce s oktávou (8 dny) podle Lv 20, 34. nn.

hladké měďi bylo. [46] Na rovině jordánské dal je král slévati v jílové zemi mezi Sochotem a Sartanem. [47] Měď pro přílišné množství nebyla vážena.

[48] Šalomoun dal udělati všecko nádobí do domu Hospodinova: oltář zlatý, stůl zlatý, na který měly býti kladeny chleby předkladné, [49] svícnů zlatých pět na pravou stranu a pět na levou stranu, proti odpovědišti, ze zlata čistého, jako liliové květy, dále lampy zlaté na ně, štipce ze zlata, [50] džbány, vidličky, misky, možďířky a kadidelnice, ze zlata nejčistšího. I stěžeje dveří domu vnitřního, (to jest) velesvatyně jakož i dveří chrámových ze zlata byly.

[51] Když dokonány byly všecky práce, které dal Šalomoun udělati k domu Hospodinovu, vnesl (tam), cokoli byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato i náčiní, a složil to v klenotnicích domu Hospodinova.

Chrám slavně posvěcen. (8, 1.–9, 9.)

HLAVA 8. – [1] Tehdy shromáždili se všichni starší národa israelského, knížata kmenův a pohlaváři rodů synův Israelových ke králi Šalomounovi do Jerusalema, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova, to jest ze Sionu (nahoru). [2] Veškeren Israel sešel se ke králi Šalomounovi v měsíci etanim, o svátku, to jest měsíce sedmého. [3] Když všichni starší z Israele přišli, vzali kněží archu [4] a přenesli archu Hospodinovu, stánek zjevení a všecko nářadí svatyně, které bylo ve stánku; kněží a levité přenesli to (nahoru). [5] Král Šalomoun a všecek lid israelský, který se byl sešel k němu, šel s ním před archou, a obětovali ovec a býků bez čísla a počtu. [6] Pak vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na místo její, do chrámového odpovědiště, do velesvatyně, pod křídla cherubů. [7] Cherubové totiž měli roztažená křídla nad místem archy a přikrývali svrchu archu i tyče její. [8] Ačkoli pak tyče (ty) vyčnívaly, že bylo viděti konce jejich ze svatyně před velesvatyní, nebylo jich viděti dále z venku; a zůstaly tam až do dneška.

[9] V arše však nebylo nic jiného, nežli dvě desky kamenné, které byl do ní uložil Mojžíš na Horebě, když učinil Hospodin úmluvu se syny Israelovými, když vyšli z Egypta.

[10] Když pak vyšli kněží ze svatyně, mlha naplnila dům Hospodinův, [11] že nemohli kněží službu konati pro mlhu; nebo byla naplnila velebnost Hospodinova dům Hospodinův.

[12] Tehdy pravil Šalomoun: „Hospodin řekl, že bude přebývati v mlze. [13] Vystavěl jsem dům, abys v něm přebýval, přepevný trůn tvůj na věky.

[14] Pak se obrátil král a pozdravil veškerou obec israelskou, nebo veškerá obec Israelova (tu) stála. [15] Šalomoun řekl: „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který mluvil ústy svými Davidovi, otci mému, a rukou svou (to) splnil! Řekl totiž: [16] „Ode dne, kdy jsem vyvedl lid svůj israelský z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by (tam) vystavěn byl dům a jméno mé by bylo tam; ale Davida jsem vyvolil, aby byl nad lidem mým israelským." [17] I chtěl David, otec můj, stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova; [18] ale Hospodin řekl Davidovi, otci mému: „Že sis umínil v duchu stavěti dům jménu mému, dobře jsi učinil v srdci svém to zamýšleje; [19] avšak ty mi nebudeš stavěti domu, ale syn tvůj, z krve tvé vzešlý, ten vystaví dům jménu mému." [20] Hospodin splnil řeč svou, kterou byl mluvil; nebo povstal jsem já místo Davida, otce mého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl Hospodin mluvil, a vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova. [21] A ustanovil jsem tam místo arše, ve které jest úmluva Hospodinova, kterou učinil s otci našimi, když vyšli z Egypta."

V. [21]. *„úmluva Hospodinova"* = kamenné desky, na kterých napsány základní podmínky smlouvy té.

[22] Pak postavil se Šalomoun před oltář Hospodinův před očima obce israelské, rozepial ruce své k nebi,[23] a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není podobného tobě boha v nebi nahoře, ani na zemi dole; (tobě), který zachovávᾶš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou s celým srdcem svým; [24] (tobě), který jsi splnil služebníku svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil; ústy jsi mluvil a rukou splnil, jak tento den dokazuje. [25] Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň služebníku svému Davidovi, otci mému, co jsi mu slíbil řka: „Nebude se nedostávati potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li jen synové tvoji ostříhati cesty své, chodíce přede mnou, jako jsi ty chodil před obličejem mým." [26] Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slova tvá, kterými jsi sliboval služebníku svému Davidovi, otci mému.

[27] Smíme tedy domnívati se, že vpravdě Bůh sídlí na zemi? Nebo nemůže-li nebe, a nebesa nebes tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl? [28] Shlédni tedy k modlitbě služebníka svého a k prosbám jeho, Hospodine, Bože můj; slyš chválu a modlitbu, kterou služebník tvůj koná dnes před tebou. [29] Oči tvé buďtež otevřeny na dům tento v noci i ve dne, na dům, o kterém jsi řekl: „Bude jméno mé tu", bys vyslyšel modlitbu, kterou modlí se k tobě služebník tvůj na místě tomto, [30] bys vyslyšel prosbu služebníka svého i národa svého israelského, začkoli prositi budou na místě tomto; abys (je) vyslyšel v sídle svém v nebi a vyslyše (je) byl milostiv.

[31] Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, bude-li někomu závazně uložena přísaha, a přijde-li, by se zaklínal před oltářem tvým v domě tvém: [32] ty slyš (to) na nebi, jednej, rozsuď služebníky své, odsud bezbožného tím, že obrátíš skutky jeho na hlavu jeho, a osvoboď spravedlivého, odměně mu podle spravedlnosti jeho.

[33] Uteče-li snad národ tvůj israelský před nepřáteli svými, že se prohřešil proti tobě, přijdou-li však, činíce pokání a vyznávajíce jméno tvé, budou-li se modliti a prositi tebe v domě tomto: [34] ty slyš (to) na nebi, odpusť hřích národu svému israelskému, a uveď je zase do země, kterou jsi dal otcům jejich.

[35] Zavře-li se snad nebe, že nebude pršeti pro hříchy jejich, budou-li však modliti se na místě tomto, pokání činiti jménu tvému, a odvrátí-li se od hříchů svých pro trápení své: [36] ty slyš je na nebi, odpusť hříchy služebníků svých, lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili, a dej déšť na zemi svou, kterou jsi dal lidu svému v dědičný majetek.

[37] Vznikne-li snad hlad v zemi, nebo mor, nebo nákaza vzduchu, obilná sněť, kobylky nebo rez obilní, sevře-li jej nepřítel jeho, oblehna brány jeho, nebo jakákoli rána, jakákoli nemoc, [38] jakákoli kletba nebo zlořečení, které snad stihne někoho z lidu tvého israelského, pozná-li ránu srdce svého a rozepne-li ruce své v domě tomto: [39] ty slyš (to) na nebi v sídle svém, smiluj se, jednej, a dej každému podle všech cest jeho, jak uzříš srdce jeho, – neboť ty jediný znáš srdce všech lidí – [40] aby se báli tebe po všecky dny, dokud živi budou na půdě, kterou jsi dal otcům našim.

[41] Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro jméno tvé – nebo všude bude slyšeti o jménu tvém velikém, o ruce tvé silné a rameni tvém [42] vztaženém – přijde-li tedy snad a modliti se bude na tomto místě: [43] ty slyš (to) na nebi, v sídle svém a učiň vše, začkoli volati bude k tobě cizinec ten, aby se naučili všichni národové země báti se jména tvého jako lid tvůj israelský, a zakusili, že podle jména tvého nazván je tento dům, který jsem postavil. [44] Vytáhne-li snad lid tvůj do boje proti nepřáte-

V. [38]. *„pozná-li ránu srdce svého"* = hne-li se v něm svědomí. Srv. 1. Sam.

lům svým, kteroukoli cestou je pošleš, a budou-li se modliti k tobě čelem k městu, které jsi vyvolil, a tváří k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: [45] slyš na nebi úpěnlivé modlitby jejich, a zjednej jim právo.

[46] Zhřeší-li pak tobě – nebo není člověka, který by nehřešil – a rozhněváš-li se, že je vydáš nepřátelům jejich, a budou-li do zajetí odvedeni do země nepřátelské, daleké nebo blízké, [47] budou-li však činiti srdečné pokání na místě vyhnanství, obrátí-li se k tobě, budou-li se modliti k tobě v zajetí svém říkajíce: „Zhřešili jsme, neprávě jsme činili, bezbožně jsme jednali", [48] obrátí-li se k tobě celým srdcem svým a celou duší svou v zemi nepřátel svých, do které byli do zajetí odvedeni, budou-li se modliti k tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (tváří) k městu, které jsi vyvolil, a ke chrámu, který jsem vystavěl jménu tvému: [49] slyš na nebi, v sídle trůnu svého, úpěnlivé modlitby jejich, zjednej jim právo, [50] smiluj se na lidem svým, který zhřešil proti tobě, nade všemi nepravostmi jejich, kterými se provinili proti tobě, a dej, (by) milost (nalezli) před těmi, kteří je budou míti snad v zajetí, by se nad nimi smilovali.

[51] Nebo lid tvůj je to a dědičný majetek, který jsi vyvedl z Egypta, z peci železné. [52] Buďtež oči tvé otevřeny k modlitbě služebníka tvého, a lidu tvého israelského, a vyslyš je ve všem, začkoli budou volati k tobě. [53] Nebo tys oddělil je sobě za dědičný majetek ode všech národů země, jak jsi mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého, když jsi vyvedl otce naše z Egypta, Hospodine Bože."

[54] Když dokonal Šalomoun celou úpěnlivou modlitbu tuto k Hospodinu, vstal od oltáře Hospodinova – byltě klečel na obou kolenech a ruce měl rozepiaté k nebi – [55] a stoje dobrořečil hlasem velikým veškeré obci Israelově řka: [56] „Požehnán buď Hospodin, který dal pokoj lidu svému israelskému podle všeho, co byl připověděl; nepadlo (na zmar) ani jedno z těch libých slov, která mluvil skrze Mojžíše, služebníka svého. [57] Budiž Hospodin, Bůh s námi, jako byl s otci našimi, neopouštěje nás ani nezamítaje, [58] ale nakloňuje srdce naše k sobě, bychom chodili po všech cestách jeho a šetřili všech příkazů jeho, ustanovení jeho a práv, která dal otcům našim. [59] Buďtež tyto řeči mé, kterými jsem se modlil před Hospodinem, blízké Hospodinu, Bohu našemu, dnem i nocí, by zjednal právo služebníku svému a lidu svému israelskému po všecky dny, [60] aby poznávali všichni národové země, že Hospodin jediný jest Bůh, a že není jiného kromě něho. [61] Patřiž také srdce naše dokonale Hospodinu, Bohu našemu, bychom chodili v ustanoveních jeho a šetřili příkazů jeho jako dnes."

[62] Obětoval pak král a veškeren Israel s ním oběti před Hospodinem. [63] Šalomoun pobil na pokojné oběti, které podal Hospodinu, dvacet dva tisíce býkův, a ovec sto dvacet tisíc. Tak slavili posvěcení chrámu Hospodinova, král i synové Israelovi. [64] V ten den posvětil král prostředek nádvoří, které bylo před domem Hospodinovým, neboť obětoval tu celopal, oběť suchou a tuk obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl před Hospodinem, byl příliš malý, že nemohly se na něm směstnati celopaly, oběti suché a tuk obětí pokojných. [65] Také slavil Šalomoun v ten čas velikou slavnost a s ním veškeren Israel, veliké množství od končin Ematu až k Potoku egyptskému, před Hospodinem, Bohem naším, sedm dní [a sedm dní, to jest čtrnácte dní]. [66] V den pak osmý propustil zástupy lidu; i dobrořečili králi a šli domů s veselým srdcem, radujíce se ze všech dobrodiní, která byl učinil Hospodin Davidovi, služebníku svému, a Israelovi, lidu svému.

HLAVA 9. – [1] Když dokonal Šalomoun stavbu domu Hospodinova, [budovu královskou a všecko, co si přál a co chtěl udělati], [2] ukázal se mu Hospodin po druhé, jako se mu

byl ukázal v Gabaonu.

[3] A Hospodin mu řekl: „Vyslyšel jsem úpěnlivou modlitbu tvou, kterou ses modlil přede mnou: posvětil jsem dům tento, který jsi vystavěl, že jsem umístil jméno své tam na věky, a budou oči mé i srdce mé tu po všecky dny. [4] Budeš-li také ty choditi přede mnou, jako chodil otec tvůj, v prostotě srdce a v spravedlnosti, budeš-li činiti vše, co jsem ti přikázal, a ustanovení má i práva má budeš-li zachovávati: [5] upevním trůn království tvého nad Israelem na věky, jako jsem připověděl Davidovi, otci tvému, řka: „Nebude se nedostávati potomka tvého na trůně Israelově." [6] Odpadnete-li vy nebo synové vaši, že za mnou nepůjdete a že nebudete šetřiti příkazů mých a ustanovení mých, která jsem vám dal, ale odejdouce ctíti budete bohy cizí a klaněti se jim: [7] vyplením Israele s povrchu země, kterou jsem dal jim, a chrám, který jsem posvětil jménu svému, zavrhnu a bude Israel příslovím a výsměchem všem národům. [8] A dům tento bude zříceninou; každý, kdo půjde mimo něj, zhrozí se a sípaje bude se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?" [9] I odpovědí: „Poněvadž opustili Hospodina, Boha svého, který vyvedl otce jejich z Egypta, a šli za bohy cizími, jim se klaněli a je ctili; proto uvedl na ně Hospodin všecko to zlo."

Přehled velikých podniků Šalomounových. (9, 10.–28.)

[10] Když pak bylo po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun oba domy, totiž dům Hospodinův a dům královský, [11] – Hiram, král tyrský, dodával Šalomounovi dřevo cedrové a jedlové, i zlato podle veškeré potřeby jeho – tehdy Šalomoun dal Hiramovi dvacet měst v zemi Galilejské. [12] I vyšel Hiram z Tyru, by viděl města, která mu dal Šalomoun, ale nelíbila se mu. [13] Řekl: „To jsou ta města, kterás mi dal, bratře?" A sluje ta krajina Chabul až do dneška.

[14] Poslal pak Hiram králi Šalomounovi sto dvacet hřiven zlata.

[15] Takto byly spořádány roboty, které obětoval král Šalomoun na stavbu domu Hospodinova, domu svého, Mella, zdi jerusalemské, Heseru, Magedda, Gazeru – [16] farao totiž, král egyptský, byl vytáhl, dobyl Gazeru, zapálil jej, Kanaanské, kteří byli v městě, pobil, a dal jej za věno dceři své, manželce Šalomounově. [17] Proto vystavěl Šalomoun Gazer – Bethoronu dolního, [18] Baalatu a Palmyry na poušti, [19] všech městeček, která mu náležela, byla však beze zdi, (a která) ohradil, jakož i měst vozů a měst jezdců, a (všeho), cokoli se mu zalíbilo vystavěti v Jerusalemě, na Libanu a ve všech končinách své říše: [20] Všechen lid, který zůstal z Amorrhejských, Hetských, Ferezejských, Hevejských a Jebusejských, kteří nejsou ze synův Israelových, [21] syny těch, kteří byli zůstali v zemi, že jich nemohli synové Israelovi vyhladiti, učinil si Šalomoun robotníky až do tohoto dne; [22] ze synů však Israelových žádného nepodrobil Šalomoun robotě, ale byli bojovníky, hodnostáři jeho, úředníky, pobočníky a veliteli nad vozy a nad koňmi. [23] Bylo pak úředníků nad veškerými pracemi Šalomounovými ustanovených pět set padesát; ti měli pod sebou lid a v ustanovených pracích rozkazovali.

[24] Když pak dcera faraonova přestěhovala se z města Davidova do domu svého, který jí byl Šalomoun vystavěl, stavěl (již) Mello.

Hl. 9. V. [3]. Hospodin posvětil chrám tím, že se v něm *usídlil* (=*„umístil jméno své"*).–Srv. výše 8, 29.

V. [15]. patří k v. 17b. (Bethoronu. . .). Věta v. 15. počatá jde dále (v. 18.) a končí dvojtečkou před v. 20. – V. 16. 17a. je vložka. – *Mello* byla *tvrz* (srv. Sdc 9, 6. 20.). Již David ji vystavěl (2. Král 5, 9.), V té (nebo blízko ní) sídlila dcera faraonova, manželka Šalomounova, dokud nebyl vystavěn královský palác. Proto mohl Šalomoun znova opraviti a vybudovati mello teprve pak, když se z něho vystěhovala (níže 9, 24.). O poloze viz 2. Král 5, 9.

[25] Šalomoun obětoval třikráte do roka celopaly a oběti pokojné na oltáři, který byl vystavěl Hospodinu, a pálil vonidla před Hospodinem. [Tak dokonán byl chrám.]
[26] Nadělal také lodí král Šalomoun v Asiongaberu, které jest u Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. [27] A poslal Hiram na lodích těch služebníky své, zkušené námořníky, se služebníky Šalomounovými. [28] Ti přeplavivše se do Ofiru, sebrali tam zlata čtyři sta dvacet hřiven a přivezli je králi Šalomounovi.

Šalomounova sláva a bohatství. (10, 1.–29.)

HLAVA 10. – [1] Ba i královna ze Saby, když uslyšela, co se vypravovalo o Šalomounovi, přijela, by ho zkoušela hádankami. [2] Přijevši do Jerusalema s komonstvem velikým, s bohatstvím, s velbloudy nesoucími vonidla, zlata velmi mnoho, jakož i drahého kamení, přišla ke králi Šalomounovi a pověděla mu vše, co měla v srdci. [3] I poučil ji Šalomoun o všech otázkách, které mu předložila; nic nebylo skrytého králi, nač by jí byl neodpověděl. [4] Královna ze Saby uzřevši všecku moudrost Šalomounovu, i dům, který byl vystavěl, [5] pokrmy stolu jeho, sedadla dvořenínů, řady přisluhujících, roucha jejich, číšníky a celopaly, které obětoval v domě Hospodinově, byla bez sebe. [6] I řekla králi: „Pravda je, co jsem slyšela v zemi své [7] o věcech tvých a o moudrosti tvé. Nevěřila jsem těm, kteří mi (to) vypravovali, až jsem sama přišla, viděla očima svýma a přesvědčila se, že mi nebyla řečena ani polovice; jeť větší moudrost tvá a díla tvá nežli pověst, kterou jsem slyšela. [8] Blahoslaveni lidé tvoji a blahoslaveni dvořané tvoji, kteří stojí před tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. [9] Požehnán budiž Hospodin, Bůh tvůj, kterému ses zalíbil, že posadil tebe na trůn israelský! Protože si zamiloval Hospodin Israele na věky, ustanovil tebe králem, abys vykonával právo a spravedlnost." [10] A dala králi sto dvacet hřiven zlata, vonidel velmi mnoho i kamení drahého: aniž bylo kdy jindy přivezeno vonidel tolik, kolik darovala královna ze Saby králi Šalomounovi. – [11] Také však lodi Hiramovy, které přinášely zlato z Ofiru, přivezly z Ofiru dřeva tyinového velmi mnoho, jakož i drahokamův. [12] A nadělal král ze dřeva tyinového nábytku do domu Hospodinova a do domu královského, jakož i harf a louten zpěvákům; nebylo kdy takové dřevo tyinové přivezeno ani viděno až do dneška. – [13] Král Šalomoun dal za to královně ze Saby vše, co si přála a žádala od něho, mimo to, co jí byl dal darem královským dobrovolně. Poté dala se na cestu zpět a odjela domů se služebníky svými.
[14] Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jednoho roku. byla šest set šedesát šest zlatých hřiven, [15] kromě toho, které přinášeli výběrčí cla od velkoobchodníkův i všech, kteří prodávali na drobno, jakož i všichni náčelníci arabští a (královi) zástupci v zemi.
[16] Král Šalomoun dal udělati také dvě stě štítů ze zlata ryzího – šest set lotů zlata dal na plechy štítu jednoho – [17] a tři sta puklířů ze zlata ryzího – tři miny zlata pokrývaly každý puklíř. – A dal je král do domu „háje libanského".
[18] Dále dal udělati král Šalomoun trůn veliký ze slonoviny a obložil jej zlatem Velmi tmavožlutým. [19] Měl šest stupňů. Vrch trůnu byl vzadu okrouhlý, dvě opěradla s obou stran držela sedadlo, dva lvi stáli vedle opěradel, [20] a dvanácte lvíčků stálo na šesti stup-

---

Hl. 10. V. [1]. Území *Saba* (hebr. *„Šebá")* dlužno hledati *v severozápadní Arabii* (srv. Job 1, 15.), tedy jihovýchodně Palestiny (Mt 12, 42.).

V. [11]. *„Hiramovým"* sluje loďstvo to, že bylo vystavěno jeho lidmi a řízeno jeho plavci. Srv. výše 9, 26. nn.; 2. Par 9, 10, Bylo to vlastně loďstvo Šalomounovo, *„Tyinové"* dřevo, hebrejsky sluje *„almuggím"* nebo *„algummím"* (2. Par 9, 10.). Byl to vzácný druh jedle nebo cypřiše, neb aspoň strom jim podobný.

ních s obou stran. Nebylo takové dílo uděláno v žádném království.
[21] Nadto veškery nádoby, ze kterých píval král Šalomoun, byly zlaté; i všeliké náčiní v domě „háje libanského" bylo ze zlata nejčistšího. Nic nebylo ze stříbra, neb toho si nevážili ve dnech Šalomounových; [22] loďstvo královské totiž s loďstvem Hiramovým plavilo se přes moře do Tarsisu jednou ve třech letech, přinášejíc odtud zlato, stříbro, slonovinu, opice a pávy.
[23] Tak. povýšen byl král Šalomoun nade všecky krále světa bohatstvím a moudrostí. [24] Všecek svět žádal (viděti) tvář Šalomounovu, by slyšel moudrost jeho, kterou dal Bůh mysli jeho. [25] Každý mu přinášel dary. nářadí stříbrné a zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně, mezky, rok co rok. [26] A nashromáždil Šalomoun vozů i jezdců, že měl tisíc čtyři sta vozů a dvanácte tisíc jezdců; rozložil je po městech hrazených, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. [27] Způsobil, že tak veliká byla hojnost stříbra v Jerusalemě, jako kamení, a že tak mnoho bylo cedrového dříví, jako planého fíkoví, které roste na poli.
[28] Koně přiváděli Šalomounovi z Egypta a z Koy. Kupci královští totiž kupovali je z Koy. a přiváděli je za pevnou cenu: [29] (jeden) vůz přicházel z Egypta za šest set lotů stříbra, a kůň za sto padesát. Tím způsobem prodávali také všichni králové hetští a syrští koně.

HŘÍCHY ŠALOMOUNOVY A ÚPADEK JEHO ŘÍŠE

(11, 1. –43.).

HLAVA 11. – [1] Král Šalomoun zamiloval si mnoho cizinek kromě dcery faraonovy, Moabky, Ammonky, Edomky, Sklonky a Heťanky, [2] z národů těch, o kterých řekl Hospodin synům Israelovým: „Nevejdete k nim a z nich nevejdou k vašim, nebo jistě odvrátí srdce vaše, byste chodili za bohy jejich." K těm tedy přilnul Šalomoun plamennou láskou. [3] Žen jakožto královen měl sedm set a ženin tři sta; a (ty) ženy zvrátily srdce jeho. [4] Když tedy byl již stár, nakazilo se srdce jeho skrze ženy, že chodil za bohy cizími a že nebylo srdce jeho dokonale oddáno Hospodinu, Bohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho; [5] ale ctil Šalomoun Astartu, bohyni Sidonských, a Molocha, modlu Ammonských. [6] Tak činil Šalomoun, co se nelíbilo Hospodinu, a nechodil dokonale za Hospodinem, jako David, otec jeho. [7] Tehdy vystavěl Šalomoun svatyni Chamosovi, modle moabské, na hoře, která je proti Jerusalemu, a Molochovi, modle synů Ammonových. [8] A tak to udělal všem že-

V. [22]. *Taršíš* je *Tartéssos* řeckých spisovatelů. Je to dolní poříčí řeky *Guadalquiviru.* Srv. Is 23, 6; 66, 19; Jon 1, 3; 4, 2; Jer 10, 9; Ez 27, 12.
V. [24]. *„žádal viděti tvář"* = snažil se získati si jeho přízně. V. [28]. n. souvisí s v. 26. – *Que* (Koa) je *Kilikie.* Teprve Šalomoun zavedl koně do služeb válečných v Israeli.
Hl. 11. V. [7]. n. *„hora proti Jerusalemu"* = Olivová, zde jižní její vrchol, zvaný křesťany právem *„horou pohoršení".* – Šalomoun svým *jménem* (= Pokojný), mimořádnou *moudrostí,* řečnickými (básnickými) výkony, bohatstvím, pověstí rozšířenou daleko široko, zejména však tím, že postavil v Jerusalemě chrám, počal zobrazovati budoucího „knížete pokoje", který byl plný moudrosti, milosti a pravdy, který mluvil v podobenstvích tak dojemně, že posluchači žasli nad mocí jeho slova; počal zobrazovati toho, který zbudoval živý chrám nehynoucí, církev křesťanskou, v Jerusalemě, odkudž proniklo jméno jeho do veškerého světa. Pohříchu zpitvořil Šalomoun krásný ten předobraz Mesiáše, zejména tím, že později *zesvětačil,* připodobnil se ke králům pohanským, oddal se přepychu, haremnímu životu a lhostejnosti náboženské. (Sir 47, 14).–23; Mich 4, 4; Is 60, 5. n.; Zach 3, 10.) – Staří, přičítajíce Šalomounovi Velepíseň, domnívali se, že všecky krásy ženicha v ní líčeného jsou věrné rysy samého Šalomouna. Podle toho byl Šalomoun „krev a mléko" (Pís 5, 10), vlas jeho byl jako ratolesti palmové pružný a jako peří havraní černý (5, 11. tamže), oči jeho měly půvab holubicí (5, 12.), rty měly kouzlo lilií, byl spanilý jako cedr, byl to vůbec nejkrásnější člověk (Pís 5, 12. nn.; 1, 15; Ž 44, 3.).

nám svým, cizinkám, které pálily kadidlo a obětovaly svým bohům.
[9] Proto rozhněval se Hospodin na Šalomouna, že mysl jeho odvrátila se od Hospodina, Boha Israelova, který se mu byl ukázal dvakrát [10] a přikázal (právě) tuto věc, aby (totiž) nechodil za bohy cizími. Ale nedbal toho, co mu byl přikázal Hospodin. [11] Řekl tedy Hospodin Šalomounovi: „Ježto jsi tak hluboce klesl, žes nedbal úmluvy mé a příkazů mých, které jsem ti dal, jistě odtrhnu ti království, a dám je služebníku tvému. [12] Avšak za dnů tvých neučiním toho pro Davida, otce tvého; z ruky syna tvého vytrhnu je. [13] Také neodejmu celého království jemu, ale kmen jeden dám synu tvému pro Davida, služebníka mého, a pro Jerusalem, který jsem (si) vyvolil."
[14] I vzbudil Hospodin protivníka Šalomounovi, Adada edomského, z rodu královského, který byl v Edomu. [15] Když totiž byl David v Edomsku, a Joab, velitel vojska, byl vytáhl, aby pobité pochoval, a když pobil všecky mužské v Edomsku [16] – byltě tam Joab i všechen Israel šest měsíců, dokud nevyplenil všech mužských v Edomsku – [17] utekl Adad, on a někteří ze služebníkův otce jeho s ním, a vešel do Egypta. Adad byl (tehdy) mladý jinoch. [18] Když vyšli z Madianu, přišli do Faranu, i vzali s sebou některé muže z Faranu a přišli do Egypta k faraonovi, králi egyptskému; ten dal mu dům, opatřil ho stravou a vykázal mu také polnosti. [19] I nalezl Adad před faraonem milost velikou, že mu dal za manželku vlastní sestru své manželky, královny Tafnes. [20] Sestra Tafnesina porodila mu syna Genubata, a Tafnes vychovala ho v domě faraonově; Genubat přebýval u faraona se syny jeho. – [21] Když uslyšel Adad v Egyptě, že zesnul David s otci svými a že zemřel Joab, velitel vojska, řekl faraonovi: „Propusť mě, ať jdu do země své." [22] I řekl mu farao: „Čeho se ti nedostává u mne, že chceš jíti do země své?" On však odpověděl: „Ničeho; ale prosím tě, propusť mě!"
[23] Vzbudil také Bůh proti němu protivníka Razona, syna Eliadova, který byl utekl od Adarezera, krále Soby, pána svého, [24] shromáždil proti němu tlupu a stal se náčelníkem lupičů, když je bil David; odešli do Damašku, usadili se tam a ustanovili ho králem v Damašku. [25] I byl protivníkem Israelovým po všecky dny Šalomounovy.
To jest Adadova zloba a nenávist proti Israelovi, i stal se králem v Syrii.
[26] Rovněž i Jeroboam, syn Nabatův, Efraimovec ze Saredy, služebník Šalomounův, jehožto matka, jménem Sarva, ovdověla, pozdvihl ruku proti králi. [27] Příčina, že se mu zprotivil, byla tato: Šalomoun stavěl Mello a zastavoval mezeru města Davida, otce svého. [28] Jeroboam byl muž silný a statný; Šalomoun vida, že je to jinoch výborných

V. [13]. *O volbě Jerusalema* viz výše 8, 44–48.
V. [14]. *Adad= Adar* Gn 36, 39.(?). Srv. 1. Par 1, 50.
V. [18]. *Madian = Madiama,* město v srdci *Midjánska.* – *„farao"* buď *Siamon* (před rokem 962 nebo 983) aneb *Amenemopet* (kolem r. 1000).
V. [24]. Z nástupců *Razona* tu jmenovaného jsou známi:

Hezjon	(níže 15, 18.),	*Tabrimmon*	(tamže),
Benhadad I.	(tamže) kolem r. 900–875,	*Benhadad II.*	(níže 20, 1. 26.) kolem r. 875–855,
Hadad'ezer,	(znám z nápisů Salmanassarových) kolem r. 855–845,	*Benhadad III.*	(4. Král 8, 7.) kolern r. 845–843,
Hazael	(níže 19, 15; 4. Král 8, 15; 12, 18.) od r. 843 až asi do r. 797,	*Benhadad* IV.	(4. Král 13, 3. 24.) asi od r. 797–770,
Razon	(4. Král 15, 37; 16, 9.) panoval do r. 732, kdy Tiglat-Pilesar IV. Damašku dobyl, říši damašskou vyvrátil a učinil z ní asyrskou provincii.		

V. [25]b. dlužno zařaditi za v. 22. Viz tamže.
V. [27]. n. Kdy stavěl Šalomoun *„Mello"*, viz výše k 9, 15. 24. *„dům Josefův"*=Efraimovci a Manassovci.

schopností a obratný, ustanovil ho úředníkem nad robotami všeho domu Josefova.
[29] Jednou, když vyšel Jeroboam z Jerusalema, potkal ho Ahjáš Silan, prorok, na cestě, oděn jsa pláštěm novým. Byli toliko sami dva na poli. [30] Tu vzav Ahjáš plášť svůj nový, který měl na sobě, roztrhal jej na dvanácte kusův, [31] a řekl Jeroboamovi: „Vezmi si deset kusů, nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Hle, já vytrhnu království z ruky Šalomounovy, a dám tobě desatero kmenů. [32] Jeden toliko kmen zůstane jemu, pro služebníka mého Davida a pro město Jerusalem, které jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových. [33] Neboť opustil mne, klaněl se Astartě, bohyni Sidonských, Chamosu, bohu moabskému, Molochu, bohu synův Ammonových," a nechodil po cestách mých, aby byl činil spravedlnost přede mnou, příkazy mé a práva, jako David, otec jeho. [34] Nevezmu však celého království z ruky jeho, ale ponechám ho vůdcem po všecky dny života jeho, pro Davida, služebníka mého, kterého jsem vyvolil, který šetřil příkazů mých a ustanovení mých.
[35] Ale vezmu království z ruky syna jeho, a dám tobě [desatero kmenů];
[36] synu pak jeho dám jeden kmen, aby zůstalo světlo Davidovi, služebníku mému, po všecky dny přede mnou v Jerusalemě, v městě, které jsem vyvolil, aby bylo jméno mé tam. [37] Ale tebe vezmu, abys kraloval nade vším, čeho žádá duše tvá, a byl králem nad Israelem. [38] Proto, poslechneš-li všeho, co ti přikáži, budeš-li choditi po cestách mých, a činiti, co pravého je přede mnou, šetře ustanovení a příkazů mých, jako činil David, služebník můj: budu s tebou a vzbudím ti dům stálý, jako jsem vzbudil Davidovi dům, a dám tobě lid Israelův; [39] a trestati budu potomstvo Davidovo pro tu věc, ale ne na vždy."
[40] Pro tu příčinu chtěl Šalomoun zabíti Jeroboama; on však vstal, utekl do Egypta k Sesakovi, králi egyptskému, a byl v Egyptě až do smrti Šalomounovy.
[41] Ostatek dějů Šalomounových a vše, co činil, i moudrost jeho, hle, to vše zapsáno je v knize Letopisů Šalomounových.
[42] Dnů, ve kterých kraloval Šalomoun v Jerusalemě nad veškerým Israelem, bylo čtyřicet let. [43] Když zesnul Šalomoun s otci svými, byl pochován v městě Davida, otce svého. A Roboam, syn jeho, stal se králem místo něho.

Roztržka. (12, 1.–24.)

HLAVA 12. – [1] I přišel Roboam do Sichemu; nebo tam byl se shromáždil všecek Israel, aby ho ustanovil za krále.
[2] Jeroboam však, syn Nabatův, který byl ještě v Egyptě, kam byl utekl před králem Šalomounem, uslyšev, že zemřel, vrátil se z Egypta.
[3] [Poslali tedy a povolali ho. I přišel Jeroboam a všecek lid israelský] a pravili Roboamovi: [4] „Otec tvůj přetěžké jho vložil na nás; proto ty nyní zmírni panování otce svého velmi tvrdé, a jho příliš těžké, které vložil na nás, a budeme sloužiti tobě." [5] On jim řekl: „Odejděte a třetího dne vraťte se ke mně." Když lid odešel, [6] radil se král Roboam se staršími, kteří stávali před Šalomounem, otcem jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto?" [7] Oni mu pravili: „Vyslyšíš-li dnes lid ten,

V. [29]. „Silan" z města Silo, tedy Efraimovec.
V. [40]. *„pro tu příčinu",* že se chtěl Jeroboam státi králem v severní Palestině a činil přípravy k státnímu převratu. Podle LXX 12, 24b. opevnil Jeroboam *Qeredu* a pořídil si 300 vozů (srv. výše 1, 5). – *Šíšaq* či *Šóšaq,* podle výslovnosti Manetonovy *Sesónchis,* pocházel z *Lybie,* byl to zakladatel 22. dynastie, která sídlila v *Bubastis* (=dnešní *Tell Basta,* jižně *Zaqazíku).* Nastoupil na trůn asi r. 948. Viz níže 14, 25.
Hl. 12. V. [2]. V. 1. časové dlužno položiti za v. 2

budeš-li ochotný, povolíš-li jejich žádosti, a promluvíš-li s nimi přívětivě, budou služebníky tvými po všecky dny." [8] On však nedbal rady starců, kterou mu dali, ale povolav jinochy, kteří s ním vychováni byli a (nyní) stáli před ním, [9] řekl jim: „Co mi radíte, bych odpověděl lidu tomuto, který mi pravil: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás"?" [10] I řekli mu jinoši, kteří vychováni byli s ním: „Takto promluv k lidu tomu, který pravil tobě: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty tedy polehči nám," promluv takto k nim: „Malík můj tlustší jest nežli páteř otce mého. [11] Ano, otec můj vložil na vás jho těžké, já však přidám na jho vaše; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými."

[12] Přišel tedy [Jeroboam a] všecek lid k Roboamovi třetího dne, jak byl pravil král řka: „Vraťte se ke mně dne třetího." [13] I odpověděl král lidu tvrdě, nedbaje rady starších, kterou mu byli dali,[14] a promluvil k nim podle rady jinochů řka: „Otec můj ztížil jho vaše, já však přidám ke jhu vašemu; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými." [15] Nepovolil tedy král lidu; nebo se byl odvrátil od něho Hospodin, aby splnil slovo své, které promluvil skrze Ahjáše, Silana, k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

[16] Lid vida, že je král oslyšel, odpověděl mu řka:

„Jaký úděl máme v Davidovi?
Neb jaký podíl v synu Isajově?
Vrať se do svého domova, Israeli!
Nyní hleď si svého domu, Davide! "

I rozešel se Israel domů.

[17] Nad syny však Israelovými, kteří sídlili v městech judských, kraloval Roboam.

[18] Poslal ještě král Roboam Adurama, který byl nad robotami, avšak všecek Israel jej do smrti ukamenoval. Vsedl tedy král Roboam rychle na vůz a utekl do Jerusalema. [19] Tak odpadl Israel od domu Davidova, až do dnešního dne.

[20] Když uslyšel veškeren Israel, že se Jeroboam vrátil, poslali a povolali ho do shromáždění lidu, a ustanovili ho králem nad veškerým Israelem. A nikdo nepřidržel se domu Davidova kromě samého kmene Judova.

[21] Když přišel Roboam do Jerusalema, shromáždil veškeren dům judský [a kmen Benjaminův], sto osmdesát tisíc vybraných bojovníků, by bojovali proti domu israelskému a zjednali zase království Roboamovi, synu Šalomounovu. [22] Tu však oslovil Hospodin Semajáše, muže Božího, a řekl: [23] „Promluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a k veškerému domu Judovu [i Benjaminovu] i k ostatnímu lidu a rci: [24] Toto praví Hospodin: „Netáhněte, aniž bojujte proti bratřím svým, synům Israe-

---

V. [10]. Místo *„páteř"* hebr. doslovně: *„bedra",* ovšem s přilehlou páteří. Bedra (i páteř) *náznak síly.* Rčení *příslovečné.*

V. [11]. *„biče uzlovaté"* byly opatřeny *ostny,* které působily bolesti, jako když upíchne *štír;* proto nazývány také *„štíry"* (hebr.).

V. [16]. Týž básnický výrok (s nepatrnými odchylkami) má již a. Sam 20, 1. Severní kmenové nemají *„v Davidovi",* t. j. *v Judsku,* žádného údělu. Ať se nyní David (a jeho nástupce) stará o svůj kmen (= *„dům"),* ale ne již o kmeny severní, které si vyvolí jiného krále. – Dříve nežli *„se rozešli",* zvolili si za krále Jeroboama (níže v. 20.).

V. [17]. dlužno zařaditi za v. 20. – *„synové Israelovi"* = příslušníci severních kmenů, kteří se do Judska přestěhovali, uznávali za krále *Roboama.* Srv. 2. Par 11, 16.

V. [21]. Kmen Benjaminův přidal se k Judovcům (dobrovolně či nuceně?) teprve později.

lovým; vrátiž se každý domů, nebo já jsem to učinil.“ “ Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se s cesty, jak jim: přikázal Hospodin.

Vláda Jeroboama, prvého krále říše severní. (12, 25.–14, 20.)

[25] Jeroboam pak opevnil Sichem na horách Efraimských, a bydlil tam; odtud vyšed, opevnil Fanuel.

[26] Jeroboam si řekl: „Teď mohla by se vrátit královská moc zase k domu Davidovu. [27] Bude-li choditi lid tento do Jerusalema, by přinášel oběti v domě Hospodinově, srdce lidu tohoto obrátí se k pánu svému Roboamovi, králi judskému; mne zabijí a vrátí se zase k němu."

[28] Protož uváživ tu věc udělal dvě zlatá telata, a řekl jim: „Nechoďte již do Jerusalema! Hle, bohové tvoji, Israeli, kteří tebe vyvedli z Egypta!"

[29] A postavil jedno v Betelu a druhé v Danu. [30] Ta věc stala se podnětem ke hříchům, nebo lid chodíval klaněti se teleti až do Danu. [31] Nadělal také svatyní na výšinách a kněží ze spodiny národa, kteří nebyli Levité. [32] I ustanovil svátek měsíce osmého, patnáctého dne (toho) měsíce, podobný slavnosti, která se slavívala v Judsku [a vystoupiv (obětoval) na oltáři]. Učinil tak [v Betelu], aby obětoval telatům, která byl udělal; též ustanovil v Betelu kněze výšin, které byl postavil.

[33] I vystoupil k oltáři, který byl udělal v Betelu, patnáctého dne měsíce osmého, který si byl sám smyslil, aby učinil slavnost synům Israelovým. Když vystoupil k oltáři, by pálil kadidlo,

HLAVA 13. – [1] tu hle, muž Boží přišel z Judska slovem Hospodinovým do Betelu, an Jeroboam stál u oltáře a kladl kadidlo. I zkřikl proti oltáři slovem Hospodinovým řka: „Oltáři, oltáři! Toto praví Hospodin: Hle, syn narodí se domu Davidovu, Josiáš jménem, a zabíjeti bude na tobě kněze výšin, kteří nyní na tobě kadidlo zapalují, a kosti lidské na tobě bude pálit." [3] Oznámil také toho dne znamení řka: „Toto bude znamením, že mluvil Hospodin: Hle, oltář se roztrhne, a rozsype se popel, který je na něm." [4] Když uslyšel král řeč člověka Božího, kterou promluvil proti oltáři v Betelu, vztáhl ruku svou od oltáře řka: „Jměte ho!" Tu uschla mu ruka, kterou byl vztáhl proti němu, že nemohl již přitáhnouti ji k sobě. [5] Též oltář se roztrhl, a rozsypal se popel s oltáře, na znamení, které byl předpověděl muž Boží slovem Hospodinovým. [6] I řekl král muži Božímu: „Pomodli se k Hospodinu, Bohu svému, a pros za mne, by byla zase uzdravena ruka má!" I modlil se muž Boží k Hospodinu, a přitáhl král ruku zase k sobě, že byla jako prve. [7] Tu řekl král muži Božímu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl, a dám ti dary."

V. [25]. O *Fanuelovi* viz Gn 32, 31; Sdc 8, 17.

V. [28]. Místo *„bohové tvoji"* možno čísti také *„Bůh tvůj"*, jako Ex 32, 4.– Jeroboam sotva chtěl zavésti úctu jiného božství, ale pravého Boha *Jahve, „který* skutečně *vyvedl národ z Egypta"*, chtěl ctíti v *podobě* zlatého *býka*. Ten měl býti Israelitům severní říše náhradou za archu, chovanou v Jerusalemě. Domníval se, že vyhoví mocné touze Israelitů ctíti Boha v soše (proti Ex 20, 4; 34, 17), a tak že je spíše upoutá doma a odvrátí od poutí do Jerusalema. – *Býk* vyskytující se v jiných starověkých náboženstvích (zejména egyptském) býval *náznakem nadlidské síly*. Byl-li však ze zlata, býval menší a tak vznikl z býka *býček* či *„tele"*.

V. [29]. *Betel* bylo místo Israelitům od pradávna posvátné (Gn 12, 8; 28, 16. nn; Sdc 20, 27; 1. Sam 7, 16.). Jeroboam postavil tam nejen *oltář*, ale také *chrám* (níže 13, 1; Am 7, 13.). Byl na hlavní cestě ze severní říše do Jerusalema, nedaleko hranic obou říší. – O *Danu* viz Sdc 18, 27. nn. Také tam byla starobylá svatyně. Nebylo tedy Israelitům vážiti dlouhou Cestu do Jerusalema, nýbrž mohli podle názoru Jeroboamova putovati na místa mnohem bližší.

V. [30]b. místo „chodíval . . . Danu" čti: „Lid pak šel (v průvodu) před jedním (teletem) až do Danu".

[8] Muž Boží králi odpověděl: „I kdybys mi dal polovici domu svého, nepůjdu s tebou, aniž budu jísti chleba, nebo píti vody na místě tomto; [9] tak totiž je mi přikázáno slovem Hospodina, který mi poručil: „Nesmíš jísti chleba, ani píti vody, aniž se vrátit cestou, kterou jsi přišel." [10] A tak odešel jinou cestou, a nevrátil se tou cestou, kterou byl přišel do Betelu.

[11] V Betelu bydlil jeden starý prorok. K tomu přišli synové jeho a vypravovali mu všecky věci, které byl učinil muž Boží toho dne v Betelu; i slova, která promluvil ke králi, vypravovali otci svému. [12] I tázal se otec jejich: „Kterou cestou odešel?" Když mu ukázali synové jeho cestu, kterou byl odešel muž Boží, který byl přišel z Judska, [13] řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!" Když mu jej osedlali, vsedl (na něj), [14] jel za mužem Božím, a naleznuv ho, an sedí pod terebintem, řekl mu: „Ty jsi (ten) muž Boží, který přišel z Judska?" Když mu odvětil: „Jsem", [15] pravil mu: „Pojď se mnou domů, bys pojedl." [16] On však odpověděl: „Nemohu se vrátit a jíti s tebou, aniž budu jísti chleba nebo píti vody na místě tomto; [17] nebo pravil Hospodin ke mně slovem Hospodinovým: „Nesmíš tam jísti chleba ani píti vody, aniž se vrátit cestou, kterou jsi přišel." [18] On mu řekl: „Také já prorok jsem, jako ty, a pravil mně anděl slovem Hospodinovým: „Přived ho zpět s sebou do domu svého, ať pojí chleba a napije se vody." Tak jej obelhal. [19] I přivedl ho nazpět s sebou a (on) tedy jedl chléb v domě jeho a pil vodu.

[20] Když (tak) seděli za stolem, oslovil Hospodin proroka, který byl onoho přivedl nazpět, [21] i zvolal na muže Božího, který byl přišel z Judska, řka: „Toto praví Hospodin: „Že jsi nebyl poslušen řeči Hospodinovy, žes nedbal příkazu, který dal tobě Hospodin, Bůh tvůj, [22] že ses navrátil, jedl chléb a pil vodu na místě, na kterém přikázal tobě, bys nejedl chleba ani nepil vody: nebude pochováno tělo tvé v hrobě otců tvých!" [23] Když pojedl a napil se, osedlal osla svého proroku, jejž byl nazpět přivedl. [24] Když odešel, uhodil na něj lev na cestě, a udávil ho. I ležela mrtvola jeho na cestě, a osel stál vedle ní; také lev zůstal státi vedle těla mrtvého. [25] Tu hle, lidé jdouce tudy uzřeli tělo mrtvé, ano leží na cestě, a lva, an stojí vedle mrtvoly. I přišli a rozhlásili to ve městě, ve kterém onen starý prorok bydlil. [26] Když to uslyšel prorok, který ho byl nazpět přivedl s cesty, řekl: „Muž Boží je to, který neposlechl řeči Hospodinovy; proto vydal jej Hospodin lvu, aby ho polámal a udávil podle slova Hospodinova, které k němu byl promluvil." [27] A řekl synům svým: „Osedlejte mi osla!" Když (mu ho) osedlali [28] a on odjel, nalezl mrtvolu jeho, ana leží na cestě, a osla i lva, ani stojí u těla; a lev nejedl těla, aniž co uškodil oslu. [29] Vzal tedy prorok tělo muže Božího, vložil je na osla, a vrátiv se, přivezl je do města [proroka starého], aby oplakal ho. [30] I položil tělo jeho do hrobu svého, a oplakávali ho: „Ach, ach, bratře můj!" [31] A když oplakali ho, řekl synům svým: „Až umru, pochovejte mne v hrobě, ve kterém muž Boží je pochován; vedle kostí jeho položte kosti mé. [32] Nebo jistě se naplní řeč, kterou prohlásil slovem Hospodinovým proti oltáři, který je v Betelu, a proti všem svatyním na výšinách, které jsou ve městech samařských."

[33] Po těch událostech neodvrátil se Jeroboam od cesty své prašpatné, ale naopak

---

Hl. 13. V. [11]. *„synové"* = nejspíše žáci.

V. [18]. *„prorok"* předstírá lživě, že má rozkaz od anděla Hospodinova. Možno, že býval prve pravým prorokem, že však nyní ze ctižádosti a žárlivosti, aby nebyl zastíněn, se zvrhl ve lžiproroka.

V. [23]. n. Spíše *„osedlal"* (= dal osedlati srv. výše v. 13,) judskému muži Božímu *„jeho"* osla, nežli *„svého"*.

V. [33]. Co znamená *„naplniti ruku"*, viz Ex 28, 41; 29, 9. 24. – Zde to rčení = *„dáti nějaké kněžské dů-*

nadělal ze spodiny národa kněží výšin; každému, kdo jen chtěl, naplnil ruku a stal se knězem výšiny. [34] Tím zhřešil dům Jeroboamův, i byl vyvrácen a vyhlazen s povrchu země.

HLAVA 14. – [1] Toho času roznemohl se Abjáš, syn Jeroboamův. [2] I řekl Jeroboam manželce své: „Vstaň, převlec se, by tě nepoznali, že jsi manželka Jeroboamova, a jdi do Sila, kde jest Ahjáš, prorok, který mi pravil, že mám kralovati nad lidem tímto. [3] Vezmi s sebou deset chlebů, koláče a hrnec medu, a jdi k němu; oní oznámí ti, co se stane chlapci tomu." [4] Manželka Jeroboamova učinila, jak byl řekl: vstavši, šla do Sila, a přišla do domu Ahjášova. On však nemohl ji viděti, neboť zakalily se mu oči stářím. [5] I řekl Hospodin Ahjášovi: „Hle, manželka Jeroboamova vchází, aby se zeptala tebe na syna svého, který je nemocen. Toto a toto jí povíš." Když tedy ona vcházela a činila se jinou, nežli byla, [6] uslyšel Ahjáš šust nohou jejích, když vcházela do dveří a řekl: „Vejdi, manželko Jeroboamova! Proč se jinou činíš, nežli jsi? Vždyť poslán jsem já k tobě s řečí tvrdou. [7] Jdi a pověz Jeroboamovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Já jsem tě vyvýšil z lidu, a ustanovil jsem tě za vůdce nad lidem svým israelským; [8] odtrhl jsem království od domu Davidova, a dal jsem je tobě; nebyl jsi však jako služebník můj David, který šetřil příkazů mých a lnul ke mně celým srdcem svým, čině, co se líbilo před obličejem mým, [9] ale páchal jsi zlo nade všecky, kteří byli před tebou, a učinil sis bohy cizí a lité, bys mne ke hněvu popudil, mne pak zavrhl jsi za sebe. [10] Proto hle, já uvedu neštěstí na dům Jeroboamův, vyhladím z Jeroboama toho, který močí na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli, a vyklidím zbytky domu Jeroboamova jako vyklizována bývá mrva, až do čista. [11] Kteří zemrou z rodu Jeroboamova v městě, ty sežerou psi; kteří pak umrou na poli, ty žráti budou ptáci nebeští, nebo Hospodin to pravd. [12] Proto ty vstaň a jdi domů; právě když vcházeti budeš do města, zemře chlapec. [13] Veškeren Israel bude oplakávati ho a pochová jej. Ten jediný totiž z (rodu) Jeroboamova dostane se do hrobu, nebo nalezeno je na něm něco dobrého od Hospodina, Boha Israelova, v domě Jeroboamově. [14] Ustanoví si pak Hospodin krále nad Israelem, a ten vyhladí dům Jeroboamův [ten den a ten čas]. [15] A bíti bude Hospodin Bůh Israele, (že bude) jako třtina klátící se ve vodě; a vytrhne Israele z této země dobré, kterou dal otcům jejich, a rozvěje je za Reku, protože udělali si háje, by popouzeli Hospodina. [16] Hospodin vydá Israele pro hříchy Jeroboama, který zhřešil i do hříchův uvedl Israele." [17] Vstala tedy manželka Jeroboamova, odešla a přišla do Tersy; když vstupovala na práh domu, byl chlapec (již) mrtev. [18] I pochovali jej a oplakával ho všecek Israel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil skrze služebníka svého Ahjáše, proroka.

[19] Ostatní děje Jeroboamovy, kterak bojoval, a kterak kraloval, hle, zapsány jsou v Knize letopisů králův israelských. [20] Dnů, ve kterých kraloval Jeroboam, byla dvacet dvě léta: i zesnul s otci svými, a nastoupil Nadab, syn jeho, místo něho.

Roboam, Abjam, Asa, králové judští. (14, 21.–15, 24.)

[21] Roboam tedy, syn Šalomounův, kraloval nad Judou. Čtyřicet jeden rok byl Roboamovi, když počal kralovati, a sedmnáct let kraloval v Jerusalemě, ve městě, které

chody", a tak někoho *„knězem ustanoviti"*. Srv. Sdc 17, 12; 18. 4.

Hl. 14. V. [17]. Místo do *„Tersy"* čti se LXX a se zřetelem k v. 4,: *„do Saredy"*, Do *Tersy* přeložil sídlo teprve *Baasa*.

V. [20]. Jeroboam zemřel smrtí náhlou. Viz 2. Par 13, 20. Panoval 932–911.

V. [21]. Roboam panoval 932–916.

vyvolil Hospodin ze všech kmenův Israelových, aby tam umístil jméno své. Jméno matky jeho bylo Naama, Ammonka. [22] Juda činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, a popouzeli ho více nežli všecky věci, které páchali otcové jejich, hříchy svými, kterých se dopouštěli. [23] Neb i oni vystavěli si oltáře, modly a háje, na každém vyšším pahorku a pod každým stromem ratolestným; [24] ano i ženaři byli v zemi, a činili všecky ohavnosti pohanů, které potřel Hospodin přeci syny Israelovými. – [25] Pátého pak léta království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský, do Jerusalema, [26] pobral poklady domu Hospodinova a poklady královské, a uloupil všecko, i zlaté štíty, které dal kdysi udělati Šalomoun; [27] místo nich nadělal král Roboam štítů měděných a dal je pod dozor vůdců štítonošů, to jest těch, kteří byli na stráži přede dveřmi domu královského. [28] Když chodíval král do domu Hospodinova, nosili je ti, k jejichž úřadu náleželo jej předcházeti; potom je zase přinášeli do zbrojnice štítonošů.

[29] Ostatní děje Roboamovy a vše, co činil, hle, zapsáno je v Knize letopisů králů judských. – [30] Válka mezi Roboamem a Jeroboamem byla po všecky dny. – [31] Když zesnul Roboam s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově. [Jméno pak matky jeho: Naama, Ammonka]. A stal se králem Abjam, syn jeho, místo něho.

HLAVA 15. – [1] Léta osmnáctého království Jeroboama, syna Nabatova, stal se tedy Abjam králem nad Judou. [2] Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova. [3] Chodil ve všech hříších otce svého, které byl páchal před ním: srdce jeho nebylo dokonale oddáno Hospodinu, Rohu jeho, jako srdce Davida, otce jeho. [4] Avšak pro Davida dal mu Hospodin, Bůh jeho, světlo v Jerusalemě, že vzbudil syna jeho po něm a zachoval Jerusalem, [5] protože činil David, co bylo dobré v očích Hospodinových, a neuchýlil se od ničeho, co mu byl přikázal, po všecky dny života svého, kromě případu Urjáše Heťana.

[7] Ostatní děje Abjamovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králů judských. Byl také boj mezi Abjamem a Jeroboamem. [8] I zesnul Abjam s otci svými, a pochovali ho ve městě Davidově. Asa pak, syn jeho, stal se králem místo něho.

[9] Léta dvacátého Jeroboama, krále israelského, stal se Asa králem judským. [10] Kraloval v Jerusalemě čtyřicet jeden rok. Jméno (pra)matky jeho bylo Maacha, dcera Absalomova. [11] Asa činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, jako David, otec jeho. [12] Vyplenil ženaře ze země a očistil (ji) ode všech nečistých model, kterých byli nadělali otcové jeho. [13] Nadto sesadil i matku svou Maachu, by nebyla kněžnou ve službách Priapových a v háji, který mu byla zasvětila; rozbořil jeskyni jeho, ztrozkotal pranecudnou modlu (jeho) a spálil v údolí Kedron. [14] Výšin však nezničil. Ostatně bylo srdce

---

V. [23]. n. *„ženaři"* ctili domněle božstvo tím, že za peníze, které byly pak uloženy do pokladny chrámové, propůjčovali se řemeslně ke hříchům sodomským. Srv. Dt 23, 17; 3. Král 15, 12; 22, 47; 4. Král 23, 7.

V. [25]. O *Sesakovi* viz výše 11. 40. – Výpravu tu podnikl v letech 929 až 928. Více o ní viz 2. Par 12, 2. n.

V. [26]. Z 2. Par 12, 7. možno vyvozovati, že Sesakovi věci tu jmenované, byly dány s podmínkou, že od Jerusalema odtáhne, že tedy Jerusalema neplenil.

Hl. 15. V. [2]. *„Tři léta"*, t. j. 917/916, 916/915, 915/914 = 17tý, 18tý a 19tý rok vlády Jeroboamovy.

V. [10]. *„čtyřicet jeden rok"*, t. j. nastoupil roku 915/914 a zemřel roku 875/874.

V. [13]. Podle 2. Par 15, 1. nn. učinil tak *Asa patnáctého roku,* po vítězství nad *Kušovcem Zerachem.* – *„Priap"* nejnestoudnější modla zosobněného pudu pohlavního. Hebr. však dlužno překládati: *„Sesadil i matku svou* (viz výše v. 10.) *Maachu, by nebyla velitelkou („gebírá"), ježto dala udělati* (necudnou) *sochu Ašeře. Asa kázal* (necudnou) *sochu její podtít a spálit v údolí kedronském."* – *„velitelkou", jakousi* „dvormistrovou" byla, jsouc „matkou" (babičkou) královou. Vlivu svého zneužívala k modlářství.

Asovo dokonale oddáno Hospodinovi po všecky dny jeho; [15] vnesl také ty věci, které byl zasvětil otec jeho a (co) slíbil (sám), do domu Hospodinova, stříbro, zlato a nářadí.
[16] Byl pak boj mezi Asou a Baasou, králem israelským, po všecky dny jejich. [17] Baasa, král israelský, přitrhl do Judska a opevňoval Ramu, by nemohl se strany Asy, krále judského, nikdo vyjíti ani vjíti. [18] Vzav tedy Asa všecko stříbro a zlato, které bylo zůstalo v pokladech domu Hospodinova a v pokladech domu královského, dal je služebníkům svým a poslal je Benadadovi, synu Tabremona, syna Hazionova, králi syrskému, který sídlil v Damašku, řka: [19] „Smlouva je mezi mnou a tebou, a mezi otcem mým a mezi otcem tvým; proto poslal jsem ti dary, stříbro a zlato, a prosím, abys přišel a zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským, ať odtrhne ode mne!" [20] Benadad, povoliv králi Asovi, poslal velitele vojska svého proti městům israelským, i porazili Ahion, Dan, Abel-Bet-Maachu a veškerou Kennerot, to jest všecko území Neftali. [21] Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu a vrátil se do Tersy. [22] Král Asa pak dal provolati po všem Judsku: „Nikdo nebudiž omluven!" I vzali kámen z Ramy a dřevo z ní, kterého užíval Baasa při stavbě, a opevnil jím král Asa Gabau v Benjaminsku a Masfu.
[23] Ostatní všecky děje Asovy, všecky statečné činy jeho, vše, co vykonal, i města, která opevnil, zapsáno je (jak známo) v knize Letopisů králů judských. Ve svém stáří však byl nemocen na nohy. [24] Když zesnul s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. i stal se králem Josafat, syn jeho, místo něho.

Nadab, Baasa, Ela, Zambri, Amri, králové israelští. (15,25. –16,28.)

[25] Nadab, syn Jeroboamův, stal se králem nad Israelem léta druhého Asy, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta. [26] Činil, co zlé jest v očích Hospodinových, chodě po cestách otce svého a v hříších jeho, do kterých uvedl lid israelský. [27] I činil mu úklady Baasa, syn Ahjášův z domu Issacharova, až ho zabil u Gebbetonu, města filištínského. – Nadab totiž a veškeren Israel byli oblehli Gebbeton. – [28] Tak tedy ho zavraždil Baasa léta třetího Asy, krále judského, a stal se králem místo něho. [29] Když se stal králem, pobil všecek dům Jeroboamův; nezůstavil ani jediné duše z potomstva jeho, až jej vyhladil podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze služebníka svého, Ahjáše Silana, [30] pro hříchy Jeroboama, kterými hřešil a do kterých uvedl lid israelský, pro hřích, kterým byl popudil Hospodina, Boha Israelova.
[31] Ostatní děje Nadabovy a vše, co činil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. [32] Byla také válka mezi Asou a Baasou, králem israelským po všecky dny jejich.
[33] Léta třetího Asy, krále judského, stal se králem Baasa, syn Ahjášův, nad veškerým Israelem v Terse (a kraloval) dvacet čtyři roky. [34] Činil, co bylo zlé" v očích Hospodinových, chodě po cestě Jeroboamově a ve hříších jeho, do kterých uvedl Israele.

HLAVA 16. – [1] Oslovil pak Hospodin Jehua, syna Hananiova, proti Baasovi řka: „Protože jsem tě povýšil z prachu a ustanovil tě za vůdce nad lidem svým israelským, ty však chodils po cestě Jeroboamově, a uvedl jsi do hříchu lid můj israelský, abys mne popudil hříchy jejich: [3] hle, já pokosím, co zbude po Baasovi, zbytky domu jeho, a učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova. [4] Kdo zemře

V. [25]. *„dvě léta":* 912/911 a 911/910.
V. [32]. je glosa. Viz výše v. 16. Srv. 14, 30; 15, 7.
V. [33]. *„Dvacátý čtvrtý"* rok jeho byl dvacátým osmým rokem vlády *Asovy,* t. j. 888/887 před Kristem.

z rodu Baasova ve městě, toho budou žráti psi; a kdo zemře z něho na venku, toho budou žráti ptáci nebeští."

[5] Ostatní děje Baasovy, všecko, co činil, i války jeho zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. [6] Zesnul pak Baasa s otci svými a pochován byl v Terse. A stal se králem Ela, syn jeho, místo něho. [7] [Ježto] promluvil pak skrze [Jehu, syna Hananiova], proroka, Hospodin proti Baasovi, proti domu jeho a proti všemu zlému, které by učinil před Hospodinem, popouzeje ho skutky rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu – [pro tu příčinu] zabil ho, [totiž Jehua, syna Hananiova, proroka].

[8] Léta dvacátého šestého Asy, krále judského, stal se Ela, syn Baasův, králem nad Israelem, v Terse (a kraloval) dvě léta. [9] I vzbouřil se proti němu služebník jeho Zambri, vůdce polovice koňstva. Byl totiž Ela v Terse v domě Arsy, správce paláce terského, a pil, až se opil; [10] tu Zambri napadl ho, udeřil a zabil ho léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, a stal se králem místo něho. [11] Když byl králem, (jakmile) zasedl na trůn jeho, pobil všecek dům Baasův, i příbuzné a přátele jeho, že nezůstavil z něho ani močícího na stěnu.[12] Vyhladil tedy Zambri všecek dům Baasův, podle slova Hospodinova, které byl promluvil k Baasovi skrze Jehua, proroka, [13] (a to) pro všecky hříchy Baasovy i hříchy Ely, syna jeho, kterých se dopustili a do kterých uvedli Israele, popouzejíce Hospodina, Boha Israelova, nicotami svými.

[14] Ostatní děje Elovy, a vše, co učinil, je zapsáno (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

[15] Léta dvacátého sedmého Asy, krále judského, kraloval Zambri v Terse sedm dní. – Vojsko obléhalo (ještě) Gebbeton, město filištínské. [16] Když uslyšelo, že se Zambri vzbouřil a zabil krále, všecek Israel ustanovil si králem Amriho, který byl velitelem vojska israelského toho času v ležení. [17] Vytáhl tedy Amri a veškeren Israel s ním od Gebbetonu a oblehli Tersu. [18] Zambri pak vida, že bude města dobyto, vešel do paláce, zapálil se s domem královským, a tak umřel [19] v hříších svých, které byl spáchal, čině, co je zlé v očích Hospodinových, a chodě po cestě Jeroboamově a v hříchu jeho, do kterého uvedl lid israelský.

[20] Ostatní děje Zambriovy, jeho vzpoura [jakož i násilnická vláda] je zapsána (jak známo) v knize Letopisů králův israelských.

[21] Tehdy rozdělil se Israel na dvě strany: polovice lidu přidala se k Tebnimu, synu Ginetovu, aby ho ustanovili králem, a polovice k Amrimu. [22] Ale lid, který se byl přidal k Amrimu, nabyl převahy nad lidem, který se přidal k Tebnimu, synu Ginetovu, a když zemřel Tebni, Amri stal se králem.

[23] Léta třicátého prvního Asy, krále judského, stal se králem nad Israelem Amri.

Hl. 16. V. [6]. *Baasa* zemřel ve *dvacátém čtvrtém* roce své vlády, to jest 888 až 887 před Kr. Byl to *dvacátý osmý* rok vlády Asovy v Judsku, jak některé rukopisy výslovně poznamenávají.

V. [7]. je glosován. Přelož: „Také skrze proroka promluvil Jahve proti Baasovi a domu jeho pro všecko zlo, které učinil před Hospodinem, že ho dráždil dílem rukou svých, aby se mu stalo jako domu Jeroboamovu (jakož i proto, že jej pobil). – Baasa „pobil" rod Jeroboamův. Viz výše 15, 28. n. Kromě Jehua mluvil proti Baasovi „také" (hebr. místo: „ježto") jiný prorok.

V. [10]. Byl to *druhý* rok vlády *Elovy* (887/886 před Kr.).

V. [23]. *Dvanáctý* rok *Amriův* byl *čtyřicátý* rok *Asův*, t. j. 876/875 před Kristem. Prvních šest let panoval v *Terse*, druhých šest let v novém sídelním městě., v *Samaří*. Hned po smrti *Tebniově (a Joramově)* koupil pahorek *Šimrán* („Strážnice", „Hlídka" a pod.); dvě léta trvaly stavby, které na něm provedl a tak za šest let své vlády mohl se přestěhovati do nové pevnosti. (Šanda.)

(Byl králem) dvanácte let; v Terse kraloval šest let. [24] I koupil pahorek samařský od Semera za dvě hřivny stříbra, opevnil jej a nazval město, které (tam) vystavěl, od jména Semera, pána toho pahorku. Samař. [25] Činil pak Amri, co bylo zlé v očích Hospodinových, ano jednal nešlechetněji nežli všichni, kteří byli před ním. [26] Chodil po všech cestách Jeroboama, syna Nabatova, a v hříších jeho, do kterých uvedl Israele, aby popudil Hospodina. Boha Israelova, nicotami svými. [27] Ostatní děje Amriovy, i boje jeho, které vedl, zapsány jsou (jak známo) v knize Letopisů králův israelských. [28] Když

V. [24]. Pahorek samařský trčí do výše 443 m nad hladinou Středozemního moře v pěkné, úrodné široké úžlabině. Na všech stranách jest oddělen od okolí údolími, že stojí osamělý, toliko na straně východní je spojen úzkým sedlem se sousedními horami. Staré město israelské, které na něm bylo vystavěno, zabíralo 5 *hektarů* půdy, pozdější město tamtéž v době římské zabíralo 8 *hektarů.* Před Amrim nebyl, obydlen, nebo – (a to je pravděpodobnější) – byla na něm osada toliko nepatrná, že nestála ani za zmínku v seznamu měst, které podává Jos v území Manassově (Jos 17, 11.). Od té doby, kdy se stala Samař sídlem královským, rostla a soutěžila s Jerusalemem. O jejích osudech knihy *Král* často níže se zmiňují. Proroci opět a opět hárají modlářství Samaře a její nemravnost. (Srv. Os 7, 1; 8, 5. nn.; 10, 5; Ez 16, 46. nn.). Předpovídají také její konce (Am 3, 12; 4, 1. nn.; 6, 1, nn,; 8, 14; Os 14, 1; Is 8, 4; 36, 19; Ez 23, 4. 33; Mich 1, 1. 5. n.). Hrozby se začaly plniti, když *Salmanassar* (IV.), král assyrský, Samař oblehl (4. Král 17, 5. nn.; 18, 9. nn.; 21, 3.). Po tříletém obléhání nástupce Salamanassarův *Sargon* města dobyl r. 721 (722?) před Kristem. Vítěz usadil v pobořeném městě i v jeho okolí různé národy pohanské, zejména z Babylonie, kteří se národně i nábožensky smísili se zbytky Israelitů (kteří tam zůstali, když byli ostatní jejich soukmenovci odvedeni do zajetí assyrského). Tato směsice slula *„Samařané"* či *„Samaritáni". Alexandr Veliký* usadil v Samaří osadníky jazyka řeckého. Kolem roku 107 bylo město *Janem Hyrkanem* z kořene vyvráceno, za *Alexandra Jannea* však již zase vzkříšeno, *Pompejus* připojil Samař k provincii *Syrské, Gabinius* ji znova zřídil, že ji mohl dáti *Augustus Herodovi Vel.* darem. *Herodes* ji rozšířil, opevnil, nádhernými stavbami okrášlil a nazval ke cti Augustově řeckým jménem *„Sebaste";* to znamená latinsky: *„Augusta"* (= *Vznešená).* Kázal tu Filip (Sk 8, 5.). Se Samaří závodilo však město *Neapolis* (nedaleko bývalého Sichemu) a překonalo Samař tak, že již ve IV. století křesťanském byla toliko městečkem. Kdysi tu sídlil také biskup. Jméno města zachovalo se v dnešní arabské vesnici Šebastije, ležící na východním svahu pahorku samařského. Ve chrámě sv. Jana Kř. jehožto dnešní podoba pochází z dob křižáckých (ze druhé polovice století XII.), odpočívala těla *Eliáše a Abdiáše,* jakož i sv. *Jana Křtitele.* (Podání doložené Jeronýmem.)

V [28]. Zemřel *ve dvanáctém roce* své vlády, který byl *40. rokem vlády Asovy,* t. j. 876/875 před Kristem. – Jménem *Harvardovy* university *(Cambridge* ve státu Massachusetts) kopáno v obvodu bývalé Samaře pod vrchní správou prof. *D. G. Lyona.* První období, od dubna do srpna 1908, pomáhal mu stavební rada *Schumacher,* v období druhém a třetím (r. 1910) profesor *Reisner a Cl. S. Fisher* (architekt). Kopáno na *třech* místech: 1. u humna, ležícího na západ dnešní vesnice Sebastije, 2. na temeni pahorku a jeho svazích, a 3. u bývalé městské brány na západním obvodě města. – Na prvém místě nalezen mimo jiné (pozdější věci) nápis syrského krále *Demetria,* jakož i množství peněz z dob *Seleukovců v Ptolemeovců;* z toho patrno, že tam byla v dobách *makedonských* kvetoucí osada. – Na druhém místě, ve středu města nalezeny zbytky chrámu, který dal tu postaviti *Herodes Veliký.* Pod chrámem nalezeny zbytky staveb z dob makedonských. Ze starších dob (nejspíše z doby před r. 722) zachovány *zbytky městské zdi:* mezi dvěma kamennými stěnami vrstva hlíny, že celá zeď je 4,3 m široká. (Kameny pravidelně tesané mají zvýši asi ½ m). – Zajímavější je, že byla nalezena starší zeď, mající ještě pět vrstev kvádrových. Kameny ty jsou hrbolovatě tesány, na okrajích hlazeny a poznamenány značkami, podobnými písmenům fenickým; ježto podobné známky nalezeny ve stavbách IX. století v Megiddu a Ta'anneku, možno právem se domnívati, že jsou to zbytky městské zdi, kterou dal postaviti *Amri,* zakladatel Samaře. Největší cenu má však *budova,* nalezená *v nejspodnějších vrstvách* pahorku, na holé skále: malé zavřené místnosti kupící se kolem otevřených nádvoří. Na budově možno dosud pozorovati tři tvary: *a)* základní: veliké těžké kvádry základů leží přímo na dně ložisek, vydlabaných do skály; – je to zbytek stavitelské činnosti Amriovy. – *b)* Tvar druhý svědčí, že byl tvar prvý později zvětšen a zdokonalen: jeho kvádry jsou pravidelně vyhráněny a pečlivě hlazeny jako nejlepší zdi řecké. Nalezena tu nádoba úbělová s nápisem, egyptského krále Osorkona II. (874–853), vrstevníka Achabova. Z toho možno vyvozovati, že budovu původně postavenou Amrim, dal jeho syn a nástupce Achab zdokonaliti. V jedné zásobárně Achabovy stavby nalezeno množství popsaných střepin (o kterých viz níže). Ta budova

zesnul Amri s otci svými, pochován byl v Samaři. A stal se králem Achab, syn jeho, místo něho.

Prorok Eliáš. (16, 29.–19, 21.)

[29] Achab, syn Amriův, stal se králem nad Israelem léta třicátého osmého Asy, krále judského; a kraloval Achab, syn Amriův, nad Israelem v Samaři dvacet dva roky. [30] Achab, syn Amriův, činil co bylo zlé v očích Hospodinových nade všecky, kteří byli před ním. [31] Nebylo mu dosti, že chodil v hříších Jeroboama, syna Nabatova, ale ještě pojal za manželku Jezabelu, dceru Etbaala, krále sidonského. I šel, aby sloužil Baalovi a klaněl se mu. [32] Postavil též oltář Baalovi ve svatyni Baalově, kterou byl vystavěl v Samaři, [33] štípil háj, a popouzel Achab činy svými dále Hospodina, Boha Israelova, nade všecky krále israelské, kteří byli před ním. [34] Za dnů jeho Hiel z Betelu vystavěl Jericho; za Abirama. prvorozence svého, položil základy, a za Seguba, nejmladšího svého (syna), postavil brány jeho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Josue, syna Nunova.

HLAVA 17. – [1] Tu řekl Eliáš, Tesban, z Galaadu Achabovi: „Jakože živ je Hospodin, Bůh Israelův, před jehož obličejem stojím! Nebude za těchto let rosy ni deště, leč promluví-li ústa má."

[2] I oslovil jej Hospodin a řekl: [3] „Odejdi odtud, jdi na východ, a skrej se u potoka Karit, který je proti Jordánu; [4] tu z potoka pij a krkavcům jsem přikázal, aby tě tam živili." [5] Učinil tedy podle slova Hospodinova; odešel a usadil se při potoku Karit, který je proti Jordánu. [6] Krkavci přinášeli mu chléb [a maso] ráno, jakož i [chléb a] maso večer, a z potoka pil.

[7] Po čase však vyschl potok, nebo nebylo pršelo v (té) zemi. [8] Oslovil ho tedy Hospodin a řekl: [9] „Vstaň a jdi do Sarefty sidonské, a pobuď tam, nebo jsem tam přikázal

---

byla bud! královský *palác* nebo pověstný *chrám boha Baala* (níže 16, 32; 4. Král 10. 18. nn.; Jer 23, 13.). – *c)* Na třetím tvaru budovy byly patrny stopy úpadku pozdějších dob královských. – Na třetím místě vykopávek nalezeno šest velikých kamenných balvanův, uložených do skalního ložiska; možno je pokládati za *zbytky městské brány z doby staroisraelské.*

V. [29]. Je to rok 876/875 před Kristem. Panoval až do roku dvacátého prvního judského krále Josafata, t. j. 855/854 před Kristem.

V. [31]. Achab *„šel"* do Tyru, kde byla na ostrůvku pověstná svatyně *Baala,* příjmím *Melkarta (Melqart - Král města).* Byl to *hlavní bůh fénický.*

V. [32]. O svatyni Baalově při vykopávkách v Samaři snad nalezené, viz výše k v. 24. Ve jmenované stavbě z dob Achabových nalezeno množství popsaných *střepin,* které nazýváme řeckým slovem *„ostraha".* (Srv. *„ostrakismus"* čili soud střepinkový, kterým byl *Atheňan Aristides* z rodného města vypovězen; hlasovací lístky psány místo na papír neb jinou hmotu psací – na střepiny hliněných nádob.) Ty střepinky jsou popsány černidlem, rákosovou třtinou, písmem podobným jiným nápisům starohebrejským (kamenný sloup Mešův, kámen siloaský a jj.), jazykem hebrejským. Jsou to jakési průvodní (dodací) lístky, připojené ke džbánům vína a oleje, který byl dodáván do Baalovy svatyně (či do královského paláce?).

V. [34]. Jos 6, 26ab. vyslovena kletba na toho, kdo by se odvážil znova *opevniti* Jericho; hrozeno mu ztrátou dětí. Hiel, aby ho ta kletba nestihla, chtěl si Boha usmířiti způsobem v tehdejších dobách obvyklým: pod základy zdi položil v obět svého živého prvorozence a pod bránu svého nejmladšího syna, jakožto zástupce ostatních dětí svých. Podobný obyčej doložen velikými džbány, nalezenými při vykopávkách v Palestině; do džbánů dávány živé novorozené děti a ukládány pod podlahu domu, který byl stavěn (Gezer, Ta'annek, Megiddo). – „Stavební obět".

Hl. 17. V. [1]. „před jehož obličejem stojím" = jemužto sloužím.

V. [3]. „proti Jordánu" nejlépe překládati: „východně od Jordánu" a podle toho hledati Keríth v Zajordání.

V. [6]. Podle lepšího znění LXX přinášeli mu krkavci *ráno chléb a večer maso.* Srv. Ex 16, 8. 12.

jedné vdově, by té živila." [10] Vstal (tedy) a odešel do Sarefty. Když přicházel ku bráně města, ukázala se mu jedna vdova, která sbírala dříví. I zavolav ji řekl jí: „Dej mi trochu vody v nádobě, bych se napil." [11] Když ona šla, by mu jí přinesla, volal za ní řka: „Přines mi také, prosím, kousek chleba v ruce!" [12] Ona však odpověděla: „Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Nemám chleba, leč v nádobě mouky, co by mohl vzíti do hrsti, a maličko oleje ve džbáně; právě sbírám několik dřívek, pak půjdu a udělám to sobě a synu svému, bychom to snědli a poté zemřeli." [13] Eliáš jí pravil: „Neboj se! jdi a učiň, jak jsi řekla; avšak mně nejprve udělej z té mouky podpopelný chlebíček a přines mi jej; sobě pak a synu svému uděláš potom. [14] Nebo toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Neubude mouky v té nádobě, aniž oleje ve džbáně ubude do dne, kdy dá Hospodin (zase) déšť na zemi."" [15] Ona tedy šla a učinila podle slova Eliášova; i jedl on i ona, i dům její. Od toho dne [16] v nádobě mouky neubývalo, aniž ve džbáně ubývalo oleje, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

[17] Poté roznemohl se syn té hospodyně, a přitížilo se mu tolik, že již přestal dýchati. [18] Řekla tedy Eliášovi: „Co mně a tobě, muži Boží? Přišel jsi ke mně, by připomenuty byly nepravosti mé, a syna mého abys (tak) zabil?" [19] I pravil jí Eliáš: „Dej mi syna svého." A vzal ho z lůna jejího, vynesl jej do horní jizby, ve které bydlil, položil ho na lůžko své [20] a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, také vdovu, která mě přece hostí, zarmoutil jsi, vzav život synu jejímu?" [21] Pak roztáhl se třikráte nad chlapcem, jak byl dlouhý, a volal k Hospodinu řka: „Hospodine, Bože můj, prosím, ať se navrátí život chlapce tohoto do jeho těla!" [22] Hospodin vyslyšel hlas Eliášův, a vrátil se život chlapcův do něho, že ožil. [23] I vzal Eliáš chlapce, snesl jej z horní jizby dolů do přízemku, dal jej matce jeho, a řekl: „Hle, živ jest syn tvůj!" [24] „Nyní" – pravila žena Eliášovi – „po tomto poznávám, že jsi ty muž Boží, a že slovo Hospodinovo v ústech tvých pravé jest."

HLAVA 18. – [1] Po mnohých dnech oslovil Hospodin Eliáše – léta třetího – a řekl: „Jdi, a ukaž se Achabovi, bych dal déšť na zemi!" [2] Šel tedy Eliáš, aby se ukázal Achabovi.

Byl pak hlad veliký v Samaři. [3] I povolal Achab Abdiáše, vladaře domu svého. – Abdiáš ctil velmi Hospodina; [4] nebo když zabíjela Jezabel proroky Hospodinovy, vzal on sto prorokův a skryl je po padesáti v jeskyních, a živil je chlebem a vodou. – [5] A řekl Achab Abdiášovi: „Nuže, pojďme do země ke všem studním vod a do všech údolí, zdali bychom kde mohli nalézti trávy, a zachovati koně a mezky, by všecek dobytek nezahynul." [6] I rozdělili si krajiny, by je zchodili: Achab šel cestou jednou sám, a Abdiáš cestou druhou (také) sám.

[7] Když byl tak Abdiáš na cestě, potkal se s ním Eliáš; poznav ho, padl na tvář a řekl: „Jsi ty (to), pane můj, Eliáš?" [8] On mu odpověděl: „Jsem. Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš."" [9] Onen však řekl: „Čím jsem zhřešil, že vydáváš mne, služebníka svého, v moc Achabovu, aby mě zabil? [10] Jakože živ je Hospodin, Bůh tvůj! Není národa ni království, kam by neposlal pán můj hledati tebe! A když odpověděli všichni: „Není ho tuto," požádal přísahy ode všech království a národů, že tě nelze nalézti. [11] A ty nyní pravíš mi: „Jdi, a pověz pánu svému: „Eliáš je tu." [12] Odejdu-li od tebe, duch Hospodinův mohl by tě zanésti kdož ví kam; a přijdu-li a oznámím-li to Achabovi, on pak tě

V. [18]. *„Co mně a tobě?"= projev nechuti,* jako Sdc 11, 12. Jinak 2. Sam 16 10; 19, 22.
Hl. 18. V. [2]. *„šel"* do Samaře, kde Achab sídlil.

nenalezne, zabije mě. Služebník tvůj ctí přece Hospodina od svého mládí. [13] Nebylo zvěstováno tobě, pánu mému, co jsem učinil, když Jezabel zabíjela proroky Hospodinovy, že jsem skryl z proroků Hospodinových sto mužů, po padesáti v jeskyních, a živil jsem je chlebem a vodou? [14] A nyní ty pravíš: „Jdi a pověz pánu svému: „Je tu Eliáš," aby mě zabil?" [15] 1 řekl Eliáš: „Jakože živ je Hospodin zástupů, před jehož obličejem stojím! Dnes ukáži se jemu!" [16] šel tedy Abdiáš vstříc Achabovi, a zvěstoval mu to. I šel Achab vstříc Eliášovi,

[17] a když jej uzřel, řekl: „Zda ty nejsi ten, který kormoutí Israele?"

[18] On však řekl: „Já jsem nezkormoutil Israele, ale ty a dům otce tvého, kteří jste opustili příkazy Hospodinovy a šli za Baaly. [19] Nyní však pošli a shromáždi ke mně na horu Karmel všechen lid israelský. jakož i čtyři, sta padesát proroků Baalových [a čtyři sta proroků hájových], kteří jedí se stolu Jezabelina.

[20] Poslal tedy Achab ke všem synům Israelovým, a shromáždil proroky ty na horu Karmel. [21] Eliáš pak přistoupiv ke všemu lidu, řekl: „Dokud kulhati budete na dvě strany? Je-li Hospodin Bohem, jděte za ním; pak-li Baal, jděte za tímto." Lid mu neodpověděl ani slova. [22] I řekl opět Eliáš k lidu: „Já jsem samojediný zbylý z proroků Hospodinových; proroků však Baalových je čtyři sta padesát mužů! [23] Buďte nám dáni dva býci: oni nechať vyberou si býka jednoho, ať ho rozsekají na kusy a vloží na dříví, ale ohně ať nepodkládají; já pak připravím býka druhého, vložím na dříví, ohně však nepodložím. [24] Vzývejte vy jména bohů vašich, a já vzývati budu jméno Hospodina mého; a bůh, který ukáže ohněm, že nás vyslyšel, ten budiž Bohem!" Všecek lid ujav slovo řekl: „Velmi dobrý to návrh!" [25] Řekl tedy Eliáš prorokům Baalovým: „Vyberte si býka jednoho a připravte ho nejprve (vy), neboť je vás více, a vzývejte jména bohů vašich, ale ohně nepodkládejte." [26] I vzali býka, kterého jim dal, připravili ho a vzývali jméno Baalovo od jitra až do poledne říkajíce: „Baale, vyslyš nás!" Ale nebylo (slyšeti) hlasu ni odpovědi. A skákali kolem oltáře, který byli udělali. [27] Když bylo již poledne, posmíval se jim Eliáš řka: „Křičte hlasitěji, jeť bůh; snad rozmlouvá (s někým) nebo je v ložnici, nebo cestuje, nebo snad spí, a třeba ho vzbudit!" [28] Křičeli tedy náramným hlasem, řezali se podle obyčeje svého meči, a bodali se oštěpy, až byli všichni zakrváceni. [29] Když pak bylo již po poledni a zatím co zuřili, přicházel čas, kdy bývá podávána obět, když však nebylo slyšeti hlasu ani odpovědi, když tedy nikdo nevyslýchal (těch) prosebníků, [30] řekl Eliáš všemu lidu: „Pojďte ke mně!" Když lid k němu přistoupil, opravil oltář Hospodinův, který byl zbořen; [31] vzal totiž dvanácte kamenů podle počtu kmenů synů Jakoba, kterého oslovil (kdysi) Hospodin řka: „Israel bude jméno tvé!", [32] vystavěl z těch kamenův oltář ve jménu Hospodinově, udělal strouhu kolem oltáře zšíři asi dvou brázd, [33] narovnal dříví, rozsekal na kusy býka, vkladl je na dříví [34] a pravil: „Naplňte čtyři džbány vodou a vlijte na celopal i na dříví!" A dále pravil: „Učiňte totéž po druhé!" Když to po druhé učinili, řekl: „Ještě po třetí totéž učiňte." Učinili tedy (tak) po třetí, [35] že tekla voda kolem oltáře plnou strouhou. [36] Když pak byl již čas, aby obětován byl celopal, přistoupiv Eliáš prorok, řekl: „Hospodine, Bože Abrahamův, Isákův a Israelův, ukaž dnes, že jsi ty Bůh Israelův, já pak že jsem služebník tvůj, a že jsem na rozkaz tvůj učinil všecky tyto věci. [37] Vyslyš mne, Hospodine, vyslyš mne, by poznal tento lid, že ty jsi Hospodin Bůh, a ty žes obrátil zase srdce jejich!" [38] I spadl oheň

V. [38]. *„Oheň Hospodinův"* = blesk, který také oznamoval, že přijde brzy déšť. – *„kamení a prst"* ztrávil oheň, jak vůbec ty hmoty *„ztráveny"* býti mohou: vysušil, opálil a začadil je. Viz obdobný případ Lv 9, 24.

Hospodinův a spálil celopal i dříví i kamení, ano i prst a vodu, která byla ve struze, strávil. [39] Když to uzřel veškeren lid, padl na tvář a řekl: „Hospodin, ten je Bůh! Hospodin, ten je Bůh!" [40] Eliáš pak jim řekl: „Zjímejte proroky Baalovy. ať ani jeden z nich neuteče!" Když je zjímali, kázal je Eliáš zavésti k potoku Kisonu a pobíti je tam.

[41] Achabovi pak Eliáš řekl: „Vystup, jez a pij, nebo zvuk velikého deště je (slyšeti). [42] Vystoupil (tedy) Achab. aby pojedl a napil se, Eliáš pak povystoupil k vrchu Karmelu, skloniv se k zemi položil tvář svou mezi kolena. [43] a řekl služebníku svému: „Vystup a pohleď proti moři." Když on vystoupil a pohleděl, řekl: „Nic není." Řekl mu tedy opět: „Jdi tam zpět, a to sedmkráte!" [44] Když pak šel po sedmé, hle, obláček malý jako dlaň člověka vystupoval z moře. I řekl: „Jdi a rci Achabovi: „Zapřež vůz svůj a jeď dolů, by tě nezastihl déšť!" [45] A sotva že se otočil, hle, nebesa se zatáhla mraky, (ztrhl se) vítr, a byl déšť veliký. Vystoupiv tedy Acbab (na vůz), jel do Jezraele; [46] na Eliáše pak snesla se ruka Hospodinova, že přepásav bedra, běžel před Achabem, až tam, kde se jde do Jezraele.

HLAVA 19. – [1] Achab oznámil Jezabele vše, co učinil Eliáš, také kterak pobil všecky proroky mečem. [2] I poslala Jezabel posla k Eliášovi řkouc: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, nenaložím-li zítra v tuto hodinu s životem tvým, jako (Bylo naloženo) s životem jednoho z nich," [3] Lekl se tedy Eliáš, a vstav, odešel, aby zachránil život; i přišel do Bersaby v Judsku, a nechal tam služebníka svého. [4] Šel pak pouští cestou jednoho dne, i přišel, posadil se pod jedním jalovcem, a žádal si. by zemřel, řka: „Dosti je mi, Hospodine, vezmi (si) život můj, nebo nejsem lepší než otcové moji." [5] I položil se a usnul ve stínu jalovce. Tu hle, anděl Hospodinův dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň a pojez!" [6] I pohleděl, a hle, u hlavy jeho podpopelný chléb a nádoba vody. Pojedl tedy, napil se a zas usnul. [7] Anděl Hospodinův přišel však opět, po druhé dotekl se ho a řekl mu: „Vstaň, pojez; nebo dlouhou cestu máš ještě před sebou." [8] Vstal tedy, pojedl a napil se, a šel v síle pokrmu toho čtyřicet dní a čtyřicet nocí až k hoře Boží Horeb.

[9] Když tam přišel, přenocoval v jeskyni; tu, hle, Hospodin oslovil ho a řekl mu: „Co zde děláš, Eliáši?" [10] On odpověděl: „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Israelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem: já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali." [11] I řekl mu: „Vyjdiž a stůj na hoře před Hospodinem; Hospodin (právě) jde tudy, a vítr veliký a silný, podvracející hory a rozrážející skály před Hospodinem; ale není v tom větru Hospodin. A po větru zemětřesení; ale není v tom zemětřesení Hospodin. [12] A po zemětřesení oheň; ale není v ohni Hospodin. A po ohni šelest tichého větérku." [13] Když to Eliáš uslyšel, přikryl si tvář pláštěm a vyšed stál u vchodu do jeskyně; tu, hle, hlas k němu pravil: „Co zde děláš, Eliáši?" On odpověděl: [14] „Horlím pro Hospodina, Boha zástupů, že opustili smlouvu tvou synové Israelovi, oltáře tvé pobořili, proroky tvé pobili mečem; já jediný jsem zůstal, a hledají života mého, by mi jej vzali." [15] I řekl mu Hospodin: „Jdi a vrať se

---

Hl. 19. V. [7]. n. Anděl ví, kam Eliáš míří. – *„v síle pokrmu toho"* neznamená, že Eliáš až k Horebu nic již nejedl, nýbrž: Pokrm dodal mu nové životní odvahy, a sílu jeho omladil, že byl proti následujícím námahám obrněn. (Šanda.) Tento chléb považován za předobraz (typus) Eucharistie, která sílí křesťana na jeho životní pouti, by došel posledního cíle.

V. [11]. n. Prorok tu *názorně* poučen: Jahve není toliko Bůh přísné *spravedlnosti* a velebnosti, které se příčí úcta cizích bohů (= vichor, zemětřesení, oheň), ale je také Bůh *laskavý, shovívavý, mírný a dobrotivý* (= tichý vánek"). Té shovívavosti prorok nerozumněl. Srv. Jon 4, 3.

V. [15]. n. *Hazael* byl tehdy asi již vyšším úředníkem krále *Hadadezera,* který tou dobou (r. 856/855) v

cestou svou po poušti do Damašku; a když tam přijdeš, pomažeš Hazaela za krále nad Syrií, [16] Jehua, syna Namsiova, pomažeš za krále nad Israelem, Elisea, pak, syna Safatova, který je z Abelmehuly, pomažeš za proroka místo sebe. [17] Kdokoliv ujde meči Hazaelovu, zabije ho Jehu; a kdokoliv ujde meči Jehuovu, zabije ho Eliseus. [18] A zůstavím si v Israeli sedm tisíc mužů, kolena totiž, která neskláněla se Baalovi, a všecka ústa, která se neklaněla jemu líbajíce mu ruce."

[19] Když tedy odešel odtud Eliáš, nalezl Elisea, syna Safatova, an oře dvanácterým spřežením hovězího dobytka; on sám byl také jedním mezi těmi orajícími dvanácterým spřežením. Když přišel Eliáš k němu, hodil plášť svůj na něho. [20] On hned zanechav býků, běžel za Eliášem a řekl: „Prosím, bych směl políbiti otce svého a matku svou, a pak půjdu za tebou." I řekl mu: „Jdi a vrať se, nebo vykonal jsem ti svou povinnost."

[21] Navrátiv se tedy od něho, vzal pár býků, zabil je, dřívím z pluhu uvařil maso býků, dal lidu, a jedli. A vstav, odešel, šel za Eliášem a sloužil mu.

Dvojí vítězství Achabovo nad králem syrským. (20, 1.–43.)

HLAVA 20. – [1] Benadad, král syrský, shromáždil všecko vojsko své, – třicet dva krále (měl) s sebou, i koně a vozy, – vytáhl, oblehl Samař a bojoval proti ní. [2] A poslav posly k Achabovi, králi israelskému, do města, [3] vzkázal: „Toto praví Benadad: Stříbro tvé a zlato tvé mé jest; a ženy tvé i synové tvoji nejlepší moji jsou." [4] Král israelský odpověděl: „Podle slova tvého, pane můj, králi; tvůj jsem já i všecky věci mé." [5] Poslové však vrátivše se, řekli: „Toto praví Benadad, který poslal nás k tobě: „Stříbro své, zlato své, ženy své i syny své dáš mi. [6] Zítra tedy o těchto dobách pošlu služebníky své k tobě, i přehledají dům tvůj i domy služebníků tvých, a vše, co jim bude libo, vezmou si a odnesou." [7] Tu povolal král israelský všecky starší země a pravil: „Znamenejte a vizte, že úklady činí nám; nebo poslal ke mně pro ženy mé, pro syny, pro stříbro a zlato, a neodepřel jsem (mu toho)." [8] Všichni starší i veškeren lid mu řekli: „Neposlouchej ho a nepovoluj mu." [9] Odpověděl tedy poslům Benadadovým: „Povězte pánu mému, králi: Všecko, proč poslal jsi k služebníku svému prve, učiním; ale této věci učiniti nemohu." [10] Poslové vrátivše se, donesli mu to. Když pak zase poslal a Vzkázal: „Ať mne bohové trestají a opět trestají, dostane-li se prachu ze Samaře do hrstí všeho lidu, který je se mnou!", [11] král israelský odpověděl mu: „Rcete mu: Ať se nechlubí opásaný tak jako odpásaný!" [12] Když uslyšel Benadad řeč tuto, – právě pil, on i králové ve stanech – řekl služebníkům svým: „Vzhůru, na město!" I vyrazili proti němu. [13] Tu, hle, prorok jeden přistoupiv k Achabovi, králi israelskému, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Jistě viděl jsi všecko toto množství veliké! Hle, já dám je dnes v ruku tvou, bys poznal, že já jsem Hospodin." [14] Achab se tázal: „Skrze koho?" „Toto praví Hospodin:" – odpověděl mu

---

Damašku panoval; jistě však byl jím za jeho nástupce Benhadada III. (4. Král 8, 7. nn.) – Také *Jehu* byl již tehdy pobočníkem Achabovým (4. Král 9, 25.). Šanda přestavuje v. 15. n. takto: 15a, 16b, 16a, 15a, a překládá: *„Nuže, vrať se svou cestou na step damašskou, vejdi a pomaž Elisea, syna Šafátova z Ábél-Mechóly, za proroka místo sebe; a ten pomaže Jéhúa, syna Nimšíova, za krále nad Israelem, a Chazáéla za krále nad Aramy".*

V. [17]. O *„meči Hazaelově"* viz 4. Král 8, 7. nn, – O *„meči Jehuově"* 4, Král 9. 1. nn.; 10, 1. nn.

Hl. 20. V. [1]. Byl to *Benhadad II.,* kterého dlužno rozlišovati od *Benhadada I.,* jmenovaného výše 15, 18; 16, 27. – Oblehl ji r. 858.

V. [10]. Benhadad vyvrátí Samař a učiní z ní tak malou *hromádku smetí,* že by ji vojsko jeho rozneslo v dlaních, a ještě by se ani na všecky toho prachu nedostalo!

V. [14]. *„župani"* = krajští úředníci *podobní* Šalomounovým. Srv. výše 4, 7. nn. – *„služebníci"* osobní,

– „Skrze služebníky županů." I tázal se (dále): „Kdo počne bojovati?" On odpověděl: „Ty!" [15] Sčetl tedy služebníky županův a shledal, že jich bylo dvě stě třicet dva; po nich sčetl lid, všecky syny Israelovy, sedm tisíc. [16] O poledni vytáhli. Benadad pil ve svém stanu, až se opil a s ním třicet dva králové, kteří mu byli přišli na pomoc. [17] Služebníci županů tedy vytáhli první. Tu bylo posláno k Benadadovi a oznámeno: „Mužstvo vytáhlo ze Samaře." [18] On řekl: „Jdou-li o mír, zjímejte je živé; nebo jdou-li bojovati, (také) je zjímejte živé!" [19] Vytáhli tedy služebníci županův a ostatní vojsko táhlo za nimi. [20] I zabil každý muže, který proti němu přicházel, takže Syrští dali se na útěk, a Israelité je honili. Utekl i Benadad, král syrský, na koni se svými jezdci. [21] Vytáhl také král israelský a zabral koně i vozy. Tak způsobil Syrii velikou porážku. [22] Tu přistoupil prorok ke králi israelskému a řekl mu: „Jdi a sesil se; věz a viz, co dlužno činiti, nebo za rok král syrský vytáhne (zase) proti tobě."

[23] Služebníci krále syrského řekli jemu: „Bohové horští jsou bohové jejich, proto nás přemohli; ale lépe jest, abychom bojovali proti nim na rovinách; tak je přemůžeme. [24] Ty tedy učiň toto: Odstraň všecky krále od vojska svého, a postav vojevůdce místo nich; [25] a nahraď počet vojáků, kteří ti padli, koně, kolik jsi jich prve měl, a vozy, kolik jsi jich prve měl; budeme bojovati proti nim na rovině, a uvidíš, že je přemůžeme." (Král) poslechl jejich rady a učinil tak.

[26] Když tedy bylo po roce, sčetl Benadad Syrské a vytáhl do Afeku, by bojoval proti Israelovi. [27] Také synové Israelovi byli sečteni; a nabravše spíže vytáhli jim v cestu a položili se proti nim jako (dvě malá) stáda koz, kdežto Syrských bylo plno v rovině. [28] Tu přistoupiv jeden muž Boží, řekl králi israelskému: „Toto praví Hospodin: Protože řekli Syrští: „Bohem hor je Hospodin, ale není bohem údolí: dám všechno toto množství veliké v ruce tvé, abyste poznali, že já jsem Hospodin." – [29] Šikovali se k bitvě sedm dní jedni proti druhým, sedmého pak dne svedli bitvu. I porazili synové Israelovi ze Syrských sto tisíc pěších za jeden den. [30] Když zbylí utíkali do Afeku, do města, spadla zeď na dvacet sedm tisíc lidí zbylých. Také Benadad utekl a vešel do města, (a skryl se) do nejzazšího pokoje. [31] I řekli mu služebníci jeho: „Hle, slýchali jsme, že králové domu israelského jsou milostiví; proto vezměme si žínice na bedra a provazy kolem hlavy, a pojďme ke králi israelskému, snad zachová nám životy." [32] Přepásali tedy žínicemi bedra svá, vzali si provazy kolem hlavy, přišli ke králi israelskému a řekli mu: „Služebník tvůj Benadad praví: Prosím tebe, by darován byl mi život!" I řekl Achab: „Žije-li ještě, je mým bratrem." [33] Ti muži vzali to za dobré znamení, ihned chytili ho za to slovo úst jeho, a řekli: „Bratrem tvým Benadad." I řekl jim: „Jděte a přiveďte ho ke mně!" Když tedy k němu Benadad vyšel, pozdvihl ho (Achab) na svůj vůz. [34] On pak mu řekl: „Města, která pobral otec můj otci tvému, navrátím; i tržiště udělej si v ulicích Damašku, jako udělal si otec můj v Samaři, a já učině smlouvu odtáhnu od tebe." Učinil tedy (Achab) smlouvu a propustil ho.

[35] Tehdy muž jeden ze synů prorockých řekl druhu svému slovem Hospodinovým: „Bij mne!" Avšak on nechtěl ho bíti. [36] Řekl mu tedy onen: „Že jsi nechtěl uposlechnouti hlasu Hospodinova, hle, až půjdeš ode mne, zabije tebe lev." A sotva že odešel od

soukromí, jacísi vojenští lokajové (či kauvásové), kteří byli spíše pro parádu nežli pro službu „ve fronte".

V. [30]. *„spadla zeď"*, ježto ji Israelité byli podkopali, aby města dobyli. – Číslice veliká *27.000* sotva je původní. Místo *„do nejzazšího pokoje"* lépe překládati: *„z pokoje do pokoje"* utíkal, hledaje, kde by se nejbezpečněji před Israelity skryl.

něho, uhodil na něj lev a zabil ho. [37] Řekl tedy jinému muži, kterého nalezl: „Bij mne." A ten ho bil až do krve. [38] Tu odešel prorok a postavil se králi do cesty; přetvořil si též ústa i oči posypaným prachem. [39] Když pak ho král míjel, zvolal na krále a řekl: „Služebník tvůj vyšel, by bojoval z blízka, když přivedl kdosi ke mně jednoho muže, který" utekl, a řekl: „Střez muže tohoto; ztratí-li se, bude život tvůj za život jeho, nebo zaplatíš hřivnu stříbra." [40] Když pak já úzkostlivě sem tam jsem se obracel, náhle zmizel." I řekl mu král israelský: „To je tvůj rozsudek; tys jej vynesl sám." [41] Tu on ihned setřel si prach s obličeje, i poznal ho král israelský, že je (to) prorok. [42] A řekl mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi propustil muže hodného smrti z ruky své: bude život tvůj za život jeho a lid tvůj za lid jeho." [43] I vrátil se král israelský domů, nechtěje (to) slyšeti, a přišel rozzloben do Samaře.

Achab a Nabot. (21, 1.–29.)

HLAVA 21. – [1] Po těchto událostech (stalo se toto:) Toho času měl Nabot jezraelský vinici, která byla v Jezraeli vedle (samého) paláce Achaba, krále samařského. [2] I pravil Achab Nabotovi: „Dej mi vinici svou, ať si udělám zahradu na zeleninu, nebo jest vedle samého domu mého; a dám ti za ni vinici lepší; nebo, je-li ti to milejší, dám částku stříbra, zač stojí." [3] Nabot mu odpověděl: „Milostiv buď mi Hospodin, abych dal dědictví otců svých tobě!" [4] I přišel Achab domů hněvaje se a skřípaje (zuby) nad slovy, která byl pronesl k němu Nabot jezraelský řka: „Nedám ti dědictví otců svých." A vrhl sebou na pohovku, odvrátil tvář svou ke stěně a nejedl.

[5] Když k němu vešla Jezabela, manželka jeho, řekla mu: „Čím je to, že tak zasmušilý je duch tvůj? A proč nejíš?" [6] On jí odpověděl: „Mluvil jsem s Nabotem jezraelským a řekl jsem jemu: „Dej mi vinici svou, za peníze; nebo – libo-li – dám ti za ni vinici lepší." On však odpověděl: „Nedám ti vinice své!" [7] I řekla mu Jezabela. manželka jeho: „Velikou vážnost máš a pěkně spravuješ království israelské! Vstaň, pojez a buď dobré mysli, já ti opatřím vinici Nahota jezraelského." [8] Napsala tedy list jménem Achabovým, zapečetila jej prstenem jeho, a poslala k starším a předním, kteří byli v městě jeho [a bydlili s Nabotem]. [9] Obsah listu byl tento: „Vyhlaste půst, posaďte Nabota mezi předními z lidu, [10] a postavte dva muže proti němu, ať svědčí: „Zlořečil Bohu a králi!"; pak ho vyveďte a ukamenujte, ať tak umře." [11] Učinili tedy spoluměšťané jeho, [starší a přední, kteří bydlili s ním ve městě], jak byla rozkázala jim Jezabela, a jak psáno bylo v listě, který jim byla poslala: [12] vyhlásili půst, posadili Nahota mezi přední z lidu, [13] a přivedše dva muže, pekelníky, kázali jim sednouti proti němu; oni pak. totiž (ti) pekel-

---

V. [38]. Místo: *„přetvořil si ústa i oči posypaným prachem"* podle hebr. zavázal si stužkou na čele znamení (tetované?), že je prorokem.

V. [41]. *„setřel prach"*, t. j. sňal stužku, která zakrývala jeho prorocké znamení na čele.

V. [42]. *Benhadad* byl *hoden smrti,* ježto upadl do klatby Hospodinovy a proroci podle všeho ji nad ním vyhlásili, že nemohl Achab o tom nevědět. – Jako prorok podle soudu Achabova ručí životem za svěřeného zajatce, který mu utekl, tak ručí životem svým Achab za Benhadada, kterého v nemístné milosti propustil. Kdyby byl vítězství lépe využitkoval, nebyl by Damašek zase lak brzy zmohutněl, nebyl by se odvážil tak záhy zase napadnouti Israele. – Achab dal život svůj za život Benhadadův u Ramotu galaadského (níže 22, 34.), a lid israelský pykal za svou přílišnou shovívavost potomními vpády Aramů za nástupců Achabových.

Hl. 21. V. [4]. Achab *„přišel domů"* do Samaře *z Jezraelu.*

V. [13]. Podle 4. Král 9, 26. byli ukamenováni také Nabotovi synové, by nezůstal nikdo, jenž by mohl se dovolávali dědického práva na vinici. – Ukamenováni byli na poli Nabotově 4. Král 9, 21. 26.), které bylo za městem, kdežto vinice jeho byla na kraji města, bezmála v městě samém.

níci, pronesli proti němu svědectví před lidem: „Zlořečil Nabot Bohu a králi." Pročež vyvedli ho za město, a kamenovali ho, až umřel. [14] A vzkázali Jezabele: „Ukamenován je Nabot, je mrtev."

[15] Když uslyšela Jezabela, že ukamenován je Nabot, že zemřel, řekla Achabovi: „Vstaň a zaber vinici Nabota jezraelského, který nechtěl ti povoliti a dáti ji za peníze; nebo (již) není živ Nabot, ale zemřel." [16] To uslyšev Achab, že je totiž Nabot mrtev, vstal a šel do vinice Nahota jezraelského, aby ji zabral. [17] Tu oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a pravil: [18] „Vstaň a jdi dolů vstříc Achabovi, králi israelskému, který (sídlí) v Samaři; hle, sestoupil do vinice Nabotovy, by ji zabral; [19] a promluv k němu takto: Toto praví Hospodin: „Zabil jsi a ujal ses (již) dědictví?" A potom dodej; „Toto praví Hospodin: Na tom místě, na kterém lízali psi krev Nabotovu, také tvou krev lízati budou!"

[20] I řekl Achab Eliášovi: „Dopadl jsi mne, svého nepřítele?" On odpověděl: „Ano, ježto ses zaprodal, abys činil, co je zlé v očích Hospodinových, (toto praví Hospodin:) [21] „Hle, já uvedu na tebe neštěstí, pokosím, co po tobě zbude, a zabiji z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli. [22] A učiním domu tvému, jako (jsem učinil) domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjášova; nebo skutky svými popuzoval jsi mne ke hněvu, a uvedl jsi do hříchův Israele." – [23] Také však o Jezabele mluvil Hospodin řka: „Psi žráti budou Jezabelu na půdě jezraelské." – [24] „Umře-li kdo z Achaba ve městě, žráti ho budou psi; umře-li na poli „žráti ho budou ptáci nebeští."

[25] Nebylo podobného Achabovi, který se zaprodal, by činil, co je zlé v očích Hospodinových; ponoukala ho totiž Jezabela, manželka jeho. [26] Tak ohavně se zahodil, že chodil za modlami, právě tak, jako činili Amorrhejští, které vyplenil Hospodin před syny Israelovými.

[27] Když tedy uslyšel Achab řeči tyto, roztrhl roucho své, přikryl žínicí (nahé) tělo své, postil se, spal v žínici a chodil se sklopenou hlavou. [28] I oslovil Hospodin Eliáše, Tesbana, a řekl: [29] „Viděls, jak se ponížil Achab přede mnou? Protože tedy ponížil se pro mne. neuvedu toho neštěstí za dnů jeho, ale za dnů syna jeho uvedu to neštěstí na dům jeho."

Achab spolčen s Josafatem. (22, 1.–54.)

HLAVA 22. – [1] Nebylo pak tři léta války mezi Syrií a Israelem. [2] Léta však třetího přišel Josafat, král judský, dolů ke králi israelskému. [3] – Tu pravil král israelský služebníkům svým: „Nevíte, že náš je Ramot v Galaadu, a my nedbáme, bychom jej vzali z moci krále syrského?" – [4] Josafatovi pak řekl: „Potáhneš se mnou na vojnu proti Ramotu v Galaadu?" [5] Josafat odpověděl králi israelskému: „Jak já, tak ty; lid můj a lid tvůj jedno jsou; a jezdci moji jezdci tvoji (jsou)." A (dále) pravil Josafat králi israelskému: „Zeptej se, prosím tě, dnes, co tomu řekne Hospodin."

V. [19]. Ježto *Achab* se kál, byl mu trest zmírněn, odložen podle v. 29. níže. – Podle 22, 38. lízali sice psi krev Achabovu, která zůstala na voze, doslovně však vyplnilo se proroctví ve v. 19. předpověděné na Achabově druhém synu, který byl též *„jeho krev"*. Viz 4. Král 9, 21. Nn

Hl. 22. V. [1]. *„tři léta"* byly poslední roky vlády Achabovy; podle našeho letopočtu: 857/856, 856/855, 855/854. Ne toliko, že nebylo války mezi Damaškem a Samaří, ale dokonce došlo k tomu, že se spojil Achab s Hadadezerem (který nastoupil ke konci r. 855 po Benhadadovi II.), a s jinými spojenci proti králi assyrskému *Salmanassarovi II.* a bojovali společně u *Qarqaru* (na řece Orontu) na jaře r. 854.

[6] Shromáždil tedy král israelský prorokův okolo čtyř set mužův a řekl jim: „Mám táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?" Oni odpověděli: „Táhni; a dá jej Hospodin v ruku krále!" [7] Josafat však se tázal: „Není tu (již) žádného proroka Hospodinova, bychom se tázali skrze něho?" [8] Král israelský odvětil Josafatovi: „Ještě je muž jeden, skrze kterého můžeme se zeptati Hospodina, ale já ho nenávidím, ježto neprorokuje mi nic dobrého, ale (jen) zlé, Micheáš, syn Jemlův." Josafat mu řekl: „Nemluv, tak, králi!" [9] Povolal tedy král israelský komorníka jednoho a řekl mu: „Přiveď sem rychle Micheáše, syna Jemlova!" [10] Seděli pak král israelský a Josafat, král judský, každý na křesle svém, oděni jsouce rouchem královským, na humně u vchodu do brány samařské, a všichni proroci prorokovali přeci nimi. [11] Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce železné rohy a řekl: „Toto praví Hospodin: „Těmito roztrkáš Syrii, až ji zahladíš." [12] Podobně i všichni ostatní proroci prorokovali řkouce: „Táhni na Ramot v Galaadě, budeš míti štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královy." [13] Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, pravil mu: „Hle, řeči proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; buď tedy řeč tvá jako řeč jejich, a mluv o zdaru." [14] Micheáš mu však řekl: „Jakože živ je Hospodin! Cokoli mi řekne Hospodin, to budu mluviti." [15] Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadu, nebo nechati toho?" On mu odpověděl: „Táhni, budeš míti štěstí, a dá jej Hospodin v ruce královy." [16] Tu mu pravil král: „Opět a opět třeba tě zapřísahali, bys mi nemluvil nežli co pravdivého jest ve jménu Hospodinově." [17] Tu pravil on: „Viděl jsem veškeren lid israelský, an rozptýlen je po horách jako ovce, které nemají pastýře. I řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji." [18] Řekl tedy král israelský Josafatovi: „Zdali jsem neřekl, že mi neprorokuje nikdy nic dobrého, ale vždycky zlé?" [19] On pak pravil dále: „Proto slyš řeč Hospodinovu! Viděl jsem Hospodina sedícího na trůně svém a všecko vojsko nebeské stojící při něm po pravici i po levici. [20] I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl u Ramotu galaadského?" I mluvil ten tak a jiný jináč. [21] Vystoupil pak (jeden) duch, postavil se před Hospodina, a řekl: „Já oklamu ho." Hospodin se ho tázal: „Čím?" [22] On odpověděl: „Vyjdu, a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho." I řekl Hospodin: „Oklameš (ho), dokážeš (toho); vyjdi a učiň tak!" [23] Nyní tedy, hle, Hospodin dal ducha lživého do úst všech proroků tvých, kteří tuto jsou, ježto Hospodin ustanovil neštěstí na tebe." [24] Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček, a řekl: „Což tedy mne opustil Hospodin, a mluvil k tobě?" [25] Micheáš řekl: „Uzříš to v ten den, až utíkati budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl." [26] I přikázal král israelský: „Vezměte Micheáše, a nechať jest u Amona, starosty města, a u Joasa, syna králova, [27] a rcete jim: „Toto praví král: Dejte tohoto muže do žaláře, a živte ho chlebem utrpení a vodou úzkosti, dokud se šťastně nevrátím." [28] Tu pravil Micheáš: „Vrátíš-li se šťastně, tedy nemluvil

V. [6]. n. Byli to *„dvorní"* proroci, kteří *„prorokovali"* tak, aby se zalichotili králi. Josafat je prohlédl; proto ptá se na jiného proroka, pravého, přísného Jahvovce.

V. [15]. Prorok odpovídá *ironicky* a štiplavě slovy ostatních proroků; chce říci, že jejich proroctví není pravé. Král chápe.

V. [22]. Rozkaz Boží, by duch šel a ústy proroků, lží, Achaba oklamal, nesrovnává se sice s pojmem Boha, nejvyšší pravdy, která klamati nemůže. Lež může toliko *připustiti.* Mluva starozákonní však nerozlišuje přesně toho, co Boží prozřetelnost přímo působí a co toliko nepřímo dopouští, ale připisuje obé stejným skorem způsobem Bohu. Srv. Ex 4, 21; 2. Sam 16, 10. Ostatně dlužno míti na paměti zvláštní slovesný druh vidění (podobenství).

V. [28]. Co jest ve hranaté závorce, pojal sem z Mich 1, 2. *opisovač,* který se nesprávně domníval, že tento Micheáš je týž, jehož proroctví zachována mezi dvanácti proroky „menšími"; ten však žil později. Viz

skrze mne Hospodin." [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!"]
[29] Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu v Galaadě. [30] „Vezmi zbroj"– pravil král israelský Josafatovi – „a táhni do boje oblečen jsa ve své roucho." Král israelský však se převlékl a tak šel do boje. [31] Král syrský pak přikázal svým velitelům vozů: „Nebojujte proti malému ani velkému, než proti samému králi israelskému." [32] Když tedy uzřeli velitelé vozů Josafata, domnívali se, že by on byl král israelský, proto obořivše se naň, bojovali proti němu. Josafat vzkřikl. [33] I zpozorovali velitelé vozů, že on není král israelský, a nechali ho. [34] Tu natáhl muž jeden lučiště a na nejisto střelu vystřeliv náhodou ranil krále israelského mezi plícemi a žaludkem. Pročež on tekl vozkovi svému: „Obrať a vyvez mne z vojska, nebo [těžce] raněn jsem." [35] Avšak bylo třeba bojovati ten den a tak zůstal státi král israelský na svém voze proti Syrům, až večer umřel – krev z rány tekla do košatiny vozu. – [36] Ještě před západem slunce volal hlasatel po veškerém vojště: „Vrať se každý do města svého a do země své." [37] Když tedy král byl mrtev, přenesli ho do Samaře a pochovali ho v Samaři. [38] I myli vůz jeho v rybníku samařském, a psi lízali krev jeho, [když umývali uzdy], podle řeči Hospodinovy, kterou byl promluvil.
[39] Ostatní děje Achabovy a vše, co činil, jaký dům ze slonové kosti vystavěl, i města, která opevnil, to zapsáno je v knize Letopisů králův israelských. [40] Zesnul tedy Achab s otci svými, a stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.
[41] Josafat, syn Asův, stal se králem nad Judou léta čtvrtého Achaba, krále israelského. [42] Třicet pět let mu bylo, když počal kralovati, a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Azuba, dcera Salaje. [43] Chodil úplně po cestě Asy, otce svého, aniž se od ní uchýlil, konaje, co správné bylo v očích Hospodinových. [44] Avšak výšin neodstranil, nebo lid ještě obětoval a pálil kadidlo na výšinách. [45] Josafat měl pokoj s králem israelským.
[46] Ostatní děje Josafatovy, jeho činy i války, které vedl, ty zapsány jsou v Letopisech králůjudských.
[47] Také zbytky ženařů, kteří byli zůstali za dnů Asy, otce jeho, vyplenil ze země.
[48] v Edomsku nebyl tehdy král ustanoven.
[49] Král Josafat dal nadělati lodí na moři, které se měly plaviti do Ofiru pro zlato; ale nemohly se plaviti, ježto se ztroskotaly v Asiongaberu. [50] Tehdy řekl Ochozjáš, syn Achabův, Josafatovi: „Nechať jedou služebníci moji se služebníky tvými na lodích!" Josafat však nechtěl. [51] I zesnul Josafat s otci svými, a pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého. A stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.
[52] Ochozjáš, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaři léta sedmnáctého Josafata, krále judského, a kraloval nad Israelem dvě léta. [53] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, chodě po cestě otce svého i matky své, a po cestě Jeroboama, syna Nabatova, který uvedl do hříchů lid israelský. [54] Sloužil také Baalovi a klaněl se mu, a (tak) popudil Hospodina, Boha Israelova, právě tak, jako činil otec jeho.

Mich 1, 1.

V. [30]. Achab se převlékl za prostého vojáka nebo za důstojníka, domnívaje se, že tak snáze vyvázne živ a zdráv z bitvy. O rozkazu krále aramského (níže v. 31.) sice nevěděl, ale mohl jej tušiti.

V. [40]. Nastoupil před podzimem r. 854 před Kristem a následujícího roku zemřel.

V. [48]. Podle hebr. panoval tam *místodržitel* místo krále, t. j. *místo Josafata.*

ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ

(podle hebrejského DRUHÁ).

Ochozjáš a Eliáš, (1, 1.–18.)

HLAVA 1. – [1] Po smrti Achabově odpadl Moab od Israele.

[2] Ochozjáš spadl skrze mříži svého horního pokoje, který měl v Samaři, a rozstonal se; i poslal posly řka jim: „Jděte, ptejte se Beelzebuba, boha akkaronského, budu-li moci ožíti z této nemoci své."

[3] Anděl Hospodinův pravil však Eliáši Tesbanu: „Vstaň, jdi vstříc poslům krále samařského a rci jim: „Zda není Boha v Israeli, že jdete dotazovati se Beelzebuba, boha akkaronského? [4] Protož toto praví Hospodin: S lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!" I odešel Eliáš. [5] Když se vrátili poslové k Ochozjášovi, tázal se jich: „Proč jste se vrátili?" [6] Oni mu odpověděli: „Muž (jeden) potkal se s námi, a řekl nám: „Jděte, vraťte se ke králi, který poslal vás, a rcete mu: „Toto praví Hospodin: Zda není Boha v Israeli, že posíláš tázati se Beelzebuba, boha akkaronského? Proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš." [7] On jim řekl: „Jaké podoby a postavy je muž ten, který se potkal s vámi a mluvil slova tato?" [8] Oni řekli: „Muž v (plášti ze) srsti a pasem koženým přepásaný na bedrách." Tu on řekl: „Eliáš Tesban je to!"

[9] I poslal k němu padesátníka s padesáti muži, kteří byli pod ním. Ten tedy šel k němu, an seděl na vrchu hory, a řekl: „Člověče Boží, král rozkázal, abys sestoupil dolů." [10] Eliáš odpovídaje řekl padesátníkovi: „Jsem-li člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes a pohltí tebe i tvých padesát!" I sestoupil oheň s nebes a. pohltil jej i padesát (mužů), kteří byli s ním. – [11] A opět poslal k němu (král) padesátníka jiného a padesát (mužů) s ním. Ten mu pravil: „Člověče Boží, toto praví král: „Rychle sestup dolů!" [12] Eliáš odpovídaje řekl: „Jsem-li já člověk Boží, nechať sestoupí oheň s nebes, a pohltí tebe i tvých padesát!" Sestoupil tedy oheň s nebes, a pohltil jej i padesát jeho mužů).

[13] Opět poslal padesátníka třetího a padesát (mužů), kteří s ním byli. Ten přišed, sklonil kolena před Eliášem a prosil ho řka: „Člověče Boží, nepohrdej životem mým, ani životy služebníků tvých, kteří se mnou jsou! [14] Hle sestoupil oheň s nebes a pohltil dva první padesátníky a padesát (mužů), kteří byli s nimi; ale nyní prosím, abys smiloval se nad životem mým." [15] I pravil anděl Hospodinův Eliášovi: „Sestup s ním, neboj se!" Tedy vstav, šel s ním ke králi [16] a pravil mu: „Toto praví Hospodin: Že jsi poslal posly, by se tázali Beelzebuba, boha akkaronského: – [jako by nebylo Boha v Israeli, kterého by ses mohl tázati] proto s lůžka, na které ses položil, nesejdeš, ale jistě zemřeš!" [17] I zemřel podle řeči Hospodinovy, kterou promluvil Eliáš, a stal se králem Joram, bratr jeho, místo něho, [léta druhého Jorama, syna Josafatova, krále judského], nebo neměl syna.

[18] Ostatní skutky Ochozjášovy, které učinil, ty zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

Místo Eliáše nastupuje Eliseus. (2, 1.–25.)

HLAVA 2. – [1] Když chtěl Hospodin vyzdvihnouti Eliáše u vichru do nebe, šli (právě) Eliáš a Eliseus z Galgaly. [2] I řekl Eliáš Eliseovi: Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne až do Betelu." Eliseus mu však řekl: „Jakože žije Hospodin, a jakože žiješ ty! Nespustím se

---

Hl. 1. V. [17]. Co je v závorce, je glosa nesprávná. Neboť Joram, nástupce Ochozjášův, zúčastnil se ještě s Josafatem výpravy, jak plyne z 3, 4. nn. – Místo *„druhého léta Jorama"* dlužno čísti: *„dvacátého druhého roku Josafata"*, t. j. r. 854/853 před Kr.

tebe!" Když tedy přišli do Betelu, [3] vyšli synové proroctí, kteří byli v Betelu, k Eliseovi a řekli mu: „Víš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?" On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!"

[4] Když pak (opět) pravil Eliáš Eliseovi: „Zůstaň tu, nebo Hospodin poslal mne do Jericha!", řekl tento: „Jakože žije Hospodin a jakože žiješ ty! Nespustím se tebe!" Když tedy přišli do Jericha. [5] přistoupili synové proroctí, kteří byli v Jerichu, k Eliseovi a řekli mu: „Víš-li, že dnes vezme Hospodin pána tvého od tebe?" On odpověděl: „I já (to) vím; mlčte!"

[6] Řekl pak mu Eliáš: „Zůstaň tu; nebo Hospodin poslal mne až k Jordánu." On však řekl: „Jakože živ je Hospodin a jakože živ jsi ty! Nespustím se tebe!" Šli tedy oba spolu, [7] a padesát mužů ze synů prorockých šlo za nimi a postavili se proti nim zdaleka; oni pak oba zastavili se u Jordánu. [8] Tu vzal Eliáš plášť svůj, svinul jej, udeřil na vodu, a ta rozdělila se na dvě strany, že přešli oba po suchu. [9] Když přešli, řekl Eliáš Eliseovi: „Žádej, co chceš, ať učiním tobě, prve nežli vzat budu od tebe." I řekl Eliseus: „Prosím, aby byl ve mně dvojnásobně duch tvůj!" [10] On odpověděl: „Nesnadné věci jsi požádal: avšak uzříš-li mě, když vzat budu od tebe, stane se ti, co jsi žádal; pakli neuzříš, nestane se."

[11] Když pak šli dále a jdouce rozmlouvali, aj, vůz ohnivý, a koně ohniví oddělili oba od sebe, a Eliáš vystoupil u vichru do nebe. [12] Eliseus to viděl, i volal: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a vozataji jeho!" Když pak ho již neviděl, uchopiv roucha svá, roztrhl je na dva kusy.

[13] I zdvihl plášť Eliášův, který mu byl spadl, vrátil se, zastavil se na břehu jordánském, [14] a pláštěm Eliášovým, který byl mu spadl, udeřil na vodu. [Avšak nerozdělila se.] A řekl: „Kde je Bůh Eliášův také nyní?" [A udeřil na vodu.] I rozdělila se sem a tam, že přešel Eliseus. [15] Vidouce (to) naproti synové proroctí, kteří sídlili v Jerichu, řekli: „Spočinul duch Eliášův na Eliseovi." A vyšedše mu vstříc poklonili se mu až k zemi, [16] a pravili mu: „Hle, se služebníky tvými je (tu) padesát mužů silných; ti mohou jíti a hledati pána tvého; snad ho zanesl duch Hospodinův, a hodil jej na některou horu nebo do některého údolí." On však řekl: „Neposílejte!" [17] Nutili ho tedy, až přivolil řka: „Pošlete!" I poslali padesát mužů, kteří hledali tři dny, ale nenalezli (nic). [18] Když se vrátili k němu – on bydlil v Jerichu – řekl jim: „Zda-li jsem vám neřekl: Neposílejte?"

[19] Tu pravili obyvatelé města Eliseovi: „Hle, pobyt v městě tomto je výborný, jak, pane, sám vidíš; ale vody jsou špatné a krajina je neplodná." [20] On řekl: „Přineste mi nádobu novou, a nasypte do ní soli." Když ji přinesli, [21] vyšed ku prameni vod, vysypal do něho sůl a řekl : „Toto praví Hospodin: Uzdravil jsem vody tyto a nebude již smrti v nich ani neplodnosti." [22] A tak uzdraveny jsou vody ty až do dneška. podle slova Eliseova, které

Hl. 2. V. [11]. *Ohnivý* vůz, *ohniví* koně, jakož i vichor srovnávají se s okolnostmi, které provázejí Boha, když se zjevuje. Srv. Ex 3, 2; 24, 17; Ez 1, 4; Is 30, 27; Ž 17. (2. Sam 22, 9. 13. nn.), Eliáš unesen na jaře nebo v létě r. 853 před Kristem. Vzat s tohoto světa jako *Henoch* (Gn 5, 18.–24.) Svým působením byl podoben Mojžíšovi, ano možno jej nazvati *druhým Mojžíšem.* Byl proto od nejstarších dob vysoce vážen a ctěn. Srv. Sir 48, 1.–10. V životě jeho nalézáme mnoho podobného s Janem Křtitelem (Mal 3, 1; Lk 1, 17; Is 40, 3; Mt 3, 3.), ano i 3 Kristem samým. Proto mohli Židé pokládali oba za Eliáše (Jan 1, 21; Mt 16, 14; Mk 6, 15.). Nikomu nedostalo se cti jako Mojžíšovi a *Eliášovi,* když se proměnil Pán na hoře (Mt 17, 2.), nikomu nedostalo se z úst nejpovolanějších takové chvály jako Janu Křtiteli a *Eliášovi* (Mt 3, 13. nn.; 11, 9. nn.; Jan 5, 35.). Církev slaví jeho památku dne 20. července.

V. [11]b. *„do nebe"* neznamená tu místo, kde vyvolení na Boha patří tváří v tvář, ale místo, na které vzat i *Henoch.*

V. [22]. Je to dnešní *„Pramen Eliseův",* zvaný též *'Ain es-sultán.* Viz Jos 2, 1. Hl. 3. V. [8]. n. *„řekl"* Joram.

byl promluvil.
[23] Odtud pak odešel nahoru do Betelu; a když šel nahoru, cestou malí chlapci, vyšedše z města, posmívali se mu, říkajíce: „Stoupej, lysý. stoupej, lysý." [24] On se ohlédl, a když je viděl, zlořečil jim ve jménu Hospodinově. I vyšly dva medvědi z lesa a roztrhali z nich čtyřicet dva chlapce.
[25] Pak šel odtud na horu Karmel, a tamodtud vrátil se do Samaře.

Joram, syn Achabův. (3, 1.–27.)

HLAVA 3. – [1] Joram, syn Achabův, stal se králem nad Israelem v Samaří léta osmnáctého Josafata, krále judského. A kraloval dvanáct roku. [2] Činil, co je zlé v očích Hospodinových, ale ne jako otec jeho a matka, neboť odstranil modly Baalovy, které byl udělal otec jeho. [3] Avšak ve hříších Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, vězel, nevzdal se jich.
[4] Mesa, král moabský, choval mnoho dobytka, a platil králi izraelskému sto tisíc beránků a sto tisíc beranů s vlnou. [5] Když však Achab umřel, zrušil (Mesa) smlouvu, kterou měl s králem israelským. [6] Vytáhl tedy král Joram ten den ze Samaře a sčetl veškerého Israele. [7] Poslal také k Josafatovi, králi judskému, a vzkázal (mu): „Král moabský odtrhl se ode mne; pojď se mnou proti němu na vojnu!" On odpověděl: „Potáhnu; kdo je můj, je tvůj; lid můj, lid tvůj, a koně moji, koně tvoji." [8] A řekl: „Kterou cestou potáhneme?" On odpověděl: „Po poušti Edomské." [9] Táhli tedy, král israelský, král judský a král edomský. Když urazili v oblouku cestu sedmi dní, nebylo vody vojskům ani dobytku, který šel za nimi. [10] I pravil král israelský: „Ach běda, běda, shromáždil nás tu Hospodin tři krále, aby nás vydal v ruce Moabovy!" [11] Josafat se tázal: „Je tu prorok Hospodinův, abychom prosili Hospodina skrze něho?" Jeden ze služebníků krále israelského odpověděl: „Je zde Eliseus, syn Safatův, který líval vodu na ruce Eliášovy." [12] I řekl Josafat: „U toho je řeč Hospodinova!" A šli k němu dolů, král israelský, Josafat, král judský a král edomský. [13] Eliseus však řekl králi israekkému: „Co mně a tobě jest? Jdi ku prorokům otce svého a matky své!" I řekl mu král israelský: „Proč shromáždil Hospodin tři krále tyto, aby je vydal v ruce Moabovy?" [14] Eliseus mu odpověděl: „Jakože živ je Hospodin zástupů, před jehožto tváří stojím! Kdybych si nevážil Josafata, krále judského, tebe bych si nevšiml, aniž popatřil (na tebe)! [15] Ale nyní přiveďte mi hudce!" Když pak hudec hrál, snesla se na něho ruka Hospodinova, že řekl: [16] „Toto praví Hospodin: „Nadělejte v korytě tohoto údolí jam. [17] Nebo toto dí Hospodin: Neuzříte větru ani deště, a přece toto údolí naplní se vodou, že budete píti vy, i čeládky vaše i dobytek váš. [18] Ale to (ještě) málo je před Hospodinem; dáť i Moabské v ruce vaše. [19] A zpustošíte všecka hrazená města, [všecka města nejlepší,] všecko stromoví ovocné posekáte, všecky studně vod zasypete, a všecka výborná pole kamením přikryjete." [20] Ráno tedy, kdy podávána bývá obět, hle, vody přicházely od Edomska, a naplněna byla země vodami.
[21] Všichni Moabští, uslyševše, že králové vytáhli, by bojovali proti nim, svolali všecky, kteří byli jen poněkud schopni boje, a postavili se na pomezí. [22] Když časně ráno vstali, když již slunce vzešlo proti těm vodám, viděli Moabští naproti vody červené jako krev, [23] i řekli: „Krev je to od meče; bojovali králové proti sobě, a pobili jedni druhé. Nyní pospěš,

– *„odpověděl"* Josafat. – Táhli *na jaře r.* 853, prvého roku vlády Joramovy a dvacátého druhého roku panování Josafatova.

K v. [15]. srv. 1. Sam 10, 5. – Eliseus káže hudci hráti, aby sebral mysl, rozhořčenou na krále israelského, ji uklidnil, modlitbou k Bohu povznesl a tak připravil na to, by přijala od Boha proroctví. (Kornel van Steen.)

Moabe, na kořist!" [24] Když tak přišli k ležení israelskému, Israelité povstali a porazili Moabské, že se dali na útěk před nimi. Vítězové) šli za nimi, bili (dále) Moabské, [25] města zpustošili, všecka pole výborná, ježto každý házel kamení, zaházeli, všecky studny vod zasypali, všecko stromoví ovocné posekali, takže toliko Kír-Charešeth zůstalo. I obklíčili to město prakovníci a velikým dílem je rozstříleli. [26] Když to viděl král moabský, že totiž nepřátelé nabyli vrchu, vzal s sebou sedm set mečem ozbrojených bojovníků, by se prosekali ke králi edomskému, avšak nadarmo. [27] Uchopiv tedy syna svého prvorozeného, který měl kralovati místo něho, obětoval ho v celopal na zdi. I stal se hněv veliký v Israeli, a hned odtáhli od něho a vrátili se do země své.

Zázraky Eliseovy. (4, 1.– 44.)

HLAVA 4. – [1] Kterási žena z manželek prorockých volala k Eliseovi řkouc: „Služebník tvůj, muž můj, umřel – ty víš, že služebník tvůj bál se Hospodina – a hle, věřitel přišel, aby si vzal oba syny mé za nevolníky." [2] Eliseus jí řekl: „Co chceš, abych ti učinil? Pověz mi, co máš v domě svém." Ona odpověděla: „Nemá služebnice tvá nic v domě svém, nežli maličko oleje, aby se jím mazala." [3] „Jdi." pravil jí, „a vypůjč si ode všech sousedek svých nádob prázdných nemálo.

[4] Pak vejdi, zavři dveře po sobě i po synech svých, nalévej z něho do všech těch nádob, a když bude některá plná, odstav ji." [5] Šla tedy žena, zavřela dveře po sobě a po synech svých, oni podávali nádoby a ona nalévala. [6] Když byly plné nádoby, řekla synu svému: „Podej mi ještě nádobu!" On však odpověděl: „Nemám!" I zastavil se olej. [7] Tedy přišla ona a zvěstovala to člověku Božímu. A ten řekl: „Jdi, prodej olej. a zaplať věřiteli svému: ty pak a synové tvoji živi buďte z ostatku."

[8] Kteréhosi dne šel Eliseus Sunamem. Tam byla zámožná žena. která jej zadržela, by (u ní) pojedl: kdykoli pak tudy chodíval, stavíval se u ní, a jídal (tam). [9] Ta řekla muži svému: „Seznávám, že svatý muž Boží je ten (člověk), který často chodívá k nám. [10] Udělejme mu tedy nahoře malý pokojík, a dejme mu do něho lůžko, stůl, stolici a svícen, aby tam mohl bydliti, když k nám přijde." [11] Jednoho dne tedy přišed, uchýlil se do pokojíka horního, a tam přenocoval. [12] Řekl pak Giezimu, služebníku svému: „Zavolej tu Sunamku!" I zavolal ji, a ona postavila se před něho. – [13] A pravil služebníku svému: „Rci jí: Hle, pilně ve všem sloužila jsi nám: co chceš, abych ti učinil? Potřebuješ něčeho, a chceš, bych promluvil (o tom) s králem nebo s velitelem vojska?" Ona odpověděla: „Mezi svými lidmi bydlím." [14] I tázal se: „Co tedy chce. bych jí učinil?" „Neptej se" – vece Giezi – „nebo syna nemá. a muž její starý jest." – [15] Rozkázal tedy, by ji povolal. Ona. jsouc povolána, zůstala stáli přede dveřmi. [16] On jí řekl: „Za rok, tento čas [a právě v tuto hodinu], budeš-li živa (a zdráva), budeš míti v životě syna." Ona však odpověděla: „Nechtěj, prosím, pane můj, muži Boží. nechtěj klamati služebnici svou!"

[17] I počala žena a porodila syna po roce v ten čas [a v tu hodinu . jak byl řekl Eliseus. [18] Když chlapec povyrostl, vyšel kteréhosi dne k otci svému, k žencům. [19] I řekl otci svému: „Hlava mne bolí, bolí mne hlava." On pak řekl služebníku: „Vezmi a zaved jej k matce jeho." [20] Ten tedy ho vzal, zavedl k matce a ta měla jej na klíně až do poledne; pak umřel. [21] Tu ona šla nahoru, položila jej na lůžko člověka Božího, zavřela dveře, vyšla, [22] zavolala muže svého a řekla: „Pošli se mnou. prosím, jednoho ze služebníkův a oslici, ať se dostanu rychle k muži Božímu, a opět se navrátím!" [23] On jí řekl: „Proč chceš jíti k němu? Dnes není nov měsíce ani sobota." Ona však odpověděla: „Půjdu!", [24] osedlala oslici a

V. [27]. *„v Israeli"* t. j. *proti Israeli.* Vojsko spojenců bylo stiženo nějakou pohromou, nejspíše morem.

přikázala služebníku: „Poháněj a pospěš! Ať se mi nezastavíš cestou, leč ti přikáži, abys tak učinil." [25] Tak jela. až přijela k muži Božímu na horu Karmel. Když ji muž Boží uzřel proti (sobě), řekl Giezimu, služebníku svému: „Hle, ona Sunamka! [26] Proto jdi jí vstříc a rci jí: „Máš se dobře ty, muž tvůj a syn tvůj?" Ona odpověděla: „Dobře!" [27] Když pak přišla k muži Božímu na horu. chopila se nohou jeho. Giezi přistoupil, aby ji odstrčil. Člověk Boží však řekl: „Nech jí; neboť v hořkosti je duše její, a Hospodin zatajil to přede mnou, neoznámiv mi toho." [28] Ona pak mu řekla: „Zda jsem žádala syna od pána mého? Zda jsem ti neřekla: „Našel mne?" [29] Tu pravil on Giezimu: „Přepas bedra svá, vezmi hůl mou do ruky, a jdi. Potkáš-li koho, nepozdravuj ho: a pozdraví-li tě kdo, neodpovídej mu: a polož hůl mou na tvář chlapcovu." [30] Matka chlapcova však řekla: „Jakože živ je Hospodin a jakože živa je duše tvá! Nespustím se tě!" A stal tedy a šel za ní. [31] Giezi je předešel, a položil hůl na tvář chlapcovu, ale nebylo hlasu ani citu (pozorovati); proto vrátil se jemu vstříc a oznámil mu řka: „Nevstal chlapec." [32] Když tedy vešel Eliseus do domu. chlapec, hle, mrtev ležel na jeho lůžku. [33] I vešel, zavřel dveře po sobě a po chlapci, a modlil se k Hospodinu. [34] Pak si stoupl nahoru a zpolehl na dítě; ústa svá položil na ústa jeho, oči své na oči jeho, ruce své na ruce jeho. Když se tak sklonil nad ním, zahřálo se tělo chlapcovo. [35] Vrátiv se, prošel se po domě jednou sem a tam, šel (zase) nahoru a zpolehl na něj; i zažíval chlapec sedmkrát, a otevřel oči. [36] Zavolav tedy Gieziho, řekl mu: „Zavolej Sunamku!" Ta jsouc zavolána vešla k němu. Když pak jí řekl: „Vezmi syna svého!", [37] přišla, padla mu k nohám, poklonila se k zemi, vzala si syna a vyšla.

[38] Eliseus přišel zase do Galgaly. Byl pak hlad v krajině té. Synové proroctí seděli před ním. I řekl služebníku svému: „Přistav hrnec veliký a uvař pokrm synům prorockým!" [39] I vyšel jeden na pole, by nasbíral zelin polních: nalezl jakousi divokou révu, nasbíral z ní tykvic planých plný plášť, a vrátiv se skrájel je do hrnce na pokrm; nebo nevěděl, co by to bylo. [40] Když však (to) nalili druhům, aby jedli, a když ti pokrmu okusili, zkřikli: „Smrt (je) v hrnci, muži Boží!" A nemohli jísti. [41] Ale on řekl: „Přineste mouky!" Když přinesli, nasypal do hrnce, a řekl: „Nalij (těm) lidem, ať jedí!" A nebylo již žádné hořkosti v hrnci.

[42] Muž pak nějaký přišel z Baal-Salisy nesa muži Božímu chleby z prvin, dvacet chlebů ječných, a nové obilí v mošně. A on řekl: „Dej (to) lidu, ať jí!" [43] I odpověděl mu služebník jeho: „Co je to, bych (to) předložil stu mužů?" On opět řekl: „Dej lidu, ať jí: neboť toto praví Hospodin: Jísti budou a (ještě) zbude!" [44] Předložil jim (to) tedy, i jedli a zbylo podle slova Hospodinova.

Naaman a Eliseus. (5, 1.–27.)

HLAVA 5. – [1] Naaman, velitel vojska krále syrského, byl muž mocný u pána svého a ctěný; neboť skrze něho dal Hospodin vítězství Syrii; byl to muž vlivný a bohatý, ale malomocný.

[2] Ze Syrie byli vyšli lupiči, a přivedli ze země israelské zajatou dívku malou, a ta dostala se do služby manželky Naamanovy. [3] I řekla paní své: „Ó, by byl pán můj u proroka, který je v Samaři! Jistě uzdravil by ho od malomocenství, které má." [4] Tu šel Naaman k pánu svému, a oznámil mu to řka: „Takto a takto mluvila děvečka ze země israelské." [5]

Hl. 4. K v. [43]. n. srovnej zázračné nasycení lidu Mt 14, 13.–21; 15, 29. až 39; Lk 9, 10.–17; Jan 6, 1.–13. K těmto a nn. zázrakům Eliseovým srv. zázraky v životopisech církevních světců, zejména zakladatelů řeholí. Upevňovaly důvěru žáků Eliseových v pečlivou prozřetelnost Boží, která se stará nápadným způsobem o tělesné potřeby služebníků Božích.

Hl. 5. V. [1]. Bylo to jeho *„malomocenství"* toliko plané, lišeje, vyrážka nebo podobná kožní nemoc.

Král syrský mu řekl: „Jdi, a já pošlu list králi israelskému." On tedy odešel, a vzav s sebou deset hřiven stříbra, šest tisíc zlaťákův a desateré roucho na převlek, [6] přinesl list králi israelskému v tato slova: „Když obdržíš tento list, věz, že posílám k tobě Naamana, služebníka svého, bys ho uzdravil od malomocenství jeho." [7] Když přečetl král israelský list, roztrhl roucha svá a řekl: „Zda jsem já bohem, abych mohl život vzíti a dáti, že tento poslal ke mně, bych uzdravil člověka od malomocenství jeho? Pozorujte a vizte, že příčin hledá proti mně!" [8] Když to uslyšel Eliseus, muž Boží, že totiž král israelský roztrhl roucha svá, vzkázal mu: „Proč jsi roztrhl roucha svá? Ať přijde ke mně a zví, že je prorok v Israeli!"

[9] Přišel tedy Naaman s koňmi a vozy, a zastavil se u dveří domu Eliseova. [10] Eliseus poslal k němu posla a vzkázal: „Jdi, a umej se sedmkrát v Jordáně, i bude uzdraveno tělo tvé a budeš čist!" [11] Naaman se rozhněval, a bral se odtud, řka: „Domníval jsem se, že vyjde ke mně, že stoje vzývati bude jméno Hospodina, Boha svého, a že dotkna se rukou svou místa malomocenství, uzdraví mne. [12] Zda nejsou lepší Abana a Farfar, řeky damašské, nad všecky vody israelské, abych se v nich zmyl a očištěn byl?" Obrátil se tedy a odcházel hněvaje se. [13] Přistoupili však k němu služebníci jeho a domlouvali mu: „[Otče], i kdyby věc velikou byl přikázal ti prorok, jistě měl bys (ji) učiniti; čím více, když řekl: „Umej se a budeš čist!?" [14] Sestoupil (tedy) a umyl se v Jordáně sedmkrát, podle řeči muže Božího. I bylo tělo jeho zase čisté jako tělo malého dítěte. [15] A vrátiv se k muži Božímu se vším komonstvem svým, přišel, předstoupil před něho a řekl: „V pravdě vím, že není jiného Boha na veškeré zemi, leč toliko v Israeli. Proto, prosím, přijmi pozdrav od služebníka svého!" [16] On však odvětil: „Jakože živ je Hospodin, před kterým stojím! Nevezmu!" Ačkoli pak ho nutil, nikoli nesvolil. [17] I řekl Naaman: „Jak chceš, ale prosím, dovol mi, služebníku svému, ať vezmu prsti, co dva mezci unesou; neboť nebude již obětovati služebník tvůj celopalu nebo jiné oběti bohům cizím, leda Hospodinu! [18] Jedna věc přece však je, ve které prosil Hospodina za služebníka svého: když vejde pán můj do chrámu Remmonova, aby se tam klaněl, a bude se podpírati na mou ruku, budu-li se skláněti v chrámě Remmonově, když on se klaněti bude na tomtéž místě, by odpustil Hospodin mně, služebníku tvému v té věci." [19] On mu řekl: „Jdi v pokoji!" Odjel tedy od něho za nejkrásnějšího počasí země.

[20] I řekl (si) Giezi, služebník muže Božího: „Šetřil pán můj tohoto Naamana syrského, že nevzal od něho, co byl přinesl. Jakože živ je Hospodin! Poběhnu za ním, abych dostal něco od něho." [21] Běžel tedy Giezi za Naamanem. Když ho viděl, an běží k němu, seskočil s vozu vstříc jemu a tázal se: „Je všecko dobře?" [22] On odpověděl: „Ano, (avšak) pán můj vzkazuje: Nyní přišli ke mně dva jinoši z pohoří Efraim, ze synů prorockých; dej jim hřivnu stříbra [a dvoje roucho na převlek]!" [23] Naaman pravil: „Lépe, bys vzal dvě hřivny." I přinutil ho, a dav svázati dvě hřivny stříbra do dvou pytlů – [také dvojí roucho] – vložil (je) na dva pacholky své, aby (je) nesli před ním. [24] Když pak přišel, – již večer – vzal to z rukou jejich, uschoval v domě, propustil muže, a (ti) odešli. [25] Sám pak všed předstoupil před pána svého. Eliseus tázal se ho: „Odkud přicházíš, Giezi?" On odpově-

V. [15]. *„pozdrav"*= ne toliko prázdná slova, ale *dary.*

V. [19]. Místo: *„za nejkrásnějšího počasí země"* hebr.: (když urazil) *„kus země"* (cesty). Mnoho toho nebylo, ježto Giezi pěšky ho dohonil. – Eliseus nedává výslovně dovolení, by směl Naaman předstírati modlářství, ale také mu toho výslovně nezakazuje. Srv. Ex 20, 22.–26. – Eliseus rozšířil svou působnost také na pohany, jako byl již jeho mistr Eliáš učinil, který poslán byl ke vdově do Sarepty. Tím připravována půda křesťanství, které ustanoveno pro všecky národy. – Srv. Lk 4, 24.–27.

děl: „Služebník tvůj nikde nebyl." [26] On však pravil: „Zda duch můj nebyl při tom, když obrátil se kdosi s vozu svého vstříc tobě? Nyní tedy vzal jsi stříbro [a vzal jsi roucha], abys nakoupil zahrad olivových a vinic a ovec a hovězího dobytka a nevolníkův a nevolnic. [27] Ale i malomocenství Naamanovo přichytiž se tebe i potomstva tvého na věky!" I vyšel od něho malomocný jako sníh.

Eliseova vážnost den co den roste. (6, 1.–8, 15.)

Plovoucí sekera (6, 1.–7.). Eliseus maří snahy Aramů (6, 8.–23.). Ukrutný hlad v Samaři (6, 24.–29.). Král káže Elisea zabíti (6, 30.–33.). Nadbytek Eliseem předpověděn (7, 1. n.). Prorok zázračně uniká nástrahám (7, 3.–20.). Sunamka dostává pro Elisea zpět svůj majetek (8, 1.–6.). Prorok předpovídá, že Benhadad umře a že nastoupí Hazael (8, 7.–15.).

HLAVA 6. – [1] Synové proroctí řekli Eliseovi: „Hle, místo, ve kterém bydlíme s tebou, těsné je nám. [2] Pojďme až k Jordánu, a nechať vezme každý z lesa po jednom břevnu, abychom vystavěli si tam příbytek." On řekl: „Jděte!" [3] I pravil jeden z nich: „Pojď však i ty se služebníky svými!" On odpověděl: „Také já půjdu," [4] a šel s nimi. Když tedy přišli k Jordánu, sekali dříví. [5] Přihodilo se pak, když jeden podtínal strom, že spadlo železo s (topořiště) sekery do vody. I zkřikl a řekl: „Ach, běda, běda, pane můj, a tu ještě jsem prve vypůjčil!" [6] Muž Boží se tázal: „Kam spadla?" Když mu to místo ukázal, uťal dřevo a hodil (je) tam; i vyplynulo železo. [7] A řekl: „Vezmi si je!" On tedy vztáhl ruku a vzal je.

[8] Král syrský vedl válku proti Israeli, i vešel v radu se služebníky svými, a přikázal: „Na tom a na tom místě položíme se do záloh." [9] I vzkázal muž Boží králi israelskému: „Varuj se, bys nechodil na to místo, neboť jsou tam Syrští v zálohách." [10] Poslal tedy král israelský na místo, o kterém byl mu řekl muž Boží, a osadil je dříve; a tak mohl se tam stříci ne jednou ani dvakráte. [11] I mrzel se v duchu král syrský pro tu věc, a svolav služebníky své, řekl: „Proč mi neoznamujete, kdo je mým zrádcem u krále israelského?" [12] Jeden ze služebníků jeho pravil: „Nikoli, pane můj, králi, ale Eliseus prorok, který je v Israeli, oznamuje králi israelskému všecka slova, která mluvíš v ložnici své!" [13] I řekl jim: „Jděte a vizte, kde jest, abych poslal a jal ho." I zvěstovali mu, řkouce: „Hle, je v Dotanu." [14] Poslal tedy tam koně, vozy a vojsko značné. Ti přišedše v noci, obklíčili město. [15] Služebník muže Božího vstav na úsvitě, vyšed, a uzřev vojsko kolem města, i koně a vozy, oznámil mu to řka: „Ach, běda, běda, pane můj, co budeme dělati?" [16] On však odpověděl: „Neboj se; neboť více jich s námi je nežli s nimi." [17] A modle se Eliseus řekl: „Hospodine, otevři mu oči, ať vidí! I otevřel Hospodin oči služebníka, a viděl: hle, hora ta plná koňův a vozův ohnivých kolem Elisea. [18] Když pak přišli dolů k nim, k nepřátelům, Eliseus modlil se k Hospodinu řka: „Poraz, prosím, tento lid slepotou!" I porazil je Hospodin, že neviděli, podle slova Eliseova. [19] Pak jim Eliseus řekl: „Není to ta cesta, ani to město; pojďte za mnou, a ukážu vám muže, kterého hledáte." Tak je vedl do Samaře. [20] Když vešli do Samaře, pravil Eliseus: „Hospodine, otevři jim oči, ať vidí." I otevřel Hospodin oči jejich, a viděli, že jsou prostřed Samaře. [21] Král israelský, když je uzřel, tázal se Elisea: „Mám je pobíti, otče můj?" [22] On však řekl: „Nepobíjej; vždyť nezjímal jsi jich mečem ani lučištěm svým, abys je pobil; ale předlož jim chléb a vodu, ať pojedí a napijí se, a odejdou k pánu svému!" [23] I připravil a dal jim hojnost jídla. Když pak pojedli a napili se, propustil je, i odešli k pánu svému. A nepřišli již lupiči syrští do země israelské.

Hl. 6. V. [8]. *„král syrský"* je tu *Benhadad, syn Hazaelův.* Nastoupil na trůn roku 797. – Král israelský podle toho je *Joas* (799–784), nástupce *Joachazův* (815 až 799).

[24] Poté shromáždil Benadad, král syrský, všecko vojsko své, přitáhl a oblehl Samař. [25] I nastal hlad veliký v Samaři; a tak dlouho obleženo bylo to město, až hlavu oslí prodávali za osmdesát stříbrných, a čtvrtý díl kabu trusu holubího za pět stříbrných. [26] Když pak šel král israelský po zdi, žena jedna zvolala k němu: „Pomoz mi, pane můj, králi!" [27] On řekl: „Nepomáhá ti Hospodin; odkud já mohu ti pomoci? Z humna? Nebo z lisu?" A dále tázal se jí král: „Co chceš?" Ona odpověděla: [28] „Žena tato řekla mi: „Dej syna svého, bychom ho snědly dnes, a syna mého sníme zítra." [29] Uvařily jsme tedy syna mého a snědly!" Ona však skryla syna svého."

[30] Když to uslyšel král, roztrhl roucho své. – Když šel po zdi, viděl všechen lid žínici, kterou měl uvnitř na (holém) těle. – [31] A řekl král: „Ať mne Bůh trestá, a opět trestá, zůstane-li hlava Elisea, syna Safatova, na něm dnes!" – [32] Eliseus seděl v domě svém a starší seděli s ním. – Předeslal tedy (král jednoho) muže; prve však, nežli přišel posel ten, řekl (Eliseus) starším: „Víte-li pak, že poslal ten syn vrahův, aby sťata byla hlava má? Proto pozor! Až bude přicházeti posel, zavřete dveře a nedopouštějte mu vjíti; neboť hle, dusot nohou pána jeho za ním je (již slyšeti)." [33] A když ještě mluvil, ukázal se král, který přicházel k němu. I řekl: „Hle, tak veliké zlo jest od Hospodina; co ještě čekati mohu od Hospodina?"

HLAVA 7. – [1] Eliseus však řekl: „Slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Hospodin: O tomto času zítra míra mouky bělné bude za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot v bráně samařské." [2] Jeden z vojevůdců, na jehožto ruku král spoléhal, odpověděl člověku Božímu řka: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci býti, co mluvíš?" On pak řekl: „Uzříš (to) očima svýma, ale nebudeš jísti z toho."

[3] U vchodu do brány byli čtyři muži malomocní, a ti si řekli: „Co tu budeme, až umřeme? [4] Zalíbí-li se nám vjíti do města, zemřeme hlady; pak-li zde zůstaneme, zemříti musíme (také); proto pojďte a přeběhněme do ležení Syrských. Zachovají-li nás, živi budeme; pakli nás budou chtít zabíti, beztoho zemřeme." [5] Večer tedy vstali, by šli do ležení syrského. Když pak přišli na kraj ležení syrského, žádného tu nenalezli. – [6] Pán totiž učinil, že hřmot slyšen byl v ležení syrském, vozův a koní, a vojska velikého. I řekli si: „Hle, za mzdu najal proti nám král israelský krále Heťanův a Egypťanův, a připadli na nás." [7] Vstali tedy, utekli ve tmách, a nechali tu stany své, i osly v ležení; utekli, toliko životy své zachovati chtějíce. – [8] Když tedy přišli ti malomocní na kraj ležení, vešli do jednoho stanu, jedli a pili, pobrali v něm stříbro, zlato i roucha, odešli a schovali (to); pak opět vrátili se do jiného stanu, a (co) tu také pobrali, schovali. [9] I řekli si: „Nedobře děláme; nebol; dnešek je den dobrých novin. Budeme-li však mlčeti, a nedáme-li o tom věděti až do rána, prohřešíme se; nuže pojďme, a zvěstujme to na dvoře královském." [10] Když tedy přišli ku bráně města, a vypravovali jim: „Šli jsme do ležení syrského, a žádného člověka jsme tam nenalezli, jedině osly přivázané a vztyčené stany," [11] šli branní a zvěstovali to uvnitř, na paláci králově. [12] Ten vstal v noci a řekl služebníkům svým: „Povím vám, co nám udělali Syrští: Vědí, že hlad trpíme a proto vyšli z ležení a kryjí se v poli, říkajíce

V. [24]. O tomto *Benadadovi,* synu Hazaelovu, viz výše v. 8.

V. [31]. Prorok podle názoru krále se neosvědčil, je prorokem nepravým, bude tedy pykati za to, že klamal krále i lid. Ať se usmíří rozčilený lid smrtí jeho!

V. [32]. *„syn vrahův"* může znamenati v hebr. *„vraha"* samého. *Vrahem je král,* ježto dal rozkaz, by byl Eliseus zabit.

Hl. 7. V. [1]. Eliseus předpovídá, že *drahota zítra již poleví.*

(si): Až vyjdou z města, zjímáme je živé, a tak budeme moci vjíti do města." [13] Tu odpověděl jeden ze služebníků jeho: „Vezměme pět koní ve městě zbylých – tolik jen totiž jich je ve veškeré obci israelské, neboť ostatní jsou stráveni již – pošleme je tam, a tak budeme to moci vyzvěděti." [14] Přivedli tedy dvoje koně, a poslal (je) král do ležení Syrských, řka: „Jeďte a vizte!" [15] Ti tedy jeli za nimi až k Jordánu, a hle, po veškeré cestě plno bylo šatů a zbraní, které byli odhazovali Syrští jsouce poděšeni; a navrátivše se poslové oznámili to králi. [16] Lid pak vyšed rozebral ležení syrské. A byla míra mouky bělné za jeden lot, a dvě míry ječmene za jeden lot, podle slova Hospodinova. [17] Král pak ustanovil vojevůdce toho, na jehož ruku byl spoléhal, u brány. Avšak lid ho do smrti ušlapal u vchodu do brány, podle toho, co byl řekl muž Boží, když byl král k němu dolů přišel. [18] [Stalo se podle slova muže Božího. Když totiž byl pravd králi: „Dvě míry ječmene budou za jeden lot, a míra mouky bělné za jeden lot zítra o tomto čase v bráně samařské," [19] odpověděl vůdce ten muži Božímu: „Hospodin sice učinil průduchy na nebi, zda (však) bude moci státi se, co pravíš?" On pak mu řekl: „Uzříš očima svýma, ale jísti z toho nebudeš." [20] Stalo se mu tedy, jak předpověděno bylo; lid ušlapal ho do smrti v bráně.]

HLAVA 8. – [1] Eliseus pravil ženě, jejíhožto syna byl vzkřísil: „Vstaň, jdi ty i dům tvůj, a přebývej v cizině, kdekoli (co) najdeš; neboť zavolal Hospodin hlad a přijde na zemi na sedm let. [2] Ona tedy vstala a učinila podle slova muže Božího; odešla s domem svým a byla přistěhovalkou v zemi Filišťanů dlouhý čas. [3] Když pak pominulo sedm let, vrátila se žena ta ze země Filišťanův, a šla, by se dovolávala u krále domu svého a pole. [4] Král právě byl pravil Giezimu, služebníku muže Božího: „Vypravuj mi o všech věcech velikých, které činil Eliseus!" [5] A mezi tím, co vypravoval králi, kterak mrtvého vzkřísil, přišla žena, jejíhož syna byl obživil, volajíc ke králi o dům svůj a pole své. I řekl Giezi: „Pane můj, králi, to je ta žena, a to je ten syn její, kterého vzkřísil Eliseus." [6] I tázal se král ženy, a ta mu (vše) vypravovala. A dal jí král jednoho komorníka, řka: „Navrať jí všecky věci, které její jsou, jakož i všecky užitky pole ode dne, kdy opustila zemi až do dneška."

[7] Eliseus přišel také do Damašku. Benadad, král syrský, stonal. I zvěstovali mu: „Přišel muž Boží sem." [8] Král tedy řekl Hazaelovi: „Vezmi s sebou dary, jdi vstříc muži Božímu a zeptej se Hospodina skrze něho, řka: „Budu moci povstati z této své nemoci?" [9] Šel mu tedy Hazael vstříc, maje s sebou dary, všeliké vzácnosti damašské, čtyřicet velbloudích břemen. A když stál před ním, řekl: „Syn tvůj Benadad, král syrský, poslal mne k tobě, řka: Budu moci býti uzdraven od této své nemoci?" [10] Eliseus mu řekl: „Jdi, pověz mu: „Budeš uzdraven." Avšak Hospodin mi ukázal, že jistě zemře." [11] I zůstal s ním státi, ježto se zarazil, až v obličeji zbledl, a plakal muž Boží. [12] Hazael se ho tázal: „Proč pán můj pláče?" On řekl: „Protože vím, co zlého učiníš synům Israelovým. Hrazená jejich města vypálíš, jinochy jejich pobiješ mečem, nemluvňátka jejich rozrážeti budeš a těhotné rozpářeš." [13] I pravil Hazael: „Což jsem já, služebník tvůj, pes, abych učinil věc tuto velikou?" Eliseus řekl: „Ukázal mi Hospodin, že ty budeš králem syrskými." [14] Když

V. [17]. Eliseova předpovědi se splnila, vážnost jeho u lidu zase stoupla, proto rozezlený lid ušlapal důstojníka (udržujícího ve bráně pořádek), který se byl neuctivě vyslovil o proroctví jeho (v. 2.).

Hl. 8. V. [7]. n. Tohoto *Benhadada* dlužno odlišovati od onoho, který jmenován výše 6, 24. – Tento nastoupil po *Hadadezerovi* roku 846/845 a zemřel na jaře nebo v létě roku 843. – V Damašku byl Eliseus znám z dob *Naamanových.* Putoval tam, ježto podle 3. Král 19, 15. mu bylo uloženo, by *pomazal Hazaela* za krále aramského. – *Hazael* byl dosud vojevůdcem, jako kdysi *Naaman.*

V. [9]. n. Eliseus nezamýšlí klamati, proto praví zcela otevřeně Hazaelovi, že král zemře. Chce toliko výrazem východní uctivosti ponechati králi na uzdravení naději, která ho těší.

odešel od Elisea, a přišel k pánu svému, tázal se ho (král): „Co ti řekl Eliseus?" On odpověděl: „Řekl mi: „Budeš zase zdráv.""

[15] Druhého dne vzal pokrývku, namočil ji ve vodě a prostřel na tvář jeho; i zemřel, a Hazael stal se králem místo něho.

Joram a Ochozjáš, králové judští. (8, 16.–29.)

[16] Léta pátého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Joram, syn Josafata, krále judského. [17] Třicet dvě léta byla mu, když počal kralovati a kraloval osm let v Jerusalemě. [18] Chodil po cestách králův israelských, jako byl chodil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho. Činil, co zlé je v očích Hospodinových. [19] Nechtěl však Hospodin zahladiti Judu pro Davida, služebníka svého, jak mu byl slíbil, že dá světlo jemu i synům jeho po všecky dny.

[20] Ve dnech jeho odpadl Edom, aby nebyl pod Judou, a ustanovil si krále. [21] I přitáhl Joram do Seiru, a všecky vozy (jeho) s ním. V noci vstav, napadl Edomské, kteří jej byli obklíčili, i velitele vozů, (ale byl poražen) a lid utekl domů. [22] Tak odpadl Edom, by nebyl poddán Judovi, až do dneška. Také odpadla Lobna téhož času.

[23] Ostatní děje Joramovy, a vše, co učinil, zapsáno je – jak známo – v Letopisech králů judských. [24] I zesnul Joram s otci svými, a pochován byl [s nimi] v městě Davidově. A stal se králem Ochozjáš, syn jeho, místo něho.

[25] Léta dvanáctého Jorama, syna Achabova, krále israelského, stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. [26] Dvacet dvě léta byla Ochozjášovi, když počal kralovati, a kraloval jeden rok v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriho, krále israelského. [27] Chodil po cestách domu Achabova, čině, co zlé je v očích Hospodinových, jako dům Achabův; byltě spřízněn s domem Achabovým.

[28] Táhl také s Joramem, synem Achabovým, na vojnu proti Hazaelovi, králi syrskému, k Ramotu v Galaadu. Syrští Jorama ranili. [29] On tedy vrátil se do Jezraelu, by se hojil, ježto ho ranili Syrští u Ramotu, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému. Ochozjáš pak, syn Joramův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova v Jezraeli; nebo tam byl nemocen.

Jehu králem israelským. (9, 1.–10, 17.)

HLAVA 9. – [1] Prorok Eliseus povolal jednoho ze synů prorockých a řekl mu: „Přepaš bedra svá, vezmi tuto nádobku oleje do ruky, a jdi do Ramotu v Galaadu. [2] Když tam přijdeš, vyhledej Jehu, syna Josafata, syna Namsiova; přijda vyvolej ho z prostředku bratří jeho, uved ho do vnitřního pokojíka, [3] vezmi nádobku oleje, vylej na hlavu jeho a rci: „Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem." Otevra pak dveře utec, aniž se tam zastavuj." [4] Odešel tedy jinoch, [služebník prorokův], do Ramotu v Galaadu. [5] Když tam vešel, hle, seděli (právě) velitelé vojska (pospolu). I řekl: „Mám ti něco pověděti, veliteli!" Jehu se tázal: „Komu ze všech nás?" On řekl: „Tobě, veliteli!" [6] I vyvstal a

---

V. [16]. a. navazuje na 3. Král 22, 46. 51, n. – Místo: *„pátého"* správně: *„čtvrtého"*, t. j. 851/850. Byla-li mu 32 léta, když počal panovati, narodil se roku 883/882, t. j. třicátého třetího roku krále Asy. – *Osmý* rok *Jorama judského* jest 844/843 před Kristem.

V. [27]. *„spřízněn"*, ježto matka jeho *Atalie* byla *dcerou Achabovou,* a ta ovládala dvaadvacítiletého krále. 2. Par 22, 3. – Více o této královně-matce viz níže 11, 1. nn.

V. [28]. n. Tu válku vedli spojení králové proti *Hazaelovi asi v listopadu roku* 843, tedy brzy po nástupu Ochozjášově na trůn.

Hl. 9. V. [1]. n. O pomazání *Jehu* za krále israelského na místo dynastie *Amriovců,* kteří zavinili svůj pád, viz 3. Král 19, 16.

vešel do pokojíka. On tedy vylil mu olej na hlavu, a řekl: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Pomazuji tebe za krále nad lidem Hospodinovým, nad Israelem. [7] A pobiješ dům Achaba, pána svého, nebo (tak) pomstím na Jezabele krev služebníků svých proroků, jakož i krev všech služebníků Hospodinových. [8] Zahladím veškeren dům Achabův; usmrtím z Achaba močícího na stěnu, nevolníka i svobodného v Israeli. [9] Učiním domu Achabovu jako domu Jeroboama, syna Nabatova, a jako domu Baasy, syna Ahjášova. [10] Jezabelu pak žráti budou psi na polích jezraelských, a nebude, kdo by ji pochoval." – A otevřev dveře, utekl.

[11] Když pak vyšel Jehu ke služebníkům pána svého, tázali se ho: „Dobře-li se všecko děje? Proč přišel tento ztřeštěnec k tobě?" On jim odpověděl: „Znáte (takového) člověka, a co mluvívá." [12] Oni však odvětili: „Vytáčka je to; ale raději nám věc pověz!" Řekl jim tedy: „Ty a ty věci mi pravil, a řekl: Toto praví Hospodin: Pomazuji tebe za krále nad Israelem!". [13] Rychle tedy vzal každý plášť svůj a podložili mu je pod nohy, že udělali jakýsi trůn, zatroubili a zvolali: „Jehu je králem!" [14] Tak spikl se Jehu, syn Josafata, syna Namsiova, proti Joramovi.

Joram totiž byl se položil táborem v Ramotu galaadském, on i veškeren Israel, proti Hazaelovi, králi syrskému, [15] ale navrátil se, aby se hojil v Jezraeli na rány, ježto jej ranili Syrští, když bojoval proti Hazaelovi, králi syrskému.

Řekl pak Jehu: „Souhlasíte-li, nechať nikdo nesmí vyjíti z města, by nešel a neoznámil (toho) v Jezraeii." [16] A vystoupiv (na vůz) jel do Jezraele; Joram totiž ležel tam nemocen, a Ochozjáš, král judský byl přijel, aby navštívil Jorama. [17] Tedy strážný, který stál na věži jezraelské, uzřev houf Jehua přicházejícího, oznámil: „Vidím houf!" I řekl Joram: „Vezmi jezdce a pošli jim ho vstříc; kdo pojede, ať se zeptá: „Dobře-li se všecko děje?" [18] Jel tedy jezdec vstříc jemu, a řekl: „Toto praví král: Je všecko v pokoji?" Jehu však řekl: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jed za mnou!" Strážný (to) také oznámil řka: „Přišel posel k nim, ale nevrací se." [19] Poslal tedy druhého jezdce. I přijel k nim a řekl: „Toto praví král: Je pokoj?" Jehu však pravil: „Co tobě do pokoje? Odstup, a jed za námi!" [20] Strážný (to) ohlásil řka: „Přišel až k nim, ale nevrací se; jedou jako jezdívá Jehu, syn Namsiův; nebo jedou šíleně." [21] I řekl Joram: „Zapřáhni!" Když mu zapřáhli, Joram, král israelský, a Ochozjáš, král judský, každý na voze svém, vyjeli proti Jehuovi, a potkali se s ním na poli Nahota Jezraelana. [22] Když uviděl Joram Jehua, tázal se: „Je pokoj, Jehu?" On však odpověděl: „Jaký pokoj? Smilstvo Jezabely, matky tvé, a kouzelnictví její mnohá ještě trvají!" [23] Obrátil tedy Joram, a utíkaje, pravil Ochozjášovi: „Zrada, Ochozjáši!" [24] Jehu však (byl) vzal do rukou lučiště, a střelil Jorama mezi plece; i pronikla střela srdce jeho, že hned padl na vůz. [25] A řekl Jehu Badakerovi, vůdci: „Vezmi, a vrz jej na pole Nahota Jezraelana; nebo pamatuji, když já a ty jeli jsme sedíce na koních za Achabem, otcem jeho, že Hospodin takto mu pohrozil: [26] „Jistě že krev Nabotovu a krev synů jeho, kterou jsem viděl včera" – dí Hospodin – „pomstím na tobě na poli tomto," dí Hospodin. Nyní tedy vezmi a vrz ho na pole, podle slova Hospodinova!"

[27] Ochozjáš, král judský, vida to, dal se na útěk cestou k Domu zahradnímu; i hnal se

---

V. [22]. *„smilstvo"* = modlářství. – *„kouzelnictví"* = dvorské pletichy, kterými dovedla ovládati Jezabela Achaba, Jorama i všecky vlivné činitele. (Schlögl.)

V. [25]. Ke vzpomínce Jehuově srv. 3. Král 21, 20. nn.

V. [27]. *„Dům zahradní"* = *Béth-haggán* = nejspíše dnešní *Dženín* (= *Enganním* Jos 19, 21; 21, 29.). – Jehu chtěl zabíti také Ochozjáše, ježto byl po přeslici z krve Achaba a Jezabely. – Místo na *„vrchu Gaver"* čti: „v *Ma'lé-gúr"*. Byla to cesta vedoucí údolím Bel'ame, které stoupá jižně Dženínu dále na jih a kterým vedla

za ním Jehu a řekl: „I toho zabijte na voze jeho!" Ranili jej tedy na vrchu Gaver, který je vedle Jeblaamu, ale on utekl do Magedda, a tam umřel. [28] Služebníci vložili jej na vůz jeho, zavezli ho do Jerusalema, a pochovali jej v hrobě s otci jeho v městě Davidově.

[30] A Jehu přijel do Jezraele. Když Jezabela uslyšela o příjezdu jeho, zmalovala oči své líčidlem, ozdobila si hlavu a vyhlédala z okna [31] na Jehu, an vcházel branou, a řekla: „Má se dobře Zambri, který zabil pána svého?" [32] Jehu pozdvihl hlavu k oknu a řekl: „Která je tato?" Když se k němu nakloníli dva nebo tři komorníci, [33] řekl jim: „Shoďte ji dolů!" I svrhli ji, že pokropena byla krví stěna, a koňská kopyta pošlapala ji. [34] A vešed (Jehu), by pojedl a napil se, pravil: „Jděte, poohlédněte se po té zlořečené (ženě) a pochovejte ji, jeť (přece) dcera královská!" [35] Když přišli, by ji pochovali, nenalezli než lebku, nohy a konce rukou. [36] Navrátivše se, oznámili mu to. I řekl Jehu: „Řeč Hospodinova je to, kterou pronesl skrze služebníka svého Eliáše Tesbana řka: „Na poli jezraelském žráti budou psi tělo Jezabelino, [37] a bude mrtvola Jezabelina jako mrva na povrchu země na poli jezraelském, takže ti, kteří půjdou tudy, řeknou: „To-li je ta Jezabela?"

HLAVA 10. – [1] Achab měl sedmdesát synů v Samaři. Proto Jehu napsal a poslal do Samaře správcům města, starším a pěstounům (synů) Achabových tento list: [2] „Hned, jak Vás dojde tento list, vy, kteří máte syny pána svého, vozy, koně, města pevná a zbroj, [3] vyberte nejlepšího, a toho, který se vám líbiti bude ze synů pána svého, posaďte jej na trůn otce jeho, a bojujte za dům pána svého." [4] Oni se náramně báli a řekli: „Hle, dva králové nemohli obstáti před ním; kterak tedy my budeme moci odolati?" [5] I vzkázali správcové domu, úředníci městští, starší a pěstounové Jehuovi: „Služebníci tvoji jsme, cokoli rozkážeš, učiníme, ale krále si neustanovíme. Cokoli ti libo, učiň!" [6] I odepsal jim podruhé tímto listem: „Jste-li moji, a chcete-li mne poslouchati, vezměte hlavy synů pána svého, a přijďte ke mně zítra v tuto hodinu do Jezraele. – Královských synů bylo sedmdesát mužů, a bývali u nejpřednějších města vychováváni. – [7] Když jich došel ten list, vzali synové královské, zabili (těch) sedmdesáte mužů, vkladli hlavy jejich do košů, a poslali mu je do Jezraele. [8] Posel přišel a oznámil mu: „Přinesli hlavy synů královských." On odpověděl: „Skladte je na dvě hromady u vrat brány až do rána." [9] Když pak se rozednilo, vyšel, a stoje pravil veškerému lidu: „Bez viny jste; já sice spikl jsem se proti pánu svému a zabil jsem ho, kdo však pobil všecky tyto?" [10] Vizte nyní tedy, že nic nepadlo (nadarmo) ze slov Hospodinových, která promluvil Hospodin proti domu Achabovu, ale vykonal Hospodin, co řekl skrze služebníka svého Eliáše." [11] Pak pobil Jehu všecky, kteří zůstali z domu Achabova v Jezraeii; všecky předáky jeho, přátele i kněze, že nezůstalo po něm zbytků.

[12] I vstal a jel do Samaře. Když přišel k Chalupě pastýřské, [13] nalezl bratry Ochozjáše, krále judského. I tázal se jich: „Kdo jste vy?" Oni odpověděli: „Jsme bratři Ochozjášovi, a jdeme dolů, bychom pozdravili syny královy a syny velitelčiny." [14] On rozkázal: „Zjímejte je živé!" Když je živé zjímali, pobili je u cisterny vedle Chalupy, čtyřicet dva muže; ani jednoho z nich nezůstavil.

---

tehdy cesta do Samaře. – *O Jeblaamu* viz Jos 17, 11; Sdc 1, 27. – *O Mageddu* viz 3. Král 9, 15. – (Schlögl a Nagl však čtou místo Mageddo: *„Samař"*. Srv. 2. Par 22, 9.)

V. [30]. n. *„Zambrim"* – který před 45 roky domohl se trůnu, zabiv svého krále (3. Král 16, 9.), a jehož vláda proto nebyla požehnána – nazývá Jezabela uštěpačně nyní Jehua, který podobným způsobem zjednal si korunu. Slova Jezabelina jsou *štiplavý pozdrav.*

K v. [36]. n. srv. 3. Král 21, 23.

Hl. 10. K v. [10]. srv. 3. Král 21, 19. 29.

[15] Když odešel odtud, nalezl Jonadaba, syna Rechabova, který se s ním potkal a pozdravil ho. I řekl mu: „Je srdce tvé upřímné jato srdce mé k tobě?" Jonadab odpověděl: „Jest!" „Tak-li jest" – pravil „podej mi ruku!" Když tedy podal mu ruku. vyzdvihl jej k sobě na vůz [16] a řekl mu: „Pojed se mnou, a viz horlivost mou pro Hospodina." Vysadiv jej tedy na svůj vůz, zavezl jej [17] do Samaře, a pobil všecky, kteří byli zůstali z domu Achabova v Samaři až do jednoho, podle slova Hospodinova, které byl promluvil skrze Eliáše.

Jehu na trůně izraelském, Atalie a Joas na trůně judském. (10, 18.–12,21:)

[18] Jehu shromáždiv všecek lid řekl jim: „Achab málo ctil Baala, já však budu jej více ctíti. [19] Proto nyní všecky proroky Baalovy [všecky služebníky jeho], a všecky kněze jeho svolejte ke mně; ať žádný není, kdo by nepřišel, nebo velikou obět budu podávati Baalovi; kdokoli nebude přítomen, nezůstane živ." – Jehu to činil úkladně, aby vyhladil ctitele Baalovy. – [20] A přikázal: „Zasvěťte den slavný Baalovi!" A dal (jej) provolati. [21] Když pak poslal po všech končinách izraelských, sešli se všichni služebníci Baalovi – nezůstalo ani jednoho, který by nebyl přišel – a vešli do chrámu Baalova, takže naplněn byl dům Baalův od jednoho konce až do druhého. [22] I kázal těm, kteří byli nad rouchy: „Vyneste roucha všem služebníkům Baalovým!" Přinesli tedy jim roucha. [23] A vešed Jehu s Jonadabem, synem Rechabovým, do chrámu Baalova, řekl ctitelům Baalovým: „Hledejte a vizte, aby snad nebyl mezi vámi někdo ze služebníků Hospodinových, ale ať jsou služebníci Baalovi sami." [24] Tak tedy vešli, aby obětovali oběti a celopaly. Jehu však byl si zřídil venku osmdesát mužů, kterým přikázal: „Kdokoli by (dopustil, aby někdo) utekl z těch lidí, které svěřuji vašim rukám, toho život bude za život jeho!" [25] Když pak byl dokonán celopal, rozkázal Jehu vojákům a vůdcům svým: „Vejděte a pobijte je, ať žádný neujde!" I pobili je ostřím meče. Vojáci a vůdcové vyhodili také (Ašeru), ano vnikli do vnitřku chrámu Baalova, [26] vynesli modlu ze svatyně Baalovy, spálili [27] a setřeli to. Zbořili také dům Baalův a udělali z něho mrviště až do dneška. [28] Tak vyplenil Jehu Baala z lidu izraelského.

[29] Avšak hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, nezanechal, neboť neopustil telat zlatých, která byla v Betelu a v Danu.

[30] I řekl Hospodin Jehuovi: „Protože jsi snažně vykonal, co pravého bylo, a líbilo se před očima mýma, a všecky věci, které byly v srdci mém, učinil jsi domu Achabovu: synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně israelském." [31] Ale Jehu nedbal toho, by chodil v zákoně Hospodina, Boha Israelova, celým srdcem svým; neboť nezanechal hříchů Jeroboama, do kterých byl uvedl Israele.

[32] Za těch dnů počal Hospodin oškliviti si Israele; proto bil jej Hazael ve všech končinách israelských, [33] a pozbyl od Jordánu proti východu slunce všeho území Gadova, Rubenova i Manassova od Aroeru, který je nad potokem Arnonem, i Galaadu i Basanu.

V. [15]. n. *„syn Rechabův"=Rechabovec.* Byl to kmen příslušný ku *Kenezovcům* (1. Par 2, 55.), příbuzný s *Kalebovci* (Sdc 1, 13; 1. Par 4, 12. nn.), *Jonadab* jmenován také Jer 35, 6. Byl jejich *šejkem* a náboženskomravním oprávcem (reformátorem). Proto sluje *„otec".* Byli přísní jednobožci, kteří ctili toliko Jahve. Rechabovci, přísní *beduíni,* sídlili na pustinách judských, na západním břehu Mrtvého moře. O způsobu jejich života viz Jer 35, 6. nn.

V. [21]. Chrám ten byl postavil Achab 3. Král 16, 32.

V. [30]. n. Jehu vykonal sice, co žádal Eliáš (3. Král 21, 22. nn.) a Eliseus (4. Král 9, 1. nn.), ale ve své krvežíznivosti zašel dále nežli měl, a v tom tkví jeho *vina.* Srv. výše v. 9. Proto také nepřislíbena dynastii jeho vláda *na věčné časy* jako Davidovcům, ale toliko *„do čtvrtého kolena".*

V. [32]. n. *„za těch dnů"* hodí se nejlépe na čas kolem roku 824.

[34] Ostatní dějiny Jehuovy, všecko co učinil, i statečnost jeho, zapsáno jest – (jak známo) – v Letopisech králův israelských. [35] I zesnul Jehu s otci svými a pochovali ho v Samaři. A stal se králem Joachaz, syn jeho, místo něho, [36] Času, ve kterém kraloval Jehu nad Israelem v Samaři, bylo dvacet osm let.

HLAVA 11. – [1] Atalie, matka Ochozjášova, vidouc, že zemřel syn její, vstala a pobila veškerý rod královský. [2] Ale Josaba, dcera krále Jorama, sestra Ochozjášova, vzala Joasa, syna Ochozjášova, vzala jej potají ze synů královských, kteří zabíjeni byli, i chůvu jeho z ložnice, a skryla jej před Atalií, že nebyl zabit. [3] A byl s ní v domě [Hospodinově] tajně šest let, zatím co Atalie kralovala v zemi.

[4] Léta pak sedmého vzkázal Jojada pro setníky a vojáky, vzal a uvedl je k sobě do chrámu Hospodinova, učinil s nimi smlouvu, zavázal je přísahou v domě Hospodinově, ukázal jim syna králova [5] a přikázal jim řka: „Věc, kterou máte udělati, je tato: [6] Třetí díl vás nastupující v sobotu a držící (obyčejně) stráž u domu královského, třetina, která bývá u brány Sur, i třetina, bývající u brány za příbytkem štítonošův a držící stráž u domu Messa – [7] také (tyto) dvě třetiny z vás, všichni přicházející v sobotu, aby drželi stráž v domě Hospodinově k vůli králi: [8] obstoupíte jej se zbraní v rukách, a vejde-li kdo do (vašich) řad ve chrámě, zabijte jej – a buďte s králem vycházejícím i vcházejícím." [9] Učinili tedy setníci vše, jak byl rozkázal jim Jojada kněz; každý pojav muže své, kteří přicházeli v sobotu s těmi, kteří odcházeli v sobotu, přišel k Jojadovi knězi. [10] Ten dal jim kopí a zbraň krále Davida, která byla v domě Hospodinově. [11] A postavili se, každý maje zbraň v ruce své, od pravé strany až do levé strany chrámu a (čelem k) oltáři a k domu, okolo krále. [12] I vyvedl syna králova, položil na něj korunu a odznak, prohlásil jej králem, a pomazal ho, zatmi co tleskajíce rukama volali: „Ať žije králi"

[13] Když uslyšela Atalie hluk oděnců, vešla k lidu do chrámu Hospodinova, [14] a uzřela krále, an stojí na vyvýšeném místě podle obyčeje, a setníky s trubači blízko něho, jakož i veškeren venkovský lid," an se raduje a troubí; i roztrhla roucho své a vzkřikla: „Spiknutí, spiknutí!" [15] Jojada pak rozkázal setníkům, kteří byli nad vojskem: „Vyveďte ji z chrámu v kruhu, a kdokoli by za ní šel, zabijte ho mečem." Byl (si) totiž kněz řekl: „Ať není zabita v chrámě Hospodinově!" [16] I vložili na ni ruce, vystrčili ji na cestu, kudy koně vcházejí do paláce, a tam byla zabita.

[17] Učinil pak Jojada smlouvu mezi Hospodinem, mezi králem a mezi lidem, že budou lidem Hospodinovým, jakož i (smlouvu) mezi králem a lidem.

[18] A všecek venkovský lid vešel do chrámu Baalova, zbořili oltáře jeho a obrazy roztříštili důkladně. Matana pak, kněze Baalova, zabili před oltářem.

Osadiv pak kněz stráží dům Boží [19] pojal setníky a houfy Kereťanův a Feleťanův i veškeren lid venkovský, a vyprovodili krále z domu Hospodinova dolů, a když přišli cestou brány štítonošů do paláce, posadil se na trůn královský. [20] I veselil se všecek lid venkovský, a město zůstalo klidno. Atalie pak zabita byla mečem v domě královském. [21] Sedm let

---

V. [34]. Také *„černý obelisk"*, nalezený v Nimrudě (Kalchi) ve středním paláci králův assyrských a chovaný nyní v britském museu (v Londýně), zobrazuje a hlásá, kterak Salmanassar přijal poplatek od Jehu.

V. [36]. *Jehu* nastoupil r. 843/842. Dvacátý osmý rok vlády jeho byl 816/815.

Hl. 11. V. [4]. *„Léta sedmého"*, tedy asi v zimě roku 837. Srv. výše 10, 36.

V. [5].–[8]. Královská stráž bývala rozdělena na tři oddíly, které měly v paláci strážnici a každou sobotu provázívaly krále do chrámu a tam se střídaly. V týdnu střežívaly dvě třetiny z nich královský palác, jedna pak třetina bývala na stráži ve chrámě. V sobotu však táhly dvě třetiny palácové stráže, doprovázejíce krále do chrámu *(„k vůli králi")*.

bylo Joasovi, když počal kralovati.

HLAVA 12. – [1] Léta sedmého Jehuova stal se králem Joas, a kraloval čtyřicet let v Jerusalemě. Jméno matky jeho bylo Sebia z Bersaby. [2] Joas činil, co pravé jest v očích Hospodinových, po všecky dny, pokud ho poučoval Jojada kněz. [3] Ale výšin neodstranil, nebo ještě lid obětoval a pálil kadidlo na výšinách těch.

[4] I řekl Joas kněžím: „Všecky chrámové peníze odváděné do chrámu Hospodinova od těch, kteří do něho docházejí, dané na výkup lidí nebo dobrovolně a ze svobodné vůle přinesené do chrámu Hospodinova, [5] nechať vezmou si je kněží podle pořádku svého, a nechať opravují poruchy domu (Hospodinova), shledají-li, že něco potřebuje opravy."

[6] Protože však až do dvacátého třetího roku krále Joasa neopravovali kněží pobořenin chrámových, [7] povolal král Joas velekněze Jojadu, jakož i kněze a řekl jim: „Proč neopravujete pobořenin chrámových? Nebudete již tedy bráti peněz podle pořádku svého, ale na opravu chrámu vzdáte se jich." [8] Tak bylo kněžím zabráněno, by již nebrali peněz od lidu, aniž opravovali pobořenin chrámových. [9] Vzal pak velekněz Jojada jednu bednu, udělal svrchu otvor a postavil ji vedle sloupu po pravé straně těch, kdo vcházeli do domu Hospodinova. I kladli do ní kněží, kteří byli na stráži u dveří, všecky peníze, které přinášeny bývaly do chrámu Hospodinova. [10] A kdykoli viděli, že je mnoho peněz v pokladnici, přicházel písař králův, a velekněz, i vysýpali a počítávali peníze, které nalezli v domě Hospodinově, [11] a dávali je podle počtu a váhy do rukou stavitelů domu Hospodinova, a ti platili jimi tesařům a zedníkům, kteří dělali v domě Hospodinově a [12] poruchy opravovali, těm, kteří kameny tesali, jakož i na nákup dřeva a kamene, který tesán byl, aby opraven byl dům Hospodinův dokonale, zkrátka na vše, co potřebovalo nákladu, by udržován byl dům. [13] Avšak nebylo děláno za tyto peníze číší do chrámu Hospodinova, ani vidliček, kadidelnic, trub, ani jakéhokoli náčiní zlatého nebo stříbrného, (to jest) z peněz, které přinášeny byly do chrámu Hospodinova; [14] ale těm, kteří dělali, dávány byly, by opraven byl chrám Hospodinův. [15] Ti lidé, kteří přijímali peníze, by je vydávali řemeslníkům, nedávali účtů, neboť podle své poctivosti s nimi nakládali. [16] Peněz však z obětí za zpronevěru a za hřích nevnášeli do chrámu Hospodinova, ježto patřily kněžím.

[17] Tehdy vytáhl Hazael, král syrský, bojoval proti Getu, a dobyl ho. Když pak chystal se táhnouti k Jerusalemu, [18] vzal Joas, král judský všecky věci posvátné, které byli zasvětili (Hospodinu) Josafat, Joram a Ochozjáš, otcové jeho, králové judští, jakož i to, co sám byl zasvětil, (zkrátka) všecko stříbro, které mohlo nalezeno býti v pokladnicích chrámu Hospodinova i v domě královském, poslal to Hazaelovi, králi syrskému, a (ten) odtáhl od Jerusalema.

[19] Ostatní děje Joasovy, všecko, co učinil, zapsáno jest – (jak známo) – v Letopisech králů judských. [20] Povstali pak služebníci jeho, spikli se a zabili Joasa, když se ubíral dolů do domu Mello, [21] totiž Josachar, syn Semaatin, a Jozabad, syn Someřin, služebníci jeho ubili ho, a tak umřel. – I pochovali ho s otci jeho v městě Davidově, a stal se králem Amasjáš, syn jeho místo něho.

Hl. 12. V. [1]. *„Sedmý rok"* vlády *Jehuovy* byl rok 837/836.– Panoval tedy *Joas* až do roku 798/797, kdy mu bylo 46 nebo 47 roků. V. [2]. Později se však zvrhl. Viz 2. Par 24, 17. nn. V. 9. Srv. 2. Par 24, 8.

K v. 16. srv. Nm 5, 8; 18, 9. – Někteří se domnívají, že kromě *masa,* které zákon dával kněžím z obětí smírných, bylo věřícím platiti poplatek ve *stříbře,* jako bývají placeny dnes *poplatky štolové.* Dovolávají se podobného obyčeje u Punů, který lze doložiti tarifem, pocházejícím asi ze IV. století před Kristem, nalezeným roku 1845 a chovaným nyní v museu marseillském.

V. [21]. Podle 2. Par 24, 25. pochován sice Joas ve městě Davidově, ale *nikoli v hrobce královské.*

Joachaz, Joas a Jeroboam (II.) v Israeli, Amasjáš v Judsku. (13, 1.–14, 29.)

HLAVA 13. – [1] Léta dvacátého třetího Joasa, syna Ochozjáše, krále judského, stal se
králem Joachaz, syn Jehuův, (a kraloval) nad Israelem v Samaři sedmnáct let. [2] Činil, co
bylo zlé v očích Hospodinových, následuje hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých
uvedl Israele; a nezanechal jich. [3] I vzplál hněv Hospodinův na Israele, že je vydal v ruku
Hazaela, krále syrského, a v ruku Benadada, syna Hazaelova, po všecky dny. [4] Prosil tedy
Joachaz před obličejem Hospodinovým, i vyslyšel jej Hospodin, nebo viděl soužení lidu
israelského, že je byl utiskoval král syrský, [5] a dal Hospodin vysvoboditele Israelovi, že
vysvobozen byl z ruky krále syrského, a že bydliti mohli synové Israelovi ve stáncích
svých jako dříve. [6] Avšak nezanechali hříchů domu Jeroboama, do kterých uvedl Israele,
ale chodili v nich, ano i háj zůstal v Samaři. – [7] Nezůstalo totiž Joachazovi z lidu než
padesát jezdců, deset vozův a deset tisíc pěších, neb je byl pobil král syrský, a setřel jako
plevy na humně, když se mlátí. – [8] Ostatní děje Joachazovy a vše, co učinil, i statečnost
jeho zapsána je (tak známo) v Letopisech králův israelských. [9] Když zesnul Joachaz s otci
svými, pochovali ho v Samaři, a stal se králem Joas; syn jeho, místo něho.
[10] Léta třicátého sedmého Joasa, krále judského, (stal se králem) Joas, syn Joachazův, nad Israelem a kraloval v Samaři šestnáct let.
[11] Činil, co je zlé v ocích Hospodinových, nezanechav žádných hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, ale chodě v nich.
[12] Ostatní děje Joasovy, vše, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. [13] I zesnul Joas s otci svými, a Jeroboam dosedl na trůn jeho. Joas pak pochován byl v Samaři s králi israelskými.
[14] Eliseus roznemohl se nemocí, na kterou také (později) zemřel. I přišel k němu dolů Joas, král israelský, plakal nad ním a řekl: „Otče můj, otče můj, voze Israelův a jeho vozataji!" [15] Eliseus mu kázal: „Přines lučiště a střely!" Když pak přinesl k němu lučiště a střely, [16] řekl králi israelskému: „Vlož ruku svou na lučiště!" A když on vložil ruku svou (na ně), položil Eliseus ruce své na ruce královy a [17] řekl: „Otevři okno východní!" Když pak otevřel, řekl Eliseus: „Vystřel střelu!" I vystřelil. Tu pravil Eliseus: „Střela vítězství od Hospodina, střela vítězství nad Syrií; kéž porazíš Syrii v Afeku, až i zničíš ji." [18] A řekl. opět: „Vezmi střely!" Když je vzal, zase mu řekl: „Tluč střelou do země!" Když udeřil po třetí, a (potom) přestal, [19] rozhněval se muž Boží na něj a řekl: „Kdybys byl udeřil po páté, po šesté [a po sedmé], byl bys porazil Syrii až do vyhlazení; nyní však toliko třikrát ji

---

Hl. 13. V. [1]. *„Sedmnáct let"*, t. j. až do roku 800/799, čili do roku třicátého osmého vlády Joasovy.

V. [3]. *„po všecky dny" Joachaza,* který panoval roku 815–799. – *Hazael* přežil *Joachaza,* ježto zemřel asi r. 797. Nástupce Hazaelův *Benhadad* mohl proto utiskovati teprve Joachazova nástupce *Joasa.*

V. [4]–[6]. byl původně za v. 7., který býval za v. 3.

V. [6]. líčí předběžně *(prolepticky)* stav za *Jeroboama II.* Israelité nespláceli vděčností Hospodinovi milost, že jim poslal *vysvoboditele.*

V. [10]. Byl to rok 800/799 před Kr. *„Šestnáctý rok" Joasův* byl *čtrnáctý* rok *Amasjáše,* krále judského, rok 785/784 před Kristem.

V. [12]. n. má Lukiánova recense (řeckého překladu alexandrijského) správné za v. 20. – Oba verše opakovány níže 14, 15. n. – Před nimi (za v. 25,) byly původně 14, 8.–14., které vypravují, *„kterak bojoval Joas proti Amasjášovi".* Když byla ta zpráva z dějin *Joasových,* kam patří, přeložena do dějin *Amasjášových,* byly s ní pojaty také obvyklé závěry; tak vysvětleno, že 13, 12. n. = 14, 15. n.

V. [14]. Eliseus zemřel asi roku *790.* Bylo mu bezmála *90* let. Srv. výše 6, 8. nn.: 6, 24. nn.

porazíš." [20] I zemřel Eliseus a pochovali ho.

Toho roku přišli do země lupiči z Moabska. [21] Když kteříси pochovávajíce člověka uzřeli lupiče, uvrhli mrtvolu do hrobu Eliseova. Kteráž když se dotkla kostí Eliseových, ožil člověk a postavil se na nohy.

[22] Hazael, král syrský tedy sužoval Israele po všecky dny Joachazovy. [23] I slitoval se Hospodin nad nimi, a obrátil se zase k nim pro svou úmluvu, kterou měl s Abrahamem, Isákem a s Jakobem; nechtěl jich zahladiti, a také (jich) docela nezavrhl, až do té doby. [24] Když pak umřel Hazael, král syrský, a kraloval Benadad, syn jeho, místo něho, [25] Joas, syn Joachazův, dobyl zase měst z moci Benadada, syna Hazaelova, která byl vzal Joachazovi, otci jeho, právem válečným; třikrát porazil ho Joas a získal zase města Israelova.

HLAVA 14. – [1] Léta druhého Joasa, syna Joachaza, krále israelského, stal se králem Amasjáš, syn Joasa, krále judského. [2] Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a kraloval dvacet devět let v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Joadan z Jerusalema. [3] Činil, co pravé je v očích Hospodinových, ale ne jako David, otec jeho. Podle všech věcí. které činil Joas, otec jeho, činil též on. [4] Toliko výšin neodstranil; ještě totiž lid obětoval a pálil kadidlo na výšinách. [5] Když si upevnil království, pobil služebníky své, kteří byli zabili krále, otce jeho; [6] synů však těch, kteří jej byli zabili, nepobil, jak je psáno v Mojžíšově knize zákona, že přikázal Hospodin řka: „Neumřou otcové za syny, ani synové neumřou za otce; ale každý za hřích svůj umře."

[7] On porazil Edomské v údolí Solném, deset tisíců (mužů), dobyl Skály bojem a nazval ji Jektehel, až do dnešního dne.

[8] Tehdy poslal Amasjáš posly k Joasovi, synu Joachaza, syna Jehuova, králi israelskému se vzkazem:. „Pojď a podívejme si do očí!" [9] I vzkázal zase Joas, král israelský Amasjášovi, králi judskému: „Bodlák libanský vzkázal cedru, který je na Libanu: „Dej dceru svou synu mému za manželku!" Avšak šla tudy zvěř lesní, která je na Libanu, a pošlapala bodlák. [10] Zvítězil jsi nad Edomem a (proto) pozdvihlo se srdce tvé; měj dosti na slávě (své) a sed doma; proč vyzýváš neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?" [11] Ale Amasjáš neposlechl. Vytáhl tedy Joas, král israelský, a střetli se, on a Amasjáš, král judský, u Betsamesu, města Judova. [12] I poražen byl Juda od Israele, a utekl každý domů. [13] Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Ochozjášova, jal Joas, král israelský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Pobořil zeď jerusalemskou od brány Efraim až ku bráně Rožní na čtyři sta loket, [14] pobral všecko zlato, stříbro i náčiní všecko, které bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských, vzal s sebou osoby do zástavy a vrátil se do Samaře.

[15] Ostatní děje Joasovy, co učinil, i statečnost jeho, kterak bojoval proti Amasjášovi, králi judskému, jsou zapsány (jak známo) v Letopisech králův israelských. [16] Když usnul Joas s otci svými, pochován byl v Samaři s králi israelskými, a stal se králem Jeroboam, syn jeho místo něho.

[17] Amasjáš pak, syn Joasův, král judský, byl živ po smrti Joasa, syna Joachaza, krále

---

V. [20]. n. Eliseus zemřel v Samaři, byl však pochován ve svém rodném městě. Viz 3. Král 19, 16. Do končin těch bylo moabským kočovníkům snadno učiniti vpád. Přednosti Eliseovy opěvuje Sir 48, 13. nn. Srv. Lk 4, 27. Církev slaví jeho památku dne 14. června.

Hl. 14. V. [1]. Byl to rok 798/797.

V. [6]. O Mojžíšové zákoníku viz Dt 17, 18; 31, 9. – Zákon tu uveden toliko *podle paměti.* Viz Dt 24, 16.

V. [7]. *„Skála"* =opevněné město na skále, které později slulo *Petra.*

V. [17]. Poslední ten rok vlády Joasovy byl 785/784 před Kr.

israelského, patnácte let. [18] Ostatní děje Amasjášovy psány jsou (jak známo) v Letopisech králů judských. – [19] Spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali za ním do Lachise, zabili jej tam, [20] přivezli jej koňmi a pochovali ho v Jerusalemě s otci jeho ve městě Davidově.

[21] I vzal veškeren lid judský Azarjáše, kterému bylo šestnáct let, a ustanovili ho za krále na místě otce jeho Amasjáše. [22] Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovi, když usnul král s otci svými.

[23] Léta patnáctého Amasjáše, syna Joasa, krále judského, stal se králem Jeroboam, syn Joasa, krále israelského, (a panoval) v Samaři čtyřicet a jeden rok. [24] Činil, co je zlé v očích Hospodinových, nezanechav žádného z hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. [25] On zase dobyl končin Israelových od místa, kudy se jde do Ematu až k Moři pouště, podle řeči Hospodina, Boha Israelova, kterou promluvil skrze služebníka svého Jonáše, syna Amatiova, proroka z Getu, který je v Oferu. [26] Neboť viděl Hospodin trápení Israelovo, že je náramně těžké, že jsou zničeni nevolníci i svobodní, a že není, kdo by pomohl Israelovi. [27] Ježto nemínil Hospodin zahladiti jméno Israelovo pod nebem, vysvobodil je skrze Jeroboama, syna Joasova.

[28] Ostatní věci Jeroboamovy, vše, co učinil, jeho statečnost, kterak bojoval, [a kterak Damašek a judský Emat zase získal Israeli], zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských. [29] Když usnul Jeroboam s otci svými, králi israelskými, stal se králem Zacharjáš, syn jeho, místo něho.

Azarjáš. Joatam a Achaz v Judsku; poslední králové israelští. (15, 1.–17, 6.)

HLAVA 15. – [1] Léta dvacátého sedmého Jeroboama, krále israelského, stal se králem Azarjáš, syn Amasjáše, krále judského. [2] Šestnáct let mu bylo, když počal kralovati, a kraloval padesát dvě léta v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jechelia z Jerusalema. [3] Činil, co se líbilo Hospodinu, právě tak, jako činil Amasjáš, otec jeho. [4] Toliko výšin nezničil; lid ještě obětoval a pálil kadidlo na výšinách. [5] I ranil Hospodin krále, že byl malomocný až do dne smrti své, a bydlil svobodně v domě (svém) stranou, Joatan pak, syn králův, spravoval dvůr a soudil lid země.

[6] Ostatní děje Azarjášovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králů judských. [7] Když usnul Azarjáš s otci svými, pochovali ho s předky jeho v městě Davidově, a stal se králem Joatan, syn jeho místo něho.

[8] Léta třicátého osmého Azarjáše, krále judského, stal se králem Zacharjáš, syn Jeroboamův nad Israelem v Samaři (a kraloval) šest měsíců. [9] Činil, co je zlé v očích Hospo-

---

V. [22]. *„Když usnul král" Amasjáš,* vzbouřili se nejspíše Edomci, kteří byli nedávno poraženi (v. 7.). Azarjáš však ihned je zkrotil a jmenované město dal opevniti, aby bylo pevnou judskou baštou v tamních končinách.

V. [23]. t. j. 785/784 před Kristem. Panoval-li Jeroboam II. 41 rok, byl posledním rokem jeho vlády 745/744 před Kristem.

V. [25]. *„končiny Israelovy"* je tu popředně *Zajordání.* – *„Kudy se jde do Ematu"* viz 3. Král 8, 65. – *„Moře pouště"* = moře Mrtvé. – Jak daleko sahaly nové hranice israelské v Zajordání na sever, viz Am 6, 14. – Jeroboam rozšířil hranice říše své v bývalou rozlohu kolem roku *780.* Prorokoval tedy a působil Jonáš již před tím rokem.

V. [28]. K činnosti *Jeroboamově* srv. 1. Par 5, 17. – Co je v závorce, dlužno čísti správně: (kterak bojoval) „s *Damaškem a odvrátil hněv Jahvův od Israele"* (Burney-Šanda). Srv. 13, 3. 5.

Hl. 15. V. [1]. Byl to rok (od října) 770 (do září) 769 před Kr.

Za v. 4. možno položiti, co vypravuje 2. Par 26, 5.–20.

V. [8]. Byl to rok 745/744.

dinových, jako činívali otcové jeho; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. [10] I spikl se proti němu Sellum, syn Jabesův, veřejně ho udeřil, zabil a stal se králem místo něho.

[11] Ostatní děje Zacharjášovy zapsány jsou v Letopisech králův israelských.

[12] To je to, co pravil Hospodin Jehuovi, řka: „Synové tvoji až do čtvrtého kolena seděti budou na trůně israelském." Tak se také stalo.

[13] Sellum, syn Jabesův, stal se králem léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, a kraloval jeden měsíc v Samaři. [14] I přitáhl Manahem, syn Gadiův z Tersy; přišed do Samaře porazil Selluma, syna Jabesova, v Samaři, zabil ho a stal se králem místo něho.

[15] Ostatní děje Sellumovy, i spiknutí jeho, kterým učinil úklady, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

[16] Tehdy vyhubil Manahem Tapsu, a vše, co bylo v ní, i území její, – (když) totiž (přišel) z Tersy, nechtěli otevříti mu – pobil všecky a těhotné rozpáral.

[17] Léta třicátého devátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Manahem, syn Gadiův, nad Israelem (a kraloval) deset let v Samaři. [18] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových; nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele, po všecky dny své. [19] Přitáhl (pak) Ful, král assyrský, do země; i dal Manahem Fulovi tisíc hřiven stříbra, by mu byl na pomoc a upevnil království jeho. [20] Protož uložil Manahem stříbro Israelovi, každému zámožnému, bohatému, aby je mohl dáti králi assyrskému, padesát lotů stříbra každému. A tak vrátil se král assyrský a nemeškal (déle) v zemi.

[21] Ostatní děje Manahemovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králů israelských. [22] Když usnul Manahem s otci svými, stal se králem Fakejáš, syn jeho místo něho.

[23] Léta padesátého Azarjáše, krále judského, stal se králem Fakejáš, syn Manahemův, nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvě léta. [24] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele. [25] Spikl se pak proti němu Pekach, syn Romeljášův, vojevůdce jeho, zabil ho v Samaři na věži domu královského, vedle Argobu a vedle Arie, a s ním padesáte mužů z Galaaďanův, a zabiv ho stal se králem místo něho.

[26] Ostatní děje Fakejášovy, vše, co učinil, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králův israelských.

[27] Léta padesátého druhého Azarjáše, krále judského, stal se králem Pekach, syn Romeljášův nad Israelem v Samaři (a kraloval) dvacet let. [28] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, nezanechal hříchů Jeroboama, syna Nabatova, do kterých uvedl Israele.

V. [12]. hledí k 10, 30. Za jediný rok 745/744 vystřídali se na trůně čtyři králové: Jeroboam, Zacharjáš a Šallúm, kteří zemřeli, *Manahem„* který *nastoupil.*

V. [16]. *Tapsa* (hebr. *„Tifsach")* bylo město na *Eufratě.* Srv. 3, Král 4, 24. To vylučuje souvislost; proto dlužno s Lukiánem čísti: *„Tappúach".* Bylo na hranicích území Efraimova a Manassova. Viz Jos 16, 8; 17, 8.

V. [17]. Byl to rok (od října) 745 (do září) 744 před Kristem. Z pramenův assyrských je zjištěno, že *Manahem* odevzdal poplatek assyrskému králi Tiglat-Pilesarovi III. (IV.) roku 738. (Deimel.) Místo: *„po všechny dny své"* lépe se LXX čísti: *„Za jeho dnů"* a spojiti s v. n.

V. [19]. n. *„Ful",* babylonsky *„Pulu",* jest jméno *Tiglat-Pilesara III. (IV.),* jakožto *krále babylonského.* Panoval v Babylonii 729.–727. O té výpravě zmiňují se zlomky letopisů Tiglat-Pilesarových, nalezené na kamenných deskách v paláci Asarhaddonově (680–669) v *Kalchu* (= dnešní *Nimrud).*

V. [23]. Byl to rok (od října) 739 (do září) 738.

V. [27]. Byl to rok (od října) 738 (do září) 737 před Kristem.

[29] Za dnů Pekacha, krále israelského, přitáhl Teglatfalasar, král assyrský, a dobyl Ajonu, Abel-bet-maachy, Janoe, Kedesu, Asoru, Galaadu, Galileje, i všeho území Neftaliova, a zavedl je (do zajetí) do Assyrie. [30] Spikl se pak a činil úklady Oseáš, syn Elův, proti Pekachovi, synu Romeljášovu; a uděliv ho, zabil jej a stal se králem místo něho.

[31] Ostatní děje Pekachovy, vše, co učinil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králův israelských.

[32] Léta druhého Pekacha, syna Romeljášova, krále israelského, stal se králem Joatam, syn Ozjáše, krále judského. [33] Dvacet pět let mu bylo, když počal kralovati, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova. [34] Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, činil. [35] Ale výšin neodstranil; ještě lid obětoval a pálil kadidlo na výšinách; on vystavěl „vysokou bránu" domu Hospodinova.

[36] Ostatní děje Joatamovy, vše, co činil, zapsáno jest (jak známo) v Letopisech králů judských. [37] Za dnů těch počal Hospodin posílati na Judu Rasina, krále syrského, a Pekacha, syna Romeljášova. [38] Když usnul Joatam s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davida, otce svého, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

HLAVA 16. – [1] Léta sedmnáctého Pekacha, syna Romeljášova, stal se králem Achaz, syn Joatama, krále judského. [2] Dvacet let bylo Achazovi, když kralovati počal, a šestnáct let kraloval v Jerusalemě. Nečinil, co bylo libé v očích Hospodina, Boha svého, jako David, otec jeho, [3] ale chodil po cestě králův israelských; ano i syna svého obětoval, dav jej provésti ohněm podle ohavností pohanů, které byl rozptýlil Hospodin před syny Israelovými. [4] Podával též oběti a pálil kadidlo na výšinách, na pahorcích, pod každým stromem ratolestným.

[5] Tehdy vytáhl Rasin, král syrský, a Pekach, syn Romeljášův, král israelský, proti Jerusalemu do boje, oblehli Achaza, (ale) nemohli ho přemoci. [6] Toho času Rasin, král syrský, dobyl znova Aily Edomu, a vyvrhl Judovce z Aily; i přišli Edomští do Aily a bydlí tam až do tohoto dne.

[7] Achaz však vzkázal Teglatfalasarovi, králi assyrskému: „Služebník tvůj a syn tvůj já jsem; přitáhni, a vysvoboď mě z ruky krále syrského, a z ruky krále israelského, kteří povstali proti mně." [8] Sebrav pak stříbro a zlato, které bylo lze nalézti v domě Hospodinově a v pokladech královských, poslal (je) králi assyrskému darem, [9] a ten povolil vůli

---

V. [29]. n. *Teglatfalasar* zní assyrsky *Tukulti-apil-Ešarra.* Také 1. Par 5, 6. 26. svědčí, že *Tiglat-Pilesar* odvedl do zajetí část *Rubenovců, Gadovců a Manassovců (z „Galaadu").* Obě zprávy biblické lze doložiti nápisy klínovými. S výpravou z roku 734 souhlasí níže 16, 7. a 2. Par 28, 16., že byl Tiglat-Pilesar požádán judským králem Achazem (roku 735), by mu přispěl na pomoc ne toliko proti *Damašku a Samaří,* ale také proti *Filišťanům.*

V. [32]. Byl to rok 738 (říjen-prosinec) a 737 (leden–září) před Kristem.

V. [33]. Podle 18, 1. n. bylo Ezechjášovi, když roku 721 nastoupil, *dvacet pět* roků.

V. [36]. O další činnosti *Joatamově* vypravuje 2. Par 27, 3b.–6.

V. [37]. *Rácón* je znám také z klínových nápisův assyrských.

Hl. 16. V. [1]. t. j. před podzimem roku 736. Viz výše 15, 32. 38.

K v. 3. srv. Lv 18, 21; Dt 12, 31; 18, 10; Jer 7, 31. Ta nevinná obět podána v údolí *Hinnomském* na místě, které slulo *Tofet* (Jer 32, 35; 19, 1. nn.). Měl tím býti uctěn bůh *Moloch* či *Melech* (Jer 32, 35.). Dítě bylo nejprve zabito, jako jindy bývala bita zvířata, a pak maso jeho vhozeno do ohně a spáleno jakožto *lidský celopal* (Ez 16, 21; 23, 37.–39.). Podobně byl učinil v největší nouzi *Méša.* Viz výše 3, 27. – *Lidské oběti* byly tehdy rozšířeny také u Egypťanů, Babyloňanův, Assyrů, Kanaanců, Punův a jiných národů. (Mader.)

V. [9]. n. *„Přitáhl"* roku 734, 733 a 732. Viz výše 15, 29. Tyto tři výpravy byla vlastně *jedna veliká výpra-*

jeho; přitáhl totiž král assyrský k Damašku, zpustošil jej, přesadil obyvatele jeho do Kyreny, a Rasina zabil.

[10] I vypravil se král Achaz vstříc Teglatfalasarovi, králi assyrskému, do Damašku. Když pak uzřel oltář damašský, poslal král Achaz Urjášovi, knězi, vzorec jeho a vyobrazení všeho, co na něm bylo uděláno. [11] Udělal tedy Urjáš kněz oltář: právě tak, jak přikázal král Achaz z Damašku učinil kněz Urjáš, prve nežli se vrátil Achaz z Damašku. [12] A když se vrátil král z Damašku, a viděl oltář, ctil jej, a přistoupiv obětoval celopaly i příslušnou suchou obět; [13] obětoval také úlitby, a lil krev obětí pokojných, které byl podal na oltáři. [14] Oltář pak měděný, který byl před Hospodinem, přenesl z předchrámu, to jest z místa mezi oltářem a chrámem Hospodinovým, a postavil jej po bok oltáře k severu. [15] Král Achaz také přikázal knězi Urjášovi: „Na větším oltáři obětuj celopal jitřní, obět suchou večerní, celopal královský s příslušnou obětí suchou, celopal všeho lidu země s příslušnými obětmi suchými i mokrými; všelikou krev celopalu a všecku krev žertev na něj vyliješ; oltář pak měděný bude hotov k vůli mé." [16] Učinil tedy Urjáš kněz vše, jak byl přikázal král Achaz. [17] Dále vzal král Achaz ryté podstavce a mísy, které byly na nich; také moře složil s býků měděných, kteří je na sobě drželi, a položil je na kamennou dlažbu. [18] Sobotní pak jizbu, která byla vystavěna ve chrámě, a vchod královský z venku odstranil z chrámu Hospodinova k vůli králi assyrskému.

[19] Ostatní Achazovy věci, které učinil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. [20] Když usnul Achaz s otci svými, pochován byl s nimi ve městě Davidově; a stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

HLAVA 17. – [1] Léta dvanáctého Achaza, krále judského, stal se králem Oseáš, syn Elův, v Samaři nad Israelem (a kraloval) devět let. [2] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, ale ne jako králové israelští, kteří byli před ním. [3] Na toho vytáhl Salmanassar, král assyrský, i učinil se Oseáš služebníkem jeho, a odváděl mu poplatek.

[4] Když pak srozuměl král assyrský, že Oseáš chtěje se vzbouřili poslal posly k Suaovi, králi egyptskému, aby nemusil dávati poplatků králi assyrskému, jak měl každý rok obyčej, oblehl ho a svázaného dal (jej) do žaláře. [5] Prošel veškerou zemí, přitáhl k Samaři a

---

va tříletá. – 0 jejím výsledku podává zprávu hliněná deska, nalezená v Kalchu (Nimrudu).

V. [14]. *„měděný"* oltář Šalomounův, který stával původně na posvátné skále (viz 3. Král 5, 17.), byl posunut velekněžem na západ a na jeho místo na skálu postaven oltář *nový.* To se Achazovi nezamlouvalo; proto dal starý oltář posunouti dále na sever. V seznamu posvátného náčiní z roku 587 (níže 25, 13. n.) není již jmenován oltář měděný; zdá se tedy, že byv posunut Achazem na sever, byl později vůbec odstraněn.

V. [15]. *„větší oltář"* – nový, kamenný, *proti měděnému,* starému. – *O ustavičné oběti ranní a večerní* viz výše 3, 20; 3. Král 18, 29; Ex 29, 38. nn.

V. [17]. *„O podstavcích"* viz 3. Král 7, 28. – O *„moří"* tamže v. 23. nn.

V. [18]. *„Sobotní jizba"* byla místnost později vystavěná pro krále, aby v ní obcoval sobotní bohoslužbě. K v. 19. srv. Is 14, 28. nn.

K v. 20. srv. 2. Par 28, 27.

Hl. 17. Oseáš vládl úhrnem jedenáct nebo dvanáct roků, od roku 732–721. Viz 15, 30. (Šanda.)

V. [3]. Salmanassar zemřel roku 722 (prosinec 722 nebo leden 721). – Výpravu tu podnikl Salmanassar nejspíše roku 725.

V. [4]. *„Sua"* či *„Só"* býval ztotožňován obyčejně s *egyptským* králem *„Šabaka".* Šanda však (po Winckklerovi) vidí v *„Micrajim"* zde nikoli *Egypt,* ale severní Arabii, která v assyrských pramenech sluje *Macuri* nebo *Mucri. „Sua"* pak není egyptský král *Šabaka,* ale král severoarabský (či vrchní jeho vojevůdce), kterého nazývá Sargonův nápis *„Sib'u".* – *„svázaného dal ho do žaláře"* ne již Salmanassar, ale Sargon, který Samaře dobyl a pak teprve nevěrného vasala potrestal.

V. [5]. n. Assyrové počali město obléhati před říjnem roku 720. Tiglat-Pilesar byl odvedl z Medie roku

ležel u ní tři léta. [6] Roku pak devátého (kralování) Oseášova vzal král assyrský Samař, přesadil Israele do Assyrie, a usadil je v Hale, u Haboru, řeky Gozanu, jakož i ve městech medských.

Příčiny úpadku říše israelské a stav její po pádu Samaře. (17, 7. –41.)

[7] To stalo se proto, že hřešili synové Israelovi proti Hospodinu, Bohu svému, který je vyvedl z Egypta, z ruky faraona, krále egyptského, a ctili bohy cizí. – [8] Chodili totiž podle obyčeje pohanů, které byl vyhladil Hospodin před obličejem synův Israelových, (a podle) králův israelských, ježto činili taktéž. [9] Neboli uráželi synové Israelovi výmysly nepravými Hospodina, Boha svého, a vystavěli si výšiny ve všech osadách svých od věže strážných až do města hrazeného. [10] Nadělali si model a hájů na každém vyvstávajícím pahorku a pod každým zeleným stromem. [11] Zapalovali tam kadidlo na oltářích podle obyčeje pohanů, které byl vyhnal Hospodin před nimi, a činili věci nejhorší popouzejíce Hospodina. [12] Ctili nečistoty, o kterých přikázal jim Hospodin, aby nečinili toho. [13] A varoval (přece) Hospodin Israele a Judu všemi proroky a vidci, říkaje: „Odvraťte se od cest svých zlých, a šetřte příkazů mých a ustanovení podle všech zákonů, které jsem dal otcům vašim, a jak jsem kázal vám skrze služebníky své, proroky." [14] Avšak neposlechli, ale zatvrdili šíji svou (že byla) jako šíje otců jejich, kteří nechtěli poslouchati Hospodina, Boha svého. [15] Zavrhli ustanovení jeho, smlouvu, kterou učinil s otci jejich, a výstrahy jeho, kterými je varoval, chodili za nicotami nicotně jednajíce, a následovali pohanů, kteří byli kolem nich, o kterých byl jim přikázal Hospodin, aby nečinili, jak oni. [16] Opustili všecky příkazy Hospodina, Boha svého, udělali si dva lité býčky a háje, klaněli se všemu vojsku nebeskému, sloužili Baalovi, [17] zasvěcovali syny své i dcery své ohněm, obírali se hadačstvím a věštbou, a zaprodávali se k činům, které byly zlé v očích Hospodinových, aby ho popouzeli. – [18] Rozhněval se tedy Hospodin náramně na Israele, a zavrhl je od obličeje svého.

Nezůstal nežli toliko kmen Judův. – [19] Avšak ani ten Juda neostříhal příkazů Hospodina, Boha svého, ale chodili v bludech Israelových, kterých se byl dopustil. [20] I zavrhl Hospodin všecko potomstvo Israelovo, sužoval je a vydal je v ruku plenitelů, až je zapudil od své tváře. – [21] Již tehdy, kdy odtržen byl Israel od domu Davidova a ustanovili si krále Jeroboama, syna Nabatova, Jeroboam odvrátil Israele od Hospodina a uvedl je do hříchů velikých. [22] A chodili synové Israelovi ve všech hříších Jeroboamových, které on činil, a nezanechali jich, [23] až i zavrhl Hospodin Israele od své tváře, jak byl mluvil skrze všecky služebníky své proroky. A tak zaveden byl Israel ze země své do Assyrie, až do tohoto dne.

[24] Přivedl pak král assyrský lidi z Babylona, z Kuty, z Avy, z Ematu a ze Sefarvaimu, a usadil je ve městech samařských místo synův Israelových; ti tedy zabrali Samařsko a usadili se v městech jeho. [25] Když tam počali sídliti, nebáli se Hospodina, i poslal na ně Hospodin lvy, kteří je dávili. [26] Tu bylo oznámeno králi assyrskému a řečeno: „Národové ti, které jsi přesadil, a usadil ve městech samařských, neznají ustanovení Boha země té; proto poslal na ně Hospodin lvy, a hle, hubí je, ježto nevědí, jak ctíti Boha země té." [27] Král assyrský tedy přikázal: „Doveďte tam jednoho z kněží, které jste tamodtud zajaté přivedli; nechať jde, bydlí s nimi a učí je ustanovením Boha země té." [28] I přišel jeden z kněží, kteří odvedeni byli do zajetí ze Samařska, usadil se v Betelu a učil je, kterak by ctíti měli Hospodina.

---

744 65.000 lidí a roku 737 8650 lidí. Mohl tedy nyní Sargon tento úbytek obyvatelstva nahraditi zajatci israelskými. Jak z letopisů Sargonových výše uvedených patrno, učinil Sargon ze Samaře sídlo velitele nové assyrské provincie.

[29] Byl si udělal totiž každý národ boha svého, a postavili je ve svatyních na výšinách, jichž byli nadělali Samařští, každý národ v městech svých, ve kterých sídlili. [30] Tak Babyloňané udělali si Sochotbenota, Kutští udělali Nergela, Ematští udělali si Asimu, [31] a Avejští udělali Nebahaza a Tartaka; ti pak, kteří byli ze Sefarvaimu, pálili syny své ohněm Adramelechovi a Anamelechovi, bohům sefarvaimským. [32] (Nyní) však ctili také Hospodina. A ustanovili si kněze výšin ze spodiny národa a postavili je do svatyní na výšinách. [33] Ctíce Hospodina sloužili také bohům svým podle obyčeje národů, ze kterých převedeni byli do Samařska.

[34] Až do dnešního dne přidržují se obyčeje starého. Nectí Hospodina, aniž dbají jeho ustanovení, práv, zákona a příkazů, které byl dal Hospodin synům Jakoba, kterého nazval Israelem. [35] (Hospodin) totiž učinil s nimi smlouvu a přikázal jim řka: „Nectěte bohů cizích, neklanějte se jim, neslužte jim, a neobětujte jim; [36] ale Hospodina, Boha svého, který vyvedl vás z Egypta silou velikou a ramenem vztaženým, toho se bojte, jemu se klanějte a jemu obětujte! [37] Také ustanovení, práv, zákona i příkazů, které napsal vám, šetřte, plníce je po všecky dny; a nectěte bohů cizích. [38] Na úmluvu, kterou učinil s vámi, nezapomínejte; a neslužte bohům cizím, [39] ale Hospodina, Boha svého, se bojte, neboť on vytrhnouti vás může z ruky všech nepřátel vašich."

[40] Oni však neposlechli, ale podle starého obyčeje svého páchali. [41] Ctili tedy ti národové Hospodina, ale mimo to i modlám svým sloužili. A tak i synové jejich a vnukové, jako činili otcové jejich, činí až do dnešního dne.

Doba a způsob vlády Ezechjášovy. (18, 1.–8.)

HLAVA 18. – [1] Léta třetího Oseáše, syna Ely, krále israelského, stal se králem Ezechjáš, syn Achaza, krále judského. [2] Dvacet pět roků mu bylo, když počal kralovati, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Abi, dcera Zacharjášova. [3] Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, vše tak, jako činil David, otec jeho. [4] On rozmetal výšiny, ztroskotal sochy, háje posekal, a rozbil hada měděného, jehož byl udělal Mojžíš, neboť až do toho času synové Israelovi pálili mu kadidlo. Nazývali jej Nohestan. [5] V Hospodina, Boha Israelova, doufal, že nebylo po něm jemu rovného mezi všemi králi judskými, ani mezi těmi, kteří před ním byli. Držel se Hospodina, neopustil cest jeho, a šetřil příkazů jeho, které byl dal Hospodin Mojžíšovi. [7] Protož i Hospodin byl s ním, a ve všem, k čemukoli se obrátil, úspěšně jednal. Pozdvihl se také proti králi assyrskému, a přestal mu býti poddán. [8] On porazil Filišťany až do Gazy, i všecko území jejich, od věže strážných až do města hrazeného.

Zánik říše israelské. (18, 9.–12.)

[9] Léta čtvrtého krále Ezechjáše, které bylo sedmým rokem Oseáše, syna Ely, krále

---

V. [29]. *„Samařští"* = Israelité, kteří v Samařsku kdysi před rokem 721 sídlívali.

V. [30]. *Sukkóth-benóth* je zkomolenina bohyně a manželky babylonského městského boha *Marduka,* jménem *Carpanitu* čili *Zer-banítu.* – *Ašíma* bylo hamatské božstvo.

V. [31]. *Nibchaz = Nabú-chází* = Nabu (= Nebo) videc (? Šanda.) – *Tartáq* obyčejněji bývá považováno za zkomoleninu z Atargatis = Derketo. Srv. 2. Mach 12, 26. – *Adar-melech* vzniklo asi přesmyčkou z *Melech-Adar* – Melech vznešený. (Šanda.) Že i *Melechovi* byly obětovány děti, dosvědčuje také výše v. 16. Srv. též 16, 3; Ez 23, 37. *'Anammetech=Anathmelech,* (Hoffmann.) – *Anat* byla bohyně také v Palestině známá. (Srv. Anatót Jos 21, 18; Beth-Anat Jos 19, 38.)

Hl. 18. V. [1]. Ezechjáš nastoupil před podzimem roku 721. – Srv. výše 15, 30; 17, 1; 2. Par 29, 3. nn.

V. [2]. Poslední jeho vladařský rok 694/693 před Kristem.

V. [9]. Salmanassar IV. počal dobývati Samaře roku 723.

israelského, vytáhl Salmanassar, král assyrský, proti Samaři a dobýval jí, [10] až jí dobyl; po třech letech totiž, léta šestého Ezechjášova, to jest léta devátého Oseáše, krále israelského, vzata byla Samař. [11] I zavedl král assyrský Israele do Assyrie, a usadil jej v Hale a u Chaboru, řeky gozanské, a v městech medských, [12] protože neposlouchali hlasu Hospodina, Boha svého, ale přestupovali úmluvu jeho: cokoli přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, nic neposlouchali ani nečinili.

Sennacherib táhne do Palestiny. (18, 13.–19, 37.)

[13] Čtrnáctého léta krále Ezechjáše přitáhl Sennacherib, král assyrský, ke hrazeným městům judským a zdobýval jich.

[14] Tehdy vzkázal Ezechjáš, král judský po poslech králi assyrskému do Lachise: „Prohřešil jsem se: odtáhni ode mne, a vše, co mi uložíš, ponesu." Uložil tedy král assyrský Ezechjášovi, králi judskému, tři sta hřiven stříbra a třicet hřiven zlata. [15] I vydal Ezechjáš všecko stříbro, které nalezeno bylo v domě Hospodinově a v pokladech královských. [16] Tehdy rozlámal Ezechjáš dveře chrámu Hospodinova, a plechy zlaté, které byl sám dal přibíti, dal králi assyrskému.

[17] I poslal král assyrský tartana, rabsarisa a rabsaka z Láchise ke králi Ezechjášovi s vojskem velikým, k Jerusalemu; a ti vytáhše přišli k Jerusalemu, a zastavili se u potrubí hořejšího rybníka, to jest na cestě k poli valchářovu. [18] Když volali po králi, vyšel k nim Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Sobna písař a Joahe, syn Asafův, kancléř. [19] I řekl jim rabsake: „Rcete Ezechjášovi: Toto praví král veliký, král assyrský: Jaká je to naděje, o kterou se opíráš? [20] Uradil ses snad, že se připravíš na válku? V koho doufáš, že se odvažuješ bouřiti se? [21] Doufáš v hůl třtinovou a nalomenou, v Egypt, na kterou podepře-li se kdo, zlomí se, vnikne mu do ruky a probodne ji? Tak je farao, král egyptský, všem, kteří doufají v něho. [22] Pak-li mi dítě: „V Hospodina, Boha svého doufáme," zdali to není ten, jehož výšiny i oltáře Ezechjáš odstranil a přikázal Judovi i Jerusalemu: „Před tímto oltářem klaněti se budete v Jerusalemě!?" [23] Nyní tedy vsaďte se s pánem mým, králem assyrským: dám vám dva tisíce koní a vizte, můžete-li sehnati, kdo by na nich jeli. [24] Kterak můžete odolati jedinému knížeti z nejmenších služebníků pána mého? Či máš naději v Egypt pro vozy a pro jezdce? [25] Přitáhl jsem bez vůle Hospodinovy na toto místo, abych je zničil? Hospodin mi řekl: „Táhni na zemi tu, a znič ji!" [26] I řekl Eljakim, syn Helkjášův,

---

V. [10]. Dobyl jí *Sargon* roku 721. Viz výše 17, 5. n.

V. [13]. Je jisto, že výpravu tu podnikl roku 701 před Kristem, a že do Palestiny Sennacherib vícekráte se nevypravil. Těch měst hrazených bylo dle zprávy klínopisné *čtyřicet šest.* Spojenci, t. j. Ezechjáš, Askalon a Ekron, podporováni jsouce vojskem mucurským a z Meluchchy, t. j. severozápadní Arabie (či Egypta a Etiopie?), srazili se s vojskem assyrským u *Elteqe.* Sennacherib zvítězil. Poražený Ezechjáš se zbytky svého vojska, uchýlil se za zdi jerusalemské. Sennacherib, uspořádav věci v *Eqroně* a *Askaloně,* oblehl Jerusalem. Ježto nemohl ihned města dobýti, počal dobývati jiných menších měst judských. U Jerusalema ponechal tolik vojska, kolik bylo třeba, by zůstalo nepřístupně obklíčeno, s hlavním stanem však odebral se velekrál *k Lachisi* (v. 14.).

V. [17]. *„tartán",* assyrský *„turtánu"* nebo *„tartánu",* je vrchní velitel, assyrský generalissimus. – *„rabsarís"* = vysoký dvorní úředník assyrský, *nejvyšší komoří* nebo pod. – *„rabšáqé"* vysoký důstojník, naddůstojník. – Na souběžném místě Is 36, 2. není jmenován ani *tartán,* ani *rabsarís.* To jest asi znění původnější, ježto níže mluví toliko *„rabšáqé".* Srv. 19, 8.

V. [26]. *„syrsky"* = aramsky. – *„judsky"* = hebrejsky. – *Eljakim* se obává, že lid odepře Ezechjášovi poslušnost, že nebude chtíti bojovati, když tě vše marno. V té době vnikala do Palestiny aramština od severovýchodu, zejména od Damašku. Vzdělanci jí rozuměli, ne však dosud lid. V Assyrii byl dosud *úředním jazykem* jakož i mluvou *u vzdělancův assyrština,* lid však, doplňující se z přistěhovalých Aramů, mluvil *aramsky.* Vliv aramštiny byl tak veliký, že znenáhla vnikal také do vyšších kruhů, mohl tedy assyrský naddůstojník uměti

[Sobna a Joahe] rabsakovi: „Prosíme, mluv nám, služebníkům svým, syrsky, neboť rozumíme tomu jazyku; a nemluv nám judsky, ježto slyší lid, který je na zdi." [27] Rabsake jim odpověděl: „Poslal mne pán můj ku pánu tvému a k tobě, bych mluvil řeči tyto, a ne spíše k mužstvu, které sedí na zdi, že budou (sice) jísti lejna svá a píti moč svou s vámi?" [28] A postaviv se rabsake volal hlasem velikým judsky: „Slyšte slova velekrále, krále assyrského! [29] Toto praví král: Ať vás neklame Ezechjáš! Nebo nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé. [30] A nechať vám nedodává důvěry v Hospodina, říkaje: „Jistě vysvobodí nás Hospodin, a nebude vydáno toto město do rukou krále assyrského!" [31] Neposlouchejte Ezechjáše! Nebo toto praví král assyrský: „Ujednejte se mnou, co je vám užitečno, a vyjděte ke mně; i bude jísti každý z vinice své a z fíku svého, a budete píti vody z cisteren svých, [32] dokud nepřijdu a nepřevedu vás do země, která podobna je zemi vaší, do země úrodné, nesoucí hojně vína, do země chleba a vinic, země oliv, oleje i medu, abyste byli živi a nezemřeli. Neposlouchejte Ezechjáše, který vás klame říkaje: „Hospodin vysvobodí vás!" [33] Zda vysvobodili bohové národů zemi jejich z moci krále asyrského? [34] Kde je bůh Ematu a, Arfadu? Kde je bůh Sefarvaimu, Any a Avy? Zda vysvobodili Samař z ruky mé? [35] Kteří ze všech bohů zemí vysvobodili území své z ruky mé, aby (také) Hospodin mohl vysvoboditi Jerusalem z moci mé?" [36] Lid mlčel a nic mu neodpověděl; nebo tak jim byl král nakázal, aby nic neodpovídali jemu. [37] I přišel k Ezechjášovi Eljakim, syn Helkjášův, správce domu, Sobna písař, a Joahe, syn Asafův, kancléř, majíce roucha roztržená, a oznámili mu slova rabsakova.

HLAVA 19. – [1] Když to uslyšel Ezechjáš král, roztrhl roucha svá, a oděv se žínicí vešel do domu Hospodinova. [2] Poslal také Eljakima, správce domu, Sobnu, písaře a starší kněží, oblečené v žínici, ku proroku Isajáši, synu Amosovu. [3] A ti řekli: „Toto praví Ezechjáš: „Den trápení, trestu a potupy je den tento; přišli synové až ku porodu, ale síly nemá rodička. [4] Snad všimne si Hospodin, Bůh tvůj, všech slov rabsaka, jehož poslal král assyrský, pán jeho, by rouhal se Bohu živému, a potrestá ho za slova, která slyšel Hospodin, Bůh tvůj; vykonej tedy modlitbu za ostatek (lidu), který ještě zbývá."

[5] Když tedy přišli služebníci krále Ezechjáše k Isajášovi, [6] Isajáš jim řekl: „Toto povíte pánu svému: Takto mluví Hospodin: „Neboj se těch řečí, které jsi slyšel, jimiž rouhali se mi služebníci krále assyrského. [7] Hle, já mu dám ducha, že uslyše novinu vrátí se do země své, a porazím jej mečem v zemi jeho."

[8] I navrátil se rabsake a zastal krále assyrského, an dobývá Lobny; byltě slyšel, že odtrhl od Lachise.

[9] Když pak uslyšel (Sennacherib) o Tarakovi, králi etiopském, ani pravili: „Hle, vytá-

---

aramsky. Mluvil-li dosud hebrejsky, možno věc vysvětliti buď tím, že užíval tlumočníka, nebo skutečně naučil se hebrejsky v dřívějších svých úřadech, ve kterých bylo se mu stýkati s obyvatelstvem, mluvícím hebrejsky (či fenicky). Lid, který byl na zdi, bylo popředně Ezechjášovo vojsko. Možno však, že byli mezi nimi také *uprchlíci z* Judska, kteří hledali v Jerusalemě útočiště před Assyry, jejich domovinu zaplavujícími.

V. [27]. *„sice"* nevzdáte-li se, vznikne v obleženém městě krutý *hlad.*

Hl. 19. V. [3]. n. *„Přišli synové..."* bylo *přísloví.* Zde znamená: Nebezpečí dostoupilo nejvyššího stupně a není, kdo by nás vyvedl z něho. – *„ostatek"* ježto 200.000 lidu bylo dle klínopisné zprávy (18, 7.) odvedeno do zajetí, 46 měst judských vzato a v bitvě u *Elteqe* také mnoho mužstva judského zajisté padlo.

V. [9]. *„poslal posly k Ezechjášovi"* po druhé (hebr.). *Taraka* hebr. *Tirhâqâ,* byl té doby (roku 701) velitelem egyptského krále Šabataky, který vládl také v Etiopii (= *„Kúš"). Taraka* nastoupil na oba trůny (egyptský i etiopský) teprve po smrti Šabatakově, pravděpodobně roku *691.* Proto sluje tu *předběžně* (prolepticky) *„králem".* (Šanda.)

hl, aby bojoval proti tobě," [a když táhl proti němu], poslal posly k Ezechjášovi, králi judskému, řka: [10] Toto rcete Ezechjášovi, králi judskému: Ať neošálí tě bůh tvůj, v něhož doufáš, a neříkej: „Nebude dán Jerusalem do rukou krále assyrského!" [11] Nebo ty sám jsi slyšel, co učinili králové assyrští všem zemím, kterak je pohubili; zda tedy ty jediný budeš moci vyváznouti? [12] Zda vysvobodili bohové národů všecky ty, jež pohubili otcové moji, totiž Gozan, Haran, Resef, obyvatelstvo Edenu, které bylo v Telassaru? [13] Kde je král Ematu, král Arfadu, a král města Sefarvaimu, Any a Avy?"

[14] Když tedy vzal Ezechjáš list z ruky poslův a přečetl jej, šel nahoru do domu Hospodinova, rozvinul jej před Hospodinem, [15] a modlil se před obličejem jeho řka: „Hospodine, Bože Israelův, který sídlíš nad cheruby, ty jediný jsi Bůh všech králů země, tys učinil nebe i zemi. [16] Nakloniž ucha svého a slyš! Otevři, Hospodine, oči své, a viz! Slyš všecka slova Sennacheriba, který poslal, aby zhaněl nám Boha živého. [17] Tak jest, Hospodine, zpustošili králové assyrští národy a všecky země jejich, [18] a uvrhli bohy jejich do ohně, – nebo nebyli (to) bohové, ale dílo rukou lidských ze dřeva a z kamene – a zahladili je. [19] Nyní však, Hospodine, Bože náš, vysvoboď nás z ruky jeho, ať poznají všecka království země, že ty, Hospodine, jediný jsi Bůh!"

[20] I vzkázal Isaják, syn Amosův, Ezechjášovi: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: „Zač modlil ses ke mně stran Sennacheriba, krále assyrského, vyslyšel jsem tě." [21] Tato je řeč, kterou promluvil Hospodin o něm:

„Pohrdá tebou a posmívá se tobě
za tvými zády hlavou pokyvuje
[22] Koho jsi potupil a komu ses rouhal?
Proti komu jsi vysoko pozdvihl oči své?
[23] Sluhy svými zhaněl jsi Hospodina,

vyjel já jsem na vrcholy horské
zpodtínal jsem vysoké jeho cedry
Pronikl jsem na jeho až konec,
[24] Já jsem vykopával a pak pil jsem
vysušil jsem chodidly svých nohou

[25] „Zdali slyšíš? Od pradávných časů
Od starých dob připravoval jsem to,
v pahorky ssutin by byly (obráceny)
[26] jejich obyvatelstvo vysílené
trávě na poli by se podobalo,
(rostlině) na střeše, která vadne dříve
[27] Jak sedáš, sem tam chodíš, cestu tvou
předvídám,

[28] Ty jsi šíleně se na mne vztekal,

panenská dcera Sionská,
dcera Jerusalemská.
Proti komu jsi mluvil?
Proti Svatému Israelovu!
mysle si: „S množstvím
svých vozů
nejzazšího Libanu,
jakož i výborné jedle.
v houštinu lesů jeho.
vody cizozemské;
všecky hrazené proudy"."

chtěl jsem to učiniti.
teď jsem způsobil to:
pevnosti bojujících,
by se chvělo a hanbilo,
bylině vzcházející,
nežli může dorůst.

též i vztek tvůj na mne.

zpupnost tvá došla mých uší:

V. [21]. Básník posmívá se ve dvou slohách (I. = 21b.–24; II. = 25.–28.) králi assyrskému, že byl nucen od Jerusalema odtáhnouti s nepořízenou. – *„panna, dcera. . ."* je zosobněný *Jerusalem,* tedy obyvatelstvo jerusalemské. Srv. Is 23, 12; 47, 1. – *„hlavou potřásati"* někomu za zády = *projev posměchu.*

V. [22]. n. *„Svatý Israelův"* je Jahve, jeho Bůh.

V. [28]. *Kroužek do nosu* dáván divokým zvířatům. – Staří panovníci dávali se vyobrazovati, kterak ve-

proto vstrčím kroužek do tvých chřípí,
a nazpět odvedu tě zase cestou,
udidlo do tvých pysků,
po které jsi přišel."

[29] „Tobě pak, Ezechjáši, toto bude znamením:

Jídej letos, co kde najdeš,
na rok pak, co se samo zrodí,
třetí rok však sejte a žněte,
štěpujte vinice, jezte z nich plody!

[30] Co zbude z Judova lidu, zapustí
kořen dolů a plod vydá vzhůru.
[31] Vyjdoutě z Jerusalema zbytky,
zachránění s hory Sion;
Horlivost Pána vojsk to učiní."

[32] „Pročež toto praví Hospodin o králi assyrském:

Nevejde do města tohoto
nevstřelí do něho šípu, štít
ho neobklíčí,
násep ho neobepne!
[33] Cestou, kterou přišel, se vrátí,
avšak do města tohoto nevejde – [dí Hospodin].
[34] Záchranným štítem jsem tomuto městu
pro mne a pro mého sluhu Davida."

[35] I stalo se té noci, že přišel anděl Hospodinův a porazil v ležení assyrském sto osmdesát pět tisíců. Když ráno vstali, viděli samé mrtvoly. Odtrhl tedy, odešel, [36] vrátil se Sennacherib, král assyrský, a zůstal v Ninive. [37] Když pak (jednou) klaněl se ve chrámě Nesrochově bohu svému, Adramelech a Sarasar, synové jeho, zabili ho mečem, a utekli do Armenie. I stal se králem Asarhaddon, syn jeho, místo něho.

Další děje vlády Ezechjášovy. (20, 1.–21.)

HLAVA 20. – [1] V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti; i přišel k němu prorok Isaják, syn Amosův, a řekl mu: „Toto praví Hospodin Bůh: Pořiď o svém domě, nebo zemřeš a nebudeš živ."

[2] On však obrátil tvář svou ke stěně a modlil se k Hospodinu řka:

[3] „Prosím, Hospodine, rozpomeň se přece, že jsem chodil před tebou věrně a se srd-

---

dou na provaze nebo na opratích zajatce. Jako vodíval poražené Sennacherib, tak bude nyní veden Jahvem sám.

V. [29]. *„co kde najdeš"* jest obilí, které vzejde na podzim ze zrní vydrobeného a utrouseného při jarní žni; následujícího jara uzraje. – *„co se samo zrodí"* = co vydá pole ladem ležící.

V. [35]. O *„andělu"* hubiteli srv. Ex 12, 23; 2. Sam 24, 15. nn, – Byl to nejspíše *mor.*

Hl. 20. patří časově před 18, 13. nn. Ezechjáš roznemohl se před r. 701, jak patrno z v. 6., kde předpovídá Isaják, že bude vysvobozen z moci assyrského krále. Dlužno se domnívati, že roku 700 přišli do Jerusalema babylonští poslové. Pak dlužno se Šandou pokládati číslici 15 ve v. 6. za porušenu z původní číslice 10, která se mnohem lépe srovnává s 10ti stupni v. 9.–11. Jsou tedy pravděnejpodobněji *„ty dny"*, kdy se Ezechjáš rozstonal roku *704/703.* – *„pořídit o svém dome"* = učiniti závět. – Co tu ve hl. 20 vypravováno, jest opakováno s některými změnami Is hll. 38. n.

cem celým, a co je libé před tebou, že jsem činil!" A plakal Ezechjáš pláčem velikým.
[4] Prve nežli vyšel Isajáš do prostředního dvora, oslovil jej Hospodin a řekl: [5] „Vrať se a rci Ezechjášovi, vůdci lidu mého: Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Slyšel jsem modlitbu tvou a viděl jsem slzy tvé. Hle tedy, uzdravím tě, třetího dne budeš moci jíti nahoru ke chrámu Hospodinovu. [6] A přidám ke dnům tvým patnáct let; z ruky krále assyrského také vysvobodím tebe i toto město, a chrániti budu toto město pro sebe a pro Davida, služebníka svého." [7] I řekl Isajáš: „Přineste hrudu fíků!" Když ji přinesli a přiložili na vřed jeho, byl uzdraven.
[8] Prve však tázal se Ezechjáš Isajáše: „Jaké bude znamení, že mě uzdraví Hospodin a že budu moci jíti třetího dne do chrámu Hospodinova?" [9] Isajáš mu odpověděl: „Toto bude znamením od Hospodina, že učiní Hospodin věc, kterou řekl: Chceš, aby postoupil dále stín o deset čárek, či by se vrátil nazpět o tolikéž stupňů?" [10] Ezechjáš pravil: „Snadno jest, aby stín vzrostl o deset čárek, proto nechci, by se to stalo; ale (chci), aby se vrátil nazpět o deset stupňů." [11] Volal tedy Isajáš prorok k Hospodinu, i vrátil stín [po čárkách, po kterých již byl sešel], na slunečních hodinách Achazových nazpět o deset stupňů.
[12] Toho času poslal Berodach-Baladan, syn Baladanův, král babylonský, list a dary Ezechjášovi; neboť byl slyšel, že nemocen byl Ezechjáš. [13] Ezechjáš radoval se, že přišli a ukázal jim klenotnici, zlato, stříbro, rozličná vonidla, také masti, i zbrojnici svou, a vše, co bylo lze nalézti v pokladech jeho; nebylo, čeho by jim nebyl ukázal Ezechjáš v domě svém a v celé říši své.
[14] Tu však přišel Isajáš prorok ke králi Ezechjášovi a řekl mu: „Co pravili muži tito? A odkud přišli k tobě?" Ezechjáš mu odpověděl: „Ze země daleké přišli ke mně, z Babylona." [15] On tázal se dále: „Co viděli v domě tvém?" Ezechjáš odvětil: „Vše, cokoli je v domě mém, viděli; ničeho není v pokladech mých, čeho bych jim byl neukázal." [16] Řekl tedy Isajáš Ezechjášovi: „Slyš řeč Hospodinovu: [17] Hle, přijdou dni, kdy bude odneseno vše, co je v domě tvém, a co nachovali otcové tvoji až do tohoto dne, do Babylonu: nezůstane (z toho) nic – praví Hospodin. – [18] A ze synů tvých, kteří vzejdou z tebe, které zplodíš, pobráni budou, a stanou se komorníky při dvoru krále babylonského." [19] I řekl Ezechjáš Isajášovi: „Dobrá je řeč Hospodinova, kterou jsi pronesl; budiž (jen) trvalý pokoj za mých dnů!"

V. [6]. n. *„z ruky krále assyrského tě vysvobodím"* dlužno vztahovati na rok 701, t. j. na události vypravované výše 18, 13.– 19. 37.

V. [11]. Místo *„slunečných hodin"* mluví hebr. zase toliko o *„schodech"* nebo *„schodišti"* Achazově. Podle LXX bylo to schodiště na části královského paláce, kterou dal postaviti otec Ezechjášův (Achaz). Bylo to nejspíše schodiště *nekryté,* které vedlo z dola podél zdi západní *na plochou střechu.* Při východu slunce bylo ve stínu paláce. K polednímu světlo ozářilo horní stupně a osvětlovalo schodiště stále víc a více, že stín sestupoval po schodech níž a níže. Bylo tedy schodiště jakýmsi stínoměrem (= „slunečními hodinami"). Kolik času jednomu stupni odpovídalo, nelze zjistiti. Že by odpovídal jeden ten stupeň jedné hodině, nelze dokázati. Zázračný zjev mohl tedy vzniknouti nevelikým lomem paprsků slunečních a trvati nepříliš dlouho. Když ten lom přestal, vrátil se stín do polohy, ve které by byl býval, kdyby onoho lomu paprsků nebylo. Písmo tu nepraví, že byl ten den nad obyčej prodloužen. Také r. 1703 pozoroval prior P. Romuald a jiní v Metách, že se vrátil stín na slunečních hodinách zpět o 1 1/3 hodiny. Zázračnost znamení daného Ezechjášovi tkví toliko v okolnostech, že bylo prorokem předpověděno a že stal se zjev v přírodě řídký právě tu, kdy bylo třeba, by byl znamením ujišťujícím Ezechjáše. – (Možno však také, že dal Achaz podle babylonského vzoru (Herodot II. 109) postaviti stínoměr („gnomon"), t. j. hranol vysoký, který házel stín na kruhovité schodiště. To podstaty mimořádného zjevu nemění.)

V. [17]. *předpovídá babylonské zajetí,* aby tím jasněji bylo patrno, že neučinil Ezechjáš dobře, vešed v přátelství s mocí, která později říši judskou z kořene vyvrátí.

[20] Ostatní pak věci Ezechjášovi, i všecka statečnost jeho, kterak udělal rybník, a vodu po trubách uvedl do města, zapsáno je (jak známo) v Letopisech králů judských. [21] Když usnul Ezechjáš s otci svými, stal se králem Manasses, syn jeho, místo něho.

Manasses. (21, 1.–18.)

HLAVA 21. – [1] Dvanáct let bylo Manassovi, když počal kralovati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Hafsiba.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových podle modlářství národů, jež vyplenil Hospodin před syny Israelovými. [3] Vzdělal zase výšiny, které byl zničil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalovi, udělal háje, jako byl učinil Achab, král israelský, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctil je. [4] Také vystavěl oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě umístím jméno své." [5] Ba nadělal oltářů všemu vosku nebeskému i v obou nádvořích chrámu Hospodinova. [6] Provedl syna svého ohněm, zabýval se hadačstvím a čarodějstvím, zřídil (si) věštce a mnoho kouzelníků; tak činil, co je zlé v očích Hospodinových, a popouzel ho. [7] Postavil také modlu Ašery, kterou byl dal udělati, ve chrámě Hospodinově, o kterém pravil Hospodin Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V chrámě tomto, v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenův Israelových, umístím jméno své na věky. [8] A již nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen skutečně šetřiti všeho, co jsem jim přikázal, všeho zákona, který jim dal Mojžíš, služebník můj." [9] Oni však neuposlechli, ale dali se svésti Manassem, že činili horší věci, nežli národové, které potřel Hospodin před syny Israelovými.

[10] I mluvil Hospodin skrze služebníky své proroky, řka: [11] „Protože činil Manasse, král judský, ohavnosti tyto, horší nežli vše, co činili Amorrhejští před ním, a uvedl i Judu do hříchů nečistotami svými:

[12] tedy toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Hle, já uvedu neštěstí na Jerusalem a na Judu, že bude zníti v obou uších tomu, kdokoliv o tom. uslyší. [13] Budu měřiti Jerusalem provazcem Samaře a krokvicí domu Achabova, shladím Jerusalem jako bývají shlazovány desky, a shladě obrátím (ji) a přejedu několikrát rydlem povrch její. [14] Opustím zbytky dědičného majetku svého, a vydám je v ruce nepřátel jejich; i budou pustošeni a otupová-

---

V. [20]. n. O věcech *„ostatních"* viz 2. Par 29.–32. – Srv. také Is 22, 9. 11; 7, 3; Sir 48, 19. Podle 2. Par 32, 30. dal ucpati *„horní" výtok vody z pramene qihonského* (Umm ed-daradž, Marianský pramen), t. i. vedoucí do strouhy a potrubí směrem jihozápadním mimo městskou zeď; stopy tohoto vodovodu z dob před Ezechjášem, nepříteli z venčí přístupného, jsou dosud zachovány; ústil do rybníka *Birket el-hamra.* Ezechjáš mohl jej dáti ucpati, ježto dal *níže* do skály prokopati jiný vodovod, nepříteli nepřístupný, který vytékal do nádržky (horní rybník siloeský), položené nad Birket el-hamra. Asi 8 metrův od ústí skalního průkopu do *horního rybníku siloeského* nalezen roku 1880 starohebrejský nápis, který později byl přenesen do Cařihradu. Smutné zkušenosti z roku 701, kdy byl Jerusalem Assyry sevřen, pohnuly krále, by se postaral, aby město pro budoucí podobný případ bylo opatřeno vodou. Tunel kopán ze dvou protilehlých stran, aby byl dříve hotov. Přímý směr vodovodu by měl *320 m* délky, má však, "ježto je klikatý, *535 m.* Okliky dlužno vysvětliti nedostatkem technického měření; dělníci proti sobě pracující brali se v před toliko „podle oka" a tak se sešli teprve oklikami. – Délka *1200* loket udána přibližně podle lokte egyptského, který měl *45* našich centimetrů.

Hl. 21. V. [1]. Manasses nastoupil před podzimem roku 693. Poslední, padesátý pátý rok vlády Manassovy byl od podzima 640 do podzima 639.

V. [6]. Také Achaz *„provedl syna svého ohněm".* Viz výše 16, 3.

V. [13]. *„měřiti provazcem" = stavěti. Užívati krokvice* té znamená rovně: *stavěti".* Zde však dlužno *„stavěti"* bráti v *opačném* (ironickém) významu: *„bořiti", „provazec Samaře", „krokvice Achabova"* – jako byla *Samař rozbořena* a jako *dynastie Achabova zapadla.* Srv. Pláč 2, 8; Am 7, 7.

ni ode všech nepřátel svých, [15] protože činili, co je zlé v očích mých, a bez přestání popouzeli mne, ode dne, jak vyšli otcové jejich z Egypta, až do dneška." [16] Nad to i krve nevinné vylil Manasse velmi mnoho, takže jí naplnil Jerusalem až do krajností, kromě hříchů svých, do kterých uvedl Judu, aby činil, co je zlé v očích Hospodinových.

[17] Ostatní věci Manassovy, vše, co učinil, i hřích jeho, kterým zhřešil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. [18] Když usnul Manasse s otci svými, pochován byl v zahradě domu svého, v zahradě Ozově, a stal se králem Amon, syn jeho, místo něho.

Král Amon. (21, 19.–26.)

[19] Ve dvaceti dvou letech byl Amon, když počal kralovati, a kraloval dvě léta v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Messalemet, dcera Harusa z Jeteby.

[20] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako činil Manasse, otec jeho. [21] Chodil dokonale po cestě, po níž byl chodil otec jeho, sloužil nečistotám, kterým byl sloužil otec jeho, a klaněl se jim. [22] opustil Hospodina, Boha otců svých, a nechodil po cestě Hospodinově.

[23] I spikli se proti němu služebníci jeho, a zabili ho v domě jeho. [24] Lid venkovský však pobil všecky, kteří se byli spikli proti králi Amonovi, a ustanovil si králem Josjáše, syna jeho, místo něho.

[25] Ostatní skutky Amonovy, které činil, zapsány jsou v Letopisech králů judských. [26] I pochovali ho v hrobě jeho, v zahradě Ozově, a stal se králem Josjáš, syn jeho, místo něho.

Král Josjáš. *(22, 1.–23., 30.)*

HLAVA 22. – [1] Osm let bylo Josjášovi, když počal kralovati, a kraloval třicet jeden rok v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Idida, dcera Hadajášova z Besekatu. [2] Činil, co bylo libé v očích Hospodinových a chodil po všech cestách Davida, otce svého, neuchyluje se napravo ni nalevo.

[3] Léta osmnáctého krále Josjáše poslal král Safana, syna Asliáše, syna Messulamova, písaře [domu Hospodinova], řka jemu: [4] „Jdi k Helkjášovi, veleknězi, ať jsou shromážděny peníze, které byly přineseny do chrámu Hospodinova, které sebrali vrátní chrámu od lidu, [5] a nechať je dají řemeslníkům stavitelé domu Hospodinova; ti ať je rozdělí těm, kteří pracují v chrámě Hospodinově, opravujíce poruchy chrámu, [6] totiž tesařům, kameníkům a zedníkům: ať také nakoupí dřeva a kamene z lomu na opravu chrámu Hospodinova. [7] Nebudiž však od nich žádán počet ze stříbra, které přijímají, ale ať s ním nakládají podle (své) poctivosti."

V. [17]. V létech 648 a 647 vzbouřil se proti Assurbanipalovi jeho *„bratr" Šamaš-šum-ukin* (= Sammuges), král babylonský. Assurbanipal ve svých letopisech praví, že se podařilo mu získati pro ten odboj Akkadsko, Kaldsko, Aramsko, přímoří od Aqaby až po Babsalimeti, Elamsko, i krajinu *Amurru,* t. j. *Západ;* pravděpodobně byl mezi těmi spiklenci také *Manasse.* Tomu-li tak, snadno vyložiti, že později, když Assurbanipal odboj potlačil, byl Manasse odvlečen do Babylonie, jak výslovně praví 2. Par 33, 11. Do času toho zajetí bývá kladena událost, vypravovaná v Knize Judit. (Po r. 647). Když byl Manasse milostí velekrálovou propuštěn domů, snažil se napraviti škody, které byl prve způsobil (2. Par 33, 15.). Ovšem, že nebylo již času, by vše, co byl pokazil, napravil; proto nelze ho zařaditi mezi krále zbožné. – Za vlády Manassovy usadil *Asarhaddon* (Esdr 4, 2.) a později *Assurbanipal* (Esdr 4, 9. nn.) *nové osadníky v Samaří. – O vojenské a stavitelské* činnosti Manassově, kterou dlužno klásti do posledních let jeho vlády, viz 2. Par 33, 14.

K v. 19. srv. 2. Par 33, 21. nn. Amon roku 640/639, nastoupil.

Hl. 22. V. [1]. Ježto nastoupil Josjáš před podzimem roku 638, byl poslední rok jeho vlády 609/608.

V. [2]. n. Josjáš snažil se již dříve, zejména třináctého roku své vlády, kdy vystoupil Jeremjáš (Jer 1, 2.), prováděti náboženské opravy (2. Par 34, 3.). Hlavní však a zdárná činnost jeho náprav počala roku osmnáctého jeho vlády, t. j. roku 622/621 před Kr.

[8] Tu řekl Helkjáš, velekněz, Safanovi, písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově" a dal Helkjáš závitek ten Safanovi, který jej také četl. [9] Přišel pak Safan písař ke králi a podával mu zprávu o tom, co byl přikázal, řka: „Sebrali služebníci tvoji peníze, které shledány byly v domě Hospodinově, a dali je, by rozděleny byly řemeslníkům od představených nad pracemi chrámu Hospodinova." [10] Vypravoval také Safan písař králi, řka: „Knihu mi dal Helkjáš kněz." Když ji pak četl Safan před králem, [11] a když slyšel král slova Hospodinovy knihy zákona, roztrhl roucha svá.

[12] A rozkázal Helkjáš knězi, Ahikamovi, synu Safanovu, Achaborovi, synu Michovu, Safanu písaři a Asajášovi, služebníka královskému, řka: [13] „Jděte a poraďte se o mne a o lid, o veškerého Judu stran slov knihy této, která byla nalezena; neboť veliký hněv Hospodinův rozpálil se na nás, že neposlouchali otcové naši slov knihy této, aby činili vše, co je nám (v ní) předepsáno." [14] Šli tedy, Helkjáš kněz, Ahikam, Achobor, Safan a Asajáš ku prorokyni Holdě, manželce Selluma, syna Tekuy, syna Araasova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okresu. Když jí (to) pověděli, [15] ona jim odpověděla: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Povězte muži, který vás poslal ke mně: [16] Toto praví Hospodin: Hle, já přivedu neštěstí na toto místo i na obyvatele jeho, vše, co řečeno je v zákoně, který četl král judský, [17] protože opustili mne, a obětovali bohům cizím, popouzejíce mne všemi (těmi) díly rukou svých: rozpálí se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen. [18] Králi pak judskému, který poslal vás, abyste se tázali Hospodina, takto povíte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Proto, že jsi slyšel slova knihy – [19] že uleklo se srdce tvé, žes ponížil se před Hospodinem, slyše řeči proti místu tomuto a obyvatelům jeho, že totiž hrůzou a kletbou budou, žes roztrhl roucho své a plakals přede mnou – také já uslyšel jsem tebe, praví Hospodin. – [20] „Proto připojím tě k otcům tvým a pochován budeš v hrobě svém v pokoji, aby neviděly oči tvé všeho neštěstí toho, kteréž uvedu na toto místo."

HLAVA 23. – [1] Když oznámili králi, co (Holda) pověděla, poslal, aby se shromáždili k němu všichni starší judští a jerusalemští. [2] Pak šel král nahoru do chrámu Hospodinova, – všichni muži judští a všichni, kteří bydlili v Jerusalemě, kněží, proroci i veškeren lid od malého až do velikého šli s ním – i dal přečísti, aby všichni slyšeli, všecka slova knihy úmluvy, která nalezena byla v domě Hospodinově. [3] A stoje na výstupku učinil úmluvu před Hospodinem, že budou choditi za Hospodinem, šetřiti příkazův, ustanovení a práv jeho celým srdcem a veškerou duší, aby (tak) splnili slova úmluvy, která napsána byla v

V. [8]. *„Kniha zákona"* byla Deuteronomium (Jeronym, Atanáš, Zlat., Prokop z Gazy). Že bylo nutno posvátnou knihu ve chrámě ukrýti, snadno si lze vysvětliti, ježto Manasse řádil bohopustým způsobem proti bohopoctě Jahvově, a důsledně tedy – tak lze se domnívati – snažil se zničiti nepohodlný posvátný jahvický *zákoník chrámový.* Možno, že se mu podařilo spáliti vzácný, prastarý rukopis Pt ve chrámě chovaný, který byl aspoň *považován* za rukopis Mojžíšův, že však poštěstilo se kněžím aspoň Dt z toho vzácného rukopisu zachovati a před královými pochopy ukrýti ve chrámě. Kolik rukopisů *soukromých, opisů* mojžíšských spisů *chrámových,* bylo té doby zachováno, neznámo.

V. [10]. n. Byla to *kniha známá,* ale arciť *pohřešovaná.* Proto nevyšetřuje král její původnosti ani pravosti, ale přijímá její slova s veškerou úctou.

V. [13]. Hrozby *králi i lidu,* hrozby velmi přísné, podává Dt 28. – Z výroku Josjášova zřejmo, že byla kniha nalezená *známa* již *„otcům",* kteří ji však neposlouchali. *Assyrové* ukládali písemné památky do *základů chrámův a paláců.* Taktéž činili *Egypťané.* Ježto býval vliv Egypta na Palestinu mocný, domnívá se egyptolog *Naville,* že podobný zvyk pronikl také do Palestiny, že *„kniha zákona"* byla vložena do zdí chrámových za Šalomouna a nyní, když byl chrám za Josjáše opravován, že byla nalezena. Písmo však nic nepraví o tom, že do základů chrámu Šalomounova kniha zákona byla vložena, nezmiňuje se, že byly opravovány základy ty za Josjáše, ale podle 2. Par 34, 14. byla *„kniha zákona"* nalezena v *pokladnách chrámových.*

oné knize; a (všecek) lid přistoupil k (té) smlouvě.
[4] A přikázal král Helkjášovi velekněz, kněžím druhého řádu a vrátným, aby vyházeli z chrámu Hospodinova všecko nářadí, které uděláno bylo Baalovi, Ašeře a všemu vojsku nebeskému; i dal spáliti je venku za Jerusalemem v údolí Kedronském, a zanésti popel jejich do Betelu. – [5] Zahladil také hadače, které ustanovili králové judští, by obětovali na výšinách po městech judských a kolem Jerusalema, jakož i ty, kteří pálívali kadidlo Baalovi, slunci, měsíci, [dvanácti] znamením a všemu vojsku nebeskému. –[6] Rozkázal dále vynésti Ašeru z domu Hospodinova ven za Jerusalem do údolí Kedronského, spálil ji tam, obrátil ji v prach a rozházel jej po hrobech obecného lidu. [7] Pobořil též domky ženařů, kteří byli při domě Hospodinově, pro které tkaly ženy jakési domečky ke cti Ašeřině. [8] Shromáždiv všecky kněze z měst judských poskvrnil výšiny, na kterých obětovali kněží (ti) od Gabay až do Bersaby, a zničil oltáře u dveří u vchodu do brány Josue, městského velitele, která byla na levé straně brány městské. [9] Nesměli však vystoupiti kněží výšin k oltáři Hospodinovu v Jerusalemě, ale toliko jísti přesné chleby mezi bratřími svými. [10] Poskvrnil také Tofet, který je v údolí syna Ennomova, by nikdo nezasvěcoval syna svého nebo dcery ohněm Molochovi. [11] Odstranil koně, které byli dali králové judští slunci u dveří chrámu Hospodinova vedle příbytku Natanmelecha, komorníka, který byl ve Farurim; vozy slunce pak spálil ohněm. [12] Oltáře na střeše horního patra Achazova, které byli vystavěli králové judští, jakož i oltáře, které byl vystavěl Manasse v obou nádvořích chrámu Hospodinova, dal zničiti král a odtud rychle vysypati prach z nich do údolí Kedronského. [13] Také výšiny, které byly v Jerusalemě na pravé straně Hory pohoršení, které byl vzdělal Šalomoun, král israelský, Astartě, modle Sidonských, Chamosovi, pohoršení Moabských a Melchomovi, ohavě synů Ammonových, poskvrnil král. [14] Ztroskotal sochy, posekal háje, a naplnil místa jejich kostmi mrtvých.
[15] Nad to i oltář, který byl v Betelu, a výšinu, kterou byl udělal Jeroboam, syn Nabatův, který uvedl do hříchův Israele, i ten oltář a výšinu zkazil, zetřel na prach, a spálil také háj. [16] Když Josiáš obrátiv se spatřil hroby, které byly na té hoře, poslav pobral kosti z hrobů těch, spálil je na tom oltáři a tak znesvětil jej podle slova Hospodinova, které pronesl muž Boží, jenž byl předpověděl věci tyto. [17] A řekl: „Jaký je to pomník, který vidím?“ Občané toho města mu odpověděli: „Hrob je to muže Božího, který přišel z Judska a předpověděl o oltáři betelském tyto věci, které jsi učinil.“ [18] Řekl tedy: „Nechte ho, žádný

Hl. 23. V. [5]. Se zřetelem na Job 38, 31 však se zdá, že Písmo rozumí slovem „mazzálóth" toliko jedno souhvězdí nebo dokonce jedinou hvězdu. Pravděpodobně dlužno se Schiapparellim mysliti na Venuši.

V. [8]. „kněze", ctící pravého Boha zákonným způsobem sice, ale mimo svatyni ústřední. Ty dlužno rozlišovati od „popů", kteří buď ctí bohy nepravé, nebo Jahve způsobem nezákonným (v. 5.).

V. [9]. Ježto byli kněží ti a levité jaksi znesvěceni tím, že konali bohoslužbu na místě nepatřičném, nesměli v ústřední svatyni o velikonocích (srv. Ex 12, 15. nn.; níže v. 21.–20.) konati kněžských úkonův, ale směli jako nekněží požívati přesných chlebů. Po velikonocích však nabyli zajisté práva, které jim dáno Dt 18, 6.–9.

K v. 10. srv. Dt 12, 29.–31. Tófeth = Ohniště. – O údolí ennomském viz Jos 15, 8; 18, 16.

V. [11]. „Farurim" hebr. „parvárím" = „parbár" (1. Par 26, 18.) jsou menší stavby, jakési „předměstí" na západní straně chrámoviště. Srv. Ez 41, 12. 15.

V. [15]. srv. s Ex 32, 20. – Betel nebyl na území Josjášově. Podle v. 19. ničil modlářství dokonce i v jiných městech samařských. Králi bylo možno i za hranicemi své říše tak působiti, že v té době klesala moc Assyrie, kde po Assurbanipalovi (668 až 626) nastoupil jeho syn Aššuretililáni. Za toho doráželi na Assyrii Medové pod Fraortem (Astyagem) a Kyaxarem. V Babylonii pak zmocnil se trůnu Nabopolasar (625–605), zakladatel říše chaldské čili novobabylonské. Ježto se blížil neúprosně pád říše veleassyrské, mohl si král podobné opravy v bývalém království israelském dovoliti.

K v. 16. srv. 3. Král 13, 1. nn.

nehýbej kostmi jeho!" A tak zůstaly nedotčeny kosti jeho s kostmi proroka onoho, [který byl přišel ze Samaře.] [19] Rovněž i všecky svatyně výšin ve městech samařských, které byli vzdělali králové israelští, by popouzeli Hospodina, odstranil Josiáš; učinil jim úplně tak, jak byl učinil v Betelu. [20] Pobil všecky kněze výšin, kteří tam byli, na oltářích, a spálil kosti lidské na nich. Pak vrátil se do Jerusalema.

[21] Přikázal také všemu lidu toto: „Slavte velikonoce Hospodinu, Bohu svému, tak, jak psáno je v této knize úmluvy." [22] Nebyly slaveny takové velikonoce od časů soudců, kteří soudili Israele, ani po všecky dny králův israelských i králů judských, [23] jako osmnáctého léta krále Josiáše slaveny byly velikonoce Hospodinu v Jerusalemě.

[24] Ano i vyvolavače duchův a hadače, sošky model, nečistoty a ohavy, které byly v Judsku a v Jerusalemě, odstranil Josiáš, aby naplnil slova zákona, napsaná v knize, kterou nalezl Helkiáš kněz v chrámě Hospodinově. [25] Nebylo mu podobného krále před ním, který by se byl obrátil k Hospodinu celým srdcem svým, celou duší svou a veškerou mocí svou podle veškerého zákona Mojžíšova, aniž po něm kdo povstal podobný jemu. [26] Avšak Hospodin se neodvrátil od velikého hněvu svého, ježto hněv jeho byl se roznítil (již) proti Judovi pro pohoršení, kterými ho byl popouzel Manasse. [27] Byl totiž řekl Hospodin: „Také Judu zavrhnu od sebe, jako jsem zavrhl Israele; a zavrhnu toto město, Jerusalem, který jsem vyvolil, i dům, o kterém jsem řekl: „Bude jméno mé tam!"

[28] Ostatní věci Josiášovy, vše, co učinil, zapsány jsou v Letopisech králů judských.

[29] Za dnů jeho táhl farao Nechao, král egyptský, proti králi assyrskému k řece Eufratu; i vytáhl Josiáš král vstříc jemu, avšak zabit byl u Magedda hned, jak se s ním utkal. [30] Když pak odvezli ho služebníci jeho mrtvého z Magedda, když ho přivezli do Jerusalema a pochovali v hrobce jeho, vzal venkovský lid Joachaza, syna Josiášova, pomazali ho a ustanovili králem místo otce jeho.

Joachaz, Joakim, Joachin. (23, 31.–24., 17.)

[31] Ve dvaceti třech letech byl Joachaz, když počal kralovati, a kraloval tři měsíce v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremiášova z Lobny. [32] Činil, co je zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak činívali otcové jeho. [33] I dal ho spoutati farao Nechao v Reble, která je v území Ematském, aby nekraloval v Jerusalemě, a uložil pokutu zemi, sto hřiven stříbra a hřivnu zlata. [34] Ustanoviv pak za krále Eljakima, syna Josiášova, místo Josiáše, otce jeho, farao Nechao proměnil jméno jeho v Joakim. Joachaza však vzal a odvedl do Egypta, kdež i zemřel. [35] (To) stříbro a zlato dal Joakim faraonovi, když byl každého v zemi ocenil, aby sneseno bylo, jak farao rozkázal; od každého z lidu venkov-

---

V. [28]. 2. Par 35, 26. n. – Zdá se, že byla Palestina za Josiáše stižena vpádem *Skytů,* kteří podle Herodota (I, 105.) vyplenili chrám *Astartin v Askalonu* a pronikli prý až do Egypta. *Betšeán* (Jos 17, 11.) nazván na památku toho *„Skytopolis".* Původně seděli Skytové na jižní Rusi.

V. [29]. *Nechá* panoval 610–595. Assyrie byla tehdy velmi sevřena Medy. Necho použil té příležitosti, by rozšířil hranice říše egyptské, jako bývalo za starých slavných dob (Tutmose III.), až po Eufrat. Táhl Palestinou podél moře, jak obyčejně. – Z pobřeží odbočovala cesta severovýchodně dnešním *údolím 'Ara* (Jos 17, 9.), šla přes *Karmel* a ústila nedaleko *Megidda* (Jos 17,11.) do veliké roviny *esdrelonské.* Josiáš obsadil hory jihozápadně Megidda, by zabránil faraonovi vstup do úrodné nížiny. – Ježto byl Josiáš *zabit „hned jak se s ním utkal",* možno míti za to, že bitva dlouho netrvala, že vojsko judské, ztrativši nejvyššího velitele, dalo se na ústup. Necho maje na zřeteli hlavní cíl své výpravy, táhnouti dále na sever, Judovců dále již nepronásledoval. Bylo to roku 608 před Kristem (na jaře). – Srv. 2. Par 35, 23.

V. [31]. *Joachaz* jmenoval se před nástupem na trůn *Šallum* (Jer 22, 10. nn.: 1. Par 3, 15.). *„tři měsíce"* letní roku 608.

V. [34]. Necho mění jméno *Eljakimovo* na znamení, že jest jeho *pánem,* nový král pak že všecek na něm závisí. Srv. 3. Král 8, 16.

ského žádal podle zámožnosti jeho stříbro i zlato, aby je dal faraonovi Nechaovi.
[36] Ve dvaceti pěti letech byl Joakim, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Zebida, dcera Fadajášova z Rumy. [37] Činil, co je zlé v očích Hospodinových, podle všeho, co byli činili otcové jeho.

HLAVA 24. – [1] Za dnů jeho přitáhl Nabuchodonosor, král babylonský. Joakim byl poddaným jeho tři léta; avšak opět se pozdvihl proti němu. [2] I poslal Hospodin na něj lupičské tlupy Chaldejských, Syrských, Moabských a Ammonských; poslal je na Judu, aby ho zničili podle slova Hospodinova, které byl pronesl skrze služebníky své proroky. [3] Stalo se to pro slovo Hospodinovo proti Judovi, ježto chtěl jej zavrci od sebe pro veškeré hříchy Manassovy, které byl učinil, [4] a pro krev nevinnou, kterou byl vylil, že naplnil Jerusalem (tou) krví nevinných; pro tu věc nechtěl se Hospodin slitovati.
[5] Ostatní věci Joakimovy, vše, co učinil, zapsáno je v Letopisech králů judských. Když pak usnul Joakim s otci svými, [6] stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.
[7] Král egyptský již nevytáhl ze země své, ježto zabral král babylonský od Potoka egyptského až k řece Eufratu vše, co bylo krále egyptského.
[8] V osmnácti letech byl Joachin, když počal kralovati, a tři měsíce kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Nohesta, dcera Elnatanova z Jerusalema. [9] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, vše tak, jak byl činil otec jeho. [10] Toho času přitáhli služebníci Nabuchodonosora, krále babylonského, k Jerusalemu, i bylo město obleženo. [11] Přitáhl pak (i) Nabuchodonosor, král babylonský, k městu, když ho služebníci jeho dobývali. [12] Tu vyšel Joachin, král judský, ke králi babylonskému, on i matka jeho, služebníci jeho, knížata jeho a komorníci jeho: i zajal ho král babylonský léta osmého kralování svého. – [13] Vynesl pak tam odtud všecky poklady domu Hospodinova i poklady domu královského, a vzal nářadí zlaté, jež byl dal nadělati Šalomoun, král israelský, v chrámě Hospodinově, podle rozkazu Hospodinova. [14] A odvedl veškeré obyvatelstvo jerusalemské, všecka

---

V. [36]. n. *První rok* jeho vlády byl *609/608,* a poslední rok, *jedenáctý, 599/598* před Kristem.

Hl. 24. V. [1]. *„Za dnů jeho",* t. j. r. 605 po bitvě u *Karkemiše* (= dnes Džerábis na Eufratu). Počítáme-li roky vlády Joakimovy podle předdatujícího způsobu judského, byl to *„čtvrtý"* rok vlády Joakimovy (Jer 46, 2.); počítáme-li podle podatujícího způsobu assyrského, který začíná počítati roky vladařské teprve počátkem příštího roku občanského, byl to *„třetí"* rok vlády Joakimovy (Dn 1, 1.). Když totiž *Nabopolasar* (babylonsky *Nabu-aplam-uccur)* se dověděl, že Necho táhne k Eufratu, vypravil proti němu vojsko a svěřil je svému synu *Nebukadnezarovi.* Ten poraziv faraona pronásledoval jej i jeho spojence, mezi kterými byl také *Joakim.* Oblehl *Jerusalem* (Dn 1, 1.), dal Joakima spoutati, aby byl odveden do Babylona (2. Par 36, 6.). Udělil mu však potom milost a spokojil se toliko s několika *vznešenými rukojmími a* s *částí chrámového nářadí.* K té povolnosti pohnula Nebukadnezara zpráva, že zemřel otec. Odevzdav zajatce ze Syrie, Fenicie a Judska, jakož i těžkooděnce a zavazadla svým velitelům, rozkázal jim, aby táhli obvyklou cestou zpět domů. Sám však odebral se nejkratší cestou *pouští* do Babylonu, by si zajistil tam otcovský trůn. – *„tři léta",* která byl Nebukadnezarovi poddán, jsou *605–602.*

V. [2]. K *„slovu Hospodinovu"* srv. Jer 16, 16; 25, 8. nn.

K v. 4. srv. 21, 16. – Podobně činil také *Joakim.* Srv. Jer 22, 17; 26, 23.

V. [5]. n. O způsobu smrti *Joakimovy* viz Jer 22, 18 n.; 36, 30

V. [7]. patří k v. 1. Tehdy, roku 605, po bitvě u *Karkemiše,* zabral Nebukadnezar Syrii a Palestinu.

V. [8]. *Joachin* nastoupil před podzimem roku 598; byl to *jedenáctý* rok *Joakimův*

V. [10]. n. *„toho času"* = r. *598.* – Srv. Jer 39, 13.

V. [12]. Král *Jechonjáš* odveden do zajetí na podzim, po novém roce judském roku *598,* tedy před nisanem (jarem) roku 597.

V. [13]. Část nářadí odnesena již r. 605 (Dn 1, 2.), a roku 587 měli Chaldové zase co vzíti a nésti do Babylonu (níže 25, 15.).

knížata i všecky muže schopné boje, deset tisíců, do zajetí; též všecky řemeslníky i kovodělníky; nikoho nezanechal, kromě chudých venkovanů. [15] Také Joachina zavedl do Babylona, matku královu, ženy královy, komorníky jeho, i soudce země odvedl do zajetí z Jerusalema do Babylona; [16] všech statných mužů sedm tisíc, řemeslníkův a kovodělníků tisíc, vesměs muže silné a schopné boje – král babylonský odvedl je do zajetí do Babylona. [17] Ustanovil pak Mattanjáše, stýce jeho, místo něho, a přezval ho Sedekjáš.

Sedekjáš, pád Jerusalema, zajetí babylonské. (24, 18.–25., 26.)

[18] Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovati, a jedenácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Amital, dcera Jeremjášova z Lobny. [19] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, všecko tak. jak byl činil Joakim. [20] Nebo (proto, že) se hněval Hospodin na Jerusalem a na Judu, (stalo se, že) až i zavrhl je od sebe. Sedekjáš odpadl od krále babylonského.

HLAVA 25. – [1] I přitáhl léta devátého kralování jeho měsíce desátého, desátého dne (toho) měsíce, Nabuchodonosor, král babylonský, on i všecko vojsko jeho k Jerusalemu, obklíčil jej, a vystavěli kolem něho náspy. [2] Tak zavřeno a obléháno bylo město až do jedenáctého roku krále Sedekjáše. [3] Když devátého dne měsíce (čtvrtého) rozmohl se hlad ve městě, že neměl co jísti lid venkovský, [4] a když učiněn byl průlom do města, všecko mužstvo bojovníkův uteklo noci té cestou brány, která je mezi dvěma zdmi nad zahradou královskou. Chaldští však měli obklíčeno vůkol město. Když tedy utekl lid a Sedekjáš cestou, která vede k rovinám pustiny. [5] hnalo se vojsko chaldské za králem, a postihli ho na rovině Jerišské; zatím všichni bojovníci, kteří byli s ním, rozprchli se. opustivše ho. [6] Tak javše krále přivedli ho ke králi babylonskému do Rebly, a ten vyřkl nad ním soud: [7] syny Sedekjášovy dal pobíti před ním, jemu pak oči vyloupati, svázati jej řetězy a přivésti do Babylona.

[8] Měsíce pátého, sedmý den měsíce – bylo to roku devatenáctého krále babylonského

---

V. [17]. Mattanjáš byl *syn Josjášův* a mladší *bratr Joakimův.* 1. Par 3, 15.

V. [18]. 24, 18.–25, 11. pojato do Jer 52, 1.–27; 39, 1.–10. (= 25, 1. až 12.). První rok vlády Sedekjášovy dle judského způsobu počítání roků vladařských byl rok od podzima 598 do podzima 597.

K v. 19. srv. Ez hll. 8.–11; 19, 5. nn,; Jer 37, 2. nn. 38, 5. 19.

Hl. 25. V. [1]. *„Devátý rok"* kralování Sedekjášova byl rok od podzima 590 do podzima 589.

V. [2]. *„jedenáctý rok"* Sedekjášův byl od *podzima* 588 *do podzima* r. 587 před Kristem.

V. [3]. n. Toho dne pokusil se král o útěk z města. – Bylo to v našem *červenci.* Byl tedy obléhán Jerusalem půltřetího roku (30 měsíců). Sedekjášovi nedostalo se pomoci od Psammeticha II., který zemřel roku 589, kdy byl již Jerusalem obklíčen. Teprve *Hofra'* (Aperies), nástupce Psammetichův, vytáhl proti Nebukadnezarovi ještě téhož roku 58g. Chaldové byli ke konci toho roku přinuceni přerušiti dobývací práce (Jer 37, 5. nn.), brzy však, hned na počátku roku 588, se vrátili a dobývali města dále. Všecky pokusy Hofrovy toho roku činěné selhaly (Ez 29, 1. nn.; 30, 20. nn.; 31, 1. nn.). Hlad ve městě potvrzuje také Jer. 37, 20. K tomu, jak obyčejně, přidružily se nakažlivé *nemoci.* Jer 38, 2. g. – *„rovina pustiny"* =Araba, kotlina jordánská.

Král chtěl tudy prchnouti do Zajordání k *Ammonům* nebo *Moabům,* kteří byli také spojenci Egypta proti Babylonii. – Vojsko nepřátelské sluje velmi dobře *„Chaldy",* ježto král i důstojníci byli Chaldové. Příslušníkem jejich byl již *Merodach-Bala-dan.* Viz výše 20, 12. Co se tehdy nepodařilo *Merodach-Baladanovi* na delší dobu, podařilo se *Nebukadnezarovu otci Nabopolasarovi:* zmocnil se trůnu babylonského a založil tak *říši novobabylonskou* čili *„chaldskou",* která trvala od roku 625–539. Původně sídlili Chaldové na břehu Perského zálivu při ústí Eufratu, rozdrobeni jsouce na několik knížectví. Na jeviště dějin vystupují zejména od IX. století před Kristem.

V. [8]. *„devatenáctý rok"* Nabuchodonosorův je rok 587–586, počítaný dle způsobu judského (počátek vlády, neplný rok počítán za rok prvý). – *„pátý měsíc"* byl asi náš *srpen.*

– přitáhl Nabuzardan, velitel vojska, služebník krále babylonského, do Jerusalema, [9] zapálil dům Hospodinův, dům královský i domy jerusalemské, – všecky domy ohněm spálil – [10] a zdi kolem Jerusalema pobořilo všecko vojsko Chaldských, které bylo s (tím) velitelem vojska. [11] Ostatek lidu, který byl zůstal ve městě, sběhy, kteří byli utekli ke králi babylonskému, ostatní obecný lid odvedl Nabuzardan, velitel vojska; [12] něco však chudého lidu venkovského zanechal za vinaře a oráče. [13] Sloupy měděné, které byly v chrámě Hospodinově, kotle a moře měděné, které bylo v domě Hospodinově, ztloukli Chaldští, a přenesli všecku tu měď do Babylona. [14] Tak hrnce měděné, lopaty, vidlice, koflíky, mozdířky i všecko náčiní měděné, kterým bylo posluhováno, pobrali. [15] Rovněž i kadidelnice a misky, ať byly ze zlata nebo ze stříbra, pobral vůdce vojska. – [16] Tedy: sloupy dva, moře jedno, kotlů (deset), které byl dal udělati Šalomoun do chrámu Hospodinova; nebylo lze zvážiti měď všeho (toho) nářadí. [17] Osmnáct loket byla výška sloupu jednoho; a (měl) hlavici měděnou na sobě zvýši tří loket, mřežování, a jablka granátová na hlavici sloupu, všecko měděné; takovou ozdobu měl i druhý sloup. – [18] Velitel vojska vzal dále Sarajáše, kněze prvního, Sofonjáše, kněze druhého, a tři vrátné; [19] z města (vzal) komorníka jednoho, který byl ustanoven nad vojáky; pět mužů z těch, kteří stávali před králem, které nalezl ve městě; písaře velitele vojska, který vyšetřoval nováčky z venkovanův, a šedesát mulů z lidu obecného, kteří byli nalezeni ve městě. [20] Ty vzav Nabuzardan, velitel vojska, zavedl je ke králi babylonskému do Rebly. [21] Král babylonský dal je pobíti, dal je popraviti v Reble, v území Ematském. Tak odveden byl Juda ze země své.

[22] Lidu pak, který zůstal v Judsku, který byl zanechal Nabuchodonosor, král babylonský, postavil v čelo Godoljáše, syna Ahikama, syna Safanova. [23] Když to uslyšeli všichni vůdcové vojska, oni i mužstvo, které bylo s nimi, že (totiž) ustanovil král babylonský Godoljáše, přišli ke Godoljášovi do Masfy: Ismael, syn Natanjášův, Johanan, syn Kareův, Sarajáš, syn Tanehumetův, Netofan a Jesonjáš, Maachan, oni i druhové jejich. [24] I přisáhl Godoljáš jim i lidu jejich řka: „Nebojte se sloužiti Chaldským; zůstaňte v zemi, buďte poddáni králi babylonskému a dobře bude vám." [25] Avšak měsíce sedmého přišel Ismael, syn Natanjáše, syna Elisamova z potomstva královského, a deset mužů s ním, i zabili Godoljáše, – a tak zemřel – a také Judovce a Chaldské, kteří byl s ním v Masfě. [26] Tu povstav veškeren lid od malého až do velikého, i velitelé vojska, ušli do Egypta, bojíce se Chaldských.

ZÁVĚR. (25, 27.–30.)

Jechonjáš vyveden ze žaláře.

[27] Léta třicátého sedmého zajetí Joachina, krále judského, měsíce dvanáctého, dvacátého sedmého dne měsíce, Evilmerodach, král babylonský, toho roku, kdy počal kralovati, povýšil Joachina, krále judského, ze žaláře (ho pustiv). [28] Mluvil s ním dobrotivě, po-

V. [22].–[26]. vypravuje *podrobněji Jer* 40, 7. nn.

V. [24]. *Godoljáš* přísahou se zavázal, že bude šetřeno života jejich, jakož i všech uprchlíků, kteří se vrátí z Ammonska, Moabska i Edomska. Ano i zabraná města směli podržeti. Jer 40, 10.–12. Tak se jim zaručil jménem babylonského krále. Tak blahovolným byl Nebukadnezar, pohan, k poraženým!

V. [26]. Více o tom viz Jer 41, 10. nn. – Vv. 22.–26. této hlavy jest výtah z Jer 40, 7. nn.

V. [27]. *Evil-Merodach* nastoupil po svém otci Nebukadnezarovi roku 562 (kolem září). Od jeho nástupu až do 1. nisanu roku 561 byl *„počátek jeho království"* (říš šarruti). Rok ten byl spolu *třicátým sedmým rokem zajetí Joachinova* (598–561). – *„dvacátého sedmého měsíce dvanáctého"* byl asi konec našeho *března.*

V. [28]. n. S Joachinem byli v Babyloně jiní králové v zajetí. Mezi těmi dostalo se nyní Joachinovi prvního

stavil křeslo jeho nad křesla králů, kteří s ním byli v Babyloně, [29] změnil roucho jeho, které měl v žaláři, a jedl u něho vždycky, po všecky dny života svého. [30] Zaopatření ustanovil mu ustavičné, které mu také dáváno bylo od krále každý den, po všecky dny života jeho.

místa při dvorních slavnostech, hostinách atd.

V. [30]. Palác novobabylonských králů, ve kterém sídlil také Joachin nalezen při vykopávkách v pahorku, zvaném *Kasr* (= Zámek, Hrad), vysokém 20 m a zabírajícím 35 hektarů plochy. Palác byl původně vystavěn již od Nabopolasara. Když však byl při povodni podemlet, dal jej Nebukadnezar úplně strhnouti a na vysokém a rozsáhlém násypu vystavěti obrovské stavby, obklopené nádherným umělým parkem.

PRVNÍ A DRUHÁ KNIHA „PARALIPOMENON"

ČILI

„DOPLŇKŮ"

HEBREJSKY:
DIBRÉ HAJ-JÁMÍM (=LETOPISY).

Knihy Paral byly původně kniha jedna. Ve dvě rozdělena byla nejprve v překladu řeckém.

Řecký název „Paralipomenon" dán byl knize alexandrijskými překladateli se zřetelem na knihy Král. Shledáno, že některé věci, které nepodány v knihách Král, (které jsou v nich „mlčením pominuty" = „vynechány" = „paralipomena"), podány jaksi dodatečně v Par. Podle toho „Paralipomena" jsou jakési „doplňky" či „dodatky" Král. Název ten není nejlepší, ježto skladatel Par měl jiný účel nežli „doplňovati" Král. [1]) *(Viz níže.)*

Lépe nazývány jsou „Kronikou" či „Letopisy" (národa israelského). [2])

Vznik a účel knih Par úzce souvisí se stavem židovských vyhnanců, kteří se vrátili ze zajetí babylonského, zřídili si na rozvalinách Jerusalema a bývalé jižní říše novou obec náboženskou i politickou, a postavili si „druhý" chrám. Skladatel Par chtěl přiměti novou obec židovskou, by svědomitě šetřila smlouvy, kterou byl Jahve s otci jejími na Sinaji učinil, zejména pak by rádi přinášeli oběti, které vyžadovala bohoslužba, podle předepsaného řádu v Jerusalemě konaná. Tu smlouvu zachovávati jsou Židé povinni, ježto jsou potomci těch, [3]) *kteří se za sebe a za budoucí po kolení slavně Bohu zavázali, že jí věrně dbáti budou. Jako zdědili po otcích povinnosti, tak se jim dostalo také práva doufati, že Jahve sliby dané otcům a dosud nesplněné splní jim. Žíti věrně podle zákona dlužno i proto, že dějiny národa israelského podávají tolik dokladů o věrnosti Hospodinově, odměňující ty, kteří mají zákony jeho na zřeteli, avšak trestající a právě nedávno (zajetím) potrestavší ty, kdo jimi pohrdali. S tohoto hlediska volí skladatel Par látku.*

Za spisovatele Par bývá se židovským podáním pokládán obyčejně Esdráš. (Možno však, že byla kniha Par složena nedlouho po Esdrášovi neznámým skladatelem [knězem nebo levitou], který zpracoval také paměti Esdrášovy a Nehemjášovy v dnešní kanonické knihy Esdr.) S tou dobou souhlasí také povaha jazyka hebrejského (mladší tvar), kterým Par původně napsány.

Skladatel Par přešel sice mlčením leccos, co by zastínilo krále, které chválí. Učinil tak proto, že nechtěl býti dějepiscem, jak si jej představuje XX. století po Kristu, ale vytkl si zvláštní účel, o kterém výše. Křivdil by mu však, kdo by tvrdil, že chtěl ty události zatajiti, zahladiti z lidské paměti! Vždyť byly napsány v pramenech, ze kterých látku vybíral.

Jak svědomitě a přesně vypisoval skladatel z pramenů, dokazuje souhlas úryvků společných s knihami Král. Zdánlivé rozpory mezi nimi (zejména v číslicích) mizí správným výkladem. S touže pečlivostí vypisoval zajisté z pramenů jiných, jež nás pohříchu nedošly (a které byly snad starší nežli kanonické knihy Král).

Že skladatel Par nedoplňoval mezery výmysly, obrazotvorností,

o tom svědčí zejména suché rodokmeny zlomkovité a neúplné.

I novější rozumářská nadkritika uznává, že starší její směry zašly příliš daleko v útocích na hodnověrnost Par. Jako potvrzují nejnovější objevy památek starého Vý-

---

[1]) Skladatel Par netoliko „doplňoval", ale také „zkracoval", „zpracoval" a „rozšířil" některé úryvky knih Král, ano i „vynechával".

[2]) Od prvopočátků jeho bytí až po doby Esdrášovy a Nehemjášovy. Možno proto skladatele Par nazývati „kronikářem" nebo „letopiscem" (posvátným, inspirovaným).

[3]) Aby patrno bylo, že vyhnanci ze zajetí se vrátivší jsou dědici povinností, ale také slibů daných Israeli a Judstvu, proto podáno tolik rodokmenů, které to dědictví mravní dokazují (hll. 1. – 9.).

chodu hodnověrnost Král (výše str. 174. n.), tak ověřují též údaje Par. (Z měst, která dal Roboam podle 2. Par 11, 5.–10. opraviti, jmenována v seznamu Sesakově (Jos 12, 24.) také Ajulon (= Ajalon), Adulam (= Odollam), Sauké (– Socho) a jj. – Zejména zpráva 2. Par 33, 9.–13. o tom, že Manasse byl odveden do zajetí do Babylona, skvěle, obstála ve světle nápisů assyrských.)

PRVNÍ KNIHA PARALIPOMENON.

Od Adama do Abrahama. (1, 1.–1, 27.)

HLAVA. 1. – [1] Adam, Set, Enos, [2] Kainan, Malaleel, Jared, [3] Henoch, Matusale, Lamech, [4] Noe: Sem, Cham a Jafet.

[5] Synové Jafetovi: Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoch, Tiras.

[6] Synové Gomerovi: Askenez, Rifat a Togorma.

[7] Synové Javanovi: Elisa a Tarsis, Ret a Dodan.

[8] Synové Chamovi: Chus, Mesraim, Fut a Kanaan.

[9] Synové Chusovi: Saba, Hevila, Sabata, Regma a Sabatacha. Synové Regmovi: Saba a Dadan.

[10] Chus také zplodil Nemroda; ten počal ukazovati, že jest rekem v zemi.

[11] Mesraim zplodil Ludy, Anamy, Laaby a Neftuy, [12] jakož i Fetrusy a Kasluy – odtud vyšli Filišťané – a Kaftory.

[13] Kanaan pak zplodil svého prvorozence Sidona, Heta, [14] Jebusa, Amorrha, Gergesa, [15] Heva, Araka, Sina, [16] Arada, Samara a Hamala.

[17] Synové Semovi: Elam, Assur, Arfaxad, Lud, Aram (. . .) Hus, Hul, Geter a Mosoch.

[18] Arfaxad pak zplodil Sale, a ten zplodil Hebera.

[19] Heberovi narodili se dva synové: jméno jednoho Faleg – protože za dnů jeho rozdělena byla země – a jméno jeho bratra Jektan.

[20] Jektan pak zplodil Elmodada, Salefa, Asarmota, Jare, [21] jakož i Adorama, Huzala, Deklu, [22] Hebala, Abimaela, Sabu, [23] Ofira, Hevilu a Jobaba; ti všichni jsou synové Jektanovi.

[24] Sem, Arfaxad, Sale, [25] Heber, Faleg, Ragau, [26] Serug, Nachor, Tare, [27] Abram, to jest Abraham.

Od Abrahama do Jakoba, (1, 28.–2, 2.)

Synové Abrahamovi (1, 28. 29a.). Synové Ismaelovi (1, 29b.–31.). Synové Keturini (1, 32. n.). Synové Isákovi (1, 34.). Synové Esauovi (1, 35.–42.); Edomští králové (1, 43.–50.). Edomští vévodové (1, 51.–54.). Synové Jakobovi (2, 1. n.).

[28] Synové Abrahamovi: Isák a Ismael. [29] Rody jejich jsou tyto: Prvorozený Ismaelův Nabajot, Kedar, Adbeel, Mabsam, [30] Masma,

Duma, Massa, Hadad, Terna, [31] Jetur, Nafis; Kedma; ti jsou synové Ismaelovi.

[32] Synové Ketury, ženiny Abrahamovy, které porodila: Zamram, Jeksan. Madan, Madian, Jesbok a Sue.

Synové Jeksanovi: Saba a Dadan.

Synové Dadanovi: Assuřané, Latusané a Laomané.

[33] Synové Madianovi: Efa, Efer, Henoch, Abida a Eldaa. Ti všichni jsou synové Keturini.

Hl. 1. K v. [1].–[4]. viz Gn 5, 3.–31.
K v. [5].–[7]. srv. Gn 10, 2.–4.
V. [8].–[10]. srv. s Gn 10, 6.–8.
V. [11].–[16]. srv. s Gn 10, 13.–18a.
V. [17].–[23]. = Gn 10, 22.–29.
V. [29]b.–[31]. = Gn 25, 13b.–16a. – V. 32. n. = Gn, 25, 1.–4.

[34] Abraham zplodil Isáka, jehožto synové byli Esau a Israel.
[35] Synové Esauovi: Elifaz, Rahuel, Jehus, Ihelom a Kore.
[36] Synové Elifazovi: Teman, Omar, Sefi, Gatan, Kenez, Tamna, Amalek.
[37] Synové Rahuelovi: Nahat, Zara, Samma, Meza.
[38] Synové Seirovi: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
[39] Synové Lotanovi: Hori, Homam. Sestra Lotanova byla Tamna.
[40] Synové Sobalovi: Alian, Manahat, Ebal, Sefi a Onam. Synové Sebeonovi: Aja a Ana.
Synové Anovi: Dison.
[41] Synové Disonovi: Hamram, Eseban, Jetran a Charan.
[42] Synové Eserovi: Balaan, Zavan a Jakan. Synové Disanovi: Hus a Aran.
[43] Králové, kteří kralovali v Edomsku, prve než byl který král nad syny Israelovými, jsou tito:
Bale, syn Beorův; město jeho slulo Denaba.
[44] Když Bale zemřel, kraloval místo něho Jobab, syn Zareův z Bosry.
[45] Po smrti Jobabově stal se králem místo něho Husam z Temanska.
[46] Když i Husam zemřel, panoval místo něho Adad, syn Badadův, který porazil Madiany v Moabsku; jeho sídlo slulo Avit.
[47] Po smrti Adadově postoupil na jeho místo Semla z Masreky.
[48] Když umřel i Semla, stal se místo něho králem Saul z Rohobotu, který jest nad Řekou.
[49] Když i Saul umřel, kraloval místo něho Balanan, syn Achoborův.
[50] Když i ten umřel, nastoupil na jeho místo Adad; sídlo jeho slulo Fau; a manželka jeho se jmenovala Meetabel, dcera Matredy, dcery Mezaabovy.
[51] Po smrti Adadově počali býti v Edomsku místo králů knížata: kníže Tamna, kníže Alva, kníže Jetet, [52] kníže Oolibama, kníže Ela, kníže Finon, [53] kníže Kenez, kníže Teman, kníže Mabsar, [54] kníže Magdiel, kníže Hiram; ta byla knížata edomská.

HLAVA 2. – [1] Synové Israelovi: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, [2] Dan, Josef, Benjamin, Neftali, Gad a Aser.

1. Rodokmen Judův. (2, 3.–4, 23.)

[3] Synové Judovi: Her, Onan a Sela; ti tři narodili se mu ze Sueovy dcery, Kanaanky. – Her, prvorozenec Judův, byl zlý před Hospodinem; proto ho zabil. – [4] Tamar pak, snacha jeho, porodila mu Faresa a Zaru. Bylo tedy všech synů Judových pět.
[5] Synové Faresovi: Hesron a Hamul.
[6] Synové Zarovi: Zamri, Etan, Eman, jakož i Chalchal a Dara, úhrnem pět (...).

V. [34]. srv. s Gn 25, 19, – Místo *„Jakob"* uvedeno tu jméno *„Israel"*, od něhož Hebreové odvozovali své nejčestnější jméno *„Synové Israelovi"*.
V. [35]. srv. s Gn 36, 10. 14
V. [36]. = Gn 36, 11. n.
V. [37]. = Gn 36, 13a.
K v. [38].–[42]. srv. Gn 36, 20.–28.
V. [43].–[50]. = Gn 36, 31.–39.
K v. [51].–[54]. srv. Gn 36. 40.–43.
Hl. 2. V. [1].–[2]. srv. s Gn 35, 23.–26.
V. [3]. n. stručně opakuje, co vypravováno Gn 38.
V. [5]. srv. s Gn 46, 12; Nm 26, 21.

[7] Synové Charmiovi: Achar, který zarmoutil Israele, ježto zhřešil krádeží věcí kla-
tých.
[8] Synové Etanovi: Azarjáš.
[9] Synové Hesronovi, kteří se mu narodili: Jerameel, Ram a Kalubi.
[10] Ram pak zplodil Aminadaba, Aminadab zplodil Nahassona, knížete Judovců, [11]
Nahasson zplodil Salmu, z něhož pošel Booz, [12] Booz zplodil Obeda, a ten zplodil
Isaje. [13] Isaj pak zplodil prvorozence Eliaba, druhého Abinadaba, třetího Simmu, [14]
čtvrtého Natanaela, pátého Raddaje, [15] šestého Asoma, sedmého Davida. [16] Jejich
sestry byly: Sarvia a Ábigail.
Synové Sarviini: Abisaj, Joab a Asael, tři.
[17] Abigail pak porodila Amasu, jehož otec byl Jeter, Ismaelovec.
[18] Kaleb, syn Hesronův, pojal manželku jménem Azubu a z té zplodil Jeriotu a tito
jsou její synové: Jaser, Sobab a Ardon.
[19] Když Azuba zemřela, pojal Kaleb za manželku Efratu, která mu porodila Hura. [20]
Hur pak zplodil Uriho, a Uri zplodil Bezeleela.
[21] Poté vešel Hesron k dceři Machira, otce Galaadova a pojal ji za manželku, když
byl v šedesáti letech; ta mu porodila Seguba. [22] Segub zplodil Jaira, a (ten) měl dvacet
tři města v Galaadsku.
[23] I zabral Gessur a Aram města Jairova, jakož i Kanat s příslušnými vesnicemi, še-
desát osad.
Ti všichni jsou synové Machira, otce Galaadova.
[24] Když Hesron umřel, všel Kaleb k Efratě.
Hesron měl také manželku Abiu, která mu porodila Ashura, otce Tekuy.
[25] Jerameelovi, prvorozenci Hesronovu narodili se synové: Ram, jeho prvorozený,
Buna, Aram, Asom a Achjáš. [26] Jerameel pojal také druhou manželku, jménem Ataru,
která byla matkou Onamovou.
[27] Synové Rama, prvorozence Jerameelova, byli: Moos, Jamin a Achar.
[28] Onam pak měl syny: Semeje a Jadu. Synové Semejovi: Nadab a Abisur.
[29] Jméno manželky Abisurovy bylo Abihail, která mu porodila Ahobbana a Molida.
[30] Synové Nadabovi byli Saled a Apfaim. Saled umřel bez dětí.
[31] Syn Apfaimův byl Jesi; tento Jesi zplodil Sesana, Sesan pak zplodil Oholaji.
[32] Synové Jady, bratra Semejova: Jeter a Jonatan. Také Jeter umřel bez dětí.
[33] Jonatan pak zplodil Faleta a Zizu.
Ti byli synové Jerameelovi.
[34] Sesan neměl synů, ale dcery, jakož i nevolníka egyptského, jménem Jeraa. [35] I dal
mu svou dceru za manželku a ta mu porodila Eteje. [36] Etej pak zplodil Natana, Natan
zplodil Zabada, [37] Zabad zplodil Oflala, Oflal zplodil Obeda, [38] Obed zplodil Jehua,
Jehu zplodil Azarjáše, [39] Azarjáš zplodil Hellesa, Helles zplodil Elasu, [40] Elasa zplodil
Sisamoje, Sisamoj zplodil Selluma, [41] Sellum zplodil Ikamjáše, Ikamjáš pak zplodil
Elisamu.
[42] Synové Kaleba, bratra Jerameelova: Mesa, jeho prvorozenec, který jest otcem Zi-

K v. [13].–[15]. viz 1. Sam 16, 6. nn.; 17, 12.; 2, Sam 21, 21. K v. [16]. n. srv. 1. Sam 26, 6; 2. Sam 2, 18; 8, 16: 17, 25; 19, 14; 20, 10.

V. [24]. přelož.: *„Když Hesron umřel, vešel Kaleb k Efratě – ta byla manželkou Hesrona, otce jeho, – i porodila mu Ashura . . ."*

V. [42]. nn. Místo *„synové Maresy, otce Hebrona"* čti: „a *syn jeho Maresa, otec Hebronův".*

fa a synové Maresy, otce Hebrona. [43] Synové Hebronovi: Kore, Tafua, Rekem a Samma. [44] Samma zplodil Rahama, otce Jerkaama, a Rekem zplodil Sammaje. [45] Syn Sammajův Maon, a Maon byl otec Betsura.

[46] Efa, ženina Kalebova, porodila Harana, Mosu a Gezeza. Haran pak zplodil Gezeza.

[47] Synové. Jahaddajovi: Regom, Joatan, Gesan, Falet, Efa a Saaf.

[48] Ženina Kalebova Maacha porodila Sabera a Taranu.

[49] Saaf, otec Madmeny, zplodil Sue, otce Machbeny a (N), otce Gabay.

A dcera Kalebova byla Achsa.

[50] Ti byli synové Kalebovi.

Synové Hura, prvorozenoe Efratina: Sobal, otec Karjatjarimu; [51] Salma, otec Betlema; Harif, otec Betgadera.

[52] Synové Sobala, otce Karjatjarimu, byli: Haroe, půl Menuchotu; [53] rody karjatjarimské: Jetrejští, Afutejští, Sematejští a Maserejští. Z těch pocházejí Saraajští a Estaolští.

[54] Synové Salmovi: Betlem, Netofané, Atarot-Bet-Joab, druhá polovice Menuchotu, (hledící k). Saraj, [55] jakož i rody písařů přebývajících v Jabesu: Tiratijští, Simatijští a Suchatijští. Ti jsou Kinejští, kteří pocházejí z Chammata, otce domu Rechabova.

HLAVA 3. – [1] David pak měl tyto syny, kteří se mu narodili v Hebroně: prvorozeného Amnona z Achinoamy Jezrahelky, druhého Daniela z Abigaily Karmelky, [2] třetího Absaloma, syna Maachy, dcery Tolmaje krále gessurského, čtvrtého Adonjáše, syna Aggitina, [3] pátého Safatjáše z Abitaly, šestého Jetrahama z manželky své Egly. [4] Tedy šest se mu jich narodilo v Hebronu, kde kraloval sedm let a šest měsíců.

Třicet tři léta pak kraloval v Jerusalemě. [5] V Jerusalemě narodili se mu synové: Simmaa, Sobab, Natan a Šalomoun, čtyři z Betsaby, dcery Ammielovy: [6] dále Jebaar, Elisama, [7] Elifalet, Noge, Nefeg, Jafia, [8] Elisama. Eljada, Elifelet, (úhrnem) devět.

[9] Všichni ti jsou synové Davidovi kromě synů ženin. A měli sestru Tamaru.

[10] Syn pak Šalomounův byl Roboam, jehožto syn Abjáš zplodil Asu, z něhož narodil se Josafat, [11] otec Joramův; tento Joram zplodil Ochoziáše, z něhož pochází Joas; [12] syn tohoto, Amasjáš zplodil Azarjáše. Azarjášův pak syn Joatan [13] zplodil Achaza, otce Ezechjáše, z něhož narodil se Manasse. [14] A Manasse zplodil Amona, otce Josjášova. [15] Synové Josjášovi byli: prvorozený Johanan, druhý Joakim, třetí Sedekjáš, čtvrtý Sellum. [16] Z Joakima narodil se Jechonjáš a Sedekjáš.

[17] Synové Jechonjášovi byli: Asir, Salatiel, [18] Melchiram, Fadajáš, Senneser, Jekemjáš, Sama a Nadabjáš.

[19] Z Fadajáše pošel Zorobabel a Semej.

Zorobabel zplodil Mosollama, Hananjáše, Salomitu, jejich sestru, [20] jakož i Hasabaha, Ohola, Barachjáše, Hasadjáše, Josabheseda, (těch) pět.

[21] Syn Hananjášův byl Faltiáš, otec Jesejáše, jehožto syn byl Rafajáš; syn tohoto byl Arnan, z něhož narodil se Obdiáš, jehož syn byl Sechenjáš.

V. [43]. Místo *„Synové Hebronovi"* čti: *„Synové Maresy, otce Hebronova".*

Hl. 3. V. [1].–[4]a. srv. s 2. Sam 3, 2.–5. – K v. 5.–8. srv. níže 14, 4.– 7; 2. Sam 5, 14.–16.

K v. [9]. srv. 2. Sam 5, 13; 13, 1. nn.

V. [17]. Místo *„Asir"* čti: *„zajatého".* Skladatel chce tu podati jména synů Jechonjášových, kteří se narodili, když byl Jechonjáš odveden do zajetí. (Srv. Mt 1, 12.) Tomu-li tak, pochopitelno, že Sedekjáš, syn Jechonjášův, který se narodil *před zajetím,* jmenován již výše ve v. 16.

[22] Syn Sechenjášův byl Semejáš; synové tohoto byli Hattus a Jegaal, Baria, Naarjáš a Safat, šest.
[23] Synové Naarjášovi byli: Eljoenaj, Ezechjáš a Ezrikam, tři.
[24] Synové Eljoenajovi: Odujáš, Eliasub, Felejáš, Akkub, Johanan, Dalajáš a Anani, sedm.

HLAVA 4. – [1] Synové Judovi: Fares, Hesron, Charmi, Hur a Sobal.
[2] Rajáš, syn Sobalův, zplodil Jahata, z něhož narodil se Ahumaj a Laad.
To jsou rody Saraanů.
[3] A toto je rod Etamův: Jezrahel, Jesema a Jedebos. A jméno sestry jejich Asalelfuni.
[4] Fanuel byl otec Gedora a Ezer otec Hosy. To jsou synové Hura, prvorozeného Efratina, otce Betlema.
[5] Assur, otec Tekuy, měl dvě manželky, Halau a Naaru. [6] Naaramu porodila Oozama, Hefera, Temanovce a Ahastarovce; to jsou synové Naařini.
[7] Synové Halaini: Seret, Isaar, Etnan (a Kos). [8] Kos pak zplodil Anoba, Sobobu a rod Aharehela, syna Arumova. (. . .) [9] Byl pak Jabes slavnější nežli jeho bratři. – Matka jeho pojmenovala ho Jabes řkouc: „Porodila jsem ho s bolestí." [10] Jabes vzýval Boha Israelova řka: „Požehnáš-li mi, rozšíříš-li meze mé, bude-li ruka tvá se mnou, a učiníš-li, bych neštěstím nebyl utištěn: (. . .)" I učinil Bůh, zač prosil.
[11] Kaleb, Suaův bratr, zplodil Mahira, který byl otec Estona. [12] Eston pak zplodil Betrafu, Fessea a Tehinnu, otce města Naas; to jsou muži z Rechy.
[13] Synové Kenezovi: Otoniel a Sarajáš.
Synové pak Otonielovi byli: Hatat a Maonatovec.
[14] Maonatovec zplodil Ofru, Sarajáš pak zplodil Joaba, otce Údolí řemeslníků; byliť tam řemeslníci.
[15] Synové Kaleba, syna Jefonova byli: Hir, Ela a Naham. Synové pak Ely: (. . . a) Kenez.
[16] A synové Jaleleelovi: Zif a Zifa, Tiria a Asrael.
[17] Synové pak Ezry: Jeter, Mered, Efer a Jalon; a zplodil Mariama, Sammaje, a Jesbu, otce Estama. [18] A manželka jeho Judovka porodila Jareda, otce Gedora, Hebera, otce Sochoa, a Ikutiela, otce Zanoe.
Ti jsou synové Betie, dcery faraonovy, kterou pojal Mered.
[19] A synové manželky Odaje, sestry Nahamovy, otce Keily, byli: Garmi a Estamo, který byl z Maachy.
[20] Synové Simonovi: Amnon, Rinna syn Hananův a Tilon. Synové Jesiovi: Zohet a Benzohet.
[21] Synové Sely, syna Judova: Her, otec Lechy, Laada, otec Maresy, jakož i rody dělajících kment v Bet-Ašbea, [22] dále Joakim, muži z Kozeby, Joas, a Saraf, kteří byli knížaty v Moabsku a kteří se vrátili do Lahemu. Ale to jsou staré události. [23] Ti jsou

---

Hl. 4. V. [3]. n. *O Etamu* viz Jos 15, 59. pozn.; 2. Par 11, 6. – *O Jezrahelu.* viz Jos 15, 56; 1. Sam 25, 43. – O *Gedoru.* viz Jos 15, 58; 1. Par 12, 7. (8.).
V. [10]. Ve přísaze schází závětí: *„budu ti obětovati"* nebo něco podobného.
V. [16]. *O Zifu* viz Jos 15, 24. – *„Zifa"* je nejspíše druhopis (chybný) předešlého *„Zif".*
V. [17]. n. *O Estamu* viz Jos 15, 50; 21, 14. – *Gedor = Gedera* Jos 15, 36. – *Socho* buď Jos 15, 48. nebo tamže v. 35. – *Zanoe* tamže buď v. 56. nebo 34.
V. [23]. *Štěpnice = Neta'ím.* – *Ohrady = Gedérá.* – Byli tedy zaměstnáni v královských hrnčírnách.

hrnčíři přebývající ve Štěpnicích a v Ohradách; u krále, v jeho dílnách, tam bydleli.

2. Rodokmen Simeonův. (4, 24.–43.)

[24] Synové Simeonovi: Namuel, Jamin, Jarib, Zara, Saul; [25] Sellum, syn jeho, Mapsam, syn jeho, Masma, syn jeho. [26] Synové Masmovi: Hamuel, syn jeho, Zachur, syn jeho, Semej, syn jeho. [27] Semejových synů bylo šestnáct a dcer šest; avšak jeho bratří neměli mnoho synů, nemohl tedy všecek (ten) kmen rovnati se počtem Judovcům.

[28] Sídlili v Bersabě, v Moladě, v Hasarsuhalu, [29] v Bale, v Asomu, v Toladě, [30] v Batuelu, v Hormě, v Sikelegu, [31] v Betmarchabotě, v Hasarsusimu, v Betberaji a v Saarimu. Ta byla jejich města až do krále Davida [32] s příslušnými vesnicemi. (Dále) Etam, Aen, Remmon, Tochen a Asan, pět měst [33] se všemi příslušnými vesnicemi kolem těch měst až do Baalu. To jest bydliště jejich.

A seznam jejich: (Lehem), [34] Mosobab, Jemlech, Josa, syn Araasjášův, [35] Joel, Jehu, syn Josabjáše, syna Sarajáše, syna Asielova; [36] Eljoenaj, Jakoba, Isuhajáš, Asajáš, Adiel, Ismiel, Banajáš, [37] a Ziza, syn Sefeje, syna Allona, syna Idajáše, syna Semri, syna Samajášova. [38] Tito jsou jmenované hlavy svých rodů a ve svých příbuzenstvech velmi se rozmnožili. [39] I vyšli a přišli do Gadoru až k východu údolí, by hledali pastev stádům svým; [40] nalezli také pastvy hojné, velmi dobré, a zemi velmi širokou, pokojnou a plodnou, ve které prve sídlili Chamovci. [41] Ti tedy, které jsme výše zejména vypsali, přišli ve dnech Ezechjáše, krále judského, potloukli stany jejich i obyvatele, kteří se tam nalézali, vyhladili je až do dneška a usadili se místo nich, nebo nalezli tu přehojné pastvy. [42] Ze synů Simeonových odešlo také na hory Seirské pět set mužů majících v čele Faltiáše, Naarjáše, Rafajáše a Oziela. syny Jesiovy, [43] pobili zbytky Amalečanů, kterým se podařilo uniknouti, a usadili se. tam místo nich až do dneška.

3. Rodokmen Rubenův. (5, 1. –10.)

HLAVA 5. – [1] Synové Rubena, prvorozence Israelova – ten totiž byl jeho prvorozený, ale když poskvrnil lože otce svého, dána byla jeho práva prvorozenecká synům Josefa, syna Israelova; on však není počítán za prvorozeného, [2] ale Juda, který byl nejsilnější mezi bratřími svými; z jeho rodu vzešla knížata, avšak prvorozenská práva byla přičtena Josefovi – [3] synové tedy Rubena, prvorozence Israelova: Enoch, Fallu, Esron a Karmi (. . .)

[4] Synové Joelovi: Samjáš, syn jeho; Gog, syn jeho; Semej, syn jeho.; [5] Micha, syn jeho; Rejáš, syn jeho; Baal, syn jeho; [6] Beera, syn jeho, kterého odvedl do zajetí Telgatfalnasar, král assyrský; byl knížetem ve kmeni Rubenově.

[7] Jeho bratří a všecek rod jeho, když byli počítáni po rodinách svých, měli knížata Jehiela, Zacharjáše, [8] a Balu, syna Azaza, syna Sammy, syna Joelova; ten sídlil v Aroeru až do Neba a Beelmeonu; [9] na východní pak straně sídlil až tam, kde se vchází

V. [24]. Synové Simeonovi jmenováni také Gn 46, 10; Ex 6, 15; Nm 26, 12. n. Před v. [25]. domysli si nadpis: *„Synové Saulovi". – Sellum, Mapsam a Masma* byli bratři!

K v. [28].–[33]. srv. Jos 19, 1.–9. – *Tolad = Eltolad. – O Sikelegu* srv. 1, Král 27, 6. – Místo *„Betberaj"* čti: *Bet-lebaot.* – Místo *Saarim* čti: *„Sarohen".*

V. [41]. Místo *„obyvatele"* čti: *„Minejské"* nebo *„Maoňany". Maon* = dnešní *Ma'án,* 25 km východně od *Petry.*

Hl. 5. V. [1]a. [3]. opakuje výčet synů Rubenových, známých z Gn 46, 9: Ex 6, 14; Nm 26, 5. n. *Datan* a *Abiron* (Nm 16.) nejmenováni.

V. [4].–[6]. podává sestupnou řadu potomků („descendentů") od Joela po Beeru, t. j. po *Tiglat-Pilesara.* O tom králi viz 4. Král 15, 29.

do pouště k Eufratu, neboť měli veliký počet dobytka v zemi Galaad.
[10] Ve dnech Saulových bojovali proti Agarejským, pobili je, a usadili se místo nich v jejich stanech po veškeré krajině, která leží na východ Galaadu.

4. Rodokmen Gadův. (5, 11.–16.)

[11] Synové Gadovi, (kteří) naproti nim sídlili, v zemi Basan až do Selchy, (byli): [12] Joel první (velitel), Safan druhý, pak Janaj a Safat v Basanu.
[13] Bratři jejich podle rodů svých byli: Michael, Mosollam, Sebe, Joraj, Jachan, Zie a Heber, sedm. [14] Ti jsou synové Abihaila, syna Huri, syna Jary, syna Galaada, syna Michaela, syna Jesesiho, syna Jedda, syna Buzova. [15] Achi pak, syn Abdiela, syna Guniova, byl hlavou svých rodů. [16] A bydlili v Galaadě, v Basanu, v příslušných vesnicích a na všech pastviskách Saronu až po hranice.

O kmenech zajordánských. (5, 17.–22.)

[17] Ti všichni byli sečteni ve dnech Joatana, krále judského a ve dnech Jeroboama, krále israelského:
[18] Čtyřicet čtyři tisíce sedm set šedesát Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manasseova, mužů bojovníků, nosících štíty a meče, napínajících luky a vycvičených válečníků schopných do boje. [19] Bojovali proti Agarejským, Iturejským, proti Nafisovi a Nodabovi. [20] I do stalo se jim pomoci. Agarejští a všichni, kteří byli s nimi, byli dáni do jejich rukou, nebo vzývali Boha, když bojovali, a vyslyšel je, protože v něho doufali.
[21] Všecky věci, které oněm patřily, pobrali: padesát tisíc velbloudů, dvě stě padesát tisíc ovec, dva tisíce oslů a (z) lidí sto tisíc osob. [22] Mnoho pak raněných padlo, neboť byl (to) boj Páně. A sídlili na jejich místě až do zajetí.

Rodokmen východních Manassovců. (5, 23.–26.)

[23] Synové polovice kmene Manassova vládli zemí od Basanu až do Baal-Hermonu, Saniru, to jest, po horu Hermon; bylo jich velmi mnoho.
[24] A tito byli hlavy jejich rodů: Efer, Jesi, Eliel, Ezriel, Jeremjáš, Odojáš a Jediel, muži udatní a silní, slovutní vůdcové v čeledích svých.
[25] Opustili však Boha otců svých a chodili smilně za bohy národů země, které zahladil Bůh před nimi. [26] I pohnul Bůh Israelův ducha Fula, krále assyrského, – ducha Telgatfalnasara, krále assyrského – a ten převedl Rubena, Gada a polovici Manassova kmene a zavedl je do Lahely, do Habora, do Ary a k řece Gozanu, (kde jsou) až do dneška..

6. Rodokmen Levitův. (6, 1.–81.)

Rodopis Josedeka, velekněze, odvedeného do babylonského zajetí (6, 1.–15.). Synové Gersonovi, Kaatovi a Merariovi (Levité) (6, 16.–53.). Seznam kněžských a levitských měst (6, 54.–81.).

HLAVA 6. – [1] Synové Leviovi: Gerson, Kaat a Merari.
[2] Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.
[3] Synové Amramovi: Áron, Mojžíš a Maria.

V. [10]. *Hagriané* (Agarejští) byli kočující Arabové na poušti syrsko-arabské.
V. [17]. n. *„Ti všichni"* příslušníci kmenů zajordánských. – *Jeroboam II.* vládl v létech 784–744; podařilo se mu rozšířiti hranice říše do původního stavu, pochopitelno tedy, že dal sčítáním zjistit svou brannou moc. Srv. Nm 1, 21. nn. – *Joatan; král* judský panoval r. 737–736; dle 2. Par 27, 5. zahnal Ammony, kteří od *východu byli přitáhli* a zabrali *částečně území Hadovců. Joatan, dobyv takto části Zajordání, dal tamější muže, schopné boje, sčítati.*
V. [25]. n. O totožnosti *Fula s Tiglat-Pilesarem* IV., viz 4. Král 15, 19. 29.

Synové Áronovi: Nadab a Abiu, Eleazar a Itamar.
[4] Eleazar zplodil Fineesa, Finees zplodil Abisue, [5] Abisue zplodil Bokkiho, Bokki zplodil Oziho, [6] Ozi zplodil Zarajáše, Zarajáš zplodil Merajota, [7] Merajot zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, [8] Achitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Achimaasa, [9] Achimaas zplodil Azarjáše, Azarjáš zplodil Johanana, [10] Johanan zplodil Azarjáše; ten zastával kněžský úřad v domě, který vystavěl Šalomoun v Jerusalemě. [11] Azarjáš pak zplodil Amarjáše, Amarjáš zplodil Achitoba, [12] Achitob zplodil Sadoka, Sadok zplodil Selluma, [13] Sellum zplodil Helkjáše, Helkjáš zplodil Azarjáše, [14] Azarjáš zplodil Sarajáše a Sarajáš zplodil Josedeka, [15] Josedek pak odešel (do zajetí), když převedl Hospodin Judu a Jerusalem skrze Nabuchodonosora.
[16] Synové tedy Leviovi byli: Gerson, Kaat a Merari.
[17] Jména synů Gersonových jsou tato: Lobni a Semej.
[18] Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel.
[19] Synové Merariovi: Moholi a Musi.
Čeledi pak Leviovy podle rodů jejich jsou tyto:
[20] Gerson: Lobni, syn jeho, Jahat, syn jeho, Zamma, syn jeho,
[21] Joah, syn jeho, Addo, syn jeho, Zara, syn jeho, Jetraj, syn jeho.
[22] Synové Kaatovi: Aminadab, syn jeho, Kore, syn jeho, [Asir syn jeho], [23] Elkana, syn jeho, Abiasaf, syn jeho, Asir, syn jeho, [24] Tahat, syn jeho, Uriel, syn jeho, Ozjáš, syn jeho, Saul, syn jeho.
[25] Synové Elkanovi: Amasaj, Achimot a [26] Elkana. Synové Elkanovi: Sofaj, syn jeho, Nahat, syn jeho, [27] Eliab, syn jeho, Jeroham, syn jeho, Elkana, syn jeho, (. . .) [28] Synové Samuelovi: prvorozený Vasseni a Abjáš.
[29] Synové Merariovi: Moholi, Lobni, syn jeho, Semej, syn jeho, Oza, syn jeho, [30] Sammaa, syn jeho, Haggiáš, syn jeho, Asajáš. syn jeho.
[31] Tito jsou, kteréž ustanovil David na zpěv v domě Hospodinově, kdy přenesena byla archa [32] a konali službu před stánkem zjevení zpívajíce, dokud nevystavěl Šalomoun domu Hospodinova v Jerusalemě; zastávali podle řádu svého službu. [33] Kteří službu konali se svými syny, jsou tedy tito:
Z Kaatovců: zpěvák Heman, syn Joelův: syn Samuela, [34] syn Elkany, syn Jerohama, syn Eliela, syn Tohua, [35] syn Sufa, syn Elkany, syn Mahata, syn Amasaje, [36] syn Elkany, syn Johela, syn Azarjáše, syn Sofonjáše, [37] syn Tahata, syn Asira, syn Abiasafa, syn Koreho, [38] syna Isaara, syna Kaata, syna Levi, syna Israelova.
[39] Bratr jeho Asaf, který stával mu po pravici: Asaf, syn Barachjáše, syn Samay, [40] syn Michaela, syn Basajáše, syn Melchiáše, [41] syn Atanaje, syn Zary, syn Adaje, [42] syn Etana, syn Zammy, syn Semeje, [43] syn Jeta, . . . syna Gersona, syna Leviova.
[44] A synové Merariovi, jejich bratří, (kteří stávali) po levici: Etan, syn Kusiův: syn Abdiho, syn Malocha, [45] syn Hasabjáše, syn Amasjáše, syn Helkiáše, [46] syn Amasaje, syn Boniho, syn Somera, [47] syn Moholiho, syn Musiho, syna Merariho, syna Leviova.
[48] Jejich bratří, (ostatní) Levité, kteří ustanoveni jsou ke všeliké službě stánku domu

---

Hl. [6]. V. [37]. s v. 23. Od *„syn Samuela"* až po *„syn Korea"* jsou jména *pěveckých sborů*, podřízených Hemanovi. Měl-li Heman jeden sbor zvaný dle něho bylo všech sborů z Kaatovců sestavených – *18.* (Hummelauer.)
V. [39]. *Asaf* byl *„bratr"* Hemanův *(v. 33.)*. - *„Stával"* Hemanovi *„po pravici"* ježto byl také mistrem zpěvu, ale důstojností za Hemanem, který byl první. Srv. níže v. 44.
V. [41]. Sborů z *Gersonovců* bylo tedy úhrnem 12 (Asaf. . . Jahat).

Hospodinova:
[49] Áron však a synové jeho pálili na oltáři zápalných obětí a na oltáři kadidlovém; (byli ustanoveni) ke všelikým úkonům ve velesvatyni, jakož i k tomu, by se modlili za Israele, podle všeho, co byl při kázal Mojžíš, služebník Boží.
[50] Jsou pak synové Áronovi tito: Eleazar, syn jeho, Finees, syn jeho, Abisue, syn jeho, [51] Bokki, syn jeho, Ozi, syn jeho, Zarahjáš, syn jeho, [52] Merajot, syn jeho, Amarjáš, syn jeho, Achitob, syn jeho, [53] Sadok, syn jeho, Achimaas, syn jeho.
[54] A tato jsou sídla jejich, to jest synů Áronových z rodů Kaatovců podle pastvisek a hranic jejich, – neboť se jim dostala losem:
[55] Dali jim tedy Hebron v Judsku s okolními pastvisky; – [56] avšak pole (toho) města a vsi dali Kalebovi, synu Jefonovu – [57] synům Áronovým tedy dali útočištné město Hebron a Lobnu s jeho pastvinami, [58] dále Jeter a Estemo s jejich pastvinami, Helon a Dabir s jejich pastvinami, [59] Asan a Betsemes s jejich pastvinami (. . .); [60] z území Benjaminova pak (jim dali) . . . Gabei a pastviny jeho, Almat s pastvisky jeho, Anatot s pastvinami příslušnými, úhrnem třináct měst podle jejich rodů.
[61] Ostatním z rodu Kaatovců dali (. . .) z polovice kmene Manas sova v držení deset měst.
[62] Rodům Gersonovců (dali) z území Issacharova, z území Aserova, z území (. . .) Neftaliova, a z území Manasseova v Basanu měst třináct.
[63] Rodům Merarovců pak dali losem z území kmene Rubenova, kmene Gadova a kmene Zabulonova měst dvanáct.
[64] Synové Israelovi dali Levitům města s příslušnými pastvisky; [65] dali (jim) losem z území kmene Judovců, kmene Simeonovců a kme ne Benjaminovců ta města, která zejména vyjmenovali.
[66] A těm, kteří byli z čeledi Kaatovců, dostalo se měst v úděl jejich: (v území) kmene Efraimova [67] dali jim útočištné město Sichem s příslušnými pastvisky na horách Efraimských, Gazer s příslušnými! pastvinami, [68] Jekmaam s příslušnými pastvinami, podobně Bethoron,
[69] (. . .) Helon s příslušnými pastvisky a Getremmon týmže způsobem;
[70] a z polovice kmene Manassova (dána byla): Aner s příslušnými pastvinami, Balaam s příslušnými pastvinami – ostatním totiž z rodu Kaatovců.
[71] Gersonovcům z rodu (Levi) (byl dán z území) polovice kmene Manassova Gaulon v Basanu s příslušnými pastvinami, jakož i Astarot s příslušnými pastvinami; [72] z (území) kmene Issacharova: Kedes a příslušné pastviny, Daberet s příslušnými pastvinami, [73] Ramot s příslušnými pastvisky, a Anem s příslušnými pastvisky; [74] z (území) kmene Aserova: Masal s příslušnými pastvisky, podobně Abdon, [75] Hukak s příslušnými pastvisky a Rohob s příslušnými pastvisky; [76] a z (území) kmene Neftali: Kedes v Galilei s příslušnými pastvisky, Hamon s příslušnými pastvisky, a Karjatajm s příslušnými pastvisky.
[77] Zbývajícím pak Merarovcům (bylo dáno) z (území) kmene Zabulonova: (. . .) Remmono s příslušnými pastvisky a Tabor s příslušnými pastvinami, [78] za Jordánem pak

V. [49]. Místo *„by modlili se za lid"* čti: *„by konali smírné obřady za lid"*. Srv. Lv 16, 3. nn.
Za v. [54]. dlužno položiti v. 64. n. – *„synů Áronových"* = kněží. Podán tedy ve v. 55.–60. seznam *kněžských měst.*
Neúplný v. [61]. dlužno čísti s Jos 21, 5.: *„Ostatním z rodu Kaatovců (dostalo se z území) kmene Efraimova, Danova a z polovice kmene Manassova deset měst".*

proti Jerichu na východní straně Jordánu z (území) kmene Rubenova: Bosor na poušti s příslušnými pastvinami, Jassa s příslušnými pastvisky, [79] Kademot s příslušnými pastvisky a Mefaat s příslušnými pastvisky, [80] a z (území) kmene Gadova: Ramot v Galaadu s příslušnými pastvinami, Manaim s příslušnými pastvinami, [81] Hesebon s příslušnými pastvinami a Jezer s příslušnými pastvinami.

7. Rodokmen Isacharův. (7, 1.–5.)

HLAVA 7. – [1] Synové Issacharovi: Tola, Fua, Jasub a Simeron, čtyři.
[2] Synové Tolovi: Ozi, Rafajáš, Jeriel, Jemaj, Jebsem a Samuel, hlavy svých rodů. Z čeledi Tolovy bylo sečteno ve dnech Davidových dvacet dva tisíce šest set mužů velmi silných.
[3] Synové Oziovi: Izrahjáš; z toho se narodili Michael, Obadjáš, Joel a Jesjáš, všech pět pohlavárů. [4] K rodům a příbuzenstvům jejich příslušelo třicet šest tisíc mužů schopných boje, velmi silných; neboť měli mnoho žen a dětí.
[5] Jejich bratří ze všech čeledí Issacharových bylo napočítáno osmdesát sedm tisíců velmi statných bojovníků.

8. Rodokmen Benjaminův (7, 6.– 12a.) a Danův (7, 12b.).

[6] Synové Benjaminovi: Bela, Bechor a Jadihel, ti tři.
[7] Synové Belovi: Esbon, Ozi, Oziel, Jerimot a Uraj, pět hlav rodů a velmi statných bojovníků; bylo jich všech dvacet dva tisíce třicet čtyři.
[8] Synové Bechorovi: Zamira, Joas, Eliezer, Eljoenaj, Amri, Jerimot, Abjáš, Anatot a Almat; ti všichni jsou synové Bechorovi. [9] Podle rodů a rodových hlav bylo jich sečteno dvacet tisíců dvě stě velmi statných bojovníků.
[10] Synové pak Jadihelovi: Balan. A synové Balanovi: Jehus, Benjamin, Aod, Chanana, Zetan, Tarsis a Ahisahar; [11] ti všichni jsou synové Jadihelovi, hlavy svých rodů, mužové velmi silní, sedmnácte tisíců dvě stě bojovníků.
[12] Sefam a Hafam synové Hirovi; a Hasim synové Aherovi.

9. Rodokmen Neftalův. (7, 13.)

[13] Synové Neftaliovi: Jasiel, Guni, Jeser a Sellum, synové Balini.

10. Rodokmen Manassův. (7, 14.–19.)

[14] Syn Manassův: Esriel; syrská jeho ženina porodila Machira, otce Galaadova.
[15] Machir pak vzal manželky [synům svým] Hafim a Safan a měl sestru jménem Maacha.
Jméno druhého (bylo) Salfaad a Salfaadovi narodily se dcery.
[16] Maacha, manželka Machirova porodila syna a nazvala ho Fares; jeho bratr slul Sares a synové jeho: Ulam a Reken.
[17] A syn Ulamův Badan.
Ti jsou synové Galaada, syna Machira, syna Manassova.
[18] Sestra její Hammolechet porodila Išhoda, Abiezera a Moholu.
[19] Synové Semidovi (byli): Ahin, Sechem, Leki a Aniam.

Hl. 7. V. [6]. *Synů Benjaminových* jmenováno více Gn 46, 21; Nm 26, 38. nn. Jmenovaní Gn 46, 21. jsou *vzdálenější* jeho potomci.
K v. [12]. – Místo *„synové Hirovi a Hasim"* čti: *„Synové Danovi: Suham"*. Srv. Nm 26, 42. – *„synové Aherovi"* je glosa (Schlögl).

11. Rodokmen Efraimův. (7, 20.–27.)

[20] Synové Efraimovi: Sutala, – Bared, syn jeho, Tahat, syn jeho. Elada, syn jeho, Tahat, syn jeho, a toho syn Zabad, [21] toho syn Sutala – a [syn jeho] Ezer a Elad.

Ty zabili Geťané, domorodci, ježto byli přitáhli (dolů), aby napadli jejich majetek. [22] Proto kvílil Efraim, otec jejich, mnoho dní, a přišli bratří jeho, by ho těšili:. [23] A vešel k manželce své a ta počala a porodila syna, kterého nazvala Beria, že byl zplozen v neštěstí jeho rodu.

[24] Dcera pak jeho byla Sara, která vystavěla Bethoron dolejší i hořejší a Ozensaru.

[25] Jeto syn (byl) Rafa, Resef a Tale, ze kterého se narodil Taan, [26] a ten zplodil Laadana; jeho syn byl Ammiud, který zplodil Elisamu;

[27] z něho pošel Nun, který měl syna Josue.

Majetek Josefovců. (7, 28n.)

[28] Majetek jejich a sídla byla: Betel s příslušnými osadami, k východu Noran a k západu Gazer s příslušnými osadami, dále Sichem s příslušnými osadami, až do Azy s příslušnými osadami; [29] a u synů Manassových: Betsan s příslušnými osadami, Tanach s příslušnými osadami, Mageddo s příslušnými osadami, Dor s příslušnými osadami.

V těch sídlili synové Josefa, syna Israelova.

12. Rodopis Aserův. (7, 30.–40.)

[30] Synové Aserovi: Jemna, Jesua, Jessui, Baria a Sara, jejich sestra.

[31] Synové Bariovi: Seber a Melchiel; ten jest otec Barsaitův.

[32] Heber pak zplodil Jeflata, Somera, Hotama a Suau, jejich sestru.

[33] Synové Jeflatovi: Fosech, Chamaal a Asot; ti jsou synové Jeflatovi.

[34] Synové pak Somerovi.: Ahi, Roaga, Haba a Aram.

[35] A synové Helema, bratra jeho: Sufa, Jemna, Selles a Amal.

[36] Synové Sufovi: Sue, Harnafer, Sual, Beri, Jamra, [37] Bosor, Hod, Samma, Salusa, Jetran a Bera.

[38] Synové Jeterovi: Jefone, Fasfa a Ara.

[39] Synové Ollovi: Aree, Haniel a Resjáš.

[40] Všichni ti jsou synové Aserovi, hlavy rodů, vybraní a velmi statní vojvodové vojvodů; a počet těch, kteří byli ve věku, kdy je člověk schopen k boji, byl dvacet šest tisíců.

13. Jiný rodopis kmene Benjaminova. Rodokmen Saulův. (8, 1.–40.)

HLAVA 8. – [1] Benjamin zplodil Baleho, prvorozeného svého, Asbela, druhého, Aharu třetího, [2] Nohau čtvrtého a Rafu pátého.

[3] Synové Baleovi byli: Addar, Gera, Abiud, [4] Abisue, Naaman, Ahoe.

[5] Gera, Sefufan a Huram, [6] ti jsou synové Ahodovi, hlavy rodů sídlících v Gabae, kteří byli převedeni do Manahatu; [7] také Naaman a Achjáš; Gera, ten je převedl; a zplodil Ozu a Ahiuda.

[8] Saharaim pak zplodil v Moabsku – když propustil Husimu a Baru, své manželky – [9] zplodil z Hodesy, ženy své Jobaba, Sebiu, Mosu, Molchoma, [10] Jehusa, Sechiu a Marmu. Ti jsou synové jeho, hlavy svých rodů.

[11] Mehusim zplodil Abitoba a Elfaala.

K v. [30].–[40]. srv. Gn 46; Nm 26, 44.–47. – *Jesua* a *Jessui* jsou *dvě* jména *jedné* osoby.

Hl. 8. V. [1]. Srv. rodopisy Benjaminovy Gn 46, 21; Nm 26, 38.–40.; 1. Par 7, 6.–11.

[12] A synové Elfaalovi: Heber, Misaam a Samad; ten vystavěl Ono a Lod, jakož i osady jejich.
[13] Baria a Sama byli hlavy rodů bydlících v Ajalonu; ti zahnali Geťany.
[14] Ahio, Sesak, Jerimot, [15] Zabadjáš, Arod, Beder, [16] Michael, Jesfa a Joha (byli) synové Bariovi.
[17] Zabadjáš, Mosollam, Hezeki, Heber, [18] Jesamari, Jezliáš, Jobab (byli) synové Elfaalovi.
[19] Jakim, Zechri, Zabdi, [20] Eljoenaj, Seletaj, Eliel, [21] Adajáš, Barajáš a Samarat (byli) synové Semejovi.
[22] Jesfam, Heber, Eliel, [23] Abdon, Zechri, Hanan, [24] Hananja, Elam, Anatotjáš, [25] Jefdajáš a Fanuel (byli) synové Sesakovi.
[26] Samsari, Sohorjáš, Otoljáš, [27] Jersiáš, Eliáš a Zechri (byli) synové Jeroliamovi.
[28] Ti jsou praotcové a hlavy rodů, kteří bydlili v Jerusalemě.
[29] V Gabaonu pak bydlili (. . .) otec Gabaonův – jméno jeho manželky Maacha – [30] a prvorozený jeho syn Abdon, pak Sur, Kis, Baal (. . .) Nadab, [31] Gedor, Ahio, Zacher a Makellot.
[32] A Makellot zplodil Samau; i bydlili naproti bratřím svým v Jerusalemě, se svými bratry.
[33] Ner pak zplodil Kasa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.
[34] Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.
[35] Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.
[36] Ahaz pak zplodil Joadu, Joada zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri zplodil Mosu [37] a Mosa zplodil Banau; jeho syn byl Rafa; od něho pochází Elasa, který zplodil Asela.
[38] Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš a Hanan. Ti všichni byli synové Aselovi.
[39] Synové pak Eseka, bratra jeho: Ulam prvorozený, Jehus druhý a Elifalet třetí. [40] Synové Ulamovi byli muži velmi silní, statní lučištníci a měli mnoho synů a vnuků, úhrnem sto padesát.
Ti všichni (jsou) synové Benjaminovi.

14. První obyvatelstvo Jerusalema po zajetí; druhopis rodu Saulova. (9, 1.–44.)

Úvod (9, 1.–3.). Obyvatelstvo jerusalemské po zajetí: *a)* ze kmene Judova (9, 4.–6.), *b)* Benjaminova (9, 7.–9.), *c)* kněží (9, 10.–13.), *d)* levité (9, 14.–34.). Rodokmen Saulův (9, 35.–44).

HLAVA 9. – [1] Veškeren pak Israel byl sečten a soupis jejich zapsán je v Knize králů israelských.
Judovci tedy převedeni byli do Babylona pro hříchy svůj.
[2] Kdo první sídlili v územích a městech svých, byli:. Israelité, kněží, levité a chrámoví

V. [33]. *O synech Saulových* viz 1. Sam 31, 2; 14, 49.
V. [34]. *Meribaal* = *Mifiboset* 2. Sam 4. 4; 9, 6; 16, 1; 19, 24. Dlužno jej rozlišovati od stejnojmenného *syna Saulova* 2. Sam 21, 8. – *O Michovi* srv. 2. Sam 9, 12.
Hl. 9. V. [1]. *„Israel"* znamená po zajetí vyhnance, kteří se vrátili z Babylonska do vlasti a tu se ustavili v novou obec náboženskou i politickou. Srv. Esdr. 2, 70; 10, 5. – *„byl sečten"* = *byly sepsány rodopisy jeho;* stalo se tak či dělo již před zajetím, v říši severní i jižní.
V. [2] srv. s Neh 11, 3. – *„Israelité"* = příslušníci všech kmenů kromě Levi, tedy *„laikové". – "natinejští"*

nevolníci.
[3] V Jerusalemě bydlili (někteří) ze synů Judových, ze synů Benjaminových, ze synů Efraimových a Manassových:
(...) [4] Otej, syn Ammiuda, syna Amriho, syna Omraje, syna Bonniho, ze synů Faresa, syna Judova.
[5] A ze Selaovců: Asajáš, prvorozený a synové jeho.
[6] Ze synů pak Zarových: Jehuel. A bratří jejich – šest set devadesát.
[7] Z Benjaminovců: Salo, syn Mosollama, syna Odujáše, syna Asanova;
[8] Jobanjáš syn Jerohamův;
Ela, syn Oziho, syna Mochoriho;
Mosollam, syn Safatjáše, syna Rahuela, syna Jebanjášova.
[9] A bratří jejich po rodech svých, – devět set padesát šest.
Ti všichni byli hlavy svých otcovských rodů.
[10] Z kněží pak: Jedajáš, Jojarib a Jachin;
[11] dále Azarjáš, syn Helkjáše, syna Mosollama, syna Sadoka, syna
Marajota, syna Achitobova, kníže domu Božího; [12] Adajáš, syn Jerohama, syna Fassura, syna Melchiášova; Maasaj, syn Adiela, syna Jezry, syna Mosollama, syna Mosollamita, syna Emmerova. [13] A bratří jejich, [hlavy svých rodů], – tisíc sedm set šedesát, statní mužové ke službám v domě Božím.
[14] A z levitů: Semejáš, syn Hassuba, syna Ezrikama, syna Hasebjáše, ze synů Merariových;
[15] Bakbakar, Chereš a Galal;
dále Matanjáš, syn Michy, syna Zechriho, syna Asafova;
[16] Obdiáš, syn Semejáše, syna Galala, syna Iditunova. Barachjáš však, syn Asy, syna Elkany, bydlil v osadách Netofy. [17] A vrátní: Sellum, Akkub, Telmon, Ahimam a bratři jejich. Sellum (byl jejich) hlavou.
[18] Až do dneška bývají na stráži v bráně královské na východní straně levité [po pořádku se střídajíce].
[19] Sellum totiž, syn Korea, syna Abiasafa, syna Koreova, s bratřími svými, s rodem otce svého, [to jest] Koreovci, zastávali službu strážců u vchodu do stánku; jejich rody kdysi také střehly [po pořád ku] vchod do tábora Hospodinova, [20] a Finees, syn Eleazarův, byl jejich vůdcem před Hospodinem. [21] Také Zacharjáš, syn Mosollamjášův, byl vrátným u vchodu do stánku zjevení.
[22] Všech těchto vyvolených za vrátné u dveří bylo dvě stě dvanáct. A byli zapsáni ve (svých) vlastních osadách; ustanovili je v (tom) jejich úřadě David a videc Samuel, [23] je i syny jejich ve dveřích domu Hospodinova, ve stánku po příslušném pořádku. [24] Na čtyřech stranách byli vrátní: to jest na východě, na západě, na severu a na jihu. [25] Jejich bratři přebývali ve vesnicích a přicházeli o svých sobotách čas od času. [26] Těm čtyřem

---

= chrámoví nevolníci. Srv. Jos 9, 27; Esdr 2, 43. 70; 8, 20. a jj.

V. [15].–[16]a. je seznam levitů, kteří byli ustanoveni, aby konali *bohoslužebný* zpěv; sídlili v *Jerusalemě.*

V. [17]. je seznam 4 levitských rodin, které byly chrámovými vrátnými.

V. [21]. *Mosollamjáš* = *Sellum* (v. 19.). – *„stánek zjevení"*, který dal postaviti David na Sionu. Srv. níže 16, 42.

V. [22]a. podává počet levitů-vrátných v době po zajetí. Srv. výše v. 6. 9. 13. 17; Neh 11, 6. 8. 12. n. 14. 18. – *„byli zapsáni v osadách"*, dokud ještě nebydlili v Jerusalemě, ježto nebyla tam svatyně; bylo to za dob *Samuelových a Davidových.*

levitům svěřen byl veškeren počet vrátných.

Byli též (levité) nad komorami a poklady domu Hospodinova.

[27] Také kolem chrámu Hospodinova byli na stráži, by ráno včas otvírali dveře.

[28] Z rodu těchto byli dále (někteří ustanoveni) nad bohoslužebným nářadím; nebo v (ustanoveném) počtu vnášeli (to) nářadí a vynášeli. [29] (Někteří) z těch, kteří měli svěřeno náčiní svatyně, byli nad bílou moukou, nad vínem, olejem, kadidlem a vonidly. – [30] Synové kněží strojili masti z (těch) vonidel.

[31] Levita Matatjáš, prvorozenec Selluma, Koreovce, byl správcem těch věcí, které se na pánvi pekly.

[32] (Jiní) z Kaatovců, jejich bratří, byli (ustanoveni) nad předkladnými chleby, aby vždycky nové na každou sobotu připravili.

[33] Hlavy zpěváků po čeledích levitských, kteří v jizbách přebývali, aby ve dne v noci ustavičně službu svou zastávali, jsou tito: (. . . . .)

[34] Hlavy levitů, to jest hlavy jejich rodů, bydlili v Jerusalemě.

[35] V Gabaonu pak bydlil otec Gabaonův Jehiel, – manželka jeho slula Maacha – [36] syn jeho prvorozený Abdon, pak Sur, Kis, Baal, Ner, Nadab, [37] Gedor, Ahio, Zacharjáš a Makellot.

[38] A Makellot zplodil Samaana. Ti bydlili s bratřími svými v Jerusalemě, proti svým bratřím.

[39] Ner pak zplodil Kisa, Kis zplodil Saula, Saul pak zplodil Jonatana, Melchisuu, Abinadaba a Esbaala.

[40] Syn Jonatanův byl Meribaal; a Meribaal zplodil Michu.

[41] Synové Michovi: Fiton, Melech, Taraa a Ahaz.

[42] Ahaz pak zplodil Jaru a Jara zplodil Alamata, Azmota a Zamriho. Zamri pak zplodil Mosu [43] a Mosa zplodil Banau; jeho syn Rafajáš zplodil Elasu, z něhož pochází Asel.

[44] Asel měl šest synů těchto jmen: Ezrikam, Bokru, Ismael, Sarjáš, Obdiáš, Hanan. Ti jsou synové Aselovi.

Smrt Saula a jeho synů. (10, 1.–14. = 1. Sam 31.)

HLAVA 10. – [1] Filišťané bojovali proti Israelovi; Israelité dali se na útěk před Filišťany; vraždění padali na pohoří Gelboe. [2] Filišťané byli v patách Saulovi a synům jeho pronásledujíce je, a zabili Jonatana, Abinadaba a Melchisuu, syny Saulovy. [3] Prudkost boje obrátila se proti Saulovi: střelci ho dohonili a poranili střelami. [4] I řekl Saul oděnci svému: „Vytas meč svůj a zabij mne, aby snad nepřišli tito neobřezanci a nečinili si ze mne posměch." Avšak oděnec jeho nechtěl toho učiniti jsa strachem předěšen. Chytil tedy Saul meč a nalehl na něj. [5] Když to oděnec jeho viděl, že totiž je Saul mrtev, nalehl sám také na meč a zemřel. [6] Zahynul tedy Saul a tři synové jeho, i veškeren dům jeho padl s ním. [7] Když to viděli muži Israelovi, kteří bydlili na rovinách, utekli; ježto byl mrtev Saul i synové jeho, opustili svá města a sem i tam se rozběhli; i přišli Filišťané a usadili se v nich.

[8] Druhého dne Filišťané, loupíce pobité, nalezli Saula a syny jeho, ani leží na pohoří Gelboe. [9] Když ho oloupili, když mu sťali hlavu a svlékli ho z odění, poslali (posly) do své země, by ji nosili do kola a ukazovali chrámům model i lidu. [10] Pak uložili odění jeho ve chrámě svého boha a hlavu přibili ve chrámě Dagonově. [11] Když to uslyšeli obyvatelé Jabesu galaadského, vše totiž, což učinili Filišťané Saulovi, [12] povstali všichni junáci, vzali těla Saula a synů jeho, přinesli je do Jabesu, pochovali jejich kosti pod dubem, který

V. [35].–[44]. = 8, 29.–38.

byl v Jabesu, a postili se sedm dní.
13 Tak umřel Saul pro nepravosti své, že přestoupil přikázání Hospodinovo, které byl
dal a nešetřil ho, ano i s věštkyní se radil, 14 aniž doufal v Hospodina. Proto vydal ho na
smrt a přenesl království jeho na Davida, syna Isajova....

2. David králem v Hebroně a v Jerusalemě. (11, 1.–9. = 2. Sam 5, 1.–3. 6.–10.)

HLAVA 11. – 1 Veškeren Israel shromáždil se k Davidovi do Hebronu a pravil:
„Tvá kost a maso tvé jsme. 2 Také již dříve, když ještě kraloval Saul, tys vyváděl a zpět
přiváděl Israele, a tobě řekl Hospodin, Bůh tvůj: „Ty budeš pastýřem lidu mého israel-
ského a ty budeš knížetem nad ním." 3 Přišli tedy všichni starší Israelovi ke králi do
Hebronu, David učinil s nimi smlouvu před Hospodinem a pomazali ho za krále nad
Israelem podle řeči Hospodinovy, kterou mluvil skrze Samuela.
4 Vytáhl pak David i veškeren Israel k Jerusalemu, – to jest k „Jebusu" – kde byli
Jebušané, praobyvatelé (té) země. 5 I řekli obyvatelé Jebusu Davidovi: „Nevtáhneš
sem." David však dobyl tvrze Sionské. – To je „Město Davidovo." – 6 Řekl totiž: „Kdo
porazí první Jebušany, bude knížetem a vůdcem." Vystoupil tedy první Joab, syn Sar-
viin a stal se knížetem.
7 Pale se usadil David, v (té) tvrzi a proto byla nazvána „Městem Davidovým". 8 I
opevnil město vůkol od Mello až k obvodu, a Joab opravil ostatek města.
9 A čím dále tím více David prospíval a rostl, a Hospodin zástupů byl s ním.

3. Jména Davidových junáků. (11, 10.–46. = 2. Sam 23, 8.–39.)

10 Tito jsou přední z Davidových junáků, kteří mu pomáhali, by se stal králem nad
veškerým Israelem podle slova Hospodinova, které mluvil k Israelovi, 11 a tento je výčet
Davidových junáků:
Jesbaam, syn Hachamonův, první ze tří; ten zdvihl kopí své proti třem stům, kteří byli
pobiti jedním rázem.
12 Po něm (jest) Eleazar, syn Dodův, Ahohovec; ten byl mezi třemi junáky. 13 Ten byl s
Davidem ve Fesdommim, když Filišťané shromáždili se na to místo k bitvě.
Pole krajiny té bylo plno ječmene. Když lid utekl před Filišťany, 14 stáli tito prostřed
pole a bránili ho; když pak porazili Filišťany, Hospodin dal veliké vítězství lidu svému.
15 Ti tři ze třicíti předních sestoupili ke skále, ve které byl David, do jeskyně Odollam.
Když byli Filišťané položili se táborem v údolí Rafaim, 16 byl David v pevnosti, avšak
Betlem byl obsazen Filišťany. 17 I vyslovil David žádost: „Kéž mi dá někdo vody z cisterny
betlemské, která je u brány!" 18 Pronikli tedy ti tři vojskem Filišťanů, navážili vody z cis-
terny betlemské, která byla u brány a přinesli Davidovi, by pil; on však nechtěl píti, ale
raději vylil ji v obět Hospodinu 19 řka: „Chraniž mne Bůh můj, abych to učinil, a (tak)
krev těchto mužů pil, nebo s nebezpečím života svého přinesli mi (té) vody." Proto tedy
nechtěl píti. To učinili (ti) tři největší junáci.

Hl. 11. V. 3. *„podle řeči Hospodinovy... Samuela"* dokládá skladatel Par maje na zřeteli 1. Sam 16, 1. nn.

V. 11. Nejprve jmenováni tři největší junáci: *Isboset* (= Jesbaam), *Eleazar* a *Semma*. – 11b. čti jako 2. Sam 23, 8b.: *„Išbóšet, z Béth-Kemónu, první ze tří, ten mávl sekerou proti osmi stům smrtelně raněných jedním rázem"*. – 800 číslice okrouhlá. – Není-li *„jedním rázem"* glosa, jak se domnívá Hummelauer, je to *nadsázka*.

V. 14. Místo *„stáli tito", „bránili", „porazili"* dlužno se LXX čísti *„stál tento; „bránil", „porazil"*. (Semma.) Srv. 2. Sam 23, 12.

[20] Také Abisaj, bratr Joabův, byl prvním ze třicíti. Ten pozdvihl kopí své proti třem stům a pobil je; byl mezi třicíti velmi válen; [21] byl mezi těmi třicíti slavný, ano kníže jejich, ale třem prvním se nevyrovnal.

[22] (Pak byl) Banajáš, syn Jojady, muže velmi udatného, který byl vykonal mnoho činů, z Kabseelu; ten zabil dva Ariely Moabské, a ten se spustil a zabil v cisterně lva v dobu sněhu; [23] ten zabil také kteréhos Egypťana, vysokého pět loket a měl kopí jako vratidlo tkalcovské; i vyšel na něho s holí, vytrhl mu kopí z ruky a zabil ho jeho (vlastním) kopím. [24] To učinil Banajáš, syn Jojadův, který byl mezi třicíti junáky velmi slavný. [25] Mezi třiceti byl první, avšak (oněm) třem se nevyrovnal. David ho postavil k uchu svému.

[26] (Jiní) statní junáci ve vojsku byli:

Asael, bratr Joabův, Elchanan, syn strýce jeho, z Betléma,
[27] Sammot, Arořan, Helles, Faloňan,
[28] Ira, syn Akkesův, Tekuan, Abiezer, Anatoťan,
[29] Sobbochaj z Husy, Ilaj, Ahohovec,
[30] Maharaj, Netofan, Heled, syn Baanův, Netofan,
[31] Etaj, syn Ribajův, z Gabay Benjaminovců, Banajáš, Faratoňan,
[32] Huraj z údolí Gaas, Abiel, Araban, Azmot, Bauraman, Eliaba, Salaboňan,
[33] Synové Assema, Gezoňana, Jonatan, syn Sageův, Arařan,
[34] Ahiam, syn Sacharův, Arařan,
[35] Elifal, syn Urův,
[36] Hefer, Mecheřan, Ahia, Feloňan,
[37] Hesro, Karmelan, Naaraj, syn Asbajův,
[38] Joel, bratr Natanův, Mibahar, syn Agarajův,
[39] Selek, Ammoňan, Naaraj, Beroťan, oděnec Joaba, syna Sarviina,
[40] Ira, Jetřan, Gareb, Jetřan,
[41] Urjáš, Heťan, Zabad, syn Oholův,
[42] Adina, syn Sizův, Rubenovec, vůdce Rubenovců, a s ním třicet mužů,
[43] Hanan, syn Maachův, Josafat Mataňan,
[44] Ozia Astaroťan, Samma a Jehiel, synové Hotama Arořana,
[45] Jedihel, syn Samrův, Joha, bratr jeho, Tosajan,
[46] Eliel, Mahuman, Jeribaj a Josaja, synové Elnaemovi, Jetma Moaban, Eliel, Obed, a Jasiel z Masobie.

4. Seznamy těch, kteří se přidali k Davidovi, když byl psancem. (12, 1.–22.)

HLAVA 12. – [1] Také tito přišli k Davidovi do Sikelegu, když ještě utíkal před Saulem, synem Kisovým: – Byli to velmi udatní a výborní bojovníci, [2] natahovali lučiště a oběma rukama kamením z praků házeli a střelami stříleli. –

V. [22]. oprav dle 2. Sam 23, 20.

Hl. 12. V. [1]. n. David byl v Sikelegu asi v letech 1013–1011 před Kr., dokud trůn Saulův ještě dosti pevně stál. (1. Sam 27, 6. n.).

Z bratří Saulových, z kmene Benjaminova:

[3] Vůdce Ahiezer a Joas, synové Samaovi, Gabaané,
Jaziel a Fallet, synové Azmotovi, Baracha, Jehu, Anatoťané,
[4] také Samajáš, Gabaoňan, vynikající rek mezi třicíti a nad třicíti,
Jeremjáš. Jeheziel, Johanan, Jezabad, } Gaderoťané,
[5] Eluzaj, Jerimut, Baaljáš, Samarjáš, Safatjáš, } Harufané,
[6] Elkana, Jesjáš, Azareel, Joezer, Jesbaam, } Korachovci,
[7] jakož i Joel a Zabadjáš, synové Jerohamovi z Gedoru.

[8] Také z Gadovců prchli k Davidovi, když se skrýval na poušti], muži velmi silní a bojovníci výborní, ozbrojení štítem a kopím; vypadali jako lvi a rychlí byli jako srny na horách:

[9] Ezer, vůdce,
Obdiáš, druhý,
Eliab, třetí,
[10] Masmana, čtvrtý,
Jeremjáš, pátý,
[11] Eti, šestý,
Eliel, sedmý,
[12] Johanan, osmý,
Elzebad, devátý,
[13] Jeremjáš, desátý,
Machbanaj, jedenáctý.

[14] Ti byli z Gadovců, vůdcové vojska; nejnižší (z nich) byl nad stem vojáků, a nejvyšší nad tisícem.

[15] Ti přešli Jordán měsíce prvního, kdy se obyčejně přelévá přes břehy a zahnali všecky, kteří bydlili v údolích na východ i na západ.

[16] Přišli pak někteří Benjaminovci i Judovci k pevnému místu, na kterém přebýval David. [17] I vyšel David jim vstříc a řekl: „Pokojně-li jste přišli ke mně, byste mi pomáhali, srdce mé spojí se s vámi; pakli ukládáte mi (k vůli) nepřátelům mým, ježto není nepravosti v rukou mých, Bůh otců našich viz (to) a sud!" [18] Tu pojal duch Abisaje, vůdce třiceti, a řekl:

Tvoji jsme, ó Davide,
a s tebou, synu Isajův!
Pokoj, pokoj tobě,
a pokoj pomocníkům tvým,
neb tobě pomáhá Bůh tvůj!

Přijal je tedy David a ustanovil je vůdci houfu.

[19] Z kmene pak Manassova přešli někteří k Davidovi, když táhl s Filišťany proti Saulovi do boje. – Ale nebojoval s nimi, neboť knížata Filišťanů uradili se a propustili ho zase řkouce: „S nebezpečím našich hlav vrátí se k pánu svému Saulovi." – [20] Když tedy vracel se do Sikelegu, přešli k němu z kmene Manassova: Ednas, Jozabad, Jedihel, Michael, [Ednas,] Jozabad, Eliu a Salati, tisícníci ve kmeni Manassově.

[21] Ti dali pomoc Davidovi proti lupičům, neboť všichni byli muži udatní a stali se

vůdci ve vojště. [22] Ano den co den přicházeli Davidovi na pomoc, až (jich) byl veliký počet, jako tábor Boží.

5. Seznam Israelitů, kteří přišli k Davidovi, dokud ještě kraloval v Hebroně. (12, 23.–40.)

[23] A toto je počet vojevůdců, kteří přišli k Davidovi, když byl v Hebronu, by přenesli království Saulovo na něho podle slova Hospodinova:
[24] Z Judovců, ozbrojených štítem a kopím, šest tisíc osm set bojovníků.
[25] Ze Simeonovců udatných bojovníků sedm tisíc a sto.
[26] Z Levitů čtyři tisíce šest set. [27] Také Jojada, kníže z rodu Aronova a s ním tři tisíce sedm set, [28] jakož i Sadok, jinoch vzácné statečnosti a dům otce jeho, dvacet dvě knížata.
[29] Z Benjaminovců, bratří Saulových, tři tisíce; neboť veliká část jich ještě přidržovala se Saulova domu.
[30] Z Éfraimovců dvacet tisíc osm set, vynikající siláci, muži slovutní v čeledích svých.
[31] Z polovice kmene Manassova osmnáct tisíc; zejména (ustanoven byl) každý, kdo přišel, aby učinili Davida králem.
[32] Z Issacharovců muži zkušení, kteří věděli, co v čas přikázati, by (to) Israel činil, dvě stě vojevůdců; všichni pak ostatní toho kmene šli za jejich slovem.
[33] Z kmene Zabulonova přišlo na pomoc se srdcem nerozdvojeným padesát tisíc bojovníků, kteří stávali v řadě vyzbrojeni jsouce do boje.
[34] Z kmene Neftali tisíc vojevůdců; a s nimi třicet sedm tisíc ozbrojených štíty a kopími.
[35] Z kmene Dan dvacet osm tisíc šest set vyzbrojených bojovníků.
[36] Z kmene Aserova čtyřicet tisíc bojovníků v šiku povzbuzujících.
[37] Ze Zajordání, z Rubenovců, Gadovců a z polovice kmene Manassova, sto dvacet tisíc (mužů), opatřených válečnou zbrojí.
[38] Všichni ti bojovníci, vyzbrojení do boje, přišli svorně do Hebronu, by ustanovili Davida králem nad veškerým Israelem; také však všichni ostatní z Israele byli jedné mysli, by David stal se králem. [39] A byli tam u Davida tři dni jedouce a pijíce, nebo byli jim to připravili, bratří jejich. [40] Ano i ti, kteří sídlili vedle nich až k Issacharovi, Zabulonovi a Neftalimu, přinášeli na oslích, na velbloudech, na mezcích a na hovězím dobytku k jídlu mouku, fíky, rozinky, víno, olej, hovězí dobytek, berany, všeho hojnost; neboť radost byla v Israeli.

1. Archa přenesena z Karjatjarimu do domu Obededomova. (13, 1.–14. = 2. Sam 6, 1.–11.)

HLAVA 13. – [1] David všed v radu s tisícníky a setníky, se všemi vůdci, [2] řekl k veškeré obci Israelově: „Libo-li vám, a vychází-li od Hospodina, Boha našeho řeč, kterou mluvím: pošleme k ostatním bratřím svým do všech krajin Israelových, jakož i ke kně-

---

V. [23]. Seznam v. 23.– 40. podává vlastně počet bojovníků; ten počet dlužno čtenáři děliti *tisícem,* aby dostal počet *tisícníků; stem,* aby dostal počet *setníků; desíti,* chce-li věděti, kolik přišlo k Davidovi *desátníků.* Ti desátníci, setníci a tisícníci jsou *„vojevůdcové",* jejichžto počet chce skladatel Par zde podati. (Hummelauer.)
V. [31]. *„ustanoveni byli"* od Manassovců předjordánských jakožto zástupci, ježto všecek Manasse přidal se k Davidovi.

žím a levitům, kteří bydlí v předměstích měst, by se shromáždili k nám, [3] abychom zase přivedli archu Boha svého k nám; neboť jsme o ni nedbali ve dnech Saulových." [4] Všecko množství odpovědělo, by se tak stalo, neboť se líbila; řeč (ta) všemu lidu.

[5] Shromáždil tedy David veškerého Israele od Potoka egyptského, až kudy se vchází do Ematu, by přivedl archu Boží z Karjatjarimu.

[6] Pak vystoupil David a veškeré mužstvo Israelovo na pahorek v Karjatjarimu, (kterézto město) je v Judsku, aby přinesl odtud archu Hospodina, Boha sedícího na cherubech, kterou jmenovali jménem jeho. [7] I vložili archu Boží na vůz nový z domu Abinadabova; Oza a bratr jeho řídili (ten) vůz. [8] David pak i všecek Israel hráli před Bohem ze vší síly zpívajíce na harfy, na citary, na bubínky, na cimbály a na trouby.

[9] Když přišli k humnu Chidonovu, vztáhl Oza ruku svou, by zadržel archu, neboť býci zbujněvše poněkud ji byli nachýlili. [10] Tu rozhněval se Hospodin na Ozu a zabil jej, protože se dotekl archy; a zemřel tam před Hospodinem.

[11] I zarmoutil se David, že roztrhl Hospodin Ozu a nazval to místo: „Roztržení Ozy" až do dneška. [12] Tehdy lekl se Boha a pravil: „Kterak: mohu k sobě uvésti archu Boží?"

[13] Pro tu příčinu nepřivedl jí k sobě, to jest do Města Davidova, ale zahnul s ní do domu Obededoma, Geťana. [14] Zůstala tedy archa Boží v domě Obededomově tři měsíce; a žehnal Hospodin domu jeho i všemu, co měl.

2. Králův palác a rodina. (14, 1.–7. = 2. Sam 5, 11.–16.)

HLAVA 14. – [1] Hiram, král týrský, poslal posly k Davidovi, cedrového dřeva, kameníky a řezbáře, by vystavěli mu dům.

[2] I poznal David, že ho potvrdil Hospodin za krále nad Israelem, a že povýšil království jeho pro lid svůj israelský.

[3] David pojal ještě jiné ženy v Jerusalemě a zplodil syny a dcery. [4] Jména těch, kteří se mu narodili v Jerusalemě, jsou tato: Samua, Sobab, Natan, Šalomoun, [5] Jebahar, Elisua, Elifalet, [6] Noga, Nafeg, Jafjáš, [7] Elisama, Baaljada, a Elifalet.

3. Porážky Filišťanů. (14, 8.–17. = 2. Sam 5, 17.–25.)

[8] Když Filišťané uslyšeli, že byl pomazán David za krále nad veškerým Israelem, vytáhli všichni, by ho vyhledali; David uslyšev to vytáhl proti nim. [9] Filišťané pak přitáhli a rozsadili se po údolí Rafaim. [10] I tázal se David Hospodina řka: „Mám vystoupiti proti Filišťanům? A dáš je do mé ruky?" Hospodin mu odpověděl: „Vystup a dám je do tvé ruky." [11] A když oni vtrhli do Baal-Farasimu, porazil je tam David a řekl: „Protrhl Hospodin nepřátele mé skrze mne, jako při vodní průtrži bývá." Proto dáno místu tomu jméno: „Baal-Farasim." [12] Bohy jejich, které tam zanechali, kázal David spáliti.

[13] Když zase jindy Filišťané přitrhli a rozsadili se po údolí, [14] tázal se opět David Boha a Bůh mu řekl: „Netáhni vzhůru za nimi, odtáhni od nich, a jdi na ně od hrušek. [15] Až uslyšíš ve vrcholech hrušek šust, jako by někdo kráčel, tehdy dej se do boje; nebo půjde Bůh před tebou, aby porazil vojska Filišťanů." [16] Učinil tedy David, jak mu byl přikázal Bůh a porazil vojska Filišťanů od Gabaonu až do Gazeru.

[17] I rozhlášeno bylo jméno Davidovo po všech krajinách a Hospodin způsobil, že se ho báli všichni národové.

Příprava na druhý přenos archy. (15, 1.–24.)

HLAVA 15. – [1] Nadělal si také domů v městě Davidově, a připraviv místo arše Boží roztáhl pro ni stan.

[2] Tehdy řekl David: „Nepřísluší nikomu nositi archu Boží kromě levitů, které vyvolil Hospodin, aby ji nosili, a přisluhovali jí na věčné časy."

[3] I shromáždil veškeren lid israelský do Jerusalema, by přenesena byla archa Hospodinova na své místo, které jí byl připravil.

[4] (Shromáždil) také Aronovce a levity:

[5] Z Kaatovců: Uriel, hlava rodu a bratři jeho, sto dvacet (mužů).

[6] Z Merarovců: Asajáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě dvacet (mužů).

[7] Z Gersomovců: Joel, hlava rodu a bratří jeho, sto třicet (mužů).

[8] Z Elisafanovců: Semejáš, hlava rodu a bratři jeho, dvě stě (mužů).

[9] Z Hebronovců: Eliel, hlava rodu a bratři jeho, osmdesát (mužů).

[10] Z Ozielovců: Aminadab, hlava rodu a bratři jeho, sto dvanáct (mužů).

[11] Povolal pak David Sadoka i Abjatara, kněze, jakož i levity: Uriiela, Asajáše, Joela, Semejáše, Eliela a Aminadaba. [12] A řekl jim: „Vy, kteří jste hlavy rodů levitských, posvěťte se s bratřími svými a přineste archu Hospodina, Boha Israelova, na místo, které jest jí připraveno, [13] aby, kdybychom něco nepřístojného učinili, nestalo se i nyní jako prve, kdy zbil nás Hospodin, že jste nebyli přítomni."

[14] Posvětili se tedy kněží a levité, by nesli archu Hospodina, Boha Israelova.

[15] A nesli levité archu Boží, jak byl přikázal Mojžíš, podle slova Hospodinova, na ramenou svých, na tyčích.

[16] David řekl také hlavám levitů, by ustanovili ze svých bratří zpěváky s nástroji hudebními, totiž harfami, citarami a cimbály, by zazníval do výše zvuk radosti.

[17] Ustanovili tedy levity: Hemana, syna Joelova a z bratří jeho Asafa, syna Barachjášova; z Merarovců pak, jejich bratří, Etana, syna Kasajášova. [18] A s nimi bratry jejich ve druhé řadě: Zacharjáše, [Bena], Jaziela, Semiramota, Jahiela, Aniho, Eliaba, Banajáše, Maasjáše, Matatjáše, Elifalu, Makenjáše, Obededoma a Jehiela, vrátné.

[19] Hudebníci (byli): Heman, Asaf a Etan; ti hráli na měděné cimbály. [20] Zacharjáš, Oziel, Semiramot, Jahiel, Ani, Eliab, Maasjáš a Banajáš na harfy tajuplné věci [hráli]; [21] Matatjáš, Elifalu, Makenjáš, Obededom, Jehiel a Ozaziu [hráli] na citary osmistrunné vítěznou píseň.

[22] Chonenjáš pak, přední z levitů, který byl v čele proroků (byl ustanoven), aby předzpěvoval nápěv, nebo byl velmi dovedný.

[23] Barachjáš a Elkana (byli) strážci archy.

[24] Sebenjáš, Josafat, Natanael, Amasaj, Zacharjáš, Banajáš a Eliezer, kněží, troubi-

---

Hl. 15. V. [1]. *„domů"*, t. j. palác s domy příslušnými (pro královnu a pod,), Srv. výše 14, 1; 2. Král 5, 11. – *„stan"* ten byl asi udělán podle vzoru mojžíšské svatyně, jejížto složky buď původní nebo částečné aspoň dle původních tvarů nově pořízené, byly tehdy v Gabaonu. Viz níže 16, 39; 3. Král 3, 4. Ten stan utrpěl asi zubem času, že nedal jej David přenésti, ale raději opatřil stánek *nový*. Možno, že se protivilo kněžstvo gabaonské i lid tomu přenosu.

V. [13]. *„zbil nás"* usmrtiv Ozu.

V. [15]. Jak dlužno přenášeti archu, viz Nm 7, 9.

V. [20]. n. Slovem *„tajuplné věci"* přeloženo záhadné hebrejské *„'al 'alámóth"*, které bývá obyčejně překládáno: *„hlasem dívčím"*, tedy asi *„soprano"* nebo *„ve vysoké poloze"*. Srv. Ž 46, 1. hebr. – slovem *„osmistrunném"* přeloženo záhadné hebr.: *„'al haššemínith"*, což bývá překládáno: *„o osm tónů níže"*. Srv. Ž 6, 1; 12, 1. hebr.

li na trouby před archou Boží; také Obededom a Jehjáš byli strážci archy.

Slavný přenos archy. (15, 25.–16, 3. = 2. Sam 6, 12.–20.)

[25] David tedy, [všichni] starší Israelovi a tisícníci šli, by přenesli Hospodinovu archu úmluvy z domu Obededomova s jásotem. [26] Když pomohl Bůh levitům, kteří nesli Hospodinovu archu úmluvy, obětovali sedm býků a sedm beranů. [27] David oděn byl rouchem kmentovým, také všichni levité, kteří nesli archu, hudebníci i Chonenjáš, představený proroků mezi hudebníky; David nad to byl oblečen v efod lněný.
[28] Veškeren Israel provázel Hospodinovu archu úmluvy s jásotem; troubili na rohy i trouby, a hráli na cimbály, na harfy a na citary.
[29] Když přišla Hospodinova archa úmluvy až do města Davidova, Michol, dcera Saulova, vyhlédajíc z okna, viděla krále Davida, an poskakuje a křepčí, i pohrdla jím v srdci svém.

HLAVA 16. – [1] Přinesli tedy archu Boží, postavili ji prostřed stanu, který byl pro ni postavil David, a přinášeli celopaly, jakož i pokojné oběti před Bohem. [2] Když dokonal David celopaly a pokojné oběti, dal požehnání lidu ve jménu Hospodinovu [3] a podělil všecky, muže i ženy, každého chlebovou plackou, kusem hovězí pečené a koláčem, smaženým na oleji.

Doplněk předešlé zprávy. (16, 4.–43.)

[4] Ustanovil pak před archou Hospodinovou z levitů, aby (tu) přisluhovali, připomínali činy jeho, oslavovali a chválili Hospodina, Boha Israelova:
[5] Asafa, předním; druhým po něm Zacharjáše; pak Jahiela, Semiramota, Jehiela, Matatjáše, Eliaba, Banajáše a Obededoma. Jehiela, (ustanovil) nad harfami a nad citarami; Asafa, by hrál na cimbály; [6] Banajáše pak a Jaziela, kněze, by na trouby troubili ustavičně před Hospodinovou archou úmluvy.
[7] Tehdy ustanovil David Asafa a bratry jeho, by – (onen) jakožto první – chválili Hospodina.

[8] Chvalte Pána, a vzývejte jméno jeho,
hlásejte mezi národy úradky jeho.
[9] Prozpěvujte mu a hrajte jemu,
vypravujte všecky divy jeho.
[10] Honoste se svatým jménem jeho,
vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.
[11] Hledejte Hospodina i moci jeho,
hledejte tváře jeho ustavičně.
[12] Pomněte divů jeho, které učinil,
zázraků jeho, a rozsudků, jež vydal.
[13] (Vy) símě Israelovo, sluhové jeho,
synové Jakobovi, které si vyvolil!
[14] On (totiž), Hospodin, je Bohem naším;
po veškeré zemi soudy jeho.

Hl. 16. V. [7]. Zajímavá je skladba následujícího zpěvu: v. 8.–22. = Ž 104. (hebr. 105.) 1.–15., tedy toliko *část* toho žalmu, který má v žaltáři 45 veršů! – Vv. 23.–33. = Ž 95. (96.) s některými zkráceninami a změnami; v. 34. je počátek Ž 105. – V. 35. je přepracovaný Ž 105, 47. – V. 36. je formule, kterou bývají knihy žalmů zakončeny a kterou zakončen také Ž 105. (v. 48.).

15 Pamatujte věčně na smlouvu jeho,
na slovo, které stanovil na tisíc rodů,
16 (na smlouvu), kterou učinil s Abrahamem,
na jeho přísahu, danou Isákovi,
17 kterou učinil Jakobovi zákonem,
smlouvou věčnou Israelovi,
18 když děl: "Tobě dám zemi Kanaanskou
v úděl dědičného majetku vašeho",
19 ač jich bylo (ještě) počtem málo,
nemnoho přistěhovalců v té zemi.
20 Od kmene ke kmeni když přecházeli,
z království (jednoho) k národu jinému,
21 nedopustil nikomu utlačit jich,
ale krále pro ně káral (říkaje):
22 „Nedotýkejte se mých pomazaných,
a mým prorokům ať neublížíte!"

23 Zpívejte Hospodinu všecky země,
hlásejte den po dni jeho spásu.
24 Zvěstujte mezi národy jeho slávu,
mezi všemi lidmi jeho divy.
25 Velkýť je Pán a chvály nejvýš hoden;
zaslouží cti nade všecky bohy.
26 Jsoutě všichni bohové pohanů nicoty,
avšak Hospodin je tvůrce nebes.
27 Vznešenost a velebnost je před ním,
síla, jakož i radost na místě jeho.
28 Vzdávejte Hospodinu, kmenové pohanští,
vzdávejte Hospodinu čest a chválu!
29 Vzdávejte Pánu čest, příslušnou jeho jménu,
berte dary a choďte před tvář jeho,
klaňte se Hospodinu v okrase svaté!
30 Chvějte se před jeho tváří všecky země,
neboť on upevnil zemský kruh, že se nehne.
31 Veselte se nebesa, raduj se země,
ať řeknou mezi národy: „Hospodin kraluje!"
32 Ať zahřmí moře a (vše), čeho je plno,
jásejte pole a všecko, co je na nich,
33 tehdy rozveselte se lesní stromy
před Pánem, že přichází soudit zemi.

34 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
nebo na věky milosrdenství jeho.

V. 23a. = Ž 95, 1c. – V. 23b. = Ž 95, 2b. – Schází tu tedy ze Ž 95. v. 1b. 2a.
V. 29. *„v okrase svaté"* – oblečeni jsouce ve sváteční šat.
V. 34. = *Ž* 105, 1. – V. 35. = Ž 105, 47

[35] A rcete: Spas nás, Bože, náš spasiteli,
rač nás shromáždit a vytrhnout z pohanů,
bychom chválili svaté tvoje jméno,
a se veselili ve tvých písních!

[36] Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věků až na věky;
a všechen lid ať řekne: „Amen!"

Alleluja.

[37] A nechal tam (David) před Hospodinovou archou úmluvy Asafa a bratry jeho, by přisluhovali před archou ustavičně po všechny dny po svém pořádku; [38] také Obededoma a bratry jeho, šedesát osm (hlav); Obededoma, syna Iditunova a Hosu ustanovil vrátnými.

[39] Sadoka pak kněze a bratry jeho kněze, (nechal) před stánkem Hospodinovým na výšině, která byla v Gabaonu, [40] by přinášeli celopaly Hospodinu na oltáři zápalných obětí ustavičně, ráno i večer, podle všeho, co psáno je v zákoně Hospodinově, který dal Israelovi.

[41] A s nimi Hemana, Iditunа a jiné vybrané, každého jménem uvedeného, by chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho.

[42] S Hemanem pak a Iditunem (ustanoveni byli trubači, aby) na trouby troubili a (hudci, by) hráli na cimbály, i na všecky hudebné nástroje Bohu; syny pak Iditunovy učinil vrátnými.

[43] A vrátil se veškeren lid domů; i David, aby požehnal domu svému.

5. Když chtěl David stavěli chrám, slíbena mu vláda na věčné časy. (17, 1.–27. = 2, Sam 7, 1.–29.)

HLAVA 17. – [1] Když se usadil David ve svém domě, řekl proroku Natanovi: „Hle, já bydlím v domě cedrovém, kdežto Hospodinova archa úmluvy je pod plachtami." [2] Natan řekl králi: „Vše, co máš v srdci, učiň; nebo Bůh je s tebou."

[3] Té noci však oslovil Bůh Natana řka: [4] „Jdi a mluv Davidovi, služebníku mému: Toto praví Hospodin: Nebudeš ty mi stavěti domu, bych v něm přebýval. [5] Vždyť nebydlil jsem v domě od onoho času, kdy jsem vyvedl syny Israelovy, až do dne tohoto; ale měnil jsem ustavičně místo stánku, ve stanu [6] přebývaje s veškerým Israelem. Zda mluvil jsem kdy aspoň k jednomu ze soudců Israelových, kterým jsem byl přikázal, aby pásli můj lid a zda řekl jsem: „Proč jste mi nepostavili domu cedrového?" [7] Protož nyní takto mluviti budeš k služebníku mému Davidovi: Toto praví Hospodin zástupů: Já jsem tě vzal, když jsi chodil na pastvách za stádem, abys byl vůdcem lidu mého israelského, [8] byl jsem s tebou, kamkoli ses obrátil, pobil jsem všecky nepřátele tvé před tebou a učinil jsem ti jméno jako jednoho z velikánů, kteří slaveni jsou na zemi. [9] Dal jsem místo lidu svému israelskému, aby byl pěstěn a bydlel v něm, aby se již nestěhoval, a nešlechetnici by ho již nepotkali jako prve, [10] ode dnů, kdy jsem dal soudce lidu svému israelskému; a ponížil jsem všecky nepřátele tvé. A zvěstuji tobě, že Hospodin učiní ti dům. [11] Až pak naplníš dny své, abys odešel k otcům svým, vzbudím dorost tvůj po tobě, který bude ze synů tvých a upevním království jeho. [12] Ten mi postaví dům a (já) utvrdím trůn jeho na věky. [13] Já budu jemu otcem a on bude mně synem; a milosrdenství svého mu neodejmu, jako jsem je odňal tomu, který byl před tebou. [14] Ustano-

vím jej v domě tvém a v království tvém až na věky a trůn jeho bude přepevný na věčné časy." [15] Podle všech slov těchto a podle veškerého vidění tohoto, tak mluvil Natan Davidovi.

[16] Král David pak vešel, posadil se před Hospodinem a řekl: „Kdo jsem já, Hospodine Bože, a co je dům můj, žes mi učinil takové věci? [17] Ale i to zdálo se málo před obličejem tvým, a proto mluvil jsi o domu služebníka svého také na budoucí časy a učinil jsi mne znamenitým nade všecky lidi, Hospodine Bože! [18] Co více ještě mluviti může David, když jsi tak oslavil služebníka svého a vyznamenal? [19] Hospodine, pro služebníka svého, podle srdce svého, učinil jsi všecky tyto velkolepé věci a chtěl jsi, by známy byly všecky (ty) velečiny. [20] Hospodine, není ti podobného a není jiného Boha kromě tebe, podle všeho, co jsme slyšeli na vlastní uši. [21] Nebo který jest jiný jako národ tvůj israelský, lid jediný na zemi, ke kterému šel Bůh, aby vysvobodil jej, učinil ho sobě lidem a velikostí Svou a hrůzami, aby vyvrhl národy před obličejem toho, kterého byl z Egypta vysvobodil? [22] Ano, ustanovil sis lid svůj israelský lidem (svým) až na věky; ty, Hospodine, stal ses Bohem jeho. [23] Nuže tedy, Hospodine, řeč, kterou jsi promluvil služebníku svému o jeho domu, pevná buď na věky a čiň, jak jsi mluvil. [24] Trvej a velebeno buď jméno tvé na věky a říkáno bud: Hospodin, zástupů je Bůh Israelův a dům Davida, služebníka jeho trvá před ním ustavičně. [25] Nebo ty, Hospodine Bože můj, zjevil jsi v ucho služebníka svého, že mu učiníš dům; proto se osmělil služebník tvůj modliti se před tebou. [26] Nyní však, Hospodine, ty jsi Bůh; a přislíbil jsi služebníku svému tak veliká dobrodiní; [27] počni tedy dobrořečiti domu služebníka svého, by vždycky byl před tebou; nebo když ty, Hospodine, jsi (mu) požehnal, požehnán bude na věky.

6. Davidova vítězství. (18, 1.–13. = 2. Sam 8, 1.–14.)

HLAVA 18. – [1] Poté porazil David Filišťany, pokořil je a vzal Get i vesnice jeho z ruky Filišťanů.

[2] Porazil také Moaba i stali se Moabští služebníky Davidovými, kteří mu přinášeli poplatky.

[3] [Toho času] porazil David také Adarezera, krále Soby krajiny Hemat, když vytáhl, aby rozšířil království své až k řece Eufratu.

[4] David zajal tisíc vozů jeho, sedm tisíc jezdců a dvacet tisíc mužů pěších; všem koňům vozním podřezal šlachy, kromě sta spřežení, která zachoval sobě.

[5] Když přitáhl lid syrský z Damašku na pomoc Adarezerovi, králi sobskému, porazil David i z nich dvacet dva tisíce mužů, [6] osadil vojáky Damašek a tak stala se i Syrie jemu poddanou a poplatnou. A pomáhal mu Hospodin ve všech věcech, ať se obrátil k čemukoliv.

[7] Zlaté touly, které měli služebníci Adarezerovi, vzal David a přinesl je do Jerusalema. [8] Také z Tebatu a z Chunu, měst Adarezerových, mědi velmi mnoho; z té dal udělati Šalomoun moře měděné, sloupy a měděné náčiní.

[9] Tou, král hematský, uslyšev to, že totiž porazil David všecko vojsko Adarezera, krále sobského, [10] poslal Adorama, syna svého, ke králi Davidovi, aby ho pozdravil, a jemu blahopřál, že Adarezera v boji porazil. – Byl totiž Touovým nepřítelem Adarezer.

–

[11] Ale i všecky věci zlaté, stříbrné a měděné zasvětil král David Hospodinu se stříbrem a zlatem, které byl pobral ze všech národů: z Edomců, Moabů, Ammonů, Filišťanů, jakož i Amalečanů.

[12] Abisaj pak, syn Sarviin, porazil Edoma v údolí Solném, osmnáct tisíc (mužů). [13] I osadil Edomsko posádkou, by poddáno bylo Edomsko Davidovi. A zachovával Hospodin Davida ve všem, ať se obrátil kamkoliv.

7. Davidovi hodnostáři. (18, 14.–17. = 2. Sam 8, 15.–18.)

[14] Kraloval tedy David nad veškerým Israelem a vykonával právo a spravedlnost Všemu lidu svému. [15] Joab, syn Sarviin, byl nad vojskem; Josafat, syn Ahiludův, byl kancléřem; [16] Sadok, syn Achitobův a Abjatar, syn Ahimelechův, kněžími; Susa byl písařem; [17] Banajáš, syn Jojadův, byl nad četami Kereťanů a Feleťanů; synové pak Davidovi byli prvními králi po ruce.

8. David porazil Ammony a Syry. (19, 1.–20, 3. = 2. Sam 10, 1.–11, 1; 12, 30. n.)

HLAVA 19. – [1] Když pak umřel Naas, král ammonský a kraloval syn jeho místo něho, [2] řekl si David: „Prokáži milosrdenství Hanonovi, synu Naasovu, nebo prokázal mi otec jeho milost." Poslal tedy David posly, by ho potěšili pro smrt otce jeho. Když ti přišli do Ammonska, by potěšili Hanona, [3] řekla knížata ammonská Hanonovi: „Ty snad se domníváš, že David ke cti otce tvého poslal ti těšitele; a nepozoruješ, že přišli služebníci jeho k tobě, by shlédli, proslídili a propátrali zemi tvou." [4] Proto dal Hanon služebníky Davidovy ostříhati, oholiti, zustřihati řízy jejich od rozkroku až k nohám a propustil je. [5] Když oni odešli a vzkázali to Davidovi, poslal jim naproti – byliť náramně potupeni – a rozkázal, aby pobyli v Jerichu dokud neobrostou brady jejich, a potom aby se zase vrátili.

[6] Ammonští vidouce, že ukřivdili Davidovi, Hanon i ostatní lid, poslali tisíc hřiven stříbra, by si najali z Mesopotamie, ze syrské Maachy a ze Soby vozů a jezdců. [7] I najali třicet dva tisíce vozů a krále Maachy s lidem jeho. Ti přišedše položili se táborem proti Medabě. Také Ammonští shromáždivše se ze svých měst, přitáhli do boje. [8] Když to David uslyšel, poslal Joaba a všecko vojsko válečníků. [9] Ammonští tedy vytáhše sešikovali se u brány města; králové pak, kteří byli jim na pomoc přitáhli, stáli na poli zvláště. [10] Proto Joab, když postřehl, že se boj zepředu i zezadu proti němu strojí, vybral muže nejsilnější z veškerého Israele a táhl proti Syrským. [11] Ostatní pak díl lidu dal pod moc Abisajovi, svému bratru a ti táhli proti Ammonským. [12] A řekl: „Budou-li mne přemáhati Syrští, přispěješ mi na pomoc; pakli budou přemáhati tebe Ammonští, pomohu já tobě. [13] Vzmuž se a statečně se mějme za lid svůj a za města Boha svého; Hospodin pak učiň, co za dobré uznává." [14] Táhl tedy Joab i lid, který s ním byl, proti Syrským k bitvě a zahnal je. [15] Ammonští vidouce, že utekli Syrští, dali se na útěk také před Abisajem, bratrem jeho a vešli do města. Joab vrátil se pak do Jerusalema.

[16] Když Syrové viděli, že jsou poraženi od Israele, poslali posly a kázali vytáhnouti Syrům, kteří byli za řekou. Sofach, vojevůdce vojska Adarezerova, jim velel. [17] Když to bylo Davidovi oznámeno, shromáždil veškeren lid israelský, přepravil se přes Jordán, přitáhl k Helamu a sešikoval vojsko proti nim. Oni svedli s ním bitvu, avšak [18] dali se na útěk Syrové před Israelem a David pobil ze Syrských sedm tisíc spřežení, čtyřicet tisíc pěších i Sofacha, velitele vojska. [19] Služebníci Adarezerovi vidouce, že jsou přemoženi od Israele, utekli k Davidovi a poddali se mu. A nechtěli již Syrští pomáhati Ammonským.

HLAVA 20. – [1] Po roce, toho času, kdy králové vyjíždívají do boje, sebral Joab vojsko, válečný lid, zpustošil Ammonsko a pak přitáhl a oblehl Rabbu. David však zůstal v

Jerusalemě. Když Joab Rabby dobyl a ji zničil, [2] vzal David korunu Melchomovi s hlavy jeho a shledal, že měla cenu hřivny zlata a velmi vzácné drahokamy, udělal si tedy z toho korunu; také z města vzal velmi mnoho kořisti. [3] Lid pak, který byl v něm, vyvedl a rozkázal, by po nich jeli vlečnými mlátičkami a vozy železem pobitými, že byli rozdrásáni a rozdrceni. Tak učiniv David všem městům ammonským vrátil se s veškerým lidem svým do Jerusalema.

9. Boje s Filišťany. (20, 4.–7, = 2. Sam 21, 18.–22.)

[4] Poté povstala válka v Góbě s Filišťany; v té Sobochaj, Husaťan, zabil Safaje z rodu Rafaim a pokořil je.

[5] V jiné také válce, která se strhla proti Filišťanům, zabil Bohdan, syn Háje, Betleman, bratra Goljáše Geťana; dřevo kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské.

[6] A ještě jiná válka se stala v Getu; tam byl člověk velmi vysoký, který měl po šesti prstech, to jest úhrnem dvacet čtyři; i ten pocházel z rodu Rafaova. [7] Když se Israelovi rouhal, zabil ho Jonatan, syn Samav, bratra Davidova.

To jsou Rafaovci v Getu, kteří padli rukou Davida a služebníků jeho.

10. Sčítání lidu. (21, 1.–22. 1. = 2. Sam 24, 1.–25.)

HLAVA 21. – [1] Povstal pak satan proti Israelovi a ponukl Davida, by sčetl Israele.

[2] I řekl David Joabovi a knížatům lidu: „Jděte a sečtěte Israele od Bersaby až do Danu a přineste mi počet, abych (jej) věděl." [3] Joab odpověděl: „Rozrnnožiž Hospodin lid svůj, by ho bylo stokrát tolik, co ho jest! Zda, pane můj králi, nejsou všichni služebníci tvoji? Proč zamýšlí pán můj věc, která bude za hřích počítána Israelovi?" [4] Ale řeč králova nabyla vrchu. I vyšel Joab, obešel veškerého Israele a vrátil se do Jerusalema. [5] A dal Davidovi soupis těch, které byl obešel: shledáno, že počet mužů schopných boje z veškerého Israele je tisíc tisíců a sto tisíc; z Judy pak čtyřikrát sto tisíc a sedmdesát tisíc bojovníků. [6] Levitů a Benjaminovců nečítal, ježto Joab proti své vůli vykonával králův rozkaz.

[7] Nelíbilo se však Hospodinu, co bylo rozkázáno, i bil Israele. [8] Tu pravil David Bohu: „Zhřešil jsem příliš, že jsem to učinil; prosím, odejmi nepravost služebníka svého, nebo jsem nemoudře jednal."

[9] I mluvil Hospodin ke Gadovi, vidci Davidovu, řka: [10] „Jdi a rci Davidovi: Toto praví Hospodin: Tři věci tobě na vůli dávám; jednu, kterou chceš, vyvol (si) a učiním ti (ji)." [11] Když tedy přišel Gad k Davidovi, řekl mu: „Toto praví Hospodin: Vyvol (si), co chceš: [12] buďto tříletý hlad, buď tři měsíce utíkati před nepřáteli svými a meči jejich nemoci ujíti, aneb aby tři dny meč Hospodinův, to jest mor, byl na zemi, a anděl Hospodinův aby vraždil po všech končinách israelských. Nyní tedy viz, co mám odpověděti tomu, který mne poslal," [13] I řekl David Gadovi: „Se všech stran úzkosti mne sužují; ale lépe mi jest, abych upadl v ruce Hospodinovy, – nebo veliké jest milosrdenství jeho – nežli v ruce lidské." [14] Seslal tedy Hospodin mor na Israele a padlo z Israele sedmdesát tisíc mužů. [15] Poslal také anděla do Jerusalema, aby jej bil. A když bil, popatřil Hospodin a slitoval se nad (tím) velikým zlem i přikázal andělu, který bil: „Dosti, již přestaň ruka tvá!" Anděl pak Hospodinův stál vedle humna Ornana Jebušana. [16] David pozdvih oči viděl anděla Hospodinova, an stojí mezi nebem a zemí, maje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu. I padli, on a starší, oděni jsouce žínicemi, tváří k zemi. [17] A David pravil Bohu: „Zda nejsem já ten, který jsem rozkázal, aby sečten byl lid? Já jsem ten, který zhřešil, já, který zle učinil; toto stádo – co provinilo? Hospodine,

Bože můj, nechať se obrátí, prosím, ruka tvá na mne a na dům otce mého; lid však tvůj ať není mořen!"

[18] Hospodin pak přikázal Gadovi, by řekl Davidovi, aby šel nahoru a vystavěl oltář Hospodinu Bohu na humně Ornana Jebušana. [19] David tedy šel nahoru podle řeči Gadovy, kterou byl k němu promluvil ve jménu Hospodinovu. [20] Ornan a čtyři synové jeho, kteří s ním byli, když vzhlédli a viděli anděla, skryli se; mlátil totiž právě na humně pšenici. [21] Když tedy přicházel David k Ornanovi a Ornan jej uzřel, vyšel mu z humna vstříc a poklonil se mu tváří k zemi. [22] I řekl mu David: „Dej mi to místo humna svého, ať vystavím na něm oltář Hospodinu, – dostaneš tolik stříbra, zač stojí – ať odejde rána od lidu." [23] Ornan Davidovi odpověděl: „Račiž (si) vzíti a učiniti pán můj král, co se mu líbí; ano i býky (tyto) dávám na celopal, mlátičku vlečnou na palivo a pšenici k oběti; to vše rád dám." [24] I řekl mu král David: „Nikoli, tak nebude; ale stříbra ti dám, zač (to) stojí; nebo není slušno, bych ti co vzal a tak podal Hospodinu celopaly, které mne nic nestojí." [25] Dal tedy David Ornanovi za to místo šest set lotů zlata spravedlivé váhy, [26] vystavěl tam oltář Hospodinu, přinesl celopaly a pokojné oběti, a vzýval Hospodina. I vyslyšel jej, seslav oheň s nebe na oltář celopalu, [27] a přikázal Hospodin andělovi, (který) proto zastrčil zase meč svůj do pochvy.

[28] Tehdy tedy David vida, že jej vyslyšel Hospodin na humně Ornana Jebušana, podal tam oběti. [29] Stánek však Hospodinův, který byl udělal Mojžíš na poušti, jakož i oltář na zápalné oběti byl toho času na výšině v Gabaonu. [30] A nemohl David jíti k oltáři, by tam prosil Boha, nebo náramným strachem byl přestrašen vida meč anděla Hospodinova.

HLAVA 22. – [1] A David řekl: „Toto je dům Boží a toto jest Israelův oltář na zápalné oběti."

Příprava na stavbu chrámu. (22, 2.– 19.)

[2] I přikázal, aby se shromáždili všichni cizinci ze země Israelovy a ustanovil z nich kameníky, aby tesali a hladili kameny na stavbu domu Božího. [3] Také velmi mnoho železa na hřeby do dveří a [na háky a] skoby připravil David; a mědi váhu nesčíslnou. [4] Též i dřeva cedrového bez počtu, které Sidonští a Tyrští byli dováželi Davidovi. [5] David (si) řekl: „Šalomoun, syn můj, chlapec malý a útlý jest; dům však, který chci stavěti Hospodinu, takový má býti, by po všech krajinách byl slavný; proto připravím jemu potřeb." Pro tu příčinu před svou smrtí připravil velmi mnoho potřeb.

[6] Povolav pak Šalomouna, syna svého, přikázal mu, by vystavěl dům Hospodinu, Bohu Israelovu. [7] David řekl Šalomounovi: „Synu můj, vůle má byla, bych vystavěl dům jménu Hospodina, Boha svého; [8] ale Hospodin mne oslovil řka: „Mnoho krve jsi vylil a velmi mnoho válek jsi vedl; nesmíš stavěti dům jménu mému, vyliv krve tolik přede mnou. [9] Syn, který se ti narodí, bude muž pokojný, nebo pokoj dám jemu ode všech okolních nepřátel; proto „Pokojný" slouti bude; pokoj a odpočinek dám v Israeli po [všecky] dny jeho. [10] Ten vystaví dům jménu mému, a ten bude mně synem a já budu jemu otcem; a upevním trůn království jeho nad Israelem na věky." [11] Nuže tedy, synu můj, Hospodin buď s tebou a šťastně vystavěj dům Hospodinu, Bohu svému, jak mluvil o tobě. [12] Dejž ti také Hospodin obezřelost a smysl, abys mohl spravovati Israele a šetři-

---

Hl. 21. V. [20]a. oprav s Hummelauerem a přelož: *„Ornan pohleděl a uzřel krále* (ne anděla!) *a služebníky jeho, ani přicházejí k němu".* Srv. 2. Sam 24, 20.

V. [27]. *„anděl zastrčil meč do pochvy"* – mor přestal.

ti zákona Hospodina, Boha svého. [13]Nebo tehdy budeš moci prospívati, budeš-li ostříhati příkazů a práv, o kterých přikázal Hospodin Mojžíšovi, by naučil (jim) Israele. Buď silný a zmužilo si počínej, neboj se a nestrachuj! [14] Hle, já ve své starostlivosti připravil jsem potřeby na dům Hospodinův: zlata sto tisíc hřiven, stříbra tisíc tisíců hřiven, mědi pak a železa nelze zvážiti, nebo množství (jeho) převyšuje (každý) počet; dřevo i kámen připravil jsem ke všem potřebám. [15] Máš také hojně řemeslníků, kameníků, zedníků, tesařů a všelikých umělců, kteří umějí velmi dovedně zpracovati [16] zlato, stříbro, měď i železo, jehož není počtu. Vstaň tedy a pracuj, a Hospodin buď s tebou!"

[17] David přikázal také všem knížatům israelským, aby pomáhali Šalomounovi, synu svému, řka: [18] „Vidíte, že Hospodin, Bůh váš, je s vámi, že dal vám pokoj vůkol, že dal všecky nepřátele v ruce vaše, a že podmaněna jest země před Hospodinem i před lidem jeho. [19] Přičiňte se tedy srdcem svým i duší svou, byste hledali Hospodina, Boha svého; vzchopte se a vystavějte svatyni Hospodinu Bohu, by uvedena byla Hospodinova archa úmluvy, jakož i nářadí Hospodinu zasvěcené do domu, který bude vystavěn jménu Hospodinovu.

Počet, třídy, rody a služba levitů. (23, 1.– 32.)

HLAVA 23. – [1] Když se David zestaral, když mu bylo (již) velmi mnoho let, ustanovil králem Šalomouna, svého syna, nad Israelem.

[2] A shromáždil všechna knížata Israelova, i kněze a levity.

[3] Levité od třiceti let a výše byli sečteni a shledáno, že jich je třicet osm tisíc mužů.

[4] Z těch vybrány a roztříděny ke službě domu Hospodinova dvacet čtyři tisíce; správců a soudců šest tisíců; [5] vrátných čtyři tisíce, a tolikéž hudebníků, kteří měli hráti Hospodinu na hudebné nástroje, kterých dal (David) nadělati.

[6] A rozdělil je David na oddíly podle synů Leviových, totiž: Gersona, Kaata a Merariho. [7] Synové Gersonovi: Leedan a Semej.

[8] Synové knížete Leedana: Jahiel, Zetan a Joel, ti tři.

[9] Synové Semejovi: Salomit, Hosiel a Aran, ti tři.

Ti jsou pohlaváři čeledí Leedanských (a Semejských).

[10] Synové pak Semejovi: Lehet, Ziza, Jaus a Baria; ti jsou synové Semejovi, čtyři. [11] Lehet byl první, Ziza druhý; Jaus pak a Baria neměli mnoho synů, a proto byli počítáni za jeden rod a jeden dům.

[12] Synové Kaatovi: Amram, Isaar, Hebron a Oziel, ti čtyři. [13] Synové Amramovi: Áron a Mojžíš. – Áron byl ustanoven, aby konal službu ve velesvatyni, on i synové jeho na věky, a kadidlo by zapaloval Hospodinu podle patřičného řádu a dobrořečil jménu jeho na věky. – [14] Také synové Mojžíše, muže Božího, byli čítáni ke kmeni Levi. [15] Synové Mojžíšovi: Gersom a Eliezer. [16] Synové Gersomovi: Subuel, pohlavár. [17] Synové pak Eliezerovi byli: Rohobjáš, pohlavár; jiných synů Eliezer neměl. Synové však Rohobjášovi rozmno-

---

Hl. 22. V. [18]. Místo: *„všecky nepřátele v ruce vaše"* čti s hebr.: *„obyvatelstvo země do ruky mé".*

Hl. 23. K v. [1]. srv. 3. Král 1, 46. n.

V. [2]. opakován a nit vypravovací dále rozpředena níže 28, 1. nn. Skladatel Par zmíniv se o *„knížatech, kněžích a levitech"* přerušil proud výpravný vložkou 22, 3.– 27., 34., která líčí stav úřednictva a bohoslužebnictva v posledních letech vlády Davidovy. Král uspořádal osobní stav levitů již dříve, nejspíše tehdy, kdy se zabýval myšlenkou postaviti chrám a kdy počal konati přípravy k tomu velikému dílu.

V. [7]. Rod, který tu sluje *„Leedan"* (snad podle pozdějšího šejka), slul původně Lobni. Srv. výše 6, 17; Ex 6, 17; Nm 3, 18. 21; 26, 58. Srv. také výše 7, 20. n.

žili se velmi.
18 Synové Isaarovi: Salomit, pohlavár.
19 Synové Hebronovi: Jerjau, pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel
třetí, Jekmaam čtvrtý.
20 Synové Ozielovi: Micha, pohlavár, Jesjáš druhý.
21 Synové Merariovi: Moholi a Musi.
Synové Moholiovi: Eleazar a Kis. 22 Eleazar umřel nemaje synů než dcery, jež
pojali synové Kisovi, jejich bratři.
23 Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot, ti tři.
24 Ti jsou synové Leviovi podle svých čeledí a rodů, – pohlaváři po pořádku – a podle počtu všech osob, kteří konali službu domu Hospodinova, od dvaceti let a výše.
25 Nebo řekl David: „Odpočinek dal Hospodin, Bůh Israelův, lidu svému a usídlil se v Jerusalemě až na věky. 26 Nebude tedy levitskou povinností, by nosili ještě stánek a všecko náčiní ke službě je ho." – 27 Podle pozdějších rozkazů Davidových totiž měli býti počítáni levité od dvacíti let a výše. – 28 „Ale pod dozorem synů Áronových budou konati službu domu Hospodinova v nádvořích, v komorách, při očistách jakékoli posvátné věci, při všech úkonech služby chrámu Hospodinova. 29 Budou dále ti bohoslužebníci starati se o chleby předkladné, o bělnou mouku k oběti, o přesné placky, o pánev na pečení, jakož i o všelikou váhu a míru. 30 Levité budou také státi ráno, by chválili a opěvovali Hospodina; taktéž i večer, 31 kdykoli budou obětovány celopaly Hospodinu, v sobotu, na nov měsíce, a při slavnostech ostatních, v počtu, jaký ten onen obřad žádá, ustavičně před Hospodinem. 32 A (budou státi), by ostříhali předpisů o stánku úmluvy, řádu svatyně a příkazů synů Áronových, svých bratří, ve službě domu Hospodinova."

Třídy kněží (24, 1.–19.) a levitů (24, 20.–31.).

HLAVA 24. – 1 Synové Áronovi byli takto roztříděni:
Synové Áronovi: Nadab, Abiu, Eleazar a Itamar. 2 Nadab a Abiu zemřeli před otcem svým bez dětí, i konal úřad kněžský Eleazar a Itamar.
3 I rozdělil je David, t. j. Sadok ze synů Eleazarových a Abjatar, syn Ahimelechův ze synů Itamarových v příslušné třídy k službě (jejich). 4 Bylo shledáno, že mají Eleazarovci mnohem více mužských než Itamarovci, proto rozdělil je (takto): z Eleazarovců (bylo) šestnáct pohlavárů rodových a z Itamarovců osm (pohlavárů) rodů a domů jejich.
5 Rozdělil pak oba rody mezi sebou losy, nebo byli knížata svatyně a knížata Boží tak z Eleazarovců, jako z Itamarovců.
6 A sepsal je Semejáš, syn Natanaelův, písař *z* kmene Levi, před králem a knížaty,

---

V. 22. *„bratří"*, t. j. strýčenci (bratranci). Srv. Nm 27, 1.–11; 36, 1.–13.

Za v. 24. polož hned v. 27. (Hummelauer) *„pozdější"* rozkazy Davidovy, (podle kterých začíná služba levitů dvacátým rokem (v. 24.), dlužno rozlišovati tedy od starších *dřívějších* ustanovení (v. 3.).

Hl. 24. V. 3. n. David umluvil věc s velekněžími a ti kněze roztřídili.

V. 5. David, aby se vyhnul řevnivosti mezi kněžími konajícími službu v Gabaoně (= *„knížata Boží")* a na Sioně (= *„knížata svatyně")* ustanovil *pořad tříd* losem (Hummelauer). V losech viděli staří vyslovenou vůli Boží.

V. 6. Místo *„jeden dům. . . Itamarův"* čti: *„po jednom rodu bylo vzato (losem) Eleazarovi, a po jednom bylo* vzato *Itamarovi"*. Podle toho první rod (třída) a každý lichý až včetně po 15tý jakož i osm posledních rodů (17.–24.) bylo vzato z Eleazarovců, všecky sudé rody (třídy 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16.) byly (losem) vzaty

před Sadokem knězem a Abjatarem, synem Ahimelechovým, i před pohlaváry rodů kněžských a levitských: jeden dům, který nad jinými byl, Eleazarův; a druhý dům, který pod sebou měl jiné, Itamarův.

[7] První los padl na Jojariba, druhý na Jedejáše, [8] třetí na Harima, čtvrtý na Seorima, [9] pátý na Melchiáše, šestý na Majmana, [10] sedmý na Akkosa, osmý na Abjáše, [11] devátý na Jesua, desátý na Sechenjáše, [12] jedenáctý na Eliasiba, dvanáctý na Jakima, [13] třináctý na Hopfa, čtrnáctý na Isbaaba, [14] patnáctý na Belgu, šestnáctý na Emmera, [15] sedmnáctý na Hezira, osmnáctý na Afsesa, [16] devatenáctý na Fetejáše, dvacátý na Hezechiela, [17] dvacátý první na Jachina, dvacátý druhý na Gamula, [18] dvacátý třetí na Dalajaua, dvacátý čtvrtý na Maazjaua.

[19] Ty jsou třídy jejich podle služby jejich, aby vcházeli do domu Hospodinova podle řádu svého, který dal Áron, otec jejich, jak byl přikázal Hospodin, Bůh Izraelův.

[20] Z ostatních pak levitů,

z Amramovců byl Subael, a ze synů Subaelových Jehedejáš; [21] ze synů Rohobjášových pohlavár Jesjáš; [22] Isaarův syn Salemot, a syn Salemotův Jahat; [23] syn jeho Jerjau pohlavár, Amarjáš druhý, Jahaziel třetí, Jekmaan čtvrtý. [24] Syn Ozielův Micha, syn Michův Samir. [25] Bratr Michův Jesjáš a syn Jesjášův Zacharjáš.

[26] Synové Merariovi: Moholi a Musi. Syn Oziaův Benno. [27] Merariovi synové také: Oziau, Soam, Zachur a Hebri. [28] Moholiův pak syn Eleazar, který neměl dětí. [29] Syn Kisův Jerameel. [30] Synové Musiovi: Moholi, Eder a Jerimot.

Ti jsou synové Leviovi podle svých domovských rodů.

[31] Také ti metali losy jako bratři jejich, synové Áronovi, před Davidem králem, Sadokem, Abjatarem, synem Ahimelechovým a pohlaváry rodů kněžských, starší i mladší; [všecky los rovně dělil].

Počet a třídy bohoslužebných zpěváků a hudebníků. (25, 1.–31.)

HLAVA 25. – [1] David a vojevůdcové ustanovili k službě také syny Asafovy, Hemanovy a Iditunovy, aby prorokovali na citary, harfy a cimbály podle počtu svého povinnost sobě přidělenou činíce.

[2] Ze synů Asafových: Zachur, Josef, Natanjáš a Asarela, synové Asafovi, pod dozorem Asafa, který prorokoval pod králem.

[3] Z Idituna, synové Iditunovi: Godoljáš, Sori, Jesejáš, Hasabjáš, Matatjáš, (. . .) šest, pod dozorem otce svého Idituna, který na citaru prorokoval, když chválili a velebili Hospodina.

[4] A z Hemana, synové Hemanovi: Bokkijau, Matanjau, Oziel, Subuel, Jerimot, Hananjáš, Hanani, Eliata, Geddelti, Romemtiezer, Jesbakassa, Melloti, Otir a Mahaziot; [5] všichni tito (byli) synové Hemana, vidce králova, podle výroků Božích, že povýší roh (jeho); dal totiž Bůh Hemanovi synů čtrnáct a dcery tři.

[6] Ti všichni pod dozorem otce svého ustanoveni byli, by při zpěvu v chrámu Hos-

---

z Itamarovců. (Jiní jinak.)

Hl. 25. V. [1]. *„prorokovali"* na citary, = zpívali nadšeně písně s průvodem citary atd. – Místo *„podle počtu . . . plníce"* čti s hebr.: *„Byl pak počet mužů, kteří byli zaměstnáni touto svou službou":* Je to nadpis k v. 2.–7., kteréžto verše popisují sbory a osobní stav zpěváků před opravou (reformou), kterou vykonal David a která popsána je níže ve v. 8.–31.

V. [6]. je závěr v. 2.–5. – *„otec"* = příslušný sbormistr či kapelník (Asaf. Iditun, Heman). – *„chrám Hospodinův"* byl tehdy v Gabaoně.

podinově (hráli) na cimbály, harfy a citary, k službám domu Hospodinova pod králem, jakož i Asafem, Iditunem a Hemanem.
[7] Bylo jich pak i s bratřími jejich, těch (totiž), kteří byli vycvičeni ve zpěvech Hospodinových, všech mistrů, dvě stě osmdesát osm.
[8] I metali losy po svých odděleních, starší stejně jako mladší, mistr jako žák.
[9] I vyšel los první Josefovi, který byl z Asafa.
Druhý Godoljášovi, jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[10] Třetí Zachurovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[11] Čtvrtý Isarovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[12] Pátý Natanjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[13] Šestý Bokkijauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[14] Sedmý Isreelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[15] Osmý Jesajášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[16] Devátý Matanjauovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[17] Desátý Semejášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[18] Jedenáctý Azareelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[19] Dvanáctý Hasabjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[20] Třináctý Subaelovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[21] Čtrnáctý Matatjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[22] Patnáctý Jerimotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[23] Šestnáctý Hananjášovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[24] Sedmnáctý Jesbakassovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[25] Osmnáctý Hananiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[26] Devatenáctý Mellotiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[27] Dvacátý Eliatovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[28] Dvacátý prvý Otirovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[29] Dvacátý druhý Geddeltiovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[30] Dvacátý třetí Mahaziotovi, synům a bratřím jeho, dvanácti.
[31] Dvacátý čtvrtý Romemtiezerovi, synům a bratřím jeho, dvanácti..

Levité – vrátní a jejich povinnosti. (26, 1.–19.)

HLAVA 26. – [1] Oddíly vrátných:
Z Koreovců: Meselemjáš, syn Koreův, ze synů Asafových.
[2] Synové Meselemjášovi: Zacharjáš prvorozený, Jadibel druhý, Zabadjáš, třetí, Jatanael čtvrtý, [3] Elam pátý, Johanan. šestý, Eljoenaj sedmý.
[4] Synové Obededomovi: Semejáš, prvorozený, Jozabad druhý, Joaha třetí, Sachar čtvrtý, Natanael pátý, [5] Ammiel šestý, Issachar sedmý, Follati osmý; nebo požehnal mu Hospodin. [6] Semejášovi, jeho synu narodili se synové, kteří vládli v rodech svých, ježto byli (to) zdatní muži. [7] Synové tedy Semejášovi byli: Otni, Rafael, Obed, Elzabad; bratři jeho, zdatní muži: Eliu a Samachjáš. [8] Všichni ti (byli) ze synů Obededomových; oni, synové i bratři jejich, zdatní ke službě, šedesát dva Obededomovci.
[9] Synů pak Meselemjášových a bratří jejich, zdatných (mužů) osmnáct.

V. [7].–[31]. popisuje stav zpěváků a hudebníků, jak jej znova uspořádal („reformoval") David.
V. [9]. Místo *„který byl z Asafa"* čti: *„jemu, synům a bratřím jeho, dvanácti".*
Hl. 26. V. [1]. Místo *„Asafových"* čti se zřetelem k Ex 6, 24.: *„Abiasafových".*

[10] Z Hosy, to jest z Merariovců: Semri, pohlavár – neměl totiž prvorozeného a proto ustanovil ho jeho otec pohlavárem – [11] Helkjáš druhý, Tabeljáš třetí, Zacharjáš čtvrtý. Všech těch synů a bratří Hosových třináct.

[12] Ti byli roztříděni za vrátné, aby vždycky jakožto představení stráží konali službu v domě Hospodinově jako jejich bratři.

[13] Byly totiž metány losy stejně malým i velkým po jejich rodech o každou bránu. [14] I padl los (brány) východní na Selemjáše. Zacharjášovi, synu jeho, muži velmi rozšafnému a vzdělanému, dostala se losem strana severní. [15] Obededomovi a synům jeho strana jižní; na té straně domu byla rada starších. [16] Sefimovi a Hosovi (dostala se) losem strana západní, brána, která vede na cestu vzhůru stoupající, stráž proti stráži. [17] A sice na východě bylo levitů šest a na severu čtyři na den; na jihu také na den čtyři; a kde byla rada, dva a dva. [18] U komor vrátných na západě byli čtyři na cestě a po dvou u komor.

[19] To jsou oddíly vrátných Koreovců a Merariovců.

Levité strážcové chrámového pokladu. (26, 20.–28.)

[20] Achjáš byl nad poklady domu Božího a nad posvátným nářadím.

[21] Ledanovci, Gersonovci z Ledana, pohlaváři rodů Ledana, Gersonovce: Jehielovci. [22] Synové Jehielovi: Zatan a Joel, jeho bratr; (byli) nad poklady domu Božího.

[23] Z Amramovců, Isaarovců, Hebronovců a Ozihelovců byl [24] Subael, syn Gersoma, syna Mojžíšova, vrchním správcem pokladů; [25] a bratři jeho: Eliezer, Rahabjáš, jeho syn, Isajáš, syn tohoto, Joram, syn tohoto, Zechri, syn tohoto, a Selemit, syn tohoto.

[26] Ten Selemit a bratří jeho byli nad poklady věcí zasvěcených, které zasvětil David král, knížata rodová, tisícníci, setníci a vojevůdcové [27] z bojů, z kořistí vybojovaných, které byli zasvětili na podporu [a nářadí] chrámu Hospodinova; [28] také všecko, co zasvětil Samuel videc, Saul syn Kisův, Abner syn Nerův, a Joab syn Sarviin; všichni, kteří co zasvětili, (učinili tak) skrze Selemita a jeho bratry.

Levité soudcové. (26, 29.–32.)

[29] Z Isaarovců Chonenjáš a synové jeho byli pro službu venku nad Israelem, aby byli písaři a soudci.

[30] Z Hebronovců Hasabjáš a bratři jeho, tisíc sedm set mužů velmi zdatných bylo nad Israelem za Jordánem k západu ve všech věcech Hospodinových a ve službě královské.

[31] Z Hebronovců byl také Jerjáš, hlava rodin a rodů jejich – čtyřicátého roku království Davidova byli sčítáni a napočteno mužů velmi zdatných v Jazeru galaadském (...) – [32] a bratři jeho, zdatní muži, dva tisíce sedm set [rodových hlav]. – Ty ustanovil David král nad Rubenovci, Gadovci a nad polovicí kmene Manassova ke všeliké službě Boží a králově.

V. [15]. přelož: *„Obededomovi strana jižní a synům jeho skladiště".* O té místnosti viz 2. Par 25, 24; Neh 12, 25.

V. [16]. přelož: *„A Chósovi (případla) západní strana u brány Šallecheth, na cestě vyvýšené, stráž vedle stráže".*

V. [17]. Místo *„rada"* čti *„skladiště"* a srv. v. 15.

V. [20]. přelož podle hebr.: *„A levité, bratři jejich* (vrátných v. 19), (ustanoveni *byli nad poklady domu Božího* (v Gabaonu) *a nad poklady věcí zasvěcených* (srv. v. 26.).

V. [30]. *„za Jordánem na západ"* =v Předjordání. – *„bylo nad Israelem"* – vykonávali dozor nad soudnictvím náboženským *(=„ve věcech Hospodinových")* i občanským *(„ve službě královské").*

Davidovi vojenští a civilní hodnostáři. (27, 1.–34.)

HLAVA 27. – [1] Synové Israelovi podle počtu svého, pohlaváři čeledí, tisícníci a úředníci, kteří sloužili králi po příslušných oddílech, nastupujíce a odstupujíce každý měsíc v roce, ze kterých byl každý v čele dvaceti čtyř tisíců mužů:

[2] Nad prvním sborem první měsíc byl Jesboam, syn Zabdielův; – pod ním tedy dvacet čtyři tisíce – [3] byl ze synů Faresových, a velitelem všech velitelů ve vojště měsíce prvního.

[4] Nad sborem druhého měsíce byl Eliezer, syn Dudiův, Ahohovec, [a po něm druhý jménem Makellot], který velel dílu vojska dvaceti čtyř tisíců.

[5] Vůdcem sboru třetího na třetí měsíc byl Banajáš, syn Jojady, [kněz]; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce. [6] Tento Banajáš byl nejzdatnější mezi třicíti a nad třicíti; byl pak nad sborem jeho Amizabad, syn jeho.

[7] Čtvrtý, měsíce čtvrtého (byl) Asahel, bratr Joabův a Zabadjáš, syn jeho po něm; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[8] Pátý, měsíce pátého, (byl) velitel Samaot Jezeřan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[9] Šestý, měsíce šestého (byl) Hira, Syn Akkesův, Tekuan; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[10] Sedmý, měsíce sedmého (byl) Helles, Falloňan, Efraimovec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[11] Osmý, měsíce osmého (byl) Sobochaj, Husan z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[12] Devátý, měsíce devátého (byl) Abiezer, Anatoťan z Benjaminovců; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[13] Desátý, měsíce desátého (byl) Maraj, Netofan, také z rodu Zarahi; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[14] Jedenáctý, měsíce jedenáctého (byl) Banajáš, Faratoňan, Efraimec; ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[15] Dvanáctý, měsíce dvanáctého (byl) Holdaj, Netofan, z rodu Gotonielova; a ve sboru jeho byly dvacet čtyři tisíce.

[16] Dále – v čele kmenů Israelových byli: Nad Rubenovci kníže Eliezer, syn Zechriův. Nad Simeonovci kníže Safatjáš, syn Maachův.

[17] Nad Levity Hasabjáš, syn Kamuelův; nad Aronovci Sadok.

[18] Nad Judovci Eliab, bratr Davidův. Nad Issacharovci Amri, syn Michaelův.

[19] Nad Zabulonovci Jesmajáš, syn Abdiášův. Nad Neftalovci Jerimot, syn Ozrielův.

[20] Nad Efraimovci Oseáš, syn Oziův.

Nad polovicí kmene Manassova Joel, syn Fadajášův.

[21] Nad druhou polovicí kmene Manassova v Galaadu Jaddo, syn Zacharjášův.

Nad Benjaminovci Jasiel, syn Abnerův.

[22] Nad Danovci Ezrihel, syn Jerohamův.

Ta jsou knížata synů Israelových.

[23] Nechtěl však David sčítati jich od dvaceti let níže; nebo byl řekl Hospodin, že

---

Hl. 27. V. [2]a. *Jesboam = Ješba'al* 11, 11; 2. Sam 23, 8. – *„Faresovci"* byli *Judovci:* Srv. 2, 4. Z toho rodu byl i David, pochopitelno tedy, že se dostalo tomu sboru cti sloužiti první měsíc, býti jakýmsi *prvním* „armádním sborem". – *„velitelem"* (sborovým) *„všech velitelů"*, t. j. tisícníků a setníků prvního sboru. Vrchními veliteli byli *Joab a Abisaj.*

rozmnoží Israele jako hvězdy nebeské.
[24] Joab, syn Sarviin, počal (je) sice počítati, ale nedokonal (toho); nebo přišel proto hněv na Israele; a proto počet těch, kteří byli sečteni, není vložen do Knihy letopisů krále Davida.
[25] Nad poklady královskými byl Azmot, syn Adielův; nad těmi pak poklady, které byly ve městech, na vsích a ve věžích, byl Jonatan, syn Ozjášův.
[26] Nad pracemi selskými a nad oráči, kteří vzdělávali půdu, byl Ezri, syn Chelubův;
[27] nad dělníky vinic Semejáš z Ramy; nad sklepy vinnými Zabdiáš z Šefemu; [28] nad olivovím a fíkovím, které bylo v nížinách, Balanam z Gederu; nad skladišti oleje Joas;
[29] dále nad hovězím dobytkem, který se pásl v Saroně, byl Setraj Saroňan; nad hovězímdobytkem v údolích Safat, syn Adliův; [30] nad velbloudy byl Ubil Ismaelovec; nad osly Jadjáš z Meronotu; [31] nad ovcemi Jaziz Agařan. Ti všichni byli správcové statků krále Davida.
[32] Jonatan pak, strýc Davidův, muž rozšafný a učený, byl radou; ten a Jahiel, syn Hachomonův, byli se syny královskými.
[33] Achitofel (byl) také radou královským; a Chusaj, Arašan, (byl) důvěrníkem královým. [34] Po Achitofelovi byl Jojada, syn Banajášův a Abjatar.
Kníže pak vojska krále byl Joab.

Poslední Davidova slova a pořízení. (28, 1.–29. 25.)

HLAVA 28. – [1] David svolal všecky přední Israelovy, knížata kmenů, velitele sborů, kteří králi sloužili, tisícníky a setníky, správce královských statků a jmění, své syny s komorníky a s junáky, všecky nejzdatnější muže ve vojště, do Jerusalema.
[2] Král se zdvihl a stoje pravil:
„Slyšte mne, bratři moji a lide můj!"
„Myslil jsem, že vystavím dům, ve kterém by odpočívala Hospodinova archa úmluvy a podnož nohou Boha našeho; i připravil jsem všecky věci na stavbu. [3] Ale Bůh mi řekl: „Nesmíš stavěti domu jménu mému, protože jsi muž bojovný a krev jsi proléval."
[4] Avšak Hospodin, Bůh Israelův, vyvolil mne z veškerého rodu otce mého, bych byl králem nad Israelem na věky. Judovce totiž vyvolil za knížata, z domu pak Judova dům otce mého; a ze synů otce mého ráčil vyvoliti mne za krále nad veškerým Israelem. [5] A ze synů mých – dal mi totiž mnoho synů Hospodin – vyvolil Šalomouna, syna mého, by seděl na trůně království Hospodinova [nad Israelem. [6] A řekl mi: „Šalomoun, syn tvůj, vystaví dům můj a síně mé, nebo vyvolil jsem si ho za syna a já budu jemu otcem. [7] A upevním království jeho na věky, bude-li vytrvale činiti příkazy mé a práva, jako je dnes." [8] Nyní tedy – před veškerou obcí Israelovou, an slyší Bůh náš (zapřisahám vás) – ostříhejte a vyhledávejte všech příkazů Hospodina, Boha našeho, byste drželi (tu) dobrou zemi a zůstavili ji synům svým po sobě až na věky.
[9] Ty pak, Šalomoune, synu můj, znej Boha otce svého, a služ jemu veškerým srdcem a myslí ochotnou; nebo Hospodin zpytuje všecka srdce a zná všecky myšlenky mysli. Budeš-li ho hledati, nalezneš jej; pakli ho opustíš, zavrhne tě na věky. [10] Nyní tedy, poněvadž vyvolil tebe Hospodin, abys vystavěl dům svatý, vzmuž se a jednej!"

V. [31]. n. K *„Agařan"* srv. 5, 10. 19. n.
Hl. 28. Za v. [10]. přerušena řeč Davidova popisem příprav na stavbu chrámu (v. 11.– 19.). Ostatek řeči podán níže ve v. 20. nn.

[11] Dal pak David Šalomounovi, synu svému popis předsíně, chrámu, spodních, horních a vnitřních komor, jakož i domu slitování;[12] popis všech nádvoří, které měl na mysli, a komor vůkol pro poklady domu Božího, a pro poklady věcí zasvěcených; [13] také (popis) oddělení kněžských i levitských, (potřeb) ke všem úkonům domu Hospodinova i všech nádob ke službě ve chrámě Hospodinově. [14] (Udal) váhu zlata na každou služebnou nádobu, jakož i váhu stříbra na všeliká nářadí podle rozličných potřeb. [15] Také na zlaté svícny a na jejich lampy (udal váhu) zlata podle míry každého svícnu i lamp. Podobně i na svícny stříbrné a na jejich lampy podle rozličné míry udal váhu stříbra. [16] Rovněž (udal váhu) zlata na stoly předkladných chlebů podle počtu (těch) stolů; též i stříbra na jiné stoly stříbrně. [17] Taktéž na vidličky, na misky a konvice ze zlata nejčistšího, a na zlaté lvíčky podle míry rozdělil váhu, na každého lvíčka; ne jinak na lvy stříbrné rozličnou váhu stříbra oddělil. [18] Dále na oltář, na kterém bývá zapalováno kadidlo, udal (váhu) nejčistějšího zlata, jakož i na zobrazení vozu, (to jest) cherubů roztahujících křídla a zakrývajících Hospodinovu archu úmluvy. [19] A [řekl:] Všecko to došlo mne psané rukou Hospodinovou, abych poznal všecka díla v (tom) popise.

[20] Dále pravil David Šalomounovi, synu svému: „Zmužile si počínej, vzchop se a jednej; neboj se ani se nelekej, nebo Hospodin, Bůh můj, bude s tebou a nenechá tě, aniž tě opustí, dokud nedokonáš všeho díla služby domu Hospodinova. [21] Hle, oddělení, kněží a levitů máš po boku svém ke všeliké službě domu Hospodinova a hotovi jsou (lidé, kteří něco umějí), knížata i lid, udělati všecko, co jim přikážeš."

HLAVA 29. – [1] I mluvil David král k veškeré obci: „Šalomouna, syna mého jediného vyvolil Bůh, ještě chlapce mladičkého; dílo však toto je veliké, nebo ne člověku připravován je příbytek, ale Bohu. [2] Já sice podle veškeré své možnosti připravil jsem potřeby na dům Boha svého: zlato na zlaté nářadí, stříbro na stříbrné, měď na měděné, železo na železné, dřevo na dřevěné, kámen onyxový, surmíkovitý, rozličných barev, všelikého vzácného kamene i mramoru bílého přehojně. [3] Avšak nad to, co jsem obětoval do domu Boha svého, ze svého majetku zlata a stříbra, dávám ke chrámu Boha svého: – mimo to, co jsem připravil na dům svatý – [4] tři tisíce hřiven zlata, ze zlata ofirského a sedm tisíc hřiven stříbra přečištěného, aby pozlaceny byly stěny chrámové; [5] kdekoli potřebí je zlata, ze zlata, a kdekoli potřebí je stříbra, ze stříbra ať dělají práce ruce umělců. A chce-li kdo dobrovolně přinésti obět, ať naplní ruku svou dnes a obětuje Hospodinu, cokoli chce."

[6] Souhlasili tedy ochotně pohlaváři čeledí, knížata kmenů Israelových, tisícníci, setníci a správcové statků královských, [7] i dali na stavbu domu Božího zlata pět tisíc hřiven, a deset tisíc zlaťáků, stříbra deset tisíc hřiven, mědi osmnáct tisíc hřiven a železa sto tisíc hřiven. [8] A kdokoli měl nějaké drahokamy, dal je do pokladů domu

---

V. [11]. *„popis"* = plány. Srv. v. 19, – *„dům slitování"* je velesvatyně, kde byla „slitovnice". Srv. Lv 16, 12. nn.

V. [19]. rovněž není v syrském a to právem, ježto je to snad glosa pozdější (Schlögl). Hummelauer opravuje a překládá: *„Všecko vlastnoručně napsané dal David Šalomounovi, aby podle své výtečné poznávavosti pochopil, jak vykonati popis".* Podle toho překladu není tu nutno viděti obdobný případ k Ex 2 5, 9. 40.

Hl. 29. V. [2]. Podle hebr. připravil David *„kamene šóham"* (Gn 2, 12; Ex 28, 9.), kamene *na lemování* (Ex 25, 7.), *kamene púch, riqmá, jakož i všelijakého (jiného) vzácného kamene, i alabastrového, velmi mnoho".* – Místo *„púch",* co znamená *surmík,* tedy líčidlo na oči, čítá kritika obyčejně *„nófech",* drahokam jmenovaný také Ex 28, 13; 39, 11. a jj. – *riqmá* je pestrobarevný kámen" který nelze blíž označiti.

Hospodinova skrze Jahiela Gersomovce. [9] I veselil se lid, když dary dobrovolně odevzdával, nebo celým srdcem obětovali je Hospodinu; také však David král radoval se radostí velikou.

[10] A dobrořečil Hospodinu před veškerou obcí řka: Požehnán buď, Hospodine, Bože Israele, otce našeho, od věků na věky! [11] Tvá je, Hospodine, velebnost i moc, i sláva i vítězství, a tobě přísluší chvála, nebo všecko, co je na nebi a na zemi, tvé jest; tvé, Hospodine, je království, a tys nade všemi knížaty. [12] Tvé je bohatství, a tvá je sláva; ty panuješ nade vším, v ruce tvé je síla i moc; v ruce tvé je velikost i panování nade všemi věcmi. [13] Nyní tedy, Bože náš, děkujeme tobě a chválíme tvé slavné jméno. [14] Kdo jsem já a co je lid můj, že jsme mohli toto všecko tobě dobrovolně darovati? Tvé je všecko; a co jsme z ruky tvé obdrželi, tobě jsme dali. [15] Nebo cizinci jsme před tebou a přistěhovalci, jako všichni otcové naši. Dni naše na zemi jsou jako stín a není žádného stání. [16] Hospodine, Bože náš, všecka ta hojnost, kterou jsme připravili, aby vystavěn byl dům jménu tvému svatému, z ruky tvé jest, a tvé jsou všecky věci. [17] Vím, Bože můj, že zkoušíš srdce a (miluješ upřímnost; protož i já v upřímnosti srdce svého vesele obětoval jsem toto všecko; a viděl jsem s velikou radostí, že i lid tvůj, který se zde shledal, obětuje tobě dary. [18] Hospodine, Bože Abrahama, Isáka a Israele, otců našich, zachovej na věky tuto ochotu srdce jejich, a ke tvé cti ať vždycky směřuje smýšlení to. [19] Také Šalomounovi, synu mému, dej srdce dokonalé, by šetřil tvých příkazů, zákonů tvých i ustanovení tvých, aby vykonal vše a vystavěl dům, na který jsem potřeby připravil."

[20] A přikázal David veškeré obci řka: „Dobrořečte Hospodinu, Bohu našemu!" I dobrořečila všecka obec Hospodinu, Bohu otců svých, sklonili se a klaněli se Hospodinu a [potom] králi. [21] Podali také oběti Hospodinu a obětovali celopaly druhého dne: býků tisíc, beranů tisíc, beránků tisíc s příslušnými úlitbami a se vším činem hojně za veškeren Israel. [22] I jedli a pili před Hospodinem ten den s velikou radostí. A pomazali po druhé Šalomouna, syna Davidova. Pomazali ho za knížete Hospodinu a Sadoka za velekněze. [23] I dosedl Šalomoun na trůn Hospodinův za krále místo Davida, otce svého; [všem] se líbil a poslouchal ho veškeren Israel; [24] také všecka knížata i junáci a všichni synové krále Davida dali (mu) ruku, že se podrobují králi Šalomounovi. [25] I zvelebil Hospodin Šalomouna před veškerým Israelem, a dal mu slavné kralování, jakého neměl před ním žádný král Israelův.

Doba panování Davidova a jeho prameny. (29, 26.–30.)

[26] David tedy, syn Isajův, kraloval nad veškerým Israelem. [27] A dnů, ve kterých kraloval nad Israelem, bylo čtyřicet let: v Hebroně kraloval sedm let a v Jerusalemě třicet tři léta. [28] I zemřel v pěkném stáří, maje nadbytek věku, bohatství i slávy, a kraloval Šalomoun, syn jeho, místo něho.

[29] Příběhy Davida krále, první i poslední zapsány jsou v knize vidce Samuela, v knize proroka Natana, a v knize vidce Gada; [30] též i (příběhy) jeho veškerého kralování, moci jeho i časů, které přeběhly za něho buď v Israeli, buď ve všech královstvích země.

DRUHÁ KNIHA PARALIPOMENON.

Šalomounova moudrost a bohatství. (1, 1.–17.)

HLAVA 1 – [1] Šalomoun, syn Davidův, upevnil se v království svém: Hospodin, Bůh jeho, byl s ním a zvelebil ho velice. 2 I rozkázal Šalomoun všemu Israelovi, tisícníkům, setníkům, vůdcům i soudcům veškerého Israele a hlavám rodů, [3] a šel s veškerou obcí na výšinu do Gabaonu, kde byl Boží stánek úmluvy, který udělal Mojžíš, služebník Hospodinův, na poušti. – [4] Boží archu však byl přivedl David z Karjatjarimu na místo, které byl jí připravil, a kde jí byl rozbil stan, totiž do Jerusalema. – [5] Též oltář měděný, který byl udělal Beseleel, syn Uriho, syna Hurova, byl tam před stánkem Hospodinovým; ten hledali Šalomoun a všecka obec. 6 I vystoupil Šalomoun k (tomu) oltáři měděnému před Hospodinovým stánkem úmluvy, a obětoval na něm tisíc žertev.

[7] Té noci, hle, ukázal se mu Bůh a řekl: „Žádej, co chceš, abych ti dal." [8] I pravil Šalomoun Bohu: „Ty jsi prokázal Davidovi, otci mému, milost velikou a ustanovil jsi mne králem místo něho. [9] Nyní tedy, Hospodine, Bože, ať se splní slovo tvé, které jsi sliby dal Davidovi, otci mému; nebo ty jsi mne ustanovil za krále nad lidem svým mnohým, který je nesčíslný jako prach země. [10] Dej mi moudrost a rozum, abych věděl si rady s lidem tvým; nebo kdo může tento lid tvůj, kterého tolik je, náležitě spravovati?" [11] I řekl Bůh Šalomounovi: „Proto, že se to více zamlouvalo srdci tvému, že jsi nežádal bohatství, ani statků, ani slávy, ani životů svých nepřátel, ba ani ne dlouhého věku, ale žes žádal si moudrost a umění, bys mohl (dobře) vlásti lidu mému, nad kterým jsem tě ustanovil králem: [12] (proto) moudrost a umění dávám tobě; ale i bohatství, statky a slávu ti dám, že žádný z králů tobě rovný ani před tebou nebyl, aniž po tobě bude."

[13] I navrátil se Šalomoun s výšiny gabaonské, od stánku úmluvy do Jerusalema a kraloval nad Jerusalemem. [14] Nashromáždil si vozů a koní, čtrnáct set vozů měl a dvanácte tisíc koní; rozložil je po městech vozů, (něco) však (zůstalo) u krále v Jerusalemě. [15] Král učinil, že bylo stříbra i zlata v Jerusalemě jako kamení, a cedrového dřeva jako planého fíkoví, které roste na poli u velikém množství. [16] Koně mu přiváděli z Egypta a Koy královští kupci, kteří chodili a kupovali je za stříbro: [17] koňský vůz za šest set stříbra a koně za stopadesát; podobně ze všech království hetských a od králů syrských bylo kupováno.

Přípravy na stavbu chrámu Šalomounova. (2, 1.–18.)

HLAVA 2. – [1] Šalomoun umínil si stavěti dům jménu Hospodinovu a sobě palác. [2] I odpočítal sedmdesáte tisíc mužů, aby nosili na ramenech, osmdesát tisíc, kteří by lámali kámen na horách a dozorců nad nimi tři tisíce šest set.

[3] A vzkázal Hiramovi, králi tyrskému: „Jako jsi učinil s Davidem, otcem mým, že jsi mu poslal dřevo cedrové, aby vystavěl si dům, ve kterém i bydlil, [4] tak učiň se mnou. Chci totiž stavěti dům jménu Hospodina, Boha svého a zasvětiti jej k tomu, by (tam) před ním bylo zažehánо kadidlo, kouřeno vonidly, předkládány ustavičně chleby, obětovány celopaly, ráno, večer, jakož i ve dny sobotní, na nov měsíce, i na slavnosti Hospodina, Boha našeho, na věčné časy, jak přikázáno jest Israelovi. [5] Dům, který

Hl. 1. K v. [7].–[12]. srv. 3. Král 3, 5.–15.
K v. [14].–[17]. srv. 3. Král 10, 26.–29. a 2. Par 9, 25.–28.
Hl. 2. K v. [3].–[16]. srv. 3. Král 5, 2.–11.

stavěti chci, veliký má býti. Neboť veliký je Bůh náš, nade všecky bohy. [6] Kdo bude moci býti s to, aby vystavěl jemu dům důstojný? Nemůže-li obsáhnout ho nebe, ani nebesa nebes, kdo jsem já, bych mohl vystavěti mu dům, leč toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním? [7] Proto pošli mi umělce, který umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, z purpuru červeného. i modrého, ze šarlatu, který by uměl vyřezávati vypukliny s těmi řemeslníky, kteří jsou u mne v Judsku a V Jerusalemě, které zjednal David, otec můj. [8] Ale pošli mi také dřeva cedrového, cypřišového a jedlového z Libanu, neboť vím, že služebníci tvoji umějí sekati drva libanská; i budou (dělati) služebníci moji se služebníky tvými, [9] aby mi připraveno bylo mnoho dřeva. Nebo dům, který chci stavěti, má býti velmi veliký a nádherný. [10] A dělníkům, kteří sekati budou dřevo, služebníkům tvým, dám na stravu dvacet tisíc korů pšenice, ječmene tolikéž, vína dvacet tisíc batů a též oleje dvacet tisíc batů."

[11] Hiram, král tyrský, odpověděl listem, který poslal Šalomounovi: „Že miluje Hospodin lid svůj, proto dal, abys ty kraloval nad ním," [12] A dodal: „Požehnán (buď) Hospodin, Bůh Izraelův, jenž učinil nebe i zemi, že dal Davidovi králi syna moudrého, bystrého, vnímavého a obezřelého, aby vystavěl dům Hospodinu, a palác sobě. [13] Posílám ti tedy muže důmyslného a velmi dovedného Hirama, otce svého, [14] syna jedné z Danových dcer, jehož otec byl Tyřan; ten umí dělati na zlatě, na stříbře, na mědi, na železe, na kameni, lna dřevě, z purpuru červeného i modrého, z kmentu a šarlatu; ten umí vyřezati jakoukoli řezbu a vymysliti moudře, čehokoli třeba je ku práci, s umělci tvými a s umělci pána mého Davida, otce tvého. [15] Pšenice tedy, ječmene, oleje a vína, co jsi slíbil, pane můj, pošli služebníkům svým. [16] My pak nasekáme dřeva z Libanu, cokoli ho budeš potřebovati a připlavíme je ve vorech po moři do Joppe; ty pak odtud dáš je dopraviti do Jerusalema."

[17] Dal tedy sečísti Šalomoun všecky cizince, kteří byli v zemi Israelově, po sčítání, kterým je dal spočítati David, otec jeho, a nalezeno jich stopadesát tři tisíce šest set. [18] Z těch vybral sedmdesát tisíc těch, kteří by nosili na ramenech břemena, osmdesát tisíc těch, kteří by kámen lámali na horách; a tři tisíce šest set dozorců bylo nad prací lidu.

Chrám s celým činem stavěn. (3, 1.–5, 1.)

HLAVA 3. – [1] Šalomoun počal stavěti dům Hospodinův v Jerusalemě na hoře Moria, která byla ukázána Davidovi, otci jeho, na místě, které byl připravil David na humně Ornana Jebušana. [2] Počal stavěti druhého měsíce léta čtvrtého království svého.

[3] Základy, které položil Šalomoun, aby stavěl dům Boží, jsou tyto: Délka: šedesát loket podle staré míry. Šíře pak: dvacet loket. [4] Předsíň v průčelí, která se táhla na délku v šíři domu: dvacet loket; výška: sto dvacet loket; a pozlatil ji vnitř zlatem nejčistším.

[5] Také dům větší přikryl deskami dřevěnými, jedlovými, obložil všudy plechy z ryzího zlata a dal vyřezati v něm palmy a jakési řetízky, [které se spolu vázaly]. [6] Vydláž-

---

V. [6]: „toliko k tomu, by kadidlo bylo páleno před ním", ne však, by Hospodin v něm sídlil!

V. [13]: *„otce" = „mistra"* nebo *„rádce"*. Srv. níže 4, 16; Gn 45, 8. Spíše však je *„otce svého"* druhopis *„jehož otec"* z v. 14. K tomuto v. (14.)srv. 3. Král 7, 14.

Hl. 3. K v. [1].–[4]. *srv. 3. Král 6, 1.–3.* – *„Moria"* sluje tu severovýchodní pahorek jerusalemský, na kterém je dnešní *harám eš-šeríf.* – *„Moria"* = (země) Amorrhejských. Podle starého podání židovského chtěl Abraham obětovati Isáka (Gn 22, 2. 14.) na téže hoře, na které byl později vystavěn chrám Šalomounův. – Místo *„Která byla ukázána"* čti *„kde se ukázal Jahve"* 2. Sam 24, 23; 1. Par 21, 15. nn.

dil dále podlahu chrámovou velmi vzácným kamenem a ozdobou mnohou. [7] (To) zlato bylo důkladně čištěné; nadělav z něho plechů obložil dům, trámy jeho, veřeje, stěny a dveře; a dal vyřezati cheruby na stěnách.

[8] Dal udělati dále dům velesvatyně; délka jeho byla v poměru k šíři toho domu, dvacet loket; šíře jeho také dvacet loket; obložil jej plechy zlatými, (vážícími) asi šest set hřiven. [9] I hřeby dal udělati zlaté, a to tak, že vážil každý hřeb padesát lotů. Také patra obložil zlatem.

[10] V domě velesvatyně dal udělati dva cheruby, dílo (to) sochařské, a obložiti je zlatem. [11] Křídla cherubů byla roztažena na dvacet loket, takže jedno křídlo mělo pět loket a dotýkalo se stěny domu a druhé pět loket mající dotýkalo se křídla druhého cheruba. [12] Podobně křídlo druhého cheruba mělo pět loket a dotýkalo se stěny; a křídlo jeho druhé pět loket dlouhé dotýkalo se křídla cheruba druhého. [13] Křídla tedy obou cherubů byla rozpjatá, roztažená na dvacet loket; stáli pak na vzpřímených nohách s tvářemi obrácenými k zevnímu domu. [14] Dal též udělati oponu z modrého a červeného purpuru, ze šarlatu a z kmentu a vetkati do ní cheruby.

[15] Přede dveřmi chrámu postavil dva sloupy, třicet pět loket vysoké; hlavice na nich byly na pět loket. [16] Také jakési řetízky (dal udělati), upevnil je na hlavicích sloupů a po stu jablek granátových položil mezi řetízky. [17] Ty sloupy postavil v předsíni chrámu, jeden na pravé straně, a druhý na levé; ten, který byl na pravé straně, nazval Jachin, a který byl na levé, Booz.

HLAVA 4. – [1] Dále dal udělati oltář měděný, dvaceti loket zdéli, dvaceti loket zšíři a desíti loket zvýši.

[2] Též i moře lité deseti loket od kraje ke kraji, okrouhlého obvodu; pět loket mělo zvýši a provazec na třicet loket (bylo dlužno) ovinouti kolem něho. [3] Pod ním byli zobrazeni býci. A na deset loket zevně jakési vypukliny [asi] dvěma řadami dutinu toho moře obepínaly. Býci byli liti. [4] To moře bylo na dvanácti býcích postaveno. Tři z nich patřili k půlnoci, jiní tři k západu, jiní tři ku poledni a tři ostatní k východu, držíce na sobě moře; zadky těch býků byly vnitř pod mořem. [5] Tloušťka jeho byla na dlaň, okraj jeho byl jako okraj kalichu a rozvíjející se lilie; pojalo tři tisíce batů.

[6] Dále dal udělati deset umyvadel; pět jich postavil po pravé straně a pět po levé, aby umývali v nich vše, co v celopal měli obětovati; v moři pak umývali se kněží.

[7] Udělav deset zlatých svícnů v podobě, jak podle předpisu býti měly, postavil je ve chrámě, pět po pravé straně a pět po levé. [8] Rovněž i deset stolů; a postavil je v chrámě, pět po pravé straně a pět po levé. A misek zlatých sto.

[9] Udělal také nádvoří kněžské, jakož i nádvoří veliké a dveře u tohoto nádvoří, jež přikryl mědí. [10] Moře postavil na pravé straně k jihovýchodu.

[11] Nadělav pak Hiram hrnců, vidliček a misek dokonal vše, co udělal králi k domu Božímu, [12] totiž: dva sloupy; prsténce hlavičné; jakési síťky, které by přikrývaly (ty) prsténce hlavičné; [13] čtyři sta granátových jablek; (ty) síťky dvě, tak aby po dvou ře-

---

Hl. 4. K v. [1]. srv. níže 7, 7; 8, 12; 15, 8; 3. Král 8, 44; 4. Král 16, 14; Ez 43, 13.–17. – Ten oltář stál na posvátné skále, zvané dnes *eç-Çachrá*, nad kterou se klene *mešita Omarova.*

K v. [2].–[5]. srv. 3. Král 7, 23.–26.

V. [9]. *„kněžské"* nádvoří znamená tu nejspíše celé *„nádvoří vnitřní"* (3. Král 6, 36.); *„velké nádvoří"*= *„vnější"* (3. Král 7, 9.).

K v. [11].–[5], [1]. *srv. 3. Král 7, 40.–51.*

dách jablek granátových bylo po každé síťce a ty (síťky) by přikrývaly hlavičné prsténce sloupů. [14] Dále udělal podstavce a umyvadla, která vstavil na (ty) podstavce; [15] jedno moře a dvanácte býků, pod (tím) mořem. [16] Hrnce, vidlice, misky a všecko nářadí udělal Šalomounovi Hiram, otec jeho, k domu Hospodinovu z mědi velmi čisté. [17] V krajině jordánské dal je uliti král v zemi jílovaté mezi Sochotem a Saredou. [18] Množství nářadí bylo nesčíslné, takže váhy té mědi nevěděli.

[19] Také dal udělati Šalomoun všecko nářadí do domu Božího: zlatý oltář, stůl – a na něm chleby předkladné – [20] svícny s příslušnými lampami, aby svítily před odpovědištěm podle řádu, ze zlata nejčistšího, [21] napodobené květy (na nich), lampy a štipce ze zlata; všecky ty věci ze zlata nejčistšího udělány byly; [22] dále schránky na kadilo, kadidelnice, misky a moždířky ze zlata nejčistšího. Dveře chrámové vnitřní, to jest do velesvatyně ozdobil vypuklinami, dveře chrámové pak vnější (udělal) zlaté.

Tak dokonány byly všecky práce, které dal udělati Šalomoun v domě Hospodinově.

HLAVA 5. – [1] Šalomoun dal také vnésti všecky věci, které byl zasvětil David, otec jeho, stříbro, zlato a všeliké nářadí, a složiti to v klenotnicích domu Božího.

Chrám Hospodinův posvěcen. (5, 2.–7, 22.)

[2] Poté shromáždil (Šalomoun) starší Israelovy, všecka knížata kmenů a hlavy rodů synů Israelových do Jerusalema, aby převedli Hospodinovu archu úmluvy z města Davidova – to jest ze Sionu. [3] Přišli tedy ke králi všichni muži Israelovi na den slavnosti měsíce sedmého.

[4] Když tedy přišli všichni starší Israelovi, vzali levité archu [5] a přenesli ji (nahoru) se vším, co příslušelo ke stánku. Nářadí svatyně, které bylo ve stánku, přenesli kněží s levity. [6] Král pak Šalomoun a všecka obec israelská, všichni, kteří se byli sešli před archou, obětovali beranů a býků beze všeho počtu; tolik bylo obětí. [7] I vnesli kněží Hospodinovu archu úmluvy na její místo, to jest do chrámového odpovědiště, do velesvatyně pod křídla cherubů; [8] cherubové totiž měli roztažená křídla svá nad místem, kde postavena byla archa a zakrývali archu s jejími tyčemi. [9] Konce tyčí, na kterých nesena byla archa, ježto byly poněkud delší, bylo viděti před odpovědištěm; byl-li však někdo maličko vně, nemohl jich viděti. Archa tam byla až do dnešního dne. [10] Ale nic jiného nebylo v arše, nežli dvě desky, které byl do ní vložil Mojžíš na Horebě, když Hospodin dal zákon synům Israelovým, kteří vyšli z Egypta.

[11] Když pak vyšli kněží ze svatyně – všichni totiž kněží, kteříkoli tam byli, byli se posvětili; na třídy a podle služebného řádu tehdy nebyli rozděleni; – [12] levité, zpěváci, totiž ti, kteří byli pod Asafem i ti, kteří pod Emanem, i ti, kteří pod Iditunem byli, synové i bratři jejich oděni jsouce řízami kmentovými hráli na cimbály, harfy a citary, stojíce východně oltáře; a s nimi stodvacet kněží troubilo na trouby. [13] Když tedy všichni současně počali troubami, hlasem, cimbály, píšťalami a rozličnými nástroji hudebními zvučeti, a pronikavé zvuky vydávati, že je bylo daleko slyšeti: – když tedy všichni počali Hospodina chváliti slovy: „Chvalte Hospodina, nebo dobrý jest, nebo na věky (trvá)

V. [16]. *„otec"* = mistr. Viz výše 2, 13. – Jiní pokládají lépe *„abív"* za složku jména mistrova, že tedy slul *„Chúrám-Abív"*. (Jiní jinak.) Místo z mědi *„čisté"* čti: *„hlazené"*.

Hl. 5. K v. [2]. nn. *srv. 3. Král 8, 1.* nn.; *toliko 11b. – 13a. v 3. Král 8. není.*

V. [9]. Místo *„archa tam byla"* čti s 3. Král 8, 8: *„a zůstaly tam"* (tyče nosné). Poznámka *„zůstaly tam až do dneška"* byla pravdivá se stanoviska původního spisovatele (pramene). V dobách, kdy skladatel Par pracoval, *tyče tam již nebyly.* (Ani archa.)

milosrdenství jeho": naplněn byl dům Boží oblakem, [14] že nemohli kněží státi a službu konati pro mrak. Naplnila totiž velebnost Hospodinova dům Boží.

HLAVA 6. – [1] Tehdy řekl Šalomoun: „Hospodin slíbil, že bude přebývati ve mraku; [2] já tedy vystavěl jsem dům jménu jeho, by sídlil tam na věky."

[3] Pak se obrátil král a požehnal veškeré obci Israelově – všecek zástup totiž pozorně stál – takto: [4] „Požehnán buď Hospodin, Bůh Israelův, který skutkem splnil, co mluvil k Davidovi, otci mému, řka: [5] „Od onoho dne, kdy jsem vyvedl lid svůj z Egypta, nevyvolil jsem města ze žádného kmene Israelova, by v něm vystavěn byl dům jménu mému, aniž jsem vyvolil kterého jiného muže, aby byl vůdcem lidu mého israelského, [6] ale vyvolil jsem Jerusalem, aby bylo jméno mé v něm, a vyvolil jsem Davida, bych ustanovil ho nad lidem svým israelským." [7] Když pak ustanovil se David, otec můj, na tom, že bude stavěti dům jménu Hospodina, Boha Israelova, [8] řekl Hospodin jemu: „Že sis umínil stavěti dům jménu mému, dobře sice jsi učinil, [žes měl tu vůli;] [9] avšak nebudeš ty stavěti toho domu, ale syn tvůj, který vzejde z krve tvé, ten vystaví dům jménu mému." [10] Naplnil tedy Hospodin řeč svou, kterou byl mluvil: Já nastoupil jsem na místo Davida, otce svého, dosedl jsem na trůn israelský, jak byl mluvil Hospodin, vystavěl jsem dům jménu Hospodina, Boha Israelova, [11] a postavil jsem v něm archu, v níž jest úmluva Hospodinova, kterou učinil se syny Israelovými."

[12] A postaviv se před oltářem Hospodinovým, před veškerou obcí Israelovou, roztáhl ruce své, – [13] Šalomoun totiž dal si prve udělati stupeň měděný a položil jej prostřed předsíně; byl pět loket dlouhý, pět loket široký a tři lokte vysoký; na ten vystoupiv klekl na kolena před veškerou obcí Israelovou a pozdvihl ruce k nebi – [14] a řekl: „Hospodine, Bože Israelův! Není boha na. nebi ani na zemi podobného tobě, který zachovávváš úmluvu a milost služebníkům svým, kteří chodí před tebou celým srdcem svým, a [15] který jsi splnil služebníku svému Davidovi, otci mému, cokoli jsi jemu slíbil; co jsi ústy slíbil, skutkem jsi naplnil, jak (to) také dnešek dokazuje. [16] Nuže tedy, Hospodine, Bože Israelův, naplň (také) služebníku svému Davidovi, otci mému, co jsi slíbil jemu řka: „Nebude se nedostávati potomka tvého přede mnou, který by zasedl na trůn Israelův, budou-li však jen synové tvoji ostražití na své cesty, aby chodili v zákoně mém jako jsi i ty chodil přede mnou." [17] Nyní tedy, Hospodine, Bože Israelův, ať se potvrdí slib tvůj, který jsi dal služebníku svému Davidovi!

[18] Zdali tedy možno věřit, že bydlí Bůh s lidmi na zemi? Jestliže nebe a nebesa nebes nemohou obsáhnouti tebe, čím méně dům tento, který jsem vystavěl! [19] Avšak toliko k tomu jest udělán, abys shlédl na modlitbu služebníka svého a na prosbu jeho, Hospodine, Bože můj, a slyšel prosby, které vysílá služebník tvůj před tebou; [20] abys měl otevřeny oči své na dům tento ve dne v noci, na místo, o kterém jsi slíbil, že tu vzýváno bude jméno tvé; [21] a modlitbu abys vyslyšel, kterou modlí se služebník tvůj na něm, abys vyslyšel prosby služebníka svého i lidu svého israelského. Kdokoli modliti se bude na místě tomto, vyslyš (ho) z příbytku svého, to jest s nebe a milostiv bud.

[22] Zhřeší-li kdo proti bližnímu svému, přijde-li hotov jsa přisahati proti němu a zaváže-li se zaklínací přísahou před oltářem v domě tomto: [23] ty slyš (to) s nebe a rozsuď služebníky své tak, abys obrátil skutky nepravého na hlavu jeho, spravedlivého však osvobodil, odplatě mu podle spravedlnosti jeho.

[24] Bude-li přemožen tvůj lid israelský od nepřátel – neboť zhřeší proti tobě – avšak

Hl. 6. K v. [1]. n. srv. 3. Král 8, 12. n. – K v. [3].–[39]. *srv. 3. Král 8, 14.–50.*

obrátí-li se, budou-li činiti pokání, prositi jméno tvé a modliti se na místě tomto: [25] ty
slyš (to) s nebe, odpusť hřích lidu svému israelskému a přived je zase do země, kterou
jsi dal jim a otcům jejich.
[26] Bude-li zavřeno nebe, že nebude pršeti pro hříchy lidu, budou-li však modliti se
tobě na místě tomto, budou-li vyznávati se jménu tvému a odvrátí-li se od hříchů
svých, že jsi je sevřel: [27] slyš (to) s nebe, Hospodine, odpusť hříchy služebníků svých,
lidu svého israelského, ukaž jim cestu dobrou, po které by chodili a dej déšť zemi, kte-
rou jsi dal lidu svému v majetek.
[28] Bude-li hlad na zemi, nebo mor, nebo rez, nebo sněť, nebo kobylky, nebo hmyz,
nebo pohubí-li zemi nepřátelé a oblehnou-li brány města, nebo bude-li jakákoli rána či
nemoc trápiti lid: [29] bude-li kdo z lidu tvého israelského modliti se poznaje ránu srdce
svého a rozprostřeli ruce své v domě tomto: [30] ty slyš (to) s nebe, to jest z vysokého
příbytku svého, buď milostiv, a odplať každému podle způsobu života jeho, to jest
podle smýšlení jeho, o kterém víš, – ty totiž jediný znáš srdce lidí – [31] aby se báli tebe
chodíce po cestách tvých všecky dny, ve kterých živi jsou na půdě, kterou jsi dal otcům
našim.
[32] Ano i cizinec, který není z lidu tvého israelského, přijde-li ze země daleké pro
jméno tvé veliké, pro ruku tvou silnou a rámě tvé vztažené, a bude-li se klaněti na místě
tomto: [33] ty vyslyš ho s nebe, z přepevného příbytku svého a učiň vše, zač volati bude k
tobě ten cizinec, aby poznali všichni národové světa jméno tvé a báli se tebe jako lid
tvůj israelský, aby poznali, že podle jména tvého nazván je dům tento, který jsem vy-
stavěl.
[34] Vytáhne-li tvůj lid na vojnu proti nepřátelům svým cestou, kterou je pošleš, a bu-
dou-li klaněti se tobě čelem k tomuto městu, které jsi vyvolil a k domu, který jsem vy-
stavěl jménu tvému: [35] ty vyslyš s nebe úpěnlivou modlitbu jejich a zjednej právo (jim).
[36] Zhřeší-li pak proti tobě – neboť není člověka, který by nehřešil – a rozhněváš-li se
na ně, že je vydáš nepřátelům, že je zavedou v zajetí do země daleké nebo blízké, [37]
obrátí-li se však v srdci svém v zemi, do které v zajetí odvedeni budou, budou-li činiti
pokání, budou-li se modliti tobě v zemi zajetí svého řkouce: „Zhřešili jsme, nepravě
jsme činili a nespravedlivě jsme se chovali," [38] navrátí-li se k tobě celým srdcem svým a
veškerou duší svou v zemi zajetí svého, do které zavedeni budou, a budou-li se klaněti
tobě čelem k zemi své, kterou jsi dal otcům jejich, (čelem) k městu, které jsi vyvolil, a
(čelem) k domu, který jsem vystavěl jménu tvému: [39] ty slyš s nebe, to jest z pevného
příbytku svého, prosby jejich, zjednej jim právo, odpusť lidu svému, ačkoli hříšnému.
[40] Ty jsi Bůh můj; buďtež (tedy), prosím, otevřeny oči tvé a uši tvé pozorujtež modlitbu,
která je konána na tomto místě!
[41] Nyní pak vstaň (a jdi) Hospodine Bože, na své místo klidu,
ty i archa tvoje mocná;
kněží tvoji, Hospodine Bože, ať se oblekou v roucho blaha,
a tvoji svatí nechať radují se ze štěstí;
[42] Hospodine Bože, nezamítej svého pomazaného,
pamatuj milostí Davidu, sluhovi svému (daných)!"

HLAVA. 7. – [1] Když dokonal Šalomoun modlitby tyto, oheň sestoupil s nebe a strá-

V. [41]. n. srv. s Ž 131, 8.–10.; Ž 88, 4. 2; Is 55, 3. Svým obsahem hodí se oba verše lépe ku přenosu archy (výše 5, 4. nn.).

vil celopaly i (jiné) oběti, a velebnost Hospodinova naplnila dům. [2] Kněží nemohli vejíti do chrámu Hospodinova, ježto velebnost Hospodinova naplnila chrám Hospodinův. [3] Když všichni synové Israelovi viděli, že sestupuje oheň a velebnost Hospodinova na dům, padše tváří k zemi na podlahu dlážděnou kamenem, klaněli se a chválili Hospodina, že je dobrý, že na věky (trvá) milosrdenství jeho. [4] Podával pak král i veškeren lid oběti před Hospodinem. [5] Šalomoun pobil na oběti dvacet dva tisíce býků a stodvacet tisíc beranů. Tak slavil posvěcení domu Božího král i všecek lid.

[6] Kněží stáli na svých místech; taktéž i levité s Hospodinovými nástroji hudebními, kterých dal nadělati král David, aby chválili Hospodina, že na věky (trvá) milosrdenství jeho, a zpívali sami písně Davidovy; kněží troubili také na trouby naproti nim, an veškeren Israel stál.

[7] Šalomoun posvětil i prostředek nádvoří před chrámem Hospodinovým, ježto tu obětoval celopaly a tuky obětí pokojných; oltář totiž měděný, který byl dal udělati, nemohl pojmouti celopalů, obětí suchých a tuků.

[8] Šalomoun držel tehdy slavnost sedm dní, a veškeren Israel s ním, shromáždění velmi veliké odtud, kde se vchází do Ematu až ku Potoku egyptskému. [9] Osmého pak dne konal schůzi, protože byl posvěcoval oltář sedm dní a slavnost světil [sedm dní]. [10] A dvacátého třetího dne měsíce sedmého propustil domů lid radující a veselící se z toho, co dobrého učinil Hospodin Davidovi, Šalomounovi a Israelovi, lidu svému.

[11] Když byl dokonal Šalomoun dům Hospodinův, dům královský a vše, co si byl umínil, že udělá v domě Hospodinově i v domě svém, když se mu šťastně povedlo, [12] ukázal se mu Hospodin v noci a řekl: „Slyšel jsem modlitbu tvou a vyvolil jsem si toto místo za dům oběti. [13] Zavru-li nebe, že nebude pršeti, pošlu-li kobylky a přikáži, by pohubily zemi, nebo pošlu-li mor na lid svůj, [14] avšak lid můj, který sluje podle jména mého, obrátí se, bude se modliti ke mně, hledati tváře mé, a kajícně-li odvrátí se od svých zlých cest: také já vyslyším je s nebe, milostiv budu hříchům jejich a dám zdraví zemi jejich. [15] Oči mé tedy budou otevřeny, a uši mé pozorovati modlitbu toho, kdo bude modliti se na tomto místě; [16] neboť vyvolil a posvětil jsem toto místo, by jméno mé bylo tam na věky, a oči mé i srdce mé by tu bylo po všecky dny. [17] Ty pak budeš-li choditi přede mnou, jako chodil David, otec tvůj, budeš-li činiti vše, co jsem ti přikázal, a budeš-li ustanovení má a práva zachovávati: [18] utvrdím trůn království tvého, jak jsem slíbil Davidovi, otci tvému řka: „Nebude se nedostávati muže z rodu tvého, který bude knížetem v Israeli." [19] Odvrátíte-li se však, opustíce práva má a příkazy, které jsem vydal vám, odejdete-li, byste sloužili bohům cizím a klaněli se jim: [20] vyplením vás ze země své, kterou jsem dal vám; a dům tento, který jsem posvětil jménu svému, zavrhnu od sebe a vydám jej v příkladnou výstrahu všem národům. [21] Dům tento stane se příslovným všem kolemjdoucím; žasnouce budou se tázati: „Proč tak učinil Hospodin zemi této a domu tomuto?" [22] A bude (jim) odpověděno: „Protože opustili Hospodina, Boha otců svých, který je vyvedl z Egypta, že se chytili bohů cizích, klaněli se jim a ctili je: proto přišlo na ně všecko toto neštěstí."

Hl. 7. V. [4]. n. = 3. Král 8, 62. n. – V. [7]. = 3. Král 8, 64.
K v. [8].–[10]. srv. 3. Král 8, 65. n.
V. [12]. *K 12. –22. srv. 3. Král 9, 2. – 9.*

Výčet některých podniků Šalomounových. (8, 1.–18.)

HLAVA 8. – [1] Po dvaceti letech, když byl vystavěl Šalomoun dům Hospodinův a dům svůj, [2] opevnil města, která byl vrátil Hiram Šalomounovi, a usadil tam syny Israelovy. [3] Táhl také do Emat-Suby a dobyl jí. [4] Na poušti vystavěl Palmyru a jiné pevnosti vystavěl v Ematsku. [5] Dále vystavěl Bethoron hořejší i Bethoron dolejší v města hrazená zdmi. mající brány, závory a zámky; [6] také Balaat, všecky pevnosti, které patřily Šalomounovi, všecka města vozů, města jízdy; zkrátka vše, cokoli chtěl Šalomoun a si umínil, vystavěl v Jerusalemě, na Libanu a po veškeré zemi svého vladařství.

[7] Z veškerého lidu, který zbýval z Heťanů, Amorrhejských, Ferezanů. Hevanů a Jebušanů, kteří nebyli z rodu Israelova, [8] z jejich synů, to jest z potomků (jejich), kterých nepobili synové Israelovi, učinil Šalomoun poddané robotníky až do dneška. [9] Ze synů však Israelových nepodrobil (nikoho) robotě při pracích královských, ale ti byli bojovníky, hodnostáři, úředníky a veliteli nad vozy, jakož i nad jezdci jeho. [10] Všech velitelů vojska krále Šalomouna bylo dvě stě padesát; ti cvičili vojáky.

[11] Dceru pak faraonovu přestěhoval z města Davidova do domu, který jí byl vystavěl. [Řekl totiž král: „Nebude bydliti manželka má v domě Davida, krále israelského, ježto je posvěcen; neboť vešla do něho archa Hospodinova."]

[12] Tehdy obětoval Šalomoun celopaly Hospodinu na Hospodinově oltáři, který byl postavil před síní, [13] by obětováno bylo na něm podle příkazů Mojžíšova každý den, ve dny sobotní, na nov měsíce, a na slavnosti třikráte do roka, totiž na slavnost přesnic, na slavnost týdnů a na slavnost stánků.

[14] Ustanovil také podle nařízení Davida, otce svého, třídy kněžské ku příslušné službě; dále levity ku příslušným úkonům, by vzdávali chválu a přisluhovali při kněžích podle řádu toho onoho dne, také vrátné podle jejich oddílů u každé brány; tak totiž byl přikázal David, muž Boží. [15] Nepřestoupili nic z rozkazů královských ani kněží ani levité při všech věcech, které byl přikázal, ani při strážích pokladů. [16] Všecky náklady měl Šalomoun přichystané ode dne, kdy položil základy k domu Hospodinovu až do

---

Ke hl. 8. srv. 3. Král 9, 10. –28.

V. [4]. Místo *„pevnosti"* hebr.: *„města zásobná". – „Palmyra"* (hebr. *Tadmór)* bývala zpravidla ztotožňována se slavným městem z dob pozdějších, vzdáleným od Damašku 260 km severovýchodně. Viz však proti tomu k 3. Král 9, 18. Poznámka o Tadmóru ruší zřejmě souvislost vypravování v Par. Jak z 3. Král 9, 15.–18. patrně, byla zpráva o stavbách Šalomounových původně zeměpisně spořádána, skladatel Par však pojal ji do svého díla z pramene toliko *neúplně.* Pozdější spisovatelé nevědouce, kde bylo město *Támár,* jmenované 3. Král 9, 15.–18. a spolu divíce se, že mezi městy Šalomounovými není slavné za jejich dob (od II. století před Kr.) město syrské *Tadmór,* opravili 3. Král 9, 18. *„Támár"* v *„Tadmór"* a poznámku o tom, že dobyl Šalomoun Tadmoru vnesli také sem do 2. Par 8, 4. (Nagl).

V. [6]. srv. s 3. Král 9, 18. – Místo *„pevnosti"* čti: *„města zásobná"* jako výše.

V. [7]. n. srv. s 3. Král 9, 20. n. – *„až do dneška"* není řečeno se stanoviska skladatele Par, za jehožto časů již potomci kanaanských pohanů Israelitům nerobotovali, ale se stanoviska staršího pramene, který pojal skladatel Par do svého díla; za dob spisovatele pramene jmenovaní pohané ještě robotovali Israelitům.

V. [10]. přelož souhlasně s 3. Král 9, 23: *„Úředníků, ustanovených nad pracemi Šalomounovými, bylo dvě stě padesát; ti dozírali na lid (pracující)."*

V. [14]. n. srv. s 5, 11; 1. Par hll 24.–26; 9, 17.–23. – Čestný název *„muž Boží"* srv. s Esdr 12, 24. 36; Dt 33, 1; 2. Par 11, 2. – Podle hebr. neuchylovaly se předpisy *Šalomounovy* o kněžích, levitech a pokladech posvátných od předpisů *Davidových.*

V. [16]. přelož: *„Tak bylo dokonáno celé dílo Šalomounovo, ode dne základu až bylo dokončeno; hotov je dům Jahvův."* Je to závěrek zprávy o stavbě chrámu.

dne, kdy jej dokonal.
[17] Tehdy odjel Šalomoun do Asiongaberu a do Ailatu na břehu moře Rudého v Edomsku. [18] Poslal pak mu Hiram po služebnících svých lodi a plavce, dovedné námořníky, i plavili se se služebníky Šalomounovými do Ofiru, přinesli odtud čtyřistapadesát hřiven zlata a odevzdali je králi Šalomounovi.

Příchod královny sabské. (9, 1.–12.)

HLAVA 9. – [1] Ba i královna ze Saby, když uslyšela pověst o Šalomounovi, přijela do Jerusalema, aby ho zkusila hádankami, s velikým bohatstvím, i s velbloudy, kteří nesli vonidla, velmi mnoho zlata a drahokamy. Když přišla k Šalomounovi, pověděla mu vše, co měla v srdci. [2] I vyložil jí Šalomoun vše, co mu byla podala; nebylo nic, co by jí byl nevyložil.
[3] Když uzřela moudrost Šalomounovu, dům, který byl vystavěl, [4] pokrmy stolu jeho, jak (tu) sedí dvořané jeho, jak sluhové jemu přisluhují, jejich roucha, dále číšníky a šaty jejich, i oběti, které podával v domě Hospodinově, velikým úžasem byla bez sebe. [5] I řekla králi: „Správná je řeč, kterou jsem slyšela v zemi své o zámožnosti tvé a moudrosti tvé. [6] Nevěřila jsem vypravujícím, až jsem sama přišla, uzřela očima svýma a přesvědčila se, že sotva polovici o moudrosti tvé pověděli mi; převýšil jsi pověst [výkony svými]. [7] Blahoslaveni lidé tvoji, blahoslaveni služebníci tvoji, kteří stojí před. tebou ustavičně a slyší moudrost tvou. [8] Budiž požehnán Hospodin, Bůh tvůj, kterému se zalíbilo ustanoviti tebe na svém trůně králem Hospodina, Boha tvého. Miluje totiž Bůh Israele a chce zachovati jej na věky; protož učinil tebe nad ním králem, abys vykonával právo a spravedlnost."
[9] Dala pak králi stodvacet hřiven zlata, vonidel velmi mnoho, jakož i kamení drahého; nebylo tolik vonidel jako bylo těch, které darovala královna ze Saby králi Šalamounovi.
[10] Také však služebníci Hiramovi se služebníky Šalomounovými přivezli zlata z Ofiru, jakož i dřeva tyinového a kamení drahého; [11] z toho dřeva, to jest tyinového dal nadělati král schodů v domě Hospodinově i v paláci královském, jakož i citar a harf zpěvákům; nikdy nebylo vídáno dřevo takové v Judsku.
[12] A král Šalomoun dal královně ze Saby všecky věci, které si přála a kterých požádala, mnohem více, nežli byla k němu přinesla. Ona pak odjela zpět do země své se služebníky svými.

Bohatství a nádhera Šalomounova. (9, 13.–31.)

[13] Váha zlata, které bylo přineseno Šalomounovi jeden rok, byla šest set šedesát šest hřiven zlata [14] kromě toho množství, které přinášívali poslové rozličných národů a kupci, jakož i všichni králové arabští a místodržící krajů, kteří přiváželi zlato a stříbro Šalomounovi.
[15] A dal udělati král Šalomoun dvě stě štítů zlatých tak, že na jeden štít bylo úhrnem šest set zlatých (lotů) vynaloženo; [16] také tři sta puklířů zlatých ze tří min zlata, jimiž přikryt byl každý (ten) puklíř; a uložil je král ve zbrojnici, která byla vysázena hájem.
[17] Dále dal udělati král veliký trůn z kostí slonových a obložil jej zlatem nejčistším. [18] Taká šest stupňů, po kterých se vystupovalo na trůn. podnož zlatou, a opěradla dvě s obou stran, dva lvy, kteří stáli vedle opěradel, a [19] jiných dvanácte lvíčků, stojících na

Hl. 9. V. [1].–[12]. *srv. s 3. Král 10, 1.–13.*–V. [13].–[28]. *srv. s 3. Král 10, 14. – 28.*

šesti stupních po obou stranách; nebylo takového trůnu v žádném království.
[20] Také všecky nádoby královského stolu byly zlaté, a náčiní v domě „háje libanského" ze zlata nejčistšího; nebo stříbro tehdy za nic nepovažovali. [21] Lodi královské totiž chodívaly do Tarsise se služebníky, Hiramovými jednou ve třech letech, a přinášely odtud zlato, stříbro, kosti slonové, opice a pávy.
[22] Tak vyvýšen byl Šalomoun nade všecky krále země bohatstvím a moudrostí. [23] Všichni králové země žádali viděti tvář Šalomounovu, by slyšeli moudrost, kterou byl dal Bůh do mysli jeho; [24] a přinášeli mu darem nářadí stříbrné i zlaté, roucha, zbraně, vonidla, koně a mezky každý rok.
[25] Šalomoun měl také čtyřicet tisíc koní ve stájích, vozů pak a jezdců dvanáct tisíc; a rozsadil je po městech vozů a v Jerusalemě, kde byl král.
[26] A provozoval moc nade všemi králi od řeky Eufratu až k zemi filištínské, a až ke hranicím Egypta.
[27] Způsobil, že byla tak veliká hojnost stříbra v Jerusalemě jako je kamení; a dřeva cedrového tak veliké množství, jako je planého fíkoví, které roste na poli.
[28] Koně mu přiváděli z Egypta a ze všech krajin.
[29] Ostatní děje Šalomounovy, první i poslední, zapsány jsou v Letopisech Natana proroka, v Knihách Ahjáše Silana a ve Vidění vidce Adda proti Jeroboamovi, synu Nabatovu. [30] Šalomoun kraloval v Jerusalemě nad veškerým Israelem čtyřicet let. [31] Když usnul s otci svými, pochovali jej v městě Davidově; a stal se králem Roboam, syn jeho, místo něho.

Proč byla říše Šalomounova rozdvojena. (10, 1.–11, 4.)

HLAVA 10. – [1] Roboam přišel do Sichemu; tam totiž byl se sešel veškeren Israel, aby ho ustanovil králem.
[2] Když to uslyšel Jeroboam, syn Nabatův, který byl v Egyptě – byltě tam utekl před Šalomounem – ihned se vrátil.
[3] [I povolali ho a přišel s veškerým Israelem] a mluvili Roboamovi takto: [4] „Otec tvůj přetěžkým jhem obtížil nás; ty lehčejší věci rozkazuj nežli otec tvůj, který na nás vložil poddanství těžké, a maličko slev z břemene, bychom ti mohli býti poddáni!" [5] On řekl: „Po třech dnech vraťte se ke mně!"
Když lid odešel, [6] radil se se staršími, kteří sloužívali Šalomounovi, otci jeho, když ještě živ byl, řka: „Kterak mi radíte, bych odpověděl lidu?" [7] Oni mu řekli: „Zalíbíš-li se lidu tomuto, uchlácholíš-li je slovy milostivými, budou ti poddáni vždycky." [8] On však opustil radu starců, a počal se raditi s mladými, kteří s ním vychováni a (nyní) v jeho družině byli. [9] „Co se vám zdá?" – řekl jim. – „Jakou mám dát odpověď lidu tomuto, který mi řekl: „Polehči nám jho, které vložil otec tvůj na nás?" [10] Oni odpověděli jako mladí a vychovaní s ním v rozkolech: „Takto mluv k lidu, který ti řekl: „Otec tvůj ztížil jho naše, ty polehči nám," takto mu odpověz: „Můj malík je tlustší nežli bedra otce mého. [11] Otec můj vložil na vás jho těžké, já však břemene přiložím, (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati budu vás biči uzlovatými."

V. [25]. srv. s 1, 14; 3. Král 4, 26; 10, 26. – Číslice 40.000 přepsána sem z 3. Král 4, 26. místo původní *1400.* Hebr. počítá zde 4.000.
V. [28]. Šalomoun kraloval od r. 972 do 932.
Hl. 10. V. [1].–[19]. *srv. s 3. Král 12, 1.–19.*
V. [2]. *„to",* že Šalomoun *zemřel.* Srv. výše. 9, 31; 3. Král 12, 2.

[12] Když tedy přišel veškeren lid k Roboamovi dne třetího, jak jim byl rozkázal, [13] odpověděl král tvrdě nedbav rady starších a [14] mluvil podle vůle mladých: „Otec můj těžké jho na vás vložil, já však přiložím (že bude) těžší; otec můj mrskal vás bičíky, ale já mrskati vás budu biči uzlovatými!" [15] Nepovolil, tedy prosbám lidu; neboť byla to vůle Boží, aby se splnila řeč jeho, kterou byl mluvil skrze Ahjáše Silana k Jeroboamovi, synu Nabatovu.

[18] Veškeren lid, když mu král tak tvrdě mluvil, řekl mu toto:

„Nemáme my dílu v Davidovi,
ani podílu v synu Isajově.
Vrať se do svého domova, Israeli!
Ty pak pasiž svůj dům, Davide!"

Odešel tedy Israel domů.

[17] Ale nad syny Israelovými, kteří bydlili v městech judských kraloval Roboam.

[18] Král Roboam poslal (sice) Adurama, který byl nad robotami, ale synové Israelovi ho k smrti uházeli kamením; král Roboam tedy spěšně sedl na vůz a ujel do Jerusalema.

[19] Tak odpadl Israel od domu Davidova až do tohoto dne.

HLAVA 11. – [1] Když přijel Roboam do Jerusalema, svolal všecek dům Judův [a Benjaminův] stoosmdesáte tisíc výborných bojovníků, aby bojoval proti Israelovi a získal zase království své. [2] Avšak Hospodin oslovil Semejáše, muže Božího a řekl: [3] „Mluv k Roboamovi, synu Šalomounovu, králi judskému a ke všemu Israelovi, který je v Judsku [a v Benjaminsku] (takto): [4] Toto praví Hospodin: Netáhněte a nebojujte proti bratřím svým; vrať se každý domů, neboť mou vůlí dálo se to." Když uslyšeli řeč Hospodinovu, vrátili se a netáhli proti Jeroboamovi.

Kterak Roboam vládl. (11, 5.– 12, 16.)

[5] Roboam sídlil v Jerusalemě, a opevnil města v Judsku. [6] Opevnil Betlem, Etam a Tekue; [7] Betsur, Socho a Odollam; [8] Get, Maresu a Zif; [9] Aduram, Lachis a Azeku; [10] Sarau, Ajalon a Hebron; ta (města) byla v území Judově. [11] Ohradil je zdmi, ustanovil v nich velitele a (postavil) skladiště na potraviny, olej a víno. [12] V každém městě dal udělati [zborojnici na] štíty a kopí. Opevnil je s veškerou péčí. Panoval tedy naci Judou [a Benjaminem].

[13] Kněží a levité, kteří byli ve všem Israeli, přišli k němu ze všech sídel svých [14] opustivše pastviska a majetek svůj; odebrali se do Judska a do Jerusalema, ježto je zavrhl Jeroboam a synové jeho, že kněžství Hospodinova nesměli vykonávati. – [15] Ustanovil si totiž kněze výšin a ďáblův a telat, kterých byl dal nadělati. – [16] Též i ze všech kmenů Israelových, kteří se srdcem oddaným hledali Hospodina, Boha Israelova, přišli do Jerusalema, by podávali oběti své před Hospodinem, Bohem otců svých. [17] A tak posilovali království judské a zesilovali Roboama, syna Šalomounova tři roky; chodili totiž po cestách Davidových a Šalomounových toliko tři roky.

[18] Roboam pojal za manželku Mahalatu, dceru Jerimota, syna Davidova, a Abihaji-

---

V. [19]. *„až do dnešního dne",* t. j. do času, kdy. psal spisovatel původního *pramene,* (nikoli však do doby, kdy žil skladatel Par).

Hl. 11. – V. [1].–[4]. srv. s 3. Král 12, 21,– 24.

ly, dcery Eliaba, syna Isajova, [19] a ta mu porodila syny: Jehusa, Somorjáše a Zooma. [20] Poté vzal si také Maachu, dceru Absalomovu, která mu porodila Abjáše, Etaje, Zizu a Salomitu. [21] Roboam miloval Maachu, dceru Absalomovu nade všecky jiné manželky své a ženiny – byl totiž pojal manželek osmnáct a ženin šedesát a zplodil dvacet osm synů a šedesáte dcer – [22] i ustanovil hlavou Abjáše, syna Maašina, vůdcem nade všemi bratry jeho, ježto zamýšlel jej ustanoviti králem; [23] byltě moudřejší a statnější nežli všichni synové jeho, ustanovení po všech krajích Judových a Benjaminových, ve všech městech hrazených, kterým dal hojně potravy a vyžádal mnoho žen.

HLAVA 12. – [1] Když utvrzeno bylo království Roboamovo a posilněno, opustil zákon Hospodinův a veškeren Israel s ním.

[2] Avšak léta pátého království Roboamova přitáhl Sesak, král egyptský k Jerusalemu – že byli zhřešili proti Hospodinu – [3] s tisícem dvěma sty vozů a se šedesáti tisíci jezdců; branného lidu, který přitáhl s ním z Egypta, to jest Lybijských, Jamníků a Etiopských nebylo počtu. [4] Dobyv měst hrazených v Judsku přitáhl až k Jerusalemu.

[5] I přišel Semejáš prorok k Roboamovi a ke knížatům judským, kteří se byli shromáždili do Jerusalema utekše před Sesakem a řekl jim: „Toto praví Hospodin: Vy jste zanechali mne, proto já zanechám vás moci Sesakově." [6] Knížata Israelova i král poníživše se řekli: „Spravedlivý je Hospodin!" [7] Když viděl Hospodin, že se ponížili, oslovil Hospodin Semejáše takto: „Protože se ponížili, nezahladím jich, ale brzy jim pomohu; nevyleje se tedy hněv můj na Jerusalem skrze Sesaka. [8] Avšak sloužiti jemu budou, aby poznali rozdíl mezi službou mou a službou království zemí."

[9] Odtrhl tedy Sesak, král egyptský, od Jerusalema, pobrav poklady domu Hospodinova a domu královského. Všecko vzal s sebou, i štíty zlaté, kterých dal kdysi nadělati Šalomoun; [10] místo nich dal nadělati král (štítů) měděných, a dal je velitelům štítonošů, kteří střehli vchod do paláce; [11] když chodíval král do domu Hospodinova, přicházeli štítonoši a brali je a (pak) zase odnášeli je do zbrojnice své.

[12] Že se tedy ponížil, odvrátil se od něho hněv Hospodinův, a nebyli docela zahlazeni; i v Judsku totiž bylo shledáno leccos dobrého. [13] Tak zmohl se král Roboam v Jerusalemě a kraloval (dále). Čtyřicet jeden rok mu byl, když počal kralovati, a sedmnácte roků panoval v Jerusalemě, v městě, které vyvolil Hospodin ze všech kmenů Israelových, aby tam pevně ubytoval jméno své. A jméno matky jeho: Naama, Ammanka. [14] Činil zlé, ježto nepomýšlel na to, by hledal Hospodina.

[15] Dějiny Roboamovy, první i poslední, zapsány jsou v knihách Semejáše proroka a vidce Adda; [jsou pečlivě popsány.] Roboam a Jeroboam bojovali proti sobě po všecky dny. [16] Když usnul Roboam s otci svými, pochován byl v městě Davidově. A stal se králem Abjáš, syn jeho místo něho.

Abjáš, druhý nástupce Šalomounův. (13, 1.–14, 1.)

HLAVA 13. – [1] Roku osmnáctého vlády Jeroboamovy stal se Abjáš králem nad Judou. [2] Tři léta kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Maacha, dcera Urielova z Gabay.

I vznikla válka mezi Abjášem a Jeroboamem. [3] Abjáš počal bojovati maje udatných, výborných bojovníků čtyřikrát sto tisíc; Jeroboam sešikoval proti němu do boje osm-

Hl. 12. K v. [2].–[12]. *srv. 3. Král 14, 25.–28.* –V. [3].–[8]. *nemá 3, Král 14.*

Hl. 13. – V. [1]. n. srv. s 3. Král 15, 1. n. 7b.

krát sto tisíc mužů vojska, kteří byli také výborní a udatní junáci.
[4] Abjáš postavil se na hoře Semeron, která byla v Efraimsku, a pravil: „Slyš, Jeroboame i veškeren Israeli! [5] Zdali nevíte, že Hospodin, Bůh Israelův, dal království Davidovi nad Israelem na věky, jemu i synům jeho solnou smlouvou? [6] Avšak Jeroboam, syn Nabatův, služebník Šalomouna, syna Davidova povstal a vzbouřil se proti pánu svému. [7] I přidali se k němu lidé ničemní, pekelníci, zmohli se proti Roboamovi, synu Šalomounovu, ježto Roboam jsa neohrabaný a srdce bázlivého, nemohl jim odolati. [8] Nyní tedy vy míníte, že můžete odolati království Hospodinovu, kterým vládne skrze syny Davidovy, ježto máte lidu veliké množství a zlatá telata, která vám udělal Jeroboam za bohy. [9] Vyvrhše kněze Hospodinovy, syny Áronovy a levity, nadělali jste si kněží jako všichni národové zemí; kdokoli přijde s býkem a sedmi berany, aby se dal vysvětit, stává se knězem nebohů. [10] Náš Bůh je však Hospodin, kterého neopouštíme, kněžský úřad zastávají Hospodinu synové Áronovi a levité jsou ve službě své: [11] celopaly obětují Hospodinu každý den ráno i večer a kadidlo z vonidel podle příkazu zákona připravené; chleby bývají předkládány na stole nejčistším; u nás je také svícen zlatý s příslušnými lampami, aby byly rozsvěcovány vždycky k večeru. My totiž šetříme příkazů Hospodina, Boha svého, kterého jste vy opustili. [12] V našem tedy vojsku je Bůh vůdcem (naším), a kněží jeho, kteří troubí na trouby znějící proti vám. Synové Israelovi, nebojujte proti Hospodinu, Bohu otců svých, nebo nic vám to neprospěje. "
[13] Mezi tím co takto mluvil, Jeroboam vzadu strojil úklady; stál (sice) před nepřítelem, ale (zatím) Judu nepozorovaně svým vojskem obchvacoval. [14] Když pak se ohlédli Judovci, viděli, že jim boj nastává zpředu i zezadu. Volali tedy k Hospodinu a kněží počali troubiti na trouby. [15] Všichni muži judští dali se do křiku. Když tak křičeli, hle, přestrašil Bůh Jeroboama i veškerého Israele, který stál proti Abjášovi a lidu judskému. [16] Dali se tedy na útěk synové Israelovi před Judou a Bůh dal je v ruku jejich. [17] Tak porazil je Abjáš a lid jeho ranou velikou; padlo z Israele pětkrát sto tisíc zbitých mužů statečných. [18] Tehdy sníženi byli synové Israelovi, avšak Judovci zmohli se přenáramně, protože doufali v Hospodina, Boha otců svých.
[19] Abjáš pronásledoval pak Jeroboama utíkajícího a vzal mu města: Betel s příslušnými vesnicemi, Jesanu s příslušnými vesnicemi a Efron s příslušnými vesnicemi. [20] Nemohl již vzdorovati Jeroboam za dnů Abjášových. A ranil jej Hospodin, že zemřel.
[21] Ale Abjáš upevnil své království; a pojav čtrnáct manželek zplodil dvacet dva syny a šestnácte dcer.
[22] Ostatní děje Abjášovy, jeho cesty a skutky sepsány jsou velmi pečlivě v knize Adda proroka.

HLAVA 14. – [1] Když usnul Abjáš s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Asa, syn jeho, místo něho.

Asa, třetí nástupce Šalomounův. (14, 1b.–16, 14.)

Za jeho dnů byla země v pokoji deset roků.
[2] Asa činil, co bylo dobré a libé před Bohem jeho, pobořil oltáře cizího náboženství i výšiny, [3] ztroskotal modly, posekal háje, [4] přikázal lidu judskému, by hledali Hospodina, Boha otců svých, plnili zákon a všecky příkazy [5] a odstranil ze všech měst judských

V. [22]. srv. s 3. Král 15, 7a. – O Addovi srv. výše 12, 15.
Hl. 14. V. [1]a. = 3. Král 15, 8. – K vv. nn. srv. 3. Král 15, 9.–24.

oltáře i svatyně modlářské. Kraloval v pokoji.
[6] Vystavěl také pevnosti v Judsku. Měl totiž pokoj a žádné války za času jeho nepovstaly, ježto Hospodin dal pokoj; [7] řekl tedy lidu judskému: „Vystavme ta města, ohraďme je zdmi, a opevněme věžemi, branami a závorami, dokud má všecko pokoj před válkou; protože totiž hledali jsme Hospodina, Boha otců svých, dal nám pokoj vůkol." Stavěli tedy a nebylo žádné překážky ve stavbě.
[8] Měl pak Asa ve vojště svém těch, kteří nosili štíty a kopí z kmene Judova třikrát sto tisíc a z kmene Benjaminova štítonošů a střelců dvě stě osmdesát tisíc, vesměs to mužů statečných.
[9] I vytáhl proti nim Etiop Zara s vojskem svým, desetkrát sto tisíci (mužů) a se třemi sty vozů; přitáhl až k Mareše. [10] Vytáhl též Asa proti němu a sešikoval vojsko k boji v údolí Sefata, které jest u Maresy. [11] I volal k Hospodinu Bohu řka: „Hospodine, u tebe není žádného rozdílu pomoci malým či velikým počtem bojovníků. Pomoziž nám, Hospodine, Bože náš; nebo v tobě a ve jménu tvém naději majíce přišli jsme proti tomuto množství. Hospodine, ty jsi Bůh náš, ať nenabude vrchu proti tobě člověk!" [12] Nahnal tedy strachu Hospodin Etiopům před Asou a Judou, že utekli Etiopové. [13] Asa a lid, který byl s ním, pronásledovali je až do Gerary; i padli Etiopové (téměř) až do posledního, neboť potřeni byli od Hospodina je bijícího a vojska jeho bojujícího. A nabrali (Judovci) kořisti mnoho, [14] ježto dobyli všech měst vůkol Gerary; připadl totiž strach náramně veliký na všecky. Vyplenili tedy ta města a mnoho kořisti odnesli. [15] Též i ohrady ovčí pobořivše vzali dobytka nesčíslné množství i velbloudů a vrátili se do Jerusalema.

HLAVA 15. – [1] Tu Azarjáš, syn Odedův, když do něho vešel duch Boží, [2] vyšel vstříc Asovi a řekl mu: „Slyšte mne, Aso i veškeren lide judský a benjaminský! Hospodin byl s vámi, protože vy jste byli s ním. Budete-li ho hledati, najdete ho; pakli jej opustíte, opustí i vás. [3] Pomine však mnoho dní v Israeli bez Boha pravého, bez kněze-učitele, a bez zákona.
[4] Ale navrátí-li se v úzkosti své k Hospodinu, Bohu Israelovu, a budou-li ho hledati, naleznou ho. [5] Tehdy nebude pokoje míti vycházející ani vcházející, ale hrůza bude odevšad mezi všemi obyvateli země; [6] neboť bojovati bude národ proti národu a město proti městu, ježto Hospodin zkormoutí je všelikou úzkostí. [7] Vy však buďte zmužilí! Nechať nechabnou ruce vaše; vždyť se dostane mzdy práci vaší."
[8] Když to Asa uslyšel, slova totiž proroctví Azarjáše, syna Odedova, proroka, vzmužil se a vyplenil modly z veškerého Judska, Benjaminska i z měst, kterých byl dobyl na horách efraimských, a posvětil oltář Hospodinův, který byl před síní Hospodinovou. [9] A shromáždil veškeren lid judsky a benjaminský a s nimi přistěhovalce z Efraima, Manassa, jakož i Simeona; mnozí totiž z Israele byli utekli k němu, když viděli, že Hos-

V. [8].–[15]. nemá 3. Král.

V. [9]. *Zara,* hebr. *Zerach,* nejspíše *Osorkon 1.* (924–895), druhý král 22. dynastie (bubastiské), nástupce Sesaka, o kterém výše 12, 2. – *Etiop = Kušan* (hebr.). Srv. níže v. 12. – *„desetkrát stotisíc" = velmi mnoho.*

Hl. 15. V. [3]. Místo *„pomine"* hebr. *„pominulo".* Myslí na dobu soudců. Srv. Sdc 2, 10. nn.; 6, 8.– 10; 10, 6.–14. Podle toho důsledně ve v. n. *„ale navrátil se"* a *„ježto ho hledali, dal se jim nalézti..."*

V. [5]. n. Podle hebr.: *„V takových dobách nebývá pokoje... ale veliké hrůzy lpí na veškerém obyvatelstvu... národ naráží na národ a město na město, neboť Bůh děsí* je všelikou bědou." Srv. Lv 26, 14. nn.; Dt 28, 15. nn. – Slova prorokova vyplnila se podle 16, 7. nn.

podin, Bůh jeho je s ním. [10] Když tedy přišli do Jerusalema, měsíce třetího léta patnáctého kralování Asova, [11] obětovali Hospodinu ten den z kořisti, kterou byli přivedli, býků sedm set a beranů sedm tisíc. [12] I vešel (Israel) [podle obyčeje] v pevnou smlouvu, že hledati budou Hospodina, Boha otců svých celým srdcem svým a celou duší svou. [13] A dodal: „Nebude-li kdo hledati Hospodina, Boha Israelova, budiž popraven, malý i velký, muž i žena." [14] Přisáhli tedy Hospodinovi hlasem velikým, s jásotem, za zvuků trouby a znění rohů, [15] zaklínajíce se všichni, kteří byli v Judsku; neboť celým srdcem svým přisahali a celou vůlí hledali a nalezli ho; proto dal jim Hospodin pokoj vůkol. [16] Ano i Maachu, matku krále Asy sesadil s královské důstojnosti, protože dala udělati v háji modlu Priapovu; tu všecku ztroskotal, na padrť rozdrobil a spálil v údolí Kedron. [17] Výšiny však – zůstaly (sice) v Israeli, ale srdce Asovo bylo dokonale oddáno (Hospodinu) po všecky dny jeho. [18] Také ty věci, které byl slibem zasvětil otec jeho i on, dal vnésti do domu Hospodinova, stříbro, zlato a všelijaké náčiní.

[19] Války nebylo až do třicátého pátého roku kralování Asova.

HLAVA 16. – [1] Avšak léta třicátého šestého kralování jeho vytáhl Baasa, král israelský proti Judovi a zdí ohrazoval Ramu, by žádný nemohl bezpečně z království Asova vyjíti ani vjíti (do něho). [2] Vzal tedy Asa stříbro a zlato z pokladů domu Hospodinova, jakož i z pokladů královských, poslal (je) Benadadovi, králi syrskému, který sídlil v Damašku, a vzkázal mu: [3] „Smlouva je mezi mnou a tebou; vždyť i otec můj a otec tvůj měli smlouvu; proto posílám ti stříbro a zlato, abys zrušil smlouvu, kterou máš s Baasou, králem israelským a přiměl ho, aby odtrhl ode mne." [4] Benadad vyslechnuv to poslal velitele vojsk svých proti městům israelským, a ti dobyli Ahionu, Danu, Abelmaimu a všech měst hrazených v Neftali. [5] Když to uslyšel Baasa, přestal opevňovati Ramu; zanechal díla svého. [6] Král Asa pak, vzav veškeren lid judský, pobral kámen z Ramy a dřevo, které byl připravil Baasa na stavbu, a dal jím opevniti Gabau a Masfu.

[7] Tehdy přišel prorok Hanani k Asovi, králi judskému, a řekl mu: „Že jsi skládal naději v krále syrského a ne v Hospodina, Boha svého, proto uniklo vojsko krále syrského ruce tvé. [8] Zda Etiopů a Libijských mnohem více nebylo vozy, jezdci a nesčíslným množstvím pěších? A (přece) vydal je Hospodin v ruku tvou, ježto jsi v něho důvěřoval! [9] Oči totiž Hospodinovy pozorují všecku zemi, aby dodávaly síly těm, kteří celým srdcem důvěru skládají v něho. Učinil jsi tedy pošetile; a proto od nynějška povstávati budou války proti tobě." [10] Asa rozhněvav se na vidce rozkázal ho dáti do vazby; byl se rozhněval velmi pro tu věc; také mnoho z lidu dal zbíti tehdy.

[11] Děje Asovy, první i poslední, sepsány jsou v Knize králů jud ských a israelských.

[12] Roku třicátého devátého kralování svého roznemohl se Asa na nohy přetěžkou nemocí; avšak ani v nemoci své nehledal Hospodina, ale více doufal v umění lékařů.

[13] Když usnul s otci svými, – umřel roku čtyřicátého prvního kralování svého – pochovali ho v hrobě jeho, který byl dal si vykopati v městě Davidově; [14] položili ho na jeho lůžko, které bylo plno vonidel a nejjemnějších mastí, složených mastičkářským

---

K v. [16].–[18]. srv. 3. Král 15, 13.–15.

V. [19]. *„Třicátého pátého"* porušeno, neboť podle 3. Král 16, 8. *zemřel* Baasa již ve *26.* roce vlády Asovy! Čti proto: *„sedmnáctého"*, t. j. 899/898 před Kr.

Hl. 16. V. [1].–[6]. srv. s 3. Král 15, 17.–22. – Souhlasně s 15, 19. místo: *„třicátého šestého"* čti: *„osmnáctého"*, t. j. r. 898/897 před Kr. – *Benhadad I.* panoval 900–875. – Místo *„Abelmaim"* čti s 3. Král 15, 20: *„Abel-Beth-Maacha."*

K v. [11].–[14]. srv. 3. Král 15, 10. 23 a.

uměním, a pálili (kadidlo) nad ním s velikou okázalostí.

Josafatova zbožnost a velikost. (17, 1.–19.)

HLAVA 17. – [1] Místo něho stal se králem Josafat, syn jeho; ten upevnil svou moc proti Israelovi. [2] Osadil četami vojska všecka města judska, která byla hrazena zdmi; posádky rozsadil po Judsku a po městech efraimských, kterých byl dobyl Asa, otec jeho.

[3] Hospodin byl s Josafatem, protože chodil po prvních cestách Davida, otce svého, a nedoufal v Baaly, [4] ale v Boha otce svého; chodil v jeho příkazech a ne podle hříchů lidu israelského. [5] Proto upevnil Hospodin království v ruce jeho, a dával veškeren Juda dary Josafatovi; i měl bohatství nesčíslné a slávu velikou. [6] Když pak nabylo srdce jeho odvahy pro cesty Hospodinovy, odstranil také výšiny a háje z Judska.

[7] Třetího léta království svého poslal ze svých knížat Benhaila, Obdiáše, Zacharjáše, Natanaela a Micheáše, by učili v městech judských; [8] a s nimi levity Semejáše, Natanjáše, Zabadjáše, Asaela, Semiramota, Jonatana, Adonjáše, Tobjáše a Tobadonjáše, levity a s nimi kněze Elisamu a Jorana. [9] Ti tedy učili lid v Judsku majíce s sebou zákoník Hospodinův; chodíce vůkol po všech městech judských učili lid.

[10] Proto nastal strach z Hospodina po všech královstvích zemí, které byly kolem Judska, že se neopovážili bojovati proti Josafatovi. [11] Ano i Filišťané přinášeli Josafatovi dary a v poplatek stříbro; Arabové pak přiháněli mu dobytek, sedm tisíc sedm set beranů a tolikéž kozlů.

[12] Tak prospíval Josafat, až náramně vysoko vzrostl; vystavěl také v Judsku budovy na způsob věží, jakož i města hrazená. [13] Mnoho zboží připravil v městech judských a měl bojovníky silné v Jerusalemě.

[14] A tento je počet jejich podle domovských rodů (jich) všech: Z Judy velitelé vojska:

Ednas vůdce, a s ním velmi statečných mužů třikrát sto tisíc;

[15] po něm velitel Johanan, a s ním dvě stě osmdesát tisíc;

[16] po něm Amasjáš, syn Zechriův, který se zasvětil Hospodinu, a s ním dvakrát sto tisíc mužů statečných.

[17] Po něm byl hrdinný válečník Eliada, a s ním lidu branného, lučištníků a štítonošů dvakrát sto tisíc;

[18] po něm byl Jozabad, a s ním sto osmdesát tisíc pohotových bojovníků.

[19] Ti všichni byli králi k ruce kromě jiných, které byl rozsadil po pevnostech veškerého Judska.

Přátelství Josafatovo s Achabem. (18, 1.–19, 3.)

HLAVA 18. – [1] Byl tedy Josafat bohatý a slavný velmi.

I spříznil se s Achabem. [2] A po letech přijel k němu dolů do Samaře. Achab dal k jeho příchodu zabíti beranů a býků velmi mnoho pro něj i pro lid, který byl přišel s ním, a

---

Hl. 17. V. [7]. n. *„třetí rok"* Josafatův byl r. 873/872 před Kr.

V. [14]. *„domovské rody"* jsou tu kmeny: 1. Juda, 2. Benjamin, jmenovaný v hebr. před v. 17: *„A z Benjamina" byl... Iliada...*

V. [19]. Měl tedy Josafat v Jerusalemě: 300.000 + 280.000 + 200.000 + 200.000 + 180.000 = 1,160.000 mužů! Zřejmo, že číslice porušeny, zvýšeny.

Hl. 18. V. [1]. n. *Atalie* dcera *Achabova* dána za manželku *Joramovi,* synu *Josafatovu* kolem r. 865. Srv. 4. Král 8, 18. 26. – Výpravu proti *Ramotu* podnikli r. 854. – Ostatně v. 2.–34. srv. s 3. Král 22, 2.–35.

přemluvil ho, aby táhl proti Ramotu v Galaadu. [3] Achab, král israelský, řekl Josafatovi, králi judskému: „Táhni se mnou proti Ramotu v Galaadě!" On mu odpověděl: „Jak já, tak i ty; jako lid tvůj, tak i lid můj; a s tebou budeme v boji." [4] I řekl Josafat králi israelskému: „Vyžádej si, prosím, nyní (o tom) výrok Hospodinův!" [5] Shromáždil tedy král israelský proroky, čtyři sta mužů, a tázal se jich: „Máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě, či nechati tak?" Oni řekli: „Táhni, a vydá je Bůh v ruku královu." [6] I tázal se Josafat: „Není zde (žádného již) proroka Hospodinova, bychom se ho tázali?" [7] Král israelský řekl Josafatovi: „Je (tu ještě) muž jeden, jehož můžeme se ptáti na vůli Hospodinovu, ale já ho nenávidím, ježto mi (nikdy nic) dobrého neprorokuje, ale vždycky zlé; je to Micheáš, syn Jemlův." I řekl Josafat: „Nemluv tak, králi!" [8] Povolav tedy král israelský jednoho z komorníků řekl mu: „Zavolej mi rychle Micheáše, syna Jemlova!" [9] Král israelský a Josafat, král judský seděli, každý na svém křesle oděni jsouce rouchem královským; seděli na humně u brány samařské, a všichni proroci prorokovali před nimi. [10] Sedekjáš, syn Chanaanův, udělal si dokonce rohy železné a řekl: „Toto praví Hospodin: Těmito rozvěješ Syrii, až ji zničíš!" [11] Podobně všichni proroci prorokovali. Pravili: „Táhni proti Ramotu v Galaadě; budeš míti štěstí; dá je Hospodin v ruku královu."

[12] Posel, který šel, aby zavolal Micheáše, řekl jemu: „Hle, slova všech proroků jedněmi ústy předpovídají štěstí králi; proto prosím tě, ať jim neodporuje ani řeč tvá, ale mluv příznivé věci." [13] Micheáš mu odvětil: „Jakože živ jest Hospodin! Cokoli mi řekne Bůh můj, to budu mluviti." [14] Když tedy přišel ke králi, řekl mu král: „Micheáši, máme táhnouti na vojnu proti Ramotu v Galaadě či nechati tak?" On mu odpověděl: „Táhněte: nebo vše se šťastně povede a dáni budou nepřátelé v ruce vaše!" [15] „Kolikrát mám tě zapřisahati," – pravil král – „abys mi nemluvil nežli pravdu ve jménu Hospodinově?" [16] On tedy řekl: „Viděl jsem veškeren lid israelský rozptýlený po horách jak ovce bez pastýře; i řekl Hospodin: „Nemají tito pána; vrať se každý domů v pokoji!" [17] I řekl král israelský Josafatovi: „Zdali jsem ti neřekl, že mi tento (člověk) neprorokuje nic dobrého, ale (toliko) neštěstí?" [18] Onen pak mluvil (dále): „Proto slyšte slovo Hospodinovo! Viděl jsem Hospodina, an sedí na trůně svém a všecko vojsko nebeské, ano stojí při něm po pravici i po levici. [19] I řekl Hospodin: „Kdo oklame Achaba, krále israelského, by vytáhl a padl v Ramotu galaadském?" Když pak mluvil ten tak a jiný jinak, [20] vystoupil (jeden) duch, postavil se před Hospodinem a řekl: „Já ho oklamu!" Hospodin tázal se ho: „Čím jej oklameš?" [21] On odpověděl: „Vyjdu a budu duchem lživým v ústech všech proroků jeho!" I řekl Hospodin: „Oklameš ho; dokážeš toho; vyjdi a učiň tak!" [22] Proto nyní, hle, dal Hospodin ducha lživého do úst všech proroků tvých, ježto Hospodin ustanovil se na tvém neštěstí." [23] Tu přistoupil Sedekjáš, syn Chanaanův, dal Micheášovi políček a řekl: „Kterou cestou odešel duch Hospodinův ode mne, aby mluvil tobě?" [24] Micheáš odpověděl: „Ty sám to uzříš v ten den, když utíkati budeš z pokoje do pokoje, aby ses ukryl!" [25] I přikázal král israelský: „Vezměte Micheáše, zaveďte jej k Amonovi, starostovi města, a k Joasovi, synu Amelechovu, [26] a rcete: Toto praví král: Dejte tohoto (člověka) do žaláře, a dávejte mu maličko chleba a maličko vody dokud se nevrátím v pokoji!" [27] „Navrátíš-li se v pokoji" – pravil Micheáš – „nemluvil skrze mne Hospodin!" [A dodal: „Slyšte to všichni lidé!"] [28] Táhl tedy král israelský a Josafat, král judský, proti Ramotu galaadskému. [29] I řekl král israelský Josafatovi: „Já se převleku a tak půjdu do bitvy; ty však oblec se v roucho své." Převlekl se tedy král israelský a tak šel do boje.

[30] Král pak syrský byl přikázal vůdcům svých vozů: „Nebojujte proti malému ani proti velikému, než toliko proti králi israelskému!" [31] Proto když uzřeli velitelé vozů Josafata, řekli: „Toť je král israelský!" Když ho tak v boji obklíčili, vzkřikl, i pomohl mu Hospodin a odvrátil je od něho. [32] Zpozorovavše totiž vůdcové vozů, že on není král israelský, nechali ho.

[33] Náhodou však jeden z vojska střelu na nejisto vystřeliv ranil krále israelského mezi šíji a plecemi. Proto řekl vozkovi svému: „Obrať a vyvez mne z vojska, neboť jsem raněn!" [34] Dokud nebyla tehdy bitva dokonána, zůstal král israelský státi na voze svém proti Syrským až do večera, kdy zemřel ano slunce zapadalo.

HLAVA 19. – [1] Josafat, král judský však vrátil se pokojně domů, do Jerusalema. [2] Jemu vyšel vstříc Jehu, syn Hananiův, videc, a řekl mu: „Bezbožnému přispíváš na pomoc a s těmi, kteří nenávidí Hospodina přátelstvím se spojuješ, proto zasluhuješ sice hněvu Hospodinova; [3] ale něco dobrého shledáno bylo na tobě, žes odstranil háje z Judska a žes upřímně zamýšlel hledati Hospodina, Boha otců svých."

Josafat upravil veřejnou správu říše (19, 4.–11.)

[4] Josafat zůstal tedy v Jerusalemě. Ale zase vyšel, prošel lidem od Bersaby až ku pohoří Efraimskému a obrátil je zase k Hospodinu, Bohu otců jejich.

[5] A ustanoviv soudce v zemi po všech hrazených městech judských, na každém místě, [6] přikázal (těm) soudcům: „Vizte, co činíte, nebo nesoudíte jménem člověkovým, ale Hospodinovým; a cokoli rozsoudíte, obrátí se na vás. [7] Budiž bázeň Hospodinova při vás a s pečlivostí všecko čiňte; neboť není u Hospodina, Boha našeho nespravedlnosti, ani stranictví, ani žádosti darů."

[8] Také v Jerusalemě ustanovil Josafat levity, kněze a hlavy rodů Israelových, aby jménem Hospodinovým soudili a rozhodovali pře obyvatelstva jeho. [9] A přikázal jim: „Tak čiňte v bázni Hospodinově, věrně, a srdcem upřímným: [10] V každé při, která přijde před vás od bratří vašich, bydlících v městech svých, půjde-li o spor mezi krví a krví neb o jakýkoliv zákon, příkaz, ustanovení nebo právo: poučte jich, aby nezhřešili proti Hospodinu, a nepřišel hněv na vás a na bratry vaše. Tak tedy čiňte, byste nezhřešili! [11] Kněz pak Amarjáš, velekněz váš, buď nejvyšším (soudcem) ve věcech, týkajících se Hospodina; a Zabadjáš, syn Ismahelův, který je knížetem v domě Judově, bude nejvyšším (soudcem) ve věcech, které k úřadu královskému příslušejí; jakožto úředníky máte levity před sebou. Buďte zmužilí, čiňte (tak) pečlivě, a bude Hospodin blahovolně s vámi."

Josafatovo vítězství nad spolčeným nepřítelem. (20, 1.–30.)

HLAVA 20. – [1] Poté shromáždili se Moabci, Ammonci a s nimi něco Maoňanů proti Josafatovi, by bojovali proti němu. [2] I přišli poslové a oznámili Josafatovi: „Přitáhlo proti tobě množství veliké z těch míst, která jsou za mořem, jakož i ze Seiru, a hle, položili se v Asasontamaru" – to jest Engaddi.

[3] Josafat, hrůzou jsa jat, oddal se všecek modlitbě k Hospodinu a vyhlásil půst všemu lidu judskému. [4] I shromáždil se lid judský, by se modlil k Hospodinu; také všichni z měst svých sešli se, by ho zapřisahali. [5] Josafat pak postavil se prostřed shromážděných Judovců a Jerusalemanů v domě Hospodinově před novým nádvořím a [6] řekl: „Hospodine, Bože otců našich, ty jsi Bůh na nebi a panuješ nade všemi královstvími

Hl. 19. V. [4]. *„vyšel"*, t. j. poslal zase *„misionáře"* jako při prvé opravě (17, 7. nn.).

národů, v ruce tvé je síla a moc, aniž může kdo tobě odolati. [7] Zdali jsi ty, Bože náš, nepohubil všecky obyvatele země této před lidem svým israelským, a dal jsi ji potomstvu Abrahama, přítele, svého, na věky? [8] I bydlili v ní a vystavěli v ní svatyni jménu tvému řkouce: [9] „Přišlo-li by na nás neštěstí, meč trestající, mor, nebo hlad, postavíme se před tímto domem, před obličejem tvým – jel v něm vzýváno tvé jméno – a volati budeme k tobě v zármutcích svých, i vyslyšíš nás a vysvobodíš." [10] Nyní tedy, hle, Ammonci, Moabci a horalé ze Seiru, kterými jíti nedopustil jsi Israelovi, když vycházeli z Egypta – ale uhnuli se od nich, aniž jich pohubili – [11] naopak (nám) činí usilujíce vyhnati nás z majetku, který jsi dal nám. [12] Bože náš, zdali tedy nevykonáš soud nad nimi? Nebo v nás není tak veliká síla, bychom odolati mohli tomuto množství, které táhne proti nám. A ježto nevíme, co bychom činiti měli, to nám toliko zbývá, bychom oči své obrátili k tobě." [13] A veškeren Juda stál před Hospodinem s dětmi, s manželkami a syny svými.

[14] Byl pak tu Jahaziel, syn Zacharjáše, syna Banajáše, syna Jehiela, syna Matanjášova, levita z Asafovců; na toho snesl se duch Hospodinův prostřed zástupu, [15] a řekl: „Slyšte všichni Judovci, i vy, kteří bydlíte v Jerusalemě, i ty, králi Josafate! Toto vám praví Hospodin : Nebojte se a nelekejte se toho množství, neboť není ten boj váš, ale Boží. [16] Zítra vytáhnete proti nim dolů; neboť potáhnou nahoru po stráni zvané Sís, a zastihnete je na kraji údolí, které je proti poušti Jeruel. [17] Nebudete vy, kterým bude bojovati; stůjte toliko zmužile a uzříte pomoc Hospodinovu nad sebou, Judo a Jerusaleme! Nebojte se a nestrachujte se! Zítra vyjděte proti nim a Hospodin bude s vámi."

[18] Josafat tedy, lid judský a všichni obyvatelé jerusalemští padli tváří na zem před Hospodinem a klaněli se mu. [19] A levité z Kaatovců, to jest z Koreovců chválili Hospodina, Boha Israelova hlasem velikým velmi.

[20] Ráno pak vstavše šli po poušti Tekue. Když táhli, postavil se Josafat prostřed nich a řekl: „Poslyšte mne, muži judští a všichni obyvatelé jerusalemští! Věřte v Hospodina, Boha svého, a bezpečni budete; věřte prorokům jeho a všecko šťastně se zvede." [21] A poradiv se s lidem ustanovil, by zpěváci Hospodinovi chválili jej ve sborech svých, aby šli před vojskem a jednostejným hlasem aby říkali „Chvalte Hospodina, nebo na věky (trvá) milosrdenství jeho."

[22] Když tedy počali chvály zpívati, obrátil Hospodin úklady jejich na ně samé, to jest (úklady) Ammonců, Moabců a horalů ze Seiru, kteří byli vytáhli do boje proti Judovi, a (tak) byli zbiti. [23] Povstali totiž Ammonci a Moabci proti obyvatelům pohoří Seir, aby je pobili a vyhladili; když pak to skutkem dokonali, obrátili se také sami proti sobě a bili se vespolek. [24] Lid judský přišed mezi tím na výšinu, která hledí k poušti, uzřel podál všecku širou krajinu, ana je plna mrtvol a že nikdo nezůstal, kdo by smrti byl ušel. [25] Přistoupil tedy Josafat a všecek lid s ním, aby sebrali kořist s těch mrtvých. I nalezli mezi zbitými rozličné náčiní, také roucha a nádoby předrahé; sebrali tolik, že všeho unésti nemohli; ani za tři dni nemohli odnositi kořist, co jí bylo. [26] Čtvrtý den shromáždili se v údolí Chvály. Tam chválili Hospodina a proto nazváno to místo „Údolí chvály" až do dneška. [27] Pak se vrátili všichni Judovci, Jerusalemané i Josafat v jejich čele do Jerusalema s jásotem vehkým, že dal jim Hospodin radostné vítězství nad nepřáteli. [28] Vešli do Jerusalema s harfami, citarami a troubami, do domu Hospodinova.

[29] Strach z Hospodina připadl na všecka království země, když uslyšela, že bojoval Hospodin proti nepřátelům Israelovým. [30] Tak bylo v pokoji království Josafatovo a dal mu Bůh pokoj odevšad.

Ostatek vlády Josafatovy. (20, 31.–21, 1.)

31 Kraloval tedy Josafat nad Judou; byl ve třiceti pěti letech, když počal kralovati a dvacet pět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Azuba, dcera Selahiova.
32 Chodil po cestě otce svého Asy; aniž se s ní uchýlil, konaje co libé bylo v očích Hospodinových. 33 Toliko výšin nezničil, neboť lid ještě neobrátil srdce svého (zúplna) k Hospodinu, Bohu otců svých.
34 Ostatní děje Josafatovy, první i poslední, sepsány jsou v letopisech Jehua, syna Hananiova, které vloženy jsou do Knihy králův israelských.
35 Poté Josafat, král judský, vešel ve spolek s Ochozjášem, králem israelským, jehož skutky byly velmi bezbožné; 36 smluvil se (s ním), že nadělají lodí, jaké se plavívaly do Tarsisu; nadělali také (těch) lodí v Asiongaberu. 37 Ale Eliezer, syn Dodavův z Maresy prorokoval proti Josafatovi, řka: „Že jsi učinil smlouvu s Ochozjášem, rozbije Hospodin dílo tvé." I ztroskotaly se lodi, že nemohly jíti do Tarsisu.

HLAVA 21. – 1 Když usnul Josafat s otci svými, pochován byl s nimi v městě Davidově a stal se králem Joram, syn jeho, místo něho.

Joram, pátý nástupce Šalomounův. (21, 2.–20.)

2 Ten měl bratry, syny Josafatovy: Azarjáše, Jahiela, Zacharjáše, Azarjáše, Michaela a Safatjáše: ti všichni byli synové Josafata, krále judského. 3 Otec jejich byl jim dal mnoho darů stříbrných a zlatých a platy, jakož i města hrazená v Judsku; království však dal Joramovi, ježto byl prvorozený. 4 Když tedy došel Joram královské moci po svém otci a když se byl zmohl, pobil všecky bratry své mečem, jakož i některé z předních israelských.
5 Ve třicíti a dvou letech byl Joram, když počal kralovati, a osm let kraloval v Jerusalemě.
6 Chodil po cestách králův israelských, jako byl činil dům Achabův; nebo dcera Achabova byla manželkou jeho; činil tedy, co je zlé v očích Hospodinových. 7 Hospodin však nechtěl zahladiti dům Davidův pro smlouvu, kterou byl učinil s ním, pro slib, že dá světlo jemu i synům jeho pro. všecky časy.
8 V těch dnech vzbouřili se Edomci, by nebyli poddáni Judovi a ustanovili si krále. 9 Přitáhl tedy Joram s vůdci svými i s veškerou jízdou, která byla s ním (...). Ale když v noci vstal, porazil (ho) Edomec, který byl obklíčil jej i všecky vůdce jízdy jeho. 10 A tak odtrhli se Edomci, by nebyli pod mocí Judovou, až do dneška; tehdy odpadla také Lobna, by nebyla pod mocí jeho. Byltě opustil (Joram) Hospodina, Boha otců svých. 11 Nad to i výšiny zřídil ve městech judských, a (tak) uvedl do smilstva obyvatele jerusalemské a do hříchu Judu.
12 I přinesen byl mu list od Elisea, proroka, na němžto psáno bylo: „Toto praví Hospodin, Bůh Davida, otce tvého: Ježto jsi nechodil po cestách Josafata, otce svého a po cestách Asy, krále judského,
13 ale žes chodil po cestě králův israelských, žes uvedl do smilstva Judu a obyvatelstvo jerusalemské následovav smilstva domu Achabova, a nad to i bratry své, dům otce

---

Hl. 20. V. 31.–33. srv. s 3. Král 22, 41.–43.
V. 35. Místo *„Ochozjášem"* čti se Šandou: *„Achabem"*. Srv. 3. Král 22, 49. n.
V. 37. Místo *„Ochozjášem."* čti jako ve v. 35.: *„Achabem"*. – Místo *„do Tarsisu"* čti: *„do Ofiru"*. – *O Maresesrv.* 11, 8.
Hl. 21. O vládě *Joramově* v Judsku viz 4. Král 8, 16.–24.

svého, lepší nežli jsi sám, že jsi pobil:
[14] hle, Hospodin uvede neštěstí veliké na tebe, na lid tvůj, na syny, na ženy tvé i na všecko jmění tvé. [15] Ty nemocen budeš velmi zlou nemocí života svého, že vycházeti budou vnitřnosti tvé, až vyjdou do roka
do dne."
[16] I vzbudil Hospodin proti Joramovi ducha Filišťanů, jakož i Arabů, kteří sousedí s Kušany. [17] Vtrhli tedy do země judské, pohubili ji, a pobrali všecko jmění, které bylo v domě královském, a nad to i syny jeho a ženy; aniž zůstal jemu (který) syn kromě Joachaza, který byl nejmladší.
[18] A nad to nade všecko stihl jej Hospodin nezhojitelnou nemocí života. [19] Když pak minul rok a den, když postupem doby přiběhlo druhé léto, dlouhým neduhem byl ztrápen tak, že vykydal i vnitřnosti své, až pozbyl spolu nemoci i života, zemřev v nemoci velmi bolestné. A lid nezapálil mu při pohřbu podle obyčeje, jako byl učinil předkům jeho.
[20] Ve třicíti a ve dvou letech byl, když počal kralovati a osm let kraloval v Jerusalemě. Nechodil poctivě. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské.

Ochozjáš, šestý nástupce Šalomounův. (22, 1.–9.)

HLAVA 22. – [1] Ustanovili tedy obyvatelé jerusalemští Ochozjáše, nejmladšího syna. jeho, králem místo něho; nebo všecky starší, kteří byli před ním, pobili lupiči arabští, kteří byli vtrhli do ležení. A tak stal se králem Ochozjáš, syn Jorama, krále judského. [2] Ve dvaceti a dvou letech byl Ochozjáš, když kralovati počal, a jeden rok kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Atalie, dcera Amriova.
[3] Též on chodil po cestách domu Achabova; neboť matka jeho pudila ho, by bezbožně jednal. [4] Tak činil, co bylo zlé v očích! Hospodinových, jako dům Achabův; neboť oni byli rádci jeho po smrti otcově na jeho zkázu.
[5] Spravuje se radou jejich táhl s Joramem, synem Achabovým, králem israelským do boje proti Hazaelovi, králi syrskému k Ramotu galaadskému. Syrští ranili Jorama. [6] On tedy vrátil se, by se hojil v Jezraelu, nebo byl mnoho ran dostal ve jmenovaném boji. Protož Ochozjáš, syn Joraimův, král judský, přijel dolů, by navštívil Jorama, syna Achabova, v Jezraelu nemocného. [7] Byla to vůle Boží proti Ochozjášovi, by přišel k Joramovi. Když totiž přišel, vyjel s ním proti Jehuovi, synu Namsiovu, kterého pomazal Hospodin, aby zahladil dům Achabův.
[8] A když vyvracel Jehu dům Achabův, nalezl knížata judská a syny bratří Ochozjášových, kteří mu sloužili, i pobil je. [9] Dal hledati také samého Ochozjáše a chytit jej, an se skrýval v Samaři; když ho k němu přivedli, zabil jej. I pochovali ho, ježto byl syn Josafata, který *byl* hledal Hospodina celým srdcem svým. A nebylo již jaké naděje, aby kdo kraloval z rodu Ochozjášova.

Hl. 22. V. [1].–[6]. srv, s 4. Král 8, 24.–29.
V. [2]. *„dcera"* =přesně *vnučka.*
V. [4]. *„ti"* (oni) = dům Achabův, ke kterému příslušela také jeho matka.
V. [8]. *„bratři Ochozjášovi"* v širším slova smyslu: *příbuzní.* Srv. 4. Král 10, 13. V. [9]. (Nagl a Schlögl 4. Král 9, 27. místo *„Megiddo"* čtou *„Samař"* a tak vyrovnávají zdánlivý rozpor. Ochozjáš utíkal přece prý k *Jerusalemu* a na té cestě byla *Samař a nikoli Megiddo.)*

Atalie, sedmá královna judská po Šalamounovi. (22, 10.-23, 21.)

[10] Atalie totiž, matka jeho, vidouc, že je mrtev syn její, vstala a pobila všecek rod královský domu Joramova. [11] Ale Josabet, dcera královská, vzala Joasa, syna Ochozjášova, ukradši jej ze synů královských, kteří byli zabíjeni, a schovala jej s chůvou jeho v ložnici. – Josabet, která jej skryla, byla dcera krále Jorama, manželka Jojady, velekněze, sestra Ochozjášova. – Proto ho nemohla zabíti Atalie. [12] A byl s nimi v domě Božím skryt šest let, ve kterých Atalie kralovala v zemi.

HLAVA 23. – [1] Léta však sedmého vzmuživ se Jojada pojal, setníky, totiž Azarjáše, syna Jerohamova, Ismaela, syna Johananova, dále Azarjáše, syna Obedova, Maasjáše, syna Adajova, jakož i Elisafata, syna Zechriova, a učinil s nimi smlouvu. [2] Ti obešli Judsko, shromáždili levity ze všech měst judských, jakož i hlavy rodů israelských, a přišli do Jerusalema. [3] I učinilo všecko to množství smlouvu v domě Božím s králem. Jojada jim pravil: „Hle, králevic kralovati bude, jak slíbil Hospodin o synech Davidových. [4] Učiňte tedy toto: [5] Třetina vás, kteří přicházejí na sobotu, kněží a levitů, bude strážci ve branách; třetina bude u domu králova; třetina u brány, která sluje (brána) Základu; ostatní pak veškeren lid ať je v nádvořích domu Hospodinova. [6] Nikdo jiný nevcházej do domu Hospodinova kromě kněží a levitů, kteří konají službu; ti toliko nechať vcházejí, nebo posvěceni jsou; a všecek ostatní lid ať drží stráže Hospodinovy. [7] Levité nechať obklopí krále, každý maje svou zbraň – kdyby kdo jiný vešel do chrámu, budiž utracen – a nechať jsou s králem vcházejícím i vycházejícím." [8] Učinili tedy levité i všecek Juda vše, jak byl rozkázal Jojada velekněz: každý pojal muže, které pod sebou měl, ty, kteří přišli podle pořádku sobotního, i ty, kteří dokončili týden (služby) a měli odejíti. Jojada velekněz totiž nedopustil odejíti četám, které se střídaly každý týden podle obyčeje. [9] Jojada kněz dal také setníkům kopí, štíty a puklíře krále Davida, které byl zasvětil do domu Božího. [10] A postavil veškeren ozbrojený lid od pravé strany chrámu až do levé strany chrámu, čelem k oltáři a ke chrámu okolo krále. [11] Vyvedše pak syna králova, vstavili naň korunu a odznak, do rukou mu dali zákon, aby jej držel a ustanovili jej králem; pomazal ho také Jojada, velekněz a synové jeho, i blahopřáli mu říkajíce: „Ať žije král!"

[12] To když uslyšela Atalie, totiž hlas oděnců, vychvalujících krále, vešla k lidu do chrámu Hospodinova. [13] Když uzřela krále, an stojí na stupni u vchodu, velitele, čety okolo něho, i veškeren venkovský lid, au jásá, troubí a hraje na rozličné nástroje, jakož i hlas provolávajících slávu, roztrhla roucho své a řekla: „Spiknutí, spiknutí!" [14] Jojada velekněz, vyšed k setníkům, velitelům vojska, řekl jim: „Vyveďte ji za ohradu chrámovou a budiž venku zabita mečem!" Že tedy přikázal kněz, aby nebyla zabita v domě Hospodinově,[15] vložili na šíji její ruce, a když byla vešla do Koňské brány královského domu, zabili ji tam. [16] A učinil Jojada smlouvu mezi Hospodinem, veškerým lidem a králem, že budou lidem Hospodinovým. [17] Proto vešel veškeren lid do domu Baalova a zbořili jej, oltáře a sochy jeho ztroskotali, a Matana, kněze Baalova, zabili před (těmi) oltáři. [18] Ustanovil pak Jojada v domě Hospodinově strážce pod dozorem kněží a levitů, které rozdělil David v domě Hospodinově, aby podávali zápalné oběti Hospodinu,

---

V. [10].–[12]. srv. s 4. Král 11, 1.–3

Hl. 23. V. [1].–[21]. srv. s 4. Král 11, 4.–20.

V. [2]. Skladatel Král jmenuje královské *vojsko,* skladatel Par *levity,* nevylučuje však tento ony ani onen tyto. Vojáci i levité vzájemně si pomáhali.

jak psáno je v zákoně Mojžíšově, s radostí a s písněmi, podle nařízení Davidova. [19] Postavil také vrátné ve branách domu Hospodinova, aby nevesel do něho nečistý jakýmkoli způsobem. [20] Vzal pak setníky, velmože, knížata lidu i všecek venkovský lid, i vyvedli krále z domu Hospodinova dolů, a zavedše jej Branou hořejší do domu královského, posadili ho na královský trůn. [21] Všecek lid venkovský veselil se a město zůstalo klidno, ačkoli Atalie byla zabita mečem.

Joas, osmý nástupce Šalomounův. (24, 1.–27.)

HLAVA 24. – [1] Sedm let bylo Joasovi, když počal kralovati, a čtyřicet let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Sebia z Bersaby.

[2] Činil, co dobré bylo v očích Hospodinových, po všecky dny Jojady kněze.

[3] Jojada vzal mu dvě manželky, ze kterých zplodil syny i dcery.

[4] Poté zlíbilo se Joasovi, by opravil dům Hospodinův. [5] Shromáždil tedy kněze a levity, a řekl jim: „Vyjděte do měst judských a vybírejte ode všeho Israele peníze, aby opravován byl dům Boha vašeho rok co rok; a pospěšte si!" Levité však nedbali. [6] Povolal tedy král Jojadu knížete a řekl mu: „Proč opomenul jsi přinutit levity, by snesli z Judska a Jerusalema peníze, které Mojžíš, služebník Hospodinův, uložil veškeré obci Israelově, aby je přinesla do stánku zjevení? [7] Neboť bezbožná Atalie a synové její zkazili dům Boží a ze všech věcí, které byly zasvěceny do chrámu Hospodinova, ozdobili svatyni Baalovu." [8] Přikázal tedy král, i udělali bednu a postavili ji u brány domu Hospodinova vně. [9] A bylo v Judsku i v Jerusalemě ohlášeno, by přinesl každý daň Hospodinu, kterou uložil Mojžíš, služebník Boží, veškerému Israelovi na poušti. [10] I veselila se všecka knížata, i veškeren lid, a vcházejíce, snášeli do bedny Hospodinovy; metali (do ní), až se naplnila. [11] A když byl čas, aby přinesli bednu levité před krále, když totiž viděli, že je peněz mnoho, přicházíval královský písař, jakož i zmocněnec prvního kněže, vysypávali peníze, které byly v bedně a poté bednu zase donášeli na její místo. Tak činívali den ode dne, i sebrali peněz velmi mnoho. [12] Ty vydával král a Jojada těm, kteří byli nad pracemi v domě Hospodinově, a ti najímali za ně kameníky a všelijaké řemeslníky, by opravili dům Hospodinův, také kováře (dělající) ze železa a z mědi, by upevněno bylo, co počalo padati. [13] Dělníci pilně pracovali; zazdili trhliny ve zdech, uvedli dům Boží do původního stavu a upevnili jej. [14] Když pak dokonali všecky práce, přinesli před krále a Jojadu ostatek peněz; z těch pořízeno bylo nářadí chrámového k bohoslužbě, k zápalným obětem; také misek a jiných nádob zlatých a stříbrných. A tak podávány byly oběti zápalné v domě Hospodinově ustavičně po všecky dny Jojadovy.

[15] Jojada zestárl dožed velikého věku; zemřel ve stu a třiceti letech. [16] I pochovali ho v městě Davidově s králi, ježto učinil mnoho dobrého Israelovi, Hospodinovi i domu jeho. [17] Když umřel Jojada, přišla knížata judská, a poklonila se králi, který dav se obměkčiti holdem jejich, povolil jim. [18] I opustili chrám Hospodina, Boha otců svých a sloužili hájům a sochám. Přišel tedy hněv (Boží) na lid judský a na Jerusalem pro ten hřích. [19] A posílal k nim proroky, aby se navrátili k Hospodinu; když však je kárali, nechtěli jich slyšeti.

[20] Duch Boží pojal také Zacharjáše, syna Jojady, kněze, i postavil se před lidem a řekl jim: „Toto praví Hospodin Bůh: Proč přestupujete přikázání Hospodinovo? Vždyť vám to neprospívá! Opustili jste Hospodina, aby opustil vás!" [21] I spikli se proti němu a ukamenovali ho z rozkazu krále v nádvoří domu Hospodinova. [22] Král Joas nebyl

Hl. 24. srv. s 4. Král 11, 21–12, 21.

pamětliv milosrdenství, které mu byl prokázal Jojada, otec jeho, ale dal zabíti syna jeho. Když on umíral, řekl: „Nechať popatří (na to) Hospodin a stíhá (to)!“

[23] Po roce vytáhlo proti němu vojsko syrské; přitáhlo do Judska a k Jerusalemu, pobilo všecka knížata lidu, a všecku kořist poslali králi do Damašku. [24] Ačkoli přitáhli v počtu velmi malém Syrští, Hospodin dal v ruce jejich nesčíslné množství, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. Také na Joasovi vykonali potupné soudy. [25] Když pak odešli, nechavše ho ve velikých bolestech, povstali proti němu služebníci jeho, by pomstili krev syna Jojady kněze, a zabili jej na lůžku jeho. Tak umřel. A pochovali ho v městě Davidově, ale ne v hrobce královské. [26] Kteří byli se spikli proti němu, byli Zabad, syn Ammonky Semmaaty a Jozabad, syn Moabky Semarity.

[27] O jeho synech pak, o množství peněz, které sebrány byly za něho, jakož i opravě domu Božího psáno je podrobně V Knize králův. A kraloval Amasjáš, syn jeho, místo něho.

Amasjáš, devátý nástupce Šalomounův. (25, 1.–28.)

HLAVA 25. – [1] Dvacet pět let bylo Amasjášovi, když počal kralovati a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Joaden z Jerusalema.

[2] Činil, co bylo dobré v očích Hospodinových, ne však srdcem celým.

[3] Když viděl, že jest upevněno království jeho, dal popraviti služebníky, kteří byli zabili krále, otce jeho; [4] synů jejich však nepobil, podle toho, co psáno je v Mojžíšově zákoníku, kde přikazuje Hospodin: „Nebudou zabíjeni otcové za syny, ani synové za otce své, ale každý za svůj hřích umře."

[5] Shromáždil pak Amasjáš lid judský, a zřídil jej podle rodů, po tisícnících a setnících ve všem Judsku a Benjaminsku; sčetl je od dvacíti let a výše, i nalezl třikrát sto tisíc (mladých mužů, kteří mohli jíti do boje a vlasti kopím i štítem. [6] Najal také za žold z Israele sto tisíc junáků, za sto hřiven stříbra. [7] I přišel k němu muž Boží a řekl: „Králi, nechať netáhne s tebou vojsko israelské neboť není Hospodin s Israelem a s nikým z Efraimovců; [8] domníváš-li se, že na síle vojska boj záleží, dopustí Bůh, že budeš přemožen od nepřátel; neboť na Bohu jest, aby pomohl nebo na útěk obrátil." [9] Amasjáš řekl muži Božímu: „Ale co bude se stem hřiven (stříbra), které jsem dal vojsku israelskému?" Muž Boží mu odvětil: „Máť Hospodin, odkud dáti tobě může mnohem více nežli toto." [10] Oddělil tedy Amasjáš vojsko, které bylo přitáhlo k němu z Efraimska, aby se zase vrátili domů; ti rozhněvali se náramně na Judské, a vrátili se domů. [11] Amasjáš pak zmužile vyvedl svůj lid, přitáhl do údolí Solného a porazil, deset tisíc Seiřanů. [12] Jiných deset tisíc mužů zjímali Judovci, vyvedli na vrch jedné skály a sházeli je s vrchu dolů, že se všichni zrozráželi.

[13] Avšak ono vojsko, které byl zpět poslal Amasjáš, aby netáhlo s ním do boje, vtrhlo do měst judských od Samaře až do Bethoronu a pobivše tři tisíce, pobrali kořist velikou.

[14] Amasjáš, poraziv Edomce přinesl bohy Seiřanů, postavil si je za bohy, klaněl se jim a zapaloval jim kadidlo. [15] Proto rozhněvav se Hospodin na Amasjáše, poslal k němu proroka, by mu řekl: „Proč klaníš se bohům, kteří ne vysvobodili svého lidu z ruky tvé?;" [16] Když on k němu tak mluvil, odpověděl mu (král): „Jsi ty královským

V. [27]. Místo *„podrobně"* hebr.: *„v midráši ke Knize Král"*. Viz 13, 22.

Hl. 25. V. [1].–[4]. srv. s 4. Král 14, 1.–6.

rádcem? Přestaň, sice tě zabiji. " Prorok odcházeje řekl: „Vím, že usoudil Bůh zabíti tebe, ježto jsi učinil to zlé a nad to neuposlechl jsi rady mé."

[17] Amasjáš tedy, král judský, poradiv se velmi nešťastně, vzkázal Joasovi, synu Joachaza, syna Jehuova, králi israelskému: „Přijď, (a) podívejme si do očí!" [18] A ten mu zase vzkázal: „Bodlák na Libanu vzkázal cedru libanskému: „Dej dceru svou synu mému za manželku!" Avšak hle, zvěř, která byla v lese libanském šla tudy a pošlapala bodlák. [19] Myslíš si: „Porazil jsem Edomce" a proto pozdvihuje se srdce tvé pyšně; sed doma; proč vyzýváš na sebe neštěstí, bys padl ty a Juda s tebou?" [20] Avšak Amasjáš nechtěl uposlechnouti, ježto vůle Hospodinova byla, aby vydán byl do rukou nepřátel pro bohy edomské. [21] Vytáhl tedy Joas, král israelský a srazili se; Amasjáš, král judský, byl v Betsamesu Judově. [22] Juda byl poražen od Israele a utekl domů,

[23] Amasjáše pak, krále judského, syna Joasa, syna Joachazova, jal Joas, král israelský v Betsamesu a přivedl ho do Jerusalema. Zbořil zeď jeho od brány Efraimovy až ku bráně Božní na čtyři sta loket.

[24] Všecko zlato pak, stříbro, všecko náčiní, které byl nalezl v domě Božím [a] u Obededoma, jakož i v pokladech domu královského, a osoby do zástavy vzal s sebou do Samaře.

[25] Byl pak živ Amasjáš, syn Joasův, král judský, po smrti Joasa, syna Joachazova, krále israelského, patnácte let. [26] Ostatní děje Amasjášovy, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských. [27] Když odpadl od Hospodina, spikli se proti němu v Jerusalemě. A když utekl do Lachise, poslali (za ním), zabili ho tam, [28] přivezli jej koňmi a pochovali ho s otci jeho v městě Davidově.

Ozjáš či Azarjáš, desátý nástupce Šalomounův. (26, 1.–23.)

HLAVA 26. – [1] Veškeren lid judský ustanovil Ozjáše, syna jeho, kterému bylo šestnácte let, za krále místo Amasjáše, otce jeho. [2] Ten opevnil Elat a získal jej zase Judovu panství, když usnul král s otci svými. [3] Šestnácte let bylo Ozjáši, když kralovati počal, a padesát dva roky kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jechelia z Jerusalema

[4] Činil, co pravé bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co byl činil Amasjáš, otce jeho. [5] Vyhledával Hospodina, pokud žil Zacharjáš, bystrý videc Boží; a ježto hledal Hospodina, dával mu zdar ve všem.

[6] Vytáhl, bojoval proti Filišťanům, zbořil zdi Getu, zdi Jabnie, jakož i zdi Azotu a opevnil města v Azotsku i ve Filištínsku. [7] Bůh mu pomáhal proti Filišťanům, proti Arabům, kteří bydlili v Gur-Baalu a proti Ammonským. [8] Také Ammonští odváděli poplatek Ozjášovi, i rozhlásilo se jméno jeho až do Egypta, pro častá vítězství.

[9] Ozjáš vystavěl věže v Jerusalemě nad branou Božní, nad branou Údolní, i jiné v téže straně zdi, a zpevnil je. [10] Vystavěl také věže na poušti, vykopal cisteren velmi mnoho, ježto měl mnoho dobytka v nížině i v pustině širé; měl také vinice a vinaře na horách i na Karmelu, byltě milovník zemědělství.

[11] Měl vojsko bojovníků, kteří mohli vytáhnouti do války, jak je sčítal Jehiel sčitatel a písař Maasjáš, pod mocí Hananjáše, který byl z vůdců královských. [12] Hlav rodů, mužů udatných bylo úhrnem dva tisíce šest set. [13] Pod nimi bylo všeho vojska tři sta sedm tisíc pět set boje schopných, hotových za krále bojovati proti nepřátelům. [14] Ozjáš pořídil jim, totiž všemu vojsku, štíty, kopí, přilbice, pancíře, lučiště a praky na

V. [23]. *Joachaz= Ochozjáš.* Srv. 4. Král 14, 13.

Hl. 26. V. [1]. n. = 4. Král 14, 21. n. – Vv. další srv. s 4. Král 15, 1.–7.

házení kamením. [15] Dal také nadělati v Jerusalemě rozličných nástrojů, které dal postaviti na věžích a na rozích zdí, aby metaly šípy a veliké kameny. I rozneslo se jméno jeho daleko, protože pomáhal mu Hospodin a posílil ho.

[16] Ale když se zmohl, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: nedbal na Hospodina, Boha svého, a všed do chrámu Hospodinova, chtěl páliti kadidlo na oltáři vonidel. [17] I všel za ním [ihned] Azarjáš kněz a s ním osmdesáte kněží Hospodinových, neohrožených mužů. [18] Ti bránili králi řkouce: „Není to tvé právo, Ozjáši, bys zapaloval. kadidlo Hospodinu, ale kněží, to jest synů Áronových, kteří posvěceni jsou k té službě: vyjdi ze svatyně, neprohřešuj se, nebo nebude ti to počteno k slávě od Hospodina Boha." [19] Ozjáš rozhněval se drže v ruce kadidelnici, aby pálil kadidlo, a vyhrožoval kněžím.

A hned vyrazilo se mu malomocenství na čele před kněžími v domě Hospodinově u oltáře vonidel. [20] Když na něho Azarjáš velekněz a všichni ostatní kněží pohleděli, uzřeli malomocenství na čele jeho, i vyhnali jej rychle; také on ulek se spěšně vyšel, ježto [hned] cítil ránu Hospodinovu. [21] A tak byl Ozjáš král malomocen až do dne smrti své; bydlil v domě stranou pln jsa malomocenství, pro které vyvržen byl z domu Hospodinova, Joatam pak, syn jeho, spravoval dům královský a soudil lid země.

[22] Ostatní děje Ozjášovy, první i poslední, sepsal Isajáš, syn Amosův, prorok. [23] Když usnul Ozjáš s otci svými, pochovali ho na poli (u) královské hrobky, ježto byl malomocen, a stal se králem Joatam, syn jeho, místo něho.

Joatam, jedenáctý nástupce Šalomounův. (27, 1.–9.)

HLAVA 27. – [1] Dvacet pět let bylo Joatamovi, když počal kralovati, a šestnácte let kraloval v Jerusalemě. Jméno matky jeho: Jerusa, dcera Sadokova.

[2] Činil, co pravé bylo v očích Hospodinových, podle všeho, co činil Ozjáš, otec jeho, kromě toho, že nevešel do chrámu Hospodinova. Lid však ještě hřešil.

[3] Vystavěl „vysokou bránu" domu Hospodinova; také na zdi ofelské mnoho stavěl. [4] Opevnil dále města na horách judských a v lesích vystavěl tvrze i věže.

[5] Bojoval proti králi Ammonských, a když jej přemohl, dali mu Ammonští tehdy sto hřiven stříbra, deset tisíc měr pšenice a tolikéž měr ječmene, to mu dali Ammonští (také) léta druhého a třetího. [6] Joatam se zmohl, protože chodil po přímých cestách před Hospodinem, Bohem svým.

[7] Ostatní děje Joatamovy, všecky jeho boje i činy, zapsány jsou v Knize králův israelských a judských. [8] Dvacet pět roků mu bylo. když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě. [9] Když usnul Joatam s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, a stal se králem Achaz, syn jeho, místo něho.

Achaz, dvanáctý král judský po Šalamounovi. (28, 1.–27.)

HLAVA 28. – [1] Dvacet let bylo Achazovi, když počal kralovati a šestnácte let kraloval v Jerusalemě.

Nečinil, co je pravého v očích Hospodinových, jako David, otec jeho, [2] ale chodil po cestách králův israelských; nad to dal ulíti sochy Baalů. [3] Ten pálíval kadidlo v údolí Benennom a kázal syny své provésti ohněm podle obyčeje pohanů, které pobil Hospodin před syny Israelovými. [4] Obětoval také a pálíval kadidlo na výšinách, na pahrbcích,

---

Hl. 27. V. [1].–[3]. srv. s 4. Král 15, 33.–35. – *„nevešel do chrámu Hospodinova"*, by se vetřel v úřad kněžský jako výše 26, 16. nn.

Hl. 28. V. [1]. nn. srv. s 4. Král 16, 2. nn.

pod každým stromem ratolestným.
[5] I dal jej Hospodin, Bůh jeho, do rukou krále syrského, který poraziv ho, velikou kořist vzal z jeho království a přivedl (ji) do Damašku; dán byl také do rukou krále israelského, byv zbit porážkou, velikou. [6] Pekach, syn Romeljášův, pobil z Judy sto dvacet tisíc jeden den, vesměs udatných mužů, protože opustili Hospodina, Boha otců svých. [7] Téhož času zabil Zechri, junák z Efraima, královice Maasjáše, Ezrikama, správce domu královského a Elkanu, druhého po králi. [8] A zajali synové Israelovi z bratří svých dvakrát sto tisíc žen, chlapců a děvčat, jakož i nesčíslnou kořist, a přinesli ji do Samaře.
[9] Tehdy, byl tam prorok Hospodinův jménem Obed; ten vyšed proti vojsku přicházejícímu do Samaře, řekl jim: „Hle, Hospodin, Bůh otců vašich, rozhněval se na Judovce a vydal je v ruce vaše; i pobili jste je krutě, takže k nebi dosáhla vaše ukrutnost. [10] K tomu chcete syny a dcery judské i jerusalemské podrobiti si za otroky a otrokyně, to však nesmí se státi; zhřešili jste v tom Hospodinu, Bohu svému.
[11] Proto poslechněte rady mé: doveďte zpět zajaté, které jste přivedli z bratří svých, sice veliký hněv Boží vám hrozí!"
[12] Povstali tedy někteří z knížat Efraimových, Azarjáš, syn Johananův, Barachjáš, syn Mosollamotův, Ezechjáš, syn Sellumův a Amasa, syn Adaliův, proti těm, kteří přicházeli z bitvy, [13] a řekli: „Neuvádějte sem těch zajatých, abychom nezhřešili Hospodinu! Proč chcete rozmnožiti hříchy naše a staré viny zvětšiti? Jeť veliký to hřích a hrozný hněv Hospodinův hrozí Israelovi." [14] Nechali tedy bojovníci kořisti a všeho, co byli vzali, před knížaty a veškerou obcí. [15] Muži pak, výše jmenovaní, povstali, vzali zajatce, všecky, kteří nazí byli, přioděli, z kořisti, když je zobláčeli a zobouvali, občerstvili (je) pokrmem a nápojem, pomazali unavené, pečovali o ně, kteříkoli tělesnou mdlobou choditi nemohli, vsadili na soumary, dovedli je do Jericha, města palem ku bratřím jejich, sami pak vrátili se do Samaře.
[16] Tehdy poslal král Achaz ke králi assyrskému žádaje pomoci.
[17] Přitáhli též Edomci, zbili mnoho Judovců a nabrali kořisti mnoho. [18] Také Filišťané rozložili se po městech v rovině a na jihu Judska ležících, vzali Betsames, Ajalon, Gaderot, Socho, Tamnu a Gamzo s příslušnými vesnicemi a usadili se tam. [19] Hospodin totiž pokořil Judu pro Achaza, krále judského; zbavil ho pomoci, protože potupil Hospodina. [20] A přivedl na něho Telgatfalnasara, krále assyrského; ten ho sevřel [a zpustošil] bez jakéhokoliv odporu. [21] Achaz totiž oloupiv dům Hospodinův, dům královský i knížat, dal králi assyrskému dary; avšak nic mu to nepomohlo.
[22] Nad to i v době tísně své rozmnožil potupu proti Hospodinovi on, král Achaz: [23] obětoval bohům damašským, kteří ho porazili, řka: „Bohové králů syrských pomáhají jim; také já je ukojím obětmi, a budou se mnou." Byli však naopak na zkázu jemu i veškerému Israelovi. [24] Pobrav tedy Achaz všecko nářadí domu Božího ztloukl je, a dav zavříti dveře chrámu Božího nadělal si oltářů na každém rohu v Jerusalemě. [25] Také ve všech městech judských dal nastavěti oltářů, aby pálil (na nich) kadidlo. Tak popouzel

---

V. [20]. Místo: *„bez odporu"* čti: *„místo aby mu pomohl".* – Achaz byl nakloněn, ba věrně oddán Tiglat-Pilesarovi IV. (745-727) a k vůli němu podnikl assyrský král výpravu r. *734* proti Filišťanům; když přiblížilo se vojsko assyrské na té výpravě ke hranicím říše judské, snadno nechalo se touhou po kořisti svésti k tomu, by hranice překročilo a plenilo v území *Achaza, chráněnce* assyrského krále. Srv. 4. Král 16, 9. nn. Možno, že i král assyrský nebo jeho vojevůdce tehdy *„navštívil"* Jerusalem na malou radost „přítele" svého, Achaza. Srv. také Is 7, 17. nn.

ke hněvu Hospodina, Boha otců svých.
[26] Ostatní děje jeho i všecky skutky jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských. [27] Když usnul Achaz s otci svými, pochovali ho v městě Davidově, [neboť nepřijali ho do hrobky králův israelských]. A stal se králem Ezechjáš, syn jeho, místo něho.

Ezechjášova vzácná zbožnost. (29, 1.–31, 21.)

HLAVA 29. – [1] Ezechjáš počal kralovati, když mu bylo dvacet pět let, a dvacet devět let kraloval v Jerusalemě; jméno matky jeho: Abia, dcera Zacharjášova.
[2] Činil, co bylo libé v očích Hospodinových, podle všeho, co činil David, otec jeho.
[3] On otevřel prvního roku a měsíce vlády své dveře domu Hospodinova a opravil je.
[4] Povolal kněze a levity, shromáždil je na prostranství východním [5] a řekl jim: „Slyšte mne, levité, a posvěťte se; vyčisťte dům Hospodina, Boha otců svých, vyneste všecku nečistotu ze svatyně! [6] Zhřešiliť otcové naši, činili, co zlé je v očích Hospodina, Boha našeho, opustivše ho; odvrátili tvář svou od stánku Hospodinova a obrátili se (k němu) zády. [7] Zavřeli dveře v předsíni, zhasili lampy, kadidla nepálili, zápalných obětí nepodávali ve svatyni Bohu Israelovu. [8] Proto popuzen byl Hospodin ke hněvu na Judu i na Jerusalem a vydal je na zděšení a na hrůzu a na posměch, jak sami vidíte očima svýma.
[9] Hle, otcové naši padli mečem, synové pak naši, dcery a manželky odvedeny jsou do zajetí pro ten hřích. [10] Nyní tedy ustanovil jsem se na tom, že vejdeme ve smlouvu s Hospodinem, Bohem Israelovým, aby odvrátil od nás hrozný hněv svůj. [11] Synové moji, nebuďte vlažni; vás vyvolil Hospodin, abyste stáli před ním, sloužili mu, ctili jej a pálili mu kadidlo."
[12] Povstali tedy levité – Mahat, syn Amasajův a Joel, syn Azarjášův, z Kaatovců; z Merariovců Kis, syn Abdiův a Azarjáš, syn Jalaleelův; z Gersomovců Joah, syn Zemmův a Eden, syn Joahův; [13] z Elisafanovců Samri a Jahiel; z Asafovců Zacharjáš a Matanjáš; [14] z Hemanovců Jahiel a Semej; a z Iditunovců Semejáš a Oziel – [15] shromáždili bratry své, posvětili se a vešli podle rozkazu králova a příkazu Hospodinova, by vyčistili dům Boží. [16] Kněží všedše do chrámu Hospodinova, aby jej posvětili, vynesli všecku nečistotu, kterou vnitř nalezli, do nádvoří domu Hospodinova; levité pak vzali ji a vynesli ven ku potoku Kedron. [17] Počali čistiti prvého dne měsíce prvého, osmého dne téhož měsíce vešli do předsíně chrámu Hospodinova, čistili chrám osm dní a dokonali dne šestnáctého téhož měsíce, co byli začali. [18] Vešedše pak ke králi Ezechjášovi řekli mu: „Posvětili jsme celý dům Hospodinův, oltář na zápalné oběti, nářadí jeho, stůl předkladných chlebů s veškerým náčiním jeho, [19] i všecko nádobí chrámové, které byl poskvrnil Achaz král za své vlády, když převráceně činil; hle, stojí všecky ty věci před oltářem Hospodinovým.
[20] Vstav tedy Ezechjáš král na úsvitě, shromáždil všecky hlavy města a vstoupil do domu Hospodinova; [21] i přihnali současné sedm býků, sedm beranů, sedm beránků a sedm kozlů za hřích, za království, za svatyni, za lid judský. A řekl kněžím, synům Áronovým, aby to obětovali na oltáři Hospodinovu. [22] Zabili tedy ty býky, a kněží vzavše krev lili ji na oltář; zabili též berany a krev jejich lili na oltář; zabili také beránky a lili krev na oltář. [23] Když přivedli kozly k oběti za hřích před krále a před veškerou obec, ti vložili ruce své na ně; [24] pak je kněží zabili a kropili krví jejich před oltářem, aby očistili veškerého Israele; neboť za veškeren lid Israelův kázal král podat celopal a obět za hřích. [25] Ustanovil také levity v domě Hospodinově s cimbály, harfami a citarami podle nařízení Davida krále, jakož i vidce Gada a proroka Natana; neboť od Hospodina bylo

to přikázáno skrze proroky jeho. [26] I stáli levité, držíce hudební nástroje Davidovy, a kněží trouby. [27] Rozkázal tedy Ezechjáš, aby podávali celopaly na oltáři; když ty celopaly přinášeli, počali zpívati chvály Hospodinu, na trouby troubiti a hráti na rozličné nástroje, které dal pořídíti David, král israelský. [28] Mezi tím co se veškeren zástup klaněl, zpěváci a trubači konali službu svou, dokud nebyl dokonán celopal. [29] Když byla obět dokonána, sklonil se král i všichni, kteří byli s ním a klaněli se. [30] A přikázal Ezechjáš i knížata levitům, aby chválili Hospodina slovy Davidovými, jakož i (slovy) vidce Asafa; chválili ho tedy s velikým veselím, a klekše na kolena klaněli se.

[31] Ezechjáš pak dodal: „Naplnili jste ruce své Hospodinu; přistupte a přineste oběti a žertvy chvály v domě Hospodinově!" Přinesla tedy všecka obec oběti, žertvy chvály, ano i dobrovolné celopaly. [32] Počet celopalů, které podala obec, byl tento: býků sedmdesát, beranů sto, beránků dvě stě; [33] zasvětili také Hospodinu šest set kusů hovězího dobytka a tři tisíce ovec. [34] Bylo však málo kněží, že nemohli stačiti, stahovati kůži s obětí zápalných; proto levité, bratří jejich, pomáhali jim, dokud nebyla práce dokonána a neposvětilo se (dosti) kněží; levité totiž ochotněji se posvětili nežli kněží; [35] nad to bylo velmi mnoho celopalů, tuků obětí pokojných, jakož i úliteb příslušných k celopalům. Tak dokonale byla znovu zavedena služba domu Hospodinova. [36] Ezechjáš a veškeren lid veselil se z toho, že služba Boží byla dokonána; byli rádi, že se to rychle stalo.

HLAVA 30. – [1] Poslal též Ezechjáš ke všemu lidu israelskému i judskému, a napsal listy kmeni Efraimovu a Manassovu, by přišli do domu Hospodinova do Jerusalema, a slavili fase Hospodinu, Bohu Israelovu. [2] A uradiv se král, knížata a veškerá obec jerusalemská, snesli se na tom, že slaviti budou fase měsíce druhého. [3] Nemohli totiž toho učiniti v době příslušné, ježto nebylo s dostatek kněží posvěcených, a lid ještě se byl neshromáždil do Jerusalema. [4] (Ta) věc líbila se králi i veškeré obci. [5] A usoudili, že rozešlou posly po veškerém Israeli od Bersaby až do Danu (se vzkazem), aby přišli a slavili fase Hospodinovi, Bohu Israelovu v Jerusalemě; nebo mnozí je nebyli slavili, jak zákonem předepsáno jest. [6] Šli tedy poslové s listy z rozkazu krále a knížat jeho k veškerému Israelovi i Judovi ohlašujíce rozkaz králův: „Synové Israelovi, obraťte se k Hospodinu, Bohu Abrahamovu, Isákovu a Israelovu, a (on) obrátí se ke zbytkům, které unikly ruce krále assyrského. [7] Nebuďte jako vaši otcové a bratři, kteří odpadli od Hospodina, Boha otců svých, že je vydal do záhuby, jak sami vidíte. [8] Nezatvrzujte šíji svých jako otcové vaši; podejte ruku Hospodinu, a pojďte ke svatyni jeho, kterou posvětil na věky; služte Hospodinu, Bohu otců svých, i odvrátí se od vás hrozný hněv jeho. [9] Neboť obrátíte-li se k Hospodinu, bratři vaši a synové dojdou milosrdenství u pánů svých, kteří je zavedli do zajetí a vrátí se do země této; jeť dobrotivý a milostivý Hospodin, Bůh váš, a neodvrátí tvář svou od vás, obrátíte-li se k němu."

[10] Poslové tedy chodili rychle z města do města po Efraimsku a Manassovsku, až do Zabulonska, ale oni posmívali se jim a potupili je. [11] Někteří však muži z Aseru, Manasse a Zabulona poslechli jejich výzvy a přišli do Jerusalema. [12] V Judsku pak způsobila ruka Páně, že dal jim srdce jedno, by vykonali podle rozkazu krále a knížat slovo Hos-

Hl. 29. V. [31]. *„naplnili jste ruce své"* = zasvětili, jste se (znova). Srv. 13, 9; Ex 28, 41; 29, 34.

Hl. 30. V. [1]. Říše severní byla tehdy právě (r. 721 pádem Samaře) zamkla. Ježto Ezechjáš žil v míru s Assyrií, bylo mu lze i v tomto, nyní assyrském území s dovolením vlády assyrské dbáti o náboženskou opravu. – *„fase"* = velikonoce. Viz Ex 12, 11.

podinovo.
13 Sešlo se tedy do Jerusalema lidu mnoho, by konali slavnost přesnic měsíce druhého. 14 A povstavše zbořili oltáře, jež byly v Jerusalemě, zničili také vše, na čem bývalo kadidlo zapalováno modlám a vházeli ,to do potoka Kedron. 15 Čtrnáctého dne pak měsíce druhého zabíjeli velikonočního beránka. Kněží a levité, kteří se konečně posvětili, podávali zápalné oběti v domě Hospodinově; 16 stáli na místě svém podle nařízení, podle zákona Mojžíše, muže Božího; kněží zachycovali krev, kterou mělo býti kropeno, z rukou levitů, 17 ježto mnoho lidu nebylo posvěceno a zabíjeli tedy levité velikonočního beránka za ty, kteří nebyli se dříve posvětili Hospodinu. 18 Veliký také díl lidu z Efraima, Manassa, Issachara, jakož i Zabulona, který posvěcen nebyl, jedl beránka velikonočního ne tak, jak předepsáno jest. Za ty modlil se Ezechjáš takto: „Hospodin dobrý smiluj se 19 nade všemi, kteří celým srdcem hledají Hospodina, Boha otců svých, a nepřičítejž jim, že nejsou dokonale posvěceni!" 20 Hospodin jej vyslyšel a odpustil lidu svému.
21 Tak slavili synové Israelovi, kteří byl v Jerusalemě, svátky přesnic sedm dní s veselím velikým: chválili Hospodina každého dne, zejména levité a kněží, na nástroje, příslušné jejich úřadu. 22 A mluvil Ezechjáš laskavě ke všem levitům, kteří měli dobrý smysl pro Hospodina. A jedli sedm dní slavnosti, té podávajíce oběti pokojné a chválíce Hospodina, Boha otců svých.
23 Usnesla se pak všecka obec, že bude ještě jiných sedm dní slaviti, a učinili tak s velikou radostí. 24 Neboť Ezechjáš, král judský dal obci tisíc býků a sedm tisíc ovec, a knížata dala lidu tisíc býků a ovec deset tisíc. Posvětilo se také kněží veliké množství. 25 Radostí unášeno bylo všecko množství judské, kněží a levité, všecko množství, které bylo přišlo z Israele, i cizinci, kteří přišli ze země israelské nebo byli usedlí v Judsku. 26 Tak stala se v Jerusalemě veliká slavnost, jaké nebylo ode dnů Šalomouna, syna Davidova, krále israelského v městě tom. 27 Když pak vstali kněží a levité, a dali požehnání lidu, vyslyšen byl hlas jejich; pronikla ta modlitba do svatého sídla nebeského.

HLAVA 31. – 1 Když byla slavnost řádně dokonána, vyšel všecek Israel, cokoli ho bylo, do měst judských, ztroskotali modly, posekali háje, pobořili výšiny, a oltáře zničili ne toliko po veškerém Judsku a Benjaminsku, nýbrž i v Efraimu a v Manasse, až je zcela vyplenili. Pak vrátili se všichni synové Israelovi na své statky a do svých měst.
2 Ezechjáš ustanovil také třídy kněžské a levitské podle oddílů jejich, každého podle příslušného úřadu kněžského nebo levitského při podávání celopalů a obětí pokojných, aby přisluhovali, chvály vzdávali a zpívali ve branách tábora Hospodinova. 3 Král přispíval tím, že z jeho vlastních statků přinášen byl celopal vždycky ráno a večer, jakož i každou sobotu, na nov měsíce a na jiné slavnosti, jak psáno je v zákoně Mojžíšově. 4 Lidu pak, obyvatelstvu Jerusalema přikázal, by dávali dávky kněžím a levitům, aby se mohli držeti zákona Hospodinova. 5 Když to lid uslyšel, přinesli synové Israelovi mnoho prvotin obilí, vína, oleje, jakož i medu a ze všech plodin země; odvedli (také) desátky.
6 Také synové Israelovi, kteří bydlili v městech judských, přinesli desátky z hovězího dobytka a bravu, jakož i desátky z věcí, které byli slibem zasvětili Hospodinu, Bohu svému; nanesli všeho mnoho hromad.
7 Měsíce třetího počali nositi na ty hromady a měsíce sedmého je dovršili. 8 Když Ezechjáš a knížata jeho přišli a viděli ty hromady, dobrořečili Hospodinu a národu

Israelovu. [9] Když tázal se Ezechjáš kněží a levitů, proč tak leží ty hromady, [10] odpověděl mu Azarjáš, velekněz z rodu Sadokova: „Od té doby, co počali přinášeti dávky do domu Hospodinova, jíme do syta, a zbývá (ještě) velmi mnoho, ježto požehnal Hospodin lidu svému; hojnost těch zbytků je, co vidíš." [11] Rozkázal tedy Ezechjáš nadělati skladišť v domě Hospodinově. Když tak učinili, [12] snesli tam poctivě prviny, desátky a cokoli byli zaslíbili. Správcem nad tím byl levita Chonenjáš a Semej, bratr jeho, byl druhým; [13] po něm Jahiel, Azarjáš, Nahat, Asael, Jerimot, Jozabad, Eliel, Jesmachjáš, Mahat a Banajáš byli úředníky pod Chonenjášem a Semejem, bratrem jeho, z rozkazu Ezechjáše krále a Azarjáše velekněze domu Božího, kterým bylo vše podřízeno. [14] Kore pak, syn Jemny, levita a vrátný brány východní, ustanoven byl nad tím, co dobrovolně darovali Bohu, nad dary a věcmi svatosvatými. [15] Pod správou jeho byl Eden, Benjamin, Jesue, Semejáš, Amarjáš a Sechenjáš po městech kněžských, aby poctivě rozdělovali bratřím svým podíly, mladým i starým; [16] mimo [chlapce od tří let a výše a mimo] všecky, kteří vcházeli do chrámu Hospodinova podle toho, jak ten onen den žádal, by konali službu podle obvyklých oddílů svých. [17] Kněžím po rodinách a levitům od dvaceti let a výše, podle oddílů a tříd jejich, [18] všemu množství, jak ženám, tak dětem jejich obého pohlaví, poctivě bývaly dávány pokrmy z věcí zasvěcených. [19] Také po polích a pastviskách každého města ustanoveni byli řádně muži ze synů Áronových, aby podíly rozdělovali všem pohlaví mužského z kněží a levitů. [20] Tak učinil Ezechjáš vše, jak bylo řečeno, ve všem Judsku, činil, co dobré, pravé a správné bylo v očích Hospodina, Boha svého, [21] ve všem, co podnikl, by spořádal službu v domě Hospodinově podle zákona a řádu, snaže se hledati Boha svého celým srdcem svým; činil a šťastně se mu vedlo.

Ezechjáš sklíčen, ale vysvobozen. (32, 1.–23.)

HLAVA 32. – [1] Po těchto událostech a po této věrnosti, přitáhl Sennacherib, král assyrský, vtrhl do Judska, a oblehl města hrazená chtěje jich zdobývati. [2] Když to viděl Ezechjáš, že totiž přitáhl Sennacherib a že všecka síla boje obrací se proti Jerusalemu, [3] radil se s knížaty a junáky, mají-li býti ucpány prameny studnic, které byly vně za městem. Když s tím všichni souhlasili, [4] shromáždil veliké množství a ucpali všecky studnice i potok, který tekl prostřed země, řkouce: „Aby přijdouce králové assyrští, nenalezli hojnost vody!" [5] Opravil také pečlivě zeď, která byla pobořena, vystavěl věže na ni a zevnitř zeď druhou; zopravoval Mello v městě Davidově, dal nadělati rozličné zbraně a štítů, [6] ustanovil důstojníky nad bojovníky ve vojště, svolal všecky do ulice brány městské a promluvil k nim srdečně takto: [7] „Zmužile si veďte a buďte silni; nebojte se, nestrachujte se krále assyrského, ani všeho množství, které je s ním; neboť mnohem více je s námi nežli s ním. [8] S ním totiž je rámě tělesné; s námi Hospodin, Bůh náš, který je naším pomocníkem a bojuje za nás." Lid byl posilněn takovými slovy Ezechjáše, krále judského.

[9] Poté poslal Sennacherib, král assyrský, služebníky své do Jerusalema – sám totiž s veškerým vojskem oblehl Lachis – k Ezechjášovi, králi judskému, a ke všemu lidu, který byl v městě a vzkázal: [10] „Toto praví Sennacherib, král assyrský: V co doufáte, že

---

Hl. 31. V. [17]. n. jsou glosovány. Zněly původně asi takto: *„Kněží byli zaznamenáni podle svých rodin, levité pak podle svých oddílů. Byli zaznamenáni se všemi svými dětmi i ženami, syny i dcerami, podle veškerého svého počtu; neboť byli se věrně posvětili." „posvětili se"* = odřekli se modlářství a podrobili se předepsaným očistám. Srv. 29, 34.

Hl. 32. V. [1].–[22]. srv. s 4. Král 18, 13.–19, 34; Is 36, 1.–37, 38.

sedíte obleženi v Jerusalemě? [11] Zda neklame vás Ezechjáš, aby umořil vás hladem a žízní, pravě, že Hospodin, Bůh váš, vysvobodí vás z ruky krále assyrského? [12] Zda není to Ezechjáš, který zbořil výšiny jeho i oltáře a přikázal Judovi a Jerusalemským: „Před jedním oltářem klaněti se budete a na něm páliti kadidlo!" [13] Nevíte, co Jsem učinil já i otcové moji všem národům zemí? Zda mohli bohové těch národů všech zemí vysvoboditi zemi svou z ruky mé? [14] Kdo je ze všech bohů národů, jež pohubili otcové moji, který mohl by vytrhnouti lid svůj z ruky mé, aby mohl také bůh váš vytrhnouti vás z ruky této? [15] Nedávejte se tedy od Ezechjáše klamati, daremným namlouváním sváděti, nevěřte mu! Když̌tě nemohl žádný bůh všech národů a království vysvoboditi lidu svého z ruky mé a z rukou otců mých, také ani bůh váš nebude moci vytrhnouti vás z ruky mé." [16] Též i jiné mnohé věci mluvili služebníci jeho proti Hospodinu Bohu a proti Ezechjášovi, služebníku jeho. [17] I list psal (Sennacherib Ezechjášovi), plný rouhání proti Hospodinu, Bohu Israelovu; pravil proti němu: „Jako bohové národů jiných nemohli vysvoboditi lidu svého z ruky mé, tak ani bůh Ezechjášův nebude moci vytrhnouti lidu svého z ruky této!" [18] A nad to hlasem velikým křičel, jazykem judským, na lid, který seděl na zdi jerusalemské, aby je poděsil a tak vzal město. [19] Mluvil proti Bohu jerusalemskému jako proti bohům národů země, kteří jsou dílem rukou lidských.

[20] Modlil se tedy Ezechjáš král a prorok Isajáš, syn Amosův, proti tomu rouhání, a volali k nebi. [21] I poslal Hospodin anděla, který porazil všecky statečné bojovníky a vůdce vojska krále assyrského, že se vrátil s hanbou do své země; a když̌ vešel do domu boha svého, synové vzešlí z krve jeho, zabili jej mečem. [22] Tak vysvobodil Hospodin Ezechjáše i obyvatelstvo jerusalemské z ruky Sennacheriba, krále assyrského, a z ruky všech, i dal jim pokoj vůkol.

[23] Mnozí přinášeli oběti krvavé i nekrvavé Hospodinu do Jerusalema; dary také Ezechjášovi, králi judskému, který vyvýšen byl potom u všech národů.

Ezechjáš uzdraven, pokořen, zemřel. (32, 24.–33.)

[24] V těch dnech roznemohl se Ezechjáš až k smrti, i modlil se k Hospodinu, a vyslyšel ho a dal mu znamení.

[25] Ale neodplatil se podle dobrodiní, která byl přijal, neboť pozdvihlo se srdce jeho; i povstal hněv proti němu, proti Judovi a Jerusalemu.

[26] Když̌ však potom se pokořil proto, že bylo pozdvihlo se srdce jeho, on i obyvatelé jerusalemští, nepřišel na ně hněv Hospodinův pokud Ezechjáš žil.

[27] Ezechjáš byl totiž̌ bohatý a velmi slavný, nashromáždil si velmi mnoho pokladů stříbra, zlata, drahého kamení, vonidel, rozličných zbraní a nářadí velmi drahého. [28] Také skladiště na obilí, víno a olej, stáje pro všeliký dobytek, chlévy pro brav, [29] a města si vystavěl; měltě stád bravu a skotu bez počtu, protože dal mu Pán majetku náramně mnoho.

[30] Je to týž Eziechjáš, který zacpal hořejší výtok vod gihonských a obrátil je dolů k západní straně města Davidova; a ve všech skutcích jeho dařilo se mu, jak si přál.

[31] Avšak při poselství knížat babylonských, kteří byli posláni k němu, aby se otázali o zázraku, který se byl stal v zemi, opustil jej Bůh, aby ho zkusil a jeho smýšlení dokonale se ukázalo.

[32] Ostatní děje Ezechjášovy, i skutky srdečnosti jeho, zapsány jsou ve Vidu proroka

V. [32]. n. srv. s 4. Král 20, 20. n. – *„Vid proroka Isajáše"* je naše kniha Isajášových proroctví, hlavy výše jmenované. – *„nad hroby"* = jak se jde nahoru ke hrobům synů Davidových (hebr.). Srv. výše 16, 41.

Isajáše, syna Amosova, jakož i v Knize králů judských a israelských. [33] Když usnul Eziechjáš s otci svými, pochovali ho nad hroby synů Davidových; učinili mu slavný pohřeb veškeří Judovci i všichni obyvatelé Jerusalema. A stal se králem Manasse, syn jeho místo něho.

Manasse, čtrnáctý nástupce Šalomounův. (33, 1.–20.)

HLAVA 33. – [1] Dvanácte let bylo Manassovi, když. počal kralovati, a padesát pět let kraloval v Jerusalemě.

[2] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, podle ohavnosti národů, které Vyhladil Hospodin před syny Israelovými: [3] Opravil zase výšiny, které byl pobořil Ezechjáš, otec jeho, vystavěl oltáře Baalům, nadělal hájů, klaněl se všemu vojsku nebeskému a ctil je. [4] Vystavěl dokonce oltáře v domě Hospodinově, o kterém byl řekl Hospodin: „V Jerusalemě bude jméno mé na věky." [5] Vystavěl je všemu vojsku nebeskému, v obou nádvořích domu Hospodinova. [6] Dal provésti syny své ohněm v údolí Benennom, zabýval se snářstvím, obíral se hadačstvím, oddával se čarodějství, a měl s sebou kouzelníky a zaklinače; páchal mnoho, co je zlé v očích Hospodinových, aby ho popudil. [7] Postavil dále vyřezávanou sochu v domě Božím, o kterém byl Bůh mluvil k Davidovi a Šalomounovi, synu jeho: „V domě tomto v Jerusalemě, který jsem vyvolil ze všech kmenů israelských, umístím jméno své na věky; [8] a nedopustím, aby se pohnula noha Israelova ze země, kterou jsem dal otcům jejich, budou-li jen pečlivě činiti, co jsem jim přikázal: veškeren zákon, ustanovení a právo (dané) Mojžíšem." [9] Tak Manasse svedl Judu i obyvatelstvo Jerusalema, by činili horší věci, nežli všichni národové, které byl vyplenil Hospodin před syny Israelovými.

[10] Když mluvil Hospodin k němu a k lidu jeho, nechtěli toho dbáti. [11] Proto přivedl na ně vůdce vojska krále assyrského; i jali Manassa, svázali jej řetězy a pouty a odvedli ho do Babylona.

[12] Když byl tak v tísni, modlil se k Hospodinu, Bohu svému, a činil pokání veliké před Bohem otců svých; [13] modlil se k němu a prosil snažně. I vyslyšel modlitbu jeho, a uvedl jej zase do Jerusalema, do království jeho: i poznal Manasse, Hospodin, ten že je Bůh (pravý).

[14] Potom vystavěl zeď vně před městem Davidovým na západ od Gihonu v údolí, od vchodu do brány Rybné vůkol až k Ofelu, a vyhnal ji velmi vysoko. Ustanovil dále velitele vojska ve všech hrazených městech judských. [15] A vymetal bohy cizí, i modlu z domu Hospodinova; též oltáře, které byl dal udělati na hoře domu Hospodinova a v Jerusalemě; všecko vyházel za město. [16] Opraviv pak oltář Hospodinův přinášel na něm oběti, také pokojné a děkovné, a přikázal Judovi, aby sloužil Hospodinu, Bohu Israelovu. [17] Lid však ještě obětoval na výšinách Hospodinu, Bohu svému.

[18] Ostatní děje Manassovy, [i modlitba k Bohu jeho, a slova vidců, kteří mluvívali k

---

Hl. 33. V. [1]. nn. srv. s 4. Král 21, 1. nn.

V. [11]. srv. s 4. Král 21, 17. – *„Šamaš-šum-ukín* (= Sammuges) „bratr" *Assurbanipalův,* vladař babylonský, zosnoval spolek proti Assyrii, jako kdysi Merodach Baladan (4. Král 20, 12. nn.). Zdá se, že získal pro sebe i *Manassa.* Assurbanipal však v letech 652–648 povstání Šamaš-šum-ukinovo potlačil a prohlásil se sám za krále babylonského jménem *Kandalanu.* Věrolomného vasala Manassa dal svázati a dopraviti ne *do Ninive,* nýbrž *do Babylona,* kde tehdy assyrský dvůr sídlil.

V. [18]. n. srv. s 4. Král 21, 17. n. – *„hájů"* = Ašer. – Co je ve hranaté závorce, patří do v. 19. (na počátek. Schlögl). – Místo *„Hozajových"* čti: *„vidců"* (proroků). Byla to prorocká kronika, proto místo „řeči" možno také překládati: *„Letopisy".*

němu jménem Hospodina, Boha Israelova,] zapsány jsou v Letopisech králův israelských. [19] Modlitba jeho, vyslyšení, všecky hříchy jeho a přestupky, jakož i místa, na kterých dal zříditi výšiny, nadělati hájův a soch, prve nežli činil pokání, zapsáno je také v řečích Hozajových. [20] Když usnul Manasse s otci svými, pochovali jej v domě jeho. A stal se králem místo něho syn jeho Amon.

Amon, patnáctý nástupce Šalomounův. (33, 21.–25.)

[21] Dvacet dvě léta byla Amonovi, když počal kralovati a dva roky kraloval v Jerusalemě.
[22] Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových, jako byl činil Manasse, otec jeho. Všechněm modlám, kterýchž byl nadělal Manasse, obětoval a sloužil. [23] Neponížil se však před Hospodinem, jako se ponížil Manasse, otec jeho, ale mnohem více zhřešil.
[24] I spikše se proti němu služebníci jeho, zabili jej v domě jeho.
[25] Ostatní lid však pobil ty, kteří zabili Amona a ustanovil králem Josjáše, syna jeho, místo něho.

Při obnově chrámu za Josjáše nalezen zákoník. (34, 1.–28.)

HLAVA 34. – [1] Osm let bylo Josjáši, když počal kralovati a kraloval třicet jeden rok v Jerusalemě.
[2] Činil, co pravého bylo v očích Hospodinových, chodě po cestách Davida, otce svého, a neuchyluje se napravo ni nalevo.
[3] Osmého léta vlády své, když byl ještě chlapec, počal hledati Boha otce svého Davida, a dvanáctého léta vlády své čistil Judsko a Jerusalem od výšin, hájů, a model vyřezávaných i litých. [4] Před ním rozbořili oltáře Baalů, a sochy, které byly na nich, zkazili, háje a modly vyřezávané dal zpodtínat a rozdrtit a rozsypati prach (z nich) po hrobech těch, kteří jim obětovávali. [5] Nad to kosti kněží spálil na oltářích model a tak vyčistil Judsko i Jerusalem. [6] Též ve městech Manassových, Efraimových, Simeonových, až do Neftali, vše (to) podvrátil. [7] Když pak oltáře pobořil, háje zničil, modly vyřezávané na kusy ztroskotal, a všecky svatyně zbořil po veškerém Israelsku, vrátil se do Jerusalema.
[8] Léta pak osmnáctého vlády své, když již byla čištěna země i chrám Boží, poslal Safana, syna Eseljášova, Maasjáše, správce města a Johu, syna Joachazova, kancléře, by opravili dům Hospodina, Boha svého.
[9] Ti přišli k Helkjášovi, nejvyššímu knězi; a vzavše od něho peníze, které byly přineseny do domu Hospodinova a které byli sebrali levité, vrátní od Manassovců, Efraimovců a ostatních Israelitů, jakož i od Judovců, Benjaminovců a obyvatelů Jerusalema, [10] dali je těm, kteří byli nad dělníky domu Hospodinova, by opravili chrám a co chatrného bylo, aby zpevnili. [11] A ti je dali řemeslníkům a zedníkům, aby nakoupili kamene z lomu, dříví na vazby budovy a na trámy staveb, které byli nechali zpustnouti králové judští. [12] Ti věrně všecko činili. Byli pak dozorci nad dělníky: Merariovci Jahat a Abdiáš, Kaatovci Zacharjáš a Mosollam; ti přidržovali ku práci; všichni byli levité, [kteří uměli hráti na hudebné nástroje]. [13] I nad těmi, kteří nosili břemena k rozličným potřebám, byli [písaři a mistři] levité [vrátní].

V. [21].–[24]. srv. s 4. Král 21, 19.– 26.
Hl. 34. V. [1]. n. srv. s 4. Král 22, 1. n.
V. [7]. Místo *„svatyně"* čti *slunečné sloupy"* a viz 31, 1.
V. [8].–[28]. *srv. s 4. Král 22, 3. –20.*

[14] Když vynášeli peníze, které sneseny byly do chrámu Hospodinova, nalezl Helkjáš kněz Hospodinovu knihu zákona (daného) Mojžíšem. [15] I řekl Safanovi písaři: „Knihu zákona nalezl jsem v domě Hospodinově." A dal mu ji. [16] Ten přinesl knihu králi a podal mu zprávu řka: „Vše, co jsi uložil služebníkům svým, hle, je vykonáno.
[17] Stříbro, které se nalezlo v domě Hospodinově, sebrali a dali je dozorcům nad řemeslníky a nad dělníky rozličných prací. [18] Také tuto knihu dal mi Helkjáš kněz."
Když ji před králem přečetl [19] a král uslyšel slova zákona, roztrhl roucho své, [20] a rozkázal Helkjášovi, Ahikamovi, synu Safanovu, Abdonovi, synu Michovu, Safanovi písaři a Asaášovi, služebníku královskému toto: [21] „Jděte a mluvte s Hospodinem za mne a za zbylý lid israelský a judský o [všech] výrocích knihy této, která nalezena byla; neboť veliký hněv Hospodinův vylil se na nás, že nedbali otcové naši slov Hospodinových, aby činili vše, co psáno je v knize této."
[22] Šel tedy Helkjáš a ti, kteří s ním posláni byli od krále, k Oldě, prorokyni, manželce Selluma, syna Tekuata, syna Hasrova, strážce šatů, která bydlila v Jerusalemě, ve druhém okresu. Když jí pověděli, co výše řečeno, [23] odpověděla jim: „Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Povězte muži, který vás poslal ke mně: [24] Toto praví Hospodin: Hle já uvedu neštěstí na toto místo i na obyvatelstvo jeho, všecky kletby, které napsány jsou v knize této, kterou četli před králem judským. [25] Protože opustili mne a obětovali bohům cizím, aby mne ke hněvu popouzeli všemi díly rukou svých: proto vylije se hněv můj na toto místo, a nebude uhašen. [26] Králi pak judskému, který poslal vás, byste tázali se Hospodina, povězte: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: *Že* jsi slyšel slova (té) knihy, [27] že se obměkčilo srdce tvé [žes pokořil se před Bohem] pro to, co praveno je proti místu tomuto a obyvatelstvu jerusalemskému, žes poníživ se přede mnou roztrhl roucho své a žes plakal přede mnou; já také vyslyšel jsem tebe, dí Hospodin. [28] Proto již připojím tě k otcům tvým, a pochován budeš v pokoji v hrobě svém, aby nebylo patřiti očím tvým na všecko to neštěstí, které já uvedu na toto místo a na obyvatelstvo jeho." I oznámili králi vše, co byla řekla.

Josiáš znova spořádal bohoslužbu. (34, 29.–35, 19.)

[29] On pak svolav všecky starší judské i jerusalemské [30] šel nahoru do domu Hospodinova, a s ním všichni Judovci a obyvatelé Jerusalema, kněží a levité, i všechen lid, od nejmenšího do největšího. A dal čísti král před nimi všecka slova (té) knihy v domě Hospodinově. [31] Stoje na svém stupni, učinil smlouvu před Hospodinem, že bude choditi za ním, šetřiti příkazů, ustanovení a práv jeho celým srdcem svým a veškerou duší, aby (tak) splnil, co psáno je v knize té, kterou byl dal čísti. [32] Zavázal k tomu přísahou také všecky, kteří byli v Jerusalemě [a v Benjaminsku.] A činili obyvatelé jerusalemští podle smlouvy Hospodina, Boha otců svých. [33] Vyplenil také Josiáš všecky ohavy ze všech krajin synů Israelových, a způsobil, že všichni, kteří byli zbyli z Israele, sloužili Hospodinu, Bohu svému. Pokud byl živ, neodstoupili od Hospodina, Boha otců svých.

HLAVA 35. – [1] Učinil pak Josiáš Hospodinu v Jerusalemě slavnost beránka velikonočního, který zabit byl čtrnáctého dne měsíce prvého; [2] a ustanovil kněze v úřadech

V. [29].–[32]. *srv. se 4. Král 23, 1. – 3.*
V. [33]. srv. s 4. Král 23, 4.–20, 24. – *„synové Israelovi"* = zbytky obyvatelstva severní říše proti *Judovcům,* jmenovaným ve v. 32.
Hl. 35. V. [1]. srv. s 4. Král 23, 21. nn.

jejich a napomínal jich, aby konali službu v domě Hospodinově. [3] A levitům, k jejichžto poučování veškeren Israel posvěcoval se Hospodinu, řekl: „Postavte archu ve svatyni chrámu, který vystavěl Šalomoun, syn Davidův, král israelský, neboť nikterak ji nebudete již nositi; ale nyní služte Hospodinu, Bohu svému, a lidu jeho israelskému. [4] Připravujte se po čeledích a rodech svých, po každé třídě, jak přikázal David a jak dal zapsati Šalomoun, syn jeho; [5] a služte ve svatyni po čeledích a třídách levitských. [6] Až pak se posvětíte, zabijte beránka a také bratry své připravte, by činiti mohli podle slov, která mluvil Hospodin skrze Mojžíše." [7] A dal Josiáš všemu lidu, který tu byl na slavnost velikonoční, beránků a kozelců ze stád, [a] z [jiného] bravu třicet tisíc, býků pak tři tisíce; to vše ze statků královských. [8] Také knížata jeho, co dobrovolně chtěli [slíbiti], dali lidu, [kněžím a levitům]. Helkiáš pak, Zacharjáš a Jahiel, knížata v domě Páně dali kněžím, aby učinili hody beránka, [smíšeného] bravu dva tisíce šest set (kusů) a tři sta býků; [9] rovněž Chonenjáš a Semejáš i Natanael, bratří jeho, jakož i Hasabjáš, Jehiel a Jozabad, knížata levitská, dali [ostatním] levitům na slavnost hodů beránkových pět tisíc (kusů) bravu a býků pět set. [10] Tak byla spořádána bohoslužba, kněží nastoupili svůj úřad a taktéž i levité po třídách, podle rozkazu královského, [11] a zabíjeli beránky. Kněží kropili krví rukou svou, zatím co levité stahovali kůže [se zápalných] obětí; [12] a oddělili je, aby je rozdali po rodech a čeledích každého, aby obětovány byly Hospodinu, jak psáno je v knize Mojžíšově; taktéž i s býky učinili. [13] A pekli beránky velikonoční na ohni, jak v zákoně psáno jest; pokojné však oběti vařili v kotlích, na mísách a v hrncích, a rozdávali rychle všemu lidu. [14] Sobě pak a kněžím připravovali potom; byliť obětováním celopalů a tuků zaneprázdněni kněží až do noci, proto levité sobě a kněžím, Áronovcům, připravili naposled. [15] Zpěváci, Asafovci, stáli na svém místě podle rozkazu Davida, Asafa, Hemana a Idituna, proroků královských. Vrátní hlídali při každé bráně, že ani na krok neodstoupili od služby; pročež i bratři jejich levité připravili jim pokrmy. [16] Tak všecka služba Hospodinova řádně byla vykonána ten den, kdy slavili hody beránka a obětovali zápalné oběti na oltáři Hospodinovu, podle rozkazu krále Josiáše. [17] Tak slavili synové Israelovi, cokoli jich tam bylo, tehdy hody beránka a slavnost přesnic sedm dní. [18] Nebyla slavena veliká noc podobná v Israeli ode dnů Samuela proroka; aniž který ze všech králův israelských slavil (takové) hody beránčí, jako Josiáš, s kněžími, levity, se vším lidem judským i israelským, co se ho našlo, i s obyvatelstvem jerusalemským. [19] Osmnáctého roku vlády Josiášovy slaven byl ten hod beránka.

Josiášova nešťastná bitva a smrt. (35, 20.–36, 1.)

[20] Potom, [když byl opravil Josiáš chrám,] táhl Nechao, král egyptský, nahoru, aby bojoval u Charkamise nad Eufratem; i vytáhl Josiáš proti němu. [21] Onen však poslav posly, vzkázal mu: „Co máme spolu, králi judský? Ne proti tobě dnes táhnu, ale proti jinému domu bojuji. Proti tomu rozkázal mi Bůh spěšně táhnouti; přestaň proti Bohu jednati, který je se mnou, ať neshladí tebe!" [22] Josiáš však nechtěl obrátit, ale chystal se do boje proti němu; neposlechl řečí Nechaových z úst Božích (vycházejících), ale táhl, aby bojoval na rovině Mageddské.

V. [3]. *„posvěcoval se Hospodinu"* = odřekl se modlářství a obnovil s Hospodinem smlouvu (34, 31. n.). – Místo *„postavte archu"* čti: *„Hle, archa je"*. V dobách modlářských králů bylo levitům archu ze svatyně odnášeti, ji ukrývati, v dobách pak lepších zase ji stavěti na příslušné místo.

V. [18]. n. srv. s 30, 26; 4. Král 23, 22. n.

V. [20].–[25]. srv. s 4. Král 23, 29. 30a.

V. [21]. *„proti jinému domu"* = proti *odvěkému svému nepříteli* (hebr.).

[23] Tam byv raněn od střelců řekl služebníkům svým: „Vyvezte mne z bitvy, neboť jsem velmi raněn." [24] Přenesli jej tedy s vozu na druhý vůz, který jel za ním [podle obyčeje královského] a dovezli ho do Jerusalema. Když umřel, pochován byl v hrobce otců svých. I plakal nad ním veškeren Juda i Jerusalem. [25] Nejvíce Jeremjáš, jehožto žalozpěvy nad Josjášem všichni zpěváci a zpěvačky až do dneška opakují, ano za zákon to vešlo v Israeli; hle, je to psáno v Žalozpěvech.

[26] Ostatní děje Josjášovy, i srdečnost jeho, jak přikázána je zákonem Hospodinovým, [27] a činy jeho, první i poslední, zapsány jsou v Knize králů judských a israelských.

HLAVA 36. – [1] A lid venkovský vzal Joachaza, syna Josjášova, a ustanovil ho králem místo otce jeho v Jerusalemě.

Joachaz, sedmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 2.–4.)

[2] Dvacet tři roky byly Joachazovi, když počal kralovati a tři měsíce kraloval v Jerusalemě.

[3] Král egyptský ho sesadil, když přitáhl do Jerusalema a uložil zemi sto hřiven stříbra a hřivnu zlata. [4] Ustanoviv pak místo něho Eliakima, bratra jeho, za krále nad Judou a nad Jerusalemem, proměnil jméno jeho v „Joakim", a Joachaza vzav s sebou zavedl do Egypta.

Joakim, osmnáctý nástupce Šalomounův. (36, 5.–8.)

[5] Dvacet pět let bylo Joakimovi, když počal kralovati, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho.

[6] Proti tomu přitáhl Nabuchodonosor, král chaldský a. svázal jej řetězy, aby odvedl ho do Babylona. [7] Tamže dal přenésti také (něco z) nářadí Hospodinova a dal je do chrámu svého.

[8] Ostatní děje Joakimovy, ohavnosti jeho, které páchal, a co (jiného zlého) bylo shledáno na něm, zapsáno je v Knize králů judských a israelských. A stal se králem Joachin, syn jeho, místo něho.

Joachin, devatenáctý nástupce Šalomounův. (36, 9. n.)

[9] Osm(nácte) roků bylo Joachinovi, když počal kralovati, kraloval pak tři měsíce a deset dní v Jerusalemě.

Činil, co bylo zlé v očích Hospodinových.

[10] Když se rok s rokem sešel, poslal Nabuchodonosor král (své lidi), a ti ho přivedli do Babylona odnesše spolu vzácné nářadí domu Hospodinova. Králem pak ustanovil

---

V. [24]. 4. Král 23, 29. n. vypravuje *stručněji* a proto *méně přesně,* když praví, že zemřel Josjáš již u Megidda.

V. [25]. přelož podle hebr.: *„Jirmejáhu (*=Jeremjáš) *složil žalozpěv na Jošíjáhú* (Josjáše), *a mluví všichni zpěváci a zpěvačky o Jošíjáhú ve svých žalozpěvech* (od té doby) *až do dneška; ano učiněny byly zákonem v Israeli; hle, jsou zapsány v „Žalozpěvech"* (Qinóth.)"

Hl. 36. V. [1]. srv. s 4. Král 23, 30b.; v. [2].–[4]. srv. s v. 31.–34. tamže.

V. [3]. Místo: *„když přitáhl do Jerusalema"* čti souhlasné s 4. Král 23, 33: *„aby nebyl již králem v Jerusalemě".* – Místo *„hřivnu"* čti *„dese t hřiven"* jako tamže.

V. [5]. srv. s 4. Král 23, 36. n, 30b.; v. [2].–[4]. srv. s v. 31.–34. tamže.

V. [6]. nn. srv. s *vnu"* čti *„dese t hřiven"* jako tamže.

V. [5]. srv. s 4. K4. Král 24, 1. 6. 13; Dn 1, 1; Jer 35, 11.

V. [8]. nn. srv. s 4. Král 24, 5. nn.

Sedekjáše, strýce jeho, nad Judou a Jerusalemem.

Sedekjáš, dvacátý nástupce Šalomounův. (36, 11.–21.)

[11] Dvacet jeden rok byl Sedekjášovi, když počal kralovat, a jedenáct let kraloval v Jerusalemě.
[12] Činil, co bylo zlé v očích Hospodina, Boha jeho. Ani se nestyděl před Jeremjášem prorokem, který k němu mluvil z úst Hospodinových. [13] Odpadl též od krále Nabuchodonosora, který ho byl zavázal přísahou při Bohu. A zatvrdil šíji svou i srdce, že se neobrátil k Hospodinu, Bohu Israelovu.
[14] Také všechna knížata kněží i lid(u) zpronevěřovali se, bezbožně (Hospodinu), podle všech ohavností pohanů, a poskvrnili dům Hospodinův, který byl si zasvětil v Jerusalemě. [15] Hospodin, Bůh otců jejich, vzkazoval jim po svých poslech od rána do večera den co den napomínaje, protože chtěl ušetřiti lidu a příbytku svého. [16] Oni však posmívali se poslům Božím, pohrdali řečmi jeho, tupili proroky, až vzrostl hněv Hospodinův na lid jeho, že nebylo pomoci.
[17] Přivedl totiž na ně krále chaldského a dal pobíti jinochy jejich mečem v domě svatyně své; neslitoval se nad jinochem ani pannou, nad starcem ani nad kmetem, ale všecky dal v moc jeho. [18] Také všecko nářadí domu Hospodinova, veliké i malé, jakož i poklady chrámu, krále a knížat, (vše) dal přenésti do Babylona. [19] Nepřátelé vypálili dům Boží, zbořili zeď jerusalemskou, všecky paláce spálili, a cokoli vzácného bylo, zničili. [20] Ušel-li kdo meče, zaveden byv do Babylona sloužil králi a synům jeho, dokud nenastoupil král perský, [21] dokud nenaplnila se řeč Hospodinova, (pronesená) ústy Jeremjášovými, a neoslavila země sobot svých; všecky dny zpuštění totiž držela sobotu, až se naplnilo sedmdesáte let.

Výnos Cyra, krále perského. (36, 22. n.)

[22] Léta prvého Cyra, krále perského, – aby se naplnila řeč Hospodinova, kterou byl mluvil ústy Jeremjášovými – vnukl Hospodin Cyrovi, králi perskému, že dal provolati

---

K v. [12]. viz Jer 21, 3.–7; 27, 12.–22; 32, 1.–5; 37, 6.–10; 38, 26.

V. [21]. O Jeremjášových 70 *letech* (číslice okrouhlá?), viz Jer 25, 11; 29, 10 – Za to, že Judovci nezachovávali předpisů o roce sobotním Lv 26, 34. nn. nemohli, jsouce zavlečeni do zajetí vzdělávati svých rolí a byli tak nuceni 70 roků držeti zákon o roce sobotním! – Těch 70 roků dlužno počítati od r. 605.

V. [22]. n. jisté byly sem přidány z Esdr 1, 1.–3., by dostalo se knize útěšného závěru (srv. 4. Král 25, 27.–30.), jakož i proto, by upozorněn byl čtenář, že dále vypravují knihy Esdr-Neh (Schlögl). – *„Léta prvého Cyra"* – r. 538 před Kr. – *Cyrus* (hebr. *Kóreš),* Achemenovec, syn Kambysa II. nastoupil na trůn perský po svém otci r. 559 před Kr., tedy v době, kdy byli Židé již asi 40 let v zajetí babyl. Židé opírajíce se o výroky Is 44, 28.; 45, 1. nn.; 51, 1. nn.; Dan 2, 37. n. (zlatá hlava sochy); Dan 7. (lev s křídly orlími) tušili, že dříve nebo později Cyrus osvoboditel napadne také Babylonii. To se stalo r. 539 za panování posledního krále chaldského *Nabunaida* (555–539). Cyrus porazil Nabunaida, který byl nucen uprchnouti do *Borsippy. Gobryas,* jeden z perských knížat, který byl dosud Cyrovým místodržícím v Assyrii, pospíšil v čele předvoje k Babylonu a vtáhl dne 16. měsíce tišri, t. j. počátkem října r. 539 do veleměsta na Eufratě takořka bez boje. Toliko čtvrt, ve které byl královský palác, hájil Nabunaidův syn *Bél-šar-ucur* (= Baltazar Dan 5.); to však nevadilo, by Cyrus dne 3. měsíce marcheśvanu slavil okázalý vjezd do Babylona, jsa hlučně vítán kněžími, lidem a zejména – *Židy.* Osm dní po tom padla královská čtvrt. Cyrus sluje právem *„Velikým"* ne toliko proto, že založil říši tak obrovskou, ale také proto, že dovedl poražené národy získati si, ano připoutati velkodušností, tím, že šetřil jejich *náboženství,* dějinného vývoje, státních útvarů, že jim popřál dosti svobody a samostatnosti proti dosavadnímu obyčeji králů assyrských a babylonských. Srv. Esdr 1, 2.– 4; 6, 3.– 5; 1, 7. nn,; 4, 1.–5. 24.). Ježto se dostalo Cyrovi od bohoduchého spisovatele (Is. 45, 1. nn.) tak vzácných názvů, jako žádnému panovníkovi, který nebyl původu israelského, a ježto splnil proroctví o pádu Babelu (Is výše uvedený, Jer 50, 2; 51, 52) pochopitelno, že se těšil Cyrus veliké úctě pozdějších čtenářů proroka Isajá-

po všem království svém a také písemně vyhlásiti toto: [23] „Takto přikazuje Cyrus, král perský: Všecka království země dal mi Hospodin, Bůh nebes, a on přikázal mi, abych mu vystavěl dům v Jerusalemě, který je v Judsku. Kdo z vás jakkoli patří k jeho národu? S tím budiž Hospodin, Bůh jeho; ať jde!"

še, a že vznikla *nesprávná* domněnka, že byl Cyrus *jednobožec.*

OBSAH

PRVÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA 13
DRUHÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA 71
TŘETÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA 121
ČTVRTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA 153
PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA 203
KNIHA JOSUE 251
KNIHA „SOUDCŮ" 283
KNIHA RUT 317
PRVNÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ. 331
DRUHÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ. 369
TŘETÍ KNIHA KRÁLOVSKÁ. 406
ČTVRTÁ KNIHA KRÁLOVSKÁ 445
PRVNÍ KNIHA PARALIPOMENON 487
DRUHÁ KNIHA PARALIPOMENON 523